iletişim

LEV TOLSTOY

TOPLU ESERLERİ 1

ANNA KARENİNA

ÇEVİREN **ERGİN ALTAY**

VLADIMIR NABOKOV'UN SONSÖZÜYLE

Anna Karenina

Lev Tolstoy

Rusça aslından çeviren: Ergin Altay

Vladimir Nabokov'un Sonsözüyle

İletişim Yayınları

"Anna Karenina benim okuduğum en mükemmel, en kusursuz, en derin ve en zengin roman. Tolstoy'un her şeyi gören, herkesin hakkını veren; hiçbir ışığı, hareketi, ruhsal dalgalanmayı, şüpheyi, gölgeyi kaçırmayan; inanılmayacak kadar dikkatli, açık, kesin ve zekice bakışı, bu romanın sayfaları çevirdikçe okura, "Evet, hayat böyle bir şey!" dedirtir. Yarıştan önceki bir atın diriliğini, mutsuz bir bürokratın yavaş yavaş düştüğü yalnızlığı, bir kadın kahramanının üst dudağını, bir büyük ailedeki dalgalanmaları, hep birlikte yaşanan hayatlar içinde tek tek insanların inanılmaz ve hayattan da gerçek kişisel özelliklerini, Tolstoy, mucizeye varan bir edebi yetenek, hoşgörü ve sanatla önümüze seriverir. Roman sanatı konusunda eğitim için okunacak, defalarca okunacak ilk roman Anna Karenina'dır, Nabokov'un bu büyük roman hakkındaki sonsözü ise Tolstoy'un mirasçısı bir başka büyük yazarın edebiyat, roman ve hayat konusunda vazgeçilmez bir dersi niteliğinde."

Orhan Pamuk

"Tolstoy, düzyazıda Rusların en büyük yazarıdır. (...) Şunu keşfetti Tolstoy: (Hiç kuşkusuz, kendisi de bilemedi keşfini) Yaşamı, çok hoşa gidecek bir biçimde, tastamam, biz insanoğullarının zaman duygusuna denk düşecek biçimde canlandırmanın yöntemini... Saati sayısız okurlarının saatiyle aynı giden, bildiğim tek yazar odur."

Vladimir Nabokov'un sonsözünden

Lev Nikolayeviç Tolstoy

9 Eylül 1828'de Tula'da bulunan, ailesine ait Yasyana Polyana Malikânesi'nde zengin bir toprak sahibinin oğlu olarak doğdu. Küçük yaşta öksüz ve yetim kalınca, eğitimi için Kazan'a, halalarının yanına, gönderildi. Daha bu yaşta Pascal, Platon, Dickens gibi klasikleri okumaya başladı ve kendine bir yaşam felsefesi belirlemeye karar verdi. 1843'te Doğu dilleri okumak üzere Kazan Üniversitesi'ne girdi, kısa süre sonra Hukuk Fakültesi'ne geçti. 1847'de burayı da yarım bırakarak Yasyana Polyana'ya geri döndü. 1851'de, yirmi üç yaşındayken, düzensiz hayatının yarattığı boşluk duygusuna son vermek ve alacaklılarından kurtulmak için orduya yazıldı ve 1854-55 arası Kırım'da topçu teğmeni olarak savaştı. Bu dönemde otobiyografik eserler olan Çocukluk ve Gençlik Yılları'nı, ayrıca Tipi, İki Süvari Subayı ve Toprak Ağasının Sabahını yazdı. Bu ilk başarılarından sonra kendini edebiyata adamaya karar verdi. Savaştan sonra St. Petersburg'a gitti, fakat burada birini radikal demokrat N. Çernişevski, diğerini muhafazakâr liberal I. Turgenyev'in temsil ettiği iki edebi kampla da anlaşamayarak 1857'de İsviçre, Fransa ve Almanya'yı kapsayan bir seyahate çıktı. Bu dönemde eğitim kuramlarıyla ilgilenmeye başladı ve Rusya'ya dönerek köylü çocukları için bir okul açtı. 1860'ta ikinci bir Avrupa seyahatine çıkarak buradaki eğitim kuramlarını ayrıntılı şekilde inceledi. Aynı dönemde Batı nın yapay ve maddeci uygarlığını insanı bozan bir etken olarak görmeye başladı.

Rusya'ya döndüğünde serflik kaldırılmıştı. Tolstoy kendi bölgesinde eski serilerle toprak sahipleri arasındaki toprak ve borç anlaşmazlıklarını çözmek üzere yargıç oldu. 1862'de komşu çiftliğin sahibi olan bir doktoran kızı Sofya Andeyevna Bers'le evlendi. Bu evlilikten on üç çocuğu oldu. Mutlu bir aile hayatı sürdüğü bu dönemde, Kazaklar, Sivastopol Hikâyeleri ve ilk büyük romanı olan Savaş ve Barış'ı yazdı. Ancak aile hayatının sevinçleri Tolstoy'u huzura kavuşturmaya yetmiyordu. 1875'ten sonra yıldan yıla artacak bir bunalıma girdi. 1877'de yayımlanan ikinci büyük romanı Anna Karenina bu bunalımın izlerini taşır.

Tolstoy 1880'den sonra Ortodoks Kilisesi'ni, Hıristiyanlık'taki ölümsüzlük düşüncesini ve her türlü siyasal iktidarı yadsıyan, kendine özgü

bir tür Hıristiyanlık anarşizmi geliştirmeye başladı. Düşüncelerini açıkladığı "Dogmatik Teolojinin Eleştirisi", "O Halde Ne Yapmalıyız?" ve "Tanrı'nın Hükümdarlığı Kendi İçimizdedir" adlı makalelerinin yayımlanmasından sonra 1901'de Kilise tarafından aforoz edildi. Bu dönemde yazdığı İvan İlyiç'in Ölümü, Kroyçer Sonat, Hacı Murat, Diriliş gibi eserleri, aynı manevi arayışa, ahlâksızlıkla suçladığı sanatı ve dogmalar ve mucizeler üreten Kilise'yi yadsıyışına işaret eder. 1900'lerden itibaren bir yandan mülkiyet konusundaki radikal fikirleri nedeniyle ailesiyle arası açılırken, diğer yandan aydın Rus gençleri arasında giderek daha çok tanındı. Bu ikisi, derin bunalımını ve manevi yalnızlığını artırdı. 1910'da ailesini terk etmeye karar vererek yanında en küçük kızı ve doktoruyla yola çıktı. Ancak birkaç gün sonra Astapovo tren istasyonunda zatürreeden öldü.

İçim nefretle dolu, öcümü alacağım.

Birinci Bölüm

I

Mutlu aileler birbirine benzerler, her mutsuz aileninse kendine özgü bir mutsuzluğu vardır.

Oblonskilerin evinde durum kötüydü. Oblonski'nin karısı, kocasının, evlerinde çalışmış eski Fransız mürebbiyesiyle gizli ilişkisi olduğunu öğrenmiş, artık kocasıyla aynı çatı altında yaşayamayacağını kendisine bildirmişti. Bu durum üç gündür böyle sürüp gidiyor, karı kocaya da, ailenin bütün üyelerine de, ev halkına da büyük acı veriyordu. Aile bağlarının artık koptuğunu, herhangi bir handa karşılaşan insanların birbirlerine Oblonski ailesi üyelerinden daha bağlı olduğunu hissetmeyen yoktu evde. Hanımefendi dairesinden çıkmıyor, kocası ise üç gündür evde kalmıyordu. Çocuklar kendi başlarına koşuşup duruyorlardı evin içinde. İngiliz mürebbiye, kâhya kadınla kavga etmiş, bir arkadaşına, kendisine yeni bir iş bulması için mektup yazmıştı. Aşçı, tam yemek saatinde başını alıp gitmişti. Hizmetçi kadınla arabacı, hesaplarının görülmesini istiyorlardı.

Kavgadan üç gün sonra Prens Stepan Arkadyeviç Oblonski –sosyetedeki adıyla Stiva– her zamanki saatte, yani sabahın sekizinde karısının yatak odasında değil de, kendi çalışma odasında maroken kanepesinde uyandı. Toplu, bakımlı bedenini gene uykuya dalmak, uzun uzun uyumak istiyormuş gibi kanepenin yayları üzerinde bir yandan öte yana döndürdü. Yastığına sımsıkı sarıldı. Yanağını kuvvetlice bastırdı üzerine, sonra birden fırladı yerinden, kanepeye oturdu, gözlerini açtı.

Gördüğü düşü anımsamaya çalışarak: "Evet, evet, nasıldı?" diye düşünüyordu. "Evet, nasıldı bakayım? Darmstad'da akşam yemeği veriyordu Alabin. Yoo, Darmstad değil de bir Amerikan kentiydi. Tamam, Darmstad Amerika'daydı sözde. Evet. Alabin cam masalarda yemek veriyordu, şarkı söylüyorlardı masalar! Il mio tesero... hayır, hayır, Il mio tesero değil, başka, güzel bir şarkıydı. Küçük küçük sürahiler vardı sonra, sözde kadındı bunlar..."

Stepan Arkadyeviç'in gözlerinin içi neşeyle parladı. Gülümseyerek düşünmeyi sürdürdü: "Evet, hoş, çok hoş bir düştü. Pek güzel şeyler daha vardı orada, uyanıkken bile, sözle de anlatamıyor insan, düşünemiyor da."

Kumaş perdelerden birinin arasından sızan ışığı görünce kanepeden neşeyle sarkıttı ayaklarını. Karısının altın işlemelerle süslediği (geçen yılın yaş günü armağanı) deri terliklerini ayağını dolaştırarak buldu. Dokuz yıllık alışkanlığıyla ayağa kalkmadan, yatak odasında robdöşambrının asılı olduğu yere elini uzattı. Niçin karısının yanında değil de çalışma odasında yattığını o anda anımsadı. Dudaklarındaki gülümseme kayboldu, alnı kırıştı.

Olanlan anımsamıştı. "Ah, ah, ah! Ah!" diye mırıldandı. Karısıyla kavgası gene bütün ayrıntılarıyla geldi gözlerinin önüne. Durumunun çaresizliğini, suçlu olduğunu –kötü olan da buydu zaten– düşündü.

"Evet" diye geçirdi içinden. "Bağışlamaz beni, bağışlayamaz. İşin en korkunç yanı, bütün suçun bende olmasına karşın suçsuz olmam. Üzüldüğüm bu..." Karısıyla kavgasını, kendisi için en ağır yanlarıyla anımsayıp umutsuzluk içinde, "Ah, ah, ah!" diye mırıldandı.

En tatsızı da o ilk andı: Elinde, karısına getirdiği kocaman bir armut, pek neşeli, keyfi yerinde dönmüştü tiyatrodan. Karısı salonda yoktu. Onu odasında da bulamayınca çok şaşırmış, sonunda yatak odasında görmüştü onu. Her şeyi ortaya çıkaran o uğursuz mektup elindeydi.

Umutsuzluk içinde kendi kendine, "Peki, ne yapmalıyım? Ne yapsam?" diye mırıldanıyordu. Bilemiyordu ne yapacağını.

II

Stepan Arkadyeviç aslında dürüst bir insandı. Bu davranışı yüzünden pişmanlık duyduğuna kendini inandırmaya çalışması, kendini bile bile aldatması olanaksızdı. Otuz dört yaşında, onun gibi yakışıklı, şıpsevdi bir erkek, kendisinden ancak bir yaş küçük olan, beşi sağ, ikisi ölü yedi çocuk annesi karısını sevmiyor diye pişmanlık duyamazdı. Sırrını karısından saklayamadığına üzülüyordu yalnızca. Ama durumunun ne denli ağır olduğunu anlıyor, karısına, çocuklarına, kendine acıyordu. Bu durumun karısını böylesine sarsacağını bilseydi belki daha dikkatli de olurdu. Bu konuyu hiç düşünmemişti. Ama karısının çoktandır bu ilişkinin tarlanda olduğunu, onu hoş gördüğünü sanıyordu. Hatta artık işi bitmiş, yaşı geçmiş, güzelliğini yitirmiş, göz alıcı hiçbir yanı kalmamış, saf, yalnızca temiz bir ev kadını olan karısının, insaflı davranarak onu hoş görmek zorunda olduğunu düşünüyordu. Oysa hiç de öyle olmamıştı.

Stepan Arkadyeviç kendi kendine, "Ah, çok fena, çok fena," diye yineleyip duruyor, başka bir şey düşünemiyordu. "Bugüne dek ne güzel geçinip gidiyorduk! Her şey ne hoştu! Çocuklarıyla mutlu, yaşamından hoşnuttu. İşlerine karışmazdım. Çocukları da evi de istediği gibi yönetirdi. Doğrusu, onun bu evde mürebbiye olması hiç iyi değildi! Kötüydü! İnsanın, evindeki mürebbiyeyle ilişki kurmasında iğrenç, alçakça bir şey var! Ama ne mürebbiyeydi! (Matmazel Roland'ın çapkın bakışlı siyah gözlerini, tatlı gülümseyişini bütün canlılığıyla anımsamıştı.) Ama doğrusunu söylemek gerekirse, evimizdeyken hiç ilgilenmedim onunla, işin kötü yanı da onun artık... Bütün talihsizlikler inadına üst üste geldi sanki! Ay... of! Ne yapsam, ne etsem?"

Yaşamın en çapraşık, en zor sorulara verdiği ortak yanıttan başka yanıtı yoktu bu sorunun. Şuydu bu yanıt: Günün koşullarına göre yaşamalı, yani düşüncelerden, üzüntülerden kurtulmanın yollarını aramalı. Oysa –hiç değilse geceye kadar– uykuya dalıp düşüncelerini unutamazdı. Sürahi gibi kadınların söylediği şarkıları dinleyemezdi. Öyleyse yaşam uykusuna dalıp unutmalıydı...

Stepan Arkadyeviç kendi kendine, "Bakalım neler olacak?" diye mırıldandı. Kalktı. Mavi ipek astarlı gri ropdöşambrını giydi, kemerini

bağladı. Derin bir soluk aldıktan sonra, tombul bedenini öylesine rahatlıkla taşıyan, hafifçe dışa dönük bacaklarının çevik yürüyüşüyle pencereye gitti, perdeyi kaldırdı, çıngırağın ipini çekti. Çıngırak sesine eski dostu, uşağı Matyev geldi. Efendisinin giysileri, kunduraları, bir de telgraf vardı elinde. Matyev'in arkasından tıraş takımlarıyla berber geldi.

Stepan Arkadyeviç telgrafı aldı, aynanın önünde otururken:

— Mahkemeden evrakları getirdiler mi? diye sordu.

Matyev, efendisinin yüzüne soru dolu bakışıyla içtenlikle bakarak:

— Masanın üzerindeler, dedi.

Bir an bekledikten sonra kurnaz bir gülümsemeyle ekledi:

— Arabacı patron adam yolladı.

Stepan Arkadyeviç bir şey söylemedi. Aynada Matyev'e baktı yalnızca. Aynada birleşen bakışlarından birbirlerini çok iyi anladıkları belliydi. Stepan Arkadyeviç bakışıyla şöyle soruyordu sanki: "Niçin söylüyorsun bunu bana? Bilmiyor musun durumu?" Matyev ellerini ceketinin cebine soktu. Bir ayağını geri attı. Hafifçe gülümseyerek, sessiz, sevgiyle baktı efendisine.

— Pazar günü gelmesini, daha önce sizi rahatsız etmemesini, kendisinin de boşuna yorulmamasını söyledim, dedi. (Bu cümleyi önceden hazırladığı belliydi.)

Stepan Arkadyeviç, Matyev'in şaka etmek, dikkati kendi üzerine çekmek istediğini anlamıştı. Telgrafı açtı, her zaman olduğu gibi, eksik yazılmış harfleri tahminle çıkarmaya, tamamlamaya çalışarak okudu, yüzü aydınlandı.

Uzun, kıvırcık favorisinde pembe bir ayrık yapmaya çalışan berberin parlak, tombul elini bir an tutup:

— Matyev, dedi, yarın kız kardeşim Anna Arkadyevna geliyor!

— Tanrı'ya şükürler olsun efendim!

Matyev böylece, bu gelişin önemini onun da anladığını, yani Anna Arkadyevna'nın, Stepan Arkadyeviç'in sevgili kız kardeşinin karı kocayı barıştırabileceğini umduğunu göstermişti.

— Yalnız mı, kocasıyla mı geliyorlar? diye sordu.

Berber üst dudağında çalıştığı için konuşamıyordu Stepan Arkadyeviç. Parmağını kaldırdı yalnızca. Matyev aynada başını salladı.

— Yalnız geliyor demek. Üst katta mı hazırlayayım odasını?

— Darya Aleksandrovna'ya sor, o nerede söylerse orada hazırla.

Matyev biraz kuşkulu:

— Darya Aleksandrovna'ya mı? diye sordu.

— Evet, telgrafı da al, ona ver; bakalım ne diyecek?

Matyev, "Denemek istiyorsunuz onu!" diye geçirdi içinden.

— Başüstüne efendim, dedi.

Matyev telgraf elinde, gıcırdayan çizmeleriyle ağır ağır yürüyerek yeniden Stepan Arkadyeviç'in yanına geldiğinde Stepan Arkadyeviç yıkanmış, taranmış, giyinmeye hazırlanıyordu. Berber gitmişti. Matyev:

— Darya Aleksandrovna evi terk edeceğini size bildirmemi emretti, dedi. Canı nasıl isterse öyle yapsın, diyor.

Elleri cebinde, başını hafifçe yana eğmiş, gülümseyerek efendisine bakıyordu. Stepan Arkadyeviç bir şey söylemedi. Güzel yüzünde içten, biraz acı bir gülümseme belirdi. Başını sallayarak:

— Ee? dedi. Ne olacak şimdi Matyev?

— Hiç efendim, düzelir.

— Düzelir mi?

— Elbette efendim.

Stepan Arkadyeviç:

— Öyle mi? diye sordu.

Kapının dışında bir kadın elbisesi hışırtısı duyunca seslendi:

— Kimdir o?

Kararlı, tatlı bir kadın sesi duyuldu:

— Benim efendim.

Çocuklarının dadısı Matryona Filimonovna sert görünüşlü, çiçek bozuğu yüzünü gösterdi kapıdan. Stepan Arkadyeviç yanına gitti.

— Ee, ne var ne yok bakalım Matryoşa? diye sordu.

Stepan Arkadyeviç, karısına karşı baştan aşağa suçlu olmasına karşın –bunu kendi de biliyordu– evde hemen herkes, Darya Aleksandrovna'nın en yakın dostu dadı bile ondan yanaydı. Stepan Arkadyeviç üzgün:

— Bir şey mi var? diye sordu.

— Gidip özür dileyin ondan efendim. Belki Tanrı yardımcınız olur. Çok acı çekiyor. İnsanın yüreği parçalanıyor. Evin içinde dirlik düzenlik kalmadı. Çocuklara acıyın hiç olmazsa efendim. Gidip özür dileyin. Ne yaparsınız, gülü seven...

— Ama kabul etmez...

— Siz görevinizi yapın bir kez. Tanrı bağışlar! Yalvarın Tanrı'ya efendim, dua edin...

Stepan Arkadyeviç birden kızardı.

— Pekâlâ, dedi, hadi şimdi git sen!

Matyev'e döndü:

— Giyinmeme yardım et.

Kararlı, ropdöşambrını çıkardı.

Matyev, üzerinde görülmez bir şeyleri silkelediği gömleğini bile hazırlamıştı. Efendisinin bakımlı bedenine gözle görülür bir hazla giydirdi onu.

III

Stepan Arkadyeviç, giyindikten sonra kokular süründü, gömleğinin kollarını düzeltti. Alışılmış hareketlerle sigarasını, cüzdanını, kibriti, çift köstekli, maskotlu saatini ceplerine yerleştirdi Mendilini silkeledi. Kendini temiz, hoş kokulu, uğradığı felakete karşın sağlıklı, mutlu hissediyordu. Adım atarken üzerine bastığı bacağını hafifçe iterek yemek odasına doğru yürüdü. Kahvesiyle mektuplar, mahkemeden gelen evraklar masanın üzerinde onu bekliyorlardı.

Mektupları okudu. Biri pek tatsızdı. Karısının malikânesindeki koruyu satın almak isteyen tüccardan geliyordu. Satmalıydı bu koruyu. Gel gelelim, karısıyla barışıncaya dek hiçbir şey yapamazdı bu konuda. Canını en çok sıkan da, ileride söz konusu olacak karısıyla barışması işine böylelikle maddi bir çıkarın karışmasıydı. Kendi çıkarını düşünerek hareket ettiğinin, karısıyla bu koruyu satmak için barıştığının düşünülebileceği olasılığı gururuna dokunuyordu.

Mektupları okuduktan sonra mahkemeden gelen evrakları çekti önüne. İki dosyaya aceleyle şöyle bir göz gezdirdi. Elindeki büyük kurşun kalemle birtakım notlar aldı. Sonra evrakları bir yana itip kahvesini aldı. Kahveden sonra da sabah gazetesini açtı, okumaya başladı.

Stepan Arkadyeviç liberal –ama aşırı liberal olmayan– görüşlerini çoğunluğun tuttuğu bir gazeteyi okurdu. Yakından ne bilimle, ne sanatla ne de politikayla ilgilenmesine karşın, çoğunluğun ve gazetesinin savunduğu düşüncelere sımsıkı bağlıydı. Ancak çoğunluk onları bıraktığı –daha doğrusu bıraktığı değil de, onlar kendiliklerinden değiştiği– zaman o da bırakırdı bu düşünceleri.

Stepan Arkadyeviç kendiliğinden bir düşünce edinmez, bir görüş seçmez, bağlandığı düşünceler de görüşler de tıpkı çoğunluğun giydiği şapkanın, giysinin biçimi gibi kendiliklerinden gelirdi ona. Oysa sosyeteye girmiş, toplumda bir yeri olan onun gibi bir insanın genelde olgunluk çağında gelişen düşünce canlılığı için birtakım görüşleri bulunması, bir şapkası olması kadar zorunluydu. Çevresinde gene birçok kimsenin savunduğu tutucu görüşe, liberal görüşü yeğlemesinin bir nedeni vardıysa, liberal görüşü akla, mantığa daha uygun bulduğu değil, bunu yaşayışına daha

uygun bulduğu içindi. Liberal Parti Rusya'da her şeyin kötü olduğunu söylüyordu. Gerçekten de, Stepan Arkadyeviç'in çok borcu vardı. Parayı bir türlü yetiştiremiyordu. Liberal Parti evlilik kurumunun artık eskidiğini, değiştirilmesi gerektiğini söylüyordu. Gerçekten de aile yaşamı artık pek az zevk veriyordu Stepan Arkadyeviç'e. Yalan söylemeye zorluyordu onu. Oysa onun yaradılışında bir insan için iğrenç, utanılacak bir şeydi yalan söylemek. Liberal Parti dinin, azgın insanları yola getirmeye yarayan dizginden başka bir şey olmadığını söylüyor, daha doğrusu, ima ediyordu. Gerçekten de, Stepan Arkadyeviç en kısa süren bir ayinde bile bacaklarında müthiş ağrılar hissediyor, bu dünyada da pekâlâ güzel yaşayabilecekken öteki dünya için böylesine korkunç, ürkütücü sözlerin niçin söylendiğine bir türlü akıl erdiremiyordu. Şaka yapmayı pek seven Stepan Arkadyeviç, insanoğlunun atalarıyla övünmesi gerekiyorsa, öyleyse Rurik'te kalmayıp daha gerilere, maymuna kadar gitmenin daha doğru olacağını söyleyerek takılırdı dostlarına. Bu yüzden Stepan Arkadyeviç'in göze en çok çarpan özelliklerinden biri, onun bu liberal düşünceleriydi. Aslında gazetesine de, başını hafiften dumanlandıran yemek sonrası purosu gibi alışmıştı. Gazetenin başyazısını okudu. Yazar günümüzde radikalizmin bütün tutucu unsurları yutmakla tehdit ettiği, yedi başlı devrim yılanının başını hükümetin ezmesi gerektiği konusunda koparılan yaygaranın bütünüyle boş olduğunu anlatmaya çalışıyor, şöyle diyordu: "Oysa bizim düşüncemize göre asıl tehlike yedi başlı devrim yılanında değil, bazı çevrelerin geleneklere bağlılıkla gösterdikleri, ilerlememizi frenleyen ısrarlı direniştedir..." Onun peşinden, mali konularla ilgili bir yazı okudu. Burada ise Bentham'ın, Mill'in adları geçiyor, bakanlığa taşlar atılıyordu. Stepan Arkadyeviç oynak zekâsıyla bu taşların kimlere hangi nedenlerle atıldığını hemen anlıyor, her zaman olduğu gibi bundan haz duyuyordu. Ne var ki, bugün bu haz Matryona Filimonovna'nın öğüdünü, evin içindeki huzursuzluğu anımsadıkça azalıyordu. Sonra küçük haberlere şöyle bir göz gezdirdi: Kont Beyst'in Wiesbaden'e geçtiği, bundan böyle ak saç diye bir şeyin olmayacağı, bir bayanın küçük kupa arabasını satmak istediğini yazıyordu. Ancak, bu haberler eskisi gibi sakin, neşe dolu bir haz vermiyorlardı ona.

Gazetesini okuyup bitirdikten, ikinci fincan kahvesini içip tereyağı sürülmüş bir dilim ekmeğini de yedikten sonra kalktı, yeleğindeki ekmek kırıntılarını silkeledi, geniş göğsünü öne çıkararak keyifle gülümsedi. Bir şeye sevindiğinden değil, karnı doyduğu için gülümsemişti.

Ama bu neşeli gülümsemesi bir anda her şeyi anımsattı ona. Düşünceye daldı.

Koridorda iki çocuk sesi duyuldu (Stepan Arkadyeviç, oğlu Grişa ile büyük kızı Tanya'nın seslerini tanımıştı.) Çocuklar taşıdıkları bir şeyi düşürmüşlerdi.

Tanya, İngilizce:

— Üste yolcu alınmaz diye söylemiştim sana, diye bağırıyordu. Gördün mü şimdi? Hadi topla bakalım hepsini.

Stepan Arkadyeviç, "Her şey karmakarışık oldu," diye geçirdi içinden. "Çocuklar da kendi başlarına kaldılar." Kapıyı açıp onlara seslendi. Çocuklar, tren diye oynadıkları kutuyu bırakıp babalarının yanına koştular.

Stepan Arkadyeviç'in gözdesi Tanya cesaretle koşmuş, babasına sarılmıştı. Her zamanki gibi, gülerek boynuna asılmış, öyle kalmıştı. Babasının favorilerinin, çok sevdiği lavanta kokusunu hazla ciğerlerine çekti. Kız sonunda, babasının öne eğilmekten kızaran, sevgiyle ışıldayan yüzünü öpüp kollarını açtı, geri koşmak istedi; ama babası bırakmadı onu. Kızın yumuşacık ensesini okşayarak

— Annen ne yapıyor? dedi.

Öne eğilerek selam veren oğluna gülümsedi:

— Merhaba.

Oğlunu daha az sevdiğinin farkındaydı. Ama çocuklarının hepsine her zaman aynı davranmaya çalışırdı. Ne var ki oğlu, babasının onu ablasından az sevdiğini hissediyordu. Bu yüzden, babasının soğuk gülümsemesine karşılık vermedi. Tanya:

— Annem mi? Kalktı, dedi.

Stepan Arkadyeviç derin bir soluk alıp "Demek gene sabaha kadar uyumadı," diye geçirdi içinden.

— Nasıl, keyfi yerinde mi?

Kız, babasıyla annesinin kavgalı olduklarını, annesinin neşeli olamayacağını, bunu babasının da pekâlâ bildiğini, bunu böylesine önemsemez bir tavırla sorarken numara yaptığını biliyordu. Babası hemen fark etti bunu, o da kızardı. Tanya:

— Bilmiyorum, dedi. Ders çalışmamızı, Miss Gul ile anneanneme gitmemizi söyledi.

Stepan Arkadyeviç:

— Peki Tanyacığım, dedi, git. Dur bakayım...

Durdurup kızın küçücük elini okşadı. Dünden şöminenin üzerine koyduğu şeker kutusunu aldı, kızının çok sevdiği çikolatalı ezme şekerden iki tane verdi ona. Tanya parmağıyla kutuyu göstererek:

— Grişa'ya? diye sordu.

Stepan Arkadyeviç:

— Evet, evet, dedi.

Kızının omzunu okşadıktan, saçlarıyla boynunu öptükten sonra serbest bıraktı onu. Tam bu sırada Matyev girdi yemek odasına.

— Araba hazır, efendim... Sizinle görüşmek isteyen bir bayan var dışarıda.

— Çok oluyor mu geleli?

— Yarım saat kadar.

— Gelenden hemen haberim olsun diye kaç kez söyledim sana!

Matyev, insanın istese de kızamayacağı kaba bir senli benlilikle:

— Hiç olmazsa kahvaltınızı rahat yapın, dedi.

Oblonski can sıkıntısından yüzünü buruşturdu.

— Hadi, çabuk söyle, gelsin, dedi.

Gelen Yüzbaşı Kalinin'in karısıydı. Anlamsız, olmayacak bir şey istiyordu. Ama Stepan Arkadyeviç –her zaman yaptığı gibi– ilgilendi kadınla; sözünü kesmeden, anlattıklarını sonuna dek dinledi. Ne yapması, kime başvurması gerektiğini uzun uzun anlattı. Kadına, bu işinde ona yardıma olabilecek kimseye verilmek üzere iri, güzel, okunaklı elyazısıyla bir de pusula yazıp verdi.

Stepan Arkadyeviç, yüzbaşının karısını yolcu ettikten sonra şapkasını aldı. Bir şey unutmuş olmamak için durdu. Unutmayı istediği şeyden –karısından– başka bir şeyi unutmadığını anlayınca, "Ah, evet!" diye geçirdi içinden. Başını öne eğdi. Güzel yüzünü derin bir keder kaplamıştı. Kendi

kendine, "Gitsem mi?" diye sordu. İçinde bir ses karısının yanına gitmemesini, bunun kendi kendini aldatmaktan başka bir şeye yaramayacağını; karısının artık hoş, karşısındakilerde sevgi uyandıran bir kadın olamayacağı, kendisinin de sevme yeteneğini yitirmiş bir ihtiyar yapılamayacağı için aralarının artık düzelemeyeceğini fısıldıyordu kulağına. Yapmacık, yalan olurdu hepsi. Oysa Stepan Arkadyeviç yapmacıktan da yalandan da nefret ederdi.

Cesaretini toplamaya çalışarak, "Ama bir gün olacak bu," diye mırıldandı. "Böyle sürüp gidemez ya!" Göğsünü öne çıkardı gene, bir sigara yaktı, bir soluk çektikten sonra sedefli kül tablasına attı sigarasını, hızlı adımlarla konuk odasına geçti. Karısının yatak odasının kapısını açtı.

IV

Darya Aleksandrovna, üzerinde bluz, bir zamanlar gür, güzel olan seyrelmiş saçlarını ensesinde toplamış, açık şifonyerin önünde, yerlere saçılmış eşyaların ortasında ayakta duruyor, bir şeyler arıyordu. Üç gün içinde iyice süzülmüştü. Zayıflamış yüzünde daha bir dikkati çeken iri, ürkek bakışlı gözlerini odanın içinde dolaştırıyordu. Kocasının ayak sesini duyunca kapıdan yana dönmüş, durmuş, yüzüne sert, nefret dolu bir anlatım vermeye çalışmıştı. Kocasından, onunla görüşmekten korktuğunu hissediyordu. Üç gündür belki on kez, annesinin yanına giderken yanına alacağı kendisinin, çocuklarının eşyalarını toplamaya kalkışmış, sonra vazgeçmişti. Şimdi de kendi kendine bunun böyle bırakılamayacağını, bir şeyler yapmak, Stepan Arkadyeviç'i cezalandırmak, ondan öcünü almak, kendisinin çektiği acının hiç değilse birazını da ona çektirmek zorunda olduğunu düşünüyordu. Hâlâ, "Gideceğim," diyordu; ama bunun olmayacak bir şey olduğunu da hissetmiyor değildi. Çünkü Stepan Arkadyeviç'i kocası olarak tanımış, sevmişti. Şimdi her şeyi unutmak elinde değildi. Sonra, beş çocuğuyla burada, kendi evinde istediği gibi ilgilenemezken, onları alıp nereye giderse gitsin, çocuklarının durumunun çok daha kötü olacağını biliyordu. Bu üç gün içinde en küçüğü, bozuk et suyu verildiği için hastalanmıştı bile. Ötekilerse dün öğle yemeği yememişlerdi Bu nedenlerden gitmesinin olanaksız olduğunu hissediyor; ama gene de kendini kandırmaya çalışıyor, eşyalarını topluyordu. Gidecekmiş gibi yapıyordu.

Kocasını görünce bir şey arıyormuş gibi şifonyerin içine soktu elini. Stepan Arkadyeviç tam yanına gelinceye dek hiç bakmadı ona. Sert, kararlı bir anlatım vermek istediği yüzünde umutsuzluk, acı vardı. Stepan Arkadyeviç sakin, çekingen:

— Doli, dedi.

Başını içeri çekmişti. Acınacak, uysal bir tavır takınmak istiyordu; ama gene de dinçti, sağlık doluydu. Karısı hızlı bir bakışla yukarıdan aşağıya süzdü onu. "Evet," diye geçirdi içinden. "Keyfi yerinde, hayatından memnun; ya ben? Herkesin beğendiği, övdüğü bu iyi yürekliliğinden nefret ediyorum." Dudaklarını sıktı. Soluk, sinirli yüzünün sağ yanında kaslar

çekiliyordu. Kendisininkine hiç benzemeyen boğuk bir sesle çabuk çabuk konuşarak:

— Ne istiyorsunuz? dedi.

Stepan Arkadyeviç titrek bir sesle:

— Doli, diye yineledi. Bugün Anna geliyor.

Karısı yüksek sesle:

— Bana ne? diye sordu. Kimseyle uğraşacak durumum yok benim!

— Ama olmaz ki, Doli...

— Gidin buradan, gidin, gidin!

Darya Aleksandrovna bir yanı sızlıyormuş gibi bağırıyordu.

Stepan Arkadyeviç karısını düşünürken içi rahat olabilir, Matyev'in deyimiyle her şeyin düzeleceğini umabilir, sakin sakin gazetesini okuyabilir, kahvesini içebilirdi. Gel gelelim, karısının bu perişan durumunu, acıyla kaplı yüzünü gördükten, kadere boyun eğmiş umutsuz sesini işittikten sonra soluğu kesilir gibi oldu, boğazına bir şey düğümlendi sanki, gözleri yaşardı.

— Tanrım, ne yaptım ben! Doli! Tanrı aşkına! Zaten...

Konuşmasını sürdüremedi. Bir hıçkırık kesti sözünü. Karısı şifonyerin gözünü kapadı, dönüp yüzüne baktı.

— Doli, ne söyleyebilirim sana? Yalnız bir şey söyleyebilirim: Affet beni... Düşün ki... Dokuz yıllık evliliğimiz bağışlatamaz mı bu... bu...

Darya Aleksandrovna başını önüne eğmiş, içindeki kuşkulan dağıtması için kocasına yalvarıyormuş gibi dinliyordu.

— Çocukluğumu...

Stepan Arkadyeviç konuşmasını sürdürmek istiyordu; ama ağzından bu sözcük çıkınca karısının dudakları, bir yerine çivi batmış gibi sıkıldı gene, sağ yanağındaki kaslar çekilmeye başladı. Daha tiz bir sesle:

— Gidin, gidin buradan! diye bağırdı, çocukluğunuzdan da, adiliklerinizden de bir daha söz etmeyin bana.

Geri çekilmek istedi; ama sendeledi, düşmemek için sandalyeye tutundu. Yüzü büyümüş, dudakları şişmiş, gözleri dolu dolu olmuştu.

Stepan Arkadyeviç hıçkıra hıçkıra ağlıyordu.

— Doli! Çocukları düşün Tanrı aşkına, onların suçu ne? Suçlu olan benim, beni cezalandır. Kendimi affettirmek için ne yapabilirim, söyle yapayım. Her şeye hazırım! Suçluyum, ne kadar suçlu olduğumu anlatmaya sözcükler yetmez, biliyorum. Ama sen gene de affet beni, Doli!

Darya Aleksandrovna oturdu. Stepan Arkadyeviç onun derin derin soluk aldığını duyuyor, içi sızlıyordu. Karısı bir şey söylemek için ağzını birkaç kez açacak olmuş; ama sesi çıkmamıştı. Stefan Arkadyeviç bekliyordu. Sonunda çıktı sesi:

— Onlarla oynamak için anımsayacaksın sen çocuklarını, bense zavallıların mahvolduklarını düşüneceğim hep. Mahvolduklarını biliyorum...

Bu cümlenin, son üç gün içinde kendi kendine birçok kez yinelediği cümlelerden biri olduğu belliydi.

Karısının ona "sen" demesi üzerine Stepan Arkadyeviç sevgiyle baktı yüzüne, elinden tutmak için uzandı; ama Darya Aleksandrovna nefretle çekti elini.

— Hep çocuklarımı düşüneceğim. Onları mahvolmaktan kurtarmak için yapamayacağım şey yoktur. Ama nasıl kurtarabileceğimi bilmiyorum. onları babalarından kaçırmakla mı, yoksa onları ahlâksız –evet, ahlâksız...– bir babanın yanında bırakmakla mı? Bütün bu... olanlardan sonra bir arada, bir çatının altında yaşayabilir miyiz, söyleyin! Olanak var mı böyle bir şeye? (Sesini yükselterek yineledi:) Söyleyin, olanak var mı? Kocam, çocuklarımın babası olan insan, onların mürebbiyesiyle yattıktan sonra...

Stepan Arkadyeviç, ne söyleyeceğini kendi de bilmeden, acıklı bir sesle:

— Ama elden ne gelir? dedi. Şimdi ne yapabilirim?

Başını gittikçe daha çok öne eğiyordu. Darya Aleksandrovna iyice öfkelenmişti.

— İğreniyorum sizden, tiksiniyorum! diye bağırdı. Gözyaşlarınızın sudan farkı yok benim için. Hiç sevmediniz beni. Kalp, soyluluk diye bir şey yok sizde. Tiksinti veriyorsunuz bana, yılan gibi görüyorum sizi karşımda, yabancı gibi... evet bütünüyle yabancısınız bana!

Darya Aleksandrovna kendisi için çok korkunç olan bu yabancı sözcüğünü acı duyarak, nefretle söylemişti.

Stepan Arkadyeviç karısına baktı, yüzündeki öfke korkuttu onu, şaşırttı. Ona acımasının karısını sinirlendirdiğinin farkında değildi. Darya Aleksandrovna kocasında sevgi yerine acıma buluyordu. Stepan Arkadyeviç, "evet," diye düşündü. "Nefret ediyor benden. Bağışlamayacak. "

— Korkunç bir şey bu, korkunç, diye mırıldandı.

Tam o anda yan odada bir çocuk –galiba düştüğü için– ağlamaya başladı. Darya Aleksandrovna kulak kesildi, yüzünü birden yumuşak bir anlatım kapladı. Nerede olduğunu, ne yapması gerektiğini bilemiyormuş gibi bir an düşündü, sonra hızla kalktı, kapıya yürüdü.

Stepan Arkadyeviç, karısının, çocuğunun ağladığını duyunca yüzündeki değişikliği gördüğü zaman, "Ama çocuğumu seviyor," diye geçirdi içinden. "Benim çocuğumu seviyor. Öyleyse nasıl nefret edebilir benden?" Karısının arkasından yürüdü.

— Doli, bir şey daha söylememe izin ver.

— Peşimden gelirseniz hizmetçileri, çocukları, çağırırım buraya! Alçağın biri olduğunuzu öğrenirler! Ben ayrılıyorum bu evden, varın istediğiniz gibi yatın kalkın sevgilinizle!

Kapıyı hızla çarparak çıktı.

Stepan Arkadyeviç göğüs geçirdi. Yüzünü ovuşturdu. Sessiz adımlarla kapıya yürüdü. "Matyev düzeleceğini söylüyor; ama nasıl? Hiç sanmıyorum. Ah, ne müthiş, korkunç bir şey bu!" Karısının, "alçak", "sevgiliniz" sözcüklerini söylerken nasıl bağırdığını anımsayınca, "Ne öfkeydi o öyle, ne nefretti!" diye geçirdi içinden. Yüzde yüz duymuştur hizmetçiler. Korkunç bir şey bu, korkunç!" Kapıda bir an durdu, derin bir soluk alıp gözlerini sildikten sonra odadan çıktı.

Günlerden cumaydı. Alman saatçi yemek odasında saatleri kuruyordu. Stepan Arkadyeviç bu çıplak başlı, çalışkan saatçi için eskiden yaptığı şakayı anımsadı: "Saatleri kurması için Tanrı onu doğuştan kurmuş," demişti. Gülümsedi bunu anımsayınca. Yerinde şakayı severdi Stepan Arkadyeviç. "Kim bilir, belki de düzelir," diye geçirdi içinden. Hoş bir sözcük şu düzelir. Arkadaşlara anlatmalı..."

— Matyev, diye seslendi.

Yanına gelen uşağa:

— Mariya ile gidin, Anna Arkadyevna'ya bir oda hazırlayın, dedi.

— Başüstüne efendim.

Stepan Arkadyeviç kürklü paltosunu giyip kapıya koştu. Onu geçiren Matyev:

— Yemeğe gelmeyecek misiniz? diye sordu.

— Galiba.

Stepan Arkadyeviç cebinden on ruble çıkarıp uşağa verirken ekledi:

— Al bakalım şunu, gereken yerlere harcarsın. Yeter, değil mi? Matyev, arabanın kapısını kapayıp merdivenlere çıkarken:

— Yetse de yetmese de idare etmek gerek, dedi.

Darya Aleksandrovna bu arada çocuğu susturmuş, arabanın sesinden kocasının gittiğini anlayıp yatak odasına dönmüştü. Ev telaşından kaçıp sığındığı tek yer burasıydı. Çocuğun yanına çıktığı o birkaç dakikada bile İngiliz mürebbiyeyle Matryona Filimonovna, hemen yanıt bekleyen bir sürü soru sormuşlardı ona. Darya Aleksandrovna yalnızca gezmeye çıkarken çocuklara ne giydirsinler, sütlerini versinler mi, başka bir aşçı aratsınlar mı, gibi sorulara yanıt vermiş, sonra:

— Ah, bırakın beni, bırakın, demişti.

Yatak odasına dönüp kocasıyla konuşurken oturduğu koltuğa oturdu. Kemikli, ince parmaklarında yüzükler bol duran zayıf ellerini birbirine kenetleyip biraz önce kocasıyla arasında geçen konuşmayı düşünmeye başladı. "Gitti," diye düşündü. "O kadınla ilişkisi nasıl sona erdi acaba? Kim bilir, belki hâlâ görüşüyorlardır! Niçin sormadım ona bunu? Hayır, hayır, eskisi gibi yakın olamayız birbirimize artık! Aynı çatı altında yaşasak bile, bundan böyle iki yabancıyız. (Kendisi için korkunç bir anlamı olan bu sözcüğü üzerine basa basa bir kez daha yineledi.) Yabancıyız bundan böyle! Ah, ne çok seviyordum onu! Tanrım ne çok! Nasıl seviyordum! Şimdi sevmiyor muyum acaba? Eskisinden daha çok sevmiyor muyum onu? En korkunç olanı da bu zaten..." Sözünün sonunu getiremedi. Matryona Filimonovna uzatmıştı başını kapıdan.

— Ne dersiniz efendim, kardeşime haber salayım mı? diye sordu. Yemeği hazırlasın bari, yoksa dünkü gibi altıya kadar aç kalacak çocuklar.

— Pekâlâ, şimdi geliyorum. Taze süt almaya adam yolladınız mı?

Darya Aleksandrovna böylece günlük işlere daldı, o telaş arasında da üzüntüsünü bir zaman için unuttu.

V

Yetenekli bir çocuk olduğu için öğrencilik yıllan çok rahat geçmişti. Ama çalışmayı sevmeyen haşarı bir öğrenci olduğundan bilgisiyle ön sıralara geçememişti hiç. Ne var ki, başıboş yaşayışına, küçük rütbesine, genç yaşına karşın, Moskova mahkemelerinden birinin başkanıydı şimdi. Önemli bir mevkiydi bu. Maaşı da yüksekti. Stepan Arkadyeviç'i bu göreve, mahkemenin bağlı olduğu bakanlıkta çok önemli bir görevi olan, kız kardeşi Anna'nın kocası Aleksey Aleksandroviç Karenin getirmişti. Aslında, Karenin kayınbiraderinin bu göreve atanmasına yardım etmemiş olsaydı Stiva Oblonski aynı yere ya da gene altı bin ruble maaşlı başka bir yere –gereksinimi vardı bu altı bin rubleye, çünkü karısı hayli zengindi; ama gene de bozuktu durumu– evet, Stiva Oblonski aynı yere ya da gene altı bin ruble maaşlı başka bir yere, sayıları yüzleri bulan yüksek mevkilerdeki akrabalarının, kardeşlerinin, kız kardeşlerinin, kuzenlerinin, dayılarının, teyzelerinin, halalarının, amcalarının biri yardımıyla atanmasını yaptırabilirdi.

Moskova'nın ve Petersburg'un yarısı Stepan Arkadyeviç'in akrabası ya da arkadaşıydı. Kısacası, bu dünyanın güçlü insanları arasında doğmuştu. Devlet örgütünün sıralarında bulunanların üçte biri babasının yakın dostuydu. Stiva'nın çocukluğunu bilirlerdi. Öbür üçte bir ile "senli benli"ydi. Geri kalan üçte birle ise yakın arkadaştı. Bu yüzden, dünya nimetlerini mevki, imtiyaz, rütbe biçiminde dağıtan insanların tümüyle dost sayılırdı. Bu insanlar kendi dostlarını gözetmeden edemezlerdi kuşkusuz. İyi bir mevki edinmek için Oblonski hiç de çalışmak, didinmek zorunda değildi. Ayağına gelen nimetleri tepmemesi, şununla bununla kavga etmemesi yeter de artardı. Zaten iyi yürekli temiz bir insan olduğu için hiçbir zaman yapmamıştı böyle bir şey. Altı bin ruble maaşlı bir göreve atanamayacağını söyleselerdi gülerdi. Öyle büyük bir şey değildi çünkü istediği. Akranlarının elde ettiğini istiyordu o kadar... Üstelik, bu görevi en azından, başkaları kadar da iyi yapardı.

Bütün tanıdıkları Stepan Arkadyeviç'i onun her zaman neşeli oluşundan, temiz yürekliliğinden, herkesin bildiği dürüstlüğünden ötürü yalnızca sevmekle kalmaz, onun güzel, içten görünüşünde, gülen gözlerinde,

simsiyah saçlarında, kaşlarında, yüzünün pembe beyazlığında candan, onlara haz veren bir şey bulurlardı. Onunla karşılaşan hemen herkes sevinçle gülümseyerek, "O! Stiva Oblonski!" derdi. Onunla konuşmalarında pek neşeli bir şey bulamamış olsalar bile –kimi zaman bulamazlardı çünkü– öbürsü, daha öbürsü günler karşılaştıklarında Stepan Arkadyeviç'i gördüklerine gene sevinirlerdi.

Üç yıldır mahkeme başkanıydı Stepan Arkadyeviç. Çalışma arkadaşlarının, emri altındaki memurların, amirlerinin, iş gereği ilgisi bulunan herkesin sevgisinden başka saygısını da kazanmıştı. Stepan Arkadyeviç'in iş hayatında herkesin saygısını kazanmasını sağlayan başlıca üç özelliği vardı. Birincisi: Kendi noksanlarını bildiği için herkese karşı hoşgörülü davranırdı. İkincisi: Gazetelerde okuduğuna benzemeyen, yaradılıştan bir serbest düşünürlüğü vardı; bu yüzden, kim olursa olsun, herkese karşı eşit davranırdı. Üçüncüsü: –en önemlisi de buydu– Görevini pek önemsemezdi. Bundan dolayı da kendini hiçbir zaman ona kaptırmaz, yanlışlık yapmazdı.

Stepan Arkadyeviç dairesine gelince, elinde çantasıyla arkasından saygılı yürüyen hademenin önünden küçük çalışma odasına girdi. Resmi giysilerini giydikten sonra salona geçti. Yazıcılar, memurlar hep birden ayağa kalktılar, öne eğilerek saygıyla gülümseyerek selamladılar onu. Stepan Arkadyeviç her zamanki gibi hızlı adımlarla yerine geçti, mahkeme üyeleriyle tokalaştı sonra oturdu. Yeterince şakalaştıktan, konuştuktan sonra çalışmaya başladı. Dairedeki işlerin iyi yürümesi için amirle astlar arasında bulunması gereken saygı ve resmiyet sınırının yerini Stepan Arkadyeviç kadar iyi hiç kimse bilemezdi. Sekreter, Stepan Arkadyeviç'in emrindeki bütün memurlar gibi rahat bir tavırla –Stepan Arkadyeviç'in kendi, isteyerek yaratmıştı bu havayı– elinde evraklarla yanına geldi.

— Penza İl İdaresi'nden gerekli bilgileri yolladılar efendim sonunda, dedi. Görmek ister miydiniz?

Stepan Arkadyeviç elini kâğıtların üstüne koydu.

— Nihayet, diye mırıldandı. Baylar...

Duruşma başladı. Stepan Arkadyeviç, raporu dinlerken başını önüne eğmiş, düşünüyordu: "Başkanlarının yarım saat önce karısının dilediğini bilseler!" Dinlerken gülümsüyordu. Saat ikiye dek hiç ara vermeden sürecekti çalışmaları. Saat ikide yemek için ara vereceklerdi.

Saat ikiye yaklaşmıştı ki, salonun büyük cam kapısı birden açıldı. Biri daldı içeri. Başlarını işten kaldırmalarına fırsat çıktığına sevinen mahkeme üyeleri portrenin altından Prizmanın[1] arkasından kapıya baktılar. Ama kapıda bekleyen nöbetçi, adamı kolundan tutup dışarı çıkarmış, cam kapıyı gene kapamıştı.

Dosyanın okunması sona erince Stepan Arkadyeviç ayağa kalktı, gerindi, duruşmaya ara verildiğini bildirip cebinden bir sigara çıkardı. Odasına gitmek üzere salondan çıktı. İki arkadaşı (emektar Nikitin ile saraylı Grineviç) de arkasından çıktılar. Stepan Arkadyeviç:

— Yemekten sonra bitireceğiz galiba, dedi.

Nikitin:

— Elbette!

Grineviç, incelemekte oldukları dosyanın kahramanlarından biri için:

— Şu Fomin denen adam amma anasının gözüymüş, dedi.

Stepan Arkadyeviç, Grineviç'in bu sözüne karşılık, önyargıya saplanmanın, henüz bir şey bilinmiyorken şu suçludur, bu suçsuzdur demenin doğru olmadığı anlamına yüzünü buruşturdu. Bir şey söylemedi. Nöbetçiye:

— Kimdi o içeri giren? diye sordu.

— Efendim, arkamı bir an dönmüştüm, biri sormadan daldı içeri. Sizi arıyordu. "Duruşmaya ara verilince görüşürsünüz," dedim kendisine...

— Nerede şimdi?

— Dışarıda efendim, bir aşağı bir yukarı dolaşıp duruyor. Ha, işte geliyor...

Nöbetçi, basamakları aşınmış taş merdiveni rahatça koşarak çıkan, kürklü şapkası başında, kıvırcık sakallı, sağlam yapılı, geniş omuzlu bir adamı gösterdi. Merdivenlerden inen çantalı, zayıf bir memur durmuş, adamın ayaklarına tuhaf tuhaf bakıyordu. Sonra soru dolu bakışlarını Oblonski'ye doğrulttu.

Stepan Arkadyeviç merdivenin başında duruyordu. Resmi giysisinin içinde sevgiyle parlayan yüzü, merdivenden çıkmakta olan adamı tanıyınca

daha da aydınlandı. yanına gelen arkadaşını sevgi dolu, şakacı bir gülümsemeyle yukarıdan aşağı süzdükten sonra:

— Gelebildin demek! dedi. Sonunda Moskova'yı onurlandırdı Bay Levin!

Yalnızca tokalaşmakla yetinmeyip dostunu öptükten sonra ekledi:

— Beni bu çirkefte gelip aramaktan iğrenmedin mi bakalım? Ne zaman geldin?

Levin çevresine öfkeyle, endişeyle bakarak sıkılgan:

— Şimdi geldim, dedi, seninle konuşmalıyım.

Arkadaşının öfkeli, gururlu sıkılganlığını bilen Stepan Arkadyeviç:

— Hadi odama gidelim, dedi.

Levin'i kolundan tutup –onu tehlikelerden uzaklaştırıyormuş gibi– çekerek götürdü.

Stepan Arkadyeviç tanıdıklarının hemen hepsiyle birbirlerine "sen" diyecek kadar samimiydi. Altmış yaşında ihtiyarlarla, yirmi yaşında delikanlılarla, artistlerle, bakanlarla, tüccarlarla, yüksek rütbeli generallerle. Öyle ki, onunla bu derece senli benli olan insanlar arasında toplum merdiveninin en üst ve en alt basamaklarında bulunanlar vardı ve bu insanlar Oblonski aracılığıyla ortak bir yanlarının olduğunu öğrenseler buna şaşıp kalırlardı. Birlikte şampanya içtiği herkesle hemen senli benli olurdu. Her önüne gelenle de şampanya içtiği için şakayla benim yüzkarası "sen"lerim dediği arkadaşlarının çoğuyla dairesinde karşılaştığı zamanlar, astlarının bu karşılaşmadan duydukları şaşkınlığı sıcakkanlılığıyla dağıtmaya çalışırdı. Levin böyle "sen"lerden değildi. Ama Oblonski kendisine vergi sezgi gücüyle Levin'in, astları yanında arkadaşının ona yakınlık göstermek istemeyebileceğini düşündüğünü fark ettiğinden, onu odasına götürmek için acele etmişti.

Oblonski'yle yaşıt sayılırdı Levin. Aralarındaki yakınlık yalnızca şampanya arkadaşlığından gelmiyordu. Çocukluk arkadaşıydılar. Her çocukluk arkadaşı gibi onlar da yaradılış ve zevk ayrılıklarına karşın, birbirini severlerdi. Öte yandan, hayatta ayrı yol tutmuş insanlarda çoğunlukla görüldüğü gibi, birbirinin yaşayışını, yaptığı işi küçümsemekle birlikte iyi, doğru olduğunu da kabul ederlerdi. İkisi de asıl güzel, olumlu olanın kendi yaşayışları olduğu, arkadaşınınkinin ise yalancı bir hayattan

başka bir şey olmadığı inancındaydılar. Levin'i görünce Oblonski'nin içinden gülümsemek gelirdi. Köyde yaşayan, orada bir şeyler yapan Levin –Stepan Arkadyeviç onun orada ne yaptığını hiçbir zaman anlamaz, bununla ilgilenmezdi bile– arada bir Moskova'ya gelirdi. Her gelişinde heyecanlı, telaşlı, biraz sıkılgan, bu sıkılganlığından ötürü de sinirli olurdu. Çoğunlukla yeni bir dünya görüşüyle gelirdi. Stepan Arkadyeviç bu durumu gülünç bulur, severdi. Levin de arkadaşının kent yaşamını, saçma saydığı görevini küçümser, gülünç bulurdu. Ama bir fark vardı aralarında: Oblonski kendinden emin, içten bir hava içinde yapardı bunu, Levin ise kendinden emin değildi, bazen de sinirlenirdi.

Stepan Arkadyeviç, çalışma odasına girdiklerinde, tehlikenin artık geçtiğini belirtmek istiyormuş gibi Levin'in kolunu bırakıp:

— Çok daha önce bekliyorduk seni, dedi. Geldiğine çok sevindim, çok... Eee... daha nasılsın bakalım? Ne zaman geldin?

Levin susuyor, Oblonski'nin yanındaki tanımadığı iki arkadaşına bakıyordu. Gözlerini çıtkırıldım Grineviç'in beyaz, ince parmaklı ellerinden, uçlan kıvrık, uzun, san tırnaklarından, parlak, kocaman kol düğmelerinden ayırmıyordu. O anda bunlardan başka bir şey düşünecek durumu yoktu sanki. Oblonski hemen fark etti durumu gülümsedi.

— Ah. evet, dedi. İzninizle tanıştırayım sizi. Arkadaşım Flipp İvanoviç Nikitin... Mihail Stanislaviç Grineviç... Levin'e dönüp ekledi:

— Tek elle yüz kiloyu kaldıran, eski liseli, yeni bölge yöneticisi, çiftçi, avcı dostum Konstantin Dmitriyeviç Levin, Sergey lvanoviç Koznişef'in kardeşi.

Emektar mahkeme üyesi:

— Memnun oldum efendim, dedi.

Grineviç, uzun tırnaklı, zarif elini Levin'e uzattı.

— Ağabeyiniz Sergey İvanoviç'le tanışıyoruz, dedi.

Levin kaşlarını çattı. Kendisine uzatılan eli soğuk bir tavırla sıktıktan sonra hemen Oblonski'ye döndü. Rusya'da herkesin tanıdığı, anneden bir, babadan ayrı ağabeyi yazar Sergey İvanoviç'e karşı büyük saygısı olmasına karşın ona Konstantin Levin değil de ünlü yazar Koznişef'in kardeşi dediklerinde canı çok sıkılırdı. Oblonski'ye:

— Hayır, dedi. Bölge yöneticisi falan değilim artık. Hepsiyle kestim ilişkimi. Toplantılarına da gitmeyeceğim bir daha.

Oblonski gülümsedi:

— Ne çabuk! Peki, ama neden?

— Uzun hikâye, başka zaman anlatırım...

Levin böyle söyledi; ama gene de anlatmaya başladı:

— Kısaca söyleyeyim: İlerlemek için bir şeyler yapmak, uğraşmak istemiyorlar, yanaşmıyorlar buna (birisi gururunu incitmiş gibi heyecanlıydı) bir kere... oyun oynuyorlar, bense zamanımı oyunla geçirecek kadar ne yaşlıyım ne de genç. Sonra (yutkundu) bölge coterie'si için dünyalık edinmekten başka bir işe de yaradığı yok bunun... Eskiden ağalar, mahkemeler vardı, şimdi ise bölge yönetimi aldı onların yerini. Günümüzde rüşvet alınmıyor; ama hak edilmeyen maaş...

Birisi itiraz ediyordu ona sanki, iyice coşmuştu. Stepan Arkadyeviç kesti sözünü:

— O! Bakıyorum yeni, tutucu bir dünya görüşü edinmişsin. Neyse, sonra konuşuruz bunları.

Levin, Grineviç'in ellerine nefretle bakarak:

— Evet, dedi, sonra konuşuruz. Konuşmam gerek seninle zaten... Stepan Arkadyeviç hafifçe gülümsedi. Arkadaşının bir Fransız terziye diktirdiği besbelli takım elbisesine bakarak:

— Yanılmıyorsam bir daha Avrupalı giysisi giymeyeceğini söylemiştin, dedi. Anlaşılıyor! Yeni bir dünya görüşü edinmişsin kendine.

Levin birden kızardı; ama yetişkinler gibi hafiften, kendi de farkında olmadan değil de, sıkılmakla gülünç duruma düştüğünü hissedip daha da utanan, kulaklarına kadar kızaran çocuklar gibi... Bu zeki, erkeklik okunan yüzün böyle kızardığını görmek korkunç bir şeydi. Oblonski daha fazla dayanamadı, başını öte yana çevirdi Levin:

— Oldu, dedi nerede görüşeceğiz? Seninle konuşacağım çok şey var.

Oblonski bir an düşünceye daldı sanki.

— Bak ne diyeceğim, dedi. Gurin'in lokantasına gidip orada yiyelim yemeğimizi. Hem konuşuruz. Üçe kadar serbestim.

Levin bir an düşündükten sonra:

— Olmaz, dedi, şimdi bir yere gitmem gerek.

— Pekâlâ, öyleyse akşam yemeğini birlikte yeriz.

— Akşam yemeğini mi? Zaten öyle uzun boylu anlatmayacağım, yalnızca iki sözcük söyleyip bir şey soracağım, gerisini sonra konuşuruz.

— Söyle iki sözcüğünü bakalım. Gerisini akşam yemeğinde konuşuruz.

— Söyleyeyim... Aslında önemli bir şey değil.

Sıkılganlığını yenmek için kendini zorladığından yüzü öfkeyle kaplanmıştı.

— Şçerbatskilerden ne haber? dedi. Bir değişiklik var mı?

Levin'in, Darya Aleksadrovna'nın kız kardeşine âşık olduğunu çoktan beri bilen Oblonski belli belirsiz gülümsedi. Gözlerinin içi neşeyle parladı.

— Sen iki sözcük söyledin; ama ben iki sözcükle yanıt veremeyeceğim, dedi. Çünkü... bir dakika izin ver...

Tam o sırada yılışık bir tavırla sekreter girmişti içeri. Bütün sekreterler gibi o da, işleri amirinden daha iyi bildiğini anlatan alçakgönüllü bir tavırla, elinde evraklar, Oblonski'ye yaklaştı, bir konuyu, karşılarına çıkan bir sorunu soruyormuş gibi açıklamaya başladı ona. Stepan Arkadyeviç sonuna dek dinlemedi. Elini sekreterin kolunun üzerine koyup gülümseyerek, yumuşak bir tavırla:

— Hayır, dedi. Benim söylediğim gibi yapın.

Kendi düşüncesini kısaca anlattıktan sonra:

— Böyle yapın Zahar Nikitiç, diye ekledi. Böyle yapın.

Bozulan sekreter çıkıp gitti. Bu kısa konuşma sırasında kendini toparlayan Levin dirseklerini sandalyenin arkalığına dayamış, anlamlı anlamlı gülümsüyordu.

— Anlamıyorum, anlamıyorum, dedi.

— Neyi anlamıyorsun?

Stepan Arkadyeviç, Levin in tuhaf bir şey söyleyeceğini bekliyordu. Beriki omuz silkti.

— Ne yaptığınızı, dedi. Nasıl da ciddisiniz!

— Neden?

— Çünkü... ortada yapılacak bir şey yok da ondan.

— Sen öyle diyorsun; ama biz işten baş kaldıramıyoruz.

Levin arkadaşının sözünü kesti:

— Kırtasiyecilikten kuşkusuz... Evraklardan... Doğrusu bu işlerde de senin üstüne yoktur hani...

— Bir eksikliğim olduğunu mu ima etmek istiyorsun?

Levin:

— Belki, dedi. Ama senin gibi kelli felli bir arkadaşımın olması çok hoşuma gidiyor. Gurur duyuyorum. Büyük adamsın...

Kendini zorlayarak Oblonski'nin gözlerinin içine baktı:

— Ama soruma yanıt vermedin hâlâ.

— Pekâlâ, pekâlâ, sabırlı ol biraz, ona da gelecek sıra. Önce söyle bakalım. Karazinsk ilindeki üç bin hektarlık araziden ne haber? Adalelere bak hele! On iki yaşında bir kız kadar da dinçsin. Bize uğrayacaksın, değil mi? Soruna gelince: Bir değişiklik yok... Ama bunca zaman görünmemen iyi olmadı.

Levin ürkek:

— Bir şey mi var? dedi.

— Yoo, bir şey yok... Neyse sonra konuşuruz bunları. Söylesene, niçin geldin Moskova'ya?

Levin gene kulaklarına kadar kızardı.

— Şey... bunu da sonra konuşuruz.

Stepan Arkadyeviç:

— Pekâlâ, dedi. Anladım. Bak ne diyeceğim, seni eve davet ederdim; ama karım biraz rahatsız da... Beni dinle: Onları görmek istersen, sanırım bugün saat dörtten beşe kadar hayvanat bahçesinde olacaklar. Kiti paten kayıyor, sen oraya git, ben de gelirim, bir yere gider, akşam yemeği yeriz.

— Güzel. Hadi hoşçakal.

Stepan Arkadyeviç, Levin'in arkasından seslendi:

— Seni bilirim, bakarsın sözleştiğimizi unutmuş, birden köye dönmüşsündür!

— Unutmam.

Levin tam kapıdan çıkıyordu ki, Oblonski'nin arkadaşlarına "Hoşçakalın" demediğini anımsadı. Ama geri dönmedi bir daha. O gittikten sonra Grineviç:

— Çok hareketli bir insan galiba, dedi.

Stepan Arkadyeviç başını salladı.

— Öyledir, dostum. Mutlu insan diye buna derim ben! Kazanisk'te üç bin hektar arazisi var, gelecek endişesi yok, sağlığı yerinde... Bir de bizim halimize bakın.

— Ne o Stepan Arkadyeviç, hayatınızdan şikâyetçi misiniz? Stepan Arkadyeviç derin bir göğüs geçirdi.

— Evet... kötü, iğrenç bir hayatımız var.

VI

Oblonski, Levin'e niçin geldiğini sorduğunda, Levin kızarmış, kızardığı için de kendi kendine kızmıştı. Çünkü arkadaşına –gelişinin tek nedeni olmasına karşın– "Baldızını istemeye geldim" diyemezdi.

Levinlerin ailesiyle Şçerbatskilerin ailesi, Moskova'nın eski, soylu ailelerindendi. Bu iki aile arasında ilişkiler her zaman dostça, çok yakın olmuştu. Bu dostluk, Levin'in öğrenciliği zamanında daha da güçlenmişti. Levin, Doli ve Kiti'nin erkek kardeşi genç Prens Şçerbatski ile üniversiteye birlikte hazırlanmış, üniversiteye gene birlikte girmişti. O sıralar Levin, Şçerbatskilerin evine sık sık gelirdi. şık olmuştu Şçerbatskilerin ailesine. Gerçi pek tuhaftır ya, Konstantin Levin, Şçerbatskilerin özellikle ailesine âşıktı. Bu aileye, daha çok da, bu ailenin kadınlarına âşıktı. Annesini anımsamıyordu Levin. Tek kız kardeşi olan ablası da ondan çok büyüktü. Öyle ki, anne ve babasının ölümüyle yoksun kaldığı soyluların eski, kültürlü, dürüst aile çevresiyle ilk kez burada karşılaşmıştı. Bu ailenin bütün kişilerini, özellikle kadın ve kızlarını gizem, şiir dolu bir perdeyle örtülü gibi görüyordu. Onlarda hiçbir noksan yan görmediği gibi, onları örten bu şiir dolu perdenin altında en yüce duyguların, olabilecek her türlü kusursuzlukların, yüceliklerin bulunduğunu hayal ediyordu. Niçin bu üç bayan sık sık Fransızca ya da İngilizce konuşmak zorundaydılar? Niçin günün belirli saatlerinde sırayla piyano çalarlardı? –piyanonun sesi üst kata, iki arkadaşın ders çalıştıkları, ağabeylerinin odasına kadar gelirdi– Bu Fransız edebiyatı, müzik, resim, dans öğretmenleri niçin gelip giderlerdi? Günün belirli saatinde bu üç bayan atlas kürkleri içinde –Doli'ninki uzun, Natalya'nınki orta, Kiti'ninkiyse, kırmızı çoraplarının sımsıkı sardığı düzgün bacaklarını açıkta bırakacak kadar kısaydı-evet, niçin günün belirli saatinde bu üç kız atlas kürkleri içinde, Matmazel Linon'un eşliğinde kupa arabasıyla Tversk Bulvarina çıkarlardı? Şapkasının kokardı altın yaldızlı bir uşakla, Tversk Bulvarinda dolaşmaları niçin gerekliydi bu üç kızın? Bütün bunları da, bu esrarlı dünyada olup biten daha birçok şeyi de anlayamıyordu Levin. Ama bu dünyada olup bitenlerin güzel olduğunu biliyordu. Bu olup bitenlerin gizemine de âşıktı.

Üniversitedeyken en büyük kıza, Doli'ye âşıktı. Ama kısa bir süre sonra Oblonski'yle evlendirdiler Doli'yi. Sonra ortanca kıza tutuldu. Bu kız kardeşlerden birine âşık olmak zorunda hissediyordu kendini sanki. Ama hangisine âşık olacağını bilmiyordu. Gelgeldim, Natali'yi de sosyeteye çıkar çıkmaz diplomat Lvov'la evlendirdiler. Levin üniversiteden ayrıldığında Kiti çocuktu daha. Genç Şçerbatski donanmaya girdikten sonra Baltık Denizi'nde boğulunca, Levin ile Oblonski arasındaki dostluğa karşın, Levin ile Şçerbatskiler arasındaki ilişki daha bir gevşedi. Ama Levin bu yıl –kışın başında– köyde bütün bir yıl kaldıktan sonra Moskova'ya gelip de Şçerbatskileri görünce gerçekte kız kardeşlerden hangisine âşık olmasının alnına yazılı olduğunu anlamıştı.

Soylu bir aileden gelen, yoksul olmaktan çok zengin, otuz iki yaşında Levin'in görünüşte Prenses Şçerbatski'ye evlenme önerisinden daha doğal bir şey olamazdı. Ne olursa olsun, hemen iyi bir kısmet olarak karşılayacaklardı onu. Ama Levin âşıktı. Bu yüzden de Kiti onun için her yönden kusursuz bir insan, dünyadaki her şeyden çok çok yüce bir yaratıktı. Levin kendisini ise bu dünyaya ait, küçük bir yaratık olarak görüyordu. Öyle ki, başkalarının da Kiti'nin de onu bu evliliğe layık görebileceklerini düşünülemeyeceği inancındaydı.

Moskova'da rüyadaymış gibi kaldığı iki ay Kiti'yi, onunla karşılaşmak için özellikle gittiği sosyete toplantılarında hemen her gün gördükten sonra bunun olmayacak bir şey olduğuna birden kararını vermiş, köye dönmüştü.

Levin'in, bunun olmayacak bir şey olduğuna kesinlikle karar vermesinin nedeni, Kiti'nin anne babasının gözünde onun cici Kiti için hiç de iyi bir kısmet olmadığına, Kiti'nin de onu sevemeyeceğine inanmasıydı. Kiti'nin anne babasının gözünde o, alışılagelmiş belirli bir işi olmayan bir insandı. Otuz iki yaşındaydı, arkadaşlarından kimi albay, Çarlık yaveriydi, kimi profesör, kimi banka ya da demiryolu müdürüydü, bazıları da Oblonski gibi mahkeme başkanıydı. O ise (başkalarının gözünde nasıl bir insan olduğunu çok iyi biliyordu Levin) toprak sahibiydi. Sığır yetiştiriciliğiyle, çulluk avıyla, inşaatla uğraşan, yani sosyete anlayışına göre bir işe yaramayan insanların yaptığını yapan yeteneksiz bir adamdı.

Şiir dolu güzel Kiti de böylesine çirkin –Levin çirkin görüyordu kendini– en önemlisi de basit, dikkati çeken bir özelliği olmayan bir insanı sevemezdi. Üstelik, onun Kiti'ye karşı eski davranışı –ağabeyinin arkadaşı olduğundan çocukmuş gibi davranırdı önada aşk için başka bir engel olarak

görünüyordu ona. Levin gibi çirkin, iyi yürekli bir insan ancak bir dost gibi sevilebilir diye düşünüyordu. Oysa onunki gibi bir sevgiyle sevilebilmek için yakışıklı, en önemlisi de dikkati çeken bir erkek olmak gerekirdi.

Kadınların çirkin, basit erkeklere böyle bir şeye tutulduklarının çok olduğunu duymuştu. Ama inanmıyordu böyle bir şeye. Kendinden pay biçiyordu çünkü: Kendi ancak güzel, şiir dolu, dikkati çeken bir kadına âşık olabilirdi.

Ama köyde iki ay yalnız başına kaldıktan sonra bu aşkın, onun için gençlik yıllarında kapıldığı aşklara benzemediğine, bu duygudan kurtulamayacağına, Kiti'nin onun karısı olup olmayacağı sorununu çözmeden yaşamayacağına, bu huzursuzluğunun önerisinin reddedileceğini gösteren hiçbir kanıtı bulunmadığından geldiğine inanmıştı. İşte şimdi Kiti'yi istemeye, kızı verirlerse onunla evlenmeye kesin kararlı gelmişti Moskova'ya. Vermezlerse... önerisi reddedilirse, ne yapacağını düşünemiyordu.

VII

Levin, Moskova'ya sabah treniyle geldi. Anneden bir babadan ayrı ağabeyi Koznişef'in evine indi. Üstünü değiştirdikten sonra, Moskova'ya niçin geldiğini ağabeyine anlatmak, ondan akıl almak için doğru onun odasına girdi. Ama ağabeyi yalnız değildi. Yanında ünlü bir felsefe profesörü vardı. Profesör, oldukça önemli bir felsefe konusunda aralarında çıkan anlaşmazlığı açıklamak amacıyla Harkof'tan gelmişti, Profesör, materyalistlere karşı basın yoluyla oldukça ateşli bir mücadeleyi yürütmekteydi. Sergey Koznişef de bu mücadeleyi, ilgiyle izlemekteydi. Profesörün son yazısını okuduktan sonra, yazıda yer verilen görüşlere karşıt görüşlerini bir mektupla profesöre bildirmişti. Materyalistlere gereğinden fazla taviz verdiği için sitem etmişti ona. Profesör de konuşup anlaşmak için hemen gelmişti. Günün konusu üzerinde konuşuyorlardı: İnsan davranışlarında psikolojik olaylarla fizyolojik olaylar arasında bir sınır var mıdır, varsa nerdedir bu sınır? Sergey lvanoviç kardeşini herkese karşı takındığı her zamanki dostça, soğuk gülümsemesiyle karşıladı. Onu profesörle tanıştırdıktan sonra konuğuyla konuşmasını sürdürdü.

Dar alınlı, gözlüklü, ufak tefek bir adamdı profesör. Levin'le, selamlaşmak için konuşmasını bir an kesmiş, sonra konuşmasını, Levin'le ilgilenmeden sürdürmüştü. Levin oturdu. Profesörün gitmesini bekliyordu. Ama biraz sonra konuşmanın konusu ilgilendirmeye başlamıştı onu.

Söz konusu yazıyı dergide görmüştü Levin. Üniversitede doğal bilimler okuduğu için doğal bilimlerin, iyi bildiği özündeki yenilikler olarak bu yazıyı ilgiyle okumuştu bile. Ama insanın bir canlı olarak nereden geldiği, refleksler, biyoloji, sosyoloji konularında varılan bu bilimsel sonuçlarla, aklını son zamanlarda giderek daha sık gelen, yaşam ve ölümün onun için anlamı arasında hiçbir bağlantı kuramamıştı.

Ağabeyinin profesörle konuşmasını dinlerken onların, bilimsel sorunları ruhsal sorunlara bağladıklarını fark ediyordu. Birkaç kez çok yaklaşmışlardı bu sorunlara; ama hep en önemli olana tam anlamıyla yaklaşmak üzereyken acele ayrılmış, uzaklaşmışlardı onlardan. Gene küçük şeylere, yanılgıya, başkalarının sözlerinden bölümlere, imalara, otoritelerin bu konuda

görüşlerine dalmışlardı. Öyle ki, neden söz ettiklerini anlamakta güçlük çekiyordu Levin.

Sergey İvanoviç her zamanki anlatış açıklığıyla duruluğuyla tane tane konuşarak:

— Keiss'in düşüncesini asla paylaşamam, dedi. Dış dünya üzerine bütün düşüncelerimin izlenimlerden oluştuğu savını benimseyemem. Varolma bilincinin aslını duyguyla edinmedim ben. Bunun algılanması için özel bir organım yok.

— Öyle, ama onlar –Wurst da, Knaust da, Pripasov da– size, varolma bilincinizin, duyguların bir sonucu olduğu yanıtını vereceklerdir. Wurst, duygular olmazsa varolma bilincinin de olmayacağını bile söyleyecektir.

Sergey İvanoviç:

— Ben de bunun tersini söyleyeceğim, diye başladı.

Ama Levin, onların en önemli olana yaklaşıp gene geri çekildiklerini fark edip profesöre bir soru sormaya karar vermişti:

— Demek duygularım yok edilmişse, bedenim artık canlı değilse, varolmam diye bir şey yoktur?

Profesör, felsefeciden çok, ağır işçiye benzeyen bu tuhaf adama, konuşmayı kestiği için canı sıkılmış, kafası karışmış gibi baktı, sonra Sergey İvanoviç'e döndü. "Ne dersiniz?" diye sorar gibi baktı yüzüne. Ama profesör gibi zoraki, tek yanlı konuşmaktan uzak, kafasında hem profesöre yanıt verecek hem de bu soruyu sorduran basit doğal düşünceyi anlayacak kadar genişlik olan Sergey İvanoviç gülümsedi.

— Bu sorun üzerine düşüncelerimizi söylemeye hakkımız yok şimdilik, dedi.

Profesör:

— Elimizde yeterince bilgi yok, diye doğruladıktan sonra sürdürdü konuşmasını: Hayır. Şunu söylemek istiyorum; her ne kadar Pripasov duyguların aslının izlenim olduğunu savunuyorsa da, bu iki şeyi birbirinden kesin olarak ayırmak zorundayız.

Levin artık dinlemiyordu onları. Profesörün gitmesini bekliyordu.

VIII

Profesör gidince Sergey İvanoviç kardeşine döndü:

— Geldiğine çok sevindim. Çok kalacak mısın? Çiftlik işlerin nasıl?

Levin, ağabeyinin işlerini hiç de umursamadığını, ona yakınlık göstermiş olmak için bunu sorduğunu bildiğinden, yalnızca buğdayı sattığını söyledi, paradan söz etti.

Levin ağabeyine, evlenmek niyetinde olduğundan söz etmeyi, ondan akıl danışmayı istiyordu. Buna kesinlikle kararlıydı da: Ama ağabeyini gördükten, onun profesörle konuşmasını dinledikten sonra nedense, ağabeyiyle evlenmek konusunda konuşamayacağını anlamıştı. Bunda ağabeyinin, çiftlik işlerini sorarken (annelerinden kalan malı ayırmamışlardı. İkisininkini de Levin işletiyordu) takındığı, kendiliğinden gelen onu gözetiyormuş tavrı da etkili olmuştu. Ağabeyinin bu konuda onun istediği gibi düşünemeyeceğini hissetmişti.

Bölge yönetimiyle çok ilgilenen bu işlere büyük önem veren Sergey İvanoviç:

— Sizin oranın bölge yönetimi ne âlemde? diye sordu.

— Vallahi haberim yok...

— Nasıl? Yönetim kurulu üyesi değil misin?

— Değilim artık. Çıktım üyelikten. Bundan böyle toplantılarına da gitmeyeceğim.

Sergey İvanoviç yüzünü buruşturdu.

— Yazık! diye mırıldandı.

Levin, kendini temize çıkarmak için onun bölgesinde yönetim kurulu toplantılarında nelerin olup bittiğini, ne dalaverelerin döndüğünü anlatmaya koyuldu.

Sergey İvanoviç sözünü kesti:

— Her zaman böyledir bu zaten! Biz Ruslar her zaman böyleyizdir. Eksiklerimizi görmek bir özelliğimizdir belki; ama çok ileri gideriz, dilimizin ucunda hep hazır bekleyen alayla avunuruz. Sana bir şey

söyleyeyim mi, bizim bölge yönetiminin elindeki yetkileri Avrupa'nın herhangi bir ulusuna versen... Almanlar, İngilizler bundan özgürlük yaratırlar, oysa biz gülüyoruz yalnızca.

Levin, suçlu gibi:

— Peki, ama elden ne gelir? dedi. Benim son deneyimimdi bu. Bütün kalbimle vermiştim kendimi bu deneyime. Yapamıyorum, yeteneğim yok.

Sergey İvanoviç:

— Yeteneğin var; ama, dedi, durumu gerektiği gibi değerlendiremiyorsun.

Levin üzgün:

— Olabilir, dedi.

— Biliyor musun, Nikolay gene burada.

Nikolay, Konstantin Levin'in öz ağabeyiydi. Sergey lnvanoviç'in de anne bir baba ayrı kardeşiydi. Nikolay, malının mülkünün büyük bölümünü elden çıkarmış, çok kötü, olumsuz insanlarla düşüp kalkan, kardeşleriyle kavgalı, talihsiz bir insandı.

Levin dehşet içinde:

— Ne diyorsun? diye sordu. Nereden biliyorsun?

— Prokofiy sokakta görmüş onu.

Levin, hemen gitmeye hazırlanıyormuş gibi kalktı oturduğu sandalyeden.

— Burada, Moskova'da ha? Neredeymiş? Biliyor musun?

Sergey İvanoviç, küçük kardeşinin heyecanına başını salladı.

— Bunu sana söylemek zorunda olduğum için üzgünüm, dedi. Nerede kaldığını öğrenmesi için adam yolladım. Trubin'e verdiği; ama ödemediği, benim ödeyip geri aldığım senedi de yolladım ona. Bak ne karşılık verdi.

Sergey İvanoviç, prespapyenin altından çekip aldığı bir pusulayı kardeşine uzattı.

Levin, tuhaf bir elyazısıyla yazılmış –tanıyordu bu elyazısını– pusulayı okudu: *"Beni rahat bırakmanızı saygılarımla rica ediyorum. Sevgili kardeşlerimden istediğim tek şey budur. Nikolay Levin."*

Levin bunu okuduktan sonra, başını kaldırmadan, pusula elinde, Sergey İvanoviç'in karşısında ayakta kalakaldı.

İçinde, zavallı ağabeyini şimdilik unutmak isteğiyle bunun sonunun kötüye varacağı düşüncesi cenkleşiyordu.

Sergey İvanoviç anlatıyordu:

— Belli ki beni gücendirmek istiyor; ama gücendiremez. Bütün varlığımla yardım etmek isterdim ona; ama olanaksız olduğunu biliyorum.

Levin:

— Evet, evet, diye yineledi. Ona karşı tutumunu anlıyor, değerli buluyorum. Ama gideceğim yanına.

Sergey İvanoviç:

— İstiyorsan git, dedi. Ama ben gitme derim. Yani kendi hesabıma korkmuyorum bundan: Seninle aramı bozamaz; ama senin için söylüyorum, gitmesen iyi edersin. Yardım edilemez ona artık. Ama nasıl bilirsen öyle yap sen.

— Belki haklısın, yardım edilemez ona artık; ama özellikle şu anda – neyse, bu ayrı bir konu– huzur içinde olamayacağımı hissediyorum.

Sergey İvanoviç:

— Bunu anlayamıyorum işte, dedi.

Bir an sustuktan sonra ekledi:

— Ama bunun bir alçakgönüllülük dersi olduğunu biliyorum. Nikolay bu duruma geldikten sonra, alçaklık denen şeyi daha hoşgörüyle karşılamaya başladım... Ne yaptığını biliyorsun.

Levin:

— Ah, korkunç bir şey bu, korkunç! dedi.

Levin, ağabeyinin adresini Sergey lvanoviç'in uşağından aldıktan sonra hemen gidiyordu ki, bir an düşünüp oraya akşam gitmeye karar verdi. Ruh bakımından sakin olabilmek için her şeyden önce, Moskova'ya gelişinin nedeni olan işi bir sonuca bağlamalıydı. Levin, ağabeyinden doğru Oblonski'ye gitmiş, Şçerbatskiler üzerine gerekli bilgiyi alıp Kiti'yi bulabileceğini öğrendiği yere yollanmıştı.

IX

Levin, saat 4'te hayvanat bahçesinin önünde faytondan inip tepeye, paten alanına doğru yürüdüğünde kalbi küt küt vuruyordu. Kiti'yi orada bulacağını biliyordu çünkü. Şçerbatskilerin kupa arabasını kapıda görmüştü.

Güneşli, soğuk bir gündü. Kapıda arabalar, kızaklar, kiralık arabalar, jandarmalar sıra sıra dizilmişlerdi. Şapkaları parlak güneşin altında parlayan kibar bir kalabalık, girişte ve tahta oyma süslü küçük Rus evleri arasındaki tertemiz yollarda kaynaşıyordu. Karın ağırlığı altında dallarını sarkıtmış lüle lüle kayın ağaçları bayramlıklarını giymişlerdi sanki.

Levin paten alanına doğru yürürken düşünüyordu kendi kendine: "Heyecanlanmaman gerek, sakin olmalısın. Ne oluyor sana? Yeter be, aptal! Kes artık küt küt vurmayı!" Kalbine söylüyordu bunu. Gelgelelim, heyecanını bastırmaya uğraştıkça daha çok kesiliyordu soluğu. Bir tanıdık gördü onu. Seslendi. Ama Levin, ona seslenenin kim olduğunu bile fark edememişti. İnip çıkan el kızaklarının zincir şakırtısının, kayan kızakların gürültüsünün, neşeli insan seslerinin duyulduğu tepeye yaklaştı. Birkaç adım daha atınca paten alanı açıldı karşısında. Paten kayanlar arasında Kiti'yi gördü.

Onun orada olduğunu, yüreğini birden dolduran sevinç ile korkudan anlamıştı. Alanın öteki ucunda duruyor, bir bayanla konuşuyordu. Görünüşte giyinişinde de, duruşunda da bir olağanüstülük yoktu; ama Levin için onu bu kalabalığın arasında seçmek, ısırgan otları arasında bir gülü seçmek kadar kolay olmuştu. Her şeyi aydınlatan oydu çünkü. Çevresindeki her şeye ışık saçan bir gülümsemeydi. Levin, "Oraya, buza inip yanına yaklaşabilir miyim acaba?" diye geçirdi içinden. Kiti'nin bulunduğu yer ulaşılmaz, kutsal bir tapınak gibi görünüyordu ona. Bir an oldu, az kaldı, dönüp gidecekti: öylesine büyük bir korku kaplamıştı içini. Kiti'nin çevresinde her çeşidinden bir sürü insan olduğuna, kendisinin de oraya gidip kayabileceğine kendi kendini inandırabilmesi için hayli çaba harcaması gerekti. Aşağı indi. İnerken Kiti'ye –genç kız bir güneşmiş gibi– uzun süre bakmamaya çalışıyordu. Ama –güneş gibi– bakmadan da görüyordu onu.

Haftanın bu gününün bu saatinde buzun üzerinde aynı çevrenin insanları toplanmıştı. Birbirini tanıyorlardı. Yetenekleriyle dikkati çekmeye çalışan kayak ustaları da vardı burada, sopalarla kaymayı öğrenmeye çalışan acemiler de, sağlık nedeniyle kayan ihtiyarlar da, çocuklar da... Levin bütün bu insanların çok mutlu olduklarını düşünüyordu: Kiti'nin yakınındaydılar çünkü. Görünüşte herkes son derece soğukkanlı kayarak geliyordu arkasından, gene soğukkanlı geçiyorlardı yanından, onunla konuşurken bile pek ilgisizdiler ona karşı. Hatta son derece güzel buzdan, nefis havadan yararlanarak, onu hiç umursamadan gülüp eğleniyorlardı.

Dar pantolon, kısa ceket giymiş Kiti'nin kuzeni Nikolay Şçerbatski, ayağında patenlerle bir bankta oturuyordu. Levin'i görünce seslendi:

— Oo! Rusya'nın bir numaralı kayakçısı! Ne zaman geldiniz? Buz çok güzel, geçirin ayağınıza patenleri de kayın biraz.

Levin, Kiti'nin bulunduğu bir yerde bu delikanlının gösterdiği cesarete, laubaliliğe şaşarak:

— Patenim yok, diye karşılık verdi.

Kiti'ye bakmadan, onu bir saniye gözden kaçırmamaya çalışıyordu. Güneşin ona yaklaşmakta olduğunu fark etti birden. Köşedeydi. Kiti, yüksek botlarının içinde ince ayaklarını beceriksizce yana açmış, düşmemek için çok dikkatli, ona doğru geliyordu kayarak. Rus ulusal kıyafeti giymiş küçük bir çocuk, öne iyice yatmış, elini kolunu çılgınca sallayarak arkasından gelip geçti onu. Kiti'nin kayması pek sağlam değildi. Bir kurdeleye asılı manşonundan çıkardığı ellerini hazır durumda tutuyor, uzaktan görüp tanıdığı Levin'e gülümsüyordu. Dönüş bitince narin ayağının bir vuruşuyla doğru Şçerbatski'nin yanına kaydı, kolundan yakalayıp Levin'i başıyla selamladı. Levin'in hayal ettiğinden çok çok güzeldi.

Levin, Kiti'yi düşündüğü zamanlar onu her şeyiyle kolayca canlandırıyordu hayalinde. Onu düşünürken, gelişmiş kız omuzları üzerinde öylesine uyumlu yerleşmiş küçük, sarı saçlı başının çocuksu açıklığının, sevimliliğinin güzelliğini görür gibi oluyordu. Kiti'nin yüzündeki çocuksu anlatım bedeninin zarafetiyle birleşince, Levin'in çok iyi anladığı bir güzelliği oluşturuyordu. Ama onun insanı en çok şaşırtan şeyi gözlerinin, sevimli uysal, içtenlik okunan gözlerinin anlatımıyla Levin'i her zaman bir masal dünyasına götüren gülümsemesiydi. Levin bu dünyada kendini,

çocukluğunun pek seyrek günlerinde olduğu gibi huzur içinde, mutlu hissediyordu.

— Ne zaman geldiniz?

Levin, genç kızın manşonunun içinden düşen mendilini yerden alıp ona verirken, Kiti;

— Teşekkür ederim, diye ekledi.

Levin;

— Ben mi ne zaman geldim? dedi. Yeni geldim, dün... şey, yani bugün geldim.

Heyecanından soruyu ilk anda anlayamamıştı.

— Size gelmek istiyordum, diye ekledi.

Ama Kiti'yi iyi niyetle görmek istediğini düşündü birden, şaşırdı, kızardı.

— Sizin paten kaydığınızı bilmiyordum, dedi. Çok güzel kayıyorsunuz.

Kiti, Levin'in yüzüne, niçin kızarıp bozardığını anlamaya çalışıyormuş gibi dikkatti dikkatli baktı. Sonra, manşonunun üzerine düşen kırağı iğnelerini siyah eldivenli küçücük eliyle silkelerken:

— Sizin bu övgünüzün değerini bilmeliyim, dedi. Burada herkes sizin en büyük paten ustası olduğunuzu söyler.

— Evet, evet, bir zamanlar büyük bir tutkuyla vermiştim kendimi bu işe. Patinaj ustası olmak istiyordum.

Kiti gülümsedi:

— Galiba her şeyi tutkuyla yaparsınız siz. Nasıl kaydığınızı görmeyi çok istiyorum. Paten takıp gelin, birlikte kayalım.

Levin, Kiti nin yüzüne bakarak, "Birlikte kaymak! Olacak şey mi bu?" diye geçirdi içinden.

— Şimdi takıyorum, dedi.

Paten takmaya gitti.

Patenci, Levin'in ayağını tutup tabanına pateni vidalarken:

— Çoktandır görünmüyordunuz efendim, dedi. Siz gittikten sonra usta kalmadı buradaki baylar arasında. (Patenin kayışını sıkarken sordu:) Böyle

iyi mi efendim?

Levin, elinde olmadan yüzünü kaplayan mutluluk gülümsemesini güçlükle tutmaya çalışarak:

— İyi, iyi, dedi. Lütfen biraz çabuk ol.

"Hayat bu işte," diye geçiriyordu içinden. "Mutluluk bu! Birlikte, dedi, birlikte kayalım. Şimdi mi söylesem acaba? Şu anda mutlu olduğum, hiç değilse içimdeki umut bana mutluluk verdiği için söylemeye korkuyorum ona... Ya o zaman? Ama mecburum! Mecburum! Mecburum! Güçlü olmalıyım!"

Levin ayağa kalktı, paltosunu çıkardı, kulübenin önündeki pürtüktü buzda hız alarak düz buza çıktı. Gidişini istediği gibi yavaşlatarak, hızlandırarak, rahatlıkla yön değiştirerek kaymaya başladı. Korkarak yaklaştı Kiti'ye; ama genç kızın gülümsemesi cesaretini toplamaya yetti.

Kiti elini verdi ona, yan yana kaymaya başladılar. Gittikçe hızlanıyorlardı. Hızlandıkça daha çok sıkıyordu Levin'in elini Kiti.

— Sizinle çalışsam, hemen öğreneceğim bu işi, dedi. Nedense size karşı bir güven var içimde.

Levin:

— Siz bana yaslanınca benim de kendime güvenim artıyor, dedi.

Ama kendi söylediğinden kendi korktu. Gerçekten de, o bunu söyler söylemez güneş birden bulutların arkasına kaymış gibi, Kiti'nin yüzü o sevimliliğini yitirmişti. Levin, onun yüzündeki düşüncesini zorladığını gösteren, çok iyi bildiği değişikliği fark etmişti. Kiti'nin dümdüz alnında bir kırışık belirmişti. Levin hemen:

— Canınız bir şeye sıkılmıyor ya? diye sordu. Ama sormaya hakkım yok bunu.

Kiti soğuk:

— Niçin? dedi. Hayır, bir şeye sıkılmıyor canım.

Bir an sustuktan sonra ekledi:

— Mile, Linon'u görmediniz mi?

— Henüz görmedim.

— Hadi onun yanına gidin, çok sever sizi.

Levin, "Ne oluyoruz?" diye geçirdi içinden. "Canını sıktım. Tanrım, sen yardım et bana!" Bir bankta oturan, ak saçları bukleli yaşlı Fransız kadının yanına gitti. Kadın, takma dişlerini gösteren bir gülümsemesiyle eski bir dost gibi karşıladı Levin'i. Gözleriyle Kiti'yi gösterdi.

— Büyütüyoruz, dedi. Biz de ihtiyarlıyoruz.

Fransız kadın gülümseyerek sürdürdü konuşmasını:

— Tiny bear[2] kocaman oldu artık! Anımsıyor musunuz, bir zamanlar böyle derdiniz.

Kadın, Levin'in bir İngiliz masalından esinlenerek "ayı" diye ad taktığı üç kız kardeş için yaptığı şakayı anımsatmak istemişti.

Levin unutmuştu bu şakayı; ama Fransız kadın çok hoşlandığı bu şakayı anımsadıkça gülerdi on yıldır.

— Hadi gidip kayın, gidin. Bizim Kiti de öğrendi artık kaymayı, değil mi?

Levin, Kiti'nin yanına geldiğinde genç kızın yüzünde biraz önceki sertlik yoktu. Gözlerinin içi gülüyordu gene, bakışı yumuşaktı. Ama Levin, onun bu yumuşaklığında içten pazarlıklı durgun, değişik bir şeyin olduğunu sezinlemişti. İçine bir hüzün çöktü. Kiti yaşlı mürebbiyesinden, onun tuhaflıklarından söz ettikten sonra, Levin'in işlerinin nasıl olduğunu sordu.

— Kışın köyde sıkılmıyor musunuz?

Levin, Kiti'nin onu, kış başında olduğu gibi şimdi de, kurtulmaya gücünün yetmeyeceği kendi sakin havasına sokmakta olduğunu hissediyordu.

— Hayır, sıkılmıyorum, dedi. Çok işim var çünkü.

Kiti:

— Çok kalacak mısınız Moskova'da? diye sordu.

Levin, ne söyleyeceğini hiç düşünmeden karşılık verdi:

— Bilmiyorum.

Kiti'nin bu sakin dostluk havasına kendini kaptırırsa, köye yine bir sonuç alamadan, eli boş döneceği düşüncesi geçti aklından. Atak olmaya karar verdi. Kiti:

— Nasıl? dedi Bilmiyor musunuz?

— Bilmiyorum. Size bağlı bu...

Levin, söylediği şeyden dehşete kapıldı bir an.

Kiti onun bu söylediğini duymamış mıydı, yoksa duymak mı istememişti; her neyse; ama düşecek gibi oldu, ayağını yere iki kez vurup uzaklaştı Levin'in yanından. Mile. Linon'un yanına gitti, ona bir şeyler söyledi, sonra bayanların patenlerini çıkardıkları kulübeye yöneldi.

Levin kendi kendine, "Tanrım, ne yaptım ben! Tanrım! Sen yardım et bana, bir yol göster!" diye mırıldanıyor, dua ediyor, bir yandan da sert hareketler yapmak gereksinimi duyduğu için hızla iç ve dış daireler çizerek dolanıyordu.

Bu sırada, zamanının en iyi patinajcılarından bir genç, ağzında sigarası, ayağında patenleri, gazinodan çıktı, hızını artırdıktan sonra basamaklardan aşağı gürültüyle sıçrayarak inmeye başladı. Kollarının serbest duruşunu bile bozmadan uçarcasına aşağı indi, buzun üstünde kaymaya başladı. Levin:

— Ah, yeni bir numara bu! dedi.

Aynı şeyi yapmak için hemen yukarı koştu.

Nikolay Şçerbatski seslendi ona:

— Bir yanınızı incitirsiniz, alışkanlık isteyen bir harekettir bu.

Levin yukarı çıktı, orada alabildiği kadar hız aldıktan sonra, ilk kez yaptığı bu numarada dengesini sağlamak için kollarını iki yana açıp aşağı bıraktı kendini. Son basamakta ayağı takıldı; ama eliyle buza hafifçe dokunarak çabuk bir hareketle toparladı kendini. Gülümseyerek kaymaya başladı buzun üstünde.

Bu sırada, yanında Mlle. Linon ile kulübeden çıkmakta olan Kiti ona sakin bir şefkatle, bir kardeşe bakar gibi sevgiyle bakarak içinden şöyle geçiriyordu: "Ne iyi bir çocuk! Suçlu muyum acaba, kötü bir şey mi yaptım? Cilve diyorlar buna. Sevdiğimin o olmadığını biliyorum; ama neşeleniyorum yanında gene de. Öyle üstün yetenekleri var ki! Ama niçin söyledi öyle?"

Yaptığı hızlı hareketlerden yüzü kıpkırmızı olmuş Levin, Kiti'nin, kendisini merdivenlerde karşılayan annesiyle gitmekte olduğunu görünce

durdu, bir an düşündü. Patenlerini çıkarıp ana kıza bahçenin dış kapısında yetişti. Prenses:

— Sizi gördüğüme çok sevindim, dedi. Perşembeleri her zamanki gibi kabul günümüzdür.

— Yani bugün?

Prenses soğuk:

— Sizi evimizde görmek bizi çok sevindirecektir, dedi.

Annesinin bu soğuk tavrı Kiti'yi üzmüştü. Onun bu soğukluğunu gidermek isteğini yenemedi. Levin'e dönüp gülümsedi.

— Bekliyoruz, dedi.

Tam o sırada, yüzü, gözlerinin içi ışıl ışıl Stepan Arkadyeviç, şapkasını yana yatırmış, neşeli, mutlu bahçeye giriyordu. Ama kaynanasının yanına gelince, prensesin, Doli'nin sağlığı üzerine sorduğu sorulara, üzgün, suçlu bir yüz anlatımıyla yanıtlar verdi. Kaynanasıyla alçak sesle, neşesiz, bir süre konuştuktan sonra göğsünü öne çıkardı. Levin'in koluna girdi.

— Ee, gidiyor muyuz? diye sordu.

Arkadaşının gözlerinin içine anlamlı anlamlı baktıktan sonra ekledi:

— Hep seni düşünüyordum. Geldiğine ne çok sevindiğimi bilemezsin.

"Bekliyoruz" diyen ses kulaklarında hâlâ çınlayan, bu sese eşlik eden gülümseme gözlerinin önünden hâlâ gitmemiş sevinçli Levin:

— Gidelim, gidelim, dedi.

— "İngiltere"ye mi, yoksa "Ermitaj"a mı gidelim?

— Benim için fark etmez.

— Öyleyse "İngiltere"ye gidelim.

Stepan Arkadyeviç'in "İngiltere"yi seçmesinin nedeni, oraya "Ermitaj"dan daha çok borçlu olmasıydı. Onun için bu otelden kaçmayı kendine yakıştıramamıştı.

— Araban var mı? diye sordu arkadaşına. Güzel. Kendi arabamı gönderdim çünkü.

İki arkadaş, yol boyunca hiç konuşmadılar. Levin, Kiti'nin yüzündeki o değişikliğin ne anlama geldiğini düşünüyor, kâh kendi kendini mutlu

olabileceğine inandırıyor, kâh umutsuzluğa düşüyor, beslediği umudun bir çılgınlık olduğunu görüyordu. Bir yandan da kendini, Kiti'nin gülümsemesinden "Bekliyoruz" demesinden önceki Levin'den bambaşka bir insan hissediyordu.

Stepan Arkadyeviç de yol boyunca yemek listesini hazırladı kafasında. Otelin kapısına geldiklerinde Levin'e:

— Kalkan balığını sever misin? diye sordu.

Levin:

— Efendim? dedi. Kalkan mı? Ha, evet, çok severim.

X

Otele girerlerken Stepan Arkadyeviç'in davranışlarıyla yüzündeki, tutmaya çalıştığı neşesi Levin'in gözünden kaçmamıştı. Oblonski paltosunu çıkardı, yana yatık şapkası başında, lokanta bölümüne yürüdü. Yürürken bir yandan da, fraklı, iki elinde peçetelerle yanına sokulan Tatar garsona emirler veriyordu. Her yerde olduğu gibi burada da onu sevinçle karşılayan tanıdıklarına, sağa sola eğilerek, selamlar vererek büfeye gitti. Bir bardak votka içti, biraz balık yedi. Bölmenin arkasında oturan, kurdelelerle, dantellerle süslenmiş, yüzü boyalı, saçları ondüleli Fransız kıza öyle şeyler söyledi ki, kız bile kahkahayı bastı. Oysa Levin sırf *poudre de riz ile vinaigre de toilette'ten,*[3] bu Fransız kızdan, onun takma saçlarından, tiksindiği için votka içmemişti büfede. Pis bir şeyden kaçar gibi uzaklaşmıştı yanından. Kiti'nin anısı bütün varlığını doldurmuştu. Gözlerinin içinde zafer ve mutluluk gülümsemesi parlıyordu.

Oblonski'ye ötekilerden çok sokulan geniş kalçalı, frakının etekleri ayrık ak saçlı, yaşlı bir Tatar garson:

— Bu yana buyrun, efendim. Burada daha rahat edersiniz.

Sonra Levin'e döndü. Stepan Arkadyeviç'e saygısını, onun konuğuna gösterdiği ilgiyle belli etmek isteğiyle:

— Buyrun efendim, dedi.

Bronz bir aplik altındaki, saten örtülü yuvarlak bir masaya çabucak yeni bir örtü yaydı, kadife kaplı sandalyeleri çekti, bir elinde peçete, bir elinde liste, Stepan Arkadyeviç'in karşısında durdu. Emir bekliyordu.

— Ayrı bir oda isterseniz şimdi boşalacak efendim, Prens Galitsin bir bayanla yemek yiyor... İstiridyemiz yeni geldi.

— Ah İstiridye mi?

Stepan Arkadyeviç düşündü. Parmağını listenin üzerinde bir yerde durdurup:

— Planımızı değiştirsek mi dersin Levin? dedi.

Yüzünde ağırbaşlı bir kararsızlık vardı. Garsona:

— İstiridyeler güzel mi? diye sordu. Sen bir bak.

— Flensburg istiridyesi efendim. Osten'de istiridye yok.

— Flensburg istiridyesi olsun varsın, taze ya?

— Dün geldi efendim.

— İstiridyeden mi başlasak, ne dersin? Sonra da planımızı uygularız. Ha?

— Benim için değişmez. Pancar çorbasıyla pilavı hepsine yeğlerim. Ne yazık ki bulunmaz burada.

Tatar, bebeğin üzerine eğilen bir dadı gibi, Levin'in üzerine eğildi:

— Rus pilavı mı istiyorsunuz, efendim? diye sordu.

Levin, Oblonski'nin yüzünde bir can sıkıntısı anlatımı görünce:

— Şaka bir yana, ne seçersen seç, yerim dedi. Çok kaydım, kurt gibi acıktım. Seçtiğin yemeği beğenmediğimi sanma. Yiyecek bir şey olsun da, ne olursa olsun.

Stepan Arkadyeviç:

— Daha neler! dedi. Kim ne derse desin, hayatın en büyük zevklerinden biri yemektir. Hadi aslanım, sen iki, yo az olur, üç düzine istiridye getir bize. Sebze çorbası.

Tatar:

— Printanière, diye atıldı.

Ama Stepan Arkadyeviç'in ona yemekleri Fransızca adlarıyla söylemek zevkini tattırmamak niyetinde olduğu belliydi.

— Sebze çorbası, duydun mu? Sonra bol salçalı kalkan, arkasından... rozbif. Ama dikkat et iyi olsun. Piliç kızartması, konserve falan da isteriz.

Stepan Arkadyeviç'in, yemekleri Fransızca yazılı listeden ısmarlama alışkanlığını bilen Tatar, onun söylediği yemek adlarını yineliyordu. Ama söylenen yemek adlarını karta Fransızca yazarak rahatladı: "Potage printanière, turbot sauce Beaumarchais, poularde à l'estragon, macedoine de fruits..." Sonra, yay üzerindeymiş gibi, bir listeyi alıp ötekini, içki listesini Stepan Arkadyeviç'e uzatırken:

— Ne içeceksiniz efendim? diye sordu.

Levin:

— Bana ne getirirsen getir, dedi. Yalnız çok olmasın... Şarap içerim.

— Nasıl? Şarapla mı başlayacağız? Ama doğru, olabilir. Beyaz istersin sen, değil mi?

Tatar:

— Cachet blanc, diye karıştı gene.

— Olur, istiridyeyle birlikte getir ama. Ancak o zaman çıkar tadı.

— Başüstüne efendim. Yemekte ne içeceksiniz?

— Nuits olsun. Ama hayır, klasik chablis daha iyi.

— Başüstüne. Sizin peynirden emreder miydiniz?

— Elbette. Parmesan getir. Sen başka mı isterdin yoksa?

Levin, gülümsemesini tutamadan:

— Yoo, dedi. Benim için değişmez.

Tatar, etekleri uçuşarak koşup gitti, beş dakika sonra, açılmış sedef kabukları içinde istiridye tabağı elinde, parmaklarının arasında bir şişeyle koşarak geldi.

Stepan Arkadyeviç kolalı peçeteyi büküp ucunu yeleğinin arasına soktu, kollarını sakin bir tavırla masaya dayayıp istiridye yemeye koyuldu. Gümüş çatalıyla istiridyelerin içini sıyırıp birbiri arkasından yutarken:

— Fena değilmişler, dedi.

Gülen gözlerini bir Levin'e, bir Tatar'a çevirip ekledi:

— Güzelmiş istiridye.

Levin, beyaz ekmekle peyniri daha çok sevmesine karşın, istiridyeden de yiyordu. Oblonski'yi zevkle seyrediyordu. Tatar bile, şişenin mantarını çıkardıktan sonra, geniş ağızlı ince kristal kadehlere köpüklü şarabı doldururken, beyaz kravatını düzelterek, dudaklarında tatlı bir gülümsemeyle Stepan Arkadyeviç'e bakıyordu.

Stepan Arkadyeviç şarabını yudumladı.

— İstiridyeyi pek sevmiyorsun galiba, dedi. Ya da bir düşüncen var. Hı?

Levin'in neşeli olmasını istiyordu. Oysa Levin, neşeli olmak bir yana, sıkılıyordu. Ruhundaki heyecan burada, kadınlarla baş başa yemek yenen

küçük odaların yakınında, bu gürültü patırtının arasında rahatsız ediyordu onu. Bu bronz eşyalar, bu aynalar, gaz lambaları, Tatar garsonlar gururunu incitiyordu. Ruhunu dolduran şeyi kirletmekten korkuyordu.

Arkadaşının, "Ya da bir düşüncen var?" sorusuna.

— Benim mi? diye karşılık verdi. Evet, bir düşüncem var. Ama ayrıca, bütün bunlar beni sıkıyor da. Benim gibi köyde yaşayan bir insan için bunların ne acayip şeyler olduklarını bilemezsin. Tıpkı senin odanda gördüğüm o adamın tırnakları gibi...

Stepan Arkadyeviç gülümsedi.

— Sahi, dedi. Zavalı Grineviç'in tırnakları pek ilgilendirdi seni nedense.

— Elimde değil. Anlamaya çalış beni. Bir köylü gibi düşün. Biz köyde ellerimizi, onları en rahat kullanacağımız biçimde tutarız. Bunun için keseriz tırnaklarımızı, bazen kollarımızı sıvarız. Buradaysa insanlar uzayabildikleri kadar uzatıyorlar tırnaklarını. Bir şey yapmak için kollarını oynatacak durumları kalmasın diye tabak kadar kol düğmeleri takıyorlar.

Stepan Arkadyeviç neşeyle gülümsedi.

— Kişinin kaba emeğe gereksinimi olmadığını gösterir bu, dedi. Kafayı çalıştırır...

— Belki öyledir. Ama ne dersen de, şu anda ikimizin, karnımızın doymasını geciktirmek için istiridye yememiz de tuhafıma gidiyor. Oysa köyde biz, işimizi yapacak gücü kazanmak için bir an önce karnımızı doyurmaya çalışırız...

Stepan Arkadyeviç sözünü kesti:

— Elbette öyle, karnımızın doymasını geciktirmek istiyoruz. Ama kültürün amacı da her şeyden zevk almanın yollarını araştırmak değil midir?

— Kültürün amacı bu ise bir yabani olmayı yeğlerim.

— Yabanisin zaten. Bütün Levinler yabanidir.

Levin göğüs geçirdi. Ağabeyi Nikolay'ı anımsamış, kendi kendinden utanmıştı. Yüzü bulutlandı. Ama Oblonski öyle bir konu açtı ki, hemen unuttu ağabeyini.

Oblonski, pütürlü boş istiridye kabuklarını öteye itip peyniri önüne çekerken, gözlerinde anlamlı bir parıltı:

— Ne o, bu akşam bizimkilere, yani Şçerbatskilere gidecek misin? diye sordu.

Levin:

— Gideceğim, dedi. Mutlaka gideceğim. Her ne kadar prenses beni pek isteksiz davet etti gibime geldiyse de, gene gideceğim.

— Daha da neler! Ne saçma şey! Onun her zamanki halidir bu... Hadi canım, şu çorbayı ver... *Grande dame*[4] olduğu için öyle konuşur. Ben de geleceğim. Ama önce Kontes Bonina'nın koro çalışmasına gitmek zorundayım. Yabani değil de nesin ya? Birdenbire niçin kayboldun, gittin Moskova'dan? Şçerbatskiler, böyle durup dururken kayıplara karışmanın nedenini bilmek zorundaymışım gibi ikide bir bana soruyorlardı seni. Yalnız bir şeyi bilirim ben, hiç kimsenin yapmadığını, yapmayacağını yaparsın sen her zaman.

Levin heyecanlı, tane tane konuşarak:

— Evet, dedi. Haklısın, yabaniyim. Ama yabaniliğim gitmemde değil, şimdi gelmemdedir. Şimdi gelişimin...

Stepan Arkadyeviç, Levin'in gözlerinin içine bakarak:

— Ah, ne mutlu bir insansın! dedi.

— Neden?

Stepan Arkadyeviç:

— Ben iyi atı üzerindeki bazı belirtilerden, âşık genci de gözlerinden tanırım...[5] Her şey önünde senin daha.

— Senin geçmişinde mi?

— Hayır geçmiş olmasa bile, senin geleceğin benim şimdiki zamanımdır. Şimdiki zaman dediğin de öyle karmakarışık ki...

— Bir şey mi var?

— İşler kötü. Neyse, bırakalım bu konuyu, söz etmek istemiyorum. Hem her şeyi anlatmanın olanağı yok. Söylesene, niçin geldin Moskova'ya?

Stepan Arkadyeviç dönüp Tatar'a seslendi:

— Ey, kaldır şunları!

Levin, derinliklerinde parıltılar olan gözlerini Stepan Arkadyeviç'ten ayırmadan:

— Niçin geldiğimi tahmin etmiyor musun? diye sordu.

Stepan Arkadyeviç, dudaklarında hafif bir gülümseme, Levin'e baktı.

— Tahmin ediyorum, dedi. Ama konuyu açamıyorum. Doğru tahmin edip etmediğimi bundan anlamışsındır sanırım.

Levin titrek bir sesle:

— Eee, ne söyleyeceksin bu konuda? dedi.

Yüzünde bütün kasların çekildiğini hissediyordu.

— Ne düşünüyorsun bu konuda? diye ekledi.

Stepan Arkadyeviç, gözlerini Levin'den ayırmadan Chablis kadehini sonuna kadar ağır ağır içtikten sonra:

— Ben mi?, diye sordu. Gerçekleşmesini bunun kadar istediğim hiçbir şey yoktur, hiçbir şey! Olabileceklerin en iyisidir bu!

Levin, gözlerini arkadaşının gözlerinin içine dikti.

— Yanılmıyorsun ya? diye sordu. Neden söz ettiğimizi biliyorsun, değil mi? Bunun gerçekleşebileceği düşüncesinde misin?

— Evet. Niçin gerçekleşmesin?

— Hayır... Bunun gerçekleşebileceğini sanıyor musun? Bu konuda ne düşünüyorsan hepsini anlat bana. Ya reddedilirsem! Hatta şuna inanıyorum ki...

Stepan Arkadyeviç, arkadaşının heyecanına gülümsedi. Levin sürdürdü konuşmasını:

— Bazen içime öyle doğuyor. Doğrusu bu... benim için de onun için de korkunç bir şey olurdu.

— Genç bir kız için korkunç olan hiçbir şey yoktur burada. Evlenme önerisi alınca her genç kız gurur duyar.

— Hayır, her kız duyar; ama o duymaz.

Stepan Arkadyeviç gülümsedi. Levin'in bu duygusu hiç de yabancı değildi ona. Levin için dünyada kızların ikiye ayrıldığını biliyordu. Birinci bölümde Kiti'den başka dünyanın bütün kızları bulunuyordu. Bu kızlar, insana vergi bütün zayıflıkları olan insanlardı. Her yerde görülen, hiçbir özelliği olmayan kızlardı bunlar. İkinci bölümdeyse Kiti yalnız başınaydı. Hiçbir zayıf yanı yoktu onun, insanların hepsinden çok çok üstündü. Stepan Arkadyeviç, salçayı öteye iten Levin'in elini tuttu.

— Dur, dedi. Biraz salça al.

Levin, yumuşakbaşlılıkla biraz salça aldı; ama Stepan Arkadyeviç'in yemesine fırsat vermedi:

— Hayır, bir dakika, bir dakika, dedi. Bunun benim için ölüm kalım meselesi olduğunu anlamaya çalış. Şimdiye dek bu konuyu hiç kimseyle konuşamam. Oysa her bakımdan yabancıyız birbirimize. Zevklerimiz, düşüncelerimiz, her şeyimiz ayrı. Ama beni sevdiğini, anladığını biliyorum. Bunun için de çok seviyorum seni. Ama Tanrı aşkına açık konuş benimle.

Stepan Arkadyeviç gülümsedi:

— Ne düşünüyorsam, onu söyleyeceğim, dedi. Hatta daha çoğunu söyleyeceğim: Benim karım fevkalade bir kadındır...

Stepan Arkadyeviç, karısıyla arasında geçenleri anımsayıp derin bir iç çekti. Bir an sustuktan sonra sürdürdü konuşmasını:

— Gelecekte olacakları anlamak bakımından Tanrı vergisi bir yeteneği vardır. İnsanların ruhunu okur. Üstelik, özellikle evlenme konusunda neyin nasıl olacağını bilir. Söz gelimi, Bayan Şahovskaya'nın Brenteln ile evleneceğini çok önceden söylemişti. Hiç kimse inanamamıştı buna. Ama dediği çıktı sonunda. Bu işte de senden yana.

— Nasıl yani?

— Şöyle ki, Kiti'nin seni sevdiğini, eninde sonunda senin karın olacağını söylüyor.

Arkadaşının bu sözü üzerine Levin'in yüzü bir gülümsemeyle aydınlandı. Sevinç gözyaşına pek yakın bir gülümsemeydi bu. Heyecanlı:

— Öyle söylüyor demek! dedi. Onun, karının fevkalade bir insan olduğunu her zaman söylerim zaten.

Ayağa kalkarken ekledi:

— Yeter artık bu konuda konuştuğumuz... bırakalım.

— Pekâlâ yeter; ama otur.

Ama oturamadı Levin. Küçük odanın içinde iki kez bir aşağı bir yukan gidip geldi. Gözyaşları belli olmasın diye gözlerini kırpıştırıyordu. Ancak, kendini toparladıktan sonra oturdu.

— Bunun bir aşk olmadığını anlamaya çalış, dedi. Bir zamanlar âşık olmuştum; ama bu aşk değil. Benim duygum değil bu, beni kıskıvrak saran bir dış güç. Aslında, bunun olamayacak bir şey olduğuna karar verdiğim için gittim köye. Anlıyor musun, yeryüzünde gerçekleşemeyecek bir mutluluk olduğuna karar verdim de gittim. Savaştım kendimle. Sonunda onsuz yaşayamayacağımı anladım. Bir sonuca varmak gerektiğini...

— Niçin gittin?

— Ah, dur! Ne çok düşünce var kafamın içinde. Soracağım ne çok şey var! Dinle beni. Bana bunu söylemekle benim için ne büyük bir iyilik yaptığını bilemezsin. O kadar mutluyum ki, iğrenç bir insan olup çıktım. Her şeyi unuttum. Ağabeyim Nikolay'ın...burada olduğunu öğrendim bugün... onu bile unuttum. Onun da mutlu olduğunu sanıyorum. Bir çeşit delilik onunki. Ama korkunç olan bir şey var... Sen evlendin, bilirsin bu duyguyu... bizim gibi yaşlıların, aşklarının değil de günahlarının geçmişiyle... ansızın tertemiz, masum bir yaratığa yaklaşmamızdır korkunç olan. İğrenç bir şey bu. İnsanın bu yüzden kendini ona layık görmesi olası değildir...

— Ama günahın çok değil senin.

Levin:

— Ah, gene de geçmişimi düşündükçe nefret duyuyor, titriyorum, dedi. Nefret ediyorum kendimden, içim sızlıyor... Evet.

Stepan Arkadyeviç:

— Elden ne gelir, dedi. Dünya böyle kurulmuş.

— Çok sevdiğim duada söylendiği gibi, işlediğim sevaplara göre bağışlama beni, yüce yürekliliğinle bağışla... düşüncesinde buluyorum teselliyi yalnızca. O da ancak böyle bağışlayabilir beni.

XI

Levin kadehindeki içkiyi yudumladı. İkisi de sustular. Stepan Arkadyeviç:

— Sana söylemem gereken bir şey daha var, dedi. Vroriski'yi tanıyor musun?

— Tanımıyorum. Niçin sordun?

Stepan Arkadyeviç, o anda kadehleri doldurmakta olan, gerekli olmadığı zamanlar da çevrelerinde pek dolaşan Tatar'a:

— Bir şişe daha getir, dedi.

Sonra Levin'e döndü:

— Niçin mi sordum? dedi. Senin rakiplerinden biri de o da onun için.

Levin:

— Kimin nesidir? diye sordu.

Yüzündeki, Oblonski'nin zevk duyarak seyrettiği çocuksu heyecan anlatımı yerini bir anda öfke, sıkıntı anlatımına bırakmıştı.

— Kont Krill İvanoviç Vronski'nin oğullarından biri, Petersburg'un gözde gençlerindendir. Tver'de askerliğini yaparken tanımıştım onu. Orduya yeni girmişti. Son derece zengin bir genç. Çok da yakışıklı. Çevresi hayli geniş. Çar yaverlerinden. Bütün bunların yanında çok da cana yakın. İyi bir insan. Ama basit bir iyi yüreklilik değil onunki. Burada onu tanıdığım kadarıyla aydın bir insan da. Üstelik zeki. Geleceği parlak bir genç.

Levin kaşlarını çatmış, susuyordu.

— Senin hemen arkandan geldi buraya. Yanılmıyorsam, sırılsıklam âşık Kiti'ye. Ama kızın annesi kuşkusuz...

Levin kaşlarını iyice çattı.

— Afedersin; ama bir şey anlamıyorum, dedi.

Sonra birden ağabeyi Nikolay'ı, onu unutabilmek için ne iğrenç bir insan olması gerektiğini anımsadı.

Stepan Arkadyeviç, Levin'in eline dokunarak gülümsedi.

— Dur, dur, dedi. Bildiklerimi söyledim ben sana, yalnız şunu da söyleyeyim, benim anladığım kadarıyla bu kritik işte sen daha şanslısın.

Levin sandalyesinin arkasına yaslandı. Yüzü bembeyazdı. Stepan Arkadyeviç, arkadaşının kadehini doldururken sürdürdü konuşmasını:

— Ama ben sana gene de bu işi bir an önce sonuca bağlamanı salık vereceğim.

Levin kadehini itti.

— İstemem, teşekkür ederim, dedi. Daha içmeyeceğim. Sarhoş olurum sonra...

Konuyu değiştirmek isteğiyle:

— Ee, sen ne âlemdesin bakalım? diye sordu.

Stepan Arkadyeviç:

— Bir şey daha söyleyeceğim, dedi. Ne olursa olsun, bir an önce sonuçlandırmalısın bu işi. Bugün konuşmanı da salık vermem sana. Yarın sabah git, klasik biçimde evlenme önerisinde bulun. Tanrı yardımcın olsun...

Levin:

— Hani avlanmaya köye gelecektin? dedi. İlkbaharda bekleyeceğim seni.

Stepan Arkadyeviç'e bu konuyu açtığına şimdi pişmandı. Petersburglu bir subayın rekabeti üzerine söylenenlerle, Stepan Arkadyeviç'in önerileri, düşünceleri değişik duygusunu kirletmişlerdi.

Stepan Arkadyeviç gülümsedi. Levin'in ruhunda olup bitenleri anlıyordu.

— Uygun bir zamanda gelirim, dedi. Evet, kardeşim, kadın dediğin, her şeyin üzerinde döndüğü bir burgudur. Benim işler de çok kötü söz gelimi. Gene kadınların yüzünden.

Bir sigara aldı. Kadehine uzanırken ekledi:

— Açık açık söyle düşünceni, bir akıl ver bana.

— Peki, ama sorun nedir?

— Anlatayım da dinle. Tutalım ki evlisin, karını da seviyorsun; ama başka bir kadını çekti canın...

— Kusura bakma ama, bir şey anlamadım bu dediğinden... Şu anda karnımı tıka basa doyurmuşken bir ekmek fırınının önünden geçerken ekmek çalmamı anlayamayacağım gibi, senin bu dediğini de anlayamıyorum.

Stepan Arkadyeviç'in gözleri her zamankinden daha çok parlıyordu.

— Neden? dedi. Ama ekmek bazen öylesine nefis kokar ki, kendini tutamazsın.

Himmlisch ist's, wenn ich bezvungen,
Meine irdische Begier.
Aber doch wenn's nicht gelungen.
Hatt'ich auch recht hübsch Plaisir![6]

Stepan Arkadyeviç şiiri okurken hafiften gülümsüyordu. Levin de tutamadı gülümsemesini. Oblonski anlatıyordu:

— Evet, ama şaka yanı yok bunun. Düşün ki munis, cana yakın, seven, zavallı, yapayalnız ve her şeyini sana vermiş bir kadındır... Olan olduktan sonra atabilir misin onu? Düşün. Ailen yıkılmasın diye ayrılabilir misin ondan? Acımaz mısın? Durumunu kolaylaştırmak için bir şeyler yapmaz mısın?

— Bağışla beni. Biliyorsun, benim için ikiye ayrılır kadınlar. Yani daha doğrusu: Kadınlar vardır, bir de... Düşmüş olağanüstü yaratıklar görmedim ben, görmeyeceğim de. Boya küpüne dalıp çıkmış, büfedeki o bukleli Fransız kız bir yılandır benim için. Düşmüş bütün kadınlar da öyledir.

— Ya İncil'dekiler?

— Ah, kes artık! Böylesine kötüye kullanılacağını bilseydi dünyada söylemezdi o sözleri İsa. Bütün İncil'den yalnızca bu sözü anımsarlar. Ama ben düşündüğümü değil, hissettiğimi söylüyorum. Düşmüş kadınlardan tiksinirim. Sen örümcekten korkarsın, bense bu yılanlardan. Sen örümcekleri incelemedin, onların huyunu suyunu bilmiyorsun, ben de bu yılanları incelemedim.

— Senin için böyle söylemek kolay. Senin bu yaptığın Dickens'in anlattığı, kendisi için zor sorunları sol eliyle sağ omzunun arkasına atan o adamın yaptığından farksız. Ama gerçeği yadsımak hiçbir zaman bir yanıt olamaz. Ne yapmalıyım, onu söyle bana sen, ne yapmalıyım? Karın

yaşlanıyor, çöküyor, sen ise hayat dolusun. Bir zaman sonra, ona olan saygın ne denli büyük olursa olsun, karını sevemeyeceğini anlıyorsun. Derken gerçek aşk çıkıyor karşına ansızın, mahvoluyorsun. Mahvoluyorsun!

Stepan Arkadyeviç çok üzgün konuşuyordu.

Levin gülümsedi. Oblonski sürdürdü konuşmasını:

— Evet, mahvoluyorsun! Ne yapmalıyım bu durumda?

— Ekmeği çalmamalısın!

Stepan Arkadyeviç güldü.

— Ahlâk öğretmenine bakın hele! Ama anlamaya çalış, iki kadın var ortada: Biri yalnızca hakları üzerinde direniyor. Bu haklan da, senin ona veremediğin aşkındır. Öteki ise, hiçbir karşılık beklemeden, bir şey istemeden her şeyini veriyor sana. Ne yapmalısın bu durumda? Nasıl davranmalısın? Korkunç bir dram vardır ortada.

— Bu konuda benim ne düşündüğümü açıkça söylememi istiyorsan, söyleyeyim: Burada dram falan olduğuna inanmıyorum ben. Nedenine gelince: Bence aşk... her iki aşk, Eflatun'un, Şölen'de anlattığı gibi – anımsarsın– evet, her iki aşk insan için mihenk taşıdır. Bazı insanlar yalnızca birini, bazıları da öbürünü anlar. Yalnızca platonik olmayan aşkı anlayan insanlara dramdan söz etmenin bir yararı olamaz. Böyle bir aşkta dram diye bir şey bulunamaz. "Bana verdiğin zevkler için sonsuz şükranlarımı sunarım, saygılarımla..." Dram dediğinin hepsi budur işte. Platonik aşkta ise dram olamaz, çünkü böyle bir aşkta her şey apaçıktır, temizdir. Çünkü...

Levin o anda, işlemiş olduğu günahları, içinde verdiği savaşı anımsadı. Hiç beklenmedik bir biçimde şöyle ekledi:

— Ama kim bilir, belki sen haklısın. Olabilir... Ama bilmiyorum, hiç bilmiyorum.

Stepan Arkadyeviç:

— Görüyorsun ya, dedi. Her şeyinle tam bir insansın. Bu senin hem üstün özelliğindir hem eksik yanın. Yaradılışın tam günlük yaşamda her şeyin tam olmasını istiyorsun. Ama olmuyor. Söz gelimi, her işin her zaman amacına uygun biçimde yürütülmesini istediğin devlet hizmetinde bunu

bulamadığın için küçük görüyorsun devlet hizmetini. Sonra, bir insanın çalışmasının her zaman bir amacının olmasını, aşk ve aile yaşamının her zaman bir olmasını istiyorsun. Bu da olmuyor... Yaşamın güzelliği, çeşitliliği, olağanüstülüğü gölgelerden, ışıktan oluşur.

Levin içini çekti. Karşılık vermedi. Kendisini ilgilendiren şeyleri düşünüyor. Oblonski'yi dinlemiyordu.

Derken birden ikisi de, arkadaş olmalarına, bir masada yemek yemelerine –onları birbirine daha da yaklaştırması gereken– birlikte içki içmelerine karşın, her birinin kendi düşünceleriyle baş başa olduğunu, birbirinin derdini umursamadıklarını anladılar. Oblonski, yemeklerden sonra yaklaşma yerine ortaya çıkan bu aşırı ikileşmeyi birçok kez hissetmişti. Bu durumda ne yapılması gerektiğini de bilirdi.

— Hesap! diye seslendi.

Bitişikteki salona geçti. Hemen tanıdık bir yaverle karşılaştı orada. Bir aktris ile onun koruyucusu üzerine konuşmaya başladılar. Oblonski yaverle konuşmaya başlayınca, Levin ile konuşmasının üzerine çöktürdüğü ağırlıktan kurtulmuş, hafiflemişti. Levin ile her konuşmasından sonra ruhça da kafaca da bir gerginlik duyardı.

Tatar, yirmi altı küsur ruble tutan hesabı –bahşişi de ekleyerek– getirince, kendi payına düşen on dört rubleyi (köyde yaşayan bir insan olarak başka zaman olsa dehşetle karşılaması gereken) Levin şimdi bir şey düşünmeden ödedi. Giysisini değiştirip Şçerbatskilere, kaderinin belli olacağı yere gitmek için eve yollandı.

XII

Prenses Kiti Şçerbatskaya on sekiz yaşındaydı. Sosyetede ilk kez bu kış görünmeye başlamıştı. Sosyetedeki başarısı iki ablasının başarısından da, annesinin umduğundan da çok parlak olmuştu. Moskova balolarında dans eden gençlerin hepsinin Kiti'ye vurgun olmalarından başka, daha ilk kışta, iki de önemli kısmet çıkmıştı ona: Bunlardan biri Levin, öteki, Levin'in gitmesinden hemen sonra gelen Kont Vronski'ydi.

Levin'in kış başında gelmesi, pek sık ziyaretleri, Kiti'ye gösterdiği aşırı ilgi, Kiti'nin anne babası arasında kızlarının geleceği üzerine ilk ciddi konuşmaların geçmesine, prensle prensesin birçok kez tartışmalarına neden olmuştu. Prens, Levin'den yanaydı. Kiti için Levin'den daha iyisinin olamayacağını söylüyordu. Prenses de durumu geçiştirmekte kadınlara özgü o ustalığıyla Kiti'nin henüz çok küçük olduğunu, Levin'in niyetinin ciddi olduğunu gösteren bir girişimde bulunmadığını, Kiti'nin ona bir yakınlık duymadığını söylüyor, daha bir sürü şey sayıp döküyor; ama bu arada kendisi için en önemli olan şeyi, kızı için daha parlak bir kısmet beklediğini, Levin'den hoşlanmadığını, onu anlayamadığını açığa vurmuyordu. Levin birden gidince buna çok sevinmişti. Kocasına gururla şöyle demişti: "Gördün mü, ben haklıymışım!" Ortaya Vronski çıkınca, Kiti'nin yalnızca iyi değil, parlak bir kısmet bulması gerektiği üzerine prensesin inancı daha da güçlenmiş, Vronski'nin Kiti'ye gösterdiği ilgiye çok sevinmişti.

Prensesin gözünde Vronski, Levin'den çok çok üstündü. Levin'in birçok şeyinden hoşlanmıyordu: Tuhaf, sert yargıları vardı. Sosyetede pek kabaydı –prens onun bu kabalığının gururdan geldiğini sanıyordu– sonra, köyde hayvanların, köylülerin arasında –prensesin görüşüne göre– yabani bir yaşayışı vardı. Prenses ayrıca Levin'in Kiti'yle ilgilenirken bir buçuk ay evlerine girip çıkarken bir şey bekliyormuş, bir koku almaya çalışıyormuş, evlenme önerirse onlara pek büyük bir onur bağışlamaktan korkuyormuş gibi davranmasını, genç bir kızın bulunduğu bir eve böylesine sık gidip gelinirse durumu açıklığa kavuşturmanın gerektiğini anlamazlıktan gelmesini sevmemişti. Sonra da hiçbir şey söylemeden çekip gitmişti.

Prenses, "Öylesine çirkin bir adam olması, Kiti'nin ona tutulmaması iyi" diye düşünüyordu.

Vronski'ye gelince, her şeyiyle uygundu bu genç: Çok zengindi, zekiydi, tanınmış bir ailedendi, parlak bir geleceği vardı, saraylı askerlerdendi. Üstelik çok hoş bir insandı. Bundan iyisi can sağlığıydı.

Vronski balolarda Kiti ile açıktan açığa ilgileniyor, onunla dans ediyor, evlerine gelip gidiyordu. Öyleyse niyetinin ciddiliğinden kuşku edilemezdi. Ama bu kışı prenses gene de çok huzursuz, heyecanlı geçirmişti.

Prensesin kendi bundan otuz yıl önce teyzesinin aracılığıyla evlenmişti. Her şeyini önceden öğrendikleri damat adayı eve gelmiş, kızı görmüş, kız tarafı da onu görmüştü. Çöpçatan teyze bu görüşmeden sonra her iki tarafın bu görüşmeden edindiği izlenimleri öğrenmiş, bunları karşılıklı iki aileye bildirmişti. İzlenimler olumluydu. Daha sonra kararlaştırılan bir gün kız, anne babasından istenmiş, bu isteğe olumlu yanıt verilmişti. Her şey pek kolay, sade bir biçimde olup bitmişti. Hiç değilse prensese öyle gelmişti. Ama kendi kızlarını kocaya verirken, kolay görünen bu işin gerçekte hiç de sanıldığı gibi kolay, sade olmadığını görmüştü. İki büyük kızı Darya ile Natalya'yı evlendirirken ne çok korku çekmiş, kaç kez düşünce değiştirmiş, ne çok para harcamış, kocasıyla kaç kez tartışmıştı... Şimdi de, en küçük kızı sosyeteye çıkmaya başladı başlayalı aynı korkuları çekmeye, aynı kuşkuları duymaya başlamıştı. Kocasıyla da, büyük kızları yüzünden yaptıklarından daha ateşli tartışmalara tutuşuyordu şimdi. Prens, bütün babalar gibi, kızlarının onuru, temizliği konusunda çok titizdi. Kızlarına, özellikle en çok sevdiği Kiti'ye karşı aşırı kıskançtı. Kızını küçük düşürüyor diye karısıyla durmadan kavga ediyordu. Prenses bu kavgalara daha öteki kızlarından alışıktı. Ama şimdi kocasının bu titizliğinin çok daha önemli nedenleri olduğunu hissediyordu. Son zamanlarda toplumsal davranışlarda büyük değişiklikler olduğunu, annenin görevlerinin çok daha ağırlaştığını görüyordu. Kiti'nin yaşıtlarının birtakım gruplar kurduklarını, birtakım kurslara katıldıklarını, erkeklere karşı çok serbest davrandıklarını, sokaklarda yalnız başlarına arabayla dolaştıklarını görüyordu. Çoğu dizlerini kırarak selam vermiyordu artık. En önemlisi de hepsinin, kendisine koca seçmenin anne babalarını değil, onları ilgilendirdiğine inanmalarıydı. Bütün bu genç kızlar, hatta yaşlı kimseler şimdi, "Eskisi gibi evlenmek yok artık günümüzde" diyorlardı. Ama prenses günümüzde nasıl evlenildiğini de hiç kimseden öğrenememişti. Çocukların geleceğini anne baba

kararlaştırır, diyen Fransız geleneği benimsenmiyor, eleştiriliyordu. Kızlara tam serbestlik veren İngiliz geleneği de onaylanmıyor, Rus toplumu için olamayacak bir şey sayılıyordu. Rus geleneği olan çöpçatan aracılığıyla evlenmek de çirkin bulunuyordu. Herkes –prenses bile– gülüyordu bu yola. Ama kızlar nasıl kocaya verilecekti, nasıl evlendirileceklerdi, hiç kimse bilmiyordu bunları. Bu konuda konuştuğu herkes aynı şeyi söylüyordu prensese: "İnsaf edin yani, günümüzde yürür mü bu? Evlenen ana baba değil ki, çocuklar... Öyleyse bırakmalı, bildikleri gibi evlensinler." Ne var ki, kızı olmayanlar için bunu söylemek kolaydı. Prenses, karşılıklı yakınlık durumunda kızının, evlenmeyi aklından geçirmeyen, koca olamayacak bir erkeğe tutulabileceğini biliyordu. Prenses, günümüzde gençlerin kendi yaşamlarını kendilerinin kurması gerektiğini ne kadar söylerlerse söylesinler, inanamazdı buna. Hangi çağda olursa olsun, beş yaşındaki çocukların eline oyuncak diye dolu tabancaların verileceğine inanamayacağı gibi, buna da inanamazdı. Prenses bu yüzden, Kiti için büyük kızları için olduğundan daha çok huzursuzdu.

Prenses şimdi Vronski'nin işi, Kiti'ye kur yapmaktan öteye götürmeyeceğinden korkuyordu. Kızının genç adama tutulduğunun farkındaydı. Ama Vronski'nin dürüst bir insan olduğunu, gerekeni yapacağını düşünerek avutuyordu kendini. Öte yandan, günün serbestliği içinde genç bir kızın başını döndürmenin ne kolay olduğunu, genel olarak bu suçu erkeklerin hiç önemsemediklerini de biliyordu. Geçen hafta Kiti annesine, mazurka oynarlarken Vronski ile aralarında geçen konuşmayı anlatmıştı. Bu konuşma prensesin yüreğine biraz su serpmişti; ama tam anlamıyla huzur içinde olamıyordu gene de. Vronski, Kiti'ye, ağabeyiyle kendisinin her konuda annelerine boyun eğmeye alışık olduklarını, onun onayını almadan önemli bir karar veremediklerini anlatmıştı. "Şimdi de mutlu bir iş için annemin Petersburg'dan gelmesini bekliyorum," demişti.

Kiti, genç adamın bu sözlerini, onları hiç önemsemeden anlatıyordu annesine. Ama annesi başka türlü yorumluyordu bunu. Vronski'nin yaşlı annesini bugün yarın beklediklerini, kontesin, oğlunun kendisine eş olarak seçtiği kızı görmeye geldiğini biliyordu. Ama Vronski'nin, annesini gücendirmek korkusundan evlenme önermekten çekinmesini de tuhaf buluyordu. Ancak, bu evliliği çok istediği, endişelerinden kurtulmak gereksinimi duyduğu için inanıyordu buna. Gerçi prensese, kocasından ayrılmayı düşünen büyük kızı Doli'nin mutsuzluğu çok acı veriyordu; ama

küçük kızının kaderinin belli olmak üzere bulunmasının ona verdiği heyecan öteki duygularının hepsini bastırıyordu. Bugün Levin'in çıkagelmesi endişelerine bir yenisini eklemişti: Bir zamanlar Levin'e karşı kayıtsız olmadığını sandığı kızının, gereksiz bir dürüstlük göstermek amacıyla Vronski'yi reddetmesinden ya da Levin'in bu gelişinin, sonuçlanmak üzere olan işi karıştırmasından, geciktirmesinden korkuyordu.

Eve döndüklerinde prenses, kızına Levin için:

— Ne zaman gelmiş? diye sordu.

— Bugün gelmiş.

Prenses:

— Sana bir şey söylemek istiyorum... diye başladı.

Kiti, annesinin heyecanla kaplı yüzünden, onun hangi konuda konuşacağını anlamıştı. Hızla annesine dönüp yüksek sesle:

— Anne, dedi. Lütfen açmayın bu konuyu, lütfen. Biliyorum, her şeyi biliyorum.

O da annesinin istediğini istiyordu; ama annesinin isteyiş biçimi gururunu incitiyordu.

— Yalnız şu kadarını söylemek istiyorum birine umut verdikten sonra...

— Anneciğim, canım anneciğim. Tanrı aşkına bir şey söylemeyin? Bundan söz etmek öyle korkunç ki...

Kızının gözlerinin yaşardığını gören prenses:

— Peki, dedi. Söylemeyeceğim. Ama bir şey var, yavrum: Benden hiçbir şeyini gizlemeyeceğine söz vermiştin bana. Gizlemeyeceksin, değil mi?

Kiti kızardı, annesinin gözlerinin içine bakarak:

— Gizlemeyeceğim anne, dedi. Ama şu anda söyleyecek bir şeyim yok. Ben... ben... doğrusu, söyleyecek olsam bile nasıl söyleyeceğimi... ne söyleyeceğimi bilemiyorum...

Prenses, kızının heyecanına, mutluluğuna gülümseyerek, "Hayır" diye geçirdi içinden. "Bu gözlerle yalan söylemez kızım." Prenses, kızının ruhunda olup bitenlerin kızcağıza çok büyük, çok önemli şeyler görünmesine gülümsemişti.

XIII

Kiti, yemekten toplantı saatine dek geçen sürede genç bir erin savaş öncesi hissettiklerine benzer şeyler hissetti. Kalbi hızlı hızlı çarpıyor, düşünceleri bir şeyin üstünde duramıyorlardı. İki erkeğin ilk kez karşılaşacağı bu akşamın, onun kaderinde kesin bir dönüm noktası olması gerektiğini hissediyordu. Sürekli onları getiriyordu gözünün önüne. Kâh ikisini birlikte, kâh ayrı ayrı düşünüyordu. Geçmişi düşününce, Levin ile ilişkisinin üzerinde tatlı bir duyguyla hazla duruyordu. Çocukluk anıları, Levin'in ölen ağabeyiyle olan dostluğunun anısı Levin'e olan duygularına çok değişik, şiir dolu bir güzellik katıyordu. Hiç kuşku etmediği Levin'in aşkı gururunu okşuyordu. Levini düşününce hafif hissediyordu kendini. Vronski ile ilgili anılarına ise, genç adam son derece kibar, sakin yaradılışlı bir insan olmasına karşın, tatsız bir şey karışıyordu. Sanki bir yapmacık, bir yalan vardı ortada. Ama çok temiz yürekli, sevimli bir insan olan Vronski'de değildi bu yapmacık. Kiti'deydi. Oysa kendini Levin'le düşünürken doğal, açıkyürekli hissediyordu. Ama geleceği düşününce, Vronski ile olursa pırıl pırıl, mutlu bir geleceği olacağını hissediyordu. Levin ile ise gelecek dumanlı görünüyordu.

Toplantı için giyinmek amacıyla yukarı çıktığında, aynaya bakınca en iyi günlerinden birinde olduğunu hissetti. Güçlüydü. Bu akşam güçlü olması da gerekiyordu zaten. Dıştan son derece sakin olduğunu, davranışlarının rahat, inceliğinin kaybolmadığını gördü.

Saat yedi buçukta toplantı salonuna henüz inmişti ki, uşak, "Konstantin Dmitriç Levin," diye seslenerek Levin'in geldiğini bildirdi. Prenses odasındaydı henüz, prens de çıkmamıştı. Kiti, "Tamam işte," diye geçirdi içinden. Kalbi küt küt vuruyordu. Aynaya bakınca yüzünün beyazlığı dehşete düşürdü onu.

Levin'in onu yalnız yakalayıp evlenme önerisi yapmak için özellikle erken geldiğinden kuşkusu yoktu. Durumu bambaşka bir açıdan görüyordu şimdi. Kiminle mutlu olacağı, kimi sevdiği sorununun yalnız onu ilgilendirmediğini de ilk kez şimdi anlıyordu. Sevdiği bir insanı incitmek zorundaydı şu anda. Hem de acımasız. Peki niçin yapacaktı bunu? iyi bir

insan olduğu, onu sevdiği, ona âşık olduğu için. Ama yapacak başka şey yoktu. Böyle olması gerekliydi. Zorunluydu.

Kiti, "Tanrım," diye geçirdi içinden. "Benim mi söylemem gerekiyor bunu ona? Ona sevmediğimi ben mi söyleyeceğim? Yalan olacak bu. Ne diyeceğim? Hayır, olacak şey değil. Kaçacağım, kaçacağım."

Kiti, Levin'in ayak sesini duyduğunda kapıya yaklaşmıştı bile. "Hayır, dürüstlük değil bu. Neden korkacağım? Kötü bir şey yapmadım ki. Ne olacaksa olsun! Gerçeği söyleyeceğim. Yanında sıkılmıyorum zaten, işte geldi..." Güçlü, ürkek Levin, ona diktiği parlak gözleriyle karşısındaydı. Kiti, yalvaran bakışlarını yüzüne dikti, elini uzattı. Levin, boş salonu gözden geçirirken:

— Çok erken geldim galiba, dedi.

İstediğinin olduğunu, açılmasına bir engel kalmadığını görünce yüzü bulutlandı. Kiti:

— Ah, hayır, dedi.

Masanın yanındaki sandalyeye oturdu.

Levin oturmadan, cesaretini yitirmemek için Kiti'ye de bakmadan:

— Benim tek istediğim de sizi yalnız görmekti, dedi.

— Annem şimdi gelecek. Dün yorulmuştu. Dün...

Kiti, ne söyleyeceğini bilmeden, yalvaran, yumuşak bakışlarını Levin'den ayırmadan konuşuyordu.

Levin, Kiti'nin yüzüne baktı. Kiti kızardı, sustu.

— Burada ne kadar kalacağımı bilmediğimi... bunun size bağlı olduğunu söylemiştim.

Kiti, yaklaşmakta olan soruya ne yanıt vereceğini bilemeden, giderek daha çok eğiyordu başını önüne. Levin:

— Bunun size bağlı olduğunu söylemiştim, diye sürdürdü konuşmasını. Şunu söylemek istiyorum ki... şunu söylemek istiyordum ki. Moskova'ya gelişimin nedeni, sizden karım olmanızı istemektir.

Levin, ne söylediğini bilmeden söylemişti bunu. En korkunç olan şeyin artık söylenmiş olduğunu hissederek durdu, Kiti'ye baktı.

Genç kız, başı önünde, sık sık soluyordu. İçinde büyük bir heyecan vardı. Ruhu mutlulukla doluydu. Ona duyulan bu sevginin açığa vurulmasının onda böyle bir etki yapacağını hiç beklemiyordu. Ama ancak bir an sürdü bu. Vronski'yi anımsamıştı. İçtenlik dolu, aydınlık gözlerini, Levin'e kaldırdı, onun umutsuzlukla kaplı yüzünü görünce hemen karşılık verdi:

— Olmayacak bir şey bu... bağışlayın beni.

Bir dakika önce ne yakındı ona Kiti... onun hayatı için ne gerekliydi! Şimdiyse ne yabancıydı, ne uzaktı!

Kiti'nin yüzüne bakmadan:

— Başka türlü olamazdı zaten, dedi.

Başıyla selam verdi. Gitmeye hazırlanıyordu.

XIV

Ama tam o anda prenses geldi? Kiti ile Levin'i yalnız, yüzleri allak bullak görünce korkuya kapıldı. Levin öne eğilerek selamladı prensesi. Kiti, bakışlarını yerden kaldırmadan susuyordu. Prenses, "Tanrı'ya şükür, reddetmiş," diye geçirdi içinden. Yüzünü, perşembe günleri konuklarını karşıladığı her zamanki gülümsemesi kapladı. Oturdu. Levin'e köydeki yaşayışı üzerine sorular sormaya başladı. Levin de oturdu. Dikkati çekmeden gidebilmek için konukların gelmelerini bekliyordu.

Beş dakika sonra Kiti'nin geçen yıl evlenmiş arkadaşı Kontes Nordston geldi.

Siyah parlak gözlü, çok zayıf, hastalıklı, uçuk benizli, sinirli bir kadındı Kontes Nordston. Kiti'yi severdi. Onun, Kiti'ye olan bu sevgisi –bütün evli kadınların genç kızlara olan sevgisi gibi– Kiti'yi idealindeki biçimde evlendirmek isteğinde gösteriyordu kendini. Kiti'nin Vronski ile evlenmesini istiyordu. Kış başında onların evinde sık sık karşılaştığı Levin'den hiç hoşlanmamıştı. Levin ile karşılaştığında ona takılmayı çok severdi. Levin için şöyle derdi:

— Kendi yüceliğinin yüksekliğinden bana bakmasına bayılıyorum. Ya aptal olduğum için benimle akıllıca konuşmasını kesiyor ya da alçakgönüllülük gösterip benim düzeyime iniyor. Çok hoşuma gidiyor bu düzeyime inmesi! Benden hiç hazzetmemesine ise bitiyorum!

Doğru söylüyordu. Gerçekten de Levin hiç hazzetmezdi kontesten. Onun övündüğü, kendi için iyi bir özellik saydığı sinirliliği, süssüz, doğal olan her şeye gösterdiği ilgisizlik ile tiksinti yüzünden küçük görürdü onu.

Kontes Nordston ile Levin arasında, sosyetede pek sık rastlanılan çeşidinden bir ilişki vardı. Sosyetede iki kişi, görünüşte dost olmalarına karşın, birbirleriyle ciddi konuşamayacak, hatta birbirlerine ettikleri hakaretten alınamayacak kadar küçümseyebilirler birbirlerini.

Kontes Nordston hemen saldırdı Levin'e. Ona ince, renksiz elini uzattı...

— O! dedi. Konstantin Dmitriç! Gene bizim çirkef Babil'imize döndünüz demek!

Levin'in kış başında bir gün Moskova'yı Babil'e benzettiğini ima ediyordu. Gülümseyerek Kiti'ye bakıp ekledi:

— Babil mi düzeldi, yoksa siz mi bozuldunuz?

Levin kendini toparlama fırsatını bulmuştu bu arada.

— Sözlerimi böylesine önemsemeniz bana gurur veriyor kontes, dedi.

Sonra, Kontes Nordston ile konuşurken her zaman takındığı şakacı düşmanca tavrıyla ekledi:

— Belli ki çok büyük etkisi oluyor üzerinizde sözlerimin.

— Ah, ne demezsiniz! Her sözünüzü bir bir not ediyorum zaten. He, Kiti, patinaj yaptın mı gene?

Kiti ile konuşmaya başladı kontes. Levin için o anda kalkıp gitmek ne denli uygunsuz bir davranış olursa olsun, bunu yapmak onun için bütün akşam burada kalmaktan, ona arada bir kaçamak bakıp gözlerini hemen kaçıran Kiti'yi görmekten kolaydı gene. Kalkmak istiyordu; ama onun sustuğunu fark eden prenses:

— Çok mu kalacaksınız Moskova'da? diye sordu. Öyle ya, uzlaştırma mahkemesindesiniz,[7] çok kalamazsınız.

Levin:

— Hayır kontes, dedi. Bölge yönetiminde çalışmıyorum artık. Birkaç gün kalacağım Moskova'da.

Kontes Nordston, Leyinin sert, ciddi yüzüne dik dik bakarak, "Bir şeyi var" diye geçiriyordu içinden. "Her zamanki gibi çok konuşmuyor. Ama ben konuştururum onu. Kiti'nin karşısında onu küçük düşürmeye bayılıyorum. Yapacağım da bunu."

— Konstantin Dmitriyeviç, dedi. Anlatır mısınız, lütfen, her şeyi bilirsiniz çünkü siz, bizim Kaluga köyünde kadınlı erkekli bütün köylüler ellerinde ne var ne yok hepsini içkiye vermişler, şimdi de bize hiç para vermiyorlar, bunun anlamı nedir? Olur mu böyle şey? Her zaman pek tutarsınız köylüleri.

Tam bu sırada bir bayan girdi salona. Levin ayağa kalktı. Salona giren bayanın arkasındaki subaydan gözlerini ayırmadan:

— Kusura bakmayın kontes, dedi. Bu konuda bir şey bilmiyorum. Bir açıklamada bulunamayacağım.

"Vronski bu olsa gerek," diye geçirdi içinden. Bunu anlamak için Kiti'ye baktı. Kiti, Vronski'yi çoktan görmüş, şimdi Levin'e bakıyordu. Levin, genç kızın bu aydınlık bakışından onun Vronski'yi sevdiğini anlamıştı. Sözle söylenmişçesine kesin anlamıştı bunu. Ama nasıl bir adamdı bu Vronski?

Artık ne olursa olsun, kalmak zorundaydı Levin. Kiti'nin sevdiği erkeğin nasıl bir insan olduğunu öğrenmeliydi.

İnsanlar vardır, hangi konuda olursa olsun, kendilerinden şanslı rakiplerinin iyi yanlarının hepsini yadsımaya, yalnız kötü yanlarını görmeye hazırdırlar. Bazı insanlar da bunun tam tersine, bu şanslı rakiplerinde, onları zafere ulaştıran özellikleri görmek isterler. Yürekleri sızlayarak onlarda yalnız iyi şeyler ararlar. Levin bu sonunculardandı. Ama Vronski'de iyi, çekici şeyler bulması hiç de güç olmamıştı. Hemen göze çarpıyorlardı çünkü. Vronski sağlam yapılı, kısa boylu, esmer bir gençti. Güzel yüzünde kararlı, son derece sakin, içten bir anlatım vardı. Kısa kesilmiş, siyah saçlarından, sinekkaydı sakalından, yepyeni üniformasına varıncaya her şeyi sade, sade olduğu kadar da hoştu. Vronski kapıda bayana yol verdikten sonra salona girdi, önce prensese, sonra Kiti'ye yaklaştı.

Kiti'ye doğru yürürken güzel gözleri pek candan parlıyordu. Dudaklarında belli belirsiz, mutlu alçakgönüllü bir gülümsemeyle (Levin'e öyle gelmişti) Kiti'ye doğru saygıyla dikkatle eğildi, küçük; ama geniş elini ona uzattı.

Herkesle selâmlaştıktan, birkaç sözcük konuştuktan sonra oturdu. Bu arada, gözlerini ondan hiç ayırmayan Levin'e de birkaç kez bakmıştı.

Prenses, Levin'i gösterdi ona.

— İzninizle tanıştırayım sizi, dedi. Konstantin Dmitriyeviç Levin, Kont Aleksey Krilloviç Vronski.

Vronski ayağa kalktı, Levin'in gözlerinin içine dostça bakarak elini sıktı. Dudaklarında her zamanki içten, sevimli gülümsemesi:

— Bu kış sizinle bir akşam yemeğinde karşılaşmıştık galiba, dedi. Sonra birden köye gitmiştiniz.

Kontes Nordston:

— Konstantin Dmitriç kent yaşamından nefret eder, dedi.

Levin:

— Hepsini anımsadığınıza göre, sözlerim size çok etki ediyor olmalı, dedi.

Ama aynı şeyi daha önce de söylediğini anımsayınca kızardı. Vronski bir Levin'e, bir Kontes Nordston'a bakıp gülümsedi.

— Hep köyde mi kalıyorsunuz? diye sordu. Sanırım, kışın sıkıcı olur köy.

Levin kesin bir tavırla karşılık verdi:

— Yapacak işin varsa, sıkıcı olmuyor. Hem insan kendi başınayken sıkılmaz.

Vronski, Levin'in bu tavrını fark etmişti; ama fark etmemiş gibi davrandı.

— Köyü severim ben, dedi.

Kontes Nordston karıştı söze:

— Ama sanırım, bütün ömrünüzü köyde geçirmek istemezsiniz kont?

— Bilmiyorum, hiç uzun süre kalmadım köyde. Ama tuhaf şeyler hissettiğim olmuştur. Annemle Nice'te bir loş geçirdiğim zamanki gibi hiçbir zaman özlememişimdir köyü. Kaba köylüleriyle, örme ayakkabılarıyla Rus köyü burnumda tütüyordu. Biliyorsunuz zaten, Nice sıkıcı bir yerdir. Ama Napoli ile Sorrento kısa bir süre için iyidirler. İnsan oralarda Rusya'yı, özellikle köyü daha çok özlüyor. Sanki...

Vronski bir Levin'e, bir Kiti'ye bakarak konuşuyor, sakin içtenlik dolu bakışını bir ona bir ötekine çeviriyordu. Aklına geldiği gibi konuştuğu belliydi.

Kontes Nordston'un bir şey söylemek istediğini fark edince, başladığı cümlesini yanda kesip sustu, dikkatle onu dinlemeye koyuldu.

Konuşma hiç kesilmeden sürüyordu. Öyle ki, konuşacak konu bulunamadığı zamanlar kullanmak üzere yedekte her zaman iki ağır silahı (klasik ve gerçekçi öğretim konusuyla askerlik görevi konusu) olan prenses bu silahlarını öne sürmeye gerek görmüyordu. Kontes Nordston da Levin'i kızdıramamıştı henüz.

Levin konuşmaya katılmak istiyor; ama katılamıyordu. Her an, "Şimdi gideceğim," diye düşünüyor; ama kalkmıyor, bir şey bekliyordu.

Konuşma döndü dolaştı, dönen masalara, ruh çağırmalara geldi. Spirtizmaya inanan Kontes Nordston, tanık olduğu mucizeleri anlatmaya başlamıştı. Vronski gülümseyerek:

— Ah kontes, dedi. Ne olur götürün beni bir kez oraya ne olur! Her yerde arıyorum; ama olağanüstü bir şey, bir mucize göremedim henüz.

Kontes Nordston:

— Pekâlâ, önümüzdeki cumartesi, dedi.

Sonra Levin'e döndü:

— Siz, Konstantin Dmitriç, inanıyor musunuz buna?

— Niçin sordunuz? Vereceğim yanıtı biliyorsunuz.

— Öyle ama, bu konuda düşüncelerinizi öğrenmek istiyorum.

— Bu konuda düşüncem şudur, bu dönen masalar falan, sözde aydın toplumumuzun, mujik denen kara cahil köylülerden üstün olmadığını gösterirler. Onlar göz değmesine, büyüye, cine, periye inanıyorlar, biz de...

— Ne o, siz inanmıyor musunuz yoksa?

— Böyle şeylere inanamam ben, kontes.

— Ya ben gözlerimle gördüysem?

— Köylü kadınlar da şeytanı gözleriyle gördüklerini söylüyorlar.

— Demek, yalan söylediğimi sanıyorsunuz?

Kontes soğuk soğuk gülümsedi. Kiti, Levin'in adına kızararak:

— Yo, Maşa'cığım, dedi. Konstantin Dmitriç böyle şeylere inanamadığını söylüyor, o kadar... Levin, Kiti'nin onun adına utandığını anlamış, daha da öfkelenmiş, sert bir yanıt vermeye hazırlanıyordu. Ama Vronski içten, neşeli gülümsemesiyle kötüye giden konuşmanın yardımına koştu.

— Hiç olasılık yok mu sizce? diye sordu. Peki, ama niçin? Neyin nesi olduğunu bilmediğimiz elektriğin var olduğuna inanıyoruz. Öyleyse, sırrını henüz bilmediğimiz bir güç olamaz mı ruh?

Levin kesti sözünü:

— Elektrik bulunduğunda, onun yalnızca varlığı öğrenilmişti; ama onun nereden geldiğini, etkilerini bilmiyorduk. Ancak yüzyıllar sonra yararlanılabilmiştir elektrikten. Oysa spirtizmacılar masaları kaldırmakla, yazılar yazdırmakla, ruhları yanlarına çağırmakla başladılar işe. Sonra da bunun bilinmeyen bir güç olduğu iddiasını attılar ortaya.

Vronski, herkesi dinlediği gibi dikkatle dinliyordu Levin'i. Onun anlattıklarıyla ilgilendiği belliydi.

— Evet, spirtizmacılar bu gücün nereden geldiğini bilmediklerini; ama ortada bir gücün olduğunu söylüyorlar. Belirtilerini de gösteriyorlar. Bu gücün neyin nesi olduğunu da varsın bilimle uğraşanlar bulsunlar. Hayır, niçin yeni bir güç olmasın bu? Eğer...

Levin gene kesti sözünü:

— Çünkü elektrik varsa, kehribarı yüne sürerseniz her zaman bilinen aynı olay gerçekleşir. Oysa burada her zaman aynı olay gerçekleşmiyor. Demek bir doğa olayı değildir bu.

Vronski, konuşmanın yavaş yavaş, konuk salonunda konuşulmayacak kadar ciddileşmekte olduğunu hissettiğinden olacak, itiraz etmedi. Konuyu değiştirmek isteğiyle gülümseyerek kadınlara döndü;

— Gelin şimdi deneyelim şunu kontes, dedi.

Ama Levin, düşüncelerini sonuna dek açıklamak istiyordu.

— Bence spirtizmacıların, kendi mucizelerini yeni bir güçle açıklamaya çalışmaları çok acemice bir davranıştır. Sözünü ettikleri şey ruhsal bir güçtür, oysa maddesel bir deneye tutuyorlar onu.

Herkes, onun sözünü bitirmesini bekliyordu. Kendi de fark etti bunu. Kontes Nordston:

— Sanırım, siz iyi bir medyum olursunuz, dedi. Duygulu bir şey var sizde.

Levin ağzını açtı, bir şey söyleyecekti, yüzü kızardı, söylemedi. Vronski:

— Gelin burada, şimdi deneyelim Kiti, dedi. Lütfen... İzin veriyor musunuz, prenses?

Vronski, bakışlarıyla küçük bir masa arayarak ayağa kalktı. Kiti de kalktı. Levin'in önünden geçerken göz göze geldiler. Levin'e yürekten acıyordu. Kendisinin neden olduğu Levin'in mutsuzluğu çok üzüyordu onu. Bakışı

şöyle diyordu: "Bağışlanmam olasıysa bağışlayın beni... öyle mutluyum ki!"

Levin'in bakışı, "Her şeyden, sizden de, kendimden de nefret ediyorum," diye karşılık verdi. Şapkasını aldı. Ama gitmedi. Tam masanın başına oturuyorlardı, Levin de çıkmaya hazırlanıyordu ki, yaşlı prens girdi salona. Kadınları selamladıktan sonra Levin'e döndü. Neşeyle:

— Oo! diye başladı. Ne zaman geldin? Senin burada olduğundan haberim yoktu. Sizi gördüğüme çok sevindim.

Yaşlı prens, Levin'e bazen sen, bazen siz derdi. Levin'i kucakladı. Onunla konuşurken, ayağa kalkmış, prensin kendisine "Merhaba," demesini sakin sakin bekleyen Vronski'ye bakmıyordu.

Kiti, olanlardan sonra, babasının ona gösterdiği yakınlığın Levin'e ağır geldiğini hissediyordu. Sonunda babasının, Vronski'nin selamına ne soğuk karşılık verdiği, Vronski'nin babasına dostluk okunan bir şaşkınlıkla, kendisine gösterilen bu soğukluğun nedenini anlamaya çalışarak; ama anlayamadan baktığı genç kızın gözünden kaçmamıştı. Yüzü kıpkırmızı oldu.

Kontes Nordston:

— Prens, dedi. Konstantin Dmitriç'i bize bırakın.

Yaşlı prens, Vronski'ye bakıp onun niyetini anlayınca:

— Neyi deneyeceksiniz? dedi. Masaları döndürmeyi mi? Baylar, bayanlar, kusura bakmayın; ama halka oyunu oynasanız, daha iyi edersiniz bence. Daha akıllıca bir oyundur çünkü.

Vronski, kararlı gözlerinin şaşkınlık dolu bakışlarını prense dikip hafiften gülümsedi. Sonra Kontes Nordston'a döndü, onunla gelecek hafta verilecek büyük balo üzerine konuşmaya başladı. Bir ara Kiti'ye:

— Umarım, siz de gelirsiniz, dedi.

Levin, yaşlı prens yanından ayrılır ayrılmaz usulca dışarı çıktı. O akşamdan beraberinde götürdüğü son izlenim, Vronski'nin baloyla ilgili sorusunu yanıtlayan Kiti'nin gülümseyen, mutlu yüzüydü.

XV

Konuklar gittikten sonra Kiti annesine Levin ile aralarında geçen konuşmayı anlattı. Levin'e çok acıyordu. Ama evlenme önerisi aldığı düşüncesi mutluluk veriyordu ona. Gerektiği gibi davrandığından kuşkusu yoktu. Ama yattıktan sonra uzun süre uyuyamadı. Bir şey hiç aklından çıkmıyordu: Levin'in yüzü. Babasını dinlerken, ayakta, karamsarlık, keder dolu bakışlarını çatık kaşlarının altından bir ona, bir Vronski'ye doğrultuyordu. Kiti, Levin'e çok acımaya başlamıştı. Gözleri dolu dolu olmuştu. Ama hemen ötekini, ona yeğlediği insanı düşünmeye başladı. Vronski'nin erkeklik okunan, kararlı yüzünü, o soylu soğukkanlılığını, herkese gösterdiği o yürekten dostluğunu tüm canlılığıyla getirdi gözlerinin önüne. Sevdiği insanın da onu sevdiğini anımsadı. Gene bir sevinç doldurdu içini. Mutlu bir gülümsemeyle başını yastığa bıraktı. Kendi kendine, "Yazık, yazık," diyordu. "Ama elden ne gelir? Suçlu değilim." Ama içinden başka bir ses bunun tam tersini söylüyordu. Levin'i kendine bağladığına mı pişmandı, yoksa reddettiğine mi, bilmiyordu. Ama mutluluğu kuşkularla zehirlenmişti. Uykuya dalarken kendi kendine, "Tanrım, sen yardım et bana. Tanrım, sen yardım et bana!" diye mırıldanıyordu.

Bu sırada alt katta, prensin küçük çalışma odasında, sevgili kızlarının yüzünden anne baba arasında sık sık geçen sahnelerden biri yineleniyordu.

Prens, kollarını iki yana açıp sonra da kürklü robdöşambrının önünü hemen kapayarak bağırıyordu:

— Ne demektir bu? Şu demektir ki, sizde gurur, insanlık diye bir şey yok! Bu aşağılık, aptalca çöpçatanlıkla kızınızı rezil ediyorsunuz, mahvediyorsunuz. Evet, mahvediyorsunuz!

Prenses ha ağladı ha ağlayacaktı.

— İnsaf et prens, Tanrı aşkına insaf et. Ben ne yaptım ki?

Prenses, kızıyla konuşmasından sonra sevinçli, mutlu, her zamanki gibi kocasına iyi geceler dilemeye gelmişti. Levin'in önerisinden de Kiti'nin bu öneriyi reddettiğinden de kocasına söz etmek niyetinde değildi. Ona yalnızca Vronski işinin sonuçlanmak üzere olduğunu, annesi gelir gelmez

bu işin biteceğini çıtlatmıştı. Ama prens birden parlamış, bağırıp çağırmaya başlamıştı.

— Ne mi yaptınız? Kızınızla evlenmesini istediğiniz insanı buna zorluyorsunuz. Yarın Moskova'nın diline düşersek, hiç şaşmam. Evinizde toplantı düzenliyorsanız, herkesi çağırın, yalnız bekâr erkekleri değil. Bütün şu muhallebi çocuklarını (Prens Moskovalı gençlere böyle derdi) çağırın, bir de piyanist tutun, bırakın dans etsinler. Ama bu akşamki gibi yalnızca bekâr erkekler toplamayın buraya. Tiksiniyorum yaptıklarınızı görünce, tiksiniyorum. Amacınıza da ulaştınız. Zavallı kızın başını döndürdünüz. Levin ondan bin kez daha iyi bir insandır. Şu Petersburg züppesine gelince, hepsi aynı kalıptan çıkmadır bunların, hiçbiri beş para etmez. Prens soyundan gelmiş olsa bile, benim kızıma göre değildir...

— Peki, ama ne yapmışım ben?

Prens öfkeyle bağırdı:

— Yaptığınız...

Prenses sözünü kesti:

— Biliyorum zaten, seni dinleyecek olsam, dünyada kız veremeyiz kocaya, öyleyse köye gidelim daha iyi.

— Elbette daha iyi.

— Dur hele. Adama yaltaklanıyor muyum dedin? Hiç de yaltaklanmıyorum. iyi bir insan, genç de... şık olmuş, kızımız da sanıyorum...

— Evet, sanıyorsunuz! Peki ya gerçekten âşık olursa ona kızımız! Sizin delikanlınızın evlenmeyi aklının ucundan geçirdiği yok... Of! bari gözlerim görmese! "Ah spiritizma! Ah Nice! Ah, baloda..."

Prens, karısını taklit ediyormuş gibi, her sözcüğü söylerken reverans yapıyordu.

— Katya'cığım kendini kaptırırsa, işte o zaman mahvetmiş sayılırsınız kızcağızı... diye ekledi.

— Niçin öyle sanıyorsun?

— Sanmıyorum, biliyorum. Bunu bizim gözlerimiz görür; ama kadınlarınki görmez. Niyeti ciddi olan biri var, görüyorum: Levin. Gönül

eğlendirmekten başkaca bir düşüncesi olmayan bu soytarı kılıklı züppeyi de görüyorum.

— Elden ne gelir, bir kez takmışsın aklına...

— Doğru söylediğimi anlayacaksın; ama Doli'nin evlenmesinde olduğu gibi iş işten geçtikten sonra...

Prenses, Doli'nin şanssızlığını anımsayınca susturdu kocasını:

— Peki, peki, kapayalım artık bu konuyu.

— Çok güzel olur, iyi geceler!

Karı koca, birbirini haç çıkararak kutsadıktan sonra öpüşüp ayrıldılar. ikisi de başlangıçtaki düşüncesini değiştirmemişti.

Prenses tartışmanın başında bu akşam toplantısının Kiti'nin kaderini belli ettiğine, Vronski'nin niyetinin ciddiliğinden kuşku edilemeyeceğine kesinlikle inanıyordu. Ama kocasının sözleri onu kuşkuya düşürmüştü. Odasına çekildikten sonra, Kiti gibi o da geleceğin bilinmezliği karşısında korkuya kapılıp birkaç kez, "Tanrım, sen yardım et bana, Tanrım, sen yardım et bana!" diye yineledi.

XVI

Vronski aile yaşamını hiç tanımamıştı. Annesi gençliğinde parlak bir sosyete kadınıydı. Evliliği sırasında (özellikle dul kaldıktan sonra) bütün sosyetenin bildiği gönül maceraları olmuştu. Vronski, babasını hemen hiç anımsamıyordu. Öğrenimini soylu çocuklarının okudukları askeri bir okulda tamamlamıştı.

Okuldan gencecik, parlak bir subay olarak çıkar çıkmaz kendini Petersburglu zengin subaylar arasında bulmuştu. Petersburg sosyetesine pek seyrek giriyordu, sevgililerinin hepsi sosyete dışındandı.

Petersburg'daki lüks, kaba yaşamından sonra ilk kez Moskova'da sosyeteden, sevimli, masum, onu seven bir kıza yaklaşmanın güzelliğini tatmıştı. Kiti ile olan ilişkisinde kötü bir şeyin olabileceğini aklının ucundan bile geçirmiyordu. Balolarda çoğunlukla onunla dans ediyor, evlerine gidiyordu. Kızla, sosyetede konuşulması alışılagelmiş şeylerden konuşuyordu: Olur olmaz saçmalıklardı bunlar. Ama bu saçmalıklara elinde olmadan bir anlam katıyordu. Sözlerinden Kiti'nin bambaşka anlamlar çıkardığını, kızın ona giderek daha bağlandığını hissettikçe daha çok hoşlanıyordu bundan. Kıza beslediği duygu günden güne inceliyordu. Kiti'ye karşı olan davranışlarının ayrı bir adı olduğunu, buna, evlenme niyeti olmadan genç kızları baştan çıkarmak dendiğini, bu baştan çıkarmanın, onun gibi parlak gençler arasında alışkanlık haline gelmiş kötü davranışlardan biri sayıldığını biliyordu. Bu hazzı ilk kez kendisinin bulduğunu sanıyordu, bu buluşunun tadını çıkarıyordu.

Kiti'nin annesiyle babasının o akşamki konuşmalarını duysa, durumu kızın ailesinin açısından değerlendirip Kiti'yle evlenmezse, kızcağızın mutsuz olacağını görse, çok şaşırırdı. İnanamazdı. Ona, özellikle Kiti'ye böylesine büyük, güzel bir haz veren şeyin kötü olabileceğine inanmazdı. Onunla evlenmek zorunda olduğuna ise bundan da az inanabilirdi.

Evlenmek ona her zaman olağan dışı bir şey gibi görünmüştü. Aile yaşamını sevmemekle kalmıyordu, üstelik –içinde yaşadığı bekârlar grubunun dünya görüşüne uyarak– aileyi, özellikle kocayı kendine yabancı, düşman, daha çok gülünç bir yaratık olarak hayal ediyordu. Ama Vronski, prensle prensesin konuştukları şeylerden hiç kuşku etmemesine karşın, o

akşam Şçerbatskilerden eve dönerken, onunla Kiti arasında var olan gizli bağın, o akşamdan sonra, bir şeyler yapılmasını zorunlu kılacak derecede sağlamlaştırdığını hissediyordu. Ama ne yapılabileceğini, ne yapmak zorunda olduğunu bilemiyordu.

Vronski o akşam, içinde her zamanki gibi bir temizlik, tazelik duygusuyla –bu duygu biraz da bütün akşam sigara içmemiş olmasından geliyordu– Şçerbatskilerden dönerken, Kiti'nin ona olan sevgisinin verdiği yepyeni bir duygululukla, "Onun da benim de hiçbir şey söylemesek de, bakışlarımızın davranışlarımızın o görünmez konuşmasıyla beni sevdiğini bu akşam her zamankinden daha açık seçik anlamış olmam ne hoş, ne tatlı bir şey!" diye düşünüyordu. "Hem ne candan, sade, en önemlisi de güven dolu bir şey bu! Daha iyi, daha temiz hissediyorum kendimi. Bir kalbimin olduğunu, birçok iyi yanımın bulunduğunu hissediyorum. Ah o sevgi dolu sevimli gözler! Hem çok... dediği zaman."

"Peki ne olacak bunun sonu?" diye geçirdi içinden. Hiç... Ben hoşnutum, o da hoşnut." Vronski sonra, gecenin geri kalan bölümünü nerede geçireceğini düşünmeye koyuldu.

Gidebileceği yerleri sırayla geçiriyordu aklından. "Kulübe mi? Bezik partisine mi? İgnatov ile şampanya içmeye mi? Hayır, hayır. Chateau des Jeurs'e mi gitsem... Orada Oblonski'yi bulurum, cancan şarkıları mı? Hayır, bıktım artık onlardan. Şçerbatskilerin yanında daha iyi olduğum için seviyorum bu aileyi. Eve gideceğim." Doğru Düsso'nun otelindeki odasına gitti, yemeğini getirmelerini söyledi. Sonra soyundu, başını yastığa koyar koymaz derin bir uykuya daldı.

XVII

Devrisi sabah saat 11'de Vronski annesini karşılamak için gara gittiğinde büyük merdivenin basamaklarında ilk gördüğü tanıdık, aynı trenden kız kardeşini bekleyen Oblonski oldu.

Oblonski seslendi ona:

— Oo! Beyefendi! Kimi karşılamaya geldin böyle?

Vronski, Oblonski ile karşılaşan herkes gibi gülümseyerek elini sıkarken:

— Annemi, dedi.

Oblonski'nin yanı sıra merdivenleri çıkarken sürdürdü konuşmasını:

— Bugün Petersburg'dan gelmesi gerekiyor.

— Dün akşam saat ikiye kadar bekledim seni. Şçerbatskilerden nereye gittin?

— Eve, diye yanıt verdi Vronski. Doğrusunu söyleyeyim, dün akşam Şçerbatskilerden çıktıktan sonra öylesine tatlı bir ruhsal durum içindeydim ki, hiçbir yere gitmek istemedi canım.

Stepan Arkadyeviç daha önce Levin'e olduğu gibi yüksek sesle aynı dizeleri yineledi:

— Ben iyi atı, üzerindeki bazı belirtilerden, âşık genci de gözlerinden tanırım!

Vronski, bunu gizlemiyormuş gibi gülümsedi; ama konuyu hemen değiştirdi:

— Sen kimi karşılamaya geldin?

Oblonski:

— Ben mi? dedi. Çok cici bir kadın...

— Bak hele!

— *Honni soit qui mal y pense!*[8] Kız kardeşim Anna'yı karşılamaya geldim.

Vronski:

— Ah, Karenina'yı ha?

— Tanıyor musun onu?

Vronski, Karenina adının, onda yarattığı tatsız, can sıkıntısına benzer bir duyguyla dalgın karşılık verdi:

— Galiba tanıyorum! Ya da... Vallahi anımsamıyorum.

— Ama ünlü eniştem Aleksey Aleksandroviç'i tanırsın yüzde yüz. Bütün dünya tanır onu çünkü.

— Ününü duydum. Uzaktan tanıyorum kendisini. Onun zeki, bilgili, dinine bağlı bir şey olduğunu biliyorum... Ama bilirsin, ben anlamam böyle insanlardan... *not in my line.*[9]

Stepan Arkadyeviç:

— Çok iyi bir insandır, dedi. Evet, birazcık bağnazdır; ama değerli bir insandır.

Vronski gülümsedi:

— Böylesi daha iyi. (Kapıda duran, annesinin uzun boylu, yaşlı uşağına seslendi.) Burada mısın? Gir bakalım.

Vronski son zamanlarda Stepan Arkadyeviç'e, ona herkesin duyduğu yakınlıktan ayrıca, Kiti'nin akrabası olduğu için bir bağlılık da duyuyordu. Gülümseyerek koluna girerken:

— Evet, dedi. Pazar günü ünlü aktris için akşam yemeği verecek miyiz?

— Elbette. Geleceklerin listesini hazırlarım.

Stepan Arkadyeviç birden aklına gelmiş gibi:

— Ah, diye ekledi. Dostum Levin'le tanıştın mı dün akşam?

— Tanışmaz olur muyum! Ama nedense pek erken kalktı. Oblonski:

— Çok iyi bir insan, dedi. Öyle değil mi?

Vronski:

— Bilmiyorum, diye karşılık verdi.

Şakacı bir tavırla ekledi:

— Nedendir bilmiyorum. Moskova'da tanıdığım, konuştuğum herkes pek sert oluyor. Size bir şeyi hissettirmek istiyor gibi dikleniyor, kızıyorlar.

Stepan Arkadyeviç neşeli gülümsedi:

— Haklısın, gerçekten öyledir...

Vronski uşağa döndü:

— Tren ne zaman gelecek?

— Geliyor efendim.

Trenin yaklaşmakta olduğu garda hazırlıkların artmasından, hamalların oraya buraya koşuşmasından, jandarmaların, memurların ortaya çıkmasından, karşılamaya gelenlerin arabalarının çoğalmasından giderek daha çok belli oluyordu. Soğuk buharların arasından, kıvrılarak uzayan rayları karşıdan karşıya geçen yarım kürklü, yumuşak keçe çizmeler giymiş işçiler görünüyorlardı. Uzakta bir lokomotif düdüğü, ağır bir şeyin hareket ettiği duyuluyordu.

Levin'in Kiti ile ilgili niyetlerinden Vronski'ye söz etmeyi pek isteyen Stepan Arkadyeviç:

— Hayır, dedi. Hayır! Benim Levin'imi yanlış anlamışsın. Çok sinirli bir insandır. Huysuz olduğu zamanlar da vardır, doğru bu; ama bazen de çok iyidir. Son derece dürüst, temiz, altın kalpli bir insandır. Ama dün ortada birtakım özel nedenler vardı...

Stepan Arkadyeviç anlamlı anlamlı gülümseyerek söylemişti bunu. Dün arkadaşına duyduğu yürekten sevgiyi bütünüyle unutmuş, şimdi aynı duyguyu Vronski'ye duyuyordu.

— Evet, diye sürdürdü konuşmasını. Dün ortada, çok mutlu ya da mutsuz olmasını gerektiren birtakım nedenler vardı.

Vronski durdu, açık açık sordu:

— Ne demek istiyorsun yani? Dün *belle soeur*'üne[10] evlenme önerisinde mi bulundu yoksa?

Stepan Arkadyeviç:

— Olabilir, dedi. Dün öyle bir şeyler sezinler gibi oldum. Erken ayrıldıysa, keyfi de yerinde değildiyse demek öyle... Çoktan beri seviyor. Acıyorum ona.

Vronski, göğsünü öne çıkarıp yürümeye başladı gene.

— Vay canına! Ama öyle sanırım, Kiti'nin gözü ondan daha parlak bir kısmettedir. Bununla birlikte... Levin'i tanımıyorum. Gerçekten çok kötü bir durum! Erkeklerin büyük çoğunluğunun Klaralarla düşüp kalkmasının nedeni de budur zaten. Oradaki başarısızlığın, paranın yetmediğini, bu iş için yeterince zengin olmadığını gösterir yalnızca. Oysa burada, terazinin kefesinde özelliklerinin hafif kaldığını... Neyse, işte tren de geliyor.

Gerçekten tren uzaktan öttürmüştü düdüğünü. Birkaç dakika sonra peron sarsıldı. Lokomotif, orta tekerleğindeki pistonu yavaş yavaş indirip kaldırarak, soğuktan hemen yere çöken buhar çıkararak geçti. Yüzü gözü sanlı, her yanı kırağı tutmuş makinist peronda bekleyenleri öne eğilerek selamlıyordu. Kömür vagonunun arkasından –gittikçe yavaşlayarak, peronu daha çok sarsarak– içinde ciyak ciyak bağıran bir köpekle bagaj vagonu geçti. Sonunda yolcu vagonları geldiler, bekleyenlerin karşısında sarsılarak durdular.

Enine boyuna bir kondüktör, tren daha durmadan, düdüğünü çalarak aşağı atladı. Arkasından sabırsız yolcular birer birer inmeye başladılar. Dimdik yürüyen bir muhafız subayı çevresine sert bakarak indi. Arkasından –elinde çantasıyla– neşeli gülümseyen aceleci bir küçük tüccar; onun arkasından, torbasını omzuna vurmuş bir köylü...

Oblonski'nin, yanında duran Vronski çıkanları izlemeye dalmış, annesini unutmuş gitmişti. Kiti'yle ilgili, biraz önce öğrendiği şey onu hem heyecanlandırmış hem sevindirmişti. Farkında olmadan dimdik duruyor, gözleri parlıyordu. Gururluydu.

Enine boyuna kondüktör, Vronski'nin yanına gelip:

— Kontes Vronskaya bu bölümdeler efendim, dedi.

Kondüktörün bu sözleri daldığı düşüncelerden uyandırmıştı Vronski'yi. Ona annesini, biraz sonra onunla görüşeceğini anımsatmış. Ruhunda annesine karşı bir saygı yoktu. Bunu kendi kendine bile itiraf etmemekle birlikte sevgisi de yoktu annesine karşı. Oysa içinde yaşadığı çevrenin dünya görüşü, kendisinin yetiştirilişi nedeniyle annesine karşı son derece saygılı, yumuşakbaşlı olmaktan başka davranabileceğini düşünemezdi bile. Annesine dıştan saygılı, yumuşakbaşlı davrandıkça, içinden o ölçüde az seviyordu onu, o ölçüde az sayıyordu.

XVIII

Vronski kondüktörün arkasından vagona yürüdü. Kompartımanın kapısında durup dışarı çıkmakta olan bir bayana yol verdi.

Sosyeteden bir insan olmanın verdiği alışkanlıkla bir bakışta bu bayanın yüksek sosyeteden olduğunu anlamıştı. Özür dileyip kompartımana giriyordu ki, dönüp kadına bir kez daha bakmaktan kendini alamadı. Çok güzel ya da çok kibar, zarif olduğu için bakmamıştı ona. Yanından geçerken kadının yüzünde aşırı bir tatlılık, bir şefkat ilişmişti gözüne. O arkasından bakarken kadın da dönüp ona bakmıştı. Uzun kirpiklerinin gölgesi düştüğü için koyu görünen pırıltılı, yeşil gözleri Vronski'nin yüzünde bir an dostça, dikkatle onu tanımaya çalışıyormuş gibi durdular; sonra hemen birisini arıyormuş gibi kalabalığa döndüler...

Vronski bu bir anlık bakışta dışa vurulmayan, tutulmaya çalışılan bir canlılık görmüştü. Bu canlılık onun yüzünde oynaşıyor, pırıltılı gözlerinden taşıyor, pembe dudaklarını belli belirsiz bir gülümsemeyle büzüyordu. Sanki, bir şey bütün varlığını tıka basa doldurmuş, onun engel olmaya çalışmasına karşın, kâh bakışlarının pırıltısında, kâh gülümsemesinde belli ediyordu kendini. Gözlerindeki ışığı bile söndürmüştü; ama bu ışık –o istemese de– belli belirsiz gülümsemesinde görünüyordu.

Vronski kompartımana girdi. Kupkuru bir ihtiyar olan annesi –gözleri de, bukleli saçları da simsiyahtı– gözlerini kırpıştırarak oğluna bakıyor, ince dudaklarıyla gülümsüyordu. Oturduğu kanepeden doğrulup çantasını hizmetçisine verdi, kuru, küçük elini oğluna uzattı. Sonra başım kaldırdı, oğlunu yanağından öptü.

— Telgrafımı aldın mı? diye sordu. İyi misin? Tanrım'a şükürler olsun.

Vronski, annesinin yanna otururken:

— Yolculuğun nasıl geçti? dedi.

Bir yandan da deminki kadının dışarıdan gelen sesine kulak kabartıyordu. Kadın:

— Gene de aynı görüşte değilim sizinle, diyordu.

— Petersburg görüşü sizinki hanımefendi.

Kadın karşılık veriyordu:

— Petersburg görüşü değil, düpedüz kadın görüşü.

— Peki, peki, izin verin de elinizi öpeyim.

Kadın tam kapının önünde:

— Güle güle, İvan Petroviç, dedi. Hem şöyle bir bakın kardeşim oralarda mı? Görürseniz söyleyin, buraya gelsin.

Kompartımana girdi. Bayan Vronskaya ona:

— Buldunuz mu kardeşinizi? diye sordu.

Bu kadının Bayan Karenina olduğunu Vronski ancak şimdi anlamıştı. Ayağa kalkıp:

— Kardeşiniz burada, dedi. Bağışlayın, tanıyamadım sizi.

Vronski öne eğilip selam verdikten sonra sürdürdü konuşmasını:

— Sanırım anımsayamazsınız beni. Ancak birkaç kez karşılaşmıştık çünkü.

Karenina, dışarı taşmak isteyen canlılığının gülümsemesinde kendini göstermesine izin verdi sonunda.

— Oh, hayır! Yol boyunca annenizle hep sizi konuştuk. Söylemeseydiniz de tanırdım sizi. Kardeşim hâlâ yok görünürlerde.

Yaşlı kontes:

— Alyoşa, dedi. Git çağır onu.

Vronski perona çıkıp seslendi:

— Oblonski! Gel! Burada!

Anna Karenina, kardeşinin gelmesini beklememiş, onu uzaktan görünce kararlı, yumuşak adımlarla dışarı çıkmıştı. Kardeşi yanına gelir gelmez de –kararlılığı, zarifliği Vronski'yi şaşırtan– bir hareketle sol kolunu Oblonski'nin boynuna doladı, hızla kendine çekti, onu, sevgiyle öptü. Vronski gözlerini ayırmıyordu ondan. Nedenini bilmeden de gülümsüyordu ona bakarken. Ama annesinin onu beklediğini anımsayınca hemen içeri girdi.

Kontes, Karenina için:

— Ne tatlı bir kadın, değil mi? dedi. Kocası benim yanımda oturmasını istedi. Doğrusu çok iyi geçti yolculuğumuz... Yol boyu sohbet ettik. Duyduğuma göre sen... *vous filez le parfait amour. Tant mieux, mon cher, tant mieux.*[11]

Vronski soğuk, karşılık verdi:

— Neyi ima ettiğinizi anlayamıyorum, maman. Kalkalım mı artık? Karenina, kontese hoşçakalın demek için kompartımana geri geldi. Neşeyle gülümseyerek:

— Siz oğlunuza kavuştunuz, ben de kardeşime, kontes, dedi. Sermayeyi tüketmiştim zaten, anlatacak bir şeyim kalmamıştı.

Kontes elini Karenina'ya uzattı.

— Yo, hayır, dedi. Sizinle dünyayı dolaşsam, gene sıkılmaz canım. Siz kendisiyle konuşmak da, yanında susmak da insana zevk veren tatlı kadınlardansınız. Oğlunuz için üzülmeyi de bırakın artık lütfen. Ömrünüzün sonuna dek dizinizin dibinde oturacak değil ya!

Karenina kıpırdamadan, dimdik duruyordu. Gözlerinin içi gülüyordu. Kontes, oğluna dönüp açıkladı:

— Anna Arkadyevna'nın yedi sekiz yaşında bir oğlu var. Şimdiye dek hiç ayrılmamış ondan, şimdi de onu Petersburg'da bıraktığı için üzülüyor.

Karenina, dudaklarında yumuşak bir gülümseme, Vronski'ye döndü:

— Yol boyunca durmadan konuştuk kontesle, dedi. Ben kendi oğlumdan söz ettim, o kendi oğlundan.

Vronski, kendisine gösterilen bu yakınlığa hemen karşılık verdi:

— Öyleyse çok sıkmıştır sizi annemin anlattıkları...

Ama Karenina'nın onunla böyle konuşmak istemediği belliydi. Yaşlı kontese döndü:

— Yol arkadaşlığınıza çok teşekkür ederim, dedi. Dünkü günün nasıl geçtiğini anlamadım bile. Hoşçakalın kontes.

Kontes:

— Güle güle, dostum, dedi. İzin verin o güzel yüzünüzden bir kez öpeyim. Yaşlı kadınım ben, güzel, kibar konuşmasını bilmem, açıkça söyleyeceğim, çok sevdim sizi.

Gerçi beylik bir sözdü bu; ama Karenina'nın buna yürekten inandığı, sevindiği belliydi. Yüzü kızardı, hafifçe öne eğilip yanağını kontesin dudaklarına uzattı, sonra doğruldu. Gözleriyle dudakları arasında aynı gülümsemesi dolaşırken elini Vronski'ye verdi. Vronski avcunun içindeki eli sıktı. Karenina'nın onun elini hararetle sıkması, içtenlikle, cesaretle sallaması Vronski'ye büyük bir sevinç vermişti. Karenina, oldukça dolgun bedenini son derece kolaylıkla götüren hızlı yürüyüşüyle dışarı çıktı. Yaşlı kadın:

— Çok tatlı bir insan, çok cana yakın, dedi.

Oğlu da aynı şeyi düşünüyordu. Gözden kayboluncaya dek arkasından baktı. Gülümsüyordu. Pencereden, genç kadının kardeşine yaklaştığını, koluna girdiğini, ona heyecanlı heyecanlı bir şeyler anlatmaya koyulduğunu gördü. Anlattıklarının onunla –Vronski'yle– ilgili olmadığı belliydi. Bu canını sıktı genç adamın. Annesine dönüp:

— Ee, maman, dedi. Hepiniz iyisiniz ya?

— Çok iyiyiz. Alexandre pek sevimli. Marie de çok güzelleşti. Tatlı bir kız oldu.

Yaşlı kadın sonra, kendisini en çok ilgilendiren şeylerden söz etmeye başladı: Onun Petersburg'a gitmesinin asıl nedeni olan torununun köylerinden, büyük oğluna Çar'ın gösterdiği yakın ilgiden söz etti.

Vronski pencereden dışarı bakarak:

— İşte Lavrenti de geldi, dedi, isterseniz gidelim artık.

Kontesle yolculuk eden yaşlı uşak kompartımana girdi, her şeyin hazır olduğunu bildirdi. Kontes gitmek için kalktı. Vronski:

— Çıkalım, dedi. Kalabalık dağıldı.

Hizmetçi kız çantayla köpeği aldı, uşakla hamal da valizleri. Vronski annesinin koluna girdi. Ama tam vagondan çıkıyorlardı ki, birden, yüzlerinden korku okunan birkaç adam önlerinden koşarak geçti. Tuhaf renkli şapkasıyla gar şefi de koşanlar arasındaydı. Besbelli önemli bir şey olmuştu. Herkes trenin arka ucuna doğru koşuyordu. Koşanların sesleri duyuluyordu: "Ne oldu? Ne? Nerede? Kendini tren altına atmış! Ezilmiş!"

Stepan Arkadyeviç de, koluna girmiş kız kardeşi de korkuyla durmuş, koşanlara yol vermek için vagonun kapısının boşluğuna çekilmişlerdi.

Kadınlar içeri girdiler. Vronski ile Stepan Arkadyeviç, ne olduğunu öğrenmek için kalabalığın arkasından gittiler.

Bekçi, sarhoş olduğundan mı, yoksa üşümemek için çok sarınıp sarmalandığından mı nedense, geri geri gelen treni duymamış, altında kalmıştı.

Vronski ile Oblonski daha dönmeden, kadınlar bu ayrıntıları uşaktan öğrenmişlerdi.

Oblonski ile Vronski paramparça olmuş cesedi görmüşlerdi. Oblonski'yi çok etkilemişti bu. Yüzü allak bullaktı, dokunsalar ağlayacaktı.

— Ah, diyordu. Ne korkunç bir şey! Ah, Anna, bir görseydin! Ah ne korkunç bir şey!

Vronski susuyordu. Yüzü ciddi; ama son derece sakindi. Stepan Arkadyeviç:

— Ah, bir görseydiniz kontes! diyordu. Karısı da başucunda... Paralıyor kendini zavallı... Cesedin üzerine kapandı... Kalabalık bir ailesi varmış adamın, yalnız o bakıyormuş bütün aileye... FeIaket!

Karenina heyecanlı bir fısıltıyla:

— Kadın için bir şey yapılamaz mı acaba? diye sordu.

Vronski ona baktı, hemen dışarı çıktı. Kapıda geri dönüp:

— Şimdi geliyorum, maman, dedi.

Vronski birkaç dakika sonra döndüğünde Stepan Arkadyeviç, kontese yeni bir kadın şarkıcıdan söz ediyordu. Kontes sabırsız, kapıya bakıyor, oğlunu bekliyordu.

Vronski içeri girerken:

— Gidelim artık, dedi.

Hep birlikte çıktılar. Vronski annesiyle önden gidiyordu. Karenina ile kardeşi arkadaydılar. Gar şefi koşarak yetişti. Vronski'ye:

— Yardımcıma iki yüz ruble vermişsiniz, dedi. Bu parayı kim için verdiğinizi söyler misiniz, lütfen?

Vronski omuzlarını kaldırdı.

— Ezilen bekçinin dul kalan karısı için dedi. Bunu sormanın ne gereği var, anlamadım.

Arkadan Oblonski:

— Siz mi para verdiniz? diye sesledi.

Kız kardeşinin elini sıkarak ekledi:

— Çok hoş, çok hoş! Ne sevimli bir genç, değil mi, Anna? Saygılarında kontes.

Kız kardeşiyle durdular, onun hizmetçisi kızı aramaya koyuldular.

Dışarı çıktıklarında Vronskilerin kupa arabası çoktan gitmişti. Gardan çıkanlar hâlâ kazadan söz ediyorlardı. Yanlarından geçen bir adam:

— Ne korkunç bir ölüm, diyordu. İkiye bölünmüş, öyle diyorlar.

Yanındaki karşılık verdi:

— Bence tam tersine, ölümlerin en kolayı bu. Bir anda olup bitti her şey.

Bir başkası:

— Niçin gerekli güvenlik önlemlerini almazlar, anlamam, diyordu.

Karenina arabaya bindi. Stepan Arkadyeviç, kız kardeşinin dudaklarının titrediğini, gözyaşlarını güç tutuğunu fark edince pek şaşırdı. Gardan iki üç yüz metre uzaklaştıklarında:

— Neyin var, Anna? diye sordu.

Karenina:

— Kötü bir önsezi var içimde, dedi.

— Saçma! Sen geldin ya, önemli olan bu. Sana ne çok güvendiğimi bilemezsin.

Karenina:

— Vronski'yi tanıyalı çok oluyor mu? diye sordu.

— Evet. Haberin var mı, Kiti ile evlenecek galiba.

Anna alçak sesle:

— Öyle mi? dedi.

Sonra başını gereksiz, onu rahatsız eden bir şeyi kovmak istiyormuş gibi sallayıp ekledi:

— Ee! Biraz da senden söz edelim bakalım, işler nasıl, anlatsana...

Mektubunu aldım, işte burada.

Stepan Arkadyeviç:

— Bütün umudum sende, dedi.

— Hadi anlat, hepsini anlat bana.

Stepan Arkadyeviç anlatmaya başladı.

Eve gelince Stepan Arkadyeviç kız kardeşini indirdi, derin bir göğüs geçirdi. Anna'nın elini sıktıktan sonra işine gitti.

XIX

Anna içeri girdiğinde Doli küçük konuk odasında, daha şimdiden babasına benzeyen saçları sapsarı, tombul bir çocukla oturuyor, oğlunun Fransızca okuma dersini dinliyordu. Çocuk, ceketinin kopmak üzere olan düğmesini avcunun içinde evirip çevirerek, koparmaya çalışarak okuyordu. Annesi birkaç kez çekmişti elini düğmeden; ama tombul el düğmeye gitmişti gene. Sonunda düğmeyi koparıp cebine koydu annesi.

— Ellerin rahat dursun Grişa, dedi.

Sonra elindeki battaniyeyi örmeye koyuldu. Bu battaniyeyi örmeye başlayalı çok oluyordu. Canı sıkkın olduğu zamanlar alırdı onu eline. Şimdi de parmağını hızla atarak, ilmikleri çabuk çabuk sayarak pek sinirli örüyordu. Gerçi dün kocasına, kız kardeşinin gelip gelmeyeceğinin onu ilgilendirmediğini söylemişti ya. Anna için bütün hazırlıkları yapmıştı gene de. Görümcesini heyecanla bekliyordu.

Büyük üzüntüsünün altında ezilmişti Doli. Bütün varlığını doldurmuştu bu üzüntü. Ama Anna'nın, yani görümcesinin, Petersburg'un önemli kişilerinden birinin karısı, Petersburglu bir gremde dame olduğunu unutturmamıştı ona üzüntüsünü. Kocasına söylediğini bunun için yapmamış, yani görünmek için gerekli hazırlıkları yapmıştı. "Hem Anna'nın ne kabahati var?" diye düşünüyordu. "Onun için en iyi şeyleri düşünmüşümdür her zaman. Hep iyi düşünmüşümdür onun için. Ondan, dostluktan, sevgiden başka bir şey görmedim." Evet, anımsadığı kadarıyla Petersburg'da Kareninlerin evinde kaldığı zaman bu evde bir şey hoşuna gitmemişti: Aile içi ilişkilerinin başından sonuna her şeyinde bir yapmacıklık vardı. "Niçin yakınlık göstermeyeceğim ona peki?" diye düşünüyordu. Avutmaya kalkışmasın beni, yeter! Her türlü avutmayı, Hıristiyanlığın buyurduğu bağışlamaları binlerce kez geçirdim aklımdan, hiçbiri işe yaramıyor."

Zamanının tümünü çocuklarıyla ilgilenerek geçiriyordu Doli. Üzüntüsünden hiç kimseye söz etmek istemiyordu. Bu üzüntü içindeyken de başka şeylerden söz edemezdi. Şöyle ya da böyle. Anna'ya açılacağını biliyor, içini dökeceği düşüncesi ona kâh sevinç veriyor, kâh uğradığı hakaretten ona, kocasının kız kardeşine söz etmek, ondan önceden

hazırlanmış öğütler, avutucu sözler dinlemek zorunluluğu onu öfkelendiriyordu.

Gözü saatte, her dakika bekliyordu Anna'yı. Ama –her zaman olduğu gibi– konuğunun geldiği anda dalmış, zilin sesini duymamıştı.

Kapıda elbise hışırtısı ile yumuşak bir ayak sesi duyunca dönüp baktı. Yüzünü kaplamış acının yerini birden sevinç değil, şaşkınlık aldı. Kalkıp kucakladı görümcesini. Yanağından öperken:

— Geldin demek... dedi.

— Doli... ne sevindim seni gördüğüme.

Doli, Anna'nın yüzünden, onun durumunu bilip bilmediğini anlamaya çalışarak hafiften gülümsedi.

— Ben de seni gördüğüme sevindim.

Anna'nın yüzünde acımaya benzer bir anlatım görünce, "Biliyor" diye geçirdi içinden. Durumu açık konuşmayı elinden geldiğince geciktirmeye çalışarak:

— Gel, seni odana götüreyim, diye ekledi.

Anna:

— Bu Grişa mı? dedi. Tanrım, ne kadar büyümüş!

Gözlerini Doli'den ayırmadan çocuğu öptükten sonra durdu, yüzü kızardı:

— Hayır, dedi. Mümkünse burada kalalım.

Başörtüsünü, şapkasını çıkardı. Şapkasına takılan kıvır kıvır saçlarından bir bukleyi kurtarmak için başını iki yana salladı. Doli imrenmişti ona.

— Sağlıktan, mutluluktan pırıl pırılsın, dedi.

Anna:

— Ben mi? dedi. Evet...

Koşarak içeri giren kız çocuğuna döndü:

— Aman Tanrım! Tanya! Benim Seryoja'mın yaşıtı...

Kızı kucağına alıp öptü.

— Ne tadı, cici bir kız! Ötekileri de göstersene bana.

Çocukların hepsini yalnızca adlarıyla değil, yaşlarıyla, doğdukları aylarla, huylarıyla, geçirdikleri hastalıklarla anımsıyordu. Doli'yi duygulandırmıştı bu.

— Hadi yanlarına gidelim, dedi. Ne yazık ki Vasya uyuyor. Çocuklara baktıktan sonra, kahvelerini içmek için konuk odasına geçtiler. Yan yana oturdular. Ama Anna hiç de onun beklediği gibi konuşmuyordu:

— Sevgili Doli! Ne onu savunacağım sana karşı, ne de seni avutmaya çalışacağım. Olmayacak bir şeydir bu çünkü. Ama bütün kalbimle acıyorum sana yavrucuğum, düpedüz acıyorum.

Gür kirpikleri arasından parlayan gözleri birden dolu dolu olmuştu. Kalkıp yengesinin iyice yakınına oturdu. Küçük, canlılık dolu eliyle elini tuttu. Doli elini çekmedi; ama yüzündeki soğuk anlatım gitmemişti.

— Beni avutamazsın, dedi. Olanlardan sonra her şey bitmiştir, yıkılmıştır.

Bunu söyler söylemez Doli'nin yüzü yumuşadı. Anna onun kuru, zayıf elini kaldırıp öptü.

— Peki, ama ne yapmalıyız Doli? dedi. Bu korkunç durumda nasıl davranmaktır en doğru olan. Bunu düşünmeliyiz...

Doli:

— Her şey bitmiştir artık, dedi. Bir şey kalmadı. Ama anla beni, işin en kötü yanı onu bırakıp gidemememdir. Çocuklarım var, elim kolum bağlı. Ama onunla yaşayamam artık, yüzünü görmek acı veriyor bana.

— Doli meleğim benim, o anlattı; ama senden duymak istiyorum ben. Her şeyi anlat bana.

Doli, soru dolu bakışlarıyla Anna'nın yüzüne baktı.

Anna'nın yüzünde içten bir sevgi, dostluk vardı. Doli birden:

— Dur, dedi. Anlatacağım; ama baştan başlayacağım. Benim nasıl evlendiğimi biliyorsun. Annemin kız yetiştirme anlayışı yüzünden masum bir kız değildim yalnızca, aptaldım da... Dünyadan haberim yoktu. Duyduğuma göre, kocalar karılarına geçmiş gönül maceralarını anlatırlarmış; ama Stiva... –kocasından daha bir resmi söz etmek isteğiyle düzeltti:– Stepan Arkadyeviç hiçbir şey anlatmadı bana. İnanmayacaksın; ama bugüne dek onun tanıdığı tek kadın olduğumu sanıyordum. Sekiz yıl

bu inançla yaşadım. Anlamaya çalış, onun bana ihanet edebileceğinden kuşku etmediğim gibi, bunu olmayacak bir şey sanıyordum. Düşün ki, içimde böylesine bir güven varken ansızın korkunç, iğrenç bir şey öğreniyorum... Anlamaya çalış beni...

Doli hıçkırıklarını tutmaya çalışarak anlatıyordu:

— İnsanın... mutlu olduğuna bütün varlığıyla inanıyorken birden... eline bir mektup... kocasının, sevgilisine, çocuklarının mürebbiyesine yazdığı bir mektup geçince...

Aceleyle mendilini çıkarıp yüzünü kapadı.

— Hayır, hayır, çok korkunç bir şey bu!

Bir an sustuktan sonra sürdürdü konuşmasını:

— Gönlünü kaptırmayı da anlarım; ama beni sinsice planlar kurarak aldatmasını... hem de kiminle... Onunla yaşarken benim kocam olmayı sürdürmek... Korkunç bir şey bu! Sen anlayamazsın bunu Anna...

Anna, Doli'nin elini avcunun içinde sıkarak:

— Ah, hayır! dedi. Anlıyorum! Anlıyorum, sevgili Doli, anlıyorum.

Doli sürdürüyordu anlatmasını:

— Düştüğüm korkunç durumu onun anladığını mı sanıyorsun?

Hiç anlamıyor. Umurunda değilim! Keyfi yerinde!

Anna sözünü kesti:

— Oh, hayır! Çok üzülüyor, çok pişman yaptığına...

Doli, görümcesinin yüzüne dikkatli bakarak kesti sözünü:

— Pişmanlık nedir bilir mi o?

— Evet. Tanırım onu. Perişan durumunu görünce acıdım haline. Sen de ben de tanırız onu. İyi yüreklidir, gururuna düşkündür, oysa şimdi öylesine acınacak bir durumu var ki... Bana en çok dokunan da bu... (Ama Doli'ye en çok dokunanın ne olduğunu anlıyordu yavaş yavaş.) Evet, bana en çok dokunan da ona iki şeyin acı vermesi oldu: Çocuklarından utanıyor, bir de seni severken... (Anna, ona itiraz etmek isteyen Doli'nin bir şey söylemesine fırsat vermeden çabuk çabuk konuşarak sürdürüyordu konuşmasını.) Evet, evet, dünyada en çok sevdiği insana, yani sana acı

çektirmesi, seni ruhen yıkması da büyük acı veriyor ona. Durmadan, "Hayır, bağışlamaz beni, dünyada bağışlamaz," diyor.

Doli görümcesini dinlerken dalgın, başka yana bakıyordu:

— Evet, dedi. Durumunun kötü olduğunu anlıyorum: Suçlu, bütün felaketin kendi suçundan doğduğunu hissediyorsa, suçsuzdan çok acı çeker. Ama nasıl bağışlayabilirim onu, o kadından sonra nasıl karısı olabilirim yeniden? Özellikle, ona olan eski sevgim benim için değerli olduğu için bu sevgimin anısı benim için kutsal olduğu için onunla bir arada yaşamak acı verecektir bana...

Hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlamıştı.

Ama, biraz yumuşayacak gibi olduğu zamanlar yaptığı gibi, sanki inadına, canım en çok sıkan şeyden söz etmeye başlamıştı gene:

— Evet, gençtir, güzeldir o kadın. Ama benim gençliğimi de güzelliğimi de kim aldı biliyor musun, Anna? O ye çocukları. Bunca yıl hizmetçilik ettim ona. Bu yolda her şeyim yok oldu. Şimdi de taze; ama bayağı bir yaratıktan hoşlanıyor... Aralarında benden söz etmişlerdir yüzde yüz. Ya da daha kötüsü, hiç söz etmemişlerdir... Anlayabiliyor musun bunu Anna?

Gözleri nefretle parlamaya başlamıştı gene:

— Bütün bunlardan sonra karşıma geçip... Sözlerine inanabilir miyim? Asla... Artık her şey, onca çabamın, çektiğim onca acıların ödülü, tesellisi olan her şey bitmiştir... İnanır mısın, demin Grişa'yı ders çalıştırıyordum ya, bana eskiden haz veren bu iş bile sanki canımı sıkıyor artık. Niçin çabalıyorum? Çocuklarım ne işime yarayacaklar? Asıl acı olan da, ruhumun birden altüst olması. İçimi dolduran sevginin, şefkatin yerini ona karşı nefretin alması. Onu öldürebilirdim, sonra da...

— Doli'ciğim, anlıyorum seni; ama üzme kendini. Gururun öylesine incinmiş öylesine kırılmışsın ki, birçok şeyi yanlış görüyorsun.

Doli karşılık vermedi. İki dakika hiç konuşmadılar. Sessizliği bozan Doli oldu:

— Ne yapmalıyım Anna, bir şeyler düşün, yardım et bana. Her şeyi düşündüm; ama bir çıkış yolu bulamadım.

Anna'nın düşünecek durumu yoktu. Ama yengesinin her sözü, yüzündeki her anlatım yüreğine işliyordu.

— Yalnız bir şey söyleyeceğim, diye başladı. Onun kız kardeşiyim ben, nasıl bir insan olduğunu bilirim. Her şeyi unutur, her şeyi (Anna parmağıyla alnına dokundu). Kendini pek kolay kaptırıverir, sonra da bin pişman olur yaptığına. Böyle bir şeyi nasıl yapabildiğini aklı almıyor, şimdi anlayamıyor.

Doli:

— Hayır, anlar, anlar, dedi. Ama ben... beni unutuyorsun... benim durumum daha mı iyi sanki?

— Dur. Doğrusunu söyleyeyim, o bana anlatırken senin durumunun kötülüğünü tam anlamıyla anlayamamıştım. Yalnızca onun durumunu görüyor, ailenin bir sarsıntı geçirmekte olduğunu düşünüyordum. Acıyordum ona. Ama seninle konuştuktan sonra, bir kadın gözüyle bambaşka görüyorum durumu şimdi. Çektiğin acıyı görüyorum, doğrusu çok acıyorum sana! Gizlemeyeceğim senden bunu. Ama Doli'ciğim... acını çok iyi anlıyorum da, yalnız bir şeyi bilmiyorum... yüreğinde ona karşı daha ne kadar sevginin olduğunu bilmiyorum... Yüreğindeki sevginin onu bağışlamaya yetip yetmeyeceğini sen bilirsin. Onu bağışlayabilecek kadar seviyorsan, bağışla!

Doli:

— Hayır, diye başladı.

Ama Anna, elini bir kez daha öperek kesti sözünü:

— Dünyayı senden çok tanınm ben. Stiva gibilerini, onların bu çeşit işlere ne gözle baktıklarını bilirim. O kadınla senden söz ettiklerini söylüyorsun. Böyle bir şey olmamıştır. Bu tip erkekler ihanet etmesine ederler; ama aile yuvaları, kanları kutsaldır onlar için. Bu kadınları küçük görürler aslında. Aile hayatlarında onların en küçük bir etkisi olmaz. Aileleriyle bu kadınlar arasında geçilmez bir sınır vardır her zaman. Bu sının kendileri koyarlar. Aklın almıyor bunu; ama gerçek budur.

— Evet, ama öptü o kadını...

— Doli, ah yavrucuğum, dur hele. Stiva'nın sana tutulduğu zamanları anımsıyorum. Bana gelir, senden söz eder eder ağlardı. Onun için şiir dolu, yüce bir insandın. Şunu da kesinlikle biliyorum: Onunla yaşadığın sürece gözünde her gün biraz daha yükseldin. Her sözünün sonuna, "Doli olağanüstü bir insandır," diye eklediği için takılırdık ona. Onun için her

zaman kutsal bir yaratıktın, gene de öylesin. Gönlünü kaptırmasına gelince, ciddi bir şey değildir bu...

— Ya yinelerse bu çeşit gönül kaptırmaları?

— Bence yinelenemez. Anladığım kadarıyla...

— Peki, sen olsan bağışlar mıydın?

— Bilmiyorum, bir şey söyleyemem...

Anna bir an düşünüp durumu kavradıktan, kendi açısından gördükten sonra ekledi:

— Söyleyebilirim, evet söyleyebilirim. Bağışlardım. Eski Anna olamazdım artık; ama hiçbir şey olmamış gibi bağışlardım da onu...

Doli birçok kez düşündüğü bir şeyi söylüyormuş gibi kesti Anna'nın sözünü:

— Öyle olacak kuşkusuz... Bağışlamak... başka türlü olmaz ki? Bağışlayacaksan büsbütün bağışlayacaksın.

Ayağa kalkarken:

— Hadi odana götüreyim seni, diye ekledi.

Yolda Anna'yı kucakladı:

— Ah canım, dedi. Geldiğine öyle sevindim ki! Rahatladım, çok rahatladım.

XX

O günü evde, yani Oblonskilerin evinde geçirdi Anna. Hiç kimseyi kabul etmedi. Moskova'ya geldiğini duyan bazı tanıdıkları hemen o gün onu görmeye koşmuşlardı. Anna öğleye dek Doli ile, çocuklarla ilgilendi. Yalnız, kardeşine, öğle yemeğini kesinlikle evde yemesi için küçük bir pusula yollamıştı. *"Gel, Tanrı büyüktür,"* diye yazmıştı.

Oblonski, evde yedi yemeğini. Havadan sudan konuştular. Karısı ona "siz" diyordu. Oysa eskiden "sen" derdi. Kan koca arasında aynı soğukluk sürüyordu; ama ayrılıktan söz edilmiyordu artık. Stepan Arkadyeviç konuşup anlaşmanın, barışmanın olasılığını artık sezinliyordu.

Yemekten hemen sonra Kiti geldi. Anna Arkadyevna'yı tanırdı; ama pek az. Şimdi ablasına gelirken, herkesin öylesine övdüğü, Petersburg sosyetesinden bu hanımefendinin nasıl karşılayacağı korkusu vardı içinde. Ama hoşlandı ondan Anna Arkadyevna. Kiti daha ilk anda farkına varmıştı bunun. Onun güzelliği, gençliği, Anna'nın pek hoşuna gitmişti. Kiti daha ne oluyor anlamadan, Anna'nın yalnızca etkisi altında kalmadığını, ona genç kızların, evli, yaşlı kadınlara tutuldukları biçimde tutulduğunu da hissetmişti. Anna sosyeteden bir hanımefendiye ya da sekiz yaşında bir çocuk annesine hiç benzemiyordu. Kiti'yi şaşırtan, çeken gözlerinin kimi zaman hüzün dolu, ciddi anlatımı olmasa, hareketlerinin kıvraklığıyla, tazeliğiyle, kâh gülümsemesinde, kâh bakışında beliren canlılığıyla yirmi yaşında bir kızdan ayırt edilemezdi. Kiti, Anna'nın açıkyürekli olduğunu, hiçbir şeyini gizlemediğini, yüce bir dünyası olduğunu hissediyordu. Kiti bu şiir dolu, karmakarışık dünyanın kendisinden çok uzak olduğunu da biliyordu.

Yemekten sonra Doli odasına çekilince Anna hemen kalktı, purosunu içmekte olan kardeşinin yanna gitti. Haç çıkarıp onu kutsadıktan sonra, bakışıyla kapıyı gösterip neşeyle göz kırptı:

— Stiva, hadi git, Tanrı yardımcın olsun.

Stepan Arkadyeviç, kız kardeşinin ne dediğini anlamıştı. Purosunu attı, biraz önce karısının çıktığı kapıdan çıktı.

O gidince Anna eski yerine, çocukların ortasında oturduğu kanepeye döndü. Çocuklar bu halayı annelerinin çok sevdiğini gördükleri için mi, yoksa onda kendiliklerinden büyük bir yakınlık gördükleri için mi her nedense, daha yemeğe oturmadan –çocuklarda her zaman görüldüğü gibi- önce iki büyük, arkasından küçükler bu yeni halaya yapışmış, ondan hiç ayrılmaz olmuşlardı. Halalarına yakın oturmak, ona dokunmak, küçücük elini tutmak, onu öpmek, alyansıyla oynamak, hiç olmazsa giysisine parmaklarının ucuyla dokunmak için yarışıyorlardı.

Anna Arkadyevna yerine otururken:

— Evet, dedi. Demin nasıl oturuyorduk?

Grişa gene başını halasının kolunun altına soktu, iyice yaslandı ona. Gözlerinin içi mutlulukla, gururla parlıyordu.

Anna, Kiti'ye döndü:

— Bu yakınlarda balo ne zaman?

— Gelecek hafta. Hem çok güzel bir balo olacak. Her zaman neşeli geçen balolardan biridir.

Anna Arkadyevna sevgiyle gülümsedi.

— Her zaman neşeli geçen balolar da mı var? diye sordu.

— Tuhaf bir şey; ama öyle. Dobrişçevlerin balosu her zaman neşeli geçer. Nikitinlerinki de öyle. Ama Menşovların balosu sıkıcıdır her zaman. Bazı baloların her zaman neşeli olduğunun farkında değil misiniz yoksa?

Anna:

— Hayır canım, dedi. Benim için neşeli balo yoktur artık.

Kiti, Anna'nın gözlerinde, onun için bir sır olan o dünyayı gördü. Anna sürdürüyordu konuşmasını:

— Benim için insanın biraz daha az sıkıldığı, zamanını biraz daha iyi geçirdiği balolar vardır artık...

— Siz nasıl sıkılabilirsiniz baloda?

Anna:

— Niçin sıkılmazmışım? diye sordu.

Bu soruya alacağı yanıtı Anna'nın bildiğini hissetti Kiti.

— Her zaman en güzel, en iyi sizsiniz de onun için dedi. Anna'nın yüzü pek kolay kızarırdı. Şimdi de kızardı:

— Önce, böyle bir şey yok, dedi. Sonra, öyle olsa bile bana ne bundan?

Kiti:

— Baloya gelecek misiniz? diye sordu.

— Gelmemem olmaz sanırım.

Anna, ucu ince, beyaz parmağına bol gelen yüzüğünü çıkarmaya çalışan Tanya'ya döndü:

— Bunu al.

— Gelirseniz çok sevineceğim. Sizi baloda görmeyi öyle istiyorum ki...

— Gelmek zorunda kalırsam, bunun sizi sevindireceğini düşünerek avutacağım kendimi...

Anna, Grişa'nın oynadığı, yana düşmüş bir tutam saçını düzeltirken:

— Çekeleme saçımı lütfen Grişa, dedi. Saçım başım darmadağınık zaten.

— Sizi leylak rengi giysiler içinde hayal ediyorum baloda...

Anna gülümseyerek sordu:

— Niçin ille de leylak rengi?

— Hadi çocuklar, gidin artık, dedi. Duyuyor musunuz? Miss Gul sizi çaya çağırıyor.

Sonra Kiti'ye döndü:

— Benim baloya gelmemi niçin böylesine istediğinizi biliyorum. Bu balodan çok şeyler bekliyorsunuz. Bu yüzden herkesin orada olmasını, baloya katılmasını istiyorsunuz.

— Doğru, nereden biliyorsunuz bunu?

Anna:

— Oh! dedi. En güzel çağınızdır bu. İsviçre dağlarındakinin aynı o koyu mavi dumanı anımsarım. Çok iyi bilirim onu... O mutlu çağda her şeyi kaplayan bu duman, çocukluk yavaş yavaş sona ermeye yüz tuttuğunda; bu engin, mutlu, neşeli çevreden çıkan yol daraldıkça bu duman da dağılır. Bu

yol hem aydınlık hem güzel görünmesine karşın, içine girmek ürperti verir insana... Bu yoldan geçmeyenimiz oldu mu?

Kiti bir şey söylemeden dinliyordu. Anna'nın kocası Aleksey Aleksandroviç'in duygudan yoksun, soğuk dış görünüşünü anımsayıp "Siz nasıl geçtiniz acaba bu yoldan?" diye geçirdi. İçinden, "Yaşam öykünüzü başından sonuna dek bilmeyi ne çok isterdim."

Anna sürdürüyordu konuşmasını:

— Bazı şeyler duydum. Stiva söyledi. Kutlarım sizi. Çok beğendim onu. Garda karşılaştık Vronski'yle.

Kiti kızardı:

— Ah, dedi. Orada mıydı? Stiva ne söyledi size peki?

— Her şeyi anlattı. Çok sevindim... Petersburg'dan Vronski'nin annesiyle geldik. Annesi durmadan ondan söz etti. Çok seviyor onu. Annelerin çocuklarına ne düşkün olduklarını bilirim; ama...

— Annesi neler anlattı?

— Ah, bir sürü şey! Onu çok çok sevdiği belli. Ama Vronski'nin gerçek şövalye ruhlu bir insan olduğu başka şeylerden de anlaşılıyor... Söz gelimi... Vronski'nin varını yoğunu kardeşine bırakmak istediğini söyledi annesi. Sonra, çocukken bir tuhaflık daha yapmış, kendini suya atıp boğulmak üzere olan bir kadını kurtarmış.

Anna, Vronski'nin garda verdiği iki yüz rubleyi anımsayınca gülümsedi:

— Sözün kısası, tam bir şövalye, dedi.

Ama iki yüz rubleden söz etmedi Kiti'ye. Bunu anımsamak nedense tatsız bir duygu vermişti ona. Vronski'nin bu davranışında kendisiyle ilgili, yapılması hiç de gerekmeyen bir şeyin olduğunu hissediyordu.

— Annesi görüşmemizi çok istedi, diye ekledi. Gerçekten çok hoş bir kadıncağız. Yarın gideceğim ona.

Anna ayağa kalkarken, konuyu değiştirmek isteğiyle:

— Umarım işler iyi gidiyor, dedi. Stiva çok kaldı çünkü Doli'nin odasında.

Kiti, Anna'nın canının bir şeye sıkıldığını anlamıştı.

Çaylarını içen çocuklar bağıra çağıra döndüler halalarının yanına:

— Hayır, önce ben! Hayır, ben!

Anna, çocuklara doğru koşarak karşıladı onları, hepsini birden kucaklayıp onlarla birlikte yere yuvarlandı. Gülüyordu.

— Hep birlikte, hep birlikte, diyordu.

Çocuklar sevinçten çığlık çığlığa bağırıyorlardı.

XXI

Büyüklerin çay saatinde Doli odasından çıktı. Stepan Arkadviç çıkmadı. Karısının odasının arka kapısından çıkmıştı anlaşılan.

Doli, Anna'ya:

— Yukarıda üşüyeceğinden korkuyorum, dedi. Alt kata indirmek istiyorum seni. Hem daha yakın oluruz birbirimize.

Anna, Doli'nin yüzüne dikkatle bakarak, uzlaşmanın olup olmadığını anlamaya çalışıyordu.

— Beni merak etmeyin lütfen, dedi.

Doli:

— Burası hem daha aydınlık, diye karşılık verdi.

— Şunu bil ki bir tarla faresi gibi her yerde, her zaman uyuyabilirim ben.

Odasından çıkan Stepan Arkadyeviç karısına:

— Bir şey mi var? diye sordu.

Onun ses tonundan Kiti de Anna da uzlaşmanın olduğunu hemen anlamışlardı. Doli kocasına döndü:

— Anna'yı alt kata indirmek istiyorum; ama perdelerin değiştirilmesi gerek. Bunu da benden başka kimse yapamaz.

Yengesinin soğuk, sakin ses tonunu fark eden Anna, "Bütünüyle barışıp barışmadıklarını Tanrı bilir" diye geçirdi içinden. Stepan Arkadyeviç:

— Ah Doli, iş çıkarırsın kendine hep dedi. İstersen bırak bana, hepsini takıvereyim...

Anna, "Evet, barıştılar galiba," diye düşündü.

Doli kocasına:

— Nasıl takıvereceğini bilirim, diye karşılık verdi. Matyev'e onun yapamayacağı bir işi yükler, kendin çekip gidersin. Matyev de her şeyi berbat eder...

Doli bunu söylerken, dudaklarında olağan bir şakacı gülümseme belirmişti.

Anna, "Bütünüyle barışmışlar," diye geçiriyordu içinden. "Buzlar erimiş, Tanrı'ya şükürler olsun!" Bu barışmayı kendisinin sağladığı sevinciyle Doli'nin yanına gitti, öptü onu.

Stepan Arkadyeviç belli belirsiz gülümseyerek karısına:

— Hiç de değil, dedi. Niçin o kadar küçük görüyorsun Matyev'le beni?

Bütün akşam Doli kocasına karşı her zamanki hafif şakacı tavrını hiç bırakmadı. Stepan Arkadyeviç ise mutlu, neşeliydi. Ama bağışlanmış olsa bile, suçunu unutamadığını göstermek için ölçülü davranıyordu.

Saat dokuz buçukta, akşam çayını içerlerken Oblonskilerin pek neşeli, hoş aile sohbeti, görünüşte son derece basit bir olayla kesildi. Ama bu basit olay herkese nedense tuhaf görünmüştü. Petersburg'daki tanıdıklardan söz ederlerken Anna birden kalkmıştı yerinden. Tanıdık bir kadın için:

— Albümümde resmi var, demişti.

Sonra, dudaklarında mağrur bir anne gülümsemesiyle:

— Hem benim Seryoja'mın resmini göstereyim size, diye eklemişti.

Genellikle uyuması, sık sık da baloya gitmek için onu kendi yatırdığı saat olan akşamın onuna doğru oğlundan böylesine uzakta olduğu için Anna Arkadyevna'nın üzerine bir hüzün çökmüştü. Neden söz ederlerse etsinler, sözü döndürüp dolaştırıp kıvırcık saçlı Seryoja'sına getiriyordu. Onun resmine bakmak, ondan söz etmek istiyordu. Eline geçen ilk fırsattan yararlanmış, kalkmış, yumuşak, kararlı yürüyüşüyle albümü getirmeye gitmişti. Üst kata, odasına çıkan merdiven büyük giriş merdiveninin sahanlığına açılıyordu.

Anna konuk salonundan çıkarken antrede bir zil ses duyuldu. Doli:

— Kim olabilir? dedi.

Kiti:

— Beni almaya geldiler desem erken, dedi. Başka biri desem, bu kez de çok geç...

Stepan Arkadyeviç:

— Evrak getirmişlerdir, dedi.

Anna büyük merdiveni geçerken bir uşak, geleni haber vermek için yukarı koşuyordu. Konuk, lambanın altında bekliyordu. Anna aşağı bakınca hemen tanıdı Vronski'yi. Yüreğini ansızın tuhaf bir sevinç duygusuyla neden olduğunu bilmediği bir korku doldurmuştu. Vronski paltosunu çıkarmadan ayakta duruyor, cebinden bir şey çıkarıyordu. Anna merdivenin tam ortasından geçerken Vronski başını kaldırdı, Anna'yı gördü, yüzünde utanma duygusunu, korkuyu andıran bir şey belirdi. Anna başını hafifçe eğerek geçti. Arkasından Stepan Arkadyeviç'in gür sesi duyuldu. Arkadaşını yukarı çağırıyordu. Anna, yukarı çıkmak istemeyen Vronski'nin yumuşak, sakin, alçak sesini duydu.

Anna, elinde albümle konuk salonuna döndüğünde Vronski gitmişti. Stepan Arkadyeviç onun, kente yeni gelmiş ünlü bir sanatçının onuruna verecekleri akşam yemeği üzerine bilgi almak için uğradığını söyledi.

— Ne kadar ısrar ettiysem girmedi, diye ekledi. Çok tuhaf huyları vardır.

Kiti'nin yüzü kızardı. Vronski'nin buraya niçin geldiğini, niçin içeri girmediğini yalnız kendisinin anladığını düşünüyordu. "Bize gitti," diye geçiriyordu içinden. "Beni bulamayınca burada olduğumu tahmin etti. Ama bu saatte uğramanın uygun olmayacağını düşündüğünden, biraz da Anna'dan çekindiğinden girmedi."

Bir şey söylemeden herkes bakışmıştı. Sonra Anna'nın albümüne bakmaya başladılar.

Bir kimsenin, vermeyi düşündükleri yemek üzerine bilgi almak amacıyla gecenin dokuz buçuğunda arkadaşına uğramasında, içeri girmemesinde olağanüstü, tuhaf bir şey yoktu. Ama herkes garipsemişti bunu. Olayı en çok garipseyen, tuhaf karşılayan da Anna olmuştu.

XXII

Kiti ile annesi kırmızı kaftanlı, yüzleri pudralı uşakların sıra sıra dizildikleri çiçeklerle bezenmiş, pırıl pırıl aydınlatılmış geniş merdivene adım attıklarında balo başlamak üzereydi. Salondan, arı kovanının uğultusunu andıran tekdüze bir uğultu geliyordu. Onlar sahanlıkta direklerin arasındaki aynaların önünde saçlarını, giysilerini düzeltirlerken, salondan, ilk valse başlayan orkestranın kemanlarının ölçülü, berrak sesi duyulmaya başlamıştı. Çevresine lavanta kokusu saçan sivil bir ihtiyar, aklaşmış saçlarını öteki aynada düzelttikten sonra, merdivende karşılaştı onlarla. Tanımadığı Kiti'ye ilgiyle bakarak yana çekildi. Yaşlı Prens Şçerbatski'nin muhallebi çocuğu dediklerinden sakalsız, son derece açık bir ceket giymiş bir sosyete genci, yürürken beyaz papyonunu düzelterek selam verdi onlara, yanlarından hızla geçtikten sonra durup geri döndü. Kiti'yi kadrile çağırdı. Kiti birinci kadrili Vronski'ye söz vermişti, ikinci kadrili de bu gence ayırması gerekiyordu. Salonun kapısında bir subay, eldivenini iliklerken, yana çekildi, pembe beyaz yüzlü Kiti'ye bıyıklarını sıvazlayarak hayran hayran baktı.

Kiti'nin giysisi, saç biçimi, balo için yaptığı bütün hazırlıklar onu çok uğraştırmasına, çok düşündürmesine karşın, şimdi pembe pelerinli, süslü tül tuvaleti içinde, bütün bu güller, danteller, giysisinin bütün süslemeleri onu da evdeki yardımcılarını da bir dakika uğraştırmamışlar, kendisi bu giysinin, dantellerin içinde, üstüne bir gülle iki küçük yaprak oturtulmuş bu kabarık saçıyla doğmuş gibi son derece rahat heyecansız yürüyordu.

Salona girerlerken prenses, Kiti'nin belindeki kıvrılmış bir kurdeleyi düzeltmek isteyince Kiti hafifçe geri çekilmişti: Her şeyinin kendiliğinden güzel, hoş olmak zorunda olduğunu, düzeltilecek bir şeyinin bulunmadığını hissediyordu.

Kiti'nin en mutlu günlerinden biriydi bu. Giysisinin hiçbir yeri sıkmıyor, dantel pelerini hiçbir yerden sarkmıyordu. Eteklerine iliştirilmiş küçük güller buruşmamış, düşmemişti. Yüksek, ince topuklu pembe pabuçları ayaklarını sıkmıyor, onları hoş bir biçimde sarıyordu. Sarı saçları arasına katılmış gür kâküller, zarif başında kendi saçı gibi duruyordu. Kolunu, inceliğini bozmadan saran uzun eldiveninin üç düğmesi de kopmadan

iliklenmişti. Madalyonunun siyah kadife kurdelesi boynunu son derece zarif bir biçimde sarıyordu. Çok tatlı, güzel bir görünüşü vardı bu kurdelenin. Kiti evde aynada boynunu incelerken bu kadifenin ne dediğini anlamıştı. Her şeyinden kuşku edebilirdi Kiti; ama bu kadife kurdele çok hoştu. Kiti burada, baloda aynaya bakınca da gülümsemişti ona. Açıktaki omuzlarında, kollarında, pek sevdiği bir duygu olan bir mermer serinliği hissediyordu. Gözlerinin içi parlıyordu. Güzelliğini, zarafetini bilmenin verdiği duyguyla pembe dudakları gülümsüyordu. Kiti salona yeni girmiş, dansa çağrı bekleyen tül –kurdele– dantel, çiçek kalabalığı kadınların yanına varmamıştı ki (aslında Kiti hiç girmezdi onların arasına) dansa buyur ettiler onu. Hem baloların en iyi, en önemli kavalyesiydi onu buyur eden. Baloların ünlü dans yöneticisi, protokol görevlisi Yegoruşka Korsunski'ydi. Yakışıklı, boylu boslu bir erkekti. Evliydi. Valsin birinci turunu birlikte döndüğü Kontes Bonina'yı bırakır bırakmaz, yönetimi altındakilere, yani dans eden birkaç çifte şöyle bir baktıktan sonra, salona yeni giren Kiti'yi görmüş, yalnız dans yöneticilerine vergi bir rahatlıkla yanına gitmiş, öne eğilerek selam vermiş, genç kızın isteyip istemediğini bile sormadan, ince beline dolamak için kaldırmıştı kolunu. Kiti, yelpazesini verebileceği bir kimse var mı diye bakındı, ev sahibi gülümseyerek aldı yelpazesini.

Korsunski kolunu Kiti'nin beline dolarken:

— Tam zamanında gelmekle çok iyi ettiniz dedi. Bazıları iş olsun diye geç kalırlar...

Kiti sol kolunu bükerek genç adamın omzuna koydu. Pembe çoraplı küçücük ayakları kaygan parke üzerinde müziğe uyarak yumuşak, ölçülü hareketler yapmaya başladı. Valsin ilk yavaş adımlarını atarlarken Korsunski:

— Sizinle vals yaparken dinleniyor insan dedi. Hareketlerinizde ne hoş bir yumuşaklık, *précision*[12] var.

Tanıdığı güzellerin hemen hepsine aynı şeyi söylerdi.

Kiti onun bu övgüsüne gülümsedi. Sonra, omzunun üzerinden salonu gözden geçirmeyi sürdürdü. Kiti'nin balolarda herkesi sihirli bir bütün olarak gördüğü günler geride kalmıştı. Herkesi, artık bıkkınlık verecek derecede tanımış, baloların eskisi bir kız da değildi... Bu iki sınırın henüz tam ortasındaydı. Heyecanlıydı; ama bulunduğu ortamı görebilecek kadar da kendindeydi. Sol köşede sosyetenin en gözdelerinin toplandığı

kaçmamıştı gözünden. Korsunski'nin, inanılmaz derecede açık giyimli dilber karısı Lidiya da, ev sahibesi de, her zaman sosyetenin en önde gelenlerinin arasına sokulan dazlak kafalı Krivin de oradaydı. Gençler, yaklaşmaya cesaret edemeden, uzaktan hep oraya bakıyorlardı. Kiti dikkatle bakınca Stiva'yı da gördü orada. Sonra, düzgün bedenini saran siyah kadife bir tuvalet giymiş Anna'nın başını gördü. O da oradaydı. Levin'in önerisini geri çevirdiği akşamdan beri görmemişti Vronski'yi. Kiti, uzağı iyi gören gözleriyle onu hemen tanımış, onun da kendisine baktığını fark etmişti.

Soluk alışı hafif sıklaşmış Korsunski:

— Ne dersiniz, bir tur daha dönelim mi? diye sordu. Yoruldunuz mu?

— Hayır, dönmeyelim, izninizle.

— Nerede bırakayım sizi?

— Karenina şurada galiba... Onun yanına götürün.

— Emredersiniz.

Korsunski adımlarını, sol köşedeki topluluğun yanına gidecek biçimde ayarlayarak dantel, tül, kurdele denizinde bir tek tüye dokunmadan zikzaklar çizerek uçmaya başladı. "Pardon, mesdames, pardon pardon, mesdames" diyordu. Gruba yaklaşınca damını öylesine bir ustalıkla döndürdü ki, Kiti'nin parlak çoraplı narin bacakları göründü. Uzun eteği açılıp Krivin'in dizini örttü. Korsunski öne eğilerek selam verdi, açık göğsünü öne çıkardı. Anna Arkadyevna'nın yanına götürmek için elini Kiti'ye uzattı. Kiti, yüzü kızararak eteğini Krivin'in dizinden kurtardı. Başı hafiften dönüyordu. Bakışlarıyla Anna'yı aradı. Anna, Kiti'nin çok istediği gibi leylak rengi tuvalet giymemişti. Eski bir fildişi oyması gibi düzgün, dolgun omuzlarını, göğsünü, zarif, ince bilekli yuvarlak kollarını açıkta bırakan kısa, siyah kadife bir tuvalet vardı üzerinde. Tuvaletinin her yanı Venedik gipür danteliyle süslüydü. Hepsi kendi saçı olan simsiyah saçlarında muhabbet çiçeklerinden küçük bir taç vardı. Kemerinin beyaz danteller arasındaki siyah kurdelesinde de aynı çiçekten yapılmış bir dizi vardı. Saç tuvaleti sadeydi. Yalnızca, kıvırcık saçlarının her zaman yanlardan ve arkadan sarkan kısa bukleleriydi dikkati çeken süsü. Düzgün, sağlıklı boynunda bir dizi inci vardı.

Kiti bu arada her gün görmüştü Anna'yı. şık olmuştu ona sanki. Onu ille de leylak rengi giysiler içinde hayal etmişti hep. Ama onu şimdi siyahlar

içinde görünce, onun bütün güzelliklerini anlayamadığını hissetti. O anda bambaşka bir Anna vardı karşısında. Anna'nın leylak rengi giymemesinin gerektiğini, onun güzelliğinin tuvaletine bağlı olmadığını, üzerinde tuvaletinin hiç önemi olmadığını şimdi anlıyordu. Göz kamaştırıcı dantellerle süslü siyah tuvaleti bile görünmüyordu üzerinde. Onun üzerinde elbise bir çerçeveydi yalnızca. Yalnızca Anna, doğal, göz kamaştırıcı, aynı anda da neşeli, heyecanlı Anna görünüyordu.

Her zamanki gibi dik duruyor, Kiti onlara yaklaşırken, ev sahibiyle – başını hafifçe ondan yana çevirmiş– konuşuyordu. Ev sahibinin sorduğu bir soruya, omuzlarını kaldırıp:

— Hayır, anlamasan da atmam ben taş, diye karşılık verdi.

Sonra dudaklarında müşfik bir gülümseme, Kiti'ye döndü.

Onun tuvaletine kadınca kaçamak bir göz atıp güzelliğini, tuvaletini de beğendiğini belli eden hafif; ama Kiti'nin fark ettiği bir baş hareketiyle:

— Salona da dans ederek giriyorsunuz, diye ekledi.

Korsunski, ilk kez gördüğü Anna Arkadyevna'ya:

— Benim en sadık yardımcılarımdan biridir, dedi. Prenses baloların daha güzel, daha neşeli geçmesini sağlar.

Reverans yaptıktan sonra ekledi:

— Anna Arkadyevna, bir tur vals lütfeder misiniz?

Ev sahibi:

— Tanıyor musunuz? diye sordu.

Korsunski:

— Kiminle tanışmayız ki biz? dedi. Karımla ben beyaz kurt gibiyizdir, herkes tanır bizi. Bir tur vals lütfeder misiniz, Anna Arkadyevna?

Anna:

— Etmememin olanağı varsa, etmeyeyim, dedi. Dans etmem ben.

Korsunski:

— Ama bugün olanaksız, dedi.

O sırada Vronski geldi yanlarına.

Anna, Vronski'nin selam verdiğini fark etmeden kaldırdı kolunu. Korsunski'nin omzuna koydu.

Anna'nın, Vronski'nin selamına bile bile karşılık vermediğini fark eden Kiti, "Niçin hoşlanmıyor ondan acaba?" diye geçirdi içinden. Vronski Kiti'nin yanına geldi, ilk kadril için ondan söz aldığını anımsattı. O zamandan beri onu görmek mutluluğuna erişemediğini söyleyip üzüntüsünü belirtti. Kiti vals eden Anna'ya hayranlıkla bakıyor, bir yandan da Vronski'yi dinliyordu. Vronski'nin onu valse çağırmasını bekliyordu; ama çağırmıyordu. Kiti şaşkınlık okunan gözlerle genç adamın yüzüne baktı. Vronski kızardı, hemen valse buyur etti onu. Ne var ki, Vronski kolunu Kiti'nin beline dolamış, bir adım atmıştı ki, müzik ansızın sustu. Kiti, kendi yüzüne çok yakın olan Vronski'nin yüzüne baktı. Vronski'nin karşılıksız bıraktığı bu sevgi dolu bakışını uzun süre, birkaç yıl unutamadı Kiti. O anı düşündükçe acı dolu bir utanma duygusu saplanırdı yüreğine.

Salonun öte ucundan Korsunski:

— Pardon, pardon! Vals! Vals! diye bağırıyordu.

Önüne çıkan ilk kızı kucaklayıp dönmeye başlamıştı.

XXIII

Vronski, Kiti ile birkaç tur döndü. Valsten sonra Kiti annesinin yanına gitti, Nordston ile ilgili yeni birkaç şey söylemişti ki, birinci kadril için Vronski geldi yanına. Kadril süresince bir şey konuşmadılar. Aralarında şundan bundan, kopuk bir konuşma geçti. Karı koca Korsunskilerden söz ettiler. Vronski onları kırk yaşında sevimli iki çocuğa benzetti. Gelecekteki toplum tiyatrosundan[13] söz ettiler. Ancak bir ara, Kiti'yi heyecanlandıran bir konuşma geçti aralarında. Vronski, Levin'in baloda olup olmadığını sordu. Ondan çok hoşlandığını söyledi. Aslında Kiti'nin de kadrilden önemli bir şey beklediği yoktu. Büyük bir heyecanla mazurkayı bekliyordu. Mazurkada her şeyin belli olacağını biliyordu. Kadrilde Vronski'nin onu mazurkaya buyur etmemesi üzmüyordu Kiti'yi. Bundan önceki balolarda da olduğu gibi, mazurkayı onunla yapacağından kuşkusu yoktu. Beş kişiye başkasına söz verdiğini söyleyerek hayır demişti. Balo son kadrile dek Kiti için sevinç dolu çiçeklerle, seslerle, hareketlerle bezenmiş büyülü bir düş gibiydi.

Ancak yorgunluktan bitkin düştüğü, dinlenmek istediği zaman dans etmiyordu. Ama, reddedemeyeceği, can sıkıcı bir gençle son kadrili oynarken Vronski ve Anna ile *vis-â-vis*[14] geldi. Balonun başından beri Anna ile hiç biraraya gelmemişti. Şimdi gene yepyeni, onu şaşırtan bir Anna vardı karşısında. Yüzünde, başarıya ulaşmanın verdiği, Kiti'ye hiç de yabancı olmayan o heyecan vardı. Kiti, Anna'yı, kendisine duyulan hayranlık şarabının sarhoş ettiğini görmüştü. Bu duyguyu da, onun belirtilerini de çok iyi bilirdi. Bu belirtileri şimdi Anna'da görüyordu. Gözlerindeki titrek parıltıya da dudaklarını elinde olmadan büken mutluluk ve heyecan gülümsemesini de, hareketlerindeki belirgin zarafeti, kararlılığı, yumuşaklılığı da görüyordu.

Kiti, "Kimdir bu heyecanın yaratıcısı?" diye soruyordu kendi kendine. "Buradaki herkes mi, yoksa bir kişi mi?" Başladığı bir konuşma ipin ucunu kaçırıp ne söyleyeceğini şaşırdığı için kıvranan can sıkıcı kavalyesini zorluklarıyla baş başa bırakmış; görünüşte kendini, dans edenleri *grand ronda,*[15] kâh *chaine*'e[16] sokan Korsunski'nin neşeli, yüksek sesle verilen komutlarına bırakmış, gözetliyor, yüreği giderek daha çok sıkışıyordu.

"Hayır, onu sarhoş eden, çevresindeki herkesin ona gösterdiği hayranlık değil, bir kişinin hayranlığıdır," diye düşünüyordu. "Bu bir kişi o olmasın sakın?" Vronski, Anna'ya bir şey söylerken genç kadının gözlerinin içi sevinçle parlıyor, pembe dudaklarında bir mutluluk gülümsemesi dolaşıyordu. Bu sevincini gizlemek için kendini zorluyordu sanki; ama başaramıyordu. Belirtiler yüzünde gösteriyorlardı kendilerini, Kiti, Vronski'ye bakınca dehşete kapıldı. "Ne oluyor ona?" Anna'nın yüzünde gördüğü aynı şeyi onun yüzünde de görmüştü. Vronski'nin her zamanki o rahat, kararlı havası, o sakin yüz anlatımı nereye gitmişti? Hayır, bir şey söylemek için Anna'ya her dönüşünde, ayaklarına kapanmak istiyormuş gibi başını biraz daha öne eğiyordu şimdi. Bakışında yalnızca boyun eğiş ile korku vardı. Gözleri her bakışında şöyle söylüyorlardı sanki: "Sizi küçük düşürmek değil amacım; ama kendimi kurtarmak istiyorum, nasıl kurtaracağımı da bilmiyorum." Yüzünde, Kiti'nin şimdiye dek görmediği bir anlatım vardı.

Anna ile Vronski ortak tanıdıklarından söz ediyorlar, son derece önemsiz şeyler üzerinde konuşuyorlardı. Ama Kiti'ye, onların ağzından çıkan her sözcük kendilerinin de onun da kaderini çiziyormuş gibi geliyordu. Çok tuhaftır: Gerçekten İvan İvanoviç'in Fransızcasının pek gülünç olduğundan, Yaletskaya'nın çok daha parlak bir kısmet bulabileceğinden söz etmelerine karşın, bu sözler kendileri için de büyük anlam taşıyordu. Kiti'nin hissettiklerini onlar da hissediyorlardı. Kiti'nin ruhunda bütün balo, bütün dünya kara bulutlarla kaplanmıştı. Onu o anda isteneni yapmaya, yani dans etmeye, sorulan soruları yanıtlamaya, konuşmaya, hatta gülümsemeye zorlayan, ayakta tutan, aldığı güçlü terbiyeydi yalnızca. Ama mazurkadan hemen önceydi; sandalyeleri yerleştirmeye başlamışlardı. Bazı çiftler küçük salondan büyüğüne geçiyorlardı ki, Kiti bir an umutsuzluğa, dehşete kapıldı. Beş kişinin mazurkayı onlarla oynama önerisini geri çevirmişti, şimdi de yanına gelen yoktu. Bir önerinin daha gelme umudu bile kalmamıştı. Çünkü sosyetede öylesine bir başarı sağlamıştı ki, şimdiye dek davet edilmemiş olmasını hiç kimse aklının ucundan bile geçirmezdi. Annesine hasta olduğunu söyleyip eve gitmesi gerekiyordu. Ama bunu yapacak gücü yoktu. Yıkılmış hissediyordu kendini.

Konuk odasına çekildi, bir koltuğa çöktü. Kabarık eteği ince bedeninin çevresinde bir bulut gibi kabardı. Dermansızca bırakılan narin, zarif, çıplak bir genç kız kolu pembe jüponun kıvrımları arasında kayboldu. Öteki elinde

yelpazesini tutuyordu Kiti. Ateş gibi yanan yüzünü çabuk, kısa hareketlerle yelpazeliyordu. O haliyle çimenlerin üzerine yeni konmuş, renkli kanatlarını açıp uçmaya hazır bir kelebeği andırıyordu; ama yüreğini korkunç bir umutsuzluk kemirmekteydi.

"Belki yanılıyorum, belki yok öyle bir şey." Gördüklerini anımsadı gene...

Halının üzerinde ayak sesi duyulmayan Kontes Nordston yanına geldi.

— Ne demek oluyor bu? diye sordu. Anlamıyorum doğrusu...

Kiti'nin alt dudağı titredi, birden ayağa kalktı.

— Kiti, mazurka oynamayacak mısın?

Kiti ağlamaklı:

— Hayır, dedi.

Nordston:

— Benim yanımda buyur etti onu mazurkaya, dedi.

Kimlerden söz ettiğini Kiti'nin anlayacağını biliyordu.

— O da "Prenses Şçerbatski'yle ile yapmayacak mıydı mazurkayı?" diye ekledi.

Kiti:

— Beni ilgilendirmez, dedi.

Kendisinden başka hiç kimse anlayamazdı Kiti'nin duygularını. Onun dün –belki de sevdiği bir insanı– reddettiğini, bunu, başka bir erkeğe güvendiği için yaptığını hiç kimse bilmiyordu.

Kontes Nordston, mazurkayı birlikte oynadığı Korsunski'yi buldu, ona Kiti'yi dansa kaldırmasını söyledi.

Kiti birinci grupta oynuyordu. Şansına, Korsunski dansın yönetimiyle ilgilendiği için konuşmak zorunda değildi Kiti. Vronski ile Anna hemen hemen tam karşısında yer almışlardı. Uzağı iyi gören gözleriyle onları çok iyi görüyordu. Oyun sırasında karşı karşıya geldiklerinde yakından da görüyordu. Onları gördükçe, kuşkusunun gerçek olduğuna daha çok inanıyordu. Onların bu kalabalık salonda kendilerini yalnız hissettiklerinin farkındaydı. Vronski'nin her zaman kararlı, rahat bir anlatımla kaplı

yüzündeki, akıllı bir köpeğin suçluyken hareketlerinde görülenin aynı, şaşkınlık ile uysallık anlatımları şaşırtıyordu onu.

Anna gülümsüyor, gülümsemesi Vronski'ye de geçiyordu. O düşünceye dalınca Vronski de hemen ciddileşiveriyordu. Doğaüstü bir güç Kiti'nin bakışını Anna'nın üzerine çekiyordu. Siyah, sade tuvaleti içinde çok güzeldi. Bileziklerle süslü dolgun kolları da, inci dizisiyle çevrili sağlıklı boynu da, biraz dağınık siyah bukleli saçları da, küçücük elleriyle ayaklarının hareketleri de canlılık okunan güzel yüzü de göz kamaştırıcıydı. Ama bu göz kamaştırıcı güzelliğinde korkunç, acımasız bir şey vardı.

Kiti eskisinden daha çok hayrandı şimdi Anna'ya. Acısı da giderek büyüyordu. Kendini ezilmiş hissediyordu. Yüzünden belliydi bu.

Mazurkada Vronski onunla karşı karşıya gelince ilk anda tanıyamadı onu: Öylesine değişmişti Kiti.

Vronski bir şey söylemiş olmak için:

— Ne güzel bir balo, dedi.

— Evet, diye karşılık verdi Kiti.

Mazurkanın ortalarında Anna, gene Korsunski'nin buluşu, karışık bir figürü yinelerken dairenin ortasına çıktı, iki kavalye aldı yanına, sonra bir bayanla Kiti'yi çağırdı. Kiti yaklaşırken ürkek ürkek Anna'nın yüzüne bakıyordu. Anna gözlerini kısmış, ona bakıyordu. Gülümseyerek elini sıktı. Ama gülümsemesine Kiti'nin umutsuzluk, şaşkınlık okunan bir bakışla karşılık verdiğini görünce öteki kadına döndü, onunla neşeli konuşmaya başladı.

Kiti, "Evet," diye geçirdi içinden. "Onda yabancı, şeytanca, aynı zamanda çok hoş bir şey var."

Anna yemeğe kalmak istemedi. Ama ev sahibesi bırakmak istemiyordu onu. Korsunski, onun çıplak kolunu frağının altında sıktı.

— Israr etmeyin Anna Arkadyevna, diye karıştı söze. Göreceksiniz, katyon için ne hoş bir düşüncem var! *Un bijou.*[17]

Anna'yı peşi sıra götürmek isteğiyle birkaç adım attı. Ev sahibesi başını sallayarak gülümsüyordu. Anna da gülümsedi:

— Hayır, kalmayacağım, dedi.

Gülümsüyordu; ama kararlı ses tonundan Korsunski de ev sahibesi de onun yemeğe kalmayacağını anlamışlardı.

Anna, yanında duran Vronski'ye bakarak:

— Hayır, diye ekledi. Moskova'da bir balonuzda, Petersburg'da bütün bir kış olduğundan çok yoruldum. Yola çıkmadan önce dinlenmeliyim biraz.

Vronski:

— Kesin gidiyor musunuz yarın? diye sordu.

Anna, Vronski'nin bu sorusundaki cesarete şaşmış gibi:

— Evet, niyetim öyle, dedi.

Ama Anna bunu söylerken gözleriyle gülümseyişindeki gizleyemediği titrek parıltı Vronski'nin içine işlemişti.

Yemeğe kalmadı Anna Arkadyevna, çıktı.

XXIV

Şçerbatskilerden çıktıktan sonra Levin yayan, ağabeyine giderken, "Evet" diye düşünüyordu. "Hoşa gitmeyen, soğuk bir şey var bende. Başkalarına bir yararım da olamaz. Gurur diyorlar bunun adına. Hayır, gurur da yok bende. Gururum olsaydı, böylesine düşürmezdim kendimi." Sonra Vronski'yi getirdi gözünün önüne. İyi yürekli, zeki, soğukkanlı, mutlu bir insandı Vronski. Levin'in bu akşam düştüğü o korkunç duruma ömründe düşmemişti yüzde yüz. "Evet, onu seçmek zorundaydı Kiti. Doğru olanı da buydu. Hiç kimseden, hiçbir şeyden yakınmaya hakkım yok. Kendim suçluyum. Neye dayanarak onun yaşamını benimkiyle birleştirmek isteyebileceğini sandım? Kimim ben? Neyim? Bir işe yaramayan, değersiz bir insan." Sonra ağabeyi Nikolay'ı anımsadı. Hoşuna gitmişti bu. Onu düşünmeye koyuldu. "Dünyada her şeyin çirkin, iğrenç olduğunu söylerken haklı mı acaba ağabeyim? Onunla ilgili yargılarımız, şimdiye dek onun üzerine düşündüklerimiz sanmam doğru olsun. Onu üstü başı yırtık, sarhoş gören Prokofiy'in açısından değersiz bir insandır Nikolay. Ama ben öyle olmadığını biliyorum. Onun ruhunu biliyorum, birbirimize benzediğimizi de biliyorum. Oysa ben gidip onu bulacağıma, oturup yemek yedim, sonra da burada zaman öldürdüm." Levin bir sokak fenerinin dibinde durdu, cüzdanından çıkardığı küçük kâğıtta yazılı ağabeyinin adresini okudu. Bir fayton çağırdı. Ağabeyinin bulunduğu yere dek olan uzun yol boyunca hep Nikolay'ı düşündü. Onun, çok iyi anımsadığı yaptıklarını bir bir geçiriyordu aklından. Ağabeyinin üniversitedeyken de üniversiteyi bitirdikten sonra da bir yıl, arkadaşlarının alaylarına aldırmadan bir rahip gibi yaşadığını, dinin istediği bütün ayinleri, perhizleri tam olarak yerine getirdiğini, kişiye haz veren her şeyden, özellikle kadınlardan nasıl uzak durduğunu, kaçtığını anımsıyordu. Sonra ansızın değişmiş, en iğrenç insanlarla düşüp kalkmaya, kötü bir biçimde yaşamaya başlamıştı. Sonra onun, okutmak için köyden getirttiği çocuğu anımsıyordu. Öfkeli bir anında çocuğu öyle dövmüştü ki, yaralama suçundan mahkemeye vermişlerdi onu. Sonra, kumarda parasını alan bir hileciye bir senet verdiğini, arkasından gidip adamı, "Beni dolandırdı," diye şikâyet ettiğini anımsıyordu. (Sergey lvanoviç'in ödediği senetti bu.) Taşkınlık ettiği için bir geceyi nezarette geçirdiğini anımsıyordu. Ağabeyi Sergey İvanoviç'i, sözde, annesinin malının

gelirinden payına düşeni ona ödemedi diye utanmadan mahkemeye verdiğini, son olarak da, askerlik görevini yapmaya batıya gidip orada bir başçavuşu dövdüğü için mahkemeye düştüğünü anımsıyordu... Bütün bunlar çok iğrenç şeylerdi. Ama Levin'e hiç de, Nikolay'ı tanımayan, onun geçmişini bilmeyen, kalbini öğrenmemiş kimselere görünmesi gerektiği gibi görünmüyorlardı.

Levin çok iyi anımsıyordu: Nikolay kendini dine adadığı, bir rahip gibi yaşadığı, oruç tuttuğu, kiliselerde, ayinlere katıldığı, dinden bir yardım, coşkun yaradılışına bir fren aradığı zamanlar çevresindekiler onu desteklemiyorlardı. Tersine, –başta Levin– onunla alay ediyorlardı. Kızdırmaya çalışıyorlardı onu. "Nuh peygamber", "keşiş" gibi adlar takmışlardı ona. Her şeyden vazgeçip delice bir yaşam sürmeye başlayınca da yardım eden çıkmamıştı ona. Herkes dehşetle, tiksintiyle arkasını dönmüştü. Levin, ağabeyi Nikolay'ın, yaşayışının bütün çirkinliğine karşın, onu küçük gören insanlardan daha az haklı olmadığını, onun da kendince haklı olduğunu hissediyordu. Dünyaya engel tanımaz yaradılışı, bilinmeyen bir şeyin zorladığı aklı olan bir insan olarak gelmenin suçu onun değildi. Ama iyi olmayı istemişti hep.

Levin saat on birde, adreste gösterilen otele faytonla yaklaşırken kendi kendine şöyle karar verdi: "Her şeyi açık açık konuşacağım onunla. Onu da açık konuşmaya zorlayacağım. Onu sevdiğimi, bu yüzden de onu anladığımı göstereceğim kendisine."

Levin'in sorusuna kapıcı:

— Üst katta on ikinci, on üçüncü odadalar, diye karşılık verdi.

— Kendisi yukarıda mı?

— Sanırım.

12 numaralı odanın kapısı aralıktı. Dışarı vuran ışık şeridinde sert kötü bir tütün dumanı dalga dalga taşıyordu koridora. Levin, tanımadığı bir ses duydu. Ama ağabeyinin içeride olduğunu hemen anlamıştı. Öksürüyordu.

Levin kapıya yaklaştığında yabancı ses şöyle diyordu:

— Her şey işin akıllıca, bilinçli yürütülmesine bağlı.

Konstantin Levin kapının aralığından bakınca konuşanın redingotlu, saçları kabarık bir genç olduğunu gördü. Kısa kollu yakasız, yünlü bir entari giymiş, yüzü çiçekbozuğu genç bir kadın da divanda oturuyordu. Ağabeyini

göremedi Levin. Ağabeyinin böylesine yabancı insanlar arasında yaşaması yüreğini sızlattı. Geldiğini kimse duymamıştı. Konstantin, lastiklerini çıkarırken redingotlu gencin konuşmasına kulak kabarttı. Bir işletmeden söz ediyordu:

Sonra ağabeyinin sesi duyuldu:

— Şu ayrıcalıklı sınıfların hepsinin canı cehenneme... Maşa, yemek için bir şeyler bul bize. Kaldıysa şarap da ver. Yoksa aldırt.

Kadın kalktı, bölmeyi geçti. Konstantin'i görünce:

— Bir beyefendi var burada. Nikolay Dmitriç, dedi.

Nikolay Levin'in öfkeli sesi duyuldu:

— Kimi arıyormuş?

Levin ışığa çıkıp:

— Benim, dedi.

Nikolay, bu kez daha öfkeli:

— Sen kimsin? diye sordu.

Bir şeye çarparak yerinden hızla kalktığı duyuldu.

Levin kapıda, karşısında ağabeyinin çok iyi tanıdığı; ama onu tuhaflığıyla hasta görünüşüyle şimdi pek şaşırtan kocaman, zayıf, kemikli bedenini, iri, ürkek gözlerini gördü.

Üç yıl öncesinden –Konstantin Levin son kez üç yıl önce görmüştü ağabeyini– çok daha zayıftı şimdi. Elleri de, kemikleri de daha bir iri görünüyordu. Saçları daha da seyrekleşmişti. Aynı dik bıyıkları örtüyordu dudaklarını. Gözleri de değişmemişti. Odaya girene tuhaf tuhaf, içtenlikle bakıyordu. Kardeşini tanıyınca gözleri birden sevinçle parladı.

— Ah, Kostya! dedi.

Ama aynı anda dönüp genç adama baktı. Konstantin'in çok iyi bildiği sinirli bir hareket yaptı: Kravat boynunu sıkıyormuş gibi başını iki yana döndürdü. Zayıf yüzünü çok tuhaf, acı dolu, acımasız bir anlatım kaplamıştı.

— Size de, Sergey İvanoviç'e de sizi tanımadığımı, görmek de istemediğimi yazmıştım. Ne istiyorsun? Ne istiyorsunuz?

Ağabeyi Konstantin'in onu hayal ettiği gibi değildi. Konstantin

Levin, ağabeyini düşünürken onun yaradılışındaki, iki kardeşin yakınlaşmasını engelleyen en ağır, en kötü şeyi unutmuştu. Şimdi onun yüzünü, özellikle başını çevirdiğini görünce anımsamıştı her şeyi. Ürkek bir sesle:

— Bir şey istediğim yok, diye karşılık verdi. Seni görmeye geldim, hepsi o.

Kardeşinin bu ürkekliği gözle görülür biçimde yumuşattı Nikolay'ı,

— Beni görmeye geldin demek? dedi. Hadi gir bakalım, otur. Yemek yer misin? Maşa, üç kişilik getir yemeği. Hayır... dur.

Sonra gene kardeşine döndü, redingotlu genci gösterdi:

— Kim olduğunu biliyor musun? diye sordu. Bay Kritski... Kiyev'den dostumdur. Seçkin bir insandır. Polis peşinde kuşkusuz... alçak değildir çünkü...

Sözünü bitirdikten sonra, her zaman yaptığı gibi, odada bulunanların hepsinin yüzüne bir bir baktı. Kapıda duran kadının gitmeye hazırlandığını görünce seslendi:

— Dur dedim sana...

Sonra, Konstantin'in hiç de yabancı olmadığı, her zamanki karmakarışık konuşmasıyla herkesin yüzüne bakarak, kardeşine Kritski'nin öyküsünü anlatmaya koyuldu: Yoksul öğrencilere yardım derneği kurduğu, pazar kursları açtığı için üniversiteden kovulmuş. Sonra bir halk okuluna öğretmen girmiş, oradan da kovulmuş. Daha sonra bir şey için yargılanmış...

Konstantin Levin, ağabeyinin susmasından sonra başlayan tatsız, soğuk sessizliği bozmak için Kritski'ye:

— Kiyev Üniversitesi'nden misiniz? diye sordu.

Kritski kaşlarını çatıp sert, öfkeli,

— Evet, dedi. Kiyev Üniversitesi'ndenim.

Nikolay Levin sözünü kesti, kadını gösterdi:

— Bu da hayat arkadaşım Mariya Nikolayevna, dedi. Genelevden çıkardım onu.

Bunu söylerken başını iki yana döndürmüştü gene. Yüzünü buruşturup sesini yükselterek ekledi:

— Ama severim onu, sayarım da. Beni tanımak isteyen herkesin onu da sevip saymasını isterim. Karım sayılır çünkü. Karşındakilerin kim olduklarını biliyorsun artık. Bunun seni küçülttüğü inancındaysan yolun açık olsun, kapı açık.

Soru dolu bakışları odadakilerin yüzünde dolaştı gene.

— Niçin küçümseyecekmişim, anlamadım?

— Öyleyse söyle Maşa, yemeği getirsinler. Üç kişilik olsun. Votka ile şarap da getirsinler... Hayır, dur... Yo, istemez... Git...

XXV

Nikolay Levin alnını kırıştırıp sinirli birtakım hareketler yaparak:

— Görüyorsun işte, dedi.

Ne söyleyeceğine, ne yapacağına karar vermekte güçlük çekiyordu sanki. Odanın köşesindeki, birbirine bağlı demir çubukları gösterip sürdürdü konuşmasını:

— Görüyorsun ya... Şunları görüyor musun? Yeni girişeceğimiz bir işin başlangıcıdır bunlar. Bir üretim kooperatifi...

Konstantin dinlemiyordu. Ağabeyinin renksiz, veremli yüzüne bakıyor, ona giderek daha çok acıyordu. Kuracakları kooperatif üzerine, ağabeyinin anlattıklarını dinlemeye kendini zorlayamazdı. Bu kooperatifin, kendi kendilerini küçük görmekten kurtulmak için sarıldıkları bir cankurtaran simidi olduğunun farkındaydı. Nikolay Levin anlatıyordu:

— Kapitalin işçiyi sömürdüğünü, ezdiğini biliyoruz. Bizde işçiler, mujikler emeğin bütün yükünü omuzlarında taşımalarına karşın, öyle bir durumda tutulmaktadırlar ki, ne kadar çalışırlarsa çalışsınlar, hayvanca yaşamaktan kurtulamazlar. Kazançlarının, durumlarını düzeltmek, boş zaman bulmak, böylece bir şeyler öğrenmek için kullanabilecekleri artanını kapitalistler işçilerin elinden almaktadırlar. Düzen böyle kurulmuştur. İşçiler ne denli çok çalışırlarsa, zenginler o ölçüde palazlanırlar. İşçilerin hayvanca yaşayışı da değişmez. Bu böyle sürüp gitmemeli.

Sözünü bitirince soru dolu bakışım kardeşine dikti.

Konstantin, ağabeyinin çıkık elmacık kemiklerinin altında beliren kırmızılığa bakarak:

— Evet, doğru, dedi.

— İşte biz bütün üretimin, kazancın, en önemli üretim araçlarının çalışanlar arasında ortak olacağı bir tesfiye kooperatifi kuracağız.

— Kooperatif nerede kurulacak? diye sordu Konstantin Levin...

— Kazan ilinin Vozdrem köyünde.

— Niçin orada kuruyorsunuz? Bence köylülerin işleri zaten başlarından aşkın. Tesfiye atölyesinin köyde işi ne?

Kardeşinin itirazına sinirlenen Nikolay Levin:

— İşi mi ne? dedi. Çünkü köylüler eskiden olduğu gibi günümüzde de köledir. Onları bu kölelikten kurtarmak için yapılan çalışmalar sizin de sayın ağabeyiniz Sergey İvaniç'ın da pek hoşuna gitmez, biliyorum.

Konstantin Levin karanlık, pis odaya göz gezdirirken göğüs geçirdi. Onun bu göğüs geçirmesi Nikolay'ı, daha da sinirlendirmişti sanki.

— Sergey İvaniç ile sizin aristokrat dünya görüşünüzü biliyorum, diye sürdürdü konuşmasını. Ağabeyinizin, bütün zekâsını, günümüzün kötülüklerini, pisliklerini temize çıkarmaya harcadığını da biliyorum.

Levin gülümsedi:

— Hayır, dedi. Hem ne diye Sergey İvaniç'i karıştırıyorsun?

Sergey İvaniç'in adı geçince Nikolay Levin birden:

— Sergey İvaniç'ten mı? diye bağırdı. Ne diye olduğunu söyleyeyim! Şunun için ki... Evet, sözü edilecek bir tek şey var ortada... Bana niçin geldiğin... Giriştiğimiz işi küçük görüyorsun, öyleyse yolun açık olsun, defol!

Oturduğu sandalyeden ayağa fırlamış, bağırıyordu:

— Defol... hadi defol...

Konstantin Levin ürkek:

— Küçük falan gördüğüm yok, dedi. Bu konuda tartışmaya bile girmem.

Tam o sırada Mariya Nikolayevna döndü. Nikolay Levin başını çevirip öfkeyle baktı ona. Kadın çabuk adımlarla yanına geldi, alçak sesle bir şeyler söyledi.

Nikolay Levin, sakinleşip sık sık soluyarak alçak sesle:

— Hastayım, çabuk sinirleniyorum, dedi. Üstelik sen de Sergey İvaniç'ten, onun yazısından söz ettin... Bu öyle saçma, öylesine yalan, öylesine kendi kendini aldatma dolu bir şey ki! Adaletin ne olduğundan habersiz bir insan adalet üzerine ne yazabilir?

Nikolay yeniden masaya oturdu. Masanın üzerine dökülmüş sigara artıklarını, yer açmak için masanın ta ortasına itti. Kritski'ye:

— Okudunuz mu o yazıyı? diye sordu.

Kritski, konuşmaya katılmak istemediğini belli eden bir soğuklukla:

— Okumadım, dedi.

Nikolay Levin sinirli:

— Neden? diye sordu.

— Bunun için zaman kaybetmeyi yersiz buluyorum da ondan.

— Bunun zaman kaybetmek olduğunu nereden biliyorsunuz, söyler misiniz? Birçok insan anlayamaz bu yazıyı, onların anlayamayacağı kadar derin anlamlıdır çünkü.

— Ama benim için öyle değil, o yazıda söylenmek istenenlerin aslını bildiğim için zayıf yanlarını hemen yakalıyorum.

Hepsi sustu. Kritski ağır ağır ayağa kalktı, şapkasına uzandı.

— Yemek yemeyecek misiniz? Güle güle öyleyse. Yarın tesfiyeciye gelin.

Kritski çıkınca Nikolay Levin gülümsedi, göz kırptı.

— O da kötülerden, dedi. Görüyorum ki...

Ama o anda Kritski kapıdan ona seslendi. Nikolay:

— Daha ne istiyorsunuz? dedi.

Koridora çıktı. Levin odada Mariya Nikolayevna ile yalnız kalınca:

— Çoktan beri mi ağabeyimlesiniz? diye sordu.

— İki yıl oluyor. Sağlık durumu çok kötü. Çok içiyor.

— Ne içiyor?

— Votka. Oysa dokunuyor ona.

Levin:

— Çok mu dokunuyor? diye fısıldadı.

Mariya Nikolayevna, kapıdan girmekte olan Nikolay Levin'e korkuyla baktı.

— Evet, dedi.

Nikolay, kaşlarını çattı. Kuşkulu bakışlarla bir Mariya'ya, bir kardeşine baktı.

— Ne konuşuyordunuz? diye sordu. Ne?

Konstantin ne söyleyeceğini bilemeden:

— Hiç, dedi.

Nikolay, boynunu iki yana oynatarak alçak sesle:

— Söylemek istemiyorsunuz demek, dedi. Pekâlâ, nasıl isterseniz. Yalnız, bu kadınla konuşacağın bir şeyin olamaz senin. O, kaba bir kadındır, sense bir beyefendi.

Sonra sesini yükseltti gene:

— Görüyorum ki her şeyi anladın, kendince bir paha biçtin. Yaptığım delilikler yüzünden acıyorsun bana.

Mariya Nikolayevna ona yaklaşıp fısıldadı gene:

— Nikolay Dmitriç, Nikolay Dmitriç...

Nikolay:

— Hadi, peki peki, dedi. Yemek ne oldu?

Tepsiyle gelen garsonu görünce:

— Geldi işte, diye ekledi. Buraya koy, buraya.

Hemen votkayı aldı, bir kadeh doldurdu, bir dikişte hepsini içti. Birden neşelenmişti. Kardeşine:

— İç, dedi. İstiyor musun? Neyse, Sergey İvaniç'i boş ver. Yeter ondan söz ettiğimiz. Seni gördüğüme sevindim. Aramızda ne geçerse geçsin, yabancı olamayız biz, kardeşiz... Hadi iç. Ne âlemdesin, anlat. İşlerin nasıl?

Bir parça ekmeği ağzında hırsla çiğnerken bir kadeh daha doldurdu. Konstantin Levin, ağabeyinin hırsla yiyişine, içişine dehşetle bakıyordu. Dikkatini gizlemeye çalışarak:

— Eskisi gibi, dedi. Köyde yalnız başıma yaşıyorum. Toprakla uğraşıyorum.

— Neden evlenmiyorsun?

Konstantin kızardı.

— Olmadı işte.

— Neden? Benim için kapanmıştır bu defter. Yaşamımı kendim yıktım. Bunu eskiden de söylerdim, şimdi de söylüyorum. Bana hakkımı o zaman, benim için gerekli olduğu zaman verseydiniz, her şey bambaşka olurdu şimdi.

Konstantin konuyu değiştirmek için acele etti:

— Biliyor musun, senin Vanyuşka, Pokrovsk'ta benim yanımda yazıcı olarak çalışıyor.

Nikolay boynunu oynattı, düşünceye daldı.

— Anlatsana, Pokrovsk nasıl? Ev olduğu gibi duruyor mu? Kayın ağaçları, bizim ders çalıştığımız oda? Ya bahçıvan Filipp? Hâlâ yaşıyor mu? Kameriyeyi, divanı, ne iyi anımsıyorum... Sakın bir şeyi değiştirme evde. Bir an önce de evlen. Eski düzeni kur gene orada. Ancak o zaman gelirim sana. Karın iyi bir insan olursa kuşkusuz.

Levin:

— Hadi şimdi gel, dedi. Bir arada ne güzel bir yaşantımız olur...

— Orada Sergey İvaniç'le karşılaşmayacağımı bilsem gelirdim.

— Karşılaşmazsın. Ondan bütünüyle ayrıyım.

Nikolay, kardeşinin gözlerinin içine ürkek ürkek baktı.

— Evet, ama ne dersen de, ikimizden birini seçmek zorundasın.

Ağabeyinin bu ürkekliği, Konstantin'i duygulandırmıştı:

— Bu konuda benim düşüncemi öğrenmek istiyorsan, söyleyeyim, dedi. Sergey İvaniç'le aranızdaki anlaşmazlıkta ne senden yanayım, ne ondan, ikiniz de haksızsınız. Senin haksızlığın daha çok dıştan, onunki ise içten.

Nikolay neşeli:

— Oo! diye haykırdı, anlamışsın durumu, anlamışsın.

— Ama doğrusunu istersen, senin dostluğun daha değerlidir benim için. Çünkü...

— Evet, çünkü?

Mutsuz olduğu, dostluğa gereksinim duyduğu için onun dostluğuna değer verdiğini söyleyemezdi ağabeyine Konstantin. Ama Nikolay, onun bunu

söylemek istediğini anladı. Alnı kırıştı. Gene votkaya uzandı.

Mariya Nikolayevna çıplak, dolgun kolunu uzatıp votka sürahisini tuttu.

— Yeter artık Nikolay Dmitriç! dedi.

Nikolay:

— Bırak! diye bağırdı. Canımı sıkma! Yapıştırırım!

Mariya Nikolayevna'nın yüzünü sevecen, tatlı bir gülümseme kapladı. Aynı gülümseme Nikolay'a geçti. Mariya Nikolayevna votkayı aldı. Nikolay:

— Sen bu kadının bir şey anlamadığını sanıyorsun değil mi? dedi. Hepimizden iyi anlıyor her şeyi. Gerçekten hoş, cana yakın bir şey var onda.

Konstantin, bir şey söylemiş olmak için Mariya Nikolayevna'ya:

— Bundan önce hiç Moskova'da bulundunuz mu? diye sordu.

— Siz deme ona. Korkar. Genelevden çıkmak istediği için yargılanırken davaya bakan sulh hukuk yargıcından başka hiç kimse siz dememiştir ona. (Birden yükseltti sesini.) Tanrım, nedir yeryüzündeki bu saçmalıklar! Bu yeni kurumlar, kuruluşlar! Bu sulh mahkemeleri, bölge yönetimi... Ne garip şeyler bütün bunlar!

Yeni kuruluşlarla çatışmalarını anlatmaya koyuldu.

Konstantin Levin onu dinliyordu. Bu yeni kuruluşlar üzerine aynı şeyleri düşünmesine karşın bunu sık sık da söz konusu etmesine karşın şimdi bunları ağabeyinin ağzından duymak hiç hoşuna gitmemişti. Şakayla:

— Öteki dünyada anlayacağız bunları, dedi.

Nikolay, korku dolu tuhaf bakışını kardeşinin yüzüne dikip:

— Öteki dünyada mı? dedi. Ah, hiç sevmiyorum öteki dünyayı, hiç sevmiyorum. Gerçi kendimin de başkalarının da bunca bayağılıklarından, saçmalıklarından kurtulmak iyi olurdu ya, ölümden korkuyorum. Çok korkuyorum hem. (Ürperdi.) Hadi bir şey iç. Şarap ister misin? Ya da bir yere gidelim. Çingenelere gitmek ister misin? Biliyor musun, Çingeneleri, Rus halk şarkılarını çok seviyorum.

Dili dolaşmaya başlamıştı. Bir konudan öbürüne atlıyordu. Konstantin, Maşa'nın da yardımıyla onu bir yere gitmemeye razı edebildi sonunda, iyice

sarhoş olmuştu. Yatırdılar onu.

Maşa, yardıma gereksinim duyarlarsa mektup yazacağına, bir de Nikolay Levin'i, kardeşinin yanına gidip onunla köyde yaşamaya razı etmek için çalışacağına söz verdi Konstantin Levin'e.

XXVI

Konstantin Levin, Moskova'dan sabah treniyle ayrıldı. Akşam köyüne vardı. Yolda kompartıman arkadaşlarıyla politikadan, yeni demiryollarından konuştular. Moskova'da olduğu gibi kafasının içinde bir sürü düşünce karmakarışıktı. Kendi kendinden hoşnut olmadığını, bir şeyden utanç duyduğunu hissediyordu. Ama ineceği istasyonda inip de, istasyon binasının pencerelerinden dışarı süzülen soluk ışıkta, kaftanının yakalarını kaldırmış arabacı İgnat'ı, halı örtülü kızağını, kuyrukları bağlı, koşumları halkalarla, püsküllerle süslü atlarını görünce; arabacı Ignat, daha kızağa yerleşirlerken köydeki yenilikleri –müteahhidin geldiğini, Pava'nın buzağıladığını– anlatmaya başlayınca kafasının içindeki karışıklığın biraz açıldığını, utanç duygusunun, kendinden hoşnutsuzluğunun geçtiğini hissetti. Yalnızca İgnat ile atlarını görmenin etkisi böylesine etkili olmuştu üzerinde. Ama evden getirilmiş gocuğu giyip iyice sarındıktan sonra kızağa yerleşip yola koyulduklarında, yana koşulu, bir zamanların binek atı yaşlı; ama dinç Don atını inceler, köydeki işlerini düşünürken, başından geçenleri bambaşka biçimde görüyordu. Kendini kendi olarak hissediyor, başka biri olmak istemiyordu. Şimdi, eskiden olduğundan daha iyi olmak istiyordu yalnızca. Evliliğin ona sağlayacağı mutluluğa bel bağlamamaya, bunun sonucu olarak da bugünkü durumunu küçümsememeye karar vermişti. İki: Kiti'ye evlenme önerisinde bulunmaya hazırlanırken kendini kaptırdığı, şimdi anımsadıkça ona acı veren o aşağılık tutkuya bir daha yer vermeyecekti içinde. Ağabeyi Nikolay'ı bir daha hiç unutmamaya kararlıydı. Onu sürekli izleyecek, kötü duruma düştüğünde hemen yardımına koşabilmek için gözden hiç ırak tutmayacaktı. Ağabeyinin kötü duruma düşmesinin yakın olduğunu hissediyordu. Daha sonra, ağabeyiyle komünizm üzerine, o zaman pek önemsemediği konuşma şimdi düşünmeye zorluyordu onu. Ekonomik koşulların değiştirilmesini saçma bulurdu. Ama, halkın yoksulluğuyla karşılaştırınca, kendi refahının haksızlığını hissederdi her zaman. Şimdi de kararını vermişti: Kendini haklı hissedebilmek için eskiden de çok lüks içinde yaşamazdı; ama bundan böyle daha da çok çalışacak, daha gösterişsiz yaşayacaktı. Bütün bunları yapmak ona öylesine kolay geliyordu ki, yolculuğu tatlı hayaller içinde geçmişti. Yeni, güzel bir

yaşama başlamak umudunun verdiği tatlı bir duyguyla gece saat dokuza doğru evine vardı.

Evde kâhya kadın durumundaki ihtiyar dadı Agafya Mihaylovna'nın odasından sızan ışık, ön sahanlıktaki karın üzerine düşüyordu. Yaşlı kadın daha uyumamıştı. Onun uyandırdığı Kuzma yalınayak, uykulu gözlerle dış merdivene çıktı. Av köpeği Laska da, Kuzma'ya çarparak –öyle hızlı çarpmıştı ki, az kaldı ayakları yerden kesiliyordu Kuzma'nın– dışarı fırladı. İnce sesler çıkarıyor, Levin'in bacaklarına sürtünüyor, ön ayaklarını kaldırıyor, onları sahibinin göğsüne dayamak istiyor; ama buna cesaret edemiyordu.

Agafya Mihaylovna:

— Erken döndünüz efendim, dedi.

Levin:

— Sıkıldım Agafya Mihaylovna, dedi. Misafirlik rahattır; ama kendi evin daha rahattır, derler.

Çalışma odasına yürüdü. Oda getirilen mumla ağır ağır aydınlandı. Tanıdık ayrıntılar belirdi bu ışıkta: Geyik boynuzları, kitap dolu raflar, ayna, çoktandır onarım bekleyen sobayla borusu, babadan kalma kanepe, büyük masa, masanın üzerinde kitaplar, kırık kül tablası, Levin'in elyazısıyla dolu bir defter... Bütün bunları görünce, Levin yolda hayalini kurduğu yeni bir yaşama başlayabileceğinden bir an kuşku etti. Yaşamının bütün bu ayrıntıları onu sanki sarmış, şöyle diyorlardı: "Hayır, uzaklaşamazsın bizden, başka bir insan olamazsın, şimdiye dek olduğun gibi kalacaksın. Kuşkularınla, kendinden hiçbir zaman hoşnut olmamanla, düzelmek için boşuna çabalarınla, düşüşlerinle, kavuşamadığın, hiçbir zaman da kavuşamayacağın mutluluğu beklemenle, aramanla eski Levin olarak kalacaksın."

Ama onun eşyalarıydı bunu söyleyenler. İçinden başka bir ses ise, geçmişe bağlı kalmanın hiç de gerekmediğini, nasıl isterse öyle değişebileceğini söylüyordu. Levin bu sese kulak vererek köşeye gitti. Birkaç *pudluk*[18] iki halter vardı orada. Halterleri aldı, bedenini çevikleştirmek için kaldırıp indirmeye başladı. Bu sırada kapının dışında ayak sesleri duyuldu. Levin aceleyle halterleri yerine koydu.

Kâhya odaya girdi. "Tanrı'ya şükür" işlerin iyi gittiğini bildirdi. Ama kara buğdayın yeni kurutma makinesinde yandığını söyledi. Bu haber Levin'in canını sıktı. Yeni kurutma makinesini kendi yaptırmış, birçok parçalarını da kendi düşünüp bulmuştu. Kâhya baştan beri karşıydı bu kurutma makinesine. Şimdi de kara buğdayın yandığını gizli bir haz duyarak haber veriyordu. Levin buğdayın sırf, alınmasını yüzlerce kez tembihlediği önlemler alınmadığı için yandığına kesinlikle inanıyordu. Sinirlendi, kâhyayı payladı. Ama önemli, sevindirici bir haber vardı: Pava buzağılamıştı. Panayırdan aldığı çok değerli, cins bir inekti Pava.

Levin:

— Kuzma, dedi. Gocuğumu ver.

Sonra kâhyaya döndü:

— Siz de söyleyin, bir fener hazırlasınlar. Gidip buzağıya bakacağım.

Cins ineklerin bulunduğu ahır evin hemen arkasındaydı. Leylakların dibindeki kar yığınını dolanıp avluyu geçti. Ahıra yürüdü. Hafif donmuş kapı açılınca sıcak gübre buharı kokusu geldi burnuna. İnekler, alışık olmadıkları fener ışığını görünce taze samanların üzerinde kımıldamaya başladılar. Bir Hollanda ineğinin kara alacalı, düz, geniş sırtı parladı ışıkta. Dudağına halka geçirilmiş Berkut adlı boğa bir an kalkmak istedi yattığı yerden; ama vazgeçti. Yanından geçerlerken bir iki kez pofurdadı yalnızca. Bir su aygırı kadar iri, kahverengi dilber Pava, buzağısını önüne alıp gelenlere sırtını dönmüş, yavrusunu kokluyordu.

Levin kapalı bölmeye girdi. Pava'yı gözden geçirdi, sonra kahverengi buzağıyı uzun, titrek bacakları üzerine kaldırdı. Telaşa kapılan Pava böğürecek oldu; ama Levin yavrusunu yeniden yanına itince sakinleşti, derin bir soluk aldıktan sonra pütürlü diliyle yavrusunu yalamaya koyuldu. Buzağı aranarak burnunu annesinin kasığı arasına sokuyor, kuyruğunu sallıyordu.

Levin buzağıyı gözden geçirirken:

— Fyodor, buraya ışık tut, diyordu. Getir feneri. Donunu babasından almış; ama tıpkı annesi! Çok güzel. Uzun, geniş bir bedeni var. Güzel değil mi, Vasili Fyodoroviç?

Buzağının sevinci, kara buğday yüzünden kızdığı kâhyaya olan öfkesini unutturmuştu. Kâhya:

— Kime benzeyip de çirkin olacaktı zaten, dedi. Sizin gittiğinizin ertesi günü müteahhit Semyon geldi. Onunla pazarlık yapıp anlaşmamız gerek. Konstantin Dmitriç. Makine konusunda da bilgi verdim size...

Yalnız bu sorun Levin'in, karışık, karışık olduğu kadar çok çiftlik işlerinin ayrıntılarına girmesine yetmişti. Ahırdan doğruca yazıhaneye gitti. Kâhyayla, Semyon'la konuştuktan sonra eve döndü, doğru üst kata çıktı.

XXVII

Ev büyük ve eskiydi. Levin koca evde yalnız yaşıyordu; ama bütün evi kullanıyor, ısıtıyordu. Bunun akıllıca bir iş olmadığını, üstelik kötü olduğunu, yeni planlarıyla uzlaşmadığını biliyordu. Ama Levin için bütün bir dünyaydı bu ev. Annesinin babasının yaşayıp öldükleri bir dünya... Annesiyle babasının evlilik yaşamları Levin için yaşamların en güzeliydi. Her mükemmellik vardı bu yaşamada. Levin karısıyla ailesiyle o yaşamın bir eşini yaşamak istiyordu.

Annesini az anımsıyordu Levin. Annesinin kutsal bir anısı vardı onda. Gelecekteki karısı da annesi gibi kusursuz, tapılacak bir kadın olmalıydı.

Bir kadına âşık olmayı –nikâhsız– düşünemediği gibi, önce aileyi düşünüyordu, sonra da ona bu aileyi verecek kadını. Bu nedenle onun evlilik kavramı, evliliği toplumsal yaşayışın gereklerinden biri olarak gören çoğu tanıdığının evlilik kavramına benzemezdi. Levin için evlilik tüm mutluluğunun bağlı olduğu, yaşamın en önemli sorunuydu. Oysa şimdi başka türlü düşünmesi gerekiyordu. Çayını her zaman içtiği küçük konuk salonuna girip elinde bir kitapla koltuğuna oturduğunda, Agafya Mihaylovna çayını getirip –genellikle söylediği gibi– "Ben de oturayım biraz efendim," diyerek pencerenin dibindeki sandalyeye oturunca –gerçi çok tuhaftı ama– hayallerinden uzaklaşmadığını, onlarsız yaşayamayacağını hissetmişti. Kiti ile olmazsa başka biriyle olacaktı. Elindeki kitabı okuyor, durmadan konuşan Agafya Mihaylovna'yı dinlemek için başını kaldırıp okuduğu şeyler, gelecekteki aile yaşamı canlanıyordu hayalinde. Ruhunun derinliklerinde bir şeylerin yerleştiğini, temelleştiğini, hafiflediğini hissediyordu.

Agafya Mihaylovna'yı dinliyordu. Yaşlı kadın, Prohor'un dinden imandan çıktığını, Levin'in ona at alması için verdiği parayla nasıl gece gündüz içtiğini, karısını nasıl öldüresiye dövdüğünü anlatıyordu. Levin hem okuyor, hem dinliyor, hem de okuduğu şeylerin kafasında uyandırdığı düşüncelere dalıyordu. Tyndall'ın ısı üzerine bir kitabıydı bu. Tyandall'ı, deneyleri yaparken gösterdiği ustalığıyla pek övdüğünü, bir de felsefesinin eksikliği yüzünden eleştirdiğini anımsadı. Ansızın sevinç dolu bir düşünce parladı kafasında: "İki yıl sonra, iki Hollanda ineği olacak ahırımda. Pava

da yaşar belki o zamana kadar. Berkut'un on iki kızını da bu üçünün yanına koy... Harika!" Gene okumaya koyuldu. "Pekâlâ, ısıyla elektrik aynı şeydir diyelim. Öyle ama, bir problemi çözerken eşitliği bozmadan bir birimin yerine ötekini koyabilir miyiz? Hayır. Peki öyleyse? Doğanın bütün güçleri arasındaki ilişki kendiliğinden hissedilmektedir zaten... Pava'nın buzağısı kahverengi benekli bir inek olunca bu üçü sürüye katıldığında görmeye değer olacak sürüm! Karımla, konuklarla çıkıp sürüyü karşılamanın tadına doyum olmayacak! Karım, "Bu buzağıya Kostya ile bir çocuğa bakar gibi baktık," diyecek. Bir konuk, "Nasıl böylesine ilgilendirebiliyor sizi bu iş?" diye soracak. "Kocamı ilgilendiren her şey beni de ilgilendirir." Ama kim olacak karım? Moskova'da olanları anımsadı... "Elden ne gelir? Benim suçum yok bunda. Ama her şey değişecek artık. Yaşama koşulları bırakmıyor, kişi geçmişinden kurtulamıyor gibi düşünceler saçmadır. Daha iyi, çok daha iyi bir yaşama kavuşmak için savaşmak insan..." Levin başını kaldırdı, düşünceye daldı. Efendisinin gelmesinden duyduğu sevinci henüz sindirememiş yaşlı Laska, doyasıya havlamak için çıktığı avludan kuyruğunu sallayarak döndü. Onunla birlikte temiz hava kokusu girdi içeri. Köpek, Levin'in yanına sokuldu, efendisinin onu okşamasını istiyordu. Ağlıyor gibi ses çıkararak başını Levin'in elinin altına soktu. Agafya Mihaylovna:

— Bir konuşması eksik hayvanın, dedi. Köpek ama... efendisinin geldiğini, bir şey için üzgün olduğunu anlıyor.

— Niçin üzgünmüşüm?

— Görmüyor muyum sanki anam babam? Efendilerimi tanıyacak kadar kaldım yanlarında. Bütün ömrüm ailenizin yanında geçti. Boş verin efendim. Sağlığınız yerinde, ruhunuz da temiz olduktan sonra gerisi kolay.

Levin yaşlı kadının yüzüne dikkatli dikkatli baktı. Agafya Mihaylovna'nın onun düşüncelerini anlaması şaşırtmıştı onu.

Agafya Mihaylovna:

— Daha çay getireyim mi, ister misiniz? dedi.

Çaydanlığı alıp çıktı.

Laska hâlâ başını Levin'in elinin altına uzatıyordu. Levin, köpeğin başını okşadı. Hayvan hemen oraya, Levin'in ayaklarının dibine kıvrıldı. Başını öne uzattığı arka ayaklarının üzerine koyup uzandı. Artık her şeyin istediği

gibi olduğu anlamına hafifçe açtı ağzını, dudaklarını şapırdattı. Eskimiş dişlerinin çevresine yapışkan dudaklarını en rahat biçimde yerleştirip mutluluk dolu bir huzur içinde sessizliğe gömüldü. Levin hayvanın bu duruşunu dikkatle izliyordu. Kendi kendine:

— Ben de öyle yapacağım! diye mırıldandı. Ben de öyle yapacağım! Önemli değil... İşler yolunda...

XXVIII

Balodan sonra devrisi sabah erkenden Anna Arkadyevna kocasına bir telgraf çekmiş, o gün Moskova'dan yola çıkacağını bildirmişti.

Niyetini değiştirdiğini, yengesine, saymakla bitmeyecek kadar çok işi olduğunu anımsamış gibi anlatıyordu:

— Hayır, olmaz, gitmem gerek, gitmek zorundayım. En iyisi bugün gitmem...

Stepan Arkadyeviç yemeğini evde yemişti. Ama kız kardeşine, onu saat yedide yolcu etmeye geleceğine söz vermişti.

Kiti de gelmemişti. Bir pusula yollamış, başının ağrıdığını bildirmişti. Doli ile Anna yalnız, çocuklarla ve İngiliz kadınla yemişlerdi yemeği. Çocukların duygularının kısa ömürlü olmasından mı, yoksa çok duyarlı oldukları için Anna'nın bugün eski, sevdikleri Anna hala olmadığını, onun, onlarla artık ilgilenmediğini hissettiklerinden mi nedense, halalarıyla oynamayı birden kesmişlerdi. Artık sokulmuyorlardı ona. Bugün gideceği de ilgilendirmiyordu onları... Anna bütün sabah yol hazırlığı yaptı. Moskova'daki tanıdıklarına kısa pusulalar yazdı, hesaplarını yaptı, valizlerini yerleştirdi. Onun bir huzursuzluğunun olduğunun farkındaydı Doli. Bu endişeli ruhsal durumun nedensiz olmadığını, genellikle kişinin kendi kendinden hoşnutsuzluğunu gizlemeye yaradığını, bir zamanlar buna benzer bir ruhsal durumu kendi de geçirdiği için çok iyi biliyordu. Öğle yemeğinden sonra Anna giyinmek için odasına gitti. Biraz sonra Doli geldi arkasından.

— Bugün çok tuhafsın, dedi.

— Ben mi? Tuhaf mı buluyorsun beni? Tuhaf değil, kötüyüm. Bazen olurum böyle. Ağlamak istiyorum. Çok aptalca bir şey bu. Ama geçer.

Anna çabuk çabuk konuşuyordu. Yüzü kıpkırmızı olmuştu. Başını, gece başlığıyla patiska mendillerini yerleştirmekte olduğu küçük çantasına eğdi. Gözleri parlıyor, ikide bir yaşaracak gibi oluyordu.

— Petersburg'dan ayrılmak istemiyordum, şimdi de buradan ayrılmak istemiyorum, diye ekledi.

Doli, Anna'nın yüzüne dikkatli dikkatli bakarak:

— Buraya gelmekle iyi bir şey yaptın, dedi.

Anna, yaşlı gözlerle baktı ona.

— Böyle söyleme Doli. Bir şey yapmadım ben, yapamazdım da zaten. Herkes, söz birliği etmişçesine beni şaşırtmaya niçin çalışır, çoğu zaman şaşarım doğrusu. Ne yaptım, ne yapabilirdim? Kocana karşı, onun suçunu bağışlayacak kadar sevgi varmış yüreğinde...

Doli:

— Sen gelmeseydin Tanrı bilir ne olurdu! dedi. Ne mutlu sana Anna. Ruhun tertemiz, apaydınlık.

— İngilizlerin dediği gibi, herkesin ruhunda kendi *skelton*'u[19] vardır.

— *Sketon* olur mu sende hiç? Pırıl pırılsın.

Anna birden:

— Var, dedi.

Gözyaşlarının ardından dudaklarında kurnaz, alaycı bir gülümseme belirdi. Doli gülümseyerek:

— Senin sketon'un ağlanacak değil, gülünecek bir şey olabilir ancak, dedi.

— Hayır, ağlanacak bir şeydir. Niçin yarın değil de bugün gittiğimi biliyor musun?

Anna, kararlı bir tavırla koltuğun arkalığına yaslandı. Doli'nin gözlerinin içine bakarak:

— Bana acı veren bu sırrımı sana açmak istiyorum, diye ekledi.

Doli, Anna'nın kulaklarına, ensesindeki siyah bukle saçlarının dibine kadar kızardığını görünce pek şaşırdı. Anna sürdürdü konuşmasını:

— Evet... Kiti'nin bugün yemeğe niçin gelmediğini biliyor musun? Beni kıskanıyor. Baloyu zehir ettim ona... Bu balonun ona mutluluk değil de, ıstırap getirmesine ben neden oldum. Ama doğrusu, doğrusu suçlu değilim ya da belki biraz suçluyum.

"Biraz" sözcüğünü ince bir sesle, uzatarak söylemişti. Doli gülümsedi:

— Ah, tam Stiva gibi konuşuyorsun.

Anna gücenmişti buna. Kaşlarını çattı.

— Oh, hayır, hayır! dedi. Stiva değilim ben. Bunu sana söylememin nedeni, kendimden bir an bile kuşku duymama izin vermememdir.

Bunu söylerken, sözlerinin doğru olmadığını hissetti bir an Anna. Yalnızca kendinden kuşku duymuyor, Vronski'yi düşününce heyecanlandığını da hissediyordu. Böyle acele gitmek istemesinin asıl nedeni de, onunla bir daha karşılaşmak istememesiydi.

— Sahi, Stiva, onunla mazurka oynadığını söyledi. Onun...

— Ortaya ne gülünç bir durumun çıktığını bilemezsin. Aralarında çöpçatanlık etmek istiyordum, birden ters döndü işler. Belki de ben, istemeden...

Anna kızararak sustu. Doli:

— Ah, onlar hemen hissederler bunu, dedi.

Anna hemen kesti sözünü:

— Ama burada onun açısından bir şey varsa üzülürüm. Bütün bunların unutulacağına, Kiti'nin bana olan nefretinin geçeceğine inanıyorum.

— Anna, sana doğrusunu söyleyeyim mi, Kiti için bu evliliği hiç istemiyorum ben. O, yani Vronski bir günde sana âşık olabildiyse varsın bozulsun bu iş, daha iyi...

Anna:

— Ah, Tanrım! dedi. Ne budalaca bir şey olurdu bu!

Düşüncelerinin sözcüklere dökülebilmesinden duyduğu sevinçle yüzü kızardı gene.

— İşte böyle, diye ekledi. Öylesine sevdiğim Kiti'yi kendime düşman ettim gidiyorum. Ah, ne sevimli bir kız Kiti... Ama sen düzeltirsin durumu, değil mi Doli?

Doli, gülümsememek için zor tutuyordu kendini. Anna'yı severdi. Ama onun zayıf yanlarını görmek hoşuna gidiyordu gene de.

— Düşman mı? dedi. Olanaksız bir şey Kiti'nin sana düşman olması.

Anna, gözleri dolu dolu:

— Hepinizin beni, benim sizleri sevdiğim kadar sevmenizi öyle istiyorum ki, dedi. Bu gelişimde daha da ısındım sizlere... Ah, ne aptalım bugün...

Mendiliyle yüzünü güzelce sildikten sonra giyinmeye başladı.

Anna'nın bütün hazırlığını tamamlamasından biraz sonra Stepan Arkadyeviç geldi. Geç kalmıştı. Yüzü hafif kırmızıydı. Neşeliydi. Şarap ve sigara kokuyordu.

Anna'nın duygululuğu Doli'ye de geçmişti. Son kez kucaklaşırlarken:

— Unutma Anna, diye fısıldadı kulağına. Bana yaptığın büyük iyiliği hiç unutmayacağım. Şunu da unutma, şimdiye dek en değerli dost bildim seni, öyle sevdim. Şimdiden sonra da öyle seveceğim.

Anna, gözyaşlarını gizlemeye çalışarak öptü Doli'yi.

— Niçin seversin beni bilmem, diye fısıldadı.

— Beni anladın, anlıyorsun da... Yolun açık olsun.

XXIX

Üçüncü zil çaldığında vagonda yolu kapayan kardeşiyle son kez vedalaştıktan sonra Anna Arkadyevna'nın aklına ilk gelen şey şu oldu: "Neyse, her şey bitti artık. Tanrı'ya şükürler olsun!" Küçük kanepesine, Annuşka'nın yanına oturdu, yataklı vagonun loş ışığında çevresine bakınarak düşünmeyi sürdürdü: "Tanrı'ya şükürler olsun, yarın Seryoja ile Aleksey Aleksandroviç'i göreceğim. Alıştığım, güzel yaşantım başlayacak gene."

Anna, o gün onu hiç bırakmayan telaşlı ruhsal durumu içinde sevinçle, titizlikle yerleşti. Küçük, becerikli elleriyle kırmızı çantasını açıp kapadı, yastığı alıp dizlerinin üzerine koydu, bacaklarını dikkatlice örtüp rahat oturdu. Yaşlı bir kadın uyumaya hazırlanıyordu. Öteki iki kadın Anna ile konuşmaya başladılar. Yaşlı, şişman bir kadın bacaklarını sarıp sarmaladıktan sonra, vagonun iyi ısıtılmadığından yakındı. Anna, kadınların sorularına kısa kısa yanıtlar veriyordu. Bu konuşmanın kendisi için ilginç olmayacağını anlamıştı. Annuşka'ya yol fenerini yakmasını söyledi. Feneri koltuğunun kenarına takıp çantasından kitap açacağıyla İngilizce bir roman çıkardı. Önceleri okuyamadı. Gelip geçenler, kargaşa okumasına engel oluyordu. Tren kalktıktan sonra da ister istemez seslere kulak kabartmıştı. Daha sonra, sol pencereye vurup cama yapışan kar taneleri okutmadılar onu. Yanından geçen, bir yanı boydan boya kardan bembeyaz olmuş çok kalın giyimli kondüktörün görünümü; dışarıda korkunç bir kar fırtınası olduğu üzerine konuşmalar dikkatini toplamasına engel oluyordu. Daha sonra aynı şeyler yinelenmeye başladı: Aynı çarpmalı sallantı, pencere camındaki aynı kar, buhar sıcağından soğuğa, sonra yeniden sıcağa aynı çabuk geçişler, loş ışıkta görünen aynı yüzler, duyulan sesler... Anna yavaş yavaş anlamaya başlamıştı okuduğunu. Annuşka, eldivenli, geniş elleriyle –eldivenlerinden biri sökülmüştü– kucağındaki kırmızı çantaya sarılmış uyukluyordu. Anna Arkadyevna okuyor, okuduğunu da anlıyordu. Ama okumak, yani başkalarının yaşamlarının yansımalarını izlemek hoşuna gitmezdi. Kendi yaşamak isterdi. Romanın kadın kahramanının hasta kocasına hizmet ettiğini okurken, hastanın odasında parmaklarının ucuna basarak kendisinin dolaşmasını isterdi. Bir parlamento üyesinin söylevini okurken, aynı söylevi kendisinin okuduğunu düşlerdi. Lady Mary'nin ata

binip sürünün arkasından gittiğini, gelinine takıldığını, cesaretine herkesi hayran bıraktığını okurken aynı şeyleri yapanın kendisi olmasını isterdi. Ama yapacak bir şey yoktu şimdi. Düz kitap açacağını elinde evirip çevirerek okumaya çalışıyordu.

Romanın erkek kahramanı onlara özgü İngiliz mutluluğuna erişmiş, yani soylu olmuş, bir malikâne edinmişti. Anna onunla bu malikâneye gitmek istiyordu. Ama bunun kahraman için de kendi için de utanç verici bir şey olduğunu hissetmekte gecikmedi. Ama neden utanacaktı kahraman? Anna, gururuna dokunan bir şaşkınlıkla sordu kendi kendine: "Neden utanacağım?" Sonra kitabı bıraktı, arkasına yaslandı. Kitap açacağını avcunda bütün gücüyle sıkıyordu. Utanılacak bir şey yoktu ortada. Moskova anılarını bir bir geçiriyordu belleğinden. Bu anılarda her şey güzel, hoştu. Baloyu, Vronski'yi, onun sevgiyle uysallıkla kaplı yüzünü anımsadı. Vronski ile arasında geçenleri düşündü: Bunlarda utanç verici bir şey yoktu. Ne var ki, anılarının tam burasında duyduğu utanç artıyordu. Tam burada, Vronski'yi düşünürken içinde bir ses şöyle diyordu: "Sıcak, çok sıcak, yakıcı sıcak." Anna, koltukta yer değiştirerek kararlı bir sesle kendi kendine, "Nedir bu?" diye mırıldandı. "Ne demek oluyor bu? Buna açık açık bakmaktan korkuyor muyum yoksa? Evet, yani? Bu, çocuk denecek yaşta subayla aramda, her tanıdığımla olandan başka bir şey mi var? Olabilir mi böyle bir şey?" Küçümser bir tavırla gülümsedi. Elindeki kitabı okumaya koyuldu gene. Ama okuduğunu hiç anlamıyordu artık. Kitap açacağının ucunu pencerenin camında gezdirdi. Sonra düz, soğuk, yassı yanını yanağına koydu. Birden duyduğu nedensiz sevinçle az kaldı sesli sesli gülmeye başlayacaktı. Sinirlerinin, vida gibi dönen birtakım sopacıklar üzerinde giderek daha çok gerildiğini hissediyordu. Gözlerinin giderek büyüdüğünü, el ve ayak parmaklarının sinirli sinirli titrediğini, bir şeyin soluk almasını güçleştirdiğini, bu sallanan yan karanlıkta şekillerle seslerin onu aşırı parlaklıklarıyla şaşırttığını hissediyordu. Sık sık kuşkuya düşüyordu: Tren geri geri mi, yoksa ileri mi gidiyordu, yoksa olduğu yerde mi duruyordu, bilmiyordu. Yanındaki Annuşka mıydı, yoksa başka biri mi? "Şu askıdaki nedir? Bir kürk mü, yabani bir hayvan mı? Ben miyim? Ben miyim burada oturan, yoksa başka biri mi?" Bilinçdışı bu durumu korkutuyordu onu. Ama bir şey çekiyordu onu bunun içine. Kendini bu ruhsal duruma bırakmak da bırakmamak da onun elindeydi. Kendine gelmek için ayağa kalktı. Yol battaniyesini aldı dizlerinin üzerinden, pelerinini çıkardı. Bir an kendine gelince, içeri giren, pamuklu kumaştan

paltosunun düğmeleri eksik, zayıf, köylü kılıklı adamın, vagonu ısıtma görevlisi olduğunu, adamın gelip termometreye baktığını, vagona girmek için açtığı kapıdan içeri rüzgârla birlikte karın da girdiğini anladı. Ama sonra her şey karıştı gene... Uzun paltolu, köylü kılıklı adam duvara bir şeyler kazımaya koyulmuştu. Yaşlı kadın bacaklarını vagon boyunca uzattı, bir bulut gibi kapladı her yanı. Arkasından birini boğazlıyorlarmış gibi korkunç bir gıcırtı duyuldu, bir çarpma oldu. Sonra kırmızı bir ışık kamaştırdı gözlerini Anna'nın. Her şeyin önüne bir duvar çekildi. Anna bir uçuruma yuvarlanıyor sandı. Ama bütün bunlar korkunç değil, insana haz veren şeylerdi. Kalın giyimli, her yanı karla kaplı adamın sesi kulağının dibinde çınladı. Adam bağıra çağıra bir şeyler söylüyordu. Anna ayağa kalktı, kendine geldi. Bir istasyonda durduklarını, bu adamın da kondüktör olduğunu anladı. Annuşka'ya, çıkardığı peleriniyle başörtüsünü vermesini söyledi Anna. Pelerinini omuzlarına aldı, başını örttü, kapıya yürüdü.

— Dışarı mı çıkacaksınız? diye sordu Annuşka.

— Evet. Biraz hava almak istiyorum. Burası çok sıcak.

Kapıyı açtı. Tipi, rüzgâr göğüsledi onu, kapıyı üzerine kapadılar. Bu da hoşuna gitti, insana haz veren bir şey gibi göründü ona. Zorlayarak açtı kapıyı, dışarı çıktı. Rüzgâr da onu bekliyordu sanki: Neşeyle ıslık çalmaya başlamıştı hemen. Onu kaldırıp uçurmak istiyordu sanki. Ama Anna bir eliyle soğuk demiri, diğer eliyle başörtüsünü tutarak perona indi, vagonun arkasına geçti. Rüzgâr vagonun sahanlığında kuvvetliydi; ama peronda ve vagonun arkasında esmiyordu. Anna karlı, soğuk havayı ciğerlerine büyük bir hızla çekti: Vagonun yanında durup peronu, ışıklı istasyonu seyretmeye koyuldu.

XXX

Korkunç bir rüzgâr istasyon binasının köşesinden olanca şiddetiyle saldırıyor, trenin tekerlekleri arasında, direklerde ıslık çalıyordu. Ortalıkta görünen her şeyin (vagonların, direklerin, insanların) bir yanı boydan boya karla örtülmüştü. Giderek de kalınlaşıyordu bu kar. Rüzgâr bir an durdu; ama sonra gene saldırdı. Bu öylesine bir saldırıştı ki, hiçbir şey ona karşı duramayacak sanıyordu Anna. Bu arada birtakım adamlar, aralarında neşeli neşeli konuşarak, peronun tahtalarını gıcırdatarak, sağa sola koşuşuyor, büyük kapıları açıp kapatıyorlardı, iki büklüm bir adam gölgesi kayarak geçti Anna'nın ayaklarının dibinden, bir çekicin demire vurduğu duyuldu. Fırtınalı karanlığın öte ucundan öfkeli bir ses geldi: "Telgraf çek!", "Yirmi sekiz numara, lütfen buraya!" diye bağıranlar oldu. Üstleri başları kar içinde istasyon görevlisi birtakım adamlar koşarak geçtiler. Ağızlarında sigara ateşi parlayan iki kişi Anna'nın yanından geçti. Anna temiz havayı ciğerlerine doldurmak için birkaç kez daha derin soluk aldı. Vagona girmeye hazırlanıp demiri tutmak için elini manşonundan çıkardı. Tam o anda, fenerin soluk ışığını kapayan, subay kaputu giymiş bir adam beliriverdi yanında. Anna dönüp bakar bakmaz tanıdı Vronski'yi. Genç adam elini kasketine götürüp saygıyla öne eğildi. Bir ihtiyacı olup olmadığını, ona bir hizmette bulunup bulunamayacağını sordu Anna'ya. Anna karşılık vermeden, oldukça uzun bir süre baktı Vronski'nin yüzüne. Genç adamın yüzü karanlıktaydı; ama Anna onun yüz anlatımını da, gözlerini de görmüştü ya da gördüğünü sanmıştı. Ona dün öylesine etki eden o saygılı hayranlık anlatımıydı bu gene. Anna son günlerde de, şimdi de Vronski'nin onun için her yerde karşılaşılan olağan gençlerden olduğunu, onu ne olursa olsun aklına getirmeyeceğini birçok kez düşünmüştü. Oysa şimdi onunla karşılaştığı anda sevinç dolu bir gurur doldurmuştu içini. Anna için Vronski'nin burada olmasının nedenini kendine sorması gereksizdi. Bunu Vronski, ona, onun bulunduğu yerde olmak için burada olduğunu söylemiş kadar kesin biliyordu.

Anna, demiri tutmak için kaldırdığı elini indirirken:

— Petersburg'a gitmek niyetinde olduğunuzu bilmiyordum, dedi. Niçin gidiyorsunuz?

Yüzünde büyük bir sevinç, bir canlılık parıltısı vardı.

Vronski, Anna'nın gözlerinin içine bakarak:

— Niçin mi? dedi. Siz neredeyseniz orada olmak için gittiğimi biliyorsunuz. Başka bir şey gelmez elimden.

O anda rüzgâr, önündeki engelleri yıkmış gibi saldırdı, vagonun damındaki karları yere indirdi, kopmuş bir sac levhayı tıkırdattı.

Önde, lokomotifin ağlamaklı, hüzün dolu, tiz sesi duyuldu. Tipinin dehşeti Anna'ya şimdi çok daha hoş görünüyordu. Vronski ruhunun istediği; ama aklının korktuğu şeyi söylemişti. Yanıt vermedi Anna. Onun içindeki savaşı yüzünden okumuştu Vronski. Yumuşakbaşlı,

— Sözlerim hoşunuza gitmediyse bağışlayın beni, dedi.

Vronski son derece kibar, saygılı konuşuyordu. Ama sesi öylesine kararlı, öylesine ısrar doluydu ki, Anna uzun süre bir karşılık vermedi. Sonunda:

— Söylediğiniz hiç hoş bir şey değil, dedi. Rica ederim, iyi bir insansınız siz, benim gibi siz de unutun bu söylediğinizi.

— Ömrümün sonuna dek, tek sözcüğünüzü, tek hareketinizi unutmayacağım, unutamam.

Anna, Vronski'nin dimdik baktığı yüzüne –boşuna– sert bir anlatım vermeye çalışarak, yüksek sesle:

— Yeter, yeter! dedi.

Soğuk demiri tutup basamağa çıktı, vagonun sahanlığına girdi çabucak. Ama durdu dar sahanlıkta, bir an olanları düşündü. Kendisinin ne söylediğini de, Vronski'nin söylediklerini de unutmamıştı. Ama bu kısa konuşmanın onları birbirine korkunç derecede yaklaştırdığını hissediyordu. Bu hem korkutuyordu onu, hem mutlu ediyordu. Sahanlıkta birkaç saniye durduktan sonra içeri girdi, yerine oturdu. Baştan beri ona acı veren o ruhsal gerilim şimdi gene başlamakla kalmamış, daha da güçlenmişti. İçinde bir şeyin her an kopabileceğini hissediyordu. Bütün gece hiç uyumadı. Ne var ki, bu ruhsal gerilimde de, belleğini dolduran hayallerde de hoş olmayan, üzücü bir şey yoktu. Tam tersine, sevinç veren, yakıcı, heyecanlandırıcı bir şey vardı. Sabaha doğru koltuğunda hafif bir uykuya daldı. Kendine geldiğinde ortalık aydınlanmıştı. Tren Petersburg'a

yaklaşıyordu. Eviyle, kocasıyla, oğluyla ilgili düşünceler ile yeni başlayan günün, ondan sonraki günlerin endişesi sardı onu.

Petersburg'da trenden iner inmez ilk gördüğü kocası oldu. Kocasının soğuk, dikkati çeken görünüşüne bakarak, "Aman Tanrım!" diye geçirdi içinden. "Kulaklarına ne olmuş öyle?" Kocasının, melon şapkasının kenarlarına dayanan kulakları pek garibine gitmişti o anda. Kocası onu görünce, dudaklarında her zamanki alaycı gülümsemesi, yorgun, iri gözleriyle yüzüne bakarak ona doğru yürüdü. Kocasının yorgun, esrarlı bakışıyla karşılaşan, onu başka türlü bulacağını umuyormuş gibi, tatsız bir duygu doldurdu yüreğini Anna'nın. Kocasını görmekten duyduğu hoşnutsuzluk şaşırtmıştı onu. Çok iyi bildiği bir duyguydu bu. Kocasıyla arasındaki ilişkilerde hissettiği yapmacıklığı anımsıyordu. Ama şimdiye dek dikkatini çekmemişti bu duygu, şimdiyse açık seçik duyuyordu onu. Acı veriyordu ona.

Kocası, ona karşı takındığı her zamanki tavrıyla, ince sesiyle ağır ağır konuşarak:

— Evet, dedi. Gördüğün gibi, müşfik, evliliğinin birinci yılındaki kadar müşfik kocanın yüreği seni görmek isteğiyle yandı kavruldu.

Alay ediyor gibi konuşuyordu karısıyla. Anna:

— Seryoja nasıl? diye sordu.

— Heyecanımın karşılığı bu mu? Evet, iyi, iyi...

XXXI

Trende uyumaya bile çalışmamıştı Vronski. Koltuğunda oturdu sabaha dek. Kâh önüne, kâh vagona girip çıkanlara bakıyordu. Onu tanımayanları aşırı sakin görünüşüyle şaşırtır, heyecanlandırırdı. Oysa şimdi bir mağrur, kendine güven dolu bir duruşu vardı. Çevresindeki insanlara birer eşyaymışlar gibi bakıyordu. Karşısında oturan bölge mahkemesi görevlilerinden genç, sinirli bir adam bu görünüşünden ötürü nefret ediyordu ondan. Genç adam, kendisinin bir eşya değil, bir insan olduğunu ona hissettirmek için ondan ateş istiyor, onunla konuşuyor, koluna bile dokunuyordu. Ama Vronski hâlâ bir fenere baktığı gibi ilgisiz bakıyordu ona. Genç adam, karşısındakinin onu böylesine umursamamasının sinirlerini bozmakta olduğunu hissediyor, gözünü kaşını oynatıyordu.

Vronski'nin bir şeyi, bir kimseyi gördüğü yoktu. Mutluluktan göklerde uçuyordu. Anna'nın üzerinde bir etkisi olduğuna inanmasından gelmiyordu bu mutluluğu –henüz inanamıyordu böyle bir şeye– onu böylesine mutlu eden, ona bu gururu veren Anna'nın onun üzerinde uyandırdığı etkiydi.

Bu işin sonunun nereye varacağını bilmiyordu. Düşünmüyordu bile bunu. Şimdiye dek başıboş bırakılmış günlerinin bir noktada toplandığını, korkunç bir enerjiyle pırıl pırıl bir amaca yöneldiğini hissediyordu. Mutlu ediyordu onu bu. Yalnız bir şeyi biliyordu: Anna'ya gerçeği söylemişti. Anna'nın yanında olmak için trene binmişti. Artık onun için hayatta tadabileceği tek mutluluk, yaşamın tek anlamı Anna'yı görmek, onun sesini duymaktı. Bologova İstasyonu'nda bir soda içmek için trenden indiğinde Anna'yı görünce ona önce –elinde olmadan– ne düşündüğünü söylemesinin nedeni buydu. Bunu ona söylediği için Anna bunu şimdi bildiği, bunun üzerine düşündüğü için sevinçliydi Vronski. Gece hiç uyumadı. Vagonuna döndükten sonra, Anna'yı gördüğü bütün durumları, onun bütün sözlerini sırasıyla bir bir düşünmeye koyuldu. Gelecekte gerçekleşebilecek hayalleri yüreği duracakmış gibi heyecanlandırıyordu onu. Bir bir geçiyordu gözünün önünden.

Petersburg'da trenden indiğinde, uykusuz geçen bir geceden sonra, kendini soğuk bir duş almış gibi dinç, canlı hissediyordu. Vagonun kapısında durmuş, Anna'nın çıkmasını bekliyordu. Elinde olmadan

gülümseyerek, "Bir daha göreceğim onu," diye geçiriyordu içinden. "Yürüyüşünü göreceğim, yüzünü... Bir şey söyleyecek, başını çevirip bakacak bana, gülümseyecek bile belki..." Ama Anna'yı görmeden kocasını gördü. Gar şefi kalabalığın arasında saygıyla yol gösteriyordu ona. "Ah, evet, kocası!" Kocasının Anna ile ilişiği olan bir insan olduğunu ancak şimdi anlıyordu Vronski. Anna'nın bir kocası olduğunu biliyor; ama onun var olduğuna inanmıyordu. Onun varlığına, onu başıyla, omuzlarıyla, siyah pantolonu içinde bacaklarıyla gördükten sonra inanabilmişti ancak. Bu kocanın, bir mal sahibi rahatlığıyla Anna'nın elinden tuttuğunu gördükten sonra da kuşkusu kalmadı bundan.

Aleksey Aleksandroviç'in Petersburglulara özgü taptaze yüzünü, kendine güven dolu tavrını, melon şapkasını, hafif kambur sırtını görünce onun varlığına iyice inanmıştı artık. Tatsız bir duyguya kapılmıştı. Bu duygu, susuzluktan dili damağı kurumuş bir insanın, bir su kaynağına varıp da kaynağın içinde, sudan içeceği kadar içip sonra da onu bulandırmış bir köpekle, koyunla ya da bir domuzla karşılaştığı anda kapılacağı duyguyu andırıyordu. Vronski'ye en çok dokunan Aleksey Aleksandroviç'in kalçalarını, küt bacaklarını oynatarak yürümesiydi. Anna'yı sevmek hakkının yalnız kendisinin olduğundan kuşkusu yoktu. Ama Anna hep aynı Anna'ydı. Görünüşü de aynıydı. Vronski'nin ruhunu canlılıkla, heyecanla, mutlulukla dolduruyordu. Vronski, ikinci mevki vagonundan çıkıp koşarak yanına gelen Alman uşağına eşyaları alıp gitmesini söyledi. Kendi Anna'nın yanına gitti. Karı kocanın karşılaşmasını görmüştü. Tutulmuş bir insanın sezgi gücüyle Anna'nın kocasıyla konuşurken sıkıldığını fark etmişti. "Hayır, sevmiyor kocasını, sevemez de," diye geçirdi içinden.

Vronski, Anna Arkadyevna'ya arkadan yaklaşırken, Anna'nın onun yaklaştığını hissettiğini, başını hafifçe çevirip baktığını, onu görüp gene kocasına döndüğünü fark edince bir sevinç duydu içinde.

Karı kocanın önünde saygıyla eğildi:

— Geceyi iyi geçirdiniz mi efendim? diye sordu.

Karı kocayı birlikte selamlamakla Aleksey Aleksandroviç'e bu selamı kendine verilmiş saymak, onu tanımak ya da hiç tanımamak, yani istediği gibi davranmak olanağını vermiş oluyordu.

Anna:

— Teşekkür ederim, dedi, çok rahattım.

Anna Arkadyevna'nın yüzünde bir yorgunluk vardı. Kendini kâh gülümsemesinde, kâh gözlerinde gösteren o canlılığı yoktu şimdi. Ama Vronski'ye bakarken gözlerinde bir an bir şey yanıp sönmüştü. Bu parıltı hemen kaybolmuştu. Ama Vronski'yi mutlu etmeye yetmişti. Anna, Vronski'yi tanıyıp tanımadığını anlamak için dönüp kocasına baktı. Aleksey Aleksandroviç, Vronski'ye canı sıkkın, kim olduğunu dalgın dalgın çıkarmaya çalışarak bakıyordu. Vronski'nin soğukkanlılığı, kendine güveni burada, baltanın taşa gelmesi gibi, Aleksey Aleksandroviç'in soğuk kendine güvenine çarptı.

Anna:

— Kont Vronski, dedi.

Aleksey Aleksandroviç, umursamaz bir tavırla elini uzattı.

— Ah dedi. Tanışıyoruz galiba.

Ağzından çıkan her sözcük pek değerliymiş gibi tane tane konuşarak ekledi:

— Annesiyle gittin, oğluyla döndün...

Vronski'ye döndü:

— İzinden dönüyor olmalısınız?

Yanıt beklemeden karısına döndü gene, şakacı tavrıyla:

— Nasıl, ayrılırken çok gözyaşı döktünüz mü Moskova'da?

Aleksey Aleksandroviç karısına dönmekle Vronski'ye yalnız kalmak istediğini anlatmış oluyordu. Sonra Vronski'ye döndü gene, hafifçe şapkasına dokundu. Ama Vronski Anna Arkadyevna'ya:

— Sanırım, evinize gelmek onuruna erişeceğim, dedi.

Aleksey Aleksandroviç yorgun gözlerle baktı Vronski'ye. Soğuk:

— Çok sevindirirsiniz bizi, dedi. Pazartesileridir konuk günümüz.

Sonra hepten bıraktı Vronski'yi, karısına döndü. Aynı şakacı tavrıyla sürdürdü konuşmasını:

— Seni karşılamak, şefkatimi gösterebilmek için yarım saat boş zamanımın olması çok iyi oldu.

Anna, arkalarından gelen Vronski'nin ayak sesine elinde olmadan kulak vererek o da şakayla:

— Gözümde çok büyüteyim diye şefkatinden üzerine basa basa söz ediyorsun, dedi.

"Bana ne senin şefkatinden" diye geçirdi içinden. Sonra, o Moskova'dayken, Seryoja'nın neler yaptığını sordu.

— Çok iyiydi! Mariette, çok uslu durduğunu söylüyor... Üzüleceksin; ama gene söyleyeyim... kocan kadar aramadı seni. Bana bir gün bağışladığın için bir kez daha merci sana canım. Sevgili semaverimiz çok sevinecek. (Aleksey Aleksandroviç, en küçük bir şeyden hemen heyecanlandığı, coştuğu için ünlü Kontes Lidiya İvanovna'ya Semaver adını takmıştı.) Kaç kez sordu seni. Biliyor musun, beni dinlersen bugün ilk işin ona gitmek olsun. Herkesin derdiyle kendi derdiymiş gibi ilgilenir. Şimdi işi gücü bıraktı, Oblonskilerin barışmaları için çalışıp didiniyor.

Kontes Lidiya İvanovna, Anna'nın kocasının yakın dostu, Petersburg sosyetesinin gruplarından birinin en önemli kişisiydi. Anna Arkadyevna, kocasının yakınlığı yüzünden, sosyetenin grupları içinde bu gruba en yakındı.

— Evet, dedi. Yazdım ona zaten.

— Ama her şeyi ayrıntısıyla öğrenmek istiyor. Yorgun değilsen bir uğrayıver canım. Kondratiy kupa arabasıyla bırakır seni. Ben komiteye gidiyorum.

Aleksey Aleksandroviç şimdi ciddi konuşuyordu:

— Yalnız başıma yemek yemekten kurtuldum artık... Ne kadar alıştığımı bilemezsin seninle...

Aleksey Aleksandroviç karısının elini uzun uzun sıktıktan sonra, anlamlı gülümseyerek kupa arabasına bindirdi onu.

XXXII

Anna'yı evde ilk karşılayan oğlu oldu. Çocuk mürebbiyesinin bağırmasına aldırmadan, merdivenden aşağı koşuyor, çılgın gibi, "Anne, anneciğim!" diye bağırıyordu. Annesinin yanına gelince atılıp boynuna sarıldı, asılı kaldı orada. Mürebbiyesine bağırıyordu bir yandan:

— Gelenin annem olduğunu söylemedim mi size...

Kocası gibi oğlu da Anna'nın üzerinde hayal kırıklığını andıran bir duygu uyandırmıştı. Anna oğlunu, gerçekte olduğundan daha güzel hayal etmişti. Oğlunu öyle, olduğu gibi sevmekten haz duyabilmesi için gerçeğe kadar inmeliydi. Hem oğlu öyle, olduğu gibi de güzeldi. Açık sarı kıvırcık saçlarıyla, mavi gözleriyle, sımsıkı çoraplarının içinde tombul, düzgün bacaklarıyla çok tatlı bir çocuktu. onun yakınında bulunmanın, boynuna sarılmasının verdiği duygu Anna'ya bedensel bir haz veriyordu sanki. Onun içten, güven ile sevgi dolu bakışıyla karşılaştığında, çocuksu sorularını duyduğunda ruhuna bir huzur doldu. Anna, Doli'nin çocuklarının yolladıkları armağanları çıkardı. Oğluna, Moskova'da dayısının Tanya diye bir kızı olduğunu, çok iyi okuduğunu, kardeşlerine bile okuma yazma öğrettiğini anlattı. Seryoja:

— Ne yani, ben ondan kötü müyüm? diye sordu.

— Benim için dünyada herkesten iyisin sen.

Seryoja gülümsedi.

— Biliyorum, dedi.

Anna daha kahvesini bitirmemişti ki, Kontes Lidiya İvanovna'nın geldiğini haber verdiler. Kontes Lidiya İvanovna uzun boylu, şişman bir kadındı. Yüzünde hastalıklı bir sarılık vardı. Dalgın bakışlı, siyah gözleri pek hoştu. Anna severdi onu; ama şimdi bütün kusurlarıyla ilk kez görüyordu onu sanki.

Kontes Lidiya İvanovna odaya girer girmez:

— Ne o dostum, zeytin dalını götürdünüz mü? diye sordu.

Anna:

— Evet, dedi. Düzeldi durum. Zaten bizim sandığımız kadar kötü değilmiş. Benim *belle soeur*[20] karar vermekte pek acelecidir.

Ne var ki, kendisini ilgilendirmeyen her şeyle ilgilenen Kontes Lidiya lvanovna'nın, onu ilgilendiren bir şeyi dinlememe alışkanlığı vardı. Anna'nın sözünü kesti:

— Evet, yeryüzünde üzücü, kötü bir şey var. Bugün öyle canım sıkıldı ki...

Anna, gülümsemesini tutmaya çalışarak:

— Ne oldu? diye sordu.

— Gerçek uğruna boşuna çalışıp didinmekten yorgun düştüm artık. Kimi zaman iyice gevşediğim bile oluyor. Şu hemşireler işi canım... (yardımsever, dinsel, yurtsever bir kuruluştu bu) durum çok iyiydi, işler yolundaydı... ama bu adamlarla çalışmak bir dert...

Kontes Lidiya İvanovna alaycı uysal bir tavırla konuşuyordu:

— Bir düşünceye sarıldılar, berbat ettiler onu. Hem öylesine basit düşünüyorlar ki... İki üç kişi, bu arada senin kocan da, bu işin anlamını bütünüyle kavrıyorlar, geri kalanların hepsi saçmalıyor. Dün Pravdin'den bir mektup aldım...

Pravdin, yurtdışında yaşayan ünlü bir panslavistti. Kontes Lidiya İvanovna onun mektubunu özet olarak anlattı.

Kontes daha sonra, canını sıkan birtakım şeyler daha anlattı. Kiliselerin birleştirilmesi sorununa karşı çevrilen dolaplardan söz etti. Acele çıktı gitti. Çünkü o gün bir kurumun toplantısına katılacak, ayrıca Slav komitesine gidecekti.

Anna, "Bütün bunlar eskiden de vardı," diye geçirdi içinden. "Peki, ama şimdiye dek niçin farkında değildim? Bugün çok mu sinirli yoksa kontes? Aslında gülünç bir şey bu: Amacı erdem, kendi Hıristiyan; ama hep kızıyor, herkese de düşman... üstelik, Hıristiyanlık ve erdem yüzünden düşman oluyor onlara."

Kontes Lidiya İvanovna'dan sonra Anna'nın bir arkadaşı geldi. Devlet dairelerinden birinin amirinin karısıydı. Kentin bütün haberlerini anlattı. Saat üçte o da gitti. Yemeğe geleceğine söz vermişti. Aleksey Aleksandroviç bakanlıktaydı. Anna yemek saatine dek zamanını evde

geçirdi: Oğlu yemek yerken yanında oturdu. (Seryoja yalnız yerdi yemeklerini.) Eşyalarını topladı, masanın üzerinde birikmiş mektupları, pusulaları okudu, onları yanıtladı.

Yolda hissettiği nedensiz utancı da heyecanı da bütünüyle geçmişti. Yaşamının alışılmış koşulları içinde kendini gene sağlam, kusursuz hissediyordu.

Dünkü durumunu düşündükçe kendi kendine şaşıyordu şimdi. "Ne oldu? Hiç. Vronski, kolaylıkla son verilebilecek birtakım saçmalıklar söyledi, ben de gereken karşılığı verdim. Kocama bunu anlatmamın gereği yok. Olmaz zaten. Anlatmakla, önemsiz bir şeye önem vermiş olacağım." Anımsıyordu: Petersburg'da kocasının memurlarından bir genç, ona bir çeşit ilan-ı aşk etmişti, kocasına anlatmıştı bunu; Aleksey Aleksandroviç, sosyetede yaşayan her kadının bu gibi durumlarla karşılaşabileceğini, karısının bu tehlikeleri geçiştirmekteki ustalığına güvendiğini, onu da kendini de hiçbir zaman kıskançlık duygusuna kadar küçültmeyeceği yanıtını vermişti. "Öyleyse ne diye anlatacağım ona?" diye düşündü. "Hem, şükür, anlatacak bir şeyim yok."

XXXIII

Aleksey Aleksandroviç bakanlıktan saat dörtte döndü. Ama çoğunlukla olduğu gibi, karısının yanına giremedi. Bekleyen ziyaretçilerle görüşmek, daire yöneticisinin getirdiği evrakları imzalamak için çalışma odasına çıktı. Yemeğe gelenler (yemekte her zaman üç konuk bulunurdu Kareninlerde) şunlardı: Aleksey Aleksandroviç'in yaşlı kuzini, daire amiriyle karısı, işe alınması için Aleksey Aleksandroviç'e salık verilmiş bir genç. Anna konuklarıyla ilgilenmek için salona girdi. Tam saat beşte, I. Petro zamanından kalma bronz saat daha beş kez vurmasını tamamlamamıştı ki, Aleksey Aleksandroviç beyaz kravatı, frağının yakasında iki nişanıyla göründü. Yemekten sonra hemen gitmek zorunda olduğu için önceden hazırlanmıştı. Aleksey Alaksandroviç'in her saati, her dakikası belirli bir şeye ayrılmıştı. Günlük işlerini bitirebilmesi için zaman konusunda çok titiz davranırdı. "Acele etmeden, dinlenmeden" onun parolasıydı. Salona girince herkesi selamladı, karısına gülümseyip hemen masaya oturdu.

— Evet, yalnızlığım sona erdi artık. İnsanın yalnız başına yemek yemesinin ne sıkıcı olduğunu bilemezsin.

"Sıkıcı" sözcüğünün üzerine basa basa söylemişti bunu.

Yemekte karısıyla Moskova'daki işleri üzerine konuştu. Alaycı bir gülümsemeyle Stepan Arkadyeviç'i sordu. Ama konuşma daha çok genel bir özellik taşıyordu. Petersburg'un iş ve toplum yaşamı üzerine konuşuldu. Aleksey Aleksandroviç yemekten sonra konuklarının yanında yarım saat daha kaldı. Karısının elini –gene gülümseyerek– sıkıp toplantıya gitti. Anna, geldiğini duyup onu akşam evine çağıran Prenses Betsi Tverskaya'nın evine de gitmedi. O akşam kendisine bir locanın ayrılmış olduğu tiyatroya da. Gitmemesinin nedeni daha çok, giymeyi düşündüğü elbisenin hazır olmamasıydı. Konuklar gittikten sonra tuvaletiyle ilgilenirken Anna'nın canı çok sıkılıyordu. Ucuz giyimde ustaydı. Moskova'ya gitmeden önce, biçimlerini değiştirmeleri için terziye üç elbise vermişti. Elbiselerin, eski oldukları anlaşılamayacak biçimde değiştirilmeleri, üç gün önce de hazır olmaları gerekiyordu. Oysa ikisi hazırlanmamış, öteki de Anna'nın istediği gibi olmamıştı. Terzi gelip elbisenin böyle daha iyi olduğunu söyleyerek kendini temize çıkarmaya

çalışınca Anna öyle bağırıp çağırmıştı ki, sonra düşününce üzülmüştü bu yaptığına. Can sıkıntısını dağıtmak için çocuk odasına gitti. Akşamı oğlunun yanında geçirdi. Kendi yatırdı onu, haç çıkararak kutsadı, üzerini örttü. Bir yere gitmediği, bu akşamı oğlunun yanında böylesine hoş geçirdiği için mutluydu. Çok hafiflemiş, rahatlamıştı. Trende ona öylesine önemli görünen şeyin, sosyete yaşamının çok önemsiz olaylarından biri olduğunu, ortada başkalarından da kendinden de utanacak bir şeyin bulunmadığını açıkça görüyordu şimdi. İngilizce romanı alıp şöminenin önünde oturdu. Kocasını bekliyordu. Tam dokuz buçukta kocasının arabasının çıngırak sesi duyuldu. Biraz sonra Aleksey Aleksandroviç odaya girdi. Anna elini ona uzattı.

— Sonunda gelebildin! dedi.

Aleksey Aleksandroviç, Anna'nın elini öptü, yanına oturdu.

— Moskova'ya gitmenin bir şeye yaradığını görüyorum, dedi.

Anna:

— Evet, çok dedi.

Sonra her şeyi baştan anlatmaya başladı: Bayan Vronski ile yolculuğunu, Moskova'ya varışını, gardaki kazayı. Sonra, başlangıçta kardeşine, arkasından Doli'ye duyduğu acımayı.

Aleksey Aleksandroviç sert:

— Gerçi senin kardeşin ya, bence bağışlanamaz böyle bir insan, dedi.

Anna gülümsedi. Kocasının bunu, düşüncelerini açığa vurmasına akrabalık bağlarının engel olamayacağını göstermek için bile bile söylediğini anlamıştı. Kocasının bu huyunu bilirdi, severdi.

Aleksey Aleksandroviç:

— İşin tatlıya bağlandığına, senin de döndüğüne sevindim, diye ekledi. Ee, bakanlığa yeni getirdiğim hizmet anlayışı üzerine ne düşünüyorlar orada?

Anna, kocasının sözünü ettiği hizmet anlayışı üzerine orada bir şey duymamıştı. Kocası için böylesine önemli olan bir şeyi böylesine kolay unutabildiği için üzüldü. Aleksey Aleksandroviç gurur dolu bir gülümsemeyle:

— Oysa burada çok gürültülere neden oldu, dedi.

Anna, kocasının bu konuda ona kendisiyle ilgili hoş bir şeyler anlatmak istediğinin farkındaydı. Sorularıyla onu amacına doğru götürüyordu. Aleksey Aleksandroviç, dudaklarında hep o gurur dolu gülümsemesi, yeni getirdiği hizmet anlayışı üzerine çeşitli kimselerden duyduğu övgülerden söz etti.

— Çok, pek çok sevindiriyor beni bu. Artık bizde de bu konuda sağlam, akla yatkın bir görüşün yavaş yavaş yerleşmekte olduğunu gösteriyor durum.

Aleksey Aleksandroviç ikinci bardak çayını da kremalı ekmekle içtikten sonra kalktı, çalışma odasına yürüdü.

— Bir yere gitmedin mi? diye sordu karısına. Bir şeye mı sıkıldı canın?

Anna da kalktı, kocasını odasına geçirirken:

— Yoo! dedi. Şimdi neyi okuyorsun?

— Duc de Lille'in *Poesie des enfers*'ini.[21] Çok ilginç bir kitap.

Kişinin, sevdiklerinin zayıf yanlarına gülümsediği gibi sevgiyle gülümsedi Anna. Kocasının koluna girip çalışma odasının kapısına kadar geçirdi onu. Aleksey Aleksandroviç'in akşamları biraz okumadan uyuyamadığını biliyordu. Onun, hemen bütün zamanını alan göreviyle ilgili çalışmalarının yanında, düşünce alanında dikkate değer ilerlemeleri izlemeyi de bir zorunluluk saydığını bilirdi. Aleksey Aleksandroviç'in politikaya, felsefeye, dine gerçekten büyük bir ilgi duyduğunu, bu çeşit kitapları seve seve okuduğunu; ama güzel sanatların büsbütün yabancısı olduğunu, oysa buna karşın ya da –daha doğrusu– bu nedenle bu alanda gürültülere neden olan hiçbir şeyi kaçırmadığını, böyle şeyleri okumayı kendine görev saydığını bilirdi. Anna, kocasının politika, felsefe, din alanlarında birtakım kuşkuları olduğunu, bir şeyler aradığını biliyordu. Ama güzel sanatlar, şiir, özellikle müzik konularında –bunlardan hiç anlamadığı için– kesin çizgilerle belirlenmiş, sağlam kanıları vardı. Shakespeare'den, Raphael'den, Beethoven'den; üzerlerinde açık seçik bilgi sahibi olduğu yeni şiir, yeni müzik akımlarının öneminden söz etmeyi severdi.

Çalışma odasında abajurlu mumla koltuğunun yanında bir sürahi su hazır bekliyordu. Anna tam kapıda:

— Ne yaparsan yap dedi. Ben de Moskova'ya mektup yazacağım.

Aleksey Aleksandroviç, karısının elini sıktı. Bir kez daha öptü.

Anna odasına döndüğünde, onu suçlayan, sevilebilecek bir insan olmadığını söyleyen birine karşı kocasını savunuyormuş gibi kendi kendine, "Kim ne derse desin, iyi bir insan," diyordu. "Dürüst, iyi yürekli, kendi alanında otorite bir insan. Ama kulakları pek göze batıyor! Saçlarını kısa kestirdi de ondan mı acaba?"

Tam saat on ikide. Anna mektup masasında Doli'ye yazdığı mektubu bitirmek üzereyken düzgün ayak sesleri duyuldu. Aleksey Aleksandroviç, ayağında terlikler, yıkanmış, saçlarını taramış,

koltuğunun altında kitapla yaklaştı Anna'ya. İçtenlikle gülümseyerek:

— Tamam mı artık? dedi. Yatma zamanı geldi.

Yatak odasına yürüdü.

Anna, Vronski'nin Aleksey Aleksandroviç için söylediğini anımsadı. "Onun için böyle konuşmaya ne hakkı var?" diye geçirdi içinden.

Soyunup yatak odasına geçti. Yüzünde Moskova'dayken gözlerinden, gülümsemesinden fışkıran o canlılık yoktu şimdi. Sönmüştü sanki bu ateş ya da çok derinlere çekilmişti.

XXXIV

Vronski, Petersbug'dan ayrılırken Moskova Caddesi'ndeki geniş dairesini yakın arkadaşı Petritski'ye bırakmıştı.

Petritski genç bir teğmendi. Öyle pek tanınmış bir aileden değildi. Zengin olmak bir yana, gırtlağına kadar borç içindeydi. Her gün akşama doğru içmeye başlardı. Çeşitli olaylar yüzünden –bu olayların bazıları gülünç, bazıları kirli, çirkindi– sık sık inzibat karakoluna düşerdi. Ama arkadaşları da, komutanları da severlerdi onu. Vronski trenden indikten sonra saat on ikide faytonla evine gelince kapıda, çok iyi tanıdığı kiralık bir kupa arabası gördü. Kapının zilini çalınca içeriden erkek kahkahaları, bir kadının cilveli sesi duyuldu. Petritski, "Canavar ruhlulardan biriyse alma içeri!" diye bağırdı. Vronski, kapıyı açan uşağa, kendisinin geldiğini haber vermesini söyledi. Sessizce ilk odaya girdi. Petritski'nin dostu Barones Şilton yuvarlak bir masanın başına oturmuş, kahve pişiriyordu. Leylak rengi atlas elbisesinin içinde, küçücük, pembe beyaz yüzüyle pırıl pırıldı. Paris Fransızcasıyla konuşuyor, kanarya sesini andıran sesi bütün odayı dolduruyordu. Petritski paltosuyla, Yüzbaşı Kamerovski –görevden döndüğü gibi– üniformasıyla, yanında oturuyorlardı.

Petritski sandalyesini devirerek fırladı yerinden.

— Bravo! Vronski! diye bağırdı. Ev sahibi geldi! Barones, yeni kahvelikle kahve pişir ona.

Baronesi gösterip ekledi:

— Nasıl, dairenin yeni süsünü sevdin mi? Tanışıyorsunuz sanırım?

Vronski, baronesin küçük elini sıkarken neşeyle gülümsedi.

— Daha neler! Eski dostuz biz!

Barones:

— Yoldan geliyorsunuz, dedi. Hemen gidiyorum. Ah, size engel olacaksam hemen giderim.

Vronski:

— Siz her yerde evinizde gibisinizdir barones, dedi. Kimseyi rahatsız etmezsiniz.

Kamerovski'nin elini sıkarken soğuk bir tavırla ekledi:

— Selam, Kamerovski.

Barones, Petritski'ye döndü:

— Siz böyle kibar, hoş şeyler söylemiyorsunuz insana.

— Hayır, nedenmiş. Yemekten sonra söylediklerim bunlardan kötü olmuyor ki!

— Öyle... Yemekten sonra gereği yok çünkü!

Barones gene oturdu, yeni kahveliğin vidasını özenle açarken:

— Bir kahve yapayım size, dedi. Siz de bu arada gidin yıkanın, hazırlanın. (Petritski'ye döndü) Piyer (Petritski ile arasındaki ilişkiyi gizlemeden, Petritski soyadından benzeterek Piyer derdi ona) kahve getir. Biraz daha kahve ekleyeceğim.

— Bozacaksın...

— Bozmam! (Vronski'nin, arkadaşıyla konuşmasını arada kesti.) Karınız nerede? Biz burada evlendirdik sizi. Getirdiniz mi karınızı?

— Hayır barones. Çingene doğdum ben, Çingene öleceğim.

— Öylesi daha iyi. Verin elinizi.

Barones, Vronski'nin elini bırakmadan, araya şakalar da karıştırarak, ona gelecek üzerine kurduğu son planları anlatmaya, ondan akıl danışmaya koyuldu.

— O hâlâ ayrılmak istemiyor benden! Ne yapabilirim bu durumda? (O dediği kocasıydı.) Mahkemeye vermek istiyorum. Ne dersiniz? Kamerovski, kahveyle ilgilenin, taşıyor... Görüyorsunuz, iş konuşuyorum! Mahkemeye vermek istiyorum, çünkü bana gerekli malım. (Küçümser bir tavırla gülümsedi barones.) Şu saçmalığa bakın, sözde ihanet ediyormuşum ona da, bu yüzden vermek istemiyormuş malımı...

Vronski bu güzel kadının konuşmasını zevkle dinliyor, başını sallıyor, yarı şaka yarı ciddi, yol gösteriyordu ona. Sonra hemen, bu tür kadınlarla konuşurken takındığı tavrı takınıyordu. Onun Petersburglu tanıdıkları taban tabana zıt iki gruba ayrılırdı. Birinci grupta sıradan aptal, en önemlisi de

gülünç insanlar vardı. Bunlar bir kocanın, nikâhlı karısından başka bir kadınla ilişkisi olmaması gerektiğine; kızın masum, kadının utangaç, erkeğin tam erkek, ağırbaşlı, sağlam karakterli olması, çocuklarını iyi yetiştirmesi, ailesini kendi kazancıyla geçindirmesi, borçlarını ödemesi, bu gibi bir sürü aptalca şeyin daha gerektiğine inanırlardı. Bunlar geri kafalı, gülünç insanlardı. Ama öteki gruptakiler bambaşkaydılar. Gerçek insanlardı bunlar. Bütün arkadaşlarıyla birlikte Vronski de bu gruptandı. Bunlar için en önemli olan yakışıklılık, güzellik, kibarlıktı. Soylu, cesur, neşeliydiler. Kişinin tutkularına kendini yüzü kızarmadan bırakmasının, geri kalan her şeyi hafife almasının gerektiğine inanırlardı.

Vronski, Moskova'dan, bambaşka bir dünyadan getirdiği izlenimlerin etkisi altında ancak ilk anda bir şaşkınlık geçirdi. Ama ayaklarını eski terliklerine sokmuş gibi, hemen eski neşeli, hoş yaşamına dalıvermişti.

Kahveye yetişilememiş, o da taşmış, böylece asıl gerekli olanı getirmiş, yani gürültüye, kahkahalara neden olmuş, değerli halı ile baronesin elbisesine dökülmüştü.

— Peki, peki, hadi gidin artık, yoksa yıkanacağınız yok. Yıkanmazsanız, kibar bir insanın kirli kalmasına neden olmak gibi en ağır suçlardan birini işlemiş olacağım. Demek bıçağı gırtlağına dayamanın en doğru olacağını söylüyorsunuz...

Vronski:

— Evet, dedi. Hem öyle dayamalısınız ki, eliniz dudaklarınıza yakın olmalı. Elinizi öper, böylece her şey tatlıya bağlanmış olur.

— Pekâlâ, öyleyse bu akşam Fransız tiyatrosunda!

Barones, böyle dedikten sonra, elbisesini hışırdata hışırdata çıktı.

Kamerovski de kalktı. Onun çıkmasını beklemeden, elini uzattı ona Vronski. Banyoya yürüdü. Vronski elini yüzünü yıkarken

Petritski ona durumu, o Moskova'ya gittikten sonra olan biteni kısaca anlatıyordu. Meteliği yoktu. Babası artık para yollamayacağını, borçlarını da ödemeyeceğini söylüyordu. Alay komutanı, bu rezaletleri sürerse onu cezalandırma yoluna gideceğini bildirmişti. Barones kabak tadı vermişti artık. Durmadan para vermek istiyordu ona. Bir tanıdığı kadın daha vardı. Vronski'ye gösterecekti onu. Harika bir şeydi, tam bir Doğulu. "Rebekka'nın cariyesi gibi bir şey, anlarsın ya!" Bereşkovlarla da kavga etmişti. Düello

elçisi yollamak istiyordu ona; ama bunun bir sonuç vermeyeceğini de biliyordu. Kısacası her şey hoş, neşeliydi. Petritski –arkadaşının durumunun ayrıntılarına inmesine izin vermeden– ona yeni, ilginç değişiklikleri anlatıyordu. Petritski'nin böylesine tanıdık öykülerini üç yıllık dairesinin böylesine tanıdık havası içinden dinlerken Vronski bildik, tasasız Petersburg yaşamına dönmenin huzurunu duyuyordu.

Sağlıklı, kırmızı ensesini yıkadığı musluğun kolunu bırakıp:

— Olmaz! diye haykırdı.

Lora'nın, Fertingov'u bırakıp Mileyev ile ilişki kurduğu haberi üzerine bağırmıştı böyle.

— Dünyada olmaz! Öylesine salak, geniş yürekli midir? Ya Buzulukov'dan ne haber?

Petritski:

— Ah, başına öyle hoş bir şey geldi ki, diye haykırdı. Bilirsin, balolara pek düşkündür. Sarayda verilen hiçbir baloyu kaçırmaz. Büyük baloya yeni bir miğferle gitmiş. Yeni miğferleri gördün mü? Çok daha güzel ve hafifler. Ama biraz tuzlu... Dinlesene.

Vronski kalın havluyla kurulanırken:

— Evet, dinliyorum, dedi.

— Büyük prenses, yanında bir elçiyle gidiyormuş önünden. İşin kötüsü, yeni miğferlerden söz ediyorlarmış o anda. Büyük prenses, elçiye yeni bir miğfer göstermek istemiş... Bizim yavruyu görmüş. (Petritski, Buzulukov'un başında miğferle duruşunu taklit etti.) Büyük prenses miğferini istemiş ondan, beriki vermiyormuş. Ne olduğunu hiç kimse anlayamamış. Sağdan soldan göz kırpıyorlarmış ona, ağız burun kıvırıyorlarmış... "Versene" diye fısıldıyorlarmış. Vermiyormuş hâlâ. Donup kalmış öyle. Düşünebiliyor musun? Yalnız şu... adı neydi... miğferi almak istemiş başından... gene vermemiş seninki! Beriki zorla çekip almış, miğfer büyük prensesin ayaklarının dibine düşmüş. Büyük prenses, "İşte yeni miğfer bu," diyerek miğferi çevirince ne görse beğenirsin... İçi elma, şeker dolu değil miymiş... İki *funt*[22] şekerleme! Çalmış o kadar şeyi bizim yavru!

Vronski kahkahalarla gülüyordu. Daha sonra başka şeylerden söz ederlerken bile, miğfer aklına geldikçe sağlam, düzgün dişlerini göstererek

birkaç kez kahkahayla gülmüştü.

Vronski, o yokken olup bitenleri öğrendikten sonra uşağının yardımıyla üniformasını giydi, geldiğini haber vermeye gitti. Komutanını gördükten sonra kardeşine, daha sonra Betsi'ye gitmek, birkaç tanıdığı ziyaret etmek niyetindeydi. Daha çok, Karenina'yı görebileceği yerlere gidecekti. Petersburg'da her zaman olduğu gibi, evden, gece geç saat dönmek niyetiyle çıkmıştı.

İkinci Bölüm

I

Kış sonunda, Kiti'nin sağlığının son durumunu öğrenmek, eski sağlığını kazanması için neler yapma gerektiğine karar vermek için Şçerbatskilerin evinde bir konsültasyon düzenlendi. Kiti hastaydı. İlkbahar yaklaştıkça sağlık durumu daha kötüye gidiyordu. Aile doktoru balıkyağı, demirli ilaçlar, yakı veriyordu ona. Bunlardan hiçbirinin bir yararı olmadığı, doktor ilkbahar gelmeden onun yurtdışına götürülmesinin iyi olacağını söylediği için ünlü bir doktoru çağırmışlardı. Henüz genç, oldukça yakışıklı ünlü doktor, hastayı iyice muayene etmek istedi. Görünüşte büyük haz duyarak, genç kız utangaçlığının barbarlık devrinden kalma bir şey olduğunu, henüz yaşlanmamış bir erkeğin, genç bir kızın çıplak bedenine dokunmasından daha olağan bir şeyin olamayacağı görüşünü savundu. Bunu olağan bulmasının asıl nedeni, aynı şeyi her gün birçok kez yapmasıydı. O anda hiçbir şey hissetmediğini, bunda bir kötülüğünün olmadığını; bu yüzden de, bir kızın ondan utanmasını yalnızca barbarlığın bir kalıntısı olarak görmekle kalmayıp bunu kendine bir hakaret saydığını söylüyordu.

Boyun eğmek gerekiyordu ona. Çünkü bütün doktorların aynı okulu bitirmiş olmalarına, öğrendiklerini hep aynı kitaplardan öğrendiklerine, aynı şeyleri bildiklerine karşın –ayrıca, bazı kimseler bu ünlü doktorun kötü bir doktor olduğunu söylerlerdi– prensesin evinde, çevresinde nedense, bir şeyi yalnızca bu ünlü doktorun bildiğine, Kiti'yi yalnız onun kurtarabileceğine inanılıyordu. Uzun, dikkatli bir muayeneden, utançtan şaşkın bir durumda tir tir titreyen hastanın orasına burasına tık tık vurduktan sonra ünlü doktor ellerini güzelce yıkadı, konuk odasında prensle ayakta konuştu. Prens, doktoru dinlerken ikide bir öksürüyor, yüzünü buruşturuyordu. Görmüş geçirmiş, kafası az çok çalışan, hastalık nedir bilmeyen bir insan olarak tıp bilimine inanmaz, bu komediye için için diş bilerdi. Kiti'nin hastalığının nedenini tam olarak yalnızca bu genç adamın bildiği düşüncesi de öfkesini artırıyordu. Ünlü doktorun, Kiti'nin hastalığı üzerine saçmalarını dinlerken avcıların "boşa havlayan köpek" deyiminin doktora pek yakışacağını düşünüyordu. Öte yandan doktor, bu yaşlı hanım evladına duyduğu küçümsemeyi güçlükle gizliyor, onun anlayış düzeyine inmek için kendini zorluyordu. İhtiyarla konuşacak bir şeyin olmadığını, evde söz sahibinin anne olduğunu anlamıştı. Güzel konuşmadaki ustalığını onun yanında

göstermek niyetindeydi. O sırada prenses, yanında aile doktoruyla konuk odasına girdi. Prens, bütün bu komediyi ne denli gülünç bulduğunu belli etmemeye çalışarak çıktı. Prenses perişan bir durumdaydı. Ne yapacağını bilmiyordu. Kiti'ye karşı kendini suçlu hissediyordu. Prenses:

— Hadi doktor, dedi. Alınyazımızı söyleyin... Hiçbir şeyi gizlemeyin benden...

"Umut var mı?" demek istiyordu; ama dudakları titredi, soramadı bu soruyu.

— Evet doktor? diyebildi yalnızca.

— Önce arkadaşımla konuşayım prenses. Düşüncemi sunmak onuruna sonra erişeceğim.

— Yalnız mı bırakalım sizi?

— Uygun bulursanız...

Prenses göğüs geçirip çıktı.

Doktorlar yalnız kalınca aile doktoru, düşüncesini ürkek ürkek açıklamaya başladı. Verem başlangıcı olduğunu sanıyordu; ama... falan filan... Ünlü doktor dinliyordu onu, konuşmasının orta yerinde büyük altın saatine bakıp:

— Evet, dedi; ama...

Aile doktoru konuşmasını saygıyla kesti.

— Bildiğiniz gibi bizler veremin varlığını kesinlikle söyleyemeyiz. Asıl belirtilerin ortaya çıkmasına dek kesin bir belirti yoktur çünkü. Ama kuşku edebiliriz. Bazı belirtiler var: İştahsızlık, aşırı sinirlilik hâli gibi. Önce düşünülmesi gereken şudur: Veremden kuşku ediliyorsa, hastanın iyi beslenmesi için ne yapmak gerekir?

Aile doktoru kibarca gülümsedi:

— Ama biliyorsunuz ki, bu hastalıkta genellikle ruhsal nedenler söz konusudur.

Ünlü doktor gene saatine baktı.

— Evet, öyle olduğu biliniyor. Afedersiniz. Yausk Köprüsü'nün onarımı bitti mi acaba, yoksa dolaşmam mı gerekecek gene? Ya! Bitti demek! Öyleyse yirmi dakikada varırım oraya. Ne diyorduk: Hastanın iyi

beslenmesini sağlamak, sinirlerini güçlendirmek gerek. Bunların ikisi birbirine bağlıdır. Bu nedenle iki yönden çalışmalı.

Aile doktoru:

— Yurtdışına gitme işi? diye sordu.

— Yurtdışına gitmeye karşıyım ben. İzninizle şunu da söyleyeyim: Bir verem başlangıcıyla karşı karşıyaysak –ki bunu bilemeyiz– yurtdışına gitmenin bir yararı olamaz. Beslenmeyi düzene sokacak, ayrıca zararı dokunmayacak bir şey gerek.

Ünlü doktor, hastanın Soden Kaplıcası'na götürülmesinin iyi olacağını söyledi. Hastanın Soden Kaplıcası'na götürülmesini istemesinin asıl nedeni, oranın sularının bünyeye zararının olmamasıydı.

Aile doktoru dikkatle, saygıyla dinliyordu onu. Sonunda:

— Ama hastanın yurtdışına götürülmesinin bence, hava değişikliği, anılarını tazeleyen koşullardan uzaklaşması yönünden yararı olacaktır, dedi. Sonra... annesi de istiyor.

— Ya! Öyleyse varsın gitsinler. Ama şu Alman şarlatanlarının çok zararı olacak... Bizi dinleseler iyi olurdu... Neyse, gitsinler öyleyse...

Bir kez daha baktı saatine:

— O! Geç olmuş, dedi.

Kapıya yürüdü.

Ünlü doktor (daha kibar davranmış olmak için) prensese, hastayı bir kez daha görmesi gerektiğini söyledi.

Yaşlı kadın korkuyla:

— Nasıl? diye sordu. Bir kez daha mı muayene edeceksiniz onu?

— Yoo, hayır, bazı şeylere bakacağım prenses.

— Buyrun.

Prenses, doktorla Kiti'nin yanına, konuk odasına girdi. Kiti, biraz önce muayene olurken duyduğu utancın tuhaf parıltısı gözlerinde, odanın ortasında ayakta duruyordu. Çok zayıflamıştı. Yanaklarında hafif bir allık vardı. Doktoru görünce yüzü kıpkırmızı oldu, gözleri yaşardı. İyileşmesi için gösterilen çabaların hepsini budalalık, hatta gülünecek bir uğraş olarak görüyordu. İyileşmesi için yapılanlar onun için paramparça olmuş bir

vazonun parçalarını birleştirmeye uğraşmak kadar gülünçtü. Kalbi parça parçaydı. Onlar da kalkmış birtakım haplarla, tozlarla iyi etmeye çalışıyorlardı onu! Ama annesini kıramazdı. Hele annesi kendini ona karşı suçlu görüyorken hiç yapamazdı bunu.

Ünlü doktor:

— Oturunuz lütfen prenses, dedi.

Gülümseyerek geçti, Kiti'nin karşısına oturdu, nabzını tuttu, gene can sıkıcı sorular sormaya başladı ona. Sorularını yanıtlıyordu Kiti. Ama birden öfkelenip ayağa kalktı.

— Bağışlayın doktor, dedi. Ne yalan söyleyeyim, boşuna uğraşıyorsunuz. Bir şey elde edemeyeceksiniz. Aynı soruyu üç kez soruyorsunuz.

Ünlü doktor onun bu çıkışına hiç alınmadı. Kiti odadan çıkınca perensese döndü:

— Sinirleri bozuk, dedi. Zaten bitirmiştim ben de...

Sonra, aşırı derecede zeki bir kadına anlatır gibi, prensese kızının durumunu bilimsel olarak açıkladı. Sözlerini, gereksiz, bir şeye yaramayacak birtakım suları nasıl içeceğini anlatarak bitirdi. Yurtdışına gidip gitmemeleri konusunda prensesin sorduğu soru karşısında, çok önemli bir konuda karar veriyormuş gibi uzun uzun düşündü. Sonunda verdi kararını: Gideceklerdi yurtdışına; ama oradaki şarlatanların dediklerine kulak asmayacaklar, her şeyi ona danışacaklardı.

Doktor gidince neşeli bir hava doldu evin içine sanki. Kızın yanına döndüğünde neşeliydi prenses. Kiti de neşeliymiş gibi davranıyordu. Son zamanlarda sık sık neşeliymiş gibi davranması gerekiyordu zaten.

— Vallahi hasta değilim maman, dedi, ama çok gitmek istiyorsanız, gidelim.

Sonra, yurtdışına gitmek onu ilgilendiriyormuş gibi, yapacakları hazırlıklardan söz etmeye koyuldu.

II

Doktorun gitmesinden hemen sonra Doli geldi. O gün konsültasyon olacağını biliyordu. Lohusa yatağından yeni kalkmıştı. (Kış sonunda bir kız çocuğu olmuştu.) Bir sürü işi, üzüntüsü vardı. Ama gene de süt çocuğunu da, hasta kızını da bırakıp Kiti'nin o gün belli olacak kaderini öğrenmeye gelmişti.

Konuk odasına girdi. Şapkasını çıkarmadan:

— Ee, ne oldu? diye sordu. Neşelisiniz. Durum iyi demek?

Doktorun söylediklerini ona anlatmak istediler. Ama, doktorun söylediklerinin –her ne kadar çok güzel, uzun uzun konuşluysa da– anlatılamayacağını anlamakta gecikmediler. Dikkati çeken tek nokta, yurtdışına gitmek kararıydı.

Doli elinde olmadan içini çekti. En iyi dostu, kız kardeşi gidiyordu. Yaşamı hiç de renkli değildi zaten. Barışmalarından sonra Stepan Arkadyeviç ile ilişkileri küçültücüydü. Anna'nın yaptığı lehimin pek o kadar sağlam olmadığı anlaşılmıştı. Aile düzeni aynı yerinden kırılmıştı gene. Belirli bir şey yoktu ortada; ama Stepan Arkadyeviç hemen hiç bulunmuyordu evde. Parası da olmuyordu çoğunlukla. Kocasının yeni ilişkileri olduğu kuşkusu Doli'ye sürekli acı veriyordu. Kıskançlığı yüzünden çektiği acılardan korktuğu için içinden bu kuşkularını kovmaya çalışıyordu. O zaman olduğu gibi bir kıskançlık patlaması daha olamazdı onda. İhanete uğradığı ortaya çıksa bile, bu onu o zaman olduğu gibi etkileyemezdi. Böyle bir şeyin var olduğunun anlaşılması onu aile içindeki alışkanlıklarından uzaklaştırırdı ancak. Kocasını, bu zayıflığı yüzünden en çok da kendini küçük görerek, kendi kendini aldatmayı uygun bulurdu. Ayrıca, kalabalık ailenin bitmek bilmeyen dertleri de üzüyordu onu: Kâh sütü kesiliyordu, kâh dadı kadına sormadan alıp başını bir yerlere gidiyordu, kâh –şimdi olduğu gibi– çocuklardan biri hastalanıyordu.

Prenses:

— Seninkiler nasıl? diye sordu.

— Ah maman, bizim derdimiz biter mi... Lili hastalandı, kızıl olmasından korkuyorum. Kiti'nin durumunu öğreneyim diye çıktım, yoksa evden dışarı

adımımı atmıyorum. Tanrı korusun, bir de kızılsa...

Doktorun gittiğini duyunca prens de çıkmıştı odasından. Yanağını, öpmesi için Doli'ye uzattıktan sonra bir süre konuştu onunla, sonra karısına döndü:

— Neye karar verdiniz? Gidiyor musunuz? Peki, beni ne yapacaksınız?

Prenses:

— Sanıyorum senin kalman gerekecek Aleksandr, dedi.

— Nasıl isterseniz.

Kiti:

— Maman, dedi. Niçin bizimle gelmiyor babam? Hem o eğlenir, hem biz.

Yaşlı prens ayağa kalktı. Kiti'nin saçını okşadı. Kiti başını kaldırıp babasının yüzüne baktı. Kendini zorlayarak gülümsedi. Babasının, onunla pek az konuşmasına karşın, aile içinde onu en iyi anlayanın o olduğunu düşünürdü her zaman. Ailenin en küçüğü olduğundan, babası en çok onu severdi. Babasının bu sevgisinin onu anlamasına yardım ettiğine inanırdı. Şimdi de bakışı babasının –ona ısrarla bakan, içtenlik dolu– mavi gözlerinde durunca, babası onun içini biliyor, ruhunda olup biten kötü şeylerin hepsini anlıyor gibi gelirdi ona. Öpmesi için yanağını hafifçe uzattı babasına. Ama yalnızca saçını okşadı prens.

— Şu takma saç modası da ne tuhaf şey! diye mırıldandı. Kızının saçını okşayamıyor da, ölmüş pis pis kadınların saçını okşuyor insan. (Büyük kızına döndü.) Ee, Doli, senin çapkın ne âlemde?

Doli kocasından söz edildiğini anlamıştı.

— Hiç babacığım, dedi. Hep dışarılarda dolaşıyor, hemen hiç görmüyorum yüzünü.

Elinde olmadan, dudaklarında alaycı bir gülümsemeyle söylemişti bunu. Prens:

— Koruyu satmak için köye gitmedi mi daha? diye sordu.

— Gitmedi. Hazırlanıyor...

— Bak hele! diye mırıldandı prens. (Otururken karısına döndü.) Evet, ben de hazırlanayım mı? Başüstüne efendim. (Küçük kızına dönüp sürdürdü

konuşmasını.) Bak, ne diyeceğim Katya, bir gün, güzel bir günün pırıl pırıl sabahında uyanınca kendi kendine şöyle söyle: "Bütünüyle iyileştim artık, eski neşem yerine geldi, gene sabahları erken, soğukta babacığımla dolaşmaya çıkacağız." Nasıl?

Prensin söylediğinde görünüşte bir şey yoktu; ama Kiti suçüstü yakalanan bir suçlu gibi telaşlandı, heyecanlandı. "Evet, her şeyi biliyor, anlıyor," diye geçirdi içinden. "Bu sözleriyle bana bunun, yüz kızartıcı bir şey olsa bile unutulması gerektiğini söylemek istiyor." Babasına bir şey söyleyecek gücü bulamadı kendinde. Ağzını açıp bir şey söyleyecekti ki, birden ağlamaya başladı, koşarak çıktı odadan.

Prenses hızla döndü kocasına, öfkeli:

— Görüyor musun şakalarını? dedi. Sen her zaman...

Uzun uzun söylendi kocasına. Prens, karısının sitemli sözlerini sesini çıkarmadan dinliyordu. Ama yüzü giderek bulutlanmaktaydı. Prenses sürdürüyordu konuşmasını:

— Zavallının acınacak durumu var, oysa sen, hastalanmasına neden olan şey kendisine çıtlatıldığında bile kızcağızın acı çektiğini anlayamıyorsun. Ah, insanlar anlaşılmıyor ki! (Ses tonunun değişmesinden, onun sözü Vronski'ye getirdiğini Doli de prens de anlamışlardı.) Böylesine iğrenç, soysuz insanlara karşı yasa niçin çıkarmazlar, anlamam.

Prens, koltuktan kalkarken canı sıkkın:

— Ah, dinlemek istemiyorum, dedi.

Odadan çıkmak istiyormuş gibi yürüdü; ama kapıda durdu.

— Yasalar var anacığım... Sen istedin bunu. Söyleyeceğim bütün suçun kimde olduğunu: Şensin suçlu, sen, gene sen. Bu gibi züppelere karşı yasa diyorsanız, her zaman olmuştur, şimdi de var. Evet efendim, olmaması gereken şeyi yapmamış olsaydınız yaşıma başıma bakmaz düelloya çağırırdım o züppeyi. Evet, şimdi de iyileştirmeye çalışın kızınızı bakalım. Bir sürü palyaço gelip gitsin...

Besbelli, prensin söyleyecek çok şeyi daha vardı; ama prenses onun pek sert konuştuğunu gördüğü anda –önemli konularda her zaman olduğu gibi– yelkenleri suya indirmiş, kocasından özür dilemişti.

Kocasına doğru yürüdü.

— Alexandre, Alexandre, diye fısıldadı.

Hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. O ağlamaya başlayınca prens de sustu. Karısının yanına geldi. Ne söyleyeceğini bilemeden:

— Hadi yeter, yeter! dedi. Biliyorum, sen de üzülüyorsun. Elden ne gelir! O kadar da üzülmeye değmez doğrusu. Tanrı büyüktür... Üzülme...

Yanağında hissettiği, karısının ıslak öpücüğüne karşılık verip odadan çıktı.

Kiti gözyaşları içinde odadan koşarak çıktığında Doli, annelik ve aile deneyimiyle bu durumda ancak bir kadının bir şey yapabileceğini anlamış, bunu yapmaya karar vermişti. Şapkasını çıkarmış, hayalinde kollarını sıvayarak harekete geçmeye hazırlanmıştı. Annesi babasına saldırırken – anne baba ile kız evlat arasında bulunması gereken terbiye sınırını aşmadan– annesini sakinleştirmeye çalışmış, prensin parlaması üzerine susmuştu. Annesinin yaptığından utanıyor, babasına karşı ise, açığa vurduğu sevgisi için yakınlık duyuyordu. Babası gidince en önemli olanı, gerekeni yapmaya hazırlandı: Kiti'nin yanına gidecek, onu avutacaktı.

— Çoktandır söylemek istiyorum size maman. Levin buraya son gelişinde Kiti'ye evlenme önermişti, biliyor musunuz bunu? Stiva'ya söylemiş.

— Ee, ne olmuş. Anlayamadım...

— Belli ki Kiti geri çevirmiş bu öneriyi. Bir şey söylemedi mi size?

— Hayır, ne onun için ne de öteki için bir şey söyledi. Çok mağrurdur. Ama bütün bunların o yüzden olduğunu biliyorum.

— Düşünün, Levin'i geri çevirdiğine göre... Öteki olmasaydı, yapmazdı bunu, biliyorum... Sonra da böylesine kötü aldatılması...

Kızına karşı ne denli suçlu olduğunu düşünmek prensese korkunç acı veriyordu. Öfkelendiriyordu da onu.

— Ah, bir şey düşünemiyorum artık! Günümüzde herkes kendi aklıyla yaşamak istiyor, annesine bir şeyini açmıyor. Sonra da böyle oluyor işte...

— Maman, ben Kiti'nin yanına gidiyorum.

— Git. Sana engel olan mı var?

III

Kiti'nin vieux saxe biblolarıyla süslü pembe, güzel –daha iki ay önceki Kiti gibi pespembe, gencecik, neşeli küçücük odasına girerken Doli geçen yıl bu odayı birlikte nasıl süslediklerini, eşyaları yerleştirirken ne hevesli, ne neşeli olduklarını anımsadı. Kiti'yi kapının dibindeki alçak iskemleye oturmuş, durgun bakışını halının köşesine dikmiş görünce yüreği buz gibi oldu. Kiti ablasına baktı, yüzünün soğuk, biraz sert görünümü değişmedi.

Darya Aleksandrovna, Kiti'nin yanına otururken:

— Şimdi eve gidip kapanacağım, dedi. Bana gelemeyeceksin bir süre. Seninle konuşmak istiyorum.

Kiti, başını korkuyla kaldırıp çabuk çabuk konuşarak:

— Ne üzerine konuşacaksın benimle? diye sordu.

— Senin üzüntünden başka ne üzerine konuşabilirim?

— Üzüntüm yok benim.

— Bırak bunları Kiti. Benim bir şeyden haberim olmadığını mı sanıyorsun? Her şeyi biliyorum, inan bana, öylesine önemsiz bir şey ki... Hepimiz geçtik bu yoldan...

Kiti susuyordu, yüzünde sert bir anlatım vardı.

Darya Aleksandrovna doğrudan konuya girdi:

— Üzülmene değmez o.

Kiti titrek bir sesle:

— Evet, diye mırıldandı. Değer vermedi bana çünkü. Bir şey söyleme artık! Bir şey söyleme lütfen!

— Peki, ama kim söyledi sana bunu? Böyle bir şey söyleyen olmadı. Seni seviyordu, hâlâ da seviyor, buna inanıyorum, gelgelelim...

Kiti birden öfkelendi:

— Öf... diye bağırdı. Bana en çok acı veren de bu tür avutucu sözler!

İskemlenin üzerinde döndü. Yüzü kızardı. Kemerinin tokasını bir bu elinde, bir öteki elinde sıkarak parmaklarını sinirli sinirli oynatmaya

başladı. Sinirlendiği zaman kız kardeşinin bir şeyle böyle oynadığını bilirdi Doli. Kiti'nin öfkelenince kendinden geçip gereksiz, tatsız şeyler söylediğini de bilirdi. Onu yatıştırmak istiyordu. Ama geç kalmıştı.

Kiti çabuk çabuk konuşarak:

— Neyi, neyi hissettirmek istiyorsunuz bana, neyi? diye sürdürdü konuşmasını. Bana metelik vermeyen bir insana âşık olduğumu, ona olan aşkımdan yataklara düştüğümü mü? Hem bunu bana söyleyen ablam... beni... avuttuğunu sanıyor! Kimsenin beni avutmasını da istemiyorum, bana yalan söylemesini de!

— Kiti, haksızsın.

— Niçin eziyet ediyorsun bana?

— Hayır tam tersine... Görüyorum ki üzülüyorsun...

Ama Kiti öfkesinden ablasının ne dediğini duymuyordu.

— Bir şeye üzüldüğüm yok benim, dedi. Beni avutacağınız bir şey de yok. Beni sevmeyen bir insanı sevmeyecek kadar da gururum var.

Darya Aleksandrovna, kız kardeşinin elini avcunun içine alıp:

— Ben de tersini söylemedim zaten, diye mırıldandı. Yalnız bir şeyi doğru söyle bana... Söyle, Levin açtı mı sana?

Levin'den söz edilmesi –görünüşte– Kiti'nin bütün gücünü tüketmişti. Birden ayağa fırladı, elindeki kemeri yere çarptı, elleriyle çabuk çabuk birtakım hareketler yaparak:

— Levin'in ne ilgisi var bununla? diye başladı. Bana acı çektirmeyi niçin bu kadar istiyorsun, anlamıyorum. Söyledim sana, bir kez daha söylüyorum, gururum var benim, senin yaptığını da hiçbir zaman, evet hiçbir zaman yapmayacağım. Bana ihanet eden, başka bir kadını seven bir erkeğe dönmem ben. Aklım ermez benim böyle bir şeye! Sen yapabilirsin; ama ben yapamam!

Sözünü bitirince, odadan çıkıp gitmek niyetindeydi Kiti. Ama ablasının, başı önünde, bir şey söylemeden üzgün durduğunu görünce bu niyetinden caydı, kapının dibindeki iskemleye oturdu gene, yüzünü mendiliyle kapayıp başını önüne eğdi.

Sessizlik iki dakika sürdü. Doli kendini düşünüyordu. Her zaman hissettiği yüzkarası şimdi (aynı yüzkarasından kız kardeşi söz edince) daha

bir ağır gelmişti ona. Kız kardeşinin böylesine acımasız olabileceğini beklemiyordu. Kızıyordu ona şimdi. Birden bir elbise hışırtısı duydu, aynı anda tutulmak istenen hıçkırık sesiyle birlikte aşağıdan yukarı iki kol boynuna dolandı. Kiti önünde diz çökmüştü.

— Dolinka, öyle... öyle mutsuzum ki... diye fısıldadı Kiti.

Gözyaşıyla ıslak sevimli yüzü, Darya Aleksandrovna'nın eteğinin arasında kayboldu.

Bu gözyaşları, iki kız kardeşi birbirine yaklaştıracak makinenin uyumlu çalışmasını sağlayacak yağdı sanki. Gözyaşlarının akmasından sonra abla, kız kardeş konuşmaya başladılar. Onları ilgilendiren şeyden değil, başka şeylerden söz ediyor; ama birbirlerini anlıyorlardı. Kiti, öfkelenerek ablasına, kocasının ihaneti, küçük düşmesi üzerine söylediklerinin zavallı kadıncağızın yüreğini ta derinden yaraladığını; ama ablasının onu gene de bağışladığını görüyordu. Öte yandan Doli de öğrenmek istediği her şeyi öğrenmişti. Düşüncesinde yanılmadığından kuşkusu kalmamıştı: Kiti'nin onmaz üzüntüsü özellikle Levin'in ona evlenme önermesinden, onun, bunu reddetmesinden sonra da Vronski'nin ihanetine uğramasından geliyordu. Kiti'nin Levin'i sevmeye, Vronski'den nefret etmeye hazır olduğunu anlamıştı. Kiti bu konuda tek sözcük söylememişti. Yalnızca ruhsal durumundan söz etmişti.

Sakinleştikten sonra:

— Üzüntü falan yok içimde, dedi. Ama anlayabilecek misin bunu: Her şeyden, en başta da kendimden tiksiniyorum, nefret ediyorum. Her şey üzerine ne iğrenç şeyler düşünüyorum, bilemezsin.

Doli gülümseyerek:

— Sen iğrenç şeyler düşünemezsin, dedi.

— Çok iğrenç, çok çirkin düşüncelerim var. Anlatamam sana. Can sıkıntısı, keder değil bu, çok daha kötü bir şey. İçimdeki iyi şeylerin hepsi bir köşeye sindi, saklandı sanki de, yalnızca iğrencin iğrenci bir şey kaldı ortada. (Ablasının gözlerinde bir şaşkınlık görünce sürdürdü konuşmasını:) Nasıl anlatsam sana? Babam demin dedi ki... tek isteğimin kocaya varmak olduğunu sanıyor gibime geliyor. Annem balolara götürüyor beni zorla: Bir an önce beni kocaya vermek, böylece benden kurtulmak için sürüklüyor beni oralara sanıyorum. Bunların doğru olmadığını biliyorum; ama

kovamıyorum bu düşüncelerimi içimden. Damat adayı denen adamları görmüyor muyum, cinlerim tepeme çıkıyor. Elbise için ölçümü alıyorlar gibi geliyor bana. Tuvalet giyinip bir yere gitmek eskiden başlıbaşına bir zevkti benim için kendi kendimden hoşlanırdım. Ama şimdi utanıyorum, sıkılıyorum. Evet, nasıl istersen! Doktor... pekâlâ.

Kiti ne söyleyeceğini bilemiyormuş gibi sustu. Kendisinde bu değişiklik olalı beri Stepan Arkadyeviç'ten nefret etmeye başladığını, onu görünce domuz görmüş gibi olduğunu söylemek istiyordu; ama söylemedi.

— Herkesi domuz gibi görüyorum, diye ekledi. Hastalığım bu benim. Belki bir gün geçer...

— Düşünme böyle şeyleri...

— Elimde değil. Yalnız senin evinde çocuklarının yanında mutlu hissediyorum kendimi.

— Ne yazık ki bir zaman gelemeyeceksin bize.

— Hayır, geleceğim. Kızıl geçirdim ben, anneme yalvaracağım...

Kiti annesine yalvardı, yakardı, razı etti onu, ablasının yanına taşındı, çocukların –gerçekten kızıl olan– hastalığı süresince ilgilendi onlarla. Abla, kız kardeş, altı çocuğun altısı için de gereken her şeyi yapıp iyileştirdiler onları. Ama Kiti'nin sağlık durumu düzelmedi. Büyük yortuda Şçerbatskiler yurtdışına gittiler.

IV

Petersburg yüksek sosyetesi aslında bir gruptur. Herkes birbirini tanır, herkes birbirine gider gelir bu sosyetede. Ama bu geniş çevrede küçük gruplar vardır. Anna Arkadyevna Karenina'nın üç ayrı grupta yakın dostları, tanıdıkları vardı. Bu gruplardan biri, kocasının, sosyete koşullarının pek çeşitli, kaprisli bir biçimde birbirine yaklaştırdığı ya da birbirinden uzaklaştırdığı iş adamlarından, emrindeki memurlardan oluşmuş bir iş grubu, resmi bir gruptu. Bu gruptakilere ilk zamanlar beslediği, Tanrı'ya beslenen saygıyı andıran saygısını şimdi güçlükle anımsıyordu Anna. Şimdi hepsini, küçük bir taşra kasabasında herkesin birbirini tanıdığı gibi tanıyordu. Kimin ne gibi alışkanlıkları, zayıf yanları olduğunu, kimin hangi pabucunun ayağını sıktığını biliyordu. Gruptakilerin birbirleriyle ve grup başkanıyla ilişkilerini, kimin kimden yana olduğunu, niçin olduğunu, kimin kimle hangi konularda anlaştığını, hangi konularda anlaşamadığını hep biliyordu. Ne var ki, devlet görevinde çalışanların oluşturduğu, daha çok erkekleri ilgilendiren konuların konuşulduğu bu gruba Anna –Kontes Lidiya Tvanovna'nın uyarılarına karşın– hiçbir zaman ilgi duymamış, ondan hep uzak durmaya çalışmıştı.

Anna'nın daha bir yakın olduğu öteki grup Aleksey Aleksandroviç'in yükselmesine aracı olan, Kontes Lidiya İvanovna'nın başkanı olduğu gruptu. Yaşlı, çirkin, iyiliksever, dindar kadınlarla, zeki, bilgili, yükselmek isteyen erkeklerin grubuydu bu. Bu gruptaki zeki erkeklerden biri ona, "Petersburg sosyetesinin vicdanı" adını takmıştı. Aleksey Aleksandroviç bu gruba çok önem verirdi. Herkesle kolaylıkla anlaşan Anna da, Petersburg'da henüz yeniyken bu gruptan arkadaşlar edinmişti. Oysa şimdi, Moskova'dan döndükten sonra bu gruptan nefret etmeye başlamıştı. Bu grupta herkesin, kendisinin de davranışlarında içten olmadığı inanandaydı. Onların arasında öyle sıkılıyordu ki, Lidiya İvanovna'ya elinden geldiğince seyrek gidip gelmeye başlamıştı.

Anna'nın ilişkisi olan üçüncü bir grup daha vardı. Gerçek sosyeteydi bu grup. Baloların, akşam yemeklerinin verildiği, parlak tuvaletlerin giyildiği sosyete... Bu grup orta sosyete düzeyine düşmemek için –bu gruptakiler orta sosyetedekileri küçümsediklerini sanırlardı ya, aslında zevkleri

onlarınkine benzemekle kalmayıp tıpatıp aynıydı– evet, bu grup orta sosyete düzeyine düşmemek için bir yandan da saraya tutunurdu. Anna'nın bu grupla arasındaki köprü, kuzeninin yüz yirmi bin ruble gelirli karısı Prenses Betsi Tverskaya'ydı. Prenses Betsi Tverskaya, sosyeteye katılmasından bu yana pek sevmişti Anna'yı, ona büyük yakınlık göstermiş, Kontes Lidiya İvanovna'nın grubunu alaya alarak, onu kendi grubuna çekmeye çalışmıştı.

— Yaşlanıp bunayınca ben de öyle olacağım, diyordu. Ama sizin gibi genç, cici bir kadın için o düşkünler yurduna gitmek erkendir henüz.

Maddi olanaklarını aşan giderleri gerektirdiği için Anna ilk zamanlar Prenses Tverskaya'nın bu grubundan elinden geldiğince uzak durmuştu. Hem o zamanlar birinci gruba daha bir ısınmıştı. Ama Moskova'ya gidip döndükten sonra bunun tam tersi oldu. Dinci, ahlâkçı dostlarından kaçmaya, yüksek sosyetenin toplantılarına katılmaya başlamıştı. Bu toplantılarda Vronski ile karşılaşıyor, onu görünce içinde heyecanlı bir sevinç duyuyordu. Vronski'yi daha çok Betsi'nin evinde görüyordu. Vronski'nin kuziniydi Betsi. Vronski, Anna ile karşılaşabileceği her yerde bulunuyor, fırsat buldukça ona aşkından söz ediyordu. Anna'nın ona yüz verdiği yoktu; ama her karşılaştıklarında ruhunu, garda onu ilk kez gördüğü anda parlayan o canlılık duygusu dolduruyordu. Vronski'yi görünce gözlerinin sevinçle ışıl ışıl parladığını, dudaklarında bir gülümsemenin dolaştığını hissediyordu. Söndüremiyordu bu sevinç parlaklığını.

Anna, Vronski'nin onu adım adım izlemesine içerlediğine ilk zamanlar içtenlikle inandırıyordu kendini. Ne var ki, Moskova'dan döndükten hemen sonra, onunla karşılacağını umduğu bir akşam toplantısına gidip de onu orada göremeyince içini dolduran hüzünden kendini aldattığını, bu izlenişin canını sıkmak şöyle dursun, yaşantısına renk veren tek şey olduğunu anlamıştı.

* * *

Ünlü bir opera sanatçısının Petersburg'da sahneye ikinci çıkışıydı. Yüksek sosyete tiyatroda toplanmıştı. Vronski, ilk sıradaki koltuğundan kuzinini görünce arayı beklemeden hemen locasına gitti. Betsi:

— Yemeğe niçin gelmedin? diye sordu.

Sonra gülümseyerek, yalnız Vronski'nin duyabileceği bir sesle:

— Doğrusu şaşıyorum âşıkların bu önsezisine, diye ekledi. O da yoktu. Ama tiyatrodan çıktıktan sonra gel.

Vronski soru dolu bakışlarla baktı kuzininin yüzüne. Betsi başını eğdi. Genç adam gülümseyerek bildirdi ona minnettarlığını, yanına oturdu.

Bu gönül serüveninin iyiye doğru gittiğini büyük bir haz duyarak izliyordu Betsi.

— Ah, dedi, alaylı sözlerini anımsıyorum hep! Nereye gitti o sözler! Fena yakalandınız dostum...

Vronski dudaklarında her zamanki sakin, içten gülümsemesiyle:

— Benim tek istediğim de yakalanmak zaten, dedi. Doğrusunu söylemek gerekirse, yakındığım bir şey var, o da çok az yakalanmış olmam. Umudumu yavaş yavaş yitirmeye başlıyorum.

Arkadaşı adına gücenen Betsi:

— Ne umudunuz olabilir zaten? diye sordu. *Entendons nous*...[23]

Ama Betsi'nin gözlerinde, Vronski'nin ne gibi bir umudu olabileceğini, genç adam gibi onun da çok iyi anladığını, bildiğini açığa vuran birtakım parıltılar dolaşıyordu.

Vronski düzgün dişlerini göstererek gülümsedi:

— Evet, hiçbir umudum olamaz, dedi.

Kuzeninin elindeki saplı dürbünü alıp onun çıplak omzu üzerinden karşı localara bakmaya hazırlanırken:

— Afedersiniz, diye ekledi. Sonunda gülünç duruma düşmekten korkuyorum.

Vronski, kendisi için Betsi'nin gözünde de, sosyetenin gözünde de gülünç duruma düşmenin söz konusu olmadığını çok iyi biliyordu. Bu insanların ancak bir kıza ya da serbest bir kadına tutulup da başarıya ulaşamayanları gülünç bulduklarını biliyordu. Oysa evli bir kadının peşine düşen, ne pahasına olursa olsun onu baştan çıkarmak için varını yoğunu ortaya koyun bir erkeğin yaptığında, hoş, yüce bir şey bulurlardı. Böyle bir erkeğin gülünç duruma düşmeyeceğine inanırlardı. Bu nedenle Vronski, bıyıklarının altında oynaşan mağrur, neşeli bir gülümsemeyle dürbünü indirdi, kuzinine baktı.

Betsi, Vronski'nin yüzüne tatlı tatlı bakarak:

— Peki yemeğe neden gelmediniz? diye sordu.

— Bunu anlatmam gerek size, işim vardı. Ne işiydi bu, biliyor musunuz? Bire yüz, bire bin bahse girerim tahmin edemezsiniz... Bir kocayı, karısına sataşan erkeklerle barıştırıyordum. Doğru söylüyorum!

— Barıştırabildiniz mi bari?

— Aşağı yukarı.

Betsi ayağa kalkarken:

— Bunu bana iyice anlatmalısınız, dedi. Arada gelin.

— Gelemem. Fransız tiyatrosuna gidiyorum.

Betsi pek şaşırmış:

— Nilsson'u bırakıp mı? diye sordu.

Oysa müzik zevki, ünlü opera sanatçısı Nilsson'u sıradan bir ses sanatçısından ayıramayacak kadar zayıftı. Vronski:

— Ne yaparsınız, dedi. Randevum var orada. Hep şu barıştırma işiyle ilgili.

Betsi:

— Ne mutlu dargınları barıştıranlara, dedi. (Birisinden buna benzer bir şey duymuştu.) Ee, oturun öyleyse, anlatın, neymiş?

Gene oturdu Betsi.

V

Vronski, gözlerinin içi gülerek Betsi'ye baktı.

— Biraz uygunsuz; ama dedi. O kadar hoş ki, anlatmayı çok istiyorum. Ama isim söylemeyeceğim.

— Olsun varsın, anlarım ben. Böylesi daha iyi.

— Dinleyin: Neşeli iki genç, faytonla gidiyorlarmış...

— Sizin alayın subaylarından kuşkusuz...

— Subay olduklarını söylemedim. Kahvaltılarını yapmış iki genç işte...

— Doğrusunu söyleyin: Birkaç kadeh atmış, yani...

— Olabilir. Son derece neşeliymişler. Bir arkadaşlarına yemeğe gidiyorlarmış. Bakmışlar, güzel bir kadın faytonla arkadan gelip geçmiş onları. Kadın dönüp bakmış onlara. Hatta başıyla hafiften selam bile vermiş, gülümsemiş... Öyle gelmiş onlara. Anlayacağınız gibi hemen peşine takılmışlar. Dörtnala gidiyorlarmış. Gelgelelim, dilberin faytonunun, onların gittiği evin kapısında durduğunu görünce pek şaşırmışlar. Kadın koşarak üst kata çıkmış. Delikanlılar yalnızca, kısa tülün altından bir çift pembe dudakla çok hoş, küçücük bir ayak görmüşler.

— Öyle canlı anlatıyorsunuz ki, delikanlılardan birinin siz olduğunu düşünüyor insan elinde olmadan.

— Demin ne söylemiştiniz? Neyse, bizim delikanlılar arkadaşlarının dairesine girmişler. Bir veda yemeği veriyormuş arkadaşları. Burada da içmişler, veda yemeklerinde olduğu gibi, belki biraz da fazla kaçırmışlar içkiyi. Yemekte bir ara sözü getirip üst katta kimin oturduğunu sormuşlar. Üst katta kimin oturduğunu bilen çıkmamış. Ev sahibinin uşağına sormuşlar. "Yukarı katta matmazaller mi oturuyor?" diye. Adam orada bir sürü mamzelin oturduğunu söylemiş. Yemekten sonra gençler ev sahibinin çalışma odasına geçmişler, adını sanını bilmedikleri dilbere güzel bir mektup döşenmişler. Mektup baştan sona ateşli aşk sözleriyle doluymuş. Mektupta yazılanlar belki tam anlaşılmaz diye de, durumu açıklamak amacıyla kendileri götürmüşler onu.

— Böylesine iğrenç şeyleri ne diye anlatıyorsunuz bana? Ee, sonra?

— Zili çalmışlar. Hizmetçi kız açmış. Mektubu vermişler. Ayrıca, ikisinin de hemen oracıkta küt diye düşüp ölecek kadar âşık olduklarını söylemişler. Kız şaşkın şaşkın dinliyormuş onları. Ansızın, favorileri sucuğu andıran, kıpkırmızı yüzlü bir adam çıkmış karşılarına. Evde karısından başka kimsenin olmadığını söyleyip kovmuş onları.

— Adamın favorilerinin sucuğu andırdığını nereden biliyorsunuz?

— Dinlesenize. Bugün barıştırmaya gittim onları.

— Peki, ne oldu?

— İşin en ilginç yanı da burası zaten. Meğer bu mutlu çift, bir devlet danışmanıyla evliymiş. Devlet danışmanı şikâyet etmiş bizimkileri, ben de arabulucu oldum. Hem ne arabulucu! İnanın o Taleyran elime su dökemez...

— Güç yanı ne bu işin?

— Dinleyin, anlarsınız... Gerektiği biçimde özür diledik: "Son derece üzgünüz efendim, büyük bir yanlışlık oldu, bağışlayın...". Sucuk favorili devlet danışmanı yumuşadı. Gelgelelim, o da kendi duygularını belirtmek hevesine kapıldı, konuşmaya başlar başlamaz öfkesi de kabarmaya başladı. Kaba kaba sözler söyledi. Politik yeteneklerimin tümünü seferber etmek zorunda kaldım gene. "Kabul ediyorum efendim, hiç de iyi bir şey değil bu yaptıkları; ama rica ederim, siz de ortada bir yanlışlığın olduğunu, gençliklerini dikkate alın. Hem içki sofrasından yeni kalkmışlardı. Anlarsınız sanırım... Çok pişmanlar yaptıklarına, suçlarını bağışlamanızı rica ediyorlar..." Danışman gene yumuşadı. "Pekâlâ kont, kabul ediyorum, bağışlamaya da hazırım; ama bildiğiniz gibi, karımın, tertemiz bir insan olan karımın peşine takılıyorlar sokak ortasında. Birtakım çocuklar olmadık şeyler yapıyorlar, aşşa..." Anladınız elbette. Çocuk dediği de yanımdaydı o anda, ben de onları barıştırmaya çalışıyordum. Politikaya başladım gene, iş tam tatlıya bağlanırken bizim devlet danışmanı, kulaklarına kadar kızardı, sucuk favorileri dimdik oldu; sonra politik inceliklerim yumuşattı onu... Betsi, locasına giren bayana gülümsedi.

— Ah, sen de dinlemelisin bunu, dedi. Öyle gülünç ki...

Sonra, yelpazesini tutan elinin boşta kalan parmağını Vronski'ye uzattı. Locanın ön bölümüne, gaz lambalarının ışığına, herkesin gözü önüne çıktığında gerektiği gibi, bütünüyle çıplak olmak için elbisesinin üst bölümünü bir omuz hareketiyle aşağı indirip:

— Hadi, dedi, *bonne chance.*[24]

Vronski, Fransız tiyatrosuna gitti. Onu üç gündür uğraştıran, çok da eğlendiren arabuluculuk işi ile ilgili konuşmak için alay komutanını görecekti orada. Alay komutanı Fransız tiyatrosundaki hiçbir oyunu kaçırmazdı. Danışmanın karısına sarkıntılık eden gençlerden biri, Vronski'nin çok sevdiği Petritski'ydi. Öteki de alaya yeni katılmış sevimli bir çocuk. Çok iyi bir arkadaş olan genç Prens Kedrov. İşin en önemli yanı, bu işte alayın onurunun söz konusu olmasıydı;

Gençlerden ikisi de Vronski'nin süvari bölüğündendi. Danışman Venden gelmiş, karısına hakaret eden subayları alay komutanına şikâyet etmişti. Venden'in anlattığına göre, genç karısı –altı aylık evliydiler– annesiyle kiliseye gitmiş; ama bilinen nedenle birden rahatsızlanmış orada, ayakta daha fazla duramayacağını anlayınca çıkmış, ilk gördüğü faytona atlayıp eve yollanmış. İki subay takılmış peşine, korkmuş o da, rahatsızlığı daha da çoğalmış, koşarak çıkmış merdivenleri. Görevden yeni dönen Venden, kapının zilini duymuş, birtakım sesler varmış, gidip bakmış. Ellerinde bir mektupla iki sarhoş subayı görünce kovmuş onları. Suçluların şiddetle cezalandırılmalarını istiyordu.

Alay komutanı, Vronski'yi yanına çağırmıştı.

— Hayır, ne derseniz deyin, bu Petritski de çekilmez olmaya başladı artık, demişti. Bir olayın üzerinden hafta geçmeden ötekini çıkarıyor. Bu memur bırakmayacak bu işin peşini, üst makamlara başvuracak.

Vronski olayın çirkinliğinin farkındaydı. Bir düello da söz konusu olamazdı burada. Danışmanı yumuşatmanın, böylece işi örtbas etmenin gerektiği görüşündeydi. Alay komutanının Vronski'yi çağırmasının nedeni, onun dürüst, zeki bir insan olduğuna, en önemlisi de, alayın onuruna çok değer verdiğine inanmasıydı Alay komutanıyla Vronski oturup konuşmuşlar, Petritski ile Kedrov'un Vronski ile devlet danışmanına gidip özür dilemesine karar vermişlerdi. Alay komutanı da, Vronski de soyadı ile çarlık yaveri kordonunun devlet danışmanının yumuşamasında büyük etkisi olacağını biliyorlardı. Gerçekten de bu iki şeyin çok etkisi oldu. Ne var ki, Vronski'nin anlattığına göre, arabuluculuk çabalarının sonucu kesin değildi henüz.

Vronski, Fransız tiyatrosuna gelince alay komutanıyla sigara salonunun bir köşesine çekildiler. Vronski başarısını ya da başarısızlığını anlattı alay

komutanına. Alay komutanı her şeyi enine boyuna düşündükten sonra işi oluruna bırakmaya karar verdi. Ama daha sonra merakını yenemeyip Vronski'ye danışmanla görüşmesinin ayrıntılarını sormaya başladı. Vronski, yumuşayan danışmanın, olayı bir ara yeniden parladığını, adam barışacak gibi olunca Vronski'nin Petritski'yi önüne katıp oradan nasıl sıvışmaya hazırlandığını anlatırken alay komutanı katıla katıla gülmekten kendini alamıyordu.

— Çirkin bir olay; ama çok da gülünç, dedi. Kedrov bu adamla dövüşecek değil ya!

Biraz sonra kahkahayla gülerek sordu gene:

— Fena kızdı demek adam?

Fransız aktris için:

— Claire nasıl bugün? diyordu. Fevkalade, değil mi? Her gün başka bir güzel bu kadın. Yalnız Fransızlara özgü bir özelliktir bu.

VI

Prenses Betsi son perdeyi beklemeden çıktı tiyatrodan. Tuvalet odasında uzun, renksiz yüzünü bol bol pudralamış, ovmuş, kendine çekidüzen vermiş, konuk salonuna çay servisi yapmaları için yeni emir vermişti ki, Büyük Kordon boyundaki konağına kupa arabaları birbiri peşinden gelmeye başlamışlardı.

Konuklar geniş merdivenin dibinde arabalardan iniyorlardı. Yoldan gelip geçenler görsünler de ders alsınlar diye sabahları cam kapının arkasında gazete okuyan şişman kapıcı, büyük cam kapıyı konuklara sessizce açıyor, onlara yol veriyordu.

Saçlarını yeniden düzeltmiş, makyajını tazelemiş Betsi ile konuklar –biri bir kapıdan, ötekiler öteki kapıdan– hemen hemen aynı anda girdiler konuk salonuna. Salon, koyu renk duvarları, kalın halıları; mumların ışığı altında beyazlığıyla göz kamaştıran örtüsü, gümüş semaveri, saydam porselen çay takımlarıyla pırıl pırıl masasıyla pek hoştu.

Betsi semaverin başına oturup eldivenlerini çıkardı. Ortalıkta sessiz dolaşan uşakların yardımıyla sandalyeleri oradan oraya taşıyıp yerleştiler. Konuklar iki gruba ayrılmıştı. Birinci grup ev sahibesiyle semaverin çevresinde, ikinci grup karşı köşede, bir elçinin siyah kadife tuvaletli, kaşları simsiyah güzel karısının çevresinde toplanmıştı, iki grupta da başlangıçta konuşma, her zaman olduğu gibi, yeni gelenleri karşılamalarla, selamlarla, çaya buyur etmelerle –hangi konu üzerinde duracaklarını arıyorlarmışçasına– sık sık kesiliyordu.

Elçinin karısının grubundaki bir diplomat:

— Bir aktris olarak fevkalade buluyorum onu, diyordu. *Kaulbach'*ı[25] çok iyi incelediği belli. Nasıl düştüğünü gördünüz...

— Ah, Nilsson'dan söz etmeyelim lütfen! Yeni bir şey söylenemez onun üzerine.

Bunu söyleyen, üzerinde eski ipek bir elbise olan kaşsız, takma saçsız, kırmızı yüzlü, şişko, sarışın bir kadındı. Saflığıyla, damdan düşer gibi konuşmalarıyla ünlü Prenses Myahkaya, *enfant terrible*e[26] derlerdi ona.

Salonda iki grubun tam ortasında duruyor, konuşmaları dinleyip kâh bu grubun sözüne karışıyordu, kâh öteki grubun.

— Kaulbach üzerine bu sözü bugün üç kişiden duydum, diye ekledi. Sözleşmiş gibi üçü de aynı şeyi söylediler. Bu, sözün neresinden hoşlanmışlar, anlamadım gitti.

Konuşma Prenses Myahkaya'nın bu karışmasıyla yarıda kesilmişti. Yeni bir konu bulmak gerekiyordu.

İngilizce small-talk denilen güzel konuşma sanatının ustası elçinin karısı, herkes gibi, neden söz edeceklerini bilemeyen diplomata döndü:

— Gülünç; ama onu bunu kötülemeyen bir şeyler anlatın bize.

Diplomat gülümsedi.

— Bunun çok güç olduğunu, ancak başkalarını küçük düşüren sözlerin bizi güldüreceğini söylerler, dedi. Ama deneyeceğim. Herhangi bir konu söyleyin. İş konuyu bulmakta. Konu hazır olduktan sonra onu işlemek kolaydır. Geçen yüzyılın ünlü laf ebeleri, günümüzde yaşasalardı dinlemeye değer bir şeyler anlatmakta büyük güçlük çekerlerdi bence. Çok olmuştur bunu düşündüğüm. Akıllı uslu konuşmalar öylesine can sıkmaya başladı ki...

Elçinin karısı gülümseyerek kesti sözünü:

— Sizden önce de söyleyenler oldu bunu.

Hoş bir konuşma başlamıştı. Ne var ki, fazla hoş olduğu için çabucak bitti. Her zaman iyi sonuç veren şeye, dedikoduya dönmek gerekiyordu. Diplomat, masanın yanında ayakta duran sarışın, yakışıklı genci bakışıyla gösterip:

— Tuşkeviç'de, siz de XV. Louis'yi andıran bir şeyler bulmuyor musunuz? dedi.

— Ah, evet! Bu konuk salonunu çok seviyor, bu yüzden böyle sık geliyor buraya.

Bu konuşma tuttu. Çünkü bu konuk salonunda açık açık konuşulmayacak şeylerden, yani Tuşkeviç ile ev sahibesinin ilişkilerinden üstü kapalı söz ediliyordu.

Ev sahibesiyle semaverin çevresindeki grupta da konuşma kaçınılmaz üç konu arasında sürüyordu –sosyetenin en son haberi, tiyatro ve yakın

tanıdıklardan birinin başka bir tanıdık için söylediği sözler– arasında bir süre gidip geldikten sonra en son konu, yani dedikodu üzerinde sürüyordu.

— Duydunuz mu, Maltişçeva da –kızı değil, anne Maltişçeva– kendine *diable roce*[27] kostüm diktiriyormuş!

— Niçin olmasın? Hoş bir şey bu!

— Şaşıyorum doğrusu, onun gibi aklı başında bir insanın, gülünç duruma düştüğünü görememesi çok tuhaf.

Zavallı Maltişçeva'yı suçlamak, onu alaya almak için herkesin söyleyecek bir şeyi vardı. Konuşma, tutuşmuş bir ateş gibi neşeyle alevleniyordu.

Prenses Betsi'nin, gravür koleksiyonu yapmayı çok seven temiz yürekli, şişman kocası, karısının konukları olduğunu öğrenince kulübe gitmek için çıkarken konuk salonuna uğradı. Yumuşak halı üzerinde sessizce Prenses Myahkaya'nın yanına sokuldu:

— Nasıl, Nilsson'u beğendiniz mi? diye sordu.

Yaşlı kadın:

— Ah, dedi. Böyle sessizce yaklaşılır mı insana? Ödümü kopardınız! Operadan söz etmeyin bana lütfen. Müzikten anlamazsınız siz. iyisi mi ben sizin düzeyinize ineyim de çinilerinizden, gravürlerinizden konuşalım. Geçenlerde bitpazarından aldığınız değerli sanat eserini anlatsanıza!

— İsterseniz göstereyim onu size? Ama anlamazsınız...

— Gösterin, gösterin. Öğrettiler bana şeyler... ne diyorlardı onlara... bankerler... çok değerli, hoş gravürler varmış... Gösterdiler de bazı değerli gravürleri...

Ev sahibesi semaverin öte yanından seslendi:

— Nasıl, Şütsburgların evine mi gittiniz?

— Evet ma chère. Kocamla beni yemeğe çağırdılar. Yemekte verdikleri sosun bin rubleye çıktığını söyler dururlardı bana (Prenses Myahkaya, herkesin onu dinlediğini hissetmiş, yüksek sesle konuşmaya başlamıştı) ne yalan söyleyeyim, çok iğrenç bir sostu. Yemyeşil bir şey... Bir kez de ben çağırmalıyım onları yemeğe, seksen beş kapiklik bir sos yapmalıyım, görsünler sos nasıl olur... Bin rublelik sos yapmasını bilmem ben...

Ev sahibesi:

— Üstüne yoktur senin! dedi.

Bir başkası:

— Harika bir kadındır, diye ekledi.

Prenses Myahkaya'nın sözlerinin etkisi her zaman aynı olurdu. Bunun sırrı –çoğu zaman, şimdiki gibi pek yerli yerinde konuşmamasına karşın– basit, anlamlı şeyler söylemesindeydi. Bu çeşit sözleri çevresinde, başarılı şakaların yaptığı etkiyi yapardı. Prenses Myahkaya sözlerinin niçin böylesine bir etki ettiğine aklı ermez; ama bu etkinin var olduğunu hisseder, bundan yararlanırdı.

Bu nedenle Prenses Myahkaya konuşurken herkes susmuş, onu dinliyordu. Elçinin karısının grubunda bile kesilmişti konuşma. Ev sahibesi, konuklarının hepsini bir grupta toplamak amacıyla elçinin karısına seslendi:

— Çay içmemeye kararlı mısınız hâlâ? Buraya buyrun isterseniz.

Elçinin karısı gülümsedi.

— Hayır, burada çok iyiyiz.

Sonra yarıda kesilen konuşmasını sürdürdü.

Herkesin ilgilendiği bir şeyden söz ediyorlardı burada. Karı koca Kareninleri çekiştiriyorlardı. Anna'nın bir arkadaşı:

— Moskova'ya gidip geldikten sonra çok değişti Anna, diyordu. Tuhaf bir hava geldi üzerine.

Elçinin karısı:

— Ondaki değişiklik, beraberinde Aleksey Vronski'nin gölgesini getirmesidir, dedi.

— Öyle ya... Grimm'in bir masalı vardır: Gölgesiz adam, gölgeden yoksun bırakılan adam... Ama ona bu ceza bir suçuna karşılık verilmiştir. Doğrusu, bunun ne biçim bir ceza olduğunu hiç anlayamamışımdır. Ne var ki, bir kadının gölgesiz olması hoş bir şey olmasa gerek.

Anna'nın arkadaşı:

— Öyle ama, kadınların gölge sahibi olmaları çoğunlukla kötü sonuç verir.

Bu konuşmayı duyan Prenses Myahkaya birden seslendi oturduğu yerden:

— Dağlara taşlara... Çok iyi bir insandır Karenin. Kocasını sevmiyorum; ama ona bayılıyorum.

Elçinin karısı:

— Kocasını neden sevmiyorsunuz? diye sordu. Oysa örnek bir insandır. Kocam onun gibi bir devlet adamının Avrupa'da bile az bulunduğunu söyler.

Prenses Myahkaya:

— Benim kocam da aynı şeyi söylüyor; ama ben inanmıyorum, dedi. Kocalarımız söylemeselerdi, gerçeği görebilirdik belki. Ama bence Aleksey Aleksandroviç düpedüz aptalın biridir. Alçak sesle söylüyorum bunu... Her şey ne kadar açık seçik, değil mi? Eskiden, onu zeki bulmam emredildiği zamanlar onun ne denli zeki olduğunu göremediğim için bende akıl olmadığı kuşkusuna kapılırdım. Ama onun aptal olduğunu söylemeye başladığım anda –ki alçak sesle söylüyorum bunu– her şey açık seçik anlaşılır oldu. Öyle değil mi?

— Bugün pek sertsiniz...

— Hiç de. Başka bir çıkış yolu yok benim için ikimizden biri aptal. Bildiğiniz gibi, insan kendi aptallığını kabul edemez.

Diplomat, bir Fransız dizesinin Rusçasını söyledi:

— Hiç kimse durumundan hoşnut değildir, aklından hoşnuttur herkes.

Prenses Myahkaya hemen ona döndü:

— Evet, evet öyle. Ama şunu söyleyeyim ki, Anna'ya toz konduramazsınız ben buradayken. Çok tatlı, sevimlidir o. Herkes ona âşıksa, gölge gibi peşine takılıyorsa, onun günahı ne?

Anna'nın arkadaşı:

— Ben de onu suçlamak istememiştim zaten, dedi.

— Bizim arkamıza gölge gibi takılan olmuyorsa, bu bize başkalarını suçlamak hakkını vermez.

Prenses Myahkaya, Anna'nın arkadaşının ağzının payını verdikten sonra kalktı, elçinin karısıyla birlikte masanın çevresinde toplanmış gruba katıldı;

Burada Prusya kralından söz ediyorlardı. Betsi:

— Kimi çekiştirdiniz orada? diye sordu.

Elçinin karısı gülümseyerek otururken:

— Kareninleri, dedi. Prenses, Aleksey Aleksandroviç'i anlattı bize.

Ev sahibesi kapıya bakarak:

— Ne yazık ki biz dinleyemedik, dedi.

Sonra, salona giren Vronski'ye gülümseyerek seslendi:

— Sonunda gelebildiniz demek!

Vronski salondakilerin hepsiyle tanışmak bir yana, hepsini her gün görüyordu. Bu nedenle salona, biraz önce çıktığı odaya giren insanın rahatlığıyla girmişti. Elçinin karısının sorusuna:

— Nereden mi geliyorum? diye karşılık verdi. Elden ne gelir, doğrusunu söylemeli... Buff'tan. Galiba yüzüncü kez gidiyorum oraya, her gidişimde başka bir haz duyuyorum. Çok hoş bir şey! Biliyorum, ayıp bu; ama ne yaparsınız uyuyorum operada ben; ama Buff ta son dakikaya kadar oturuyorum, hoşuma da gidiyor. Bu akşam...

Fransız aktrisimin adını söyledi, onun üzerine bir şey anlatmaya hazırlanıyordu ki, elçinin karısı şakacı bir dehşetle sözünü kesti:

— Sözünü etmeyin lütfen o felaket şeyin.

— Pekâlâ, pekâlâ, etmeyeceğim. Zaten herkes bilir bu felaket şeyleri.

Prenses Myahkaya araya girdi:

— Orası insana opera gibi haz verseydi, hepimiz oraya giderdik.

VII

Koridordan ayak sesleri geldi. Prenses Betsi, gelenin Karenina olduğunu bildiği için Vronski'ye baktı. Vronski kapıya bakıyordu. Yüzünde tuhaf, yeni bir anlam vardı. Salona giren Karenina'ya sevinçle baktı –ısrarlı, aynı zamanda ürkek bir bakıştı bu– ağır ağır hafifçe doğruldu yerinden. Anna, her zamanki gibi dik, bakışının yönünü değiştirmeden, onu sosyetenin öteki kadınlarından ayıran kararlı, hafif, çabuk adım atışıyla birkaç adımda ev sahibesinin yanına vardı, elini sıktı, gülümsedi. Gülümsemesini sürdürerek Vronski'ye baktı. Vronski öne eğilip selam verdi ona, oturması için bir sandalye sürdü.

Anna, Vronski'nin selamına, başını eğerek karşılık verdi, kızardı, kaşlarını çattı. Ama tanıdıklarına çabuk çabuk selam verir, ellerini sıkarken ev sahibesine döndü:

— Kontes Lidiya'daydım. Daha erken gelmek istiyordum; ama kalkamadım bir türlü. Sir John oradaydı. Çok ilginç bir insan.

— Şu misyoner mi?

— Evet. Hindistan'daki yaşam üzerine son derece ilginç şeyler anlatıyordu.

Anna'nın gelmesiyle yarıda kesilen konuşma, üflenen bir lambanın alevi gibi yeniden parlamıştı.

— Sir John mu? Ha, Sir John. Gördüm onu. Güzel konuşuyor. Vlasyeva sırılsıklam âşık ona.

— Sahi, en küçük Vlasyeva'nın Topov ile evleneceği doğru mu?

— Evet, kesin karar verilmiş diyorlar.

— Anasına babasına şaşıyorum. Bunun bir aşk evlenmesi olduğunu söylüyorlar.

Elçinin karısı:

— Aşk mı? dedi. Sizin de ilkel düşünceleriniz varmış demek... Aşktan söz eden kim günümüzde?

Vronski:

— Ne yaparsınız, dedi. Bu budalaca, köhne modayı hâlâ silip atamadık...

— Bu modayı bırakamayanlar için böylesi daha kötü. Yalnız akla dayanan evliliklerin mutluluk getirdiğini biliyorum.

Vronski:

— Evet, ama, dedi, akla dayanan evliliklerin mutluluğu çoğu zaman, yadsınan aşkın ortaya çıkması sonucu sabun köpüğü gibi dağılır gider.

— Ama biz akla dayanan evlilik derken iki tarafın da çılgınlık devirlerini geride bırakmış olduklarını düşünüyoruz. Çiçek gibi, geçirilmesi kaçınılmaz bir hastalıktır aşk.

— Öyleyse çiçeğe karşı olduğu gibi aşka karşı da aşılanmayı öğrenmeliyiz.

Prenses Myahkaya:

— Gençliğimde bir kilise zangocuna âşık olmuştum, dedi. Bunun bana bir yararı oldu mu bilmiyorum.

Prenses Betsi:

— Hayır, dedi. Şaka bir yana, bence gerçek aşkı tanımak için önce yanılmalı insan, sonra doğruyu bulmalı.

Elçinin karısı şakacı:

— Evlendikten sonra olsa bile mi? diye sordu.

Diplomat, bir İngiliz atasözünü yineledi:

— Pişmanlık duymak için vakit hiçbir zaman geç değildir.

Betsi:

— Evet, dedi. İnsan yanılmalı, sonra da yanlışını düzeltmeli.

Betsi dudaklarında belli belirsiz, kararlı bir gülümsemeyle bu konuşmayı dinleyen Anna'ya döndü:

— Bu konuda sizin düşünceniz nedir?

Anna, çıkardığı eldiveniyle oynarken:

— Bence... dedi. Bence... Nasıl kaç kafa varsa, o kadar da akıl... varsa dünyada, kalp sayısı kadar da aşk çeşidi vardır...

Vronski, Anna'ya bakıyor, onun ne diyeceğini heyecandan kalbi duracak gibi çarparak dinliyordu. Anna sözünü bitirince genç adam, tehlikeyi geçirmiş gibi derin bir soluk aldı.

Anna birden ona döndü:

— Moskova'dan mektup aldım, dedi. Kiti Şçerbatskaya'nın çok hasta olduğunu yazıyorlar.

Vronski kaşlarını çattı.

— Öyle mi?

Anna sert sert baktı yüzüne.

— Bu ilgilendirmiyor mu sizi?

— Tam tersi, çok ilgilendiriyor. Neymiş acaba hastalığı? Öğrenebilir miyim?

Anna ayağa kalktı. Betsi'nin yanına gitti. Onun yanında ayakta durdu.

— Bir bardak çay verin bana, dedi.

Betsi çay koyarken Vronski, Anna'nın yanına geldi.

— Ne yazıyorlar? diye yineledi.

Anna, Vronski'nin sorusuna karşılık vermeden:

— Erkeklerin, soysuzluğun ne olduğunu bilmediklerini; ama hep bundan söz ettiklerini düşündüğüm çok olmuştur, dedi. Ne zamandır söylemek istiyordum bunu size...

Sonra birkaç adım atıp köşedeki, üzerinde albüm duran masaya oturdu. Vronski ona çayını verirken:

— Sözlerinizin anlamını iyice anlayamadım, dedi.

Anna kanepeye, yanındaki boş yere baktı. Vronski hemen oturdu oraya. Anna, Vronski'ye bakmadan:

— Evet, dedi. Çoktandır istiyordum bunu size söylemeyi. Çok kötü davrandınız kızcağıza, çok kötü...

— Kötü davrandığımı bilmiyor muyum sanıyorsunuz? Ama böyle davranmamın nedeni kim?

Anna, Vronski'nin yüzüne sert sert baktı.

— Niçin söylüyorsunuz bunu bana?

Vronski bakışını indirmeden, cesaretle, neşeli:

— Niçin olduğunu biliyorsunuz, dedi.

Heyecanlanan ne söyleyeceğini şaşıran Vronski değil. Anna'ydı. Genç kadın:

— Sizde kalp diye bir şeyin olmadığını gösterir bu, dedi.

Ama genç kadının gözleri, onda kalp olduğunu bildiğini, bu yüzden de ondan korktuğunu söylüyorlardı, Vronski:

— Şimdi sözünü ettiğiniz şey aşk değil, bir yanılmaydı, dedi.

Anna ürperdi.

— Size bu sözcüğü, bu iğrenç sözcüğü ağzınıza almayı yasakladığımı unuttunuz mu? dedi.

Ama yalnızca bu yasakladığımı sözcüğüyle Vronski üzerinde bilinen hakları olduğunu kabul ettiğini, böylece de Vronski'ye aşktan söz etmek cesaretini verdiğini anlamakta gecikmemişti. Vronski'nin gözlerinin içine korkusuzca bakarak –yüzü ateş gibi yanıyordu– sürdürdü konuşmasını:

— Çoktandır söylemek istiyordum bunu size. Bu akşam da, sizinle karşılaşacağımı bildiğim için geldim buraya. Bu duruma artık bir son vermemizin gerektiğini size söylemek için geldim. Şimdiye dek hiç kimsenin karşısında kızarmadı yüzüm. Oysa siz beni, kendimi bir şey için suçlu hissetmeye zorluyorsunuz.

Vronski, Anna'ya bakıyordu. Onun yüzündeki, daha önce farkına varmadığı ruhsal güzellik şaşırtmıştı onu. Sakin, ağırbaşlı bir tavırla:

— Ne yapmamı istiyorsunuz? diye sordu.

— Moskova'ya gidip Kiti den özür dilemenizi.

— Böyle bir şey istediğiniz yok sizin.

Vronski, genç kadının istediği şeyi değil de, kendini söylemeye zorladığı şeyi söylediğini anlamıştı. Anna:

— Söylediğiniz doğruysa, diye fısıldadı, beni seviyorsanız, içimin rahat olması için yapın bunu.

Vronski'nin yüzü aydınlandı.

— Benim için dünyada her şeyin, yaşamın kendisinin bile siz olduğunuzu bilmiyor gibi konuşuyorsunuz. Ama huzur nedir bilmem ben, veremem de onu size. Kendimi, aşkımı istiyorsanız veririm... sizinle kendimi ayrı düşünemiyorum. Benim için siz ve ben tek kişiyiz. Gelecekte sizin için de benim için de huzurun olanaksız bir şey olduğunu görüyorum. Umutsuzluk, yalnız umutsuzluk görüyorum... ya da şöyle diyeyim, mutluluk görüyorum; ama ne mutluluk bu... Olanaksız bir şey mi sanki.

Vronski son cümlesini fısıldayarak söylemişti; ama Anna duymuştu.

Anna aklının tüm gücünü gerekeni söylemeye yöneltmişti. Ama bir şey söylemedi sevgi dolu bakışını Vronski'nin gözlerinin içine dikti.

Vronski heyecanla, "İşte o!" diye geçirdi içinden. "Umudumu kestiğim, bunun bir sonucunun olmayacağını sandığım anda işte o! Seviyor beni. İtiraf ediyor."

Anna:

— Öyleyse benim için yap bunu, dedi. Böyle şeylerden hiç söz etmeyin bana, iki iyi dost olalım.

Ama bakışı bambaşka şeyler söylüyordu. Vronski:

— Dost olamayız, bunu siz de biliyorsunuz, dedi. Ama dünyanın en mutlu ya da en mutsuz iki insanı olmamız sizin elinizde.

Anna bir şey söylemeye hazırlandı; ama Vronski fırsat vermedi konuşmasına:

— Yalnız bir şey istiyorum sizden: Şimdiki gibi umut beslemek, acı çekmek hakkını tanıyın bana. Ama bu olmayacak bir şeyse gözünüze görünmememi emredin, görünmeyeyim. Varlığım sizi sıkıyorsa, bir daha görmeyeceksiniz beni.

— Sizi kovmayı aklımın ucundan geçirmedim.

Vronski titrek bir sesle:

— Yalnız bir şeyi değiştirmeyin, dedi. Bırakın her şey olduğu gibi kalsın. İşte kocanız geldi.

Gerçekten de o anda Aleksey Aleksandroviç, sakin, biçimsiz yürüyüşüyle girmişti salona.

Karısıyla Vronski'nin oturduğu köşeye bir göz atıp ev sahibesinin yanına gitti. Bir fincan çay alıp oturdu, konuşmaya başladı. Her zamanki gibi ağır ağır, yüksek sesle, şakacı tavrıyla konuşuyor, birilerine takılıyordu.

Salondakilere göz gezdirdikten sonra:

— Seçkin dostlarınızın hepsi burada, dedi. Güzellik, soyluluk...

Ama Prenses Betsi onun bu –kendi deyimiyle *sneering*-[28] tavrından hiç hazzetmezdi. Zeki bir ev sahibi olarak, Aleksey Aleksandroviç'i hemen ciddi bir konuya, genel askerlik yükümlülüğü konusuna çekti. Aleksey Aleksandroviç hemen ilgilendi bu konuyla. Prenses Betsi'nin sert bir biçimde eleştirdiği yeni kararnameyi[29] büyük bir ciddiyetle savunmaya başladı.

Vronski ile Anna hâlâ köşedeki masada oturuyorlardı.

Bir kadın, bakışlarıyla önce onları, sonra Aleksey Aleksandroviç'i göstererek:

— Bu kadarı da çirkin kaçıyor artık, diye fısıldadı.

Anna'nın arkadaşı:

— Ne söylemiştim size? dedi.

Ne var ki, yalnız bu iki kadın değil, konuk salonunda hemen herkes, Prenses Myahkaya ile Betsi bile (bu durum onları rahatsız ediyormuş gibi) bir köşeye çekilen Anna ile Vronski'ye birkaç kez dönüp bakmışlardı. Yalnız Aleksey Aleksandroviç o yana hiç dönüp bakmamıştı. Başladığı konuşmayı kesmemişti.

Durumun kötüye gittiğini, bunu herkesin tuhaf karşılamaya başladığım sezinleyen Prenses Betsi; Aleksey Aleksandroviç'i dinlemek için yerine başkasını sokup Anna'nın yanına gitti.

— Kocanızın konuşmasındaki açıklık, kesinlik her zaman şaşırtmıştır beni, dedi. O anlatırken en çapraşık şeyler bile kolay anlaşılır oluveriyor.

Anna, dudaklarında mutlu bir gülümsemeyle:

— Ah, evet! dedi.

Oysa Betsi'nin söylediğinin bir sözcüğünü bile anlamamıştı. Kalkıp büyük masanın çevresindeki gruba katıldı. Arada bir söze karışmaya başladı.

Aleksey Aleksandroviç yarım saat oturduktan sonra karısının yanına sokuldu, birlikte eve gitmeyi önerdi. Ama Anna, kocasının yüzüne bakmadan yemeğe kalacağını söyledi. Aleksey Aleksandroviç herkesi selamlayıp çıktı.

Anna Karenina'nın, parlak bir muşamba yağmurluk giymiş şişman, yaşlı Tatar arabacısı merdivenlerin dibinde soğuktan huysuzlanan soldaki kır atı güçlükle zaptediyordu. Bir uşak arabanın kapısını açmış bekliyordu. Kapıcı büyük kapıyı açık tutuyordu. Anna Arkadyevna başı önünde, küçücük, canlı eliyle robunun dantelini kürkünün kopçasından kurtarmaya çalışırken, onu geçiren Vronski'nin söylediklerini heyecanla dinliyordu. Vronski:

— Tutalım ki hiçbir şey söylemediniz, diyordu. Benim de bir şey söylemenizi istediğim yok zaten. Ama bana gerekli olanın dostluk olmadığını biliyorsunuz. Benim için tek mutluluk vardır, bu... sizin öylesine nefret ettiğiniz sözcüktedir bu... evet, aşktadır...

Anna kendi kendine:

— Aşk, diye yineledi.

Dantelini kopçadan kurtarır kurtarmaz ekledi:

— Bu sözcükten nefret etmemin nedeni, onun benim için sizin düşünebileceğinizden çok çok büyük bir anlamı olmasıdır. (Başını kaldırıp Vronski'nin yüzüne baktı.) Hoşçakalın!

Elini Vronski'ye uzattı. Çabuk, yumuşak yürüyüşüyle kapının önünden geçti, arabanın içinde kayboldu gözden.

Bakışı, elinin dokunuşu Vronski'yi yakmıştı. Avcunun içini, Anna'nın parmaklarının dokunduğu yeri öptü. Bu gece amacına son iki aydır yaklaşabildiğinden daha çok yaklaştığını hissetmenin verdiği mutluluk içinde evine yollandı.

VIII

Karısının Vronski ile ayrı bir masada oturmasında, onunla heyecanlı heyecanlı bir şeyler konuşmasında Aleksey Aleksandroviç olağanüstü, uygunsuz bir şey görmemişti. Ama bunda salondakilerin bir olağanüstülük, bir uygunsuzluk gördüklerini fark etmiş, bu yüzden o da uygunsuz bulmuştu. Karısıyla bu konuyu görüşmeye karar vermişti.

Aleksey Aleksandroviç eve gelince, çoğunlukla yaptığı gibi çalışma odasına geçti gene. Papalık üzerine bir kitabın, kitap açacağıyla işaretlenmiş yerini açıp koltuğuna oturdu. Her zamanki gibi saat bire kadar okudu. Yalnız arada bir geniş alnını ovuşturuyor, bir düşünceyi kovmak istiyormuş gibi başını sallıyordu. Her zamanki saatte kalktı, gece tuvaletini yaptı. Anna Arkadyevna hâlâ dönmemişti. Aleksey Aleksandroviç, koltuğunun altında kitapla üst kata çıktı. Ama bu gece aklında hep göreviyle ilgili alışılmış düşüncelerin yerine karısıyla onun başına gelmiş kötü bir şeyle ilgili düşünceler vardı. Alışkanlığının tersine, yatmadı. Elleri arkasında, odalarda bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı. Önce, ortaya çıkan yeni durumu enine boyuna düşünmesi gerektiğini hissettiği için yatağa giremiyordu.

Aleksey Aleksandroviç bu konuyu karısıyla görüşmek zorunda olduğuna karar verince, ona çok kolay, basit görünmüştü bu. Ama şimdi, ortaya çıkan yeni durumu enine boyuna düşününce bunun çok karışık, güç bir şey olduğu sonucuna varmıştı.

Kıskanç değildi Aleksey Aleksandroviç. Kıskançlığın karısına bir hakaret olduğuna, bir kocanın karısına güvenmesi gerektiğine inanırdı. Niçin güvenmeliydi, yani genç karısının onu her zaman seveceğine niçin kesin bir inancı olmalıydı, bunu kendi kendine hiç sormamıştı. Ama güvensizlik duymamıştı hiç karısına, bu yüzden güveniyordu işte, kendi kendine de güvenmesi gerektiğini söylüyordu. Oysa şimdi, kıskançlığın yüz kızartıcı bir duygu olduğu, kişinin eşine güvenmesi gerektiği inancı sarsılmamıştı; ama mantıksız, saçma bir şeyle karşı karşıya olduğunu hissediyor, ne yapması gerektiğini bilmiyordu. Aleksey Aleksandroviç yaşamın kendisiyle, karısının ondan başka bir erkeği sevebileceği olasılığıyla karşı karşıyaydı şimdi. Bu çok saçma, anlaşılmaz bir şey gibi görünüyordu ona. Çünkü yaşamın kendisiydi bu. Aleksey Aleksandroviç'in ömrü, yaşamın

kendisiyle değil de yansımasıyla ilgilenen devlet hizmetinde geçmişti. Yaşamın kendisiyle yüz yüze her gelişinde kenara çekilmişti. Şimdi hissettikleri, bir uçurumun üzerine kurulu köprüden sakin sakin geçmekte olan bir insanın, köprünün ansızın ikiye ayrıldığını, boşlukta kaldığını gördüğü anda hissettiklerinin aynıydı. Bu boşluk yaşamın kendisi, köprü ise, Aleksey Aleksandroviç'in yaşadığı düzme yaşam. Karısının başka bir erkeği sevebileceği olasılığı ilk kez aklına geliyordu. Dehşet veriyordu ona bu.

Soyunmadan, tekdüze adımlarla, bir lambayla aydınlatılmış yemek odasının gıcırdayan parkelerinde, loş salonun halısında –burada ışık yalnız onun, kanepesinin üstünde asılı, yeni yapılmış büyük portresinde yansıyordu– bir aşağı bir yukarı dolaşıyor; oradan karısının çalışma odasına geçiyor –burada yanan iki mumun ışığı, Anna'nın annesiyle babasının ve bir arkadaşının portrelerini, sonra, Aleksey Aleksandroviç'in çoktandır iyi tanıdığı, cicili bicili yazı masasını aydınlatıyordu– yatak odasının kapısına kadar gidiyor, sonra geri dönüyordu.

Bir baştan bir başa giderken, daha çok, aydınlık yemek odasının parkelerinde yürürken arada bir duruyor, kendi kendine şöyle söylüyordu: "Evet, bunu bir karara, bir sonuca bağlamak gerek. Bu konuda ne düşündüğümü, verdiğim kararı açıklamalıyım ona." Geri dönüyordu sonra, konuk salonunda kendi kendine, "Ne açıklayacağım? Hangi kararımı?" diye soruyordu, bir yanıt bulamıyordu. Çalışma odasının önünde dönüş yaparken kendi kendine soruyordu: "Hem ne oldu ki? Hiçbir şey. Biraz uzun konuştu onunla, o kadar. Ne olmuş yani konuşmuşsa? Dünyada erkekle konuşan tek kadın o mu? Sonra, kıskanmak hem onu, hem kendimi küçültmek olur." Anna'nın odasına girerken böyle söylüyordu kendi kendine. Ama eskiden onun için bir önemi olan bu düşüncenin şimdi en küçük bir anlamı da yoktu, önemi de. Yatak odasının kapısından geri, salona dönüyordu gene. Ama loş konuk salonuna girer girmez içinde bir ses, ona durumun hiç de onun sandığı gibi olmadığını, bunu başkaları da fark ettiğine göre ortada bir şeylerin var olduğunu söylüyordu: "Evet, bir karara, bir sonuca bağlamak gerek bunu, bu konuda ne düşündüğümü..." Konuk salonunda, dönüşünü yapmadan önce soruyordu gene kendi kendine: "Nasıl bağlamalı karara? Olan ne?" Sonra yanıtlıyordu sorusunu: "Hiçbir şey." Kıskançlığın karısını küçülten bir duygu olduğunu anımsıyordu. Sonra konuk salonunda, bir şeyin olduğu inancı yer ediyordu içinde. Bedeni gibi düşünceleri de, yeni

bir şeye rastlamadan, bir daire çizecek biçimde dolanıp duruyorlardı. Aleksey Aleksandroviç farkına vardı bunun, alnını ovuşturup karısının odasında oturdu.

Anna'nın masasına, masanın üstündeki yeşil mermer kurutmaca, yarım bırakılmış mektuba bakarken birden değişti düşünceleri. Anna'yı, onun ne düşündüğünü, hissettiğini düşünmeye başladı. Karısının özel yaşamını, düşüncelerini, isteklerini ilk kez açık seçik getiriyordu gözünün önüne. Anna'nın da, kendisinin olan bir yaşamı olabileceği, olması gerektiği düşüncesi Aleksey Aleksandroviç'e öylesine korkunç geldi ki, bu düşünceyi hemen kovdu. Bakmaya korktuğu uçurum, boşluktu bu. Kişinin, düşüncesiyle, duygusuyla kendini başka bir varlığa vermesi ruhsal bir işlemdi. Aleksey Aleksandroviç'e yabancı olan bir işlem. Bu işlemi zararlı, tehlikeli bir fantezi sayardı.

"İşin en kötü yanı da, diye düşünüyordu, tam şimdi, başarıya ulaşmak üzere olduğum (bakanlıkta yerleştirmeye çalıştığı yeni hizmet anlayışını düşünüyordu) huzura, ruhsal güce en çok gereksinmem olduğu bir sırada rahat vermemesi bana bu saçma kuşkunun. Ama elden ne gelir? Huzursuzluğa, endişelere katlanıp da, onların gözünün içine bakmaya cesaret edemeyen insanlardan değilim ben."

— Her şeyi bütün ayrıntılarıyla düşünüp bir karara varmak, kuşkularımdan kurtulmak zorundayım, diye mırıldandı kendi kendine.

"Karımın duyguları, ruhunda olan, olabilecek şeyler beni ilgilendirmez. Onun kendi vicdan sorunudur bu. Din ilgilenir bununla." Ortaya çıkan yeni durumla ilgili verilecek kararı gösteren yasanın bölümünü bulmuş gibi, üzerinden bir ağırlık kalkmıştı sanki.

Aleksey Aleksandroviç kendi kendine: "Öyleyse, onun duygularına falan karışmaya hakkım yok," dedi. "Bu, onun kendi vicdan sorunu. Benim görevim bellidir bu konuda. Ailenin reisi olarak, ona doğru yolu göstermekle yükümlüyüm. Bu nedenle sorumluluğum da var demektir. Gördüğüm tehlikeyi ona anlatmalıyım, uyarmalıyım onu, gerekirse sert davranmalıyım. Söylemek, açıklamak zorundayım ona."

Karısına söyleyecekleri Aleksey Aleksandroviç'in aklında şimdi açık seçik belirmişti. Söyleyeceklerini düşünürken, zamanını, akıl gücünü ev işlerine harcamak zorunda kaldığı için üzülüyordu. Ama hazırladığı söylevin biçimi, bağlanışı tam olarak belirmişti aklında. "Şunları söylemek,

anlatmak zorundayım: Bir, toplum düşüncesiyle görgü kurallarının anlamının açıklanması; iki, nikâh kavramının din açısından anlatılması; üç, gerekirse, çocuğun uğrayabileceği mutsuzluktan söz etmek; dört, kendisinin başına gelebilecekleri saymak." Aleksey Aleksandroviç, avuç içleri aşağı gelecek biçimde parmaklarını birbirine geçirip gerindi. Parmakları eklem yerlerinden çıtladı.

Hiç de iyi bir alışkanlık olmayan bu parmakları birbirine geçirip çıtlatmak, her zaman bir iç huzuru verirdi Aleksey Aleksandroviç'e, düşüncelerini bir düzene sokardı. Şimdi de buna çok gereksinimi vardı. Bir arabanın kapıya yaklaştığı duyuldu. Aleksey Aleksandroviç salonun ortasında durdu.

Merdivenden biri çıkıyordu. Gelenin kadın olduğu ayak sesinden belliydi. Söylevine başlamaya hazır olan Aleksey Aleksandroviç, birbirine geçirdiği parmaklarını, daha çıtırdar mı diye sıkarak ayakta duruyordu. Bir eklem çıtladı.

Merdivendeki hafif ayak seslerinden, Anna'nın yaklaşmakta olduğunu hissetmişti. Hazırladığı söylevi beğenmesine karşın karısıyla konuşmak şimdi korkutuyordu onu.

IX

Anna, başı önünde, şapkasının püskülleriyle oynayarak yürüyordu. Yüzünde bir aydınlık vardı. Ama neşeli, mutlu bir aydınlık değildi bu; zifiri karanlık ortasında bir yangının korkunç aydınlığını andırıyordu. Anna, kocasını görünce başını kaldırdı, uykudan yeni uyanmış gibi gülümsedi:

— Yatmadın mı sen hâlâ? dedi. Hayret!

Şapkasını çıkardı, kocasının yanında durmadan tuvalet odasına yürüdü. Oradan:

— Geç oldu, yat artık Aleksey Aleksandroviç, diye seslendi.

— Anna, seninle konuşmam gerek.

Anna şaşırmıştı:

— Benimle mi? diye sordu.

Tuvalet odasından çıktı, kocasının yüzüne baktı, otururken:

— Nasıl? dedi. Ne üzerine konuşacaksın benimle? O kadar önemliyse konuşalım. Ama uyusak daha iyi bence.

Anna, içinden geldiği gibi konuşuyor, yalan söylemekteki ustalığına şaşıyordu. Ağzından çıkan sözcükler öylesine rahat, öylesine doğaldı ki! Gerçekten uyumak istiyordu sanki! Kendini, yalanın bir şey geçirmez zırhına bürünmüş hissediyordu. Görünmez bir gücün ona yardım ettiğini, onu savunduğunu hissediyordu.

Aleksey Aleksandroviç:

— Anna, dedi, uyarmak zorundayım seni.

— Uyarmak mı. Hangi konuda?

Genç kadın öylesine içten, öylesine neşeli bakıyordu ki, onu kocası kadar tanımayan bir insan onun sesinde de, sözlerinin anlamında da olağanüstü en küçük bir şey fark edemezdi. Ama Aleksey Aleksandroviç için onu tanıyan, beş dakika geç yatsa karısının bunu hemen fark edeceğini, nedenini sorduğunu bilen; her sevincini, neşesini, üzüntüsünü hemen ona açtığını bilen kocası için karısının şimdi onun durumunu görmezlikten geldiğini, ona kendisiyle ilgili bir şey açmak istemediğini görmek büyük anlam

taşıyordu. Karısının, bugüne dek açık ruhunun derinliklerinin şimdi ona kapalı olduğunu görüyordu. Üstelik, karısının tavrından onun, bunu sakladığını, bundan sıkıldığını, hatta açık açık "Evet, kapalı, öyle olması gerekiyor, bundan böyle de öyle olacak" dediğini görüyordu. Aleksey Aleksandroviç şimdi evine dönüp de kapıyı, pencereyi kilitli bulan bir insanın hissedebileceği şeyleri hissediyordu. "Belki bulunur bir anahtar," diye geçirdi içinden. Alçak sesle:

— Şu bakımdan uyarmak istiyorum seni, dedi. Dikkatsizliğin ya da önem vermemen yüzünden, sosyetede senden söz edilmesine fırsat verebilirsin. Bu akşam Kont Vronski ile (bu adı çok kısa süren sakin bir sessizlikten sonra söylemişti) aşırı heyecanlı konuşman, salondakilerin dikkatini çekmişti.

Aleksey Aleksandroviç konuşurken Anna'nın gülen, sır vermezliğiyle ona şimdi korkunç görünen gözlerine bakıyordu. Konuştukça, sözlerinin bir şeye yaramadığını, boşa konuştuğunu daha iyi anlıyordu.

Anna, kocasının sözlerini anlamamış, onun yalnızca son dediğini anlamış gibi:

— Her zaman böylesin zaten, dedi. Bazen surat asıyorum diye kızarsın, bazen neşeliyim diye. Canım sıkılmıyordu. Gururuna mı dokundu bu?

Alelcsey Aleksandroviç ürperdi, parmaklarını çıtlatmak için ellerini büktü. Anna:

— Ah, lütfen çıtlatma parmaklarını, dedi. Nefret ediyorum bu sesten.

Aleksey Aleksandroviç ellerini bükmeyi bırakıp kendini zorlayarak alçak sesle:

— Anna, ne oldu sana böyle? dedi.

Anna içten, komik bir şaşkınlıkla:

— Anlayamıyorum seni, diye karşılık verdi. Benden istediğin nedir?

Aleksey Aleksandroviç sustu. Eliyle alnını, gözlerini ovuşturdu. Yapmak istediği şeyin yerine, yani sosyetenin gözünde karısını düşürebilecek bir yanlışlık yapmaması için uyaracağına, elinde olmadan, onun vicdanıyla ilgili bir konuda heyecanlanmıştı.

Soğuk, sakin bir tavırla:

— Bak, ne söylemek istiyorum sana, dedi. Sonuna dek dinle söyleyeceklerimi lütfen. Bildiğin gibi, kıskançlık duygusunu yüz kızartıcı, küçük düşürücü bir duygu sayar, bu duyguya hiçbir zaman kapılmam. Ama bazı ahlâk kuralları vardır, onları çiğneyenlerin cezalandırılmaları zorunludur. Bu akşam herhangi bir şey fark etmedim. Ama davranışının salondakilerin üzerinde uyandırdığı etkiden anladığım kadarıyla istenen biçimde davranmadığının herkes farkındaydı.

Anna omuz silkti.

— Bir şey anlamıyorum, dedi.

"Umurumda değil," diye geçirdi içinden. "Başkalarının durumu fark etmiş olmaları sıkıyor canımı, o kadar."

Anna ayağa kalktı.

— Hastasın sen Aleksey Aleksandroviç, diye ekledi.

Kapıya yürümek istedi; ama kocası önüne geçti; bir şey söylemek istiyor gibi durdurdu onu.

Aleksey Aleksandroviç'in yüzü, Anna'nın şimdiye dek hiç görmediği ölçüde allak bullak, çirkindi. Anna durdu, başını yana, geriye doğru attı; eliyle firketelerini çıkarmaya başladı. Sakin, alaycı bir sesle:

— Evet, seni dinliyorum, dedi. Hatta ilgiyle, merakla dinliyorum, çünkü sorun nedir anlamak istiyorum.

Anna bir yandan konuşuyor, bir yandan da son derece doğal, sakin, inandırıcı konuşmasına, sözcükleri seçişindeki ustalığına şaşıyordu.

Aleksey Aleksandroviç:

— Duygularının ayrıntılarına inmeye hakkım yok, dedi. Hem bunu yararsız, dahası zararlı sayarım. Kişioğlunun ruhunun derinliklerine inmek, orada kendini belli etmeden duran bazı şeylerin su yüzüne çıkmasına neden olur çoğu zaman. Senin duyguların vicdanını ilgilendirir yalnızca. Ama sana, kendi kendime, Tanrı'ya karşı benim görevim de, sana sorumluluklarını, zorunluluklarını anımsatmaktır. İkimizi insanlar değil, Tanrı birleştirmiştir. Aramızdaki bağı bir suç koparabilir. Ancak, bu çeşit bir suçun ardından da ceza gelir.

Anna, parmaklarını, daha firkete kaldı mı diye saçlarının arasında çabuk çabuk dolaştırırken:

— Bir şey anlamıyorum, dedi. Ah Tanrım, aksi gibi öyle de uykum var ki!

Aleksey Aleksandroviç tatlılıkla:

— Anna, Tanrı aşkına böyle söyleme, dedi. Belki yanılıyorum; ama şuna inan, bunu kendim için olduğu kadar senin için de söylüyorum. Kocanım ben, seviyorum da seni.

Anna'nın yüzü bir an gevşedi, bakışındaki alaycı kıvılcım söndü. Ama seviyorum sözü gene sinirlendirdi onu. Şöyle geçiyordu içinden: "Seviyor mu? Sevebilir mi o? Dünyada aşk diye bir şeyin var olduğunu duymamış olsaydı, kullanmazdı bu sözcüğü. Aşkın ne olduğunu kimse bilmez."

— Aleksey Aleksandroviç, inan bir şey anlamıyorum, dedi. Ne istediğini açık söyle...

— İzin ver sözümü bitireyim. Seni seviyorum. Ama kendimden söz etmiyorum şimdi. Burada önemli olan iki kişi var: Oğlumuz ile sen. Gene söylüyorum, sözlerim belki çok gereksiz, yersiz görünüyordur sana. Belki de yanıldığım, yanlış düşündüğüm için konuşuyorum böyle. Öyleyse özür dilerim senden, bağışla beni. Ama sözlerimin küçücük de olsa gerçek olduğu bir nokta varsa, rica ederim, düşün biraz, yüreğin izin verirse açıl bana...

Aleksey Aleksandroviç farkında olmadan, hazırladıklarından bambaşka şeyler söylüyordu.

Anna, gülümsemesini güçlükle tutarak birden:

— Söyleyecek bir şeyim yok, dedi. Hem... yatma zamanı geldi.

Aleksey Aleksandroviç derin bir soluk aldı, bir şey söylemeden yatak odasına yürüdü.

Anna odaya girdiğinde kocası yatmıştı. Aleksey Aleksandroviç'in dudakları sımsıkı kapalıydı. Karısına bakmıyordu. Anna yatağına girdi. Kocasının gene konuşmaya başlayacağını her an bekliyordu. Ama susuyordu Aleksey Aleksandroviç. Anna kıpırdamadan uzun süre bekledi. Unutmuştu artık kocasını. Başkasını düşünüyordu. Onu görüyor, yüreğinin heyecanlı, suçlu bir sevinçle dolduğunu hissediyordu. Burundan gelen düzgün bir hırıltı duydu ansızın. Aleksey Aleksandroviç. İlk anda kendi hırıltısından korkmuş gibi durdu; ama iki soluk sonra aynı sakin, düzgün hırıltı başladı yeniden.

Anna gülümseyerek, kendi kendine:

— Geç, çok geç, diye fısıldadı.

Gözleri açık, uzun süre yattı. Bakışlarının parıltısını karanlıkta görür gibi oluyordu.

X

O geceden sonra Aleksey Aleksandroviç ile karısı için yeni bir yaşam başlamıştı. Görünüşte bir değişiklik yoktu. Anna, her zaman olduğu gibi gene sosyetenin toplantılarına katılıyor, Prenses Betsi'ye pek sık gidiyor, hemen her yerde Vronski ile karşılaşıyordu. Aleksey Aleksandroviç farkındaydı durumun; ama bir şey yapamıyordu. Karısıyla açık açık konuşmak için yaptığı bütün girişimlerin karşısına Anna neşeli bir şaşkınlık duvarı dikiyordu. Geçilmez bir duvardı bu. Aralarındaki ilişkiler görünüşte eskisinden farksızdı; ama ruhsal ilişkileri çok değişmişti. Devlet hizmetinde öylesine güçlü bir insan olan Aleksey Aleksandroviç, burada kendini pek zayıf, güçsüz hissediyordu. Başının üstünde havaya kalkmış olduğunu hissettiği balyozun inmesini –uysal bir öküz gibi başını eğmiş– bekliyordu. Durumu düşünmeye başladığı her seferinde, bir kez daha girişimde bulunmasının gerektiğini; iyilikle, şefkatle, kararlı davranırsa karısını kurtarma, kendisine gelmesini sağlama umudunun hâlâ var olduğunu hissediyordu.

Her gün hazırlanıyordu onunla konuşmaya. Ama konuşmaya başlar başlamaz, karısını etkisi altına alan kötü, yalancı ruhun onu da sardığını hissediyor; karısına daha önce hazırladığı şeyleri söylemiyor, onunla daha önce düşündüğü gibi konuşmuyordu. Her zamanki alaycı tavrıyla konuşmaya başlıyordu. Oysa, karısına söylemek istediği şeyler bu tavırla söylenemezdi.

XI

Hemen hemen bir yıldan beri Vronski'nin daha önceki tutkularının hepsini silip süpüren, yaşamının tek isteği: Anna'ya olanaksız, korkunç, o ölçüde de göz kamaştırıcı bir mutluluk hayali gibi görünen şey gerçekleşmiş, bu istek giderilmişti. Vronski, yüzü bembeyaz, alt çenesi titreyerek Anna'nın başucunda ayakta duruyor, ne söyleyeceğini, onu nasıl yatıştıracağını bilmeden onu avutmaya çalışıyordu. Titrek bir sesle:

— Anna! Anna! diyordu. Anna, Tanrı aşkına!

Ama Vronski sesini yükselttikçe Anna, bir zamanlar mağrur, neşeli, şimdiyse ona utanç veren başını daha çok önüne eğiyordu. Biraz sonra öylesine çok eğilmişti ki, oturduğu kanepeden Vronski'nin ayaklarının dibine kaydı. Vronski tutmasaydı halının üstüne yuvarlanacaktı. Vronski'nin elini göğsünün üstüne bastırarak:

— Tanrım! dedi. Bağışla beni!

Hıçkırıyordu. Kendini öylesine suçlu, öylesine kabahatli hissediyordu ki, küçülmekten, af dilemekten başka yapacağı bir şey kalmamıştı. Şimdi Vronski'den başka kimse yoktu onun için dünyada. Öyle ki, bağışlanması için yakarışını da ona yöneltiyordu. Vronski'nin yüzüne bakarken küçüldüğünü etinde duyuyordu. Başka bir şey söyleyemiyordu. Vronski'nin duygularıysa, öldürdüğü insanın cansız bedenine bakan katilinkinin aynıydı. Cansız beden onların aşkıydı, aşklarının birinci dönemi. Karşılığı bu korkunç utanç duygusuyla ödenen şeyin düşüncesinde kişiye dehşet veren, iğrenç bir şey vardı. Ruhsal çıplaklığından duyduğu utanç, Anna'yı eziyordu. Aynı duygu Vronski'ye geçiyordu.

Gelgelelim, cansız bıraktığı cesedin karşısında katilin duyduğu dehşete karşın, bu bedeni parça parça etmek, saklamak gerekiyordu. Katilin, bu cinayetle elde ettiği şeyden yararlanması gerekti.

Katilin hınçla, büyük bir istekle cesedin üzerine atılıp onu sürüdüğü, parçaladığı gibi, Vronski de Anna'nın yüzünü, omuzlarını öpmeye başladı. Anna onun elini tutuyor, kıpırdamıyordu. Evet, bu utanç duygusu ödenerek alınmıştı bu öpüşler. Evet, benim olacak bu el, suç ortağının elidir. Kaldırdı bu eli, öptü. Vronski diz çöktü. Anna'nın yüzünü görmek istiyordu. Ama

Anna saklıyordu yüzünü, bir şey söylemiyordu. Sonunda, sanki kendi kendini zorlayarak doğruldu. Vronski'yi itti. Yüzü gene güzeldi; ama acıklıydı...

— Her şey bitti, dedi. Senden başka hiç kimsem, hiçbir şeyim yok artık. Unutma bunu.

— Dünyam olan şeyi unutmam ben. Bu mutluluğun bir dakikası için...

Anna nefretle, dehşet içinde:

— Ne mutluluk! dedi. Tanrı aşkına bir tek sözcük daha söyleme, bir tek sözcük daha...

Vronski de elinde olmadan duyuyordu aynı dehşeti.

Anna acele kalktı, geri çekildi.

— Bir tek sözcük söyleme... diye yineledi.

Yüzünde Vronski'nin yabancısı olduğu soğuk bir umutsuzluk anlatımıyla ayrıldı ondan. Yeni bir yaşama girerken duyduğu utancı, sevinci, dehşeti sözlerle anlatamayacağını hissediyor; bundan söz etmek, bu duyguyu sözlerle basitleştirmek istemiyordu. Sonra da, devrisi gün, öbür gün bile bu duygularının bütün çapraşıklığını anlatabileceği sözler bulamadığı gibi, ruhunda olup bitenleri kendi kendine düşünebileceği düşünceleri de bulamadı.

Şöyle geçiyordu içinden: "Hayır, şimdi düşünemem bunu. Daha sonra, daha sakin olduğum zaman düşünürüm." Ama düşünceleri durgunlaşmadı. Ne yaptığını, gelecekte durumun ne olacağını, ne yapması gerektiğini düşünmeye kalktığı zaman hep dehşete kapılıyordu. Hemen kovuyordu bu düşünceleri. Kendi kendine:

— Sonra, sonra, diyordu, daha bir sakin olduğum zaman.

Ne var ki, düşünde, düşüncelerini istediği yöne götürmek elinde olmadığı zamanlar durum bütün çıplak çirkinliğiyle seriliyordu gözlerinin önüne. Aynı düşü hemen her gece görüyordu. İkisi birden kocası oluyordu bu düşte; ona sevgi göstermek için yarışıyorlardı. Aleksey Aleksandroviç ellerini öperken ağlıyor, "Ne mutluyuz böyle!'" diyordu. Aleksey Vronski de kocası oluyordu. Anna büyük bir şaşkınlık içinde Vronski'ye, bunu eskiden olanaksız sandığını anlatıyordu gülümseyerek, "Oysa ne kolaymış,

basitmiş," diyordu. "Şimdi ikiniz de mutlu, rahatsınız." Ama bu düş bir kâbus gibi eziyordu onu. Dehşet içinde uyanıyordu.

XII

Levin, Moskova'dan döndükten sonra, ilk zamanlar, önerisinin geri çevrildiği aklına geldikçe ürperiyor, kıpkırmızı oluyor, kendi kendine şöyle diyordu: "Fizikten bir alıp ikinci sınıfta kaldığım zaman da her şeyin mahvolduğunu sanıyor, böyle kızarıyor, ürperiyordum. Kız kardeşimin bana verilen işini berbat ettiğim zaman da kendimi mahvolmuş sanmıştım. Ama ne oldu? Aradan yıllar geçti, bunların beni nasıl olup da üzdüğüne şaşıyorum şimdi. Bu üzüntüm de öyle olacak. Bir zaman sonra umursamayacağım onu."

Ne var ki, aradan üç ay geçmişti. Hâlâ umursuyordu. Aklına geldikçe, ilk günlerde olduğu gibi acı duyuyordu. Huzur bulamıyordu. Çünkü uzun yıllar mutlu bir aile yuvasının olmasını hayal etmiş, kendini buna hazırlamıştı. Ama evli değildi gene de, her zamankinden uzaktı şimdi evliliğe. Çevresindekiler gibi o da, onun yaşında bir erkeğin yalnız yaşamasının hoş olmadığını hissediyordu. Kimi zaman acı veriyordu ona bu. Anımsıyordu, Moskova'ya gitmeden birkaç gün önce, çok temiz yürekli bir köylü olan hayvan bakıcısı Nikolay'a –onunla konuşmayı severdi– şöyle demişti: "Ne yaparsın Nikolay! evlenmek istiyor canım." Nikolay, kuşku edilmeyecek bir şeyden söz ediyorlarmış gibi hemen yapıştırmıştı yanıtı: "Zamanı çoktan geçiyor zaten. Konstantin Dmitriç." Oysa evlilik şimdi her zamankinden uzaktı ona. Gönlündeki yer tutulmuştu. Tanıdığı kızlardan herhangi birini hayalinde bu yere koyunca bunun olanaksız olduğunu hissediyordu.

Ayrıca, önerisinin geri çevrilişini o anda düştüğü durumu anımsadıkça duyduğu utanç acı veriyordu ona. Bunda hiçbir suçu olmadığını kendi kendine çok kez söylemesine karşın bu anısı, öteki utanç veren anıları gibi ürpertiyordu onu, yüzünü kızartıyordu. Dürüst her insanın geçmişinde olduğu gibi, onun geçmişinde de kötü olduğunu bildiği, ona acı vermesi gereken kötü davranışları vardı. Ama kötü davranışlarının anıları bu önemsiz, yüz kızartıcı anıları kadar acı vermiyordu ona. Kapanmak bilmiyordu bu yaraları. Bu anıların yanında şimdi, aldığı olumsuz yanıt ile o akşam oradakilerin gözünde düştüğü kötü durum vardı. Ama zaman, çeşitli işler etkisini gösterdi. Köy yaşamının pek belirgin olmayan; ama önemli olayları Levin'in ağır anılarına verdiği büyük önemi yavaş yavaş sildi. Her

hafta bir öncekinden daha az anımsıyordu Kiti'yi. Onun evlendiği ya da yakında evleneceği haberini, böyle bir haberin –diş çektirmek gibi– onu bütünüyle iyi edeceğini umuyor, bunu büyük bir sabırsızlıkla bekliyordu.

Bu arada ilkbahar gelmişti. Bitkilerin, hayvanların, insanların hep birlikte sevinçle karşıladıkları, hoş, tatlı, kendini uzun süre bekletmeyen, canlıları aldatmayan, pek seyrek görülen ilkbaharlardan biriydi. Bu güzel ilkbahar Levin'i daha da canlandırdı. Bir başına kuracağı kararlı, sağlam dünyasını kurmak için geçmişinden uzaklaşmak kararını güçlendirdi. Gerçi köye beraberinde getirdiği planların çoğunu gerçekleştirememişti; ama en önemli olanına, temiz yaşamak üzerine verdiği kararına uymuştu. Düşüşlerinden sonra ona genellikle acı veren utancı duymuyordu şimdi. İnsanların gözlerinin içine cesaretle bakabiliyordu. Daha ocakta Mariya Nikolayevna'dan ağabeyi Nikolay'ın sağlık durumunun kötüye gittiğini, hastaneye yatmak istemediğini bildiren bir mektup almıştı. Bu mektup üzerine Moskova'ya gitmişti Levin. Ağabeyini bir doktora görünmeye, yurtdışına kaplıcalara gitmeye razı etmeyi başarmıştı. Ağabeyini öylesine güzel yola getirmiş, onu kızdırmadan, yol için kendisinden borç para almaya onu öylesine ustalıkla razı etmişti ki, bu işte gösterdiği başarısı aklına geldikçe, mutluluk duyuyordu. Levin okumanın yanında, ilkbaharda daha çok dikkat isteyen çiftlik işlerinin yanında, o kış çiftlik üzerine bir kitap yazmaya da başlamıştı. Kitapta savunulan ana düşünce, çiftlikte işçiliğin, iklim gibi, toprak gibi önemli bir unsur olarak ele alınmasının gerektiğiydi.

Bu nedenle, çiftlikte tarım biliminin toprak ile iklim için öne sürdüğü koşulların yanında, tarım işçisinin bilinen, bilinmeyen özelliklerinin de dikkate alınması gerektiğini anlatıyordu. Öyle ki, yalnızdı; ama –ya da yalnız olmasının bir sonucu olarak– yaşamı dopdoluydu. Ancak arada bir, kafasının içinde dolaşıp duran düşünceleri Agafya Mihaylovna'dan başka birine açmak isteğine kapılıyordu. Agafya Mihaylovna ile fizik üzerine, tarım bilimi üzerine, özellikle felsefe üzerine sık sık konuşuyordu. En çok felsefeyi seviyordu Agafya Mihaylovna.

İlkbahar uzun süre tam olarak göstermedi kendini. Büyük perhizin son haftalarında havalar açık, soğuk geçti. Gündüzleri güneşte buzlar çözülüyor, geceleri ısı yedi dereceye kadar düşüyordu. Hafif eriyen karın üzerinde dondan sonra öylesine kalın bir kabuk oluşuyordu ki, arabalar yolun dışından, tarlalardan gidebiliyorlardı. Paskalya karlı geçti. Sonra kutsal

haftanın ikinci günü birden ılık bir rüzgâr çıktı. Gökyüzünü bulutlar kapladı, üç gün üç gece ılık ılık yağdı yağmur. Rüzgâr esti. Perşembe günü rüzgâr dindi –doğada gerçekleşmekte olan değişikliklerin sırrını saklamak istiyor gibi– koyu bir sis çöktü. Sisin altında sular aktı, buzlar çözülüp akıntıya kapıldı, köpük köpük akan bulanık seller daha hızlı akmaya başladı. Sonra Kızıl Tepe'nin üstündeki sis, ak koyunlar gibi, akşamdan dağılmaya başladı, gerçek ilkbahar gösterdi kendini. Devrisi sabah çıkan parlak güneş suların üstündeki ince buzu hemen eritti. Ilık hava, canlanan topraktan yükselip onu dolduran buğu ile titreşmeye başladı. Geçen yıldan kalan çimenlerle, topraktan iğne iğne fışkıran yeni otlar yeşerdi. Yabani kartopu ağaçlarının, kayın ağaçlarının, frenk üzümlerinin tomurcukları şişti. Altın sarısına bürünmüş söğüt dalları arasında kovanından kovulmuş bir arı vızıldadı. Halı gibi yemyeşil çayırların, donmuş samanların üzerinde görünmeyen tarla kuşları uçuşmaya; sağanağın çukur yerlere yığdığı, henüz çekilmemiş su birikintilerinin, bataklıkların üzerinde bataklık kuşları bağırıp çağırmaya, turnalarla yaban ördekleri bahar çığlıkları atarak yükseklerden geçmeye başladılar. Otlaklarda, dökülen kıllarının yerine yenileri henüz yer yer çıkmış sığırlar böğürdü. Eğri bacaklı kuzular, meleyen annelerinin çevresinde hoplayıp zıplamaya, çıplak ayaklı çocuklar henüz kurumamış patikalarda tabanlarının izini bırakarak koşmaya başladılar.

Kalın keten bezlerini yıkamaya gelen köylü kadınların sesi yükseldi göletin çevresinde. Tırmıkları, sabanları onaran köylülerin balta sesleri doldurdu avluları. Gerçek bahar gelmişti.

XIII

Levin uzun çizmelerini ayağına geçirdi, çuha kaftanını giydi –kürkünü ilk kez giymiyordu– çiftliği dolaşmaya çıktı. Güneşte pırıl pırıl parlayan su birikintilerinin üstünden atlayarak, kâh buz parçalarına, kâh vıcık vıcık çamurlara basarak yürüyordu.

Bahar planlar, tasarılar zamanıdır. İlkbaharda bir ağacın, tomurcuklardan çıkacak dallarını, sürgünlerini ne yöne, nasıl uzatacağını bilmediği gibi, Levin de dışarı çıkınca sevgili çiftliğinde şimdi hangi tasarısını gerçekleştireceğini bilmiyor; ama içinin planlarla, tasarılarla dolu olduğunu hissediyordu. Önce büyükbaş hayvanları görmeye gitti. Sığırları ağıla çıkarmışlardı. Yeni tüyleri pırıl pırıl parlıyordu. Güneşte kanları ısınmış, çayıra çıkmak için yalvarıyormuş gibi böğürüyorlardı. Levin, en küçük ayrıntılarına varana dek tanıdığı hayvanlarını bir süre seyrettikten sonra, onları çayıra salmalarını, buzağıları ağıla çıkarmalarını söyledi. Çoban, çayıra gitmek için hazırlık yapmaya neşeyle koştu. Sığırtmaç kadınlar, ev dokuması bezden etekliklerini toplayıp güneşte henüz yanmamış beyaz çıplak ayaklarıyla çamurda bata çıka koşuyor, ilkbahar sevinci ile şaşkına dönmüş, böğüren danaları ellerindeki çalılarla ağıla sürüyorlardı.

Bu yılın yavruları çok güzeldi. Önce doğan buzağılar bir köylü ineği kadar olmuştu. Pava'nın üç aylık kızı, bir yaşındakiler kadardı. Levin bütün bunları büyük bir hazla seyrettikten sonra tekneyi dışarı çıkarınca kuru otu parmaklığın arkasından vermelerini emretti. Ama kışın kullanılmayan ağılda, sonbaharda yapılmış parmaklıkların kırılmış olduğu anlaşıldı. Verilen emir gereği, o anda harman makinesiyle ilgilenmesi gereken marangoza adam yolladı Levin.

Ama marangozun, büyük perhizden önce onarılmış olmaları gereken tırmıkları onarmakta olduğu anlaşıldı. Bu, Levin'in canını çok sıktı. Canını sıkan, bunca yıldır ortadan kaldırmaya bütün gücüyle çalıştığı kargaşalığın, düzensizliğin kendini bu yıl da göstermiş olmasıydı. Kışın gerekli olmayan parmaklıkların, işçi ahırına götürüldüğünü öğrendi. Buzağılara göre ince yapıldıkları için kırılmışlardı kuşkusuz. Ayrıca, kıştan onarılmalarını, gözden geçirilmelerini –bu iş için üç de marangoz alınmıştı– söylediği tırmıklardan başka, öteki tarım araçlarının da onarılmadığı, tırmıkların

ancak tarlaya çıkarılacakken onarıldığı anlaşılmıştı. Levin, kâhyayı çağırması için adam yolladı. Ama beklemedi, adamın arkasından kendi de gitti onu aramaya. Bugün her şey gibi kâhyanın da gözlerinin içi gülüyordu. Sırtında koyun derisinden bir gocuk, elinde bir saman çöpünü kırarak harman yerinden geliyordu.

— Marangoz niçin harman makinesinin başında değil?

— Dün söyleyecektim size efendim, tırmıkların onarılması gerekiyordu. Yakında çift sürmeye başlayacağız çünkü.

— Peki, kışın ne yaptınız?

— Marangozu ne için istiyordunuz efendim?

— Buzağı ağılının parmaklıkları nerede?

— Onları eski yerine götürmelerini söyledim. (Kâhya kolunu salladı.) Bu milleti ne yapmalı bilmem ki efendim!

Levin'in yüzü birden kıpkırmızı oldu:

— Bu milleti değil, bu kâhyayı ne yapmalı! dedi. (Sesini yükseltti.) Ne diye para veriyorum size!

Ama böyle bağırmakla bir şey elde edemeyeceğini düşündü. Konuşmasının yarısında sustu, göğüs geçirdi. Bir anlık sessizlikten sonra:

— Ee, ekim yapabilecek miyiz? diye sordu.

— Turkin'in öte yanında yarın ya da öbür gün yapabiliriz.

— Ya yonca?

— Vasiliy ile Mişka'yı yolladım, ekiyorlar. Ama nasıl olacak bilmiyorum. Toprak vıcık vıcık çünkü.

— Kaç hektar ekiyorsunuz?

— Altı.

Levin:

— Niçin hepsini değil? diye bağırdı.

Yoncanın yirmi hektar değil de, yalnızca altı hektar ekilmesi daha da can sıkıcı bir şeydi. Levin, kitaplardan da, kendi deneyimlerinden de, yoncanın ne kadar erken ekilirse, o kadar iyi olduğunu, hatta kar kalkar kalkmaz ekilmesi gerektiğini biliyordu. Ama hiçbir yıl başaramamıştı bunu.

— Adam yok efendim. Ne yaparsınız bu milleti? Üç kişi gelmedi. Semyon da...

— Ot işinden adam alaydınız.

— Aldım.

— Adamlar nerede?

— Beş kişi gübre işinde efendim. Dört kişi de yulafı havalandırıyorlar. Bozulmasa bari, Konstantin Dmitriç.

Levin bu "bozulmasa bari" sözünün, tohumluk İngiliz yulafının bozulduğu anlamına geldiğini çok iyi biliyordu. Söylediği gibi yapmamışlardı gene.

— Yulafın havalandırılması için bacalar yapılmasını daha büyük perhizde söylemiştim!

— Üzülmeyin efendim, her şeyi yetiştiririz.

Levin kolunu öfkeyle salladı, yulafı görmek için ambarlara gitti, sonra ahıra döndü gene. Yulaf henüz bozulmamıştı. Ama işçiler, doğrudan alt ambara boşaltmak varken kürekle boşaltıyorlardı yulafı. Levin, böyle yapmalarını söyledikten sonra, yonca ekimi için buradan iki kişi aldı. Öfkesi geçmişti. Zaten insanın kızamayacağı, sinirlenemeyeceği kadar güzel bir gündü.

Kollarını sıvamış, kuyunun yanında arabayı yıkayan arabacıya seslendi:

— İgnat! Bir at hazırla bana...

— Hangisini emredersiniz?

— Kolpik'i.

— Başüstüne efendim.

Atın hazırlanmasını beklerken Levin ortalarda dolaşıp duran kâhyayı barışmak için yanına çağırdı. Ona ilkbaharda yapılacak işlerden, neler yapmayı düşündüğünden söz etmeye başladı.

İlk hasata kadar her şeyin bitmiş olması için gübrenin taşınmasına erken başlayacaklardı. Öteki tarlayı sabanla aralıksız güzelce sürecek, dinlenmeye bırakacaklardı. Biçilen otları yarıcıya vermeyecek, kendi işçilerine toplatacaklardı.

Kâhya dikkatle dinliyor, Levin'in düşüncelerini çok doğru bulduğunu göstermek için kendini zorluyordu. Ama yüzünde, Levin'in çok iyi bildiği, her zaman çok kızdığı o umutsuz, elemli anlatımı vardı gene. Şöyle demek istiyordu sanki: "Evet, bütün bunlar çok iyi ya. Bakalım kısmet olacak mı?"

Kâhyanın yüzündeki bu anlatım kadar hiçbir şey sıkmazdı Levin'in canını. Ama şimdiye dek yanında çalışmış bütün kâhyaların ortak yüz anlatımıydı bu. Onun düşüncelerini her kâhya böyle karşılamıştı. Bu yüzden sinirlenmiyordu artık; ama canı sıkılıyordu. Her zaman karşısına çıkan, doğa gücü dediği bu "kısmet olacak mı?" anlatımıyla cenkleşmek için kendini daha hırslı hissediyordu şimdi.

Kâhya:

— Nasıl yapacağız bunca işi Konstantin Dmitriç? dedi.

— Neden yapamayacakmışız?

— On beş işçi daha tutmamız gerek. Çalışmıyorlar. Bugün gelenler yazlığına yetmişer ruble istiyorlar.

Levin bir şey söylemedi. Gene o güç çıkmıştı karşısına. Ne denli uğraşırlarsa uğraşsınlar, bu fiyata kırk işçiden fazla, otuz yedi, otuz sekiz işçiden fazlasını bulamayacaklarını çok iyi biliyordu. Kırk kişi de tutmuşlardı zaten. Ama cenkleşmemek elinde değildi.

— Çalışmıyorlarsa Suri'ye, Çefirovka'ya adam yollayın. İşçi arasınlar.

Vasiliy Fyodoroviç mahzun:

— Yollamasına yollarım, dedi. Atlarda da derman kalmadı zaten.

— Yenisini alırız. (Levin gülümsedi.) Biliyorum, hep daha ucuz olsun da, kötü olsun dersiniz siz. Ama bu yıl bildiğiniz gibi yapmaya bırakmayacağım sizi. Kendim yapacağım her şeyi.

— Rahat edemiyorsunuz anlaşılan. Patronumuzun da yanımızda olması haz verir bize...

— Demek Beryozıy Dol'un ötesinde yonca ekiyorlar? (Arabacının getirdiği ufak tefek kula Kolpik'e binerken ekledi): Gidip bir bakayım.

Arabacı seslendi arkasından:

— Dereden geçmeyin Konstantin Dmitriç.

— Olur, korudan giderim.

Levin, su birikintilerinden geçerken soluyan, yularının bol bırakılmasını isteyen besili, dinlenmiş atın üzerinde avlunun çamurlarını tırısla geçti, tarlaya çıktı.

Ağılı, ahırları dolaşırken neşeliydi; ama tarlaya çıkınca daha da neşelendi. Tırıs giden besili atın üzerinde düzenli bir biçimde sallanarak ormandan geçerken ılık kar kokusunu, tertemiz havayı ciğerlerine çekiyordu. Kar erimiş, ancak yer yer, üzerinde kaybolmak üzere olan izlerle parça parça kalmıştı. Kabuğunda yeni yeni canlanan yosunlarıyla dallarını dolduran tomurcuklarıyla onun olan her ağaca sevinçle bakıyordu. Ormandan çıkınca gözlerinin önüne halı gibi yemyeşil bir düzlük serildi. Bu düzlükte çıplak en küçük bir toprak parçası yoktu. Ancak çukurlarda kalan karlar yer yer beyaz lekeler oluşturuyorlardı. Bir köylünün yeşilliğe saldığı atıyla tayının görünümü de (karşılaştığı köylüye hayvanları oradan çıkarmasını söylemişti), yolda karşılaştığı köylü İpat'ın alaycı, aptalca yanıtı da –şöyle sormuştu İpat'a: "Ne o Ipat, ekin işi hemen başlıyor mu?" Ipat: "Önce toprağı sürmek gerek, Konstantin Dmitriç," diye yanıt vermişti– evet, yeşilliği çiğneyen atla tayın görünümü de, İpat'ın budalaca yanıtı da sinirlendirmemişti onu. Yürüdükçe neşeleniyordu. Çiftlikle ilgili birbirinden güzel planlar geliyordu aklına: Tarlaların dört bir yanına, altlarında kar kalmayacak kadar aralıklarla söğüt dikilecek; sürülüp ekilmeye elverişli altı parselini gübreleyecek, üçünü yedek olarak at yetiştirmeye ayıracaktı. Tarlaların öte yanında büyükbaş hayvanlar için bir ağıl yaptıracak, bir havuz kazdıracak, gübre almak için hayvanlara yedek ağıllar yaptıracaktı. O zaman üç yüz hektar buğday, yüz hektar patates, yüz elli hektar yonca eker, böylece bir hektar toprağı bile yormamış olurdu.

Kafasında bu düşüncelerle, yeşilliği çiğnememek için atının başını dikkatle çevirip tarlaların kenarından geçti, yonca eken işçilerin yanına vardı. Tohum arabası kenarda değildi, ekili yerde bırakmışlardı onu. Kışlık buğdayı arabanın tekerlekleri ezmiş, at çiğnemişti. İki işçi kenarda oturmuş –besbelli aynı çubuktan– sigara içiyorlardı. Arabadaki, tohuma karıştırılmış toprak ufalanmıştı. Donmuş, topak topaktı. Levin'i görünce Vasiliy arabanın yanına koştu. Mişka da tohum serpmeye başladı. Hiç de iyi bir durum değildi bu. Ama Levin çok seyrek kızardı. Vasiliy yaklaşınca Levin atı kenara çekmesini söyledi; ama Vasiliy:

— Ne fark eder bey, diye karşılık verdi. Uzanır gene.

Levin:

— Düşünceni kendine sakla, dedi. Ne söylüyorsam, onu yap.

— Başüstüne efendim.

Vasiliy atın başını tuttu. Yılışık yılışık gülümseyerek:

— Çok güzel tohum serpiyoruz Konstantin Dmitriç, dedi. Yalnız yürümek çok zor! Adamın tabanına on beş yirmi kilo çamur yapışıyor.

Levin:

— Tohum toprağı niçin ufalanmamış? diye sordu.

Vasiliy, avcunun içinde tohumlu toprağı ufalayarak:

— Biz ufalıyoruz, dedi.

Tohum toprağının ufalanmamış olmasında Vasiliy'in bir suçu yoktu. Ama gene de can sıkıcı bir durumdu bu.

Levin, can sıkıntısını unutmak, kötü gördüğü bir şeyi iyi yapmak için her zaman başvurduğu, her zaman da yararını gördüğü yolu denedi gene. Mişka'nın, ayaklarının altına yapışmış çamurlarla yürüyüşüne, adımlarını güçlükle atışına baktı; attan indi. Vasiliy'den tohumluğu aldı, tohumu kendi ekmek için yürüdü.

— Nerede kaldın?

Vasiliy, kaldığı yeri ayağıyla gösterdi. Levin tohumları elinden geldiğince özenle serperek yürümeye başladı. Çamurda yürümek, bataklıkta yürümek kadar güçtü. Beş, on metre yürüyünce terledi; Durdu, tohumluğu Vasiliy'e verdi. Vasiliy:

— Burası kötü ekilmiş diye kızmayın bana sonra efendim, dedi.

Başvurduğu yolun gene iyi sonuç verdiğini hisseden Levin neşeli:

— Ne diyorsun? dedi.

— Yazın göreceksiniz burası hemen fark edilecek. Geçen bahar ektiğim yerlere bakın. Tohumları ne güzel dağıtmışım! Doğrusunu söyleyeyim Konstantin Dmitriç, öz babama çalışıyor gibi çalışıyorum. Bir işe hakkını vermek isterim, başkalarının da üstünkörü iş yapmalarına göz yummam. Mal sahibinin kazancı iyi olursa bize de yararı olur. (Vasiliy tarlayı gösterdi.) Görüyorsunuz, bakınca insanın içi bir hoş oluyor.

— Çok güzel bir ilkbahar, değil mi, Vasiliy?

— Yaşlılar bile anımsamıyorlar böylesini! Geçenlerde eve gitmiştim, bizim ihtiyar da bir hektar kadar buğday ekmiş. Söylediğine göre çavdardan ayırt edilemiyormuş.

— Buğdayı ekmeye başlayalı çok oluyor mu?

— Önceki yıl siz öğretmiştiniz ya, iki ölçek de tohum vermiştiniz, birazını sattık, gerisini ektik.

Levin atın yanına giderken:

— Tohumlu toprağı iyi ufala, dedi. Mişka'ya da göz kulak ol. Ekin iyi giderse, hektar başına elli kapik var sana.

— Sağ olunuz. Böyle de çok memnunuz zaten sizden.

Levin ata bindi, geçen yılın yoncası ekili tarlaya, yaz buğdayı için sürülüp hazırlanmış tarlayı görmeye gitti.

Biçilmiş ekin sapları arasında yoncanın sürümü çok güzeldi. İyice olgunlaşmıştı artık. Geçen yılın kırık buğday sapları arasında yemyeşildi. Atın ayakları bileklerine kadar çamura batıyor, her ayağı buzları çözülmüş vıcık vıcık topraktan çıkarken ses çıkarıyordu. Pullukla sürülmüş yerlerden geçmek ise bütün bütün olanaksızdı. Ancak buzun çözüldüğü yerlerde batmıyordu hayvanın ayağı. Buzun çözüldüğü sürülü yerlerde ise çamur atın bileklerinden de yukarı çıkıyordu. Toprak çok güzel sürülmüştü. İki gün sonra tırmık çekilip ekim yapılabilirdi. Her şey güzel, her şey neşe vericiydi. Levin, suyu çekilmiş olduğunu düşünüp dere yolundan döndü. Gerçekten de geçebildi dereden. İki de ördek kaldırdı. "Çulluk da vardır," diye geçirdi içinden. Atının başını eve çevirdiğinde korucuya rastladı. Korucu da çulluğun olduğunu söyledi.

Levin, yemeğini yiyip akşama kadar tüfeğini hazırlayabilmek için atını tırısa kaldırdı.

XIV

Levin, son derece neşeli, eve yaklaşırken, büyük avlu kapısından kulağına çıngırak sesi geldi.

"Trenle birisi gelmiş olmalı," diye geçirdi içinden. Tam Moskova treninin geliş saati... Kim acaba? Ya ağabeyim Nikolay ise? Söylemişti zaten: "Belki kaplıcalara giderim, belki de sana gelirim." İlkbaharın verdiği bu mutlu, neşeli ruhsal durumunu ağabeyinin varlığının bozacağı düşüncesi bir an korkuttu onu, keyfini kaçırdı. Ama bu duygusundan utandı, ağabeyini yürekten kucaklamak için hazırlandı. Gelenin ağabeyi olmasını duygulu bir sevinçle bekliyordu şimdi. Atına hafifçe dokundu, akasyayı dönünce demiryolu istasyonunda bekleyen kiralık troykalardan birinin yaklaşmakta olduğunu gördü. Troykada kürklü biri vardı. Ağabeyi değildi bu. Levin: "Ah," diye geçirdi içinden. "Sözü sohbeti dinlenir, iyi biri olsa bari."

Levin kollarını havaya kaldırarak sevinçle:

— Al diye haykırdı.

Stepan Arkadyeviç'i tanımıştı,

— İyi konuk diye buna derler işte! Ah, geldiğine öyle sevindim ki!

"Onun evlenip evlenmediğini ya da ne zaman evleneceğini kesin olarak öğreneceğim," diye geçirdi içinden.

Bu güzelim ilkbahar gününde Kiti'nin anısının ona hiç de acı vermediğini hissetti.

Stepan Arkadyeviç kızaktan inerken:

— Ne o, beklemiyor muydun? diye sordu.

Burnunun alnı ile birleştiği yerde, yanağında, kaşının üzerinde çamur lekeleri vardı; ama yüzü neşeden, sağlıktan pırıl pırıldı.

Levin'i kucaklayıp öperken:

— Seni görmeye geldim, dedi. Bu bir, sonra avlanmaya, üçüncü olarak da Yerguşovo'daki koruyu satmaya.

— Çok güzel! Ne hoş bir bahar, değil mi? Kızakla yolculuğun nasıl geçti?

Kızağın tanıdık sürücüsü.

— Bu mevsimde araba daha kötüdür Konstantin Dmitriç, dedi.

Levin, dudaklarında çocuksu, sevinç dolu bir gülümsemeyle:

— Geldiğine çok sevindim! dedi.

Levin, arkadaşını konuklara ayrılmış odaya götürdü. Stepan Arkadyeviç'in eşyalarını da taşımışlardı oraya: Çantası, kılıflı tüfeği, puro kutusu. Konuğu yıkanması, üstünü değiştirmesi için yalnız bırakıp tarlaların nasıl sürüleceği, yulafın nasıl ekileceği üzerine emirler vermek üzere büroya gitti. Evin onuruna her zaman pek düşkün Agafya Mihaylovna antrede karşıladı onu, yemekle ilgili bir sürü soru sordu.

Levin:

— Nasıl biliyorsanız öyle yapın, dedi.

Kâhyanın yanına gitti. Eve döndüğünde Stepan Arkadyeviç yıkanmış, saçlarını taramış, yüzünde mutlu bir gülümsemeyle odasından çıkıyordu. Birlikte üst kata çıktılar.

— Sonunda gelebildim sana! Burada yaptığın esrarlı şeylerin neler olduğunu anlıyorum şimdi. Ama hayır, doğrusu imreniyorum sana. Ne hoş bir ev, her şey ne güzel! Pırıl pırıl, neşeli... (Stepan Arkadyeviç burada her zaman şimdiki gibi ilkbahar, neşeli günler olmadığını unutmuş gibi konuşuyordu.) Dadın da çok tatlı bir kadın! Önlüklü, cici bir hizmetçi kız olsun daha çok isterdi gönül kuşkusuz... Ama senin bu keşişliğine, katı yaşayışına böylesi daha uygun.

Stepan Arkadyeviç ilginç bir sürü haber getirmişti. Levin için en ilginç olanı da, ağabeyi Sergey İvanoviç'in bu yaz onun yanına köye gelmeye hazırlandığı haberiydi.

Stepan Arkadyeviç, Kiti'den genel olarak, Şçerbatskilerden hiç söz etmedi. Yalnızca karısının selamını söyledi. Stepan Arkadviç'in bu inceliği Levin'i duygulandırmıştı. Konuğuna sevinç dolu bir ilgi gösteriyordu. Her zaman olduğu gibi, köyde yalnız kaldığı süre, çevresindekilere açamadığı bir sürü düşünce, duygu yığılmıştı içinde. Şimdi Stepan Arkadyeviç'e açıyordu onları. İlkbaharın verdiği şiir dolu coşkunluğunu, uğradığı başarısızlıkları, çiftlikle ilgili planlarını, okuduğu kitaplar üzerine düşüncelerini anlatıyordu. Özellikle kendi kitabından söz ediyordu. Bu

kitabın, daha önce okuduğu tarım kitaplarının bir eleştirisi olduğunun farkında değildi.

Her zaman içten, anlayışlı Stepan Arkadyeviç her zamankinden daha bir sevimliydi. Ondaki bu değişikliğin, onun nedense pek müşfik, saygılı olduğunun farkındaydı Levin. Agafya Mihaylovna ile aşçının, yemeğin çok iyi olması için harcadıkları çaba ancak, kurt gibi aç iki arkadaşın mezelerin başına geçip bol bol yağlı ekmek, tütsülenmiş balık, tuzlu mantar atıştırmalarıyla sonuçlandı. Aşçının, konuğu hayran bırakmak amacıyla hazırladığı poğaçaları Levin'in beklemeden çorbayı istemesi de buna eklendi... Ne var ki, bundan çok daha güzel yemeklere alışmış Stepan Arkadyeviç her şeyi, votkayı da, ekmeği de, yağı da beğenmişti. Özellikle tütsülenmiş balığı, tuzlanmış mantarı, ısırgan otu çorbasını, beyaz salçalı tavuğu, beyaz Kırım şarabını nefis bulmuştu. Sıcak yemeğin üzerine kalın purosunu yakarken:

— Çok hoş, çok hoş, dedi. Fırtınalı bir deniz yolculuğundan sonra durgun bir sahile çıkmış gibiyim. Demek işçi unsurunun iyi incelenmesinin, tarımda kullanılacak metodun seçiminde en önemli etken olması gerektiğini söylüyorsun. Doğrusu, bilgisizim bu konularda. Ama bana öyle geliyor ki teori ile bunun uygulanması işçi üzerinde de etkili olur.

— Öyle ama, dur: Politik ekonomiden söz etmiyorum ben, tarım biliminden söz ediyorum. Bu bilimin de doğal bilimler gibi olması, olayları sonra işçiyi ekonomik ve ruhsal özellikleriyle incelemesi gerekir...

Bu sırada Agafya Mihaylovna reçellerle geldi.

Stepan Arkadyeviç, tombul parmaklarının ucunu öptü.

— Eh, Agafya Mihaylovna, balıklarınız da votkanız da nefisti doğrusu!

Sonra Levin'e döndü:

— Vakit gelmedi mi Kostya?

Levin pencereden, ağaçlarının tepeleri çıplak korunun üzerine inmekte olan güneşe baktı.

— Evet, geldi, geldi, dedi. Kuzma, diye seslendi. Arabayı hazırla!

Sonra aşağıya koştu.

Stepan Arkadyeviç aşağı inip yelken bezinden kılıflı, cilalı bir kutuyu dikkatle çıkardı, açtı, en pahalısından, son model av tüfeğini hazırlamaya

koyuldu. İyi bir bahşiş kokusu alan Kuzma, Stepan Arkadyeviç'in peşinden ayrılmıyordu. Onun çoraplarını da, çizmelerini de kendi giydirmek istedi. Stepan Arkadyeviç seve seve razı oldu buna.

— Kostya, adamlarına söyle, tüccar Ryabinin gelirse, içeri alsınlar onu, biz gelinceye kadar bekletsinler. Gelecek çünkü, öyle söyledim ona...

— Koruyu Ryabinin'e mi satıyorsun yoksa?

— Evet, tanıyor musun onu?

— Tanımaz olur muyum... Onunla "kesin ve olumlu" bir işim oldu.

Stepan Arkadyeviç gülümsedi. "Kesin ve olumlu" tüccarın en çok sevdiği deyimdi.

— Evet, dedi Stepan Arkadyeviç, çok gülünç bir konuşması vardır.

Levin'in ayaklarının dibinde mırıldanarak dolanan, çizmelerini, tüfeğini yalayan Laska'yı okşayarak:

— Sahibinin nereye gideceğini anladın bakıyorum, dedi.

Dışarı çıktıklarında araba kapıda hazır, onları bekliyordu.

— Gideceğimiz yer uzak değil; ama gene de hazırlattım arabayı. İstersen yayan gidelim.

Stepan Arkadyeviç arabaya doğru yürürken:

— Yoo, dedi. Arabayla gidelim.

Arabaya binip kaplan postu yol battaniyesini bacaklarına sardı, bir puro yaktı.

— Nasıl oluyor da sen içmiyorsun? dedi. Puro bir zevk değil, zevkin doruğu, en önemli belirtisidir. Hayat bu işte! Ne güzel! Böyle yaşamak isterdim!

Levin gülümsedi:

— Kim engel oluyor sana?

— Evet, evet, mutlu bir insansın sen. Sevdiğin her şeye sahipsin. Atları seversin, atın var. Köpeğin var, istediğin zaman ava çıkabiliyorsun toprakla ilgilenebiliyorsun.

Levin, Kiti'yi anımsamıştı.

— Belki de sahip olduğum şeylere sevindiğim, sahip olmadıklarıma da üzülmediğim için mutluyum, dedi.

Stepan Arkadyeviç arkadaşının ne demek istediğini anlamıştı. Yüzüne baktı; ama bir şey söylemedi.

Levin, Oblonski'ye, her zamanki önsezisiyle onun Şçerbatskilerden söz etmekten korktuğunu hissedip onlardan hiç söz etmediği için minnettardı. Oysa Levin, ona öylesine acı veren şeyi öğrenmek istiyordu şimdi; ama konuşmaya başlayamıyordu. Hep kendini düşünmenin çok kötü bir şey olduğu düşüncesiyle:

— Ee, senin işlerden ne haber bakalım? diye sordu.

Stepan Arkadyeviç'in gözleri neşeyle parladı. Levin'in sorusunu kendine anlamıştı.

— İnsanın, belirli bir ölçüde tayını varken canının francala çekebileceğini kabul etmiyorsun sen, dedi. Sence bir suçtur bu. Oysa aşksız bir yaşama yaşam demem ben. Ne yaparsın, böyle yaratmış beni Tanrı. Doğrusunu söylemek gerekirse, bunun başkalarına verdiği zarar öylesine az, bana verdiği haz da öylesine büyük ki...

Levin:

— Ne o, bir yenisi mi var? diye sordu.

— Evet, dostum! Sana bir şey söyleyeyim mi... Ossian'ın[30] anlattığı kadınları bilirsin... insan yalnız düşünde görebilir öylelerini... Gerçek yaşamda da karşılaşabiliyorsun işte öyleleriyle... felaket bir şey oluyorlar. Kadın dediğin öyle bir yaratık ki, istediğin kadar incele, gene de hiç bilmediğin yanlarıyla karşılaşıyorsun...

— Onun için en iyisi hiç incelememek.

— Hayır... Bir matematikçi, "zevk, bilinmezi çözmekte değil, onu aramaktadır," demiş...

Levin ağzını açmadan dinliyordu. Kendini ne denli zorlaşa da, arkadaşının ruhsal durumuna giremiyor, onun duygularını da bu çeşit kadınları incelemekte bulduğu güzelliği de anlayamıyordu.

XV

Kuşların geçit yeri derenin hemen üstünde, kavak fidanları korusundaydı. Koruya yaklaşınca Levin arabadan indi; Oblonski'yi korunun içindeki, karları erimiş, çamurlu, yosunlu çayırın köşesine götürdü. Kendi öteki köşeye, çifte kayın ağacının yanına gitti. Tüfeğini alçaktaki kuru budaklardan birinin çatalına dayadı, kaftanını çıkardı, kütüklüğünü taktı, kollarını sallayarak hareket serbestliğine baktı.

Onun arkasından gelmiş gri tüylü, yaşlı Laska karşısına oturmuş, kulaklarını dikmiş bekliyordu. Güneş yavaş yavaş büyük korunun arkasına iniyordu. Kavak fidanları arasına serpili kayın ağaçları akşamın kızıl ışığında, patlamaya hazır tomurcuklar dolu sarkık dallarıyla pek kesin çizgilerle belliydiler.

Karları hâlâ erimemiş büyük korudan, yeni yeni akmaya başlamış, kıvrılarak aşağılara doğru akıp giden suların sesi belli belirsiz geliyordu. Küçük kuşlar cıvıldaşıyor, arada bir, bir ağaçtan ötekine uçuyorlardı.

Kıpırtısız sessizliğin içinde, karların erimesiyle ya da otların boy atmasıyla kıpırdayan geçen yıldan kalma yaprakların hışırtısı duyuluyordu.

Levin, yeni filizlenen bir otun yanındaki arduvaz renkli, ıslak kavak yaprağının kıpırdadığını fark edince, "Hayret!" diye geçirdi içinden. "Otların boy atışları gözle görülüyor, sesi duyuluyor." Levin ayakta duruyor, her sese kulak kabartıyor; kâh yere, ıslak, yosunlu toprağa, kâh kulaklarını dikmiş Laska'ya, kâh önünde, dağın yamacında uzanan, ağaçlarının tepeleri çıplak koruya, kâh yer yer ak bulutlarla kaplı koyu mavi gökyüzüne bakıyordu. Bir aladoğan, kanatlarını çabuk çabuk çırparak uzaktaki ormanın çok yükseğinden geçti. Arkasından bir başkası aynı yönde, gene öyle uçarak gitti, gözden kayboldu. Ağaçların arasında kuşların cıvıltısı giderek çoğalıyordu. Yakında bir yerde bir puhu kuşu oflamaya başladı. Laska şöyle bir kıpırdadı oturduğu yerde, kalkıp birkaç adım attı, başını yana eğip kulak kesildi. Derenin karşısından bir guguk kuşunun sesi geldi. Her zamanki gibi iki kez öttü, sonra kısık bir sesle aceleci aceleci ötmeye başladı, sonra nasıl öteceğini şaşırıp sustu...

Stepan Arkadyeviç çalının arkasından çıkıp:

— Vay canına! dedi. Erken değil mi guguk kuşu için?

Levin, doğanın sessizliğini, kendisinin de hoşlanmadığı tatsız sesiyle bozmak zorunda kaldığı için canı sıkkın:

— Duydum, diye karşılık verdi. Vakit tamam.

Stepan Arkadyeviç çalının arkasına çekildi gene. Levin bir kibritin parlak alevini gördü ancak, sonra bu alevin yerini sigaranın kırmızı ateşi ile mavi, ince bir duman aldı.

Stepan Arkadyeviç'in tüfeğinin horozlarını kaldırdığı duyuldu: "Çıt! Çıt!"

Stepan Arkadyeviç, Levin'in dikkatini, bir tayın nazlanarak ince sesiyle kişnemesini andıran uzun bağrışa çekti.

— Nedir bu? dedi.

Levin:

— Bilmiyor musun? diye sordu. Bir erkek tavşan. Konuşmayalım artık.

Levin tüfeğinin horozunu kaldırırken heyecanlı:

— Dinle, uçuyor! dedi.

Uzaktan ince bir ıslık duyuldu, avcıların çok iyi bildiği gibi, iki saniye sonra aynı ıslık bir daha, bir daha duyuldu, üçüncü ıslığın peşinden boğuk bir ses duyulmuştu artık.

Levin bir sağa bir sola baktı. Tam karşısında, bulanık mavi gökyüzünde, tomurcuklanmış kavak ağaçlarının üstünde bir kuş göründü. Levin'e doğru uçuyordu. Kuşun, sık dokunmuş bir kumaşın düzgün yırtılışını andıran iyice yaklaşmış hırıltıları tam kulağının dibinde duyuldu. Kuşun uzun gagasıyla boynu görünüyordu şimdi. Levin tam ateşe hazırlanıyordu. Oblonski'nin bulunduğu çalının arkasından kırmızı bir ışık yanıp söndü. Kuş ok gibi inmeye başladı yere doğru, sonra yükseldi. Işık bir daha yanıp söndü, bir çarpma duyuldu. Kuş, havada tutunmaya çalışıyormuş gibi kanatlarını çırparak bir an asılı kaldı havada, sonra düşmeye başladı, ıslak toprağa hızla çarptı.

Dumandan bir şey göremeyen Stepan Arkadyeviç:

— Karavana mı yoksa? diye seslendi.

Levin, vurulmuş kuşu sahibine, bir kulağını kaldırmış, tüylü kuyruğunun ucunu sallaya sallaya –bu zevk anını uzatmak istiyormuş gibi– ağır

adımlarla, sanki gülümseyerek getiren Laska'ya gösterdi.

— İşte burada! dedi. Kaçırmadığına sevindim.

Bu çulluğu kendi değil de o vurduğu için arkadaşını kıskanıyordu.

Stepan Arkadyeviç tüfeğini yeniden doldururken:

— Sağ namlu çok pis karavana attım! dedi. Şişşt... geliyor...

Gerçekten de birbiri ardından ıslıklar duyulmaya başlamıştı. İki çulluk, oynaşarak birbirini kovalıyor, çığlık atmadan avcıların başlarının üstüne doğru geliyorlardı. Dört el ateş duyuldu. Çulluklar, kırlangıç gibi birden döndüler, gözden kayboldular.

Av çok iyi geçti. Stepan Arkadyeviç iki çulluk daha vurdu. Levin de iki çulluk vurdu; ama birini bulamadı. Hava kararmaya başlamıştı. Parlak gümüş renkli Çobanyıldızı batıda, alçakta, kayın ağaçlarının arasından tatlı ışığıyla parlıyordu. Doğuda yüksekte asık yüzlü Arkturus, kızıl ışığıyla pırıl pırıldı. Levin başının üstünde gökyüzünde Büyükayı'nın yıldızlarını bir görüyor, bir kaybediyordu. Çulluklar uçmuyorlardı artık. Levin, kayın ağacının bir dalının altından görünen Çobanyıldızı yukarıdaki dalın üstüne çıkana, Büyükayı'nın yıldızları iyice görününceye dek beklemeye karar verdi. Çobanyıldızı çıkmıştı dalın üstüne, koyu mavi gökyüzünde Büyükayı'nın yıldızları tek tek seçiliyordu. Ama hâlâ bekliyordu Levin.

Stepan Arkadyeviç:

— Dönme zamanı gelmedi mi artık? diye sordu.

Koru sessizliğe gömülmüştü şimdi, bir kuş bile kıpırdamıyordu. Levin:

— Biraz daha bekleyelim, dedi.

— Nasıl istersen.

Şimdi on beş adım uzaklık vardı aralarında.

Levin birden:

— Stiva, dedi, baldızının evlenip evlenmediğini ya da ne zaman evleneceğini söylemeyecek misin bana?

Levin kendini öylesine kararlı, öylesine sakin hissediyordu ki, hiçbir yanıtın onu heyecanlandırmayacağı inanandaydı. Ama Stepan Arkadyeviç'in verdiği yanıtı hiç mi hiç beklemiyordu.

— Evlenmeyi aklının ucundan bile geçirmedi. Böyle bir niyeti de yok. Çok hasta. Doktorlar yurtdışına gitmesini salık verdiler. Ölebilir bile diyorlar.

Levin:

— Ne diyorsun? diye haykırdı. Çok hasta mı dedin? Neyi var? Onun gibi...

Onlar konuşurlarken Laska kulaklarını dikmiş, bir havaya, bir –sitemli sitemli– onlara bakıyordu.

"Tam da gevezelik edecek zamanı buldunuz," diye geçiriyordu içinden. "Kuş geliyor... İşte geldi. Uyuyorsunuz..."

O anda Levin ile Stepan Arkadyeviç, kulaklarını çınlatan bir ıslık duydular. İkisi birden tüfeklerine yapıştılar. İki ışık parladı söndü, aynı anda iki patlama oldu. Yüksekten uçan çulluk ansızın kıstı kanatlarını, yeni süren dalları eğerek korunun sık bir yerine düştü.

Levin, çulluğu aramak için Laska ile kuşun düştüğü yere koşarken:

— Çok güzel! diye bağırdı. İkimiz de vurduk!

Laska ile çulluğu aramaya giderken, "Neydi canımı sıkan?" diye geçiriyordu içinden. "Ha, evet, Kiti'nin hasta olması... Elden ne gelir. Çok yazık."

Laska'nın ağzından hâlâ sıcak kuşu alıp hemen hemen dolu av torbasına koyarken:

— Ah Buldun demek! dedi. Akıllı köpeğim benim!

Stepan Arkadyeviç'e seslendi:

— Stiva, buldu!

XVI

Eve dönerlerken Levin, Stepan Arkadyeviç'e Kiti'nin hastalığıyla, Şçerbatskilerin planlarıyla ilgili bütün ayrıntıları sordu. Gerçi bunu açığa vurmaktan utanıyordu; ama öğrendikleri hoşuna gidiyordu. Hoşlanmasının bir nedeni de, hâlâ umut olmasıydı. En çok hoşuna giden de, ona öylesine acı çektiren Kiti'nin şimdi acı çekmesiydi. Stepan Arkadyeviç, Kiti'nin hastalığının nedenlerinden söz ederken arada Vronski'nin adı geçince Levin birden kesti sözünü:

— Aile içi ayrıntılarını öğrenmeye hakkım yok. Doğrusunu söylemek gerekirse, ilgilenmiyorum da.

Stepan Arkadyeviç belli belirsiz gülümsedi. Levin'in, biraz önce öylesine neşeli; ama şimdi birden bulutlanmış yüzünde çok iyi bildiği o bir anlık değişikliği görmüştü.

Levin:

— Ryabinin ile koru işini bitirdiniz mi? diye sordu.

— Evet, bitirdim. Çok güzel bir fiyat verdi, otuz sekiz bin. Sekiz bini peşin, gerisi altı yılda ödenecek. Çok uğraştım orayı satmaya, daha fazlasını veren çıkmadı.

Levin üzgün:

— Bedava vermişsin, dedi.

Stepan Arkadyeviç, Levin'e şimdi her şeyin kötü görüneceğini bildiği için sevgiyle gülümsedi:

— Niçin bedava olsun?

Levin:

— Çünkü korunun hektarı en azından beş yüz ruble eder, diye karşılık verdi.

Stepan Arkadyeviç şakacı:

— Ah, şu köylü toprak sahipleri! dedi. Biz kentlileri nedense pek küçümsersiniz! Ama işe gelince, sizden iyisini yaparız. Şuna inan, her şeyi inceden inceye hesapladım. Çok iyi elden çıkardım koruyu. Hatta, adamın

cayacağından korkuyorum. İşe yarar bir yer değildir o koru zaten. –Stepan Arkadyeviç işe yarar demekle Levin'i, kuşkularında haksız olduğuna inandırmak istiyordu.– Daha çok, yakacak odun almıyor ordan. Hektar başına otuz bağ odun veriyor, oysa adam hektar başına iki yüz ruble verdi.

Levin küçümser bir tavırla gülümsedi. "Bilirim seni, senin gibi kentli beyleri," diye geçirdi içinden. "On yılda bir ya da iki kez köye gelip de, köyde kullanılan üç beş sözcüğü ezberler, sonra olur olmaz yerde kullanırsınız. Hem, her şeyi bildiğinizi sanarak kullanırsınız. İşe yaramaz, otuz bağ odun veriyor. Kendi söylediğinizi kendiniz anlamazsınız."

Levin:

— Mahkemede yazdığın yazılarda akıl vermeye kalkışmam sana, dedi, gerekirse senden sorar öğrenirim bazı şeyleri. Oysa sen bu koru işini çok iyi bildiğini sanıyorsun. Kolay bir şey değildir bu. Ağaçları saydın mı?

Stepan Arkadyeviç, gene arkadaşını, içinde bulunduğu kötü ruhsal durumdan kurtarmaya çalışarak gülümsedi.

— Ağaçlan mı? diye sordu. Belki kumları, gezegenlerin ışıklarını sayacak üstün zekâlı bir...

— Öyle ama, Ryabinin'in üstün zekâsı yapar bunu. Yalnız şunu bilesin, hiçbir tüccar, seninki gibi bedava değilse, koruyu ağaçlarını, saymadan almaz. Senin korunu biliyorum. Her yıl ava giderim oraya. Oranın hektarı temiz para beş yüz ruble eder, oysa o iki yüz verdi sana, hem de vadeli.

Stepan Arkadyeviç canı sıkkın:

— Bırak boş lafları, dedi. Niçin kimse vermedi öyleyse dediğin parayı?

— Çünkü öteki tüccarlarla anlaşmıştır seninki. Komisyon vermiştir onlara. Hepsiyle alışverişim oldu. Bilirim hepsinin ne mal olduklarını. Tüccar değil, tefecidirler onlar. Senin tüccar dediğin Ryabinin'in yüzde on, yüzde on beş kazanacağı işlere başını çevirip bakmaz bile. Yirmi kapiğe bir ruble kazanmanın yollarını arar.

— Kapayalım artık bu konuyu! Bugün keyfim yerinde değil. Eve yaklaşırlarken Levin yüzü asık,

— İşte! dedi.

Merdivenin önünde, besili bir atın enli kemerlerle sımsıkı koşulu olduğu, demir ve deriyle her yeri güzelce kapanmış bir araba duruyordu. Arabada,

Ryabinin'in yanında arabacı olarak çalışan, belini sıkı sıkı sarmış, yanaklarından kan damlayan bir tezgâhtar oturuyordu. Ryabinin çoktan girmişti içeri. İki arkadaşı antrede karşıladı. Orta yaşlı, bıyıklı, sivri çeneli sakalsız, donuk bakışlı gözleri fırlak, zayıf uzun boylu bir adamdı. Belden aşağısında düğmeleri olan uzun, mavi bir redingot vardı üzerinde. Ayağında, bilekte kıvrım kıvrım, baldırda dümdüz uzun çizmeler vardı. Çizmelerinin üstüne de kocaman birer şoson giymişti. Mendiliyle yüzünü güzelce sildi, redingotunu şöyle bir düzelttikten sonra –aslında, düzeltmeden de çok güzel duruyordu üzerinde redingotu– antreye girenleri gülümseyerek selamladı. Bir şey yakalamak ister gibi, elini Stepan Arkadyeviç'e uzattı.

Stepan Arkadyeviç de elini ona uzatırken:

— Geldiniz demek, dedi. Çok güzel.

— Gerçi yol çok bozuktu; ama ekselanslarının emirlerini dinlemezlik edemezdim. Hemen hemen bütün yolu yayan yürüdüm sayılır; ama gene de zamanında yetiştim.

Levin'e döndü, onun da elini yakalamaya çalışarak:

— Konstantin Dmitriç, dedi, saygılarımı sunarım.

Ama Levin yüzünü buruşturdu. Ryabinin'in elini uzattığını fark etmemiş gibi, av torbasından çullukları çıkarmaya koyuldu.

Ryabinin, küçümser bir tavırla çulluklara bakarak:

— Ava mı gittiniz? dedi. Bu ne kuşu oluyor şimdi? Eti çok tatlı olsa gerek.

Bunun, uğraşmaya, eziyetine katlanmaya değeceğini hiç sanmadığını belli eden bir tavırla başını salladı.

Levin, yüzünü öfkeyle buruşturup Stepan Arkadyeviç'e Fransızca:

— Çalışma odama gidelim mi? dedi. Çalışma odama geçin, orada konuşun.

Ryabinin, –başkalarının kime karşı nasıl davranılacağı konusunda güçlüklerle karşılaşabileceğini; ama kendisi için böyle bir güçlüğün söz konusu olamayacağını karşısındakilere hissettirmek istiyormuş gibi– mağrur bir umursamazlıkla:

— Olur tabii, dedi, sizce neresi uygunsa oraya gidelim.

Çalışma odasına girdiklerinde Ryabinin –her zamanki alışkanlığıyla tasvir arıyormuş gibi– bakındı; ama tasviri görünce haç çıkarmadı. Kitap dolu dolaplara, raflara şöyle bir göz gezdirdi, çulluk için olduğu gibi, küçümser bir tavırla gülümsedi, bunların da eziyetine katlanmaya değdiğini hiç sanmadığını anlatmak isteğiyle başını iki yana salladı.

Oblonski:

— Parayı getirdiniz mi? dedi. Oturun.

— Para konusu önemli değildir bizim için. Görüşmeye, konuşmaya geldim sizinle.

— Ne üzerine konuşacağız? Otursanıza.

Ryabinin oturup çok üzgün bir tavırla kendini koltuğun arkalığına bırakırken:

— Oturayım, dedi. Fiyatı biraz düşürmeniz gerekiyor prens. Yazık olacak bana. Paraya gelince, son kapiğine kadar hazır. Hemen vereceğim paranızı.

Bu arada Levin tüfeğini dolaba koymuş, kapıdan çıkıyordu ki, tüccarın bu sözünü duyunca birden durdu.

— Koca koruyu bedava aldınız dedi. Bana çok geç geldi, yoksa ben söylerdim fiyatını.

Ryabinin ayağa kalktı, bir şey söylemeden gülümseyerek aşağıdan yukarı süzdü Levin'i. Sonra Stepan Arkadyeviç'e döndü:

— Çok katıdır Konstantin Dmitriç, dedi. Bir şey almaya imkân yoktur ondan. Buğdayını almak istedim, iyi de para vermiştim...

— Yok fiyatına ne diye vereyim malımı? Yolda bulmadım ya da çalmadım ki o paraya vereyim...

— İnsaf, hele bu devirde olanaksızdır çalmak. Halka açık mahkemeler son verdi o işe. Hırsızlık şöyle dursun, yanlış bir iş yapmaya korkuyor insan. Birbirimize güvenerek konuşmuştuk. Pahalıya mal oluyor odun, hesabı şaşırıyor insan. Fiyatı hiç olmazsa, biraz düşürmenizi rica edeceğim.

Levin:

— Bu işi bitirdiniz mi, bitirmediniz mi siz? dedi. Bitirdiyseniz, daha pazarlık edecek bir şey yok ortada demektir. Ama bitirmediyseniz, ben alıyorum koruyu.

Ryabinin'in yüzündeki gülümseme birden kayboldu. Yerini, atmacanın ya da yırtıcı bir kuşun bakışındakini andıran sert bir anlatım aldı. Kemikli parmaklarıyla redingotunun düğmelerini çözdü. Gömleği, yeleğinin madeni düğmeleri, saatinin köstegi görüntü. İçi para dolu eski cüzdanını aceleyle çıkardı.

Çabuk çabuk haç çıkardıktan sonra elini uzattı.

— Buyrun, dedi, koru benimdir. Alın parayı, buyrun, benimdir koru.

Cüzdanını sallayarak ekledi:

— Ryabinin böyle alışveriş yapar işte, ufak paralara önem vermez.

Levin, Stepan Arkadyeviç'e:

— Senin yerinde olsam, acele etmezdim, dedi.

Oblonski şaşırmış:

— Olur mu? dedi, söz verdim...

Levin, kapıyı hızla çarparak çıktı odadan. Ryabinin kapıya bakarak, –dudaklarında bir gülümseme– başını salladı.

— Gençlikten oluyor bütün bunlar sırf çocukluktan. Alıyorum. İnanın, Oblonski'nin korusunu Ryabinin aldı dedirtmek için bu onuru taşımak için alıyorum. Bakalım ne kadar zarar edeceğim... Tanrı'nın birliğine inandığınız gibi inanın buna. Buyrun efendim. Anlaşmayı hazırlayalım mı?

Bir saat sonra tüccar önünü güzelce kapayıp redingotunun çengellerini taktıktan sonra, anlaşma cebinde, sıkı sıkı kapalı arabasına bindi, evine yollandı. Tezgâhtarına:

— Ah şu beyler! dedi, bir âlem oluyorlar.

Tezgâhtar:

— Evet, diye karşılık verdi.

Dizginleri Ryabinin'e verip deri kapağı kaparken ekledi:

— Aldınız mı koruyu Mihail Ignatiç?

— Aldım ya...

XVII

Stepan Arkadyeviç, cebi tüccarın verdiği üç ay vadeli hazine bonolarıyla dolu, üst kata çıktı. Koru işini bitirmişti. Para cebindeydi. Güzel avlanmışlardı. Bunlar Stepan Arkadyeviç'in neşelenmesine yetmişti. Bu yüzden, Levin'i saran kötü ruhsal durumu dağıtmayı çok istiyordu. Bugünü yemekte başladığı gibi hoş bir biçimde bitirmek istiyordu.

Gerçekten de hiç neşesi yoktu Levin'in. Sevimli konuğuna sevecen, candan davranmak için kendini çok zorluyordu; ama başaramıyordu. Kiti'nin evlenmediği haberinin verdiği sarhoşluk yavaş yavaş etkisini göstermeye başlamıştı.

Kiti hâlâ bekârdı, hastaydı. Hem de ona değer vermeyen erkeğe olan aşkı hasta etmişti onu. Bu, Levin'in gururunu ezdikçe eziyordu sanki. Vronski, Kiti'ye değer vermemişti. Kiti de Levin'e... Dolayısıyla Vronski, Levin'i küçük görebilirdi. Bunun için Vronski'yi düşman görüyordu. Ama bütün bunları düşünmüyordu. Burada kendisi için küçük düşürücü bir şeyin var olduğunu pek bulanık bir biçimde hissediyor; canını sıkan şeye değil, karşısına çıkan her şeye çatıyordu. Korunun pek düşüncesizce satılması, Oblonski'nin aldatılması, bu işin onun evinde kesin sonuca bağlanması sinirini bozuyordu.

Üst katta Stepan Arkadyeviç'i karşılarken:

— Ee, bitirdin mi? dedi. Yemek yiyecek misin?

— Verirlerse yemem demem. Köyde amma açıldı iştahım! Ryabinin'e yemeğe kalmasını niçin söylemedin?

— Tanrı belasını versin!

— Ne biçim davranıyorsun adama? Elini bile uzatmadın ona. Niçin uzatmadın elini?

— Çünkü uşaklara elimi uzatmam ben. Üstelik bir uşak yüz kat değerlidir ondan.

Oblonski:

— Doğrusu çok geri kafalısın! dedi. Hani sınıflar arasında kaynaşma?

— Kaynaşmaktan hoşlanan kaynaşsın varsın. Ben hoşlanmıyorum.

— Anladığım kadarıyla tam bir geri kafalısın sen.

— Doğrusunu istersen, ne olduğumu hiç düşünmedim. Konstantin Levin'im ben, hepsi o kadar.

Stepan Arkadyeviç gülümsedi:

— Keyfi hiç yerinde olmayan Konstantin Levin...

— Evet, keyfim yerinde değil, nedenini biliyor musun? Kusura bakmayacaksan söyleyeyim, senin akılsızca yaptığın satış...

Stepan Arkadyeviç, hiç suçu yokken azarlanan, çıkışılan bir insan gibi tatlı tatlı buruşturdu yüzünü.

— Yeter artık, dedi. Ne zaman biri bir şey satmıştır da hemen satıştan sonra "çok ucuza verdin" denmemiştir ona? Oysa satarken kimse vermez daha fazlasını. Evet, farkındayım, bu zavallı Ryabinin'e bir hıncın var senin.

— Belki vardır. Hem biliyor musun niçin? Geri kafalı ya da daha korkunç bir şey olduğumu söyleyeceksin gene. Ama söyleyeceğim: Benim de içinde olduğum soylular sınıfının her yönden yoksullaştığını görmek üzüyor beni. Sınıfların kaynaşmasına karşın, soylular sınıfından olmaktan da çok mutluyum... Soyluların yoksullaşmaları lüks yüzünden değildir aslında. Öyle olsa bir diyeceğim olmazdı. Efendice yaşamak soyluların işidir, yalnız soylular yaşayabilirler efendice. Şimdi sağımızda solumuzda köylüler toprak satın alıyorlar. Bu üzmüyor beni. Bey hiçbir şey yapmıyor, köylü çalışıyor. Boş duranı, çalışmayanı söküp atıyor yerinden. Öyle olması da gerekir zaten. Köylünün bu durumu çok da sevindiriyor beni. Ama soyluların, nasıl söylesem, saflıklarından soyulmalarını görmek canımı sıkıyor. Burada Polonyalı bir toprak kiracısı, Nice'te oturan bir hanımefendinin çok güzel yerini yarı fiyatına alıyor. Ötede, hektarı on ruble eden bir yeri tüccarın birine bir rubleye kiralıyorlar. Şimdi de sen o dolandırıcıya durup dururken otuz bin ruble armağan ettin.

— Ne yapacaktım yani, tek tek mi sayacaktım ağaçları?

— Sayacaktın ya... Sen saymadın, oysa Ryabinin saydı. Ryabinin'in çocuklarının okumaları, rahat yaşamaları için her şeyleri olacak; ama seninkilerin bir şeyleri olmayacak belki!

— Kusura bakma; ama bu sayma işinde küçük düşürücü bir şey var. Onların işi başka, bizimki başka. Onlar için kazanç gerekli. Hem bu iş bitti artık. Oo! bak! Tavada, yumurta, en sevdiğim yemektir bu. Sanırım Agafya Mihaylovna o güzelim votkadan gene verir bize...

Stepan Arkadyeviç masaya oturdu. Agafya Mihaylovna ile şakalaşmaya başladı. Çoktandır böyle güzel yemekler yemediğini söylüyordu.

Agafya Mihaylovna:

— Siz hiç değilse beğendiğinizi söylüyorsunuz, dedi. Konstantin Dmitriç, ne verirseniz verin, isterseniz bir kuru kabuk ekmek koyun önüne, yiyip kalkar sofradan.

Can sıkıntısını yenmek için büyük çaba harcıyordu Levin. Ama gene de yüzü asıktı. Konuşmuyordu. Stepan Arkadyeviç'e bir soru sorması gerekliydi; ama bir türlü soramıyordu. Soruyu ne zaman, nasıl soracağını bilemiyordu. Stepan Arkadyeviç alt kata, odasına bile inmiş, soyunmuş, gene yıkanmış büzgülü pijamasını giymiş, yatmıştı. Ama Levin hâlâ oyalanıyordu. Stepan Arkadyeviç'in odasında şundan bundan söz ediyor, istediği şeyi sormak gücünü bulamıyordu kendinde.

Agafya Mihaylovna'nın konuk için hazırladığı; ama Oblonski'nin kullanmadığı kokulu sabunu elinde evirip çevirerek:

— Ne güzel sabunlar yapıyorlar, dedi. Şuna baksana, tam bir sanat eseri.

Stepan Arkadyeviç tatlı tatlı esneyerek:

— Öyle, dedi. Günümüzde her şeyin en iyisini yapıyorlar. Söz gelimi, tiyatrolar, bir de şu eğlence... a-a-a! (Esnedi Oblonski) Her yerde elektrik... a-a!

Levin:

— Evet, elektrik, dedi.

Sonra sabunu yerine koyup birden sordu:

— Vronski nerede şimdi?

Stepan Arkadyeviç esnemeyi bırakıp:

— Vronski mi? diye sordu. Petersburg'da. Senin hemen arkandan gitti, bir daha da görünmedi Moskova'da.

Stepan Arkadyeviç dirseklerini masaya dayadı, uyku akan içtenlik dolu gözlerinin aydınlattığı güzel, pembe beyaz yüzünü kolunun üzerine koyup sürdürdü konuşmasını:

— Sana gerçeği söyleyeyim mi Kostya? Kabahat sendeydi o zaman. Rakibinden korktun. Bense, sana o zaman da söylediğim gibi, kimin daha şanslı olduğunu bilmiyordum. Niçin saldırmadın? O zaman sana ne demiştim...

Stepan Arkadyeviç, ağzını açmadan, yalnızca çeneleriyle esnedi.

Levin ona bakarak "Evlenme önerdiğimi biliyor mu acaba?" diye geçirdi içinden. Yüzünde kurnaz, politikacılarınkini andıran bir şey var. Sonra, kızardığını hissedip bir şey söylemeden Stepan Arkadyeviç'in gözlerinin içine baktı.

Oblonski sürdürüyordu konuşmasını:

— O zaman kızın bir suçu vardıysa eğer, dışta kalan bir kapılmadan, istekten başka bir şey değildi bu. Biliyor musun, soyluluk, sosyetede erişilecek parlak bir yer, kızı değil, daha çok annesini etkilemişti.

Levin yüzünü buruşturdu. Reddedilmekle uğradığı hakaret yeni, taze bir yara gibi sızlattı yüreğini gene. Ama evindeydi şimdi. Evinde duvarlar yardım eder insana...

Oblonski'nin sözünü kesti:

— Dur, dur, dedi. Soyluluk diyorsan. İzin ver de bir şey sorayım sana: Vronski'nin ya da başka birinin soyluluğu, ona beni küçük görme hakkını veren soyluluğu, aslında nedir? Sen soylu sayıyorsun Vronski'yi, ben saymıyorum. Bence babası bir hiçken çeşitli dalaverelerle kendine bir yer edinmiş, annesi de Tanrı bilir kimlerle düşüp kalkmış bir insandır Vronski... Hayır, afedersin; ama ben kendimi, benim gibileri soylu sayarım. Geçmişlerinde dürüst, en üstün kültür düzeyine erişmiş (üstün yetenek, zekâ ayrı şey kuşkusuz) benim babam, dedem gibi hiçbir zaman, hiç kimsenin önünde alçalmamış, hiç kimseye muhtaç olmamış üç dört kuşak gösterebilen insana soylu derim ben. Böyle çoklarını tanırım. Koruda ağaçları saymak küçültücü bir davranış görünüyor sana. Tutup otuz bin ruble bağışlıyorsun Ryabinin'e. Ama kira, daha bilmem neler alıyorsun sen. Ben almıyorum, bu yüzden de babamdan bana kalanı, kendi emeğimle kazandığımı değerli görüyorum... Soylu olan bizleriz, yoksa dünyamızın

güçlülerinden aldıkları sadakalarla yaşayabilen, yirmi kapiğe satın alınabilen kişiler değil.

Stepan Arkadyeviç –Levin'in yirmi kapiğe satın alınabilen derken ona da taş attığını sezinlemesine karşın Levin'in heyecanı pek hoşuna gitmişti– içten, neşeli:

— Sen kime kızıyorsun? dedi. Ben de aynı düşüncedeyim. Kime bu öfken? Vronski üzerine söylediklerinin çoğu yanlış olsa da, ondan söz ettiğim yok benim. Açık açık söylüyorum sana: Senin yerinde olsaydım, benimle Moskova'ya gelir ve...

— Hayır, haberin var mı bilmiyorum; ama hiç önemi yok benim için. Ben de sana söyleyeceğim: Evlenme önerdim ve reddedildim. Katerina Aleksandrovna benim için ağır, yüz kızartıcı bir anıdan başka bir şey değildir artık.

— Nedenmiş? Ne saçma şey!

Levin:

— Kapayalım bu konuyu, dedi. Sana karşı kabalık ettiysem bağışla beni lütfen. (Söyleyeceğini söyledikten sonra, sabahki ruhsal durumuna girmişti gene.) Kızmıyorsun bana değil mi Stiva? Kızma ne olur...

Gülümseyerek arkadaşının elini tuttu. Stepan Arkadyeviç:

— Yok canım, dedi, niçin kızacakmışım. Birbirimize açılmamıza sevindim. Biliyor musun, sabah avı çok hoş olur. Ne dersin, gidelim mi? Hiç uyumadan, avdan doğru istasyona giderim.

— Çok iyi olur.

XVIII

Vronski'nin iç dünyası aşkıyla dopdolu olmasına karşın, dış dünyasının gidişi eskisinin aynıydı. Sosyetedeki, alaydaki ilişkilerinin eski, alışılmış rayları üzerinde eskisi gibi uçarcasına bir gidişti bu. Vronski'nin yaşamında alayının önemli bir yeri vardı. Bunun asıl nedeni alayını sevmesi, daha önemlisi, alayda sevilmesiydi. Alayda yalnızca sevmiyorlardı Vronski'yi, ona saygı duyuyorlar, onunla övünüyorlardı da. Son derece zengin, çok güzel yetiştirilmiş, üstün yetenekleri olan, her çeşit başarıya, onura, üne yolu açık bu gencin bütün bunları umursamaması, dünyada kendini en yakın alayına, arkadaşlarına hissetmesiydi böylesine sevilmesinin nedeni. Vronski arkadaşlarının onun üzerine düşüncelerini biliyor, bu tür yaşamı sevdiği gibi, kendi üzerine düşüncelerin değişmemesini sağlamak zorunda hissediyordu kendini.

Anlaşılacağı gibi, arkadaşlarından hiçbirine aşkından söz etmiyordu Vronski. En çok içilen içki sofralarında bile (kendini kaybedecek kadar sarhoş hiç olmamıştı zaten) ağzından laf kaçırmamıştı. Bu ilişkisinden söz etmeye yeltenen düşüncesiz arkadaşlarının ağzını hemen tıkıyordu. Gelgelelim, kentte herkes biliyordu aşkını: Karenina ile olan ilişkisinden herkes az çok haberdardı. Gençlerin büyük çoğunluğu, aşkında en ağır olan şey için Karenina'nın yüksek sosyeteden olması, bu ilişkinin onu sosyetenin gözünde ilginç bir insan yapacak nitelikte bulunması yüzünden imreniyordu Vronski'ye.

Anna'ya imrenen, ona doğrucu denmesinden çoktandır bıkmış genç kadınların çoğu tahminlerinde yanılmamış olmalarına seviniyor, küçümsediklerinin olanca ağırlığıyla ona saldırmak için toplumun Anna üzerine düşüncesinin değiştiğini gösteren belirtiler bekliyorlardı yalnızca. Zamanı gelince ona atacakları çamur topaklarını hazırlamışlardı bile. Orta yaşlıların, yüksek düzeydekilerin çoğunluğu, için için hazırlanan bu sosyete rezaletinden hoşnut değillerdi.

Vronski'nin annesi, oğlunun bu ilişkisini öğrenince önce sevinmişti. Sevinmesinin başlıca iki nedeni vardı: Önce, parlak bir gencin tam olgunlaşmasında yüksek sosyeteden bir kadınla ilişkisinden daha etkili bir yolun olamayacağına inanırdı; sonra, Kontes Vronskaya'nın gözünde

Karenina hâlâ güzel, dürüst bir kadındı. Ne var ki son zamanlarda, oğlunun, meslekte, kendisine önerilen, yükselmesi için çok önemli bir görevi sırf Karenina'yı sık sık görmesine fırsat veren alaydaki görevinden ayrılmamak için kabul etmediğini, bu yüzden amirlerinin gözünden düştüğünü öğrenince bu konuda düşünceleri değişmişti. Bu ilişki üzerine öğrendiklerinden anladığı kadarıyla bu aşkın, iyi karşılayabileceği parlak, hoş aşklardan değil de, Werther'inki gibi umutsuz[31] –anlatılanlara bakılırsa– oğlunu budalaca şeyler yapmaya sürükleyebilecek bir aşk olması da hiç hoşuna gitmemişti. Oğlunu, Moskova'dan birdenbire ayrılışından bu yana görmemiş, büyük oğlu aracılığıyla onu yanına çağırtmıştı.

Ağabeyi de hoşnut değildi Vronski'den. Bu aşkın büyük mü küçük mü, tutkulu mu tutkusuz mu, doğru mu yanlış mı olduğu üzerinde hiç düşünmemişti. (Çoluk çocuğu olmasına karşın kendi de bir dansözle yaşıyordu. Bu yüzden kardeşinin Anna ile olan ilişkisini hoş görüyordu.) Ama bu aşkın, hoşuna gitmesi gereken kimselerin hoşuna gitmediğini biliyor, bu nedenle de kardeşinin tutumunu doğru bulmuyordu.

Vronski'nin günlerini görevinden, sosyeteden başka dolduran bir şey daha vardı. Atları. Çok severdi atlarını.

O yıl subaylar arasında engelli bir koşu düzenlenmişti. Vronski yarışa katılacaklar listesine yazdırmıştı kendini. Safkan bir İngiliz kısrağı almıştı. Aşkına karşın, önündeki yarışa, ölçülü olmakla birlikte iyice kaptırmıştı kendini.

Bu iki tutkudan birinin öbürüne engel olduğu yoktu. Tam tersine, onu aşırı heyecanlandıran izlenimlerin verdiği yorgunluğu gidermesini sağlayacak, dinlendirecek, aşkından apayrı, uzak olan bir tutkuya, bir uğraşa gereksinimi vardı.

XIX

Krasnoe Selo yarışlarının yapılacağı gün Vronski biftek yemek için alayın yemek salonuna her zamankinden daha erken geldi. Yiyeceğine, içeceğine dikkat etmesi gerekmiyordu. Kilosu, yarışlarda öngörüldüğü gibi, yetmiş beşin altındaydı çünkü. Ama şişmanlamaması da gerekiyordu. Bu nedenle hamur işinden, tatlıdan kaçmıyordu. Beyaz yeleğinin üstüne giydiği ceketinin önü açık, kollarını masaya dayamış oturuyor, ısmarladığı bifteğin gelmesini beklerken, önündeki Fransızca romana bakıyordu. Kitaba sırf girip çıkan subaylarla konuşmak zorunda kalmamak için bakıyor, düşünüyordu.

Anna'nın bugünkü yarışlardan sonra ona randevu vermeyi vaat ettiğini düşünüyordu. Üç gündür görmemişti Anna'yı. Kocası Avrupa'dan döndüğü için bugün görüşüp görüşemeyeceklerini de, bunu nasıl öğreneceğini de bilmiyordu. Anna ile son kez kuzini Betsi'nin yazlığında görüşmüştü. Kareninlerin yazlığına elinden geldiğince seyrek gidiyordu. Şimdi gitmek istiyordu oraya, "bunu nasıl yapmak?" gerektiğini düşünüyordu.

"Betsi'nin beni, Anna'nın yarışlara gelip gelmeyeceğini sormam için yolladığını söylerim. Gideceğim!" Başını kitaptan kaldırdı, kararını vermişti. Anna'yı görmek mutluluğuna erişeceğini düşününce yüzü aydınlanmıştı.

Gümüş bir tabak içinde bifteğini getiren garsona:

— Benim eve birini yolla, troykamı hazırlasınlar, dedi.

Sıcak tabağı önüne çekip yemeye koyuldu.

Yandaki bilardo salonundan topların birbirine vurmasından çıkan sesler, konuşmalar, kahkahalar geliyordu. Lokantanın kapısında iki subay göründü: Biri, soylular subay okulundan alaya yeni gelmiş, ince yapılı, zayıf yüzlü bir gençti. Öteki, bileğinde bileziğiyle ufak gözleri yağlı, şişman, yaşlı bir subaydı.

Vronski baktı onlardan yana, yüzünü ekşitti. Onları fark etmemiş gibi, yan gözle kitaba bakmaya, bir yandan da yemeye başladı.

Şişman subay gelip yanına oturdu.

— Ne o? dedi. Göreve hazırlanıyorsun galiba?

Vronski ağzını silerken, subaya bakmadan yüzünü ekşitti:

— Görüyorsun işte...

Beriki, genç subay için bir sandalye çekip:

— Şişmanlamaktan korkmuyor musun, peki? dedi.

Vronski, nefretini belli edecek biçimde yüzünü buruşturup düzgün dişlerini gösterdi:

— Efendim?

— Şişmanlamaktan korkmuyor musun diyorum?

Vronski:

— *Heres*[32] getir garson! diye seslendi.

Subayın sorusuna karşılık vermeden, kitabı öte yanına koydu, okumayı sürdürdü.

Şişman subay içki listesini aldı, genç subaya döndü. Listeyi ona uzattı, yüzüne bakarak:

— Ne içeceğimizi sen seç, dedi.

Genç subay göz ucuyla ürkek ürkek Vronski'ye bakarak –bir yandan da, yeni yeni terlemeye başlamış, bıyıklarını parmaklarıyla yokluyordu.-

— İstersen reynveyna içelim, dedi. Vronski'nin onlarla ilgilenmediğini görünce ayağa kalktı.

— Hadi bilardo salonuna geçelim, dedi.

Şişman subay uysal bir çocuk tavrıyla kalktı, birlikte kapıya yürüdüler.

Bu sırada uzun boylu, düzgün bedenli bir subay salona girdi. Süvari yüzbaşısı Yaşvin'di bu. İki subayı, küçümser bir tavırla başıyla selamladıktan sonra Vronski'nin yanına geldi. Kocaman eliyle omzuna oldukça kuvvetli vurup yüksek sesle:

— Ah dedi. Buradaymış!

Vronski öfkeyle başını çevirdi; ama her zamanki sakin, kararlı sevgi anlatımıyla aydınlandı yüzü bir anda.

Süvari yüzbaşısı gür, bariton sesiyle:

— Kafan çalışıyor Alyoşa, dedi. Şimdi yiyebilirsin. Bir kadeh de iç...

— Ama iştahım yok.

Yaşvin, o anda kapıdan çıkmakta olan iki subaya alaylı alaylı baktı.

— Çifte kumrular, dedi.

Sandalyeye göre çok uzun olan bacaklarını dar süvari pantolonunun içinde kıvırarak Vronski'nin yanına oturdu.

— Dün niçin gelmedin Krasnıy Tiyatrosu'na? Numerova hiç de fena değildi. Neredeydin?

Vronski:

— Tverskilerde biraz fazla oturmuşum, dedi.

— Yaa!

Zevke, eğlenceye düşkün, kumarbaz, hiçbir prensibi olmamak şöyle dursun, üstelik ahlâkdışı prensipler sahibi bir insan olan Yaşvin alayda Vronski'nin en yakın arkadaşıydı. Daha çok fıçıyla içmesine, geceleri uyumamasına karşın hep aynı kalmakta gösterdiği olağanüstü beden gücü ve komutanlarına, arkadaşlarına karşı gösterdiği büyük ruh gücü –arkadaşları da, komutanları da korkarlardı ondan, sayarlardı onu– ayrıca on binlerin döndüğü kumar masalarında, –her zaman çok içkili olmasına karşın– son derece kararlı, ustaca oynaması –İngiliz kulübünde çok iyi oyuncu sayarlardı onu– yüzünden severdi onu Vronski. Vronski'nin onu sevmesinin asıl nedeni, Yaşvin'in onu adı için zenginliği için değil, bir arkadaş olarak sevdiğini sezinlemesiydi. Vronski, tanıdıkları içinde yalnız ona aşkından söz etmeyi seviyordu. Yaşvin'in, görünüşte her çeşit duyguyu küçümsemesine karşın, Vronski'nin ruhunu dolduran o güçlü tutkuyu yalnız onun anlayabileceğini sezinliyordu. Ayrıca, Yaşvin'in dedikodudan, rezaletten haz duymadığını, bu duyguyu gerektiği gibi anladığını –yani aşkın bir şaka, bir eğlence değil de ciddi, önemli bir şey olduğuna inandığını– biliyordu.

Vronski aşkından açık açık hiç söz etmemişti Yaşvin'e; ama onun her şeyi bildiğini, her şeyi gerektiği gibi anladığını biliyor, bunu onun gözlerinde görmekten büyük haz duyuyordu.

Yaşvin, Vronski'nin Tverskilerde olduğunu söylemesi üzerine:

— Ya, öyle demek! dedi.

Siyah gözleri parlıyordu. Kötü bir alışkanlıkla, sol bıyığını ağzına sokmaya başladı.

Vronski:

— Peki, sen ne yaptın dün? diye sordu. Kazandın mı?

— Sekiz bin. Ama üç bininden hayır yok, vereceğini sanmıyorum.

Vronski gülümsedi.

— Öyleyse benim için kaybedebilirsin, dedi.

(Yaşvin, yarışı Vronski'nin kazanacağına büyük bir para koyup bahse girmişti.)

— Olanak yok kaybetmeme. Bir Mahotin tehikeli.

Böylece, şimdi Vronski'nin düşünebileceği tek şeyden, o günkü yarışlardan söz etmeye başladılar.

Vronski:

— Gidelim, dedi. Bitirdim yemeğimi.

Kalktı, kapıya yürüdü. Kocaman bacaklarını uzun sırtını uzatarak Yaşvin de kalktı.

— Yemek zamanı gelmedi henüz, dedi. Bir şeyler içmem gerek. Biraz sonra gelirim.

Sonra, alayda herkesin çok iyi tanıdığı, camları titreten kalın, gür sesiyle:

— Ey, şarap getirin! diye bağırdı.

Ama hemen arkasından ekledi:

— Hayır, hayır, istemez!

Vronski'ye seslendi:

— Eve gidiyorsan ben de geliyorum.

Birlikte çıktılar.

XX

Vronski ikiye bölünmüş, geniş temiz bir Fin kulübesinde kalıyordu. Petritski ordugâhta da onunla birlikteydi. Vronski ile Yaşvin kulübeye girdiklerinde Petritski uyuyordu.

Yaşvin bölmenin arkasına geçti, burnunu yastığa gömmüş, saçı başı karmakarışık Petritski'yi omzundan dürterek:

— Kalk artık, dedi. Uyuduğun yeter.

Petritski birden dizlerinin üstüne fırlayıp bakındı. Vronski'ye:

— Ağabeyin buradaydı, dedi. Uyandırdı beni. Tanrı cezasını versin, gene geleceğini söyledi.

Battaniyeyi çekip gene uzandı. Yorganı üzerinden çeken Yaşvin'e öfkeyle bağırdı:

— Bırak be Yaşvin! Bırak, dedim! (Dönüp gözlerini açtı.) İyisi mi sen bana ne içmem gerektiğini söyle! Ağzımın içi zehir gibi...

Yaşvin kalın sesiyle:

— En iyisi votka, dedi. (Kendi sesini dinlemek ona haz veriyormuş gibi seslendi:) Tereşçenko, efendine votkayla hıyar turşusu getir!

Petritski gözlerini ovuşturdu, yüzünü buruşturdu.

— Votka iyi gelir mi dersin? Ha? dedi. Sen de içecek misin? Öyleyse birlikte içelim!

Vronski, sen içecek misin?

Petritski kalktı, kolktuk altlarından kaplan postu bir battaniyeye sarındı. Bölmenin kapısından, kollarını kaldırarak çıktı. Fransızca bir şarkı mırıldanıyordu: "Tu-u-la'da bir kral vardı..." Sonra seslendi oradan:

— Vronski, içecek misin?

Vronski, emir erinin getirdiği redingotunu giyerken:

— Çekil başımdan, dedi.

Yaşvin:

— Nereye gidiyorsun? diye sordu.

Kulübeye doğru gitmekte olan bir kupa arabasını görünce ekledi:

— İşte troykan.

Vronski:

— Tavlaya gideceğim, dedi. Sonra da atlarla ilgili bir iş için Bryanski'ye uğrayacağım.

Gerçekten de Vronski, Petergof'tan on versta uzakta oturan Bryanski'ye uğrayacağına, ona atın parasını götüreceğine söz vermişti. Şimdi oraya da yetişmek istiyordu. Ama arkadaşları onun yalnız Bryanski'ye gitmeyeceğini hemen anlamışlardı.

Petritski şarkı söylemeyi sürdürürken: "Bunun hangi Bryanski olduğunu biliyoruz," der gibi göz kırptı, dudaklarını şişirdi.

Yaşvin:

— Geç kalma sakın! dedi.

Konuyu değiştirmek isteğiyle pencereden dışarı bakarak, Vronski'ye kendisinin sattığı ortadaki atı sordu:

— Nasıl, benim demirkırı iyi hizmet ediyor mu sana?

Petritski, kulübeden çıkmakta olan Vronski'nin arkasından seslendi:

— Dur! Ağabeyin bir mektupla bir pusula bırakmıştı. Dur hele, neredeler?

Vronski durdu.

— Hani? diye sordu.

Petritski işaret parmağını burnundan yukarı doğru götürerek, mağrur bir tavırla:

— Neredeler? dedi. Asıl önemli olan bu işte!

Vronski gülümsedi.

— Bırak hokkabazlığı da söyle, neredeler? dedi.

— Şömineyi yakmadım onlarla. Buralarda bir yerde olmalılar.

— Yeter saçmaladığın! Nerede mektup?

— İnan bilmiyorum! Unuttum. Belki de düşümde gördüm. Dur, dur! Kızacak ne var canım! Dün benim gibi adam başına dört şişe içseydin, sen nerede yattığını bile unuturdun. Dur hele, şimdi anımsarım!

Petritski bölmeyi geçti, yatağına uzandı.

— Dur! Ben böyle yatıyordum, o şurada, ayakta duruyordu. Evet, evet, evet... İşte burada!

Petritski şiltenin altından çıkardı mektubu. Oraya saklamıştı onu.

Vronski, ağabeyinin bıraktığı mektupla pusulayı aldı. Bu mektubu bekliyordu zaten. Annesi Moskova'ya gitmedi diye sitem ediyordu ona. Pusula ağabeyindendi, onunla konuşması gerektiğini yazıyordu. Vronski, ağabeyinin onunla ne konuşacağını biliyordu. "Onlara ne bundan!" diye geçirdi içinden. Mektupları, yolda daha bir dikkatli okumak için redingotunun düğmeleri arasına soktu. Kulübenin çıkışında iki subayla karşılaştı: Biri onların alayından, öteki yabancıydı.

Vronski'nin evi subayların toplanma yeriydi her zaman.

— Nereye?

— Petergof'a gitmem gerek.

— Çarskoe'den atın geldi mi?

— Geldi; ama daha görmedim onu.

— Mahotin'in Gladyatör'ü hastalanmış, öyle diyorlar.

Öteki subay:

— Saçma, dedi. Yalnız, bu çamurda nasıl yarışacaksınız?

Gelenleri görünce Petritski:

— İşte benim kurtarıcılarım! diye bağırdı.

Emir eri, votka ve hıyar turşusu tepsisiyle karşısında duruyordu.

— Kendime gelmem için içmemi söyledi Yaşvin, diye ekledi.

Gelenlerden biri:

— Dün canımıza okudunuz, dedi. Sabaha kadar uyuyamadık.

Petritski anlatmaya başladı:

— Ne güzel bitirdik ama! Volkov bir evin damına çıktı. Çok kederli olduğunu söylüyordu. "Öyleyse gelin bir cenaze marşı çalalım!" dedim. Cenaze marşıyla uyuyakaldı damda.

Yaşvin, Petritski'nin başına, çocuğuna ilaç vermeye çalışan bir anne gibi dikilip:

— İç, önce votka içmelisin, sonra soda ile bol limon suyu içersin, diyordu. Peşinden biraz, bir şişecik de şampanya yuvarladın mı tamamdır.

— Bu güzel işte. Dur Vronski, gitme, içelim.

— Hayır, hoşçakalın baylar, bugün içmeyeceğim.

— Ne o, ağırlaşırsın diye mi korkuyorsun yoksa? Pekâlâ biz de yalnız içeriz. Sodayla limon getirin.

Vronski kapıdan çıkarken biri seslendi arkasından:

— Vronski!

— Ne var?

— Saçlarını kestirsen iyi edersin, ağırlık yapıyorlar çünkü, özellikle başının çıplak yerlerindekiler...

Gerçekten de, Vronski'nin saçları pek erken dökülmeye başlamıştı. Vronski, düzgün dişlerini göstererek neşeyle gülümsedi, kasketini saçlarının seyrekleştiği yere indirip çıktı, arabasına bindi.

— Tavlaya! dedi.

Okumak için mektupları çıkardı; ama atını görünceye dek dikkatini dağıtmamak için vazgeçti. "Sonra!" diye geçirdi içinden.

XXI

Tahta bir baraka olan geçici tavla, koşu alanının hemen yanındaydı. Vronski'nin atı dün buraya getirilmiş olmalıydı. Henüz görmemişti atını. Son günlerde atların çalışma alanına hiç gitmemiş, bu görevi jokeyine vermişti. Bu yüzden, atının şimdi ne durumda olduğunu bilmiyordu. Arabadan yeni inmişti ki, arabayı uzaktan görüp tanıyan, "çocuk" dedikleri seyisi, jokeyi çağırmaya koştu. Uzun çizmeli, kısa ceketli, yalnız çenesinde bir tutam sakalıyla sıska İngiliz, jokeylerin o beceriksiz yürüyüşüyle dirsekleri yana açık, sallana sallana yanına geldi.

Vronski İngilizce:

— Fru-Fru nasıl? diye sordu.

İngiliz gırtlaktan gelen bir sesle:

— *All right, sir,*[33] dedi.

Şapkasını çıkardı.

— Yanına gitmeseniz iyi edersiniz, diye ekledi. Ağızlık taktım, biraz huysuzlaştı hayvan. Girmeseniz iyi olur, huysuzlanıyor hayvan.

— Olmaz, gireceğim. Görmek istiyorum onu.

İngiliz, yüzünü ekşitip gene gırtlaktan gelen sesiyle:

— Gidelim öyleyse, dedi.

Dirseklerini açtı, gevşek yürüyüşüyle öne geçti. Barakanın önündeki küçük avluya girdiler. Sırtında tertemiz bir ceket olan güzel giyimli nöbetçi seyis gelenleri karşıladı, elinde süpürgeyle arkalarından yürüdü. Barakada ayrı bölmelerde beş at vardı. Vronski, en önemli rakibi Mahotin'in at azmanı doru Gladyatör'ünün de bugün buraya getirilmiş olduğunu, şu anda burada bulunduğunu biliyordu. Ama at yarışı kurallarına göre Gladyatör'ü görmek bir yana, onu sormasının bile yakışık almayacağını biliyordu. Vronski koridorda yürürken seyis soldan ikinci bölmenin kapısını açtı. Kocaman, doru bir at ile beyaz ayaklarını gördü Vronski. Bunun Gladyatör olduğunu biliyordu. Ama o, başkasının açık bir mektubunu okumamak için başını çeviren bir insan duygusuyla başını çevirdi. Fru-Fru'nun bölmesine yürüdü.

İngiliz, pis tırnaklı kocaman parmağıyla Gladyatör'ün bölmesini gösterip Vronski'nin omzu üstünden:

— Onun atı burada, dedi. Mah... Mak... bu adı bir türlü söyleyemiyorum.

Vronski:

— Mahotin mi? dedi. Evet. Tek ciddi rakibim odur.

— Ona siz binseydiniz, kazanacağınıza bahse girerdim.

Vronski, biniciliğinin övülmesinden hoşlanmıştı. Gülümsedi.

— Fru-Fru daha hırslı, o ise daha güçlü, dedi.

İngiliz:

— Engelli koşularda bütün iş binicilik ile pluck'tadır.

Pluck, yani enerji ve cesaret konusunda Vronski, bunun kendisinde yeterince olduğunu hissettiğinden başka, en önemlisi, bu pluck'un dünyada ondan çok hiç kimsede bulunamayacağına da kesinlikle inanıyordu.

— Hayvanı çok terletmemek gerektiğini biliyorsunuz kuşkusuz?

— Biliyorum. Lütfen yüksek sesle konuşmayın.

Önünde durdukları bölmenin kapalı kapısını başıyla gösterip –içeriden, hayvanın samanlar üzerinde ayak değiştirdiğini gösteren sesler geliyordu– ekledi:

— Hayvan heyecanlanıyor.

İngiliz kapıyı açtı. Vronski, küçük bir pencereden süzülen ışığın pek zayıf aydınlattığı bölmeye girdi. Taze samanlar üzerinde eşinen, yüzünde ağızlık, açık doru bir at vardı burada. Bölmenin loş ışığında Vronski sevgili atını bir bakışta bütünüyle gördü gene. Fru-Fru orta boylu bir attı. Beden yapısı bakımından kusursuz sayılmazdı. ince kemikliydi. Göğüs tahtası oldukça çıkık, göğsü dardı. Sağrısı biraz sarkıktı. Ön, özellikle arka bacaklarında paytaklık vardı. Ön ve arka bacaklarının kasları iri değildi; ama beli çok kalındı. Öyle ki, hayvan, yarışa hazırlandığı için beslenmesine daha bir önem verildiği şu sırada, midesi içeri çekikken bile insanı şaşırtacak derecede kalın duruyordu. Bacaklarının dizden aşağı kemikleri önden bakınca bir parmak kadar ince, yandan bakılınca son derece genişti. Kaburgaları dışında bütün bedeni yanlardan ezilmiş, içe çekilmiş gibi duruyordu. Ama bütün kusurlarını örten bir özelliği vardı: Kandı bu

özelliği, İngilizlerin deyimiyle hemen belli ediyordu kendini. İnce, hareketli bir atlas gibi dümdüz derisini kaplamış damar ağının arasından kesin çizgilerle belli olan kasları, kemik gibi sert görünüyorlardı. Fırlak, neşeyle parlayan gözlerinin dikkati çektiği zayıf başı, çıkık ve içindeki zarı kıpkırmızı burun deliklerinin her açılıp kapanışında genişliyordu sanki. Bedeninin her yanında, özellikle başında pek belirgin, enerjik, aynı zamanda zarif bir anlatım vardı. İnsanda, sırf ağız yapıları buna elverişli olmadığı için konuşamadıkları izlenimini bırakan hayvanlar vardır. Fru-Fru da onlardan biriydi.

Hiç değilse Vronski'ye, şimdi ona bakarken hissettiklerini hayvan anlıyormuş gibi geliyordu.

Vronski bölmeye girince derin bir soluk aldı at. Fırlak gözünü –akma kan öğürecek kadar– yana kaydırarak köşesinden, içeri girenlere baktı. Ağızlığını silkeledi, çevik hareketlerle ayaklarının birini indirip ötekini kaldırmaya başladı.

İngiliz:

— Ne heyecanlı olduğunu görüyorsunuz, dedi.

Vronski ata yaklaşırken onu yatıştırmaya çalışıyordu:

— O, canım! O!

Vronski yaklaştıkça hayvan huysuzlanıyordu. Ama sahibi başının yanına gelince sakinleşti birden. İnce, yumuşak tüyleri altında kasları titreşmeye başladı. Vronski hayvanın güçlü boynunu okşadı, öte yana düşmüş bir tutam yelesini düzeltti. Yüzünü, onun açılmış, bir yarasanın kanatları gibi ince kenarlı burun deliklerine yaklaştırdı. At, gerilmiş burun delikleriyle sesli sesli soludu, ürperdi, sivri kulağını kıstı. Vronski'yi redingotunun yeninden yakalamak istiyormuş gibi, sağlam, siyah dudağını uzattı. Ama ağızlığını anımsadı, başını salladı gene. Düzgün bacaklarının birini indirip birini kaldırmaya başladı.

Vronski, hayvanın sağrısını bir kez daha okşadıktan sonra:

— Sakin ol güzelim, sakin ol! dedi.

Atının çok iyi durumda olduğunu görmenin verdiği neşeyle çıktı bölmeden.

Atın heyecanı Vronski'ye de geçmişti. Kanının yüreğine dolduğunu, at gibi onun da hareket etmek, bir şeyleri ısırmak istediğini hissediyordu. Hem bir korku vardı içinde, hem neşe, İngiliz'e döndü:

— Evet, dedi. Size güveniyorum, altı buçukta orada olun.

İngiliz:

— Her şey istediğiniz gibi olacak, dedi. Siz nereye gidiyorsunuz milord?

Hemen hemen hiç kullanmadığı my lord unvanını kullanmıştı birden.

Vronski hayretle kaldırdı başını. Her zaman çok iyi becerdiği biçimde, İngiliz'in gözlerinin içine değil de, alnına baktı. Jokeyin sorusundaki cesaret şaşırtmıştı onu. Ama İngiliz'in bu soruyu sorarken ona patronuna değil de, binicisine bakar gibi baktığını görünce:

— Bryanski'ye gitmem gerek, diye karşılık verdi. Bir saat sonra evde olacağım.

"Bugün kaç kez sordular bana bu soruyu!" diye geçirdi içinden. Yüzü kızardı. Oysa yüzü seyrek kızarırdı. İngiliz dikkatli dikkatli yüzüne baktı. Vronski'nin nereye gittiğini biliyormuş gibi:

— Yarıştan önce sakin olmak çok önemlidir, dedi. Keyfinizi kaçıracak, sinirlerinizi bozacak şeylerden uzak durun.

Vronski gülümsedi.

— All right! diye karşılık verdi.

Arabaya atlayıp arabacıya Petergofa çekmesini söyledi.

Birkaç adım gitmişti ki, sabahtan beri bulutlarla kaplı gökyüzü birden karardı, bir sağanak başladı.

Vronski arabanın üstünü kapatırken, "Bu kötü işte," diye düşündü. "Yerler zaten çamurdu, şimdi bataklığa dönecek!" Kapalı arabanın içinde kendi başına kalınca annesinin mektubuyla ağabeyinin pusulasını çıkarıp okudu.

Evet, hep aynı şeylerdi. Herkes, annesi de, ağabeyi de, herkes onun gönül işine karışmak zorunda hissediyordu kendini. Bu öfkelendiriyordu onu. Aslında pek seyrek öfkelenirdi. "Onlara ne? Niçin herkes benimle ilgilenmeyi bir görev sayıyor. Hem niçin düşüyorlar üzerime böyle? Bunun, onların anlayamayacakları bir şey olduğunu hissettikleri için olsa gerek. Bu

bayağı bir sosyete ilişkisi olsaydı, rahat bırakırlardı beni. Bunun başka bir şey olduğunu, bir oyun olmadığını, bu kadının benim için canımdan değerli olduğunu hissediyorlar. Bunu anlayamıyorlar işte, bu yüzden canları sıkılıyor. Kaderimiz şu anda ne ise, ileride ne olacaksa olsun, olan olmuştur artık, biz yakınmıyoruz kaderimizden. (Biz dediği Anna ile kendisiydi.) Hayır, ille de onlar öğretecekler bize yaşamayı. Mutluluğun ne olduğundan haberleri bile yok. Bu aşksız, bizim için mutluluğun da mutsuzluğun da –yaşamın bile– olamayacağını bilemiyorlar."

Ona karışanlara kızmasının asıl nedeni ruhunun derinliklerinde onların tümünün haklı olduklarını hissetmesiydi. Onu Anna'ya bağlayan bu sevginin, gönüllerde tatlı ya da tatsız birtakım izlerden başka bir şey bırakmadan geçen sosyete ilişkilerine benzeyen geçici aşklardan olmadığını hissediyordu. Kendisinin durumunun da, Anna'nın durumunun da ne denli kötü olduğunu; içinde bulundukları sosyetenin gözleri üzerlerindeyken aşklarını gizlemenin, yalan söylemenin güçlüğünü de biliyorlardı. Onları birbirine bağlayan tutku, başka her şeyi unutturacak ölçüde güçlüyken yalan söylemek, aldatmak, kurnazlık etmek, sürekli başkalarını düşünmek çok güçtü...

Öylesine nefret ettiği yalana, yapmacığa başvurmasını zorunlu kılan bir sürü olayı anımsadı. Bu yalan ve yapmacık zorunluluğunun Anna'yı utandırdığını birçok kez fark etmişti. Anna ile ilişki kurmasından bu yana kimi zaman hissettiği o tuhaf duygu doldu içine gene. Bir şeye karşı duyulan tiksinme duygusuydu bu: Aleksey Aleksandroviç'ten mi, kendinden mi, sosyeteden mi tiksiniyordu bilmiyordu. Ama bu tuhaf duyguyu her zaman kovuyordu içinden. Şimdi de şöyle bir silkindi. Düşünmeyi sürdürdü.

"Evet, eskiden mutsuzdu Anna; ama mağrur ve sakindi. Oysa şimdi –hiç belli etmiyor ama– sakin de olamaz, mağrur da. Evet, bir son vermeli buna." Kendi kendine vermişti kararını. Bu yalan dolana bir son vermenin zorunlu olduğunu, bunu ne denli erken yaparsa, o denli iyi olacağı düşüncesi ilk kez geliyordu aklına. "O da ben de her şeyi bırakıp birlikte bir köşeye çekilmeliyiz," dedi kendi kendine.

XXII

Sağanak uzun sürmemişti. Vronski, çamurlu yolda giden, yan atları dizginsiz götüren orta atın tırısıyla gideceği yere yaklaşırken güneş yeniden göstermişti kendini. Yolun iki yanında uzanan bahçelerde yaşlı ıhlamur ağaçları, yazlık evlerin damları ıslak ıslak parlıyor; sular dallardan neşeyle damlıyor, damlardan gene neşeyle akıyorlardı. Vronski bu sağanağın koşu alanını bozduğunu düşünüyordu artık. Bu yağmur yüzünden onu –Anna'yı– evde bulacağına, hem de onun evde yalnız olacağına seviniyordu. Çünkü, kaplıcadan yeni dönen Aleksey Aleksandroviç'in Petersburg'dan yazlığa gelmediğini biliyordu.

Vronski, Anna'nın yalnız olduğunu umduğu için dikkati üzerine daha az çekmek için her zaman yaptığı gibi, küçük köprüyü geçmeden indi arabasından, yürüdü. Sokağa bakan merdivenden çıkmadan avluya girdi. Bahçıvana:

— Beyefendi geldi mi? diye sordu.

— Gelmedi. Hanımefendi evde. Ön kapıdan buyrun efendim, adam var orada, açarlar size.

— İstemez. Bahçeden geçeceğim.

Vronski, Anna'nın yalnız olduğunu öğrenince, ansızın karşısına çıkmak istedi. Çünkü bugün geleceğini söylemişti ona. Anna da onu yarıştan önce beklemezdi. Kılıcını ses çıkarmaması için tuttu. İki yanı çiçek dikili bahçe yolunun kumların üzerinde, bahçeye bakan terasa yavaşça yaklaştı. Vronski, durumunun ağırlığı üzerine yolda düşündüklerinin hepsini unutmuştu şimdi. Bir şeyi düşünüyordu o anda: Anna'yı biraz sonra hayalinde değil, gerçekte görecekti; Anna'nın kendisi olacaktı karşısında. Ses çıkmasın diye terasın eğik basamaklarına tabanıyla yavaşça basarak yukarı çıkıyordu ki, Anna ile arasındaki ilişkinin, her zaman unuttuğu, en acı yanını anımsadı birden. Soru dolu bakışlarında öfke okunan (Vronski'ye öyle geliyordu) Anna'nın oğlunu.

Anna ile Vronski arasındaki ilişkiye herkesten çok bu çocuk engel oluyordu. Çocuk yanlarındayken Anna da Vronski de başkalarının yanında konuşamayacakları şeylerden söz edemedikleri gibi, çocuğun

anlayamayacağı şeylerden bile söz açmıyorlardı. Bu konuda bir karar vermiş değildiler, kendiliğinden öyle kurulmuştu düzen. Bu çocuğu aldatmayı kendilerine yakıştıramıyorlardı. Onun yanında iki arkadaş gibi konuşuyorlardı. Ne var ki gösterdikleri bu titizliğe karşın, çocuğun dikkatli, soru dolu bakışını üzerinde yakaladığı çok oluyordu Vronski. Çocuğun ona karşı davranışlarında tuhaf bir ürkeklik, bir kararsızlık, bazen sokulganlık, bazen soğukluk vardı. Çocuk, annesiyle bu adam arasında, anlamına aklının ermeyeceği bir ilişkinin varlığını hissediyor gibiydi.

Gerçekte, çocuk bu ilişkiyi anlayamayacağını sezinliyor, anlamak için kendini zorluyor, bu adama beslemesi gereken duyguyu kendi kendine açıklayamıyordu. Çocuk duyarlığıyla babasının, mürebbiyesinin, dadısının Vronski'yi yalnızca sevmemekle kalmayıp –onun üzerine bir şey söylememelerine karşın– ona nefretle, korkuyla baktıklarını, oysa annesinin onu kendine en yakın insan gördüğünü bütün açıklığıyla sezinliyordu.

Çocuk kendi kendine, "Nedir bunun anlamı?" diye soruyordu. "Kimdir o? Nasıl sevmeliyim onu? Bunu anlayamıyorsam suçluyum demektir ya da aptal, kötü bir çocuk." Çocuğun, Vronski'yi öylesine sıkan, soru dolu, bir şeyler araştıran soğuk bakışı da, ürkekliği de, kararsızlığı da buradan geliyordu işte. Çocuğun yanlarında olması, Vronski'nin son zamanlarda duyduğu tuhaf, nedensiz tiksintiyi duymasına neden oluyordu. Çocuğun yanlarında olması Vronski'de de, Anna'da da aynı duyguyu uyandırıyordu. Bu duygu, gittiği yönün gitmesi gerekenden çok ayrı olduğunu pusulada gören; ama bu gidişi durdurmak için elinde bir şeyi olmayan bir denizcinin, gerçeği gördüğü anda hissedeceklerinin aynıydı. Her geçen dakika uzaklaştırmaktadır onu gideceği yerden, bu uzaklaşışın ölümden farkı yoktur...

Dünyaya içten bakışıyla bu çocuk onlara bildikleri; ama anlamak istemedikleri şeyden ne denli uzaklaştıklarını gösteren pusulaydı.

Şimdi Seryoja evde yoktu. Anna yalnızdı. Terasta oturuyor, gezmeye çıkıp yağmura yakalanan oğlunun dönmesini bekliyordu. Bir uşakla hizmetçi kızı, onu aramaya yollamış, kendi de terasta bekliyordu. Üzerinde geniş işlemeli beyaz bir rop vardı. Terasın köşesinde, çiçeklerin arkasında oturduğu için Vronski'nin geldiğini duymamıştı. Siyah, kıvırcık saçlı başını önüne eğmiş, alnını terasın korkuluğu üzerindeki serin bahçıvan kovasına dayamış, Vronski'nin çok iyi tanıdığı yüzüklerle süslü güzel elleriyle kovayı tutuyordu. Onun bedeninin, başının, boynunun, ellerinin güzelliği her

zaman hiç beklenmedik biçimde şaşırtırdı Vronski'yi. Vronski onu görünce durdu, hayran hayran baktı. Ama ona yaklaşmak için bir adım atmaya hazırlanıyordu ki, onun yaklaştığını hisseden Anna, kovayı itti, ateş gibi yanan yüzünü ona çevirdi.

Vronski yaklaşıp Fransızca sordu:

— Neyiniz var? Hasta mısınız?

Vronski ona doğru koşmak istiyordu; ama yanında başka birinin olabileceğini düşünüp bakındı. Balkon kapısına baktı. Çekinmeyi, gören var mı diye bakınmayı gerekli gördüğü zamanlar hep olduğu gibi kızardı gene.

Anna kalktı. Vronski'nin uzattığı elini sıkarken:

— Hayır, dedi. Hasta değilim. Beklemiyordum... seni.

— Aman Tanrım! Bu elin soğukluğu ne böyle!

— Korkuttun beni. Yalnızım. Seryoja'yı bekliyordum. Dolaşmaya çıkmıştı. Buradan gelecekler.

Sakin görünmeye çalışmasına karşın dudakları titriyordu.

Vronski, aralarında ister istemez bir soğukluk yaratacak Rusça sizden de, tehlikeli sen'den de kaçınmak için her zaman yaptığı gibi gene Fransızca:

— Geldiğim için bağışlayın beni, dedi. Ama sizi görmeden geçiremedim bugünü.

— Ne diye bağışlayacağım? Öyle sevindim ki geldiğine!

Vronski, avcunun içindeki eli bırakmadan Anna'nın üzerine eğildi.

— Ama hastasınız siz. Ya da bir şeye üzüldünüz. Ne düşünüyordunuz?

Anna gülümsedi.

Doğru söylüyordu. Anna, herhangi bir anda ona ne düşündüğü sorulsa, hiç yanılmadan şöyle karşılık verirdi: "Aynı şeyi, mutluluğumla mutsuzluğumu." Vronski geldiğinde şöyle düşünüyordu: "Niçin başkaları için söz gelimi Betsi için (onun, Tuşkeviç'le gizli ilişkisini biliyordu) bütün bunlar kolay da benim için böylesine acı verici oluyor?" Bugün bu düşünce birkaç bakımdan çok acı vermişti ona. Vronski'ye yarışları sordu. Vronski Anna'nın heyecanlı olduğunu görünce, onu oyalamak amacıyla yarış hazırlıklarını son derece olağan bir tavırla anlatmaya başladı.

Anna, genç adamın sakin, sevgi dolu gözlerine bakarak, "Söylesem mi, söylemesem mi?" diye düşündü. "Öylesine mutlu ki şu anda, yarışlara öylesine kaptırmıştı ki kendini, gerektiği gibi kavrayamaz durumu, bu olayın bizim için önemini anlayamaz."

Vronski sözünü yarıda kesip:

— Ama ben geldiğimde ne düşündüğünüzü hâlâ söylemediniz, dedi. Söyleyin, lütfen!

Anna yanıtlamadı onun bu sorusunu. Başını öne eğip uzun kirpiklerinin arasından parlayan gözlerinin soru dolu bakışlarını yüzüne dikti. Bir yaprağı tuttuğu eli titriyordu. Vronski gördü bunu. Yüzünü her zamanki o uysal, kölece bağlılık anlatımı kapladı. Anna'yı büyülerdi bu anlatım.

— Bir şeylerin olduğunun farkındayım. Paylaşmadığım bir üzüntünüzün olduğunu bile bile bir an huzur içinde olabilir miyim? Söyleyin Tanrı aşkına!

Yalvarmaklı konuşuyordu Vronski.

Anna, Vronski'nin yüzüne hep öyle bakarak, "Durumun önemini gereğince anlayamazsa bağışlamam onu," diye geçiriyordu içinden. "Söylememek en iyisi. Ne diye denemeli onu?"

Yaprağı tuttuğu elinin giderek daha çok titrediğini hissediyordu. Vronski tuttu elini.

— Tanrı aşkına! dedi.

— Söyleyeyim mi?

— Evet, evet, evet...

Anna, alçak sesle, durgun:

— Gebeyim, dedi.

Elindeki yaprak şimdi daha çok sallanıyordu. Ama Vronski'nin bunu nasıl karşılayacağını görmek için bakışını yüzünden indirmiyordu. Genç adamın yüzü bembeyaz olmuştu. Bir şey söylemek istemiş; ama durmuş, Anna'nın elini bırakıp başını öne eğmişti. Anna, "Evet," diye geçirdi içinden. "Anladı önemini." Minnetle sıktı Vronski'nin elini.

Ama Anna, Vronski'nin haberin anlamını onun gibi, bir kadının anladığı gibi anladığını sanarken yanılıyordu. Bu haber karşısında Vronski birine

karşı duyduğu o tuhaf tiksinmenin on kat güçlüsünü duymuştu. Aynı anda da, dilediği buhranın gelip çattığını, durumu artık Anna'nın kocasından gizleyemeyeceklerini, bu acayip duruma, nasıl olursa olsun, bir an önce bir son vermenin gerektiğini hissetmişti. Ayrıca, Anna'nın heyecanı ona geçmişti.

Vronski sevgi dolu, uysal bakışını Anna'nın yüzüne dikti, sonra elini öptü. Ayağa kalkıp bir şey söylemeden terasta bir aşağı bir yukarı gidip geldi. Sonra Anna'ya iyice yaklaştı, kararlı,

— Evet, dedi. Aramızdaki ilişkiyi siz de ben de bir oyuncak olarak görmedik; ama kaderimiz çizildi artık.

Çevresine bakındıktan sonra sürdürdü konuşmasını:

— İçinde yaşadığımız bu yalana artık bir son vermek zorundayız.

Anna alçak sesle:

— Son vermek mi? dedi. Nasıl son vereceğiz Aleksey?

Sakinleşmişti şimdi. Yüzünde tatlı bir gülümsemenin aydınlığı vardı. Vronski:

— Kocanızdan ayrılıp hayatlarımızı birleştirerek.

Anna işitilir işitilmez bir sesle:

— Böyle de birleşmiş durumdalar, dedi.

— Evet, ama bütünüyle birleştirmeliyiz bütünüyle.

Anna, içinde bulunduğu durumun çaresizliğine acı acı gülümseyerek:

— Ama öğret bana Aleksey, nasıl? dedi. Bu durumumuzdan bir çıkış yolu var mı ki? Kocamın karısı değil miyim ben?

Vronski:

— Her durumun bir çıkış yolu vardır, diye karşılık verdi. Karar vermek önemli. Her şey içinde bulunduğun durumdan daha iyidir. Her şeyin, sosyetenin de, oğlunun da, kocanın da sana nasıl acı verdiğinin farkındayım.

Anna gülümsedi.

— Ah, kocam dedi. Onu tanımıyorum, düşünmüyorum da. Yok benim için o...

— İçten değilsin bunu söylerken. Biliyorum seni. Onun için de acı çekiyorsun.

Anna:

— Onun bir şeyden haberi yok zaten, dedi.

Yüzü birden kıpkırmızı kesildi. Yanakları, alnı, boynu kızarmış, utançtan gözleri dolu dolu olmuştu.

— Ondan söz etmeyelim, diye ekledi.

XXIII

Vronski –şimdiki kadar kararlı olmasa bile– Anna'yı, içinde bulunduğu durumu görüşmek zorunda bırakmayı birkaç kez denemiş; ama hep Anna'nın –şimdi onun çağrısına verdiği yanıtta olduğu gibi– düşüncelerindeki sığlıkla, hafiflikle karşılaşmıştı. Bunda, Anna'nın kendi kendine açıklamak istemediği ya da açıklayamadığı bir şey vardı sanki. Bu konu açılır açılmaz o –gerçek Anna– ruhunun derinliklerine çekiliyor; ortaya Vronski'nin sevmediği, korktuğu, ona karşı direnen, tuhaf, yabancı, bambaşka bir kadın çıkıyordu sanki. Ama Vronski şimdi sonuna dek konuşmaya kararlıydı. Her zamanki kararlı, sakin tavrıyla:

— Kocanın bilmesi, bilmemesi bizim için hiç önemli değil, dedi. Böyle... böyle kalamayız, özellikle şimdi...

Anna hep o derin, anlamdan yoksun gülümsemesiyle:

— Sizce ne yapmalıyız? diye sordu.

Gebeliğini Vronski'nin önemsemeyeceğinden korkarken şimdi, onun bundan bir şeyler yapmak zorunluluğunu çıkarması canını sıkmıştı. Vronski:

— Her şeyi anlatmalısınız ona, dedi. Ayrılmalısınız.

— Pekâlâ, tutalım ki yaptım dediğinizi. Bundan ne çıkacağını biliyor musunuz? Anlatayım size. (Anna'nın, biraz önce şefkatle parlayan gözlerinde öfkeli bir ateş yanmaya başlamıştı.) "Yaa, başka bir erkeği seviyorsunuz, onunla suç sayılacak bir ilişki kurdunuz demek? (Kocasını taklit ediyordu. Aleksey Aleksandroviç gibi suç sözcüğünün üzerine basa basa söylemişti.) Uyarmıştım sizi. Böyle bir davranışınızın din yönünden de, toplumsal yönden de, aile ilişkileri yönünden de doğuracağı sonuçları anlatmıştım size. Kulak asmadınız sözlerime. Adımın... –ve oğlumun adının demek istedi; ama oğlunu şakaya karıştıramazdı– lekelenmesine göz yumamam." Bunlara benzer birtakım şeyler daha söyleyecektir. Sonra, her zamanki ağırbaşlı tavrıyla kesin, açık konuşmasıyla benden ayrılmayacağını; ama rezaleti önlemek için gereken önlemleri alacağını bildirecektir. Söylediğini soğukkanlılıkla, titizlikle yapacaktır da. Böyle işte. Bir makinedir o. Hem, kızdığı zaman nefret dolu bir makine...

Anna, Aleksey Aleksandroviç'in davranışlarını, konuşurken takındığı tavırları bütün ayrıntılarıyla anımsamıştı. Onda bulduğu kötü her şeyi onun suçu sayıyor, kocasına karşı işlediği o korkunç suçu yüzünden onun hiçbir şeyini bağışlamıyordu.

Vronski, Anna'yı yatıştırmaya çalışarak inandırıcı, yumuşak bir sesle:

— Öyle ama Anna, dedi. Gene de söylemek zorundayız ona. Sonra, onun davranışına göre çizeriz yolumuzu.

— Yani kaçacak mıyız?

— Niçin kaçmayalım? Bu durumu sürdürmeye olanak görmüyorum ben... Hem kendim için istemiyorum bunu, sizin acı çektiğinizi görüyorum.

Anna öfkeli:

— Evet, dedi. Kaçalım, metresiniz olayım...

Vronski sitemli bir şefkatle kesti sözünü:

— Anna...

Anna sürdürüyordu konuşmasını:

— Evet, metresiniz olayım, her şeyi mahvedeyim...

"Oğlumu da..." demek istedi gene; ama demedi.

Vronski, böylesine güçlü, dürüst bir insanken Anna'nın bu yalana nasıl katlandığını, bundan kurtulmak istememesini anlayamıyordu. Bunun en önemli nedeninin Anna'nın söylemediği o oğul sözcüğünün olduğunu anlayamıyordu. Anna oğlunu, onun, babasını bırakıp kaçan annesi için gelecekte neler düşünebileceğini aklına getirdikçe yaptığı şey ona öylesine korkunç görünüyordu ki, artık bir şey düşünemiyordu. Her şeyin eskiden olduğu gibi kalması, ona dehşet veren oğlunun ne olacağı sorusunu unutması için bir kadın gibi kendi kendini yalancı düşüncelerle, sözlerle aldatmaya çalışıyordu. Birden Vronski'nin elini tutup bambaşka, içten, sevgi dolu bir sesle:

— Rica ediyorum, yalvarıyorum dedi. Bir daha hiç söz etme bana bundan.

— Ama Anna...

— Hiç... Kendi halime bırak beni. Durumumun bütün bayağılığını, bütün korkunçluğunu biliyorum. Ama karar vermek senin sandığın gibi kolay

değil. Kendi halime bırak beni. Sözümü de dinle! Bir daha bunun sözünü hiç etme bana. Söz veriyor musun? Hayır, hayır, söz ver!

— İstediğin her şeye söz veririm sana. Ama özellikle bu söylediğinden sonra huzur içinde olamam ki! Sen mutlu olamayacaksın, ben hiç olamam...

Anna:

— Ben mi? dedi. Evet, kimi zaman acı çekiyorum; ama bana bir daha bundan söz etmezsen geçer. Bundan söz ettiğin zaman yalnızca acı veriyor bana bu.

— Anlayamıyorum!

Anna sözünü kesti:

— Senin gibi dürüst bir insan için yalan söylemenin ne denli ağır olduğunu biliyor, acıyorum sana. Benim için yaşamını nasıl berbat ettiğini düşündüğüm çok oluyor.

Vronski:

— Şimdi de ben, senin benim için her şeyini nasıl gözden çıkarabileceğini düşünüyordum, dedi. Sen mutsuz olduğun için kendimi affedemiyorum.

Anna, Vronski'ye yaklaşıp sevgi dolu bir gülümsemeyle:

— Ben mi mutsuzum? dedi. Önüne yemek konan aç bir insan gibiyim ben. Belki üşüyordur, üstünde başında da yoktur, yüz kızartıcı bir durumdadır; ama mutsuz değildir. Ben mi mutsuzum? Hayır, işte benim mutluluğum...

Yaklaşmakta olan oğlunun sesini duymuştu. Terasa çabucak bir göz atıp hemen kalktı. Gözlerinde Vronski'nin çok iyi tanıdığı o ışık parladı gene. Anna, yüzüklerle kaplı güzel ellerini hızla kaldırdı. Vronski'nin başını iki yanından tuttu, uzun uzun baktı gözlerinin içine, yüzünü –açık dudaklarında bir gülümseme vardı– yaklaştırdı, genç adamı dudaklarından ve iki gözünden öpüp gitti. Gitmek istedi; ama Vronski bırakmadı onu. Yüzüne heyecanla bakarak fısıldadı:

— Ne zaman?

Anna:

— Bugün saat birde, diye fısıldadı.

Derin bir soluk aldıktan sonra yumuşak, çabuk yürüyüşüyle oğlunu karşılamaya gitti.

Seryoja yağmura büyük parkta yakalanmıştı. Dadısıyla bir kameriyede oturmuşlardı.

Anna, Vronski'ye:

— Görüşürüz, dedi. Koşuya katılacaksın, acele etmen gerek. Betsi söz verdi, uğrayıp alacak beni.

Vronski saatine baktı, hemen gitti.

XXIV

Vronski, Kareninlerin terasında saatine baktığında öylesine heyecanlıydı, kendini düşüncelerine öylesine kaptırmıştı ki, kadranda yalnızca akreple yelkovanı görmüş, saatin kaç olduğunu anlamamıştı. Şoseye çıktı, çamurlara basmamaya çalışarak arabasına doğru yürüdü. Anna'ya karşı beslediği duygularla dopdoluydu içi. Saatin kaç olduğunu, Bryanski'ye gidecek zamanı olup olmadığını düşünüyordu. Çoğu zaman olduğu gibi, belleğinin, neyin peşinden neyin yapılacağına karar verildiğini gösteren dış yeteneği kalmıştı yalnızca. Gür yapraklı bir ıhlamurun yana düşmüş gölgesinde, sürücü yerinde şekerleme yapan arabacısına yaklaştı. Terli atların üzerinde dönüp duran sinekleri seyretti bir süre. Sonra arabacıyı uyandırıp arabaya atladı. Bryanski'ye çekmesini söyledi. Ancak yedi versta yol aldıktan sonra saatine bakacak kadar kendine geldi. Saatin beş buçuk olduğunu görünce geç kaldığını anladı.

Birkaç koşu vardı o gün: Önce atlı muhafızların koşusu koşulacaktı. Arkasından subayların iki verstalık ve dört yarışları vardı. En sonra da Vronski'nin katılacağı yarış yapılacaktı. Kendi yarışına yetişebilirdi Vronski; ama Bryanski'ye giderse zor yetişecek, saraylı büyüklerin hepsinden sonra gelmiş olacaktı. İyi bir şey değildi bu. Gelgelelim Bryanski'ye de uğrayacağına söz vermişti. Bu yüzden arabacıya atları acımadan sürmesini söyledi.

Bryanski'ye geldi. Beş dakika kaldı orada. Dörtnala geri döndü. Bu hızlı gidiş sinirlerini yatıştırdı. Anna ile arasındaki ilişkinin bütün ağırlığı, aralarında geçen konuşmadan sonra, içini dolduran belirsiz düşüncelerin tümü bir anda kaybolup gitmişti. Şimdi yalnızca yarışı, her şeye karşın koşuya yetişeceğini düşünüyordu. Ancak arada bir, bu geceki buluşmanın heyecan dolu bekleyişi parlak bir ışıkla aydınlanıyordu belleğinde.

Yazlıklardan, Petersburg'dan yarışlara gelen arabaları geçtikçe, yarışların havasına girdikçe yarış heyecanı daha bir sarıyordu onu.

Evde kimsecikler yoktu. Herkes yarışlara gitmişti. Emir eri kapıda bekliyordu onu. Vronski üstünü değiştirirken emir eri ikinci koşunun başladığını, birçok beyefendinin uğrayıp onu sorduğunu, tavladan çocuğun iki kez koşarak geldiğini anlattı.

Vronski hiç acele etmeden üstünü değiştirip (hiçbir zaman acele etmez, soğukkanlılığını yitirmezdi) arabacıya barakaya çekmesini söyledi. Barakanın yanından koşu alanı görünüyordu. Bir sürü araba, yaya, er kuşatmıştı pisti. Kameriyeler doluydu. İkinci koşu koşuluyor olmalıydı. Çünkü barakaya girerken bir zil sesi duymuştu Vronski. Tavlaya yaklaşırken Mahotin'in beyaz ayaklı, doru Gladyatör'ü ile karşılaştı. Piste götürüyorlardı onu. Üzerinde mavi süslemeli, portakal rengi bir örtü vardı. Kenarlarına mavi geçirilmiş kulaklıkları kocaman kocamandı.

Vronski, seyise:

— Cord nerede? diye sordu.

— İçeride. Eyerliyorlar.

Vronski geldiğinde, kapısı açık bölmesinde Fru-Fru'nun eyerlenmesi bitmişti. Dışarı çıkarmaya hazırlıyorlardı onu.

— Geç kalmadım ya?

İngiliz:

— All right! All right! dedi. Çok güzel, çok güzel, heyecanlanmayın.

Vronski, bütün bedeni titreyen sevgili atının öylesine beğendiği biçimli çizgilerine bir kez daha göz attıktan sonra, bakışını ondan güçlükle ayırıp barakadan çıktı. Kameriyenin yanına, dikkati çekmemesi için en uygun zamanda yaklaştı arabasıyla. İki verstalık koşu bitmek üzereydi. Bütün gözler, atlarını olanca güçleriyle sürerek bitişe hızla yaklaşmakta olan öndeki ağır süvari muhafız subayıyla onun hemen arkasındaki Çar atlı muhafız subayındaydı. Kalabalık öne doğru atlıyor, arkadakiler öndekilerin başlarının üzerinden bitişi görmeye çalışıyordu. Ağır süvari erleriyle subayları sevinçle bağırıyor; erler, subaylarının, subaylar da arkadaşlarının zaferini heyecanla bekliyorlardı. Vronski, koşunun bittiğini bildiren zil çalarken, dikkati hiç üzerine çekmeden kalabalığa karıştı. Bu arada, birinciliği kazanan, üstü başı çamur içinde uzun boylu ağır süvari muhafız subayı, eyerin üzerine eğilmiş, terden rengi koyulaşmış, sık sık soluyan kula aygırının yularını bollaştırıyordu.

Aygır ayaklarını güçlükle kaldırıp indirerek iri bedeninin hızını kesti. Ağır süvari muhafız subayı, kötü bir düşten uyanmış gibi çevresine bakındı, zoraki gülümsedi. Arkadaşları da, arkadaşı olmayanlar da bir anda kuşatmışlardı onu.

Vronski kameriyelerin önündeki ağırbaşlı, sert tavırlı, kendi aralarında konuşan seçkin, yüksek sosyete kalabalığından uzak duruyordu. Karenina'nın da, Betsi'nin de, ağabeyinin karısının da orada olduğunu görmüştü. Dikkatinin dağılmaması için yanlarına gitmiyordu. Ama karşılaştığı tanıdıkları sık sık durduruyorlardı onu, önceki yarışların nasıl olduğunu anlatıyorlar, niçin geç kaldığını soruyorlardı.

Yarışçılar armağanlarını almak üzere kameriyeye çağırıldıklarında herkes o yana yönelince Vronski'nin ağabeyi kordonlu albay Aleksandr geldi yanına. Aleksey gibi kısa boylu; ama ondan çok daha yakışıklı, pembe yüzlü, kırmızı burunlu Aleksandr her zaman içkili dolaşırdı. Gözlerinin içi neşeyle parlıyordu.

— Pusulamı aldın mı? diye sordu. Bulmak olanaksız seni!

Aleksandr Vronski, herkesçe bilinen uygunsuz yaşayış biçimine, içkiye aşırı düşkünlüğüne karşın, saraya çok yakın bir insandı.

Şimdi kardeşiyle onun için çok tatsız bir konuyu görüşürken, çok kimsenin gözünün onların üzerinde olduğunu bildiği için önemsiz bir şey konuşuyormuş, kardeşiyle şakalaşıyormuş gibi gülümsüyordu.

Aleksey:

— Aldım, dedi. Doğrusu ne için endişelendiğini anlayamadım!

— Endişeliyim, çünkü deminden beri arıyorum seni, yoktun ortalarda. Sonra, pazartesi günü Petergof'ta görmüşler seni.

— Bazı işler vardır, onlarla doğrudan ilgili olan kimselerin onlar üzerine düşünmeleri gerekir yalnızca. Seni böylesine endişelendiren iş de onlardandır...

— Evet, ama o zaman hiçbir şeyin önemi kalmaz...

— İşlerime karışmamanı rica ediyorum senden, hepsi o kadar.

Aleksey Vronski'nin yüzü bembeyaz olmuştu. Çıkık alt çenesi titriyordu. Seyrek titrerdi alt çenesi. Çok iyi yürekli bir insan olduğu için seyrek kızar; ama kızdığı, alt çenesi titrediği zaman –Aleksandr Vronski'nin de bildiği gibi– tehlikeli olurdu. Aleksandr Vronski neşeyle gülümsedi.

— Annemin mektubunu vermek istemiştim sana sadece, dedi. Mektubuna yanıt ver... Sonra yarıştan önce de sakin olmaya bak. *Bonne chance.*[34]

Kardeşinin yanından ayrıldı. Ama peşinden dostça bir sesleniş durdurdu Vronski'yi.

— Dostlarını tanımıyorsun artık! Merhaba mon cher!

Stepan Arkadyeviç'ti bu. Burada, Petersburg sosyetesinin arasında da, en az Moskova'daki kadar pırıl pırıldı. Pembe yüzü, düzgün favorileri parlıyordu.

— Dün geldim Petersburg'a. Başarını görmek çok sevindirecek beni. Ne zaman görüşeceğiz?

Vronski:

— Yarın alaya uğra, dedi.

Özür dileyerek Stepan Arkadyeviç'in paltosunun yeninden tuttu, engelli büyük koşu için atların çıkarıldığı piste yürüdü.

Bir önceki koşunun terli, bitkin düşmüş atlarını seyisler götürüyorlar; yeni koşu için çoğunluğu İngiliz olan, başlıklı, karın kolanları sıkılmış, görülmemiş kocaman kuşlara benzeyen yeni, dinç atlar birbiri arkasından getiriliyorlardı. Oldukça uzun, esnek bileklerinin üzerinde yay üzerindeymiş gibi adım atan beslenmesi çok iyi düzenlenmiş dilber Fru-Fru'yu sağa almışlardı. Biraz ötesinde koca kulaklı Gladyatör'ün örtüsünü çıkarıyorlardı. Bilekleri, toynaklarının üzerine oturmuşçasına kısa aygırın iri, çok güzel bedeni, göz alıcı sağrısı Vronski'nin bakışını elinde olmadan bir süre üzerinde durdurmuştu. Vronski kendi atına yaklaşmak istiyordu; ama bir tanıdık daha kesti yolunu. Konuşmaya daldığı tanıdığı söz arasında:

— Aa, işte Karenin! dedi. Karısını arıyor, oysa karısı kameriyenin orta bölümünde. Görmediniz mi onu?

Vronski:

— Hayır, görmedim, dedi.

Karenina'nın bulunduğu kameriyeye başını bile çevirip bakmadan atının yanına gitti.

Vronski, eyeri iyice gözden geçirmemişti ki –eyerle ilgili bazı emirler vermesi gerekiyordu– yarışçıları, numara çekimi, yer ayırımı için kameriyeye çağırdılar. Ciddi, sert yüzlü –çoğunun yüzünde renk yoktu– on yedi subay kameriyede toplandı. Numaralarını aldılar. Vronski'ye 7 numara düştü. "At bin!" komutu duyuldu.

Vronski, bütün gözlerin ona ve öteki yarışçılara yönelmiş olduğunu bildiği için sinirleri gergin, –böyle zamanlarda ağır, sakin olurdu– atına yaklaştı. Cord yarışların onuruna tören giysisini giymişti: Önü düğmeli siyah bir redingot vardı üzerinde; sert kolalı yakalığı yanaklarına dayanmıştı. Başında siyah bir melon şapka, ayağında uzun konçlu çizmeler vardı. Her zaman olduğu gibi soğukkanlı, mağrurdu. Kısrağın önünde durmuş, dizginlerini tutuyordu. Fru-Fru sıtma nöbeti geçiriyormuş gibi titriyordu hâlâ. Yaklaşmakta olan Vronski'ye ateş saçan gözleriyle yan yan bakıyordu. Vronski parmağını kolonun altına soktu. Kısrak daha bir yan yan baktı sahibine, dişlerini gösterdi, kulağını yatırdı. İngiliz, at eyerlemesinin kontrol edilmesine güldüğünü göstermek için dudaklarını büktü.

— Binin, dedi, daha az heyecanlanırsınız.

Vronski rakiplerine son bir kez daha baktı. Yarışta onları görmeyeceğini biliyordu. İkisi binmiş, önden yarışın başlayacağı yere gidiyorlardı. Vronski'nin en korkulu rakiplerinden biri, aynı zamanda arkadaşı Galtsin, binmesine izin vermeyen doru aygırının çevresinde dönüp duruyordu. Daracık pantolon giymiş küçük bir hassa subayı, İngilizlere benzemek için atının sağrısında kedi gibi öne eğilmiş, dörtnala gidiyordu. Prens Kuzovlev, bir İngiliz'in dizginlerinden tutup götürdüğü Grabovo harasından alınma safkan bir kısrağın üzerinde, yüzü bembeyaz oturuyordu. Kuzovlev'i Vronski de bütün arkadaşları da tanır, onun "sinirlerinin zayıf", gururuna çok düşkün bir insan olduğunu bilirlerdi. Onun her şeyden, terbiye edilmiş bir ata bile binmekten korktuğunu; ama bu yarışa sırf çok tehlikeli olduğu, biniciler düşüp boyunlarını kırdıkları, her engelin yanında bir doktor, içinde hemşireyle kızılhaçlı bir hasta arabası beklediği için katıldığını biliyorlardı. Vronski ile göz göze geldiler. Vronski ona dostça göz kırptı. Yalnız birini, asıl rakibi Mahotin'i göremiyordu Vronski.

Cord:

— Acele etmeyin, dedi, şunu da hiç unutmayın: Engellere yaklaştığınızda hayvanı tutmayın, zorlamayın da, bırakın kendi bildiği gibi gitsin.

Vronski dizginleri alırken:

— Peki, peki, dedi.

— Elinizden gelirse yarışı siz götürün. Ama arkaya kalırsanız da son ana kadar umutsuzluğa kapılmayın.

Hayvan kıpırdamaya fırsat bulamadan Vronski çevik, güçlü bir hareketle ayağını dişli, çelik üzengiye geçirip kendini yukarı çekti, sağlıklı bedenini –derisini gıcırdatarak– eyere kolayca yerleştirdi. Sağ ayağını üzengiye geçirdi, dizginleri alışkın bir hareketle parmakları arasında ayarladı. Cord ellerini çekti. Fru-Fru, önce hangi ayağını atacağını bilmiyormuş gibi uzun boynuyla dizginlere asıldı, esnek sırtında binicisini, yay üzerindeymiş gibi sallayarak yürüdü. Cord adımlarını çabuklaştırarak arkasından geliyordu. Heyecanlanan at, binicisini aldatmaya çalışarak dizginleri bir bu yandan bir öte yandan çekiyordu. Vronski sözleriyle eliyle boş yere yatıştırmaya çalışıyordu onu.

Koşuya başlayacakları yere, bentlerle kapatılmış dereye yaklaşıyorlardı. Yarışçıların birçoğu önlerinde, birçoğu da arkalarındaydı. Vronski ansızın arkasında çamurlu yolda dörtnala yaklaşan bir atın nal seslerini duydu. Beyaz ayaklı, kocaman kulaklı Gladyatörüne binmiş Mahotin geçti yanından. Mahotin, uzun dişlerini göstererek gülümsedi; ama Vronski sert sert baktı ona. Zaten sevmezdi Mahotin'i, şimdi de en korkulu rakip görüyordu onu kendice. Yanından dörtnala geçerek atını sinirlendirmesine canı sıkılmıştı. Fru-Fru dörtnala kalkmak için sol ayağını kaldırdı. İki kez sıçradı; ama dizginlerin gergin olmasına kızıp binicisini hızlı hızlı sallayan bir tırısa geçti. Cord bile kaşlarını çattı, Vronski'nin arkasından çabuk çabuk yürümeye başladı.

XXV

Yarışa on yedi subay katılıyordu. Kameriyenin önündeki, elips biçiminde dört versta uzunluğunda büyük pistte koşulacaktı. Dokuz engel vardı burada: Dere, sonra tam kameriyenin önünde iki arşın yüksekliğinde dik bir engel, daha sonra kuru bir hendek, su dolu bir hendek, dik bir yamaç, İrlanda engeli (en güç engellerden biriydi bu. Çalı çırpı doldurulmuş bir çukur, bu çukurun arkasında da, atların göremediği bir hendek vardı; öyle ki iki engeli birden aşmak zorundaydı burada hayvan, aşamazsa düşüp boynunu kırardı), sonra biri su dolu, biri kuru iki hendek geliyordu. Yarış kameriyenin karşısında son buluyordu. Ama yarış bu elipsin içinde değil, iki yüz *sajen*[35] dışında başlıyordu. İlk engel buradaydı. Bentlerle kapatılmış, üç arşın genişliğinde bir dereydi bu. Yarışmacılar bu dereyi ister üzerinden atlayarak, ister sığ yerinden geçebilirlerdi.

Yarışmacılar üç kez sıralandılar. Her keresinde birinin atı öne çıktığı için yeniden başlamaları gerekmişti. Yarışın yöneticisi Albay Sestrin kızmaya başlamıştı artık. Sonunda dördüncü kez "Hop!" diye bağırdı, yarış başladı.

Yarışmacılar sıraya girerlerken bütün gözler, saplı dürbünler alaca kalabalığa doğrulmuştu.

Sessiz bir bekleyişten sonra her yandan "Koşuyorlar! Yarış başladı!" sesleri duyuldu.

Seyirciler daha iyi görebilmek için teker teker ya da grup grup bir o yana, bir bu yana koşuyorlardı. Başlangıçta toplu olan yarışçılar yayıldılar. Birbiri arkasından ikişer üçer dereye yaklaştıkları görülüyordu. Seyircilere hepsi birlikte koşuyorlarmış gibi geliyordu. Ama yarışçılar için onlarca önemi büyük olan saniyeler vardı aralarında.

Aşırı derecede heyecanlı olan Fru-Fru çıkışı kaybetmişti. Birkaç at ondan önce atılmıştı ileri. Ama daha dereye varmamışlardı ki, dizginlere asılan atını güçlükle tutan Vronski üçünü kolayca geçmişti. Önde yalnız, Mahotin'in doru Gladyatör'ü ile –Vronski'nin tam önünde geniş sağrısı düzgün, rahat bir biçimde sallanıyordu– daha önde, yarı ölü yarı diri Kuzovlev'i taşıyan güzel Diana vardı.

Başlangıçta Vronski kendine de atına da hâkim değildi. İlk engele –dereye– kadar atının hareketlerini kontrolü altına alamamıştı.

Diana ile Gladyatör birlikte yaklaştılar dereye. Aynı anda yükseldiler, karşıya uçtular. Arkalarından Fru-Fru yumuşak bir sıçrayışla havalandı. Ama Vronski kendini boşlukta hissettiği anda birden atının tam ayaklarının dibinde Kuzovlev'i gördü. Karşı kıyıda, yerde atı Diana ile birlikte çırpınıyordu. (Kuzovlev atı havalandıktan sonra dizginleri bırakmış, ikisi birlikte tepetaklak gitmişlerdi.) Bu ayrıntıları sonra öğrendi Vronski. Şimdi ancak, Fru-Fru'nun ayağını basacağı yere Diana'nın ayağının ya da başının geleceğini düşünüyordu. Ama Fru-Fru havadayken, düşen bir kedi gibi ayaklarıyla sırtıyla bir hareket yaptı. Diana'nın üstünden öteye geçti.

"Ah yavrum!" diye geçirdi içinden Vronski.

Dereden sonra atına tam anlamıyla hâkimdi artık. Büyük engeli Mahotin'in arkasından aşıp sonra iki yüz sajenlik engelsiz düzlükte onu geçmeyi denemek niyetinde olduğu için hayvanı tutmaya başlamıştı.

Büyük engel tam çarın kameriyesinin karşısındaydı. Şeytana (dik engele şeytan diyorlardı) yaklaşırlarken çar da, saraylılar da, seyirciler de –herkes-onlara, Vronski ile bir at boyu önünde giden Mahotin'e bakıyorlardı. Vronski, her yandan ona yönelmiş bu bakışları üzerinde hissediyor; ama atının kulaklarıyla boynundan, altında geriye doğru kayan topraktan ve önünde Gladyatör'ün hep aynı uzaklıkta kalan, durmadan hareket eden sağrısıyla beyaz ayaklarından başka bir şey görmüyordu. Gladyatör yükseldi, engele bir yerini dokundurmadan, kısa kuyruğunu sallayarak kayboldu Vronski'nin önünde.

Bir ses duyuldu:

— Bravo!

Aynı anda Vronski tam dibinde engelin tahtalarını gördü. At, koşusunda en küçük bir değişiklik yapmadan havalandı. Tahtalar kayboldu, yalnız arkada bir çarpma sesi duyuldu. Gladyatör'ün önde olmasına sinirlenen at, engelin önünde çok erken sıçramış, arka ayağının toynağını çarpmıştı. Ama gidişi değişmemişti Fru-Fru'nun. Vronski, yüzüne bir parça çamur gelince, Gladyatör ile aralarında gene aynı uzaklığın olduğunu anladı. Aygırın sağrısını, kısa kuyruğunu gördü gene. Çabuk çabuk hareket eden beyaz ayakların gene aynı uzaklıktaydı.

Vronski, Mahotin'i şimdi geçmesi gerektiğini düşündüğü anda, onun ne düşündüğünü hisseden Fru-Fru, binicisinin kendisini uyarmasını beklemeden hızını oldukça artırdı. Mahotin'e en uygun yandan, ip yanından yaklaşmaya başladı. Mahotin oradan bırakmıyordu onu. Vronski dıştan geçebileceğini düşünüyordu ki, Fru-Fru ayak değiştirdi, o yana yöneldi. Fru-Fru'nun terden koyulaşmaya başlayan omzu, Gladyatör'ün sağrısıyla yan yana gidiyordu şimdi. Bir süre birlikte gittiler. Ama Vronski, dıştan dolanmak zorunda kalmamak için yaklaşmakta oldukları engelden önce Mahotin'i geçmek amacıyla dizginleri sallamaya başlamıştı. Meyilli engele gelirlerken geçti onu. Bir an Mahotin'in çamur içindeki yüzünü gördü. Mahotin gülümsüyor gibi gelmişti ona. Vronski geçmişti Mahotin'i; ama onun tam arkasında olduğunun farkındaydı. Gladyatör'ün düzgün nal seslerini, (hâlâ rahat) soluk alışını duyuyordu.

Sonraki iki engel, hendekle duvar kolaylıkla geçilmişti. Ama Vronski Gladyatör'ün soluk alışını, nal sesini giderek daha yakınında duymaya başlamıştı. Dizginleri bıraktı. Hayvanın hızlandığını hissedince sevindi. Gladyatör'ün nal sesleri uzaklaştı gene.

Yarışı Vronski götürüyordu –istediği, Cord'un söylediği de buydu– kazanacağından kuşkusu yoktu şimdi. Heyecanı, sevinci, Fru-Fru'ya sevgisi giderek artıyordu. Dönüp arkasına bakmak istiyor; ama buna cesaret edemiyordu. Heyecanını bastırmaya, Gladyatör'de kaldığını hissettiği yedek gücün Fru-Fru'da da kalması için atını zorlamaya çalışıyordu. Bir engel kalmıştı önlerinde. En güç engeldi bu. Vronski bu engeli de başta geçerse, yarışı birincilikle bitirirdi. İrlanda engeline dörtnala yaklaşıyordu. Bu engeli uzaktan Fru-Fru ile aynı anda gördü. İkisinin –Vronski ile Fru-Fru'nun– içine bir anlık bir kuşku düştü. Vronski, atının kulaklarında kararsızlığını gördü, kırbacı kaldırdı; ama o anda hissetti bu kuşkunun yersiz olduğunu. At ne yapacağını biliyordu. Hızını artırdı, tam Vronski'nin istediği gibi yumuşak bir yükselişle koptu yerden, atalet gücüne bıraktı kendini, bu güç onu hendeğin öte yanına götürdü. Hayvan sonra aynı rahatlıkla, hızını değiştirmeden koşusunu sürdürdü.

Kulaklarına sesler geliyordu.

— Bravo! Vronski!

Bu engelin yanında alaydan arkadaşlarının olduğunu biliyordu. Yaşvin'in sesini tanımıştı. Ama kendini görmedi.

Vronski, Fru-Fru için "Oh, canım benim!" diye geçirdi içinden. Bir yandan da arkada neler olup bittiğine kulak kabartıyordu. Gladyatör'ün nal sesini arkasında duyunca "Atladı!" diye geçirdi içinden. Şimdi yalnızca iki arşın genişliğinde, su dolu hendek kalmıştı. Vronski bu engeli önemsemiyordu bile. Açık farkla birinci gelmek isteğine kapılmış; dizginleri sallıyor, başını hayvanın koşusuna uydurmuş, indirip kaldırıyordu. Fru-Fru'nun son gücünü harcadığını hissediyordu. Yalnız boynu, omuzları ıslanmamıştı terden; başı, sivri kulakları, yelesinin altı boncuk boncuk terlemişti. Kesik kesik soluyordu. Ama Vronski, onun 200 sajeni koşmaya gücünün yeteceğini biliyordu. Atının hızını çok artırdığını Vronski, yalnızca kendini yere daha yakın hissetmesinden, hayvanın hareketlerinin yumuşaklığından anlıyordu. Hendeği, hiç farkına varmamış gibi atladı. Bir kuş gibi uçmuştu üzerinden. Ama tam o anda Vronski, atın hareketlerine ters bir biçimde –nasıl yaptığını kendi de anlamadan– eyerin üzerine yatmakla iğrenç, bağışlanamaz bir hareket yaptığını dehşetle hissetti. Dengesini kaybetti, korkunç bir şeyin olduğunu sezinledi. Daha ne olup bittiğini anlayamadan, hemen yanında doru Gladyatör'ün beyaz ayakları parladı. Mahotin hızla gelip geçti yanından. Vronski'nin bir ayağı yere değdi, at bu bacağının üzerine düştü. Vronski bacağını kurtarmak için ancak zaman bulabilmişti ki, hayvan düşmemek için soluyarak zarif, terli boynuyla boşuna hareketler yaparak yana devrildi. Vronski'nin ayakları dibinde, vurulmuş bir kuş gibi çırpınmaya başladı. Vronski'nin yaptığı yanlış hareket hayvanın belinin kırılmasına neden olmuştu. Ama bunu çok sonra anladı Vronski. Şimdi yalnızca, Mahotin'in hızla uzaklaştığını, kendisininse hareketsiz, çamurlu toprak üzerinde sallanarak durduğunu, karşısında da Fru-Fru'nun yere uzanmış, başını ona çevirmiş, güçlükle soluyarak, güzel gözlerinin tekiyle ona baktığını görüyordu. Vronski, ne olduğunu hâlâ anlamadan dizginlerinden asıldı. Hayvan, eyerinin tepindiriklerini gıcırdatarak bir balık gibi çırpındı gene, ön ayaklarını kurtardı; ama sağrısını kaldıracak gücü olmadığı için hemen yana devrildi gene. Öfkeden, hırstan yüzü bembeyaz Vronski –alt çenesi titriyordu– ökçesiyle karnına vurdu atının, dizginlerinden çekmeye başladı gene. Ama kıpırdamıyordu hayvan. Burnunu çamura sokmuş, içli bakışıyla sahibine bakıyordu.

Vronski başını ellerinin arasına aldı.

— Aah! diye haykırdı. Aaah! Ne yaptım ben! Yarışı da kaybettim! Bağışlanmaz iğrenç bir yanlışlık yaptım! Üstelik şu güzelim hayvanı mahvettim! Aaah, ne yaptım ben!

Seyirciler, doktor, sağlık memuru, alayının subayları koşarak geliyorlardı Vronski'nin yanına. Vronski kendisinin yarasız, sağlam olduğunu büyük bir üzüntüyle hissediyordu. Hayvanın beli kırılmıştı. Vurmak gerekiyordu onu. Vronski, kendisine sorulan sorulara yanıt vermiyor, hiç kimseyle konuşamıyordu. Döndü, yere düşmüş şapkasını almadan, nereye gittiğini kendi de bilmeden çıktı koşu alanından. Bedbaht hissediyordu kendini. Hayatında ilk kez ağır, düzeltilemeyecek bir felaketle karşılaşmıştı. Hem de kendiydi bu felaketin nedeni.

Yerden aldığı şapkası elinde, koşarak yetişti ona Yavşin, onu eve kadar götürdü. Yarım saat sonra Vronski kendine geldi. Ama bu koşunun anısı, yaşamının en ağır, en acı anısı olarak uzun süre kaldı içinde.

XXVI

Aleksey Aleksandroviç'in, karısına karşı davranışlarında eskisine göre bir değişiklik yoktu. Tek değişiklik, şimdi eskiye oranla daha çok işinin olmasıydı. Geçmiş yıllarda olduğu gibi, ilkbaharın başında, sıkı çalışmaktan her yıl bozulan sağlığının düzelmesi için gene Avrupa'ya, kaplıcalara gitmişti. Her yıl olduğu gibi, temmuzda dönmüş, her zamanki işine artan bir enerjiyle başlamıştı. Her yıl olduğu gibi, karısı yazlığa gitmiş, kendi Petersburg'da kalmıştı.

Prenses Tverskaya'nın evindeki akşam toplantısından döndükten sonra karısıyla arasında geçen konuşmadan bu yana kuşkularından, kıskançlığından Anna'ya hiç söz etmemişti. Onun her zamanki tavrı, karısına karşı olan davranışlarında şimdi çok yardımcı oluyordu ona. Daha soğuktu şimdi karısına karşı. O gece kendisiyle konuşmadığı için biraz darılmış gibi davranıyordu. Karısına karşı davranışlarında biraz hoşnutsuzluk vardı, hepsi o kadar. Anna'ya şöyle diyordu sanki: "Benimle konuşmak istemedin, sana zararı dokundu bunun. Şimdi sen yalvaracaksın bana konuşalım diye; ama ben konuşmayacağım. Bu yaptığının, sana zararı dokundu." Yangını söndürmeden çalışıp da, çabalarının bir şeye yaramadığını görüp kızan "Ne halin varsa gör! Yan yanabildiğin kadar!" diyen bir insanın ruhsal durumuydu onunki.

Görevinde öylesine zeki, duyarlı bir insan olmasına karşın karısına karşı bu davranışının anlamsızlığını hissedemiyordu. İçinde bulunduğu durumu anlayabilmek onun için korkunç bir şeydi de ondan anlayamıyordu bunu. Ruhunda, ailesine –yani karısına, oğluna– karşı duyguların bulunduğu kutunun kapağını kapamış, üzerine bir de mühür vurulmuştu. Bu kışın sonuna dek müşfik bir babayken, oğluna karşı birden son derece soğuk davranmaya başlamıştı. Karısıyla olduğu gibi onunla da alaycı bir tavırla konuşuyordu. "O! Delikanlı!" diyordu.

Aleksey Aleksandroviç, hiç bu yılki kadar işi olmadığını düşünüyor, aynı şeyi söylüyordu. Ne var ki, bu yıl kendi kendine işler yarattığını; bunun, karısıyla çocuğuna karşı duygularını sakladığı kutuyu açmamanın tek yolu olduğunu, bu duyguların orada kaldıkça daha korkunç olduğunu anlayamıyordu. Birinin Aleksey Aleksandroviç'e, karısının yaptıkları

üzerine ne düşündüğünü sorma hakkı olsaydı, o uysal Aleksey Aleksandroviç yanıtlamazdı sorusunu. Bunu sorana çok kızardı. Karısının sağlığı kendisine sorulduğu zaman Aleksey Aleksandroviç'in yüzünde mağrur, sert bir anlatım belirmesinin nedeni de buydu. Karısının davranışları, duyguları üzerine bir şey düşünmek istemiyordu, düşünmüyordu da.

Aleksey Aleksandroviç'in, yazlığı Petergof'taydı. Kontes Lidiya İvanovna da yazlarını çoğunlukla orada geçirirdi. Anna ile sık sık görüşür, komşuluk ederdi. Bu yaz Kontes Lidiya İvanovna Petergof'a gitmemiş, Anna Arkadyevna'yı görmeye bir kez bile gelmemiş, Aleksey Aleksandroviç'e Anna'nın Betsi'yle Vronski'yle ilişkisinin uygunsuz kaçtığını birkaç kez çıtlatmıştı. Aleksey Aleksandroviç sert bir tavırla susturmuştu onu. Karısının kuşku edilmeyecek bir kadın olduğunu söylemişti. O günden sonra Kontes Lidiya İvanovna'dan kaçmaya başlamıştı. Karısına sosyetede yan gözle bakıldığını görmek istemiyor, görmüyordu da. Karısının niçin bu yaz ille de Betsi'nin yazlığının olduğu, Vronski'nin alayının kampına yakın Çarköy'e gitmek istediğini de anlamak istemiyor, anlamıyordu. Bunu düşünmemek için zorluyordu kendini düşünmüyordu. Bununla birlikte, ruhunun derinliklerinde aldatılan bir koca olduğu inancı vardı. Kendi kendine bile itiraf edemediği, onu çok mutsuz eden bu inancını doğrulayan da yalanlayan da bir delil yoktu elinde.

Karısıyla bir arada sekiz yıldır sürdürdüğü mutlu yaşam boyunca Aleksey Aleksandroviç kocalarını aldatan kadınlara, aldatılan kocalara bakarak kaç kez şöyle geçirmişti içinden: "Bu kadarına göz yumulamaz artık? Bu çirkin duruma nasıl oluyor da son vermiyorlar?" Ama şimdi aynı felaket onun başına gelmişken, bu duruma nasıl son vereceğini düşünmediği gibi, durumu bilmezlikten geliyordu. Bu ona çok korkunç, doğaya aşırı aykırı geldiği için böyle davranıyordu.

Aleksey Aleksandroviç Avrupa'dan döndükten sonra yazlığa iki kez gelmişti. Birinci gelişinde yemeğe kalmış, İkincisinde akşamı konuklarla geçirmiş; ama iki gelişinde de gece kalmamıştı. Oysa geçen yıllar her gelişinde gece kalırdı.

Yarışların olduğu gün Aleksey Aleksandroviç'in en çok işi olduğu günlerdendi. Ama sabahtan kendine bir plan yapmış, akşamüzeri yazlığa karısının yanına, oradan da, saraylıların hepsinin bulunacağı, onun da bulunması gereken yarışlara gitmeye karar vermişti. Karısına uğramasının

nedeni, ayıp kaçmasın diye ona haftada bir kez uğramaya karar vermiş olmasıydı. Ayrıca, ayın on beşiydi o gün. Karısına her ayın on beşinde evin masraflarını karşılaması için para verirdi.

Düşünceleri her zamanki gibi kontrolündeydi. Karısı üzerine bütün bunları düşünürken, düşüncelerinin daha yayılmasına, aklına karısıyla ilgili başka şeylerin gelmesine izin vermiyordu.

O sabah başı çok kalabalıktı Aleksey Aleksandroviç'in. Bir gün önce Kontes Lidiya İvanovna Petersburg'da bulunan, Çin'i dolaşmış ünlü bir gezginin broşürüyle bir mektup yollamıştı ona. Bazı bakımlardan çok ilginç işe yarar bir insan olan gezgini kabul etmesini dilemişti. Akşam broşürü sonuna dek okuyamamıştı Aleksey Aleksandroviç. Gerisini sabah okumuştu. Sonra "günlük işler" dediği, öylesine çok zamanını alan işleri başlamıştı. Bir dilekte bulunmaya gelenler sökün etmiş, raporlar verilmeye başlanmıştı. Resmi ziyaretçiler, atanmalar, görevden el çektirmeler, ödül dağıtma işlemleri, emekli aylıkları, ücret işleri, yazışmalar... Sonra özel işleri geldi. Doktoruyla özel işlerini yürüten adamını kabul etti.

İşlerini yürüten adamı çok zamanını almadı. Aleksey Aleksandroviç'in istediği parayı verdi, kısaca işlerin son durumunu anlattı. Hiç de iyi değildi işleri. Çünkü sık sık geziye çıkıldığı için bu yıl masraf fazla olmuştu, bütçede açık vardı. Ama Aleksey Aleksandroviç'in yakın dostu, Petersburg'un ünlü doktorlarından olan doktoru çok zamanını aldı. Bugün beklemiyordu onu. Böyle birdenbire gelmesi şaşırtmıştı Aleksey Aleksandroviç'i. Hele doktorun ona kendini nasıl hissettiğini büyük bir dikkatle sorması, göğsünü dinlemesi, parmağıyla böbreklerine vurması, eliyle yoklaması daha çok şaşırttı onu. Aleksey Aleksandroviç, dostu Lidiya İvanovna'nın, bu yıl onun sağlık durumunun hiç iyi olmadığını fark edip doktora giderek ona bir bakmasını söylediğini bilmiyordu. Kontes Lidiya İvanovna "Benim için yapın bunu" demişti. Doktor:

— Bunu Rusya için yapacağım kontes, diye karşılık vermişti.

Kontes Lidiya İvanovna:

— Çok değerli bir insandır, demişti.

Aleksey Aleksandroviç'in durumunu doktor hiç beğenmedi. Böbrek hayli şişmişti. Gıdasını gereği gibi alamamış, kaplıcanın da bir yararını görmemişti. Aleksey Aleksandroviç'in elden geldiğince hareket etmesini, çok düşünmemesini, en önemlisi de hiç üzülmemesini söyledi. Aleksey

Aleksandroviç için soluk almamak gibi olanaksızdı söyledikleri. Aleksey Aleksandroviç'te, içinde kötü bir şey olduğu, bunun düzeltilemeyeceği tatsız duygusunu bırakıp gitmişti.

Doktor, Aleksey Aleksandroviç'in yanından çıkarken dış merdivende, Aleksey Aleksandroviç'in özel kalem müdürü Slüdin ile karşılaştı. Üniversiteden arkadaştılar. Gerçi pek seyrek görüşürlerdi ya, birbirine saygı duyarlardı, iyi dosttular. Bu yüzden doktor, hasta üzerine düşüncelerini Slüdin'e olduğunca açık hiç kimseye söyleyemezdi.

Slüdin:

— Onu gördüğünüze çok sevindim, dedi. Hiç iyi değil durumu, öyle sanıyorum ki... Ee... ne dersiniz?

Doktor, Slüdin'in başı üzerinden arabacısına, arabayı hazırlaması için kolunu sallarken:

— Bakın ne diyeceğim, dedi.

Güderi eldivenini beyaz eline alıp parmağına asıldıktan sonra sürdürdü konuşmasını:

— Bakın ne diyeceğim, bir teli germeden koparmaya çalışın, çok güç bir şeydir bu. Ama iyice gerip sonra parmağınızı bastırın üzerine, hemen kopar. Aleksey Aleksandroviç de işine olan sevgisi, bağlılığı yüzünden alabildiğince germiş durumda teli. Yabancı bir etken de var ortada, hem ağır bir etken.

Doktor, kaşlarını kaldırarak söylemişti bunu. Merdivenin dibine gelen arabasına yürürken ekledi:

— Yarışlara gelecek misiniz?

Slüdin'in söylediği bir şeye:

— Evet, evet, diye karşılık verdi. –Slüdin duymamıştı bunu– gerçekten de çok zamanını alıyor insanın.

Aleksey Aleksandroviç'in böylesine çok zamanını alan doktordan sonra ünlü gezgin geldi. Aleksey Aleksandroviç, biraz önce okuduğu broşürden, bu konuda eski bilgilerinden yararlanarak gezgini bu konudaki bilgisinin derinliğiyle, görüşlerinin genişliğiyle şaşırttı.

Gezginin gelişiyle birlikte, Petersburg'a gelmiş, görüşmesi gereken bir ilk soylular başkanının geldiğini de haber vermişlerdi. O da gittikten sonra özel

kalem müdürüyle günlük işleri bitirmesi, çok önemli bir iş için büyük devlet görevlilerinden birini görmeye gitmesi gerekiyordu. Aleksey Aleksandroviç ancak beşe doğru, yemek saatinde dönebildi. Özel kalem müdürüyle yemeğini yedikten sonra, birlikte yazlığa, oradan da yarışlara gitmeyi önerdi.

Son zamanlarda Aleksey Aleksandroviç, nedenini bilmeden, karısıyla görüşmelerinde üçüncü bir kişinin yanlarında bulunmasını istiyordu.

XXVII

Anna, tekerlekleri yoldaki çakılları ezerek dış merdivenin dibine yaklaşan bir araba sesi duyduğunda, üst katta aynanın karşısında robuna Annuşka'nın yardımıyla son fiyongu iliştiriyordu.

Anna "Betsi geldi desem, çok erken!" diye geçirdi içinden. Pencereden bakıp kupa arabasını, kapısından uzanan siyah şapkayla Aleksey Aleksandroviç'in çok iyi tanıdığı kulaklarını görünce canı sıkıldı. "Tam da zamanında geldi! Gece kalacak mı acaba?" Bunun çok korkunç bir şey olacağını düşündü. Bir an kararsızlığa kapılmadan neşeli, pırıl pırıl bir yüzle kocasını karşılamaya çıktı. Hiç yabancısı olmadığı yalanın, yapmacığın varlığını hissetti içinde. Hemen bıraktı kendisini bu ikisine, ne söylediğini bilmeden kocasıyla konuşmaya başladı.

Kocasına elini uzatırken, aile dostu Slüdin'e gülümseyerek selam verdi:

— Ah, ne iyi ettin de geldin! dedi.

Yapmacık ruhun ona ilk sordurduğu şey şu oldu:

— Umarım, kalırsın bu gece? Birlikte gideriz yarışlara... Ama ne yazık ki Betsi'ye söz verdim. Beni almaya gelecek.

Betsi'nin adı geçince Aleksey Aleksandroviç yüzünü buruşturdu. Her zamanki şakacı tavrıyla:

— Ooo! dedi, birbirinden hiç ayrılmayanları ayırmaya çalışmam. Mihail Vasilyeviç ile gideriz biz. Doktorlar yürümem gerektiğini söylüyorlar. Yolda yürüyeceğim biraz, kendimi kaplıcada sanacağım.

Anna:

— Aceleniz yok, dedi. Çay içer misiniz?

Anna çıngırağın ipine asıldı.

— Çay getirin. Seryoja'ya da Aleksey Aleksandroviç'in geldiğini söyleyin. Eee, sağlığın nasıl? Mihail Vasilyeviç, hiç gelmediniz bana. Bakın ne hoş bir terasım var.

Bir kocasına, bir Mihail Vasilyeviç'e dönüyordu. Son derece doğal, sade; ama çok çabuk ve durmadan konuşuyordu. Kendi de fark etti bunu. Ayrıca,

Mihail Vasilyeviç'in ondan ayırmadığı meraklı bakışından, onu incelemekte olduğunu hissedince bundan kuşkusu kalmamıştı.

Mihail Vasilyeviç hemen terasa çıktı.

Anna kocasının yanına oturdu:

— Hiç iyi görünmüyorsun, dedi.

— Evet, bugün doktor geldi, bir saatimi aldı. Onu dostlarımdan birinin yolladığından kuşkum yok: Öylesine değerli sağlığım...

— Peki, ne dedi doktor?

Anna sağlığı, işleri üzerine sorular sordu kocasına. Dinlenmesi, kendi yanına yazlığa taşınması gerektiğine inandırmaya çalıştı onu.

Bütün bunları neşeli bir tavırla, çabuk çabuk konuşarak, gözlerinde özel bir pırıltıyla söylüyordu. Ama Aleksey Aleksandroviç'in onun bu durumunu önemsediği yoktu. Onun ağzından çıkan sözleri dinliyor, onları yalnızca kendi anlamlarıyla anlıyordu. Şakacı da olsa, basit yanıtlar veriyordu karısının bu sözlerine. Bu konuşmalarında öyle değişik, dikkat çeken bir şey yoktu. Ama Anna kocasıyla arasında geçen bu kısa konuşmayı sonraları anımsadıkça büyük acı duydu.

Mürebbiyesinin arkasından Seryoja girdi. Aleksey Aleksandroviç oğluna dikkatli baksaydı, Seryoja'nın önce babasına, sonra annesine doğrulttuğu ürkek, şaşkın bakışını fark ederdi. Ama Aleksey Aleksandroviç bir şey fark etmek istemiyordu, fark etmiyordu da.

— O, delikanlı! Bayağı büyümüş. Kocaman adam olmuş. Merhaba delikanlı.

Korkmuş Seryoja'ya uzattı elini.

Seryoja eskiden de korkardı babasından. Ama şimdi Aleksey Aleksandroviç ona delikanlı demeye başladığından, Vronski'nin dost mu düşman mı olduğu sorusu içine düştüğünden bu yana yabancı olmuştu babasına. Yardım istiyormuş gibi annesine baktı. Yalnız annesine yakın hissediyordu kendini. Aleksey Aleksandroviç bu arada oğlunun omzundan tutmuş, mürebbiyeyle konuşmaya başlamıştı. Seryoja kendini öylesine rahatsız hissediyordu ki, onun ağlamak üzere olduğunu hissetmişti Anna.

Oğlu içeri girdiği anda yüzü kıpkırmızı olmuştu Anna'nın. Seryoja'nın sıkıldığını fark edince birden yerinden fırladı, oğlunun omzundan aldı

Aleksey Aleksandroviç'in elini, çocuğu terasa götürdü, hemen döndü.

Saatine bakarak:

— Geç oldu, dedi. Betsi gelmeyecek galiba...

Aleksey Aleksandroviç kalktı, parmaklarını çıtlatarak:

— Evet, dedi, uğramamın bir nedeni de sana para getirmekti. Bülbülün karnı masalla doymaz, derler... Sanırım, ihtiyacın vardır.

Anna, kocasının yüzüne bakmadı. Kulaklarına kadar kızardı.

— Hayır, ihtiyacım yok, dedi. Yo... var. Yarışlardan sonra geleceksin, değil mi?

Aleksey Aleksandroviç:

— O, evet, dedi.

Pencereden, eve yaklaşmakta olan İngiliz biçimi, sürücü yeri çok küçük, çok yüksek kupa arabasını görünce ekledi:

— İşte Petergof güzeli Prenses Tverskaya da geldi. Bu ne şıklık, bu ne incelik! Eee, artık biz de gidelim.

Prenses Tverskaya arabadan inmedi. Yalnızca potinli, pelerinli, siyah şapkalı uşağı atladı arabadan merdivenin dibine.

Anna:

— Ben gidiyorum, dedi. Hoşçakalın!

Oğlunu öptükten sonra kocasının yanına gitti, ellerini uzattı ona:

— Geldiğine çok iyi ettin.

Aleksey Aleksandroviç elini öptü. Anna:

— Hadi hoşçakalın, dedi. Çaya geleceksin demek, çok güzel.

Yüzü neşeden pırıl pırıl çıktı. Ama kocasının yanından ayrılır ayrılmaz, onun dudaklarının eline değdiğini anımsadı. Tiksintiyle ürperdi.

XXVIII

Aleksey Aleksandroviç koşu yerine geldiğinde Anna, yüksek sosyetenin toplandığı kameriyede Betsi ile yan yana oturuyordu. Kocasını uzaktan görmüştü. Kocasıyla sevgilisi dünyasının iki merkeziydiler. Dış duyguların yardımı olmadan, ikisinin de yakınlığını hissediyordu. Kocasının yaklaştığını ta uzaktan hissetmiş, elinde olmadan, içinde bulunduğu dalgalanan kalabalık arasında onu izlemeye başlamıştı. Kocasının, kâh dalkavukça selamlara hoşgörüyle karşılık vererek, kâh dengi olanları dostça, dalgın selamlayarak, kâh sosyetenin büyüklerinin bakışlarını büyük bir dikkatle bekleyip kulaklarına kadar geçen kocaman melon şapkasını çıkarıp onlara selam vererek kameriyeye yaklaştığını görüyordu.

Anna, kocasının bu selamlaşma çeşitlerini bilir, onlardan nefret ederdi. "Yalnızca yükselme hırsı, başarıya ulaşma isteği, diye geçirdi içinden. Onun ruhunda bundan başka bir şey yoktur. Yüce düşünceler, kültür tutkusu, din, bütün bunlar başarıya ulaşmak için birer araçtır onun için."

Aleksey Aleksandroviç'in, kadınların oturduğu kameriyeye her bakışında (tam Anna'nın bulunduğu yere bakıyor; ama muslin, fiyong, kurdele, tüy, şemsiye, çiçek denizinde fark edemiyordu onu) kendisini aradığını fark ediyordu Anna. Ama mahsus görmezlikten geliyordu onu.

Prenses Betsi:

— Aleksey Aleksandroviç diye seslendi. Karınızı görmüyorsunuz galiba, işte burada!

Aleksey Aleksandroviç her zamanki soğuk gülümsemesiyle:

— Burada her şey o kadar parlak ki, gözleri kamaşıyor insanın, dedi.

Kameriyeye girdi. Karısına, biraz önce görüştüğü karısına bir kocanın nasıl gülümsemesi gerekiyorsa, öyle gülümsedi. Prensesle, öteki tanıdıklarla –herkese gerekeni vererek, yani bayanlarla şakalaşarak, erkeklerle karşılıklı selâmlaşarak– selamlaştı. Aşağıda, kameriyenin yanında, Aleksey Aleksandroviç'in çok değer verdiği, saydığı, zekâsının parlaklığıyla kültürüyle ünlü çar yaveri bir general ayakta duruyordu. Aleksey Aleksandroviç onunla konuşmaya başladı.

İki koşu arası olduğu için konuşmalarına bir engel yoktu. Çar yaveri general koşuları eleştiriyor, beğenmediğini söylüyor, Aleksey Aleksandroviç ise karşı görüşü savunuyordu. Anna, bir sözcüğünü kaçırmadan dinliyordu kocasının ince, tekdüze sesini. Her sözü yapmacık geliyordu ona, kulaklarını tırmalıyordu.

Dört verstalık engelli koşu başlarken Anna öne eğildi. Atına yaklaşan, binen Vronski'den gözlerini ayırmıyordu. Aynı anda da kocasının o iğrenç, susmak bilmeyen sesi geliyordu kulağına. Vronski için duyduğu korku acı veriyordu ona. Ama kocasının ona hiç susmayacakmış gibi gelen ince, her kıvrımını bildiği sesi daha çok acı veriyordu.

Anna, "kötü bir kadınım ben," diye geçirdi içinden. "Mahvolmuş bir kadınım. Ama yalandan hoşlanmıyorum. Dayanamıyorum yalana, oysa onun (kocasının) için bir besindir yalan. Her şeyi biliyor, her şeyden haberi var, peki ama, böylesine sakin konuşabildiğine göre ne hissediyor acaba? Vronski ile beni öldürse saygı duyardım ona. Yoo, onun için yalan ile nezaket gerekli yalnızca..."

Anna içinden böyle geçirirken, kocasından özellikle ne istediğini, onun nasıl görmek istediğini düşünmüyordu. Aleksey Aleksandroviç'in onu öylesine sinirlendiren şimdiki konuşkanlığının, onun iç dünyasındaki dalgalanışın, huzursuzluğun dışa yansıması olduğunu anlayamıyordu. Bir yeri incinen bir çocuğun, kaslarını harekete geçirerek acısını azaltmak amacıyla zıpladığı gibi, Aleksey Aleksandroviç de, Anna ile Vronski'nin yakınında, Vronski'nin adının sık sık geçtiği bir yerde dikkati üzerine çekmek, karısıyla ilgili düşüncelerini bastırmak için başka şeylerden söz etmek, durmadan konuşmak zorundaydı. Çocuğun zıplaması olağan olduğu gibi, onun da güzel, zekice konuşması olağandı.

— Süvari koşularında, tehlike, koşunun en önemli koşuludur, diyordu. İngiltere, harp tarihinde parlak süvari zaferleri kazanmasını, eskiden beri bu gücü hayvanlarda da süvarilerinde de geliştirmesine borçludur. Bence spor çok önemlidir. Biz bu konuda her zaman olduğu gibi, en yüzeyde olanı görüyoruz yalnızca.

Prenses Tverskaya:

— Yüzelsel olanı değil, dedi. Söylediklerine bakılırsa, bir subay düşüp iki kaburgasını kırmış.

Aleksey Aleksandroviç her zamanki, yalnızca dişlerini gösteren, başkaca bir şey anlatmayan gülümsemesiyle:

— Tutalım yüzeysel değil de, derin olsun prenses, dedi. Ama asıl önemli olan bu değil.

Sonra, ciddi konuştuğu generale döndü:

— Şunu unutmayınız, bu işi kendine meslek edinmiş askerler yarışıyorlar. Ayrıca, kabul edersiniz ki, her işte madalyonun bir de öteki yüzü vardır. Doğrudan doğruya askerlerin görevleri arasına girer bu. Boks gibi, boğa güreşi gibi sporlar barbarlığın belirtisidir. Ama güzel spor uygarlığı, gelişmişliği gösterir.

Prenses Betsi:

— Hayır, bir daha gelmem buraya, dedi. Çok heyecanlanıyorum. Öyle değil mi Anna?

Başka bir kadın:

— Heyecanlanıyor; ama bırakamıyor insan, dedi. Romalı olsaydım, gladyatör dövüşlerinin birini kaçırmazdım.

Anna yanıt vermedi. Saplı dürbünü gözlerinden indirmeden hep aynı noktaya bakıyordu.

Bu sırada kameriyeden uzun boylu bir general geçiyordu. Aleksey Aleksandroviç sözünü yarıda kesip aceleyle; ama mağrur bir tavırla ayağa kalktı, önünden geçen generale iyice öne eğilerek selam verdi. General gülümseyerek:

— Siz katılmıyor musunuz koşulara? diye sordu.

Aleksey Aleksandroviç saygılı:

— Benim koşum bunlardan çok daha güçtür, dedi.

Gerçi Aleksey Aleksandroviç'in bu yanıtının bir anlamı yoktu; ama general zeki bir insandan zekice bir yanıt almış, *La pointe de la sauce*[36] anlamış gibi gülümsemişti.

Aleksey Aleksandroviç sürdürdü konuşmasını:

— İşin iki yanı vardır. Biri sporu yapanların, öteki de seyircilerin açısından olan iki yanı... Bu çeşit şeyleri seyretmekten haz duymak kişinin az gelişmişliğinin en belirgin delilidir. Bunu kabul ederim. Ne var ki...

Aşağıdan Betsi'ye seslenen Stepan Arkadyeviç'in sesi duyuldu:

— Prenses, bahse girelim! Kimi tutuyorsunuz siz.

Betsi:

— Anna ile ben Kuzovlev kazanacak diyoruz, diye karşılık verdi.

— Ben de Vronski kazanacak diyorum. Bir çift eldivenine.

— Tamam!

— Ne güzel, değil mi.

Çevresinde konuşulduğunda susan Aleksey Aleksandroviç, konuşma biter bitmez başladı:

— Kabul ederim; ama erkekçe oyunlar...

Ama tam o anda yarış başlamış, herkes susmuştu. Aleksey Aleksandroviç de sustu. Herkes ayağa kalkmış, dere yanına dönmüştü. Aleksey Aleksandroviç'in yarışlarla ilgilendiği yoktu. Bu yüzden koşuculara bakmıyordu. Yorgun bakışlarını seyircilerin üzerinde dalgın dalgın dolaştırmaya başlamıştı. Bakışı Anna'nın üzerinde durdu.

Yüzü bembeyazdı Anna'nın, katıydı. Bir kişiden başka hiç kimseyi görmediği belliydi. Sinirli sinirli yelpazesini sallıyordu, soluğunu tutuyordu. Aleksey Aleksandroviç kısa bir süre ona baktı, hemen bakışını çevirdi, başkalarına bakmaya başladı.

"Şu kadın da, ötekiler de heyecanlı," diye geçirdi içinden. "Olağan bir şey bu." Bakmak istemiyordu Anna'ya; ama bakışını bir şey o yana çekiyordu. Gene baktı karısının yüzüne. Bu yüzde öylesine açık seçik yazılı olanı okumamaya çalışıyordu. Ama bilmek istemediği şeyi elinde olmadan, büyük bir dehşetle okudu.

Dereyi geçerken Kuzovlev'in düşmesi herkesi heyecanlandırmıştı; ama Aleksey Aleksandroviç, Anna'nın renksiz, zafer heyecanı kaplı yüzünden, düşenin onun izlediği yarışçının olmadığını kesinlikle anlamıştı. Mahotin ile Vronski büyük engeli aştıktan sonra, onların arkasındaki subay aynı engeli geçerken başının üstüne düşüp çok kötü yaralandığında, kameriyede dehşet dolu bir fısıltı dolaştığında bile Anna'nın bunu fark etmediğini, çevresinde neden söz edildiğini güçlükle anladığını gördü. Aleksey Aleksandroviç, karısına şimdi daha sık bakıyordu. Gözlerini Vronski'den bir

an ayırmayan Anna, kocasının yandan kendisine yönelmiş soğuk bakışını hissediyordu.

Bir an dönüp soru dolu bakışlarla kocasına baktı, kaşlarını hafifçe çatıp gene çevirdi başını.

Şöyle söylemek istemişti sanki: "Aman, bir şey umurumda değil." Bir daha da bakmadı Aleksey Aleksandroviç'e.

Çok kötü geçmişti yarışlar. On yedi yarışçının yarısından çoğu düşmüş, yaralanmıştı. Koşunun sonuna doğru herkes heyecan içindeydi. Çar'ın yarışlardan hoşnut olmaması heyecanı daha da artırmıştı.

XXIX

Herkes hoşnutsuzluğunu belirtiyor, kimin söylediği bilinmeyen aynı cümleyi yineliyorlardı: "Aslanlı sirk eksik bir." Herkes dehşet içindeydi. Öyle ki, Vronski düştüğünde Anna'nın dehşet dolu haykırışını yadırgayan olmamıştı. Ama o andan sonra Anna'nın yüzünde uygunsuz kaçan bir değişiklik oldu. İyice kaybetmişti kendini. Yakalanmış bir kuş gibi çırpınıyordu: Kalkıp bir yerlere gitmek istiyor, sonra dönüp Betsi'ye:

— Gidelim, diyordu. Gidelim artık.

Ama Betsi onu duymuyordu. Öne eğilmiş, yanına gelen generalle konuşuyordu.

Aleksey Aleksandroviç, Anna'nın yanına geldi, kibarca elini uzattı ona. Fransızca:

— İstiyorsan, gidelim, dedi.

Ama Anna, generali dinliyordu. Kocasını fark etmedi. General:

— Onun da ayağı kırılmış, öyle diyorlar, diye anlatıyordu.

Anna, kocasına karşılık vermeden saplı dürbününü gözüne götürmüş, Vronski'nin düştüğü yere bakıyordu. Ne var ki çok uzak, çok kalabalıktı orası. Bir şey göremiyordu. Dürbünü indirdi, kalkıp gitmek istedi. Tam bu sırada bir atlı dörtnala geldi, çara bir şeyler söyledi. Anna öne uzanmış, dinliyordu. Kardeşine seslendi:

— Stiva! Stiva!

Ama kardeşi duymadı. Anna gene kalkmak istedi.

Aleksey Aleksandroviç, Anna'nın koluna dokundu.

— Gitmek istiyorsanız, bir kez daha sunuyorum size kolumu, dedi.

Anna nefretle öte yana çevirdi başını, kocasının yüzüne bakmadan:

— Hayır, hayır, bırakın beni, dedi. Gitmek istemiyorum, burada kalacağım.

Vronski'nin düştüğü yerden bir subayın koşu alanını karşıdan karşıya geçip kameriyeye doğru koşarak geldiğini görmüştü. Betsi ona mendilini

sallıyordu. Subay, binicinin yaralanmadığı; ama atın belinin kırıldığı haberini getirdi.

Bunu duyunca hemen oturdu Anna, yelpazesiyle yüzünü kapadı. Aleksey Aleksandroviç onun ağladığını, yalnızca gözyaşlarını değil, hıçkırıklarını da tutamadığını, göğsünün inip kalktığını gördü. Karısının ağladığını kimse fark etmesin diye, ona kendini toparlayacak zamanı kazandırmak için önüne geçip durdu. Biraz sonra gene Anna'ya döndü:

— Üçüncü kez sunuyorum size kolumu.

Anna, Aleksey Aleksandroviç'in yüzüne baktı, ne söyleyeceğini bilemiyordu. Prenses Betsi yardımına koştu.

— Hayır Aleksey Aleksandroviç, ben getirdim Anna'yı, eve de ben götüreceğim, öyle söz verdim ona.

Aleksey Aleksandroviç kibarca gülümseyerek; ama aynı anda Betsi'nin gözlerinin içine sert bakarak:

— Afedersiniz prenses, dedi. Anna'nın rahatsız olduğunu görüyorum. Benimle gelmesini istiyorum.

Anna ürkek ürkek bakındı, sessizce kalktı, elini kocasının kolunun üstüne koydu.

Bir ara Betsi:

— Adam yollayacağım, öğreneceğim durumunu, diye fısıldadı Anna'ya, sonra sana haber ulaştırırım.

Kameriyeden çıkarlarken Aleksey Aleksandroviç, her zaman olduğu gibi, karşılaştığı tanıdıklarıyla konuşmaya daldı. Anna da, her zaman olduğu gibi sorulara yanıtlar vermek, konuşmak zorunda kaldı. Ama kendinde değildi Anna, kocasının koluna girmiş, uykuda gibi yürüyordu.

"Yaralandı mı acaba?" diye soruyordu kendi kendine. "Doğru mu acaba yaralanmadığı? Gelecek mi acaba? Bu gece görebilecek miyim onu?"

Hiç konuşmadan Aleksey Aleksandroviç'in arabasına bindi. Arabaların arasından çıkarlarken hiç konuşmadı. Aleksey Aleksandroviç, bütün gördüklerine karşın, karısının içinde bulunduğu durumu düşünmek istemiyor, düşünmüyordu. Yalnızca dış belirtileri görüyordu. Karısının uygunsuz davranışlarda bulunduğunu görüyor, bunu da ona söylemeyi kendine görev sayıyordu. Ama daha başka şeyler söyleyemediği, yalnızca

bunu söylemekle yetinmek zorunda olduğu için acı çekiyordu. Karısına, bu yaptığının hiç de iyi olmadığını söylemek için ağzını açtı; ama elinde olmadan bambaşka şeylerden söz etti:

— İnsanlıktan uzak bu gibi şeylere de ne düşkünüzdür, dedi. Bakıyorum da...

Anna küçümser bir tavırla:

— Efendim? dedi. Anlayamadım.

Aleksey Aleksandroviç'i gücendirdi bu, söylemek istediği şeye geçti hemen.

— Size şunu söylemek zorundayım... diye başladı.

Anna, "İşte geldi çattı her şeyi konuşma zamanı," diye geçirdi içinden. Dehşete kapıldı. Aleksey Aleksandroviç Fransızca:

— Bugün pek uygunsuz davranışlarda bulunduğunuzu söylemek zorundayım, dedi.

Anna, başını hızla kocasına çevirip gözlerinin içine bakarak, yüksek sesle:

— Neymiş uygunsuz davranışım? dedi.

Bir şeyi gizlemeye çalışan eski neşeli tavrı yoktu şimdi. Duyduğu dehşeti, kararlı tavrı arkasında güçlükle saklıyordu.

Aleksey Aleksandroviç arabacının açık penceresini gösterdi.

— Unutmayın, dedi.

Kalkıp camı kaldırdı. Anna:

— Neymiş uygunsuz davranışım? diye yineledi.

— Yarışçılardan biri düşünce saklayamadınız aşırı heyecanınızı.

Aleksey Aleksandroviç karısının her şeyi itiraf edeceğini umuyordu. Ama Anna bir şey söylemedi. Önüne bakıyordu. Aleksey Aleksandroviç sürdürdü konuşmasını:

— Sosyetede, kötü dillilerin bile aleyhinize söyleyecek bir şey bulamayacakları biçimde davranmanızı rica etmiştim sizden. Şimdi ise bıraktım onları. Dış ilişkilerden söz ediyorum. Davranışınız hiç de iyi değildi. Bunun bir daha olmamasını dilerim.

Anna, kocasının söylediklerinin yarısını duymuyor, ondan korkuyor, Vronski'nin yaralanmadığının doğru olup olmadığını düşünüyordu. Biniciye bir şey olmadığını, atın belinin kırıldığını söylerken, ondan mı söz ediyorlardı acaba? Kocası sözünü bitirince yapmacık bir neşeyle gülümsedi, o kadar... başkaca bir karşılık vermedi. Kocasının söylediklerini duymamıştı çünkü. Aleksey Aleksandroviç cesaretle konuşmaya başlamıştı; ama nelerden söz ettiğini açık seçik anlayınca, Anna'nın duyduğu dehşeti o da duydu. Karısının bu gülüşünü görünce tuhaf bir yanlış düşünceye kapıldı:

— Kuşkularıma gülümsüyor. Evet o zaman söylediğini söyleyecek gene. Kuşkularımın yersiz olduğunu, bunun gülünç bir şey olduğunu söyleyecek."

Her şeyin açıklığa kavuşmasına pek yakın oldukları o anda, karısının önce olduğu gibi şimdi de gülümseyerek ona kuşkularının gülünç olduğunu, böyle bir şeyin olmadığını söyleyeceğini hiç beklemiyordu. Bildikleri öylesine korkunçtu ki, her şeye hazırdı şimdi. Ama Anna'nın korku, üzüntü kaplı yüzünün anlatımı şimdi yalan söyleme umudu bile vermiyordu.

Aleksey Aleksandroviç:

— Belki yanılıyorum, dedi. Öyleyse özür dilerim.

Anna, kocasının soğuk yüzüne umutsuzca bakarak, tane tane:

— Hayır, yanılmıyorsunuz, dedi. Yanılmadınız. Heyecanlandım, elimde değildi heyecanlanmamak. Sizi dinlerken onu düşünüyordum. Seviyorum onu, sevgilisiyim, metresiyim, dayanamayacağım artık, korkuyorum, nefret ediyorum sizden... Ne isterseniz yapın bana.

Anna, kendini arabanın köşesine atıp ellerini yüzüne kapadı, hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Aleksey Aleksandroviç kıpırdamadan önüne bakıyordu. Ama yüzü, bir ölünün yüzündeki kıpırtısız anlatımla kaplanmıştı bir anda. Yol boyunca da gitmedi bu anlatım yüzünden. Eve yaklaşırlarken başını çevirdi Anna'ya, yüzünde hep aynı anlatım:

— Pekâlâ! dedi. Ama (sesi titremeye başlamıştı) onurumu kurtaracak gerekli önlemleri alıncaya, bunu size bildirinceye dek görünüşteki davranışlarınızda ahlâk kurallarını çiğnemememenizi rica ediyorum sizden.

Araba durunca önden indi. Anna'yı elinden tutup indirdi. Uşakların karşısında elini sıktı, arabaya binip Petersburg'a yollandı.

Aleksey Aleksandroviç'in gitmesinden biraz sonra Prenses Betsi'nin uşağı geldi. Anna'ya bir pusula getirdi.

"Sağlık durumunu öğrenmek için Aleksey'e adam yolladım. Yaralanmadığını, sağlığının yerinde olduğunu; ama umutsuzluk içinde bulunduğunu yazdı bana."

Anna, "Öyleyse gelecek," diye düşündü. "Ona her şeyi söylemekle ne iyi ettim."

Saatine baktı. Daha üç saat vardı. Son görüşmelerinin anısı yaktı içini.

"Tanrım, ortalık hâlâ aydınlık! Korkunç bir şey bu. Yüzünü görmek istiyorum onun. Bu masal dolu ışığı da seviyorum... Kocam! Ah, evet... Tanrı'ya şükür, aramızda bir şey kalmadı artık."

XXX

İnsanların topluca kaldıkları her yerde olduğu gibi, Şçerbatskilerin geldikleri küçük Alman kaplıcasında da, toplumun kristalleşmeye benzeyen, herkese ayrı, değişmeyen bir yer sağlayan bölünmesi gerçekleşmişti. Su molekülü soğukta her zaman kar kristalinin bilinen biçimini aldığı gibi, kaplıcaya yeni gelen herkes de kısa zamanda kendi düzeyinin gerektirdiği yeri buluyordu kendine.

Fürst Şçerbatski sammt gemahlin und tochter[37] tuttukları daireye, soyadlarına, orada kaldıkları tanıdıklarına göre belirli, önceden ayrılmış yerinde billurlaşmışlardı hemen.

Bu yıl kaplıcada gerçek bir Alman prensesi bulunduğundan toplumun billurlaşması daha kesin çizgilerle olmuştu. Prenses Şçerbatskaya kızını prensese takdim etmeyi çok istiyordu. Gelişlerinin ikinci günü başardı bunu. Kiti, Paris'ten getirilmiş çok sade, yani göz alıcı yazlık giysisi içinde dizlerini hafifçe kırarak zarif, saygılı bir selam verdi. Prenses "Umarım, bu tatlı yüzde bir an önce açar gene güller," dedi. Şçerbatskiler için kaplıcada nasıl yaşayacakları, kimlerle dostluk edecekleri kesinlikle belirlenmişti artık. Bir İngiliz ladysiyle tanıştılar. Bir Alman kontesiyle de, kontesin son savaşta yaralanmış oğluyla da, İsveçli bir bilim adamıyla da, M. Canut ve kız kardeşiyle de dost oldular. Ama Şçerbatskilerin asıl grubu ister istemez, Moskovalı bir hanımefendi olan Mariya Yevgenyevna Stişçeva ile kızından –Kiti hiç hoşlanmamıştı bu kızdan, çünkü kendi gibi aşk hastasıydı o da– ve Moskovalı bir albaydan oluşmuştu. Kiti bu albayı çocukluğunda tanırdı. Her zaman gri giysisiyle apoletleriyle görmüştü onu. Oysa burada, açıkta kalan ensesi, renkli kravatı, ufak ufak gözleriyle onu son derece gülünç buluyordu. Yanlarından bir an ayrılmadığı için sıkılıyordu. Burada her şeyin kesin olması Kiti'nin canını sıkmaya başlamıştı. Hele Prens, Karlsbad'a gidip de Kiti annesiyle yalnız kalınca daha da sıkılmaya başladı. Onlarda bir yenilik bulamayacağını bildiği için tanıdıklarıyla ilgilenmiyordu. Şimdi kaplıcada onu en çok ilgilendiren, en çok oyalayan uğraşı, tanımadığı insanlar üzerine gözlemlerde bulunmak, onların ruh derinliklerine inmekti. Yaradılışının gereği Kiti insanların, özellikle tanımadığı insanların ruh yönünden en üstün niteliklere sahip olduklarını kabul ederdi. Şimdi de

kimin nasıl bir insan olduğunu, aralarında ne çeşit ilişkilerin bulunduğunu anlamaya çalışırken çok güzel yaradılışta insanlar hayal ediyordu. Bu düşüncelerini doğrulayan kanıtları da gözlemlerinde buluyordu.

İlgisini çekenlerden biri, kaplıcaya hasta bir Rus hanımefendisiyle –Madam Ştal diyorlardı ona– gelmiş bir Rus kızıydı. Madam Ştal yüksek sosyetedendi. Ama öylesine hastaydı ki, kaplıcada ancak havanın çok güzel olduğu seyrek günler küçük arabasıyla görünüyordu. Ama Prenses Şçerbatskaya'nın söylediğine göre Madam Ştal'in Ruslardan hiçbiriyle dostluk kurmamasının nedeni hastalığından çok, kendini beğenmişliğiydi. Rus kızı, Madam Ştal'e bakıyordu; ama ayrıca –Kiti'nin gözünden kaçmamıştı bu– kaplıcada çok olan ağır hastalarla arkadaş olduğu gibi, son derece olağan bir biçimde onlara elinden gelen yardımı yapıyordu. Kiti'nin gözlemlerine göre, bu Rus kızı, akrabası falan değildi Madam Ştal'in. Ayrıca onun parayla tuttuğu bir bakıcı da değildi. Madam Ştal, "Varenka" diyordu ona, bakışlarıysa, "Matmazel Varenka" diyordu. Kiti'yi bu kızın Madam Ştal ile de, tanımadığı öteki insanlarla da arasındaki kişilerin çok ilgilendirmesi bir yana, bu gibi durumlarda çoğunlukla olduğu gibi, Kiti bu Matmazel Varenka'ya anlaşılmaz bir sempati duyuyor, karşılaşan bakışlarında Matmazel Varenka'nın da ondan hoşlandığını sezinliyordu.

Matmazel Varenka geçkin bir kız değildi. Ama gençliği olmayan bir kızdı sanki: Bakınca on dokuz yaşında olduğu da söylenebilirdi, otuz yaşında olduğu da. Yüz çizgileri, incelenecek olursa, yüzünde renk diye bir şey olmamasına karşın, çirkin değil, güzeldi. Sıska olmasa, orta boyuna göre başı çok büyük görünmese güzel vücutlu da sayılabilirdi. Ama erkekler için çekici olamazdı gene de. Taç yaprakları henüz hiç dökülmemiş; ama solmuş, kokusuz, çok güzel bir çiçeği andırıyordu. Erkekler için ilgi çekici olmamasının bir nedeni de, Kiti'de çok olan şeyin, yaşama tutkusuyla çekici olduğunu bilmenin verdiği güvenin onda olmamasıydı.

Varenka sürekli kendi işiyle ilgileniyor, başka bir şeyle ilgilenemeyecek kadar kendini işine vermiş görünüyordu. Kendi durumunun tam tersi olan bu durum çekiyordu Kiti'yi. Bu kızda, onun yaşayış biçiminde şimdi kendisinin öylesine acı çekerek aradığı şeyin bir örneğini bulacağını umuyordu: Yaşama duyulan bir ilgi, –şimdi Kiti'ye öylesine iğrenç görünen, sosyeteden bir kızın erkeklerle arasındaki, satışını bekleyen bir malın alıcılara rezilce sunulmasını andıran çirkin ilişki dışında– bir ilişki bulabileceği inancındaydı Varenka'da. Kiti bu tanımadığı, bilmediği dostunu

inceledikçe, onun, tahmin ettiği gibi kusursuz bir yaratık olduğuna daha çok inanıyor, bu inancı güçlendikçe onunla tanışmayı daha çok istiyordu.

İki kız günde birkaç kez karşılaşıyorlar, her karşılaşmalarında Kiti'nin gözleri şöyle soruyordu: "Kimsiniz siz? Nesiniz? Hayal ettiğim kusursuz yaratıksınız, değil mi? Tanrı aşkına, benimle zorla dost olmaya zorlayacağımı sanmayın sizi. Büyük haz duyarak izliyorum sizi, seviyorum." Kimin nesi olduğu bilinmeyen kızın bakışı karşılık veriyordu: "Ben de sizi seviyorum. Çok, pek çok tatlısınız. Zamanım olsaydı, daha da çok severdim sizi." Gerçekten, onun sürekli işi olduğunu görüyordu Kiti: Ya bir Rus ailesinin çocuklarını banyolardan eve götürüyor, ya hasta Madam Ştal'in yol battaniyesini getirip ayaklarına örtüyor ya da biri için akşam kahvesine pasta almaya gidiyordu.

Şçerbatskilerden hemen sonra sabah banyolarında iki kişi daha görünmeye başlamıştı. Hiç kimse hoşlanmamıştı onlardan. Biri çok uzun boylu, kocaman elleri olan, boyuna göre çok kısa, eski bir palto giyen, korkunç, siyah gözlerinin bakışı saf, elmacık kemikleri çıkık bir adam; öteki, çok kötü ve zevksiz giyimli, sevimli bir kadındı. Kiti ikisinin de Rus olduğunu düşünüp hayalinde dokunaklı, güzel bir aşk öyküsü canlandırmaya başlamıştı. Ama prenses, *Kurliste*'den[38] bunların Nikolay Levin ile Mariya Nikolayevna olduklarını öğrenip Kiti'ye bu Levin'in ne kötü bir insan olduğunu anlatınca, Kiti'nin bu iki kişi için kurduğu hayaller bir anda kayboldu. Kiti, annesinin anlattıklarından çok, bu adam Konstantin'in kardeşi olduğu için bu iki kişiden soğumuştu birden. Nikolay Levin, başını sallama alışkanlığıyla şimdi sonsuz bir tiksinti uyandırıyordu onda.

Adamın ısrarla onu izleyen iri, korkunç gözlerinde bir nefret, onunla bir alay varmış gibi geliyordu Kiti'ye. Onunla karşılaşmaktan kaçıyordu.

XXXI

Yağmurlu bir gündü. Sabahtan öğlene dek dinmeden yağmıştı. Hastalar, ellerinde şemsiyeleriyle toplanmışlardı galeride.

Kiti, yanında annesi ile Frankfurt'tan hazır aldığı Avrupa malı redingotuyla neşeli neşeli caka satan Moskovalı albayla dolaşıyordu. Galerinin bir yanından gidip geliyor, öte yanda dolaşan Levin ile karşılaşmamaya çalışıyorlardı. Varenka, üstünde koyu renk elbisesi, başında kenarları aşağı doğru eğik şapkası, kör bir Fransız kadınla galerinin bir başından öte başına gidip geliyordu. Kiti ile her karşılaştıklarında dostça bakışıyorlardı.

Tanımadığı dostunun bakışlarıyla izlenen Kiti, kaynağa doğru gittiğini görünce, onunla orada konuşabileceğini düşünüp:

— Anne, dedi. Onunla tanışabilir miyim?

Annesi:

— Çok istiyorsan, elbette, dedi. Ama önce nasıl bir insan olduğunu öğrenmeliyim. Önce ben tanışacağım onunla ilgi çekici ne buldun, onda, anlamadım! Birine arkadaşlık ediyor olmalı. İstiyorsan, Madam Ştal ile tanışırım.

Prenses, başını gururla kaldırdı.

— *Belle-soeur*'üyle[39] tanışmıştım, diye ekledi.

Kiti, Madam Ştal'in onunla tanışmaya yanaşmamasının, prensesin gururunu incittiğini biliyordu. Üstelemedi. Fransız kadına su veren Varenka'ya bakarak:

— Ne tatlı kız! dedi. Baksanıza ne sade, ne cana yakın bir havası var.

Prenses:

— Güldürüyor beni, senin bu *engouements,*[40] dedi.

Yanında metresi ve yüksek sesle, öfkeli bir şeyler konuştuğu Alman doktorla karşıdan onlara doğru gelmekte olan Levin'i görünce:

— İyisi mi, hemen geri dönelim, diye ekledi.

Tam geri dönüyorlardı ki, daha önce yüksek sesle konuşan Levin'in bağırıp çağırmaya başladığını duydular. Levin durmuş bağırıyor, doktor da ondan aşağı kalmıyordu. Bir kalabalık toplanıyordu çevrelerinde. Prensesle Kiti acele uzaklaştılar. Albay, ne olup bittiğini öğrenmek için kalabalığa katıldı.

Birkaç dakika sonra yetişti arkalarından. Prenses:

— Ne olmuş? diye sordu.

Albay:

— Rezalet! dedi. En korktuğum şey, yurtdışında Ruslarla karşılaşmaktır. O uzun boylu adam, onu gerektiği gibi tedavi etmiyor diye hakaret etmiş doktora, bastonuyla üzerine yürüdü. Vallahi rezalet!

Prenses:

— Ah, ne ayıp! dedi. Ee, sonra ne oldu?

— Neyse şu... şapkasının kenarları mantar gibi sarkık kız girdi araya da... O da Rus galiba.

Kiti sevinçle:

— Matmazel Varenka mı? diye sordu.

— Evet, evet. Herkesten önce akıl etti de, uzun boylu adamın koluna girip uzaklaştırdı onu oradan.

Kiti, annesine döndü:

— Gördünüz mü anne? Ona hayran olmama şaşıyordunuz. Devrisi gün Kiti tanımadığı dostunu izlerken onun Levin ile de yanındaki kadınla da öteki *protégés*[41] dostlarıyla olan ilişkileri kurmuş olduğunu fark etti. Yanlarına sokuluyor, onlarla konuşuyor, yabancı dil bilmeyen kadına çevirmenlik ediyordu.

Kiti, Varenka ile tanışmasına izin vermesi için annesine daha çok yalvarmaya başlamıştı. Nedense kendini pek beğenen Madam Ştal ile tanışmak istiyormuş gibi ilk adımı atmış olmayı istemiyordu; ama Varenka üzerine gerekli bilgileri topladı gene de. Her şeyi ayrıntılarıyla öğrendikten sonra, bu tanışmada –iyi yanı az olsa da– kötü bir şeyin olmadığı kanısına varıp Varenka'ya önce kendi gitti, tanıştı onunla.

Prenses, Kiti'nin kaynakta olduğu bir zamanı kollayıp çörekçi dükkânının önünde duran Varenka'ya yaklaştı. Her zamanki ağırbaşlı gülümsemesiyle:

— İzin verirseniz, tanışmak istiyorum, sizinle dedi. Kızım âşık size. Tanımıyorsunuzdur beni belki. Ben...

Varenka aceleyle kesti sözünü:

— Bu, kalbin kalbe karşı olmasından da öte bir şey, prenses.

Prenses:

— Dün zavallı bir yurttaşımıza ne büyük bir iyilik ettiniz, dedi.

Varenka kızardı.

— Anımsayamadım efendim... dedi. Bir şey yapmadım galiba.

— Nasıl olur, Bay Levin'in başının derde girmesine engel oldunuz.

— Ha, evet, *sa compagne*[42] çağırdı beni, Bay Levin'i yatıştırmaya çalıştım. Çok hasta adamcağız, doktorundan da hoşnut değil. Bu çeşit hastalara bakmaya alışkınımdır.

— Duyduğuma göre, Menton'da teyzenizle, Madam Ştal ile kalıyormuşsunuz. Görümcesiyle tanışırım.

— Hayır, teyzem değildir, benim Madam Ştal. *Maman*[43] diyorum ona; ama akrabası bile değilim. Yetiştirmesiyim.

Varenka'nın yüzü gene kızarmıştı. Bunu öylesine içten söylemişti, bunu söylerken yüzünde öylesine saf, öylesine sevimli, öylesine temiz bir anlatım vardı ki, kızının bu Varenka'yı niçin sevdiğini prenses bir anda anlamıştı.

— Ne olacak şimdi Levin? diye sordu.

— Gidecek.

Bu sırada Kiti, tanımadığı dostuyla annesinin tanışmasından duyduğu sevinçle yüzü aydınlanmış, kaynaktan yanlarına geldi.

— Ah Kiti, çok tanışmak istiyordun matmazel...

Varenka gülümseyerek tamamladı, prensesin sözünü:

— "Varenka ile..." Herkes böyle der bana.

Kiti sevinçten kızardı. Yeni dostunun elini bir şey söylemeden uzun uzun sıktı. Varenka, Kiti'nin bu içten el sıkışına karşılık vermedi. Ama elini de

çekmedi. Eli Kiti'nin sıkışına karşılık vermemişti; ama yüzünde biraz hüzünlü de olsa iri; ama güzel dişlerini ortaya çıkaran sakin, sevinç dolu bir gülümsemenin aydınlığı vardı.

— Ben de çoktandır tanışmak istiyordum sizinle, dedi.

— Ama öylesine çok işiniz var ki...

Varenka:

— Ah, tam tersine, hiç işim yok, dedi.

Ama o anda bile yeni dostlarının yanından ayrılmak zorunda kaldı: Hasta bir Rus'un iki küçük kızı koşarak gelmişti yanına. İkisi de:

— Varenka, annem çağırıyor! diye bağırıyorlardı.

Varenka çocuklarla gitti.

XXXII

Prensesin, Varenka'nın geçmişi, onun Madam Ştal ile ilişkisi üzerine Madam Ştal üzerine öğrendiği ayrıntılar şunlardı:

Madam Ştal sürekli hasta, sinirli bir kadındı. Bazıları kocasına çok çektirdiğini, bazıları da ahlâksızca yaşayışıyla kocasının ona çok çektirdiğini söylüyorlardı. Kocasından ayrılmak üzereyken doğan ilk çocuğu doğar doğmaz ölünce; akrabaları onun duyarlı yaradılışını bildiklerinden, çocuğun öldüğünü öğrenince ona bir şey olmasından korktukları için Petersburg'un aynı doğumevinde o gece doğan köle bir aşçının kızını, onun çocuğu diye koymuşlardı yanına. Varenka idi bu. Madam Ştal, Varenka'nın kendi çocuğu olmadığını sonra öğrenmiş; ama bırakmamış Varenka'yı. Bunu biraz da Varenka'nın akrabalarından hayatta kimse kalmadığı için yapmış.

Madam Ştal on yıldır yurtdışında, güneyde yaşıyordu. Yatalaktı. Kimileri, Madam Ştal'in toplumda kendine çok iyi bir yer edindiğini, iyiliksever, dini bütün bir kadın olduğunu söylüyor, kimileri, onun yalnızca yakınlarının iyiliği için yaşayan kutsal, yüce gönüllü bir insan olduğunu söylüyorlardı. Katolik mi, Protestan mı, yoksa Ortodoks mu olduğunu bilen yoktu. Ama bilinen, kesinlikle bilinen bir şey vardı: Her kilisenin en önde gelenleriyle yakın dosttu.

Varenka yurtdışında hep onunla birlikte kalıyordu. Madam Ştal'i tanıyan herkes Matmazel Varenka'yı da tanıyor, seviyordu. Herkes Varenka diye çağırıyordu onu.

Prenses bütün bu ayrıntıları öğrendikten sonra kızının Varenka ile arkadaş olmasında bir sakınca görmemişti. Ayrıca, davranışları son derece kibardı Varenka'nın. Çok iyi yetiştirilmişti. Fransızcayı da İngilizceyi de çok güzel konuşuyor. En önemlisi de, Madam Ştal'in, hastalığı yüzünden prensesle tanışamadığına çok üzüldüğünü söylüyordu.

Kiti, Varenka ile tanıştıktan sonra yeni arkadaşına giderek daha çok bağlanıyor, onda her gün yeni yeni özellikler buluyordu.

Prenses, Varenka'nın çok güzel şarkı söylediğini duyunca, akşam onlara gelip şarkı söylemesini rica etmişti.

Prenses, her zamanki yapmacık gülümsemesiyle –annesinin bu gülümsemesi şimdi her zamankinden daha soğuk geliyordu Kiti'ye. Varenka'nın şarkı söylemek istemediğini görüyordu çünkü– şöyle diyordu:

— Kiti piyanoda eşlik eder size. Piyanomuz da var. Gerçi pek iyi bir piyano sayılmaz; ama gelirseniz bizi sevindirirsiniz.

Akşam geldi Varenka. Nota defterini de beraberinde getirmişti. Prenses, Mariya Yevgenyevna ile kızını ve albayı çağırmıştı.

Varenka, burada tanımadığı kimselerin bulunmasını görünüşte hiç umursamadan, hemen piyanonun yanına gitti. Hem çalıp hem söylemesini bilmiyor; ama notaları çok güzel okuyordu. İyi piyano çalan Kiti ona eşlik etti.

Varenka birinci parçayı başarıyla okuyup bitirdikten sonra prenses:

— Üstün bir yeteneğiniz var, dedi.

Mariya Yevgenyevna ile kızı ona teşekkür ettiler, yeteneğini övdüler. Albay pencereden dışarı baktı.

— Sizi dinlemek için toplanan şu kalabalığa bakın, dedi.

Gerçekten de pencerenin altında büyük bir kalabalık toplanmıştı.

Varenka kısaca:

— Hoşunuza gittiğine çok sevindim, dedi.

Kiti gururla bakıyordu arkadaşına. Onun sanatına da, sesine de, yüzüne de hayrandı. Ama en çok beğendiği, onun tavırlarıydı. Varenka şarkı söylemekteki yeteneğini önemsemiyor, övgüleri umursamıyordu. Bakışlarıyla şöyle soruyordu sanki: "Daha söyleyeyim mi, yeter mi yoksa?"

Kiti, "Onun yerinde olsaydım başarımla nasıl böbürlenirdim!" diye düşünüyordu. "Pencerenin altındaki şu kalabalığa bakarken ne sevinirdim. Oysa o, bir şeyi umursamıyor. Annemin isteğini yerine getirmekten, onun gönlünü hoş etmekten başka düşündüğü yok. Bu kızın ruhunda ne var? Ona bu, hiçbir şeyi önemsememe, böylesine sakin olma gücünü veren ne? Bunu bilmeyi, onun gibi olmayı ne çok isterdim!" Kiti, arkadaşının kıpırtısız yüzüne bakarken böyle düşünüyordu. Prenses, Varenka'dan bir şarkı daha söylemesini istedi. Varenka piyanonun yanında ayakta dimdik durup aynı düzgünlükle, aynı başarıyla bir şarkı daha söyledi. Zayıf, esmer eliyle piyanonun üstünde tempo tutuyordu.

Nota defterinde bundan sonra bir İtalyan şarkısı vardı. Kiti şarkının girişini çalıp Varenka'ya baktı.

Varenka kızardı.

— Bunu geçelim, dedi.

Kiti soru dolu bakışlarını korkuyla Varenka'nın yüzüne doğrulttu. Bu şarkının, arkasında acı bir anısı olduğunu hemen sezinleyip sayfayı çevirirken:

— Başkasını çalayım öyleyse, dedi.

Varenka elini nota defterinin üzerine koydu. Gülümsedi.

— Yo, dedi. Söyleyelim, söyleyelim.

Bu şarkıyı da öncekiler gibi durgun, soğukkanlı, güzel okudu. Varenka bu şarkıyı da bitirince herkes bir kez daha teşekkür etti ona. Sonra çay içmeye gittiler. Varenka ile Kiti evin önündeki küçük bahçeye çıktılar. Kiti:

— O şarkının sizde bir anısı olduğu doğru mu? dedi.

Hemen ekledi arkasından:

— Anlatmayın, yalnızca öyle olup olmadığını söyleyin, yeter.

Varenka içten:

— Hayır, niçin anlatmayayım, dedi. Anlatacağım.

Kiti'nin bir şey söylemesini beklemeden anlattı:

— Evet, bir anısı var bende bu şarkının. Hem de acı bir anısı. Birini seviyordum, ona söylerdim bu şarkıyı.

Kiti gözlerini iri iri açmış, bir şey söylemeden sevgi dolu bakışlarla Varenka'ya bakıyordu.

— Ben onu seviyordum, o da beni seviyordu. Ama annesi istemedi beni, o da başkasıyla evlendi. Yakınımızda yaşıyor şimdi, bazen görüyorum onu. Benim başımdan da bir aşk serüveninin geçmiş olabileceğini sanmıyordunuz, değil mi?

Kiti, Varenka'nın güzel yüzünde, bir zamanlar onun bütün ruhunu aydınlatan o ışığın titreştiğini gördü.

— Sanmaz olur muyum hiç? Erkek olsaydım, sizi tanıdıktan sonra, başka hiç kimseyi sevmezdim. Aklımın almadığı bir şey var yalnız, annesinin

sözüne bakıp sizi nasıl unutabilmiş o, mutsuz edebilmiş sizi! Kalp yokmuş onda.

— Oh, hayır, çok iyi bir insandır. Hem ben mutsuz değilim. Tam tersine, çok mutluyum.

Dönüp eve doğru yürüdü:

— Daha şarkı söylemeyecek miyiz? diye ekledi.

Kiti, yüksek sesle:

— Ne iyisiniz, ne iyisiniz! dedi.

Durdurup öptü Varenka'yı.

— Hiç değilse birazcık benzeseydim size, ne olurdu! dedi.

Varenka, her zamanki sevecen, yorgun gülümsemesiyle:

— Niçin başkasına benzeyesiniz? dedi. Böyle, olduğunuz gibi çok iyisiniz.

— Hayır, hiç iyi değilim. Söyler misiniz... Durun, biraz oturalım şuraya. (Kiti hemen oradaki bir banka oturttu Varenka'yı.) Söyler misiniz, bir erkeğin aşkınızı küçümsemesi, sizi istememesi onur kırıcı değil mi?

— Ama o küçük görmedi ki sevgimi. Ben sevdiğine inanıyorum. Annesinin sözünden çıkmayan bir evlattı, hepsi o...

— Ya annesinin sözüyle değil de, kendiliğinden yapmışsa bunu?

Kiti, sırrını açığa vurduğunu, utançtan ateş gibi yanan yüzünün onu ele verdiğini hissediyordu.

Varenka, artık onun aşkından değil, Kiti'ninkinden söz ettiklerini sezinlemişti.

— O zaman kötü davranmış olurdu elbette, dedi. Ama o zaman da onu kaybettiğime üzülmezdim.

Kiti:

— Ya uğradığınız hakaret? diye sordu. Uğradığı hakareti unutamaz insan, unutamaz...

Son baloda, müziğe ara verildiğinde düşündüklerini anımsamıştı.

— Bunda ne hakareti var? Kötü bir şey yapmadınız ya?

— Kötüden de beter, utanılacak bir şey yaptım.

Varenka başını salladı, elini Kiti'nin elinin üstüne koydu.

— Utanılacak ne yapmış olabilirsiniz? dedi. Sizi umursamayan bir erkeğe, onu sevdiğinizi söylemiş olamazsınız ya?

— Söylemedim kuşkusuz. Hiçbir şey söylemedim ona; ama biliyordu. Hayır, hayır, bakışlar vardır, davranışlar... Ömrümün sonuna dek unutamayacağım bakışlar...

Varenka açık açık:

— Peki, ne olmuş? dedi. Anlamıyorum doğrusu! Önemli olan şimdi onu sevip sevmediğinizdir.

— Nefret ediyorum ondan. Kendimi de affedemiyorum.

— Yani?

— Yüzkarası, küçük düşme...

Varenka:

— Ah, dedi. Herkes sizin gibi duyarlı olsaydı... Aynı şeyleri hissetmemiş kız yoktur. Sandığınız gibi önemli değildir bunlar.

Kiti, merak dolu bir hayretle Varenka'nın yüzüne baktı.

— Nedir peki önemli olan? diye sordu.

Varenka gülümsedi:

— Ah, önemli olan çok şey vardır.

— Söyleyin, nedir?

Varenka ne söyleyeceğini bilmeden:

— Ah, daha önemli olan çok şey var, diye karşılık verdi.

Tam o sırada pencereden prensesin sesi duyuldu:

— Kiti, serin oldu! Ya şalını al, ya içeri gel.

Varenka kalkarken:

— Doğru, dedi. Geç oldu! Daha Madam Bertha'ya uğrayacağım. Ona uğramamı rica etmişti.

Kiti, Varenka'nın elinden tutmuş, tutkulu bir merak ile yalvarış dolu bakışla şöyle soruyordu ona: "Kişiye böylesine huzur veren o önemli şey nedir, nedir? Biliyorsunuz bunu! Söyleyin bana!" Ama Varenka, Kiti'nin bakışındaki soruyu bile anlamamıştı. Yalnızca, bu akşam Madam Bertha'ya uğraması, saat on iki olmadan da maman'ının çayına yetişmesi gerektiğini anlıyordu. İçeri girdi, notalarını topladı. "Hoşçakalın," deyip gitmeye hazırlandı.

Albay:

— İzninizle ben geçireyim sizi, dedi.

Prenses onayladı:

— Evet, gece vakti yalnız gidemezsiniz. Hiç değilse Paraşa'yı katayım yanınıza.

Kiti, Varenka'nın, onu geçirmek gerektiği sözüne gülümsememek için kendini güç tuttuğunu fark etti. Varenka:

— İstemez, dedi. Hep yalnız gezerim ben, bir şey olmaz.

Kiti'yi bir kez daha öpüp neyin önemli olduğunu söylemeden, notalar koltuğunun altında, yaz gecesinin yarı karanlığında her zamanki çabuk adımlarıyla kayboldu. Neyin önemli olduğu, ona bu huzuru, bu kendine güveni neyin verdiği sırrını beraberinde götürmüştü.

XXXIII

Kiti, Madam Ştal ile de tanışmış; bu tanışıklık Varenka'nın arkadaşlığıyla birlikte onun üzerinde yalnızca çok etkili olmamış, ona üzüntüsünü de unutturmuştu. Bu tanışma ona, geçmişiyle hiç ilgisi olmayan yepyeni bir dünyayı açmıştı. Yüce, güzel bir dünyaydı bu. Doruğundan Kiti'nin, geçmişine soğukkanlılıkla bakabileceği bir dünya. Kiti, şimdiye dek kendini bıraktığı içgüdüsel yaşamın dışında bir de ruhsal yaşamın olduğunu anlamıştı. Din açmıştı ona bu dünyanın kapılarını. Ama Kiti'ye çocukluğundan beri öğretilen, insanın tanıdıklarını görmeye gittiği düşkün dullar evindeki sabah, akşam ayinlerinde anlatılan ya da bir papazın ona okuduğu Slavca din kitaplarında açıklanan dinle ilgisi yoktu bunun. Yüce, insanı büyüleyen, güzel düşüncelerle, duygularla dopdolu bir dindi. Kişi, öyle buyurulduğu için inanmakla kalamazdı ona yalnızca, sevebilirdi de onu.

Kiti bütün bunları, ona anlatılanlardan öğrenmiş değildi. Madam Ştal Kiti ile bakmaya doyamadığı, ona gençliğini anımsatan sevimli bir çocukla konuşuyormuş gibi konuşuyordu. Yalnız bir kez, kişioğlunun üzüntülerini ancak sevgiyle inancın dindirebileceğini, İsa'nın bizler için çok daha büyük acılar çektiğini söylemiş konuyu hemen değiştirmişti. Ama Kiti onun her davranışından, her sözünden, –Kiti'nin deyimiyle– göksel her bakışından, özellikle de, Varenka'dan geçmişi üzerine öğrendiği her şeyinden, "neyin önemli olduğunu", şimdiye dek bilmediği bir şeyi öğreniyordu.

Gelgelelim, Madam Ştal'in kişiliği ne denli yüce, yaşamı ne denli dokunaklı konuşması ne denli sevgi dolu, parlak olursa olsun, Kiti onu şaşırtan bazı özellikler fark etmişti onda elinde olmadan. Madam Ştal'in, ona akrabalarını sorarken küçümser bir tavırla gülümsediği Kiti'nin gözünden kaçmamıştı: Hıristiyanlık temiz yürekliliğine ters düşüyordu bu. Sonra, Kiti bir gelişinde Madam Ştal'in yanında bir Katolik papazıyla karşılaşınca Madam Ştal'in yüzünü abajurun gölgesinde saklamaya çalıştığını, tuhaf tuhaf gülümsediğini fark etmişti. Bu iki olay ne denli önemsiz olursa olsun, Kiti'yi düşünmeye, Madam Ştal'den kuşku etmeye zorluyordu. Öte yandan Varenka, yapayalnız, anasız, babasız, dostsuz Varenka; acı hayal kırıklığıyla hiçbir şey istemeyen, hiçbir şeye üzülmeyen

bu kız, Kiti için hayal ettiği kusursuz yaratığın ta kendisiydi. Kişinin huzur içinde, mutlu, iyi olmak için kendini unutmasının, başkalarını sevmesinin yettiğini Varenka'dan öğrenmişti. Kiti de öyle olmak istiyordu. Şimdi neyin en önemli olduğunu anlamış, buna hayranlık duymakla kalmamış, önünde açılan bu dünyaya kendini bütün ruhuyla vermişti. Varenka'nın, Madam Ştal'in adının verdiği başkalarının yaptıkları üzerine anlattıklarından Kiti gelecekte neler yapacağını kararlaştırmıştı bile. Varenka'nın sözünü ettiği, Madam Ştal'in kız yeğeni Aline gibi, nerede olursa olsun, mutsuz insanları arayıp bulacak, onlara elinden geldiğince yardım edecek, İncil dağıtacak, hastalara da, suçlulara da, ölmek üzere olanlara da İncil okuyacaktı. Aline gibi suçlulara İncil okumak düşüncesi pek çekiyordu Kiti'yi. Ama bütün bunlar Kiti'nin, annesine de Varenka'ya da açmadığı gizli hayalleriydi.

Kiti planlarını geniş ölçüde gerçekleştireceği zamanı beklerken burada, hastalarla mutsuzların böylesine çok olduğu kaplıcada da kararlaştırdığı biçimde davranmak fırsatını buluyordu.

Prenses başlangıçta, Kiti'nin, *engouement*'inin[44] –Prenses Madam Ştal'e, özellikle Varenka'ya böyle diyordu– güçlü etkisi altında kaldığını fark ediyordu yalnızca. Kiti'nin, Varenka'nın yalnız yaptıklarını taklit etmekle kalmayıp elinde olmadan yürüyüşünü, konuşmasını bile ona benzettiğini, onun gibi gözlerini kırpıştırdığını görüyordu. Sonraları, kızının ruhunda, bu aşırı beğeniden ayrı, ciddi bir değişikliğin gerçekleştiğini fark etmeye başlamıştı.

Prenses, Kiti'nin akşamları, Madam Ştal'in ona armağan ettiği Fransızca İncil'i okuduğunu –oysa eskiden hiç yapmadığı bir şeydi bu– sosyeteden tanıdıklara sokulmadığını, onlardan uzak durduğunu, Varenka'nın çevresine topladığı hastalarla, özellikle Petrov adında hasta bir ressamın yoksul ailesiyle ilgilendiğini görüyordu. Kiti, bu aile içinde hemşirelik görevi yapmasıyla açık açık övünüyordu. Bütün bunlar iyi şeylerdi. Prenses kötü bir yan görmüyordu. Ayrıca, Petrov'un karısı çok iyi bir kadındı. Kiti'nin yaptıklarını fark eden Alman prenses de onun bu davranışını övmüş, "İyilik meleği," demişti onun için. Aşırılık olmasaydı, çok iyi şeylerdi bunlar. Ama Prenses, kızının sınırı aştığını görüyor, bunu ona söylüyordu:

— *I ne faut jamais rien outrer.*[45]

Ama kızı bir yanıt vermiyordu ona. İçinden, Hıristiyanlık konusunda aşırılıktan söz edilemeyeceğini geçiriyordu yalnızca. Bir yanağına

vururlarsa ötekini de uzatmanın, üzerinden ceketini çekip alırlarsa gömleğini de çıkarıp vermenin buyrulduğu bir dinde aşırılık olur muydu? Ama prensesin hoşuna gitmiyordu bu. Kızının, ruhunda olan değişiklikleri ona açmadığını hissediyor, üzülüyordu. Gerçekten de Kiti yeni düşüncelerini, duygularını annesinden gizliyordu. Annesini sevmediği ya da ona saygı duymadığı için gizlemiyordu, sırf annesi olduğu için yapıyordu bunu. Annesinden başka herkese açabilirdi düşüncelerini, duygularını.

Bir gün prenses, ressam Petrov'un karısını sordu Kiti'ye:

— Nedense çoktandır gelmiyor bize Anna Pavlovna, dedi. Oysa birkaç kez çağırdım onu. Bir şeye darıldı sanki.

— Hayır, maman, dedi. Böyle bir şey fark etmedim ben.

— Artık pek sık görüşmüyorsunuz galiba?

Kiti:

— Yarın bir dağ gezintisi yapmayı düşünüyoruz, dedi.

Prenses, kızının şaşkınlık okunan yüzüne bakarak –onun şaşkınlığının nedenini anlamaya çalışıyordu– alçak sesle:

— Olur, gidin, dedi.

Akşam Varenka yemeğe geldi. Anna Pavlovna'nın yarın dağa gitmekten vazgeçtiğini söyledi. Prenses, Kiti'nin yüzünün gene kızardığını fark etti. Yalnız kaldıklarında:

— Kiti, Pavlovlarla aranda tatsız bir şey geçmedi ya? diye sordu. Niçin çocuklarını yollamıyor artık, kendi de gelmiyor?

Kiti aralarında bir şey geçmediğini, Anna Pavlovna'nın niçin ona dargınmış gibi davrandığını hiç anlamadığını söyledi. Kiti'nin bu söylediği doğruydu. Anna Pavlovna'nın ona karşı değişmesinin nedenini bilmiyor; ama tahmin ediyordu. Tahmin ettiği şeyi annesine açamazdı. Kendi kendine bile açamıyordu bunu. İnsanın bildiği; ama –çok korkunç, utanç verici olduğu için– kendine bile söyleyemediği şeylerdendi bu.

Pavlovlarla ilişkisinin anılarını belleğinden geçiriyor; her karşılaştıklarında Anna Pavlovna'nın içtenlik okunan yuvarlak yüzünü aydınlatan yürekten sevinci, hasta üzerine gizli konuşmalarını, yasak olan çalışmalarından onu ayırmak, gezmeye götürmek için birlikte kurdukları planları anımsıyordu. Ona "Benim Kiti'm," diyen, onsuz uykuya yatmayan

en küçük oğlunun ona bağlılığını düşündü. Her şey ne güzeldi. Sonra çok çok zayıf Petrov'u, uzun boynunu, kahverengi ceketini anımsıyordu. Onun kıvırcık, seyrek saçları, Kiti'nin ilk zamanlar korktuğu açık mavi gözlerinin soru dolu bakışları, Kiti'nin yanında dinç, canlı görünmek için harcadığı büyük çaba geliyordu gözlerinin önüne. Bütün veremlilere duyduğu o tiksinme duygusunu yenip Petrov ile konuşabilmek için ilk zamanlar kendini ne denli zorladığını, ona söyleyecek bir şeyler bulabilmek için ne denli çaba harcadığını düşünüyordu. Hastanın ona o ürkek, minnettarlık dolu bakışlarını, onun bu bakış karşısında duyduğu tuhaf acıma duygusunu, sıkıntıyı, yaptığı iyiliklerin bilinmesinden duyduğu mutluluğu anımsıyordu. Ne güzeldi bütün bunlar! Ama yalnız ilk zamanlarda böyleydi. Oysa birkaç gün önce ansızın bozulmuştu her şey. Anna Pavlovna yapmacık bir sevinçle karşılıyordu Kiti'yi artık. Kocasıyla onu bir an yalnız bırakmıyordu.

Anna Pavlovna'nın bu soğukluğunun nedeni, Kiti'nin yakınlığına hastanın gösterdiği duygulu sevinç miydi acaba?

"Evet," diye geçirdi içinden Kiti. Anna Pavlovna önceki gün:

— "Hep sizi bekledi, çok bitkin düştü; ama gene de siz gelmeden kahvesini içmek istemedi," derken her zamanki Anna Pavlovna değil, pek tuhaftı.

"Evet, kocasına yol battaniyesini vermem canını sıktı belki. Aslında olağan bir şeydi yaptığım. Ama Petrov o anda öylesine heyecanlandı, bana öylesine uzun uzun teşekkür etti ki, ben de sıkıldım. Sonra, öylesine güzel yaptığı resmim... En önemlisi de, o şaşkın, duygulu bakışı! Evet, evet, böyle bu! (Kiti dehşetle yinelemişti kendi kendine evet, evet diye.) Hayır, olamaz, bu olmamalı! Zavallının acınacak durumu var!"

Bu kuşku, yeni yaşamının tüm güzelliğini bozuyordu.

XXXIV

Karlsbad'dan sonra –kendi deyimiyle– Rus havası almak için Baden'e, Kissing'e tanıdıklarını görmeye giden Prens Şçerbatski, kaplıca kürü sona ermeden kızıyla karısının yanına döndü.

Avrupa üzerine prensle prensesin düşünceleri taban tabana zıttı. Prenses burada her şeyi çok güzel bulur, Rus toplumunda sağlam bir yeri olmasına karşın –oysa bir Rus hanımefendisiydi– bu yüzden Avrupa'da kendini biraz tuhaf hissediyormuş gibi davranırdı. Oysa prens, tam tersine, Avrupa'da her şeyi iğrenç bulur, Avrupa yaşayışından sıkılır, Rus alışkanlıklarını bırakmaz, Avrupa'da –bile bile– gerçekte olduğundan daha az Avrupalı görünmeye çalışırdı.

Prens zayıflamıştı döndüğünde. Yanakları sarkmıştı. Ama çok neşeliydi. Kiti'yi bütünüyle iyileşmiş görünce neşesi daha da arttı. Kiti'nin Madam Ştal ve Varenka ile dostluk haberi, prensesin ona Kiti'de bazı değişiklikler gördüğü üzerine anlattıkları prensi kuşkulandırmıştı. Kızını, ondan başka ilgilendiren her şeye duyduğu kıskançlığını uyandırmıştı içinde gene. Kızını, onun etkisinden kurtulup onun ulaşamayacağı bir etki alanına girmesinden duyduğu korkuyu düşürmüştü yüreğine. Ama bu kötü haberler onun

— Özellikle Karlsbad Kaplıcası'nda iyice güçlenen– her zamanki neşe, iyi yüreklilik denizinde batıp gitmişlerdi.

Prens, gelişinin devrisi günü uzun paltosu sırtında, yüzünde Rus kırışıklıklarının hepsi, kolalı yakasının alttan kaldırdığı yanakları şiş, neşeli, kızıyla banyolara gitti.

Çok hoş bir sabahtı. Küçük bahçelerin çevrelediği sevimli, insana neşeyle gülümseyen evler, birayla beslenmiş, ,neşeyle çalışan Alman hizmetçi kızlarının al yanakları, kırmızı elleri, gökyüzünde pırıl pırıl parlayan güneş... neşe veriyorlardı bunlar insana. Ama banyolara yaklaştıkça hastalarla daha sık karşılaşmaya başlamışlardı. Huzur dolu Alman yaşayışının koşulları içinde bu hastaların görünüşü daha acıklıydı. Bu çelişki Kiti'yi artık etkilemiyordu. Pırıl pırıl güneş, yeşilliğin gülümseyen parlaklığı, müzik Kiti için izlediği, iyiye ya da kötüye giden tanıdığı bu

yüzlerin doğal bir çerçevesiydi. Oysa bu haziran sabahının parlaklığı, sevilen bir vals çalan orkestranın sesi, özellikle yanaklarından sağlık, esenlik fışkıran hizmetçi kızların görünüşü prense, Avrupa'nın dört bir yanından buraya toplanmış, güçlükle adım atan bu yarı ölü insanların görünüşünün yanında uygunsuz, çirkin görünüyordu.

Sevgili kızı koluna girmiş, onunla yan yana yürürken gurur duymasına, kendini genç hissetmesine karşın prens sanki sıkılıyordu, canlı yürüyüşü, kalın kolları, bacakları utanç veriyordu ona. Kalabalık içinde kendini çıplak hissediyordu.

Kızının kolunu koltuğunun altında sıkarak:

— Yeni dostlarınla tanıştır beni, dedi. Sana böylesine yaradığı için o iğrenç Bay Soden'ini bile sevdim. Ne var ki, pek neşesizsiniz. Kimdir o?

Karşılaştıkları tanıdıkların, tanımadıkların kim olduklarını anlatıyordu ona Kiti. Tam parkın girişinde kör Madam Berthe ve onu gezdiren kızla karşılaştılar. Kiti'nin sesini duyduğunda yaşlı Fransız kadının yüzünü kaplayan sevgi ışıltısı prensin pek hoşuna gitti. Kadın, aşırı Fransız nezaketiyle Kiti'yi övmeye başladı hemen, onu göklere çıkardı. Bulunmaz bir kız, bir pırlanta, bir iyilik meleği olduğunu, böyle bir kızı olduğu için prensin ne denli övünse az olacağını söyledi. Prens gülümseyerek:

— Öyleyse ikinci melektir benim kızım, dedi. Çünkü bir numaralı meleğin, Matmazel Varenka olduğunu söylüyor.

Madam Berthe:

— Oh! dedi. Matmazel Varenka gerçek bir melektir, allez.

Galeride Varenka'yı gördüler. Elinde kırmızı, zarif bir çanta, onlara doğru çabuk adımlarla geliyordu. Kiti:

— İşte babam da geldi, dedi.

Varenka, bütün davranışları gibi sade, içten bir hareketle hafifçe öne eğilerek selam verdi. Hemen konuşmaya başladı prensle. Herkesle konuştuğu gibi rahat, içtendi.

Prens gülümseyerek –onun bu gülümsemesinden Kiti, arkadaşından babasının hoşlandığını anlamıştı– Varenka'ya:

— Tanıyorum sizi, dedi. Hem çok iyi tanıyorum. Böyle acele nereye gidiyorsunuz?

Varenka, Kiti'ye döndü:

— Maman burada. Bütün gece uyuyamadı gene. Doktor çıkıp dolaşmasını salık verdi. Elişini götürüyorum ona.

Varenka uzaklaşınca prens:

— Bir numaralı melek bu demek! dedi.

Kiti, babasının Varenka ile alay etmek istediğinin; ama ondan hoşlandığı için bunu bir türlü beceremediğinin farkındaydı.

Prens:

— Dostlarının hepsini göreceğim bu gidişle, diye ekledi. Beni tanımak lütfunda bulunursa, Madam Ştal'i de...

Kiti, Madam Ştal'den söz ederken babasının gözlerinde parlayan alaycı ışığı fark etmişti. Endişeli:

— Tanıyor musun onu yoksa, babacığım? diye sordu.

— Kocasını tanırdım, piétisme tarikatına[46] girmeden önce onu da tanımıştım biraz.

Kiti, Madam Ştal'e öylesine değer verdiği şeyin bir adı olduğunun korkusunu içinde hissederek:

— Piétisme ne demektir baba? diye sordu.

— Doğru dürüst ben de bilmiyorum. Bildiğim bir şey var, o da Madam Ştal'in her şey için başına gelen bir felaket için Tanrı'ya şükrettiğidir. Kocası öldüğü için bile... şükreder Tanrı'ya. Ne var ki, pek gülünç bir şey vardır bunda, kocasıyla geçinemezdi çünkü...

Prens, tahta bir sıraya oturmuş, kahverengi paltolu, beyaz pantolonlu bacaklarının etsiz kemiklerinde tuhaf kıvrımlar yapan orta boylu bir hastayı gösterdi.

— Kim bu? diye sordu. Ne acıklı bir yüzü var!

Adam hasır şapkasını çıkarıp –seyrek, kıvırcık saçlarıyla şapkasının hastalıklı bir kızarıklık verdiği geniş alnı görünmüştü– selam verdi onlara.

Kiti'nin yüzü kıpkırmızı olmuştu.

— Bay Petrov, dedi. Ressamdır.

Onlara yaklaşırken sanki mahsus, yolda koşan çocuğunun peşinden giden Anna Pavlovna'yı gösterip ekledi:

— O da karısı.

Prens:

— Ne zavallı bir görünüşü var, dedi. Yüzü de ne sevimli! Niçin gitmedin yanına? Bir şey söylemek istiyordu sana.

Kiti kararlı bir tavırla döndü.

— Gidelim öyleyse! dedi. Nasılsınız? diye sordu Petrov'a.

Petrov, bastonuna dayanarak doğruldu, ürkek ürkek baktı prense. Prens:

— Kiti kızımdır, dedi. İzninizle tanışabilir miyiz?

Ressam öne eğilerek selam verdi. Tuhaf bir parlaklığı olan beyaz dişlerini göstererek gülümsedi. Kiti'ye döndü:

— Dün bekledik sizi prenses, dedi.

Bunu söylerken düşecek gibi olmuş, öyle isteyerek sallandığı izlenimini vermek için bir kez daha sallanmıştı.

— Gelecektim; ama Varenka geldi bize. Anna Pavlovna'nın onu, bize gelmeyeceğinizi haber vermek için yolladığını söyledi.

Petrov kulaklarına kadar kızardı, hemen öksürmeye başladı. Bakışlarıyla karısını arayarak:

— Gelmez olur muyuz hiç! dedi.

Karısına seslendi:

— Aneta, Aneta!

İnce, beyaz boynunda kalın damarlar ip ip çıkmıştı. Anna Pavlovna geldi yanlarına. Petrov, sesi sinirden kısıldığı için:

— Prensese gelmeyeceğiz diye haber mi yolladın? diye fısıldadı.

Anna Pavlovna, Kiti'ye –ilk zamandakilere hiç benzemeyen– yapmacık bir gülümsemeyle:

— Merhabalar prenses, dedi.

Sonra prense döndü.

— Sizinle tanıştığıma çok sevindim. Çoktandır bekliyorduk sizi, prens.

Ressam –besbelli sesi ona ihanet ettiği, istediği sertliği ona veremediği için– daha da sinirli, hırıltılı bir fısıltıyla:

— Prensese gelemeyeceğiz diye haber mi yolladın? diye yineledi.

Karısı üzgün:

— Tüh! dedi. Gitmeyeceğimizi sanmıştım.

Petrov:

— Nasıl olur, oysa... dedi.

Öksürmeye başladı gene, kolunu salladı.

Prens, şapkasını çıkarıp selam verdi, hızla uzaklaştı. Göğüs geçirerek:

— Oh! dedi. Zavallılar!

Kiti:

— Evet, babacığım, dedi. Ama asıl şunu bilmenizi isterim: Üç de çocukları var. Yardımcı kimseleri olmadığı gibi, paraları da yok. Adamcağız akademiden biraz bir şey alıyor...

Kiti, Anna Pavlovna'nın ona karşı davranışlarında olan o tuhaf değişikliğin onda uyandırdığı duyarlığı bastırmak için heyecanlı heyecanlı anlatıyordu. Küçük bir arabayı gösterdi.

— İşte Madam Ştal!

Arabada, her yanı yastıklarla desteklenmiş, açık mavili, grili kumaşlar arasında bir şey yatıyordu. Madam Ştal'di bu. Arkasında, arabayı süren asık yüzlü, sağlıklı bir Alman uşak vardı. Kiti'nin tanışmadığı; ama adını bildiği İsveçli sarışın kont yanında duruyordu. Birkaç hasta, arabanın yanında adımlarını yavaşlatmış, görülmemiş bir şey gibi Madam Ştal'e bakıyordu.

Prens ona yaklaştı. Kiti babasının gözlerinde onu üzen o alay parıltısını gördü gene. Prens Madam Ştal'in yanına gelince, artık pek az kimsenin konuşabildiği o temiz Fransızcasıyla son derece kibar ve sevimli:

— Beni anımsayacak mısınız bilmiyorum, diye başladı. Ama kızıma gösterdiğiniz yakınlığa teşekkürlerimi sunmak için kendimi anımsatmak zorundayım.

Şapkasını çıkarıp selam verdi.

Madam Ştal gök mavisi gözlerini kaldırdı –Kiti bir hoşnutsuzluk fark etmişti bu gözlerin bakışında– prense baktı.

— Prens Aleksandr Şçerbatski, dedi. Çok sevindim sizi gördüğüme. Kızınızı öyle sevdim ki!

— Sağlık durumunuz iyi değil mi?

Madam Ştal:

— Öyle ama, alıştım artık, dedi.

Prensi İsveçli kontla tanıştırdı. Prens Madam Ştal'e:

— Pek az değişmişsiniz, dedi. On, on bir yıl görmek mutluluğuna erişemedim sizi.

— Dert veren Tanrı, dayanacak gücü de beraberinde veriyor. Ne diye yaşadığıma şaştığım çok olmuştur...

Ayaklarına battaniyeyi istediği gibi örtemeyen Varenka'ya döndü, canı sıkkın:

— Öbür yandan! dedi.

Prens, yalnızca gözleriyle gülerek:

— Ne diye yaşayacaksınız, iyilik yapmak için besbelli... dedi.

Madam Ştal, prensin yüzündeki anlatımı fark etmişti.

— Biz bilemeyiz bunu, dedi.

Genç İsveçliye döndü:

— Öyleyse yollayın bana o kitabı, sevgili kont, dedi. Çok teşekkür ederim.

Prens, biraz ötede duran Moskovalı albayı görünce:

— Ah dedi.

Madam Ştal'e selam verdi. Kızıyla, yanlarına gelen albayla birlikte uzaklaştı.

Madam Ştal'e, onunla tanışmak istemediği için kırgın olan Moskovalı albay alay etmiş olmak için:

— Bizim aristokratlarımız da bunlar işte prens! dedi.

Prens:

— Hiç değişmemiş, diye karşılık verdi.

— Hastalanmadan, yani yatağa düşmeden önce tanıyor muydunuz onu prens?

— Yatağa düştüğünde tanıyordum.

— On yıldır yataktan çıkmıyormuş, öyle diyorlar...

— Çıkmıyor, çünkü bir bacağı kısa, beden yapısı da çok çirkinmiş...

Kiti:

— Olamaz, babacığım! diye haykırdı.

— Kötü dilliler öyle söylüyorlar kızım. Senin Veranka'cık da az çekmiyor ondan galiba. Ah bu hasta hanımefendiler!

Kiti heyecanla itiraz etti:

— Oh, hayır babacığım! Veranka onu çok seviyor, sayıyor. Hem öylesine iyilikler yapıyor ki... Kime istersen sor! Onu ve Aline Ştal'i herkes tanıyor.

Prens, kızının kolunu koltuğunun altında sıkarak:

— Olabilir, dedi. Ama yaptığı iyilikleri kimsenin bilmemesi daha iyi olurdu.

Kiti, verecek yanıtının olmamasından çok, gizli niyetlerini babasına bile açmış olmamak için sustu. Öte yandan –çok tuhaftı bu– Kiti, babasının görüşüne boyun eğmemek, kutsal saydığı dünyasına onun girmesine izin vermemek için öylesine hazırlıklı olmasına karşın, Madam Ştal'in bir aydır öylesine bağlandığı tanrısal kişiliği belleğinden bir daha dönmemek üzere kaybolup gitmişti. Beden yapısı bozuk olduğu için yataktan çıkmayan, battaniyeyi bacaklarına iyi örtemedi diye ağzı var dili yok Varenka'ya bağırıp çağıran topal bir kadın kalmıştı belleğinde yalnızca. Kendini ne denli zorlarsa zorlasın, eski Madam Ştal'i geri getiremezdi artık.

XXXV

Prensin neşesi evdekilere de, tanıdıklarına da (Şçerbatskilerin kaldıkları evin sahibi Alman'a bile) geçmişti.

Prens albaya, Mariya Yevgenyevna'ya, Varenka'ya kahve içmeye gelmelerini söyledikten sonra Kiti ile banyolardan eve döndü. Masayla koltukları bahçeye çıkarmalarını, kestane ağacının dibinde kahvaltı masasını hazırlamalarını söyledi. Onun neşesi ev sahibine de, hizmetçilere de bir canlılık getirmişti. Prensin cömertliğini hepsi bilirdi. Yarım saat sonra, üst katta oturan Hamburglu hasta doktor, kestane ağacının dibinde toplanmış neşeli, sağlıklı Ruslara gıptayla bakıyordu. Prenses (başında leylak rengi kurdelelerle süslü bir bone) yaprakların titrek gölgesinde beyaz örtülü, üzeri kahve takımları, ekmek, yağ, peynir, soğuk av eti dolu masanın başında oturmuş, fincanları, ince ince kesilip yağ sürülmüş ekmek dilimlerini yerleştiriyordu. Masanın öte başında prens oturuyor, iştahla yiyor, yüksek sesle, neşeyle konuşuyordu. Dolaştığı kaplıcalardan aldıklarını yanına yığmıştı: Oymalı küçük kutular, tahta oyuncaklar, çeşit çeşit kitap açacakları... Herkese dağıtıyordu onlardan. Hizmetçi kadın Lieschen'e de, ev sahibine de birer armağan verdi. Berbat, gülünç Almancasıyla ev sahibine Kiti'yi banyoların değil, onun çok güzel yemeklerinin, özellikle kara erik çorbasının iyi ettiğini söylüyor, onunla şakalaşıyordu. Prenses, Rus alışkanlıkları yüzünden takılıyordu kocasına. Kaplıcada şimdiye dek hiç böyle neşeli olmamıştı. Albay her zamanki gibi gülümsüyordu prensin şakalarına; ama çok iyi bildiği Avrupa konusunda prensesin yanını tutuyordu. Prensin söylediği komik her şeye iyi yürekli Mariya Yevgenyevna katıla katıla gülüyordu. Varenka bile kendinden geçercesine gülüyordu. Kiti, onun böyle güldüğünü hiç görmemişti.

Bütün bunlar Kiti'yi neşelendirmişti. Ne var ki endişeli olmamak da elinde değildi. Dostlarına, öylesine sevdiği buradaki yaşamına babasının neşeyle bakmakla, elinde olmadan önüne sürdüğü bilmeceyi çözemiyordu. Bu bilmeceye bir de, Petrovlarda bugün öylesine açık, tatsız bir biçimde ortaya çıkan değişiklik eklenmişti. Herkes neşeliydi; ama Kiti neşeli olamıyordu. Bu ona daha da acı veriyordu. Çocukluğunda ceza olarak

odasına kapattıklarında ablalarının neşeli kahkahalarını duyduğunda hissettiklerine benzer şeyler hissediyordu şimdi.

Prenses, kahve doldurduğu fincanı kocasına verirken gülümseyerek:

— Ne diye aldın bunca şeyi? diyordu.

— Dolaşırken bir dükkâna yaklaşıyorsun, bir şeyler almanı istiyorlar: *"Erlaucht, Excellenz, Durchlaucht"*[47] Ne zamanki "Durch laucht" diyorlar, dayanamıyorum: On talerim de uçup gidiyor böylelikle kuşkusuz...

Prenses:

— Can sıkıntısından hep dedi.

— Elbette can sıkıntısından. Öyle bir can sıkıntısı ki bu, hanımcığım, ne yapacağını, nereye sineceğini bilemiyor insan.

Mariya Yevgenyevna söze karıştı:

— Nasıl sıkılır insanın canı prens? dedi. Şimdi ilginç öylesine çok şey var ki Almanya'da.

— Evet, biliyorum Almanya'daki ilginç şeylerin hepsini: Kara erik çorbasını biliyorum, sucuklu nohutu biliyorum. Hepsini biliyorum anlayacağınız.

Albay:

— Hayır, prens, dedi. Ne derseniz deyin, ilginç kuruluşları var.

— Söyleyin, hangileridir ilginç kuruluşları? Beşlik simit gibi kurulur hepsi; yenmişlerdir herkesi... Peki, ben neyimle kurulacağım? Hiç kimseyi yenmedim ben. Çizmelerimi kendim çıkarıp kapının arkasına kendim koyuyorum. Sabah olunca kalkıp çabucak giyiniyor, salona, iğrenç çayımı içmeye gidiyorum. Oysa yurdumuzda böyle miyiz? İstediğimiz zaman uzanırız, bir şey bulup sinirleniriz, söyleniriz, iyice geliriz kendimize, her şeyi enine boyuna düşünür, hiç acele etmeyiz.

Albay:

— Ama vakit nakittir, dedi. Unutuyorsunuz.

— Ne vakit ya! Vakit vardır, bütün bir ayını bir meteliğe verirsin; vakit vardır, yarım saatine paha biçemezsin... Öyle değil mi, Kiti'ciğim? Niçin üzgün duruyorsun öyle?

— Bir şey yok babacığım.

Prens, Varenka'ya döndü:

— Nereye gidiyorsunuz? Biraz daha otursanıza.

Varenka gene katılırcasına gülmeye başladı.

— Eve gitmem gerek, dedi.

Kendini toparladıktan sonra, "Hoşçakalın," dedi. Şapkasını almaya içeri girdi. Kiti arkasından gitti. Bugün Varenka'yı bile bir başka görüyordu. Daha kötü değildi Varenka; ama başkaydı, onu şimdiye dek hayal ettiğinden değişikti.

Varenka şemsiyesiyle çantasını hazırlarken:

— Ah, çoktandır böyle gülmemiştim! dedi. Ne tatlı, sevimli bir insan babanız!

Kiti karşılık vermiyordu. Varenka:

— Ne zaman görüşeceğiz? diye sordu.

Kiti, Varenka'yı denemek isteğiyle:

— Annem Petrovlara gitmek istiyordu, dedi. Siz gitmeyecek misiniz onlara?

— Gideceğim. Kaplıcadan ayrılacaklar, toparlanmalarına yardım edeceğime söz verdim.

— Öyleyse ben de gelirim.

— Yoo, ne yapacaksın gelip?

Kiti, Varenka'nın gitmesine engel olmak için şemsiyesinden tutup gözlerini açtı.

— Niçin? Niçin? Niçin? dedi. Hayır, gitmeyin, durun, niçin?

— Hiç canım! Babanız geldi, sonra sıkılıyorlar sizden.

— Hayır, söyleyin niçin Petrovlara sık gitmemi istemiyorsunuz? İstemiyorsunuz, biliyorum! Niçin?

Varenka sakin:

— Öyle bir şey söylemedim, dedi.

— Hayır, söyleyin, söyleyin lütfen!

Varenka:

— Her şeyi mi? diye sordu.

— Evet, her şeyi!

— Belirli bir şey yok aslında. Mihail Alekseyeviç (ressamın adı Mihail Alekseyeviç'ti) şimdiye dek gitmek istiyordu, şimdi istemiyor da...

Varenka gülümsedi. Kiti, Varenka'nın yüzüne ters ters bakarak sabırsız:

— Ee! sonra? dedi.

— Sonra, Anna Pavlovna nedense kocasının siz burada olduğunuz için gitmek istemediğini söyledi. Doğru değil bu kuşkusuz. Ama bu söz yüzünden kavga ettiler. Bu hastalığı olan insanların ne sinirli olduklarını bilirsiniz.

Kiti'nin yüzü giderek bulutlanıyordu. Hiç konuşmuyordu. Varenka konuşuyordu yalnızca. Kiti'yi yatıştırmaya, avutmaya çalışıyordu. Bir patlamanın yaklaşmakta olduğunu hissediyor, bunun söz patlaması mı, gözyaşı patlaması mı olacağını bilemiyordu.

— Bu yüzden, gitmeseniz iyi olur... Anlarsınız kuşkusuz alınmayın bundan...

Kiti, şemsiyeyi Varenka'nın elinden çekip aldı. Arkadaşının yüzüne bakmadan, çabuk çabuk konuşarak:

— Oh oldu bana! Hak etmiştim bunu! dedi.

Varenka'nın içinden, arkadaşının çocuksu öfkesine gülümsemek geliyordu; ama onu gücendirmekten korkuyordu.

— Nasıl hak etmiştiniz? dedi. Anlayamadım!

— Hak etmiştim, çünkü hepsi yapmacıktı bunların, hepsi uydurmaydı. Yürekten gelme değildi. Tanımadığım, bilmediğim bir adamla neden ilgilendim? Sonunda karı kocanın kavga etmelerine neden oldum. Hiç kimsenin benden istemediği bir şeyi yaptım. Hepsi yapmacıktı çünkü! Yapmacık, yapmacık!

Varenka alçak sesle:

— Peki, ne diye başvurmuş olabilirsiniz bu yapmacığa? dedi.

Kiti şemsiyeyi açıp kapadı.

— Ah, ne aptallık, ne aptallık! dedi. Hiç gereği yoktu... Hepsi yapmacıktı!

— Peki, ama amacınız ne olabilirdi?

— İnsanlara, kendi kendime, Tanrı'ya daha iyi, daha güzel görünmek, herkesi aldatmak... Hayır, bir daha kaptırmayacağım kendimi böyle şeylere! Kötü olsam bile, hiç değilse yalancı, sahtekâr olmayacağım!

Varenka sitemli:

— Kimmiş sahtekâr? dedi. Şey gibi konuşuyorsunuz...

Kiti'nin sinir nöbeti gelmişti. Varenka'ya sözünü bitirtmedi:

— Sizden söz etmiyorum. Hiç karıştırmayın kendinizi... Kusursuzsunuz siz. Evet, evet, sizin kusursuz bir insan olduğunuzu biliyorum. Ama ben kötüysem elden ne gelir? Kötü olmasaydım böyle olmazdı! Olduğum gibi görüneceğim bundan böyle, olduğumdan başka görünmeye çalışmayacağım. Anna Pavlovna'dan bana ne! Varsın istedikleri gibi yaşasınlar, ben de istediğim gibi yaşayacağım. Değişmek elimde değil... Hem bütün bunlar gerçek değil!

Varenka anlayamamış gibi:

— Gerçek olmayan ne? diye sordu.

— Her şey. Gönlümün istediğinden başka türlü yaşayamam. Oysa siz ilkelerinize göre yaşıyorsunuz. Ben öyle sevdim sizi, sizse sırf beni kurtarmak, bana doğru yolu göstermek için sevdiniz beni sanırım.

Varenka:

— Yanılıyorsunuz, dedi.

— Başkalarından değil, kendimden söz ediyorum ama...

Tam o anda prensesin sesi duyuldu:

— Kiti! Gel de mercanlarını göster babana.

Kiti, arkadaşıyla barışmadan, masanın üzerinde duran mercan kutusunu mağrur bir tavırla aldı, annesinin yanına gitti. Annesiyle babası aynı anda sordular.

— Neyin var? Niçin kızarmış yüzün öyle?

Kiti:

— Bir şey yok, dedi. Şimdi geliyorum...

Koşarak geri gitti. "Gitmemiştir henüz!" diye düşünüyordu. "Ne söyleyeceğim ona? Tanrım! Ne yaptım ben, ne söyledim! Niçin darılttım onu? Ne yapacağım şimdi? Ne söyleyeceğim ona?" Kapıda durdu.

Varenka, şapkasını giymiş, şemsiyesi elinde, masada oturuyor, Kiti'nin kırdığı şemsiyenin yayına bakıyordu. Başını kaldırdı.

Kiti ona yaklaşırken:

— Varenka, bağışlayın beni, diye fısıldadı. Bağışlayın! Ne söylediğimi bilmiyorum. Ben...

Varenka gülümsedi.

— Üzüleceğinizi bilmiyordum, dedi.

Barışmışlardı. Ama babasının gelmesiyle Kiti'nin içinde yaşadığı o dünya tümden değişmişti. Yeni öğrendiği şeylerin doğruluğuna inanıyordu hâlâ; ama istediği insan olabileceğini sanmakla kendi kendini aldattığını anlamıştı. Uykudan uyanmıştı sanki. Özlediği yükseklikte yapmacıksız, övünmeden durmanın bütün güçlüğünü hissetmişti. Ayrıca, içinde yaşadığı bu üzüntüler, hastalıklar, can çekişen insanlar dünyasının ağırlığını da hissetmişti. Bunları sevmek için kendini böyle zorlamasının çok acı olduğunu görüyor, bir an önce temiz havaya çıkmak, Rusya'ya, aldığı mektuptan ablası Doli'nin çocuklarıyla birlikte taşındığını öğrendiği Yerguşovo'ya gitmek istiyordu.

Ama Varenka'ya olan sevgisi zayıflamamıştı. Vedalaşırlarken Rusya'ya onlara gelmesi için yalvardı ona. Varenka:

— Evlendiğiniz zaman gelirim, dedi.

— Evlenmeyeceğim ben.

— Öyleyse gelmem.

Kiti:

— Öyleyse ben de sırf siz gelesiniz diye evleneceğim, dedi. Unutmayın verdiğiniz sözü.

Doktorunun tahminleri doğru çıkmıştı. Kiti eve, Rusya'ya iyileşmiş döndü. Eskisi gibi şen şakrak değildi; ama sakindi. Moskova acıları onun için birer anıydı artık.

Üçüncü Bölüm

I

Sergey İvanoviç Koznışev, çalışmalarından bir süre uzak durmak, dinlenmek istiyordu. Her zamanki gibi Avrupa'ya gideceğine bu yıl, mayısın sonunda köye, kardeşinin yanına gelmişti. Yeryüzünde en güzel yaşamın köy yaşamı olduğuna inanırdı. Bu yaşamın tadını çıkarmak için kardeşinin yanına gelmişti şimdi. Konstantin Levin, bu yaz ağabeyi Nikolay'ı artık beklemediği için Sergey İvanoviç'in gelmesine daha da çok sevinmişti. Ne var ki, Sergey İvanoviç'i sever sayardı; ama ağabeyi köydeyken rahat değildi Konstantin Levin. Ağabeyinin köy üzerine düşünceleri rahatsız ediyordu onu, canını sıkıyordu. Konstantin Levin için köy yaşanılan, yani sevinç duyulan, acı çekilen, çalışılan yerdi. Sergey İvanoviç içinse köy, bir yandan dinlenme yeri, öte yandan, bozulmuşluğa karşı seve seve, yararı dokunacağını bile bile aldığı bir panzehir. Konstantin Levin köyü, iyi olduğundan kuşku edilmeyecek bir çalışma alanı olduğu için severdi. Sergey İvanoviç'in köyü sevmesinin nedeni ise, orada hiç çalışmamasının gerekmesi, çalışmak zorunda olmamasıydı. Ayrıca, Sergey İvanoviç halkı tanıdığını, sevdiğini söyler, sık sık sohbet ederdi köylülerle. Onlarla içtenlikle, yapmacığa kaçmadan konuşur, bu çeşit sohbetlerinden halkın iyiliğini, onun bu halkı tanıdığını gösteren kanıtlar çıkarırdı. Ağabeyinin halka karşı bu davranışı Konstantin Levin'in hoşuna gitmezdi. Konstantin Levin için halk, çalışma dünyasının en önemli üyesiydi. Köylüye beslediği bütün saygıya ve –kendi deyimiyle-bebekken onu emziren sütannesi köylü kadından emdiği sütle ona geçmiş olsa gerek, kan sevgisine karşın kendi de, çalışma dünyasının bir üyesi olduğu için bu insanların çalışma gücüne, dürüstlüğüne, inceliğine kimi zaman hayran kalmasına karşın, çoğunlukla –çalışma dünyasında başka özellikler de gerektiği zamanlar– adamsendeciliği, pasaklılığı, sarhoşluğu, yalancılığı yüzünden çok kızardı halka. Konstantin Levin'e halkı sevip sevmediği sorulsaydı, bu soruyu nasıl yanıtlayacağını kesinlikle bilemezdi. Genellikle insanları olduğu gibi, halkı da hem seviyor hem sevmiyordu. Temiz yürekli bir insan olarak seviyordu insanları, bu arada halkı da kuşkusuz. Ama halkı herhangi bir şey gibi sevip sevmediğini söyleyemezdi. Çünkü yalnızca halkla bir arada yaşamıyordu, her şeyi halkla sıkı sıkıya bağlı değildi yalnızca, kendini de halkın bir parçası görüyor, kendinde de, halkta da

dikkati çekecek bir erdem ya da kusur bulmuyor, kendini halktan başka, onun karşısında göremiyordu. Öte yandan, patron, arabulucu, en önemlisi de akıl hocası (köylüler inanırlardı Levin'e, akıl danışmaya kırk versta öteden gelirlerdi) olarak köylülere uzun yıllar pek yakın yaşamış olmasına karşın, halk üzerine belirli, kesin bir düşüncesi yoktu. Halkı tanıyıp tanımadığı sorusunu da, halkı sevip sevmediği sorusunu olduğu gibi yanıtlamakta güçlük çekerdi. Halkı tanıdığını söylemek, onun insanları tanıdığını söylemekle aynı şeydi. Sürekli olarak her çeşit insanı –bu arada köylüleri de– incelerdi. Onun için iyi, ilginç insanlardı köylüler. Her zaman yeni yeni özellikler bulunurdu onlarda. Onlar üzerine eski düşüncelerini yenileriyle değiştirirdi. Oysa Sergey İvanoviç bunun tam tersiydi. Köy yaşamını, sevmediği yaşam biçiminin karşıtı olduğu için sever, överdi. Halkı da, sevmediği insanların karşıtı olduğu için severdi. Halkı, genel olarak halka karşı bir şey olarak tanırdı. Her şeyi düzenli olan aklında, halk yaşayışının belirli biçimleri açık açık belirmişti. Bu biçimler bir ölçüde halkın kendi yaşayışından, daha çok da karşıtlıktan alınmıştı. Halk üzerine düşüncesini, halka olan sevgisini hiçbir zaman değiştirmezdi.

Kardeşler arasında halk üzerine çıkan tartışmalarda Sergey İvanoviç kardeşini her zaman pes ettirirdi. Çünkü Sergey İvanoviç'in halk üzerine, onun karakteri, özellikleri, zevkleri üzerine belirli inançları vardı. Oysa Konstantin Levin'in belirli, değişmez bir inancı yoktu. Öyle ki, tartışma sırasında biraz önce söylediğinin tersini söylediği oluyordu.

Sergey İvanoviç için küçük kardeşi temiz yürekli, (onun Fransızca dediği gibi) mert, iyi bir çocuktu. Oldukça oynak olmasına karşın içinde bulunduğu anın etkisi altında kalan bir zekâsı vardı. Bu yüzden sık sık çelişkiye düşerdi. Ağabey hoşgörürlüğüyle bazen şunun bunun anlamlarını açıklıyordu. Ama onunla tartışmaya girmekten –onun iddialarını çürütmek pek kolay olduğu için– hiç haz duymuyordu.

Konstantin Levin, ağabeyini son derece zeki, bilgili, sözün en yüce anlamıyla soylu, toplumun mutluluğu için çalışmış, yetenekli bir insan görüyordu. Ama yaşlandıkça, ağabeyini yakından tanıdıkça ruhunun derinliklerinde toplumun mutluluğu için çalışma yeteneğinin –kendisinde böyle bir yeteneğin olmadığını hissediyordu– aslında belki de bir erdem değil de, bir şeyin eksikliği olduğunu daha sık düşünmeye başlamıştı. Dürüst, güzel, soylu ülkülerin, zevklerin noksanlığı değildi bu. Yaşama gücünün eksikliğiydi. Kalp dediğimiz, atılım dediğimiz, insan önünde

açılan sayısız yollardan birini seçmeye, yalnız onu istemeye zorlayan şeyin eksikliği... Levin, ağabeyini yakından tanıdıkça, Sergey İvanoviç'in de, toplumun mutluluğu için çalışan daha birçoklarının da toplumun mutluluğuna yürekten bağlı olmadıklarını, bu uğurda çalışmanın iyi bir şey olduğunu mantık yoluyla bulup onun için çalıştıklarını görüyordu. Levin'in bu inancını güçlendiren şey de, ağabeyinin toplum mutluluğu, ruhun ölmezliği sorunlarını bir satranç oyunu ya da yeni bir makinenin bulunuşuyla bir tuttuğunu fark etmesi olmuştu.

Ağabeyi köydeyken Konstantin Levin'in sıkılmasının bir nedeni daha vardı: Köyde, özellikle yazın sürekli çok işi olurdu Levin'in. Gerekli işlerin hepsini yetiştirmesi için uzun yaz günleri bile yetmezdi ona. Oysa Sergey İvanoviç yatıp dinleniyordu. Gerçi dinleniyordu Sergey İvanoviç, yani eseri üzerinde çalışmıyordu. Ama durmadan düşünmeye alışıktı, aklına gelen düşünceleri anlatmayı, birisinin onu dinlemesini çok severdi. Akla en yakın, en iyi dinleyicisi de kardeşiydi. Bu yüzden Konstantin iki kardeş arasında ilişkinin dostça sadeliğine karşın, ağabeyini yalnız bırakmaktan utanıyordu. Sergey İvanoviç güneşte çimenler üzerine yatıp bir yandan yanmayı, bir yandan da tembel tembel çene çalmayı seviyordu.

— Bu tembelliğin bana ne büyük haz verdiğini bilemezsin diyordu. Kafamın içinde tek bir düşünce yok.

Ama Konstantin Levin oturup onu dinlemekten sıkılıyordu. Canını asıl sıkan da, o yokken gübreyi tarlaya, otlarını iyice ayıklamadan vereceklerini, hem Tanrı bilir nasıl üstünkörü dökeceklerini bilmesiydi. O, işçilerin başında olmazsa, pullukların bıçaklarını vidaları gevşetmeden öyle çıkarmaya çalışacaklar, sonra da pullukların iyi olmadıklarını söyleyeceklerdi...

Sergey İvanoviç:

— Bu sıcak havada oradan oraya koştuğun yeter artık, diyordu.

Levin:

— Yoo, bir dakika büroya gidip geleceğim...

Tarlaya koşuyordu.

II

Haziran başlarında evde hem kâhya kadın hem dadı olan Agafya Mihaylovna, yeni kurduğu mantar turşusunun tenekesini bodruma indirirken aşağı kayıp düştü. Eli bileğinden çıkmıştı. Okulu yeni bitiren genç bölge hekimi geldi. Çok konuşkan bir gençti. Yaşlı kadının eline baktı, çıkık olmadığını söyledi. Ünlü Sergey İvanoviç Kozişev'in sohbetinden yararlandı. Ne denli aydın bir insan olduğunu göstermek isteğiyle bölgedeki bütün dedikoduları, bölge hekimliğinin güçlüklerinden yakınarak anlattı ona. Sergey İvanoviç dikkatle dinliyor, arada sorular soruyordu. Yeni bir dinleyici bulmuş olmanın sevinciyle anlatmaya başladı. Birkaç oturaklı, birkaç da zekice düşünülmüş görüşünü –bunları genç doktor saygıyla dinliyor, değerlendiriyordu– açıkladıktan sonra, parlak, heyecanlı her konuşmasından sonra her zaman olduğu gibi coşmuştu. Kardeşi çok iyi bilirdi onun bu coşkunluğunu. Doktor gittikten sonra oltayla derede balık tutmaya gitmek istedi. Sergey İvanoviç oltayla balık tutmayı pek sever, böylesine anlamsız bir uğraşı sevebilmesiyle de övünürdü sanki.

Gidip tarlanın nasıl sürüldüğüne bakması gereken Konstantin Levin, ağabeyini arabasıyla dereye götürmek zorunda kalmıştı.

Yaz ortaları olmuştu. Yılın veriminin nasıl olacağı biliniyordu artık. Gelecek yılın ekimi için gereken hazırlıklara başlanmış, ot biçme zamanı gelmişti. Çavdar başak vermiş, gri yeşil, henüz tanelenmemiş başakları rüzgârla dalgalanıyordu. Geç ekilmiş yeşil yulaf tarlalarında sarı otlar göze çarpıyordu. Yaprakları geniş geniş olmuş darı tarlalarında toprak görünmüyordu artık. Hayvanların çiğneye çiğneye iyice taşlaştırdığı, kara sabanın işlemediği yollarıyla nadasa bırakılmış tarlaların yarısı sürülmüştü. Tarlalara atılmış, kurumaya yüz tutmuş gübre yığınlarının kokusu şafakta melisa otu kokusuna karışıyordu. Aşağılarda, ayıklanmış yabani kuzukulağı saplarının öbek öbek göründüğü iyi korunmuş çayırlar biçilmelerini bekliyor, engin bir deniz gibi uzanıyorlardı.

Köy yaşamının her yıl yinelenen, her yıl halkın büyük çabasını gerektiren hasattan önceki o kısa dinlenme zamanı gelmişti. Ekin çok güzeldi. Gündüzler sıcak, aydınlıktı. Kısa geceler çiy düşüyordu.

Çayırlara gitmek için iki kardeşin korudan geçmesi gerekiyordu. Sergey İvanoviç bol yapraklı ağaçların güzelliğini seyrediyor; kardeşine kâh yeşil ıhlamur ağacının çiçeğe hazırlanan yeni açmış –gölge yanı koyu– sarı yapraklarını, kâh bu yıl ekilmiş fidanların zümrüt gibi parlayan filizlerini gösteriyordu. Konstantin Levin doğanın güzelliklerinden söz etmeyi de, söz edeni dinlemeyi de sevmezdi. Sözler gördüğü şeylerin güzelliğini çıkarıp atıyorlardı sanki. Ağabeyinin anlattıklarına evet anlamında başını sallıyordu. Ama elinde olmadan başka şeyler düşünmeye başlamıştı. Korudan çıktıklarında Konstantin Levin'in bütün dikkati tepedeki nadasa bırakılmış tarlada toplanmışa. Yer yer sararmıştı otlar orada, yol yol sürülmüştü. Küçük toprak yığınları vardı. Tarlada arabalar gidiyordu peş peşe. Levin arabaları saydı, yeterince araba olduğu, gerektiğince gübre taşınabileceği için sevindi. Çayırları görünce ot biçme işini düşünmeye başladı. Ot biçme zamanı tuhaf bir heyecan dolardı yüreğine her yıl. Çayıra yaklaşınca arabayı durdurdu.

Sabah çiyi otların diplerinden kalkmamıştı henüz. Sergey İvanoviç, ayaklarının ıslanmaması için Konstantin Levin'e, hani balığının bulunduğu söğüt ağacına kadar onu arabayla götürmesini söyledi. Konsantin Levin, otları çiğneyeceği için içi sızlaya sızlaya çayıra girdi. Boylu otlar tekerlekleri, atın ayaklarını yumuşakça sarıyor, tohumlarını tekerleklerin ıslak parmaklıklarına, poyrasına bırakıyorlardı.

Ağabeyi olta takımlarını alıp söğüdün dibine oturdu. Levin atı kenara çekip bağladı. Rüzgârın kıpırdatmadığı gri yeşil, geniş çayıra daldı. Tohum vermiş ipek gibi ot, ilkbaharda eriyen kar sularının aktığı yerlerde beline geliyordu.

Konstantin Levin çayırı geçip yola çıktı, içi arı dolu bir oğul sepetini getiren bir gözü şiş bir ihtiyarla karşılaştı.

— Ne o? Yakaladın mı yoksa Fomiç? diye sordu.

— Ne yakalaması Konstantin Dmitriç! Kendiminkileri elden kaçırmasam yeter. Bu ikinci kaçışı aptalın... Neyse çocuklar koştu peşinden de yerini bildik. Sizin tarlada çift sürüyorlardı. Atı çözdükleri gibi gelip haber verdiler...

— Ne dersin Fomiç, ot biçmeye başlamalı mı, biraz daha beklemeli mi?

— Ne diyeyim? Biz Petrov gününe kadar bekleriz. Ama siz her zaman daha erken biçiyorsunuz. Bu yıl ot çok güzel efendim. Hayvanlar rahat

edecekler kışın.

— Hava sence nasıl olacak?

— Havanın nasıl olacağını Tanrı bilir. Belki iyi olur.

Levin ağabeyinin yanına gitti.

Hiç balık vurmuyordu oltaya. Ama Sergey İvanoviç sıkılmıyordu. Neşeli görünüyordu. Levin, doktorla konuşması onu iyice coşturduğu için ağabeyinin konuşmak istediğinin farkındaydı. Oysa Levin yarma tırpanların hazırlanmasını yoluna koymak, onu çok düşündüren ot biçme işi üzerine kesin kararını vermek için bir an önce eve gitmek istiyordu.

— Gidelim mi artık? dedi.

— Acelemiz ne? Biraz daha oturalım. Çok ıslanmışşın! Gerçi bir şey tutamıyorum; ama gene de hoşuma gidiyor. Her çeşit av haz verir kişiye, çünkü doğayla iç içedir avlanırken. Şu suya bak, ne berrak! Çayırla derenin birleştiği böyle sahiller her zaman bir bilmeceyi anımsatır bana... Biliyor musun o bilmeceyi? Ot suya şöyle demiş: Biz sallanıyoruz, sallanıyoruz...

Levin canı sıkkın:

— Bilmiyorum, dedi.

III

Sergey İvanoviç:

— Bak ne diyeceğim sana, dedi. Şu doktorun anlattıklarına bakılırsa, sizin bölgede olup bitenlerin bir şeye benzediği yok. Çok zeki, sevimli bir genç doktor. Sana önce de söyledim, şimdi de söylüyorum: Toplantılara gitmemekle, bölge yönetimi işinden bütünüyle uzaklaşmakla hiç iyi etmedin. Aklı başında insanlar senin gibi geri çekilirlerse, Tanrı bilir nereye varır işin sonu. Verdiğimiz paralar aylıklara gider. Ne okul, ne sağlık memuru, ne ebe, ne eczane gelir buralara...

Levin alçak sesle, isteksiz karşılık verdi:

— Denedim... Yapamıyorum! Elden ne gelir!

— Nedir yapamadığın? Ne yalan söyleyeyim, anlamıyorum. Bu işe ilgi duymadığını ya da bu konuda yeteneksiz olduğunu sanmıyorum. Yoksa tembellikten mi?

Levin:

— Ne o, ne öbürü, dedi. Denedim, elimden bir şey gelmeyeceğini anladım.

Ağabeyinin söylediklerini tam anlamıyordu. Derenin ötesinde, tarlada siyah bir şey görmüştü. Bunun bir at mı, yoksa ata binmiş kâhya mı olduğunu seçemiyordu.

— Niçin bir şey gelmiyor elinden? Denedin, kendince başarıya ulaşmadı deneyin, hemen boyun eğdin. Onuruna dokunmadı mı bu?

Ağabeyinin sözünden birden etkilendi Levin:

— Onuru anlamıyorum ben, dedi. Üniversitede öğrenciyken integral hesaplarını arkadaşlar anladıklarını söylerlerdi bana; ama ben anlayamazdım. Burada onur vardı. Ama bu işte, belli yetenekleri olmaktan önce, kişinin inancı olmalıdır. En önemlisi de, bu işlerin çok önemli olduklarına inanmalıdır.

Sergey İvanoviç, onun böylesine ilgilendiği bir konuyu kardeşinin önemsiz bulmasını, özellikle, kardeşi onu hiç dinlemiyor görünmesine

içerlemiş:

— Ne demek yani? dedi. Önemsiz midir bu yoksa?

Levin:

— Bana önemli gelmiyor, dedi.

Tarladaki karaltının kâhya olduğunu seçmişti. Çift sürme işini paydos etmiş, köylüleri salmış olacaktı. Köylüler sabanları döndürüyorlardı. Levin, "Sürdüler mi acaba bütün tarlayı?" diye geçirdi içinden. Ağabeyine dönüp ekledi:

— Sen ne dersen de, sarmıyor beni bu iş.

Ağabeyi zekâ okunan güzel yüzünü buruşturdu.

— Beni dinle, dedi. Her şeyin bir sınırı vardır. Herkesten başka olmak, içten, dürüst bir insan olmak, yalandan dolandan hoşlanmamak iyi bir şeydir, anlarım bütün bunları. Ama senin bu söylediğinin ya bir anlamı yok ya da çok kötü bir anlamı var. Nasıl önemsiz buluyorsun böylesine sevdiğin halkının...

Konstantin Levin, "Hiçbir zaman bir şey söylemedim ben" diye geçirdi içinden.

— ...doktorsuzluktan ölmesini? Kara cahil kadınlar çocuklarını çamurla iyi etmeye çalışıyorlar. Halk bilgisizlikten kırılıyor. Eli kalem tutanın etkisi altında kalıyor. Oysa bütün bunlara engel olmak olanağı verilmiştir sana. Ama engel olmuyorsun, bu sence önemsiz olduğu için yardım etmiyorsun halka.

Sergey İvanoviç şunu söylemek istiyordu Levin'e: Ya elindeki olanakları görebilecek kadar gelişmiş değilsin ya da bunu yapmak için rahatını, gururunu gözden çıkaramıyorsun.

Konstantin Levin, ağabeyinin söylediklerine boyun eğmekten ya da toplumsal sorunlara ilgi duymadığını itiraf etmekten başka yapacağı bir şeyin kalmadığını hissediyordu. Bu gururuna dokunuyor, üzüyordu onu. Kararlı:

— Hem o hem öbürü, dedi. Bence olmayacak bir şeydir...

— Nasıl? Para bilerek harcanırsa doktor yardımı sağlanamaz mı?

— Sağlanamaz sanıyorum... Kar fırtınalarıyla, buzlar erirken vıcık vıcık yollarıyla, iş mevsimi sıkışıklığıyla dört bin versta karelik bölgemizin her yerine sağlık hizmetinin götürülmesini olanaksız görüyorum. Hem ben genelde tıp bilimine inanmam.

— Ama izninle şunu söyleyeyim, haksızsın... Binlerce örnek sayabilirim sana... Peki, ya okullar?

— Neye yarayacak okullar?

— Ne diyorsun sen? Öğrenimin yararlarından kuşku edilebilir mi? Sana yararı dokunduğuna göre başkalarına da dokunur.

Konstantin Levin tartışmada köşeye kıstırılmış hissetti kendini, bu yüzden de kızdı, elinde olmadan toplumsal sorunlara ilgisizliğinin asıl nedenini söyledi.

— Belki hepsi güzel şeylerdir bunların. Ama benim işime hiçbir zaman yaramayacak sağlık merkezlerinin kuruluşu için ne diye çalışayım. Çocuklarımı yollamayacağım, köylülerin de çocuklarını vermek istemedikleri, üstelik, yollamalarının gerekli olduğuna da inanmadığım okulların açılması için niçin çalışayım?

Bu beklenmedik açıklama Sergey İvanoviç'i bir an şaşırttı, bozguna uğrattı. Ama hemen yeni bir saldırı planı hazırladı.

Bir an sustu, oltayı çekip gene attı suya, gülümseyerek döndü kardeşine:

— Pekâlâ... Sağlık merkezine gereksinimimiz oldu bir kez. Gördün işte, Agafya Mihaylovna için doktor çağırdık.

— Öyle ama, elinin yamuk kalacağını sanıyorum.

— Bir şey daha var... okuma yazması olan köylü, işçi senin için çok daha gerekli, değerlidir.

Konstantin Levin kararlı:

— Hayır, dedi. Kime istersen sor, okuma yazması olan bir köylüden işçi olarak hayır gelmez. Yol yapımında da kullanamazsın onları. Köprü yaptırırsan yarısını çalarlar.

Sergey İvanoviç kaşlarını çattı.

— Ama, dedi. Asıl sorun bu değildir. (Kendisine itiraz edilmesine, her söylediğine, bir konudan ötekine atlayan kardeşinin hangisine yanıt

vereceğini şaşırdığı karmakarışık karşıt düşünceler öne sürmesine canı sıkılıyordu.) Bir dakika... öğrenimin halkın yararına olduğunu kabul ediyor musun sen?

Levin dalgın:

— Kabul ediyorum, dedi.

Ama bu söylediğinin doğru olmadığını düşündü o anda. Bunu kabul ederse, sözlerinin saçmalığının, anlamsızlığının kendisine kanıtlanabileceğini hissediyordu. Bunun nasıl kanıtlanabileceğini bilmiyor; ama bunun kesinlikle kanıtlanacağını biliyor, bunu bekliyordu da.

Öne sürülen kanıt, Konstantin Levin'in beklediğinden çok daha basit çıktı.

Sergey İvanoviç:

— Bunu bir yarar olarak kabul ediyorsan, dedi. O zaman, dürüst bir insan olarak bu soruna ilgisiz kalamaz, onun gerçekleşmesi için çalışmadan edemezsin.

Konstantin Levin kızardı.

— Ama bu sorunu iyi, güzel kabul etmiyorum henüz, dedi.

— Nasıl? Peki, ama şimdi dedin ki...

— Yani ne iyi ne de kötü olabilecek bir şey kabul ediyorum onu.

— Çaba harcamadan bilemezsin bunu.

Levin:

— Tutalım ki (oysa hiç de öyle düşünmüyordu) tutalım ki böyledir. Ama gene de benim bu yolda çalışmamı gerektirecek bir neden göremiyorum.

— Nasıl yani?

— Hayır, madem açtık bu konuyu, felsefe açısından açıkla bana bunu.

Sergey Îvanoviç, kardeşine felsefeden söz etmek hakkını tanımıyormuş gibi –Levin'e öyle gelmişti– karşılık verdi:

— Felsefeyi ne diye karıştırıyorsun, anlamadım!

Levin heyecanlı:

— Şunun için! diye başladı. Bence eylemlerimizin kaynağı kim ne derse desin, kişisel mutluluğumuzdur. Bizi harekete geçiren kişisel mutluluğumuzdur. Şimdi bölge kuruluşlarında bir toprak sahibi olarak benim yararıma olabilecek bir şey görmüyorum. Yollar iyi değil, bundan iyi de olamaz. Hem atlarım kötü yollarda da götürüyorlar beni. Doktor, sağlık merkezi de gerekli değil bana. Sulh yargıcına gereksinimim yok. Hiçbir zaman başvurmuyorum ona, vurmayacağım da. Okullar benim için gerekli olmadıktan başka, söylediğim gibi, zararlı da. Bölge kuruluşları benim için bir yüktür yalnızca: Hektar başına on sekiz kapik ödemeye, kente gidip pirelerle gecelemeye, bir sürü saçma, iğrenç söz dinlemeye zorluyorlar beni. Oysa kişisel çıkarım bunlardan uzaklaşmamı gerektiriyor.

Sergey İvanoviç gülümseyerek kesti sözünü:

— Bir dakika, kişisel çıkarımız toprağa bağlı köylülere özgürlüklerinin verilmesi için çalışmamızı gerektirmiyordu; ama çalıştık.

Konstantin daha da heyecanlandı:

— Hayır, diye kesti ağabeyinin sözünü. Toprağa bağlı köylülere özgürlüklerinin verilmesi apayrı bir işti. Kişisel çıkar vardı burada. Bizleri, iyi insanları ezen, bize acı veren bir vicdan azabından kurtulmak istiyorduk. Ama bölge yönetim kurulunda görev almak, yılda bir kez uğradığını kentte kanalizasyon borularının nasıl döşenmesi gerektiğini, bu iş için kaç altın gerekli olduğu üzerine kafa patlatmak; jüri üyesi olup bir parça et çalan köylüyü yargılamak, savunma avukatlarının, savcıların saatler süren aptalca konuşmalarını dinlemek, mahkeme başkanı olarak ihtiyar uşağını Alık Alyoşa'yı karşıma alıp sormak ona: "Sanık, eti çaldığını itiraf ediyor musun?" Öyle mi?

Konstantin Levin konudan uzaklaşmıştı. Mahkeme başkanıyla Alık Alyoşa'yı taklit ediyordu konuşurken. Bunun konuyla ilgili olduğunu sanıyordu.

Ama Sergey İvanoviç omuz silkti.

— Ne demek istiyorsun yani?

— Yalnız şunu demek istiyorum ki, beni, kişisel çıkarımı yakından ilgilendiren haklarımı her zaman bütün gücümle savunacağım. Biz üniversite öğrencisiyken jandarmalar okulda arama yaptıkları, mektuplarımızı okudukları zaman yaptığım gibi, şimdi de bütün gücümle

savunmaya hazırım bu haklarımı. Öğrenim haklarımı, özgürlük haklarımı savunurum gene. Çocuklarımın, kardeşlerimin, hatta benim kaderimizi etkileyen askerlik yükümlülüğünü anlarım. Bana dokunan her şey üzerine düşüncelerimi söylemeye hazırım. Ama bölgenin kırk bin rublesinin nereye harcanacağına karar vermeyi ya da Alık Alyoşa'yı yargılamayı anlamıyorum.

Sözlerini tutan set yıkılmış gibi konuşuyordu Konstantin Levin. Sergey İvanoviç gülümsedi.

— Peki, yarın senin yargılanman gerekirse, eski mahkemelerde yargılanmak daha mı hoşuna giderdi?

— Yargılanmam hiçbir zaman gerekmeyecek. Adam kesmeyeceğim, böyle bir şey olmayacak... Hem bizim bu bölge kuruluşları da bütün bunlar da, Hamsin yortusunda, Avrupa'da kendi kendine yetişen korulara benzesin diye toprağa soktuğumuz kayın fidanlarından farksızdırlar. Ben yürekten sulayamam bu kayın fidanlarını, inanamam onlara.

Konstantin Levin konudan ayrılmıştı gene. Sergey İvanoviç, tartışmalarına bu kayın fidanlarının şimdi nereden karıştığına –gerçi kardeşinin bununla ne anlatmak istediğini hemen anlamıştı ya– aklı ermiyormuş gibi omuzlarını kaldırdı.

— Böyle düşünmek olmaz, dedi.

Ama Konstantin Levin, bildiği bu noksanlığını, toplum mutluluğuna karşı ilgisizliğini haklı göstermek istiyordu.

— Kişisel yarara, çıkara dayanmayan bir eylemin sağlam olamayacağı inancındayım. Genel bir felsefe gerçeğidir bu.

Felsefe sözcüğünü, felsefeden söz etmeye herkes gibi onun da hakkı olduğunu göstermek istiyormuş gibi kararlı söylemişti.

Sergey İvanoviç bir kez daha gülümsedi. "Kişisel eğilimleri üzerine de bir felsefesi var," diye düşündü.

— Neyse, felsefeyi bırak şimdi, dedi. Her yüzyılda felsefenin asıl amacı özellikle, kişisel çıkarla toplum çıkarı arasındaki bu gerekli bağı bulmaktır. Ama benim için önemli olan bu değildir. Senin karşılaştırmanı düzeltmek istiyorum. Benim için önemli olan odur. Kayın fidanları toprağa sokulmamış, bazıları dikilmiş, bazıları ekilmiştir. Hem daha bir dikkatli konuşmak gerekir bu konuda. Temellerinde önemli olan şeylere duyarlılığı

olan, bu önemli şeylere değer veren ulusların geleceği vardır yalnızca. Ancak böyle uluslar için "tarihsel" denebilir.

Sergey İvanoviç böylece, Konstantin Levin'e yabancı olduğu bir konuya, felsefe tarihi konusuna geçti. Kardeşine düşüncesinin yanlış olduğunu kanıtladı.

— Bundan hoşlanmamana gelince, kusura bakma; ama bizim Rus tembelliğimizden, kişizadeliğimizden geliyor bu. Ama bu yanılmanın geçici olduğuna, bir zaman sonra doğru düşüneceğine inanıyorum.

Konstantin susuyordu. Her yandan bozguna uğratıldığını hissediyor; ama aynı zamanda, anlatmak istediği şeyi ağabeyinin anlamadığını düşünüyordu. Ancak, ağabeyinin onu niçin iyi anlatamadığı için mi, yoksa anlayamadığı için mi anlamadığını bilmiyordu. Ama daha derin düşünmedi bunları. Ağabeyine itiraz etmeden, bambaşka şeyleri, kişisel bir işini düşünmeye başladı.

Sergey İvanoviç son oltayı da sardı, atı çözdü, eve yollandılar.

IV

Ağabeyiyle konuşurken Levin'in düşündüğü kişisel işi şuydu: Geçen yıl bir gün ot biçilirken çayıra uğramış, kâhyaya kızıp can sıkıntısını dağıtmak için her zaman yaptığını yapmıştı: Bir köylüden tırpanı alıp ot biçmeye başlamıştı.

Bu iş öylesine hoşuna gitmişti ki, sonra birkaç kez daha ot biçmişti. Evin önündeki çayırın otunu da o biçmişti. Bu yıl da daha ilkbaharda kararını vermişti: Birkaç gün sabahtan akşama dek köylülerle ot biçecekti. Ağabeyi geldi geleli, biçsin mi biçmesin mi? düşünüyordu hep. Ağabeyini bütün gün yalnız bırakmak istemiyor; ayrıca, ot biçiyor diye ağabeyinin onunla alay edeceğinden korkuyordu. Ama çayırda dolaşınca ot biçerken hissettiklerini anımsamıştı. Biçmeye hemen hemen kesin kararını vermişti. Ağabeyiyle arasında geçen sinir bozucu konuşmadan sonra bu niyetini gene anımsamıştı.

"Bedenimi hareket ettirmeliyim, iyice hantallaştım," diye geçirdi içinden. Ağabeyine karşı da, köylülere karşı da mahcup olmayı göze alıp kararını verdi.

Konstantin Levin akşam büroya gitti, işlerin nasıl yürütüleceği üzerine gerekli emirleri verdi. Yarın ot biçimine işçi bulmaları için köylere adam yolladı. Yarın biçmeye en iyi, en büyük çayırdan, Kolinov çayırından başlayacaklardı.

Bozulmamaya çalışarak:

— Lütfen benim tırpanımı da Tit'e yollayın, dedi. Bilesin, yarın çayıra götürsün. Belki ben de biçerim.

Kâhya gülümsedi.

— Baş üstüne efendim.

Akşam çayını içerlerken Levin ağabeyine:

— Hava durgunlaştı galiba, dedi. Yarın ot biçmeye başlıyorum.

Sergey İvanoviç:

— Ot biçimini çok severim, dedi.

— Ben bayılırım. Bazen ben de biçerim köylülerle. Yarın da bütün gün biçmek niyetindeyim.

Sergey İvanoviç başını kaldırdı, merakla baktı kardeşine.

— Nasıl yani? dedi. Köylüler gibi, onlarla birlikte bütün gün mü?

— Evet, çok hoş oluyor.

Sergey İvanoviç ciddileşti.

— Bedeni hareket ettirmek için iyi bir yol bu, dedi. Ama dayanabileceğini sanmam.

— Denedim. Önce güç geliyor biraz; ama açılıyorsun sonra. Bırakmayacağımı sanıyorum.

— Güzel! Ama köylüler nasıl karşılayacaklar bunu? Bey garip garip şeyler yapıyor diye alay edeceklerdir.

— Hayır, sanmam. Hem bu öylesine neşeli, ağır bir iş ki, düşünmeye zamanı olmuyor insanın.

— Peki, yemek nasıl yiyeceksin onlarla? Sana oraya şarapla hindi kızartması yollamak olmaz.

— Hayır, dinlenmek için işe topluca ara verildiğinde eve geleceğim.

Devrisi sabah her zamankinden erken kalktı Konstantin Levin; ama çiftlik işleri oyaladı onu. Çayıra geldiğinde biçiciler ikinci sıradaydılar.

Daha tepeye çıktığında yamacın dibinde gölgede çayırın, sıraları çizik çizik belli, biçilmiş bölümünü görmüştü. Biçiciler, siyah kaftanlarını ilk sıraya başladıkları yerde çıkarıp küme küme koymuşlardı.

Yaklaştıkça, ip gibi dizilmiş ot biçen köylüleri daha iyi görüyordu. Birbiri arkasından yürüyor, karışık bir biçimde tırpan sallıyorlardı. Bazıları çıkarmamıştı kaftanlarını, bazılarıysa gömlekliydi. Saydı, kırk iki kişiydiler.

Çayırın girintili çıkıntılı zemininde –burada eski bir bent vardı– ağır derliyorlardı. Levin kendi adamlarından birkaçını tanıdı. Uzun beyaz gömleğiyle ihtiyar Yerinil oradaydı. Öne iyice eğilmiş, tırpanı öyle sallıyordu. Daha önce Levin'in yanında arabacılık etmiş genç, cana yakın Vaska da oradaydı. Öteki işçilerden daha hızlı sallıyordu tırpanı. Levin'e ot biçmesini öğreten Tit de vardı. Ufak tefek, zayıf bir köylüydü. En öndeydi, eğilmeden, oyuncak gibi sallıyordu tırpanı. En geniş sıra onunkiydi.

Levin attan indi, yolun kenarında ağaca bağladı atını. Tit, çalıların arasından aldığı tırpanı ona uzatırken gülümseyerek:

— Tırpanınız hazır efendim, dedi. Cilet gibi oldu, dokunur dokunmaz kesiyor...

Levin tırpanı alıp şöyle bir denedi. Sıralarını bitiren terli, neşeli köylüler birbiri arkasından yola çıkıyor, gülümseyerek selâmlaşıyorlardı beyle. Hepsi bakıyordu Levin'e; ama bir şey söylemiyorlardı. Sakalsız yüzü buruş buruş, uzun boylu, koyun derisi ceketli ihtiyar bir köylü yola çıkıp onunla konuşmaya başlayıncaya dek sustular. İhtiyar köylü:

— Bak bey, dedi. Madem eline aldın tırpanı, geri kalmamalısın.

Levin saygılı gülümsediklerini duydu işçilerin. Tit'in arkasında durup başlama zamanını beklerken:

— Kalmamaya çalışırım, dedi.

İhtiyar köylü:

— Hadi bakalım! dedi.

Tit yer açtı. Levin arkasından yürüdü. Yola yakın yerlerde ot alçaktı. Çoktandır ot biçmemiş, üzerine yönelmiş bakışlar altında sıkılan Levin, tırpanı var gücüyle sallamasına karşın çok kötü biçiyordu. Arkasından sesler duyuluyordu:

— Tırpanın sapı iyi takılmamış, diyordu biri, tutamağı yüksek, baksana nasıl eğiliyor.

Bir başkası:

— Topuklarını daha sıkı bas, diyordu.

İhtiyar:

— İyi, iyi, dedi. Güzel biçiyor. İyi gidiyor... Yalnız geniş tuttun sıranı bey, yorulacaksın... İyi çalışıyorsun, bey... Baksana, kenardaki otları uzun bırakmışsın. Böyle yapınca belimize indirirlerdi sopayı eskiden.

Ot giderek yumuşuyordu. Levin söylenenleri dinleyerek; ama karşılık vermeden, elinden geldiğince iyi biçmeye çalışarak Tit'in arkasından yürüyordu. Yüz adım yürümüşlerdi. Tit durmadan yürüyordu. Yorulmuşa hiç benzemiyordu. Ama Levin için çok olmuştu, dayanamıyordu artık. Müthiş yorulmuştu.

Son gücünü kullanarak tırpan salladığım hissediyordu. Durmasını söylemeye karar verdi Tit'e. Ama tam o anda Tit kendiliğinden durdu, eğilip bir tutam ot aldı, tırpanının ağzını sildi, bilemeye başladı. Levin şöyle bir doğruldu, derin bir soluk alıp çevresine bakındı. Arkasında bir köylü vardı. Besbelli o da çok yorulmuştu. Çünkü Levin'in bulunduğu yere gelmeden durdu, tırpanını bilemeye koyuldu. Tit kendi tırpanını biledikten sonra Levin'inkini de biledi. Sonra biçmeye başladılar gene.

Gene aynı şey oldu. Tit tırpanı sallayarak durmadan, yorulmadan yürüyordu. Levin, arayı açmamaya çalışarak arkasından yürüyordu. Giderek daha güç oluyordu onun için bu: Bütün gücünün tükendiğini hissettiği anlar oluyor; ama tam o anda Tit tırpanları bilemek için duruyordu.

Birinci sırayı böyle bitirdiler. Oldukça uzun olan bu sırayı Levin çok zor bitirmişti. Ama sonra, sırayı bitirip de Tit tırpanını omzuna vurup ayak izlerinin olduğu kendi kestiği bölümden geri yürüdüğünde Levin de kendi kestiği bölümden geri yürüyünce, ter taneleri şakaklarından yuvarlandığı, burnunun tepesinden damladığı, sırtı terden sırılsıklam olduğu halde bütün yorgunluğunu unuttu. Onu asıl sevindiren, bu işe dayanabileceğini hissetmesiydi.

Onun sırasının iyi biçilmemiş olmasıydı yalnız keyfini kaçıran, Tit'in bir ip gibi düzgün sırasını kendi darmadağınık, sağa sola saçılmış sırasıyla karşılaştırırken, "Kolumu daha az, bedenimi daha çok sallayacağım" diye düşünüyordu.

Tit'in birinci sırayı –efendisini denemek için olacak– bilerek hızlı gittiğini fark etmişti Levin. Hem şansına uzun bir sıraydı. Öteki sıralar daha kısaydı. Ama Levin, köylülerden geri kalmamak için olanca gücünü harcamak zorunda kalıyordu gene.

Köylülerden geri kalmamaktan, elinden geldiğince iyi biçmekten başka bir düşüncesi de, isteği de yoktu o anda. Yalnızca tırpanların hışırtılarını duyuyor; önünde, Tit'in uzaklaşan dimdik sırtını, yarım daire sıra başlarını, ağır ağır devrilen otları, tırpanının ağzı çevresinde çiçekleri, bir de ta ileride, dinlenebileceği sıra sonunu görüyordu yalnızca.

İş arasında, nereden, nasıl geldiğini anlayamadığı tatlı bir serinlik duygusu dolaştı bir ara kızgın, terli omuzlarında. Tırpanlar bilenirken başını kaldırıp gökyüzüne baktı. Koyu, alçak bir bulut tepelerine gelmişti, iri taneli

bir yağmur başladı. Bazı köylüler kaftanlarının yanına koştular, giydiler. Bazıları da, tıpkı Levin gibi, bu tatlı serinliğin altında hazla omuzlarını kaldırdılar.

Sıralar birbiri ardından bitti. Uzun sıralar, kısa sıralar, iyi otlu, kötü otlu sıralar vardı. Levin zamanı hepten unutmuştu. Geç miydi, henüz erken miydi, hiç bilmiyordu. Ot biçmesi, ona büyük haz verecek ölçüde düzelmişti. Gün ortalarına doğru, ne yaptığını unuttuğu, kendini hafif hissettiği anları oluyordu. Böyle anlarda onun sırası da Tit'inki gibi dümdüz, güzel oluyordu. Ne var ki, ne yaptığını düşündü mü, daha iyi biçmek için çaba harcamaya başladı mı işin bütün güçlüğünü hissediyor, sırası da kötü oluyordu.

Bir sırayı daha bitirdikten sonra Levin gene başa yürüyordu ki, Tit durdu, ihtiyarın yanına gidip alçak sesle bir şeyler söyledi ona. İkisi de güneşe baktılar. Levin, "Ne konuşuyorlar? Niçin yeni sıraya başlamıyorlar?" diye geçirdi içinden. Köylülerin hiç dinlenmeden en azından dört saat ot biçtiklerini, yemek yemeleri gerektiğini anlayamıyordu. İhtiyar:

— Kahvaltı yapacağız bey, dedi.

— Vakit geldi mi? Pekâlâ.

Levin tırpanını Tit'e verdi. Biçilmiş uzun alanda, yağmurun hafiften ıslattığı sıraları geçip kaftanlarının yanına ekmeklerini almaya giden köylülerle birlikte atının yanına gitti. Ancak orada anladı havayı iyi tahmin edemediğini, otunun ıslandığını.

— Otu bozacak yağmur, dedi.

İhtiyar:

— Yok efendim, dedi. Yağmurda otu biç, iyi havada topla, derler.

Levin atını çözdü, kahvesini içmeye eve yollandı.

Sergey İvanoviç yeni kalkmıştı. Levin kahvesini içip –Sergey İvanoviç giyinip yemek salonuna çıkmadan– gene ot biçmeye gitti.

V

Kahvaltıdan sonra Levin eski yerinde değil, onu yanına çağıran şakacı ihtiyarla sonbaharda evlenmiş, ilk kez ot biçmeye çıkan genç bir köylünün arasında sıraya girmişti.

İhtiyar, Levin'in önünde dimdik yürüyor, dışa dönük bacaklarıyla düzenli bir biçimde adım alıyor; görünüşte, onun için yolda yürürken kollarını sallamak kadar rahatlıkla oyuncak gibi sallıyordu tırpanı. Kestiği otlar dümdüz diziliyordu. Keskin ağızlı tırpan kendi dalıyordu sanki otların arasına.

Levin'in arkasında genç Mişka vardı. Sevimli, genç yüzünde kaslar kendini zorlamaktan kıpır kıpırdı. Ama biri dönüp ona baktığında gülümsüyordu. Saçlarını, taze otlarla yaptığı bir örgüyle bağlamıştı. Çalışmanın ona ağır geldiğini itiraf etmektense ölmeye hazırdı.

Levin ikisinin arasındaydı. Günün en sıcak saatlerinde ot biçmek ona şimdi sabahki kadar ağır gelmiyordu. Bedeninin her yanını sırılsıklam etmiş ter serinletiyordu onu. Sırtını, başını, dirseklerine kadar sıvadığı kollarını yakan güneş güç veriyordu ona. Ne yaptığını unuttuğu, bunu düşünmediği anlar daha sık oluyordu şimdi. Tırpan kendiliğinden kesiyordu. Çok mutlu anlardı bunlar. Sıraların son bulduğu dereye vardıklarında ihtiyar, otların ıslattığı tırpanının ağzını derenin serin sularında yıkadığı, maşrapayı suya daldırıp ona uzattığı anlar daha da mutlu oluyordu Levin.

İhtiyar, göz kırparak:

— Buyrun benim *kvasımdan!*[48] diyordu. Nasıl iyi mi?

Gerçekten de Levin, içinde yeşilliklerin yüzdüğü, teneke maşrapanın tadı sinmiş bu ılık su kadar güzel bir içki içmemişti ömründe. Sonra, eli tırpanın üzerinde, yavaş, mutlu bir yürüyüş başlıyordu. Bu yürüyüş sırasında akan terlerini silebiliyor, derin soluk alabiliyor; dizilmiş köylülere çevresinde, koruda, tarlada neler yapıldığına bakabiliyordu.

Levin biçtikçe her şeyi unuttuğu, artık tırpanı kollarının sallamadığı, tırpanın kendiliğinden savrulduğu, kendisiyle birlikte Levin'in canlı bedenini salladığı anlar daha sık oluyordu. Ortada bir büyü varmış gibi

böyle anlarda iş en iyi, en düzgün biçimde kendiliğinden oluveriyordu. En mutlu dakikalardı bunlar.

Ancak, bu bilinçsiz hareketlere bir son verip bir topağın çevresinin otunun nasıl biçileceğini ya da ayıklanmamış kuzukulağının nasıl temizleneceğini düşünmek gerektiğinde hiç de hoş olmuyordu bu. İhtiyar bunu çok kolay yapıyordu. Önüne bir topak çıkınca hareketini değiştiriyor, bazen tırpanın dibiyle topağı iki yandan kısa kısa hareketlerle dağıtıyordu. Bunu yaparken önüne bakıyordu hep. Kâh bir yabani çilek koparıp yiyor ya da Levin'e uzatıyor, kâh tırpanın ucuyla bir dalı öteye uzatıyor, kâh bir bıldırcın yuvasını inceliyor –ana bıldırcın tırpanın tam altından uçup gidiyordu– kâh önüne çıkan bir kara yılanı yakalıyor, çatalın ucunda gibi tırpanıyla kaldırıyordu onu. Levin'e gösterip atıyordu.

Levin için de, arkasındaki delikanlı için de bu hareket değişiklikleri güç oluyordu. Bir hareket tutturup kaptırıyorlardı kendilerini. Hareketlerini değiştirecek, önlerinde ne olup bitiyor bakacak durumları olmuyordu.

Zamanın nasıl geçtiğini fark etmiyordu Levin. Kaç saat ot biçtiğini sorsalardı, yarım saat derdi. Oysa ikindi yemeği saati yaklaşmıştı. Bir sırayı daha bitirdiklerinde ihtiyar, birkaç yandan onlara doğru gelmekte olan kızlı erkekli çocukları gösterdi Levin'e. Bazıları yoldan, bazıları neredeyse boylarını aşan otların içinden, çayırdan geliyorlardı. Ellerinde, zayıf kollarını aşağı çeken ekmek dolu bohçalar, ağızları birer bez parçasıyla tıkanmış kvas testileri vardı.

Levin, çocukları gösterip:

— Böcekler geliyor, dedi.

Elini kaldırdı, gözüne siper yapıp baktı güneşe.

İki sıra daha biçtiler. İhtiyar durdu. Kararlı,

— Hadi artık bey, dedi. Yemek zamanı geldi.

Köylüler dereye varınca sıraları geçip kaftanlarının olduğu yere, yemeklerini getirmiş, orada oturup onları bekleyen çocukların yanına yürüdüler. Uzaktan gelen köylüler arabalarının altında, yakından gelenler, üzerine ot yaydıkları söğüt çalılarının altında toplandılar.

Levin yanlarına oturdu. Canı eve gitmek istemiyordu.

Beye karşı her türlü sıkılma çoktan kalkmıştı köylüler arasında. Yemeğe hazırlanıyorlardı. Köylüler ellerini yüzlerini yıkadılar, çocuklar dereye girdiler, bazıları dinlenmek için yer hazırlıyordu. Ekmek bohçalarını çözüyor, kvas testilerinin ağızlarındaki bez parçalarını çıkarıyorlardı. İhtiyar, çanağına bir parça ekmek doğradı, kaşığının sapıyla ezdi ekmeği, maşrapadan biraz su döktü üzerine, biraz daha ekmek doğradı, tuz da koydu, sonra doğuya dönüp duasını yaptı. Çanağının önünde yere diz çökerken:

— Buyur bey, benim çorbaya, dedi.

Çorba öylesine lezzetliydi ki, Levin yemeğe eve gitmekten vazgeçti. İhtiyarla yedi. İhtiyarın ev işleri üzerine konuşmaya başladılar. İhtiyar köylünün anlattıklarıyla Levin yakından ilgileniyordu. Sonra Levin, ihtiyarı ilgilendirebilecek işlerinin durumlarının hepsini anlattı ona. Ağabeyinden yakın hissediyordu kendini bu köylüye. Ona duyduğu yakınlığı düşündükçe elinde olmadan gülümsüyordu. ihtiyar ayağa kalkıp yemek sonrası duasını da ettikten sonra, başının altına bir tutam ot alıp çalının altına uzanınca Levin de aynı şeyi yaptı. Güneşte insana rahat vermeyen sineklere, terli bedenini, yüzünü ısıran böceklere aldırmadan hemen uyudu. Ancak, güneş çalının ötesine geçip de ona vurunca uyandı. İhtiyar çoktan uyanmış, gençlerin tırpanlarını biliyordu.

Levin bakındı, bulunduğu yeri tanıyamadı: Her şey öylesine değişmişti. Çayırın büyük bir bölümü biçilmiş, tatlı tatlı kokan sıraları akşamın yatay ışınları altında bambaşka bir ışıkla parlıyorlardı. Derenin kıyısındaki, çevrelerindeki otlar biçilmiş küçük ağaçlar da, daha önce görünmeyen, şimdiyse kıvrımlarıyla pırıl pırıl parlayan dere de, yavaş yavaş kalkan, gidip gelen işçiler de, çayırın henüz biçilmemiş yerinin başladığı yerdeki kalın ot duvarı da, çıplak kalan çayırın üzerinde dolanan atmacalar da... hepsi yepyeni, bambaşka şeylerdi. Levin iyice ayılınca ne kadar yer biçtiklerini, bugün daha ne kadar biçebileceklerini düşünmeye başladı.

Kırk iki kişi için çok yer biçmişlerdi. Toprağa bağlı köleler devrinde otuz kişinin iki günde biçtiği koca çayır bitmiş sayılırdı. Kısa sıraların olduğu köşeler kalmıştı ancak, Ama Levin bugün elden geldiğince çok yer biçmek istiyor, ufka hızla yaklaşan güneşe baktıkça canı sıkılıyordu. Hiç yorgun değildi. Daha çabuk çalışmak, elden geldiğince çok biçmek istiyordu. İhtiyara:

— Ne dersin? Maşka sırtını da biçebilir miyiz bugün? diye sordu.

— Tanrı bilir, güneş iniyor ya... Çocuklara birkaç kapik bahşiş verecek misiniz?

Dinlenmek için ara verilip köylüler gene oturduklarında, sigara içenler sigaralarını yaktıklarında ihtiyar, çocuklara "Maşka sırtını biçersek bahşiş alacağız," diye bildirdi.

Köylüler arasında sesler duyuldu:

— Biçmez miyiz hiç! Hadi Tit, kalk! Var gücümüzle sallayalım tırpanımızı! Gece yersin ekmeğini. Hadi kalk!

Ekmeklerini yedikten sonra hep birlikte kalktılar, yürüdüler. Tit en önde koşarcasına yürüyordu.

— Hadi çocuklar, çabuk olun!

Ona yetişmekte güçlük çekmeyen ihtiyar:

— Yürü, yürü! diyordu. Seni de biçerim ha! Dikkatli ol!

Gençler de ihtiyarlar da yarışıyorlardı sanki. Şimdi daha çabuk biçiyorlardı; ama otu bozmuyorlardı. Sıralar gene düzgün, temiz oluyordu. Köşede kalan parça beş dakikada bitmişti. Ötekiler sırayı bitirip kaftanlarını aldıktan sonra yolu geçip Maşka sırtına yollandıklarında diğerleri sıra sonuna daha yeni yaklaşmaktaydılar.

Maşrapaları ses çıkararak Maşka sırtının yamacındaki koruya girdiklerinde güneş ağaçların üzerine iniyordu. Korunun içindeki çayırda ot insanın beline geliyordu. Yumuşak, körpe, geniş yapraklı, koyu yeşil bir ottu...

Sıraları uzunlamasına mı, enlemesine mi yapacaklarına kısa bir görüşmeden sonra karar verdikten sonra, iyi bir orakçı olan iri yarı, esmer Prohori Yermil'in öne geçti. En önde bitirdi sırayı, geri döndü. Herkes onun arkasında sıra oldu, yamaçtan yukarı doğru çıkmaya başladılar. Güneş korunun arkasına inmişti. Çiy düşmeye başlamıştı. Ancak tepeye çıktıklarında vuruyordu onlara güneş. Topraktan hafif bir buğunun yükseldiği aşağılarda serin, ıslak bir gölgede yürüyorlardı. Arı gibi çalışıyorlardı.

Tok bir hışırtıyla kesilen baharat kokulu ot, sıra sıra uzanıyordu. Kısa sıralarda sıkışıyorlar, maşrapaları ses çıkararak, tırpanlarını birbirininkine

çarparak, tırpanlarını bileyerek, neşeyle bağırıp çağırarak yarışıyorlardı.

Levin sevimli delikanlıyla ihtiyarın arasındaydı hep. Koyun postundan ceketini giymiş ihtiyar gene neşeli, şakacıydı, hareketleri serbestti gene. Koruda gür otların arasında, tırpanların kestiği mantarlar görünüyordu sık sık. İhtiyar, mantarları görünce eğiliyor, alıp koynuna sokuyordu. "Bizim kocakarıya bir armağan daha," diyordu.

İnce, ıslak otu kesmek çok kolaydı; ama dik yamacı inip çıkmak zordu. Ancak ihtiyarın buna aldırdığı yoktu. Tırpanını hep aynı rahatlıkla sallayarak, geniş örme ayakkabılar ayağında, kısa adımlarla ağır ağır yukarı çıkıyordu. Bütün bedeni de, gömleğinin etekleri de sallanıyordu. Bir mantarı kaçırmıyor, köylülerle de Levin ile de şakalaşıyordu. Levin, ihtiyarın arkasından yürüyor, elinde tırpanla böylesine dik bir yamacı çıkarken yüzde yüz düşeceğini düşünüyordu. Böylesine bir yamaca elinde tırpan olmadan bile çıkmak güçtü. Ama çıkıyordu Levin, gereken her şeyi yapıyordu. İçinden gelen bir gücün onu hareket ettirdiğini hissediyordu.

VI

Maşka sırtını biçtiler, son sıraları da bitirdiler. Köylüler kaftanlarını giyip neşeyle yola koyuldular. Levin atına bindi, köylülerden istemeye istemeye ayrılıp eve yollandı. Tepeden baktı: Aşağıda yükselen buğudan görünmüyorlardı. Yalnız neşeli, kaba sesleri, kahkahaları, birbirine çarpan tırpanların şakırtıları duyuluyordu.

Levin, terden alnına yapışmış saçları darmadağınık, gömleğinin ıslak göğsü, sırtı simsiyah, neşeyle konuşarak ağabeyinin odasına daldığında Sergey İvanoviç yemeğini yemiş, postadan yeni gelmiş gazetelere odasında göz gezdiriyor, limonata içiyordu.

Levin, dün aralarında geçen tatsız konuşmayı unutmuştu.

— Bütün çayırı biçtik! dedi. Ah, ne güzel, ne hoştu! Sen ne âlemdesin bakalım?

Başını kaldırıp kardeşine baktı Sergey İvanoviç:

— Aman Tanrım! dedi. Bu halin ne? (sesini yükseltti) Kapıyı kapa, çabuk kapıyı kapa! On beş yirmi tane getirmişsindir yüzde yüz.

Sergey İvanoviç sinekten nefret eder, odasının pencerelerini yalnız geceleri açar, kapılarını sıkı sıkı kapardı.

— Vallahi getirmedim. Getirdiysem yakalarım. Ne büyük bir zevkti, bilemezsin! Sen nasıl geçirdin günü?

— Çok güzel. Bütün gün ot mu biçtin yoksa? Sanırım kurt gibi açsındır. Kuzma her şeyi hazırladı.

— Hayır, hiç aç değilim. Orada yedim. Şimdi gidip yıkanacağım.

Sergey İvanoviç başını sallayarak baktı kardeşine.

— Hadi git, git, biraz sonra gelirim.

Kitaplarını toplayıp kalkmaya hazırlanırken:

— Hadi çabuk ol, git, diye ekledi. (O da neşelenmişti birden, kardeşinin yanından ayrılmak istemiyordu canı.) Ee, yağmurda neredeydin?

— Ne yağmuru? Birkaç damla düştü hepsi o. Biraz sonra geleceğim. Sıkılmadın değil mi yalnız? Çok güzel.

Levin giyinmeye gitti.

Beş dakika sonra yemek odasında buluştular kardeşler. Gerçi aç olmadığını, canının yemek istemediğini sanıyordu. Levin, sırf Kuzma'yı gücendirmemek için oturmuştu masaya. Ama yemeye başlayınca yemek son derece lezzetli gelmişti ona. Sergey İvanoviç gülümseyerek izliyordu onu.

— Ah, evet, bir mektup var sana, dedi. Kuzma, aşağıdan getir lütfen mektubu. Kapıyı sıkı sıkı kapatmayı unutma sakın.

Mektup Oblonski'dendi. Levin yüksek sesle okudu. Oblonski, Petersburg'dan yazıyordu: "Doli'den bir mektup aldım Yerguşovo'da şimdi. İşleri iyi değil biraz. Lütfen gidiver yanına, bir akıl ver ona, her şeyi bilirsin. Seni gördüğüne çok çok sevinecek. Yapayalnız kaldı orada zavallı. Kaynanam ötekilerle Avrupa'da."

Levin:

— Bu güzel işte, dedi. Gideceğim. İstersen birlikte gideriz. Fevkalade bir kadındır. Oldu mu?

— Uzak değil mi Yerguşovo?

— Otuz versta. Belki kırk verstadır. Ama yol düzgündür. Güzel bir yolculuk olacak.

Sergey İvanoviç hep gülümseyerek:

— Pekâlâ, dedi.

Kardeşinin dış görünüşü neşelendirmişti onu. Tabağın üzerine eğilmiş, yanık, kırmızı yüzüne, ensesine bakarak:

— İştahına diyecek yok, dedi.

— Öyle! Bu rejimin her çeşit hastalığa karşı ne iyi olduğunu bilemezsin. Tıp bilimini yeni bir terimle zenginleştirmek istiyorum: Arbeitscur.

— Ama senin için gerekli değil bu sanırım.

— Evet; ama bazı sinir hastaları için gereklidir.

— Denemek gerek. Gelip seni ot biçerken görmek istiyordum; ama öyle bir sıcak vardı ki, korudan öteye geçemedim. Arabaya binip koru yoluyla

köye gittim, senin beslemen bir kıza rastladım. Köylülerin senin üzerine neler düşündüklerini öğrenmek için sorguya çektim onu. Anladığım kadarıyla doğru bulmuyorlar yaptıklarını. Kız, "Beylerin işi değil bu," dedi. Bana öyle geliyor ki, köylülerin "beylerin işi" dedikleri konuda halkın kesin bir düşüncesi vardır. Beylerin, onların düşünceleriyle sınırlı çerçeveden dışarı çıkmalarını hazmedemiyorlar.

— Olabilir; ama bu, ömrümde tattığım hazların en büyüğüydü. Hem kötü bir şey yok bunda. Öyle değil mi? Onlar hoşlanmıyorlarsa ne yapalım? Bence hiç önemi yok bunun. Sence?

Sergey İvanoviç:

— Bugünü mutlu geçirdiğini görüyorum, dedi.

— Hem de çok. Bütün çayırı biçtik. Öylesine hoş bir ihtiyarla arkadaş oldum ki orada: Ne güzel bir gündü, bilemezsin!

— Demek güzel geçti günün. Benimki de. Önce iki satranç problemi çözdüm. Hele biri çok ilginçti. Piyadeyle çözülüyor. Gösteririm sana. Sonra, dünkü konuşmamızı düşündüm.

Karnı iyice doyan Levin derin bir soluk alıp gözlerini mutlulukla kısarak:

— Ne? dedi. Dünkü konuşmamızı mı?

Dün ne üzerine konuştuklarını hiç anımsamıyordu. Sergey İvanoviç:

— Bir bakıma haklısın galiba, dedi. Aramızdaki düşünce ayrılığı şuradan geliyor: Sen, insanı harekete geçiren gücün kişisel çıkarı olduğu görüşündesin. Bense, kafası biraz çalışan, dünyadan biraz haberi olan her insanda, toplumun mutluluğu için çalışmanın bir gereksinme olduğu. Kişisel çıkarın daha bir çekici olduğunu söylerken haklısın belki. Fransızların dediği gibi, biraz fazla *primesautiere*[49] yaradılışlısın. Ya bütün varlığınla çalışmalısın ya da hiçbir şey yapmamalısın.

Levin ağabeyini dinliyor, onun sözlerinden bir şey anlamıyor, anlamak da istemiyordu. Ağabeyinin ona, bir şey duymadığını belli edecek bir soru sormasından korkuyordu.

Sergey İvanoviç omzuna dokundu.

— Böyle işte dostum, dedi.

Levin suçlu bir çocuk gibi gülümsüyordu.

— Evet, öyle. Ben de ısrar etmiyorum zaten!

"Neyi tartışmıştık?" diye düşünüyordu. "Anlaşılan hem o haklı hem ben. Her şey de yolunda, güzel. Yalnız, benim büroya gidip çalışmam gerek." Gerinerek ayağa kalktı. Gülümsedi.

Sergey İvanoviç de gülümsedi. Çevresine canlılık, tazelik yayan kardeşinden ayrılmak istemiyordu.

— Dolaşmak istiyorsan birlikte çıkalım, dedi. İşin varsa büroya gidelim.

Levin:

— Tüh! diye haykırdı.

Öyle bağırmıştı ki, korkmuştu Sergey İvanoviç.

— Ne oldu?

Levin alnına vurdu.

— Agafya Mihaylovna'nın eline oldu? dedi.

— Çok iyi.

— Gene de koşup bir bakayım. Daha şapkanı giymeden gelirim.

Topuklarını vura vura koşarak indi merdiveni.

VII

Stepan Arkadyeviç –devlet memuru olmayanların anlayamayacakları; ama devlet memuru herkesin çok iyi bildiği– en doğal, devlet hizmetinde çalışabilmek için en gerekli görevini yerine getirmek –bakanlığa kendini göstermek, varlığını anımsatmak için– Petersburg'a gidip bu görevi yerine getirmiş olmak için evdeki bütün parayı yanına alıp burada, yarışlarda, sayfiyelerde zamanını pek hoş, neşeyle geçirirken Doli, masrafları elden geldiğince kısmak amacıyla çocuklarla köye taşınmıştı. İlkbaharda korusunu sattıkları, Doli'nin drahomasında olan Yerguşovo köyüydü bu. Levin'in Pokrovski köyünden elli versta uzaktaydı.

Yerguşovo'daki eski, büyük konak çoktandır oturulamayacak durumdaydı. Daha prens zamanında avlu içindeki küçük ev onarılmış, büyütülmüştü. Küçük ev, bütün küçük evler gibi, iki yanı ağaçlıklı ana yola ve güneye yanını vermiş olmasına karşın, bundan yirmi yıl önce, Doli henüz çocukken iyi, oturulacak durumdaydı. Ama şimdi çok eskiydi. Her yanı çürümüştü. Stepan Arkadyeviç ilkbaharda koruyu satmaya gelirken Doli eve bakmasını, gereken yerlerinin onarılması için adamlarına emir vermesini söylemişti. Suçlu her koca gibi karısının gözünün içine bakan Stepan Arkadyeviç evi kendi dolaşmış, gerekli gördüğü şeylerin yapılması için emir vermişti. Bütün mobilyanın kumaş kaplanması, perdelerin takılması, bahçenin temizlenmesi, havuza küçük bir köprü yapılması, çiçek dikilmesiydi gerekli gördüğü şeyler. Ama eksiklikleri sonra Darya Aleksandrovna'ya çok sıkıntı çektiren önemli birçok şeyi unutmuştu.

Stepan Arkadyeviç iyi, kusursuz bir baba, bir koca olmaya çok çalışıyordu ya, bir karısı, çocukları olduğunu unutuyordu arada. Bekâr erkeklerde olan zevkler vardı onda. Bir bekâr erkek gibi düşünüyordu. Moskova'ya dönünce karısına gururla her şeyin hazır olduğunu, evin çok çok güzel olacağını, orada çok rahat edeceklerini bildirmişti. Karısının köye gitmesi Stepan Arkadyeviç için her bakımdan çok iyiydi: Hem çocuklar kır havası alacaklardı, hem masraflar azalacaktı, hem o daha serbest kalacaktı. Darya Aleksandrovna'ya gelince, yazlığa köye gitmeyi çocukların, özellikle kızıldan sonra kendini bir türlü toparlayamayan kızının sağlığı için zorunlu buluyordu. Hem böylece oduncuya, balıkçıya, ayakkabıcıya olan küçük

borçların verdiği yüzkarasından, acılardan kurtulacaktı. Oraya gitmeyi ayrıca, doktorların kaplıcaya yolladığı, yaz ortasında dönecek kız kardeşi Kiti'yi köye, yanına alabileceği için istiyordu. Kiti kaplıcadan ona yolladığı mektuplarda yazı Doli'nin yanında, ikisi için de çocukluk anılarıyla dolu Yerguşovo'da geçirmeyi çok istediğini yazmıştı.

Köy yaşamı Doli'ye ilk başta çok ağır gelmişti. Çocukluğunda kalmıştı köyde. Köyün kentin dertlerinden bir kurtuluş yeri olduğu, orada yaşamın güzel olmasa bile (Doli kabul ederdi bunu) ucuz, rahat olduğu (her şey vardı orada, her şey ucuzdu, her istediği bulunurdu, çocuklar da temiz hava alırlardı) anısı kalmıştı içinde çocukluğunda. Ama şimdi köye hanımefendi olarak gelince işlerin hiç de sandığı gibi olmadığını anlamıştı.

Geldiklerinin devrisi günü bardaktan boşanırcasına yağmur yağmaya başladı. Gece koridor da, çocukların yatak odası da aktı. Öyle ki, karyolaları konuk odasına taşımak zorunda kaldılar. Aşçı yoktu. Bakıcının söylediğine göre on inekten bazıları gebe, bazıları buzağılamış, bazılarıysa yaşlıydı. Bazıları da sütten kesilmişti. Süt de yağ da çocuklara bile yetmiyordu. Yumurta hiç yoktu. Tavuk bulmak olanaksızdı. Kocamış, sıska horozları kesip kızartıyorlardı, haşlıyorlardı. Yerleri yıkatmak için bir kadın bulamıyorlardı: Hepsi patates topluyordu. Arabayla gezemezlerdi, çünkü atlardan biri huysuzluk ediyordu. Yüzecek bir yer yoktu. Derenin kıyısı hem hayvan pisliğiyle kaplıydı, hem yoldan görünüyordu. Hayvanlar çitin kırık bir yerinden bahçeye girdiği için dolaşmaya bile çıkamıyorlardı. Korkunç bir öküz vardı, çocukları vurmasından korkuyorlardı. Elbiseleri koymak için dolap yoktu. Olanlar da ya kapanmıyor ya da yanlarından biri geçerken kapıları kendiliklerinden açılıyordu. Çömlek, küp yoktu. Çamaşırhanede tekne, hizmetçi bölümünde ütü tahtası bile yoktu.

Darya Alekesandrovna –kendi açısından– bu yoksulluğun içine düşünce köyde ilk zamanlar huzur ile rahatlık yerine umutsuzluk buldu. Bütün gücüyle çalışıyor, durumu kötü görüyor, gözyaşlarını tutmaya çalışıyordu. Eski bir süvari çavuşu olan yönetici –Stepan Arkadyeviç, kapıcıyken, saygılı, kibar tavırları yüzünden sevmiş, yönetici yapmıştı onu– Darya Aleksandrovna'nın sıkıntılarına hiç ortak olmuyor, saygılı bir tavırla, "İmkânı yok efendim, pis bir halkı var buranın," diyor, hiç yardımcı olmuyordu.

Durum kötü görünüyordu. Ama her evde olduğu gibi Oblonskilerin evinde de dikkati çekmeyen; ama çok yararlı bir kişi vardı: Matryona

Filimonovna. Hanımı avutmaya çalışıyor, her şeyin düzeleceğini (bu onun sözüydü, Matryona ondan almıştı onu) söylüyordu. Kendi de hiç acele etmeden, heyecanlanmadan çalışıyor, bir şeyler yapıyordu.

Kâhyanın karısıyla dost oldu hemen. Geldiklerinin devrisi günü onunla, kocasıyla akasyaların altında çay içti. İşlerin nasıl yapılacağını konuştu onlarla. Çok geçmeden akasyaların altında Matryona Filimonovna'nın bir çevresi oluşmuştu. Kâhyanın karısından, muhtardan, kâtipten oluşan bu çevrenin yardımıyla karşılaşılan güçlükler yavaş yavaş hafiflemeye başlamış, bir hafta sonra da her şey gerçekten düzelmişti. Çatıyı onarmışlar, aşçı bulmuşlar –muhtarın çocuklarının vaftiz anasıydı bu– tavuk almışlardı. İnekler süt vermeye başlamıştı. Bahçe çitinin bozuk yerleri direklerle onarılmıştı. Marangoz bir tekne yapmıştı. Dolaplar takılmıştı. Kendi kendilerine açılmıyorlardı artık. Er kaput kumaşıyla kaplı bir ütü tahtası koltuğun kolundan komodine uzatılmış duruyor, hizmetçi odasından ütü kokusu geliyordu.

Matryona Filimonovna ütü tahtasını göstererek:

— Gördünüz mü? diyordu. Boşuna üzüldünüz o kadar.

Dere kenarında saman saplarından bir yüzme yeri bile yapmışlardı. Lili yüzebiliyordu artık. Darya Aleksandrovna'nın beklediği, huzur dolu olmasa bile rahat köy yaşamı bir ölçüde gerçekleşmiş sayılırdı. Darya Aleksandrovna altı çocukla huzur içinde olamazdı. Biri hastalanıyor, öbürü hastalanacak gibi oluyor, üçüncünün bir şeyi eksik kalıyor, dördüncü huysuzluk ediyordu... Bu endişelerin sonu gelmiyordu. Çok seyrek de olsa arada bir kısa süre huzur içinde hissettiği oluyordu kendini. Ama Darya Aleksandrovna için bu endişeler, bu huzursuzluk tadabileceği tek mutluluktu. Bu olmasaydı, onu sevmeyen kocası üzerine düşünceleriyle baş başa kalırdı. Oysa bir anne için çocuklarının hastalanacağı korkusunun, hastalanmalarının, huysuzluklarının verdiği üzüntü ne denli ağır olursa olsun, bunlar Darya Aleksandrovna'ya en büyük üzüntüsünü unutturduğu için küçük de olsa bir mutluluk veriyordu ona. Bu mutluluk öylesine küçüktü ki, kum içindeki altın gibi görünmüyordu. Kötü anlarında yalnızca üzüntülerini, kumu görüyordu. Ama iyi anları da oluyordu. O zamanlar yalnızca mutluluğunu, altını görüyordu.

Şimdi köyde, her şeyden uzakta daha bir sık görmeye başlamıştı mutluluğunu. Çocuklarına bakarken yanıldığını, bir anne olarak çocuklarına

son derece bağlı olduğuna kendini inandırmak için olanca gücünü harcıyordu. Ama gene de çocuklarının güzel olduğunu, kızlı erkekli, büyüklü küçüklü altı çocuğunu da çok sevdiğini, onlarla gurur duyduğunu söyleyemiyordu kendi kendine.

VIII

Köyde çektikleri sıkıntıları kocasına bildirdiği mektubun karşılığını mayıs sonunda, her şey az ya çok yoluna girdikten sonra aldı. Stepan Arkadyeviç, her şeyi düşünemediği için özür diliyor, fırsat bulur bulmaz köye geleceğine söz veriyordu. Bu fırsatı bulamadı. Darya Alekesandrovna haziranın başına kadar yalnız kaldı köyde.

Petrof yortusunda pazar günü kiliseye götürdü çocukları Darya Aleksandrovna. Hepsine kutsal ekmekle şarap aldırdı. Darya Aleksandrovna kız kardeşiyle, annesiyle, arkadaşlarıyla ruhsal konularda, felsefe konularında konuştuğu zamanlar onları din konusunda serbest düşünürlüğüyle şaşırttığı sık olurdu. Tuhaf bir din anlayışı vardı. Kilise geleneklerini umursamazdı. Ama aile içinde, kilisenin buyurduklarına – yalnızca iyi örnek olmak için değil, gönülden– bağlıydı. Her gerekeni titizlikle yapardı. Çocukların bir yıldır kutsal ekmekle şarap almamış olmaları çok huzursuz ediyordu onu. Martryona Filimonovna'nın da yürekten onaylamasıyla bu işi şimdi, yazın halletmeye karar vermişti.

Darya Aleksandrovna çocukları nasıl giydireceğini birkaç gün öncesinden düşünüp kararını vermişti. Giysiler dikilmiş, onarılacaklar onarılmış, yıkanmış, etekler, kollar uzatılmış, düğmeler tamamlanmış, kurdeleler hazırlanmıştı. İngiliz kadının eline alıp dikmeye koyulduğu Tanya'nın giysisi Darya Aleksandrovna'nın canını çok sıktı. İngiliz kadın, kolun teğelini çok dışarıdan almış, Tanya'ya giysinin omuzları öylesine dar gelmişti ki, bakınca ağlayacak gibi olmuştu Darya Aleksandrovna. Ama Matryona Filimonovna içe pay koymayı, omuzları örten bir pelerin eklemeyi akıl etti. Hallettiler sonunda işi. Ama Darya Aleksandrovna, İngiliz kadına bunun için hayli çıkıştı. Sabah saat dokuzda –sabah ayininden sonra dokuza kadar onları beklemesini rica etmişlerdi papaza– giyinip kuşanmış çocuklar, gözleri sevinçten pırıl pırıl, kapıda arabanın yanında annelerini bekliyorlardı.

Arabaya, huzursuzluk eden Voron'un yerine, Matryona Filimonovna'nın sağa sola koşması sonucu, kâhyanın Burıy'ını koşmuşlardı. Tuvaletini tamamlayan Darya Aleksandrovna sonunda üzerinde beyaz muslin bir elbiseyle çıktı.

Özenerek taranmış, giyinmişti. Heyecanlıydı. Bir zamanlar kendi için güzel olmak, hoşa gitmek için giyinirdi. Sonraları, yaşlandıkça soğudu giyinmekten. Ne çok bozulduğunun, çirkinleştiğinin farkındaydı. Ama şimdi zevk duyarak, heyecanla giyinmişti. Şimdi kendi için güzel olmak için değil, bu güzel çocukların annesi olarak, onların yaratacakları etkiyi bozmamak için giyinmişti. Aynaya son kez baktığında yeterince beğenmişti kendini. Güzeldi. Eskiden balolarda olmayı istediği güzellik değildi onunki. Şimdiki amacına uygun bir özellik istiyordu.

Kilisede köylülerden, kapıcılardan, onların karılarından başka kimse yoktu. Ama Darya Aleksandrovna çocuklarının da, kendisinin de hayranlık uyandırdıklarını görüyor ya da ona öyle geliyordu. Çocuklar cici giysilerinin içinde güzel değillerdi yalnızca, usluluklarıyla sevimliydiler de. Gerçi pek uslu durmuyordu Alyoşa, ikide bir dönüyor, ceketini arkadan görmek istiyordu ya, gene de çok sevimliydi. Tanya büyük bir insan gibi duruyor, küçük kardeşleriyle ilgileniyordu. Ama en küçükleri Lili, gördüğü her şeye duyduğu çocuksu hayretle çok hoştu. Kutsal şarapla ekmeği yedikten sonra *"Please some more."*[50] deyişine gülümsememek elde değildi.

Eve dönerlerken, önemli bir şeyin olduğunu hissettiklerinden olacak, çocuklar çok sessizdiler.

Durum evde de iyiydi. Ama kahvaltıda ıslık çalmaya başladı Grişa. En kötüsü de, İngiliz mürebbiyenin sözünü dinlemedi. Ceza olarak pasta vermediler ona. O anda orada olsaydı, böyle bir günde çocukların cezalandırılmalarını geciktirecek ölçüde ileri gidilmesine izin vermezdi Darya Aleksandrovna. Ama İngiliz mürebbiyenin kararını desteklemesi gerekiyordu şimdi, öyle de yaptı. Grişa'ya pasta verilmemesi kararına evet dedi. Evin içinde esen güzel havayı biraz bozdu bu.

Grişa ağlıyor, ıslık çalanın Nikolenka olduğunu; ama onu cezalandırmadıklarını, pasta için ağlamadığını –umurunda değilmiş pasta– ona haksızlık ettikleri için ağladığını söylüyordu. Çok üzücü bir durumdu bu. Darya Aleksandrovna, İngiliz kadınla konuşmaya, Grişa'yı bağışlamaya karar vermişti. İngiliz'in yanına gidiyordu. Ama koridordan geçerken, yüreğini öylesine mutlulukla dolduran bir sahne gördü ki, gözleri yaşardı, mürebbiyenin iznini almadan bağışladı suçluyu.

Cezalı, koridorun köşesindeki pencerenin içinde oturuyordu. Tanya, elinde bir tabakla yanında ayaktaydı. İngiliz kadına, bebeklerine yemek vereceğini söyleyip pastasını çocuk odasına götürmesi için izin almıştı. Odaya götüreceğine, kardeşine getirmişti pastasını. Grişa, kendisine verilen cezanın haksızlığına ağlıyor, bir yandan ablasının getirdiği pastayı yerken, bir yandan da hıçkırıkları arasında, "Sen de ye," diyordu. "Birlikte yiyelim... birlikte."

Tanya'ya, önce Grişa'ya duyduğu acıma duygusu etki etmişti, sonra bu soylu davranışı duygulandırmıştı onu. Onun gözleri de dolu doluydu. Ama itiraz etmeden yiyordu payını. Annelerini görünce korktular. Ama onun yüzüne bakıp bu yaptıklarının iyi bir şey olduğunu anlayınca gülmeye başladılar. Ağızları tıka basa dolu, gülümseyen dudaklarını elleriyle silmeye çalışıyorlardı. Sevinçle parlayan yüzlerini gözyaşına, reçele buladılar. Anneleri, elbiseleri kurtarmak için.

— Tanrım! Yeni, beyaz giysileriniz! Tanya! Grişa! diyordu.

Ama dudaklarında mutlu, duygulu bir gülümseme, gözlerinde yaşlar vardı...

Yeni giysilerini çıkardılar. Kızların bluzlarını, erkeklerin eski ceketlerini giymelerini söyledi. Mantar toplamaya, derede yıkanmaya gitmek için arabanın hazırlanmasını istedi. –Burıy'ı koşacaklardı gene, kâhyanın canını sıkmıştı bu– Çocuk odasından sevinç çığlıkları yükseldi birden, çığlıkları dereye gitmek için çıkıncaya dek sürdü.

Tam bir sepet mantar topladılar. Lili bile bir kayınağacı mantarı buldu. O güne dek Miss Gul bulurdu mantarı, ona gösterirdi. Ama şimdi kendi kocaman bir kayınağacı mantarı bulmuştu. Herkes sevinçle, "Lili mantar buldu!" diye bağırmıştı.

Sonra dereye gittiler. Arabadan kayınağaçlarının altında atlayıp yüzmeye koştular. Arabacı Terentiy, sineklerden kurtulmak için başını, kuyruğunu sallayan atları ağaca bağladı, kayınağaçlarının altına, otların üzerine uzandı, çubuğunu yaktı. Dere yanından neşeli çocuk çığlıkları ona kadar geliyordu.

Gerçi çocukların hepsini birden kontrol altında tutmak yanlış bir şey yapmalarına fırsat vermemek büyük dikkat isteyen bir işti. Gerçi bütün bu küçük küçük çorapları, pantolonları, ayakkabıları karıştırmamak, bir sürü bağı çözüp bağlamak, düğmeleri iliklemek güçtü; ama yüzmeyi seven, çocukları için yararlı sayan Darya Aleksandrovna, çocuklarıyla birlikte

yüzmekten duyduğu hazzı başka bir şeyden duymazdı. Çoraplarını giydirirken bu tombul bacakları birbirinden ayırmak, kucağına alıp bu çıplak, ufacık bedenleri havluyla kurulamak, onların kâh korkulu, kâh sevinç dolu çığlıklarını dinlemek, bu neşeli, korkulu, iri iri açılmış gözlerin parladığı yorgun yüzleri görmek, suya dalıp çıkan bu melekleri seyretmek onun için mutlulukların en büyüğüydü.

Çocukların yarısı giyinmişti. Sütleğen ve tereotu toplamaktan dönen güzel giyimli köylü kadınlar yaklaştılar, yanlarında ürkek ürkek durdular. Matryona Filimonovna suya düşmüş bir çarşafla bir fanilayı sıkmak için kadınlardan birini yanına çağırdı. Bu arada Darya Aleksandrovna da kadınlarla çene çalmaya başlamıştı. Önce elleriyle ağızlarını kapayıp gülen, kendilerine sorulan soruları anlamayan kadınlar biraz sonra açıldılar, konuşmaya başladılar. Çocuklara gösterdikleri sevgiyle Darya Aleksandrovna'nın kalbini hemen kazandılar.

Biri Tanya'nın başını okşadı.

— Ah güzelim, kar gibi bembeyaz yüzü, dedi. (Başını iki yana salladı.) Ama çok zayıf...

— Evet, hastalıktan yeni kalktı.

Başka bir kadın henüz bebek olan en küçük çocuğa:

— Ah yavru, seni de mi yüzdürdüler? dedi.

Darya Aleksandrovna mağrur:

— Hayır, dedi. Üç aylık daha o.

— Ya!

— Senin çocukların var mı?

— Dört tane vardı, iki kaldı: Biri erkek biri kız. Geçen yortuda kestim onu memeden.

— Kaç yaşında kızın?

— İkiye bastı.

— Niçin böyle uzun süre emzirdin onu?

— Bizde âdettir, üç oruç emziririz...

Darya Aleksandrovna için ilginç bir konuşma başlamıştı: Nasıl doğum yapmıştı? Çocuk hangi hastalıkları geçirmişti? Kocası neredeydi? Sık sık

geliyor muydu köye?

Darya Aleksandrovna'nın canı köylü kadınlardan ayrılmak istemiyordu: Onlarla konuşmak öylesine ilginçti. Onların da, onun da ilgilendiği şeyler ortaktı. Darya Aleksandrovna'nın en çok hoşuna giden, bütün bu kadınların, onun çok çocuğu olmasından çocuklarının böylesine güzel olmalarından hoşlanmalarıydı. Kadınlar, Darya Aleksandrovna'yı güldürdüler bile. İngiliz kadını gücendirdi bu. Ona güldüklerinin farkına varmış, nedenini anlayamamıştı. Kadınlardan en genci, en son giyinen İngiliz kadının üçüncü etekliği de giydiğini görünce dayanamamış, "Eh be canım, amma da giyindin ha!" demiş, hep birden gülmüşlerdi.

IX

Darya Aleksandrovna başında başörtüsü, doyasıya yüzmüş, başları ıslak ıslak çocuklarının ortasında arabayla eve yaklaşırken arabacı, "Bir bey geliyor efendim," dedi. "Pokrovski'nin beyi olsa gerek."

Darya Aleksandrovna baktı. Karşıdan onlara doğru gelen gri şapkalı, gri pardösülü Levin'i görünce sevindi. Levin'i severdi. Onu görmek sevindirirdi onu her zaman. Ama şimdi, Levin onu olanca görkemiyle göreceği için daha bir sevinmişti. Bu görkemi Levin gibi hiç kimse anlayamazdı.

Levin, Darya Aleksandrovna'yı görünce, kurmayı hayal ettiği aile yaşamının sahnelerinden biriyle karşı karşıya bulmuştu kendini.

— Çevresinde civcivleri dolaşan bir anaç tavuk gibisiniz Darya Aleksandrovna.

Darya Aleksandrovna elini Levin'e uzattı.

— Ah, geldiğinize çok sevindim, dedi.

— Sevindiniz; ama burada olduğunuzu haber vermediniz. Ağabeyim de köyde benim yanımda kalıyor. Stiva'dan, sizin burada olduğunuzu bildiren kısa bir mektup aldım.

Darya Aleksandrovna hayretle:

— Stiva'dan mı? diye sordu.

— Evet. Sizin köye geçtiğinizi, size bazı yardımlarımın dokunmasına izin vereceğinizi sandığını yazıyor...

Levin böyle söyleyince birden bozuldu. Sözünü yarıda kesip arabanın yanı sıra konuşmadan yürümeye başladı. Ihlamur ağaçlarının filizlerini geçerken koparıyor, onları dişlerinin arasında eziyordu. Darya Aleksandrovna'nın bozulmasına neden, kocasının yapması gereken bazı şeyleri başkasının yapmasından hoşlanılabileceğinin düşünülebileceği kuşkusuydu. Stepan Arkadyeviç'in bu davranışı, aile işlerine başkalarını karıştırması gerçekten hiç hoşuna gitmemişti Darya Aleksandrovna'nın. Bunu Levin'in de anladığını hemen fark etti. Levin'i bu anlayışı, bu duyarlılığı yüzünden severdi zaten. Levin:

— Ben bunun, beni görmek istediğiniz anlamına geldiğini anladım kuşkusuz, dedi. Çok da sevindim. Sizin gibi kentli bir bayanın burada birtakım güçlüklerle karşılaşacağını bilmez değilim. Bir istediğiniz varsa hizmetinizdeyim.

— Oh, hayır, dedi Doli. Başlangıçta biraz güçlük çektim; ama her şey son derece güzel şimdi. (Matryona Filimonovna'yı gösterdi.) Yaşlı dadım halletti her şeyi...

Kendisinden söz edildiğini anlayan Matryona Filimonovna, Levin'e dostça, neşeyle gülümsedi. Tanıyordu Levin'i. Onun küçük hanım için iyi bir kısmet olduğunu biliyor, bu işin olmasını yürekten istiyordu. Levin'e:

— Buyrun, gelin oturun, dedi. Sıkışırız.

— Hayır, yürüyeceğim. Çocuklar, benimle kim at yarışı yapacak?

Çocuklar çok az tanıyorlardı Levin'i. Onu ne zaman gördüklerini unutmuşlardı. Ama çocukların, davranışları yapmacık olan büyüklere sık sık gösterdikleri –onlara çoğunlukla pahalıya mal olan– o tuhaf çekingenliği, soğukluğu Levin'e göstermemişlerdi. Nasıl olursa olsun, yapmacık bazen en zeki, görüşü en güçlü bir insanı bile aldatabilir. Ama yapmacık ne denli ustalıkla gizlenmiş olursa olsun, en akılsız bir çocuk bile hemen görür onu, bunu yapandan soğur. Levin'in bazı kusurları olsa bile, yapmacık yanı hiç yoktu. Bu nedenle çocuklar, annelerinin yüzünde gördükleri dostluğu, yakınlığı gösterdiler ona. Onun çağrısı üzerine büyüklerden ikisi hemen atladılar arabadan. Onunla birlikte –dadının, Miss Gul'ün ya da annelerinin yanında koşuyorlarmış gibi– çekinmeden koşmaya başladılar. Lili bile ona gitmek istedi. Annesi verdi onu Levin'e. Levin omzuna aldı çocuğu, öyle koşmaya başladı. Darya Aleksandrovna'ya neşeyle gülümseyerek.

— Korkmayın, korkmayın Darya Aleksandrovna! diyordu. Bir yerini incitmem, onu düşürmem olacak şey değil!

Levin'in çocuğu şefkatle saran güçlü, çevik kollarına, canlı hareketlerine bakınca rahatladı. Darya Alekesandrovna. Neşeyle gülümseyerek izlemeye başladı onu.

Levin burada, köyde çocukların, her zaman cana yakın bulduğu Darya Aleksandrovna'nın yanında çocuksu bir neşeli ruhsal durum içine girmişti gene. Darya Aleksandrovna'nın onda pek sevdiği o çocuksu neşeli halini

almıştı. Çocuklarla koşarken onlara nasıl koşulacağını öğretiyor, kötü İngilizcesi Miss Gul'ü güldürüyor, bir yandan da Darya Aleksandrovna'ya köydeki işlerinden söz ediyordu.

Yemekten sonra balkonda yalnız otururken Darya Aleksandrovna, Levin'e Kiti'den söz etmeye başladı.

— Biliyor musunuz, Kiti buraya geliyor. Yazı benim yanımda geçirecek.

Levin kızardı.

— Sahi mi? dedi.

Konuyu değiştirmek için ekledi hemen:

— İster misiniz, iki inek yollayayım size? Karşılığını ille de vermek istiyorsanız –utanmazsanız– aylık beşer ruble taksitle parasını ödersiniz.

— Hayır, sağ olun. Düzeldi artık durum.

— Öyleyse ineklerinize bir bakayım. İzin verirseniz, adamlarınıza hayvanların nasıl beslenmesi gerektiğini anlatayım. Bütün iş yemdedir çünkü.

Levin, sırf konuyu dağıtmış olmak için Darya Aleksandrovna'ya süt endüstrisinin ana prensibini anlatmaya başladı. İneğin, yemi süte çeviren bir makineden başka bir şey olmadığını, buna benzer daha bir sürü şey anlattı...

Durmadan konuşuyor, anlatıyor, öte yandan Kiti ile ilgili ayrıntıları öğrenmeyi çok istiyor, aynı zamanda da korkuyordu bunu sormaktan. Öylesine güçlükle elde ettiği iç huzurunun bozulacağından müthiş korkuyordu.

Darya Aleksandrovna isteksiz:

— Öyle ama, bütün bunlarla ilgilenmek, peşinden koşmak gerek, diyordu. Kim yapacak bunu?

Matryona Filimonovna'nın becerikliliğiyle işlerini yoluna koymuş, artık bir şeyi değiştirmek istemiyordu. Hem Levin'in köy yaşamı üzerine bilgisine de güveni yoktu. İneğin bir süt makinesi olduğu görüşünden kuşku ediyordu. Bu çeşit düşüncelerin işleri bozmaktan başka bir şeye yaramayacağı inanandaydı. Çok daha basit görünüyordu ona bunlar: Matryona Filimonovna'nın söylediği gibi, Pestruh'a, Belopana'ya daha çok yem ve kepek verilmesi, çamaşırcı kadının ineği için aşçının mutfaktan götürdüğü artıkların götürülmesine engel olunması yeterdi. Apaçık bir şeydi

bu. Oysa Levin'in un ve ot yemi üzerine öne sürdüğü düşünceleri anlaşılmazdı, inandırıcı değildi. Daha önemlisi de, Kiti'den söz etmek istiyordu.

X

Doli, bir sessizlikten sonra:

— Kiti yalnızlıktan, huzurdan başka bir şey istemediğini yazıyor, dedi.

Levin heyecanlı:

— Sağlık durumu nasılmış? diye sordu. Biraz düzelmiş mi?

— Tanrı'ya şükürler olsun, iyileşti. Onda ince hastalık olduğuna bir an bile inanmamıştım zaten.

Levin:

— Ah, çok sevindim! dedi.

Bunu söylerken, sonra susup yüzüne bakarken Levin'in yüzünde dokunaklı, umutsuz bir şey fark etmişti Doli.

Dudaklarında her zamanki içten, biraz şakacı gülümsemesi:

— Bakın Konstantin Dmitriç, dedi. Niçin kızıyorsunuz siz Kiti'ye?

— Ben mi? diye sordu Levin. Kızdığım falan yok.

— Hayır, kızıyorsunuz. Moskova'dayken niçin onlara da, bize de uğramadınız öyleyse?

Levin kulaklarına kadar kızardı.

— Darya Aleksandrovna, dedi. Böylesine temiz yürekliyken sizin bile bunu anlayamamanıza şaşıyorum. Nasıl oluyor da acımıyorsunuz bana, biliyorken...

— Neyi biliyorum?

Levin:

— Evlenme önerimin reddedildiğini... dedi.

Bir dakika öncesine kadar Kiti'ye duyduğu tatlı duygu yerini nefrete, gücenme duygusuna bırakmıştı. Darya Aleksandrovna:

— Nereden çıkardınız bildiğimi? diye sordu.

— Herkes biliyor çünkü.

— Bunda yanılıyorsunuz işte. Tahmin ediyordum; ama bilmiyordum.

— Ya! Şimdi biliyorsunuz artık.

— Aranızda Kiti'ye acı veren bir şeyin geçtiğini biliyordum o kadar. Kiti bundan hiç söz etmemem için yalvarmıştı bana. Bunu bana söylemediyse hiç kimseye söylememiştir. Ne oldu? Anlatsanıza.

— Ne olduğunu söyledim.

— Ne zaman evlenme önerdiniz ona?

— Size son gelişimde.

Darya Aleksandrovna:

— Bakın ne diyeceğim, dedi. Çok acıyorum ona, çok... Sizin gururunuz incindi yalnızca.

— Belki, dedi Levin; ama...

Darya Aleksandrovna kesti sözünü:

— Ama çok acıyorum zavallı Kiti'ye. Şimdi anlıyorum her şeyi...

Levin kalkarken:

— Neyse Darya Aleksandrovna, dedi. Bağışlayın beni. Hoşçakalın. Gene görüşürüz.

Darya Aleksandrovna, Levin'in kolundan tuttu.

— Hayır, durun biraz. Durun, oturun.

Levin oturdu.

— Lütfen söz etmeyelim bundan, lütfen, dedi.

Ama içine gömdüğünü sandığı umudun, yüreğinde kıpırdadığını hissediyordu.

Darya Aleksandrovna:

— Sizi sevmeseydim, diye başladı. Tanımasaydım sizi. (Gözleri dolu dolu olmuştu.) Sizi tanıyorum...

Ölü sandığı bu duygu Levin'in yüreğinde giderek daha çok canlanıyordu. Bütün ruhunu sarıyordu.

— Evet, şimdi anladım her şeyi, diye sürdürdü konuşmasını Darya Aleksandrovna. Siz anlayamazsınız bunu. Özgür, seçici durumda olan siz

erkekler kimi sevdiğinizi açık seçik bilirsiniz her zaman. Ama sürekli bekleyiş içinde olan bir genç kız, genç kız utangaçlığı olan, sizi yalnızca uzaktan gören, her şeyi kendisine anlatılanlardan bilen bir genç kız ne söylemesinin gerektiğini bilmez, bilmemelidir...

— İnsanın yüreği istemedikten sonra...

— Hayır, yüreği ister; ama düşünün bir kere: Siz erkekler gözünüze kestirdiğiniz bir kızın evine gidersiniz, yaklaşırsınız ona, iyice incelersiniz onu, beklersiniz. Onu sevdiğinizi anladıktan sonra evlenme önerisinde bulunursunuz...

— Hiç de öyle değildir.

— Öyle olmaması bir şeyi değiştirmez. İyice sevmeye başladığınız ya da beğendiğiniz iki kızdan birini daha çok sevdiğinizi anladığınız zaman açılırsınız... Oysa kıza bir şey sormazlar. Seçimi kendisinin yapmasını isterler ondan; ama seçim yapamaz o, yalnızca "evet" ya da "hayır" diye yanıtlar ona sorulan soruyu.

Levin, "Öyle," diye geçirdi içinden. "Vronski ile benim aramda bir seçim." Ruhunda canlanmakta olan ölü gene öldü. Yüreği sızlıyordu şimdi.

— Darya Aleksandrovna, dedi. Böyle giysi ya da –ne bileyim– armağan seçer insan, aşk değil. Seçim yapılmıştır, böylesi daha iyi... Geriye dönüş olamaz artık...

Darya Aleksandrovna:

— Ah, gurur, hep gurur! dedi. (Darya Aleksandrovna, yalnız kadınların bildiği o duygunun yanında öylesine düzeysiz olan bu duygusu için Levin'i küçük görüyormuş gibi konuşuyordu.) Siz Kiti'ye evlenme önerisinde, o yanıt veremeyecek durumda olduğu bir anda bulundunuz. Kararsızlık içindeydi. Sizi mi, Vronski'yi mi seçeceğine karar veremiyordu... Onu her gün görüyordu, sizi ise uzun zaman görmemişti. Kiti birkaç yaş daha büyük olsaydı... Söz gelimi, onun yerinde ben olsaydım, benim için kararsızlık söz konusu olmazdı. Hiç ısınamamıştım o adama. Haklı olduğum da anlaşıldı sonunda.

Levin, Kiti'nin yanıtını anımsadı. Hayır, olmayacak bir şey bu... demişti.

Levin soğuk:

— Darya Aleksandrovna, dedi. Bana beslediğiniz güven değerlidir benim için. Ne var ki, yanılıyorsunuz sanıyorum. Ama haklı da olsanız, haksız da, öylesine küçümsediğiniz bu gurur, Katerina Aleksandrovna üzerine düşünmeyi benim için olanaksız kılıyor... Anlıyor musunuz, kesinlikle olanaksız.

— Yalnız bir şey daha söyleyeceğim: Çocuklarım kadar sevdiğim kız kardeşimden söz ettiğimi biliyorsunuz. Sizi sevdiğini söylemiyorum. O anda size olumsuz yanıt vermesinin bir anlamı olamayacağını söyledim yalnızca.

Levin ürperdi.

— Bilmiyorum! dedi. İçimi nasıl sızlattığınızı bilseydiniz bir! Şu anda hissettiklerim, çocuğu ölmüş bir anneye, yavrusu yaşasaydı şimdi öyle olacağını, onu şöyle seveceklerini söylediklerinde kadıncağızın hissedeceklerinin aynısıdır. Öldü artık çocuk, öldü, öldü...

Darya Aleksandrovna, Levin'in heyecanına bakarak acı acı gülümsedi.

— Ne komiksiniz!

Dalgın, sürdürdü konuşmasını:

— Evet, her şeyi daha iyi anlıyorum şimdi. Peki, Kiti buradayken hiç gelmeyecek misiniz bize?

— Gelmeyeceğim. Katerina Aleksandrovna'dan kaçmayacağım kuşkusuz. Ama –elimden geldiğince– ondan uzak durup canını sıkmamaya çalışacağım.

Darya Aleksandrovna, Levin'in yüzüne sevgiyle baktı.

— Çok, çok komiksiniz, diye ekledi. Pekâlâ, bu konuda hiç konuşmamış olalım.

Darya Aleksandrovna, yanına gelen kız çocuğuna döndü. Fransızca:

— Niçin geldin Tanya? dedi.

— Küreğim nerede anneciğim?

— Ben Fransızca konuşuyorum seninle, sen de Fransızca karşılık vermelisin.

Kız söylemek istedi; ama küreğin Fransızcasını unutmuştu. Annesi söyledi ona. O da küreğini nerede bulabileceğini Fransızca sordu. Hiç

hoşlanmamıştı bundan Levin.

"Çocuklarıyla niçin Fransızca konuşuyor?" diye geçirdi içinden. "Ne yapmacık bir şey bu! Çocuklar da hissediyorlar bunu. Fransızca öğretirken, içtenlikten uzaklaştırıyorlar onları." Levin, Darya Aleksandrovna'nın da aynı şeyi belki yirmi kez düşündüğünü; ama –onları içtenlikten uzaklaştırmak pahasına– çocuklarının Fransızca öğrenmeleri için bunu zorunlu saydığını bilmiyordu.

— Nereye gidiyorsunuz böyle acele? Oturun biraz daha.

Levin çaya kadar kaldı. Ama neşesi kaybolmuştu artık. Sıkılıyordu.

* * *

Levin çaydan sonra arabayı hazırlamalarını söylemek için antreye gitti. Döndüğünde Darya Aleksandrovna'yı heyecanlı, yüzü allak bullak, gözleri yaşlı buldu. Levin dışarıdayken Darya Aleksandrovna için onun bugünkü mutluluğunu, çocuklarından hoşnutluğunu bir anda yok eden bir olay olmuştu: Grişa ile Tanya taç için atışmışlardı. Çocuk odasından gelen çığlıkları duyunca koşarak gitmişti oraya. Korkunç bir durumda bulmuştu onları: Tanya, Grişa'nın saçlarına yapışmış, Grişa da –yüzü öfkeden allak bullak– yumruklarını rastgele indiriyordu. Bu durumu görünce Darya Aleksandrovna'nın yüreğinde bir şey koptu sanki. Dünyasını kara bulutlar kapladı sanki: Öylesine övündüğü çocukları olağan çocuklar değildi yalnızca, kötüydüler bile... kaba, yabani davranışları olan, kötü terbiye edilmiş, huysuz çocuklar...

O anda başka bir şeyden söz edemezdi Darya Aleksandrovna.

Mutsuzluğunu Levin'e açmamak da elinde değildi.

Levin onun çok üzgün olduğunu görünce, bunun kötüye işaret olmadığını, her çocuğun kavga ettiğini söyledi. Anlatmaya çalıştı ona. Ama bunu söylerken içinden şöyle düşünüyordu: "Hayır, ben Fransızca konuşmayacağım çocuklarımla. Yapmacığa kaçmayacağım: Ama böyle olmayacak benim çocuklarım. Çocukları bozmamak, onların güzel olmalarına yeter. Evet, benim çocuklarım böyle olmayacak."

Levin gitmek isteyince Darya Aleksandrovna artık tutmadı onu.

XI

Temmuzun ortalarında, Levin'in kız kardeşinin Pokrovski'ye yirmi versta uzaktaki köyünün muhtarı çiftlik işlerinin son durumu, otun biçilmesi üzerine bilgi vermek için Levin'e geldi. Kız kardeşinin arazisinden elde edilen gelirin büyük bölümü sulak çayırlardan alınıyordu. Önceki yıllar köylüler, otunu biçmek için hektar başına yirmi ruble veriyorlardı. Levin, buranın yönetimini eline aldıktan sonra durumu incelemiş, otun çok daha fazla ettiğini görünce fiyatı hektar başına yirmi beş rubleye çıkarmıştı. Köylüler bu fiyatı vermemişlerdi. Levin, onların öteki alıcılara da engel olduklarından kuşkulanmış, bu kez kendi gitmişti oraya. Çayırları – bazılarını kirayla bazılarını yarıcı usulü– dağıtmıştı. Kendi köylüleri bütün güçleriyle engel olmaya çalışmışlardı buna. Ama yürümüştü işler gene, birinci yıl iki kat fazla gelir sağlanmıştı çayırlardan. Önceki yıl da, geçen yıl da aynı engelleme sürmüş; ama durum değişmemişti. Bu yıl köylüler üçte bir paya bütün otu biçmeyi üzerlerine almışlardı. Şimdi de muhtar, otun biçildiğini, yağmurdan korktuğu için kâtibi çağırıp otu böldüğünü, mal sahibine on bir yığın yapıldığını bildirmeye gelmişti. Bütün çayırdan ne kadar ot alındığı sorusuna muhtarın verdiği belirsiz yanıtlardan, muhtarın otu bölmekte böylesine acele etmesinden, konuşmasından Levin bu işte bir bit yeniği olduğunu hissetmiş, duruma bakmak için kendi oraya gitmeye karar vermişti.

Levin öğle vakti geldi köye. Atını, ağabeyinin beslemesi bir kadının kocası yaşlı arkadaşının evinin önünde bırakıp içeri girdi.

Otun biçilmesiyle ilgili ayrıntıları öğrenmek için aralıktaki ihtiyarın yanına gitti. Konuşkan bir insan olan ihtiyar Parmeniç, sevgiyle karşıladı Levin'i. Arılarıyla, bu yılki oğulla ilgili her şeyi ayrıntılarıyla anlattı ona. Ama Levin'in ot üzerine sorularına belirsiz, isteksiz yanıtlar verdi. Kuşkularında haklı olduğuna daha da inandırdı Levin'i bu. Çayıra gidip yığınlara baktı. Yığınlardan ellişer araba ot çıkmazdı. Levin, köylülerin oynadığı oyunu ortaya çıkarmak için ot taşıyan arabaları hemen çağırmalarını, bir yığını ambara taşımalarını emretti. Yığından ancak otuz iki araba çıktı. Levin, muhtarın, otun çok sulu olduğu için yığında ezildiğine onu inandırmak için döktüğü dillere, otu dürüstçe

bölüştürdüklerine ettiği yeminlere aldırmadan, dediğinde diretti. Onun emri olmadan otu bölüştürdükleri için her yığında elli araba ot olduğunu kabul etmeyeceğini bildirdi. Uzun tartışmalardan sonra, bu on bir yığını köylülerin ellişer arabalık olarak kendi üzerlerine almalarına, sonra mal sahibine ona göre yeniden ot ayırmalarına karar verildi. Yığınların bölünmesi ikindiye dek sürdü. Otun ayrılmasından sonra Levin, öteki işlerle ilgilenmesini kâtibe tembihleyip sarısalkım dalıyla işaretlenmiş bir ot yığınının üzerine oturdu, köylülerin harıl harıl çalıştıkları çayırı izlemeye koyuldu.

Derenin kıvrım yaptığı yerde, küçük bataklığın ötesinde renk renk giysili köylü kadınlar dizilmiş, neşeyle bağıra çağıra ot biçiyorlardı. Otlar şöyle bir sallanıyor, sonra parlak yeşil bir sıra yaparak uzanıyorlardı yere. Kadınların arkasından ellerinde yabalarla erkekler yürüyorlar, onların geçtikleri yerlerde ot sıraları geniş, kabarık yığınlara dönüşüyorlardı. Solda, otu toplanmış çayırda arabalar gürültüyle gidip geliyor, ot yığınları birbiri arkasından kayboluyor, yüklü arabalar uzaklaşıyorlardı.

Levin'in yanına oturmuş bir ihtiyar:

— Hava bozmadan bitecek iş! dedi. Ot çok güzel olacak! (Yığın yapan köylüleri gösterdi) Topladıkları ot değil sanki! Ördek yavruları, yerden yem toplar gibi topluyorlar. Öğleden bu yana yarısından çoğunu topladılar.

Arabanın önünde ayakta durmuş, örme dizginleri sallayarak yanlarından geçen bir gence seslendi:

— Son mu bu?

Delikanlı atı yavaşlatıp seslendi:

— Son baba!

Yanında oturan al yanaklı, gülümseyen kadına –o da gülümseyerek– baktı, sürdü atı. Levin:

— Kim bu? dedi. Oğlun mu?

İhtiyar, dudaklarında sevgi dolu bir gülümsemeyle:

— En küçüğüm, dedi.

— Yaman delikanlı.

— Öyledir efendim.

— Evli mi?

— Evet. Kutsal Filip yortusunda iki yıl oldu.

— Çocuğu falan?

— Ne çocuğu efendim! Tam bir yıl bir şey anlamadı zaten. Sonra çok sıkılgandır.

İhtiyar, konuyu değiştirmek için:

— Ot çok güzel efendim! diye ekledi. Bundan iyisi can sağlığı doğrusu...

Levin, Vanka Parmenof ile karısına daha bir dikkatli baktı. Biraz ötede yığın yapıyorlardı. İvan Parmenof arabanın üzerinde ayakta duruyor, genç ve güzel karısının önce kucakla, sonra yabayla verdiği otları düzeltiyor, ayaklarıyla çiğneyerek bastırıyordu. Genç kadın rahat çalışıyordu. Neşeliydi, becerikliydi. Sıkışmış ot yabaya ilk anda gelmiyordu. Kadın önce şöyle bir kabartıyordu yabasıyla; sonra bedeninin bütün ağırlığıyla birden yükleniyordu yabanın üzerine; kırmızı kuşak sarılı belini –dolgun göğüslerini biraz başörtüsünün altından çıkararak– hemen doğruluyor, yabanın sapını tuttuğu eline çabuk bir hareketle yer değiştirerek otu kaldırıyor, arabaya koyuyordu. İvan –karısını bir an önce bu yükten kurtarmak istiyormuş gibi– kollarını açıp aceleyle alıyordu otu, arabanın üzerine yayıyordu. Kadın, son otları da tırmıkla toplayıp verdikten sonra ensesine dolan çöpleri silkeledi, güneşte yanmamış beyaz alnına düşmüş başörtüsünü düzeltti, otu bağlamak için arabanın altına girdi, İvan nasıl bağlayacağını anlatıyordu ona. Karısının söylediği bir şeye kahkahayla gülmeye başladı. İkisinin de yüzünde, yeni uyanmış güçlü, genç bir aşk okunuyordu.

XII

Sonunda bağladılar arabayı. İvan aşağı atladı. Besili, dinç atı dizgininden tutup yürüdü. Kadın tırmığı arabanın üzerine attı, kollarını sallayarak, canlı adımlarla, biraz ötede toplanmış, türkü söyleyen kadınların yanına yürüdü. İvan yola çıkıp öteki arabalarla sıraya girdi. Kadınlar, tırmıkları omuzlarında, hepsinin yüzü pırıl pırıl, neşeyle bağırıp çağırarak arabaların arkasından yürüyorlardı. Sıtma görmemiş bir kadın sesi bir türküye başlamıştı. Yinelenen bölüme kadar söyledi türküyü, sonra sağlıklı, inceli kalınlı, elli kadar Kadın sesi birden aynı türküye başından başladı.

Kadınlar türkü söyleyerek yaklaşıyorlardı Levin'e. Levin, bir neşe bulutunun üzerine doğru geldiğini hissediyordu. Bulut geldi, geldi, sardı onu. Üzerinde uzandığı ot yığınını da, öteki yığınları da, bütün çayırı da, uzaktaki tarlayı da kapladı... Her şey bu neşeli türküyle çınlıyordu. Levin, bu sağlıklı neşeye imreniyor, ona katılmak istiyordu. Ama bir şey yapamazdı. Yatmaktan, bakmaktan, dinlemekten başka bir şey gelmezdi elinden. Köylüler gözden kaybolduktan, sesleri duymaz olduktan sonra yalnızlığı, avareliği, bu dünyaya düşmanlığı yüzünden üzerine bir hüzün çöktü.

Ot için onunla en çok tartışan köylülerin bazıları –hakaret etmişti onlara, onlar da aldatmak istemişlerdi onu– evet, o köylülerden bazıları neşeyle selam vermişlerdi ona. Ona karşı bir düşmanlıklarının olmadığı, olmayacağı belliydi. Bakışlarında onu aldatmak istedikleri için bir pişmanlık olmadığı gibi, böyle bir şeyin gölgesi bile yoktu. O gölge, topluca, neşeyle çalışmanın denizinde kaybolup gitmişti. Tanrı bir gün vermişti onlara, güç de vermişti. Günü de, gücü de, çalışmak için vermişti onlara. Armağanları da bu çalışmanın içindeydi. Kim için çalışıyorlardı? Bu çalışmanın ürünü ne olacaktı? Önemsizdi bunlar...

Levin'in bu yaşamı haz duyarak izlediği böyle yaşayanlara imrendiği çok olmuştu. Ama bugün ilk kez –özellikle İvan Parmenof'un genç karısına davranışını görünce– çekilmez, boş, yapmacık dolu yaşamını bu temiz, güzel, toplu çalışma yaşamıyla değiştirmesi gerektiğini ilk kez bugün düşünmüştü.

Yanında oturan ihtiyar evine gitmişti çoktan. Köylüler dağılmışlardı. Evleri yakın olanlar evine gitmiş, uzak köylerden gelenler akşam yemeklerini yemek, sonra yatıp uyumak için çayırda toplanmışlardı. Köylülerin fark etmedikleri Levin ot yığınının üzerinde yatıyor, onları izliyor, dinliyor, düşünüyordu. Gecelemek için çayırda kalan köylüler, kısa yaz gecesi boyunca hiç uyumadılar. Yemekten sonra, önce neşeli konuşmalar, kahkahalar duyuldu, sonra gene türküler, kahkahalar...

Koca gün sabahtan akşama dek çalışmak onlarda neşeden başka bir iz bırakmamıştı. Ortalık aydınlanmadan önce her şey sustu. Yalnızca, bataklıkta hiç susmayan kurbağaların sesiyle şafak sökmeden önce çayırdan yükselen sabah sisinin içinde, atların kişnemeleri duyuluyordu. Levin daldığı düşüncelerden ayrılıp kalktı ot yığınından, yıldızlara bakınca sabahın yaklaştığını anladı.

Levin, bu kısa gecede düşündüklerini, hissettiklerini anımsamaya çalışarak, "Peki ne yapacağım? Nasıl yapacağım bunu?" diye sordu kendi kendine. Düşündükleri, hissettikleri üç kolda gelişmişti. Birincisi, eski yaşayışını, hiçbir şeye yaramayan bilgisini, görgüsünü bırakmaktı. Bu bırakış haz veriyordu ona. Bu kolay, basitti onun için. Öteki düşünceleri, şimdi yaşamayı istediği yaşamla ilgiliydi. Bu yaşamın sadeliği, temizliği, dürüstlüğü açıktı. Yokluklarını öylesine derinden hissettiği kendi kendinden hoşnutluğu, huzuru, gururu, bu yaşamda bulacağından kuşkusu yoktu. Ama düşüncelerinin üçüncü kolu, eski yaşamını bırakıp yeni bir yaşama nasıl başlayacağı sorunu çevresinde dolanıyordu. Bir şey düşünemiyordu burada. "Evlenmek, bir iş tutmak, çalışmak zorunda kalmak! Pokrovski'yi bırakmalı mıyım? Bir parça toprak mı almalıyım? Halk meclisine üye mi olmalıyım? Köylü bir kadınla mı evlenmeliyim? Nasıl yapacağım bunu? (Kendi kendine bu soruları soruyor, yanıt bulamıyordu.) Ama bütün bir gece uyumadım, doğru dürüst düşünemem şimdi. Sonra veririm kararımı. Yalnız bir şeyi kesinlikle biliyorum: Bu gece, kaderimi değiştirdi. Aile yaşamı üzerine şimdiye dek kurduğum hayallerin hepsi saçma, boş. Oysa bu çok çok daha basit, çok daha güzel."

Tam başının üzerinde beyaz bulutların oluşturduğu sedef gibi parlak, tuhaf yuvarlağa bakarak, "Ne hoş!" diye düşündü. "Bu güzel gecede her şey ne güzel! Ne zaman oluştu bu yuvarlak? Demin bakmıştım gökyüzüne, böyle bir şey yoktu orada. Yalnızca iki beyaz çizgi vardı. Evet, yaşam üzerine benim düşüncelerim de böyle, farkına varmadan değişti!"

Çayırdan çıktı, şoseden köye doğru yürüdü. Yumuşak bir rüzgâr çıkmıştı. Kurşuni bir alacakaranlık vardı. Çoğunlukla şafak sökmesinden önceki, aydınlığın karanlığı yendiği o görkemli andı bu.

Levin, üşüdüğü için omuzlarını kaldırmış, yere bakarak hızlı hızlı yürüyordu. Bir çıngırak sesi duydu. "Ne bu? Biri geliyor," diye geçirdi içinden, başım kaldırdı. Şosede kırk adım önünde karşıdan dört atlı bir kupa arabası geliyordu. Yandaki atlar tekerlek izlerinden kaçmak için içeri kaçıyorlar; ama arabacı yerinde yan oturmuş usta arabacı, tekerlekler düz yere gelecek biçimde sürmeyi başarıyordu arabayı.

Levin arabayı görmüş, arabanın kimin olabileceğini düşünmeden içine dalgın bakmıştı.

Köşede yaşlı bir kadın uyuyordu. Pencerenin önünde –besbelli uykudan yeni uyanmış– bir kız, iki eliyle beyaz şapkasının kurdelelerini tutmuş, oturuyordu. Kızın aydınlık, dalgın yüzünde Levin'e yabancı, karmakarışık, çok güzel bir ruhsal dünyanın izleri vardı. Pencereden kızıl ufka bakıyordu.

Araba tam geçiyordu ki, içtenlik okunan bir çift göz Levin'e döndü. Kız tanımıştı onu, güzel yüzünü şaşkınlık dolu bir sevinç aydınlatmıştı.

Yanılmış olamazdı Levin. Bu bir çift göz tekti dünyada. Onun için yaşamın bütün anlamını da, ışığını da kendinde toplayabilecek tek yaratık vardı dünyada. O idi bu. Kiti idi. Levin onun tren istasyonundan Yerguşovo'ya gittiğini anlamıştı. Uykusuz geçen bu gecede Levin'i heyecanlandıran her şey, verdiği bütün kararlar bir anda yitip gitmişti. Bir köylü kadınla evlenmeyi kurduğunu tiksintiyle anımsadı. Ona son zamanlarda öylesine acı veren yaşamla ilgili soruların yanıtı yalnızca oradaydı.

Kiti dönüp bakmadı ona. Arabanın yay sesleri duyulmaz olmuştu artık. Uzaktan çıngırak sesi işitiliyordu yalnızca. Köpeklerin havlamalarından arabanın köyü de geçtiği anlaşılıyordu. Sonra bomboş tarlalar kaldı, her yanda. Köyden uzakta, ıssız şosede yalnız başına yürüyen, her şeye yabancı, her şeyden uzak Levin...

Demin haz duyarak izlediği, onun için bu gece düşündüklerinin, hissettiklerinin temsilcisi, sedef yuvarlığı gene orada bulacağı umuduyla gökyüzüne baktı. Öyle bir şey yoktu artık gökyüzünde. Orada, ulaşılamayacak kadar yükseklerde esrarlı bir değişiklik olmaktaydı. Sedef yuvarlağın izi bile kalmamıştı. Küçük küçük bulut parçalarından oluşmuş,

gökyüzünün yarısını kaplayan dümdüz bir halı vardı yalnızca. Gökyüzü yavaş yavaş maviliğine bürünüyor, aydınlanıyor, Levin'in soru dolu bakışına hep o yumuşaklığıyla; ama aynı zamanda ulaşılmazlığıyla karşılık veriyordu.

"Hayır" dedi kendi kendine Levin. "Bu yaşam ne denli yalın, ne denli güzel, çalışmayla ne denli dolu olursa olsun, değiştiremem, yaşayışımı. Seviyorum onu. "

XIII

Aleksey Aleksandroviç'in çok yakınlarından başka hiç kimse bu soğuk, ağırbaşlı insanın, kişiliğine taban tabana zıt bir zayıflığının olduğunu bilmezdi: Çocuk ya da kadın gözyaşına dayanamazdı. Onların gözlerini yaşlı görünce eli ayağı dolaşır, bir şey düşünemez olurdu. Bürosunun yöneticisi de sekreteri de bunu bildikleri için kadın ziyaretçilere, işlerinin bozulmamasını istiyorlarsa sakın ağlamamaları uyarısında bulunurlardı. "Kızar, dinlemez sizi," derlerdi. Gerçekten de, gözyaşının Aleksey Aleksandroviç üzerinde yarattığı sinir bozukluğu hemen öfkeye dönüşürdü. Bu durumlarda çoğunlukla, "Bir şey gelmez elimden. Lütfen çıkın!" diye bağırırdı.

Yarışlardan dönerlerken Anna ona Vronski'ye olan duygularını açıp da, elleriyle yüzünü kapayıp ağlamaya başlayınca, Aleksey Aleksandroviç –Anna'ya olan büyük öfkesine karşın– gözyaşı görünce her zaman olduğu gibi, ruhunun altüst olduğunu hissetti gene. Duygularını o anda belli etmenin içinde bulundukları duruma uygun düşmeyeceğini bildiği için kendini tutuyor, bu yüzden hiç kıpırdamıyor, Anna'ya bakmıyordu. Yüzündeki, Anna'yı öylesine şaşırtan o tuhaf ölü anlatım da bundandı işte.

Eve geldiklerinde Anna'yı indirmişti Aleksey Aleksandroviç. Kendini zorlayıp her zamanki kibarlığıyla, "Hoşçakal" demişti.

Ağzından ona, herhangi bir zorunluluk yüklemeyen birkaç sözcük çıkmıştı. Kararını yarın bildireceğini söylemişti.

Karısının, en kötü kuşkularını doğrulayan sözleri Aleksey Aleksandroviç'in yüreğine korkunç bir sızı saplamıştı. Anna'nın gözyaşının onda uyandırdığı o tuhaf acıma duygusu bu sızıyı daha da artırmıştı. Ama arabada yalnız kalınca bu acıma duygusundan da, son zamanlarda ona acı veren kuşkularından da, kıskançlık acılarından da kurtulduğunu hissetti. Bu hem şaşırttı onu, hem sevindirdi.

Uzun zamandır ağrıyan dişini çektiren bir insanın o anda hissedeceklerini hissediyordu. Kocaman, başından bile büyük bir şeyin çenesinden korkunç bir ağrıyla koparılıp alındığını hisseder hasta. Sonra, mutluluğuna inanamayarak, onun dünyasını bunca zamandır zehir eden, bütün dikkatini

toplayan şeyin artık var olmadığını; eskisi gibi gene yaşayabileceğini hisseder. Aleksey Aleksandroviç de aynı şeyi hissetmişti. Korkunç, tuhaf bir acıydı içindeki. Ama geçmişti artık. Gene yaşayabileceğini, karısından başka şeyleri de düşünebileceğini hissediyordu.

Kendi kendine, "Şerefsiz, kalpsiz, dinsiz, kötü kadın!" diyordu. "Eskiden beri biliyordum bunu, eskiden beri farkındaydım ya, ona acıdığım için aldatıyordum kendimi." Gerçekten de, eskiden beri bunun farkında olduğunu düşünüyordu: "Şimdiye dek ona hiçbir şeyiyle kötü görünmeyen aile yaşamının ayrıntılarını anımsıyordu. Bu ayrıntılar Anna'nın eskiden beri kötü olduğunu gösteriyordu şimdi. Kendi kendine şöyle diyordu: "Yaşamımı onunkiyle birleştirmekle hata ettim. Ama kötü bir şey yok bu hatamda, bu yüzden de mutsuz sayılmam. Suçlu ben değilim, o. Ama ilgilendirmez beni artık. Benim için o yoktur artık."

Anna'yı da, oğlunu da, –Anna'ya olduğu gibi oğluna karşı da değişmişti duyguları– ilgilendiren şeyler onu ilgilendirmiyordu artık. Düşündüğü tek şey vardı şimdi: Bu düşüşüyle Anna'nın onun üzerine bulaştırdığı çamurdan en iyi, en uygun, en zararsız biçimde nasıl silkinecek, dürüst, topluma yararlı çalışmayla dolu yaşamını nasıl sürdürecekti?

Yüzü giderek daha çok bulutlanıyordu. Kendi kendine, "Aşağılık bir kadın, bir suç işlemişse ben mutsuz sayılamam bunun için," diyordu. Yalnız, onun beni soktuğu kötü durumdan en iyi çıkış yolunu bulmalıyım. Bulacağım da. Bu duruma düşen ne ilk kocayım, ne de son." Aleksey Aleksandroviç, Menelas'ın Güzel Helene'inden başlamak üzere tarihe geçmiş kadın ihanetlerinin yanında, yüksek sosyetede bilinen kadın ihanetlerini de düşünüyordu. "Daryalof, Poltavski, Prens Karibanof, Kont Paskudin, Dram... Evet, Dram bile... Böylesine dürüst, çalışkan bir insan olan Dram bile... Semyonof, Çagin, Sigonin... Tutalım mantıksız bir *ridicule*[51] çöküyor bu insanların üstüne. Ama felaketten başka bir şey görmedim ben bunda şimdiye dek. Hep acıdım..." Böyle diyordu kendi kendine Aleksey Aleksandroviç. Oysa gerçek değildi bu, bu çeşit felaketlere hiçbir zaman acımamıştı. Ama kendini yüksek gördüğü ölçüde, kocasına ihanet eden daha çok kadın anımsıyordu. "Herkesin uğrayabileceği bir felakettir bu. Benim başıma da geldi aynı felaket, önemli olan bu durumun en iyi biçimde nasıl geçiştirileceğidir yalnızca." Onun durumuna düşen insanların nasıl davrandıklarını ayrıntılarıyla düşünmeye başlamıştı.

"Daryalof düello etti..."

Gençliğinde –korkak bir insan olduğu, bunu da çok iyi bildiği için– düello Aleksey Aleksandroviç'i hayli düşündürmüştü. Ona yöneltilmiş bir tabancayı dehşet duymadan düşünemezdi. Ömründe hiç silah kullanmamıştı. Delikanlılık çağında sık sık düşünmüştü düello üzerine. Yaşamını tehlikeye atmasını gerekli kılan durumlarda hayal etmişti kendini. Bu duygusunu başarıya ulaştıktan, toplum içinde kendine sağlam bir yer edindikten sonra unutmuştu. Ama alışık olduğu duygu üste çıkmıştı gene. Korkaklığın verdiği dehşet şimdi öylesine güçlüydü ki, –kesinlikle düello etmeyeceğini bilmesine karşın– düello konusunu enine boyuna düşünüyordu.

"Hiç kuşku yok, birçok kimsenin –bu birçok kimsenin arasında düşüncelerine Aleksey Aleksandroviç'in değer verdiği insanlar da vardı– evet birçok kimsenin düelloyu kötü bir şey sayabileceği kadar (oysa İngiltere'de böyle değil) vahşi midir toplumumuz? Ama ne sonuç elde edilecek? Tutalım, düelloya çağıralım onu –Aleksey Aleksandroviç, Vronski'yi düelloya çağıracağı günün gecesini nasıl geçireceğini, ona yönelmiş tabancayı olanca canlılığıyla getirdi gözünün önüne, ürperdi, bunu hiçbir zaman yapamayacağını anladı– Tutalım, onu çağırdım düelloya, tutalım, öğrettiler bana silah kullanmasını, karşı karşıya koydular bizi, çektim tetiği. (Gözlerini kapayarak söylemişti bunu kendi kendine.) Sonunda onu öldürdüğüm anlaşıldı. (Aleksey Aleksandroviç, bu budalaca düşünceleri aklından kovmak için başını salladı.) Suçlu karımla, oğlumla ilişkime bir gün vermek için bir insanı öldürmem neden gereksin? Neye yararı olur bunun? O kadına ne yapmam gerektiğini düşünmem, bir karar vermek gerekecek gene. Yaralanırsam ya da öldürülürsem iş bitmeyecek ki! Hiç suçum yokken boşuna öldürülmüş ya da yaralanmış olacağım. Daha da anlamsız, saçma olur bu. Dahası var: Benim onu düelloya çağırmam dürüst bir davranış da olmaz. Dostlarımın beni düello yapmaya bırakmayacaklarını, Rusya'ya gerekli bir devlet adamının yaşamının tehlikeye atılmasına izin vermeyeceklerini bilmiyor muyum? Ne olacak o durumda? Şu olacak ki, işin tehlikeli noktaya varmayacağını önceden bilmeme karşın, onu düelloya çağırmakla kendime yalancı bir ün sağlamak istemiş olacağım. Dürüst bir davranış değildir bu, sahtekârlıktır. Başkalarını da, kendimi de aldatmaktır. Saçma bir şeydir düello. Hiç kimse de beklemez benden düello etmemi. Amacım onurumu korumak, görevimi engelsiz

sürdürmemi sağlamaktır." Eskiden de büyük önem verdiği görevi, Aleksey Aleksandroviç'in gözünde şimdi çok daha büyük bir önem kazanmıştı.

Aleksey Aleksandroviç düello konusunu enine boyuna düşünüp böyle bir şeyin olamayacağına karar verdikten sonra, anımsadığı bazı kocaların seçtikleri ikinci yolu düşünmeye koyuldu. Anımsadığı karı koca ayrılmalarını bir bir düşünürken (iyi bildiği yüksek sosyetede çoktu bu ayrılmalar) Aleksey Aleksandroviç bunların hiçbirinde, onun öngördüğü ayrılma amacını bulamıyordu. Bütün bu ayrılma olaylarında koca, ona ihanet eden karısını serbest bırakıyor ya da satıyor; işlediği suç yüzünden nikâh kıymaya hakkı olmayan karşı taraf da, sahte kocasıyla uydurma, sözde yasaya uygun bir ilişki kuruyordu. Aleksey Aleksandroviç kendi olayında, suçlu karısını yalnızca evinden atacak yasal ayrılmanın olanaksız olduğunu görüyordu. İçinde bulunduğu durumun çapraşık koşullarının, karısının suçluluğunun kanıtlanması için yasanın gerekli gördüğü kaba kanıtları olanaksız kıldığını hissediyordu. Bu kanıtlar elde olsa bile, toplumdaki yerinin bilinen inceliğinin bu kanıtları kullanmaya izin vermeyeceğini; bu kanıtları kullanmasının onu toplumun gözünde karısından çok düşüreceğini görüyordu.

Ayrılma girişimi düşmanlarını sevindiren, dedikoducuların yüzünü güldüren bir skandala yol açardı ancak. Onun toplumdaki önemli yerini sarsmaktan başka bir şeye yaramazdı. Asıl amaç –durumu en az zararla geçiştirmek– ayrılmakla elde edilemezdi. Üstelik, ayrılma durumunda, ayrılma girişiminde bile kadının, kocasıyla ilişkisini kesip sevgilisine gittiği de su götürmez bir gerçekti. Aleksey Aleksandroviç –şimdi karısına karşı küçümser bir umursamazlığı olduğunu bile– Anna'nın Vronski ile rahatça birleşmesini, işlediği suçun Anna'ya yararlı olmasını istemiyordu. Yalnız bu düşünce Aleksey Aleksandroviç'in sinirini bozmuştu. Bunun böyle olduğunu düşününce yüreğine saplanan acıyla arabanın içinde oturduğu koltuktan hafifçe doğrulmuş, yer değiştirmişti. Sonra tüylü yol battaniyesini üşümüş kemikli bacaklarına uzun süre sarmaya uğraşmıştı.

Kendine biraz geldikten sonra düşünmeyi sürdürdü: "Yasal ayrılmanın dışında Karibanof gibi, Paskudin gibi, şu iyi yürekli Dram gibi de yapabilirim, yani uzak dururum ondan. (Ama bu yol da, ayrılmanın neden olacağı yüz kızartıcı durumları çıkartacaktı ortaya. En önemlisi, yasal ayrılmada olduğu gibi karısını Vronski'nin kucağına atmaktı.) Hayır, olamaz

bu! (Bacaklarına yol battaniyesini sararken yüksek sesle söylemişti bunu.) Mutsuz, bedbaht olamam ben. Ama onlar ikisi mutlu olmamalıdırlar."

Bilinmezlikler içindeyken ona acı veren kıskançlık duygusu, karısının sözleriyle dişi çekildiği andan beri yoktu. Ama bu duygusunun yerini başkası almıştı: Anna'nın emeline kavuşmaması bir yana, suçunun cezasını çekmesini istiyordu. Bu duygusunu kendi kendine itiraf etmiyordu; ama ruhunun derinliklerinde Anna'nın, onun huzurunu bozduğu, onuruyla oynadığı için acı çekmesini istiyordu. Aleksey Aleksandroviç düelloyu, ayrılmayı, karısından ayrı yaşamayı, yeni baştan ayrı ayrı düşündükten, hiçbirinin olamayacağını anladıktan sonra bir tek çıkış yolunun olduğuna karar verdi: Olanları toplumdan, sosyeteden gizleyerek yanında alıkoyacaktı Anna'yı. Bu ilişkiye son vermek, en önemlisi de –bunu kendi kendine de itiraf etmiyordu– karısını cezalandırmak için elindeki olanakları kullanacaktı. "Kararımı bildirmeliyim ona. Aileyi soktuğu ağır durumu ayrıntılarıyla düşünüp öteki yolların hepsinin iki taraf için *statu quo*'dan[52] kötü olacağı sonucuna vardığımı, onun benim dediklerime noktası noktasına uyması, yani sevgilisiyle ilişkisini kesmesi koşuluyla buna razı olacağımı söylemeliyim." Kararını vermişti ki, onu doğrulayan bir düşünce daha geldi Aleksey Aleksandroviç'in aklına: "Ancak böyle yaparsam dinin buyurduğu gibi davranmış olurum," dedi kendi kendine. "Ancak karar verdiğim gibi yaparsam, kötü yola sapmış karımı başımdan atmamış, ona doğru yola dönmesi için fırsat vermiş olurum. Hatta –bu benim için ne denli ağır bir şey olursa olsun– gücümün bir bölümünü onun doğru yolu bulması, kurtulması için harcayacağım." Gerçi karısına ruhsal yönden hiç etki edemeyeceğini biliyordu Aleksey Aleksandroviç. Onu düzeltmek için harcayacağı çabaların kendi kendini aldatmaktan başka bir şeye yaramayacağını biliyordu. Bu ağır dakikaları yaşarken dini aklının ucundan bile geçirmemişti; ama verdiği karar –ona göründüğü gibi– dinin istedikleriyle uyuşunca, kararının dindarca bir karar olması ona büyük haz, bir bakıma da huzur vermişti. Böylesine önemli bir durumda bile –toplumun ilgisizliği, soğukluğu içinde bayrağını her zaman en yüksekte tuttuğu– dinin gereklerine aykırı hareket ettiğini kimsenin söyleyemeyeceğini düşünmek sevindiriyordu onu. Aleksey Aleksandroviç ayrıntıları düşünmeyi sürdürürken, karısına karşı niçin eskisi gibi davranamayacağını göremiyordu bile. Ona eski saygısını yeniden duyamazdı kuşkusuz. Ama karısı kötü, kocasına ihanet eden bir kadındı diye yaşayış düzenini bozmasını, acı çekmesini gerektiren bir neden yoktu

ortada, olamazdı da. Aleksey Aleksandroviç kendi kendine, "Evet," dedi. "Her şeyi unutturan zaman geçecek, eski ilişkiler kurulacak gene, bu sinir bozukluğum temelli geçecek. O mutsuz, bedbaht olacak; ama suç bende değil. Bu yüzden mutsuz olamam."

XIV

Arabayla Petersburg'a yaklaşırken Aleksey Aleksandroviç kararını böyle vermekle kalmamış, karısına yazacağı mektubun taslağını bile hazırlamıştı kafasında. Kapıcı odasına girip mektuplara, bakanlıktan getirilmiş evraklara baktı. Hepsini çalışma odasına getirmelerini söyledi.

Kapıcının sorusuna, ruhsal durumunun iyi olduğunu gösteren güleç bir yüzle:

— Atları çözsünler. Kimseyi kabul etmeyeceğim, gelenleri geri çevirin, diye karşılık verdi.

"Çevirin" sözcüğünü üzerine basa basa söylemişti.

Çalışma odasında iki kez bir aşağı bir yukarı gidip geldi. Yazı masasının önünde durdu. –Ondan önce gelen hizmetçi, masanın üzerindeki beş mumu yakmıştı– Parmaklarını çıtlattı. Oturdu, yazı takımlarını çıkardı. Dirseklerini masaya dayayıp başını yana yatırdı, bir dakika düşündü, sonra yazmaya başladı. Bir saniye ara vermeden yazıyordu. Karısının adını kullanmadan, Fransızca yazıyor, Rusçada olduğu gibi soğuk kaçmayan "siz" zamirini kullanıyordu:

> "Son konuşmamızda, konuşmamızın konusuyla ilgili kararımı sonra bildireceğimi söylemiştim. Durumu enine boyuna düşündükten sonra, size verdiğim sözü yerine getirmek için bu mektubu yazıyorum. Kararım şudur: Davranışınız ne denli kötü olursa olsun, yukarının bizi birbirimize bağladığı bağları koparıp atmak hakkını görmüyorum kendimde. Aile, eşlerden birinin kaprisiyle, keyfiyle, hatta suçuyla yıkılamaz. Bizim evlilik yaşamımız da şimdiye dek olduğu gibi sürüp gitmelidir. Bu benim için sizin için oğlunuz için gereklidir. Bu mektubun nedeni olan şey yüzünden pişmanlık duyduğunuzdan, ayrılmamızı gerektiren nedeni kökünden koparıp atmakta, geçmişi unutmakta bana yardımcı olacağınızdan kuşkum yok. Tersi durumda sizi de, oğlunuzu da nelerin beklediğini tahmin edersiniz. Bütün bunları daha ayrıntılarıyla görüştüğümüzde konuşabileceğimizi umuyorum. Yazlık sezonu sona ermek üzere olduğundan, bir an önce, en geç salıya kadar Petersburg'a taşınmanızı rica ediyorum.

Taşınmanız için gerekli emirleri vereceğim. Bu ricamın yerine getirilmesine büyük önem verdiğimi unutmamanızı dilerim.

A. Karenin

Not: İhtiyaçlarınız için gerekli olabilecek parayı da bu mektupla yolluyorum."

Mektubu okudu, hoşnut kaldı. Para yollamayı unutmaması özellikle hoşuna gitmişti. Sert söz de, azar da yoktu; ama hoşgörü de yoktu. En önemlisi, eskiye dönüş için bir köprü vardı. Mektubu katladı, kat yerlerini büyük fildişi kitap açacağıyla bastırdı, parayla birlikte zarfa koydu. Güzel yazı takımlarını kullandığı zamanlar her zaman duyduğu hazla bastı zile. Gelen uşağa:

— Odacıya söyle, yarın yazlığa gidip bunu Anna Arkadyevna'ya versin, dedi.

Kalktı. Uşak:

— Başüstüne efendim, dedi. Odanıza çay ister misiniz?

Aleksey Aleksandroviç, çayını odasına getirmelerini söyledi.

Elindeki büyük kitap açacağıyla oynayarak koltuğuna yürüdü. Lamba ve birazını okuduğu Euguhines Kitabeleri[53] üzerine Fransızca bir kitap orada hazır bekliyorlardı. Koltuğun hemen arkasında duvarda Anna'nın, ünlü bir ressamın yaptığı güzel bir portresi asılıydı. Aleksey Aleksandroviç baktı portreye. Anna'nın derin anlamlı gözleri, durumu açık açık konuştukları son akşamki gibi alaylı, küstahça bakıyorlardı ona. Ressamın son derece başarılı yaptığı, başındaki siyah dantelle siyah saçlarının, yüzük dolu alyans parmağıyla beyaz, güzel elinin görünümü Aleksey Aleksandroviç'in sinirlerini ayağa kaldırmıştı. Portreye bir dakika kadar baktıktan sonra bütün bedeni öyle bir sarsıldı ki, dudakları "brr" diye bir ses çıkardı. Sonra döndü. Aceleyle oturdu koltuğuna, kitabı açtı. Okumaya çalışıyordu; ama Eugubines Kitabeleri'ne daha önce duyduğu o canlı ilgiyi duyamıyordu şimdi. Karısı değildi düşündüğü. Son günlerde ortaya çıkan, göreviyle ilgili, büyük önem verdiği güç bir durumu düşünüyordu. Bu işi şimdi her zamankinden daha iyi anladığını, kafasında –kendini büyük görmüş olamazdı bunu söylerken– parlak bir düşüncenin doğmakta olduğunu hissediyordu. Bu düşünce ortaya çıkan güç durumu çözecek, devlet hizmetinde onu yükseltecek, düşmanlarını gözden düşürecek, devlete büyük

yararı olacaktı. Uşak çayı getirip servisi yaptıktan sonra çıkınca Aleksey Aleksandroviç hemen ayağa kalktı. Yazı masasına gitti. İçinde günlük evraklar olan çantayı masanın ortasına itip –dudaklarında belli belirsiz bir kendinden hoşnutluk gülümsemesiyle– kalemlikten bir kurşun kalem aldı, karşılaşılan güç durumun eve getirttiği dosyasını dikkatle okumaya koyuldu. Durum şuydu: Bir devlet adamı olarak Aleksey Aleksandroviç'in, ona özgü, devlet hizmetinde yükselmiş insanların ortak yanlarını belirleyen bir özelliği vardı; –onun yükselme hırsıyla dolu yaradılışıyla, ağırbaşlılığıyla, dürüstlüğüyle, kendine güveniyle birlikte, onu yükselten en önemli yanıydı bu özelliği– kırtasiyeciliği küçümser, yazışmaların uzamasını sevmez. İşlerin elden geldiğince kısa yoldan, görüşerek yapılmasına, gereksiz harcamalardan kaçınılmasına çalışırdı. Ünlü iki Haziran komisyonunda, Aleksey Aleksandroviç'in bakanlığında bulunan Zaraysk ili tarlalarının sulanması işi atılmıştı ortaya. Bu, gereksiz harcamaların, kırtasiyeciliğin bir yarar sağlamadığını gösteren tipik bir örnekti. Bunun doğru bir şey olduğunu biliyordu Aleksey Aleksandroviç, Zaraysk ili tarlalarının sulanması Aleksey Aleksandroviç'ten iki önceki bakanın ele aldığı bir konuydu. Gerçekten de bu işe hayli para harcanmıştı. Ama plansız programsızdı yapılanlar. Bu yüzden bir sonuç vermeyecekleri apaçık ortadaydı. Aleksey Aleksandroviç göreve başlar başlamaz bunu hemen görmüş, bu işle ilgilenmek istemişti. Ama yerinin henüz tam sağlamlaşmadığını hissettiği ilk zamanlar, bu işin çok kimsenin çıkarına dokunacağını bildiği için suyu bulandırmayı şimdilik akıllıca bulmamıştı. Sonra da öteki işlere dalıp unutmuştu. O da her iş gibi, kendiliğinden yürümüştü. (Bu iş birçok kimsenin, bu arada, müzikle uğraşan dürüst bir ailenin de –bu ailenin kızlarının hepsi yaylı çalgı çalıyorlardı– ekmek yemesine neden olmuştu. Aleksey Aleksandroviç bu aileyi tanıyordu. Büyük kızlarından birinin evlenme töreninde tanıklık etmişti.) Karşı bakanlığın bu işi karıştırması Aleksey Aleksandroviç'e göre dürüst bir davranış değildi. Çünkü her bakanlığın, öteki bakanlıkların karıştırması uygunsuz kaçacak bazı işleri vardı. Kendisine yapılan bu saldırıya cesaretle karşı durmuş, Zaraysk ili tarlalarının sulanması komisyonunun çalışmalarının denetimi için özel bir komisyon kurulmasını istemiş; bu komisyonun çalışmalarını kolaylaştırmak için de her türlü kolaylığı sağlamıştı. Güneydeki azınlıkların yerleştirilmesi işini inceleyecek özel bir komisyonun daha kurulmasını istemişti. Azınlıklar konusu İki Haziran komisyonunda bir rastlantı sonucu ortaya atılmıştı. Aleksey Aleksandroviç

bu sorunun bir an önce ele alınması gerektiğini heyecanla savunmuş, azınlıkların yürekler acısı durumunu dile getirmişti. Komitede bu sorun birkaç bakanın tartışmalarına yol açmıştı. Aleksey Aleksandroviç'in bakanlığının karşısındaki bakanlık, azınlıkların durumunun oldukça iyi olduğunu, yapılmak istenen değişikliğin onların bu iyi durumunu bozacağını, ortada kötü olan bir şey varsa bunun, Aleksey Aleksandroviç'in bakanlığının yasada öngörülen önlemleri almamasından ortaya çıktığı görüşünü savunmuştu. Aleksey Aleksandroviç'in niyeti şuydu şimdi: Bir, azınlıkların durumunu yerinde inceleyecek bir komisyon kurulmasını isteyecekti, iki, azınlıkların durumunun gerçekten de komitenin elindeki resmi belgelerin gösterdiği gibi olduğu anlaşılırsa, azınlıkların kötü durumunun nedenlerini a) politik, b) idari, c) ekonomik, d) etnografik, e) maddi, f) dini bakımlardan inceleyecek yeni bir bilimsel komisyonun kurulmasını önerecekti; üç, karşı bakanlıktan şimdi azınlıkların içinde bulundukları kötü durumun düzeltilmesi için son on yılda alınan önlemlerle ilgili bilgi isteyecekti; dört, son olarak da, bakanlıktan, komiteye gelen 5 Aralık 1863 ve 7 Haziran 1864 tarihli 17015 ve 18303 sayılı yazılardan anlaşıldığı üzere, bu bakanlığın niçin anayasanın özüne de 18 ve 36. kararlara da ters bir tutum içinde olduğunun açıklanmasını isteyecekti. Aleksey Aleksandroviç bu düşüncelerini çabuk çabuk not ederken yüzünü bir canlılık kaplamıştı. Bir kâğıdı doldurduktan sonra kalktı, zile bastı, gerekli belgelerin kendisine getirilmesi için büro yöneticisine bir pusula yolladı. Odanın içinde biraz dolaştıktan sonra gene portreye bakıp yüzünü buruşturdu. Küçümsemeyle gülümsedi. Eugubines Kitabeleri üzerine kitaptan biraz daha okuyup –bu konuya ilgi duymaya başlamıştı gene– saat on birde yatmaya gitti. Yatakta, karısıyla arasında geçen olayı anımsadığında bu, ona hiç de öyle üzücü görünmüyordu artık.

XV

Vronski, Anna'ya durumun böyle sürüp gidemeyeceğini söylediğinde gerçi Anna buna inatla, öfkeyle itiraz etmişti; ama ruhunun derinliklerinde durumunu yalan dolu, doğaya aykırı buluyor, onu değiştirmeyi bütün varlığıyla istiyordu. Kocasıyla yarışlardan dönerken heyecanlı olduğu için ona her şeyi açmıştı. Bunu söylerken acı duymuştu; ama sevinmişti de. Kocası onu bıraktıktan sonra, sevinçli olduğunu, artık her şeyin belli olacağını, hiç değilse yalanın, aldatmanın ortadan kalkacağını söylüyordu kendi kendine. Durumunun kesin olarak belli olacağından kuşkusu yoktu. Belki kötü olacaktı bu yeni durumu; ama belli olacaktı. Ortada bilinmezlik, yalan olmayacaktı... O sözcükleri söylemekle kendisine ve kocasına verdiği acı şimdi her şeyin açıklığa kavuşmasıyla ödüllenecekti. Anna o akşam Vronski ile görüştü. Ama kocasıyla arasında geçen konuşmayı anlatmadı ona. Oysa, hiç değilse durumun açıklığa kavuşması için anlatması gerekiyordu.

Devrisi sabah uyanınca aklına ilk gelen, kocasına söyledikleri oldu. Bu sözcükler ona öylesine korkunç göründü ki, bu tuhaf, kaba şeyleri nasıl söyleyebildiğine şaştı. İşin sonunun nereye varacağını düşünemiyordu. Ama olan olmuştu. Söylemişti söyleyeceğini. Aleksey Aleksandroviç de bir şey söylemeden gitmişti. Anna kendi kendine, "Vronski'yi gördüm; ama söylemedim ona," diyordu. "Tam giderken durdurmak, ona her şeyi söylemek istedim; ama vazgeçtim sonra. Çünkü ilk anda söylememiş olmam tuhaftı. İstedim; ama niçin söylemedim?" Bu soruyu kendine sorunca utançtan Anna'nın yüzü kıpkırmızı oldu. Onu tutanın ne olduğunu anlıyordu. Utanmıştı. Dün akşam açıklığa kavuştu sandığı durum şimdi birdenbire, yalnızca açıklığa kavuşmamış olması bir yana, ona umutsuz görünmeye başlamıştı. Şimdiye dek aklına getirmediği, onu bekleyen yüzkarası dehşete düşürmüştü onu. Kocasının yapacaklarını düşününce korkunç şeyler geliyordu aklına. Biraz sonra iş, yöneticinin onu evden kovmaya geleceğini, dünyaya rezil olacağını düşünüyordu. Evden kovulduğu zaman nereye gideceğini soruyordu kendi kendine, bu soruya bir yanıt bulamıyordu.

Vronski'nin onu sevmediğini, ondan sıkılmaya başladığını düşünüyordu. Vronski'ye, "Beni al," diyemezdi. Bu yüzden düşman kesilmişti ona şimdi. Kocasına söylediği, sürekli olarak aklında yinelediği şeyleri herkese söylemiş, onları herkes duymuş gibi geliyordu ona. Evdekilerin gözlerinin içine bakamayacağını sanıyor, hizmetçi kızı çağırmaya, hele hele alt kata inip oğlunu, mürebbiyeyi görmeye bir türlü karar veremiyordu.

Çoktandır odasının kapısında çağırılmayı bekleyen hizmetçi kız, sonunda kendiliğinden girdi içeri. Anna soru dolu bakışlarla kaçamak bir göz attı ona, korku kaplı yüzü kızardı. Hizmetçi kız, içeri girdiği için özür diledi. Ona zil çaldı gibi geldiğini söyledi. Anna'nın giysileriyle bir pusula getirmişti. Pusula Betsi'dendi. Betsi bu sabah evinde Liza Merkalova ile Barones Stolts'un, tutsakları Kalujski ve ihtiyar Stremof ile kroket partisi için buluşacaklarını anımsatıyordu Anna'ya. Şöyle bitiriyordu: *"Hiç değilse bir ahlâk incelemesi yapmış olursunuz. Bekliyorum."*

Anna pusulayı okuduktan sonra derin bir iç çekti. Tuvalet masasının üzerindeki şişeleri, fırçaları yerleştirmekte olan Annuşka'ya:

— Bırak, istemez bırak, dedi. Sen git hadi, hemen giyinip geliyorum. İstemez bir şey.

Annuşka çıktı; ama Anna giyinmeye başlamadı. Biraz önce olduğu gibi başı önünde, kollarını sarkıtmış oturuyordu. Arada bir hareket yapmak, bir şey söylemek istiyormuş gibi bütün bedeni kıpırdıyor, sonra gene donup kalıyordu. Durmadan şöyle yineliyordu kendi kendine: Tanrım! Tanrım! Ama "Tanrım" sözcüğünün onun için bir anlamı yoktu. İçinde bulunduğu durumda dinden yardım ummak –yetiştirildiği dinden hiçbir zaman kuşku duymamasına karşın– Aleksey Aleksandroviç'in kendinden yardım ummak kadar yabancıydı ona. Dinden yardım görebilmesinin, onun için yaşamın bütün anlamı olan şeyden vazgeçmesine bağlı olduğunu biliyordu. Yalnızca umutsuz değildi, şimdiye dek tanımadığı bir ruhsal durum ona dehşet vermeye başlamıştı. Ruhunda her şeyin –bazen eşyaların yorgun bakışlarında olduğu gibi– ikileşmeye başladığını hissediyordu. Neden korktuğunu, ne istediğini kimi zaman bilemiyordu. Olanlardan, olacaklardan korkuyor muydu, yoksa bunu istiyor muydu ya da neyi istiyordu? Bilmiyordu.

Başının iki yanında ansızın bir acı hissetti. "Ah! Ne yapıyorum ben?" diye mırıldandı. Kendine geldiğinde, başını iki eliyle şakaklarının

yakınından saçlarını tutmuş, sıkmakta olduğunu gördü. Ayağa fırlayıp dolaşmaya başladı.

Geri gelen Annuşka, Anna'yı gene aynı durumda görünce:

— Kahve hazır efendim, dedi. Matmazel ile Seryoja bekliyorlar.

O sabah oğlunun varlığını ilk kez anımsayan Anna birden heyecanlandı.

— Seryoja mı? diye sordu. Ne oldu Seryoja'ya?

Annuşka gülümsedi.

— Kabahat yaptı galiba!

— Ne kabahati?

— Dipteki odada şeftali vardı, sanırım usulca alıp yemiş bir tane!

Oğlunu anımsamak Anna'yı, içinde bulunduğu umutsuz durumdan birden çıkarmıştı. Son yıllarda kendine amaç edindiği –hayli abartılmış olsa bile, içten– oğlu için yaşayan anne rolünü anımsamış; içinde bulunduğu bu durumda bir dayanağının, kocasıyla Vronski ile ilişkisine bağlı olmayan bir dayanağının varlığını hissetmek ona sevinç vermişti. Oğluydu bu dayanak. Ne durumda olursa olsun, oğlunu bırakamazdı. Varsın kocası rezil etsindi onu, kovsundu, varsın Vronski soğusundu ondan, özgür yaşamaya başlasındı gene. (Vronski'yi düşününce tatsız bir duygu doldurmuştu Anna'nın içini gene, öfkelenmişti.) Oğlunu bırakamazdı Anna. Yaşamının bir amacı vardı. Oğluyla arasındaki bu durumun bozulmaması, oğlunu ondan almamaları için çalışmalı, bir şeyler yapmalıydı. Hatta birileri gelip onu almadan, hemen bir ayak önce yapmalıydı bir şeyler. Oğlunu alıp gitmeliydi. Şimdi yapmak zorunda olduğu tek şey buydu. Huzura kavuşması, ona acı veren bu durumdan kurtulması gerekiyordu. Oğlu için bir şeyler yapmak, onu alıp hemen bir yere gitmek düşüncesi bu huzuru vermişti ona.

Çabucak giyindi. Alt kata indi. Her zamanki gibi Seryoja ile mürebbiyenin onu kahveye bekledikleri konuk odasına kararlı adımlarla girdi. Seryoja tepeden tırnağa beyazlar içinde, aynanın dibindeki masanın yanında ayakta duruyor, yüzünde Anna'nın çok iyi tanıdığı, onu babasına benzeten aşırı bir dikkat, dışarıdan getirdiği çiçeklerle bir şeyler yapıyordu.

Mürebbiyenin yüzü pek sertti. Seryoja çoğunlukla yaptığı gibi, "A, annem!" diye bir çığlık attı. Kararsızlık içinde duraladı: Çiçekleri atıp

annesine koşsun, ona "günaydın" mı desin, yoksa hazırlamakta olduğu çiçekten tacı tamamlayıp onunla mı gitsin, karar veremiyordu.

Mürebbiye, "Günaydın," dedikten sonra Seryoja'nın yaptığı kabahati uzun uzun, üzerine basa basa anlatmaya koyuldu. Ama Anna onu dinlemiyordu. Mürebbiyeyi de beraberinde götürüp götürmeyeceğini düşünüyordu. "Hayır, götürmeyeceğim," diye verdi kararını. "Oğlumla yalnız gideceğim."

— Evet, çok kötü bir şey bu yaptığı, dedi.

Oğlunu omzundan tuttu, hiç de sert olmayan, ürkek, çocuğu hem şaşırtan hem sevindiren bir bakışla baktı yüzüne, öptü onu. Şaşıran mürebbiye:

— Benim yanımda bırakın onu, dedi.

Oğlunun elini bırakmadan, kahvenin hazır beklediği masaya oturdu. Seryoja, yediği şeftali için onu nelerin beklediğini annesinin yüzünden anlamaya çalışırken:

— Anne, ben... ben... istemedim... diyordu.

Mürebbiye odadan çıkar çıkmaz Anna:

— Seryoja, dedi. Kötü bir şey bu yaptığın; ama bir daha yapmayacaksın, değil mi? Beni seviyor musun?

Gözlerinin dolu dolu olduğunu hissediyordu Anna. Oğlunun ürkek, aynı zamanda sevinçli bakışının derinliklerine inerek, "Onu sevmemek elimde mi ki?" diye geçirdi içinden. "Beni cezalandırmak için babasıyla birlik olabilir mi? Acımaz mı bana?" Gözyaşları yanaklarından aşağı süzülmeye başlamıştı. Ağladığını saklamak için hızla kalktı, neredeyse koşarak terasa çıktı.

Son günlerin gök gürültülü yağmurlarından sonra hava açılmıştı. Ama serindi. Yağmurlarla yıkanmış yaprakların arasından süzülen parlak güneş ışığının vurduğu yerler ılıktı.

Anna soğuktan, temiz havada ruhunu yeni bir güçle saran içindeki dehşetten ürperdi.

Arkasından terasa çıkmak isteyen Seryoja'ya:

— Git, Mariette'nin yanına git, dedi.

Terasın hasırı üzerinde bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı. "Bağışlamayacak mı beni yoksa?" diye düşünüyordu. "Bunun başka türlü olamayacağını anlayamayacaklar mı?"

Durup güzelce yıkanmış yaprakları soğuk güneşte pırıl pırıl parlayan kavak ağaçlarının rüzgârda sallanan tepelerine bakınca onu bağışlamayacaklarını, bu gökyüzü, bu yeşillik gibi her şeyin ona artık acımayacağını anladı. Ruhunda ikileşmenin başladığını hissetti gene. Kendi kendine, "Düşünmemem gerek, düşünmemeliyim," dedi. "Hazırlanmalıyım. Nereye gideceğim? Ne zaman? Kimi alacağım yanıma? Evet, Moskova'ya gitmeliyim. Akşam treniyle Annuşka ile Seryoja'yı, bir de en gerekli şeyleri alırım. Ama önce ikisine yazmalıyım." Anna hemen girdi içeri, odasına gitti, masaya oturup kocasına şöyle yazdı:

"Olanlardan sonra evinizde kalamam. Gidiyorum. Oğlumu da alıyorum. Yasaları bilmem, bu yüzden çocuğun ana babadan hangisinin yanında kalması gerektiğini bilmiyorum; ama onsuz yaşayamayacağım için ben alıyorum onu. İyi yürekliliğinizi gösterin, onu bana bırakın."

Anna buraya kadar çabuk çabuk, kendini vererek yazmıştı; ama Aleksey Aleksandroviç'in iyi yürekliliğinden –oysa onun iyi yürekli olduğuna inanmıyordu– söz etmesinin, mektubu dokunaklı bir biçimde bitirmesinin gerekmesi durdurmuştu onu.

"Suçumdan, pişmanlığımdan söz edemeyeceğim, çünkü..." Düşünceleri arasında bir bağ kuramadığı için durdu gene. "Hayır," diye geçirdi içinden. "İstemez." Yırttı mektubu, yeni bir mektup yazdı. Aleksey Aleksandroviç'in iyi yürekliliğinden söz etmedi yalnızca. Kapadı zarfı.

Bir mektup da Vronski'ye yazması gerekiyordu. "Kocama anlattım her şeyi," diye başladı. Gerisini getiremedi. Yazacak gücü kendinde bulamadan uzun süre oturdu. Bu başlangıç son derece kaba, kadıncaydı. "Daha ne yazacağım ona?" diye geçirdi içinden. Yüzü utançtan gene kıpkırmızı oldu. Vronski'nin soğukkanlılığını anımsadı. Ona duyduğu gücenme, bir cümlesini yazdığı mektubu küçük küçük parçalar yapıncaya dek yırtmaya zorladı Anna'yı. Kendi kendine, "Hiçbir şey istemez," dedi. Mektup dosyasını kapadı. Mürebbiyeyle uşaklara bugün Moskova'ya gideceğini söyledi. Hemen hazırlanmaya başladı.

XVI

Yazlık evin odalarında kapıcılar, bahçıvanlar, uşaklar dolaşıyor, eşyalarını taşıyorlardı. Dolaplarla komodinlerin gözleri açıktı. Sicim almak için iki kez adam yollamışlardı dükkâna. Gazete kâğıtları yerlerde dolaşıyordu. İki sandık, çantalar, denk yapılmış battaniyeler antreye taşınmıştı. Kupa arabasıyla kiralık iki araba kapıda bekliyordu. Annuşka avluya giren bir arabanın sesine dikkatini çektiğinde, hazırlanma telaşından iç huzursuzluğunu unutmuş Anna, odasında masanın yanında ayakta duruyor, yol çantasını hazırlıyordu. Anna pencereden baktı, dış merdivenin başında Aleksey Aleksandroviç'in kapının zilini çalmakta olan odacısını gördü.

— Git bak bakalım neymiş? dedi.

Her şeye hazır bir soğukkanlılıkla, ellerini dizlerinin üzerine koyup koltuğa oturdu. Uşak, üzeri Aleksey Aleksandroviç'in elyazısıyla yazılı kalın bir zarf getirdi. Uşak:

— Odacıya yanıt beklemesi emredilmiş, dedi.

Anna:

— Peki, dedi.

Uşak çıkar çıkmaz, Anna titreyen parmaklarıyla açtı zarfı. Bantlanmış bir deste kâğıt para düştü içinden. Mektubu çıkarıp sonundan okumaya başladı. *"Taşınmanız için gerekli emirleri vereceğim. Bu dileğimin yerine getirilmesine büyük önem verdiğimi unutmamanızı dilerim."* Sondan birkaç cümle daha okudu. Sonra baştan başlayıp sonuna dek okudu, bir daha okudu. Bitirince sırtında soğuk bir ürpertinin dolaştığını, onu hiç ummadığı bir felaketin beklediğini hissetti.

Kocasına söylediklerine sabah pişmandı, yalnız bir şey istiyordu: Nasıl olursa olsun, bunu söylememiş olmayı. İşte bu mektup bu sözleri söylenmemiş kabul ediyor, ona istediği şeyi veriyordu. Ama bu mektup şimdi ona, aklına getirebileceği her şeyden korkunç görünüyordu.

"Haklı! Haklı!" diye mırıldandı. Her zaman haklıydı anlaşılan.

İyi bir Hıristiyandır o, yüce gönüllüdür! Evet, aşağılık, iğrenç bir insan! Benden başka hiç kimse de anlayamıyor bunu, bilmiyor? Ben de kimseye söyleyemiyorum. Dini de ahlâkı da bütün, dürüst, zeki bir insan olduğunu söylüyorlar. Ama benim gördüğümü göremiyorlar. Sekiz yıl yaşamımı nasıl zehir ettiğini, ruhumda canlı ne varsa hepsini nasıl öldürdüğünü bilmiyorlar... benim de aşka, sevgiye gereksinimi olan canlı bir kadın olduğumu bir kez bile aklına getirmediğinden haberleri yok. Adım başı beni küçük düşürdüğünü, bundan çok hoşlandığını bilmiyorlar. Bu yaşayışımın iyi olduğuna kendimi inandırmaya çalışan ben değil miyim? Kocamı sevmem olmayacak bir şeyken, onu da, oğlumu da sevmeye çalışan ben değil miyim? Ama zaman geldi, kendimi artık aldatmayacağımı, suçlu olmadığımı, beni Tanrı'nın böyle yarattığını, sevmemin, yaşamamın gerektiğini anladım. Ama şimdi ne olacak? Beni ya da onu öldürseydi katlanırdım... Her şeye katlanır, her şeyini hoş görürdüm; ama hayır, o...

"Nasıl hiç düşünemedim bunu yapacağını? Onun aşağılık yaradılışına yaraşan budur. O haklı olacak gene. Beni, mahvolmuş bir kadını da daha çok ezecek, daha çok mahvedecek..."

Kocasının mektubundaki bir cümleyi anımsadı: Sizi de oğlunuzu da nelerin beklediğini tahmin edersiniz. "Oğlumu elimden almakla tehdit ediyor beni. Onların aptalca yasalarına göre olabilir de bu belki. Ama bunu niçin söylediğini bilmiyor muyum sanki? Oğluma beslediğim sevgiye inanmıyor ya da (her zaman alay ettiği gibi) küçümsüyor da bu duygumu; ama oğlumu bırakamayacağımı, oğlumdan ayrıyken, sevdiğim insanın yanında bile yaşamın benim için bir anlamı olamayacağını biliyor. Oğlumu bırakıp ondan kaçarsam kötü, iğrenç bir Kadın gibi davranmış olacağımı da; bunu yapacak gücü kendimde bulamayacağımı da biliyor."

Mektuptan başka bir cümle anımsadı: Evlilik yaşamımız şimdiye dek olduğu gibi sürmelidir. "Şimdiye dek de çekilmezdi bu yaşam, hele son zamanlarda korkunçtu. Şimdi nasıl olacak? Hepsini biliyor bunların. Soluk aldığım, sevdiğim için pişmanlık duyamayacağımı biliyor. Bu yaşamın yalandan, kendi kendimizi aldatmaktan başka bir şey olmayacağını biliyor. Ama bana acı çektirmeyi sürdürmesi gerek. Tanrım onu, balığın suyu sevdiği gibi onun da yalandan hoşlandığını, onun içinde yüzdüğünü biliyorum. Ama bu hazzı tatmasına fırsat vermeyeceğim. Beni düşürmeyi düşündüğü yalan ağını parçalayacağım. Ne olursa olsun! Her şey yalandan, kendi kendimi aldatmaktan güzeldir."

"Ama nasıl? Tanrım! Benim kadar mutsuz bir kadın olmuş mudur acaba?"

Gözyaşlarını tutup fırladı oturduğu yerden. Yüksek sesle:

— Evet, parçalayacağım bu ağı, parçalayacağım! dedi.

Kocasına başka bir mektup yazmak için yazı masasının yanına gitti. Ama bir şeyi parçalayacak, ne denli sahte çirkin olursa olsun, eski durumundan kurtulacak gücünün olmayacağını hissetmeye başlamıştı ruhunun derinliklerinde.

Masaya oturdu; ama yazmaya başlamadan kollarını masanın üzerine yatırıp başını üzerine koydu, çocuk gibi içini çeke çeke, bütün bedeni sarsıla sarsıla ağlamaya başladı. Açıklığa kavuşma, durumunun belli olma umudunun temelli yok olmasına ağlıyordu. Her şeyin eskisi gibi, hatta eskisinden beter olacağını biliyordu. O sabah ona öylesine değersiz görünen sosyetedeki durumunun onun için çok daha değerli olduğunu; bu durumunu, kocasını, çocuğunu terk edip âşığına giden aşağılık bir kadın durumuna değişemeyeceğini; ne denli uğraşırsa uğraşsın, olduğundan güçlü olamayacağını hissediyordu. Özgür aşkı tatmayacaktı hiçbir zaman. Yaşamını birleştiremeyeceği bekâr, yabancı bir erkekle yüz kızartıcı bir ilişki kurmak için kocasını aldatan, suçlunun her an ortaya çıkması tehdidiyle karşı karşıya olan suçlu bir kadın olarak kalacaktı. Bunun böyle olacağını biliyordu. Bu öylesine korkunç bir şeydi ki, sonunun neye varacağını düşünemiyordu bile. Cezalandırılmış çocuklar gibi hıçkıra hıçkıra ağlıyordu.

Uşağın yaklaşmakta olan ayak sesini duyunca kendine geldi. Yüzünü kapayıp yazıyormuş gibi yaptı. Uşak:

— Odacı yanıtı bekliyor efendim, dedi.

— Yanıtı mı? diye sordu Anna. Ha, evet, beklesin... Hazır olunca haber veririm.

"Ne yapabilirim?" diye düşünüyordu. "Yalnız başıma ne karar verebilirim? Ne biliyorum? Ne istiyorum? Neyi özlüyorum?" Ruhunda ikileşmenin başladığını hissetti gene. Bu duygusu gene korku verdi ona. Onu kendi kendini düşünmekten uzaklaştırabilecek, ona bir şeyler yaptıracak ilk düşünceye sarıldı. "Aleksey'i (Vronski'ye içinden Aleksey derdi) görmeliyim. Ne yapmam gerektiğini bana yalnız o söyleyebilir.

Betsi'ye gideyim, orada görürüm onu belki." Anna, dün Vronski'ye bugün için Prenses Tverskaya'ya gitmeyeceğini söylediğinde Vronski'nin, o gelmeyeceği için kendisinin de gitmeyeceğini söylediğini unutmuştu. Kocasına kısaca şöyle yazdı: "Mektubunuzu aldım. A." Zili çaldı, zarfı uşağa verdi. Odaya giren Annuşka'ya:

— Gitmiyoruz, dedi.

— Hiç mi?

— Hayır. Yarına kadar eşyaları çözmeyin, araba da beklesin. Prensese gideceğim.

— Hangi giysinizi hazırlayayım?

XVII

Prenses Tverskaya'nın Anna'yı çağırdığı kroket partisi iki bayanla onların hayranı iki erkek arasında oynanacaktı. Bu iki bayan, Petersburg'un seçkin sosyetesinin yeni bir grubunun bir şeyin taklidine benzeterek *les sept merveilles du monde*[54] diye ad takılmış en önemli iki üyesiydiler. Bu iki bayan gerçekten de yüksek; ama Anna'nın bulunduğu gruba düşman bir gruptandılar. Ayrıca, Liza Merkalova'nın hayranı, Petersburg'un en nüfuzlu kişilerinden biri olan ihtiyar Stremof da görev yönünden Aleksey Aleksandroviç'in düşmanıydı. Anna bütün bunları düşünerek gitmek istememişti oraya. Prenses Tverskaya'nın yolladığı pusuladaki imalar da buna eklenmişti. Anna şimdi, Vronski'yi görmek umuduyla kararını değiştirmişti.

Anna öteki konuklardan önce geldi Prenses Tverskaya'ya.

O içeri girerken, Vronski'nin favorileri özenle taranmış, saraylı bir emir subayına benzeyen uşağı da kapıdan giriyordu. Uşak kapıda durdu, kasketini çıkarıp saygıyla yol verdi ona. Anna tanıdı uşağı. Vronski'nin dün bugün gelmeyeceğini söylediğini ancak o anda anımsadı. Besbelli, gelmeyeceğini bildirmek için Vronski mektup yollamıştı Tverskaya'ya.

Anna antrede pelerinini çıkarırken uşak, gene saraylı emir subayları gibi "r"leri uzatarak, "Konttan prensese," dedi. Getirdiği mektubu verdi.

Anna, uşağa efendisinin nerede olduğunu sormak istiyordu. Geri dönüp ona gelmesi için Vronski'ye bir pusula yollamak ya da kendi ona gitmek istiyordu. Ama ne onu, ne bunu, ne de ötekini yapabildi. Onun geldiğini bildiren çıngırak sesi duyulmuştu içeride. Prenses Tverskaya'nın uşağı açık kapıda yan durmuş, onun geçmesini bekliyordu. Öteki odada başka bir uşak:

— Prenses bahçedeler efendim, dedi. Geldiğinizi hemen bildirecekler kendilerine. Bahçeye buyurur musunuz?

Anna'nın içinde bulunduğu kararsızlık, bilinmezlik değişmemişti hiç. Evdeki gibiydi. Daha bile kötüydü şimdi. Çünkü bir şey yapamayacak, Vronski'yi göremeyecekti. Burada kalması, ruhsal durumuna böylesine yabancı, böylesine ters bir ortamda zaman geçirmesi gerekiyordu. Ama

üzerinde, kendisine yakıştığını bildiği bir tuvalet vardı. Yalnız değildi: Çevresinde, alışık olduğu o görkemli rahatlık, işsizlik, güçsüzlük vardı. Şimdi evdekinden daha bir iyi hissediyordu kendini. Ne yapması gerektiğini düşünmek zorunda değildi. Her şey kendiliğinden oluyordu. Anna, sırtında onu şaşırtan çok zayıf, beyaz tuvaletiyle onu karşılamaya gelen Betsi'ye her zamanki gibi gülümsedi. Prensesin yanında Tuşkeviç ile prensesin akrabası genç bir kız vardı. Genç kızın taşradaki annesiyle babası, kızları yazı ünlü prensesin yanında geçirdiği için seve seve yollamışlardı onu Petersburg'a.

Anna'nın tuhaf bir görünümü vardı galiba. Betsi ondaki değişikliği hemen fark etmişti çünkü.

Anna, onlara doğru gelmekte olan –Vronski'nin mektubunu getirdiğini sandığı– uşağa bakarak:

— Bu gece uyuyamadım, dedi.

Betsi:

— Geldiğine çok sevindim, dedi. Öyle yoruldum ki! Konuklar gelmeden oturup bir fincan çay içmek istiyordum. (Tuşkeviç'e döndü:) Siz de Maşa ile gidip çimi düzeltilen kroket alanında bir deneme yapsanız iyi olur. (Anna'ya döndü, şemsiyeyi tutan elini gülümseyerek sıktı.) Çayımızı içerken baş başa konuşuruz biz de, *we'll have a cosy chat.*[55] Olmaz mı?

— Çok kalmayacağım için daha tatlı olur, dedi Anna. Yaşlı Bayan Vrede'ye gitmek zorundayım. Yüz yıldır söz verip duruyorum ona.

Yalan, yaradılışına tersti Anna'nın, oysa sosyetede alışmıştı yalana. Haz bile veriyordu ona yalan söylemek. Niçin söylemişti bu yalanı, bunu söylerken bir saniye içinde neler düşünmüştü, sorsalar anlatamazdı. Bu yalanı Vronski'nin buraya gelmeyeceğini, buradan kurtulması, onu bir yerde bulmaya çalışması gerektiğini bildiği için söylemişti. Ama niçin –gidebileceği başka birçok kimse varken– yaşlı Fraulein Vrede'ye gideceğini söylemişti? Açıklayamazdı bunu. Öte yandan, –sonra anlaşıldığı gibi– Vronski ile buluşmak için en kurnazca şeyler düşünürken, o anda bundan daha güzel bir şey söyleyemezdi.

Betsi, Anna'nın yüzüne dikkatli dikkatli bakarak:

— Hayır, dünyada bırakmam sizi. Sizi sevmeseydim gücenirdim vallahi. Konuklarımı küçümsüyor, onların yanında küçük düşeceğinizden korkuyor gibisiniz.

Uşağa döndü –ona bir şey söylerken her zaman yaptığı gibi gözlerini kısarak– ekledi:

— Lütfen küçük konuk salonuna götürün çayımızı.

Mektubu aldı ondan, okudu. Anna'ya Fransızca:

— Aleksey atlattı bizi, dedi.

Sonra Vronski'nin Anna için kroket oyununda, oyun arkadaşından başka bir anlamı olabileceğini aklının ucundan hiç geçirmiyormuş gibi ilgisiz, doğal bir tavırla ekledi:

— Gelemeyeceğini yazıyor.

Anna, Betsi'nin her şeyi bildiğini biliyordu. Ama Betsi'nin onun yanında Vronski'den nasıl söz ettiğini görünce bir an onun bir şey bilmediğini sanırdı.

Anna, bununla pek ilgilenmiyormuş gibi:

— Ya! dedi.

Gülümseyerek ekledi:

— Konuklarınız bir kimseyi nasıl küçük düşürebilirlermiş bakalım?

Bu söz oyunu, sırrını böyle saklayış, bütün kadınlar için olduğu gibi Anna için de çok hoş bir şeydi. Sırrını saklama zorunluluğu, o andaki amacı değildi onu çeken, saklayışının kendisiydi.

— Papa'dan daha Katolik olamam, dedi. Stremof ile Liza sosyetenin kaymağının kaymağıdırlar. Sonra her yere kabul edilirler. Hem ben –ben sözcüğünün üzerine basmıştı– hiçbir zaman sert ve sabırsız olmadım şimdiye dek. Zamanım yok, o kadar.

— Hayır, Stremof ile karşılaşmak istemiyorsunuz belki? Varsın Aleksey Aleksandroviç ile yesinler birbirlerini komitede. Bizi ilgilendirmez bu. Ama sosyetede, tanıdığım en sevimli insandır Stremof. Krokete de çok düşkündür. Göreceksiniz. Bu yaşta Liza'ya âşık olması gerçi gülünç bir duruma düşürmüştür onu; ama gülünç durumdan nasıl kurtulduğunu görmeye değer. Çok sevimli bir insandır. Yeni, yepyeni bir kişiliktir.

Betsi durmadan konuşuyordu. Anna, Betsi'nin neşeli, zeki bakışından, onun durumunu bir ölçüde anladığını, bir şeyler kurduğunu sezinliyordu. Küçük odadaydılar. Betsi:

— Aleksey'e yazmak gerek, dedi.

Masaya oturup birkaç satır yazdı, zarfa koydu.

— Yemeğe gelmesini yazdım, diye ekledi. Yemekte bir hanımefendi yalnız olacak, dedim. Okuyun bakalım nasıl? Bağışlayın sizi bir dakika yalnız bırakacağım.

Kapıdan seslendi:

— Lütfen siz kapayıp yollayın mektubu. Benim bazı işlerim var.

Anna bir dakika düşünmeden Betsi'nin yazı masasına oturdu, mektubu okumadan altına şöyle ekledi: "Sizi görmem gerek. Vreda'nın bahçesine gelin. Saat altıda orada olacağım." Zarfı kapadı. Dönen Betsi onun yanında verdi mektubu uşağa.

Gerçekten serin, küçük konuk odasında servis arabasıyla getirilmiş çayı içerlerken iki kadın arasında, Prenses Tverskaya'nın konuklar gelinceye dek vaat ettiği cosy chat başlamıştı. Gelmesini bekledikleri konukları eleştiriyorlardı. Konuşma döndü dolaştı Liza Merkalova'ya geldi. Anna:

— Çok sevimli bir insan, dedi. Her zaman hoşlanmışımdır ondan.

— Seveceksiniz onu. Dilinde hep siz varsınız. Dün yarışlardan sonra yanıma geldi, sizi göremeyince öyle üzüldü ki... Sizin gerçek bir roman kahramanı olduğunuzu söylüyor. "Erkek olsaydım onun uğruna binlerce aptallık yapardım," diyor. Stremof, onun aynı şeyleri şimdi de yapabileceğini söylüyor.

Anna bir süre sustuktan sonra, sorusunun anlamsız olmadığını, buna gereğinden çok önem verdiğini gösteren bir tavırla:

— Söyler misiniz, dedi. Herkesin Mişka dediği Prenses Kalujski ile arasındaki ilişkinin aslı nedir? Pek görmüyorum onları çünkü. Nedir durum?

Betsi yalnızca gözleriyle gülümsedi. Dikkatli dikkatli baktı Anna'nın yüzüne:

— Yeni bir yol, dedi. Onlar da bu yolu seçtiler. Mercimeği fırına verdiler. Ama yol önemli, fırına verişteki yol.

— Evet, ama Kalujski ile arasındaki ilişki nedir?

Betsi birden kahkahayı bastı. Pek seyrek olurdu böyle kahkahayla güldüğü.

— Prenses Myahkaya'nın uzmanlık alanına giriyorsunuz. Çok çocukça bir soru bu.

Betsi'nin gülmeyi kesmek istediği belliydi. Ama tutamıyordu kendini. Pek seyrek gülen insanlarda görülen neşeli bir gülüştü bu. Gülmekten gözleri yaşarmıştı.

— Onlara sormalı, dedi.

Betsi'nin gülmesi Anna'ya da geçmişti.

— Hayır, gülüyorsunuz; ama baştan beri anlayamıyorum bunu, dedi. Kocasının buradaki rolünü anlayamıyorum!

— Kocası mı? Liza Merkalova'nın kocası yol battaniyesini getirir onun arkasından, her an hizmetine hazırdır. Biliyor musunuz, yüksek sosyetede tuvaletin bazı ayrıntılarından söz etmezler, düşünmezler bile. Bu da öyle bir şey.

Anna konuyu değiştirmek için:

— Rolandaki'nin şölenine gidecek misiniz? diye sordu.

Betsi:

— Niyetim yok, dedi.

Arkadaşına bakmadan, saydam, küçük fincanlara mis gibi kokan çaydan koymaya başladı. Fincanı Anna'nın önüne sürdükten sonra kutudan bir yaprak sigara alıp ağızlığına taktı, yaktı. Fincanı aldı, gülmüyordu artık.

— Gördüğünüz gibi, pek neşeliyim bugün, dedi. Sizi de Liza'yı da anlıyorum. Liza, çocuklar gibi neyin iyi neyin kötü olduğunu anlayamayan saf insanlardandır. Hiç değilse, çok gençken anlayamıyordu. Şimdi de bu anlayamamasının ona yakıştığını biliyor. (Betsi hafiften gülümsedi.) Şimdi belki de mahsus anlamıyor. Ama kim ne derse desin, yakışmıyor ona bu. Biliyor musunuz, kişi aynı şeye, acıklı bir şeymiş gibi acı duyarak baktığı gibi, sakin, hatta neşeyle de bakabilir. Siz her şeyi acıklı görmeye yatkınsınız. Anna ciddi, dalgın:

— Başkalarını da kendimi tanıdığım gibi tanımayı ne çok isterdim, dedi. Başkalarından kötü müyüm acaba, iyi mi? Sanıyorum kötüyüm.

Betsi:

— Çok çocuksunuz, çok çocuksunuz! dedi. İşte geldiler.

XVIII

Ayak sesleri, bir erkek sesi, arkasından bir kadın sesi, kahkahalar duyuldu. Sonra beklenen konuklar girdi: Safo Ştolts Vaska dedikleri, yanaklarından kan damlayan bir genç. Yediği kanlı ederin, çikolatalı tatlıların, içtiği burgon şarabının boşa gitmediği belliydi. Vaska öne eğilerek selam verdi bayanlara. Onlara şöyle bir göz attı. Ama bakışlarını hemen çevirdi. Konuk odasına Safo'nun arkasından girmişti. Safo'ya bağlıymış gibi odanın içinde onun gittiği yere gidiyor, parlayan gözlerini, onu yemek istiyormuş gibi ayırmıyordu ondan. Safo Ştolts, siyah gözlü bir sarışındı. Ayağında çok yüksek topuklu pabuçlar vardı. Canlı, küçük adımlarla girmişti odaya, kadınların elini erkek gibi kuvvetle sıkmıştı.

Sosyetenin bu yeni ünlü kişisini Anna ilk kez görüyordu. Onun güzelliği, giyinişindeki aşırılık, davranışlarındaki cesaret şaşırtmıştı onu. Saç tuvaleti, birazı ek olan altın sarısı saçı öylesine kabartılarak yapılmıştı ki, başıyla açık göğsü hemen hemen aynı büyüklükte görünüyordu. Yürüyüşü canlıydı, her adım atışında giysisinin altından dizlerinin de, bacaklarının da biçimi belli oluyordu. Elinde olmadan, yukarıdan öylesine açık, alttan ve arkadan öylesine kapalı bu sallantılı yuvarlaklığın gerçekte nerede bittiğini soruyordu kendi kendine insan.

Onu Anna ile tanıştırmak için acele etti Betsi.

Safo, tuvaletinin bir yana savurduğu kuyruğunu çabucak düzeltirken, dudaklarında bir gülümseme, göz kırptı, hemen anlatmaya başladı.

— Düşünün bir kere, gelirken az kalsın iki eri eziyorduk. Vaska ile geliyorduk. Ah, evet, tanışmıyorsunuz...

Yaptığı yanlışlık için yani onu tanımayan bir insana ondan küçük adıyla Vaska diye söz ettiği için yüzü kızardı. Çın çın öten bir kahkaha attı. Genç adamın soyadını söyleyerek tanıştırdı onu. Vaska, bir kez daha öne eğilerek selam verdi Anna'ya; ama bir şey söylemedi. Sonra Safo'ya döndü, gülümsedi.

— Bahsi kaybettiniz dedi. Daha önce geldik. Verin bakalım.

Safo daha neşeli güldü.

— Şimdi olmaz, dedi.

— Bana göre hava hoş, sonra alırım.

— Pekâlâ, pekâlâ. Ah, evet! (Birden Betsi'yi dönmüştü.) Ne akıllıyım... Unuttum... Bir konuk getirdim size, işte geldi.

Safo'nun getirdiği; ama unuttuğu beklenmeyen genç konuk aslında öylesine önemli bir konuktu ki, genç yaşına karşın, onu karşılamak için prenses de ayağa kalkmıştı.

Safo'nun yeni hayranıydı bu. Vaska gibi o da son zamanlarda Safo'nun peşinden ayrılmıyordu.

Biraz sonra Prens Kalujski, Liza Merkalova, Stremof geldiler. Liza Merkalova, zayıf, esmerdi. Yüzünde doğulu bir tembellik anlatımı vardı. Gözleri –herkesin dediği gibi– derin anlamlı, çok güzeldi. Koyu tuvaleti güzelliğiyle tam uzlaşıyordu. (Anna hemen fark etmişti bunu) Liza, Safo'nun canlı, düzenli olduğu ölçüde yumuşak, savruktu.

Ama Anna'ya göre Liza çok daha çekiciydi. Betsi onun dünyadan habersiz bir çocuk gibi davrandığını söylemişti Anna'ya; ama Anna onu görünce bunun doğru olmadığını hissetmişti. Dünyadan habersiz, ne yaptığını bilmeyen; ama sevimli, ağzı var dili yok bir kadındı. Gerçi davranışları Safo'nun davranışlarının aynıydı.

Gerçi Safo'nun peşinde olduğu gibi onun peşinde de –biri yaşlı biri genç– iki hayranı vardı, bakışlarıyla yiyor gibiydiler onu; ama onda –Liza'da– çevresindeki her şeyden üstün bir şey vardı. Cam parçaları arasında bir pırlantanın parıltısıydı bu. Onun güzel, gerçekten esrarlı gözlerindeydi bu parıltı. Bu gözlere bakan herkes Liza'yı her şeyiyle tanıdığı inancına kapılır, elinde olmadan severdi onu. Anna'yı görünce yüzü birden sevinçle aydınlandı Liza'nın, ona yaklaştı.

— Ah, sizi gördüğüme öyle sevindim ki! dedi. Dün yarışlarda yanınıza gelmek istemiştim, gitmişsiniz. Özellikle dün görmeyi çok istiyordum sizi. (Görünüşte, bütün ruhunu açığa vuran bakışıyla bakıyordu Anna'nın yüzüne.) Korkunç bir yarıştı değil mi?

Anna kızardı.

— Evet, dedi. Sonuna dek bekleyemedim, çok heyecanlandım.

Bahçeye çıkmak için kalktı grup. Liza, Anna'nın yanına otururken gülümseyerek:

— Ben çıkmayacağım, dedi. Siz de mi çıkmayacaksınız? Kroketten de ne zevk alırlar bilmem!

— Ben severim, dedi Anna.

— Can sıkıntısından kurtulmak için ne yapıyorsunuz söyler misiniz? Neşeli görünüyorsunuz. Siz yaşıyorsunuz, oysa ben can sıkıntısından patlıyorum.

Anna:

— Can sıkıntısından patlıyor musunuz? dedi. Oysa Petersburg'un en neşeli grubu sizinkidir.

— Bizim gruptan olmayanların canı daha çok sıkılıyordur belki. Biz neşeli değiliz, tam tersine, çok sıkılıyoruz. Hele ben hiç neşeli değilim...

Safo bir sigara yakıp iki genç erkekle bahçeye çıktı. Betsi ile Stremof çay içmek için kalktılar. Betsi:

— Nasıl olur, dedi. Safo dün sizde çok eğlendiklerini söylüyor.

Liza Merkalova:

— Ah, ne sıkıcıydı, dedi. Yarışlardan sonra hep birlikte bize gittik. Hep aynı şey, değişen bir şey yoktu! Geç vakte kadar kanepelerde pinekledik durduk. Eğlence bunun neresinde? (Gene Anna'ya döndü.) Sahi söyler misiniz, can sıkıntısından kurtulmak için siz ne yapıyorsunuz? Size bakınca "İşte mutlu da olsa mutsuz da, canı sıkılmayacak bir kadın," diye düşünüyor insan. Bunu nasıl başardığınızı anlatır mısınız bize?

Bu ısrarlı sorulardan kızaran Anna:

— Bir şey yapmıyorum, dedi.

Stremof karıştı söze:

— En güzeli bu işte.

Stremof saçlarına ak düşmüş, hâlâ dinç, çok çirkin, değişik zeki yüzlü, elli yaşında bir erkekti. Liza Merkalova, karısının yeğeniydi. Boş zamanlarını hep genç kadının yanında geçirirdi. Anna Karenina'yı görünce –görevde Aleksey Aleksandroviç'in düşmanı olmasına karşın– sosyeteden,

zeki bir insan olarak ona, düşmanının karısına karşı pek kibar davranmaya çalışıyordu. Kibarca gülümseyerek:

— Bir şey yapmamak en güzelidir, dedi. (Liza Merkalova'ya döndü.) Can sıkıntısından kurtulmak için canının sıkılacağını düşünmemenin gerektiğini ne zamandır söylüyorum size. Bu, uykusuzluktan korkuyorsan, uykuya dalamayacağından korkmamanın gerektiğine benzer. Anna Arkadyevna da bunu söylemek istiyor.

Anna gülümsedi.

— Bunu söyleyebilmeyi çok isterdim, dedi. Çünkü yalnızca zekice söylenmiş bir söz değil bu, doğru da.

— Hayır, söyleyiniz, niçin uykuya dalamaz ya da can sıkıntısından kurtulamaz insan?

— Uyuyabilmek için çalışmak gerek, neşelenmek için de.

— Çalışmam hiç kimseye gerekli değilse ne diye çalışayım? Kendimi bile bile aldatamam. İstemem de böyle bir şeyi...

Stremof, Liza'ya bakmadan:

— Yola gelmezsiniz siz, dedi.

Sonra gene Anna'ya döndü. Anna'yı çok seyrek gördüğü için ona ancak sudan şeylerden söz edebilirdi. Ama bu sudan şeyler Anna'nın Petersburg'a ne zaman taşındığı, Kontes Lidiya Tvanovna'nın onu ne çok sevdiği üzerindeydi. Anna'ya hoş görünmeyi yürekten istediğini, ona saygılarını, hatta daha fazlasını göstermeye çalıştığını belli eden bir tavırla konuşuyordu.

Tuşkeviç geldi, herkesin kroket oyuncularını beklediğini söyledi.

Anna'nın kalmayacağını öğrenince Liza Merkalova:

— Hayır, gitmeyiniz, dedi.

Stremof da katıldı onun dediğine:

— Böylesine hoş bir gruptan ayrılıp ihtiyar Vrede'ye gitmek büyük bir çelişki, dedi. Hem oraya gitmekle onu sizin aleyhinizde dedikodu yapmasına fırsat vermiş olacaksınız, oysa burada bunun tam tersi duygular uyandırmaktasınız.

Anna kararsızlık içinde bir an düşündü. Bu zeki insanın övücü sözleri, Liza Merkalova'nın ona gösterdiği içten, çocuksu yakınlık, alışık olduğu bu sosyete havası öylesine hafifti, oysa onu öylesine ağır bir şey bekliyordu ki, kalsın, durumunu açık açık konuşacağı o ağır anı biraz daha ertelesin mi, diye bir an kararsızlığa düştü. Ama bir karar vermezse onu evde neyin beklediğini, o korkunç şeyi, iki eliyle saçlarına yapıştığında hissettiklerini anımsayınca, "Hoşçakalın," deyip çıktı.

XIX

Sosyetedeki –görünüşte– havai yaşayışına karşın, düzensizlikten nefret ederdi Vronski. Daha askeri lisedeyken, durumunun kötü olduğu bir gün bir arkadaşından borç istemiş, isteğinin geri çevrilmesinin verdiği küçülmeyi tatmış, ondan sonra aynı duruma bir kez daha düşmemek için elinden geleni yapmıştı.

İşlerini düzenli yürütmek için duruma göre sık ya da seyrek, yılda beş kez yalnız başına bir köşeye çekilir, işlerinin hepsini tek tek düşünür, açıklığa kavuştururdu. Buna hesap görmek ya da *Şaire la lessive*[56] derdi.

Vronski yarışların devrisi günü sabah geç saat uyanıp tıraş olmadan, elini yüzünü yıkamadan masanın üzerine bütün parasını, hesap kâğıtlarını, mektuplarını yayıp çalışmaya koyuldu. Arkadaşının bu durumda sinirli olduğunu bilen Petritski uyandığında onu yazı masasının başında görünce sessizce giyinip çıkmıştı.

Kendisini kuşatan koşulların çapraşıklığını en küçük ayrıntılarına dek bilen bir insan, bu çapraşıklığın yalnız onu kuşatan koşullarda olduğunu, bu güçlüklerle yalnız kendisinin karşılaştığını sanır. Başkalarının da onun gibi, kişisel koşullarının aynı çapraşıklığıyla kuşatılmış olduğunu aklına getirmez. Vronski de öyle sanıyordu. İçin için gurur duyarak, –bir bakıma haksız da değildi gurur duymakta– onun yerinde bu güç koşullar altında başka biri olsaydı çoktan kötü yola sapacağını, ne yapacağını şaşıracağını düşünürdü. Ama Vronski ipin ucunu kaçırmamak için özellikle şimdi hesap yapmasının, durumunu açıklığa kavuşturmasının zorunlu olduğunu hissediyordu.

Vronski'nin, en kolay sanıp ele en önce aldığı sorun para sorunuydu. Bir dosya kâğıdına küçük elyazısıyla borçlarını yazdı, topladı. Hepsinin on yedi bin olduğunu gördü. Ayrıca birkaç yüzü de vardı. Hesap kesin olsun diye on yedi binin üzerine kaç yüz olduğunu da çıkarmıştı. Parasını saydıktan, banka defterini inceledikten sonra elde 1.800 rublesi kaldığı sonucuna vardı. Yıl başına kadar eline başka para geçmeyecekti. Borç listesini bir kez daha gözden geçirip üç bölüme ayırarak yeniden yazdı. Birinci bölümde, hemen ödenmesi ya da herhangi bir durumda istendiği anda hiç geciktirmeden ödenmesi için elde hazır para bulunmasını gerektiren borçlar

vardı. Bu borçlar dört bin kadardı: At için 1.500; gözü önünde genç arkadaşı Venevski'nin bir düzenbaza kumarda kaptırdığı paraya karşılık kefil olduğu 2.500 ruble. Vronski 2.500 rubleyi, hemen o anda vermek istemişti. (Yanında vardı.) Ama Venevski ile Yaşvin parayı kendilerinin ödeyeceğini, oynayanın Vronski olmadığını söylemişlerdi. Bütün bunlar çok güzel şeylerdi; ama Vronski uzatmadan hilebazın yüzüne fırlatabilmek için yalnızca sözle kefil olduğu 2.500 rubleyi elde hazır bulundurmak zorunda olduğunu biliyordu. Böylece, borçların bu önemli bölümü için 4.000 rublesi hazır olmalıydı. İkinci bölümde –sekiz bin tutuyordu bu bölüm– daha önemli borçlar vardı. Daha çok yarış atlarıyla ilgiliydi bu borçlar: Yulaf borcu, kuru ot borcu, İngiliz'e, saraca olan borçlar... İçinin bütünüyle rahat olabilmesi için bu borçlarına da iki bin dağıtmalıydı. Son bölümdeki borçlar –bu bölümde mağazalara, otellere, terzisine olan borçları vardı– hiç düşünülemeyecek borçlardı. Şu anda en azından 6.000 rublesinin olması gerekiyordu, oysa 1.800 rublesi vardı. 100.000 ruble geliri olduğu sanılan Vronski gibi bir insan için bu borçların görünüşte bir anlamı olamazdı. Oysa gerçekte geliri 100.000 rubleden çok azdı. Yılda yalnız başına 200.000 ruble getiren babadan kalma büyük arazi kardeşler arasında bölünmemişti. Ağabeyi bir sürü borcu olduğu bir sırada, aralık devrimcilerinden birinin kızı olan beş kapiksiz Prenses Varya Çirkova ile evlenirken Aleksey, babalarından kalma bu arazinin bütün gelirini ağabeyine bırakmıştı. Bu gelirden yılda ancak 25.000 ruble alıyordu. Aleksey, evleninceye dek –ki hiç evlenmemek niyetindeydi– bu paranın ona yeteceğini söylemişti. Bu armağanı kabul etmemek, en pahalı alaylardan birinin komutanı olan yeni evli ağabeyinin elinde değildi. Ayrı bir arazisi olan annesi bu 25.000 rublenin dışında her yıl 20.000 ruble veriyordu Aleksey'e. Bütün geliri buydu işte Vronski'nin. Onun Anna ile ilişkisi, Moskova'dan Petersburg'a gitmesi yüzünden ona kızan annesi son zamanlarda para yollamıyordu. Yılda 45.000 rubleye alışmış olan Vronski, geliri 25.000 rubleye düşünce güçlük çekmeye başlamıştı. Bu durumdan kurtulmak için annesinden para isteyemezdi. Bir gün önce annesinden aldığı son mektup canını çok sıkmıştı. Annesi mektubunda, onun sosyetede ve görevinde başarıya ulaşması için her türlü yardıma hazır olduğunu; ama yüksek sosyeteyi çalkalayan rezaleti yüzünden ondan yardım beklememesini yazıyordu üstü kapalı. Annesinin onu satın almak istemesi gururuna çok dokunmuştu Vronski'nin. Daha da soğutmuştu onu annesinden. Ama, Karenina ile ilişkisinin ortaya çıkarabileceği bazı

durumları düşünerek, bekâr bir erkeğe de yılda yüz bin ruble gelirin gerekebileceğini, ağabeyine verdiği sözün düşüncesizce verilmiş bir söz olduğunu şimdi görüyordu; ama sözünden dönemezdi. Elinde değildi dönmek. Bunun olanaksız olduğunu, ağabeyine verdiği hakkını geri alamayacağını anlaması için ağabeyinin sevimli, çok iyi bir insan olan karısının her fırsatta ona yaptığı büyük iyilik için söylediklerini düşünmesi yeterdi. Bir kadını dövmek, hırsızlık etmek ya da yalan söylemek gibi olmayacak bir şeydi bu. Yapılabilecek tek şey vardı. Vronski de bir an kararsızlığa düşmeden verdi kararını: Faizciden on bin ruble alacaktı. Hiç güçlük çekmeden alabilirdi bu parayı. Borçlarının hepsini ödeyecek, yarış atlarını satacaktı. Kararını verdikten sonra, atlarını ona satması için Vronski'ye birkaç kez adam yollayan Rolandaki'ye bir pusula yazdı. Sonra İngiliz'e ve faizciye adam yolladı. Olan parasını borçlarına bölüştürdü. Bu işi de bitirdikten sonra annesine sert bir mektup yazdı. Sonra cüzdanından, Anna'nın yolladığı üç pusulayı çıkardı, bir kez daha okuyup yaktı. Anna ile dünkü konuşmasını anımsayınca düşünceye daldı.

XX

Yapılacak, yapılmayacak şeyleri birbirinden kesinlikle ayıran bir dizi prensibi olduğu için Vronski'nin yaşayışı pek güzeldi. Bu prensipler çok az sayıda koşulu kapsardı. Ama kesindi bu prensipler. Vronski hiçbir zaman prensiplerinden ayrılmaz, gerekeni yapmak için bir an kararsızlığa düşmezdi. Bu prensiplere göre her şey kesindi: Hilebaza borcunu ödemesinin; ama terziye ödememesinin gerektiği; erkeklere yalan söylenemeyeceği; ama kadınlara söylenebileceği; hiç kimseyi aldatmamak gerektiği; ama kocanın aldatılabileceği; kişinin uğradığı hakareti bağışlayamayacağı; ama başkalarına hakaret edebileceği... Bütün bu prensipler akla yatkın, güzel şeyler olmayabilirdi; ama kesindi hepsi de. Vronski bu prensiplerden çıkmadan yaşıyor, kendini huzur içinde hissediyor, başı dik dolaşabileceğine inanıyordu. Ancak son zamanlarda Anna ile arasındaki ilişkileri dolayısıyla Vronski, bu prensiplerin her şeyi belirlemediğini, gelecekte birtakım zorluklarla, kuşkularla karşılaşacağını hissetmeye başlamıştı. Vronski bu zorluklardan, kuşkulardan nasıl kurtulacağını bilmiyordu.

Anna ile kocasına karşı şimdiki tutumu sade, açıktı. Prensiplerinde açık seçik, kesin olarak belirlenmişti tutumu.

Anna, ona aşkını armağan etmiş dürüst bir kadındı. O da seviyordu onu. Bu yüzden Anna, yasal karısına besleyebileceği saygıya –belki daha çoğuna– değerdi. Anna'yı sözle ya da üstü kapalı gücendirmek şöyle dursun, ona bir kadının umabileceği en büyük saygıyı göstermemektense bir kolunu vermeye hazırdı.

Sosyeteye karşı tutumu da açık seçikti. Herkes bilebilirdi bunu, herkes kuşku edebilirdi; ama hiç kimse bundan söz etme yürekliliğini göstermemeliydi. Aksi halde ağzını açanı susmak, sevdiği kadının gerçekte var olmayan onuruna saygı duymak zorunda bırakırdı.

Sevdiği kadının kocasına karşı tutumu hepsinden açık seçikti. Anna onu sevmeye başladığı andan bu yana Vronski onun üzerindeki hakkını kesin kabul ediyordu. Kocası gereksiz, ayak bağı bir kişiydi. Onun acınacak bir durumda olduğu kuşkusuzdu; ama elden ne gelirdi... Kocasının tek hakkı

vardı, o da elde silahla hesaplaşmayı isteyebilme hakkıydı. Vronski buna baştan beri hazırdı.

Ama son zamanlarda Anna ile arasında bilinmezliğiyle Vronski'yi korkutan yeni ruhsal durumlar çıkmıştı ortaya. Dün gebe olduğunu söylemişti. Vronski bu haberin de, Anna'nın ondan beklediklerinin de yaşayışına yön veren prensiplerde açıklığa kavuşmamış bir şeyi gerektirdiğini hissediyordu. Gerçekten de hazırlıksız yakalanmıştı. Anna ona durumunu açıklayınca ilk anda yüreğinde, Anna'nın kocasını bırakması isteği doğmuştu. Bunu Anna'ya da söylemişti. Ama düşündükten sonra şimdi bunu kendi kendine söylerken, böyle düşünmekle kötü yaptığından da korkuyordu.

"Kocasından ayrılmasını söyledim, yaşamını benimkiyle birleştirmesi anlamına gelir bu. Hazır mıyım ben buna? Param yokken alıp nereye götüreceğim onu? Tutalım ki yaptım bir şeyler... Peki, görevdeyken nereye götürürüm onu? Bunu söylediğime göre hazır olmalıyım buna, yani para bulmalı, emekliye ayrılmalıyım."

Gene düşünceye daldı. Emekliye ayrılmak ya da ayrılmamak sorunu onu başka, yalnız kendisinin bildiği, gizli, gizli olmasının yanında, yaşamının en önemli sorununa getirmişti.

Yükselmek çocukluğunun, ilk gençlik çağlarının en belirgin tutkusuydu. Kendi kendine bile itiraf etmediği bu tutku öylesine güçlüydü ki, şimdi aşkıyla cenkleşiyordu. Sosyetede de görevde de ilk adımları başarılıydı. Ama bir süre önce kaba bir yanlışlık yapmıştı: Davranışlarında özgür olduğunu göstermek amacıyla yükselmesi için kendisine önerilen bir görevi reddetmişti. Bu davranışının ona büyük değer kazandıracağını umuyordu. Ama onun gereğinden çok cesur olduğu anlaşılmış, bir yana bırakılmıştı. İster istemez kendini hiçbir şeyi umursamaz bir insan olarak tanıtınca, kimseye bir kızgınlığı yokmuş, kimseye kırılmamış, onu rahat bırakmalarından başka bir şey istemiyormuş gibi kibar, akıllı davranmaya başlamıştı. Neşeli bir insan izlenimi bırakmak istiyordu. Oysa gerçekte, Moskova'ya gittiği geçen yıldan bu yana hiç de neşeli değildi. Her şeyi yapabilecek; ama hiçbir şey istemeyen bu umursamaz insan görünümünün artık dikkati çekmediğini; çok kimsenin, onun elinden dürüst, iyi yürekli, sevimli bir genç olmaktan başka bir şey gelmeyeceğini düşünmeye başladığını hissediyordu. Öylesine gürültüye neden olan, herkesin dikkatini öylesine çeken Karenina ile ilişkisi, ona sosyete içinde parlak bir başarı

sağlayınca, içini kemiren yükselme hırsı kurdu bir süre için sakinleşmişti. Ama bir hafta önce bu kurt yeniden uyanmıştı. Aynı çevreden, aynı sosyeteden çocukluk arkadaşı, onunla aynı askeri lisede okumuş, okulu onunla birlikte bitirmiş, sınıfta da, sporda da, yaramazlıkta da yükselmek tutkusunda da yarıştığı Serpuhovski o günlede Orta Asya'da, orada iki rütbe yükselmiş, böylesine genç generallere pek seyrek verilen liyakat nişanıyla dönmüştü.

Serpuhovski, Petersburg'a gelir gelmez, yeni görülen bir yıldız gibi herkes ondan söz etmeye başlamıştı. Vronski'nin akranı, sınıf arkadaşı Serpuhovski generaldi. Devlet işlerinin gidişini etkileyebilecek bir göreve atanmasını bekliyordu. Oysa Vronski –çok hoş bir kadının sevdiği, bağımsız, parlak bir genç olmasına karşın– istediğince bağımsız olma olanağı verilmiş bir süvari yüzbaşısıydı ancak. "Serpuhovski'yi kıskanmıyorum kuşkusuz, kıskanamam da; ama onun böylesine yükselmesi, zamanı gelince benim gibi bir insanın çabucak yükseleceğini gösteriyor. Üç yıl önce o da benimle aynı durumdaydı. Emekliye ayrılırsam kendi gemilerimi kendim yakmış olurum. Görevde kalırsam bir şey kaybetmem. Anna da durumunu değiştirmek istemediğini söyledi ya! O, beni seviyorken kıskanamam Serpuhovski'yi."

Vronski bıyıklarını yavaş yavaş burarak kalktı masadan. Odanın içinde dolaşmaya başladı. Gözlerinin içi parlıyordu. Durumunu enine boyuna düşündüğü zamanlarda olduğu gibi kararlı, sakin, sevinç doluydu gene. Bundan önceki hesaplarından sonra olduğu gibi her şey duru, açık seçikti. Tıraş oldu, soğuk bir duş aldı, giyindi, çıktı.

XXI

Petritski:

— Ben de seni almaya geldim, dedi. Bugün çok sürdü temizliğin. Bitti mi bari?

Vronski, –işlerini soktuğu düzeni aşırı cesur, çabuk her hareketin bozacağından korkuyormuş gibi– bıyıklarının ucunu dikkatle kıvırırken yalnızca gözleriyle gülümsedi.

— Bitti, diye karşılık verdi.

Petritski:

— Böyle zamanlarda banyodan çıkmış gibi olursun, dedi. Gritski'nin (Alay komutanına Gritski derlerdi) yanından geliyorum. Seni bekliyorlar.

Vronski bir şey söylemeden, aklında başka şeyler, arkadaşına bakıyordu.

Onlara kadar gelen tanıdık bas sese, polkalara, valslere kulak verdi.

— Ne müziğidir bu çaldırdığı? diye sordu. Bayram mı var?

— Serpuhovski geldi.

— Yaa! dedi Vronski. Bilmiyordum.

Gözlerindeki gülümseme daha bir aydınlandı.

Aşkının onu mutlu etmeye yettiğine, yükselme tutkusunu aşkına feda ettiğine, –hiç değilse öyle davranmaya kendi kendine bir kez karar verdikten sonra– Vronski artık Serpuhovski'yi kıskanamaz, alaya gelince önce ona uğramadı diye eski arkadaşına gücenemezdi de. İyi bir arkadaştı Serpuhovski, onu göreceğine sevinmişti.

— Ah çok sevindim, diye ekledi.

Alay komutanı Dyemin bir çiftlik sahibinin büyük evinde oturuyordu. Herkes geniş alt balkonda toplanmıştı. Avluya girince Vronski'nin ilk gördüğü, votka fıçısının başına toplanmış ceketli şarkıcılarla, subayların ortasında neşeli alay komutanı olmuştu. Komutan balkonun birinci basamağına çıkmış, Offen-Bach'ın bir kadrilini çalan orkestranın sesini bastırarak, yanda duran erlere bağıra çağıra emirler veriyor, elini kolunu

sallıyordu. Erler, bir süvari başçavuşu, birkaç astsubay, Vronski ile aynı anda yaklaştılar balkona. Alay komutanı masaya döndü, elinde kadehle gene çıktı basamağa, kadeh kaldırdı. "Eski arkadaşımız, kahraman general Prens Serpuhovski'nin sağlığına, Ura!"

Alay komutanının arkasından, elinde kadehle, gülümseyerek Serpuhovski de çıktı.

Tam karşısındaki ikinci görevini yapan al yanaklı, sağlıklı süvari başçavuşuna:

— Çakı gibisin Bandarenko, dedi.

Vronski üç yıldır görmemişti Serpuhovski'yi. Favori bırakmış, bu ona ağırbaşlı bir görünüm vermişti. Boylu posluydu; ama yüzünün, bedeninin, kibarlığı, soylu görünüşü daha çok dikkati çekiyordu. Vronski'nin onda fark ettiği en önemli değişiklik, yüzündeki, başarıya ulaşmış, bu başarısının herkesçe kabul edildiğinden kuşkusu olmayan insanların yüzünde görülen o sakin, sürekli aydınlıktı. Vronski bilirdi bu aydınlığı. Serpuhovski'de de hemen fark etmişti onu.

Serpuhovski merdivenden inerken Vronski'yi gördü. Bir sevinç gülümsemesi aydınlattı yüzünü. Başıyla yukarıyı gösterdi. Kadehini Vronski'ye doğru kaldırdı. Bu hareketiyle ona doğru uzanmış, öpüşmeye hazırlanmış başçavuşun yanına gitmek zorunda olduğunu anlamıştı.

Alay komutanı:

— Eh, Vronski de geldi işte! diye haykırdı. Yaşvin keyifsiz olduğunu söylemişti.

Serpuhovski yiğit başçavuşun ıslak, taze dudaklarından öptü, ağzını mendiliyle silip Vronski'nin yanına geldi. Elini sıkarak bir kenara çekti onu.

— Çok sevindim seni gördüğüme, dedi.

Alay komutanı Vronski'yi göstererek seslendi Yaşvin'e:

— Ona bakın!

Aşağı, erlerin yanına indi.

Vronski, Serpuhovski'yi yukarıdan aşağı süzüp:

— Dün yarışlara neden gelmedin? diye sordu. Orada göreceğimi umuyordum seni.

— Geldim; ama biraz geç. Kusura bakma. (Emir subayına döndü:) Emir verin lütfen, herkese ne kadar düşüyorsa dağıtsınlar.

Aceleyle üç tane yüz rublelik banknot çıkardı cüzdanından. Yüzü kızardı. Yaşvin:

— Vronski! diye seslendi. Bir şey yiyecek misin, yoksa içecek misin? Ey, konta yiyecek bir şeyler getirin! Al şunu iç.

Alay komutanının evindeki içki âlemi uzun süre devam etti.

Çok içildi. Serpuhovski'yi altı okka yaptılar. Sonra alay komutanını yaptılar. Daha sonra şarkıcıların önünde alay komutanı, Petritski ile oynadı. Alay komutanı yorulunca avluda bir peykenin üzerine oturdu. Yaşvin'e Rusya'nın askeri yönden Prusya'ya üstünlüklerini –özellikle süvari saldırı yönünden üstünlüklerini– anlatmaya başladı. Eğlence bir an kesilmişti. Serpuhovski ellerini yıkamak için tuvalete gitti. Vronski ile karşılaştı orada. Vronski ceketini çıkarmış, saçlarının örttüğü kırmızı boynunu suyun altına sokmuş, başını, boynunu elleriyle ovuyordu. Yıkanması bittikten sonra Serpuhovski'nin yanına oturdu. Küçük kanepede oturuyorlardı. Aralarında ikisi için de çok ilginç bir konuşma başladı. Serpuhovski:

— Seninle ilgili her şeyi karımdan öğrendim, dedi. Onunla sık görüşmen hoşuma gitti.

Vronski gülümsedi. Neden söz edeceklerini anlamış, bundan hoşlandığı için de gülümsemişti.

— Varya'nın yakın dostudur, diye karşılık verdi. Petersburg'da, görüşmekten haz duyduğum yalnız bu iki kadın vardır.

Serpuhovski gülümsedi.

— Yalnız mı? diye sordu.

Vronski onun bu imasını sert bir yüzle yasaklayarak:

— Evet, dedi. Ben de seninle ilgili her şeyi öğrendim; ama karından değil. Başarın çok sevindirdi beni; ama hiç şaşırtmadı. Ben daha çoğunu bekliyordum.

Serpuhovski gülümsedi. Kendisi için böyle düşünülmesinden hoşlandığı belliydi. Bunu gizlemeyi de gerekli görmedi.

— Ne yalan söyleyeyim, dedi. Tam tersine, ben daha azını bekliyordum. Ama sevinçliyim. Ün düşkünüyümdür, zayıf yanımdır bu benim,

saklamıyorum.

Vronski:

— Başarıya ulaşmasaydın, saklardın belki, dedi.

Serpuhovski gene gülümsedi.

— Sanmam. Bunsuz yaşamaya, değmeyeceğini söylemiyorum; ama sıkıcı olurdu yaşam... Yanılıyorum belki; ama bana öyle geliyor ki, askeri alanda birtakım yeteneklerim ve nasıl olursa olsun, her çeşit güç benim elimde, tanıdığım çok insanın elinde olduğundan daha iyi, daha yararlı olacaktır. (Serpuhovski'nin gözlerinde başarıya ulaşmanın verdiği sevinç aydınlığı vardı.) Bu nedenle, yükseldikçe, güce yaklaştıkça hoşuma gidiyor bu, sevindiriyor beni.

— Belki senin için öyledir, dedi Vronski. Ama herkes için öyle değildir. Ben de senin gibi düşünüyorum. Oysa yaşıyorum işte, yalnız bunun için yaşamaya değmeyeceği görüşündeyim şimdi.

Serpuhovski gülümsedi.

— Gördün mü? Seninle ilgili her şeyi öğrendiğimi söylemekle başlamıştım söze. Görevi reddettiğini bildiğimi söylemiştim... Doğru buldum yaptığını elbette. Ama her şeyin bir yolu yordamı vardır. Davranışının iyi olduğunu sanıyorum; ama gerektiği gibi yapmadın yapacağını.

— Olan oldu... Biliyorsun, yaptığım bir şeyden pişmanlık duymam ben. Yaptığıma üzülmem sonra.

— Bir süre için iyidir bu. Ama sana yetmez. Ağabeyine söylemem bunu. Bizim ev sahibi. Tatlı bir çocuktur o da. (Alay komutanının "Ura!" diye bağırmasına kulak vererek ekledi:) Duyuyorsun işte! Mutludur; ama sana yetmez bu.

— Yeteceğini söylemiyorum zaten.

— Yalnız bu değil hem. Senin gibiler gereklidir...

— Kime?

— Kime mi? Topluma, Rusya'ya. Yetenekli insanlar, parti gereklidir Rusya'ya, yoksa her şey köpeklerin elinde kalır.

— Nasıl yani? Rus komünistleri karşısında Bertenef'in partisi gibi mi?

Serpuhovski, kendisinden böylesine budalaca bir düşüncenin beklenmesine canı sıkılmış, yüzünü buruşturmuştu.

— Hayır, dedi. *Tout ça esi une blague*[57] Her zaman böyleydi bu, böyle de olacak. Komünist diye bir şey yoktur. Ama insanlar zararlı entrikalar, tehlikeli şeyler düşünüp bulmak zorundadırlar her zaman. Böyle gelmiş böyle gider bu. Hayır, Rusya'ya senin gibi, benim gibi özgür yaradılışlı insanların yönetici partisi gereklidir.

— Peki, ama niçin? (Vronski yönetimi elinde bulunduran birkaç kişiyi saydı.) Niçin özgür yaradılışlı değilmiş onlar?

— Çünkü doğuştan parasal özgürlükleri yoktu şimdi de yok? Bizim gibi güneşe yakın doğmadılar onlar. Parayla ya da güleryüzle kolayca satın alınabilirler. Bulundukları yerde tutunabilmeleri için kendilerine bir yön uydurmalıdırlar. Kendilerinin de inanmadıkları, kötülük doğuran bir düşünce, bir yön seçerler kendilerine. Devlet malı bir evde oturabilmek, bilmem ne kadar ücret alabilmek için bir araçtan başka bir şey değildir bu yön. Onların oyunlarına bakarsan, *cela n'est pas plus fin que ça.*[58] Belki onlardan kötüyüm, aptalım ben. Gerçi ne bakımdan onlardan kötü olabileceğimi bilmiyorum ya, belki kötüyümdür. Ama senin de benim de kesin olan bir üstünlüğümüz var ki, bunu satın almak daha güçtür. İşte böyle insanlar her zamankinden daha gereklidir şimdi.

Vronski dikkatle dinliyordu. Ama onu Serpuhovski'nin sözlerinden çok, iktidarla mücadeleye girişmeyi düşünen, bu çevrede dostları da düşmanları da olan arkadaşının bu konuda görüşleriydi. Oysa onun için süvari birliğinin çıkarlarıydı yalnızca önemli olan. Olayları değerlendirmekteki, anlamaktaki yeteneğiyle, zekâsıyla, güzel konuşma yeteneğiyle –böyle insanlara pek seyrek rastlanırdı onun yaşadığı çevrede– Serpuhovski'nin ne denli güçlü olacağını da anlıyordu Vronski. Bu duygusundan utana utana, kıskanıyordu arkadaşını.

— Bunun için gene de çok önemli bir şey eksik bende, diye karşılık verdi: İktidar olma isteği... Vardı; ama geçti.

Serpuhovski gülümsedi.

— Kusura bakma; ama doğru değil bu.

— Hayır, doğru, doğru... şimdi, açık konuşmak için...

— Evet, şimdi doğru, bu başka. Ama şimdi, her zaman demek değildir.

— Olabilir, dedi Vronski.

Serpuhovski arkadaşının ne düşündüğünü anlamış gibi:

— Olabilir diyorsun, diye sürdürdü konuşmasını. Bense olacak diyorum. Bunun için de görmek istiyorum seni. Gerektiği gibi hareket ettin sen. Anlıyorum bunu; ama diretmek zorunda değilsin. Senden *carte blanche*[59] istiyorum yalnızca. Seni himayeme almıyorum... Gerçi alsam da olur ya, çünkü bir keresinde de sen himayene almıştın beni! Umarım dostluğumuz bundan değerlidir. (Bir kadın gibi şefkatle gülümsedi Vronski'ye.) Evet, carte blanche ver bana, alaydan ayrıl, usulca çeker alırım seni.

Vronski:

— Ama anla beni, dedi. Her şeyin olduğu gibi kalmasından başka bir şey istemiyorum ben.

Serpuhovski ayağa kalktı. Vronski'nin karşısında durdu.

— Her şeyin olduğu gibi kalmasını istiyorsun, dedi. Bunun ne anlama geldiğini biliyorum. Beni dinle: Aynı yaştayız, belki sayıca benden çok kadın tanımışsındır. (Serpuhovski'nin gülümsemesi de, tavrı da onun en duyarlı noktaya dokunmasından Vronski'nin korkmaması gerektiğini, onun oraya acıtmadan, dikkatle dokunacağını söylüyordu.) Ama evliyim ben, şuna inan ki (birinin yazdığı gibi) insan sevdiği karısını tanıyınca kadınları, onlardan binlercesini tanımış olsa tanıyabileceğinden daha iyi tanır.

Vronski, tuvalet odasının kapısından başını uzatıp onları alay komutanının yanına çağıran subaya seslendi:

— Şimdi geliyoruz.

Vronski, Serpuhovski'nin söyleyeceklerini dinlemek, bu konuda düşüncelerini öğrenmek istiyordu. Serpuhovski anlatıyordu:

— Bu konuda ne düşündüğümü söyleyeyim sana. Kişinin çalışma yaşamında kadın en önemli engeldir. Bir kadını severken bir şeyler yapmak güçtür. Bunun için zarara uğramadan sevmek için tek yol vardır. Evlenmek. Nasıl anlatsam sana, dur, dur! Bir *fardeau*[60] taşırken aynı anda ellerinle bir şeyler yapabilmen için yükü sırtına bağlamaktan başka bir yol olmadığı gibi, burada tek yol evliliktir. (Serpuhovski böyle benzetmeleri severdi.) Evlendikten sonra anladım bunu ben de. Ellerim boş kaldı bir anda. Ama evlenmeden bu fardeau'yu yanında taşımak istersen ellerin öylesine dolu

olacaktır ki, hiçbir şey yapamayacaksın. Mazankofa, Krıpofa bak. Kadın yüzünden mahvettiler geleceklerini.

Vronski, sözü geçenlerin ilişki kurdukları Fransız kadınla aktristi anımsıyordu.

— Ne kadınlar! dedi.

— Kadının sosyetedeki yeri ne denli sağlamsa o denli kötüdür bu. Fardeau'yu elde taşımayıp onu başkasının elinden çekip almakla aynıdır.

Vronski önüne, yere bakarak:

— Hiç sevmemişsin sen, dedi.

Anna'yı düşünüyordu o anda. Serpuhovski:

— Olabilir, dedi. Ama sana söylediğimi unutma. Bir şey daha var: Kadınlar erkeklerden daha maddecidirler. Yüce bir şey yaptırır bize aşkımız, oysa onlara *terre-â-terre*[61] şeyler.

Vronski, odaya giren emir erine:

— Şimdi, şimdi geliyoruz, dedi.

Ama emir eri, onun sandığı gibi, onları çağırmaya gelmemişti. Vronski'ye bir mektup getirmişti.

— Prenses Tverskaya'dan getirdiler efendim.

Vronski zarfı açtı, yüzü bir anda kıpkırmızı oldu. Serpuhovski'ye:

— Başım ağrımaya başladı, eve gideceğim, dedi.

— Eh, güle güle. Carte blanche veriyor musun?

— Sonra konuşuruz, Petersburg'da bulurum seni.

XXII

Saat beşi geçiyordu. Anna'nın randevusuna yetişmek, öte yandan, herkesin tanıdığı kendi arabasıyla gitmemek için Vronski, Yaşvin'in kiralık arabasına atladı, arabacıya elden geldiğince hızlı sürmesini söyledi. Dört kişilik eski araba çok genişti. Vronski köşeye oturdu. Ayaklarını karşı kanepeye uzattı, düşünmeye başladı.

İşlerine verdiği çekidüzenin getirdiği açıklığın bulanık bilinci, onu gerekli bir insan olarak gören Serpuhovski'nin ona gösterdiği yakınlığın, dostluğun silik anısı, aynı zamanda şimdi gitmekte olduğu randevu yaşama neşe katan bir duygunun izlenimini oluşturuyorlardı içinde. Bu duygu öylesine güçlüydü ki, elinde olmadan gülümsüyordu. Ayaklarını indirdi, ayak ayak üstüne attı, üstteki bacağının yarışta incinen adaleli baldırını eliyle yokladı. Arkasına yaslanıp birkaç kez derin soluk aldı.

"Güzel, çok güzel!" diye geçirdi içinden. Bedeninin güçlülüğünden haz duyduğu daha önce de çok olmuştu; ama şimdiki kadar hiç sevmemişti kendini, kendi bedenini. Güçlü bacağında bu hafif sızı, soluk alırken göğüs adalelerindeki hareket haz veriyordu ona. Anna'ya öylesine umutsuzluk veren bu aydınlık, serin ağustos günü Vronski'ye duygulu bir canlılıkla dolu bir gün olarak görünüyor, yıkadığı boynuyla yüzüne bir serinlik veriyordu. Bıyıklarının briyantin kokusu bu taptaze havada pek hoş geliyordu ona. Arabanın penceresinden gördüğü her şey, bu serin, temiz havada, yavaş yavaş ufka doğru inmekte olan güneşin parlaklığını yitirmiş ışığında her şey onun gibi dinç, neşeli, güçlüydü: Evlerin, alçalmış güneşin ışığında parlayan damları da, duvarlarla yapıların keskin çizgileri de, arada bir karşılaştıkları arabalarla yayalar da, ağaçlarla otların kıpırtısız yeşilliği de, patates evleklerinin dümdüz kestiği tarlalar da, ağaçların, evlerin, çalıların, patates evleklerinin yamuk yumuk gölgeleri de... hepsi, yeni bitmiş, cilası üzerinde hoş bir resim gibi parlak, aydınlık, güzeldi.

Başını pencereden uzatıp:

— Daha hızlı sür! Daha hızlı! dedi.

Cebinden üç rublelik bir kâğıt para çıkardı, dönüp arkasına bakan arabacının eline sıkıştırdı. Arabacının eli fenerin yanında bir şeye uzandı,

bir kırbacın ıslık çalarak indiği duyuldu, araba düz şosede hızlandı.

Pencerelerin arasındaki zilin düğmesine basarken Anna'yı son gördüğünde olduğu gibi düşünüyor, "Bu mutluluktan başka bir şey istemiyorum," diye geçiriyordu içinden. "Başka bir şey gerekli değil bana. Giderek daha çok seviyorum onu. Vrede'nin devlet malı yazlığının bahçesi göründü işte. Nerededir burada? Nerede? Nasıl? Niçin burada verdi randevuyu, niçin Betsi'nin mektubuna yazmış bunu?" O anda aklında yalnız bu sorular vardı. Ama düşünecek zaman yoktu artık. Arabacıya durmasını söyledi. Bahçenin iki yanı ağaçlı yoluna girmeden açtı kapıyı, araba daha durmadan atladı, eve giden yolda yürüdü. Yolda kimsecikler yoktu. Ama sağ yana bakınca gördü onu. Yüzü peçeyle örtülüydü Anna'nın. Vronski, yalnız ona özgü yürüyüşünü, omuzlarının sallanışını, başının duruşunu fark etmişti hemen. Bir sevinç doldurmuştu içini. Bütün bedeninden bir elektrik akımı geçti sanki. Çevik bacaklarından, soluk alırken ciğerlerinin hareketine kadar her şeyini yeni bir güç doldurdu, dudaklarında bir karıncalanma oldu.

Yan yana gelince Anna sevgiyle sıktı Vronski'nin elini.

— Seni çağırdım diye kızmadın ya? dedi. Seni görmem gerekiyordu.

Vronski'nin peçenin altından gördüğü. Anna'nın dudaklarının ciddi, sert duruşu genç adamın ruhsal durumunu bir anda değiştirmişti.

— Kızmak mı? dedi. Peki, ama nasıl geldin? Nereye gideceğiz?

Vronski'nin koluna girdi Anna.

— Nereye olursa, dedi. Gidelim, seninle konuşmalıyım.

Vronski bir şeylerin olduğunu, bu buluşmanın neşeli bir buluşma olmayacağını anlamıştı. Anna'nın yanında iradesini yitirdi; Anna'nın telaşının nedenini bilmeden, aynı telaşın elinde olmadan ona da geçtiğini hissediyordu.

Anna'nın kolunu koltuğunun altında sıktı, yüzünden düşüncelerini okumaya çalışarak:

— Nedir? diye sordu.

Anna kendini toparlamak için bir şey söylemeden birkaç adım yürüdü, sonra birden durdu. Tıkanacakmış gibi soluyarak:

— Dün söylemedim sana, diye başladı. Aleksey Aleksandroviç ile eve dönerken her şeyi açıkladım ona... artık onun karısı olarak kalamayacağımı, sonra... her şeyi söyledim.

Vronski, Anna'nın durumunun ağırlığını hafifletmek istiyor gibi elinde olmadan öne eğilmiş, öyle dinliyordu. Ama Anna bunu söyler söylemez birden doğruldu. Yüzünü mağrur, sert bir anlatım kapladı.

— Evet, evet, böylesi daha iyi, bin kat daha iyi dedi. Bunun ağır bir durum olduğunun farkındaydım.

Ama Anna dinlemiyordu onu. Yüzünden düşüncelerini okumaya çalışıyordu. Vronski'nin yüzündeki anlatımın aklına ilk gelen düşüncenin – şimdi düellonun kaçınılmaz olduğu düşüncesinin– anlatımı olduğunu bilemezdi. Düelloyu bir an bile getirmemişti aklına. Bu nedenle, Vronski'nin yüzünden geçen soğuk anlatımı başka türlü yorumladı.

Kocasının mektubunu aldıktan sonra, her şeyin eskisi gibi kalacağını, içinde bulunduğu durumu küçümseyemeyeceğini, oğlunu bırakıp âşığına gidemeyeceğini, ruhunun derinliklerinde biliyordu Anna. Prenses Tverskaya'nın evinde bu kanısı daha da güçlenmişti. Ama bu buluşma onun için gene de çok önemliydi. Bu buluşmanın onların durumunu değiştireceğini, onu kurtaracağını umuyordu. Bu haberi verdiğinde Vronski bir an duraksamadan, kararlı, tutkulu bir tavırla, "Her şeyi bırak, bana gel!" deseydi, oğlunu bırakıp gidecekti ona. Ama haber onda Anna'nın beklediği etkiyi yapmamıştı: Vronski bir şeye gücenmişti sanki.

Anna sinirli:

— Hiç de güçlük çekmedim, dedi. Kendiliğinden oluverdi. İşte bu da...

Eldiveninin içinden kocasının mektubunu çıkardı. Vronski Anna'nın sözünü kesti.

— Anlıyorum, anlıyorum.

Mektubu aldı, okumadan Anna'yı avutmaya çalıştı:

— İstediğim, senden dilediğim tek şey vardı: Mutluluğunu doyasıya tadabilmen için bu duruma bir son vermem...

Anna:

— Niçin söylüyorsun bunu? dedi. Bundan kuşku edebilir miyim ben? Kuşku etseydim...

Vronski, onlara doğru gelmekte olan iki kadını göstererek birden:

— Kimdir bu gelenler? diye sordu. Tanırlar bizi belki!

Anna'yı kolundan çekip yana ayrılan bir yola saptı hemen. Anna:

— Ah, her şey vızgelir bana, dedi.

Dudakları titriyordu. Peçenin arkasından gözleri tuhaf bir öfkeyle bakıyorlar gibi geldi Vronski'ye:

— Önemli olan bu değil diyorum sana, diye ekledi. Anna. Bundan kuşku edemem. Ama bak o ne yazıyor. Oku şunu.

Gene durdu Anna.

Vronski mektubu okurken, Anna'nın durumu kocasına anlattığını söylediği ilk anda olduğu gibi gene, hakarete uğramış bir kocayla arasındaki ilişkinin onda uyandırdığı aynı doğal duygunun etkisi altında kalmıştı ister istemez. Şimdi, hakarete uğramış bu kocanın mektubunu elinde tutarken, yüzde yüz bugün ya da yarın masasının üzerinde bulacağı düello çağrısını, yüzünde şimdiki gibi son derece soğuk, mağrur bir anlatımla havaya ateş edip hakarete uğramış kocanın ona ateş etmesini bekleyeceği düelloyu düşünüyordu. O anda, biraz önce Serpuhovski'nin ona sözünü ettiği, kendisinin de o sabah düşündüğü şey geldi aklına: Kendini bağlamamanın daha iyi olduğu düşüncesiydi bu. Vronski bu düşüncesini Anna'ya açamayacağını biliyordu.

Mektubu okuyup bitirince bakışlarını Anna'nın yüzüne kaldırdı. Bakışında endişe yoktu. Anna, Vronski'nin aynı şeyi daha önce düşündüğünü anlamıştı. Vronski'nin, ona ne derse desin, düşüncelerinin hepsini söylemeyeceğini biliyordu. Son umudunun da suya düştüğünden kuşkusu kalmamıştı artık. Beklediği bu değildi. Titrek bir sesle:

— Ne biçim bir insan olduğunu görüyorsun... dedi.

Vronski sözünü kesti:

— Kusura bakma; ama benim hoşuma gitti.

Ne demek istediğini açıklaması için ona zaman versin diye Anna'ya bakışıyla yalvararak ekledi:

— Tanrı aşkına izin ver sözümü bitireyim. Seviniyorum, çünkü bu durum onun düşündüğü gibi kalamaz, dünyada kalamaz.

Anna, gözyaşlarını tutarak:

— Niçin kalamaz? diye mırıldandı.

Vronski'nin sözlerinin onun için artık bir anlamı olmadığı belliydi. Kaderinin çizildiğim hissediyordu.

Vronski –onca kaçınılmaz olan– düellodan sonra bunun böyle süremeyeceğini söylemek istiyordu; ama bambaşka bir şey söyledi:

— Onun dediği gibi olmaz. Umarım ayrılırsın, ondan. Umarım (ne söyleyeceğini şaşırmış, kızarmıştı) ortak yaşamımızı kurmama, her şeyi düşünmeme izin verirsin artık. Yarın...

Anna sözünü kesti. Yüksek sesle:

— Ya oğlum? diye sordu. Ne yazdığını görüyorsun: Ona bırakmam gerekiyor, oysa bırakamam onu, bırakmak istemiyorum.

— Ama Tanrı aşkına söyle: Oğlunu bırakman mı iyi, yoksa bu küçültücü durumu sürdürmen mi?

— Kimin için küçültücü?

— Herkes için. Başta senin için!

Anna ağlamaklı:

— Küçültücü diyorsun... dedi. Söyleme böyle. Bunların bir anlamı yok artık benim için.

Vronski'nin yalan söylemesini istiyordu. Yalnız onun aşkı kalmıştı içinde, sevmek istiyordu onu.

— Seni sevdiğim andan bu yana benim için her şeyin değiştiğini biliyorsun, diye ekledi. Tek şey vardır benim için dünyada: Senin aşkın. O, benim olduğu sürece kendimi öylesine yüce, öylesine sağlam bulurum ki, benim için hiçbir şey küçültücü olamaz. Durumum gurur veriyor bana, çünkü... gururluyum çünkü... gururluyum...

Niçin gururlu olduğunu söyleyemedi. Umutsuzluk ve utanç hıçkırıkları boğazında düğümlenmişti. Bir an durdu, sonra hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı.

Vronski de boğazında bir şeyin düğümlendiğini, burnunun direğinin sızladığını hissetti. Ömründe ilk kez kendini ağlamaya hazır hissediyordu. Sorsalardı, ona böyle neyin dokunduğunu söyleyemezdi. Anna'ya acıyordu,

ona yardım edemeyeceğini hissediyor, aynı anda da onu kendisinin mutsuz ettiğini, kötü bir şey yaptığını biliyordu.

Alçak sesle:

— Ayrılamaz mısın? diye sordu. (Anna yanıt vermeden başını salladı.) Oğlunu alıp ondan ayrılamaz mısın?

Anna soğuk:

— Evet, dedi. Ama ona bağlı bu. Bunların hepsi onun elinde. Şimdi ona gitmek zorundayım.

Her şeyin eskisi gibi kalacağı önsezisi aldatmamıştı onu.

— Salı günü Petersburg'da olacağım diye ekledi. Her şey belli olacak o zaman.

— Evet, bitirdi sözünü Anna. Ama kapatalım artık bu konuyu.

Anna'nın geri yolladığı, Vronski'nin bahçesinin parmaklığının önüne gelmesini söylediği arabası gelmişti. Anna, Vronski'yle vedalaşıp eve yollandı.

XXIII

İki Haziran komisyonunun olağan toplantısı pazartesi günüydü. Aleksey Aleksandroviç toplantı salonuna girdi. Üyelerle, başkanla her zamanki gibi selâmlaştıktan sonra yerine oturdu, elini önünde hazır evrakların üzerine koydu. Yapmaya karar verdiği açıklamanın planıyla ilgili notlar bu evrakların arasındaydı. Aslında notlar gerekli de değildi ona. Her şey aklındaydı. Söyleyeceklerini belleğinde yinelemeyi de gereksiz buluyordu. Zamanı gelince, soğukkanlı bir tavır takınmaya çalışan rakibinin yüzünü görünce konuşmasının şimdi, hazırlandığından çok daha iyi akıp gideceğini biliyordu. Konuşmasının özünün, her sözcüğünün bir anlamı olacak kadar büyük olduğunu hissediyordu. Bu arada, olağan raporun okunmasını dinlerken masum, soğukkanlı bir görünümü vardı. Onun, önündeki beyaz kâğıdın iki ucunu uzun parmaklarıyla öylesine kibar tutan damarlı, beyaz ellerini, yorgun bir tavırla yana eğdiği başını gören, biraz sonra onun ağzından fırtınalar koparacak, üyelerin her kafadan bir ses çıkacak biçimde bağırıp çağırmalarına, başkanın onları sükûnete davet etmesine neden olacak sözcüklerin döküleceğini aklının ucundan geçirmezdi. Raporun okunmasından sonra Aleksey Aleksandroviç her zamanki sakin, kibar sesiyle azınlıkların yerleştirilmesi işiyle ilgili bazı düşünceleri olduğunu bildirdi. Bütün dikkati üzerine çekmişti. Öksürdü. Rakibine bakmadan –konuşurken her zaman yaptığı gibi– hemen önünde oturan, komisyonda hiçbir zaman hiçbir düşüncesi olmamış ufak tefek ihtiyara bakarak düşüncelerini açıklamaya başladı. Söz asıl, düzenleyici yasaya gelince rakibi birden fırladı yerinden, itiraz etmeye başladı. Komisyon üyelerinden Stremof –ona da dokunuyordu Aleksey Aleksandroviç'in söyledikleri– kendi görüşlerini savunmaya başladı. Gürültülü bir toplantı oluyordu. Ama Aleksey Aleksandroviç'in zaferiyle sonuçlandı tartışma. Onun önerileri kabul edilmiş, üç yeni komisyon kurulmuştu. Devrisi gün Petersburg sosyetesinde hep bu toplantıdan söz edilecekti. Aleksey Aleksandroviç'in başarısı umduğundan parlaktı.

Devrisi sabah –salı sabahı– Aleksey Aleksandroviç uyanınca dünkü zaferini büyük bir hazla anımsadı. Yazıhane yöneticisi, ona yaranmak isteğiyle komisyonda olanlar üzerine duyduklarını anlatırken Aleksey

Aleksandroviç ilgisiz görünmeye çalışmasına karşın ister istemez gülümsüyordu.

Yazıhane yöneticisiyle ilgilenirken Aleksey Aleksandroviç o günün salı, Anna Arkadyevna'ya Petersburg'a taşınmasını yazdığı gün olduğunu bütünüyle unutmuştu. Uşak gelip karısının geldiğini bildirince, şaşırmış, tatsız bir hayret duymuştu.

Anna sabah erken gelmişti Petersburg'a. Onun çektiği telgraf üzerine kupa arabası yollanmıştı. Bu nedenle Aleksey Aleksandroviç onun geleceğinden haberdar olabilirdi. Ama karşılamamıştı karısını. Uşak, Anna'ya, Aleksey Aleksandroviç'in henüz çıkmadığını, yazıhane yöneticisiyle görüştüğünü söyledi. Anna, geldiğini kocasına haber vermelerini söyleyip odasına gitti, eşyalarını yerleştirmeye koyuldu. Kocasının gelmesini bekliyordu. Ama bir saat geçti aradan, Aleksey Aleksandroviç gelmedi. Anna bazı emirler vermek bahanesiyle yemek salonuna çıktı. Kocasının buraya çıkmasını bekleyerek mahsus yüksek sesle konuşuyordu. Ama çıkmadı Aleksey Aleksandroviç. Anna, onun yazıhane yöneticisini geçirmek için kapıya çıktığını duydu. Aleksey Aleksandroviç'in biraz sonra çıkacağını biliyor, aralarındaki ilişkinin belli olması için onu görmek istiyordu.

Salonda bir süre dolaştıktan sonra kararlı adımlarla kocasının odasına yürüdü. Anna odaya girdiğinde Aleksey Aleksandroviç üniformasını giymiş, çıkmak için bütün hazırlıklarını tamamlamış, küçük masada oturuyordu. Dirseklerini masaya dayamıştı. Dalgın önüne bakıyordu. Anna kocasını, o onu görmeden görmüştü. Aleksey Aleksandroviç'in onu düşündüğünü anlamıştı hemen.

Aleksey Aleksandroviç, Anna'yı görünce bir an ayağa kalkmak istedi, vazgeçti, sonra kıpkırmızı oldu yüzü. Anna onun yüzünün kızardığını, daha önce hiç görmemişti. Acele kalktı oturduğu yerden, Anna'yı karşılamak için yürüdü. Onun gözlerinin içine değil, daha yukarı, alnına, saçlarına bakıyordu. Karısının yanına geldi, elini tuttu, kibar bir tavırla oturmasını söyledi.

Anna'nın yanına oturdu.

— Geldiğine çok sevindim, dedi.

Bir şeyler daha söylemek istediği belliydi. Ama söyleyemedi. Birkaç kez istedi konuşmaya başlamak; ama başlayamadı. Anna kendini bu görüşmeye

hazırlarken, kocasını küçük görmeye, onu suçlamaya alıştırmıştı kendini. Şimdiyse ne söyleyeceğini bilemiyor, ona acıyordu. Böylece oldukça uzun sürdü bu sessizlik. Aleksey Aleksandroviç:

— Seryoja nasıl? diye sordu.

Yanıt beklemeden ekledi:

— Öğle yemeğini bugün evde yemeyeceğim. Şimdi de hemen gitmem gerek.

— Moskova'ya gitmek istiyordum, dedi Anna.

— Evet, çok iyi ettiniz geldiğinize, çok...

Aleksey Aleksandroviç gene sustu. Onun konuyu açacak güçte olmadığını gören Anna kendi başladı. Kocasının yüzüne bakarak; onun, saçlarına diktiği bakışı karşısında bakışını indirmeden:

— Aleksey Aleksandroviç, dedi. Suçlu bir kadınım, kötü bir kadınım; ama eskiden neysem oyum gene, o zaman size söylediğim gibiyim gene, hiçbir şeyi değiştirmeyeceğimi size söylemek için geldim buraya.

Aleksey Aleksandroviç, Anna'nın gözlerinin içine öfkeyle bakarak birden:

— Bunu sormadım size, dedi. Ben de öyle tahmin etmiştim zaten. (Öfkenin etkisi altında, her zamanki özelliklerini yeniden kazandığı belliydi. Kesin, tiz bir sesle konuşmaya başlamıştı.) Ama, o zaman size söylediğim, yazdığım gibi, gene söylüyorum, bunu bilmek zorunda değilim. Bilmezlikten geliyorum. Böylesine sevindirici bir haberi kocasına yetiştirmek için her kadın sizin gibi açıkyürekli, iyi niyetli olmaz. (Sevindirici sözcüğünün üzerine basa basa söylemişti.) Durum sosyetede öğrenilinceye, adım lekeleninceye kadar bilmezlikten geleceğim durumunuzu. Yalnız uyarırım sizi, aramızdaki ilişkiler şimdiye dek nasıldıysa öyle kalmalı. Bir de, kendinizi başkalarının gözünde küçük düşürürseniz, onurumu korumak için gerekli önlemleri almak zorunda kalacağım.

Anna, kocasının yüzüne korkuyla bakarak ürkek bir sesle:

— Ama ilişkilerimiz eskiden olduğu gibi kalamaz, dedi.

Kocasının her zamanki soğukkanlılığını görünce, onun kulak tırmalayan, çocuksu, alaycı sesini işitince tiksinme duygusu içindeki acıma duygusunu

öldürmüştü. Yalnızca korku vardı şimdi içinde. Ama ne pahasına olursa olsun, durumunu açıklığa kavuşturmak istiyordu.

— Bu durumda karınız olarak kalamam, çünkü... diye başladı.

Aleksey Aleksandroviç öfkeli, soğuk gülümsedi.

— Seçtiğiniz yaşam biçiminin nasıl bir şey olduğunu anlamış olsanız gerek. Bunu da ötekini de öylesine değerli sayıyor ya da öylesine küçük görüyorum ki... geçmişinize saygım var, şimdiki durumunuzdan da tiksiniyorum... Aslında sözlerime verdiğiniz anlamdan çok uzaktım.

Anna göğüs geçirdi. Başını önüne eğdi. Aleksey Aleksandroviç sesini yükseltmiş sürdürüyordu konuşmasını:

— Doğrusu aklım ermiyor. İhanetinizi kocanıza açabilecek kadar serbest bir kadınken, bunda bir sakınca görmüyorken, kocanıza karşı karılık görevlerinizi yerine getirmeyi nasıl oluyor da sakıncalı buluyorsunuz?

— Aleksey Aleksandroviç! Ne yapmamı istiyorsunuz?

— O adamı bir daha burada görmek istemiyorum; sonra, sosyetenin de, hizmetçilerin de sizi suçlamalarına fırsat vermeyecek biçimde davranmanızı... onunla görüşmemenizi... Sanırım çok değildir bunlar. Buna karşılık, görevlerini yerine getirmeden, dürüst bir eşin haklarından yararlanacaksınız. Size söyleyeceğimin hepsi bu kadar. Şimdi gitmek zorundayım. Yemeğe gelemeyeceğim.

Aleksey Aleksandroviç kalktı, kapıya yürüdü.

Anna da kalktı. Aleksey Aleksandroviç bir şey söylemeden öne eğilerek yol verdi ona.

XXIV

Levin'in ot yığını üzerinde geçirdiği gece onun için hiç de boşuna geçmemişti: Yürüttüğü çiftlik işleri bütün anlamını yitirmişti onun için. Tiksinti uyandırmaya başlamıştı. Çok iyi ürün alınmasına karşın, bu yılki kadar başarısızlık, onunla köylüler arasındaki bu yılki kadar düşmanca ilişkiler hiçbir zaman olmamıştı. Hiç değilse o anımsıyordu... Bu başarısızlıkların, düşmanlığın nedenini Levin çok iyi anlıyordu şimdi. Çalışırken tattığı hoş duygu da, köylülere yaklaşmanın onun içinde oluşturduğu değişiklik de, onlara, onların yaşayışına imrenmesi de, bu yaşama girmek istediği de –o gece bu istek onun için bir hayal değil, her ayrıntısı düşünülerek verilmiş bir karardı– bütün bunlar onun çiftlik işleri üzerine görüşlerini öylesine değiştirmişti ki, bu işlere daha önce duyduğu ilgiden iz kalmamış, bütün bu işlerin ana unsuru olan işçilere şimdiye dek kötü davrandığını anlamaya başlamıştı. Pava gibi cins ineklerden oluşmuş sürüsü de, güzelce gübrelenip sürülmüş tarlaları da, söğüt fidanlarıyla çevrilmiş dümdüz dokuz çayırı da, gübreli doksan hektar toprağı da, ekin makineleri de, bütün bunlar, onun ya da onunla aynı görüşte arkadaşlarınca yapılmış olsalardı çok iyi şeylerdi. Ama Levin, yürütmekte olduğu çiftlik işlerinin, onunla işçiler arasında sürüp gitmekte olan amansız, inatçı bir savaş olduğunu, –bu savaşta bir yanda, Levin'in bulunduğu yanda her şeyi en iyi biçimde yapmak eğilimi, öteki yanda eşyanın doğal düzeni vardı– evet, Levin, yürütmekte olduğu çiftlik işlerinin, onunla işçiler arasında sürüp gitmekte olan amansız, inatçı bir savaş olduğunu görüyordu şimdi. (Bunu anlamasında, tarımda en önemli unsurun işçi olduğu görüşü savunulan kitabı üzerinde çalışması etken olmuştu.) Levin bütün gücüyle çalışıyordu; ama karşısındakilerin en küçük bir çaba harcamadan, hatta kötü niyetle çalışmaları sonucu eldeki en iyi araçların, güzelim hayvanların, toprağın elden çıkmasından başka bir şeye yaramadığını görüyordu. En önemli olan da, bu işe yöneltilmiş emeğin bütünüyle boşa gitmesi, ayrıca Levin'in şimdi, çiftlik üzerine düşüncesi onun için bütün çıplaklığıyla ortaya çıkmışken, emeğinin amacının son derece değersiz olduğunu hissetmesiydi. Gerçekte aslı neydi bu savaşın? Levin para harcarken kılı kırk yararak harcıyordu (öyle yapmak zorundaydı da, çünkü biraz gevşek davransa işçilere para yetiştiremezdi) oysa işçiler rahat hoş bir biçimde,

yani alışmış oldukları gibi çalışmak için uğraşıyorlardı. Her işçinin elden geldiğince çok çalışması, bir an boş durmaması, kalbur makinesini, tırmıkları, harman makinesini kırmamaya çalışması Levin'in yararınaydı. İşçinin, bir işi ne yaptığını bilerek yapmasıydı Levin'in istediği. Oysa işçi elden geldiğince hoş bir biçimde, dinlenerek, en önemlisi de tasasız, hiç dikkat etmeden, rastgele çalışmak eğilimindeydi. Levin bu yaz adım başı görmüştü bunu. Arasında ot, pelin büyümüş, tohumluk olmayacak yonca tarlalarını yemlik olarak biçmeye adam yolluyordu, gidip en güzel tohumluk yonca tarlalarını biçiyorlardı. Kendilerini temize çıkarmak için de kâhyanın onlara öyle emir verdiğini söylüyorlardı. Yoncanın çok güzel yemlik olduğunu söyleyerek avutuyorlardı onu. Ama Levin işçilerin bunu, bu tarlaları biçmek daha kolay olduğu için yaptıklarını biliyordu. Biçerdöver makinesini yolluyordu. Daha işin başında bozuyorlardı makineyi. Çünkü tepesinde dönen kanatların altında oturmaktan canı sıkılıyordu köylünün. Sonra da, "Üzülmeyin efendim," diyorlardı. "Bizim kadınlar çok iyi döverler." Pulluklar bir işe yaramıyordu. Çünkü işçi, pulluğun yükselen bıçağını indirmeyi düşünemiyor, onu zorlayarak döndürüyor, böylece hem atı yoruyor, hem toprağı bozuyordu. Sonra da Levin'e merak etmemesini söylüyorlardı. Hiçbir işçi gece nöbet tutmaya yanaşmadığı için atları buğday tarlalarına salıyorlardı. Bunu yapmamaları için kesin emir verilmiş olmasına karşın, işçiler gece ağılını beklemek için sıraya giriyorlar; bütün gün çalışmış, yorgun düşmüş Vanka da uyuyakalıyor, suçunu kabul edip "Cezama razıyım efendim, ne ceza verirseniz verin," diyordu. En iyi danalardan üçünü, yalağa götürmeden bu yılın yeni yonca tarlasına salmışlar, hayvanların çatlamasına neden olmuşlardı. Sonra da danaların karınlarını yoncanın şişirdiğine bir türlü inanmak istememiş, Levin'i yatıştırmak için komşunun yüz on iki baş hayvanının nasıl telef olduğunu anlatmışlardı. Bütün bunlar, birinin Levin'e ya da çiftliğine kötülük yapmak istediği için olmuyordu. Tersine, köylülerin onu sevdiğini, kendi halinde bir bey saydığını (köylünün toprak sahibi için en yüksek övgüsüydü bu) biliyordu. Bu durumun tek nedeni işçilerin neşeyle bir şeyi umursamadan çalışmak eğilimleri Levin'in çıkarlarının onlara yalnızca yabancı, anlaşılmaz olmayıp onların çok haklı çıkarlarına taban tabana zıt düşmesiydi. Levin, çalışmalarından çoktan beri hoşnut değildi zaten. Kayığının su aldığını görüyor; ama –belki de kendini aldatarak– kayığın nereden su aldığını bulup tıkamıyor, aramıyordu bile. (Bu, onu hayal kırıklığına uğratırsa bir şeyi kalmazdı.) Ama kendi kendini

aldatamazdı artık. Yürüttüğü çiftlik işi onun için ilginç olmaktan çıkmış, ona iğrenç görünüyordu şimdi. Bu işle uğraşamazdı artık.

Bütün bunlara, otuz versta ötedeki, görmek istediği; ama göremediği Kiti Şçerbatskaya'nın varlığı da eklenmişti. Levin, Stepan Arkadyeviç'in mektubu üzerine oraya gittiğinde Darya Aleksandrovna Oblonskaya gene gelmesini söylemişti. Kız kardeşine evlenme önermesi için çağırmıştı onu, Kiti'nin bu öneriye evet diyeceğini hissettirmek istemişti. Levin kendi de görmüştü Kiti Şçerbatskaya'yı. Onu hâlâ sevdiğini anlamıştı. Ama onun orada olduğunu bile bile gidemiyordu Oblonskilere. Levin'in evlenme önermiş, Kiti'nin de bu öneriyi reddetmiş olması aralarına aşılmaz bir engel koyuyordu. Levin kendi kendine, "İstediği kimsenin karısı olamadığı için karım olmasını isteyemem ondan," diyordu. (Bu düşünce Kiti'ye karşı soğuk, düşmanca bir duygu dolduruyordu içine.) Sitem etmeden konuşamam onunla. Bakışlarımda gizli bir kin olmadan bakamam yüzüne. Bu durumda o da daha çok nefret edecektir benden. Öyle olması da gerekir. Hem Darya Aleksandrovna'nın bana söylediklerinden sonra nasıl gidebilirim oraya... Bana söylediklerini bilmiyormuş gibi davranabilir miyim? Büyük bir yüce gönüllülük göstererek onu bağışlamaya gideceğim... Onu bağışlayan, aşkına layık gören bir insan olarak çıkacağım karşısına! Niçin söyledi bunu bana Darya Aleksandrovna? Öylesine karşılaşsaydım onunla, her şey kendiliğinden olurdu; ama şimdi olanaksız!"

Darya Aleksandrovna bir pusula yollamıştı ona. Kiti için bir bayan eyeri istiyordu. *"Sizde bir eyer olduğunu duydum,"* diye yazıyordu. *"Umarım kendiniz getirirsiniz onu."*

Bu kadarına dayanamazdı artık Levin. Zeki, kibar bir kadın kız kardeşini nasıl oluyor da böylesine düşürebiliyordu! On pusula yazdı, hepsini de yırttı, en sonunda eyeri öyle yolladı. Geleceğini yazması olanaksızdı, çünkü gidemezdi. Bir engeli olduğu ya da bir yere gideceği için gelemeyeceğini yazması daha da kötüydü. Yüz kızartıcı bir şey yaptığını hissede hissede, bir pusula yazmadan yolladı eyeri. Devrisi gün, ona artık bıkkınlık veren işleri, kâhyaya bırakıp uzak ilçelerden birindeki arkadaşı Sviyajski'ye gitti. Sviyajski'nin çiftliğinin yakınında çok ördek olan bir bataklık vardı. Sviyajski geçenlerde ona bir mektup yazmış, verdiği sözü yerine getirmesini anımsatmıştı Levin'e. Surof kasabasındaki bataklık çoktandır aklından çıkmıyordu Levin'in. Ama çiftlik işlerini düşünerek erteliyordu oraya gitmeyi. Şimdiyse Şçerbatskilerden, daha önemlisi de çiftlik

işlerinden uzaklaşacağı, ona her zaman her üzüntüsünü unutturan ava gideceği için seviniyordu.

§

XXV

Surof kasabasına ne tren vardı ne posta. Levin kendi arabasıyla gidiyordu.

Hayvanlara yem vermek için yarı yolda zengin bir köylünün evinde mola verdi. Yanaklarına rastlayan yerleri ağarmış kızıl sakalı geniş, başının tepesi açılmış dinç ihtiyar troykaya yol vermek için kapıyı açıp pervazına yaslandı, ihtiyar arabacıya güneşte yanmış kara sabanların bulunduğu, düzenli, tertemiz, geniş, yeni avluda çardağın altında yer gösterdikten sonra, Levin'i konuk odasına buyur etti. Lastik pabuçlarını çıplak ayağına giymiş, temiz giyimli genç bir kadın iki büklüm olmuş, holün yeni tahtalarını siliyordu. Levin'in arkasından koşarak içeri dalan köpeği görünce bir çığlık attı; ama köpeğin tehlikeli olmadığını görünce kendi korkusuna güldü. Dirseğine kadar sıvalı koluyla Levin'e konuk odasının kapısını gösterdikten sonra öne eğilip güzel yüzünü sakladı gene, işini sürdürdü.

— Semaver mi istiyorsunuz? diye sordu.

— Evet, lütfen.

Bir paravanayla bölünmüş konuk odası hayli genişti. Orta yerde bir Hollanda sobası, tasvirlerin altında oyma süslemeli bir masa, bir sedir, iki de sandalye vardı. Kapının hemen yanında içi kap kacak dolu küçük bir dolap duruyordu. Panjurlar kapalıydı. Sinek azdı. Oda çok temizdi. Levin, yol boyunca arabanın arkasından koşmuş, su birikintilerine dalıp çıkmış Laska yerleri kirletmesin diye hayvana kapının yanında yer gösterdi. Levin konuk odasını gözden geçirdikten sonra arka avluya çıktı. Lastik pabuçlu güzel kadın, bir sopanın iki ucuna bağlayıp omzuna aldığı boş kovaları sallaya sallaya suya, kuyuya gidiyordu, ihtiyar:

— Çabuk ol, diye seslendi arkasından.

Sonra Levin'in yanına geldi.

— Nikolay lvanoviç Sviyajski'ye mi gidiyorsunuz efendim? O da uğrar bize.

Merdivenin parmaklığına dirseklerini dayamış, öyle konuşuyordu. ihtiyar, Sviyajski'yi tanıdığını anlatırken avlu kapısı gıcırdayarak açıldı gene. Kara sabanlarla, tırmıklara koşulu atlar iri, besiliydiler. işçilerin aileden oldukları belliydi: ikisi gençti, basma gömlekliydiler, kasket vardı başlarında. Öteki ikisi ücretli işçiydi. Ev dokuması bezden gömlek giymişlerdi. Biri yaşlıydı, öteki genç.

İhtiyar merdivenden indi, atların yanına gitti, koşumlarını çözmeye koyuldu.

Levin:

— Nereyi sürdünüz? dedi.

— Patates tarlasını efendim. Küçük bir toprak parçası kiraladık da, orasını sürüyoruz. Hey Fedot, beygiri salma, yalağın yanına bırak, bir başkasını koşarız.

İhtiyarın oğlu olsa gerek, uzun boylu, gürbüz delikanlı:

— Baba, saban demiri almanı söylemiştim, getirdin mi? diye sordu.

İhtiyar, çıkardığı koşumları yuvarlak toplayıp yere bıraktı.

— Kızağın içinde, diye karşılık verdi. Onlar yemeklerini yiyene kadar sen bir yoluna koyuver onu.

Genç köylü kadın, omuzlarını aşağı çeken dolu kovalarla sofaya geçti. Bir yerlerden birkaç köylü kadın daha çıktı ortaya. Bazıları genç, güzel, bazıları orta yaşlı, bazılarıysa ihtiyar, çirkindi. Bazılarının çocuğu vardı.

Semaver fıslamaya başlamıştı. Atlarını çözmüş işçilerle aileden olanlar yemeğe gittiler. Levin arabasından erzağını aldı, ihtiyarı birlikte çay içmeye buyur etti. Bu çağrıya seve seve uydu ihtiyar:

— Biz demin içtik; ama neyse, dedi. Arkadaşlık edeyim size.

Çay içerlerken Levin, ihtiyarın malının mülkünün bütün öyküsünü öğrendi. İhtiyar bundan on yıl önce çiftlik sahibi bir kadının yüz yirmi hektar arazisini kiralamış, geçen yıl da bu araziyi satın almıştı. Sonra komşu çiftlik sahibinin üç yüz hektar arazisini kiralamıştı. Bu arazinin küçük bir bölümünü, en kötü yerlerini kiraya vermiş, verimli kırk hektarlık yerini de ailesi ve iki ırgatla kendi ekip biçiyordu. İşlerinin iyi yürümediğinden yakınıyordu ihtiyar. Ama Levin onun laf olsun diye böyle söylediğini, işlerinin aslında çok iyi olduğunu anlamıştı. İşleri kötü olsaydı hektarı yüz

beş rubleden toprak almaz, üç oğlu ile yeğenini evlendiremez, geçirdiği iki yangından sonra birbirinden güzel evler yaptıramazdı. Gerçi yakınıyordu ya, durumundan, oğullarından, yeğeninden, gelinlerinden, atlarından, ineklerinden, özellikle de kendi başına mal mülk sahibi olmasından ihtiyarın haklı olarak gurur duyduğu belliydi. İhtiyarla konuşmasından Levin, onun yeniliklerden yana olduğunu anlamıştı. Çok patates ekmişti. Gelirken görmüştü Levin onun patates tarlasını. Patatesleri çiçek açmış, etlenmeye bile başlamışlardı. Oysa Levin'in patatesleri daha yeni çiçek açıyordu. Patates tarlasını, toprak sahibi bir beyden aldığı pullukla sürmüştü. Buğday da ekmişti. Dikkatini çeken küçük bir ayrıntı Levin'i çok şaşırtmıştı: Yolduğu çavdarı atlarına yediriyordu ihtiyar. Levin, ziyan olan bu çok güzel yem olabilecek yolunmuş çavdarı kaç kez toplatmak istemiş; ama başaramamıştı. Köylü başarıyordu bunu. Atlarına böylesine güzel yem vermesiyle de övünebilirdi.

— Kadınların işi ne? diyordu. Kucak kucak çıkarıyorlar, araba da gelip topluyor.

Levin, ihtiyara bir bardak çay daha uzatırken:

— Biz toprak sahipleri, işçilerle işlerimizi hiç iyi yürütemiyoruz, dedi.

İhtiyar çayı alırken teşekkür etti. Birazını dişiyle kırıp kırıp yediği önündeki şekeri göstererek şeker istemediğini söyledikten sonra:

— İşçiyle kim iyi yürütüyor ki işini? diye ekledi. Onlarla iş yapmak zordur. Söz gelimi Sviyaski'yi alalım. Toprağının ne kadar iyi olduğunu hepimiz biliriz. Lokum gibi bir toprağı var. Ama aldığı ürün hiç de ahım şahım değil. Hep gereği kadar ilgilenmemekten oluyor!

— Sen iyi çalıştırıyorsun işçileri ama!

— Bize bakmayın, biz köylüyüz. Her şeyle kendimiz ilgileniriz. Baktık ki iyi çalışmıyor adam, hemen yol veririz. Sonra kendimiz de çalışırız.

Ayağında lastikler, içeri giren köylü kadın:

— Baba, dedi. Finogen katran istiyor.

İhtiyar ayağa kalkarken:

— Böyle işte efendim! dedi.

Uzun uzun haç çıkardı. Levin'e teşekkür edip çıktı.

Levin, arabacısını çağırmak için köylülerin oturduğu odaya girince ailenin erkeklerini masada gördü. Kadınlar ayakta, onlara hizmet ediyorlardı. Gürbüz delikanlı, ağzı pilav dolu, gülünç bir şey anlatıyor, herkes kahkahalarla gülüyordu. En çok da, bir çanağa lahana çorbası koymakta olan lastik pabuçlu kadın gülüyordu.

Bu köylü evinin Levin'de bıraktığı huzur dolu izlenimin doğmasında, belki de lastik pabuçlu kadının güzel yüzünün etkisi çok olmuştu. Bu izlenim öylesine güçlüydü ki, Levin onun etkisinden bir an kurtulamıyordu. İhtiyarın evinden ayrılıp Sviyajski'ye gelene dek yolda –bu izleniminde dikkatini özellikle çekmek isteyen bir şey varmış gibi– sık sık ihtiyarın evini düşündü.

XXVI

Sviyajski ilçenin başkanıydı, Levin'den beş yaş büyüktü. Çok oluyordu evleneli. Levin'in pek hoşlandığı, sempatik bulduğu baldızı da onun yanında kalıyordu. Levin, Sviyajski'nin de, karısının da bu kızı ona vermeyi çok istediklerini biliyordu. Damat adayı dedikleri gençlerin her zaman bildikleri gibi Levin de –bundan hiç kimseye söz etmemişti ama– kesinlikle biliyordu bunu. Ayrıca, evlenmek istediği, her bakımdan çok iyi bir kız olan bu kızın iyi bir eş olacağına inanıyordu; ama –Kiti Şçerbatskaya'ya âşık olmasa bile– onunla evlenmesinin onun için kuş olup uçmak gibi olmayacak bir şey olduğunu da biliyordu. Bunu bilmek, Sviyajski'ye gitmekten beklediği hazzı zehirlemekteydi.

Sviyajski'nin ava çağrı mektubunu alınca Levin'in aklına ilk gelen bu olmuştu. Ama gene de bunun kendi kuruntusu olduğunu düşünmüş, ne olursa olsun gitmeye karar vermişti. Öte yandan, ruhunun derinliklerinde bu kıza alıcı gözüyle bir kez daha bakmak istiyordu. Sviyajskilerin aile yaşamı çok hoştu. Ayrıca, tanıdığı en iyi toprak sahibi olan Sviyajski'nin kendi de Levin için ilgi çekiciydi.

Sviyajski, Levin'in her zaman şaştığı insanlardandı. Hiçbir zaman bağımsız olmamakla birlikte, çok olumlu olan düşünceleri kendi başına akıp giderken, kesin, sağlam olan yaşamı –çoğunlukla düşünceleriyle taban tabana zıt bir yönde– kendi başına akıp gidiyordu. Sviyajski liberal görüşlü bir insandı. Soyluluğu küçümser, soyluların çoğunu –ödlekliklerinden düşüncelerini açık açık söyleyemeyen– toprağa bağlı köleler düzeni yandaşı sayardı. Rusya'nın, Osmanlı İmparatorluğu gibi perişan bir ülke, Rus hükümetinin de, davranışları eleştirmeye bile değmeyecek çok kötü bir hükümet olduğu kanısındaydı. Bununla birlikte devlet hizmetinde çalışırdı. Örnek bir soylular başkanıydı ve dışarıda her zaman kokartlı, kırmızı kenarlı kasketini giyerdi. Kişinin ancak Avrupa'da insanca yaşayabileceğine inanır, eline her fırsat geçtiğinde oraya giderdi. Aynı zamanda, Rusya'da pek karışık ve olumlu olan çiftlik işleriyle uğraşır, her gelişmeyi aşırı bir ilgiyle izler, ülkede olup biten her şeyi bilirdi. Rus köylüsünü maymundan insana geçişte aradaki basamaklardan birindeki bir yaratık olarak görür; öte yandan, bölge yönetimi seçimlerinde köylülerin elini herkesten daha bir

candan sıkar, onları dinlerdi. Cine, periye de, Tanrı'ya da inanmaz; ama din adamlarının yaşama koşullarının iyileştirilmesi, her kiliseye bağlı cemaatin azaltılması sorunlarıyla yakından ilgilenir, kilisenin kendi köyünde kalması için de çalışırdı.

Kadın sorununda, kadına tam özgürlüğün, özellikle çalışma özgürlüğünün verilmesinin ateşli savunucusuydu. Ama karısıyla öylesine bir yaşam sürüyordu ki, onların çocuksuz, dostça yaşayışına herkes gıpta ediyordu. Karısının yaşamına kendince bir düzen vermişti. Kadın, kocasıyla zamanı daha iyi, daha neşeli geçirmek için neler yapması gerektiğinden başka bir şey düşünemiyordu.

Levin'in, insanları hep iyi yanlarından alma huyu olmasaydı, Sviyajski'nin yaradılışı onun için bir güçlük ya da problem sayılmazdı. "Salak ya da kişiliksiz bir insan" der geçerdi. Ama salak diyemezdi, çünkü Sviyajski yalnızca çok zeki bir insan değil, aynı zamanda çok bilgili, bu bilgisini inanılmayacak ölçüde sade bir biçimde taşıyan bir insandı. Bundan kuşku edilemezdi. Bilmediği yoktu. Ne var ki, göstermek zorunda kalmadıkça göstermezdi bilgisini. Hele onun kişiliksiz olduğu hiç söylenemezdi. Çünkü Sviyajski'nin dürüstlüğünden, temiz yürekliliğinden, akıllı usluluğundan kuşku edilemezdi. Çevresinde herkesin büyük değer verdiği, işini canla başla, neşeyle yapan, ömründe bile bile kötü bir iş yapmamış, yapamamış bir insandı.

Levin her zaman anlamaya çalışırdı onu; ama anlayamazdı. Karşısında onu da, yaşayışını da canlı bir bilmece olarak görürdü.

Levin ile Sviyajski iki yakın dosttu. Bu yüzden Levin, Sviyajski'yi anlamaya, dünya görüşünün derinliklerine inmeye çalışıyordu; ama bir şey elde edemiyordu. Levin, arkadaşının ruhunun herkese açık odalarından daha içerilere sokulmayı denediğinde, Sviyajski'nin her seferinde hafiften bozulduğunu fark ediyordu. Levin'in onu yakalayacağından korkuyormuş gibi, belli belirsiz bir korku gösteriyordu kendi bakışlarında. Sevimli, neşeli bir dirençle karşı duruyordu Levin'in bu denemesine.

Çiftlik işlerinde uğradığı hayal kırıklığından sonra şimdi Sviyajski'ye gitmek Levin'e büyük haz veriyordu. Bu mutlu, kendilerinden de her şeyden de hoşnut çifte kumruları, onların huzur dolu yuvasını görmek ona düpedüz neşe vermesi bir yana; şimdi, kendi yaşamından böylesine hoşnut olmadığı bugünlerde Sviyajski'nin, ona günlük yaşamında bu denli kararlılık, neşe,

açıklık veren sırrını öğrenmeyi de istiyordu. Levin ayrıca, Sviyajski'nin evinde komşu toprak sahiplerini göreceğini de biliyordu. Özellikle şimdi ürün üzerine, ırgat tutmak üzerine, çiftlikle ilgili öteki konular üzerine konuşmayı, konuşulanları dinlemeyi çok istiyordu. Bu gibi konuların önemsiz, basit sayıldığını biliyordu Levin. Ama onun için şimdi en önemli olanlar bunlardı. "Toprağa bağlı köleler devrinde önemli değildi bunlar belki ya da İngiltere'de önemli değildirler" diye düşünüyordu. "Ama bizde her şey karmakarışıkken, daha yeni bir düzene koyulmaya çalışılıyorken bu koşulların nasıl yerleştirilecekleri Rusya'da en önemli sorundur."

Av, Levin'in umduğundan kötü geçti. Bataklık kurumuştu. Çulluk da hiç yoktu. Bütün gün dolaştı Levin, ancak iki av vardı torbasında döndüğünde: Ama –avdan dönüşte her zaman olduğu gibi– iştahı alabildiğine açılmış, neşeliydi. Bedeni çok hareket ettiği zamanlar olduğu gibi apaydınlıktı zihni. Avda hiçbir şey düşünmüyor gibi göründüğü anlarda bile sık sık ihtiyar köylüyü, onun ailesini düşünüyordu. Bu izlenimi yalnızca dikkat istemiyor, kendisiyle ilgili bir şeyin çözümünü de istiyordu sanki.

Akşam çayında, bir vasilik işi için gelmiş iki toprak sahibinin katılımıyla Levin'in beklediği ilgi çekici konuşma başladı.

Levin çay masasının başında evin hanımıyla yan yana oturuyor, ister istemez, onunla ve tam karşısında oturan genç kızla konuşuyordu. Evin hanımı yuvarlak yüzlü, sarışın, gamzeli yanaklarında gülümsemeler dolaşan orta boylu bir kadındı. Levin, kocasının onun karşısına çıkardığı, onun için önemli sorunun yanıtını kadında bulmaya çalışıyordu. Ama kendini rahat hissetmediği için istediği gibi düşünemiyordu. Kendini rahat hissetmemesinin nedeni, ona göre dikkati pek çeken, beyaz göğsünü açıkta bırakan bir bluz giymiş genç kızın tam karşısında oturmasıydı. Genç kızın bluzunun önündeki bu dikdörtgen biçiminde açıklık, göğsü çok beyaz olmasına karşın ya da yalnızca bu yüzden –göğsü çok beyaz olduğu için– Levin'in düşünce özgürlüğünü elinden alıyordu. Levin belki de yanılgıya düşüp bu açıklığın özellikle onun için yapıldığını düşünüyor, ona bakmak hakkını tanımıyordu kendine. Bakmamaya çalışıyordu. Ama bu açıklığın yapılmasında da kendini suçlu buluyordu. Levin'e, birisini aldatıyormuş gibi geliyor, bir şeyi açıklaması gerektiğini; ama bunun olanaksız olduğunu hissediyor, bu yüzden de durmadan kızarıyor, huzursuz oluyor, sıkılıyordu. Bu sıkıntısı sonunda güzel kıza da geçti. Ama evin hanımı farkında değildi durumun, kız kardeşini söze karışmaya zorluyordu.

— Rus olan hiçbir şeyin kocamı ilgilendirmeyeceğini söylüyorsunuz, diye başladı. Yanılıyorsunuz, evet Avrupa'da, neşesi yerinde oluyor; ama burada olduğu kadar değil. Burada huzur içinde hissediyor kendini. Çok çok işi var, her şeyle ilgilenmek de ayrı bir yetenektir onda. Ah, bizim okulu görmediniz, değil mi?

— Görmedim... Sarmaşıklı küçük ev mi okulunuz?

Evin hanımı kız kardeşini göstererek:

— Evet, Nastya'nın eseridir, dedi.

Levin, genç kızın göğsündeki açıklığa bakmamaya çalışarak; ama istediği kadar başka yana bakmaya çalışsın, gene de bu açıklığı göreceğini hissederek:

— Kendiniz mi öğretmenlik yapıyorsunuz? diye sordu.

— Evet, yapıyordum, şimdi de yapıyorum, ayrıca çok iyi bir bayan öğretmenimiz var. Beden eğitimi dersi de koyduk.

Levin:

— Hayır, teşekkür ederim, daha çay istemiyorum, dedi.

Kabalık ettiğini; ama bu konuşmayı artık sürdüremeyeceğini anlamıştı. Kalktı. Yüzü kızarmıştı. Arkadaşının, konuk toprak sahipleriyle oturduğu masanın öte ucuna gitti.

— Bakıyorum çok ilginç şeylerden söz ediyorsunuz, dedi.

Sviyajski yan oturmuş, masaya dayadığı eliyle çay fincanını evirip çeviriyor, ötekiyle sakalını avcunun içinde toplayıp koklayacakmış gibi burnuna götürüyor, sonra gene bırakıyordu. Simsiyah, parlayan gözlerini heyecanlı konuşan, bıyıklarına ak düşmüş toprak sahibine dikmişti. Toprak sahibinin konuşmasını eğlendirici, gülünç bulduğu belliydi. Haktan yakınıyordu toprak sahibi. Sviyajski'nin, konuğunun yakınmalarına, onun sözlerinin anlamını bir anda sıfıra indirecek yanıtı bildiğini; ama durumu gereği bu yanıtı veremeyeceğini, toprak sahibinin gülünç konuşmasını haz duyarak dinlediğini anlıyordu Levin.

Bıyıklarına ak düşmüş toprak sahibinin toprağa bağlı köleler düzeninin koyu bir savunucusu, ömrünü köyde geçirmiş, hırslı bir köy patronu olduğu belliydi. Levin bunun belirtilerini onun bir toprak sahibine hiç de gitmeyen modası geçmiş redingotunda da, kaşları çatık zeki bakışlı gözlerinde de,

düzgün Rusçasında da, –besbelli– uzun yılların verdiği alışkanlıkla emir verir tavrında da, yüzük parmağında eski bir alyansın bulunduğu iri, güzel güneşte yanmış ellerinin kararlı hareketlerinde de görmüştü.

XXVII

Toprak sahibi zeki, buruş buruş yüzünü aydınlatan tatlı bir gülümsemeyle:

— Bunca emek verdiğim şeyler... acımasam bırakır... Tanrı belasını versin deyip satar... Nikolay İvanoviç gibi... Helen'i dinlemeye giderdim... dedi.

Nikolay İvanoviç Sviyajski:

— Bırakamadığıma göre hesabınıza böylesi geliyor demektir, dedi.

— Bir şey gelmiyor hesabıma: Doğup büyüdüğüm yerlerde yaşıyorum, evim kendimin. Sonra, içimde halkın akıllanacağı umudu var. Yoksa, inanır mısınız, bu ayyaşlık, bu başıbozukluk... Elindeki avcundakini vermiştir içkiye, ne atı vardır ne ineği... Açlıktan geberirken bile işçi olarak tutun onu, en büyük hainliği yapmaya çalışır size, bu yetmiyormuş gibi bir de mahkemeye verir sizi.

Sviyajski:

— O zaman siz de onları verin mahkemeye, dedi.

— Ben mi? Dünyada vermem! Öyle söylentiler dolaşıyor ki ortalıkta, mahkemeye vermeyen bir pişmanmış, veren bin! Söz gelimi, fabrikadan avans para alıp kırmışlar kirişi. Sulh hâkimi ne karar mı vermiş? Suçsuz bulmuş adamları. Ancak bölge mahkemesiyle köy jandarma çavuşu ayakta tutuyor işleri. Çavuş eski usul kırbaçlıyor adamları da biraz sağlanabiliyor düzen. O da olmazsa yandık! Al başını, çek git!

Toprak sahibinin Sviyajski'yi kızdırmaya çalıştığı belliydi. Ama Sviyajski kızmak şöyle dursun, eğleniyordu onunla. Gülümseyerek:

— Oysa ben, Levin ve o (öteki toprak sahibini gösterdi) bu önlemleri almadan yürütüyoruz işlerimizi, dedi.

Toprak sahibi:

— Evet, diye karşılık verdi. Mihail Petroviç'in işleri de yürüyor yürümesine; ama nasıl yürüdüğünü biliyoruz. Rasyonel bir çiftlik denebilir mi onunkine?

"Rasyonel" sözcüğünü pek bir kurularak söylemişti.

Mihail Petroviç:

— Evet, öyle parlak değildir işlerim, dedi. Ama Tanrı'ya şükürler olsun. Sonbahar vergilerini ödeyebilmek için çalışıyorum yalnızca. Köylüler geliyorlar: Efendimiz, babamız, birkaç ruble ver! Yabancın değil ki adamcağızlar, acıyorsun! Birinci üçte bir vergi taksitinin karşılığını veriyorsun, yalnız şöyle diyorsun: Size yardım ettiğimi unutmayın çocuklar, zamanı gelince siz de bana yardım edin. Yulaf ekiminde, ot biçerken, sapları toplarken yardımınıza gereksinimim olacak... Yapacağınız işe göre anlaşırsınız fiyatta. Evet, onların arasında da vicdansız olanları var, doğrudur bu.

Bu tutucu dünya görüşlerini çok eskiden beri bilen Levin, Sviyajski ile bakıştı. Bıyıklarına ak düşmüş toprak sahibine dönüp Mihail Petroviç'in sözünü kesti:

— Öyleyse bu konuda ne düşünüyorsunuz? diye sordu. Günümüzde çiftlik işlerini nasıl yürütmeli?

— Nasıl olacak, Mihail Petroviç gibi: Köylülere ya yarıcılığa ya da kiraya vereceksiniz toprağınızı. Mümkündür bu. Ne var ki, devletin zenginliğinin yok olmasına yol açmaktadır. Toprağa bağlı köleler devrinde bire dokuz verirdi arazim, yarıcılıkta ise bire üç veriyor. Rusya'yı özgürlük mahvetmiştir.

Sviyajski, Levin'e baktı. Belli belirsiz, alaylı bir işaret bile yaptı ona. Ama Levin toprak sahibinin sözlerini gülünç bulmuyor, onları Sviyajski'nin anladığından değişik anlıyordu. Toprak sahibinin, özgürlüğün Rusya'yı niçin mahvettiğini kanıtlamaya çalışırken anlattıklarının çoğu doğru, onun için yeni, çürütülemez düşünceler olarak görünüyordu Levin'e. Toprak sahibinin kişisel düşüncesini söylediği açıktı. Aslında pek seyrek görülürdü bu. Onun bu düşüncesi, işsiz güçsüz aklı bir şeyle oyalamak isteğinden doğmuş bir düşünce değil; köyde yalnız başına geçirdiği ömrünün koşullarının doğurduğu, üzerinde uzun uzun düşündüğü bir düşünceydi.

Besbelli, dünyadan habersiz bir insan olmadığını göstermek için sürdürüyordu konuşmasını toprak sahibi:

— Bildiğiniz gibi, her ilerleme yalnızca güçle, zorlamayla yerleşir. Büyük Petro'nun, Katerina'nın, Aleksandr'ın reformlarını alın. Avrupa

tarihini alın. Hele tarımda daha gereklidir bu güç. Patates ekmeye bile zor kullanarak alıştırılmıştır halkımız. Kara saban da ta baştan beri kullanılmıyor elbette. Küçük prenslikler devrinde tarım araçları arasında onu da güç kullanarak sokmuşlardır yüzde yüz. Çağımızda, toprağa bağlı köleler devrinde biz toprak sahipleri çiftlik işlerimizi en modern usullerle yürütüyorduk. Pulluğu, tırmığı, gübre arabasını, öteki tarım araç gereçlerini kendi gücümüzü kullanarak kullandırttık. Köylüler önce direndiler; ama sonra alıştılar. Oysa şimdi, toprağa bağlı kölelerin kaldırılmasıyla elimizdeki bu güç alınmıştır. Dolayısıyla en yüksek düzeye çıkmış tarımımız en ilkel düzeye inmek zorunda bırakılmıştır. Ben böyle düşünüyorum.

Sviyajski:

— Niçin düşsün? dedi. Her şeyinizi gereği gibi düzenlemişseniz, kiralamayla da yürütebilirsiniz işlerinizi.

— Elimde bir güç yok ki! Söyler misiniz, kimle yürüteceğim?

Levin, "İşte en önemli şey tarımda, işçi gücü," diye geçirdi içinden. Sviyajski:

— İşçiyle, dedi.

— İşçiler iyi çalışmak, iyi araç kullanmak istemiyorlar. Bizim işçimizin bildiği tek şey vardır: Hayvan gibi içmek, sarhoşken de eline verdiğiniz her şeyi kırmak, bozmak... Atları fazla sulayıp hasta eder, güzelim koşumları koparır, lastik tekerleği değiştirir, zilzurna sarhoş olana dek içer, kırılsın diye harman makinesinin çarkları arasına demir sokar. Aklının ermediği, işine elvermeyen şeylerden nefret eder... Tarımımızın gerilemesi de bundandır işte. Toprak, onunla ilgilenen kimse olmadığı için yabani otlarla kaplandı. Bazı yerleri de köylülere dağıttılar. Eskiden milyon veren topraklar şimdi birkaç yüz bin veriyor. Toplumun genel kazancı azaldı. Aynı şeyi yapsaydılar gene; ama hesap kitap...

Toprak sahibi, toprağa bağlı kölelere, bu sakıncaları ortadan kaldıracak biçimde özgürlüklerinin nasıl tanınması gerektiği üzerine kişisel düşüncelerini anlatmaya başladı.

Levin'i ilgilendirmiyordu bu. Ama toprak sahibi sözünü bitirince Levin, onun ilk başta açıkladığı görüşüne döndü. Sviyajski'ye, onu bu konuda ciddi düşüncesini söyletmek amacıyla:

— Tarım düzeyinin düştüğü, işçilere bu biçimde davrandığımız için çiftlik işlerini rasyonel, kazançlı bir düzeye çıkarmanın olanaksız olduğu doğrudur, dedi.

Sviyajski ciddileşmişti.

— Ben öyle düşünmüyorum, diye itiraz etti. Benim gördüğüm tek şey var: Çiftlik işlerini yürütecek yeteneklerden yoksunuz biz, sonra toprağa bağlı köleler devrinde tarımımız, çok yüksek bir düzeyde olmak şöyle dursun, çok düşük bir düzeydeydi. Ne makinemiz var, ne iyi iş hayvanımız, ne de olumlu bir yönetimimiz. Hesap tutmasını bile bilmiyoruz. Sorun toprak sahibinde, neyin kendi yararına, neyin zararına olduğunu bilmemesinde.

Toprak sahibi alaylı:

— İtalyan usulü muhasebe, dedi. İstediğin kadar hesap tut, öyle zarar verirler ki sana kazanamazsın hiç.

— Niçin zarar versinler? Entipüften harman makinesini, Rus malı pedalını kırarlar kuşkusuz... Ama benimkini kıramazlar. Ayakta zor duran, kötü cins atlarınızı perişan ederler elbette... siz de kadana alın. Onlara bir şey yapamazlar. Hepsi bu kadar işte. Çiftlik işlerimizi ileri götürmek zorundayız.

— Bunu yapmak için insanın elinde olanağı olmalı Nikolay İvanoviç! Sizin için kolay; ama bir oğlunu üniversitede, küçüklerini de lisede okutan benim gibi bir insan kadana biraz zor alır.

— Bankalardan yardım alabilirsiniz.

— Son kazmamdan da olayım diye mi? Hayır, teşekkür ederim!

Levin:

— Çiftlik işlerimizi daha ilerletmemizin zorunlu olduğu ve ilerletebileceğimiz görüşüne katılmıyorum. Benim de bir çiftliğim var, ben de aynı işi yapıyorum. Her olanağım da var; ama şimdiye dek bir şey yapamadım. Bankaların kime yararlı olduğunu bilmiyorum. En azından beni alın ele, çiftlik işinde neye para harcadıysam zarar ettim: Hayvana para yatırdım, zarar ettim. Makineye yatırdım, gene zarar ettim.

Bıyıklarına ak düşmüş toprak sahibi duyduğu hazdan gülerek doğruladı Levin'in söylediğini:

— Bu çok doğru işte.

Levin:

— Yalnız benim işlerim değil, üstelik böyle olan. Rasyonel çiftçilik yapan bütün toprak sahipleriyle görüşüyorum. Pek azı dışında hepsi zarar ediyor. Siz çiftliğinizden kâr ettiğinizi söyleyebilir misiniz?

Levin, bunu sorduğu anda, Sviyajski'nin yüzünde, onun ruhunun derinliklerine inmeyi denediği zamanlar gördüğü korkuyu fark etti. Ayrıca, Levin'in sorduğu bu soru hiç de iyi niyetle sorulmuş değildi. Biraz önce, çay içerlerken evin hanımı bu yaz Moskova'dan bir Alman muhasebeci getirttiklerini, muhasebecinin beş yüz ruble alıp çiftlik işlerini inceleyip hesaplarını yaptığını, çiftliğin üç bin küsur ruble zarar ettiğini söylediğini anlatmıştı ona. Kadın zararın tam kaç ruble olduğunu anımsayamıyordu; ama Alman'ın hesabı dörtte bir kapiğe varıncaya dek inceden inceye yaptığı belliydi.

Sviyajski'nin çiftliğinin kârından söz edilince, bölge başkanı olan komşusunun ne kadar kâr ettiğini bildiği besbelli olan toprak sahibi gülümsemişti.

Sviyajski:

— Belki kâr etmiyorumdur, diye karşılık verdi. Bu benim kötü bir mal sahibi olduğumu ya da sermayemi, gelirimi artırma yolunda yatırıma kullandığımı gösterir yalnızca.

Levin dehşetle:

— Ah, gelir! dedi. Toprağın, kendisine verilen emekle daha iyileştiği Avrupa'da gelir vardır belki; ama verilen emek bizde daha da kötüleştirmektedir toprağı, yani topraktan bir şeyler eksiltmektedir. Öyleyse bizde gelir var diyemeyiz.

— Nasıl diyemeyiz? Doğanın yasasıdır bu.

— Biz bu yasanın dışındayız: Bizim için bir şeyi açıklamaz, gelir, tersine, karıştırır. Hayır, söyleyin siz, bilimsel açıdan nedir gelir?

— Yoğurt ister misiniz? (Karısına döndü Sviyajski.) Maşa, yoğurt ya da ağaç çileği yolla bize. Bu yıl ağaç çileği hâlâ var.

Sviyajski son derece neşeli, kalktı, dışarı çıktı. Konuşmanın bittiğini sandığı belliydi. Oysa Levin konuşmanın yeni başladığını sanıyordu.

Yalnız kalan Levin, toprak sahibiyle konuşmayı sürdürdü. Bütün güçlüklerin, işçilerimizin özelliklerini, alışkanlıklarını bilmek istemediğimizden doğduğunu ona anlatmaya çalışıyordu. Ama toprak sahibi, kendi başlarına düşünen herkes gibi, başkalarının düşüncelerini anlamakta kalın kafalı, kendi düşüncesine aşırı bağlıydı. Rus köylüsünün domuz olduğunda, domuzluğu sevdiğinde, onu domuzluktan çıkarmak için kaba kuvvetin gerekli olduğunda ısrar ediyordu. Oysa bu gücün ellerinden alındığını, sopanın gerekli olduğunu; bizimse durup dururken bin yıllık sopayı atıp yerine birtakım avukatları, cezaevlerini aldığımızı, bir işe yaramayan mendebur köylüleri güzel güzel çorbalarla beslememizin gerektiği görüşünü savunduğumuzu, odalarında kaç *fut*[62] hava bulunduğunu hesap ettiğimizi söylüyordu.

Levin asıl konuya dönmeye çalıştı:

— Niçin işçi gücüyle işin verimli olmasını sağlayabilecek bir ilişkinin kurulamayacağı inancındasınız?

Toprak sahibi:

— Rus halkıyla kurulamayacaktır bu ilişki! dedi. Otorite yok çünkü.

Sviyajski yoğurdunu yedikten, sigarasını da yaktıktan sonra, tartışanların yanına geldi gene.

— Yeni koşullar nasıl bulunabilir? dedi. İşçi gücüyle kurulabilecek her türlü ilişki üzerinde durulmuştur. Barbarlığın bir kalıntısı olan zincirleme kefaletli ilkel köy cemaatleri kendi kendilerine dağılmaktadırlar. Toprağa bağlı kölelik düzeni kalktı. Ortada yalnızca özgür emek kalmıştır. Bu emeğin çeşitleri belirli ve hazırdır. Onları almak gerekir. Irgat, gündelikçi, yarıcı... bunların dışına çıkamazsınız.

— Ama Avrupa hoşnut değil bunlardan.

— Hoşnut değildir ve yenilerini aramaktadır. Bulacaktır da yüzde yüz.

Levin:

— Ben de bunu söylemek istiyorum işte, dedi. Niçin biz de aramıyoruz?

— Bu, demiryolu yapımında yeni metotlar bulmaya çalışmaktan farksız bir şeydir de onun için. Hazırdır elimizde bu metotlar, başkaları bulmuştur.

Levin:

— Peki, ama ya bizim bünyemize uygun değilse bu metotlar, ya budalaca düşünülmüş şeylerse, dedi.

Sviyajski'nin gözlerinde o korkuyu fark etti gene.

— Evet, şu demek oluyor bu: Avrupa'nın aradığını bulduk diye şapkalarımızı sevinçle havaya fırlatıyoruz. Biliyorum bunların hepsini. Ama izninizle, işçinin yaşam koşullarının düzeltilmesi için Avrupa'da neler yapıldığından haberiniz var mı?

— Pek yok.

— Avrupa'nın önde gelen bilim adamları bu sorunla uğraşıyor şimdi. Schulze-Delitzsch Okulu... Sonra, işçi sorunu üzerine yazılmış en liberal, Lassalle Okulu'nun görüşlerini savunan yığınla kitap... Mülhausen kuruluşu... bu bir gerçektir artık, sanırım biliyorsunuzdur.

— Bilgim var; ama çok az.

— Hayır, böyle söylüyorsunuz ya, bütün bunları en az benim kadar bildiğiniz kesin. Sosyoloji profesörü değilim; ama ilgi duyuyorum bu konuya. Siz de duyuyorsanız inceleyin biraz.

— Peki, ne elde etmişler?

— Bağışlayın...

Toprak sahipleri kalktılar. Sviyajski, her zamanki o kötü alışkanlığıyla ruhunun derinliklerinde neler olduğunu anlamaya çalışan Levin'in sözünü kesip toprak sahiplerini yolcu etmeye gitti.

XXVIII

O akşam kadınların yanında çok sıkıldı Levin. Çiftlik işlerinden duyduğu hoşnutsuzluğun yalnız onun duyduğu bir hoşnutsuzluk olmadığını, aynı şeyi Rusya'da herkesin duyduğu düşüncesi şimdi her zamankinden çok heyecanlandırıyordu onu. Gelirken yolda tanıdığı köylünün işçileri çalıştırdığı gibi bir düzenin kurulabileceğinin bir hayal değil, çözülmesi gereken bir sorun olduğunu düşünüyordu. Bu sorunun çözümlenebileceği, buna çalışmak gerektiği inancı yer etmişti içinde.

Levin, bayanlara, atları ve beylik ormandaki pek ilginç toprak çöküntüsünü görmeye gitmek için yarın bütün gün kalmaya söz verdikten sonra kalktı. Yatmadan önce, Sviyajski'nin ona salık verdiği işçi sorunuyla ilgili kitapları almak için arkadaşının çalışma odasına uğradı. Sviyajski'nin çalışma odası, kitap dolu raflarla çevrili büyük bir odaydı. Odada iki masa vardı. Ortadaki büyüğü yazı masasıydı; öteki, lambanın çevresine yıldız biçimi yerleştirilmiş, çeşitli dillerde gazetelerin, dergilerin son sayılarının bulunduğu masa ise yuvarlaktı. Yazı masasının yanındaki etajerin üzerinde, çeşitli işlerle ilgili, yaldızlı etiketli kutular vardı.

Sviyajski kitapları çıkardı, döner koltuğuna oturdu. Yuvarlak masanın yanında durmuş, dergileri karıştıran Levin'e:

— Neye bakıyorsunuz? dedi.

Levin'in elindeki dergiyi göstererek, neşeli:

— Ah, onda çok ilginç bir yazı var, diye ekledi. Polonya'nın bölünmesinde asıl suçlu Frederic değilmiş meğer! Bu yazıdan anlaşıldığına göre...

Sviyajski, ona özgü anlatış açıklığıyla gün ışığına çıkarılan bu yeni, çok ilginç gerçekleri anlattı. Onu şimdi en çok ilgilendiren şeyin çiftlik işleri olmasına karşın, arkadaşını dinlerken, "Ne var onun ruhunun derinliklerinde?" diye soruyordu kendi kendine Levin. Polonya'nın bölünmesi niçin ilgilendiriyor onu, niçin?" Sviyajski sözünü bitirince Levin elinde olmadan:

— Ee, ne olmuş? diye sordu.

Ama olan bir şey yoktu. "Anlaşılan" şey ilgi çekiciydi yalnızca, hepsi o kadar. Sviyajski, bunu niçin ilgi çekici bulduğunu açıklamadı, açıklamayı da gerekli bulmadı. Levin göğüs geçirdikten sonra:

— Evet, ama, dedi. Öfkeli toprak sahibini çok ilgi çekici buldum. Kafası çalışıyor, söylediklerinin çoğu da gerçek.

Sviyajski:

— Ah, yok canım! dedi. Ötekiler gibi o da toprağa bağlı köylüler düzeninin gizli bir savunucusudur.

— Siz de başkanısınız onların...

Sviyajski gülümsedi.

— Evet, ama ben başka yere çekmeye çalışıyorum onları.

Levin:

— Benim kafamı kurcalayan şu, dedi. İşlerimizin, yani rasyonel çiftlik işletmeciliğinin yürümediğini, şu sessiz toprak sahibinin söylediği gibi, yalnızca faizci işletmeciliğin ya da en ilkel olanın yürüdüğünü söylerken haklıydı adam... Kimdedir bunun suçu?

— Bizde elbette. Hem işletmeciliğimizin yürümediği doğru değildir. Vasilçikof pekâlâ yürütüyor.

— Fabrika...

— Ama sizi neyin şaşırttığını gene anlamıyorum! Halk maddi yönden de, ahlâk yönünden de o denli düşük bir düzeyde ki, gereken her şeye karşı duracağı apaçık ortadadır. Avrupa'da yürüyor rasyonel çiftçilik, çünkü halk aydındır orada. Öyleyse bizde de en önce halkın eğitilmesi gerekmektedir.

— Peki, ama nasıl eğitilecek halk?

— Halkın eğitilmesi için üç şey gereklidir: Okul, okul, gene okul...

— Halkın maddi yönden düşük bir düzeyde olduğunu söyleyen sizsiniz: Okulun etkisi ne olabilir burada?

— Biliyor musunuz, bir fıkrayı anımsattı bana bu sözleriniz: Hastaya bir arkadaşı, "Bir de müshil alsanız," der. "Aldım, daha kötü oldum.", "Sülük deneyin bir de.", "Denedim, daha kötü oldum.", "Öyleyse Tanrı'ya yalvarın yalnızca.", "Yalvardım, daha kötü oldum." Sizle ben de böyleyiz işte.

Ekonomi Politik diyorum; daha kötü diyorsunuz. Sosyalizm, diyorum; daha kötü diyorsunuz. Eğitim... Daha kötü.

— Peki, okulun ne yararı olacak?

Halkta gereksinimler doğurur.

Levin heyecanlı, itiraz etti:

— Buna hiçbir zaman aklım ermemiştir işte. Maddi durumunu iyileştirmekte okulların halka ne yardımı dokunabilir? Okulların, eğitimin onda yeni gereksinimler uyandıracağını söylüyorsunuz. Böylesi daha kötü. Bu gereksinimleri giderecek durumu olmayacaktır çünkü. Toplama çıkarmayı, dini öğrenmenin halka maddi durumunu iyileştirme olanağını nasıl vereceğine hiçbir zaman aklım ermemiştir. Önceki akşam kucağında bir bebekle yolda giden bir köylü kadın gördüm. Nereye gittiğini sordum. "Ebeye gitmiştim," dedi. "Çocuğum ağlama hastalığına tutuldu da iyi etsin diye onu götürdüm.", "Ebe nasıl iyi ediyor ağlama hastalığını?" diye sordum. "Çocuğu tavukların yanına tüneğe oturtup bir şeyler mırıldanıyor."

Sviyajski neşeli gülümsedi.

— Kendiniz söylüyorsunuz işte! dedi. Kadının, ağlama hastalığından kurtulması için çocuğunu tüneğe oturtmasını istemiyorsak...

Levin canı sıkkın:

— Ah, hayır! dedi. Hastayı bu yolla iyi etmeye çalışmak bence halkı okulla iyi etmeye çalışmakla aynı şeydir. Halk yoksuldur, kara cahildir. Köylü kadının, çocuğunun ağlama hastalığına yakalandığını gördüğü gibi –çocuk durmadan ağlamaktadır çünkü– evet, köylü kadının, çocuğunun ağlama hastalığına yakalandığını gördüğü gibi görüyoruz bunu biz de. Ancak, bu felaketin –yoksulluğun, kara cahilliğin– ilacının okul olduğu aslında, ağlama hastalığının ilacının tünemiş tavuklar olması kadar anlamsızdır. Önce halkın yoksulluğunu doğuran nedenleri kaldırmalıyız ortadan.

— Hiç değilse bu noktada, öylesine nefret ettiğiniz Spencer'in görüşleriyle birleşiyor görüşleriniz. O da öğrenimin (onun deyimiyle) yazıyı sökmekle, aritmetik bilmekle değil, yaşayış düzeyinin, refah düzeyinin yükselmesi sonucu elde edilebileceğini söylüyor...

— Bakın, Spencer ile aynı görüşte olmam çok sevindirdi beni. Ya da çok canımı sıktı. Ne var ki, bunu çoktandır biliyorum. Okulların bir yararı

olmaz. Ancak, halkın daha zengin olacağı, boş zamanı daha çok olacağı bir ekonomik düzeyin yararı olur... Okul da olur o zaman.

— Ama şimdi Avrupa'nın her yerinde zorunludur okula gitmek.

Levin:

— Bu konuda siz de Spencer ile aynı görüşte misiniz? diye sordu.

Ama Sviyajski'nin gözlerinde aynı korku belirdi gene, gülümseyerek:

— Doğrusu çok güzeldi şu ağlama hastalığı öyküsü! dedi. Sahi öyle mi söyledi kadın?

Levin, arkadaşının düşünceleriyle yaşayışı arasında bir bağ bulmasının olanaksızlığını bir kez daha gördü: Düşüncelerinin onu nereye götüreceğini umursamadığı belliydi. İstediği, bir şeyler düşünmüş olmaktı yalnızca. Ama düşünceleri onu bir çıkmaza soktuğu zaman da hoşlanmıyordu bundan. Yalnız bunu istemiyor, çıkmaza gireceğini anlayınca hemen sözü hoş, neşeli bir konuya çeviriyordu. Yolda tanıdığı köylünün onda bıraktığı, bugünkü izlenimlerine, düşüncelerine temel olan izleniminden başlayarak bugünün bütün izlenimleri çok heyecanlandırıyordu Levin'i. Yalnızca toplumsal yönde kullanılacak düşünceleri olan, besbelli, Levin'den gizli birtakım dünya görüşleri bulunan bu sevimli Sviyajski de –Sviyajski aynı zamanda lejyon dedikleri grupla, kendine yabancı olan düşünceleri aracılığıyla kamuoyuna önderlik ediyordu– evet, bu sevimli Sviyajski de, yaşamın zorladığı düşüncelerinde haklı; ama bütün bir sınıfa, hem de Rusya'nın en iyi sınıfına beslediği hınçta haksız olan bu öfkeli toprak sahibi de; kendi işlerinden hoşnutsuzluğu da; bütün bunların düzeltilebileceği umudu da ruhunda birbirine karışıyor, bir iç huzursuzluğu, bir çözüm bekleyişi oluşturuyordu.

Levin, kendisine ayrılmış odada, hareket ettikçe kolunu, bacağını beklenmedik bir biçimde hoplatan yaylı yatağına uzanmıştı. Uzun süre uyuyamadı. Sviyajski ile konuştuklarından –derin anlamlı hayli söz söylemiş olmasına karşın– hiçbir şey ilgilendirmiyordu onu. Ama toprak sahibinin öne sürdüğü kanıtlar düşünmeye zorluyorlardı onu. Levin, toprak sahibinin sözlerini elinde olmadan düşünüyor, ona verdiği yanıtları belleğinde bir düzene sokmaya çalışıyordu.

"Evet, şöyle söylemem gerekiyordu ona: Köylünün her çeşit yenilikten nefret ettiği için işlerimizin yürümediğini, onu güç kullanarak yola

getirmenin gerektiğini söylüyorsunuz. Ne var ki, bu yenilikler olmadan işler hiç yürümeseydi, haklı sayılabilirdiniz. Oysa işler ancak, işçinin kendi alışkanlıklarına göre davrandığı yerlerde iyi yürüyor. Yolda tanıdığım ihtiyar çok iyi yürütüyor işini. Sizin de, bizim de işlerimizden hoşnut olmamamız işçilerin değil, bizim suçlu olduğumuzu gösterir. Çok zamandır kendi bildiğimizi okuyor, işçi emeğinin özelliklerini inceleme zahmetine katlanmadan Avrupalılara benzemeye çalışıyoruz. İşçi gücünü en iyi işçi gücü olarak değil de, içgüdüsüyle Rus köylüsü olarak kabul etmeyi deneyelim, işlerimizi buna göre düzenleyelim. Şöyle demeliydim ona: Düşünün ki, işlerinizi siz de o ihtiyar gibi yürütebilseniz, işçilerinizde işin başarıya ulaşmasına duyulan bir ilgi, bir istek uyandırabilse, sözünü ettiğiniz yeniliklerde işçilerin de kabul edeceği bir orta yol bulabilseniz, toprağınızı yormadan bugün aldığınızın iki, hatta üç katını alırsınız. Elde ettiğinizi ikiye bölün, yarısını işçiye verin. Size düşen pay bugün aldığınızdan çok olacaktır, işçi de daha çok kazanacaktır. Bunu yapmak için ise, çiftlik çalışmalarının düzeyini düşürmek, işçilerin çalışmanın vereceği sonuca ilgi duymalarını sağlamak gerekir. Bunun nasıl yapılacağı sorunun ayrıntısıdır. Ortada gerçek olan bir şey varsa o da bunun yapılabileceğidir."

Bu düşünceler Levin'i çok heyecanlandırdı. Düşündüklerinin nasıl gerçekleştirilebileceğini düşünerek gecenin yarısını uykusuz geçirdi. Bir gün daha burada kalmak niyetindeydi. Ayrıca, göğsü açık elbiseli şu genç kız da onda kötü bir davranıştan duyulan utanma ve pişmanlığa benzer bir duygu uyandırmıştı. Acele gitmesinin en önemli nedeni şuydu: Ekimin yeni esaslara göre yapılmasını köylülere önermek için sonbahar ekimi başlamadan köyde olmalıydı. İşlerini yeni bir düzene sokmaya karar vermişti.

XXIX

Levin'in planının uygulanması birçok zorluk çıkardı ortaya. Ama olanca gücüyle çalıştı Levin. Sonunda istediğini elde etmiş olmasa bile, kendi kendini aldatmadan, yaptığı işin emeğine değdiğine inanacağı kadar şey elde etti. Karşılaşılan en önemli güçlüklerden biri, işlerin yürümekte olduğu bir sırada her şeyi durdurup yeni baştan başlamanın, çalışan bir makinenin çalışmasını değiştirmenin gerekmesiydi.

O akşam eve gelir gelmez planlarını kâhyaya açtı. Kâhya, Levin'in anlattıklarından, şimdiye dek yapılanların saçma, yararsız oldukları üzerine söylediklerini gözle görülür bir hoşnutlukla karşıladı. Kâhya, kendisinin bunları çoktan beri söylediğini; ama sözlerine kimsenin kulak asmadığını söyledi. Levin'in, her şeye işçilerle ortak olmak önerisine gelince, kâhya bu konuda belirli bir şey söylemedi. Bunu büyük bir üzüntüyle karşıladı. Hemen, yarın geri kalan çavdar demetlerini taşımak, tarlaların ikinci kez sürülmesi için adam yollamak gerektiğini söyledi. Bunun zamanının henüz gelmediğini Levin'in anlamasına yetmişti bu.

Levin, toprağın yeni koşullarla işletilmesi üzerine köylülerle konuşurken aynı güçlükle karşılaştı. Köylülerin başı günlük işlerle öylesine kalabalıktı ki, yeni düzenin onlara ne gibi yararlar sağlayacağını, hangi bakımlardan onların aleyhine olacağını düşünecek durumda değildiler.

Saf bir köylü olan sığırtmaç lvan, Levin'in hayvan sürüsünün kârına ailesiyle birlikte ortak olmasına ilişkin önerisini tam anlamışa benziyordu. Bu düzene ilgi duymuştu. Ama Levin, onun gelecekte elde edeceği kazançları anlatmaya koyulunca İvan'ın yüzünü, efendisinin sözlerini sonuna dek dinleyemeyeceğini gösteren bir telaş, üzüntü kaplıyordu. Geciktirmeye gelmeyen bir iş buluyordu hemen kendine. Ya tırmığı kapıp bölmeden ot çıkarmaya koşuyor, ya hayvanlara su vermeye ya da gübre çekmeye...

Levin'in karşılaştığı öteki gerçek, köylülerin, toprak sahibinin, onları elden geldiğince soymak istediğinden başka bir amacının olabileceğine olan kuşkularıydı. Köylüler, Levin'in (onlara ne söylerse söylesin) asıl amacının söylemediği, açıklamadığı şeylerde gizli olduğuna kesinlikle inanıyorlardı. Karşı karşıya konuşurken onlar da çok şeyler söylüyorlar; ama asıl

amaçlarının ne olduğunu açığa vurmuyorlardı. Ayrıca (öfkeli toprak sahibinin haklı olduğunu hissediyordu Levin) anlaşma nasıl, hangi konuda olursa olsun, köylüler ilk ve değişmez koşul olarak –ne çeşit olursa olsun– bir değişikliğe, yeni araçlar kullanmaya zorlanmamalarını sürüyorlardı öne. Pullukla toprağın daha iyi sürüldüğünü, yeni araçlarla daha başarılı çalışıldığını neden göstererek kanıtlamaya çalışıyorlardı. Levin çiftlik çalışmalarının düzeyini indirmek gerektiğine inanıyor; öte yandan, yararı öylesine açık olan yeniliklerden vazgeçmeye de acıyordu. Ama bütün bu güçlüklere karşın amacına ulaştı Levin. Sonbaharda işler yoluna girmişti. Ya da –hiç değilse– ona öyle geliyordu.

Levin başlangıçta çiftliği öyle, olduğu gibi, yeni ortaklık koşullarına göre köylülere, işçilere ve kâhyaya satmayı düşünüyordu. Ama çok geçmeden bunun olamayacağı kanısına vardı. Çiftliği bölmeye karar verdi. Sürüler, bahçe, bağ, çayırlar, birkaç parçaya bölünmüş tarlalar ayrı ayrı düşünülmeliydi. Levin'in, durumu herkesten iyi kavradığını sandığı saf sığırtmaç İvan, kendi ailesini bir araya getirip bir kartel kurdu, sürünün ortağı oldu. Sekiz yıldır nadasa bırakılmış uzak bir tarlayı, kafası çalışan bir köylü olan dülger Fyodor Rezunof'un uğraşmasıyla bir araya gelen altı aile aldı. Ailelerle Levin aralarında bir ortaklık kurdular. Köylü Şurayef aynı koşullarla bütün sebze bahçelerini aldı. Çiftliğin geri kalan bölümleri eskiden olduğu gibi kaldı. Ama bu üç ortaklık yeni düzenin başlangıcıydı. Levin'in bütün zamanını alıyorlardı.

Gerçi Fyodor Rezunof ile ortakları, zamanın darlığını öne sürerek tarlayı pullukla iki kez sürüp –kararlaştırdıkları gibi– ekime hazırlamışlardı. Gerçi bu ortaklığın köylüleri, işleri yeni esaslar üzerine yürütmek için anlaşmalarına karşın tarlaya ortak gözüyle değil, yarıcı gözüyle bakıyorlardı. Birkaç kez gelip –onlarla birlikte Rezunof da gelmişti– şöyle söylemişlerdi Levin'e: "Tarlayı parayla verseydiniz bize hem siz rahat ederdiniz, hem biz daha serbest olurduk." Ayrıca, anlaşmalarında olan, bu tarlaya yapılması gereken ağılla ekin kurutma ambarını yapmayı köylüler çeşitli bahaneler göstererek ertelemiş, kışa kadar geciktirmişlerdi.

Şurayef, aldığı bahçeleri küçük küçük bölüp kirayla köylülere dağıtmak istemişti. Kendisine verilen toprağın veriliş koşullarını ters –hem belki bilerek ters– anladığı belliydi.

Levin, köylülerle konuşurken yeni getirdiği düzenin onlara sağlayacağı yararları anlatmaya çalışırken köylülerin onun sözlerine kulak

asmadıklarını, o ne denli çene patlatırsa patlatsın, onun sözlerine inanmayacaklarını hissediyordu. Köylülerin içinde en çok kafası çalışan Rezunof ile konuşurken daha çok hissediyordu bunu. Rezonof'un gözlerinde, Levin'i alaya aldığını belli eden bir parıltı oluyordu onu dinlerken. Bakışlarında, ortada aldatılacak biri varsa bunun hiç de Rezunof olamayacağına kesin bir inancın parıltısı dolaşıyordu.

Ama bütün bunlara karşılık Levin işlerin yürüdüğünü, hesapları büyük bir dikkatle yapıp köylülere bu düzenin onların yararına olduğunu gösterdikten sonra işlerin kendiliğinden çok daha iyi yürüyeceğini düşünüyordu.

Levin'in elinde kalan öteki işlerle birlikte bu işler ve kitabı üzerinde çalışmaları öylesine çok zamanını alıyordu ki, ava bile gidemiyordu. Ağustosun sonlarında eyeri geri getiren adamdan Oblonskilerin Moskova'ya döndüklerini öğrendi. Darya Aleksandrovna'nın mektubuna yanıt vermemekle yaptığı kabalığın –aklına geldikçe utançtan yüzü kızarıyordu– gemileri yaktığını, bir daha onlara gidemeyeceğini hissediyordu. Aynı şeyi Sviyajski'ye yapmış, "Hoşçakal," demeden çıkıp gitmişti. Onlara da gitmeyecekti artık. Şimdi hiçbir şeyi umursadığı yoktu. Çiftliğini yeni düzene sokma çalışmaları, ömründe ilgisini çeken her şeyden çok çekiyordu onu. Sviyajski'nin verdiği kitapları tekrar tekrar okumuş, kendinde olmayan kitapları getirtmişti. Çalışmalarıyla ilgili politik-ekonomik, toplumcu kitapların hepsini okumuştu; ama –önceden de bildiği gibi– onun yapmak istediği şeye değinen bir nokta bulamamıştı. Eline ilk aldığı, kafasını kurcalayan sorunun yanıtını her an bulacağı umuduyla satır satır okuduğu politik-ekonomik kitaplarda, söz gelimi Mill'de, Avrupa ekonomisinden çıkarılmış yasalar buldu yalnızca. Ama Rus ekonomisinde uygulanamayacak bu yasaların önünde ne gibi engellerin olduğunu bir türlü anlayamadı. Toplumcu kitaplarda da aynı şeylerle karşılaştı: Ya daha üniversite öğrencisiyken kendini kaptırdığı hoş; ama gerçekleşemeyecek hayallerden söz ediliyordu bu kitaplarda ya da Avrupa'nın içine düştüğü kötü durumun düzeltilmesi için neler yapılması gerektiğinden. Rus tarımıyla ilgili bir şey yoktu. Avrupa'nın zenginliğinin şimdiye dek üzerinde geliştiği ve gelişmekte olduğu yasaların kuşku edilemeyecek, genel yasalar olduğunu söylüyordu. Toplumcu bilim ise, bu yasalara dayanan bir gelişmenin yalnızca felakete gideceği görüşünü savunuyordu. Ama ne biri, ne öteki söz ediyordu Levin'in ve Rus köylüsünün, toprak sahiplerinin,

topluma daha bir yararlı olmaları için milyonlarca insan gücünün, milyonlarca hektar toprağı ne yapmaları gerektiğinden. Bu soruya bir yanıt vermedikleri gibi, buna en küçük bir imada bile bulunmuyorlardı.

Bu işe bir kez başladıktan sonra, konuyla ilgili her şeyi iyi niyetle okumuştu. Durumu bir de yerinde görmek, çeşitli sorunlarda öylesine sık karşılaştığı şeyle bu sorunda da karşılaşmamak için sonbaharda Avrupa'ya gitmeye karar vermişti. Karşısındakinin düşüncelerini anlamaya, kendi düşüncelerini açıklamaya başlayınca hemen şöyle soruyorlardı ona: "Peki, Kauffmann'ı, Jones'i, Dobois'i Michelli'yi okudunuz mu? Okumadınız. Okuyun. Bu sorunu enine boyuna incelemişlerdi onlar."

Kauffmann'ın, Michelli'nin ona hiçbir şey söyleyemeyeceklerini biliyordu Levin. Ne istediğinin farkındaydı. Rusya'nın güzel toprakları, güzel işçileri olduğunu, Sviyajski'ye giderken tanıdığı köylüde olduğu gibi bazı durumlarda işçinin de toprağın da çok verimli olduğunu; ama genellikle, Avrupa'da olduğu gibi kapitalin tek elde toplandığı durumlarda işçinin de, toprağın da verimsiz olduğunu, bunun tek nedeninin, işçilerin kendilerine özgü bir biçimde çalışmak istemelerinin, öyle de çalıştıklarının olduğunu, bu zıtlığın halkın ruhunda yer etmiş özelliklerden geldiğini görüyordu. Uçsuz bucaksız, sahipsiz topraklara yerleşmek, oraları ekip biçmek özelliği olan Rus halkının, bu topraklar başkalarınca işgal edilinceye dek bilinçli çalıştığını, bu düzeni doğrulayan kavramları savunduğunu, bu kavramların aslında, çoğunluğun sandığı gibi kötü olmadığını düşünüyordu Levin. Bunu kitabında da çiftliğinde de teorik olarak kanıtlamak istiyordu.

XXX

Eylülün sonunda, artele verilen yerde ağılın yapımı için gerekli kereste getirtilmiş, tereyağı satılıp kâr dağıtılmıştı. Pratikte işler son derece iyi yürüyordu ya da hiç değilse Levin'e öyle geliyordu. Olanları teorik olarak açıklığa kavuşturmak, kitabını –Levin kitabının ekonomi politikte yalnızca devrim yaratmayacağını, bu bilimi kökünden yıkacağını halk ve toprak ilişkisi biliminin temelini atacağını hayal ediyordu– evet, olanları teorik olarak açığa kavuşturmak, kitabını bitirmek için Avrupa'ya gitmesinin, bu alanda orada neler yapıldığını yerinde görmesinin; orada yapılanların, yapılması gereken şeyler olmadığını kanıtlayacak inandırıcı deliller bulmasının yeteceği inanandaydı. Para alıp Avrupa'ya gitmek için buğdayın tüccara verilmesini bekliyordu. Ama yağmurlar başlamıştı. Tarlada kalmış tahılın da, patatesin de taşınmasına izin vermeden aralıksız yağıyordu. Öyle ki, buğdayı bile götüremiyorlardı. Yollar diz boyu çamurdu. Sel iki değirmeni almıştı, hava gittikçe kötüleşiyordu.

Levin, 30 Eylül günü sabahı güneşi görünce, havanın açacağı umuduyla yol hazırlığına koyuldu. Buğdayı çuvallara doldurmalarını söyledi. Para alması için kâhyayı tüccara yolladı. Kendi de, ayrılmadan önce son emirleri vermek için çiftliği dolaşmaya çıktı.

Levin gerekli işlerini yaptıktan sonra akşama doğru eve döndü. Kâh deri ceketinin yakasından ensesine akan, kâh çizmesinin koncundan ayağına dolan sulardan sırılsıklam olmuştu. Ama neşeliydi. Hava akşama doğru daha da bozmuştu: Esintiyle yağan ince kar sırılsıklam olmuş, durmadan başını ve kulaklarını sallayan atını öyle kamçılıyordu ki, hayvan yan yan yürümek zorunda kalıyordu. Ama başlığının içinde rahattı Levin. Neşeyle bakıyordu çevresine. Tekerlek izlerinde akan bulanık sulara, çıplaklaşmış dallarda asılı su damlacıklarına, köprünün tahtaları üzerinde erimemiş kar tanelerinin oluşturduğu beyaz lekelere, yapraklarını dökmüş bir karaağacın altını kalın bir tabaka ile kaplamış henüz etli yapraklara bakıyordu. Çevresinde doğa pek kasvetliydi; ama Levin heyecanlıydı. Uzaktaki köyde, köylülerle konuşmaları onların yeni durumu benimsemeye başladıklarını göstermişti ona. Kurulanmak için evine girdiği ihtiyar bir bekçi, Levin'in

planını çok iyi bulduğunu açık açık söylemiş, sürüyü alan ortaklığa girmeyi kendi istemişti.

Levin, "Amacıma doğru yılmadan yürümeliyim," diye düşünüyordu. Başaracağım. Çalışmamı, didinmemi gerektiren bir şey var ortada şimdi. Kişisel işim değil bu benim, toplumun mutluluğu söz konusu burada. Çiftlik en önemlisi de, halkın durumu değişmelidir. Yoksulluğun yerini topluca zenginlik, mutluluk alacak. Düşmanlığın yerini anlaşma, ortak çıkar... Kısacası, kansız bir devrim olacak bu. Ama çok büyük bir devrim. Kendini önce ilçemizin küçücük bir toprak parçasında, sonra ilimizde, sonra Rusya'da, en sonunda bütün dünyada gösteren bir devrim... Çünkü hakka dayanan bir düşünce kötü, verimsiz olamaz. Evet, uğrunda çalışıp didinmeye değer bir ülküdür bu. Bunu benim, siyah kravatla baloya gitmiş, Şçerbatskaya'dan evlenme önerisine ret yanıtı almış, kendi kendini öylesine küçük gören Kostya Levin'in ortaya atmasına gelince, hiç önemi yok bunların... Fraklin'in de, kendi zayıf yanlarını düşünürken kendini böyle küçük gördüğünden, kendine güvenmediğinden kuşkum yok. Hiç önemli değil. Sanırım, sırlarını açtığı Agafya Mihaylovna'sı bile vardı."

Levin kafasının içinde bu düşünceler, eve yaklaştığında hava kararmıştı.

Tüccara giden kâhya buğdayın bir bölümünün parasını getirmişti. Bekçiyle anlaşma yapılmıştı. Kâhya gelirken yolda, herkesin buğdayının daha kaldırılmamış olduğunu öğrenmişti. Bu durumda, onların kaldıramadığı 160 tınaz buğday başkalarınkinin yanında hiçti.

Levin yemeğini yedikten sonra, çoğunlukla yaptığı gibi, elinde kitabıyla koltuğa oturdu. Okurken bir yandan da, kitapla ilgili Avrupa gezisini düşünüyordu. Giriştiği işin anlamı bugün pek bir açık seçikti onun için. Düşüncelerinin özünü yansıtan cümleler kendiliğinden kuruluyordu kafasının içinde. "Yazmalıyım bunları," diye geçirdi içinden. "Daha önce gereksiz gördüğüm kısa bir giriş olur bu." Yazı masasına gitmek için ayağa kalktı. Ayaklarının dibinde yatan Laska da gerinerek kalktı, nereye gideceklerini sorar gibi Levin'in yüzüne bakmaya başladı. Ama yazacak zaman yoktu. Emir almak için postabaşılar gelmişlerdi çünkü. Levin onlarla sofaya çıktı.

Yarın yapılacak işlerle ilgili emirleri verdikten, onunla işi olan köylülerle görüştükten sonra çalışma odasına gitti Levin, çalışmaya başladı. Laska

masanın altında yatıyordu. Agafya Mihaylovna elinde çorap örgüsüyle her zamanki yerinde oturuyordu.

Bir süre yazdıktan sonra birden olağanüstü bir canlılıkla Kiti'yi, onun ret yanıtını, son karşılaşmalarını anımsadı. Kalktı, odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı. Agafya Mihaylovna:

— Sıkılacak bir şey yok, dedi. Ne diye evde oturuyorsunuz? Kaplıcalara gitseniz çok iyi olurdu. Açılırdınız.

— Yarın değil öbür gün gideceğim zaten Agafya Mihaylovna. Çalışmalarımı bitirmem gerekiyor.

— Ne çalışma ya! Köylülere armağan ettikleriniz yeter! Herkesin ağzında: "Sizin bey bu yaptıklarına karşılık Çar'ın lütfuna uğrayacak," diyorlar. Hem ne iştir bu! Niçin böyle didiniyorsunuz köylüler için?

— Köylüler için didindiğim yok, kendim için yapıyorum bunu.

Agafya Mihaylovna, Levin'in çiftlikle ilgili planlarının hepsini biliyordu. Levin düşüncelerini çoğu zaman en ince ayrıntılarına dek anlatırdı ona. Çoğu zaman da tartışırdı onunla. Yaşlı kadının düşüncelerini onaylamazdı. Ama Levin'in söylediğini şimdi bambaşka anlamıştı Agafya Mihaylovna.

Yaşlı kadın göğüs geçirdikten sonra:

— Elbette her şeyden önce kendi ruhunun kurtuluşunu düşünmelidir insan, dedi. Gördünüz işte, okuma yazması yoktu; ama ne rahat can verdi Pareyen Denisıç. (Yakında ölen bir uşaktan söz ediyordu.) Tanrı herkese öyle ölüm nasip eylesin. Ölüm töreni yapıldı, kilisede duası okundu...

— Onu demedim ben, dedi Levin. Bunu kendi çıkarımı düşünerek yapıyorum, dedim. Köylüler ne denli iyi çalışırlarsa bu benim o denli yararıma olur.

— Ama siz ne yaparsanız yapın, köylü tembelse bildiğini okuyacaktır. Vicdanı varsa çalışacaktır, yoksa bir şey gelmez elden.

— Öyle ama, İvan'ın hayvanları daha iyi bakmaya başladığını söyleyen siz değil miydiniz?

— Benim söylediğim tek şey vardır. (Agafya Mihaylovna bunu rastgele söylememişti. Bir şeyler düşünerek konuştuğu belliydi.) Evlenmelisiniz artık. Bunu bilir, bunu söylerim ben!

Levin de aynı şeyi düşünüyordu o anda. Agafya Mihaylovna'nın bu sözü onu üzmüş, gururunu incitmişti. Levin yüzünü buruşturdu. Bir şey söylemeden masaya oturdu gene. Kitabı üzerine düşündüklerini aklından bir kez daha geçirdi. Ancak arada bir sessizlikte Agafya Mihaylovna'nın şişlerinin sesine kulak veriyor, unutmak istediği şeyi anımsıyor yüzünü buruşturuyordu.

Saat dokuzda bir çıngırak sesi, çamurda boğuk tekerlek sesi duyuldu.

Agafya Mihaylovna kalkıp kapıya yürüdü.

— Hah işte, konuk da geldi, canınız sıkılmaz artık, dedi.

Ama Levin ondan önce varmıştı kapıya. Çalışamıyordu, kim olursa olsun bir konuğun gelmesi sevindirmişti onu.

XXXI

Levin koşarak merdivenin ortasına kadar inmişti ki, antrede tanıdık bir öksürük duydu. Ama öksürük sesini kendi ayak sesleri arasında tam duyamamıştı. Yanıldığını umdu bir an. Sonra tanıdığı, uzun boylu, çok zayıf birini gördü. Artık yanılmış olamazdı; ama yanıldığını sanıyordu hâlâ Levin. Kürkünü çıkarmaya çalışan, öksüren bu sırık gibi adam ağabeyi Nikolay olamaz diye düşünüyordu.

Ağabeyini severdi; ama onunla sürekli bir arada kalmak bir ıstıraptı. Şimdiyse, Levin aklına gelen düşüncenin, Agafya Mihaylovna'nın sözlerinin etkisi altında bulanık, karmakarışık bir ruhsal durum içindeyken, ağabeyiyle yapacağı görüşme ona özellikle ağır görünüyordu. İçinde bulunduğu ruhsal bunalımında onu avutacağını umduğu, şen şakrak, sağlıklı, yabancı bir konuk yerine, onun içini dışını bilen, onu en gizli düşüncelerini açığa vurmak, her şeyini anlatmak zorunda bırakacak ağabeyiyle görüşecekti. Levin bunu istemiyordu.

Bu çirkin duygusundan ötürü kendi kendine öfke duyarak hole koştu. Ağabeyini yakından görür görmez bu hayal kırıklığı yerini acıma duygusuna bıraktı. Nikolay eskisinden çok daha zayıftı. Çökmüştü. Deri kaplı bir iskeletti sanki.

Nikolay holde ayakta duruyor, ince uzun boynunu uzatarak atkısını çıkarmaya uğraşıyordu. Tuhaf, acıklı bir gülümseme vardı dudaklarında. Levin, ağabeyinin dudaklarındaki bu uysal, ezik gülümsemeyi görünce boğazına bir şeyin düğümlendiğini hissetti.

Nikolay, bakışını kardeşinin gözlerinden bir an ayırmadan, boğuk bir sesle:

— İşte geldim sana, dedi. Çoktan beri istiyordum gelmeyi ya, hep hastaydım.

Geniş, zayıf elleriyle sakalını sıvazlayarak ekledi:

— Şimdi çok iyiyim.

— Evet, evet! dedi Levin.

Ağabeyiyle kucaklaşıp öpüşürken onun cildinin kuruluğunu dudaklarıyla hissettiğinde tuhaf tuhaf parlayan iri gözlerini yakından gördüğünde kapıldığı dehşet daha da büyüdü.

Birkaç hafta önce Konstantin Levin, ağabeyine bir mektup yazmış, aralarında paylaştırmadıkları küçük tarlanın satışından on iki bin ruble düştüğünü bildirmişti.

Nikolay bu parayı almaya, en önemlisi de, ilerideki çalışmalarına gerekli gücü toplamak için baba ocağında toprağa yüz sürmeye geldiğini söyledi. Kemikleri daha da çıkmış, boyuna göre insanı şaşırtacak derecede zayıflamıştı; ama hareketleri her zamanki gibi çabuk, kesik kesikti. Levin çalışma odasına götürdü onu.

Nikolay özenerek değiştirdi giysisini. (Oysa eskiden hiç de dikkat etmezdi giyinişine.) Düz seyrek saçlarını taradı, gülümseyerek üst kata çıktı.

Nikolay neşeli, şefkat dolu bir ruhsal durum içindeydi. Levin, ağabeyini çocukluğunda, çoğunlukla böyle gördüğünü anımsıyordu. Nikolay şimdi Sergey İvanoviç'den bile sinirlenmeden, ağzını bozmadan söz ediyordu. Agafya Mihaylovna'yı görünce şakalaştı onunla. Eski hizmetçileri sordu ona. Parfen Denisıç'ın ölüm haberi tatsız bir etki yaptı üzerinde. Yüzünü bir korku kapladı. Ama hemen toparlandı.

— Zaten ihtiyarlamıştı, dedi.

Sonra değiştirdi konuyu:

— Evet, böyle işte, iki ay kalacağım yanında, sonra Moskova'ya geçeceğim. Haberin var mı, Myahkof bir dairede iş buldu bana. Memuriyete gireceğim. Yaşamımı bir düzene koyacağım artık. O kadını başımdan savdığımı biliyor musun?

— Mariya Nikolayevna'yı mı? Nasıl? Niçin?

— İğrenç, pis bir kadındı! Bazı can sıkıcı şeyler yaptı.

Ama bu can sıkıcı şeylerin ne olduğunu anlatmadı Nikolay, Mariya Nikolayevna'yı çayı açık yaptığı, en önemlisi de, ona bir hasta gibi baktığı, üzerine düştüğü için kovduğunu söyleyemezdi.

— Zaten yaşamıma bir çekidüzen vermek istiyordum, diye ekledi. Herkes gibi benim de birtakım budalalıklarım oldu kuşkusuz. Ama mal

işine gelince, en sonraki iştir bu... Bence hiç önemi yoktur malın. Sağlığın yerinde olsun, yeter. Tanrı'ya şükür o da oldu, düzeldim.

Levin dinliyor, bir yandan da düşünüyor; ama söyleyecek bir şey bulamıyordu. Nikolay da aynı şeyleri hissetmiş olacak, kardeşine işlerini sormaya başladı. İşlerinden seve seve söz etti Levin. Çünkü açık açık konuşabilirdi bu konuda. Ağabeyine planlarını, çalışmalarını anlattı.

Ağabeyi dinliyordu; ama onun anlattıklarıyla ilgilenmediği belliydi.

Ağabey kardeş birbirlerine o denli yakındılar, birbirine o denli benziyorlardı ki, en küçük bir davranış, sesin en küçük bir yükselip alçalışı onlar için sözcüklerin anlatamayacağından çok şey anlatıyordu.

Şimdi ikisinin aklında da aynı şey vardı: Öteki düşüncelerin hepsini ezen, Nikolay'ın, hastalığı, ölümünün yakın olduğu düşüncesi. İkisi de söz edemiyorlardı bundan. Dolayısıyla düşündükleri tek şeye değinmeden konuştuklarının tümü yapmacıktı. Akşamın bittiğine, yatma zamanının geldiğine Levin hiçbir zaman o akşamki kadar sevinmemişti. Hiçbir yabancının yanında, hiçbir resmi toplantıda o akşamki kadar yapmacık davranmamıştı, ikiyüzlü olmamıştı. Üzüyordu onu bu. Ölümü yakın olan sevgili ağabeyi için ağlamak geliyordu içinden. Oysa onun ileride neler yapacağı, yaşamını nasıl düzene sokacağı üzerine anlattıklarını dinlemek, doğrulamak zorundaydı.

Ev rutubetli olduğu, yalnız bir odada soba yandığı için Levin ağabeyini kendi yatak odasında, paravanın arkasında yatırdı.

Nikolay yatıp uyudu. Belki de uyumuyordu. Her hasta gibi bir o yana bir bu yana dönüp duruyor, öksürüyordu. Balgamını söktüremediği zamanlar bir şeyler mırıldanıyordu. Arada derin bir soluk alıyor, "Of Tanrım!" diyordu. Terden bunalınca da, "Hay kör şeytan!" diye söyleniyordu. Levin uzun süre uyuyamadı. Ağabeyini dinliyordu. Değişik düşünceler vardı kafasının içinde. Ama her düşünce aynı noktaya varıyordu: Ölüm.

Ölüm, her şeyin kaçınılmaz sonu olan ölüm böylesine açık seçik ilk kez geliyordu aklına. Üstelik, yarı uyur durumda inleyen, her zamanki alışkanlığıyla ayırt etmeden kâh Tanrıyı, kâh şeytanı anan sevgili ağabeyinin başının üzerinde dolanan ölüm, ona eskiden göründüğü gibi uzak değildi hiç. Bu ölüm onun kendi içinde de vardı. Levin hissediyordu bunu. Bugün değilse yarın, yarın değilse otuz yıl sonra... Hepsi bir değil miydi? Bu kaçınılmaz ölümün gerçekte ne olduğunu bilmiyordu Levin.

Onun ne olduğunu daha önce hiç düşünmemişti. Bunu düşünemiyor, düşünmekten korkuyordu.

"Çalışıp didiniyor, bir şeyler yapmak istiyorum; ama bir gün her şeyin biteceğini, ölümün gelip kapımı çalacağını unuttum."

Karyolasının üzerinde karanlıkta bağdaş kurup dizlerini kollarının arasına almış oturuyor, düşüncelerinin gerginliğinden soluğunu tutmuş düşünüyordu. Ama bu düşüncelerini zorladıkça bunun gerçekten de böyle olduğunu, gerçekten de ölümü unuttuğunu, küçük bir şeyin gözünden kaçtığını, bir gün ölümün kapısını çalacağını, o zaman her şeyin biteceğini, boşuna didindiğini, bunun önüne geçilemeyeceğini daha iyi görüyordu. Evet, korkunç bir şeydi bu; ama gerçekti.

Umutsuzluk içinde şöyle geçiriyordu içinden: "Peki, ama şimdilik yaşıyorum. Şimdi ne yapmalıyım, ne?" Mumu yakıp usulca indi karyoladan, aynanın önüne gitti. Arkadaki dişleri bozulmaya yüz tutmuşlardı. Adaleli kollarını sıvadı. Evet, gücü kuvveti yerindeydi. Ama paravananın öte yanında iki ciğer artığıyla soluk alıp vermeye çalışan Nikolay'ın da bir zamanlar sapasağlam bir bedeni vardı. Levin birden aynı odada yattıkları çocukluk günlerini anımsamıştı. Yastık kavgasına başlamak, kahkahalarla gülmek için Fyodor Bogdaniç'in yatak odalarından çıkmasını beklerlerdi. Hayat dolu, mutluluk dolu o şen kahkahaları Fyodor Bogdaniç korkusu bile durduramazdı. "Oysa şimdi bu eğri büğrü, içi boş göğüs... Niçin ne olacağını bilmeyen ben..."

Ağabeyinin sesiyle kendine geldi:

— Öhö! Öhö! Öhö! Hay kör şeytan! Ne yapıyorsun orada kuzum? Uyuyamıyor musun?

— Bilmem ki, uykum kaçtı.

— Ben iyi uyudum. Terlemiyorum artık. Tut bak gömleğime. Ter yok, değil mi?

Levin ağabeyinin gömleğini yokladı. Paravananın öte yanına geçti, mumu söndürdü. Ama uzun süre uyuyamadı. Tam nasıl yaşaması gerektiği sorununu çözecek gibi olduğu sırada yeni, karşısına çözümlenemez bir sorun daha çıkmıştı. Ölümdü bu.

"Ölüyor işte ağabeyim. İkbahara çıkmaz. Peki, ama nasıl yardım edebilirim ona? Ne söyleyebilirim? Ne biliyorum ölüm üzerine? Onun

varlığını bile unutmuştum."

XXXII

Levin, aşırı uysallıklarıyla, çekingenlikleriyle can sıkan insanların çok kısa bir zaman sonra aşırı titizlikleriyle, huzursuzluklarıyla çekilmez olduklarını bilirdi. Aynı durumun ağabeyinde de ortaya çıktığını hissediyordu. Gerçekten de, Nikolay'ın munisliği çok sürmedi. Devrisi gün başladı huysuzluğa. Sürekli çatıyordu kardeşine. Onun en duyarlı yerlerine dokunuyordu.

Levin kendini suçlu hissediyor, bu durumu düzeltemiyordu. Birbirlerine karşı numara yapmayıp içten olsaydılar, yani yalnızca hissettiklerinden, düşündüklerinden söz etseydiler, birbirlerinin gözlerinin içine bakabileceklerini hissediyordu. O zaman Konstantin, "Ölmek üzeresin, ölümle pençeleşiyorsun!" derdi yalnızca. Nikolay da hep aynı yanıtı verirdi: "Biliyorum, öleceğimi biliyorum. Ama korkuyorum, korkuyorum, korkuyorum!" İçten konuşsaydılar bundan başka bir şey söyleyemezlerdi birbirlerine. Ama böyle sürdürülemezdi bu. Levin ömrü boyunca yapmaya çalıştığı; ama bir türlü beceremediği şeyi yapmayı denedi gene. Çok kimsenin pek iyi becerdiği, yaşamak için son derece gerekli bir şeydi bu. Aklından geçenlerden başka şeylerden söz etmeye çalışıyordu. Konstantin bunun yapmacık kaçtığını, ağabeyinin bunun farkında olduğunu, bu durumun onu sinirlendirdiğini hissediyordu.

Geldiğinin üçüncü günü Nikolay kardeşinden, planını ona bir kez daha anlatmasını istedi. Sonra onu düşüncelerinden ötürü suçlamakla kalmadı, onun bu düşüncelerini bile bile komünizmle karıştırdı.

— Sen başkalarının düşüncelerini aldın yalnızca; ama iyice bozdun onu, biçimsizleştirdin. Şimdi de uygulanması olanaksız yerlerde uygulamaya çalışıyorsun.

— Ama benim düşüncemin onunla ilgisi olmadığını söylüyorum sana. Onlar mülkiyet hakkını, kapitali, mirası yadsıyorlar, oysa ben bu en önemli *stimulant*'ı[63] sayıyorum. (Levin bu gibi sözcükleri kullanmaktan hiç hoşlanmazdı. Ama kitabını yazmaya başladı başlayalı elinde olmadan giderek daha çok kullanıyordu yabancı sözcükleri.) Emeği düzene sokmak istiyorum.

Nikolay kravatının sıktığı boynunu öfkeyle sağa sola oynatarak:

— Asıl sorun da burada ya, dedi. Başkalarının olan bir düşünceyi aldın, ona güç veren yanlarını kırpıp attın, sonra onun yepyeni bir düşünce olduğunu iddia ediyorsun.

— Benim düşüncemin bir ilgisi yok senin dediğin...

Nikolay Levin, gözlerinde tuhaf bir parıltı, alaylı alaylı gülümseyerek kesti kardeşinin sözünü:

— Onda hiç değilse bir güzellik, nasıl söylemeli, geometrik bir açıklık, kesinlik vardır. Belki de olmayacak bir hayal, bir ütopyadır. Ama tutalım ki bütün geçmişi bir *tabula rasa*[64] yapmak olasıdır. Mülkiyet yok, aile yok, emek de yeni bir biçime sokuldu. Ama sende hiçbir şey yok...

— Niçin karıştırıyorsun? Hiçbir zaman komünist olmadım ben.

— Ben oldum. Gerçi henüz zamanı gelmediği inancındayım ya, akla yatkın buluyorum onu. Hıristiyanlığın, ilk devirlerinde olduğu gibi, geleceği parlak görünüyor.

— Yalnızca, iş gücüne natüralist açıdan bakılması gerektiği görüşünü savunuyorum ben. Yani bu gücün özelliklerinin incelenmesi gerektiği görüşünü...

— Bir şeye yaramaz bu. Kendi gelişme düzeyine göre belirli bir çalışma biçimi bulur. Her yerde köle işçiler vardı, sonra *metayerler*.[65] Bizde de yarıcı usulü var, kiralama var, ırgat var... Daha ne arıyorsun?

Ağabeyinin bu sözleri karşısında birden ateşlendi Levin. Çünkü ruhunun derinliklerinde bunun doğru olduğundan korkuyordu. Duyduğu korku komünizmle eldeki belirli emek çeşitleri arasında bir denge kurmaya çalıştığının, bunun olanaksız olduğunun gerçek olması korkusuydu. Çabuk çabuk konuşarak:

— Kendim için de, işçi için de verimli olabilecek bir çalışma türü arıyorum, dedi. Öyle bir düzen kurmak istiyorum ki...

— Bir şey istediğin yok senin. Yalnızca, her zaman yaptığın gibi bir orijinallik yapmak, köylüleri düpedüz değil de, birtakım prensiplerle sömürmek istiyorsun.

Levin, sol yanağında kasların çekildiğini hissetti:

— Böyle düşünüyorsan kapatalım bu konuyu, dedi.

— İnancın olmamıştır senin hiçbir zaman, şimdi de inanmıyorsun. İstediğin tek şey gururunu tatmin etmektir.

— Çok iyi öyleyse, beni rahat bırak artık!

— Bırakmayacağım, bırakmayacağım! Zamanı çoktan gelmişti zaten. Cehennemin dibine kadar yolun var! Geldiğime de çok pişmanım.

Levin sonra, ağabeyini yatıştırmak için ne kadar çalıştıysa çabası bir sonuç vermedi. Nikolay dinlemek istemiyordu onu. Ayrılmalarının daha iyi olacağını söylüyordu. Ağabeyi için yaşamın düpedüz çekilmez olduğunu anlamıştı Konstantin.

Ağabeyinin odasına bir kez daha gelip hiç de içten olmayan bir tavırla ondan, kalbini kırdıysa onu bağışlamasını dilediğinde Nikolay yol hazırlıklarını tamamlamıştı. Nikolay gülümseyerek:

— Oh, oh, şimdi de yüce gönüllülük! dedi. Haklı çıkmak istiyorsan bu hazzı tattırabilirim sana. Haklısın; ama gene de gideceğim!

Ancak tam ayrılırlarken öptü kardeşini Nikolay. Onun gözlerinin içine birden tuhaf bir ciddiyetle baktı.

— Gene de kötü anma beni Kostya! dedi.

Sesi titriyordu.

İçtenlikle söylediği tek sözcük buydu. Ağabeyinin ne demek istediğini anlamıştı Levin. "Kötü olduğumu görüyorsun, biliyorsun da, belki bir daha görüşemeyiz." Gözlerinden yaşlar boşandı birden. Bir kez daha öptü ağabeyini. Ama bir şey söyleyemedi.

Ağabeyinin gitmesinden iki gün sonra yola çıktı. Trende karşılaştığı Kiti'nin kuzeni Şçerbatski, onun kederli olduğunu görünce çok şaşırdı.

— Neyin var? diye sordu.

— Neyim olacak, hiç! Dünyanın tadı tuzu kalmadı.

— Kalmadı mı dedin? Mulhous mudur nedir, oraya gideceğine benimle Paris'e gel. Tadı tuzu görürsün...

— Hayır, ben bitirdim o işleri. Ölmek zamanım geldi artık.

Şçerbatski güldü.

— Şu işe bak, dedi. Bense yaşamaya yeni hazırlanıyorum.

— Kısa bir süre önce ben de öyle düşünüyordum; ama şimdi yakında öleceğimi biliyorum.

Levin son günlerdeki gerçek düşüncelerini söylüyordu. Her şeyde ölümü, ölüme yaklaştığını görüyordu yalnızca. Ama başladığı iş daha giderek daha çok dolduruyordu günlerini. Ölüm kapıyı çalana dek şu ya da bu biçimde yaşamak gerekti. Onun için her şeyi bir karanlık örtmüştü. Bu karanlıkta ona yol gösterecek tek ipliğin, başladığı işi olduğunu hissettiriyordu. O da bu işine dört elle sarılmıştı.

Dördüncü Bölüm

I

Karı koca Kareninler aynı evde oturmayı sürdürüyorlar, her gün karşılaşıyorlardı. Ama birbirlerine tam anlamıyla yabancıydılar. Aleksey Aleksandroviç hizmetçilerin olur olmaz şeyler düşünmemeleri için karısını her gün görmeyi bir kural benimsemişti; ama yemeği evde yemekten kaçınıyordu. Vronski, Aleksey Aleksandroviç'in evine hiç gitmiyor, Anna'yı dışarıda görüyordu. Kocası da biliyordu bunu.

Üçünün durumu da acıydı. Bu durumun değişeceği umudu olmasaydı, bunun yalnızca geçici bir güçlük olduğuna inanmasalardı, hiçbiri bu durumda bir gün yaşayacak gücü bulamazdı kendinde. Aleksey Aleksandroviç bir gün gelecek, her şey gibi bu tutkunun da geçeceğini, olanların unutulacağını, adının lekelenmekten kurtulacağını umuyordu. Bu durumun yaratıcısı olan –bu yüzden de en çok acı çeken– Anna çok yakında her şeyin çözüleceği, açıklığa kavuşacağı umudunu beslemekle kalmayıp buna kesinlikle inandığı için bu duruma katlanabiliyordu. İçinde bulundukları durumu neyin çözeceğini hiç mi hiç bilmiyordu. Ama bir şeyin çok yaklaştığına kesinlikle inanıyordu. Vronski de –elinde olmadan Anna'ya boyun eğerek– bütün güçlükleri çözümleyecek, açıklığa kavuşturacak, ona bağlı olmayan bir şeyi bekliyordu.

Kış ortalarında Vronski çok sıkıcı bir hafta geçirdi. Petersburg'a gelen yabancı bir prensin hizmetine verilmiş, konuk prense Petersburg'un görülmeye değer yerlerini gezdirmek zorunda kalmıştı. Vronski gösterişli bir gençti. Üstelik kibar davranma sanatının da ustasıydı. Bu gibi kimselere de yabancı değildi. Prensin hizmetine bütün bunlar düşünülerek verilmişti zaten. Ama zorunluluk ona çok ağır gelmişti. Prens, ülkesine döndüğünde, Rusya'da görüp görmediği sorulabilecek en küçük bir şeyi görmeden geçmek istemiyordu. Ayrıca, Rus eğlencelerinin tümünden de elden geldiğince yararlanmak istiyordu. Vronski bu iki alanda da arkadaşlık etmek zorundaydı ona. Sabahları kentin görülmeye değer yerlerini dolaşmaya çıkıyorlardı. Akşamları ulusal eğlencelere katılıyorlardı. Prens, prenslerin arasında bile az görülen sağlam bir bünyeye sahipti. Sporla ve bakımla bünyesini öylesine güçlendirmişti ki, eğlencelerde aşırıya kaçmasına karşın, kocaman, yemyeşil, pırıl pırıl bir Hollanda hıyarı gibi

taptazeydi. Çok yer gezmişti. Şimdiki ulaşım kolaylıklarının en büyük yararının, kişiye başka ulusların zevk ve eğlencelerini tanıma olanağı sağlamasının olduğunu söylüyordu. İspanya'ya gitmiş, orada serenadlar söylemiş, mandolin çalan bir İspanyol kadınıyla dost olmuştu. İsviçre'de bir *gemze*[66] vurmuştu. İngiltere'de kırmızı frak giyip atla çitlerden atlamış, tutuştuğu bir bahis üzerine iki yüz sülün vurmuştu. Türkiye'de bir hareme girmiş, Hindistan'da file binmişti. Şimdi de Rusya'da Rusya'ya özgü zevklerin hepsini tatmak istiyordu.

Prensin yanında baş protokolcü durumunda olan Vronski çeşitli kimselerin prense sunmak istedikleri Rus eğlencelerini bir düzene koymakta büyük güçlük çekiyordu. Bu eğlenceler arasında rahvan at gezileri de, Rus gözlemeleri de, ayı avları da, troykalar da, Çingeneler de, tabakların, kadehlerin kırıldığı Rus içki âlemleri de vardı. Prens olağanüstü bir kolaylıkla benimsedi Rus ruhunu. Tabak dolu tepsileri yere çalıyor, Çingeneleri kucağına oturtuyor, sonra da başka bir şey var mı, yoksa Rus ruhunun hepsi bu kadar mı? diye sorar gibi bakıyordu Vronski'nin yüzüne.

Gerçekte Rus eğlencelerinin içinde prensin hoşuna en çok giden Fransız aktristleriyle bir balerin ve beyaz mühürlü şampanya olmuştu. Vronski prenslere alışkındı. Ama son zamanlarda değiştiğinden mi, yoksa bu prense aşırı yaklaşmak zorunda kaldığından mı nedense, bu bir hafta korkunç ağır gelmişti ona. Bu bir hafta boyunca hissettikleri, tehlikeli bir delinin hizmetine verilmiş, hem deliden hem aralarındaki yakınlık nedeniyle kendi aklından korkan bir insanın hissettiklerinin aynıydı. Vronski, gururundan kaybetmemek için prensle arasındaki saygılı resmiliği bir an gevşetmemesi gerektiğini her an hissetmişti. Prense Rus eğlencelerini, zevklerini sunmak için kendini paralayanlara –Vronski şaşıyordu onlara– karşı prensin davranışlarında bir küçümseme vardı. Tanımak istediği Rus kadınları üzerine prensin düşünceleri birçok kez Vronski'yi kıpkırmızı olmaya zorlamıştı. Prensin, Vronski'ye ağır gelmesinin asıl nedeni ise, elinde olmadan onun kişiliğinde kendini görmesiydi. Bu aynada gördüğü gurur okşayıcı bir şey değildi. Çok aptal, kendini çok beğenmiş, çok sağlıklı, bedeni çok temiz bir insandı, hepsi o kadar. Bir centilmendi prens. Gerçekti bu. Vronski inkâr edemezdi bunu. Kendinden büyüklere, yükseklere karşı dalkavukça davranmıyor, onların yanında küçülmüyordu. Dengi olanlara karşı rahat, doğaldı. Kendinden küçüklere karşı ise küçümseme dolu bir hoşgörüsü vardı. Vronski de öyleydi, bunu da bir erdem sayardı. Ama prens

ondan yüksekti. Bu nedenle prensin ona karşı davranışlarındaki küçümser hoşgörü Vronski'nin canını sıkıyordu.

"Öküzün teki!" diye geçiriyordu içinden. "Ben de öyle miyim acaba?"

Yedinci gün prens, Moskova'ya gitmek için onunla vedalaşırken, teşekkürlerini bildirirken Vronski, bu sıkıntılı durumdan, tatsız aynadan, artık kurtulacağı için mutluydu. Rus cesaretinden örneklerle dolu, bütün gece süren bir ayı avı partisinden sonra garda vedalaştılar.

II

Vronski eve dönünce masasının üzerinde Anna'nın bir pusulasını buldu. Şöyle yazıyordu Anna: *"Hasta ve mutsuzum. Dışarı çıkamıyorum. Dayanamayacağım artık, görmek istiyorum sizi. Bu akşam gelin. Aleksey Aleksandroviç saat yedide toplantıya gidecek. Saat ona kadar orada kalacak."* Vronski, kocasının, istememesine karşın Anna'nın onu eve çağırmasındaki tuhaflığı bir an düşündükten sonra, gitmeye karar verdi.

Vronski o kış albaylığa yükseltilmişti. Alaydan ayrılmış, evinde yalnız kalıyordu. Kahvaltısını yaptıktan sonra hemen kanepeye uzandı. Beş dakika önce, son günlerde gördüğü çirkin sahnelerin anılarıyla Anna'nın ve ayı avında önemli rol oynayan ayı bakıcısı köylünün anıları birbirine karıştı belleğinde. Sonra uykuya daldı. Dehşetten zangır zangır titreyerek uyandığında hava kararmıştı. Çabucak mumu yaktı. "Ne oldu? Ne? Korkunç bir şey gördüm düşümde galiba! Evet, evet. Ayı bakıcısı ufak tefek, pis, sakallı, karmakarışık köylü öne eğilmiş, bir şeyler yapıyordu. Sonra birden Fransızca acayip birtakım şeyler söylemeye başladı. Evet, başka bir şey yoktu gördüğüm düşte. Peki, ama niçin dehşet verdi bana bu?" Vronski köylüyü getirdi gözünün önüne. Fransızca söylediği anlaşılmaz şeyleri anımsadı. Soğuk bir korku ürpertisi dolaştı sırtında.

Vronski, "Amma saçma bir düş!" diye geçirdi içinden, saatine baktı.

Sekiz buçuk olmuştu. Zili çalıp uşağı çağırdı. Çabucak giyinip çıktı. Gördüğü düşü unutmuştu. Geç kaldığı için üzülüyordu yalnızca. Kareninlerin evine yaklaşırken bir daha baktı saatine, dokuza on vardı. Merdivenin önünde bir çift kula at koşulu dar, yüksek bir araba duruyordu. Anna'nın arabasını tanımıştı. "Bana geliyor," diye geçirdi içinden. "Öylesi daha iyi olurdu. Bu eve girmek hiç istemiyor canım. Ama geçti artık, saklanamam." Vronski, kendi kendine böyle söyleyerek, çocukluğundan beri benimsediği, rahat bir insan tavrıyla indi kızaktan, kapıya yürüdü. O anda kapı açıldı, elinde bir yol battaniyesiyle kapıcı çıktı, arabacıya seslendi. Ayrıntıları görmeye alışık olmayan Vronski, kapıcı ona bakarken yüzündeki şaşkınlığı fark etmişti. Vronski tam kapıda Aleksey Aleksandroviç ile burun buruna geldi. Havagazı lambasının ışığı doğrudan siyah şapkasının altındaki süzülmüş, kanı çekilmiş yüzüne, paltosunun kürk

yakasının arasından görünen beyaz kravatına vuruyordu. Karenin'in donuk, kıpırtısız bakışları Vronski'nin yüzüne dikilmişti. Vronski öne eğilerek selam verdi. Aleksey Aleksandroviç dudaklarını çiğneyerek elini şapkasına götürdü, yürüdü. Vronski onun, arkasına hiç bakmadan arabaya bindiğini, pencereden yol battaniyesiyle saplı dürbününü alıp gözden kaybolduğunu gördü. Vronski antreye girdi. Kaşları çatıktı. Gözlerinde mağrur, öfke dolu bir parıltı vardı.

"Şu duruma bak!" diye geçiriyordu içinden. "Bir şeyler yapsa, onurunu savunsaydı ben de bir şeyler yapabilir, duygularımı açığa vurabilirdim. Ama bu zayıflık, adilik... Beni bir sahtekâr, yalancı durumuna sokuyor, oysa istemedim böyle bir şeyi, istemiyorum da."

Vrede'nin bahçesinde Anna ile görüşmesinden bu yana Vronski'nin düşünceleri değişmişti. Kendini bütün varlığıyla ona vermiş, kaderinin çizilmesini yalnızca ondan bekleyen Anna'nın zayıflıklarına elinde olmadan boyun eğiyordu. Her şeye razı bir ruhsal durum içinde, o zaman düşündüğü gibi, bu ilişkinin sona erebileceğini çoktandır düşünemez olmuştu. Ün tutkusunun etkisiyle kurduğu planlar geriye itilmişti gene. Her şeyin kesinlikle belirli olduğu çalışma alanından çıkıp kendini bütün varlığıyla duygusuna verdiğini, bu duygunun onu Anna'ya giderek daha çok bağladığını hissediyordu.

Anna'nın yaklaşan ayak sesini antredeyken duydu. Anna'nın onu beklediğini, her sese kulak kabarttığını, şimdi de konuk odasına dönmekte olduğunu anlamıştı Vronski.

Anna onu görünce, yüksek sesle:

— Hayır! dedi. (Böyle der demez gözleri dolu dolu olmuştu.) Hayır, bu böyle sürüp gidecekse çok daha erken olacak, çok daha erken!

— Ne oldu canım?

— Ne mi oldu? Bekliyorum, acı çekiyorum, bir saat geçti, iki... Hayır, kavga etmeyeceğim! Seninle kavga edemem ben. Sanırım gelemedin... Hayır, kavga etmeyeceğim!

Anna iki elini Vronski'nin iki omzuna koyup yüzüne derin, hayranlık dolu, aynı zamanda araştıran bakışlarla uzun uzun baktı. Onun görmediği zamanların açlığıyla bakıyordu. Her buluşmalarında olduğu gibi, hayalinde

yaşattığı, gerçeğinden çok daha iyi Vronski ile gerçek Vronski'yi karşılaştırıyordu.

III

Lambanın altındaki masaya oturduklarında Anna:

— Onunla karşılaştın mı? diye sordu. İşte sana geç kalmanın cezası...

— Karşılaştım. Peki, ama nasıl oldu? Bu saatte toplantıda bulunması gerekmiyor muydu?

— Toplantıdan döndü. Başka bir yere gitti şimdi. Ama önemli değil. Boş ver, sözünü etme. Neredeydin, onu söyle. Prensin yanında mı?

Anna, Vronski'nin yaşayışının bütün ayrıntılarını biliyordu. Vronski, bütün gece uyumadığı için uyuyakaldığını söylemek istedi; ama Anna'nın heyecan, mutluluk okunan yüzüne bakınca utandı kendi kendinden. Prensin gidişiyle ilgili raporu vermek için komutanlığa gitmesi gerektiğini söyledi.

— Artık bitti, değil mi? Gitti prens!

— Tanrı'ya şükür gitti. Ne kadar sıkıldığımı bilemezsin.

Anna kaşlarını çattı.

— Neden? dedi. Sizlerin, genç erkeklerin hepsinin her zamanki yaşayışı değil midir bu?

Masanın üzerinde duran örgüsünü almış, Vronski'ye bakmadan, tığı kurtarmaya çalışıyordu.

Anna'nın yüzündeki değişikliğe şaşan Vronski, bu değişikliğin ne anlama geldiğini anlamaya çalışarak:

— O işleri bırakalı çok oluyor, dedi.

Düzgün, beyaz dişlerini göstererek gülümsedi.

— Doğrusunu söyleyeyim, diye ekledi. Bu hafta içinde o yaşama bir aynaya bakar gibi baktım. Hiç hoşuma gitmedi gördüklerim.

Anna örgüsünü elinde tutuyor; ama örmüyor, Vronski'yi tuhaf, ışıltılı, dostça olmayan bir bakışla süzüyordu.

— Bu sabah Liza uğradı, dedi. –Kontes Lidiya İvanovna'yı umursamadan gelip gidiyorlar bana hâlâ– Evet, bu sabah Lidiya uğradı, masal akşamınızı anlattı. Ne iğrenç bir şey!

— Yalnız şunu söylemek istemiştim ki...

Anna sözünü kesti Vronski'nin:

— Daha önce tanıdığım Terese miydi o?

— Şunu söyleyecektim...

— Ne iğrenç yaratıklarsınız siz erkekler! Kadının bunu ömür boyu unutamayacağını nasıl oluyor da düşünemiyorsunuz! (Anna giderek heyecanlanıyor, böylelikle bu sinirliliğin nedenini açığa vurmuş oluyordu.) Hele hele, senin yaşamını bilmemek elinde olmayan kadın hiç unutamaz. Ne biliyorum ben? Ne öğrenmiş olabilirim? Bana söyleyeceklerini... Peki, bana gerçeği söylediğini nereden bilebilirim?

— Anna, gururumu incitiyorsun. İnanmıyor musun bana yoksa? Sana açmadığım tek düşüncemin olmadığını söylemedim mi sana?

Anna, kıskançlık duygusunun verdiği düşünceleri kafasından kovmaya çalışıyormuş gibi:

— Evet, evet, dedi. Ama ne kadar acı çektiğimi bilemezsin!, inanıyorum sana, inanıyorum... Evet, ne diyordun?

Vronski'nin ne söylemek istediğini birden anımsayamadı. Son zamanlarda giderek sıklaşan Anna'nın kıskançlık nöbetleri dehşet veriyordu ona. Bu kıskançlığın nedeninin sevgi olduğunu bilmesine karşın, bu durum Vronski'yi Anna'ya karşı soğutuyordu. Bunu gizlemeye çalışıyordu Vronski. Anna'nın sevgisinin onun için bir mutluluk olduğunu kaç kez söylemişti kendi kendine, işte şimdi Anna, dünyada en önemli şeyi aşkı olan bir kadının sevebileceği gibi seviyordu onu. Oysa o, Anna'nın peşinden gitmek için Moskova'dan ayrıldığı zamanki mutluluğundan çok uzaklardaydı. O zaman mutsuz sayıyordu kendini. Önündeydi mutluluk. Şimdiyse en tatlı mutluluğu geride bıraktığını hissediyordu. Anna, ilk zamanlar gördüğü Anna değildi. Onda ruhsal yönden de, bedensel yönden de kötüye doğru bir değişme olmuştu. Kalınlaşmıştı. Yüzünde aktristten söz ederken olduğu gibi hain, yüzünü çirkinleştiren bir anlatım belirmişti. Vronski, Anna'ya, kopardığı solmuş bir çiçeğe, onda artık onu koparmasının nedeni olan güzelliğini görmeden bakan bir insan gibi bakıyordu. Buna karşın Vronski, eskiden aşkı daha güçlü olduğu zamanlar, çok isterse bu aşkı yüreğinden koparıp atabileceğini düşünürken şimdi Anna'yı sevmediğini hissettiği şu anda, onunla arasındaki bağın koparılamayacak bir bağ olduğunu biliyordu.

Anna:

— Hadi, hadi, prensle ilgili ne anlatmak istiyordun bana? Korkma, kovdum şeytanı. (Aralarında şeytan diyorlardı kıskançlığa.) Evet, prens üzerine bir şey anlatmaya başlamıştın. Niçin öyle çok sıktı seni prens?

Vronski dağılan düşüncelerini bir düzene sokmaya çalışarak:

— Ah, ne çekilmez bir insandı! dedi. Kimle yakın dost olursa olsun, hep o kazançlı çıkar bu dostluktan. Onu anlatmak için panayırlarda birincilik kazanan besili, bakımlı bir hayvan denebilir, hepsi bu kadar.

Vronski canı sıkılmış gibi anlatıyordu. Anna'nın ilgisini çekmişti bu.

— Hayır, nasıl olur? diye itiraz etti. Ne de olsa çok görmüş, kültürlü bir insan, öyle değil mi?

— Bambaşka bir kültürdür onlarınki. Beden zevkleri dışında her şeyi olduğu gibi kültürü de küçümsemek hakkını elde etmek için kültür sahibi olduğu belliydi.

— Evet, ama hepiniz pek düşkünsünüzdür bu beden zevklerine.

Vronski, Anna'nın, ondan kaçırdığı üzgün bakışını fark etti gene. Gülümseyerek:

— Niçin bu kadar savunuyorsun onu? dedi.

— Hayır, savunmuyorum. O umurumda değil. Yalnızca, bu zevkleri sevmeseydin, onlara katılmayı reddedebilirdin, diye düşünüyorum. Ne var ki, Therese'yi Havva anamız kılığında görmek senin de hoşuna gidiyor...

Vronski, Anna'nın masanın üzerine koyduğu elini alıp dudaklarına götürdü.

— Gene şeytan, gene! dedi.

— Evet, ama elimde değil! Seni beklerken ne çok acı çektiğimi bilmiyorsun! Kıskanç olduğumu sanmıyorum. Burada, yanımdayken inanıyorum sana. Ama benden uzakta bir yerlerde anlayamadığım yaşamını sürdürürken...

Anna geri çekildi. Sonunda kurtarmıştı tığı örgüden. Lambanın altında parlayan beyaz yünden, işaret parmağının yardımıyla düğümler birbiri arkasından hızla sıralanmaya, işlemeli yen içinde ince bileği sinirli sinirli dönmeye başlamıştı.

Anna'nın sesi birden hiç de doğal olmayan bir biçimde duyuldu:

— Ee, anlat bakalım, nerede karşılaştın Aleksey Aleksandroviç ile?

— Kapıda burun buruna geldik.

— Şöyle selam verdi sana, değil mi?

Anna yüzünü süzdü, gözlerini yarım kapayıp yüzünü değiştirdi, kollarını yana sarkıttı. Vronski onun güzel yüzünde birden, Aleksey Aleksandroviç'in ona selam verirken yüzündeki anlatımı gördü. Vronski gülümsedi. Anna, onun en önemli güzelliklerinden biri olan o sevimli, içten kahkahasıyla güldü.

Vronski:

— Hiç anlayamıyorum onu, dedi. Yazlıkta ona her şeyi açıklamandan sonra senden ayrılsaydı ya da beni düelloya çağırsaydı anlardım. Ama bu yaptığını anlamıyorum. Nasıl katlanabiliyor bu duruma? Acı çekiyor, besbelli çok acı çekiyor.

Anna gülümsedi.

— O mu? dedi. Keyfi yerindedir, merak etme.

— Her şey öylesine iyi sonuçlanabilecekken üçümüz de ne diye acı çekiyoruz?

— O çekmiyor. Onu tanımaz mıyım? Ruhuna işlemiş yalanı bilmez miyim? Birazcık olsun duygusu olan bir insan, onun benimle yaşadığı koşullar altında yaşayabilir mi? Onun bir şey anladığı, hissettiği yok. Duygu diye bir şeyi olan bir erkek ona ihanet eden karısıyla aynı çatı altında yaşayabilir mi? Konuşabilir mi onunla? Sen diyebilir mi ona?

Anna gene taklit etti kocasını: "Sen ma chère, sen, Anna!"

— Erkek de değildir o, insan da, diye sürdürdü konuşmasını. Bir kukladır. Benden başka bilen yok bunu. Oh, onun yerinde olsaydım, benim gibi bir kadını, "Sen, ma chère Anna," demeyi bırak, şimdiye kadar çoktan öldürmüş, parça parça etmiştim. İnsan değildir o, bir bakanlık makinesidir. Senin karın olduğumu, kendisinin bir yabancı, gereksiz bir insan olduğunu anlamıyor... Bırakalım artık, sözünü etmeyelim!

Vronski, Anna'yı yatıştırmaya çalışıyordu:

— Haksızsın canım, haksızsın! Ama önemi yok, bırakalım onu. Neler yaptığını anlat bana... Neyin var? Hastalığın neymiş, doktor ne dedi?

Anna alaycı bir sevinçle bakıyordu Vronski'ye. Kocasının daha gülünç, çirkin yanlarını anımsadığı, onları anlatmak için uygun zamanı beklediği belliydi.

Ama Vronski fırsat vermiyordu ona:

— Bence hastalık falan değildir seninki. İçinde bulunduğun durumun bir etkisidir. Ne zaman olacak?

Anna'nın yüzündeki alaycı ışık söndü. Ama başka bir gülümseme – Vronski'nin bilmediği bir şeyi bilmenin ve durgun bir hüznün verdiği bir gülümsemeydi bu– aldı yüzündeki anlatımının yerini.

— Yakında, yakında. Durumumuzun acı olduğunu, değiştirilmesi gerektiğini söylüyordun. Bu durumun bana ne ağır geldiğini, seni özgürce hiçbir şeyden korkmadan sevebilmek için neler verebileceğimi bilsen! Kendim de acı çekmezdim, kıskançlığımla sana da çektirmezdim... Yakında olacak da bu. Ama düşündüğümüz gibi değil...

Bunun nasıl olacağını düşününce Anna kendini öylesine acınacak bir durumda gördü ki, gözleri yaşardı, konuşmasını sürdüremedi. Lambanın altında yüzükleri parlayan beyaz elini Vronski'nin kolunun üzerine koydu.

— Bizim sandığımız gibi olmayacak. Sana söylemek istemiyorum; ama söylemek zorunda bıraktın beni. Yakında, çok yakında açıklığa kavuşacak her şey. Acı çekmeyecek artık.

Vronski, Anna'nın dediğini anlamıştı; ama...

— Anlamadım, dedi.

— Ne zaman olacağını soruyordun. Ben de yakında diyorum. Ama benim de sonum olacak bu. Hayır, sözümü kesme! (Çabuk çabuk konuşmaya başlamıştı Anna.) Biliyorum bunu hem kesinlikle biliyorum. Öleceğim. Öleceğime, sizi de kendimi de kurtaracağıma seviniyorum.

Gözlerinden yaşlar boşanmıştı. Vronski, Anna'nın elinin üzerine eğildi, öpmeye başladı onu. Aslı astarı olmadığını bildiği; ama bir türlü yenemediği heyecanını gizlemeye çalışıyordu.

Anna, çabuk bir hareketle tuttu Vronski'nin elini, sıktı.

— Böyle işte, dedi. Böylesi daha iyi. Bir bu kaldı bize yapacak.

Vronski toparlandı, başını kaldırdı.

— Neler saçmalıyorsun! dedi. Bir anlamı var mı bu sözlerinin?

— Var. Doğrudur dediğim.

— Nedir doğru olan?

— Öleceğim. Bir düş gördüm.

Vronski:

— Düş mü? dedi.

Düşünde gördüğü köylüyü anımsamıştı bir anda.

— Evet, düş dedi Anna. Çok oluyor bu düşü göreli. Düşümde koşarak girdim yatak odama. Bir şey alacaktım oradan. Bir şey öğrenecektim orada. (Anna gözlerini dehşetle açmış, öyle anlatıyordu.) Düşte bunun nasıl olduğunu bilirsin. Yatak odama girince köşede bir şey gördüm...

— Ah, ne saçma! İnsan nasıl inanabilir...

Ama Anna sözünün kesilmesine izin vermedi. Anlattığı şey onun için aşırı önemliydi.

— Köşede gördüğüm o şey birden döndü, saçı başı karmakarışık, ufak tefek bir köylüydü. Kaçmak istedim, korkunç köylü, çuvalının üzerine eğildi, elleriyle bir şeyler araştırmaya başladı içinde...

Anna, köylünün elleriyle çuvalın içini nasıl karıştırdığını gösterdi. Yüzünü bir dehşet kaplamıştı. Aynı dehşet, kendi düşünü anımsayan Vronski'nin içini de doldurmuştu.

— Çuvalın içini karıştırıyor, bir yandan da çabuk çabuk, V'leri yutarak Fransızca konuşuyordu: *"Il faut le battre le fer, le broyer, le pétrir..."*[67] Korkumdan uyanmak istedim, uyandım da... ama düşümde uyandım. Bunun ne anlama geldiğini sormaya başladım kendi kendime. Korney şöyle dedi: "Doğum yaparken, doğum yaparken öleceksiniz hanımım, doğum yaparken..." sonra uyandım.

Vronski:

— Amma da saçma bir düş görmüşsün! dedi.

Ama bunu söylerken sesinde en küçük bir kendine güvenin, inanmışlığın olmadığını kendi de hissediyordu.

Anna:

— Neyse bırakalım, dedi. Zile bas, çay getirmelerini söyleyeceğim. Evet bekle, çok kalmadı, ben...

Ama birden sustu. Yüzü bir anda değişmişti. Dehşet ve heyecan anlatımının yerini sakin, ciddi, mutluluk dolu bir dikkat anlatımı almıştı. Vronski bu değişikliğin anlamını bilemezdi. Anna yeni bir yaşamın kıpırdanışını hissetmişti içinde.

IV

Aleksey Aleksandroviç evinin kapısında Vronski ile karşılaştıktan sonra, önceden karar verdiği gibi, İtalyan operasına gitti. İkinci perdenin sonuna dek kaldı orada. Görmek istediği kimseleri gördü. Eve döndüğünde dikkatle gözden geçirdi askıyı. Orada asker kaputunun olmadığını görünce her zaman yaptığı gibi, odasına geçti. Ama her zaman yaptığının tersine, yatmadı, gecenin üçüne dek bir aşağı bir yukarı dolaştı odasında. Yakışıksız davranan, ileri sürdüğü tek koşula, sevgilisiyle evde görüşmemek koşuluna uymak istemeyen karısına duyduğu öfke huzur vermiyordu ona.

Anna uymamıştı onun isteğine, o da cezalandırmalıydı onu, tehdidini gerçekleştirmeliydi: Boşanma isteğinde bulunmalı, oğlunu ondan ayırmalıydı. Bu işin güçlüklerinin hepsini biliyordu Aleksey Aleksandroviç. Ama bunu yapacağını söylemişti bir kez, şimdi de gerçekleştirmek zorundaydı. Kontes Lidiya İvanovna içinde bulunduğu durumdan en iyi kurtuluş yolunun boşanmak olduğunu çıtlatmıştı ona. Ayrıca, son zamanlarda boşanma işlemleri düzene girmiş, kusursuz yürütülmeye başlanmıştı. Aleksey Aleksandroviç formalite güçlüklerini yenebileceğini umuyordu. Üstelik, felaket bir başına da gelmiyordu. Güneydeki azınlıklar, Zaraysk ili tarlalarının sulanması işi görevinde Aleksey Aleksandroviç'in birçok tatsızlıkla karşılaşmasına neden olmuşlardı. Son günlerde sinirleri çok bozuktu.

Bütün gece uyuyamadı. Öfkesi giderek artarak sabah en yüksek düzeye varmıştı. Çabucak giyindi. Karısının kalktığını öğrenince, öfke dolu bir bardak taşıyormuş da, içindekini dökmekten korkuyormuş, aynı zamanda, öfkesini de, karısıyla konuşması için ona gerekli enerjisini de kaybetmek istemiyormuş gibi karısının odasına girdi.

Kocasını her şeyiyle tanıdığını sanan Anna, odaya girdiğinde onu yüzünü görünce, şaşırdı bir anda. Alnı kırış kırıştı Aleksey Aleksandroviç'in. Gözleri, Anna'nın bakışından kaçarak, can sıkıntısı dolu bir bakışla tam karşıya bakıyorlardı. Ağzı küçümsemeyle sımsıkı kapalıydı. Yürüyüşünde, hareketlerinde, sesinde karısının şimdiye dek onda hiç görmediği bir kararlılık, bir kesinlik vardı. Aleksey Aleksandroviç odaya girdi, karısına selam vermeden doğru onun yazı masasına yürüdü, anahtarı alıp gözü açtı.

— Ne istiyorsunuz? diye bağırdı Anna.

— Aşığınızın mektuplarını.

Anna gözü kaparken:

— Burada yoklar, dedi.

Ama onun gözü kapamak istemesinden Aleksey Aleksandroviç tahmininde yanılmadığını anlamıştı. Anna'nın elini kaba bir hareketle itip karısının en önemli kâğıtlarını koyduğunu bildiği çantayı aldı. Anna çantayı kapmak istedi elinden; ama Aleksey Aleksandroviç itti onu. Çantayı koltuğunun altına sıkıştırıp:

— Oturun, dedi. Sizinle konuşmalıyım.

Çantayı koltuğunun altında öyle sıkıyordu ki, omzu yukarı kalkmıştı. Anna bir şey söylemeden, şaşkınlıkla, korkuyla bakıyordu ona. Aleksey Aleksandroviç:

— Aşığınızı eve almanıza izin vermeyeceğimi söylemiştim size, dedi.

— Onu görmem gerekiyordu, çünkü...

Bir bahane uyduramadığı için durdu Anna. Aleksey Aleksandroviç:

— Bir kadının, âşığını ne gibi nedenlerle görmesi gerektiğinin ayrıntıları ilgilendirmez beni, dedi.

Anna'nın yüzü birden kızardı.

— Yalnız şunu istiyordum... (Kocasının bu kabalığı sinirlendirmişti onu, cesaretlendirmişti.) Bana hakaret etmenizin çok kolay olduğunun farkında değil misiniz yoksa?

— Ancak onurlu bir erkeğe, onurlu bir kadına hakaret edebilir insan; ama hırsıza hırsız olduğunu söylemek *la constatation d'un jait'*dir[68] yalnızca.

— Gaddarlığınızın bu yanından haberim yoktu...

— Arlının onurlu sığmağını karısına yalnızca bir koşulla, çirkin kaçmayacak biçimde davranması koşuluyla vererek ona her türlü serbestliği tanıyan bir kocanın bu davranışına gaddarlık diyorsunuz. Bu gaddarlık mıdır sizce?

Anna öfkeyle:

— Gaddarlıktan da beterdir, diye bağırdı. Öğrenmek istiyorsanız söyleyeyim, alçaklıktır!

Ayağa kalktı, kapıya yürüdü. Aleksey Aleksandroviç iri parmaklarıyla bileğinden tuttu. Bileğini öyle sıkmıştı ki, bileziğinin kırmızı izi kalmıştı elinde. Zorla oturttu onu. Şimdi her zamankinden daha ince, cırlak sesiyle:

— Hayır! diye bağırdı. Alçaklık mı? Bu sözcüğü kullanmak istiyorsanız şunu bilmelisiniz ki alçaklık, âşığı için kocasını da oğlunu da gözü görmezken kocasının ekmeğini yemeyi sürdürmektir.

Anna başını önüne eğdi. Dün âşığına asıl kocasının o olduğunu, kocasınınsa gereksiz bir kişi olduğunu söylerken, bunu aklının ucundan bile geçirmemişti. Aleksey Aleksandroviç'in sözlerinin çok doğru olduğunu düşünüyordu. Alçak sesle, yalnızca:

— Durumumu, benim gördüğümden kötü anlatamazsınız bana, dedi. Ama niçin söylüyorsunuz bütün bunları?

Aleksey Aleksandroviç gene öfkeli:

— Niçin mi? diye sordu. Niçin mi söylüyorum? Yakışıksız davranışlardan kaçınmanız isteğime uymadığınıza göre, bu duruma son verecek gerekli önlemleri alacağımı bilesiniz diye.

Anna alçak sesle:

— Zaten yakındır sona ermesi, dedi, yakın...

Şimdi artık istediği ölümün yakınlığını anımsayınca gene yaşlar boşandı gözlerinden. Aleksey Aleksandroviç:

— Aşığınızla birlikte tasarladığınızdan çok daha önce erecek sona! dedi. Sizin için gerekli olan cinsel tutkunuzun doymasıdır...

— Aleksey Aleksandroviç! Düşmüş bir insana vurmanın soylu bir davranış olmadığını söylemiyorum; ama dürüst bir davranış değildir.

— Evet, ama yalnız kendinizi düşünüyorsunuz siz! Öte yandan kocanız olan erkeğin çektiği acılar ilgilendirmiyor sizi. Onun dünyasının yerle bir olmasını umursadığınız yok, çek... çek... çektikleri...

Aleksey Aleksandroviç öylesine çabuk konuşuyordu ki, ne söyleyeceğini şaşırmış; bu sözcüğü söylemekte güçlük çekmiş, sonunda söyleyebilmişti. Anna'nın gülmek geldi içinden. Ama böyle bir anda bir şeyi gülünç bulabildiği için kendi kendinden utandı. İlk kez bir an için anladı kocasını.

Onun yerine koydu kendini. Acıdı ona. Ama ne gelirdi elinden, ne söyleyebilirdi? Başını önüne eğdi, bir şey söylemedi. Aleksey Aleksandroviç bir süre sustu. Sonra, daha az cırlak, soğuk bir sesle, özellikle hiçbir önemi olmayan sözcüklerin üzerinde bile bile durarak konuşmaya başladı.

— Size şunu söylemeye geldim...

Anna ona bakıyordu. "Çektikleri" sözcüğünü söylerken şaşırdığında kocasının yüzünü anımsamıştı. "Hayır, bana öyle gelmiştir," diye geçirdi içinden. "Hayır, bakışları böylesine donuk, kendine böylesine güven dolu, sakin bir görünüşü olan bir insan böyle bir şey hissedebilir mi?"

— Hiçbir şeyi değiştiremem diye fısıldadı.

— Size şunu söylemeye geldim: Yarın Moskova'ya gidiyorum, bir daha da dönmeyeceğim bu eve; kararımı, boşanma işini vereceğim avukattan öğreneceksiniz. Oğlum da kız kardeşimin yanına gidecek.

Aleksey Aleksandroviç, oğlu üzerine söylemeyi kararlaştırdığı şeyi güçlükle anımsamıştı.

Anna başını kaldırmadan kocasına bakarak, alçak sesle:

— Bana acı çektirmek için gerekli size Seryoja, dedi. Sevmiyorsunuz onu... Bana bırakın oğlumu!

— Evet, size duyduğum tiksinti ona olan duygularımı etkilediği için oğluma karşı sevgimi bile yitirdim. Ama gene de alacağım onu. Hoşçakalın!

Çıkıp gitmek için kalktı. Aleksey Aleksandroviç; ama bu kez Anna durdurdu onu. Bir kez daha:

— Aleksey Aleksandroviç, Seryoja'yı bana bırakın! diye fısıldadı. Başka bir şey söyleyemem size. Benimle kalsın... Yakında doğum yapacağım, bırakın onu!

Aleksey Aleksandroviç'in yüzü kıpkırmızı oldu bir anda. Anna'nın tuttuğu kolunu hızla çekip bir şey söylemeden çıktı odadan.

V

Aleksey Aleksandroviç içeri girdiğinde, Petersburg'un ünlü avukatının bekleme odası doluydu. Üç kadın vardı: Biri yaşlı, biri genç, biri de tüccar karısıydı. Üç de erkek: Biri, parmağında yüzük olan banker bir Alman, öteki, sakallı bir tüccar; üçüncüsü, resmi giysili, boynunda haç, sert yüzlü bir memur. Uzun zamandır bekledikleri belliydi. Avukatın iki yardımcısı masalarında oturmuş, kalem uçlarını gıcırdata gıcırdata yazıyorlardı. Aleksey Aleksandroviç'in pek meraklı olduğu yazı takımları çok güzeldi. Bunun farkına varmaması olanaksızdı Aleksey Aleksandroviç'in. Yardımcılarından biri yerinden kalkmadan, gözlerini kısarak baktı Aleksey Aleksandroviç'e, öfkeli:

— Ne istiyorsunuz? diye sordu.

— Avukatla görüşeceğim.

Avukatın yardımcısı kalemiyle bekleyenleri göstererek, sert:

— Avukatın işi var, dedi.

Aleksey Aleksandroviç:

— Biraz zaman bulamaz mı acaba? diye sordu.

— Boş zamanı yoktur. Her zaman işi olur. Buyrun bekleyin.

Aleksey Aleksandroviç kimliğini açıklamasının gerektiğini görüp ağırbaşlı:

— Şu kartımı kendilerine verir misiniz lütfen, dedi.

Avukatın yardımcısı kartı aldı. Orada yazılı olanları –besbelli– beğenmemiş gibi kapıya yürüdü.

Aleksey Aleksandroviç prensip olarak, halka açık mahkemelerden yanaydı. Ama bu mahkemelerin Rusya'da uygulanışının bazı ayrıntılarına, yüksek devlet hizmetinde bulunması sonucu bildiği bazı bakımlardan, karşıydı. Bu ayrıntıları yukarının bir kararını eleştirebildiği ölçüde de eleştirirdi. Ömrü yönetim görevinde geçmişti. Bu nedenle, bir şeyi doğru bulmadığı zamanlar, yanlışsız bir şeyin olamayacağını, yanlışlıkların da düzeltilebileceğini düşünerek yatıştırırdı kendini. Yeni kurulan

mahkemelerde avukatlarla ilgili koşulları doğru bulmuyordu. Ama avukatla hiç işi olmamıştı şimdiye dek. Bu yüzden yalnızca teoride kalmıştı bu doğru bulmayışı. Şimdiyse, avukatın bekleme odasında edindiği tatsız izlenim daha da güçlendirmişti bu düşüncesini.

Avukatın yardımcısı dönünce:

— Şimdi çıkıyorlar, dedi.

Gerçekten de iki dakika sonra kapıda, avukatla görüşmeye gelmiş uzun boylu, yaşlı bir hukukçuyla avukatın kendi göründü.

Ufak tefek, kısa boylu, dazlak kafalı bir adamdı avukat. Koyu kızıl bir sakalı, açık renk uzun kaşları, dik bir alnı vardı. Kravatından çifte saat köstekğinden rugan pabuçlarına dek bir damat gibi giyinmişti. Yüzünde zeki, köylülerinkini andıran bir anlatım vardı. Giyinişiyse züppece, zevksizdi. Aleksey Aleksandroviç'e dönüp:

— Buyrun, dedi.

Asık bir yüzle Karenin'e yol verip onu içeri aldıktan sonra kapıyı kapadı. Üzeri kâğıt dolu masasının yanındaki koltuğu Aleksey Aleksandroviç'e gösterdi.

— Şöyle buyurmaz mısınız efendim? dedi.

Kendi de, beyaz kıllarla örtülü küt parmaklı küçük ellerini oğuşturarak masanın başındaki yerine geçti. Başını yana eğdi. Ama tam o anda masanın üzerinden bir sinek geçti. Avukat, ondan beklenemeyecek bir çabuklukla açtı kollarını, sineği yakaladı, gene eski durumunu aldı.

Avukatın hareketlerini şaşkınlıkla izleyen Aleksey Aleksandroviç:

— Sorunumu anlatmaya başlamadan önce, sizinle görüşeceğim konunun gizli kalması gerektiğini belirtmek zorundayım, dedi.

Avukatın kızıla çalan sarkık bıyıklarını belli belirsiz bir gülümseme araladı.

— Bana açılan sırları saklamasını bilmeseydim avukat olmazdım, dedi. Ama sizi inandırmamı istiyorsanız...

Aleksey Aleksandroviç avukatın yüzüne baktı. Bu kül rengi, zeki gözlerin her şeyi biliyormuşçasına gülümsediğini gördü. Aleksey Aleksandroviç:

— Soyadımı biliyor musunuz? diye ekledi.

Avukat hafifçe öne eğildi.

— Soyadınızı da, her Rus gibi (bu arada bir sinek daha yakalamıştı) yararlı çalışmalarınızı da biliyorum, dedi.

Aleksey Aleksandroviç heyecanını yenmeye çalışarak derin bir soluk aldı. Ama kararını vermişti. Cırlak sesiyle cesaretini kaybetmeden, kekelemeden, bazı sözcüklerin üzerine basa basa sürdürdü konuşmasını:

— Aldatılmış bir koca olmak mutsuzluğuna uğramış durumdayım. Karımla ilişkimi resmen kesmek, yani boşanmak istiyorum. Ama oğlum annesinde kalmamalı.

Avukatın kül rengi gözleri gülmemeye çalışıyorlardı; ama önüne geçilmez bir sevinçle kıpır kıpırdı bu gözler. Aleksey Aleksandroviç burada yalnızca, kârlı bir iş alan bir insanın sevincinin söz konusu olmadığını, bu gözlerde gururun, heyecanın bulunduğunu görmüştü. Karısının gözlerinde sık sık gördüğü o hain parıltı vardı bu gözlerde.

— Boşanmanın gerçekleşmesi için benim yardımımı istiyorsunuz, öyle mi?

— Evet, özellikle. Ama uyarmalıyım sizi, ilginizi kötüye kullanmak cesaretini gösterebilirim. Önce sizinle görüşmeye, sizden akıl danışmaya geldim. Boşanmak istiyorum; ama bunun ne gibi durumlarla gerçekleşebileceği önemlidir benim için. Bu durumlar isteklerimle uyuşmazlarsa yasal yollara başvurmaktan vazgeçebilirim.

Avukat:

— Ah, her zaman böyledir bu zaten, dedi, sizin isteğinize bağlıdır.

Avukat önüne geçilmez sevinciyle müşterisinin gururunu incitebileceğini hissederek bakışını Aleksey Aleksandroviç'in ayaklarına indirdi. Aleksey Aleksandroviç'in burnunun dibinden uçan bir sineği yakalamak için davranacak oldu; ama konuğuna saygı duyduğu için yakalamadı. Aleksey Aleksandroviç:

— Gerçi bu konuda yasaların neler yazdığını genel çizgileriyle biliyorum ya, diye ekledi, bu gibi işlerin gerçekte nasıl olup bittiğini bilmiyorum...

Müşterisinin konuşmasındaki tavrını haz duyarak benimseyen avukat bakışını kaldırmadan:

— İsteğinizin hangi yollarla gerçekleştirilebileceğini anlatmamı istiyorsunuz, dedi.

Aleksey Aleksandroviç'in başını "evet" anlamına sallaması üzerine konuşmasını sürdürdü. Aleksey Aleksandroviç'in yer yer kızarmış yüzüne ancak arada bir bakıyordu.

— Bizim yasalarımıza göre (yasaları hafiften küçümser bir tavırla söylemişti bunu) boşanma, sizin de bildiğiniz gibi, şu durumlarda olabiliyor... (Kapıdan başını uzatan yardımcısına seslendi.) Bekleyiniz! (Ama gene de kalktı, yardımcısıyla bir şeyler konuştuktan sonra dönüp yerine oturdu.) Evet, ancak şu durumda olur boşanma: Eşlerden birinin fizik noksanlığı durumunda; sonra, yine eşlerden birinin haber vermeden beş yıl ortadan kaybolması: (Kıllı, küt parmağını büktü.) Sonra, zina durumunda... (Avukatın bunu haz duyarak söylediği belliydi.) Bu durumlar da bölüm bölümdür. Kadının ya da erkeğin fizik noksanlığı (bu durumlarla bölümlerin birlikte sayılamayacağı açıkça belli olmasına karşın kalın parmaklarını bir bir bükerek anlatmayı sürdürüyordu.) Sonra, kadının ya da erkeğin ihaneti... (Bükecek parmağı kalmadığı için hepsini açtı bu kez.) İşin teorik yanıdır bu; ama öyle sanıyorum ki, pratikteki durumu öğrenmek için onur verdiniz buraya. Bu nedenle, deneyimlerime dayanarak size şunu söylemem gerekiyor, boşanmaların hepsi buraya getirir bizi. Anladığım kadarıyla fizik noksanlık yok, habersiz ortadan kaybolma da...

Aleksey Aleksandroviç "evet" anlamına başını salladı. Avukat sürdürüyordu konuşmasını:

— Şu kalıyor geriye: Eşlerden birinin zina yapması. Bu zinanın gerçek olduğunda her iki yanın da anlaşması, ayrıca, böyle bir anlaşma olmadan, zinanın işlenmeden ortaya çıkmış olması. Şurasını da belirtmek zorundayım, bu sonuncu durum pratikte pek seyrek rastlanan bir durumdur.

Avukat göz ucuyla baktı Aleksey Aleksandroviç'in yüzüne. İki silahın da iyi yanlarını sayıp dökmüş bir silah satıcısının, alıcısının seçimini beklerken yaptığı gibi sustu. Ama Aleksey Aleksandroviç bir şey söylemediği için sürdürdü konuşmasını:

— Bence en olağan, en basit, akla en yatkın olanı iki yanın da kabul ettiği zinadır. Cahil bir insanla böyle konuşmam elbette; ama sanırım siz anlarsınız...

Ne var ki, Aleksey Aleksandroviç, iki yanın da kabul ettiği bir zinanın akla yatkınlığını birden kavrayamayacak kadar sinirliydi o anda. Bakışıyla da belli etti bu anlayış noksanlığını. Ama avukat hemen yardım etti ona.

— Eşlerin artık bir çatı altında yaşayamayacakları anlaşılmıştır. İki yan da bunda anlaşırlarsa ayrıntılarda formalitenin hiç önemi yoktur. Üstelik, en basit, en güvenilir yoldur bu.

Aleksey Aleksandroviç anlamıştı şimdi. Ama bu yola sapmasını engelleyen dinsel görüşler vardı.

— Benim durumumda söz konusu değildir bu, dedi. Yalnızca bir şey vardır ortada: Suçun istenmeden ortaya çıkmış olması, elimde olan mektupların zinayı kanıtlaması...

Aleksey Aleksandroviç mektuplardan söz edince avukat dudaklarını kıstı. Küçümser, acımalı, ince bir ses çıkardı.

— Bildiğiniz gibi, diye başladı, bu çeşit sorunları din adamları çözüyorlar. Pederler, papazlar böyle şeylerin en küçük ayrıntılarına inmeye pek meraklıdırlar. (Avukatın dudaklarında, papazların bu zevkine katıldığını gösteren bir gülümseme belirdi.) Hiç kuşku yok ki, mektuplar bir ölçüde kanıtlayabilirler. Ama dolaysız deliller olmalıdır elde, yani tanıklar. Genel olarak şunu söyleyeyim, değerli güveninizi benden esirgemezsiniz, kullanılması gereken yolların seçimini bana bırakınız. Sonuç almak isteyen kimse, gerekenlerin yapılmasına da katlanır.

Aleksey Aleksandroviç'in yüzü bembeyaz oldu bir anda.

— Öyleyse... diye başladı.

Ama o anda avukat kalktı, sözünü kesen yardımcısının yanına, kapıya gitti gene.

— Burasının ucuzcu dükkânı olmadığını söyleyin o kadına! dedi.

Sonra Aleksey Aleksandroviç'in yanına döndü.

Yerine otururken çevik bir hareketle bir sinek daha yakaladı. Kaşlarını çatıp "Bu yaz mobilyalar hapı yutacak" diye geçirdi içinden.

— Buyurduğunuz gibi... dedi.

Aleksey Aleksandroviç ayağa kalktı, masanın kenarını tuttu.

— Kararımı yazılı olarak bildireceğim size, dedi.

Bir şey söylemeden bir süre öyle durduktan sonra:

— Sözlerinizden, boşanmanın mümkün olduğu sonucunu çıkarabilirim, diye ekledi. Bir de, ne gibi koşullarınız olduğunu bilmek isterdim.

Avukat, Aleksey Aleksandroviç'in sorusuna yanıt vermeden:

— Bana tam bir davranış özgürlüğü verirseniz her şey olasıdır, dedi.

Ayağa kalktı, kapıya doğru yürürken rugan pabuçları gibi gözleri de parlıyordu.

— Ne zaman yanıt bekleyeyim sizden, diye sordu.

— Bir hafta sonra. Bu davayı üzerinize alıp almayacağınızı, koşullarınızı lütfen bildirin bana.

— Pekâlâ efendim.

Avukat saygıyla öne eğilerek yolcu etti müşterisini. Odada yalnız kalınca sevinç dolu duygusuna bıraktı kendini. Öylesine neşeliydi ki, pazarlığa tutuşan bir hanımefendiye, prensiplerinin aksine, indirim yaptı. Gelecek kışa mobilyalarını Sigonun gibi kadife kaplatmaya kesin kararını vermiş, sinek avlamayı da bırakmıştı.

VI

Komisyonun On Yedi Ağustos toplantısında Aleksey Aleksandroviç parlak bir zafer kazanmış; ama bu başarısı onun için kötü sonuçlar doğurmuştu. Azınlıkların yaşam koşullarının tümünü incelemek için kurulması kararlaştırılan yeni komisyon, Aleksey Aleksandroviç'i şaşırtan, heyecanlandıran bir çabuklukla kurulmuş, görev yerine gönderilmişti. Rapor üç ay sonra sunulmuştu. Azınlıkların yaşam koşulları politik, yönetim, ekonomik, etnografik, maddi ve dinsel yönleriyle incelenmişti. Her soruya ayrıntılı yanıtlar verilmişti. Bu yanıtlar yanlışın her zaman bulunabileceği insan düşüncesinin değil de, bir çalışmanın ürünü oldukları için kuşku götürmeyen yanıtlardı. Bu yanıtlar, bucak başkanlarının, köy ruhani meclislerinin, köy papazlarının verdikleri bilgilerden yararlanılarak valilerce, başpiskoposlarca hazırlanmış raporlar göz önünde bulundurularak verildikleri için kesindi. Yönetimde aksaklıklar yüzünden çözümlenemeyen, daha yüzyıllar boyu da çözümlenemeyecek sorulara –söz gelimi, niçin iyi ürün alınamıyor, halk niçin kendi dinine bağlı kalıyor? gibi sorulara– açık, kesin çözüm yolları öneriliyordu.

Bu çözüm yolları Aleksey Aleksandroviç'in düşüncelerinide doğrulamaktaydı. Gelgelelim, son oturumda çok sinirlenen Stremof, raporun alınmasından sonra Aleksey Aleksandroviç'in hiç beklemediği bir taktiğe başvurdu. Birkaç üyeyi daha peşine takıp Aleksey Aleksandroviç'ten yana geçti ansızın. Karenin'in önerdiği önlemlerin uygulanması görüşünü heyecanla savunmaya koyulduğu gibi, aynı yönde daha aşırı önlemler de önerdi. Aleksey Aleksandroviç'in asıl düşüncesinin karşısında daha da güçlenen bu önlemler onaylanınca Stremof un taktiği de anlaşıldı. Aşırıya kaçan bu önlemlerin budalaca şeyler oldukları anlaşılmıştı birden. Öyle ki, devlet adamları da, kamuoyu da, kafası çalışan kadınlar da, gazeteler de bir anda saldırmışlardı onlara. Bu önlemleri de, onların babası sayılan Aleksey Aleksandroviç'i de kıyasıya eleştiriyorlardı. Stremof kenara çekilmiş, Karenin'in planına körü körüne katılmış, şimdi de bu duruma şaşıyormuş gibi bir tavır takınmıştı. Aleksey Aleksandroviç'in sinirlerini çok bozdu bu. Ama kötüye giden sağlık durumuna, aile içindeki tatsızlıklara karşın umutsuzluğa düşmedi. Komisyon ikiye bölünmüştü. Başlarında Stremof olan bir bölük üye, Aleksey Aleksandroviç'in başkanlık ettiği denetim

komisyonunun verdiği bilgilere inandıkları için bu yanlışlığa düştüklerini söyleyerek kendilerini temize çıkarmaya çalışıyor; bu komisyonun raporunun saçma, değersiz bir kâğıt parçası olduğunu iddia ediyordu. Eldeki belgelere karşı böylesine ters bir tutumda tehlike gören Aleksey Aleksandroviç ile komisyon üyesi arkadaşları denetim komisyonunun verdiği bilgileri savunmayı sürdürüyorlardı. Bu durumun sonucu olarak yüksek çevrelerde, hatta toplumda –bu sorunla herkesin son derece yakından ilgilenmesine karşın– her şey birbirine karışmıştı. Öyle ki, azınlıkların gerçekten perişan durumda mı, yoksa gerçekten iyi durumda mı olduğunu bilen yoktu. Bu durumun sonucu, bir bakıma da karısının ona ihaneti yüzünden kendisine duyulan küçümseme sonucu Aleksey Aleksandroviç'in durumu sallantıdaydı. İşte tam bu sırada önemli bir karar vermişti Aleksey Aleksandroviç. Durumu incelemek için güneye kendisinin gitmesine izin verilmesini isteyeceğini bildirmişti. Komisyon üyeleri çok şaşırmışlardı buna. Daha sonra, izin alıp sözü geçen ile kendi gitmişti.

Aleksey Aleksandroviç'in gidişi büyük gürültülere neden olmuştu. Hele, on iki posta atı için kendisine verilen parayı tam yolculuğa çıkarken resmi yazıyla iade etmesi bu gürültünün daha da büyük olmasını sağlamıştı.

Bu konuda Betsi, Prenses Myahkaya'ya şöyle diyordu:

— Doğrusu çok soylu bir davranış. Bence... şimdi her yere trenle gidildiğini bilmeyen yokken posta atı için para vermek olur mu?

Ama Prenses Myahkaya paylaşmıyordu onun görüşünü. Prenses Tversakaya'nın düşüncesi sinirini bile bozuyordu.

— Bilmem ne kadar milyonunuz varken kolaydır böyle söylemeniz, dedi. Kocamın yazları denetime çıkması hoşuma gider. Hem hava değişikliği sağlığına iyi geliyor, hem dolaşmaktan hoşlanıyor. Ben de bu gezilerin yolluğuyla arabamın, arabacımın masraflarını karşılıyorum...

Aleksey Aleksandroviç adı geçen uzak ile giderken Moskova'ya uğrayıp üç gün kaldı orada.

Geldiğinin devrisi günü valiyi ziyarete giderken kiralık arabalarla faytonların her zaman kalabalık olduğu Gazete Sokağı'nın başında Aleksey Aleksandroviç birden kendisini adıyla birinin çağırdığım duydu. Onu adıyla çağıran öylesine yüksek sesle, neşeyle bağırıyordu ki, elinde olmadan dönüp bakmıştı. Yaya kaldırımının köşesinden Stepan Arkadyeviç sesleniyordu ona. Modaya uygun kısa bir palto vardı üzerinde. Gene

modaya uygun alçak şapkasını yana yatırmıştı. Kırmızı dudakları arasından beyaz dişlerini göstererek neşeyle gülümsüyor, sesini duyurmak için bağırıyordu. Köşede durmuş bir kupa arabasının penceresini tutuyordu bir eliyle; ötekini, (yüzü neşeden pırıl pırıl) eniştesinin dikkatini çekmek için sallıyordu. Arabanın penceresinden kadife şapkalı bir kadın başıyla küçük iki çocuk başı uzanmıştı. Kadın da dudaklarında içten bir gülümseme, el sallıyordu Aleksey Aleksandroviç'e. Doli ile çocuklarıydı bunlar.

Aleksey Aleksandroviç hiç kimseyi görmek istemiyordu Moskova'da. Hele karısının kardeşini görmeyi hiç istemiyordu. Şapkasını çıkarıp selam verdi. Ama Stepan Arkadyeviç, Aleksey Aleksandroviç'in arabacısına durması için seslendi. Karların içinden koşarak geldi. Başını Aleksey Aleksandroviç'in arabasının penceresinden uzattı.

— Bir haber yollamaman ne ayıp! dedi. Çok oluyor mu geleli? Dün Düsso Oteli'ndeydim. Baktım, tahtada "Karenin" yazıyor, bunun sen olabileceğini aklımın ucundan geçirmedim! Yoksa uğrardım sana. (Karlarını temizlemek için ayaklarını birbirine vurdu.) Seni gördüğüme ne çok sevindim bilemezsin! Haber vermemekle ayıp ettin doğrusu!

Aleksey Aleksandroviç soğuk:

— Zamanım yoktu, dedi, çok işim var.

— Gel karımın yanına gidelim, seni görmeyi çok istiyor.

Aleksey Aleksandroviç üşümüş bacaklarını sardığı battaniyeyi kaldırdı, arabadan inip Darya Aleksandrovna'nın yanına yürüdü. Doli gülümseyerek:

— Ne o Aleksey Aleksandroviç, dedi, es geçiyorsunuz bizi?

Aleksey Aleksandroviç:

— Çok işim vardı, dedi. Sizi gördüğüme çok sevindim. (Ses tonundan buna hiç de sevinmediği belliydi.) Nasılsınız bakalım?

— Söylesenize sevgili Anna nasıl?

Aleksey Aleksandroviç boğuk bir sesle bir şeyler mırıldandı, dönüp gitmek istedi. Ama Stepan Arkadyeviç bırakmadı onu.

— Ee, yarın ne yapıyoruz? Doli, yemeğe davet et Aleksey Aleksandroviç'i. Onu Moskova'nın aydınlarıyla ağırlamak için Koznişef ile Pestrof'u da çağırırız:

Doli:

— Geliniz lütfen, dedi, saat beşte, altıda bekleyeceğim sizi. Ee, benim sevgili Anna'cığım ne yapıyor? Ne zamandır...

Aleksey Aleksandroviç yüzünü buruşturup gene o boğuk sesiyle:

— İyidir, diye mırıldandı. Sizi gördüğüme sevindim.

Arabasına yürüdü. Doli seslendi arkasından:

— Gelecek misiniz?

Aleksey Aleksandroviç bir şey söyledi; ama geçen arabaların gürültüsünden ne dediğini anlayamadı Doli. Stepan Arkadyeviç seslendi arkasından:

— Yarın uğrayacağım sana!

Aleksey Aleksandroviç arabasına bindi, kimseye görünmemek, kimseyi de görmemek için iyice gömüldü koltuğuna.

Stepan Arkadyeviç, karısına:

— Ne tuhaf adam, dedi.

Saatine bakıp eliyle karısına ve çocuklarına sevgilerini belirten bir hareket yaptıktan sonra yaya kaldırımında cakalı cakalı yürüdü:

Doli, yüzü kızararak seslendi arkasından:

— Stiva! Stiva!

Stepan Arkadyeviç döndü.

— Grişa ile Tanya'ya palto alacaktım ya... Para ver bana.

— Önemli değil, parasını sonra benim vereceğimi söyle!

Faytonla geçen bir tanıdığı neşeyle gülümseyerek başıyla selamladıktan sonra gözden kayboldu.

VII

Devrisi gün pazardı. Stepan Arkadyeviç bale provası saatinde Bolşoy Tiyatrosu'na gitti. Onun yardımıyla tiyatroya yeni alınmış güzel balerin Maşa Çibisova'ya, ona bir gün önce söz verdiği mercan gerdanlığı verdi. Sonra, gün ışığının pek sokulmadığı kulisin arkasında, aldığı armağanın sevinciyle aydınlanmış güzel yanaklarından öpmeyi başardı. Stepan Arkadyeviç'in gerdanlığı armağan etmekten başka bir işi daha vardı. Kızla balodan sonra nerede, nasıl buluşacaklarını konuşacaktı. Ona balenin başında bulunamayacağını söyledi. Son perdeye yetişip oyundan sonra onu yemeğe götüreceğine söz verdi. Stepan Arkadyeviç tiyatrodan Ohotnıy pazarına uğradı. Yemek için balıkla kuşkonmazı kendi seçti. Saat on ikide Düsso Oteli'ndeydi. İyi bir rastlantı sonucu, görmesi gereken üç kişi de orada kalıyordu. Bir süre önce Avrupa'dan dönen Levin, Moskova'ya denetime gelmiş yeni amiri –bu yüksek devlet görevine yeni getirilmişti yeni amiri– ve eniştesi Karenin. Stepan Arkadyeviç eniştesini akşam yemeğine eve götürmeye kararlıydı.

Stepan Arkadyeviç akşam yemeklerine konuk gitmeyi severdi. Ama yiyecekler bakımından da içkiler bakımından da, konuk seçimi bakımından da ince bir zevkle düzenlenmiş, gösterişsiz akşam yemekleri vermeyi daha çok severdi. Bugünkü yemeğin programı çok hoşuna gitmişti: Taptaze hani balığı, kuşkonmaz, *la pitce de résistance*[69] yemek olarak da çok hoş; ama sade bir biftek. Bunlarla iyi gidecek şaraplar... Bunlar yiyecek ve içeceklerdi. Konuklara gelince, Kiti ile Levin bulunacaktı yemekte. Durumun dikkati çekmemesi için de kuziniyle genç Şçerbatski'yi çağırmıştı; konuk olarak da Koznişef Sergey ile Aleksey Aleksandroviç geleceklerdi. Sergey İvanoviç Moskovalı bir felsefeci, Aleksey Aleksandroviç ise Petersburglu bir devlet adamıydı. Stepan Arkadyeviç ayrıca, Koznişef ile Karenin'e bir garnitür, bir salça olarak da tuhaf yaradılışlı, heyecanlı Pestsof'u çağıracaktı. Liberal, çenesi düşük, elli yaşlarında bir delikanlı, bir müzikçi, aynı zamanda bir tarihçi olan Pestsof'un görevi Koznişef ile Karenin'i kızdırmak, kışkırtmak olacaktı.

Satılan korunun ikinci taksidi tüccardan alınmış, henüz harcanmamıştı. Son günlerde pek sevimli, iyiydi Doli. Bu yemek her bakımdan sevinç

veriyordu Stepan Arkadyeviç'e. Neşesi yerindeydi. Biraz tatsız iki şey vardı. Ama ikisi de Stepan Arkadyeviç'in içinde dalga dalga kabaran sevinç denizinde batıp gitmişti. Bu iki durum da şuydu: Dün Aleksey Aleksandroviç'i gördüğünde onun onlara karşı soğuk, sert davrandığını fark etmişti. Aleksey Aleksandroviç'in bu davranışıyla onlara uğramamasını, geldiğini haber vermemesini. Anna ile Vronski arasındaki ilişki üzerine duyduklarını bir arada düşününce Stepan Arkadyeviç, karı koca arasında bir şeylerin olduğunu anlamıştı.

Tatsız durumlardan biri buydu. İkinci tatsız durum: Yeni amirinin –bütün yeni amirler gibi– korkunç bir insan olduğunu, sabahın altısında kalkıp akşama kadar beygir gibi çalıştığını, emrindekilerin de öyle çalışmasını istediğim söylüyorlardı. Ayrıca, bu yeni amiri, davranışları yüzünden "Ayı" diye ün salmıştı. Söylentilere bakılırsa, politik görüşü de bundan önceki amirin görüşüyle Stepan Arkadyeviç'in de şimdiye dek benimsediği politik görüşe taban tabana zıttı. Dün göreve resmi giysiyle gitmişti Stepan Arkadyeviç. Yeni amiri çok iyi davranmıştı ona, bir dost gibi konuşmuştu onunla. Bu yüzden, Stepan Arkadyeviç amirini sivil giysiyle ziyaret etmeyi bir borç saymıştı. İçindeki ikinci tatsız duygu yeni amirinin onu kötü karşılayacağı düşüncesiydi. Stepan Arkadyeviç içgüdüsüyle işlerin çok iyi gideceğini hissediyordu. Otele girerken "bütün insanlar, hepimiz günahkârız, ne diye kızalım birbirimize, ne diye kavga edelim?" diye geçiriyordu içinden.

Başında hafif yana yatırdığı şapkası, koridorda yürürken tanıdık bir uşağa:

— Merhaba Vasili, dedi. Ne o, favori mi bıraktın? Levin yedi numarada kalıyordu değil mi? Yol gösteriver bana. Sonra da Kont Aniçkin'in (yeni amiriydi bu) beni kabul edip edemeyeceğini öğren.

Vasili gülümseyerek:

— Başüstüne efendim! dedi. Çoktandır onur vermiyordunuz otelimize.

— Dün gelmiştim; ama öteki kapıdan. Yedi numara burası mı?

Stepan Arkadyeviç içeri girdiğinde, Levin, Tverskli bir köylüyle odanın ortasında ayakta duruyor, yeni yüzülmüş bir ayı postunu arşınla ölçüyordu. Stepan Arkadyeviç yüksek sesle,

— O! Vurdunuz mu onu? diye sordu. Güzel bir parça! Dişi mi? Merhaba Arhip!

Stepan Arkadyeviç köylünün elini sıktı, paltosuyla şapkasını çıkarmadan bir sandalyeye oturdu. Levin onun şapkasını alırken:

— Çıkar şunu da öyle otur, dedi.

Stepan Arkadyeviç:

— Hayır, hiç zamanım yok, dedi.

Paltosunun düğmelerini açtı. Sonra çıkardı paltosunu. Tam bir saat oturdu. Levin ile ayı avından, gönül işlerinden söz etti. Köylü dışarı çıkınca:

— Söylesene Tanrı aşkına, ne yaptın Avrupa'da? diye sordu. Nerelere gittin?

— Almanya'da, Prusya'da, Fransa'da, İngiltere'de bulundum. Ama başkentlerinde değil, sanayi kentlerinde. Yeni çok şey gördüm oralarda.

— İşçi sorunu üzerine düşüncelerini biliyorum.

— Bilmiyorsun. İşçi sorunu diye bir şey olamaz Rusya'da. Rusya'da çalışan halkın toprakla ilişkisi sorunu vardır. Bu orada da var; ama bu sorun orada bozuk olanın onarılması sorunudur, bizde ise...

Stepan Arkadyeviç dikkatle dinliyordu Levin'i:

— Evet, evet, diyordu.

Bir süre sonra:

— Belki haklısın, dedi. Ama ben asıl ruhsal durumunun iyi olmasına sevindim. Ayı avına çıkıyor, çalışıyor, heyecanlanıyorsun. Oysa Şçerbatski –görüşmüşsünüz– senin tuhaf bir umutsuzluk içinde olduğunu, hep ölümden söz ettiğini söylemişti.

Levin:

— Doğru söze ne denir, dedi. Evet, hep ölümü düşünüyorum. Doğrusunu istersen, ölmek gerek, gerisi boş... Açıkça söyleyeyim sana: Düşüncelerime de çalışmalarıma da büyük değer veriyorum. Ama aslını sorarsan, dünyamız küçük bir gezegenin üzerinde tutmuş incecik bir küf tabakasından başka bir şey değildir. Oysa biz büyük işlerimizin, büyük düşüncelerimizin olabileceğini sanıyoruz! Aslında incecik kum taneleridir bunlar.

— Anam babam, dünya kurulalı beri düşünülen şeylerdir bunlar. İlk kez sen düşünmüyorsun böyle şeyleri.

— Evet, haklısın; ama biliyor musun, insan bunu açık seçik görünce, anlayınca gözünde her şey yitiriyor değerini. Bugün ya da yarın öleceğini bildiğin zaman her şey değerini nasıl yitirirse gözünde, öyle yitiriyor! Düşünceme çok değer veriyorum; ama bazen şu ayıyı öldürmek kadar değersiz görünüyor bana. Kişioğlu sırf ölümü düşünmemek için avlanmakla, işle oyalıyor kendini, öyle yaşayıp gidiyor.

Stepan Arkadyeviç, Levin'i dinlerken hafiften, tatlı tatlı gülümsüyordu.

— Elbette! dedi. Benim düşünceme geldin işte. Anımsıyor musun, yaşamda eğlence arıyorum diye eleştiriyordun beni. Ey ahlâkçı, sert olma böylesine!

— Hayır, gene de iyi bir şeyler var yaşamda... (Ne söyleyeceğini şaşırdı Levin.) Evet, doğrusunu istersen, bilmiyorum. Bildiğim bir şey var o da yakında öleceğim.

— Niçin yakında?

— Biliyor musun, ölümü düşününce yaşamaktan daha az tat alır insan; ama daha sakin yaşar.

Stepan Arkadyeviç:

— Tam tersine, son günlerini neşeyle geçirmeye çalışır, dedi.

Gitmek için belki onuncu kez ayağa kalktı.

— Neyse, ben gideyim artık.

Levin, durdurdu onu.

— Olmaz, biraz daha otur, dedi. Söylesene ne zaman görüşeceğiz? Yarın gidiyorum.

— Ben de ne akılsızım! Bunun için gelmiştim sana... Bu akşam yemeğe bize geleceksin. Ağabeyin de bizde olacak. Eniştem Karenin de.

— Enişten burada mı? diye sordu Levin.

Kiti'yi de sormak istiyordu. Kış başında onun Petersburg'da, diplomat karısı ablasının yanında olduğunu duymuştu. Ancak dönüp dönmediğini bilmiyordu. Ama vazgeçti sormaktan. "Yemekte olsa da olmasa da bir şeyi değiştirmez bu," diye geçirdi içinden.

— Geliyorsun değil mi?

— Elbette.

— Öyleyse saat beşte, redingotla.

Stepan Arkadyeviç kalktı. Alt kata yeni amirinin yanına indi. Stepan Arkadyeviç'i içgüdüsü yanıltmıştı. Korkunç dedikleri yeni amiri çok hoş, kibar bir insanmış! Stepan Arkadyeviç kahvaltı yaptı onunla. Kalkamadı bir türlü. Öyle ki, Aleksey Aleksandroviç'in yanına gittiğinde üçü geçiyordu saat.

VIII

Aleksey Aleksandroviç kiliseden döndükten sonra çıkmamıştı odasından. O sabah iki işi vardı: Önce, azınlıkların, şimdi Moskova'da bulunan, Petersburg'a gidecek temsilcileriyle görüşecek, onları yolcu edecekti. Sonra avukata, söz verdiği mektubu yazacaktı. Gerçi Aleksey Aleksandroviç'in önerisiyle çağırılmıştı bu temsilciler ya, gene de birçok bakımdan tehlikeli görünüyorlardı. Onlarla Moskova'da karşılaşması Aleksey Aleksandroviç'in çok hoşuna gitmişti. Görevlerinin ne denli önemli olduğundan, zorunluluklarından habersizdiler. Görevlerinin gereksinimlerini içinde bulundukları durumu anlatmak, devletten yardım dilemek olduğuna içtenlikle inanıyor; birtakım açıklamalarının, isteklerinin düşman karşı grubun işine yarayacağını, her şeyi berbat edebileceklerini hiç mi hiç anlamıyorlardı. Aleksey Aleksandroviç uzun süre uğraştı onlarla. Dışına çıkmamaları gereken bir program yazdı verdi ellerine. Onları yolcu ettikten sonra, temsilcilerle ilgilenmeleri için Petersburg'a gerekli yerlere mektuplar yazdı. Bu işte ona en çok Kontes Lidiya İvanovna'nın yardımı dokunabilirdi. Temsilciler içinde uzmandı kontes. Temsilcilerin görevini büyük göstermekte, onların çalışmalarına yön vermekte hiç kimse onun kadar usta olamazdı. Aleksey Aleksandroviç bu işi de bitirdikten sonra avukatına yazacağı mektubu yazdı. Avukatın bildiği, uygun bulduğu gibi hareket etmesine kesin izin veriyordu. Zarfa, masanın gözünden aldığı çantadan çıkan, Vronski'nin Anna'ya yolladığı o pusulayı da koymuştu.

Aleksey Aleksandroviç, bir daha dönmemek üzere evden ayrıldığından; avukata (hiç değilse bir kişiye) niyetinden söz etmesinden; özellikle, bu sorunu bir evrak sorunu durumuna sokmasından bu yana giderek alışmıştı niyetine. Bunun gerçekleştirilebileceği inancıdaydı şimdi.

Stepan Arkadyeviç'in çın çın öten sesini duyduğunda avukata yazdığı mektubun zarfını kapıyordu. Stepan Arkadyeviç, Aleksey Aleksandroviç'in uşağıyla tartışıyor, geldiğini haber vermesi için diretiyordu.

"Olsun varsın," diye geçirdi içinden Aleksey Aleksandroviç. "Böylesi daha iyi: Kız kardeşiyle aramızdaki ilişkilerin durumunu hemen şimdi açıklarım ona, akşam yemeğine onlara niçin gelemeyeceğimi söylerim." Masanın üzerindeki kâğıtları toplayıp dosyaya koyarken seslendi uşağa:

— Buyur et içeri!

Stepan Arkadyeviç'in, onu içeri almak istemeyen uşağa bağırdığı duyuldu:

— Gördün mü, yalancı! İçerideymiş!

Sonra odaya girdi Oblonski, bir yandan paltosunu çıkarmaya çalışıyordu. Neşeli:

— Seni burada bulduğuma sevindim, dedi. Umarım...

Aleksey Aleksandroviç oturmadan, konuğuna da oturması için yer göstermeden, soğuk:

— Gelemeyeceğim, dedi.

Aleksey Aleksandroviç, boşanma davası açtığı karısının kardeşine karşı takınması gereken soğuk tavrı hemen takınmak niyetindeydi. Ama Stepan Arkadyeviç'in ruhundan taşan iyi yüreklilik denizini hesaba katmamıştı.

Stepan Arkadyeviç neşeyle parlayan, içtenlik okunan gözlerini açtı, şaşırmış bir tavırla, Fransızca:

— Niçin gelemeyecekmişsin? dedi. Ne demek istiyorsun? Hayır, söz verdin bir kere, hepimiz bekliyoruz seni.

— Size gelemeyeceğimi söylemek istiyorum, çünkü aramızda olan akrabalık ilişkilerine son vermek zorundayız.

Stepan Arkadyeviç gülümseyerek:

— Nasıl? dedi. Nasıl yani? Niçin?

— Kız kardeşinize, karıma, boşanma davası açıyorum. Açmak zorunda kaldım...

Ama Aleksey Aleksandroviç sözünü daha bitirmemişti ki, Stepan Arkadyeviç onun hiç beklemediği bir şey yaptı. Bir ah çekerek koltuklardan birine çöktü.

— Hayır, Aleksey Aleksandroviç, ne diyorsun? diye bağırdı.

Yüzünü bir ıstırap anlatımı kaplamıştı. Aleksey Aleksandroviç:

— Öyle, dedi.

— Kusura bakma; ama inanamam buna, inanamam...

Aleksey Aleksandroviç, sözlerinin beklediği etkiyi yaratmadığını, durumu daha açıklaması gerektiğini, ayrıca ne söylerse söylesin, kayınbiraderiyle arasındaki ilişkilerin değişmeyeceğini görerek oturdu.

— Evet, dedi. Boşanma davası açmak için ağır bir zorunluluk altına sokuldum.

— Yalnız bir şey söyleyeceğim Aleksey Aleksandroviç, senin çok iyi, dürüst bir insan olduğunu bilirim. Anna'yı da tanırım –bağışla beni, onun üzerine düşüncemi değiştiremem– pırlanta gibi, tertemiz bir kadın olduğunu bilirim. Bu yüzden, özür dilerim, inanamam buna. Bir yanlışlık var ortada.

— Keşke öyle olsaydı...

Stepan Arkadyeviç sözünü kesti Aleksey Aleksandroviç'in:

— Bir dakika, anlıyorum. Ama, elbette... Yalnız bir şey var: Acele etmemek gerek. Acele etmemelisin, acele etmemen gerek!

Aleksey Aleksandroviç soğuk:

— Acele etmedim, dedi. Ama böyle bir işte kimseden akıl danışamaz insan. Kesin kararımı verdim.

Stepan Arkadyeviç derin bir göğüs geçirdikten sonra:

— Korkunç bir şey bu! dedi. Senin yerinde olsam bir şey yapardım Aleksey Aleksandroviç. Yalvarırım yap sen de aynı şeyi! Anladığım kadarıyla dava açılmadı henüz. Davayı açmadan önce karımla görüş bir, onunla konuş. Anna'yı kız kardeşi gibi sever, seni de sever. Olağanüstü bir kadındır. Tanrı aşkına konuş onunla! Bu iyiliği esirgeme benden, yalvarırım!

Aleksey Aleksandroviç düşünceye daldı. Stepan Arkadyeviç eniştesinin sessizliğini bozmadan, ilgiyle bakıyordu ona.

— Görüşecek misin?

— Bilmiyorum. Bunun için uğramamıştım size. Aramızdaki ilişkilerin değişmesi gerektiğini düşünüyorum.

— Neden? Hiç de öyle düşünmüyorum ben. İzninle, akrabalık bağlarımızın dışında, benim sana her zaman beslediğim dostluk duygularından senin de bana birazcık olsun beslediğini düşüneyim... (Stepan Arkadyeviç, Aleksey Aleksandroviç'in elini sıktı.) Her zaman içten bir saygı duymuşumdur sana... En kötü kuşkularında yanılmış olmasan bile,

seni de onu da hiçbir zaman suçlayamayacağım. Ayrıca, aramızdaki ilişkilerin değişmesini gerektiren bir neden de görmüyorum ortada. Şimdi benim dediğimi yap karımı görmeye gel.

Aleksey Aleksandroviç soğuk:

— Ama bu işe başka başka açılardan bakıyoruz, dedi. Kapatalım artık bu konuyu.

— Hayır, bugün yemeğe niçin gelmeyesin bize? Karım bekliyor seni. Gel lütfen. En önemlisi de, konuş karımla. Olağanüstü bir insandır. Tanrı aşkına gel, önünde diz çökerek yalvarırım sana!

Aleksey Aleksandroviç derin bir soluk aldı.

— O kadar istiyorsa gelirim, dedi.

Konuyu değiştirmek isteğiyle ikisini de ilgilendiren şeyden söz açtı: Stepan Arkadyeviç'in, genç yaşta birden böylesine yüksek bir göreve getirilen amirini sordu.

Aleksey Aleksandroviç eskiden de sevmezdi Kont Aniçkin'i. Her konuda onun savunduğu görüşün tersini savunurdu. Ama şimdi ona karşı, ancak devlet hizmetinde çalışanların anlayabilecekleri, görevde yenilgiye uğramış bir insanın yüksek göreve atanmış bir insana duyabileceği kıskançlığı duyuyordu.

Aleksey Aleksandroviç anlamlı anlamlı gülümsedi.

— E, gördün mü onu? diye sordu.

— Elbette. Dün mahkemeye geldi. İşinin ehli, çalışkan bir insana benziyor.

Aleksey Aleksandroviç:

— Evet, ama nereye yönelmiştir bu çalışkanlığı? dedi. Bir şeyler yapmaya mı, yoksa yapılmış olanları, yeni baştan yapmaya mı? Devletimizin başındaki en büyük felaket, senin yeni amirinin en parlak temsilcisi olduğu bu kırtasiyeciliktir.

Stepan Arkadyeviç:

— Doğrusunu istersen, ne gibi kusurları olduğunu bilmiyorum, dedi. Görüşlerinden de haberim yok; ama bildiğim bir şey var: İyi, hoş bir insan. Demin yanındaydım. Gerçekten çok iyi bir insan. Birlikte kahvaltı yaptık.

Portakallı şarap yapmasını öğrettim ona. Biliyorsun sen de nasıl yapıldığını... Çok serinletici bir içkidir. Onun bilmemesi şaşılacak şey! Pek hoşuna gitti. Evet, evet gerçekten iyi bir insan.

Stepan Arkadyeviç saatine baktı.

— Eyvah, saat dördü geçiyor. Daha Dolgovuçin'e gideceğim! Pekâlâ, yemeğe gel lütfen. Gelmezsen beni de karımı da çok üzersin.

Aleksey Aleksandroviç hiç de karşıladığı gibi yolcu etmedi kayınbiraderini. Mahzun:

— Bir kez söz verdim, geleceğim, dedi.

Stepan Arkadyeviç gülümseyerek:

— İnan ki anlıyorum bu davranışının değerini. Pişman olmayacağını da umuyorum, dedi.

Yürürken bir yandan da paltosunu giyiyordu. Geçerken gülümseyerek eliyle dokundu uşağın başına, çıkıp gitti. Kapıda geri dönüp seslendi:

— Saat beşte, redingotla... Lütfen!

IX

Ev sahibi geldiğinde saat beşi geçmiş, bazı konuklar da gelmişlerdi. Stepan Arkadyeviç, kapıda yetiştiği Sergey İvanoviç Koznişef ve Pestsof ile birlikte girdi salona. Sergey İvanoviç Koznişef ile Pestsof –Oblonski'nin deyimiyle– Moskova aydınlarının iki temsilcisiydiler. İkisi de gerek yaradılış bakımından, gerek akıl bakımından saygıdeğer insanlardı. Birbirine saygı duyarlardı. Ama hemen her konuda aralarında kıyasıya bir çatışma vardı. Ayrı dünya görüşünün savunucuları oldukları için değil, tam tersine, aynı görüşün savunucuları oldukları için (düşmanları birbirinden ayırmazlardı onları) evet, aynı görüşün savunucuları oldukları, savundukları düşünceler arasında küçük ayrılıklar olduğu için böylesine çatışırlardı. Uzlaşmaya en elverişsiz şeyler yarı soyut konulardaki görüş ayrılıkları olduğu için hiçbir zaman aynı görüşü paylaşmadıkları gibi, karşılıklı olarak birbirinin düzeltilemez yanılgılarıyla kızmadan alay etmeye alışmışlardı.

Stepan Arkadyeviç arkalarından yetiştiğinde Koznişef ile Pestsof kapıdan giriyorlardı. Havalardan söz ediyorlardı. Prens Aleksandr Dimitriyeviç Oblonski de, Şçerbatski de, Turovtsin de, Kiti de, Karenin de konuk salonundaydılar.

Stepan Arkadyeviç onun yokluğunda konuk salonunda işlerin kötü gittiğini bir bakışta anlamıştı. Gri ipek tuvaletini giymişti Darya Aleksandrovna. Besbelli, bir yandan çocuk odasında yemeklerini yalnız yemeleri gereken çocukları düşündüğü, bir yandan da, kocasının hâlâ görünürlerde olmadığına canı sıkıldığı için konuklarını kaynaştırmayı becerememişti. Konuklar (yaşlı prensin deyimiyle) konukluğa gitmiş papaz karıları gibi oturuyorlardı. Burada niçin toplandıklarını bilmiyor da, susmuş olmamak için arada bir zoraki birkaç sözcük söylüyorlar gibiydiler. İyi yürekli Trovsin'in kendini bu insanlar arasında rahatsız hissettiği belliydi. Stepan Arkadyeviç! gördüğünde kalın dudaklarında beliren gülümseme şöyle söylüyordu sanki: "Eh be kardeşim, tıktın beni bu akıllı insanların arasına! Bir iki kadeh devirip Château des fleurs'a gitseydik anlardım... Bu nedir böyle?" Yaşlı prens söze karışmadan oturuyor, yan gözle Karenin'i süzüyordu. Gözlerinin içi ışıl ışıldı. Stepan Arkadyeviç onun, mersin balığına çağırılır gibi onuruna konuk çağırılan bir devlet adamına bir ad

yakıştırdığını anlattı. Kiti, Konstantin Levin girdiğinde kızarıp bozarmamak için bütün gücünü toplamaya çalışarak kapıya bakıyordu. Karenin ile tanıştırılmayan genç Şçerbatski, bunu pek umursamıyormuş görünmeye çalışıyordu. Aleksey Aleksandroviç, Petersburg'da kadınlı akşam yemeklerine gidildiği gibi frak giymiş, beyaz kravat takmıştı. Onun yüzündeki anlatımdan Stepan Arkadyeviç, Karenin'in sırf verdiği sözü tutmuş olmak için buraya geldiğini, bu salonda bulunmakla ağır bir görevi yerine getirmeye çalıştığını anlamıştı. Stepan Arkadyeviç'in gelişine kadar konuklar arasında esen soğuk havanın suçlusu Karenin'di.

Konuk salonuna girince özür diledi Stepan Arkadyeviç. Her zaman gecikmesinin, dışarıda vakit geçirmesinin tek suçlusu prensin onu alıkoyduğunu söyledi. Konuklarını tanıştırdı hemen Aleksey Aleksandroviç ile Sergey Koznişef'i bir araya getirip Polonya'nın Ruslaştırılması konusunu açıverdi. Pestsof da onlar gibi dört elle sarıldı bu konuya. Stepan Arkadyeviç, Turovtsin'in omzuna hafifçe dokunup kulağına gülünç bir şey fısıldadı. Karısıyla prensin yanına oturttu onu. Sonra Kiti'ye bugün çok güzel olduğunu söyledi. Şçerbatski'yi Karenin ile tanıştırdı. Salondakileri bir anda öylesine kaynaştırmıştı ki, salonda neşeli bir hava esmiş, konuklar arasında heyecanlı sesler yükselmişti. Yalnız Konstantin Levin gelmemişti. Ama bir bakıma iyiydi bu. Stepan Arkadyeviç yemek salonuna geçince Porto şarabıyla Heres şarabının Leve'den değil, Depre'den alınmış olduğunu dehşetle görmüş, arabacının hemen Leve'ye koşturulması için emir vermiş, konuk salonuna dönüyordu ki, yemek salonundan çıkarken Konstantin Levin ile burun buruna geldi.

— Geç kalmadım ya?

Stepan Arkadyeviç arkadaşının koluna girdi.

— Geç kalmadan edebilir misin sen? dedi.

Konstantin Levin eldiveniyle şapkasındaki karları temizlerken, elinde olmadan kızararak:

— İçerisi kalabalık mı? diye sordu. Kimler var?

— Yabancı yok. Kiti de içeride. Girelim de Karenin ile tanıştırayım seni.

Liberal görüşlü bir insan olmasına karşın, Stepan Arkadyeviç, Karenin ile tanışmanın hoş, gurur okşayıcı bir şey olduğunu biliyor, bu yüzden de en iyi dostlarını bununla ağırlıyordu. Ama bu tanışmanın hazzını tadacak durumda

değildi o anda Konstantin Levin. Şosedeki bir anlık karşılaşmaları sayılmazsa, Vronski'yi gördüğü, o unutamadığı akşamdan sonra hiç görmemişti Kiti'yi. Bu akşam onu burada göreceğini biliyordu ruhunun derinliklerinde. Ama düşüncelerinin özgürlüğünü korumak için bunu bilmediğine inandırmaya çalışmıştı kendini. Ama şimdi onun burada olduğunu duyunca öylesine bir sevinç, aynı anda da korku doldurmuştu ki içini, soluğu kesilmiş, söylemek istediği şeyi söyleyememişti.

"Nasıldır acaba şimdi, nasıldır?" diye geçiriyordu içinden. "Eskiden olduğu gibi mi acaba ya da arabada olduğu gibi mi? Ya gerçekse Darya Aleksandrovna'nın söylediği? Neden olmasın?" Güçlükle:

— Ah, lütfen tanıştır beni Karenin ile, dedi.

Ümitsiz bir kararlılıkla yürüdü. Konuk salonuna girdi, Kiti'yi gördü.

Eskisi gibi de değildi Kiti, arabadaki gibi de. Bambaşkaydı...

Ürkek, çekingen, utangaç bir görünümü vardı. Onu daha bir tatlılaştırmıştı bu. Kiti, Levin kapıdan girdiği anda görmüştü onu. Onu bekliyordu çünkü. Duyduğu sevinç onu öylesine heyecanlandırmış, öylesine şaşırtmıştı ki, öyle bir an oldu –Levin'in, Doli'nin yanına gittikten sonra ona bir kez daha baktığı andı bu– evet, öyle bir an oldu ki, kendi de, Levin de, her şeyi gören Doli de Kiti'nin artık dayanamayacağını, birden hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlayacağını sandılar. Yüzü kıpkırmızı olmuş, sonra bembeyaz kesilmiş, sonra gene kızarmıştı. Levin'i beklerken donup kalmıştı sanki, yalnızca dudakları kıpırdıyordu. Levin ona yaklaştı, bir şey söylemeden elini uzattı.

Kiti, buz gibi eliyle umutsuz bir kararsızlık içinde sıktı Levin'in elini.

— Ne çok oluyor görüşmeyeli, dedi.

Dudakları hafiften titremese, gözlerindeki, bakışlarına daha bir parlaklık veren buğu olmasaydı, bunu söylerken gülümsemesi oldukça sakin sayılabilirdi.

Levin, yüzü bir mutluluk gülümsemesiyle aydınlanmış:

— Siz beni görmediniz; ama ben gördüm sizi, dedi. Tren istasyonundan Yerguşova'ya giderken.

Kiti hayretle:

— Ne zaman? diye sordu.

Levin, ruhunu dolduran mutluluktan tıkanacak gibi olduğunu hissediyordu.

— Yerguşovo'ya gidiyordunuz, dedi.

"Böylesine duyarlı bir insanla, masum olmayan en küçük bir şeyi yan yana nasıl düşünebildim?" diye geçiriyordu içinden. "Evet, Darya Aleksandrovna'nın söylediği doğru sanırım."

Stepan Arkadyeviç elinden tuttu, Karenin'in yanına götürdü onu.

— İzninizle tanıştırayım sizi. Konstantin Levin, Aleksey Aleksandroviç Karenin...

Aleksey Aleksandroviç Levin'in elini sıkarken soğuk:

— Tekrar görüştüğümüze çok sevindim, dedi.

Stepan Arkadyeviç şaşkın:

— Tanışıyor muydunuz? diye sordu.

Levin gülümsedi.

— Aynı kompartımanda üç saat yolculuk ettik, dedi. Ama bir maskeli balodan çıkar gibi –hiç değilse ben– büyük bir merak içinde ayrıldık.

Stepan Arkadyeviç:

— Vay canına! dedi.

Yemek salonuna açılan kapıyı göstererek ekledi:

— Buyrunuz.

Erkekler yemek salonuna geçtiler. Üzerinde altı çeşit votka, gümüş kaşıklı, kaşıksız bir o kadar peynir, havyar, tuzlu balık, çeşit çeşit konserve, dilim dilim kesilmiş tabak tabak Fransız ekmeği dolu masaya yaklaştılar.

Erkekler tatlı tatlı kokan votkaların, mezelerin yanında ayakta duruyor, yemeği bekliyorlardı. Karenin ile Pestsof arasındaki, Polonya'nın Ruslaştırılması tartışması heyecanı Sergey İvanoviç Koznişef'in üzerindeydi hâlâ.

En soyut, en ciddi tartışmaları sona erdirmek için hiç beklenmedik bir anda ortaya ince bir espri atarak, tartışmaların heyecanını yatıştırmakta usta Sergey İvanoviç aynı şeyi şimdi de yapmıştı;

Aleksey Aleksandroviç, Polonya'nın ancak, Rus yönetim örgütünün uygulama alanına koyacağı yüksek birtakım prensiplerle Ruslaştırılabileceği görüşünü savunuyordu.

Pestsof bir ulusun başka bir ulusu ancak ondan daha yoğun, daha kalabalık olduğu zaman etkisi altına alabileceğini iddia ediyordu.

Koznişef –bazı kısıtlamalarla– iki görüşe de katılıyordu. Konuk salonundan çıkarlarken, tartışmaya bir son vermek amacıyla gülümseyerek:

— Bu nedenle, azınlıkları Ruslaştırmak için tek yol vardır, dedi. Elden geldiğince çok çocuk yapmak. Ne var ki, kardeşimle ben çok kötü bir yol tutmuşuz bu alanda. Ama siz evliler, özellikle Stepan Arkadyeviç, siz, gerçek bir yurtsever gibi davranıyorsunuz. (İçtenlikle gülümsedi Stepan Arkadyeviç'e, küçücük kadehini uzattı ona.) Kaç tane var sizde?

Herkes güldü, en çok gülen Stepan Arkadyeviç oldu. Koznişef'in uzattığı kadehe iyi cins bir votkadan koyarken, ağzına attığı peyniri çiğneyerek:

— Evet, en etkili, en doğru yol budur, dedi.

Tartışma gerçekten de şakayla bitmişti. Stepan Arkadyeviç:

— Bu peynir fena değil, dedi. İster misiniz?

Levin'e döndü, sol eliyle pazularını yoklayarak:

— Gene spor mu yapıyorsun yoksa? diye sordu.

Levin gülümsedi. Kolunu bükerek pazusunu şişirdi. Stepan Arkadyeviç'in parmakları altında, Levin'in ceketinin ince kumaşını kaldıran, yuvarlak peynir gibi, çelikten bir tepecik yükseldi?

— Pazuya bak! Samson gibisin!

Ayı avı üzerine pek belirsiz birkaç şey bilen Aleksey Aleksandroviç ekmeğine peynir sürerken, bir yandan da örümcek ağı gibi incecik kesilmiş bir dilim ekmeğin içini çıkarmaya çalışarak:

— Ayı avı için insanın bedence çok güçlü olması gerektiğini sanıyorum, dedi.

Levin gülümsedi. Ev sahibesiyle birlikte meze masasına gelen bayanlara hafifçe öne eğilerek yer verirken:

— Hiç de öyle değil, dedi. Tam tersine, bir çocuk bile öldürebilir bir ayıyı.

Kiti, bir türlü çatala gelmeyen bir mantarı yakalamaya çalışırken, arasından beyaz elinin görüntüğü dantelleri sallayarak:

— Bir ayı vurmuşsunuz, öyle duydum, dedi.

Güzel yüzünü Levin'e yarım döndürüp gülümseyerek ekledi:

— Sahi, ayı var mı sizin oralarda?

Kiti'nin bu söylediklerinde olağanüstü hiçbir şey yoktu görünüşte. Ama o, bunu söylerken sesinin her kıvrımında, dudaklarının da, gözlerinin de, ellerinin de her hareketinde Levin için sözle anlatılamayacak ne büyük bir anlam vardı! Her şey vardı burada: Özür dileme de, Levin'e güven de, şefkat de, –ince, ürkek bir şefkatti bu– söz veriş de, umut da, sevgi de. Bu sevgiye inanmamak elinde değildi Levin'in, mutluluktan soluğu kesilecek gibi oluyordu. Gülümseyerek:

— Hayır, dedi. Tversk iline gitmiştik ayı avına. Dönüşte trende eniştenizle, daha doğrusu eniştenizin eniştesiyle karşılaştım. Gülünç bir karşılaşma oldu.

— Kondüktör, atasözünün tersine, giyimime kuşamıma bakıp dışarı atmak istedi beni. Ben de bağırıp çağırmaya başladım. Siz de... (Karenin'e döndü, adını unutmuştu.) Sırtımdaki yarım kürke bakıp siz de kovmak istediniz beni önce; ama sonra benden yana oldunuz, bunun için minnettarım size.

Aleksey Aleksandroviç mendiliyle parmaklarının ucunu sildi.

— Yolcuların yer seçiminde hakları genel olarak hiç de belirli değildir, dedi.

Levin içtenlikle gülümsedi.

— Benimle ilgili düşüncelerinizde kararsız olduğunuzun farkındayım, dedi. Ama yarım kürkümün bıraktığı izlenimi silmek amacıyla zekice konuşmaya başladım hemen...

Doli ile konuşan Sergey İvanoviç bir yandan da kardeşinin sözlerine kulak kabartıyor, yan gözle ona bakıyordu. "Neyi var bu akşam? Pek bir mağrur!" diye geçirdi içinden. Kardeşinin kendini kanatlanmış hissettiğinden haberi yoktu. Levin, Kiti'nin onu dinlediğini, onu dinlemekten haz duyduğunu biliyordu. Onu ilgilendiren tek şey buydu şimdi. Yalnızca bu salonda değil, bütün dün yada Levin için yalnızca kendi

–onun için büyük bir anlam ve önem kazanan kendi– bir de Kiti vardı o anda. Kendini baş döndürücü bir yükseklikte hissediyor, çok aşağılarda da bütün bu yürekli, sevimli Kareninleri, Oblonskileri, bütün dünyayı görüyordu.

Stepan Arkadyeviç, Kiti'ye de Levin'e de hiç bakmadan, başka yer yokmuş gibi, hiç sezdirmeden yan yana oturttu ikisini. Levin'e:

— Sen şuraya oturuver, dedi.

Yemek takımları gibi –Stepan Arkadyeviç çok meraklıydı yemek takımlarına– yemek de güzeldi. Marie-Louis çorbası çok hoş olmuştu. Ağızda eriyen küçük börekler nefisti. Beyaz kravatlı iki uşakla Matyev, yemekte içkiyle ilgili görevlerini ortalıkta dikkati çekmeden, sessizce, kusursuz yapıyorlardı. Yemek maddi yönden olduğu kadar, manevi yönden de başarılıydı. Kâh genel, kâh birkaç kişi arasında sürüp giden konuşma hiç kesilmemiş, hatta yemeğin sonunda erkekler konuşmalarını sürdürerek kalkmışlardı sofradan. Aleksey Aleksandroviç bile heyecanlanmıştı.

X

Pestsof bir tartışmayı sonuna dek götürmek isterdi. Bu nedenle –biraz da kendinin haksız olduğunu hissettiği için– Sergey İvanoviç'in sözleriyle yetinmemişti.

Çorbayı içerlerken Aleksey Aleksandroviç'e döndü.

— Nüfus yoğunluğunu bir başına düşünmedim hiçbir zaman, dedi. Ama bazı esaslarla –prensiplerle değil, esaslarla– birlikte düşündüm...

Aleksey Aleksandroviç hiç acele etmeden, durgun:

— Bu ikisinin aynı şey olduğu kanısındayım, diye karşılık verdi. Bence iki ulustan gelmiş olanı, ötekini etkisi altına alır...

Düşüncelerini açıklamakta her zaman acele eden, her zaman heyecanlı, sözlerine bütün benliğini koyarak konuşan Pestsof kalın sesiyle kesti Aleksey Aleksandroviç'in sözünü:

— Evet, önemli olan da budur zaten. Gelişmişlik neye diyoruz? Kimdir gelişmiş olan? İngilizler mi? Fransızlar mı? Almanlar mı? Bu uluslardan hangisi ötekini etkisi altına alacak? Ren bölgesinin Fransızlaştığını görüyoruz, oysa Almanlar hiç de daha az gelişmiş değillerdir Fransızlardan! (Sesini yükseltmişti Pestsof.) Başka bir etken, başka bir yasa söz konusudur burada!

Aleksey Aleksandroviç kaşlarını hafifçe kaldırdı.

— Bence gerçek gelişmiş olan ağır basar her zaman, dedi.

Pestsof:

— Peki, ama gerçek gelişmişliğin belirtileri olarak neleri kabul edeceğiz? diye sordu.

Aleksey Aleksandroviç:

— Bu belirtilerin herkesçe bilindiğini sanıyorum, dedi.

İnce bir gülümsemeyle Sergey İvanoviç karıştı söze:

— Bütünüyle biliniyor mu acaba? Gerçek öğrenimin yalnızca arı klasik öğrenim olabileceği kabul edilmiştir günümüzde. Ama bu konuda çetin

tartışmaların olduğunu görüyoruz. Doğrusu, karşı görüşü savunanların da, kendi görüşlerini doğrulayan sağlam, güçlü delilleri olduğunu kabul etmemek elde değildir.

Stepan Arkadyeviç:

— Siz klasikten yanasınız Sergey İvanoviç, dedi. Kırmızı şarap ister misiniz?

Sergey İvanoviç bardağını uzatırken, bir çocuğa gülümsüyormuş gibi hoşgörüyle gülümsedi.

— Şu ya da bu öğrenim üzerine neler düşündüğümü söylemedim, dedi.

Aleksey Aleksandroviç'e dönerek ekledi:

— İki yanın da güçlü delilleri olduğunu söyledim yalnızca. Klasik öğrenim görmüş bir insanım ben; ama bu tartışmada yerimin neresi olduğunu söyleyemem. Modern bilimler karşısında klasik bilimlere üstünlük tanınmasının niçin gerektiğini gösteren açık deliller göremiyorum ortada.

Pestsof:

— Doğal bilimlerin pedagojik yönden geliştirici etkisi çoktur, dedi. Bir astronomiyi alın, botaniği, büyük yasalarıyla jeolojiyi alın...

Aleksey Aleksandroviç:

— Bu görüşünüze tam olarak katılamayacağım, diye karşılık verdi. Bence, dil eğitiminin ruh gelişimi üzerinde hayli olumlu etki yaptığı yadsınamaz. Ayrıca, klasik yazarların ahlâk yönünden son derece iyi etkileri olduğu da bir gerçektir. Oysa doğal bilimler –bir şanssızlıktır bu doğal bilimler için– günümüzün yarası olan tehlikeli, düzme öğretilerle birleşmektedir.

Sergey İvanoviç bir şey söylemek istedi; ama Pestsof gür, kalın sesiyle fırsat vermedi ona. Heyecanlı heyecanlı konuşmaya başladı. Aleksey Aleksandroviç'in görüşünün yanlışlığım kanıtlamaya çalışıyordu. Sergey İvanoviç –besbelli, ona zaferi kazandıracak yanıtı hazır– sakin, söz sırasını bekliyordu.

Sonunda Karenin'e döndü Sergey İvanoviç, dudaklarında ince bir gülümsemeyle:

— Ama şu ya da bu bilimin iyi ve kötü yanlarını tam tartmanın güçlüğü ortadadır, dedi. Ayrıca, demin sözünü ettiğiniz ahlâk öğretisinde -*disons le mot*-[70] anti nihilist bakımlardan klasik öğrenim çok ağır basmaktaydı. Bu iki bilimden hangisinin seçilmesi gerektiği sorunu böylesine çabuk ve kesin karara bağlanamaz.

— Elbette.

Sergey İvanoviç, dudaklarında hep o ince gülümsemesi, sürdürüyordu konuşmasını:

— Bu anti nihilist etki yönünden klasik bilimin üstünlüğü olmasaydı daha çok düşünür, iki yanın delillerini tartar, iki çeşit bilime de yer verirdik toplumumuzda. Ama bu klasik bilim haplarının anti nihilizmi iyi edecek ilaç olduğunu biliyoruz artık. Bu nedenle de bu ilacı hastalarımıza hiç çekinmeden salık veriyoruz. (Gene şakayla bitirdi sözünü.) Ya yararlı bir ilaç değilse?

Sergey İvanoviç haplardan söz edince herkes güldü. En yüksek sesle, en neşeli gülen de, konuşmayı gülecek bir şey bulmak amacıyla dinleyen Turovtsin oldu.

Pestrof'u yemeğe çağırmakla çok iyi etmişti Stepan Arkadyeviç. Onun bulunduğu bir toplulukta zekice konuşma bir an kesilmezdi. Sergey İvanoviç konuyu şakayla bitirince hemen yeni bir konu attı ortaya.

— Hükümetin böyle bir amacı olduğunu kabul etmek çok güç, dedi. Hükümet, alman önlemlerin yapabileceği etkilere ilgisiz kalmakla kamuoyuna önem veriyor, davranışlarını ona göre ayarlıyor demektir. Söz gelimi, kadınların öğrenimi sorunu zararlı sayılması gerekirken, hükümet kadınlar için kurslar, üniversiteler açıyor.

Böylece konuşma hemen yeni bir konuya, kadınların öğrenimi konusuna atlamıştı.

Aleksey Aleksandroviç kadınların öğrenimi sorununun çoğunlukla kadın hakları sorunuyla karıştırıldığını, yalnız bu yüzden zararlı sayılabileceğini söyledi, Pestsof:

— Bense, tam tersine, bu iki sorunun birbirine sıkı sıkı bağlı olduğu kanısındayım, dedi. Kadın, öğrenim noksanlığı yüzünden haklarından yoksun edilmiştir. Öğrenim noksanlığıysa, haklarının olmamasından ileri gelmektedir. Kadınların köleliği öylesine büyük, öylesine eskidir ki! Bizi

onlardan ayıran uçurumu anlamak istemeyiz çoğunlukla. Bunu unutmamalıyız.

Pestrof'un sözünü bitirmesini bekleyen Sergey İvanoviç:

— Haklardan söz ediyorsunuz, dedi. Jüri üyesi olmak hakkı, belediye meclisinde görev almak hakkı, memur, parlamento üyesi olmak hakkı...

— Elbette.

— Ama kadınlar az rastlanan özel durumlarda bu görevlere getirilmiş olsalar bile, bence burada "haklar" deyimini yerinde kullanamadınız. "Ödevler" deseydiniz daha doğru olurdu. Herhangi bir görevi yerine getirirken, söz gelimi mahkemede jüri üyeliği yaparken, oy kullanırken, telgraf memurluğu yaparken kişinin bir ödevi yerine getirdiğini hissettiğini sanırım herkes kabul eder. Bu nedenle, kadınların ödevlerinin kendilerine verilmesini istemektedirler, bunda da yerden göğe kadar haklıdırlar. Erkeklere insanlık ödevlerinin yerine getirilmesinde yardımcı olmak istemelerini de yerinde bulmamak elde değildir.

Aleksey Aleksandroviç doğruladı:

— Çok doğru; ama bence asıl sorun, onların bu ödevleri yerine getirebilecek yetenekte olup olmadıklarıdır.

Stepan Arkadyeviç karıştı söze:

— Gereğince öğrenim görünce fazlasıyla yetenekli olacaklardır yüzde yüz. Görüyoruz...

Çoktandır yalnızca konuşulanları dinleyen, söze karışmayan prens, ufak gözlerinde alaylı bir pırıltıyla,

— Ya şu atasözü ne olacak? dedi. Kadınların saçı uzun...

Pestsof canı sıkkın:

— Özgürlükleri verilinceye dek zenciler için de aynı şeyi söylüyorlardı, dedi.

Sergey İvanoviç:

— Bazı erkekler –ne yazık ki– ödevlerinden kaçarlarken kadınların kendilerine yeni ödevler aramalarını tuhaf buluyorum doğrusu, dedi.

Pestsof:

— Ödevler hakları da beraberinde getirir de ondan, dedi, iktidar, para, ün... Kadınların asıl istedikleri bunlardır.

Yaşlı prens:

— Bu benim sütanne olmak istememe, bu iş için kadınlara para verilmesine karşın bana verilmemesine kızmama benzer, dedi.

Turovstsin kahkahayı bastı. Sergey İvanoviç bunu söyleyenin kendisi olmadığına üzüldü. Aleksey Aleksandroviç bile gülümsemişti. Pestsof:

— Ama erkek emziremez çocuğu, dedi. Oysa kadın emzirebilir...

Yaşlı prens, kızlarının yanında serbest konuşmakta bir sakınca görmediği için:

— Hayır, diye karşılık verdi. Bir İngiliz, gemide emzirmiş çocuğunu.

Sergey İvanoviç karıştı söze:

— O halde, böyle İngiliz kaç taneyse dünyada, o kadar da kadın memur olacaktır...

Bu konu açıldı açılalı hep Çibisova'yı düşünen, bu yüzden de Pestrof'u haklı bulan Stepan Arkadyeviç:

— Evet, ama kimi kimsesi olmayan bir kız ne yapsın? diye girdi araya.

Darya Aleksandrovna söze hiç beklenmedik bir biçimde karıştı. Sergey İvanoviç'in hangi kızdan söz ettiğini anladığından olacak, sinirli:

— Bu kızın geçmişini dikkatli inceleyecek olursanız onun, bir kadın işi bulabileceği ailesini ya da kız kardeşinin ailesini bıraktığını görürsünüz, dedi.

Pestsof gür, bas sesiyle itiraz etti:

— Ama bir prensibi, ülküyü savunuyoruz burada biz! Kadın özgür olmak, aydın olmak hakkını istiyor. Bunun olanaksızlığının bilincine varmak eziyor onu.

Yaşlı prens gene karıştı söze:

— Beni çocuk bakımevine sütanne olarak almamaları da beni eziyor.

Turovtsin bir kahkaha daha attı. Gülerken bir kuşkonmazın kalın sapını salçanın içine düşürdü.

XI

Kiti ile Levin'in dışında herkes katılıyordu konuşmaya. Başlangıçta, bir ulusun başka bir ulus üzerinde etkisinden söz edilirken Levin'in aklına elinde olmadan, bu konuda söyleyecek şeyleri olduğu geliyordu. Ama onun için bir zamanlar öylesine önemli olan bu düşünceler şimdi düşteymiş gibi geçiyorlardı belleğinden. Şimdi hiçbirinin en küçük bir anlamı yoktu. Levin, hiç kimsenin umursamadığı bu konuda ne diye çene yorduklarına bile şaşıyordu. Salonda kadının hakları, öğrenimi üzerine konuşulanların Kiti için de önemli olması gerekirdi. Avrupa'da tanıştığı arkadaşı Varenka'yı, onun ağır bağımlılığını anımsadıkça kaç kez düşünmüştü bu konuyu. Kocaya varmazsa durumunun ne olacağını kaç kez sormuştu kendi kendine. Bu konuda ablasıyla kaç kez tartışmıştı. Ama şimdi bu hiç ilgilendirmiyordu onu. Levin ile konuşuyordu. Bir konuşma değildi bu, onları her an birbirine daha sıkı bağlayan, ikisinin içini de girdikleri yepyeni bir dünyada kaçınılmaz olana duyulan ürkek bir mutlulukla dolduran esrarlı bir yaklaşmaydı.

Kiti'nin geçen yıl arabada onu Levin'in nasıl gördüğünü sorması üzerine Levin önce, ot biçmekten dönüşte şosede onunla nasıl karşılaştığını anlattı.

— Sabahın çok erken saatiydi. Yeni uyanmıştınız galiba. Anneniz kendi köşesinde uyuyordu. Olağanüstü güzel bir sabahtı. Yürüyor, kendi kendime düşünüyordum. "Bu dört atlı arabada kim var acaba?" Çıngıraklı, çok hoş bir arabaydı. Bir an gördüm sizi. Pencerenin önünde, işte şöyle oturmuş, iki elinizle şapkanızın bağlarından tutuyordunuz. Derin düşüncelere dalmıştınız. (Levin gülümsedi.) O anda ne düşündüğünüzü bilmeyi ne çok isterdim. Önemli bir şey miydi düşündüğünüz?

Kiti, "Saçım başım dağınık mıydı acaba?" diye geçirdi içinden. Ama bu ayrıntılardan söz ederken Levin'in yüzünü kaplayan hayran gülümsemeyi görünce, tam tersine, onda çok hoş bir izlenim bıraktığını hissetti. Yüzü kızardı. Sevinçle gülümsedi.

— Doğrusu unuttum, dedi.

Levin, Turovtsin'in buğulu gözlerine, gülerken sarsılan bedenine tatlı tatlı bakarak:

— Ne hoş gülüyor! dedi.

Kiti:

— Çoktan beri mi tanıyorsunuz onu? diye sordu.

— Tanımayan var mıdır onu?

— Anladığım kadarıyla kötü bir insan olduğu kanısındasınız.

— Kötü değil, değersiz.

Kiti:

— Doğru değil bu! dedi. Bu düşüncenizden hemen vazgeçin. Ben de hiç iyi şeyler düşünmezdim onun üzerine. Ama çok tatlı, olağanüstü bir insan olduğunu anladım sonra. Altın gibi bir yüreği var.

— Nasıl öğrendiniz yüreğini?

— Çok iyi dostuz onlarla. Onu çok yakından tanırım. Geçen kış, bize gelişinizden hemen sonra... (Kiti suçlu, aynı zamanda güven dolu bir gülümsemeyle söylemişti bunu.) Doli'nin çocuklarının hepsi birden kızıl oldu. O sıralar bir gün Turovstsin geldi. İnanır mısınız? (Fısıltıyla sürdürdü konuşmasını Kiti.) Doli'ye o kadar acıdı ki, gitmedi, kaldı. Yardım etmeye başladı ona. İlgilendi çocuklarla. Evet, üç hafta kaldı onların evinde, çocuklara bir dadı gibi baktı.

Kiti ablasına doğru eğildi.

— Konstantin Dimitriyeviç'e Turovtsin'in çocuklar hastayken yaptıklarını anlatıyorum, dedi.

Doli, kendisinden söz edildiğini anlayan Turovtsin'e bakarak içtenlikle gülümsedi.

— Evet, pırlanta gibi bir insandır! diye karşılık verdi.

Levin bir kez daha baktı Turovtsin'e. Böylesine iyi bir insanı nasıl olup da yanlış anladığına şaştı. O anda hissettiklerini içtenlikle açığa vurarak, neşeli:

— Suçluyum, suçluyum, dedi. Bundan böyle hiçbir zaman insanlar için kötü düşünmeyeceğim.

XII

Kadın hakları üzerine konuşmanın, evlilikte hak eşitsizliği gibi, kadınların yanında sözü edilmesi sakıncalı yanları vardı. Yemekte Pestsof birkaç kez değinecek olmuştu bu konuya; ama Sergey İvanoviç ile Stepan Arkadyeviç, onu bu konudan dikkatle uzaklaştırmışlardı.

Masadan kalkılıp da kadınlar dışarı çıkınca Pestsof onların arkasından gitmedi. Aleksey Aleksandroviç'e döndü. Kadın erkek arasındaki eşitsizliğin asıl nedenini anlatmaya koyuldu. Onun düşüncesine göre, karı koca arasındaki asıl eşitsizlik, kadının ihanetiyle kocanın ihanetini yasaların da, kamuoyunun da eşit cezalandırmamasındaydı.

Stepan Arkadyeviç, Aleksey Aleksandroviç'in yanına geldi hemen, sigara uzattı ona. Aleksey Aleksandroviç sakin bir tavırla:

— Hayır, sigara içmiyorum, dedi.

Sonra, bu konuşmadan korkmadığını göstermek için soğuk bir gülümsemeyle Pestsof'a döndü.

— Bence böyle bir görüşün dayanağı olayların kendindedir, dedi.

Konuk salonuna geçmek istedi. Ama o anda Turovtsin hiç beklenmedik bir biçimde söze karıştı. Aleksey Aleksandroviç'e dönüp:

— Pryaçnikof olayını duydunuz mu efendim? dedi. (İçtiği şarap bir canlılık vermişti ona. Artık canını sıkmaya başlayan bu sessizliğe bir son vermek için hanidir fırsat kolluyordu.) Vasya Pryaçnikof olayını... (Nemli, kırmızı dudaklarında içten bir gülümseme vardı. Daha çok, en önemli konuk Aleksey Aleksandroviç ile konuşuyor gibiydi.) Bugün duydum ben de. Tver'de Kvistki ile düello etmiş. Öldürmüş onu.

İnsanın her zaman, inadınaymış gibi hep ağrıyan yerini çarptığını sandığı gibi, şimdi de Stepan Arkadyeviç konuşmanın –aksi gibi– dönüp dolaşıp hep Aleksey Aleksandroviç'in ağrıyan yerine dokunduğunu hissediyordu. Eniştesini kolundan tutup götürmek istedi; ama Aleksey Aleksandroviç merakla:

— Neden düello etmiş Pryaçnikof? diye sordu.

— Karısının yüzünden. Erkekçe davranmış! Düelloya çağırmış, öldürmüş!

Aleksey Aleksandroviç ilgisiz:

— Ya! dedi.

Kaşlarını kaldırıp konuk salonuna yürüdü. Konuk salonuna geçilen odada Doli çıktı karşısına. Dudaklarında ürkek bir gülümseme vardı.

— Geldiğinize çok sevindim, dedi. Sizinle konuşmam gerek. Şuraya oturalım.

Aleksey Aleksandroviç kalkık kaşlarının yüzüne verdiği ilgisiz görünüş hâlâ yüzünde, Darya Aleksandrovna'nın yanına oturdu. Yapmacık bir gülümsemeyle:

— Oysa ben de izninizi isteyip hemen gitmek istiyordum, dedi. Yarın yola çıkacağım.

Darya Aleksandrovna, Anna'nın suçsuz olduğuna kesinlikle inanıyor; masum arkadaşını böylesine soğukkanlılıkla mahvetmeye hazırlanan bu duygusuz, soğuk adama duyduğu öfkeden yüzünde renk kalmadığını, dudaklarının titrediğini hissediyordu. Aleksey Aleksandroviç'in gözlerinin içine umutsuz bir kararlılıkla bakarak:

— Aleksey Aleksandroviç, dedi. Anna'yı sordum size, bir yanıt vermediniz. Anna nasıl?

Aleksey Aleksandroviç, Doli'nin yüzüne bakmadan:

— Sanırım iyidir Darya Aleksandrovna, dedi.

— Aleksey Aleksandroviç, bağışlayın beni, hakkım yok gerçi... Ama kız kardeşim kadar severim, Anna'ya sevgim saygım büyüktür. Rica ederim, yalvarırım anlatın bana, nedir aranızda geçen? Suçu nedir sizce?

Aleksey Aleksandroviç yüzünü buruşturdu, gözlerini iyice kısarak başını önüne eğdi. Doli'nin yüzüne bakmadan, o sırada konuk salonuna geçmekte olan Şçerbatski'yi tatsız bir bakışla aşağıdan yukarıya süzdükten sonra:

— Beni, Anna Arkadyevna ile aramda bugüne dek olan ilişkileri değiştirmek zorunda bırakan nedenleri sanırım anlatmıştır size kocanız, dedi.

Doli, kemikli parmaklarını birbirine geçirip sıkarak, canlı:

— İnanmıyorum, inanmıyorum, dedi. İnanamam buna!

Hızla ayağa kalktı, elini Aleksey Aleksandroviç'in kolunun üzerine koydu.

— Burada rahat konuşamayız. Lütfen şuraya gidelim.

Doli'nin heyecanı Aleksey Aleksandroviç'i etkilemişti. Ayağa kalktı. Bir şey söylemeden Doli'nin arkasından çocukların odasına girdi. Üzerindeki muşamba, çakıyla yer yer kesilmiş masaya oturdular.

Doli, Aleksey Aleksandroviç'in ondan kaçırdığı bakışını yakalamaya çalışarak:

— İnanmıyorum, inanmıyorum buna! dedi.

Aleksey Aleksandroviç:

— Gerçeklere inanmamak olmaz Darya Aleksandrovna, diye karşılık verdi.

Gerçeklere sözcüğünü üzerine basa basa söylemişti. Darya Aleksandrovna:

— Peki, ama ne yaptı? dedi. Ne yaptı?

— Görevlerini umursamadı. Kocasına da ihanet etti. Yaptığı bu işte!

Doli şakaklarını tutup gözlerini kapadı.

— Hayır, hayır olamaz! dedi. Hayır, Tanrı aşkına... Yanılıyorsunuz!

Aleksey Aleksandroviç, inancının kesinliğini, Doli'ye de kendisine de göstermek isteğiyle yalnızca dudaklarıyla gülümsedi. Ama bu ateşli savunma, inancını sarsmamış olsa bile, yarasını deşmişti. Daha canlı konuşmaya başlamıştı. Öfkeli, burnundan soluyarak:

— Durumu kadın kendi anlatmışsa kocasına, yanılmaktan söz edilemez dedi. Sekiz yıllık evlilik yaşamının da, oğlunun da, her şeyin bir yanlışlık olduğunu, yaşama yeni baştan başlamak istediğini söylemişse...

— Anna ve kötülük... bu iki şeyi yan yana düşünemem ben, inanamam buna!

— Darya Aleksandrovna! (Aleksey Aleksandroviç, Doli'nin temiz, heyecanlı yüzüne bakıyordu şimdi. Elinde olmadan dilinin çözüldüğünü hissediyordu.) Bundan hâlâ kuşku edebilmek için neler vermezdim! Kuşku ederken de çok acı çekiyordum; ama şimdiki kadar değil... O zaman bir

umut vardı hiç olmazsa. Oysa şimdi umut bile yok. Ama gene de her şeyden kuşku ediyorum. O kadar ki, oğlumdan bile nefret ediyorum, benim oğlum olduğuna kimi zaman inanamıyorum. Çok mutsuzum.

Bunu söylememesi gerekiyordu.

Aleksey Aleksandoroviç, Doli'nin yüzüne bakar bakmaz anlamıştı bunu. Darya Aleksandrovna acımaya başlamıştı konuğuna. Arkadaşının suçsuzluğuna olan inancı sarsılmıştı.

— Ah, korkunç bir şey bu, korkunç! dedi. Peki, ama boşanmaya karar verdiğiniz doğru mu?

— Son çareye başvurdum. Yapabileceğim başka bir şey yoktu.

Doli, gözleri yaşlı:

— Yapacak başka bir şey, yapacak başka bir şey... diye mırıldandı. Hayır, yapacak bir şeyiniz var!

Aleksey Aleksandroviç, Doli'nin niyetini anlamış gibi:

— Bu durumlarda kötü olan da, insanın başka durumlarda –söz gelimi uğradığı felaketlerde, ölümde, kaderin sillesini yediği zamanlar– olduğu gibi acısına katlanmayıp bir şeyler yapmasının gerekmesidir. Düşürüldüğü çirkin durumdan kurtulması gerekir. Üç kişi, ortak yaşayamaz ki!

Doli:

— Anlıyorum, çok iyi anlıyorum, dedi.

Başını önüne eğdi. Kendini, kendi üzüntüsünü düşünüyordu. Bir süre sustuktan sonra birden hızla kaldırdı başını. Yalvarır gibi ellerini önünde birleştirdi.

— Ama durun, dedi. Dinine bağlı bir Hıristiyansınız siz. Anna'yı düşünün bir! Ondan ayrılırsanız ne yapacak?

Aleksey Aleksandroviç:

— Düşündüm Darya Aleksandrovna, hem çok düşündüm, dedi. (Yüzü leke leke kıpkırmızı olmuştu. Bulanık bakışlı gözlerini Doli'nin yüzüne dikmişti. Darya Aleksandrovna şimdi bütün ruhuyla acıyordu ona.) Uğratıldığım yüzkarasını bana kendisi anlattıktan sonra aynı şeyi yaptım. Aramızdaki ilişkileri oldukları gibi sürdürdüm. Doğru yolu bulma olanağı verdim ona. Kurtarmaya çalıştım onu. Sonuç ne oldu? En küçük bir

isteğime, dışarıya bir şey belli etmemesi isteğime uymadı. Mahvolmak isteyen bir insan bozulmuş, yoldan çıkmış bir insan için bir şey yapılamaz!

Darya Aleksandrovna:

— Her şeyi yapın; ama boşanmayın.

— Her şey dediğiniz nedir?

— Hayır, korkunç bir şeydir bu. Evlenemeyecek bir daha, mahvolacak!

Aleksey Aleksandroviç omuzlarını da, kaşlarını da kaldırarak:

— Elimden ne gelir? dedi. (Karısının son davranışını anımsayınca öylesine sinirlenmişti ki, konuşmanın başındaki soğuk tavrını takınmıştı gene.) İlginize çok teşekkür ederim; ama artık gitmem gerek.

Ayağa kalktı. Doli:

— Hayır, durun! dedi. Onu mahvetmemelisiniz. Durun, kendimden söz edeceğim size. Evlendim, kocam ihanet etti bana. Kıskançlığın verdiği öfkeyle her şeyi bırakmak istedim, kendim bile... Ama aklımı başıma topladım. Kim yardım etti aklımı başıma toplamama biliyor musunuz? Anna kurtardı beni. Şimdi de yaşıyorum işte. Çocuklarım büyüyorlar, kocam yuvasına bağlandı. Yaptığı haksızlığı anladı. Giderek daha bir temiz, daha bir iyi oluyor, ben de yaşıyorum... Bağışladım onu, siz de bağışlamalısınız!

Aleksey Aleksandroviç dinliyordu. Ama Doli'nin sözleri ona etki etmiyordu artık. Boşanmaya karar verdiği günkü öfke doldurmuştu içini gene. Şöyle bir silkindi, çın çın öten bir sesle:

— Bağışlayamam, dedi. Bağışlamak da istemiyorum. Doğru da bulmuyorum bağışlamayı. Bu kadın için her şeyi yaptım. Ama o çamura, kendi yaradılışı gibi pis bir çamura buladı hepsini. Kötü, kindar bir insan değilim. Ömrümde hiç kimseden nefret etmedim; ama ondan bütün ruhumla nefret ediyorum. Öyle ki, bağışlayamam bile onu. Çünkü bana yaptığı bütün kötülükler için fazlasıyla nefret ediyorum ondan!

Sesinde acıklı bir öfke vardı. Darya Aleksandrovna utangaç:

— Sizden nefret edenleri sevin, diye fısıldadı.

Aleksey Aleksandroviç küçümser bir tavırla gülümsedi. Bunu eskiden beri biliyordu. Ama onun içinde bulunduğu durumda söz konusu olamazdı bu.

— Sizden nefret edenleri sevin... ama nefret ettiğiniz insanları sevemezsiniz, dedi. Sizi huzursuz ettiğim için bağışlayın beni. Herkese kendi derdi yeter!

Aleksey Aleksandroviç kendini toparladıktan sonra soğukkanlı, vedalaşıp çıktı.

XIII

Masadan kalkılınca Levin, Kiti'nin arkasından konuk salonuna gitmek istemişti. Ama ona böylesine açıktan açığa kur yapmasının Kiti'nin hoşuna gitmeyebileceğinden korkuyordu. Erkeklerin yanında kalmış, konuşmalara katılmaya başlamıştı. Ama o yana bakmadan, Kiti'nin her hareketini, her bakışını konuk salonunda nerede durduğunu hissediyordu.

İnsanlar için hep iyi şeyler düşünmek, hep herkesi sevmek üzere Kiti'ye verdiği sözü hemen, en küçük bir zorluk çekmeden uygulamaya başlamıştı. Söz dönmüş dolaşmış, köy cemaatlerine gelmişti. Pestsof bu kuruluşların, kolektif bir başlangıç dediği özel bir başlangıç olduğu kanısındaydı. Levin, Pestrof'un da, Rus cemaatlerinin önemini kendine özgü bir görüşle hem kabul eden hem etmeyen ağabeyinin de düşüncelerine katılmıyordu. Onları uzlaştırmak, aralarındaki anlaşmazlığı yumuşatmak için konuşuyordu onlarla yalnızca. Kendi söyledikleri hiç ilgilendirmiyordu onu. Onların söyledikleriyse hiç mi hiç ilgilendirmiyordu. Bir şey istiyordu yalnızca: Onların da herkesin de mutlu, neşeli olmasını. Önemli olan tek şeyin ne olduğunu biliyordu artık. Bu tek şey önce orada, konuk odasındaydı. Sonra yaklaşmış, kapının yanında durmuştu. Levin dönüp bakmadan, üzerine yönelmiş bir bakışla bir gülümsemenin sıcaklığını hissetti. Elinde olmadan döndü. Kiti kapının yanında Şçerbastski ile duruyor, ona bakıyordu.

Levin yanına gitti Kiti'nin.

— Piyanoya gidiyorsunuz sandım, dedi. Köyde bulamadığım, eksikliğini çektiğim bir bu işte, müzik, dedi.

Kiti, Levin'e bir gülümseme armağan ettikten sonra:

— Hayır, dedi. Sizi çağırmaya geliyorduk. İyi ki siz geldiniz, teşekkür ederim. Ne anlarlar şu tartışmadan, bilmem... Nasıl olsa biri öbürünün düşüncesinin doğru olduğunu kabul edecektir.

Levin:

— Evet, çok doğru, dedi. İnsan çoğu zaman, karşısındakinin neyi kanıtlamak istediğini bir türlü anlayamadığı için heyecanlı heyecanlı tartışır durur.

Levin, kafası en çok çalışan insanların tartışmalarında bile uzun çabalardan, bir sürü anlamlı sözden, saatlerce çene patlattıktan sonra tartışanların birbirine kanıtlamak için bunca zaman didindikleri şeyi çok eskiden beri, tartışmanın daha başında bildiklerini; ama ikisinin de başka şeyleri sevdiklerini, bu nedenle, tartışmada yenik düşmemek için sevdikleri şeyin adını söylemediklerini anladıklarını çok görmüştü. Bazen o da hissetmişti aynı şeyi. Tartışma sırasında dinlemişti karşısındakinin neyi sevdiğini. Ansızın o da sevmişti aynı şeyi. Hemen kabul etmişti bunu. Öne sürdüğü deliller de bir anda değersiz oluvermişlerdi. Ama bazen de bunun tersini hissetmişti: Sevdiği şeyin, deliller düşünüp bularak savunduğu şeyin ne olduğunu söylerdi. Bunu iyi, içten bir biçimde anlatabilirse karşısındaki hemen kabul ederdi onun söylediğini, onunla tartışmazdı artık. Şimdi de bunu anlatmak istemişti.

Kiti, Levin'in söylediklerini anlamaya çalışarak alnını kırıştırdı. Ama Levin anlatmaya başlar başlamaz onun neyi anlatmak istediğini anlamıştı.

— Anlıyorum, dedi. Kişinin neyi savunduğunu, neyi sevdiğini bilmesi gerekir, o zaman olasıdır...

Kiti, Levin'in pek kötü bir biçimde açıkladığı düşüncesini tam olarak anlamış, anlatmıştı. Levin sevinçle gülümsedi: Pestsof ile ağabeyi arasındaki karmakarışık o tartışmadan en çapraşık düşüncelerin hemen hiç konuşulmadan apaçık anlatılışına geçiş hoş, olağanüstü bir şeydi.

Şçerbatski uzaklaştı yanlarından. Kiti de hazır bekleyen oyun masasına gitti. Oturdu, eline tebeşiri alıp yeni yeşil çuhaya irili ufaklı daireler çizmeye başladı.

Kadınların özgürlüğü, çalışma alanları üzerine tartışma sürüyordu. Levin, Darya Aleksandrovna'nın, bir kızın bir aile yanında kendine iş bulabileceği görüşüne katılıyordu. Bu görüşü, hiçbir ailenin yardımcısız edemeyeceğini; zengin olsun fakir olsun, her ailenin paralı ya da akrabadan bir dadıya gereksinimi olduğunu söyleyerek savunuyordu.

Kiti, yüzü kızararak; ama içtenlik okunan bakışlarını Levin'in yüzüne daha bir cesaretle doğrultup:

— Hayır, dedi. Kız öyle bir durumda bırakılmış olabilir ki, gururundan bir şeyler yitirmeden bir ailenin yanına giremez. Oysa kendi...

Levin, onun ne demek istediğini o daha söylemeden anlamıştı.

— Oh, evet, dedi. Evet, evet, haklısınız, haklısınız!

Yemekte Pestrof'un, kadınların hakları üzerine söylediklerini Levin ancak şimdi, Kiti'nin yüreğinde gördüğü kızlık gururuyla küçük düşme korkusunu görünce anlamıştı. Onu sevdiği için de bu duyguyu olanca canlılığıyla gösteren delillerin tümünden vazgeçti.

Bir sessizlik oldu. Kiti tebeşirle masanın üzerine durmadan bir şeyler karalıyordu. Gözlerinde sakin bir parıltı vardı. Onun bu duygusunun etkisine kapılan Levin de giderek güçlenen bir mutluluk geriliminin ruhunu doldurduğunu hissediyordu.

Kiti:

— Ah, masanın üzerini karaladım, dedi.

Tebeşiri bıraktı, kalkmak istiyormuş gibi bir hareket yaptı. Levin, "Onsuz nasıl kalacağım?" diye geçirdi içinden dehşetle. Tebeşiri aldı, oturduğu sandalyeyi masaya yaklaştırdı.

— Durun, dedi. Hanidir bir şey sormak istiyordum size.

Kiti'nin, ürkek olsa bile, sevgi, içtenlik dolu gözlerinin içine bakıyordu.

— Buyrun sorun, dedi Kiti.

— İşte burada...

Masaya sözcüklerin baş harflerini yazdı: b, b, o, o, y, v, b, h, z, a, m, g, y, o, z, a, m? Bu harflerin anlamı şuydu: "Bana bunun olanaksız olduğu yanıtını verdiğinizde bu, hiçbir zaman anlamına mı geliyordu, yoksa o zaman anlamına mı?" Bu karışık ve uzun cümleyi Kiti'nin anlayıp anlamamasına bağlıymış gibi yüzüne bakıyordu.

Kiti ciddi ciddi baktı Levin'in yüzüne. Sonra, kırıştırdığı alnını eline dayayıp okumaya koyuldu. Arada bir başını kaldırıp bakışıyla, "Doğru mu okuyorum?" diye soruyormuş gibi Levin'e bakıyordu. Sonunda yüzü kızararak:

— Anladım, dedi.

Levin hiçbir zaman anlamına gelen h, z, harflerini göstererek:

— Bu ne demektir? diye sordu.

— Hiçbir zaman. Ama doğru değildir!

Levin hemen sildi yazdığını, tebeşiri Kiti'ye verip kalktı. Genç kız şöyle yazdı: o, z, b, t, y, v.

Doli, Aleksey Aleksandroviç ile konuşmasının verdiği üzüntüyü, Kiti ile Levin'i bu durumda görünce unutuvermişti. Kiti, elinde küçük bir tebeşir parçası, dudaklarında ürkek, mutlu bir gülümseme, aşağıdan yukarı Levin'e bakıyordu. Yakışıklı Levin de masanın üzerine eğilmiş, alev alev yanan gözleriyle bir masaya, bir Kiti'ye bakıyordu. Levin'in yüzü birden aydınlandı: Anlamıştı. Şu anlama geliyordu bu harfler: "O zaman başka türlü yanıt veremezdim."

Soru dolu, ürkek bakışını Kiti'nin yüzüne kaldırdı.

— Yalnızca o zaman mı?

Kiti gülümsedi.

— Evet.

— Ya şi... ya şimdi? diye sordu Levin.

— Okuyun öyleyse. İstediğim, hem de en çok istediğim şeyi yazacağım.

Kiti sözcüklerin baş harflerini yazdı gene: O, u, b. Bunun anlamı şöyleydi: "Olanları unutabilmenizi, bağışlamanızı."

Titreyen parmaklarıyla aldı tebeşiri Levin. Ortadan kırdı, şu sözcüklerin baş harflerini yazdı: "Benim unutacak, bağışlayacak bir şeyim yok. Her an sevdim sizi, seviyorum da."

Kiti, dudaklarında donup kalan gülümsemesiyle baktı Levin'in yüzüne:

— Anladım, diye fısıldadı.

Levin oturup uzun bir cümle daha yazdı. Kiti okudu yazdığını, doğru mu yanlış mı olduğunu sormadan tebeşiri aldı, hemen yanıt yazdı.

Levin, onun yazdığını uzun süre anlayamadı. İkide bir başını kaldırıp Kiti'nin yüzüne bakıyordu. Mutluluktan bir şey düşünemez olmuştu. Baş harfleri yazılı sözcükleri çıkaramıyordu bir türlü. Ama Kiti'nin mutluluktan pırıl pırıl, güzel gözlerinden bilmesi gereken şeyi anlamıştı. Sonra üç harf yazdı. Ama yazmayı daha bitirmemişti ki, kolunun üzerinden Kiti okumuştu yazdığını, cümlenin sonunu anlamış, yanıtını yazmıştı: Evet.

Yaşlı prens yanlarına geldi o sırada.

— Ne o, *secretaire'*cilik[71] mi oynuyorsunuz? Tiyatroya yetişmek niyetindeyseniz gidelim artık.

Levin kalktı, kapıya kadar geçirdi Kiti'yi.

Aralarında her şeyi konuşmuşlardı. Kiti, onu sevdiğini, annesiyle babasına Levin'in yarın sabah onlara geleceğini haber vereceğini söylemişti.

XIV

Levin yalnız kalınca büyük bir huzursuzluk doldurdu içini. Kiti'yi yeniden göreceği yaşamını onunkiyle bir daha ayrılmamak üzere birleştireceği devrisi sabaha dek olan zamanı bir an önce, çabucak yaşamış olmayı sabırsızlıkla istiyordu. Kiti'den ayrı geçireceği bu on dört saatten ölümden korkar gibi korkmaya başlamıştı. Yalnız kalmamak, zaman öldürmek için binleriyle olmak, konuşmak zorundaydı. Konuşmaktan en çok haz duyacağı insan Stepan Arkadyeviç'ti. Ama Stepan Arkadyeviç bir akşam toplantısına (kendi öyle söylemişti, aslında baleye gidiyordu) gitmişti. Levin mutlu olduğunu, onun sevdiğini, onun için yaptığını hiçbir zaman, ömrünün sonuna dek unutmayacağını söyleyebilmişti ona ancak. Stepan Arkadyeviç'in gülümseyerek bakışı Levin'e, onun bu duygusunu gerektiği gibi anladığını anlatmıştı.

Stepan Arkadyeviç, Levin'in elini içtenlikle, sevgiyle sıkarak:

— Ee, ölmek zamanı değil artık sanırım! demişti.

— Hayır, diye karşılık vermişti Levin.

Onu yolcu ederken Darya Aleksandrovna da Levin'i kutlar gibi:

— Kiti ile karşılaşmanıza çok sevindim, dedi. Eski dostlarının değerini bilmeli insan.

Darya Aleksandrovna'nın bu sözleri hiç hoşuna gitmedi Levin'in. Doli bunun ne denli yüce, onun için ulaşılmaz bir şey olduğunu anlayamazdı. Levin vedalaştı onlarla. Yalnız kalmamak için ağabeyinin peşine takıldı.

— Nereye gidiyorsun?

— Toplantıya.

— Ben de seninle gelsem olur mu?

Sergey İvanoviç gülümsedi.

— Niçin olmasın, hadi gidelim, dedi. Neyin var senin bu akşam?

Levin:

— Benim mi? dedi. Mutluyum! (Bindikleri arabanın penceresini indirirken ekledi:) Dokunmaz ya sana? Havasızlıktan boğulacağım yoksa.

Evet, mutluyum! Söyler misin, niçin evlenmedin sen şimdiye kadar?

Sergey İvanoviç gülümsedi:

— Sevindim buna, iyi bir kıza benziyor... diye başlamıştı.

Levin ağabeyinin kürkünün yakasını tutup haykırdı.

"İyi bir kız" deyimi son derece basitti, küçük düşürücüydü, onun duygularına çok ters düşüyordu.

Sergey İvanoviç neşeyle gülümsedi. Çok seyrek gülerdi böyle.

— Neyse, dedi. Buna çok sevindiğimi söyleyebilirim hiç olmazsa.

— Yarın söyleyebilirsin. Yarın, hepsi o kadar! Hiçbir şey, hiçbir şey, yalnızca sessizlik...[72]

Levin, ağabeyinin kürkünün yakasını bir kez daha kapadı.

— Seni çok seviyorum, diye ekledi. Evet, ne dedin, toplantıya gelebilir miyim ben de?

— Elbette.

Levin, dudaklarında hep o gülümsemesi:

— Bu akşam neden söz edeceksiniz? diye sordu.

Toplantıya geldiler. Levin, sekreterin tutanağı kekeleyerek, –besbelli, okuduğunu kendi de anlamadan– okuyuşunu dinliyordu. Ama sekreterin yüzünden, onun ne iyi yürekli, sevimli, değerli bir insan olduğunu görüyordu. Tutanağı okurken heyecanlanmasından, kızarıp bozarmasından belliydi bu. Sonra konuşmalar başladı. Birtakım ödeneklerin kesilmesi, birtakım boruların döşenmesi konusunu tartışıyorlardı. Sergey İvanoviç iki üyeyi iyice hırpaladı. Muzaffer bir tavırla uzun uzun bir şeyler anlattı. Öteki üye de, önündeki kâğıda bir şeyler yazdıktan sonra –önceleri ürkek– konuşmaya başladı. Giderek açılıp Sergey İvanoviç'e iğneli; ama kibar bir yanıt verdi. Daha sonra Sviyajski (o da oradaydı) güzel, soylu bir konuşma yaptı. Levin onları dinliyor; bu ödenek kelimesinin de, bu soruların da, bunların hiçbirinin gerçek olmadığını, üyelerin aslında birbirlerine hiç kızmadıklarını, hepsinin de iyi yürekli, soylu insanlar olduklarını, birbirleriyle çok iyi geçindiklerini düşünüyordu. Hiç kimseye engel oldukları yoktu. Hepsinin keyfi yerindeydi. Levin, bugün bu insanların hepsinin ruhunu okuyabildiğine, eskiden fark edemediği birtakım küçük

belirtilerden her birini gerçek yönleriyle tanıdığına, hepsinin de iyi insanlar olduğunu açık seçik görebildiğine şaşıyordu. Özellikle onu, Levin'i aşırı derecede seviyorlardı bugün. Onunla konuşmalarından, –tanımadıklarının bile– ona içtenlikle, sevgiyle bakışlarından belliydi bu.

Sergey İvanoviç:

— E, nasıl, hoşuna gitti mi? diye sordu.

— Hem de çok. Toplantılarınızın böylesine ilginç, güzel, hoş olduğunu sanmıyordum!

Sviyajski geldi Levin'in yanına. Evine çay içmeye davet etti onu. Levin, Sviyajski'yi eskiden niçin beğenmediğini, ondan ne beklediğini anlayamıyordu bir türlü, anımsayamıyordu. Kafası çalışan, çok iyi yürekli bir insandı.

— Seve seve geleceğim size çay içmeye, dedi.

Karısını, baldızını sordu Sviyajski'ye. Belleğinde Sviyajski'nin baldızı üzerine düşüncesiyle evlilik düşüncesi arasında bir bağıntı olduğu için tuhaf bir çağrışımla, mutluluğunu Sviyajski'nin karısıyla baldızından daha iyi hiç kimseye anlatamazmış gibi geldi ona. Onlarla görüşeceğine seviniyordu şimdi.

Sviyajski, Levin'e köydeki işlerini sordu. Her zamanki gibi, Avrupa'da bulunmamış bir şeyin bizde de bulunamayacağı görüşünü savunuyordu gene. Ama Levin'i hiç kızdırmıyordu bu şimdi. Tam tersine, Sviyajski'nin insanı şaşırtan bir yumuşakbaşlılık, bir incelikle haklı olduğunu söylemekten kaçındığını görüyordu. Sviyajski'nin karısıyla baldızı pek sevimliydiler. "Her şeyi biliyorlar, onun duygularına katılıyorlar; ama sırf kibarlıklarından bunu söylemiyorlar," diye düşünüyordu Levin. Çeşitli şeylerden söz ederek saatlerce oturdu onlarla. Ruhunu dolduran heyecanı vardı yalnızca aklında. Ev sahiplerinin canını sıktığını, uyku zamanlarının çoktan gelip geçtiğini fark etmiyordu. Sviyajski esneyerek antreye kadar geçirdi onu. Arkadaşının ruhsal durumuna şaşmıştı. Saat biri geçiyordu. Levin otele döndü. Geri kalan on saati, içindeki sabırsızlığıyla baş başa, nasıl geçireceği düşüncesi korkutuyordu onu. Uyumayan gece nöbetçisi uşak, mumları yaktı ona, çıkmak istedi. Ama Levin durdurdu onu. Levin'in şimdiye dek dikkatini çekmemiş bu uşak –Yegor'du adı– meğer çok zeki, iyi, en önemlisi de temiz yürekli bir insanmış!

— E, Yegor, gece uyumamak zor oluyor mu?

— Elden ne gelir efendim? Bizim işimiz de bu. Evlerde çalışmak daha rahattır; ama buranın da kazancı çok.

Yegor, bir aile babası olduğunu, üç oğluyla terzilik eden bir kızı olduğunu, kızını bir saraç dükkânında tezgâhtar olan bir gence vermek istediğini anlattı.

Levin bunun üzerine, bu konuda ne düşündüğünü anlattı, Yegor'a. Evlilikte en önemli olanın aşk olduğunu, sevdikten sonra insanın mutlu olacağını, çünkü mutluluğun insanın kendi içinde bulunduğunu söyledi.

Yegor dikkatle dinledi Levin'in anlattıklarını. Onun düşüncelerini bütünüyle anladığı belliydi. Ama onun söylediklerini doğrulamak amacıyla Levin'in hiç beklemediği şeylerden söz etti. İyi beylerin yanında çalışırken hoşnuttu her zaman beylerinden. Şimdiyse efendisi bir Fransız olmasına karşın çok hoşnuttu.

"Çok iyi bir insan bu," diye geçirdi içinden Levin.

— E, ya sen Yegor, evlenirken seviyor muydun karını?

— Sevmez olur muyum? dedi Yegor.

Levin, Yegor'un da heyecanlı olduğunu, duygularını Levin'e açmak istediğini hissetti.

Esnemenin insandan insana geçtiği gibi, Levin'in heyecanı da ona geçmiş olacak, gözlerinin içi parlıyordu.

— Benim yaşamım da pek tuhaftır, diye başladı. Ben daha küçükken...

Ama tam o anda zil sesi duyuldu. Yegor gitti, Levin yalnız kaldı. Stepan Arkadyeviç'in verdiği yemekte hemen hiçbir şey yememişti. Sviyajskilerde çay da içmemiş, getirilen yemekten de yememişti. Yemek düşünecek durumu yoktu şimdi. Bir önceki gece hiç uyuyamamıştı. Ama uykuyu da düşünemiyordu. Odası serindi; ama sıcaktan patlayacak gibi oluyordu. Pencerenin iki kanadını da açıp önündeki masanın üzerine oturdu. Karla örtülü bir damın ötesinde zincir oymalı bir haç, onun üstünde sarımtırak ışıklı Capelle yıldızıyla Arabacı takımyıldızı üçgeni görünüyordu. Levin kâh haça, kâh yıldıza bakıyor, düzenli bir akımla odaya dolan temiz, soğuk havayı içine çekiyor; düşteymiş gibi, belleğinde canlanan yüzleri, anıları izliyordu. Saat dörde doğru koridorda ayak sesleri duydu. Kapısını açıp

baktı. Kumarcı Myaskin kulüpten dönüyordu. Tanışıyordu onunla Levin. Yüzü asık, kaşları çatıktı Myaskin'in. Öksürüyordu. Levin, "Zavallı," diye geçirdi içinden. Bu adama duyduğu sevgiden, acımadan gözleri yaşarmıştı. Onunla konuşmak, onu avutmak istiyordu. Ama üzerinde bir gömlek olduğunu anımsayınca vazgeçti. Soğuk havayı gene ciğerlerine doldurmak, bu sessiz; ama onun için büyük anlamı olan görkemli haçı, ta yukarılardaki parlak sarı yıldızı seyretmek için pencerenin önündeki masanın üzerine oturdu gene. Saat altıdan sonra yer silicilerinin gürültüsü başladı. Bir kilisenin çan sesi duyuldu. Levin üşümeye başladığını ancak o zaman hissetti. Pencereyi kapadı, yıkandı, giyindi, sokağa çıktı.

XV

Sokaklarda kimsecikler yoktu henüz. Levin, Şçerbatskilerin evine gitti. Büyük kapı kapalıydı. Herkes uykudaydı. Otele geri döndü, odasına çıktı, kahve söyledi. Gündüzcü uşak –Yegor değişmişti– getirdi ona kahvesini. Levin konuşmak istedi onunla. Ama zilin sesi duyuldu gene, –uşağı çağırıyorlardı– gitti uşak. Levin kahvesini içmeyi denedi, ağzına bir parça ekmek koydu; ama ağzı ekmeği ne yapacağını bilmiyordu. Çıkardı ağzından ekmeği, paltosunu giyip sokağa çıktı gene. Şçerbatskilerin kapısına ikinci kez geldiğinde saat dokuzu geçiyordu. Ev halkı yeni kalkmıştı. Aşçı erzak almaya gidiyordu. En azından iki saat daha geçirmesi gerekiyordu Levin'in.

Bütün gece ve sabah kendinde değildi. Maddesel yaşamın koşullarının bütünüyle dışında hissediyordu kendini. Bütün gün bir şey yememiş, iki gece uyumamış, birkaç saat bir gömlekle soğukta oturmuştu; ama her zamankinden daha dinç, daha sağlıklı hissediyordu kendini. Bedeninden apayrı, bağımsız olduğunu da hissediyordu. Kaslarını zorlamadan yürüyor, her şeyi yapacak güçte hissediyordu kendini. Gerekirse uçabileceğine ya da şu evin duvarını bir omuzda yıkabileceğine kesin inancı vardı. Kalan iki saati doldurmak için sokaklarda dolaştı. İkide bir saatine bakıyor, çevresini seyrediyordu.

O sabah gördüklerini bir daha hiç görmedi ömründe. Özellikle, okula giden çocuklar, çatılardan uçarak kaldırıma inen kül rengi güvercinler, görünmeyen bir elin sergilediği, una bulanmış ekmekler çok duygulandırmıştı onu. Bu ekmekler, güvercinler, bu iki çocuk göksel yaratıklardı. Her şey bir anda olup bitmişti: Çocuk, güvercinin yanına koşmuş, gülümseyerek Levin'e bakmıştı. Güvercin kanatlarını çırpmış uçuşan kar taneciklerinin arasında, güneşte parlayarak havalanmıştı. Açık bir pencereden, fırından yeni çıkmış ekmek kokusu gelmiş, nar gibi kızarmış ekmekler dizilmişti sergiye. Bütün bunların hep bir arada öylesine olağanüstü bir güzelliği vardı ki, Levin gülümsedi, sevincinden ağlamaya başladı. Gazete Sokağı'yla Kislovka'dan dolanarak otele döndü gene, saatini önüne koyup on ikiyi beklemeye koyuldu. Yandaki odada makinelerden, bir dolandırıcılık olayından söz ediliyordu. Uykudan yeni uyanmış gibi

öksürüyorlardı. Saatin on ikiye yaklaştığının farkında değildiler. Saatin akrebi on ikiye iyice yaklaşmıştı. Levin dışarı çıktı. Arabacılar, besbelli, her şeyi biliyorlardı. Güleç, mutlu yüzlerle aldılar çevresini hemen, aralarında tartışarak hizmetine koştular. Levin, öteki arabacıları gücendirmemeye çalışarak, başka zaman da onlarla gideceğine söz verip tuttu birini, Şçerbatskilere çekmesini söyledi. Arabacıya, kaftanının dışına taşan güçlü, kırmızı, kalın ensesini saran gömleğinin beyaz yakalığı pek yakışmıştı. Arabacının kızağı yüksek, çok güzel, sağlamdı. Levin bindiği kızaklar içinde böylesine güzelini görmedi bir daha. At da pek bir iyiydi, koşmaya çalışıyor; ama olduğu yerde duruyordu sanki, gitmiyordu. Arabacı Şçerbatskilerin evini biliyordu. Müşterisine büyük bir saygıyla dirseklerini kaldırarak atı, "Hop," deyip merdivenin dibinde durdurdu. Şçerbatskilerin kapıcısı da biliyordu her şeyi yüzde yüz. Gözlerinin içindeki gülümseyişten de, şöyle demesinden de belliydi bu:

— Çoktandır gelmiyordunuz bize Konstantin Dmitriyeviç!

Kapıcı her şeyi bilmekle kalmıyordu yalnızca onu gördüğüne seviniyor, sevincini gizlemeye de çalışmıyordu. Levin onun yaşlılık okunan sevimli gözlerine bakınca, mutluluğunda yeni bir şey daha hissetmişti.

— Kalktılar mı?

— Buyrunuz.

Kapıcı, Levin'in şapkasını almak için döndüğünü görünce gülümseyerek:

— Burada kalsın efendim, dedi.

Bunun bir anlamı olmalıydı. Koşarak gelen uşak:

— Geldiğinizi kime haber vermemi emredersiniz? diye sordu.

Gerçi genç, yeni bir uşaktı bu, pek de züppeydi; ama çok iyi yürekli, temiz bir insan olduğu belliydi. Her şeyi de anlıyordu. Levin:

— Prensese... prense... küçük prensese, dedi.

Ev halkından ilk gördüğü Matmazel Linon oldu. Salondan geçiyordu. Bukleleri de, yüzü de pırıl pırıldı. Levin onunla konuşmaya yeni başlamıştı ki, kapının dışında bir giysi hışırtısı duyuldu. Matmazel Linon bir anda silindi Levin'in gözünden. Mutluluğunun yakınlığı korkulu bir sevinçle doldurmuştu içini. Matmazel Linon, Levin'i yalnız bırakıp hızlı adımlarla öteki kapıya yürümüştü. O dışarı çıkar çıkmaz yumuşacık, çabuk ayak

sesleri duyuldu parkede. Sonra Levin'in mutluluğu, dünyası, onun kendinden bile çok değer verdiği, öylesine uzun süre aradığı, özlediği şey ona uçarcasına yaklaşmaya başladı. Kiti yürümüyordu sanki, görünmez bir güç Levin'e yaklaştırıyordu onu...

Levin, yüreğini dolduran sevincin korkusu okunan aydınlık, içten bir çift göz görüyordu yalnızca. Bu bir çift göz, içindeki aşkın parlaklığıyla Levin'in gözlerini kamaştırarak yaklaştıkça yaklaşıyordu. Gelip Levin'in yanında durdu Kiti, dokundu ona. Elleri havaya kalktı, Levin'in omuzlarına indi.

Yapabileceği her şeyi yapmıştı Kiti: Koşarak gelmişti, ürkek; ama sevinçle iyice yaklaştı ona. Levin kucakladı onu, öpüşünü arayan dudaklarına bastırdı dudaklarını.

Kiti de uyumamıştı bütün gece. Sabahtan beri onu bekliyordu.

Annesiyle babası gençlerin kararını hemen onaylamışlar, kızlarının mutluluğuyla mutlu olmuşlardı. Kiti, Levin'i bekliyordu.

Mutluluklarını Levin'e o müjdelemek istiyordu. Onu yalnız karşılamaya hazırlanmıştı. Bu düşünce ona sevinç veriyordu. Ama aynı zamanda korkuyor, çekiniyor, o anda nasıl hareket edeceğini bilemiyordu. Levin'in ayak seslerini, sesini duymuş, Matmazel Linon'un gitmesini kapının dışında beklemişti. Gitmişti Matmazel Linon. Hiçbir şey düşünmeden, kendine hiçbir şey sormadan yaklaşmıştı Levin'e. Kollarına bırakmıştı kendini...

Levin'in elinden tutup:

— Anneme gidelim! dedi.

Levin uzun süre bir şey söylemedi. Bunun nedeni, duygularının yüceliğini sözcüklerle bozmak korkusu olduğu kadar, bir şey söylemeye kalkıştığı zaman mutluluk gözyaşlarının boşanacağını hissetmesiydi. Kiti'nin elini dudaklarına götürüp öptü. Neden sonra boğuk bir sesle:

— Sahi gerçek mi bu? dedi. Senin beni sevdiğine inanmıyorum !

Kiti, Levin'in ona, "sen" demesine, bir de ona bakışındaki ürkekliğe gülümsedi. Tane tane konuşarak, anlamlı:

— Evet, dedi. Öylesine mutluyum ki!

Levin'in elini bırakmadan konuk odasına götürdü onu. Onları görünce sık sık solumaya başladı prenses. Hemen ağlamaya başladı. Sonra gülümsedi.

Levin'in hiç beklemediği bir canlılıkla koşarak geldi yanlarına, Levin'in başını kollarının arasına alıp alnından öptü. Yanaklarını gözyaşlarıyla ıslattı.

— Her şey bitti artık! Çok mutluyum. Sev kızımı. Çok mutluyum... Kiti!

Yaşlı prens ilgisiz görünmeye çalışarak (ama gözlerinin nemli olduğunu fark etmişti Levin):

— Çabuk bitirmişsiniz işi, dedi.

Levin'i kolundan tutup kendine çekti.

— Çoktan beri bunu istiyordum, diye ekledi. Her zaman tek istediğim buydu. Şu aklı havalarda kızın o zaman saçma...

Kiti, babasının ağzını kapadı eliyle:

— Babacığım! diye haykırdı.

Yaşlı prens:

— Peki, peki, bir şey söylemeyeceğim! dedi. Çok sevindim buna, çok... se... Ah, ne aptalım...

Kiti'yi kucakladı. Yüzünü, elini öptü. Sonra bir kez daha öptü yüzünü. Haç çıkararak kutsadı onu.

Kiti'nin, babasının etli elini öylesine sevgiyle uzun uzun öpüşünü görünce, eskiden ona yabancı olan yaşlı prense karşı Levin'in içine yepyeni bir sevgi dolmuştu.

XVI

Prenses hiç konuşmadan koltukta oturuyor, gülümsüyordu. Prens de yanına oturdu. Kiti babasının elini hâlâ bırakmamış, onun koltuğunun yanında ayakta duruyordu. Hepsi susuyordu.

Her şeyin adını önce prenses koydu. Duygularını, düşüncelerini önce o, günlük sorular olarak attı ortaya. Bu ilk anda herkese aynı ölçüde tuhaf, acı verici gelmişti.

— Ne zaman? Söz kesme duasının yapılması, durumun açıklanması gerek. Peki düğün ne zaman olacak? Bu konuda sen ne düşünüyorsun Aleksandr?

Yaşlı prens Levin'i gösterdi.

— Ona sor, dedi. Burada karar verecek olan odur.

Levin, kulaklarına kadar kızararak:

— Ne zaman mı? dedi. Yarın. Bana sorarsanız, söz kesme duasını hemen bugün yapın, yarın da düğün olsun.

— Bırak deliliği mon cher.

— Öyleyse bir hafta sonra.

— Gerçekten deli bu!

— Peki, ama neden?

Prenses, Levin'in bu aceleciliğine sevinçle gülümseyerek:

— İnsaf! dedi. Çeyiz ne olacak?

Levin dehşetle, "Çeyiz de, o bir sürü iş de, söz kesme duası da, öteki şeyler de bozabilir mi benim mutluluğumu? diye geçirdi içinden. Hayır, hiçbir şey bozamaz! (Kiti'ye baktı, çeyiz işinin onu hiç gücendirmediğini gördü.) Demek gerekli bir şey bu." Özür diledikten sonra:

— Bu konuda bir şey bilmiyorum, dedi. İstediğimi söyledim yalnızca.

— Neyse, biz düşünürüz. Şimdi söz kesme duasını yapar, durumu açıklarız. Burası böyle.

Prenses kocasına yaklaştı, öptü onu, gitmek istedi. Prens tuttu onu, kucakladı, genç bir âşık gibi birkaç kez sevgiyle gülümseyerek öptü. İhtiyarlar bir an şaşırmışlardı besbelli. Onlar mı birbirine yeniden âşık olmuşlardı, yoksa âşık olan kızları mıydı, iyice bilmiyorlardı. Prensle prenses çıkınca Levin nişanlısının yanına gitti, elinden tuttu. Kendini toparlamıştı artık, konuşabilirdi. Söyleyecek çok şeyi de vardı Kiti'ye. Ama söylenmesi gerekenden bambaşka şeyler söyledi.

— Nasıl biliyordum böyle olacağını! Hiçbir zaman umutlanmadım; ama hep bir inanç vardı içimde. Bunun alınyazımız, kaderimiz olduğuna inanıyorum.

— Ya ben? dedi Kiti. O zaman bile... (Bir an sustu, kararlı, içten bakışlarını Levin'in yüzüne doğrultarak sürdürdü konuşmasını.) Mutluluğumu teptiğim zaman bile inanıyordum buna. Her zaman sizi sevdim. Kapılmıştım işte. Şunu söylemeliyim ki... Unutabilecek misiniz bunu?

— Böylesi daha iyi oldu belki. Benim çok şeyimi bağışlamalısınız. Size anlatmak zorundayım.

Levin'in Kiti'ye söylemeye karar verdiği şeylerden biriydi bu. Ta başta iki şeyi açıklamaya kararlıydı ona: Onun kadar temiz bir insan olmadığını, bir de Tanrı'ya inanmadığını. Çok güç bir şeydi bu; ama bu iki şeyi Kiti'ye söylemek zorunda olduğuna inanıyordu.

— Hayır, şimdi değil, sonra! dedi.

— Pekâlâ, sonra; ama kesin söyleyeceksiniz. Hiçbir şeyden korkmuyorum. Her şeyi bilmektir benim için gerekli olan. Şimdi bitti artık.

Levin tamamladı Kiti'nin sözünü:

— Nasılsam beni öyle kabul ettiğiniz, vazgeçemeyeceğiniz anlamında mı bitti? Evet mi?

— Evet, evet.

Konuşmaları, sevgili öğrencisini –yapmacık olsa bile kibarca gülümseyerek– kutlamaya gelen Matmazel Linon'un içeri girmesiyle kesildi. O daha çıkmamıştı ki, hizmetçiler kutlamaya geldiler. Sonra akrabalar sökün etti. Düğünün devrisi gününe dek Levin'in kurtulamadığı o mutlu karışıklık başladı... Levin için rahatsız edici bir durumdu bu. Canı sıkılıyordu. Ama mutluluk gerilimi yükselerek sürüyordu. Kendisinden çok

şeyin istendiğini hissediyordu sürekli. Bilmediği şeyleri istiyorlardı ondan. Ama söylenen her şeyi yapıyor, bu da onu mutlu ediyordu. Onun nişanlılığının öteki nişanlılıklara hiç benzemeyeceğini, alışılmış nişanlılık koşullarının onun büyük mutluluğunu bozacağını sanıyordu. Ama sonunda öyle oldu ki, başkalarının yaptığını yaptı o da; ama bu, onun mutluluğunu daha da artırdı, yüceltti, eşsiz bir mutluluk yaptı.

Matmazel Linon:

— Şimdi şekerleme yiyeceğiz, diyordu.

Levin şekerleme almaya koşuyordu.

Sviyajski:

— Doğrusu çok sevindim. Çiçeği Fomin'e yaptırmanızı salık veririm, demişti.

— Çiçek mi yaptırmak gerek? diye sormuştu Levin.

Doğru Fomin'e gitmişti.

Ağabeyi bir yerden borç para alması gerektiğini, çünkü birçok masrafın çıkacağını, armağanlar alacağını söylemişti.

— Armağan mı? demişti Levin.

Fulde'nin yanında almıştı soluğu.

Şekercide de, Fomin'de de, Fulde'de de onu beklediklerini, sevinçle karşıladıklarını, onun mutluluğunun onlara –bu son günlerde karşılaştığı herkese olduğu gibi– kıvanç verdiğini görüyordu. Olağanüstü olan da şuydu: Herkes sevmekle kalmıyordu onu, eskiden ona karşı soğuk, ilgisiz olan kimseler bile hayranlıkla boyun eğiyorlardı her dediğine, duygusuna saygı duyuyor, –nişanlısı her türlü kusursuzluğun üstünde olduğu için– dünyanın en mutlu insanının o olduğu görüşünü paylaşıyorlardı. Kiti de aynı şeyleri hissediyordu. Kontes Nordston, gönlünün Kiti için daha iyi bir kısmet istediğini çıtlatacak kadar ileri gidince Kiti öylesine sinirlenmiş, dünyada Levin'den daha iyi bir insanın olamayacağını öylesine kesinlikle kanıtlamıştı ki ona, Kontes Nordston bunu onaylamak zorunda kalmıştı. Kiti'nin yanında Levin'e hayranlıkla bakarak gülümsüyordu artık.

Levin'in Kiti'ye söz verdiği açıklama o günlerin üzüntülü tek olayıydı. Levin yaşlı prense akıl danışıp ondan izin aldıktan sonra, ona acı veren şeyin yazılı olduğu günlüğünü Kiti'ye verdi. Bu günlüğü zamanında,

gelecekteki nişanlısını göz önünde bulundurarak tutmuştu. İki şey acı veriyordu ona: Geçmişinin temiz olmayışıyla, Tanrı'ya inanmaması. Onun bu itirafı Kiti'yi pek etkilememişti. Dinine bağlıydı Kiti, dinin gerçeklerinden hiçbir zaman kuşku duymamıştı; ama Levin'in dışta kalan dinsizliği ona hiç mi hiç dokunmamıştı. Sevgiyle bütün ruhunu öğrenmişti Levin'in, bulmak istediği şeyi de bulmuştu orada. Ama bu çeşit bir ruhsal duruma dinsizlik denirmiş, bu ilgilendirmiyordu onu. Levin'in öteki itirafı acı acı ağlattı Kiti'yi.

Günlüğünü Kiti'ye vermek için az cenkleşmemişti kendi kendiyle Levin. Kiti ile arasında gizli hiçbir şeyin kalmayacağını, kalmaması gerektiğini bildiği için günlüğünü vermesinin gerektiğine karar vermişti. Ama bunun Kiti'yi nasıl etkileyeceğini hiç düşünmemiş, kendini onun yerine koymamıştı. Ancak o akşam, tiyatroya gidecekleri akşam, Şçerbatskilerin evine gelip de Kiti'nin odasına girdiğinde onun, kendisinin neden olduğu o onmaz acının okunduğu, ağlamaktan şişmiş, sevimli yüzünü görünce onun yüz kızartıcı geçmişiyle Kiti'nin gökmavisi temizliğini birbirinden ayıran o derin uçurumu anladı, yaptığı ona dehşet verdi.

Kiti, önünde, masanın üstünde duran defteri iterek:

— Alın, alın şu korkunç şeyleri! dedi. Niçin verdiniz bunları bana? (Levin'in umutsuzluk okunan yüzüne bakınca acıdı ona.) Hayır, aslında böylesi daha iyi oldu... Ama korkunç bir şey bu, korkunç!

Levin başını önüne eğdi, bir şey söylemedi. Konuşmuyordu. Neden sonra:

— Bağışlamayacaksınız beni, diye fısıldadı.

— Hayır, bağışladım. Ama korkunç bir şey bu!

Ama Levin'in mutluluğu öylesine büyüktü ki, bu itiraf bozmamıştı bu mutluluğu, yalnızca bir çeşni katmıştı ona. Kiti bağışlamıştı Levin'i. Ama o günden sonra Levin kendini daha az değer görmeye başlamıştı Kiti'ye. Ruhsal yönden onun önünde daha eğilmeye, hakkı olmayan mutluluğunu gözünde daha yüceltmeye başlamıştı.

XVII

Aleksey Aleksandroviç yemekte ve yemekten sonra konuşulanların izlenimlerini elinde olmadan belleğinden geçirerek yalnız odasına dönüyordu. Darya Aleksandrovna'nın, karısını bağışlaması üzerine söyledikleri canını sıkıyordu. Hıristiyanlık yasalarının bu durumda uygulanıp uygulanamayacağı sorunuysa, öyle ayaküstü konuşulamayacak kadar önemli bir sorundu. Hem Aleksey Aleksandroviç bu sorunu olumsuz biçimde çözümleyeli çok oluyordu. Konuşulanların içinde en çok iyi yürekli Turovtsin budalasının sözleri yer etmişti belleğinde: Erkekçe davranmış, düelloya çağırıp öldürmüş. Herkesin bu görüşe katıldığı belliydi. Ama nezaketinden hiç kimse açığa vurmamıştı düşüncesini.

Aleksey Aleksandroviç "Zaten bitmiştir bu iş, düşünecek bir şey yok." diye mırıldandı. Sonra, çıkacağı yolculuğu, denetleme işlerini düşünerek odasına girdi. Arkasından gelen kapıcıya uşağının nerede olduğunu sordu. Kapıcı, uşağın biraz önce çıktığını söyledi. Aleksey Aleksandroviç çay istedi, masaya oturdu, *Frum'*u[73] çıkarıp gezisinde izleyeceği yolu incelemeye koyuldu.

Dönen uşak odaya girerken:

— İki telgrafınız var efendim, dedi. Çok afedersiniz, yeni çıkmıştım.

Aleksey Aleksandroviç telgrafları açtı. Birinci telgrafta, Karenin'in atanmak istediği göreve Stremof'un atandığı haberi vardı. Aleksey Aleksandroviç yere fırlattı telgrafı. Yüzü kıpkırmızı olmuştu. Kalkıp odanın içinde dolaşmaya başladı. *"Ques vult perdere demantat"*[74] diye mırıldandı kendi kendine. Quos derken Stremof'u bu göreve atayanları anlatıyordu. Ona dokunan, bu göreve kendisinin atanmamış olması, onu es geçmeleri değildi. Şu geveze, laf ebesi Stremof'un bu göreve herkesten daha az değer olduğunu nasıl olup da göremediklerine ermiyordu aklı. Buna şaşıyordu. Bu atamayla onların kendi kendilerini, prestijlerini yok ettiklerini nasıl görememişlerdi!

İkinci telgrafı açarken sinirli sinirli "Bu da öteki gibi bir şeydir," diye söylendi. Telgraf karısındandı. Gözüne ilk çarpan, alttaki, mavi kalemle yazılmış "Anna" olmuştu. Okudu: *"Ölüyorum, yalvarırım hemen gelin. Beni*

bağışlarsanız daha rahat öleceğim." Aleksey Aleksandroviç'in dudaklarında küçümser bir gülümseme belirdi. Telgrafı yere attı. Bunun bir oyun, kurnazca düzenlenmiş bir numara olduğundan kuşkusu yoktu.

"Başvurmamak için bir an kararsızlığa kapılacağı oyun yoktur onun. Her şey beklenir ondan. Doğum yapacak. Gebeliğin verdiği rahatsızlık olsa gerek. Ama amaçları nedir acaba? Çocuğu benim üzerime yazdırıp onurumu bir paralık etmek, boşanmayı engellemek mi? Ama söylenen bir şey var telgrafta: "Ölüyorum..." Aleksey Aleksandroviç bir kez daha okudu telgrafı. Orada yazılanların açık anlamı birden şaşırttı onu. "Ya doğruysa?" diye geçirdi içinden. "Ya ölüme yakın olduğu, acı çektiği şu anda pişmanlık duyduğu gerçekse? Ben bunu bir oyun sanıp gitmiyorsam? Yalnızca gaddarlık olmaz bu, herkes beni suçlar sonra. Ama aptallık olacak bu yaptığım." Uşağa:

— Pyotr, dedi. Bir araba çevir. Petersburg'a dönüyorum.

Petersburg'a gitmeye, karısını görmeye karar vermişti. Anna'nın hastalığı numaraysa hiçbir şey söylemeden dönecekti. Anna'yı ölüm döşeğinde bulur, ölmeden önce onu görmek istediğini anlarsa bağışlayacaktı onu. Geç kalırsa, ona karşı son ödevini yerine getirecekti.

Yol boyunca ne yapması gerektiğini düşündü.

Aleksey Aleksandroviç, bütün gece süren tren yolculuğunun verdiği yorgunluk, pislik duygusuyla sabah sisi çökmüş tenha Neski Caddesi'nden faytonla onu nelerin beklediğini düşünmeden, önüne bakarak geçiyordu. Olacakları düşünmemek elinde değildi aslında. Çünkü, karısının ölümüyle içinde bulunduğu durumun güçlüklerinin hepsinin bir anda ortadan kalkacağı düşüncesini içinden kovamıyordu. Ekmekçiler, kapalı dükkânlar, gece arabacıları, kaldırımları süpüren kapıcılar bir bir kayıp geçiyordu gözlerinin önünden. Aleksey Aleksandroviç onu bekleyen, –istemeye cesaret edemediği; ama gene de istediği– şeyin düşüncesini içinde boğmaya çalışarak bakıyordu bütün bunlara. Bindiği fayton eve yaklaştı. Arabacısı uyuyan bir kupa arabasıyla kiralık bir fayton duruyordu merdivenin dibinde. Merdiveni çıkarken –beyninin en uzak köşesinden çekip çıkarmış gibi– bir karar almıştı Aleksey Aleksandroviç. Şöyleydi bu karar: "Bir oyunsa, umursamaz bir küçümsemeyle dönüp gideceğim. Doğruysa, gerektiği gibi davranacağım."

Kapıcı, Aleksey Aleksandroviç daha zili çalmadan açmıştı kapıyı. Kapıcı Petrof'un, öteki adıyla Kapitoniç'in sırtında eski ceketiyle, ayağında terlikleriyle, kravatsız gömleğiyle tuhaf bir görünüşü vardı.

— Hanımefendi nasıl?

— Dün kurtuldular.

Aleksey Aleksandroviç bir an durdu. Yüzü bembeyaz olmuştu. Karısının ölmesini ne çok istediğini ancak şimdi anlamıştı.

— Ya sağlığı nasıl?

Korney, üzerinde sabah önlüğü, koşarak indi merdiveni.

— Çok kötü, dedi. Dün birkaç doktor toplanmıştı başında. Şimdi de içeride doktor.

Aleksey Aleksandroviç:

— Eşyaları al, dedi.

Ölüm umudunun hâlâ olduğu haberi biraz rahatlatmıştı onu. Antreye girdi. Askıda bir subay kaputu vardı. Aleksey Aleksandroviç kaputu gördü.

— Kim var? diye sordu.

— Doktor, ebe, bir de Kont Vronski.

Aleksey Aleksandroviç yürüdü.

Konuk salonunda kimse yoktu. Aleksey Aleksandroviç'in ayak sesine Anna'nın odasından mor kurdeleli beresiyle ebe çıktı.

Aleksey Aleksandroviç'in yanına geldi. Ölümün yakınlığının verdiği bir senli benlilikle elinden tuttu, onu yatak odasına doğru götürürken:

— Geldiğiniz için Tanrı'ya şükürler olsun! dedi. Hep siz varsınız dilinde, hep siz.

Doktorun emreder sesi duyuldu yatak odasından:

— Çabuk buzu getirin!

Aleksey Aleksandroviç karısının odasına girdi. Anna'nın masasında oturan, elleriyle yüzünü kapamış Vronski doktorun sesini duyunca birden fırladı yerinden, yüzünden çekti ellerini, Aleksey Aleksandroviç'i gördü. Anna'nın kocasını birden karşısında görünce öylesine şaşırdı ki, yeniden

oturdu, bir yerlere girmek, kaybolmak istiyormuş gibi başını omuzlarının arasına çekti. Toparlamaya çalıştı kendini, ayağa kalktı.

— Ölüyor, dedi. Doktorlar umut olmadığını söylediler. Her şeyimle emrinizdeyim; ama izin verin burada kalayım... ama emrinizdeyim gene... ben...

Vronski'nin gözyaşlarını görünce, başkalarının acısını gördüğünde duyduğu o sinir bozukluğunu duydu gene Aleksey Aleksandroviç. Başını çevirip –Vronski'yi sonuna dek dinlemeden– çabuk adımlarla kapıya yürüdü. Yatak odasından bir şeyler söyleyen Anna'nın sesi duyuluyordu. Sesi neşeli, canlı, berraktı. Aleksey Aleksandroviç yatak odasına girdi, karyolanın yanına gitti. Yüzü ona dönük yatıyordu Anna. Yanakları kıpkırmızıydı. Gözleri parlıyordu. Bluzunun kol ağızlarından çıkmış küçük, beyaz elleriyle yorganın ucuyla oynuyordu. Görünüşte yalnızca sağlıklı, dinç değil, çok neşeliydi de. Çabuk çabuk konuşuyordu. Çın çın ötüyordu sesi. Konuşması düzgün, alımlıydı.

— Çünkü Aleksey –Aleksey Aleksandroviç'ten söz ediyorum– (İkisinin de Aleksey olması ne tuhaf, korkunç bir alınyazısı değil mi?) Evet, çünkü kırmazdı beni Aleksey. Ben unuturdum her şeyi, o bağışlardı... Peki, ama nerede kaldı, niçin gelmiyor? İyi yüreklidir o, ne kadar iyi yürekli olduğunun da farkında değildir. Öf! Tanrım, ne korkunç bir sıkıntı bu! Su verin bana çabuk! Oh, ona, küçük kızıma zararı dokunur bunun! Eh, pekâlâ, öyleyse sütanne tutun ona. Olsun bakalım, kabul ediyorum, böylesi daha bile iyi. Aleksey gelecek, onu görünce üzülecek. Sütanneye verin onu.

Ebe, Anna'nın dikkatini Aleksey Aleksandroviç'e çekmeye çalıştı:

— Anna Arkadyevna, dedi. Geldi kocanız, işte burada.

Anna kocasını görmeden sürdürüyordu konuşmasını:

— Ah, ne saçma! Verin onu bana, verin kızımı bana! Daha gelmedi Aleksey. Onu tanımadığınız, ne iyi bir insan olduğunu bilmediğiniz için söylüyorsunuz beni bağışlamayacağını. Onun nasıl bir insan olduğunu hiç kimse bilmez. Yalnız ben bilirim. Bu da ağır gelmeye başladı bana. Onun gözlerini tanımak gerek. Seryoja'nın gözleri de tıpkı onunkiler gibidir. Seryoja'ya öğlen yemeği verdiniz mi? Bilirim zaten, her şeyi unuturlar. Aleksey olsaydı unutmazdı. Seryoja'yı köşedeki odaya geçirmeli. Mariette'ye de onun yanında yatmasını söylemeli.

Birden büzüldü yattığı yerde. Bir yumruğun başına inmesini bekliyormuş, korunmak istiyormuş gibi kolunu korkuyla kaldırdı. Kocasını görmüştü.

— Hayır, hayır! demeye başladı. Ondan korkmuyorum. Ölümden korkmuyorum. Aleksey, yanıma gel. Zamanım çok az kaldığı, ölümüm yaklaştığı için acele ediyorum. Birazdan ateşim çıkacak, kendimi kaybedeceğim, hiçbir şeyi anlamayacağım artık. Şimdi anlıyorum, hem her şeyi anlıyor, her şeyi görüyorum.

Aleksey Aleksandroviç'in buruşturduğu yüzünü derin bir acı kapladı. Karısının elini tuttu, bir şey söylemek istedi; ama söyleyemedi. Alt dudağı titriyordu. Ama o heyecanını yenmeye çalışıyordu hâlâ, arada bir karısının yüzüne bakıyordu. Hep Anna'nın gözlerini görüyordu. Bu gözler ona, o güne dek görmediği içten, hayranlık dolu bir şefkatle bakıyorlardı.

— Dur bir dakika, bilmiyorsun... Durun, durun... (Düşüncelerini toparlamaya çalışıyormuş gibi sustu Anna.) Evet... evet, evet. Bak ne söylemek istiyordum sana. Şaşırma. Ben eski Anna'yım hep... Ama içimde başka biri var, korkuyorum ondan, onu sevdi içimdeki... senden nefret etmek istedim; ama eski Anna'yı unutmadım. Ben değilim o. Şimdi gerçek Anna'yım. Ölüyorum artık, biliyorum bunu, ona sor istersen. O ağırlıkları kollarımda, bacaklarımda şimdi de hissediyorum. Parmaklarım ne kocaman olmuş! Ama çok geçmeden bitecek her şey... İstediğim tek şey var: Bağışla beni! Bağışla! Çok kötü bir kadınım ben; ama dadım söyledi, o kutsal çilekeş kadın –adı neydi?– benden kötüymüş. Ben de Roma'ya gideceğim. Orada insanın inzivaya çekileceği manastırlar var. Hiç kimseye bir zararım dokunmaz orada. Yalnız Seryoja ile kızımı alacağım yanıma... Hayır, bağışlayamazsın sen beni! Biliyorum, bağışlanacak cinsten değil suçum! Hayır, hayır, fazlasıyla iyisin sen!

Bir eliyle tutuyordu Aleksey Aleksandroviç'i, ötekiyle itiyordu.

Aleksey Aleksandroviç'in sinir bozukluğu gittikçe artarak şimdi öyle bir noktaya gelmişti ki, sinir bozukluğunu yenmeye çalışmayı bırakmıştı artık. Sinir bozukluğu saydığı şeyin aslında, ona şimdiye dek tatmadığı bir mutluluğu tattıran çok hoş bir ruhsal durum olduğunu hissetmişti birden. Ona düşmanlarını sevmesini, bağışlamasını, ömrünce ayrılmak istemediği Hıristiyanlık yasasının buyurduğunu düşünmüyordu şimdi. Düşmanlarına karşı mutlu bir sevgi, bağışlama duygusu ruhunu doldurmuştu. Yere diz

çökmüş, başını Anna'nın, karyoladan sarkan –sıcaklığı bluzunun altından bile yüzüne akan– koluna dayamış, çocuk gibi hüngür hüngür ağlıyordu. Anna onun tepesi açık başını koluyla sardı, kendine çekti, gözlerini meydan okur bir gururla yukarı kaldırdı.

— İşte o, biliyordum geleceğini! Elveda artık hepinize, elveda! Gene geldiler, niçin gitmezler? Alsanıza şu kürkleri üzerimden!

Doktor kollarını çekti Anna'nın. Dikkatle yastığa koydu başını, omuzlarına kadar üstünü örttü. Hiç karşı koymadan sırtüstü yattı Anna, ışıl ışıl gözlerini tavana dikti.

— Şunu unutma, senin beni bağışlamanı istiyordum yalnızca, istediğim başka bir şey yok... (Kapıda dikilen Vronski'ye döndü.) Niçin girmiyor o? Gel, gel içeri! Elini uzat ona.

Vronski karyolanın yanına geldi, Anna'yı görünce ellerini yüzüne kapadı gene. Anna:

— Aç yüzünü, ona bak, dedi. Kutsal bir insandır o. Hadi aç diyorum! (Öfkeyle yükseltmişti sesini) Aç! Aleksey, indir şunun ellerini! Yüzünü görmek istiyorum.

Aleksey Aleksandroviç Vronski'nin ellerini tuttu, utanç duygusuyla acının korkunç bir biçime soktuğu yüzünden indirdi.

— Elini uzat ona, bağışla onu.

Aleksey Aleksandroviç, yanaklarından yuvarlanan gözyaşlarını tutmaya çalışmadan uzattı elini. Anna:

— Tanrıya şükürler olsun, Tanrı'ya şükürler olsun, diye başladı, her şey hazır artık. Yalnız, bacaklarımı biraz uzatmam gerek. Hah işte şöyle, çok güzel. (Duvar kâğıtlarına baktı.) Ne zevksiz yapılmış şu çiçekler. Menekşeye benzeyen yanları yok. Tanrım, Tanrım! Ne zaman bitecek bu? Morfin yapın bana. Doktor! Morfin yapın. Oh Tanrım, Tanrım!

Yatağın içinde kıvranmaya başladı.

* * *

Aile doktoru da, öteki doktorlar da Anna'nın hastalığının, yüzde doksan dokuz ölümle sonuçlanan lohusa humması olduğunu söylüyorlardı. Bütün gün ateşler içinde yandı Anna, sayıkladı, zaman zaman kaybetti kendini. Gece yarısına doğru baygın yatıyordu. Nabzı belli belirsiz atıyordu.

Her an ölmesini bekliyorlardı.

Vronski gitmişti. Ama sabah erkenden durumu öğrenmek için geldi. Aleksey Aleksandroviç antrede karşıladı onu. "Kalın, belki görmek ister sizi," dedi. Karısının çalışma odasına kendi götürdü onu. Anna sabaha doğru gene heyecanlanmış, canlanmış, durmadan düşüncelerini söylemeye, konuşmaya başlamıştı: sonunda gene kaybetti kendini. Üçüncü gün de aynıydı durum. Doktorlar umut olduğunu söylüyorlardı artık. O gün Aleksey Aleksandroviç, Vronski'nin oturduğu çalışma odasına girdi, kapıyı kapayıp geçti, Vronski'nin karşısına oturdu.

Her şeyi açık açık konuşma zamanının geldiğini hisseden Vronski:

— Aleksey Aleksandroviç, dedi. Konuşacak, bir şey düşünecek durumda değilim şu anda. Bağışlayın beni. Acınız ne denli büyük olursa olsun, inanın, benimki kadar büyük değildir.

Kalkmak istedi; ama Aleksey Aleksandroviç elinden tuttu.

— Beni dinlemenizi rica ediyorum, dedi. Dinlemeniz gerekiyor. Beni yanlış anlamamanız için davranışlarıma şimdiye dek yön veren, şimdiden sonra da verecek duygularımı anlatmalıyım size. Boşanmaya karar verdiğimi, bunun için başvurduğumu biliyorsunuz. Böyle bir işe girişirken kararsızlık içinde kıvrandığımı, acı çektiğimi gizlemeyeceğim sizden. Ondan ve sizden öç almak istediğimi de gizlemeyeceğim. Telgrafı alınca gene bu duyguyla geldim buraya. Hatta dahasını söyleyeyim: Onun ölmesini istiyordum. Ama... (Bu duygusunu Vronski'ye açsın mı, açmasın mı, bir an düşündü.) Ama görünce bağışladım onu. Bağışlamanın verdiği mutluluk görevimi anımsattı bana. Bütünüyle bağışladım. Öteki yanağımı da uzatmak, ceketimi alana gömleğimi de vermek istiyorum. Tanrı'ya yalnızca, bağışlamanın verdiği mutluluğu benden esirgememesi için yalvarıyorum.

Gözleri dolu doluydu. Bu gözlerin sakin, aydınlık bakışı şaşırttı Vronski'yi. Aleksey Aleksandroviç sürdürüyordu konuşmasını:

— Durumum bu benim. Çamura bulayabilir, sosyeteye rezil edebilirsiniz beni. Gene de bırakmayacağım onu. Size de en küçük bir sitemli söz söylemeyeceğim. Görevim kesin çizgilerle açıktır benim için: Onun yanında olmalıyım. Olacağım da. Sizi görmek isterse haber vereceğim size; ama şimdi gitseniz iyi edersiniz sanırım.

Ayağa kalktı Aleksey Aleksandroviç, hıçkırıklar sözünü kesmişti. Vronski de kalkmış, iyice doğrulmadan, öne eğik durumda, kaşlarının altından Aleksey Aleksandroviç'e bakıyordu. Aleksey Aleksandroviç'in duygularını anlayamamıştı. Ama bunun yüce, hatta onun dünya görüşünde bir insanın erişemeyeceği bir şey olduğunu sezinliyordu.

XVIII

Vronski, Aleksey Aleksandroviç ile konuştuktan sonra çıktı. Kareninlerin evinin önündeki taş merdivenin başında durdu. Nerede olduğunu, nereye gideceğini güçlükle anımsadı. Kendini utanç verici bir duruma düşmüş, suçlu, bu küçüklükten kurtulma olanağından yoksun hissediyordu. Şimdiye dek öylesine gururlu, rahat yürüdüğü yoldan çıkarılıp atılmış hissediyordu kendini. Yaşamının, öylesine sağlam görünen alışkanlıklarının, yasalarının uydurma, uygulanamaz oldukları anlaşılmıştı ansızın. Şimdiye dek zavallı olan bir yaratığı, mutluluğunun rastgele, biraz da gülünç engeli olan bu aldatılmış kocayı Anna çağırmıştı birden. Onu karşısındakilerde saygı uyandıracak bir yüksekliğe oturtmuştu. Üstelik bu koca çıktığı o yükseklikte kötü yürekli, sahte, gülünç bir insan değil, iyi yürekli, sade, yüce bir insan olarak görünmüştü. Vronski'nin elinde değildi bunu hissetmemek. Roller ansızın değişmişti. Vronski, Aleksey Aleksandroviç'in yüceliğini, kendisinin küçüklüğünü, onun haklılığını, kendisininse haksızlığını hissediyordu. Aldatılan kocanın, uğradığı felaketin içinde yüce ruhlu olduğunu, kendisinin de onu aldatırken küçüldüğünü, değersizleştiğini anlamıştı. Ama öylesine haksızca küçük gördüğü Aleksey Aleksandroviç'in karşısında küçülmesi içindeki acının küçük bir parçasıydı ancak. Şimdi kendini sözle anlatılamayacak ölçüde mutsuz hissetmesinin nedeni Anna'ya olan, son zamanlarda azaldığını sandığı tutkusunun şimdi, onu temelli yitirdiğini bildiği şu anda her zamankinden daha bir güçlendiğini hissetmesiydi. Hastalığı sırasında tam anlamıyla tanımıştı Anna'yı. Ruhunu öğrenmişti. Şimdiye dek onu sevmediğini sanıyordu. Şimdiyse, onu gerçek kişiliğiyle tanıyıp gerektiği gibi sevdiği şu andaysa küçülmüştü onun karşısında. Onda, kendi üzerinde yüz kızartıcı bir anı bırakarak temelli kaybetmişti ona. En korkunç olanı da, Aleksey Aleksandroviç, utançtan kıpkırmızı olmuş yüzünden ellerini çekerken düştüğü gülünç, iğrenç durumdu. Kareninlerin merdiveninin başında şaşkın duruyor, ne yapacağını bilemiyordu. Kapıcı:

— Araba emreder misiniz? diye sordu.

— Evet, isterim.

Uykusuz geçirdiği üç geceden sonra evine dönünce soyunmadan, yüzüstü kanepenin üzerine uzandı Vronski, kollarını kavuşturup başının altına koydu. Başı çok ağırlaşmıştı. Hayaller, anılar, en tuhaf düşünceler olağanüstü bir hızla, açıklıkla birbiri peşinden geçiyorlardı: Kâh hastaya verirken kaşığa fazla döküp taşırdığı ilacı, kâh ebenin beyaz ellerini, kâh Aleksey Aleksandroviç'in karyolanın önünde diz çökmüşken tuhaf duruşunu görüyordu.

Sağlıklı bir insanın, yorulduysa, uyumak da istiyorsa hemen uyuyacağına olan sakin güveniyle, "Uyumalıyım! Uyumalıyım!" dedi kendi kendine. Gerçekten de o anda kafasının içinde her şey birbirine karıştı, uykunun uçurumuna yuvarlanmaya başladı. Bilincin bulunmadığı o dünyanın denizinin dalgaları tam başının üzerinden aşıyorlardı ki, bedeninden güçlü bir elektrik akımı geçer gibi oldu. Öyle bir irkildi ki, bütün bedeniyle sıçradı kanepenin yayları üzerinde. Ellerine dayanarak korkuyla dizlerinin üzerine sıçradı. Hiç uyumamış gibi kocaman kocaman açıktı gözleri. Bir dakika önce duyduğu başındaki ağırlık, bedenindeki gevşeklik birden kaybolmuştu.

"Çamura bulayabilirsiniz beni." Aleksey Aleksandroviç'in sesini duyuyor, onu karşısında görüyor, Anna'nın alev alev yanan yanaklarıyla ışıl ışıl gözleriyle yüzünü görüyordu. Anna şefkatle, sevgiyle bakıyordu –ona değil– Aleksey Aleksandroviç'e. Aleksey Aleksandroviç onun yüzünden ellerini indirirken gülünç, aptalca –öyle olduğundan kuşkusu yoktu– duruşunu görüyordu. Gene uzattı bacaklarını, deminki gibi attı kendini kanepeye, gözlerini kapadı.

"Uyumalıyım, uyumalıyım!" diye yineledi kendi kendine. Ama gözleri kapalıyken Anna'nın yüzünü daha bir açık seçik, ünlü yarışların olduğu akşam gördüğü gibi görüyordu.

— Yoktur bu, olmayacak da... Anna belleğinden silip atmak istiyor onu. Ama ben yaşayamam bunsuz. Nasıl barışabiliriz, nasıl?

Kendi kendine yüksek sesle konuşuyor, bir şey düşünmeden aynı şeyleri yineleyip duruyordu. Sözcükleri böyle yinelemesi, kafasının içinde yığıldığını hissettiği yeni anıların, düşüncelerin ortaya çıkmalarını önlüyordu. Ama bu yinelenme uzun süre engelleyemedi hayalini. En iyi anıları, onlarla birlikte, daha pek yakında öylesine küçülmesi olağanüstü bir çabuklukla geçmeye başlamıştı hayalinden gene. Anna'nın sesi

duyuluyordu: "Çek ellerini yüzünden." İndiriyordu ellerini, utançtan kıpkırmızı olduğunu, yüzünden aptallık okunduğunu hissediyordu.

En küçük bir umut olmadığını bile bile yatıyor, uyumaya çalışıyordu. Aklına yeni yeni şeylerin gelmemesi için rastgele düşüncelerin sözcüklerini durmadan fısıldıyordu. Kulak kabarttı. Delice, tuhaf bir fısıltıyla şöyle yinelediğini duydu: "Değerini bilmedin, ayağına gelen nimeti teptin. Değerini bilmedin, ayağına gelen nimeti teptin."

Kendi kendine: "Ne oluyorsun?" diye sordu. Aklımı mı kaçırıyorum yoksa? Belki de... Niçin çıldırıyorlar insanlar, niçin canlarına kıyıyorlar?" diye yanıt verdi kendi sorusuna. Gözlerini açınca ağabeyinin karısı Varya'nın yastığını gördü başının yanında, şaşırdı. Yastığın püskülüne dokundu eliyle. Varya'yı, onu son kez ne zaman gördüğünü anımsamaya çalıştı. Ama ruhunu dolduran şeylerden başka bir şey düşünmek acı veriyordu ona. "Hayır, uyumalıyım!" Yastığı çekti. Başını iyice koydu üzerine. Ama gözlerini kapalı tutması için çaba harcaması gerekiyordu. Fırladı gene yattığı yerden, oturdu. Kendi kendine, "Benim için bitmiştir bu," dedi. "Nasıl davranmam gerektiğini enine boyuna düşünmeliyim. Yapılacak ne kaldı?" Anna'ya olan aşkı dışındaki yaşamını şöyle bir geçirdi aklından.

"Yükselme hırsı mı? Serpuhovski mi? Sosyete mi? Saray mı?" Hiçbiri üzerinde duramıyordu. Eskiden hepsinin birer anlamı vardı bunların; ama şimdi artık böyle bir şey yoktu. Kalktı kanepeden, ceketini çıkardı, kemerini gevşetti, daha rahat bir soluk alabilmek için kıllı göğsünü açtı, odanın içinde dolaşmaya başladı. "Böyle deliriyorlar işte," diyordu kendi kendine. "Böyle de kıyıyorlar kendi canlarına insanlar..." Sonra tane tane ekledi: "Küçük düşmemek için..."

Gidip kapıyı kapadı. Sonra, bakışları durgun, dişleri birbirine kenetlenmiş durumda, masaya gitti. Tabancasını aldı, sağına soluna şöyle bir baktı, topun dolu gözünü getirdi tetiğin önüne. Düşünceye daldı. Başı önünde, tabanca elinde, derin düşüncelere dalmış, iki dakika kıpırdamadan durdu öyle. Düşüncelerinin akla yatkın, sürekli, açık seçik gidişi onu kuşku edilemeyecek bir sonuca vardırmış gibi, "Elbette," dedi kendi kendine. Aslında bu kesin "elbette" sözcüğü için bir saattir çevresinde dolanıp durduğu düşünceler, hayaller çemberini bir kez daha dolanmaktan başka bir şey değildi. Temelli kaybedilmiş mutluluğun anıları vardı gene, yaşamın

artık anlamsız olduğunun da, küçük düşmenin de bilinci vardı... Bu düşüncelerin, duyguların sürekliliği de aynıydı hep.

Düşüncesi, anılarla düşüncelerin o büyülü çemberinin çevresinde üçüncü kez dönmeye başlayınca, "Elbette," diye yineledi kendi kendine. Tabancayı göğsünün sol yanına dayadı, kabzayı avcunun içinde bütünüyle kavramak istiyormuş gibi sert bir hareket yaptı, tetiği çekti. Patlama sesi duymadı; ama göğsünün içinde güçlü bir çarpma ayaklarını yerden kesti. Masanın kenarına tutunmak istedi, tabancayı düşürdü elinden, sendeledi, çevresine şaşkın şaşkın bakınarak yere oturdu. Aşağıdan yukarıya masanın eğri bacaklarına, kâğıt sepetine, kaplan postuna bakıyor, kendi odasını tanıyamıyordu. Konuk salonundan gelen uşağının gıcırtılı, acele ayak sesi kendini toparlamaya zorladı onu. Düşüncesini zorladı, yerde olduğunu anladı. Kaplan postunda ve elinde kan görünce kendini vurduğunu anladı.

Eliyle yerde tabancayı araştırarak, "Ne sersemlik! Rastlamadı," dedi. Tabanca hemen yanındaydı, o uzaklarda arıyordu onu. Ters yöne uzanmıştı. Dengesini sağlayacak gücü olmadığı için düştü. Göğsünden kan akıyordu.

Tanıdıklarına efendisinin sinirlerinin bozuk olduğundan birçok kez dert yanmış uzun favorili, kibar görünüşlü uşak, onu yerde görünce öyle korktu ki, kanlar içinde öyle bıraktı onu, yardım istemeye koştu. Bir saat sonra ağabeyinin karısı Varya geldi. Dört bir yana haber salıp çağırttığı, onunla aynı zamanda gelen doktorların yardımıyla yatağına yatırdı yaralıyı. Ona bakmak için kaldı.

XIX

Aleksey Aleksandroviç'in, kendini karısıyla görüşmeye hazırlarken Anna'nın pişmanlığının içten olacağı, onun da onu bağışlayacağı, sonra da Anna'nın ölmeyeceği olasılıklarını düşünmemekle düştüğü yanlışlık, onun Moskova'dan dönüşünden iki ay sonra bütün gücüyle göstermeye başlamıştı kendini. Ne var ki, onun bu yanlışlığının tek nedeni bu olasılıkları düşünmemiş olması değildi. Ölmek üzere olan karısıyla bu görüşmesine dek kendi kalbini tanımaması da bu yanlışlığının başka bir nedeniydi. Başkalarının çektiği acının onda uyandırdığı, o güne dek zararlı bir zayıflık sayarak utandığı o acıma duygusuna hasta karısının başucunda ömründe ilk kez bırakmıştı kendini. Karısına duyduğu acıma, onun ölümünü istemiş olmaktan duyduğu pişmanlık, en önemlisi de bağışlamanın verdiği sevinç birden yalnızca acılarını dindirmemiş, ona o güne dek bilmediği bir iç huzuru da vermişti. Acılarının kaynağı olan şeyin ruhsal sevincinin kaynağı olduğunu hissetmişti birden. Karısını suçlarken, ondan nefret ederken, onun üzerine kötü şeyler düşünürken çözümlenemez gördüğü şey bağışladığı, sevmeye başladığı anda olağanüstü basit, açık seçik oluvermişti.

Karısını bağışlamıştı. Çektiği acılar için duyduğu pişmanlık için acıyordu ona. Vronski'yi bağışlamıştı. Özellikle, onun yaptığı çılgınlığı duyunca acımıştı. Oğluna da daha çok acıyordu şimdi. Onunla pek az ilgilendiği için kendine sitem ediyordu. Öte yandan, yeni doğan bebeğe tuhaf bir duygu besliyordu: Yalnızca acıma yoktu bu duyguda, şefkat de vardı. Onun çocuğu olmayan, annesinin hastalığı sırasında hiç kimsenin ilgilenmediği bu küçük kızla önceleri yalnızca acıma duygusunun etkisiyle ilgilenmiş; –o ilgilenmeseydi yüzde yüz ölürdü bebek– farkına varmadan sevmişti onu. Günde birkaç kez gidiyordu çocuk odasına, orada saatlerce oturuyordu. Öyle ki, önceleri ondan çekinen sütnineyle dadı alışmışlardı ona. Bazen, uyuyan bebeğin pembe beyaz, buruş buruş, yumuşacık, minnacık yüzüne yarım saat hiç konuşmadan bakıyor; kırış kırış alnını, tersiyle gözlerini, burnunun alnıyla birleştiği yeri ovuşturduğu parmakları yumulu küçücük ellerinin hareketlerini seyrediyordu. Çocuğun yanında Aleksey Aleksandroviç kendini huzur içinde, rahat hissediyor, durumunda bir olağanüstülük, değiştirilmesi gereken bir yan görmüyordu.

Ama, içinde bulunduğu durum şimdi onun için ne denli olağan olursa olsun, bunun böyle sürüp gitmesine izin vermeyeceklerini zaman geçtikçe daha bir açık görmeye başladı. Ruhuna önderlik eden yüce ruhsal güçten başka, yaşamına önderlik eden, ölçüde –belki daha bile çok– etkili kaba bir gücün daha olduğunu, bu gücün ona özlediği ruh huzurunu vermeyeceğini hissediyordu. Herkesin ona soru dolu bir şaşkınlıkla baktığını, onu anlamadıklarını, ondan bir şey beklediklerini hissediyordu. Özellikle karısıyla arasındaki ilişkilerin sakatlığının, doğal olmadığının farkındaydı.

Ölüme yakınlığının Anna'da uyandırdığı yumuşama geçince Aleksey Aleksandroviç karısının ondan çekindiğini, varlığından sıkıldığını, onun gözlerinin içine bakamadığını fark etmeye başlamıştı. Bir şey söylemek istiyor; ama söylemeye bir türlü karar veremiyor, ilişkilerinin böyle sürüp gidemeyeceğini sezinlediği için bir şeyler yapmasını bekliyordu sanki.

Şubatın sonlarında Anna'nın kızı –onun adını da Anna koymuşlardı– hastalandı. Aleksey Aleksandroviç sabah çocuk odasına uğramış, doktor çağırmalarını söyledikten sonra bakanlığa gitmişti. İşlerini bitirmiş, dörde doğru eve dönmüştü. Antreye girince, ayı postundan pelerinli, kordonlu, yakışıklı bir uşak gördü. Kolunda Amerikan köpek derisinden kolsuz beyaz bir kürk vardı.

— Kim var içeride? diye sordu Aleksey Aleksandroviç.

— Prenses Yelizaveta Tverskaya.

Bunu söylerken uşak gülümsedi gibi gelmişti Aleksey Aleksandroviç'e.

Bütün bu ağır devre süresince sosyeteden tanıdıkların, özellikle kadınların ona da karısına da pek yakınlık gösterdikleri kaçmıyordu, Aleksey Aleksandroviç'in gözünden. Bu tanıdıkların hepsinde, avukatın gözlerinde, şimdi de uşağındakilerde gördüğü, güçlükle gizlenebilen bir sevinç fark ediyordu. Hepsi de büyük bir heyecan içindeydi. Birini evlendiriyorlardı sanki. Onu gördüklerinde güçlükle gizlenebilen bir sevinçle, nasıl olduğunu soruyorlardı.

Prenses Tverskaya'nın varlığı gerek onunla ilgili anıları, gerek ondan genel olarak hazzetmemesi yüzünden hiç de hoşuna gitmemişti Aleksey Aleksandroviç'in. Doğru çocuk bölümüne geçti. Birinci odada Seryoja, masaya iyice abanmış, ayaklarını sandalyenin üzerine koymuş, neşeli neşeli konuşarak resim yapıyordu. Anna'nın hastalığı sırasında Fransız mürebbiyenin yerini alan İngiliz mürebbiye Seryoja'nın yanında oturuyor,

dantel örüyordu. Aleksey Aleksandroviç'i görünce hemen ayağa kalkıp öne eğilerek selam verdi, Seryoja'yı dürttü.

Aleksey Aleksandroviç oğlunun başını okşadı, karısının sağlığı üzerine mürebbiyenin sorduğu soruya yanıt verdi. Doktorun *baby*[75] için ne dediğini sordu.

— Doktor tehlikeli bir durum olmadığını söyledi, banyo salık verdi efendim.

Aleksey Aleksandroviç bebeğin bitişik odadan gelen ağlamasına kulak kabartarak:

— Ama durmadan ağlıyor, dedi.

İngiliz mürebbiye kararlı:

— Sanırım sütanne işe yaramıyor efendim, dedi.

Aleksey Aleksandroviç durdu.

— Niçin öyle sanıyorsunuz?

— Kontes Pol'de de böyle olmuştu efendim. Çocuğu iyi etmek için başvurmadıkları yol kalmamıştı. Sonra yalnızca aç olduğu anlaşıldı yavrucağın: Sütannenin sütü yokmuş efendim.

Aleksey Aleksandroviç birkaç saniye durdu olduğu yerde. Sonra öteki kapıdan çıktı. Bebek sütannenin kucağında, küçük başını arkaya atmış kıvranıyor, kocaman memeyi almıyor, sütanne de üzerine eğilmiş, dadıyla birlikte pışpışlıyorlardı; ama çocuk susmuyordu.

Aleksey Aleksandroviç:

— Hep böyle mi? dedi.

Dadı alçak sesle:

— Çok rahatsız, diye karşılık verdi.

— Miss Edvard belki sütannenin sütü yoktur diyor.

— Ben de öyle sanıyorum Aleksey Aleksandroviç.

— Ne diye söylemiyorsunuz öyleyse?

Dadı canı sıkkın:

— Kime söyleyeyim, dedi. Anna Arkadyevna yatıyor hep.

Dadı evin emektar hizmetçilerindendi. Aleksey Aleksandroviç onun bu olağan sözünde kendi durumuna bir ima sezinledi.

Çocuk katılarak, hırıldayarak daha da çok ağlamaya başlamıştı. Dadı kolunu öfkeyle salladı, çocuğun yanına gitti, sütannenin kucağından aldı onu, sallayarak odanın içinde dolaştırmaya başladı.

Aleksey Aleksandroviç:

— Sütanneyi doktora göstermemiz gerekiyor, dedi.

Görünüşte sağlıklı bir kadına benzeyen şık giyimli sütanne işinden olacağı korkusuyla kendi kendine bir şeyler mırıldandı. Kocaman memesini içeri sokarken, sütanneden kuşku edilmesine küçümser bir tavırla gülümsedi. Aleksey Aleksandroviç bu gülümseyişte de kendi durumuyla bir alay sezinlemişti.

Dadı hem dolaşıyor, hem çocuğu pışpışlıyordu:

— Zavallı yavrucak! dedi.

Aleksey Aleksandroviç bir sandalyeye oturmuş, yüzünde bir acıma anlatımıyla odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolaşan dadıya bakıyordu.

Sonunda yatışan çocuğu küçük, derin karyolasına yatırdılar. Dadı küçük yastığı düzelttikten sonra karyolanın yanından çekilince Aleksey Aleksandroviç kalktı, güçlükle parmaklarının ucuna basarak çocuğun yanına gitti. Bir dakika kadar, yüzünde hep aynı acıma anlatımı, sessizce baktı ona. Ama alnını kırıştıran, saçlarını oynatan bir gülümseme belirdi yüzünde birden, odadan gene öyle sessizce çıktı.

Yemek odasında zili çaldı. Gelen uşağa doktoru gene çağırmalarını söyledi. Bu cici çocukla ilgilenmediği için bir soğukluk duyuyordu karısına. Ona karşı içinde bu soğuklukla da gitmek istemiyordu yanına. Prenses Betsi'yi görmek de istemiyordu canı. Ama karısı onun niçin her zamanki gibi yanına uğramadığını yadırgayabilirdi. Bunun için kendini zorlayarak yatak odasına yürüdü. Yumuşak halı üzerinde kapıya yaklaşırken elinde olmadan, dinlemek istemediği bir konuşmayı dinledi.

— Gitmeyecek olsaydı, sizin de onun da istememenizi anlardım, diyordu Betsi. Ama kocanız bütün bunların üstünde kalmalı.

Anna'nın heyecanlı sesi duyuluyordu:

— Kocam için değil, kendim için istemiyorum. Sözünü etmeyin bunun.

— Evet, ama sizin için kendini vuran bir insanla vedalaşmak istememek olamaz...

— İstemiyorum.

Aleksey Aleksandroviç korkmuş, suç işlemiş gibi bir an durdu. Dönüp sessizce uzaklaşmak istedi. Ama bunun yakışık almaz bir davranış olacağını düşündü. Vazgeçti. Öksürerek kapıya yürüdü. Ses kesildi içeride, kapıyı açıp girdi.

Anna, üzerinde gri sabahlığı, kısa kesilmiş gür, siyah saçları yuvarlak başında karmakarışık, kanepede oturuyordu. Her zaman olduğu gibi, kocasını görünce yüzündeki canlılık bir anda kayboldu. Başını önüne eğdi, huzursuz bir bakışla baktı Betsi'ye. Son modaya göre giyinmiş, şapkası tepesinde abajur gibi duran, mavimtrak robunun eteğinde bir yandan öte yana, üst kısımda da tersi çizgiler olan Betsi, Anna'nın yanında uzun, yassı bedeni dimdik duruyordu. Başını yana eğip alaycı bir gülümsemeyle karşıladı Aleksey Aleksandroviç'i. Şaşırmış gibi:

— Ah dedi. Evde olduğunuza çok sevindim. Hiç görünmüyorsunuz. Anna'nın hastalığından bu yana hiç görmedim sizi. Çabalarınızı duyuyorum hep. Doğrusu eşsiz bir kocasınız!

Aleksey Aleksandroviç'e, karısına davranışı nedeniyle yüce yüreklilik nişanı takıyormuş gibi anlamlı, şefkat dolu bir tavırla söylemişti bunu.

Aleksey Aleksandroviç soğuk selam verdi. Karısının elini öptü. Nasıl olduğunu sordu.

Anna, onunla göz göze gelmekten kaçınarak:

— Daha iyiyim galiba! dedi.

— Öyle ama, ateşiniz var gibi yüzünüz renksiz!

"Ateşiniz" sözcüğünü üzerine basa basa söylemişti Aleksey Aleksandroviç. Betsi:

— Çok gevezelik ettik onunla, dedi. Bencillik ettiğimin farkındayım. Gideyim artık.

Betsi kalktı. Anna'nın yüzü kıpkırmızı oldu birden. Betsi'nin elini yakaladı.

— Hayır, biraz daha kalın lütfen, dedi. Size bir şey söyleyeceğim...

Aleksey Aleksandroviç'e döndü. Boynuyla alnı bile kıpkırmızı olmuştu.

— Hayır, size... diye ekledi. Sizden hiçbir şeyimi gizleyemem. Gizlemek de istemiyorum.

Aleksey Aleksandroviç parmaklarını çıtlattı, başını önüne eğdi.

— Betsi, Kont Vronski'nin Taşkent'e gideceğini, yola çıkmadan önce gelip bizimle vedalaşmak istediğini söylüyor. (Konuşurken kocasına bakmıyordu Anna. Ne denli güç olursa olsun, her şeyi çabucak söyleyip bitirmeye çalıştığı belliydi.) Onu kabul edemeyeceğimi söyledim.

Betsi düzeltti onun söylediğini:

— Bunun Aleksey Aleksandroviç'in bileceği bir iş olduğunu söylediniz şekerim.

— Evet, ama kabul edemem onu, hem bunun hiçbir...

Birden durdu Anna. Soru dolu bir bakışla baktı kocasına. Aleksey Aleksandroviç bakmıyordu ona.

— Sözün kısası, istemiyorum... diye ekledi Anna.

Aleksey Aleksandroviç yaklaştı. Karısının elini tutmak istedi. İlk anda Anna, elini arayan kocasının kalın damarları şiş, nemli elinden çekti elini. Ama sonra –besbelli kendini zorlayıp– sıktı elini.

Aleksey Aleksandroviç, yalnız başınayken kolaylıkla çözümleyebileceği bir şeyi Prenses Tverskaya'nın yanında enine boyuna düşünemediğini hissettiği için canı sıkkın:

— Bana gösterdiğiniz bu güven için size minnettarım, dedi. Ama...

Prenses Tverskaya'ya bakıp sustu. Prensesi karşısında, sosyetenin gözünde onun yaşamına önderlik etmesi gereken, sevgi ve bağışlama duygusuna kendini bırakmasını engelleyen o kaba gücün temsilcisi olarak görüyordu.

Betsi kalkarken:

— Hadi hoşçakalın güzelim! dedi.

Anna'yı öpüp çıktı. Aleksey Aleksandroviç geçiriyordu onu. Betsi küçük konuk odasında durdu. Aleksey Aleksandroviç'in elini bir kez daha var gücüyle sıkıp:

— Aleksey Aleksandroviç, dedi. Sizi gerçek bir yüce gönüllü insan olarak tanıyorum! Yabancınız sayılırım; ama Anna'yı öylesine çok seviyor, size öylesine saygı duyuyorum ki, bir öğütte bulunacağım size. Kabul edin Aleksey Vronski'yi. Gerçekten onurlu bir insandır. Taşkent'e gidiyor.

— Gösterdiğiniz yakınlığa, öğüdünüze teşekkür ederim prenses. Ama karımın birini kabul edip edemeyeceği sorunu kendisinin bileceği bir şeydir.

Aleksey Aleksandroviç her zamanki gibi kaşlarını mağrur bir tavırla kaldırarak söylemişti bunu. Ama bir an düşününce, ne söylerse söylesin, onun durumunda mağrur olmanın söz konusu olamayacağını anlamıştı. Sözünü bitirdikten sonra Betsi'nin ona bakışındaki, tutmaya çalıştığı alaycı gülümsemesinde de aynı şeyi görmüştü.

XX

Aleksey Aleksandroviç salonda, öne eğilerek yolcu etti Betsi'yi. Karısının yanına döndü. Anna yatıyordu. Ama kocasının ayak sesini duyunca hemen doğruldu, deminki gibi oturdu gene, kocasına korkuyla baktı. Karısının ağladığını fark etmişti. Aleksey Aleksandroviç.

Biraz önce Betsi'nin yanında Fransızca söylediği şeyi bu kez Rusça yineledi alçak sesle:

— Bana gösterdiğin bu güven için sana minnettarım.

Kocası Rusça konuşmaya başlayıp da ona "sen" dedi mi, bu "sen" müthiş bozardı Anna'nın sinirini.

— Verdiğin karar için de minnettarım sana, diye sürdürdü konuşmasını Aleksey Aleksandroviç. Ben de senin gibi düşünüyorum, Kont Vronski buradan gideceğine göre, bize gelmesine gerek yok. Ama...

Anna, tutamadığı bir öfkeyle birden kesti kocasının sözünü:

— Ben de aynı şeyi söyledim, yinelemenin ne anlamı var?

"Bir erkeğin sevdiği kadınla, uğruna canına kıymak istediği, dünyasını yıktığı kadınla, onsuz yaşayamayacak kadınla vedalaşmaya gelmesine gerek yokmuş!" diye geçirdi içinden. Anna dudaklarını kıstı, parlak bakışlarını Aleksey Aleksandroviç'in deminden beri ağır ağır ovuşturduğu şiş damarlı ellerine indirdi. Daha sakin:

— Bundan bir daha hiç söz etmeyelim, dedi.

Aleksey Aleksandroviç:

— Bu sorun üzerine karar vermekte özgür bıraktım seni, sevindim de senin... diye başlamıştı.

Ama kocasının böyle yavaş konuşmasına sinirlenip onun ne söyleyeceğini önceden bildiği için cümlesini çabuk çabuk konuşarak tamamladı:

— Benim isteğimin sizinkiyle aynı olmasına.

— Evet, diye doğruladı Aleksey Aleksandroviç. Prenses Tverskaya'nın böyle karışık aile sorunlarına burnunu sokması da tuhaf doğrusu. Özellikle

onun...

Anna kesti kocasının sözünü:

— Onun için söylenenlerin hiçbirine inanmıyorum. Beni gerçekten sevdiğini biliyorum.

Aleksey Aleksandroviç göğüs geçirdi. Bir şey söylemedi. Anna sabahlığının püskülleriyle sinirli sinirli oynuyor, kocasına –bunun için kendine kızmasına karşın bir türlü yenemediği– ondan tiksinme duygusunun verdiği acıyla bakıyordu. İstediği tek şey vardı: Kocasının onu rahatsız eden soğuk varlığından uzak olmak.

Aleksey Aleksandroviç:

— Doktora adam yolladım, dedi.

— İyiyim ben, ne yapacağım doktoru?

— Senin için değil, bebek durmadan ağlıyor. Sütannenin sütünün az olduğunu söylüyorlar.

— O kadar yalvardım, ne diye izin vermedin onu emzirmeme? Ne de olsa (Aleksey Aleksandroviç bu "ne de olsa"nın ne anlama geldiğini anlamıştı) bebektir. Zavallıyı öldürüyorlar.

Zili çaldı Anna, bebeği getirmelerini söyledi.

— İstedim çocuğu emzirmeyi, izin vermediler, şimdi de bana çıkışıyorlar...

— Çıkıştığım yok...

— Hayır, çıkışıyorsunuz! Tanrım! Niçin ölmedim?

Hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlamıştı Anna. Kendini toparladıktan sonra:

— Bağışla beni, dedi. Sinirlerim çok bozuk, haksızım, biliyorum. Ama git şimdi...

Aleksey Aleksandroviç karısının yanından çıkarken kendi kendine kararlı, "Hayır, böyle sürüp gidemez bu," diyordu.

Durumunun sosyete gözündeki çirkinliği de, karısının ona duyduğu nefret de, yaşamını ruhsal eğilimlerinin tam tersine yöneten, buyruklarına uyulmasını, karısına karşı davranışlarını değiştirmesini isteyen o kaba gücün büyüklüğü de şimdiki kadar açık seçik hiç görünmemişti ona. Sosyetenin de, karısının da ondan bir şey beklediklerini anlıyor; ama ne

beklediklerini bilemiyordu. Bu yüzden ruhunda, tüm huzurunu da, soylu davranışının anlamını da yok eden bir öfkenin kabardığını hissediyordu. Vronski ile ilişkisini kesmesinin Anna için daha iyi olacağı inanandaydı. Ne var ki, herkes bunu olanaksız görüyorsa, sırf çocukları küçük düşürmemek, onlardan yoksun kalmamak, durumunu değiştirmemek için bu ilişkinin yeniden kurulmasına bile izin vermeye hazırdı. Bu ne denli kötü, çirkin olursa olsun gene de Anna'yı bir çıkmaza, yüz kızartıcı bir duruma sokacak, onu da sevdiği her şeyden yoksun edecek boşanmadan iyiydi. Ama Aleksey Aleksandroviç kendini güçsüz hissediyordu. Herkesin ona karşı olduğunu, şimdi ona öylesine doğal, öylesine iyi görünen şeyi yapmasına izin vermeyeceklerini, onu kötü olanı –onların iyi sandığı şeyi– yapmaya zorlayacaklarını önceden biliyordu.

XXI

Betsi salondan çıkarken kapıda, taze istiridye yediği Yeliseyef'in lokantasından gelen Stepan Arkadyeviç ile karşılaştı.

— Ooo! Prenses! Ne hoş bir karşılaşma! dedi Oblonski. Ben de size uğramıştım.

Betsi, eldivenini giyerken gülümseyerek:

— Çok kısa bir karşılaşma ama! dedi. Gidiyorum.

— Giymeyin eldiveninizi prenses, izin verin öpeyim küçücük elinizi. Yeniden moda olan eski gelenekler içinde en çok bu el öpme modasını sevdim. (Betsi'nin elini öptü) Ne zaman görüşeceğiz?

Betsi gene gülümsedi.

— Değmezsiniz buna! dedi.

Stepan Arkadyeviç, yüzünde ciddi bir anlatımla:

— Yanılıyorsunuz, değerim, diye karşılık verdi. Çok ağırbaşlı bir insan oldum artık. Yalnızca kendi aile işlerimi değil, başkalarının aile işlerini de yoluna koyuyorum.

Betsi onun Anna'dan söz ettiğini anlamıştı hemen.

— Ah, çok sevindim buna, dedi.

Salona dönüp köşede ayakta durdular. Betsi anlamlı bir fısıltıyla:

— Bu adam öldürecek onu, dedi. Hayır, olamaz bu, olamaz.

Stepan Arkadyeviç, yüzünde ciddi, üzgün, karşısındakiyle aynı görüşte olduğunu gösteren bir anlatımla başını salladı.

— Sizin böyle düşünmeniz sevindirdi beni, dedi. Petersburg'a bunun için geldim ben de.

Betsi:

— Kentte herkes bundan söz ediyor, dedi. Dayanılacak gibi değil. Günden güne eriyor zavallı. Onun, duygularıyla alay edilemeyecek kadınlardan olduğunu kocası anlamıyor. İkisinden biri olacak sonunda: Ya

Vronski gözünü karartacak, böylece alıp götürecek onu ya da kocası boşayacak. Ama bu durum kadıncağızı boğuyor.

Oblonski derin bir soluk aldı.

— Evet, evet... dedi. Öyle... Ben de bunun için geldim zaten. Yani yalnızca bunun için değil de... Mabeyinci yaptılar beni, teşekkürlerimi sunmam gerekiyordu... Ama şimdi asıl önemli olan bu işi yoluna koymak elbette.

— Tanrı yardımcınız olsun! dedi Betsi.

Stepan Arkadyeviç, Prenses Betsi'yi antreye kadar geçirdikten, elini eldivenin bittiği, tam nabzının attığı yerden öptükten, ona yakışık almaz birtakım şeyler söyledikten sonra –Betsi bu sözler karşısında kızsın mı, gülsün mü bilememişti– kız kardeşinin yanına gitti. Anna'yı gözyaşları içinde buldu.

Stepan Arkadyeviç, son derece neşeli olmasına karşın bir anda değişmiş, kız kardeşinin ruhsal durumuna uygun o acıma dolu duygulu ruhsal duruma girivermişti. Anna'ya nasıl olduğunu, gününü nasıl geçirdiğini sordu.

— Çok çok kötü... Bugünü de, geçmiş bütün günleri de, gelecektekileri de... dedi Anna.

— Kendini karamsarlığa kaptırıyorsun gibi geliyor bana. Silkinmeli, yaşamın gözlerinin içine bakmalısın. Bunun güç bir durum olduğunu biliyorum; ama...

Anna birden:

— Kadınların erkekleri bazen kötülükleri yüzünden bile sevdiklerini duydum, diye başladı. Ama ben erdemi yüzünden nefret ediyorum ondan. Onunla bir arada yaşayamıyorum. Anla beni, onun dış görünüşü eziyor beni, kaybediyorum kendimi. Yaşayamıyorum, yaşayamıyorum onunla bir arada. Ne yapmalıyım? Mutsuzum, insanın bundan daha mutsuz olamayacağını sanıyordum. Şimdi içinde bulunduğum bu korkunç durumu nasıl düşünebilirdim. İnanacak mısın, onun iyi yürekli, yüce gönüllü, soylu bir insan olduğunu, onun tırnağı kadar değerim olmadığını bile bile nefret ediyorum ondan. Yüce gönüllülüğü için nefret ediyorum. Benim için tek şey kalıyor, o da...

Anna, "ölümdür" diyecekti; ama Stepan Arkadyeviç sözünü bitirmesine fırsat vermedi.

— Hastasın, sinirlerin bozuk, dedi. İnan korkunç büyütüyorsun her şeyi. Öyle kötü bir durum yok ortada.

Gülümsedi Stepan Arkadyeviç. Ondan başka kim olursa olsun, böylesine ciddi bir durumda gülümsemezdi. (Kaba kaçabilirdi çünkü bu gülümseme.) Ama onun gülümsemesinde öylesine çok içtenlik, anne şefkatini andıran sevgi vardı ki, karşısındakini gücendirmezdi gülümsemesi, yüreğini hafifletir, avuturdu. Sakin, avutucu sözleri, bademyağı gibi insanı rahatlatırdı. Anna da hemen hissetmişti bunu.

— Hayır Stiva, dedi. Mahvolmuş bir insanım ben artık, mahvoldum! Mahvolmaktan da kötü bir şey bu! Mahvolmadım henüz, her şeyin bittiğini söyleyemem. Tam tersi, bitmediğini hissediyorum. Kopması gereken gerilmiş bir tel gibiyim. Ama bitmedi henüz... Korkunç bir bitiş olacak.

— Bir şey olmaz, yavaşça gevşetilebilir tel. içinden çıkılamayacak durum yoktur.

— Düşündüm, çok düşündüm. Yalnız bir şey var...

Stepan Arkadyeviç, Anna'nın korku dolu bakışından, onun "ölüm" diyeceğini anladı gene, sözünü bitirmesine fırsat vermedi:

— Hiç de değil, dedi. Bir dakika... Kendi durumunu benim gördüğüm gibi göremezsin, izin ver de bu konudaki düşüncemi açık– yüreklilikle anlatayım sana. (Bademyağı etkisi yapan gülümsemesi çekingen çekingen dolaştı dudaklarında gene.) En baştan başlayacağım: Senden yirmi yaş büyük bir adamla evlendin. Sevmeden ya da aşk nedir bilmeden evlendin. Tutalım ki bir hataydı yaptığın.

— Korkunç bir hata! dedi Anna.

— Ama gene söylüyorum: Olan olmuştur artık. Diyelim ki sonradan kocandan başka bir erkeği sevmek mutsuzluğuna uğradın. Bir mutsuzluktur bu. Ama bu da olup bitmiş bir şeydir, gerçektir. Kocan da her şeyi kabul etti, bağışladı. (Her cümlenin sonunda durup Anna'nın itirazını bekliyordu. Stepan Arkadyeviç; ama Anna susuyordu.) Böyle bu... Şimdi önemli olan şudur: Kocanla bir arada yaşayabilecek misin? İstiyor musun bunu? O da istiyor mu?

— Hiçbir şey bilmiyorum, hiçbir şey.

— Ama artık dayanamayacağını, kocandan nefret ettiğini söylüyordun!

— Hayır, böyle bir şey söylemedim. Vazgeçtim. Hiçbir şey bilmiyorum ben, hiçbir şey de anlamıyorum.

— Evet, ama izin ver...

— Anlayamazsın sen bunu. Bir uçurumdan aşağı başüstü uçmakta olduğumu hissediyorum. Ama kurtulmaya çalışmamalıyım. Elimde değil.

— Hiç önemi yok bunun. Aşağıya bez geriverir, tutarız seni. Duygularını anlıyorum. İsteğini, duygunu açığa vuracak kadar yürekli olamadığının farkındayım.

— Bir şey istemiyorum ben... Her şeyin sona ermesinden başka...

— Ama o görüyor bunu, biliyor. Bunun ona, sana geldiğinden daha mı az ağır geldiğini sanıyorsun? Sen acı çekiyorsun, o acı çekiyor, sonu neye varacak bunun? Oysa boşanırsanız her şey çözümlenmiş olur.

Stepan Arkadyeviç'in asıl söylemek istediği şeyi söyleyebilmesi için hayli zorlaması gerekmişti kendini. Dikkatli baktı kız kardeşinin yüzüne.

Anna, saçları kısa kesilmiş başını bir şey söylemeden "hayır" anlamına salladı. Ama onun birden eski güzelliğiyle aydınlanan yüzünden Stepan Arkadyeviç onun bunu, sırf erişilemez bir mutluluk saydığı için istemediğini anlamıştı.

Stepan Arkadyeviç, şimdi daha bir cesaretle gülümseyerek:

— Çok acıyorum size! dedi. Bu işi yoluna koyabilseydim ne mutlu olurdum. Söyleme, bir şey söyleme! İçimden geldiği gibi konuşabilsem yeterdi bana. Onun yanına gidiyorum.

Anna dalgın dalgın baktı kardeşine, bir şey söylemedi. Gözlerinin içi parlıyordu.

XXII

Stepan Arkadyeviç, yüzünde mahkemede koltuğuna otururkenki mağrur anlatımı andıran bir anlatımla girdi Aleksey Aleksandroviç'in çalışma odasına. Aleksey Aleksandroviç ellerini arkasına bağlamış, odanın içinde dolaşıyor. Stepan Arkadyeviç'in karısıyla neler konuştuğunu düşünüyordu.

Stepan Arkadyeviç eniştesini görünce hiç alışık olmadığı bir çekingenlik duydu.

— Rahatsız etmiyorum ya? dedi.

Çekingenliğini gizlemek için yeni aldığı, değişik biçimde açılan puro kutusunu çıkardı, derisini kokladı, bir puro aldı içinden. Aleksey Aleksandroviç durgun:

— Hayır, rahatsız etmiyorsun, dedi. Bir şey mi istemiştin?

— Evet, istedim ki... seninle ko... evet seninle konuşmam gerek.

Stepan Arkadyeviç, hiç alışık olmadığı bu çekingenliğine şaşıyordu. Bu duygusu öylesine beklenmedik, öylesine tuhaf bir şeydi ki, Stepan Arkadyeviç bunun vicdanının sesi, yapmak niyetinde olduğu şeyin kötü olduğunu ona söyleyen vicdanının sesi olduğuna inanamıyordu. Zorladı kendini, ürkekliğini yendi. Yüzü kızararak:

— Umarım kız kardeşime olan sevgime, sana olan içten bağlılığıma, saygıma inanırsın, dedi.

Aleksey Aleksandroviç durdu, bir şey söylemedi. Ama yüzündeki, her şeye boyun eğdiğini, hazır olduğunu gösteren o mahzun anlatım Stepan Arkadyeviç'i şaşırtmıştı.

Stepan Arkadyeviç alışık olmadığı çekingenliğini yenmeye daha çok çalışarak:

— Kız kardeşim üzerine, ikinizin durumu üzerine konuşmak istiyordum, dedi. O niyetle geldim.

Aleksey Aleksandroviç acıklı acıklı gülümsedi. Kayınbiraderinin yüzüne baktı. Bir şey söylemeden masaya gitti, yarım bırakılmış bir mektubu alıp ona uzattı.

— Ben de her an bunu düşünüyorum, dedi. Duygularımı yazılı olarak daha iyi anlatabileceğim umuduyla şöyle bir mektup yazıyordum ona. Varlığımdan sıkıldığını biliyorum.

Stepan Arkadyeviç mektubu aldı. Eniştesinin, yüzüne diktiği donuk bakışlı gözlerine baktı, okumaya başladı.

"Varlığımın sizi sıktığının farkındayım. Buna inanmak gerçi çok güç oldu benim için; ama bunun böyle olduğunu, başka türlü de olamayacağını görüyorum. Sizi suçlamıyorum. Tanrı tanığımdır, hastalığınız sırasında sizi görünce aramızda geçen her şeyi unutmaya, yepyeni bir yaşama başlamaya karar vermiştim. Yaptığıma pişman değilim. Hiçbir zaman da olmayacağım. İstediğim tek şey vardı: Sizin mutluluğunuz, huzura kavuşmanız. Bu isteğimin olmadığını görüyorum şimdi. Gerçek mutluluğu, iç huzurunu size neyin vereceğini söyleyin bana. Her şeyimle emrinizdeyim, dürüstlüğünüze güveniyorum."

Stepan Arkadyeviç mektubu geri verdi. Ne söyleyeceğini bilemeden eniştesine şaşkın şaşkın baktı bir süre. Bu sessizlik ikisi için de son derece rahatsız ediciydi. Öyle ki, bir şey söylemeden eniştesinin yüzüne bakarken Stepan Arkadyeviç'in dudakları sinirli sinirli kıpırdıyordu.

Aleksey Aleksandroviç başını öte yana çevirdi.

— İşte bunları söylemek istiyordum ona, dedi.

— Evet, evet... (Hıçkırıkları boğazında düğümlendiği için başka bir şey söyleyemiyordu Stepan Arkadyeviç.) Evet, evet... Anlıyorum sizi...

Sonunda "evet"ten başka bir şey söyleyebilmişti. Aleksey Aleksandroviç:

— Onun istediğinin ne olduğunu bilmek istiyorum, dedi.

Stepan Arkadyeviç kendini toparlamaya çalışarak:

— Korkarım farkında değil durumunun, dedi. Düşünemiyor. Senin yüce gönüllülüğün altında eziliyor. Evet eziliyor. Bu mektubu okursa bir şey söyleyecek gücü olmayacak, başını daha da indirecek yalnızca.

— Peki, ama ne yapabilirim bu durumda? Nasıl açıklığa kavuşturabilirim... nasıl öğrenebilirim onun neyi istediğini?

— Kişisel düşüncemi söylememe izin verirsen, bence bu duruma bir son vermek için gerekli gördüğün yolları doğrudan doğruya senin göstermen gerekir.

Aleksey Aleksandroviç kayınbiraderinin sözünü kesti:

— Bundan, içinde bulunduğumuz duruma bir son verilmesi gerektiği düşüncesinde olduğun anlaşılıyor. (Aleksey Aleksandroviç kollarıyla yüzünün önünde tuhaf bir hareket yaptı.) Ama nasıl? Ben bir çıkar yol göremiyorum.

Stepan Arkadyeviç ayağa kalkarken canlı:

— Her durumdan vardır bir çıkış yolu, dedi. Bir zamanlar ayrılmak istiyordun... Bir arada mutlu olamayacağınız kanısındaydın...

— Mutluluğu herkes başka türlü anlayabilir. Ama tutalım, her şeye razıyım, bir şey istemiyorum. İçinde bulunduğumuz durumdan çıkış yolu ne olur o zaman?

Stepan Arkadyeviç:

— Benim düşüncemi öğrenmek istiyorsan, dedi.

Anna ile konuşurkenki avutucu, bademyağı gibi yumuşak gülümsemesi vardı gene yüzünde. Bu içten gülümseme öylesine inandırıcıydı ki, elinde olmadan onun etkisine kapılan, kendi zayıflığını hisseden Aleksey Aleksandroviç, Stepan Arkadyeviç'in söyleyeceği her şeye inanmaya hazırdı. Stepan Arkadyeviç sürdürdü konuşmasını:

— Anna hiçbir zaman söylemeyecektir çıkış yolunun ne olduğunu. Ama tek çıkış yolu vardır, onun isteyebileceği tek şey de bu olabilir. İlişkilerinize, bu ilişkilerinizle ilgili anıların hepsine birden son vermek, içinde bulunduğunuz durumda bence karşılıklı yeni ilişkilerinizin açıklığa kavuşturulması zorunludur. Bu ilişkiler de iki yanın özgürlüğüyle sağlanabilir ancak.

Aleksey Aleksandroviç sinirli bir sesle kesti Stepan Arkadyeviç'in sözünü:

— Boşanma.

Stepan Arkadyeviç kızardı.

— Evet, bence öyle. Ayrılmalısınız. Sizin durumunuzda çiftler için her bakımdan en akıllıca çıkış yolu ayrılmaktır. Bir arada yaşayamayacaklarını anlamışlarsa ne yapsınlar başka? Her gün görülen bir şeydir bu.

Aleksey Aleksandroviç derin bir göğüs geçirdi. Gözlerini kapadı. Çekingenliğinden giderek daha çok kurtulan Stepan Arkadyeviç:

— Burada bir şey vardır ancak, dedi. Eşlerden birinin yeni bir evliliğe girişmek niyetinde olup olmaması. Böyle bir şey yoksa gerisi çok kolaydır.

Aleksey Aleksandroviç heyecandan yüzünü buruşturarak bir şeyler mırıldandı kendi kendine. Bir şey söylemedi. Stepan Arkadyeviç'e böylesine kolay görünen şeyi binlerce kez düşünmüştü. Bu ona çok kolay görünmediği gibi, tam anlamıyla olanaksız da görünüyordu. Ayrıntılarını artık çok iyi bildiği boşanmanın ona şimdi olanaksız görünmesinin nedeni şuydu: Yüce gönüllülüğünün bilinci ile dine bağlılığı düzmece zina suçunu üzerine almasına da bağışladığı, sevdiği karısının suçunun açıklanmasına, karalanmasına da izin vermiyorlardı. Boşanma, daha önemli başka nedenlerle de olanaksız görünüyordu ona.

Boşandıklarında oğlunun durumu ne olacaktı? Onu annesine bırakmak olacak şey değildi. Boşadığı karısı yasadışı bir aile kuracak, bu aile içinde oğlunun durumu da, yetiştirilmesi de –yüzde yüz– kötü olacaktı. Yanında mı bıraksındı oğlunu? Bunun Anna'dan bir öç alma olacağını biliyor, böyle bir şeyi yapmak istemiyordu. Bütün bunların dışında, Aleksey Aleksandroviç'e boşanmanın olanaksız görünmesinin bir nedeni daha vardı: Boşanmaya razı olursa, Anna'yı mahvetmiş olacaktı. Moskova'da Darya Aleksandrovna'nın söyledikleri aklından çıkmıyordu: Darya Aleksandrovna, boşanmaya karar verirken onun yalnızca kendini düşündüğünü, bununla Anna'yı dönüşü olmayacak bir biçimde mahvedeceğini hiç düşünmediğini söylemişti. Aleksey Aleksandroviç karısını bağışlamasıyla çocuklara bağlılığını birleştirince bu sözü şimdi kendine göre yorumluyordu. Ayrılmaya razı olmak, Anna'ya özgürlüğünü vermek onun görüşüne göre, onu yaşama bağlayan son bağı –sevdiği çocuklardı bu bağ– koparıp atmak, Anna'yı da iyilik yolunda son desteğinden yoksun etmek, onu uçuruma yuvarlamak anlamına geliyordu. Ayrılırlarsa, Anna'nın Vronski ile birleşeceğini, kilise yasasına göre, kocasından ayrılan bir kadının, ayrıldığı kocası sağ olduğu sürece bir nikâh daha kıydıramayacağı için bu ilişkinin suç olacağını biliyordu. "Vronski'ye gidecek, bir iki yıl sonra ya adam bırakacak onu ya da o, yeni bir ilişki kuracak," diye geçiriyordu içinden. "Ben de bu yersiz boşanmaya razı olmakla, onun felaketinin suçlusu olacağım." Yüzlerce kez düşünmüştü bunu. Boşanma işinin, kayınbiraderinin söylediği gibi çok kolay olmak şöyle dursun, bütünüyle olanaksız olduğuna da kesin inancı vardı. Stepan Arkadyeviç'in bir sözüne inanmıyor, onun her sözünü çürütecek binlerce

delil biliyor; ama bir şey söylemeden dinliyordu onu. Stepan Arkadyeviç'in sözlerinin, onun yaşamına yön veren, boyun eğmek zorunda olduğu o kaba gücü dile getirdiğini hissederek dinliyordu.

— Önemli olan, boşanmaya senin nasıl, hangi koşullar altında razı olacağındır yalnızca. Anna bir şey istemiyor. Senden bir dilekte bulunacak durumu yok. Senin yüce gönüllülüğüne bırakıyor her şeyi.

Aleksey Aleksandroviç, bütün suçu kocanın üzerine aldığı boşanmanın ayrıntılarını anımsayıp "Tanrım! Tanrım! Niçin?" diye geçirdi içinden. Utançtan Vronski gibi elleriyle kapadı yüzünü.

— Heyecanlısın şu anda, anlıyorum. Ama iyice düşünürsen...

Aleksey Aleksandroviç, "Sağ yanağına vurana solunu da uzat, ceketini alana çıkarıp gömleğini ver," diye geçirdi içinden. İnce bir sesle:

— Evet, evet! diye bağırdı. Bütün yüzkarasını üzerime alıyorum, oğlumu bile veriyorum; ama... ama bu konuyu kapasak artık nasıl olur? Nasıl bilirsen öyle yap...

Birden arkasını döndü kayınbiraderine, yüzünü gizleyecek biçimde pencerenin dibindeki sandalyeye oturdu. Acı çekiyordu, utanıyordu. Ama bu acıyla utanç duygusu büyük huzura kavuşmanın sevincini, mutluluğunu tattırıyorlardı ona.

Stepan Arkadyeviç duygulanmıştı. Bir süre sustuktan sonra:

— Aleksey Aleksandroviç, dedi. İnan Anna senin bu yüce gönüllülüğüne büyük değer veriyor. Ama besbelli Tanrı böyle olmasını istedi.

Stepan Arkadyeviç son cümlesini bitirir bitirmez, bunun aptalca bir şey olduğunu anlamış, bu aptallığına gülmemek için zor tutmuştu kendini.

Aleksey Aleksandroviç bir şey söylemek istedi; ama gözyaşları bırakmadı onu. Stepan Arkadyeviç:

— Bu felaket kaderde vardı, dedi. Kabul etmek gerek. Bu felaketi olup bitmiş bir şey, bir gerçek olarak kabul ediyor, ona da, sana da yardım etmek istiyorum.

Stepan Arkadyeviç, eniştesinin odasından çıkarken üzgündü. Ama bu onun, üzerine aldığı işi başarmaktan duyduğu hazza engel değildi. Aleksey Aleksandroviç'in sözünden dönmeyeceğine inanıyordu çünkü. O anda duyduğu hazza, her şey olup bittikten sonra karısına, yakın dostlarına

sormayı düşündüğü sorunun hoş düşüncesi de katılmıştı: "Mareşalle benim aramda ne fark var?" diye soracaktı. "Mareşal ayırıyor karı kocayı, hiç kimseye bir yararı dokunmuyor bunun. Oysa ben ayırdım, üç yararı oldu. Ya da şöyle sorarım: Mareşalle benim aramda ne benzerlik var?" Gülümseyerek ekledi kendi kendine: "Neyse, bunun üzerine daha iyi düşünürüm sonra."

XXIII

Mermi kalbe dokunmamıştı; ama gene de tehlikeliydi Vronski'nin durumu. Birkaç gün ölümle pençeleşmişti. Konuşacak kadar gücü kendinde ilk bulduğunda yalnız Varya, ağabeyinin karısı vardı odasında.

Yengesinin yüzüne sert sert bakarak:

— Varya, dedi. Yanlışlıkla vurdum kendimi. Lütfen hiç kimseye sözünü etme bunun. Olayı duyanlara da böyle söyle. Yoksa aptal durumuna düşmüş olurum.

Varya bir şey söylemeden eğildi Vronski'nin üzerine, sevinç dolu bir gülümsemeyle baktı yüzüne. Gözlerinin içi aydınlıktı Vronski'nin, durgundu; ama bakışı sertti.

— Neyse, Tanrı'ya şükürler olsun! dedi Varya. Bir yerin acımıyor ya?

Göğsünü gösterdi Vronski:

— Biraz burası.

— Dur öyleyse sargıyı değiştireyim.

Varya sargıyı değiştirirken Vronski hiç sesini çıkarmadan, dişlerini sıkarak ona bakıyordu. Yengesi işini bitirince:

— Sayıklamıyorum, kendimdeyim, dedi. Kendimi bile bile vurduğum dedikodusunun yayılmaması için elinden geleni yap lütfen.

— Yayılmayacak öyle bir dedikodu. (Soru dolu bir gülümseme dolaştı Varya'nın dudaklarında.) Umarım yanlışlıkla bir daha vurmazsın kendini!

— Vurmam galiba; ama doğrusu iyi olurdu...

Acı acı gülümsedi Vronski.

Varya'yı öylesine korkutan bu sözlere, bu gülümsemeye karşın, yarasındaki iltihap geçip de durumu yavaş yavaş düzelmeye başlayınca Vronski acısının bir bölümünden bütünüyle kurtulduğunu hissediyordu. Bu davranışıyla o zamana dek duyduğu utancı, küçülmeyi silip atmıştı sanki. Aleksey Aleksandroviç'i şimdi rahat rahat düşünebiliyordu. Onun yüce gönüllülüğünü kabul ediyor; ama kendini küçülmüş hissetmiyordu artık. Ayrıca, eski yaşamının çarkına kapılmıştı gene. İnsanların gözünün içine

utanç duymadan bakabileceğini, prensiplerine uygun biçimde yaşayabileceğini hissediyordu. Durmadan uğraşıp da içinden atamadığı bir şey vardı: Anna'yı temelli yitirmenin verdiği, umutsuzluğa varan üzüntüydü bu. Şimdi, Aleksey Aleksandroviç'e karşı işlediği suçu bağışlatmışken, Anna'yı bırakmaya, olanlardan pişmanlık duyan Anna ile kocasının arasına bir daha girmemeye kesin kararlıydı. Ama Anna'nın aşkını yitirmenin acısını söküp atamıyordu içinden. Anna'nın yanında tanıdığı, zamanında değerini öylesine az bildiği, şimdi tüm güzellikleriyle her an aklında olan o mutlu dakikaların anısını silip atamıyordu belleğinden.

Serpuhovski, Taşkent'te bir görev bulmuştu ona. Bir an düşünmeden kabul etmişti bu görevi. Ama yolculuk günü yaklaştıkça, gerekli gördüğü şeyin uğruna yaptığı fedakârlık daha bir ağır gelmeye başlamıştı ona.

Yarası iyileşmişti artık. Yolculuk hazırlıklarına başlamıştı.

"Bir kez göreyim onu, sonra gideyim, öleyim," diye düşünüyordu. Veda ziyaretlerini yaparken Betsi'ye açmıştı bu düşüncesini. Betsi elçi olarak gitmişti Anna'ya, olumsuz yanıt getirmişti.

Vronski bu haberi alınca, "Böylesi daha iyi," diye geçirdi içinden. "Son gücümü de yok edebilecek bir zayıflık yapacağım."

Devrisi sabah Betsi kendi geldi Vronski'ye. Oblonski aracılığıyla iyi bir haber aldığını, Aleksey Aleksandroviç'in ayrılmaya razı olduğunu, dolayısıyla Vronski'nin Anna'yı görebileceğini söyledi.

Vronski, evinden Betsi'yi yolcu etmeyi bile umursamadan, bütün kararlarını unutup ne zaman görüşebileceklerini, kocasının nerede olduğunu sormadan Kareninlere gitti. Hiçbir şeyi, hiç kimseyi gözü görmeden çıktı merdivenleri. Koşmamak için kendini güçlükle tutup Anna'nın odasına daldı. Odada kimsenin olup olmadığına dikkat etmeden, bunu düşünmeden kucakladı Anna'yı. Yüzünü, ellerini, boynunu öpmeye başladı.

Anna kendini hazırlamıştı bu karşılamaya. Vronski'ye söyleyeceklerini kararlaştırmıştı; ama söylemek istediği şeylerin hiçbirini söyleyemedi. Vronski'nin tutkusu onu da sarmıştı. Onu da, kendini de yatıştırmak istiyordu; ama çok geçti artık. Vronski'nin duyguları ona da geçmişti. Dudakları titriyordu. Uzun süre bir şey söyleyemedi.

Vronski'nin elini göğsüne bastırarak:

— Evet, diyebildi sonunda. Aldın beni, seninim artık.

Vronski:

— Böyle olmak zorundaydı zaten, dedi. Biz yaşadığımız sürece böyle olmak zorundadır. Şimdi çok iyi biliyorum bunu.

Anna'nın yüzü giderek beyazlaşıyordu. Vronski'nin başını kollarının arasına aldı.

— Doğru, dedi. Ama bütün olanlardan sonra korkunç bir şey var bunda gene de.

Vronski başını kaldırıp sağlam dişlerini göstererek gülümsedi.

— Her şey geçecek, her şey! dedi. Öyle mutlu olacağız ki! İçinde korkunç bir şey olduğu için –güçlenebilse– daha da güçlenirdi aşkımız.

Anna, Vronski'nin –sözlerine değil– sevgi dolu bakışına ister istemez gülümsemeyle karşılık verdi. Vronski'nin elini tuttu, soğumuş yanaklarını, kısa kesilmiş saçlarını okşadı onun eliyle.

— Bu kısa saçlarınla tanıyamıyorum seni. Öyle tatlılaştırdı ki seni bu saçın! Çocuk gibisin. Ama yüzün çok soluk!

Anna gülümseyerek:

— Evet, çok bitkinim, dedi.

Dudakları titremeye başladı gene. Vronski:

— İtalya'ya gideriz, orada düzelirsin, dedi.

Anna, yaklaşıp Vronski'nin ta gözlerinin içine baktı.

— Bizim karı koca gibi olmamız, baş başa kalmamız, seninle bir aile içinde yaşamamız olabilecek şey midir acaba?

— Bunun bir zamanlar başka türlü nasıl olabildiğine şaşıyorum ben yalnızca.

Anna, dalgın bakışını Vronski'nin yüzünden kaçırdı.

— Stiva onun her şeyi kabul ettiğini söylüyor, dedi. Ama onun gösterdiği bu yüce yürekliliği ben kabul edemem. Boşanmak istemiyorum. Her şey vızgeliyor bana artık. Seryoja konusunda ne karar vereceğimi biliyorum yalnızca.

Vronski Anna'nın o anda oğlunu, boşanmayı nasıl düşünebildiğine akıl erdiremiyordu. Birbirine kavuştuktan sonra gerisi önemsiz değil miydi?

Anna'nın elini avcunun içinde döndürerek onun dikkatini çekmeye çalıştı.

— Sözünü etme bunun, böyle konuşma, dedi.

Ama Anna hâlâ bakmıyordu ona.

— Ah, niçin ölmedim, dedi. Ne iyi olurdu ölseydim!

Ağlayamıyordu; ama gözyaşları yanaklarından aşağı yuvarlanmaya başlamıştı. Vronski'yi üzmemek için gülümsemeye çalışıyordu.

Eski dünya görüşüne göre, Taşkent'te atandığı gurur okşayıcı, tehlikeli görevi reddetmek Vronski için yüz kızartıcı, olanaksızdı. Ama şimdi bir an düşünmeden reddetmişti bu görevi. Sonra da üstlerinin bu davranışını iyi karşılamadıklarını görünce hemen emekliliğini istemişti.

Bir ay sonra Aleksey Aleksandroviç evinde oğluyla yalnız kalmıştı. Anna, kocasından resmen boşanmadan, bunu kesinlikle reddedip Vronski ile Avrupa'ya gitmişti.

Beşinci Bölüm

I

Prenses Şçerbatskaya çeyizin yarısı bile yetiştirilemeyeceği için düğünün beş hafta sonraki yortudan önce yapılamayacağı görüşündeydi. Öte yandan, düğünü yortudan sonraya bırakırlarsa bu kez da çok geç kalmış olabileceklerini söyleyen Levin'e hak vermemek elinde değildi. Prens Şçerbatski'nin yaşlı teyzesi çok hastaydı. Kısa bir zaman sonra ölebilir, matem nedeniyle düğün gecikebilirdi. Prenses çeyizin küçük bir bölümünü şimdi hazırlamaya, geri kalan büyük bölümünü de sonra yollamaya karar vermişti. Levin'in, bunu kabul edip etmediğini açıkça söyleyememesi de onu çok kızdırıyordu. Yeni evliler düğünden hemen sonra köye gideceklerdi. Asıl çeyiz orada gerekli olmayacağı için bu düşünce akla daha bir yatkındı.

Levin çılgın gibiydi hâlâ. Evrenin varoluşunun tek, en önemli nedeninin kendi ve onun mutluluğu olduğunu; şimdi düşünecek, gerçekleştirmeye çalışacak bir şeyi olmadığını; her şeyi başkalarının onun için yaptığını, yapacağını düşünüyordu. Gelecek üzerine bir planı, bir amacı bile yoktu. Bunu düşünmeyi başkalarına bırakıyor, her şeyin çok çok iyi olacağından kuşku etmiyordu. Yapması gereken şeylerde ağabeyi Sergey İvanoviç, Stepan Arkadyeviç, bir de prenses yol gösteriyorlardı ona. Önerilen her şeyi hemen kabul ediyordu. Ağabeyi borç para almıştı onun için. Prenses düğünden sonra Moskova'dan ayrılmasını salık vermişti. Stepan Arkadyeviç, Avrupa'ya gitmelerini söylemişti. Hepsine, "Evet" diyordu. "Bir haz duyuyorsanız bildiğiniz, istediğiniz gibi yapın," diye geçiriyordu içinden. "Mutluyum ben, ne yaparsanız yapın. Ne daha çok mutlu olabilirim ne de daha az." Stepan Arkadyeviç'in Avrupa'ya gitmelerini salık verdiğini Levin Kiti'ye açtığında, Kiti'nin bunu kabul etmediğini, gelecekteki yaşamları üzerine birtakım kesin dilekleri olduğunu görünce pek şaşırdı. Kiti, Levin'in köyde sevdiği bir işi olduğunu biliyordu. Kiti'nin bu işi anlamamakla kalmayıp anlamak da istemediğinin farkındaydı Levin. Ama bu, Kiti'nin bu işi çok önemli saymasına engel olmuyordu. Bu nedenle Kiti evlerinin kötü olacağını biliyor, sürekli kalmayacağı Avrupa'ya gitmek yerine evine, köye gitmek istiyordu. Onun açıkça söylediği bu isteği Levin'i şaşırtıyordu. Hiçbir şeyi umursamadığı için hemen Stepan Arkadyeviç'e

koştu. –Bu onun göreviymiş gibi– köye gitmesini, orada her şeyi bildiği gibi, öylesine üstün olan zevkine göre yapmasını diledi.

Stepan Arkadyeviç, köyden döndükten sonra –yeni evliler için her şeyi hazırlamıştı orada– bir gün Levin'e:

— Bak ne diyeceğim, dedi. Günah çıkarttığını gösteren belgen var mı senin?

— Yok. Ne olacaktı?

— Nikâh kıyılmaz belgen yoksa.

— Ay, ay, ay! diye bağırdı Levin. Dokuz yıldır ne oruç tutarım, ne kiliseye giderim ben. Hiç düşünmedim.

Stepan Arkadyeviç gülümsedi.

— Çok hoşsun! dedi. Bir de bana nihilist dersin. Ama olmaz. Oruç tutmalı, ayinlere gitmelisin.

— Ne zaman? Dört gün kaldı şunun şurasında.

Stepan Arkadyeviç bu işi de halletti. Levin günah çıkartmak, kutsal ekmekle şarap almak için oruç tutmaya başladı. İnanmayan; ama başkalarının inancına saygı duyan bir insan olarak Levin için kilisedeki bir törene katılmak çok ağır bir yüktü. Şimdi de, içinde bulunduğu, her şeye karşı duygululuk, yumuşaklık dolu ruhsal durumda bu ikiyüzlülük zorunluluğu Levin'e yalnızca ağır gelmiyor, aynı zamanda da bütünüyle olanaksız görünüyordu. Şimdi, ruhsal yönden yüceldiği, yaşamı renklendiği bir sırada ya ikiyüzlülük yapmak ya da dine saygısızlık etmek zorunda kalacaktı. Ne birini ne de ötekini yapacak gücü buluyordu kendinde. Ama Stepan Arkadyeviç'i kaç kez sorguya çektiyse, belgenin oruç tutmadan alınıp alınamayacağını sorduysa, Stepan Arkadyeviç hep bunun olanaksız olduğunu söylemişti.

— Ne zorluğu var ki bunun, hepsi iki gün. Papaz da çok cana yakın bir ihtiyardır. Sen hiç farkına varmadan çekip alıverecektir ağrıyan dişini...

Levin ilk sabah ayine gitti. Ayakta beklerken on altı, on yedi yaşlarındaki o güçlü din duygusunu yeniden canlandırmaya çalışıyordu içinde. Ama bunun olanaksız olduğunu anlamakta gecikmedi. Bütün bu yapılanları büyükleri ziyaret geleneğine benzeyen anlamsız bir gelenek olarak görmeyi denedi. Ama bunu da yapamayacağını hissetti hemen. Kuşağının çoğunluğu

gibi, Levin'in de dine karşı son derece belirsiz bir tutumu vardı. İnanmasına inanamıyordu. Öte yandan bütün bunların yanlış olduğuna kesin inancı da yoktu. Bu nedenle, yaptığı şeyin bir anlamı olduğuna inanamadığı, bunu boş bir formalite diye de kabul edemediği için bu oruç süresince, anlamadığı –bu yüzden de içinde bir sesin ona dediği gibi, yapmacık, kötü– bir şeyi yapmaktan sıkılıyor, utanıyordu.

Ayin sırasında kâh duaları, onlara kendi görüşleriyle çelişmeyen anlamlar vermeye çalışarak dinliyor; kâh anlayamayacağını, onları suçlamak zorunda kalacağını düşünerek dinlememeye çalışıyor; böyle bomboş ayakta dururken kafasının içinde olağanüstü bir canlılıkla beliren düşünceleriyle, gözlemleriyle, anılarıyla ilgileniyordu.

Levin sabah ayininin de akşam ayininin de gece duasının da sonuna dek ayakta durduktan sonra devrisi sabah her zamankinden erken kalkıp çay içmeden, sabahın sekizinde sabah dualarını dinlemek, günah çıkartmak için kiliseye gitti.

Kilisede yoksul bir erden, yaşlı bir kadından, bir de kilise görevlilerinden başka kimsecikler yoktu.

İnce cüppe altlığının altından uzun sırtı iki parça olarak görünen genç bir zangoç, Levin'i karşıladı hemen. Duvarın dibindeki küçük masaya geçti, duaları okumaya başladı. Zangoç okudukça, özellikle de sık sık geçen "Tanrım sen bağışla" sözcüklerini yineledikçe Levin düşüncesinin artık kapatılıp mühürlendiğini, ona dokunmamasının, onu kıpırdatmamasının gerektiğini, yoksa her şeyin birbirine karışacağını hissediyordu. Bu yüzden zangocun arkasında, ayakta dikiliyor, okunanları dinlemiyor, anlamaya çalışmıyordu. Kendi düşüncelerine dalmıştı. Dün akşam Kiti ile köşedeki masada oturduklarını düşünüyor. "İnsanı şaşırtacak kadar anlamlı bir eli var," diye geçiriyordu içinden. Hemen her zaman olduğu gibi, konuşacak bir şeyleri yoktu o anda. Kiti elini masanın üzerine koymuş, açıp kapıyordu. Kendi eline gülüyordu. Levin, Kiti'nin elini nasıl öptüğünü, sonra onun pembe beyaz avcunun içindeki çizgilere baktığını anımsamıştı. Öne eğilen zangocun sırtının esnek hareketine bakıyor, haç çıkarıyor, öne eğiliyor, bir yandan da, "Gene bağışla..." diye geçiriyordu içinden. "Sonra o aldı benim elimi, avcumun içindeki çizgilere baktı. "Çok hoş bir elin var," dedi. Levin kendi eline, sonra zangocun kısa koluna baktı. "Evet, bitiyor artık," diye geçirdi içinden. –Duaya kulak verdi– Hayır, gene baştan başlıyor galiba.

Hayır, hayır, bitiyor; baksana, secdeye varıyor. Sonunda secdeye varılır hep."

Zangoç, kadife yeninden uzanan eliyle üç rublelik kâğıt parayı usulca aldıktan sonra kaydedeceğini söyleyip yeni çizmelerini boş kilisenin parkelerinde takırdata takırdata çevik adımlarla altare gitti. Bir dakika sonra başını uzattı oradan. Levin'e gelmesini işaret etti. O ana kadar kapalı olan düşüncesi kıpırdanmaya başlamıştı Levin'in kafasının içinde. Ama o, kovmaya çalışıyordu onu. "Bir yolu bulunur," diye geçirdi içinden. İkon dolabının önündeki balkona yürüdü. Merdiveni çıkarken başını sağa çevirince papazı gördü. Seyrek sakalına ak düşmüş, babacan bakışlı ihtiyar papaz rahlenin önünde ayakta duruyor, dua kitabının sayfalarını çeviriyordu. Öne hafifçe eğilerek Levin'e selam verdikten sonra, alışık olduğu bir sesle okumaya başladı duaları. Okumayı bitirdikten sonra secdeye vardı. Levin'e döndü. İsa'yı çarmıha gerili gösteren tasviri gösterip:

— İsa kendini göstermeden buradadır, dedi. İtiraf ettiğiniz günahlarınızı bağışlayacaktır. (Gözlerini Levin'den kaçırıp ellerini boynundaki kordonun altında kavuşturarak sürdürdü konuşmasını.) Kutsal havari kilisesinin bize öğrettiklerinin hepsine inanıyor musunuz?

Levin:

— Her şeyden kuşku ediyordum, şimdi de ediyorum, dedi.

Kendi sesi hiç hoşuna gitmemişti. Sustu.

Papaz, Levin daha bir şeyler söyleyecek mi diye birkaç saniye bekledi. Sonra, gözlerini kapayıp "o"ların üzerine basa basa, çabuk çabuk konuşarak:

— Kuşku kişioğlunun zayıflığında vardır, dedi. Ama bizler, merhametli rabbimize, bize güç vermesi için dua etmeliyiz. (Zaman kaybetmek istemiyormuş gibi hemen ekledi arkasından:) Başlıca ne gibi günahlarınız var?

— En önemli günahım kuşkudur. Her şeyden kuşku ediyorum, içim kuşkularla dolu.

Papaz aynı şeyi yineledi:

— Kuşku kişioğlunun zayıflığında vardır. Özellikle neden kuşku ediyorsunuz?

— Her şeyden. Bazen Tanrı'nın varlığından bile.

Levin elinde olmadan söylemişti bunu. Söylediğinin uygunsuzluğu dehşete düşürdü onu. Ama Levin'in bu dediği, papaza hiç etki etmemişe benziyordu. Dudaklarında belli belirsiz bir gülümseme, çabuk çabuk konuşarak:

— Tanrı'nın varlığından nasıl kuşku edilebilir? dedi.

Levin susuyordu.

Papaz, alışık olduğu bir tavırla, çabuk çabuk konuşarak sürdürdü konuşmasını:

— Yarattığı şeyleri görüyorken nasıl kuşku edebilirsiniz. Yaradanın varlığından? Gökkubbeyi kim süsledi yıldızlarla? Yeryüzüne bunca güzelliği kim verdi? (Levin'in yüzüne soru dolu bakışlarla baktı.) Yaratıcısız olabilir mi bütün bunlar?

Levin papazla felsefe tartışmasına girmesinin uygunsuz kaçacağını bildiği için soruya kestirme yanıt verdi:

— Bilmiyorum.

Papaz neşeli bir şaşkınlıkla:

— Bilmiyor musunuz? dedi. Her şeyi Tanrı'nın yarattığından nasıl kuşku edebiliyorsunuz?

Levin kızararak:

— Hiçbir şey anlayamıyorum, dedi.

Ağzından çıkan her sözcüğün aptalca, saçma olduğunu, bu durumda başka türlü de olamayacağını hissediyordu.

— Tanrı'ya dua edin. Yalvarın Ona. Kutsal rahipler arasında bile kuşku edenler olmuştur. Sonra inançlarını güçlendirmesi için yalvarmışlardır Tanrı'ya. Şeytanın gücü büyüktür. Ona kapılmamanız gerekir. Dua edin. Yalvarın Tanrı'ya. Dua edin.

Çabuk çabuk konuşarak bitirmişti sözünü papaz. Düşünceye dalmış gibi sustu bir süre. Gülümseyerek ekledi sonra:

— Duyduğuma göre, bizim cemaatimizden manevi oğlum Prens Şçerbatski'nin kızıyla evlenmeye hazırlanıyormuşsunuz? Çok iyi bir kızdır.

Bu kez kızarmak sırası Levin'deydi.

— Evet, diye karşılık verdi.

"Günah çıkartırken ne demeye soruyor bunları?" diye geçirdi içinden.

Papaz, onun bu düşüncesine yanıt veriyormuş gibi sürdürdü konuşmasını:

— Evlenmeye hazırlanıyormuşsunuz. Belki çoluk çocuk bağışlayacak size Tanrı. Öyle değil mi? (Babacan bir gülümseme belirdi dudaklarında.) Peki, ama içinizde sizi inançsızlığa çekmek isteyen şeytanın kötülüğünü yenmemişseniz yavrularınızı hangi yolda eğiteceksiniz? Çocuğunuzu seviyorsanız, iyi bir baba olarak yalnızca zenginlik, rahatlık, onur isteyemezsiniz onun için. Doğru yolda olmasını, gerçeğin ışığının ruhunu aydınlatmasını da isteyeceksinizdir. Öyle değil mi? Masum yavrucak size "Babacığım, bunca güzel şeyi –toprağı, suyu, güneşi, çiçekleri otları– kim yarattı?" diye sorduğunda ne yanıt vereceksiniz ona? "Bilmiyorum" mu diyeceksiniz? Rabbimiz o sınırsız merhametiyle size her şeyi açık ettiğine göre bunu bilmemek elinizde değildir. Ya şöyle sorarsa size yavrunuz: "Öteki dünyada neler bekliyor beni?" Bu konuda bir bilginiz yoksa ne anlatacaksınız ona? Ne yanıt vereceksiniz? Bu dünyanın ve şeytanın ayartmalarına mı tutsak edeceksiniz onu? Hiç de iyi olmaz bu!

Papaz başını yana eğip babacan sevgi dolu bakışını Levin'in yüzüne dikti.

Levin susuyordu. Şimdi papazla tartışmaya girmek istemediğinden değil, ona hiç kimse böyle sorular sormadığı için yanıt vermiyordu. Çocuklarının bu soruları soracakları zamana ise daha çok vardı. Ne yanıt vereceğini rahat rahat düşünebilirdi.

Papaz anlatıyordu:

— Yeni bir yaşama giriyorsunuz. Kendinize bir yol seçmeli, sıkıca sarılmalısınız ona. Merhametli Tanrı'nın size yardım etmesi için yalvarın O'na. Dua edin. Rabbimiz ve Tanrımız sınırsız insan sevgisiyle merhametiyle bağışlayacaktır seni, oğlunu...

Papaz okumaya başladığı duayı bitirdikten sonra haç çıkararak kutsadı Levin! Yolcu etti onu.

O gün eve döndüğünde, sıkıcı durum artık sona erdiği için yalan söylemek zorunda kalmadan her şey olup bittiği için sevinçliydi Levin. Ayrıca o sevimli, cana yakın ihtiyarın söylediklerinden silik bir izlenim kalmıştı içinde. Onun anlattıklarının hiç de başlangıçta sandığı gibi saçma

olmadığını, burada açıklığa kavuşturulması gereken bir şeyin olduğunu düşünüyordu.

Levin, "Şimdi olmaz kuşkusuz; ama başka bir zaman olur," diye geçiriyordu içinden. Ruhunda belirsiz, pis bir şeyin varlığını eskisinden daha bir canlı hissediyordu. Başkalarında öylesine belirgin gördüğü, hiç sevmediği, arkadaşı Sviyajski'ye sitem etmesine neden olan dine karşı o duygu şimdi onun ruhunda da vardı.

O akşamı Doli'nin evinde nişanlısıyla birlikte geçiren Levin çok neşeliydi. Stepan Arkadyeviç'e içindeki sevinci anlatırken, çemberden atlaması öğretilen, kendisinden isteneni sonunda anlayıp tam olarak yapan, sevincinden ince sesler çıkararak, kuyruğunu sallayarak masaların üzerlerine, pencerelere zıplayan bir köpek gibi mutlu olduğunu söyledi.

II

Geleneğe uyarak (Prensesle Darya Aleksandrovna her şeyde geleneğe tam uyulmasında ısrar ediyorlardı.) düğün günü nişanlısını hiç görmedi Levin. Otel odasında, bir rastlantı sonucu bir araya gelmiş üç bekârla yedi yemeğini. Bu üç bekâr şunlardı: Sergey İvanoviç; Levin'in üniversiteden arkadaşı, şimdi doğal bilimler profesörü Katavasof (Levin yolda rastlamış, zorla getirmişti onu otele) bir de Levin'in ayı avı arkadaşı, Moskova sulh yargıcı, sağdıcı Çirikof. Yemek çok neşeli geçiyordu. Sergey İvanoviç çok neşeliydi. Katavasof'un tuhaflığı pek eğlendiriyordu onu. Tuhaflıklarının iyi karşılandığını, anlaşıldığını hisseden Katavasof daha çok dikkat çekmeye çalışıyordu. Çirikof her konuşmaya neşeyle, içtenlikle katılıyordu.

Katavasof, kürsüde edinilmiş alışkanlığıyla sözcükleri uzata uzata:

— Böyle işte, diyordu. Dostumuz Konstantin Dmitriç ne yetenekli bir gençti! Oysa şimdi nerde o eski Konstantin Dmitriç! O zamanlar bilimi de severdi. Üniversiteden çıktığında insanlara özgü düşünceleri vardı. Şimdi ise yeteneklerinin yarısı kendi kendini aldatmaya, öteki yarısı da bu aldatışı haklı göstermeye yönelmiş durumda.

Sergey İvanoviç:

— Evliliğe sizin gibi kararlı bir düşman görmedim ömrümde, dedi.

— Hayır, evliliğe düşman değilim ben. Emeğin paylaştırılmasından yanayım. Ellerinden başka şey gelmeyen insanlar insan üretmeli, geri kalanlar da onların her yönden gelişmeleri, mutlu olmaları için çalışmalıdırlar. Bence öyle. Bu iki mesleği birbirine karıştırmanın sürüyle heveslisi vardır. Ama ben onlardan değilim.

Levin:

— Sizin bir bayana tutulduğunuzu duyduğumda ne sevineceğim! dedi. Düğününüze çağırın beni lütfen.

— Şimdi de seviyorum zaten.

— Evet, mürekkepbalığını. (Levin ağabeyine döndü.) Biliyor musun? Mihail Semyoniç bir kitap yazıyor. Mürekkepbalığının beslenmesi üzerine...

— Neyse canım karıştırmayın şimdi! Ne üzerine yazarsam yazayım, bir şeyi değiştirmez bu. Asıl önemli olan tutkun olmamdır mürekkepbalığına.

— Ama karınızı sevmenize engel olmayacaktır mürekkepbalığı.

— O olmaz; ama karım olur.

— Neden?

— Yakında anlarsınız. Siz çiftlik işlerini, avı seviyorsunuz. Hele bekleyin biraz, görürsünüz!

Çirikof karıştı söze:

— Arhip geldi bugün. Prudnı'da iki ayı görüldüğünü söyledi.

— Bensiz vurursunuz onları artık.

Sergey İvanoviç:

— Bu doğru işte, dedi. İyisi mi şimdiden vedalaş ayı avıyla: Karın bırakmayacaktır seni nasıl olsa!

Levin gülümsedi. Karısının onu bırakmayacağı düşüncesi öylesine hoş bir şeydi ki, ayı görmek zevkinden temelli vazgeçmeye hazırdı o anda. Çirikof:

— Doğrusu bu iki ayıyı sizsiz avlamak acı olacak. Hapilov'da son avlanışımızı anımsıyor musunuz? Çok tatlı bir av olabilirdi.

Levin, Kiti'nin bulunmadığı bir yerde bir şeyin olamayacağı konusunda arkadaşlarını düş kırıklığına düşürmek istemiyordu, bunun için bir şey söylemedi.

Sergey İvanoviç:

— Bekârlıkla vedalaşmak geleneği boşuna değildir, dedi. Ne denli mutlu olursa olsun, özgürlüğünü yitirmek acı gelir insana.

— Hadi itiraf edin. Gogol'ün oyunundaki, kendini pencereden atmak isteyen damadın hissettiklerini hissediyorsunuzdur şu anda.

— Hissediyordur elbette; ama itiraf edilmez bu, dedi Katavasof.

Kahkahayla gülmeye başladı. Çirikof da gülümsedi.

— İstiyorsanız, pencere açık... dedi. Kalkın Tver'e gidelim hemen! Ayılardan biri dişi, ta inine kadar götürür bizi. Sahi, beş treniyle gidelim hadi! Burdakiler de ne halleri varsa görsünler.

Levin gülümsedi.

— Ne yalan söyleyeyim, ruhumu yokluyorum da, özgürlüğümü yitirdiğime en küçük bir acıma bulamıyorum içimde.

Katavasof:

— Ruhunuz böylesine karmakarışıkken hiçbir şey bulamazsınız orada, zaten dedi. Bekleyin hele, biraz kendinize geldiniz mi bulursunuz...

— Hayır, şu anda duygumdan (Levin, Katavasof'un yanında "aşk" sözcüğünü kullanmak istemiyordu) mutluluğumdan başka pek az şey hissediyorum; ama özgürlüğümü yitirdiğime acımıyorum... Tam tersine, seviniyorum onu yitirdiğime.

Katavasof:

— Çok kötü, dedi. Umut yok! Neyse, kurtuluşuna ya da hayallerinin hiç değilse yüzde birinin gerçekleşmesine kaldıralım kadehlerimizi. Bu kadarı bile yeryüzünde görülmemiş bir mutluluk olacaktır.

Yemekten sonra konuklar giyinip düğüne yetişebilmek için hemen kalktılar.

Levin yalnız kalınca bu bekârların konuşmalarını düşünmeye koyuldu. Onların sözünü ettikleri özgürlüğüne acıma duygusunun içinde olup olmadığını bir kez daha sordu kendi kendine.

Gülümsedi. "Özgürlük mü? Neye yarar özgürlük? Sevmektir mutluluk. Onun istediği şeyleri istemek, onun düşündüğü şeyleri düşünmektir mutluluk. Özgürlüğün olmamasıdır yani!"

Birden bir ses şöyle fısıldadı kulağına: "Ama onun düşüncelerini, isteklerini, duygularını biliyor musun?" Yüzündeki gülümseme kayboldu bir anda. Düşüncelere daldı Levin. Ansızın tuhaf bir duyguya kapılmıştı. Korkuyla kuşku, her şeye karşı duyulan bir kuşku doldurmuştu içini.

"Ya sevmiyorsa beni?" diye soruyordu kendi kendine. "Ya sırf evlenmiş olmak için evleniyorsa benimle? Ya farkında değilse yaptığının? Kendine gelebilir, karım olduktan sonra anlayabilir beni sevmediğini, sevemeyeceğini." Kiti üzerine kötü, tuhaf düşünceler gelmeye başlamıştı aklına. Kiti ile Vronski'yi yan yana gördüğü bir yıl önceki akşam dün akşammış gibi kıskanıyordu onu Vronski'den. Kiti'nin ona her şeyi söylemediğinden kuşkulanıyordu.

Ayağa fırladı. Umutsuzluk içinde. "Hayır, böyle olamaz bu!" dedi kendi kendine. "Gidip soracağım ona. Son kez söyleyeceğim: İkimiz de serbestiz, burada bıraksak mı bu işi? Her şey, ömür boyu sürecek bir mutsuzluktan, yüzkarasından, ikiyüzlülükten iyidir!" Yüreği umutsuzluk, bütün insanlara da, Kiti'ye de, kendine de öfke dolu çıktı otelden. Kiti'ye gitti.

Onu arka odalardan birinde buldu. Kiti sandığın üzerine oturmuş, oda hizmetçisi kızla konuşuyor sandalyelerin arkalıklarına, yerlere serili renk renk elbiseleri ayırıyordu.

Levin'i görünce sevinçle aydınlandı yüzü.

— Ah! diye haykırdı. Sen ha, siz! (Bu son güne kadar Levin'e bazen "sen" bazen "siz" diyordu.) Hiç beklemiyordum seni! Ben de kızlık giysilerimi ayırıyor, hangisini kime vereceğimi kararlaştırıyordum...

Levin, hizmetçi kızın yüzüne soğuk soğuk baktı.

— Ya! Çok güzel! dedi.

Kiti:

— Haydi sen git. Dunyaşa, sonra çağırırım seni.

Hizmetçi kız çıkar çıkmaz da:

— Neyin var senin? diye sordu.

"Sen" derken pek kararlıydı. Levin'in tuhaf bir anlatımla kaplanmış yüzünü, heyecanlı, üzgün halini görmüş, içine bir korku düşmüştü.

Levin, Kiti'nin karşısında durdu. Yalvarır gibi yüzüne bakarak, umutsuzluk dolu bir sesle:

— Kiti, dedi. Acı çekiyorum. Bir başıma acı çekecek gücüm yok. (Kiti'nin sevgi, içtenlik okunan yüzünden, söylemek niyetinde olduğu şeyin hiçbir anlamı olamayacağını, bir sonuç vermeyeceğini anlamıştı; ama kuşkularını Kiti'nin dağıtmasını istiyordu gene de.) Zamanın hâlâ geç olmadığını söylemeye geldim sana. Yapılanlardan vazgeçebiliriz, her şeyi düzeltebiliriz.

— Ne? Bir şey anlamıyorum söylediğinden! Nedir bu heyecan?

— Bin kez söylediğim, aklımdan hiç çıkmayan şey... Sana layık olmamam. Benimle evlenmeyi istemiş olamazsın. Bir kez daha düşün Kiti. Yanıldın iyi düşün. Sevemezsin beni sen... Eğer... İyisi mi söyle bana.

(Kiti'nin yüzüne bakmadan konuşuyordu Levin.) Mutsuz olacağım ben. Varsın, ne isterse söylesin herkes. Her şey iyidir mutsuzluktan... Henüz zamanımız varken bir şey kaybetmiş sayılmayız...

Kiti ürkek:

— Anlamıyorum, dedi. Yani benimle evlenmekten... vazgeçmek mi istiyorsun?

— Beni sevmiyorsan, evet.

Can sıkıntısından kıpkırmızı olmuştu Kiti'nin yüzü.

— Delisin sen! diye haykırdı.

Ama Levin'in yüzündeki acıyı görünce can sıkıntısını yendi. Koltuğun üzerindeki giysiyi kaldırıp attıktan sonra Levin'e daha yakın oturdu.

— Neler düşünüyorsun? diye ekledi. Anlat bana.

— Beni sevemeyeceğini! Niçin sevmiş olabilirsin beni?

Kiti:

— Tanrım! dedi. Elimden ne gelir?

Ağlamaya başlamıştı. Levin:

— Ah! Ne yaptım ben! diye haykırdı.

Kiti'nin önünde yere diz çöküp ellerini öpmeye başladı.

Prenses beş dakika sonra odaya girdiğinde onları bütünüyle barışmış buldu. Kiti yalnızca onu sevdiğine inandırmamıştı Levin'i, onu niçin sevmiş olabileceği sorusunu yanıtlarken nedenini de açıklamıştı ona. Levin'i bütünüyle anladığı, onun nelerden hoşlandığını, nelerden hoşlanabileceğini, hoşlandığı her şeyin iyi olduğunu bildiği için onu sevdiğini söylemişti. Levin'e çok kolay anlaşılır görünmüştü anlattıkları. Prenses içeri girdiğinde ikisi sandığın üzerinde yan yana oturmuş, giysileri ayırıyor, tartışıyorlardı. Levin ona evlenme önerdiği anda Kiti'nin üzerinde olan kahverengi giysiyi Dunyaşa'ya vermek istiyordu Kiti. Levin de onu hiç kimseye vermemesini, Dunyaşa'ya onun yerine açık mavi giysiyi vermesini istiyordu.

— Anlamıyor musun? Sarışındır Dunyaşa, gitmez ona bu... Her şeyi düşündüm ben.

Prenses, Levin'in niçin geldiğini öğrenince yarı şaka yarı ciddi sitem etti ona. Otele gidip giyinmesini, Kiti'nin saçlarını yaptırmasına –neredeyse

gelecekti Şarl– engel olmamasını söyledi.

— Kaç gündür ağzına bir şey koymuyor kızcağız. Zayıfladı. Bu yetmiyormuş gibi bir de sen saçmasapan düşüncelerinle üzüyorsun onu. Hadi git artık, hadi canım.

Levin suçlu, utanmış; ama huzura kavuşmuş, oteline döndü. Ağabeyi, Darya Aleksandrovna, Stepan Arkadyeviç, hepsi de giyinip kuşanmış, tasvirle kutsamak için bekliyorlardı onu. Zaman yoktu. Darya Aleksandrovna'nın daha eve gitmesi, gelinin arabasında tasviri tutacak olan saçları ondülelenmiş, briyantinlenmiş oğlunu alması gerekiyordu. Sonra, arabanın birini sağdıca, Sergey İvanoviç'i götürecek olanı da geri yollamak gerekti... Kısacası, düşünecek çok şey vardı. Kuşku edilemeyecek tek şey de acele etmenin gerektiğiydi. Saat altı buçuk olmuştu çünkü.

Tasvirle kutsama işi bir şeye yaramadı. Stepan Arkadyeviç komik, vakur bir pozda karısının yanında ayakta durdu. Tasviri eline aldı, Levin'e öne eğilmesini söyledi. İçten, şakacı bir gülümsemeyle kutsadı onu. Üç kez öptü. Darya Aleksandrovna da aynı şeyi yaptıktan sonra, hemen gitmek istedi. Arabaların hangisinin nereye, ne zaman gideceğini şaşırdı gene.

— Bak nasıl yapalım: Sen bizim kupa arabasıyla onu almaya git. Sergey İvanoviç de lütfedip arabasını hemen geri yollarsa çok iyi olur.

— Olur, olur...

Stepan Arkadyeviç:

— Biz de onunla geliyoruz şimdi, dedi. Eşyaları yolladınız mı?

— Yolladık, dedi Levin.

Kuzma'ya, giyinmesine yardım etmesini söyledi.

III

Nikâh töreni için aydınlatılmış kiliseyi çoğunluğu kadın, büyük bir kalabalık doldurmuştu. İçeri giremeyenler pencerelerin önünde toplanmış, itişip kakışarak, atışarak parmaklıklardan içeri bakıyorlardı.

Jandarmalar yirmiden fazla arabayı yol boyunca sıralamışlardı. Bir polis amiri pırıl pırıl üniformasının içinde dondurucu soğuğu umursamadan dikiliyordu girişte. Peş peşe geliyorlardı arabalar. Bayanlar çiçekli tuvaletlerinin uzun eteklerini kaldırıp, erkekler –bazıları keplerini bazıları siyah şapkalarını– çıkarıp kiliseye giriyorlardı. Kilisenin içinde iki avize de, tasvirlerin hepsinin önündeki mumlar da yakılmıştı. İkon dolabının kırmızı fonunda altınlar da, ikonların altın kaplama işlemeleri de, avizelerle şamdanların gümüşleri de, parkeler de, küçük duvar halıları da, yukarıdaki aziz resimleri de, ikonların önündeki balkona çıkan merdivenin basamakları da, artık kararmış eski kitaplar da, papazların cüppeleri de, korodakilerin beyaz keten cüppeleri de ışığa boğulmuştu.

Salonun sağ yanındaki frak, papyon kravat, ağır ipek, kadife, atlas, saç, çiçek, çıplak omuz ve kol, uzun eldiven kalabalığında yüksek kubbede tuhaf bir biçimde yansıyan canlı, ölçülü bir konuşma sürüp gitmekteydi. Açılan kapının gıcırtısı her duyulduğunda kalabalık susuyor, herkes içeri giren gelinle güveyi görmek umuduyla kapıya bakıyordu. Ama on kezden çok açılmıştı kapı; gelenler ya sağdaki davetliler kalabalığına katılan geç kalmış bir konuk ya da soldaki seyirciler kalabalığına katılan, kapıdaki polis komiserini kandırmış, belki gönlünü hoş etmiş biriydi. Akraba olanlar da, yabancılar da beklemekten sıkılmaya başlamışlardı artık.

Başlangıçta gelinle damadı her an bekliyorlar, bu gecikmeye bir anlam vermiyorlardı. Sonraları daha bir sık başlamışlardı kapıya bakmaya. Herkes kötü bir şeyin olmuş olmasından korkuyor, yalnızca bundan söz ediyorlardı. Daha sonra bu gecikme tuhaf kaçmaya başlamıştı artık. Akrabalar da, konuklar da damadı düşünmüyor, kendi konuşmalarıyla ilgileniyor gibi yapmaya çalışıyorlardı.

Baş zangoç –zamanın değerli olduğunu anımsatmak istiyor gibi sabırsız– pencerelerin camlarını titretircesine öksürüyordu. Koronun bulunduğu balkondan, sıkılmaya başlamış şarkıcıların kâh prova sesleri, kâh

sümkürmeleri duyuluyordu. Papaz, damadın gelip gelmediğini öğrenmeleri için ikide bir ya zangocu ya zangoç yardımcısını yolluyordu dışarı. Damadı beklerken kendi de leylak rengi cübbesi, işlemeli kuşağıyla daha sık çıkıyordu yan kapıya. Sonunda bayanlardan biri saatine bakıp "Doğrusu çok tuhaf!" dedi. Konukların hepsi heyecanlıydı. Şaşkınlıklarını, can sıkıntılarını açık açık söylemeye başladılar. Sağdıçlardan biri ne olduğunu anlamak için arabaya binip gitti. Bu arada Kiti çoktan hazırlanmış, beyaz gelinliğini giymiş, uzun duvağını, greyfurt çiçeklerinden tacını takmış, Şçerbatskilerin evinin salonunda, düğün annesi ve ablası Lvova ile ayakta duruyor, pencereden dışarı bakıyor, yarım saati aşkın bir zamandır sağdıcının, damadın kiliseye geldiği haberini getirmesini bekliyordu.

Öte yanda Levin, pantolonunu giymiş; ama yeleksiz, fraksız, otel odasında bir aşağı bir yukarı dolaşıyor, ikide bir kapıdan başını uzatıp koridora bakıyordu. Ama beklediği yoktu görünürlerde.

Umutsuzluk içinde geri dönüyor, elini kolunu sallayarak, sigarasını sakin sakin içen Stepan Arkadyeviç'e:

— Böylesine korkunç, aptalca bir duruma düşen bir insan daha olmuş mudur? diyordu.

Stepan Arkadyeviç tatlı tatlı gülümsedi.

— Evet, çok kötü bir durum, dedi. Ama sakin ol, şimdi getirirler.

Levin öfkesini tutmaya çalışıyordu.

— Ah, elden ne gelir! (Gömleğinin buruşuk önüne baktı.) Şu önü açık yelekler de ne aptalca şeyler! (Umutsuzca yükseltti sesini.) Ya tren istasyonuna götürdülerse eşyaları!

— O zaman benimkini giyersin.

— Çoktan yapmam gerekirdi bunu zaten.

— Kiliseye gülünç bir durumda gitmen doğru olmaz... Sabret biraz, düzelir.

Durum şuydu: Levin giyinmek için giysilerini istediğinde, yaşlı uşağı Kuzma, frağını, yeleğini, gerekli her şeyini getirmişti.

— Gömleğim hani? diye bağırmıştı Levin.

Kuzma sakin sakin gülümseyerek yanıt vermişti:

— Üzerinizde var ya!

Her şeyi toplayıp bu akşam yeni evlilerin yola çıkacakları Şçerbatskilere göndermesi emrini aldığı için o da öyle yapmış, frak takımını bırakıp geri kalan her şeyi oraya yollamış, temiz gömlek ayırmamıştı. Levin'in sabahtan beri giydiği gömlek buruş buruştu. Yeni moda önü açık yelekle giymek olmazdı bu gömleği. Şçerbatskilere adam yollayamazlardı. Çok uzaktı. Çarşıdan bir gömlek alması için Kuzma'yı yolladılar. Uşak eli boş döndü. Pazar olduğu için dükkânlar kapalıydı. Stepan Arkadyeviç'in evine adam yollayıp bir gömlek aldırttılar. Gelen gömlek çok bol ve kısaydı. Sonunda Şçerbatskilere, eşyaları açıp bir gömlek getirmesi için Kuzma'yı yolladılar. Damadı bekliyorlardı kilisede, oysa damat, kafese kapatılmış yabani bir hayvan gibi odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolaşıp duruyor, ikide bir kapıdan başını uzatıp koridora bakıyor, Kiti'ye söylediği o saçmasapan şeyleri, Kiti'nin aklına şimdi kim bilir ne kötü şeyler geldiğini dehşet içinde düşünüyordu.

Suçlu Kuzma elinde, gömlekle soluk soluğa daldı odaya sonunda...

— Tam zamanında yetiştim, dedi. Arabaya yüklüyorlardı eşyaları. Üç dakika sonra Levin, daha fazla sinirlenmemek için saatine bakmadan koşuyordu koridorda.

Stepan Arkadyeviç, Levin'in arkasından hiç telaşlanmadan çabuk çabuk yürürken:

— Boşuna bu kadar acele ediyorsun, diyordu. Bir yararı olmaz. Düzelir, düzelir... inan bana.

IV

Levin, gelini kapıda karşılayıp onunla birlikte kiliseye girerken kalabalık arasında konuşmalar oluyordu.

— Geldiler! İşte güvey! Hangisi? Genç olanı mı? Ah canım, renk kalmamış gelinin yüzünde!

Stepan Arkadyeviç gecikmelerinin nedenini anlattı karısına. Konuklar gülümseyerek fısıldaşıyorlardı. Levin hiçbir şeyi, hiç kimseyi görmüyordu. Gözlerini bir an ayırmıyordu gelininden.

Herkes Kiti'nin son günlerde çok bozulduğunu, gelinliğin içinde her zamanki güzelliğinden bile uzak olduğunu söylüyordu. Ama Levin böyle düşünmüyordu. Onun uzun, beyaz duvaklı, beyaz çiçekler oturtulmuş kabarık saç tuvaletine; uzun boynunu yanlardan kapayıp gerdanını ona daha bir bakire havası vererek açıkta bırakan dik, fırfırlı yakasına, ince beline bakıyordu. Her zamankinden güzel görüyordu onu. Bu çiçekler, duvak, Paris'ten getirtilmiş gelinlik, güzelliğine bir şeyler ekledikleri için değildi böylesine güzel. Bunca süse, şatafata karşın, onun sevimli yüzünün, bakışının, dudaklarının içten dürüstlük anlatımında herhangi bir değişikliğin olmamasından geliyordu güzelliği.

— Seni kaçtın sandım, dedi.

Gülümseyerek baktı Levin'in yüzüne.

Levin kızararak:

— Akıl almaz bir şey geldi başıma, dedi. Anlatmaya utanıyorum. Ona doğru gelmekte olan Sergey İvanoviç'e dönmek zorunda kaldı. Sergey İvanoviç başını sallayarak gülümsüyordu.

— Gömlek maceran çok hoş doğrusu!

Levin, ona söyleneni anlamadan:

— Evet, evet, diye karşılık verdi.

Stepan Arkadyeviç korkmuş gibi yapıp:

— Eh Kostya, dedi. Şimdi önemli bir sorun üzerine karar vermen gerek. Bunun ne denli önemli bir sorun olduğunu kavrayabilirsin şimdi. Hiç

kullanılmamış mum mu yaksınlar, yoksa kullanılmış mum mu, bana soruyorlar. (Gülümsedi Stepan Arkadyeviç.) Arada on ruble fark var. Ben verdim bu konuda kararı; ama senin onaylayıp onaylamayacağından korkuyorum.

Bunun şaka olduğunu anlamıştı Levin; ama gülümseyemiyordu.

— Önemli sorun bu işte: Kullanılmamış mum mu yakılsın, kullanılmış mı?

— Evet, evet! Kullanılmamış.

Stepan Arkadyeviç gülümseyerek:

— Pekâlâ, çok sevindim buna, dedi. Sorun çözüldü!

Levin yüzüne şaşkın şaşkın baktıktan sonra gelinin yanına yürüyünce Stepan Arkadyeviç Çirikofa döndü.

— Böyle durumlarda ne aptallaşıyor insan, diye ekledi.

Kontes Nordston gelinle damadın yanına yaklaştı.

— Bak Kiti, dedi. Önce sen bas halıya! (Levin'e döndü.) Çok yakışıklısınız!

Yaşlı hala Mariya Dmitriyevna:

— Korkmuyorsun ya? diye sordu Kiti'ye.

Kiti'nin ablası Lvova dolgun, güzel kollarını kaldırıp Kiti'nin saçındaki çiçekleri gülümseyerek düzeltirken:

— Üşüyor musun? dedi. Rengin sapsarı. Dur bakayım, eğil biraz!

Doli geldi yanlarına. Bir şey söylemek istedi; ama söyleyemedi.

Ağlamaya başladı. Zoraki gülümsedi.

Kiti de Levin gibi boş boş bakıyordu çevresine:

Bu arada kilise görevlileri tören giysilerini giymişlerdi. Papaz zangoçla birlikte gelmiş, kapıya yakın rahlenin önünde durmuştu. Levin'e bir şey söyledi. Levin duymadı onun dediğini. Sağdıcı:

— Gelinin elinden tutun, götürün onu, dedi.

Kendisinden ne yapmasının istendiğini uzun süre anlayamadı Levin. Ne yapması gerektiğini ona anlatmak için hayli uğraştılar. Tam anlatmaktan

vazgeçiyorlardı ki, –çünkü Levin ya yanlış elinden tutuyordu Kiti'nin ya da yanlış eliyle tutuyordu– durumunu değiştirmeden sağ eliyle Kiti'nin sağ elini tutması gerektiğini anladı sonunda. Levin gelinin elini sonunda gerektiği gibi tutunca papaz birkaç adım önlerine çıktı, rahlenin dibinde durdu. Akrabalar, tanıdıklar kalabalığı kendi aralarında fısıldaşarak, giysilerinin uzun kuyruklarını hışırdatarak yaklaştılar onlara. Biri öne eğilip Kiti'nin gelinliğinin kuyruğunu düzeltti. Düşen mum damlalarının sesleri duyulacak kadar derin bir sessizlik vardı kilisenin içinde.

Başında papaz başlığı, kulaklarının arkasında ak saçları gümüş gibi parlayan yaşlı papaz, sırtında altın işlemeli bir haç bulunan ağır, gümüş işlemeli ayin cüppesinin altından buruş buruş ellerini çıkarıp rahlenin üstünde bir şeyleri karıştırdı.

Stepan Arkadyeviç usulca yaklaştı ona. Kulağına bir şeyler fısıldadı. Levin'e göz kırpıp geri çekildi gene.

Papaz çiçeklerle süslenmiş iki mum yaktı, mumları sol elinde, damlaları ağır ağır damlayacak biçimde yan tu tarak gelinle damada döndü. Levin'e günah çıkartan papazdı bu. Gelinle damada yorgun, kederli gözlerle baktı. Göğüs geçirdi. Cüppesinin altından sağ kolunu çıkarıp damadı kutsadı. Kiti'nin öne eğdiği başına parmaklarını bitiştirdiği elini gözle görülen bir şefkatle koydu. Sonra mumları gelinle damada verdi. Buhurdanlığı alıp ağır adımlarla uzaklaştı.

Levin, "Sahi, gerçek bu mu?" diye geçirdi içinden. Geline baktı. Kiti'nin yüzünü biraz yukarıdan ve profilden görüyordu. Onun dudaklarındaki, kirpiklerindeki belli belirsiz kıpırdanıştan bu bakışını Kiti'nin hissettiğini anlamıştı. Kiti dönüp bakmadı ona. Ama fırfırlı yakası, küçücük pembe kulağına yaklaştı. Levin, onun soluğunu tuttuğunun, mumu tutan uzun eldivenli küçücük elinin titrediğinin farkındaydı.

Gömleğin de, geç kalmanın da bütün telaşı, tanıdıklarla, akrabalarla konuşma, onların söylenmeleri, düştüğü gülünç durum... bütün bunlar bir anda yok olmuştu. Yalnızca sevinç doldurmuştu Levin'in içini şimdi. Biraz da korkuyordu.

Sırtında gümüş sırmalı cüppesiyle bukle bukle saçlar iki yana taranmış yakışıklı, uzun boylu baş zangoç canlı adımlarla öne çıktı. Omuzlarından sarkan ipek atkıyı alışık olduğu belli bir hareketle iki parmağıyla kaldırdıktan sonra papazın karşısında durdu.

Havayı dalgalandıran görkemli sesler duyulmaya başladı peş peşe: "Rab-bim-in-a-dı-kut-sal-o-la!"

Papaz, rahlenin üzerinde bir şeyler karıştırmayı sürdürürken sakin, şarkı söyler gibi bir sesle karşılık verdi: "Rabbimin adı kutsaldır, şimdi de kutsaldır, sonsuza dek de kutsal kalacaktır." Bunun arkasından, görünmeyen koronun sesi yükseldi. Kiliseyi pencerelerden kubbelere dek doldurdu. Bu ses yükseldi, yükseldi, sonra bir an durdu, ağır ağır söndü.

Her zamanki gibi ruhun kurtuluşu, huzura kavuşması için, din adamları için, Çar için, sonunda da evlilik yeminleri eden Rabbin kulları Konstantin ile Yekaterina için dualar edildi.

Bütün kilise baş zangocun sesiyle soluk alıyordu sanki: "Onlara kusursuz sevgiyi, huzuru, yardımını ihsan eyle Rabbim. Senden bunu niyaz eyleriz!"

Levin sözcüklere kulak veriyordu. Şaşırtıyordu onu bu sözcükler. Çok yakın bir geçmişte hissettiği korkuları, kuşkuları düşünüyordu. "Yardıma, yalnızca yardıma gereksinimim olduğunu nereden anladılar?" diye geçirdi içinden. "Ne biliyorum ben? Bu korkunç durumda yardımsız ne yapabilirim? Şimdi çok gereksinimim var yardıma."

Zangoç duasını bitirince papaz, elinde bir kitap gelinle damada döndü.

Yumuşak, ahenkli bir sesle okumaya başladı: "Ulu Tanrım! Bugüne dek ayrı olanları birleştiren, onlara sevginin kopmaz bağını ihsan eyleyen, İshak ile Rebekka'yı kutsayan, onların soyundan gelenlere de şefkatini gösteren Ulu Tanrı, kulların Konstantin ile Yekaterina'dan da esirgeme yardımını, doğru yoldan ayırma onları. Çünkü merhametli ve ulusun sen. Kullarını seversin Rabbim! Baha'ya, Oğul'a ve Kutsal Ruh'a şükürler olsun!" Görülmeyen koronun sesi doldurdu gene havayı: "Amin!"

Levin, "Bugüne dek ayrı olanları birleştiren, onlara sevginin kopmaz bağını ihsan eyleyen" diye düşünüyordu. "Ne büyük bir anlamı var bu sözcüklerin! Şu anda hissettiklerimle ne uyuşuyor! Kiti de benim hissettiklerimi hissediyor mu acaba?"

Başını çevirince Kiti ile göz göze geldi.

Onun bakışlarından Kiti'nin de bu sözcükleri onun anladığı gibi anladığını anlamıştı. Ama doğru değildi bu: Kiti nikâh sırasında okunan duaları hiç anlamadığı gibi, onları duymamıştı bile. Bu duaları dinlememek, anlamamak Levin'in elinde değilken, Kiti'nin ruhunu dolduran, giderek

güçlenen duygu dayanılmazdı! Bir buçuk aydan beri ruhunda gelişmekte olan, bu altı hafta içinde ona hem sevinç hem acı veren şeyin tam olarak gerçekleşmesinin sevinciydi bu. O gün, Arbat Caddesi'ndeki evin salonunda, sırtında kahverengi giysisiyle bir şey söylemeden Levin'in yanına gelip kendini onun kollarına bıraktığı gün, o anda geçmiş yaşamından bir kopma olmuştu Kiti'nin ruhunda. Yepyeni, bambaşka, hiç bilmediği bir yaşam başlamıştı ruhunda. Oysa gerçekte eski yaşamının bir devamıydı bu. O altı hafta onun için en mutlu, en acı günlerdi. Bütün yaşamı, bütün istekleri, umutları henüz anlayamadığı bu tek adam üzerinde toplanmıştı. Onu kâh çeken, kâh iten, kendisinin de daha anlayamadığı bir duygu bağlıyordu onu bu adama. Öte yandan, eski yaşamının koşulları içinde yaşıyordu. Yaşayışında bir şey değişmemişti. Ama kendi kendinden, geçmişine karşı kayıtsızlığından korkuyordu. Eşyalara karşı da, alışkanlıklarına karşı da, onu şimdiye dek de, şimdi de seven insanlara karşı da, bu kayıtsızlığına üzülen annesine karşı da, eskiden dünyada en çok sevdiği insan olan müşfik babasına karşı da kayıtsız, ilgisizdi. Kiti kâh seviniyordu bu kayıtsızlığına, kâh onu bu kayıtsızlığa götüren şeyden dehşete düşüyordu. Bu adamla ortak yaşamı dışında bir şey düşünemiyor, bir şey istemiyordu. Ama yeni yaşamı ortada yoktu henüz. Bu yüzden onu açık seçik hayal bile edemiyordu. Yalnızca bir bekleyiş, yeni ve bilinmeyen bir şeyin korkusuyla sevinci vardı ortada, işte şimdi bekleyiş de, bilinmezlik de, eski yaşama veda etmenin pişmanlığı da sona eriyor yeni yaşam başlıyordu. Bu yeni yaşamın bilinmezliğiyle korkunç olmaması olanaksızdı. Ama ister korkunç olsun, ister olmasın, Kiti'nin ruhunda altı hafta önce olup bitmişti her şey. Şimdi de, onun ruhunda çoktan gerçekleşmiş olan şeye kutsallığını kazandırıyorlardı, o kadar...

Papaz, yeniden rahleye dönüp Kiti'nin küçük yüzüğünü güçlükle aldı. Levin'e elini uzatmasını söyledi. Yüzüğü onun parmağının ilk boğumuna dek geçirdi. "Tanrı'nın kulu Konstantin ile Tanrı'nın kulu Yekaterina yaşamlarını birleştiriyorlar." Papaz, aynı şeyi söyleyerek Levin'in geniş yüzüğünü de Kiti'nin pembe, acınacak kadar ince, narin parmağına geçirdi.

Yeni evliler ne yapmaları gerektiğini tahmine çalışıyorlardı. Ama gene yanılıyorlardı. Papaz alçak sesle düzeltiyordu yanlışlarını. Sonunda gerekeni yapabildi papaz. Yüzüklerle kutsadı ikisini de. Sonra büyük yüzüğü Kiti'ye, küçüğünü Levin'e verdi. Kiti ile Levin gene şaşırdılar. İki kez birbirlerine verdiler yüzükleri. Gerekeni yapamıyorlardı bir türlü.

Onlara yardım etmek için Doli, Çirikof ve Stepan Arkadyeviç öne çıktılar. Bir şaşkınlık kapladı ortalığı. Fısıldaşmalar, gülümsemeler duyuldu. Ama yeni evlilerin yüzündeki sevimli mağrur anlatım kaybolmamıştı. Tam tersine, elleri birbirine karışmışken eskisinden daha bir ciddi, ağırbaşlı bakıyorlardı. Stepan Arkadyeviç'in, şimdi herkesin kendi yüzüğünü takması gerektiğini söylerken gülümsemesi elinde olmadan dondu kaldı dudaklarında. Her çeşit gülümsemenin onları incitebileceğini hissetmişti.

Yüzüklerin değiştirilmesi işi bittikten sonra okumaya başladı papaz: "Sen daha baştan insanları erkek ve kadın olarak iki cins yarattın. İnsan soyunu sürdürsün diye kadını kocaya eş olarak sen verdin. Ya Rabbim, öteki kulların gibi bu kullarını da, kulun Konstantin ile kulun Yekaterina'yı kutsal kıl, birleşmelerini imanla pekiştir, yüreklerini sevgiyle birleştir..."

Levin, şimdiye dek evlilik üzerine düşüncelerinin yaşamını nasıl düzenleyeceği üzerine kurduğu hayallerinin tümünün çocukça şeyler olduğunu; bunun, onun şimdiye dek anlamadığı, şimdi de, bunu yaşamasına karşın daha da az anladığı bir şey olduğunu giderek daha iyi hissediyordu. Göğsünden boğazına doğru bir şey yükseldi, yükseldi, tutamadığı gözyaşlarıyla doldu gözleri.

V

Bütün Moskova kilisedeydi. Akrabaların da tanıdıkların da hepsi gelmişti. Nikâh töreni sırasında, pırıl pırıl aydınlatılmış kilisede şık giyimli kadınlarla kızların, papyonlu, fraklı üniformalı erkeklerin oluşturduğu kalabalık arasında, nezaket kurallarının dışına çıkmayan alçak sesle konuşmalar hiç eksilmiyordu. Her zaman olduğu gibi, kadınlar onları her zaman çok duygulandıran nikâh törenine daldıkları için konuşmalar daha çok erkekler arasında oluyordu.

Geline en yakın grupta iki ablası vardı: Doli ile Avrupa'dan düğün için yeni gelmiş sakin duruşlu, güzel ablası Lvova.

Korsunskaya:

— Nedir bu? dedi. Marimorlar giyinip gelmiş düğüne. Siyahı andırıyor giydiği.

Drubetskaya:

— Yüzünün bu rengiyle ancak bu renk kurtarır onu da onun için... diye karşılık verdi. Nikâh törenini niçin akşama aldılar, anlamadım gitti. Tüccarlar yapar böyle...

Korsunskaya:

— Böylesi daha hoş oluyor, dedi. Benim nikâhım da akşam kıyılmıştı.

İçini çekti. O gün ne tatlı olduğunu, kocasının ona ne budalaca tutkun olduğunu, şimdi de her şeyin nasıl değiştiğini anımsamıştı.

Kont Sinyavin, kendisinde gözü olan güzel Prenses Çarskaya'ya:

— On kezden çok sağdıç olanın artık hiç evlenemeyeceğini söylüyorlar, dedi. Ben de kendimi sağlama almak için onuncu kez sağdıç olmak istiyordum bugün; ama geç kaldım.

Çarskaya gülümsedi yalnızca. Kiti'ye bakıyor, yanında Kont Sinyavin ile Kiti'nin şimdiki durumunda duracağı zamanı, ona şimdiki şakasını anımsatacağını düşünüyordu.

Şçerbatksi, yaşlı frölayn Nikolayeva'ya, uğur getirsin diye tacı, Kiti'nin takma saçının üzerine koyacağını söylüyordu.

Nikolayeva, avlamaya çalıştığı yaşlı dul onunla evlenecek olursa son derece sade bir düğün yapma kararını çoktan vermiş:

— Takma saç kullanmaması gerekirdi, diye karşılık verdi. Sevmiyorum ben böyle şeyleri.

Sergey İvanoviç, Darya Dmitriyevna ile konuşuyordu. Ona şaka yollu, yeni evlilerin düğününden hemen sonra bir yerlere gitme geleneğinin, evlendikten sonra biraz sıkıldıkları için yaygınlaştığını anlatıyordu.

— Kardeşiniz gurur duyabilir. Gelin çok tatlı. Sanıyorum kıskanıyorsunuz onu.

Sergey İvanoviç:

— Benden geçti artık Darya Dmitriyevna, dedi.

Yüzünü ansızın kederli, ciddi bir anlatım kapladı.

Stepan Arkadyeviç baldızına, boşanma üzerine bir şakasını anlatıyordu. Onu dinlemiyordu baldızı.

— Kiti'nin tacını düzeltmek gerek, dedi.

Kontes Nordston, Lvova'ya:

— Kiti'nin bu kadar bozulmuş olması çok kötü diyordu. Ama gene de Levin onun bir parmağı etmez. Öyle değil mi?

Lvova:

— Hayır, diye karşılık verdi. Ben çok beğeniyorum onu. Müstakbel *beau-frère*[76] olduğu için değil. Davranışları çok yerinde ve güzel! Oysa insanın bu durumlarda yerinde davranması, gülünç davranışlarda bulunmaması güçtür. Ama onun ne gülünç ne de yapmacık bir görünüşü var. Oysa heyecanlı olduğu belli.

— Bu evlenmeyi bekliyordunuz galiba.

— Aşağı yukarı. Kiti de baştan beri seviyordu onu.

— Eh, bakalım hangisi daha önce basacak halıya. Kiti'ye önce sen bas, dedim.

Lvova:

— Bir şeyi değiştirmez bu, dedi. Bizim ailenin kadınları uysaldır. Yaradılışımızdan gelir bu.

— Ben halıya mahsus Vasiliy'den önce basmıştım. Ya siz Doli?

Doli hemen yanlarındaydı. Konuşmalarını duyuyordu. Ama karşılık vermedi. Çok duygulanmıştı. Gözleri dolu doluydu. Bir şey söyleyecek olsa hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlayacaktı. Kiti için de Levin için de seviniyordu. Kendi düğününü düşünüyor, neşeden yüzü apaydınlık Stepan Arkadyeviç'e bakıyordu. İçinde bulunduğu koşulları unutmuştu. Masum ilk aşkını düşünüyordu. Yalnız kendini değil, tanıdığı, yakın akrabası bütün kadınları anımsamıştı. Hepsini de, şimdi Kiti'nin olduğu gibi, onlar için yaşamlarının biricik zafer anında, tacın altında yürekleri sevgiyle, umutla korkuyla dopdolu, geçmişleriyle vedalaştıkları, esrarlı geleceğe adım attıkları o anda anımsıyordu. Bu arada, beklenilen boşanmasının ayrıntılarını yeni öğrendiği sevgili Anna'sını da anımsamıştı. Greyfurt çiçekleri ile duvağı içinde o da olanca temizliğiyle durmuştu papazın karşısında. Ya şimdi? Doli, "Çok tuhaf!" diye mırıldandı kendi kendine.

Nikâh törenini bütün ayrıntılarıyla izleyenler yalnızca ablalarla akrabalar, dostlar değillerdi. Yabancı olanlar, seyirci kadınlar da, heyecandan solukları kesilmiş, en küçük bir hareketi, damadın da gelinin de yüzündeki en küçük bir anlatımı kaçırmak korkusuyla arada şaka yapan, bambaşka şeylerden söz eden erkeklere yanıt vermiyor, onların dediklerini duymuyorlardı bile.

— Niçin ağlamaklı bir hali var gelinin? Zorla mı evlendiriyorlar onu yoksa?

— Böyle bir erkekle zorla mı evlenirmiş insan? Prens falan galiba adam!

— Beyaz atlas tuvaletli kadın ablası olsa gerek. Dur dinle bak, "Kocalarınıza itaat edin" diye nasıl bağıracak zangoç.

— Çudovski korosu mu bu?

— Hayır, kilisenin korosu.

— Uşağa sordum. Nikâhtan sonra babadan kalma malikânesine götürecekmiş gelini. Çok zenginmiş, öyle diyorlar. Kızı da bu yüzden vermişler zaten.

— Doğrusu yakıştılar birbirine.

— Mariya Vasilyevna, kabarık eteklerin yandan bir elle kaldırıldığını iddia ediyordunuz. Kiremit renkli tuvaletli şu kadına bakın. Elçi karısı olduğunu söylüyorlar. Ne soylu bir duruşu var... Eteğini bir o yana bir bu yana sallıyor.

— Gelin ne tatlı! Süslenmiş kuzu gibi! Ne derseniz deyin, biz kadınlar pek zavallıyız...

Kiliseye girebilmiş seyirci kadınlar aralarında böyle konuşuyorlardı işte.

VI

Törenin yemin bölümü bittikten sonra bir kilise hizmetlisi rahlenin önüne, kilisenin orta yerine pembe ipekli bir kumaş parçası serdi. Koro, arada bir tenorun, bir basın sesini yükselttiği, incelikle işlenmiş, zor bir ilahiye başladı. Papaz gelinle damada döndü, yere serili pembe kumaşı gösterdi onlara. Halıya önce basanın ailede baş olacağını, onun sözünün geçeceğini birçok kez duymuş olmalarına karşın bu birkaç adımı atarlarken Kiti'nin de Levin'in de bunu düşünecek durumları yoktu. Çevrelerindeki, önce Levin'in bastığını söyleyenlerle, ikisinin aynı anda bastıklarını söyleyenlerin tartışmalarını da duymuyorlardı.

Gelinle damada evlenmek isteyip istemedikleri ya da başka birine söz verip vermedikleri sorulduktan, onların –kendilerine de tuhaf gelen bir sesle– karşılık vermelerinden sonra törenin ikinci bölümü başladı. Kiti, sözcüklerin anlamını anlamaya çalışarak dinliyordu duaları; ama bir şey anlayamıyordu. Tören ilerledikçe içini bir zafer duygusu, aydınlık bir sevinç giderek daha çok dolduruyor, onu dikkatini toplama olanağından yoksun bırakıyordu.

Dua okunuyordu: "Doğru yoldan ayırma onları, iyi evlatlar ver onlara. Oğullarını ve kızlarını görmenin mutluluğunu tattır onlara." Tanrı'nın, kadını Adem'in kaburgasından yarattığı, "bunun için kişinin anasını babasını bırakıp karısına gideceğini, tek beden olarak yaşayacaklarını" daha sonra "bunun büyük bir sır olduğunu" söylüyordu okunan dualar. Tanrı'nın onları da İshak gibi, Rebeka gibi, Yusuf gibi, Musa gibi, Sephora gibi çok çocuklu, kutsal kılması için dua ettiler. Duaları dinlerken, "Çok güzel bütün bunlar," diye düşünüyordu Kiti. "Başka türlü olamaz zaten." Aydınlık yüzünü, ona bakanları da ellerinde olmadan gülümseten bir gülümseme kaplamıştı.

Papaz nikâh taçlarını gelinle damadın başlarına koyduktan sonra üç düğmeli eldiveni içinde eli titreyerek tacı Kiti'nin başı üzerinde tutan Şçerbatski'ye sağdan soldan sesleniyorlardı:

— Koyun tacı başına!

Kiti gülümseyerek fısıldadı babasına:

— Hadi koysanıza!

Levin dönüp baktı Kiti'ye, yüzündeki sevinç dolu aydınlık şaşırttı onu. Elinde olmadan o da aynı duyguya kapıldı. Kiti'nin duyduğu sevinci, mutluluğu o da duyuyordu.

Havariler kitabından duaları davetliler dışındakiler sabırsızlıkla beklemişlerdi. Levin ile Kiti son ayette baş zangocun sesinin dalga dalga açılışını büyük haz duyarak dinlemişlerdi. Sulu sıcak şarabın yassı bir tastan içilişi de güzeldi. Ama papaz, omuzlarından sarkan ipek atkısını arkasına attıktan sonra Levin ile Kiti'yi ellerinden tutup bas seslerin yükselerek "Sevin ey İsa!" duasını okurken onları rahlenin öte yanına götürdüğünde içlerini çok daha büyük bir sevinç doldurmuştu. Taçları gelinle damadın başları üzerinde tutan, gelinin eteğine basmamak için ayakları dolaşan Şçerbatski ile Çirikof bile bir şeye sevinmiş, gülümsüyorlardı. Kâh geride kalıyor, kâh –papaz birden durduğunda– gelinle damada tosluyorlardı. Kiti'nin içinde tutuşan sevinç alevi kilisede bulunan herkese geçmişti sanki. Levin, papazla zangocun da onun gibi gülümsemek istediklerini görür gibi oluyordu.

Papaz taçları aldıktan sonra son duayı okudu, yeni evlileri kutladı. Levin, Kiti'ye baktı. Daha önce hiç böyle görmemişti onu. Yüzündeki mutluluk aydınlığı bambaşka bir güzellik vermişti ona. Kiti'ye bir şeyler söylemek istiyordu; ama törenin bitip bitmediğini bilmiyordu. Papaz onu bu kararsızlığından kurtardı. Dudaklarında gene o tatlı gülümsemesiyle alçak sesle: "Karınızı öpün, siz de kocanızı..." dedi. Ellerinden mumları aldı.

Levin, Kiti'nin gülümseyen dudaklarından yavaşça öptü, elini uzattı ona, içinde tuhaf bir yakınlık duygusu, kapıya yürüdü. Bunun gerçek olduğuna inanmıyor, inanamıyordu. Ancak şaşkın, ürkek bakışları birleştiğinde inanabildi buna, artık yalnızdılar çünkü.

Akşam yemeğinden sonra yeni evliler o gece köye gittiler.

VII

Vronski ile Anna üç aydır Avrupa'da birlikte dolaşıyorlardı. Venedik'i, Roma'yı, Napoli'yi gezmişler; bir süre kalmayı düşündükleri bir İtalyan kasabasına yeni gelmişlerdi.

Briyantinli, gür saçları ensesinden başlamak üzere ikiye ayrılıp yana taranmış, fraklı, beyaz patiska gömleğinin önü geniş, yuvarlak göbeğinin üstünde bir deste saat kösteği ile madalyonu olan yakışıklı başgarson, elleri cebinde, gözlerini küçümser bir tavırla kısmış, önünde duran adama sert sert bir şeyler söylüyordu. Öteki kapıda merdivenleri çıkmakta olan birisinin ayak sesini duyunca döndü, otelin en güzel dairesinde kalan Rus kontunu görünce saygıyla selam verdi. Habercinin geldiğini, Palazzo'nun kiralanması işinin halledildiğini söyledi. Başkâhya anlaşmayı imzalamaya hazırmış.

Vronski:

— Öyle mi? Çok sevindim! dedi. Hanımefendi yukarıda mı?

Başgarson:

— Dolaşmaya çıkmışlardı; ama döndüler, yukarıdalar, diye karşılık verdi.

Vronski geniş kenarlı, yumuşak şapkasını çıkardı. Mendiliyle terli alnını, kulaklarının yarısına kadar inen, geriye taranmış, başının çıplak bölümünü örten saçlarını sildi. Sonra, hâlâ orada dikilen, gözlerini ondan ayırmayan adama dalgın dalgın bakıp yürümek istedi. Başgarson:

— Rusmuş bu bay, dedi. Sizi soruyordu.

Vronski tanıdıklarından hiçbir yerde kurtuluş olmadığının verdiği can sıkıntısı ile tekdüze yaşayışına hiç değilse biraz renk katacak bir değişiklik istemenin birleşmesinden doğan bir duyguyla biraz geri çekilip orada duran adama birkaç kez baktı. Aynı anda ikisinin yüzü de aydınlandı.

— Golenişçef!

— Vronski!

Gerçekten Golenişçef'di bu. Vronski'nin harp okulundan arkadaşı Golenişçef. Golenişçef okulda ilericiler grubundandı. Okuldan sivil bir

rütbeyle çıkmış, hiç askerlik etmemişti. Okulu bitirdiklerinde ayrılmıştı iki arkadaş, o günden bu yana ancak bir kez görüşmüşlerdi.

O görüşmelerinde Vronski, Golenişçef'in kendine oldukça zekice, liberal bir yol seçtiğini, bunun sonucu olarak da Vronski'nin mesleğini, unvanını hor göreceğini anlamıştı. Bu yüzden Golenişçef ile o karşılaşmasında arkadaşına karşı, takınmasını çok iyi bildiği o mağrur, soğuk tavrını takınmıştı. Şu anlama gelirdi bu tavır: "Yaşayışım hoşunuza gider ya da gitmez, umursadığım yok bunu. Beni tanımak istiyorsanız bana saygı duymak zorundasınız." Golenişçef, Vronski'nin bu tavrına küçümser bir ilgisizlik göstermişti. O karşılaşma onları birbirinden daha da uzaklaştırmıştı sanki. Şimdi birbirini tanıyınca sevinçle bağırmışlardı. Vronski, Golenişçef'i görmenin onu böylesine sevindireceğini hiç beklemiyordu. Belki de canının sıkıldığının farkında değildi. Son görüşmelerinin tatsız anısını unutmuştu. Yüzü sevinçle aydınlanmıştı. Elini uzattı eski arkadaşına. Golenişçef'in yüzündeki huzursuzluk anlatımının yerini de bir sevinç anlatımı almıştı.

Vronski dostça bir gülümsemeyle düzgün, beyaz dişlerini göstererek:

— Seni gördüğüme çok sevindim! dedi.

— Vronski diyorlardı, duyuyordum; ama hangi Vronski olduğunu bilmiyordum. Çok sevindim, çok!

— Hadi girelim. Ee, ne yapıyorsun bakalım?

— İki yıldır buradayım, çalışıyorum.

Vroski ilgiyle:

— Ya! dedi.

Sonra garsonlardan gizlemek istediği şeyi Rusça söylemesi gerekirken, bir Rus alışkanlığıyla Fransızca sordu:

— Karenina ile tanışıyor musun? Birlikteyiz. Onun yanına gidiyorum şimdi.

Golenişçef ilgisiz:

— Ya! dedi. Bilmiyordum. (Oysa biliyordu.) Çok oluyor mu buraya geleli?

Vronski arkadaşının yüzüne dikkatli dikkatli bir kez daha baktı.

— Ben mi? Bugün dördüncü gün, dedi.

Golenişçef'in yüzündeki kararsızlığın konuyu değiştirmesinin ne anlama geldiğini anlamıştı Vronski. "Evet," diye geçirdi içinden. "Kibar bir adam, duruma da gerektiği gibi bakıyor. Anna ile tanıştırabilirim onu. Duruma gerektiği gibi bakıyor."

Vronski, Anna ile yurtdışında geçirdiği bu üç ay içinde yeni dostlar edindiğinde hep aynı soruyu soruyordu kendi kendine. Tanıştığı insanın, Anna ile ilişkiyi nasıl karşılayacağını düşünüyordu. Erkeklerin büyük çoğunluğunda gerekli anlayışı bulmuştu. Ne var ki ona ve bu büyük çoğunluğa bu "gerekli" anlayışın ne olduğunu sorsalardı Vronski de, ötekiler de bu soruyu yanıtlamakta büyük güçlük çekerlerdi.

Vronski'ye göre durumu "gerektiği" gibi anlayanlar gerçekte hiç de anlamıyorlardı. Yaşamı her yandan sarmış sürüyle çapraşık soruna iyi terbiye almış insanların baktıkları gibi bakmaktan, hoş olmayan konulara dokunmaktan kibarca kaçınmaktan başkaca bir şey yaptıkları yoktu aslında. Durumun önemini, anlamını tam anlıyorlarmış, kabul ediyorlarmış, hatta doğru buluyorlarmış; ama bunu açığa vurmayı uygunsuz, gereksiz sayıyorlarmış gibi bir tavır takınıyorlardı.

Vronski, Golenişçef'in de bunlardan olduğunu, hemen anlamış, bu nedenle onu gördüğüne sevinmişti. Gerçekten de Golenişçef, Vronski onu Karenina'nın yanına götürdüğünde, tam Vronski'nin istediği gibi davrandı. Durumu kritikleştirecek her türlü konuşmadan kendini hiç zorlamadan kaçmıyordu.

Golenişçef daha önce tanımıyordu Anna'yı. Onun güzelliği, daha çok da durumunu kabullenmekteki sadeliği şaşırtmıştı onu. Odaya girdiklerinde yüzü kıpkırmızı olmuştu Anna'nın. Onun içtenlik okunan güzel yüzünü kaplayan o çocuksu kırmızılık Golenişçef'in çok çok hoşuna gitmişti. Ama Golenişçef'in asıl hoşuna giden, yabancı bir kimsenin yanında yanlış anlamaya fırsat vermek istemiyormuş gibi, Vronski'ye yalnızca Aleksey demesi, yeni kiraladıkları, burada palazzo denen bir eve taşınacaklarını söylemesi olmuştu. İçinde bulunduğu duruma böylesine bir açık, sade tutum hoşuna gitmişti Golenişçef'in. Anna'nın iyi yürekli, neşeli, canlı davranışlarına bakarken –Aleksey Aleksandroviç'i de, Vronski'yi de tanıdığı için– genç kadını çok iyi anladığını düşünüyordu. Anna'nın hiçbir zaman anlamadığı şeyi anlıyor gibi geliyordu ona. Kocasını mutsuz ettikten, onu

da, oğlunu da terk ettikten, temiz adını lekeledikten sonra Anna'nın kendini böylesine neşeli, mutlu nasıl hissedebilmesiydi bu.

Golenişçef, Vronski'nin kiraladığı palazzo için:

— Gezi rehberinde adı geçiyor, dedi. Nefis bir *Tintoretto*[77] var orada... Son dönem tablolarından biri.

Vronski, Anna'ya döndü.

— Bakın ne diyeceğim, dedi. Hava çok güzel, gidip bir kez daha bakalım eve.

Anna:

— Çok iyi olur, dedi. Gidip şapkamı alayım. (Kapıda durdu, soru dolu bakışlarla baktı Vronski'ye.) Hava çok mu sıcak dediniz?

Gene parlak bir kırmızılık kapladı yüzünü.

Vronski, Anna'nın bakışından, onun Golenişçef'e nasıl davranmasını, Vronski'nin ne istediğini bilmediğini, Vronski'nin istediği gibi davranmamış olmaktan korktuğunu anlamıştı.

Sevgi dolu gözlerle uzun uzun baktı ona Vronski.

— Hayır, çok sıcak değil, dedi.

Anna, Vronski'nin ondan hoşnut olduğunu anlamıştı. Gülümsedi Vronski'ye, her zamanki çabuk yürüyüşüyle çıktı odadan.

İki arkadaş göz göze geldiler, ikisinin yüzünü de bir şaşkınlık kaplamıştı. Anna'dan hoşlandığı besbelli olan Golenişçef, onunla ilgili bir şey söylemek istiyor; ama ne söyleyeceğini bilemiyor, Vronski de konuşmak istiyor, söyleyeceği şeyden korkuyordu sanki.

Vronski, bir şeyden söz etmiş olmak için:

— Böyle işte, dedi. Buraya yerleştin demek? (Golenişçef'in bir şey yazmakta olduğunu duyduğunu anımsamıştı.) Aynı kitap üzerinde mi çalışıyorsun hâlâ?

Golenişçef bu soru karşısında sevincinden kıpkırmızı oldu.

— Evet, İki İlkenin ikinci bölümünü yazıyorum, dedi. Daha doğrusu, yazmıyorum henüz de, hazırlıyorum. Materyal topluyorum. Oldukça geniş

bir eser olacak, hemen hemen bütün sorunları kapsayacak. Bizde, Rusya'da Bizans'ın mirasçısı olduğumuzu anlamak istemezler...

Golenişçef, uzun, heyecanlı bir açıklamaya başladı.

Başlangıçta Vronski, yazarının çok ünlü bir kitap gibi sözünü ettiği İki İlke'nin birinci cildinden bile habersiz olduğu için sıkılıyordu. Ama sonra, Golenişçef düşüncelerini anlatmaya başlayıp da Vronski İki İlke üzerine hiçbir şey bilmemesine karşın arkadaşının düşüncelerini izleyebildiğini görünce merakla dinlemeye başladı onu. Golenişçef güzel konuşuyordu çünkü. Ama üzerinde durduğu sorundan söz ederken kapıldığı sinirli heyecan Vronski'yi hem şaşırtıyor, hem üzüyordu. Anlattıkça gözleri daha çok parlıyor, karşısında hayal ettiği düşmanlarına daha çabuk çabuk konuşarak itiraz ediyor, yüzünü daha sinirli, gurur kırıklığı anlatımı kaplıyordu. Golenişçef'i harp okulundan, ince yapılı, hayal dolu, iyi yürekli, dürüst bir çocuk, sınıfının her zaman en önde öğrencisi olarak anımsayan Vronski onun bu sinirliliğinin nedenini bir türlü anlayamıyor, bunu yadırgıyordu. Asıl hoşuna gitmeyen de, Golenişçef gibi iyi çevreden, soylu bir insanın kendini birtakım yazar bozuntularıyla bir tutması, onların tersliklerine kızmasıydı. Değer miydi buna? Bu hiç hoşuna gitmiyordu Vronski'nin. Ama buna karşın, Golenişçef'in mutsuz olduğunu hissediyor ona acıyordu. Golenişçef, Anna'nın odaya girdiğini bile fark etmeden düşüncelerini çabuk çabuk, heyecanla savunurken kasları kıpır kıpır, oldukça güzel yüzünden belliydi bu –biraz da deliliği andıran– mutsuzluk.

Anna başında şapkası, omuzlarında şalı, güzel elinde şemsiyesiyle çabuk çabuk oynayarak odaya girip Vronski'nin yanında durduğunda Vronski, Golenişçef'in ona diktiği yalvarış dolu bakışından (içinde bir hafiflik duyarak) ayırdı bakışını. Yaşam dolu, çevresine neşe saçan güzel arkadaşına sevgiyle baktı. Golenişçef güçlükle sakinleşti. Önceleri üzgün, soğuktu; ama herkese karşı sıcakkanlı olan Anna (şimdi öyleydi) içten, neşeli davranışıyla çok geçmeden neşesini yerine getirdi. Birçok konuyu denedikten sonra resim konusuna getirdi sözü. Golenişçef bu konuda çok güzel konuşuyordu, Anna da dikkatle onu dinliyordu. Yürüyerek, kiraladıkları eve gittiler, evi gezdiler.

Dönüşte Anna, Golenişçef'e:

— Bir şeye çok sevindim, dedi. Aleksey'in güzel bir atölyesi olacak. (Vronski'ye döndü.) O odayı atölye olarak kendine ayırmalısın.

Anna, onların yalnız yaşayışlarında Golenişçef'in artık yakın bir dost olduğunu, ondan bir şeyin gizlenmemesi gerektiğini anlamış, onun için Vronski'ye Rusça "sen" demişti.

Golenişçef birden Vronski'ye döndü.

— Resim mi yapıyorsun? diye sordu.

Vronski kızararak karşılık verdi:

— Evet. Çok eskiden yapardım, şimdi biraz biraz başladım gene.

Anna sevinç dolu bir gülümsemeyle:

— Resme karşı büyük bir yeteneği var, dedi. Bu konuda ben söz sahibi değilim kuşkusuz. Ama otoriteler de aynı şeyi söylediler.

VIII

Özgürlüğünün, sağlığına hızla kavuşmasının bu birinci döneminde Anna bağışlanamayacak kadar mutlu, yaşam dolu olduğunu hissediyordu. Kocasının mutsuzluğunun anısı zehirlemiyordu mutluluğunu. Bir yandan, bu anı üzerinde düşünülemeyecek kadar korkunçtu; öte yandan, kocasının mutsuzluğu ona pişmanlık duyamayacağı kadar büyük bir mutluluk veriyordu. Hastalanmasından sonra olan biten her şeyin anısı –kocasıyla barışması, bozuşmaları, Vronski'nin yaralandığı haberi, onun eve gelmesi, boşanma hazırlıkları, kocasının evinden ayrılışı, oğluyla vedalaşması– bütün bunlar ona şimdi, Vronski ile birlikte yurtdışında uyandığı bir kâbus gibi geliyordu. Kocasına yaptığı kötülük şimdi tiksintiyi uyandıran bir duygu uyandırıyordu içinde. Boğulmak üzere olan bir insanın, ona sarılmış, onu dibe çeken bir insandan kendini kurtardığı anda duyabileceği duygunun aynıydı bu duygu. Öteki adam boğulmuştur. Elbette iyi bir şey değildir bu. Ama tek kurtuluşu o korkunç ayrıntıları düşünmemekti.

Bu davranışıyla ilgili onu avutan bir düşünce, kocasıyla iyice bozuşmasının ilk anlarında gelmişti aklına. Şimdi de geçmişi her şeyiyle anımsadığı zamanlar aynı düşünce geliyordu aklına. "Elimde olmadan mutsuz ettim onu. Ama yararlanmak istemiyorum onun bu mutsuzluğundan. Ben de acı çekiyorum, çekeceğim de: Dünyada en çok değer verdiğim şeylerden, temiz adımdan ve oğlumdan yoksun ediyorum kendimi. Kötü bir şey yaptım, bunun için de mutlu olmak, boşanmak istemiyorum. Yüzkaramın, oğlumdan uzak olmanın acısını çekeceğim." Ancak, Anna acı çekmeyi içtenlikle istemesine karşın, çekemiyordu. Yüzkarası yoktu ortada. Anna'da da, Vronski'de de öylesine çok olan davranış inceliğiyle Avrupa'da Rus hanımlardan kaçarak kendilerini ikiyüzlü davranmak zorunda bırakmamışlar; her yerde, onların karşılıklı durumlarını daha iyi anlıyormuş gibi davranan kimselerle karşılaşmışlardı. Çok sevdiği oğlundan ayrılmak da ilk zamanlar acı vermemişti ona. Kızı –Vronski'nin çocuğu– öylesine tatlıydı. Anna'nın elinde tek kaldığından bu yana onu kendine öyle bağlamıştı ki, oğlu aklına gelmiyordu.

Sağlığına kavuşmasıyla daha da güçlenen yaşama isteği öylesine güçlüydü, yaşam koşulları öylesine yeni ve hoştu ki, Anna

bağışlanamayacak kadar mutlu hissediyordu kendini. Vronski'yi tanıdıkça güçleniyordu ona olan sevgisi. Kişiliği için onu sevdiği için seviyordu onu. Vronski'ye bütünüyle sahip olmak da sürekli bir sevinç veriyordu ona. Vronski'nin her an ona yakın olması hoş bir şeydi. Gün geçtikçe daha iyi öğrendiği Vronski'nin kişiliğinin her ayrıntısını sözle anlatılamayacak ölçüde seviyordu. Vronski'nin sivil giyinmeye başlayınca değişen dış görünüşü Anna'yı âşık bir genç kız gibi büyülemişti. Vronski'nin söylediği, düşündüğü, yaptığı her şeyi çok değişik, soylu, yüce görüyordu. Vronski'ye duyduğu hayranlık kimi zaman Anna'nın kendini bile korkutuyordu: Arıyor, güzel olmayan bir şey bulamıyordu onda. Onun yanında değersizliğini kabullendiğini Vronski'ye belli etmeye cesaret edemiyordu. Bundan haberi olursa Vronski'nin çok geçmeden ondan soğuyabileceğini sanıyordu. Oysa Anna şimdi, Vronski'nin aşkını yitirmekten korktuğu kadar hiçbir şeyden korkmuyordu. Aslında korkması için bir neden yoktu ortada. Ama Vronski'nin ona karşı davranışları için ona minnettar olmamak, bunun, onun için ne değerli olduğunu belli etmemek elinde değildi. Devlet hizmetinde yükselmek için her çeşit yeteneği olduğuna inandığı Vronski ün tutkusunu bir an en küçük bir kararsızlık göstermeden onun için bırakmıştı. Vronski eskisinden çok daha saygılı bir sevgi gösteriyordu ona şimdi. Durumunun uygunsuzluğunu hissetmemesi için neler yapması gerektiği düşüncesi bir an aklından çıkmıyordu. Öylesine erkek yaradılışlı bir insan olan Vronski ona karşı, değil bir dediğine itiraz etmek, kendi iradesi yokmuş gibi, aklında yalnızca Anna'nın her istediğini önceden sezip onu yapmak düşüncesi varmış gibi davranıyordu. Vronski'nin bu aşırı ilgisini, yarattığı bu şefkat havasını –bu onu bazen sıksa bile– değerli saymamak Anna'nın elinde değildi.

Öte yandan Vronski, öylesine uzun süre istediği, öylesine özlediği şeyin gerçekleşmiş olmasına karşın tam anlamıyla mutlu değildi. Çok geçmeden, istediğinin gerçekleşmesinin onda beklediği mutluluk dağından yalnızca bir parçacık verdiğini hissetmeye başlamıştı. Bu gerçekleşme olayı ona, mutluluğu isteklerinin gerçekleşmesi sanarak insanların her zaman düştükleri yanılgıyı anlatmıştı. Anna ile birlikte yaşamaya başladıktan, sivil giysiyi giydikten sonra ilk zamanlar, daha önce tatmadığı özgürlüğün de, özgür sevginin de güzelliğini hissetmişti. Mutluydu. Ama uzun sürmedi bu mutluluğu. Çok geçmeden ruhunda birtakım isteklerin –can sıkıntısından– kabarmakta olduğunu hissetmeye başlamıştı. Elinde olmadan, kısa ömürlü her çeşit kaprise –onu tutku, amaç kabul ederek– dört elle sarılmaya

başladı. Günün on altı saatini bir şeylerle doldurmak gerekiyordu. Çünkü yurtdışında, sınırsız bir özgürlük içinde, Petersburg'da zamanlarını dolduran toplumsal koşulların dışında yaşıyorlardı. Vronski, Avrupa'ya önceki gelişlerinde başvurduğu, bekârlık günlerinin eğlencelerini aklının ucundan geçiremezdi. Çünkü bu çeşit bir deneme Anna üzerinde hiç beklenmedik (arkadaşlarla bir akşam yemeğinin uyandırdığı üzüntüye oranla) çok çok büyük bir üzüntü yaratırdı. Durumlarının belirsizliği yüzünden bulundukları yerlerin insanlarıyla da, oralardaki Ruslarla da yakın ilişki kurmaları olmazdı. Bir Rus, kafası çalışan bir Rus, görmeye değer yerleri görmek için bu işe İngilizlerin verdikleri o anlaşılmaz önemi veremezdi. Üstelik bu yerleri daha önce de görmüştü.

Bu nedenle Vronski de –aç bir hayvanın, yiyecek bir şeydir umuduyla önüne gelen her şeye saldırdığı gibi– bilinçsizce bir politikaya, bir yeni kitaplara, bir resme sarılıyordu.

Çocukluğundan beri resme yeteneği olduğu için ve parasını nereye harcayacağını bilmediği için gravür koleksiyonu yapmaya, resimle ilgilenmeye başladı. İçinde birikmiş istekleri resme yöneltti.

Sanatı gerektiği gibi anlamak yeteneği vardı. Bu alanda ince bir zevkle çalışabilirdi. Bir sanatçı için gerekli olan şeyin kendi ruhunda olduğuna inanıyordu. Hangi resim dalında çalışacağı –dinsel resim mi, tarihsel mi, romantik mi, yoksa gerçekçi mi– konusunda uzun süre kararsızlık çektikten sonra resim yapmaya başladı. Her türlü resmi anlıyordu. Bu türden de öteki türden de esinlenebilirdi. Ama resim türlerinden habersiz, yapacağı resmin hangi ünlü türden olacağını umursamadan, doğrudan doğruya içinden geldiği gibi de resim yapabileceğini anlayamıyordu. Bunu bilmediği, doğrudan yaşamdan değil de, dolaylı olarak, resmin anlattığı yaşamdan esinlendiği için çok çabuk heyecanlanıyor; amacına da gene öyle çabuk varıyordu. Taklit etmek istediği resim türüne kolayca benziyordu yaptığı resim.

Hoşuna en çok giden tür; zarif, etkili Fransız türüydü. İtalyan giysileri giymiş Anna'nın böyle bir portresini de yapmaya başlamıştı. Portreyi, onu görenler de, Vronski'nin kendi de çok beğeniyordu.

IX

Eski, bakımsız Palazzo, Vronski ile Anna oraya taşındıktan sonra süslemeli, yüksek tavanlarıyla, duvarlarında freskleriyle, mozaik yerleriyle, yüksek pencerelerinde ağır kumaştan sarı perdeleriyle, konsolların ve şöminelerin üzerinde vazolarıyla, oymalı kapılarıyla, duvarlarında tablolar asılı loş salonlarıyla, dış görünüşünün bütünlüğüyle Vronski'nin dağınık, tatlı ruhsal durumunu daha da dağıttı. Vronski kendisinin, aydın bir sanatsever olmadığı kadar, bir Rus toprak sahibi, işsiz güçsüz bir hassa subayı da olmadığını hissediyordu. Sevdiği kadın uğruna sosyeteyi, ilişkilerini, yükselme tutkusunu bir kenara itmiş, alçakgönüllü bir ressamdı şimdi.

Palazzo'yu kiralarken Vronski'nin öngördüğü amaç tam gerçekleşmişti. Golenişçef'in aracılığıyla birkaç ilginç kimseyle tanışan Vronski ilk zamanlar sakindi. Bir İtalyan profesörünün önderliğinde doğadan resim çalışmaları yapıyor, Ortaçağ'ın İtalya'sındaki yaşamla ilgileniyordu. Bu yaşam son zamanlarda onu çok çekmişti. Ortaçağda olduğu gibi, şapkasını yan giymeye, pelerinini omzuna almaya başlamıştı. Bu çok da yakışıyordu ona.

Vronski, bir sabah onlara gelen Golenişçef'e:

— Bakın, burada yaşıyoruz da hiçbir şeyden haberimiz yok, dedi.

Postadan yeni aldığı bir Rus gazetesini ona uzattı.

Aynı kasabada yaşayan, üzerinde çalıştığı tablonun sözü çoktan beri edilen ünlü bir Rus ressamın bitmeden satılan son tablosunu yeni bitirdiğinden söz eden yazıyı göstererek ekledi:

— Mihaylof'un tablosunu gördün mü?

Yazıda, ilginç bir ressamın her çeşit destekten, yardımdan yoksun bırakıldığı için hükümete ve akademiye çatılıyordu.

Golenişçef:

— Gördüm, dedi. Yeteneği olduğu belli; ama içtenlik yok tuttuğu yolda. İsa'ya, dinsel resme karşı hep aynı İvanof –Strauss– Renan tutumu.

— Tablonun konusu ne? diye sordu Anna.

— İsa, Plat'ın karşısında. İsa, yeni okulun olanca gerçekçiliğiyle bir Yahudi olarak gösteriliyor.

Tablonun konusuyla ilgili soru Golenişçef'i üzerinde konuşmayı en çok sevdiği konulardan birine getirmişti. Anlatmaya başladı:

— Böylesine bir yanılgıya nasıl düştüklerini anlamıyorum. Büyük ustaların yapıtlarında İsa kendine özgü bir biçim kazanmıştır artık. Demek istediğim, Tanrı'nın değil de bir devrimcinin ya da bir bilginin resmini yapmak istiyorlarsa gidip tarihten Sokrates'i, Franklin'i, Charlotte Corday'i alsınlar. Onların resimlerini yapsınlar. Oysa sanatın ele alması olanaksız şeyi alıyorlar ele, sonra da...

Vronski, bir Rus *Maecenas*'ı[78] olarak, tablonun iyi ya da kötü olduğuna bakmadan, ressama yardım etmesinin gerektiği düşüncesiyle:

— Sahi yokluk içinde mi bu Mihaylol? diye sordu.

— Pek o kadar değil. Çok güzel bir portre ressamıdır. Onun yaptığı Vasilçikova'nın portresini gördünüz mü? Ama artık portre yapmıyor galiba, bu yüzden de durumu bozulmuş olabilir. Bence...

Vronski sözünü kesti:

— Anna Arkadyevna'nın portresini yapmasını rica edemez miyiz?

Anna:

— Niçin benim? dedi. Senin yaptığın portremden sonra başka portre istemiyorum ben. Ani'ninkini (kızına Ani diyordu) yapsın daha iyi.

Anna, çocuğu bahçeye çıkarmış güzel İtalyan sütanneyi görünce Vronski'ye gösterdi onu.

— İşte orada Ani, dedi.

Tablosu için Vronski'ye modellik eden dilber İtalyan sütanne –Vronski yalnızca başını yapıyordu onun– Anna'nın yaşamındaki gizli tek üzüntüsüydü şimdi. Dilber sütannenin resmini yaparken onun güzelliğini, Ortaçağ havasını beğendiğini gizlemiyordu Vronski. Anna, bu sütanneyi kıskanmaktan korktuğunu kendi kendine bile itiraf edemiyor, özellikle bu yüzden ona yakınlık gösteriyor, ona da küçük oğluna da iyi davranıyordu.

Vronski de baktı pencereden, sonra Anna'nın gözlerinin içine baktı, hemen Golenişçef'e döndü.

— Sen tanıyor musun Mihaylof'u?

— Birkaç kez karşılaştım onunla. Ama çok tuhaf bir adam. Üstelik cahil mi cahil. Günümüzde öylesine çok rastlanılan yeni tip yabani insanlardan biri. Hani şu ateizm, kuşkuculuk, maddecilik kavramları içinde *d'emblée*[79] yetiştirilmiş bozuk düşüncelilerden biri... Eskiden, (Golenişçef, Anna ile Vronski'nin de konuşmak, bir şeyler söylemek istediklerini fark etmeden anlatıyordu), eskiden bozuk düşünceli dediğimiz kimseler çoğu zaman dinin, yasaların, ahlâk kurallarının öngördüğü biçimde öğrenim görmüş, kendi mücadelesiyle emek vererek bozuk düşünceye varmış insanlardan çıkardı. Oysa günümüzde yeni bir tip bozuk düşünceli çıkmıştır ortaya. Bunlar, ahlâk kurallarından, dinden, bu konularda söz sahiplerinin görüşlerinden habersiz, her şeyi yadsıyan düşüncelerle yetiştirilmiş yabanilerdir. Böyle bir insandır işte o. Moskovalı bir saray uşağının oğluymuş galiba. Öğrenim falan görmemiş. Akademiye girip ünlü bir ressam olunca –kafası çalıştığı için– kültür sahibi olmak istemiş. Kültürün kaynağı olduğuna inandığı dergilere başvurmuş. Bildiğiniz gibi, eskiden kültürlü olmak isteyen bir insan, tutalım bir Fransız, bütün klasikleri okumaya başlardı. Din bilginlerini, trajedi yazarlarını, tarihçileri, filozofları... Bu işi için adamı nasıl bir zihin çalışmasının beklediğini anlıyorsunuz kuşkusuz! Ama günümüzün bozuk düşüncesi doğrudan doğruya inkârcı edebiyata dalmış, bu edebiyatın her şeyiyle benimsemiştir hemencecik. Tamamdır artık her şey. Dahası var, bu bozuk düşünceli, bundan yirmi yıl önce bu edebiyatta büyüklerin sözleriyle yüzyıllar boyu kökleşmiş görüşleriyle bir çatışmayı bulurdu. Bu çatışmadan, ortada bir şeyin olduğunu anlardı. Oysa şimdi, kökleşmiş görüşleri tartışmaya değmeyecek kadar değersiz sayan, açık açık *"évolution"*[80] ve yaşama savaşıdır yalnızca var olan, hepsi o kadar" diyen bir edebiyat içinde bulmuştur kendini. Ben makalemde...

Deminden beri Vronski ile bakışan, Vronski'nin bu ressamın kültürünü umursamadığını, yalnızca ona yardım etmek, bir portre ısmarlamak istediğini bilen Anna:

— Bakın ne diyeceğim, dedi.

İyice coşmuş Goleşniçef'in sözünü kararlı bir sesle kesti:

— Ne yapalım biliyor musunuz? Gidip kendimiz görelim onu.

Golenişçef kendini toparladı. Seve seve razı oldu buna. Ressam uzak bir mahallede oturduğu için bir araba kiralamaya karar verdiler.

Bir saat sonra Anna, Golenişçef ile yan yana, Vronski de arabanın ön koltuğunda, uzak mahallelerden birinde yeni, dış görünüşü çirkin bir evin kapısında durdular. Yanlarına gelen kapıcının karısından, Mihaylof'un konuklarını stüdyoda kabul ettiğini; ama şu anda iki adım ötedeki pansiyonunda olduğunu öğrenince, kadına kartlarını verip tablolarını görmelerine izin vermesini rica etmek üzere ressama yolladılar.

X

Kont Vronski ile Golenişçef'in kartlarını getirdiklerinde Mihaylof her zamanki gibi çalışıyordu. Bütün sabah stüdyoda büyük tablosunun üzerinde çalışmıştı. Eve gelince karısına, para isteyen ev sahibinin karısını idare edemedi diye kızmıştı.

Uzun bir tartışmadan sonra şöyle demişti karısına:

— Onunla tartışmaya girme diye yirmi kez söyledim sana. Zaten salağın tekisin, bir de İtalyanca konuşmaya, durumu açıklamaya başladın mı büsbütün salaklaşıyorsun.

— Öyleyse sen de ver adamın parasını. Benim suçum ne bunda! Param olsaydı...

Mihaylof ağlamaklı:

— Tanrı aşkına rahat bırak beni! diye bağırmıştı.

Elleriyle kulaklarını tıkayıp bölmenin arkasındaki çalışma odasına gitmiş, kapıyı kilitlemişti. "Aptal karı!" diye söylenerek masaya oturmuş, dosyasını açıp yarım bıraktığı bir resim üzerinde çalışmaya başlamıştı.

Durumu kötü olduğu, özellikle de karısıyla kavgalı olduğu zamanlar kadar iyi hiçbir zaman çalışamazdı. Çalışırken düşünüyordu: "Ah! Alıp başımı kaçabilsem bir yerlere!" Büyük bir öfke nöbetine tutulmuş bir adam resmiydi yaptığı. Daha önce yapmıştı bu resmi; ama beğenmemişti. "Hayır, öteki daha iyiydi... Nerede o?" Kalkıp karısının yanına gitmiş, kaşları çatık, yüzüne bakmadan, küçük kızına, onlara verdiği kâğıdın nerede olduğunu sormuştu. Yarım bıraktığı resmini çizdiği kâğıdı bulmuşlardı. Ama pislenmiş, mum yağıyla lekelenmişti. Gene de almıştı resmi, masanın üzerine koyup biraz geri çekilmiş, gözlerini kısarak bakmıştı. Birden gülümsemiş sevinçle sallamıştı kolunu.

— Tamam, tamam! demişti.

Hemen kurşun kalemi alıp çabuk çabuk çizmeye başlamıştı. Mum yağı lekesi adama yepyeni bir görünüş kazandırmıştı.

Bu yeni görünüşü çiziyordu ki, birden sigara aldığı bakkalın çıkık çenesiyle enerjik yüzünü anımsamış, onun yüzünü çizmeye başlamıştı.

Sevincinden gülümsüyordu. Yaptığı resim ölü, uydurma olmaktan bir anda kurtulmuş, artık değiştiremeyeceği bir canlılık kazanmıştı. Yaşıyordu bu adam. Apaçık, kuşku edilemeyecek bir canlılıktı bu. Yüzündeki anlatıma göre adamın duruşunu değiştirebilirdi. Ayaklarına daha bir değişik biçim verebilirdi. Bunu yapmak zorundaydı da. Sol kolunun duruşunu da değiştirmeli, saçlarını geri yatırmalıydı. Ama bunları yaparken adamın kendini değiştirmiyordu Mihaylof. Onun biçimini örten şeyleri atıyordu yalnızca... Resmin kişiliğini gizleyen örtüleri çekip alıyordu sanki üzerinden. Mum yağı lekesinin ona verdiği anlatım her çizgiyle biraz daha belirginleşiyordu. Kartları getirdiklerinde dikkatle tamamlamaya çalışıyordu resmi.

— Şimdi geliyorum. Hemen!

Karısının yanına gitti.

Ürkek ürkek, şefkatle gülümsedi.

— Hadi kızma artık Şaşa! dedi. Kabahat sende de var bende de. Her şeyi yoluna koyarım.

Karısıyla barıştıktan sonra kadife yakalı, zeytin yeşili bir pardösü giydi. Şapkasını başına geçirdi. Stüdyoya gitmek için çıktı. Yaptığı başarılı resmi unutmuştu şimdi. Güzel bir kupa arabasıyla gelmiş bu önemli Rus konukların stüdyosunu ziyaret edecekleri düşüncesi hem sevindiriyordu onu, hem heyecanlandırıyordu.

Şimdi sehpasında duran tablosu üzerine ruhunun derinliklerinde kesin bir inanç vardı: Bununla boy ölçüşebilecek bir tablonun şimdiye dek yapılmamış olduğu inancıydı bu. Tablosunun Raphael'in tüm tablolarından güzel olduğunu sanmıyordu yalnızca, bu tabloda vermek istediği şeyin şimdiye dek hiçbir tabloda verilmediğini de biliyordu. Bunu kesinlikle biliyordu. Hem çoktan beri, bu tabloyu yapmaya başladığı günden beri biliyordu. Ama kim olursa olsun, başkalarının bu tablo üzerine düşünceleri gene de büyük önem taşıyordu onun için. Ruhunun derinliklerinde etkiliyordu onu. Onun bu tabloda gördüğünün küçücük bir parçasının başkalarınca da görüldüğünü anlatan en küçük bir yorum onu derinden duygulandırıyordu. Tablosunu görmeye gelenlerin görüşlerinin onunkinden daha sağlam olduğunu kabul ediyordu. Onların bu tabloda, kendisinin görmediği bir şeyler görmesini bekliyordu. Ziyaretçilerinin eleştirilerinde bunu bulduğunu da sanıyordu.

Çabuk adımlarla stüdyonun kapısına doğru yürüyordu. Heyecanlı olmasına karşın, kapının saçağının gölgesinde durmuş, ona heyecanlı heyecanlı bir şeyler anlatan Golenişçef'i dinleyen, aynı anda da, yaklaşmakta olan ressama bakmak istediği her halinden belli Anna'nın yüzündeki yumuşak aydınlık şaşırtmıştı onu. Konuklarına yaklaşırken –sigara satan bakkalın çenesini olduğu gibi– bu izlenimi de nasıl kapıp içine sindirdiğini, gerektiğinde kullanmak üzere belleğinin derinliklerine gizlediğini fark etmemişti. Golenişçef'in daha önce anlattıklarından zaten iyi bir izlenim edinmemiş olan ziyaretçiler ressamı görünce daha büyük bir düşkırıklığına uğradılar. Kahverengi şapkasının, zeytin yeşili pardösüsünün, dar pantolonunun –oysa geniş pantolon modası çıkalı çok oluyordu– içinde Mihaylof orta boyuyla, kalın bedeniyle, hantal yürüyüşüyle, özellikle de yüzündeki ürkeklik ve değerinin anlaşılması isteğiyle birleşmiş o bayağı anlatımla ziyaretçiler üzerinde tatsız bir izlenim bırakmıştı.

Kayıtsız görünmeye çalışarak:

— Buyrun efendim, dedi.

Hole girip cebinden bir anahtar çıkardı, kapıyı açtı.

XI

Stüdyoya girdiklerinde Mihaylof bir kez daha tepeden tırnağa süzdü konuklarını. Belleğine Vronski'nin yüzünü, özellikle elmacık kemiklerini kaydetti. Sanatçılık duygusu kendine malzeme toplayarak durmadan çalışıyordu. Tablosu üzerine düşüncelerin söyleneceği anın her saniye biraz daha yaklaşmakta olmasının verdiği heyecanı içinde hissetmesine karşın fark edilmesi zor belirtilerden –büyük bir çabukluk ve ustalıkla– bu üç kişi üzerine bir düşünce ediniyordu kendine. Şu (Golenişçef) burada yaşayan Ruslardandı. Mihaylof onun ne adını ne soyadını, ne onunla nerede karşılaştığını, ne de onunla neler konuştuğunu anımsıyordu. Herhangi bir zaman gördüğü yüzleri olduğu gibi, onun yüzünü de anımsamıyordu. Ama bu yüzün, yapmacık önem taşıyan, anlam fukarası diye belleğinde bir kenara attığı sürüyle yüzden biri olduğunu da anımsamıştı. Burnun dar üst bölümünde toplanmış çocuksu –huzursuz bir damlacık anlamdan başka bir şeyin bulunmadığı– bu yüze uzun saçlar, çok geniş alın yüzeyde kalan bir anlam veriyorlardı. Vronski ile Karenina –Mihaylof'un görüşüne göre– sanattan hiç anlamayan; ama bütün Rus zenginleri gibi sanatsever, sanat koruyucusu görünmeyi pek seven ünlü, zengin iki Rus'tu. "Eskilerin hepsini gezip görmüşlerdir yüzde yüz," diye geçiriyordu içinden. "Şimdi de yenilerin, şarlatan Alman'ın, Raphael'in yolunda yürüyen o budala İngiliz'in stüdyolarını dolaşıyorlardı. Sırf seriyi tamamlamış olmak için geldiler bana." Mihaylof, resimden anlar geçinen bu züppelerin (bunlar ne denli zeki olurlarsa o denli kötü olurlardı) sırf, günümüzde sanatın çok zayıfladığını, eski ressamların taklit edilemeyeceklerini, onların büyüklüklerini daha iyi anladıklarını söyleyebilmek için günümüzün ressamlarının stüdyolarını dolaştıklarını çok iyi biliyordu. Konuklarının kendi aralarında konuşurlarken, büstlerle mankenlere bakarlarken, ressamın tablonun üzerindeki örtüyü almasını bekleyerek serbestçe dolaşırlarken gösterdikleri umursamaz kayıtsızlıktan da, yüzlerindeki anlatımdan da anlamıştı bunu. Ama gene de taslaklarını çevirirken, storları kaldırıp perdeleri açarken çok heyecanlıydı. Seçkin ve varlıklı her Rus'un bir hayvan, bir aptal olduğuna inanırdı; ama Vronski ile –özellikle– Anna çok hoşuna gitmişlerdi.

Hantal yürüyüşüyle geri çekilip tablosunu gösterdi.

— Buradan bakarsanız daha iyi olur efendim, dedi. Pilatus'a öğüdü[81] gösteriyor bu. (Heyecandan dudaklarının titremeye başladığını hissediyordu.)

Biraz daha geri çekilip konuklarının arkasında durdu.

Ziyaretçilerin bir şey söylemeden tabloya baktıkları o birkaç saniye içinde Mihaylof da kayıtsız, yabancı bir gözle baktı ona. Bu birkaç saniyede, tablosuyla ilgili en doğru, en olumlu eleştirinin, bir dakika önce öylesine küçümsediği bu konukların ağzından çıktığını anlamıştı. Daha önce, tablosu üzerinde çalıştığı bu üç yıl içinde düşündüklerini unutmuştu. Tablosundaki, varlıklarından kuşku etmediği üstünlükleri de unutmuştu. Tabloya konuklarının kayıtsız, yabancı bakışıyla (kendisi için yepyeni bir bakışla) bakıyor, onda iyi hiçbir şey görmüyordu sanki. Ön planda Pilatus'un acı okunan yüzüyle İsa'nın sakin yüzünü, arka planda Pilatus'un öğrencileriyle olup biteni izleyen Yuhannes'in yüzünü görüyordu. Öylesine çok araştırdıktan, yanlışlıklara düştükten, bunca düzeltmeler yaptıktan sonra her birine kendi kişiliğini kazandırdığı her yüz, ona bunca acıya, sevince mal olan bu yüzler; tablonun, öylesine uğraşmasını gerektiren bütünlüğünü, renk uyumunu sağlamak için birçok kez değiştirdiği bu yüzler şimdi ona, binlerce kez yinelenmiş basit şeyler olarak görünüyorlardı. Tabloya ziyaretçilerinin gözüyle baktığı anda, yapıtının ağırlık merkezi olan, tabloda en çok değer verdiği, onu bulduğunda öylesine heyecanlandığı İsa'nın yüzü onun için bütün anlamını yitirmişti. Titian'ın, Raphael'in, Rubens'in aynı askerlerle, aynı Pilatus ile birlikte resmettiği şu sayısız İsaların iyi yapılmış (hatta iyi bile değil, bir sürü hata görüyordu şimdi tablosunda) bir kopyasını görüyordu karşısında. Tablo baştan aşağı basit, zayıf, bayat, hatta kötü yapılmıştı. Ziyaretçiler, sanatçının yanında yapmacık bir kibarlık göstererek tablo üzerine güzel sözler söylemekte, sonra da yalnız kaldıklarında ona acıyarak, onunla alay ederek gerçek düşüncelerini açığa vurmakta haklı olacaklardı.

Bir dakikadan çok sürmeyen bu sessizlik ona aşırı ağır gelmeye başlamıştı. Sessizliği bozmak, heyecanlı olmadığını göstermek için kendini zorlayarak Golenişçef'e döndü.

— Sizinle tanışmak mutluluğuna erişmiştim sanıyorum? dedi.

Anna ile Vronski'nin yüz anlatımlarındaki en küçük bir çizgiyi gözden kaçırmış olmamak için bir Anna'ya, bir Vronski'ye çeviriyordu huzursuz

bakışını.

Golenişçef, bakışını en küçük bir üzüntü duymadan tablodan ayırdı, ressama döndü. Rahat bir tavırla:

— Unuttunuz mu? dedi. Rossi'nin evinde, şu İtalyan kızının –yani Rachel'in– şiir okuduğu akşam toplantısında tanışmıştık!

Mihaylof'un, tablo üzerine düşüncesini öğrenmek istediğini fark edince ekledi:

— Son gördüğümden bu yana tablonuz çok ilerlemiş. Pilatus'un yüzü o zaman da çok etkilemişti beni, şimdi de etkiledi. İnsan çok iyi anlıyor onu: Temiz yürekli, cana yakın; ama yaptığının farkında olmayan, iliklerine kadar bir memur. Ama bana öyle geliyor ki...

Mihaylof'un, kasları kıpır kıpır yüzü birden aydınlanmış, gözlerinin içi parlamıştı. Bir şey söylemek istedi; ama heyecandan söyleyemedi. Yalandan öksürdü. Golenişçef'in sanat anlayışını çok değersiz buluyor, onun Pilatus'u bir memura benzetirken ne denli haklı olduğunu da biliyordu. Onun, tablonun en önemli yerleri dururken gidip en önemsiz bir noktasından başlamasından pekâlâ alınabilecekken, bu yorum büyük bir heyecan, sevinç verdi Mihaylof'a. Pilatus için o da aynı şeyi, Golenişçef'in söylediğini düşünüyordu. Bunun, her biri doğru olabilecek milyonlarca yorumdan biri olduğu düşüncesi –Mihaylof kesinlikle biliyordu bu yorumun doğru olabileceğini– Golenişçef'in bu yorumunun önemini azaltmıyordu Mihaylof'un gözünde. Bu yorumu yüzünden kanı ısınmıştı Golenişçef'e. Bu yüzden de can sıkıntısı kaybolmuştu birden. Sevinçli bir heyecan doldurmuştu içini. Tablosu, canlıların o anlatılamaz karmaşıklığıyla canlandı gözünde ansızın. Mihaylof, Pilatus'u kendisinin de böyle anladığını söylemek için bir daha açtı ağzını. Ama dudakları iradesine boyun eğmeden titredikleri için bir şey söyleyemedi. Vronski ile Anna da, –biraz ressamı incitmemek, biraz da, resim sergilerinde sanattan söz ederken ağızdan kaçması öylesine kolay bir saçmalığı yüksek sesle söylemiş olmamak için– aralarında alçak sesle konuşuyorlardı. Tablonun onları da etkilediğini anlamıştı Mihaylof. Yanlarına sokuldu. Anna:

— İsa'nın yüz anlatımı ne olağanüstü! dedi.

Tabloda gördüğü şeyler içinde en çok bu hoşuna gitmişti. Bunun tablonun ağırlık merkezi olduğunu, bu nedenle de bu övgünün Mihaylof'un hoşuna gideceğini hissediyordu.

— Pilatus'a acıdığı besbelli, diye ekledi.

Bu da, onun tablosunda, İsa'nın yüzünde bulunabilecek milyonlarca doğru anlatımdan biriydi. Anna, İsa'nın Pilatus'a acıdığını söylemişti. İsa'nın yüz anlatımında acıma da olabilirdi. Çünkü sevgi, göksel bir huzur, ölüme hazır olma ve sözcüklerin güçsüzlüğünün, boşluğunun bilinci vardı onda. Elbette Pilatus'da bir memur anlatımı, İsa'da da acıma anlatımı olacaktı. Biri maddesel, öteki ruhsal yaşamın temsilcileriydiler çünkü. Böyle birçok düşünce daha gelip geçmişti. Mihaylof'un aklından. Gene de bir sevinç aydınlattı yüzünü.

Golenişçef tablonun konusunu ve yüz anlatımını beğendiğini göstermek isteğinden olacak:

— Şu yüz ne güzel yapılmış, ne hava verilmiş, dedi. Canlı sanki!

Vronski:

— Evet, dedi. Büyük bir ustalık! Arka plandaki insanların belirginliğine bakın. (Golenişçef'e söylüyordu bunu. Kendisinin bu tekniğe hiçbir zaman ulaşamayacağı konusunda düştüğü umutsuzluk üzerine konuşmalarını anımsatmak istiyordu ona.) Teknik budur işte.

Golenişçef ile Anna doğruladılar:

— Evet, evet, olağanüstü bir şey!

Büyük bir coşkunluk içinde olmasına karşın, tekniği üzerine söylenen bu söz yüreğini sızlatmıştı Mihaylof'un. Sert sert baktı Vronski'ye. Birden yüzünü ekşitti. Bu "teknik" sözcüğünü çok duyar, bununla neyi anlatmak istediklerini hiç anlayamazdı. Bu sözcüğü, anlatıma bağlı olmadan mekanik bir çizme resim yapma anlamına kullandıklarını biliyordu. Bu yorumda da olduğu gibi, tekniğin –kötü olan bir şeyin resmi iyi yapılabilirmiş gibi– ruh yüceliğinin karşıtı olarak kabul edildiğini çok görmüştü. Örtüleri bir bir kaldırırken sanatçının çok dikkatli ve titiz olmasının, örtüleri kaldırırken eserin özünün zedelenmemesinin, ayrıca bütün örtüleri de kaldırmasının gerektiğini biliyordu. Ama bir resim sanatıydı bu. Teknik falan yoktu bunda. Onun gördüklerini bir çocuk ya da onun aşçı kadını görseydi, üstteki örtüleri onlar da kaldırabilirlerdi. Tekniği en güçlü ressam bile, resmini yapacağı şeyin özünü gizleyen sınırlar ona açılmamışsa, yalnızca tekniğiyle hiçbir şey yapamaz. Mihaylof ayrıca şunu da biliyordu: Teknikten söz edilecekse, onun tekniği övülemezdi. Tablosunun her yerinde, örtüleri

kaldırırken dikkatli olmadığı için –şimdi, yapıtının tümünü bozmadan düzeltemeyeceği– gözü rahatsız eden bir sürü hata görüyordu. Sonra, tablodaki kişilerin hepsinde, örtülerin tam kaldırılmamış olmasından doğan, tabloyu bozan eksiklikler vardı.

Golenişçef:

— Bir yorumda bulunmama izin verirseniz, şunu söyleyebilirim ki... diye başladı.

Zoraki gülümsedi Mihaylof.

— Ah, çok sevinirim buna, buyrun, dedi.

— Diyeceğim şu, İsa bir Tanrı-insan değil, insan-Tanrı olarak çıkıyor karşımıza tablonuzda. Ama bunu bilerek yaptığınızı, onu insan-Tanrı olarak göstermek istediğinizi biliyorum.

Mihaylof yüzünü buruşturdu.

— Ruhumda var olmayan bir İsa'yı gösteremezdim tablomda, dedi.

— Evet. Ama bu durumda kişisel görüşümü söylememe izin verirseniz... Tablonuz öylesine güzel ki, benim bu yorumum en küçük bir gölge düşüremez ona. Hem benim kişisel görüşümdür bu. Sizin görüşünüz başka, çıkış noktanız başka... Ama İvanof'u alalım ele... Bana öyle geliyor ki, İsa tarihsel bir kişi düzeyine indirilecek olduktan sonra, İvanof'un başka bir tarihsel konu, el değmemiş bir konu bulması gerekirdi kendine.

— Peki, ama ya bu, resim sanatına açık en büyük konuysa?

— Aranırsa başka konular da bulunabilir. Ama asıl önemli olan, sanatın tartışmalara, fikir yürütmeye gelmediğidir. Oysa İvanof'un tablosu karşısında inananın da, inanmayanın da aklına aynı soru geliyor: "Bu Tanrı mıdır, yoksa başka bir şey mi?" Yapıtın yarattığı izlenim birliği kayboluyor böylece.

Mihaylof:

— Niçin kaybolsun? dedi. Bence, aydın bir insan için bu konuda tartışma söz konusu değildir.

Golenişçef, Mihaylof'un bu dediğini kabul etmedi, ilk görüşünü, resimde izlenim birliğinin sanat için önemli olduğu görüşünü savunarak Mihaylof'un görüşünü çürüttü.

Mihaylof heyecanlanmıştı; ama düşüncesini savunacak bir şey söyleyemedi.

XII

Dostlarının zekice gevezeliğinden artık sıkılmaya başlamışlardı Anna ile Vronski. Uzun zamandır bakışıyorlardı. Vronski dayanamadı artık, ressamı beklemeden öteki tabloya geçtiler. Anna ile Vronski'nin sesi aynı anda duyuldu:

— Ah, ne güzel! Harika bir şey! Ne hoş!

Mihaylof, "Ne hoşlarına gitti bu kadar?" diye geçirdi içinden. Üç yıl önce yaptığı bu tabloyu unutmuştu bile. Ona verdiği coşkuyu da, acıları da hep unutmuştu. Birkaç ay gece gündüz aklından çıkmayan bu tabloyu, bitirdiği her tabloyu olduğu gibi unutmuş gitmişti. Ona bakmak bile istemiyordu canı. Stüdyoya da, onu satın almak isteyen bir İngiliz'i beklediği için koymuştu bu tabloyu.

— Eski bir çalışmam, dedi.

Golenişçef'i de etkilemişti tablo.

— Çok güzel! dedi.

İki oğlan çocuğu bir söğüdün gölgesinde oltayla balık avlıyorlardı. Büyükçe olanı oltayı suya yeni atmış olanca dikkatiyle mantarı takıldığı çalıdan kurtarmaya çalışıyordu. İşine bütünüyle vermişti kendini. Biraz daha küçük olanı, sarı saçları karmakarışık başını ellerinin arasına almış, çimenlerin üzerinde yatıyor; hülyalı mavi gözleriyle suya bakıyordu. Ne düşünüyordu acaba?

Bu tablosu karşısında duyulan hayranlık Mihaylof'un içinde eski heyecanını kıpırdatmıştı gene. Ama o, geçmiş bu boş duygusunu sevmez, korkardı ondan. Bu övgüler gururunu okşamıştı, hoşuna gitmişti. Şimdi konuklarını üçüncü tabloya götürmek istiyordu.

Vronski, bu tabloyu satıp satmadığını sordu. Bu ziyaretin heyecanını yaşayan Mihaylof için böyle bir anda paradan söz etmek hiç de hoş değildi. Yüzünü can sıkıntısıyla buruşturdu.

— Satılmak için kondu buraya, diye karşılık verdi.

Ziyaretçiler gittikten sonra Mihaylof, Pilatus ile İsa tablosunun karşısına oturdu. Ziyaretçilerinin söylediklerini, söylemeyip de ima ettiklerini tek tek

düşünmeye koyuldu. Konukları buradayken, yapıtını onların gözüyle görürken onun için öylesine önemli olan şeyin bir anda tüm anlamını yitirmesi çok tuhaftı. Tablosunu kendi sanatçı görüşüyle görüyordu şimdi. Onun kusursuz olduğuna inanmaya başlamıştı gene. İlgisini başka her şeyden çekip yalnızca resim çalışmasına veren ruh gerilimine ulaşabilmesi için tablosuna gerekli –başka türlü çalışamazdı zaten– önemi veriyordu.

Bununla birlikte, İsa'nın ayağının perspektifi hatalıydı. Mihaylof paletini alıp çalışmaya başladı. Ayağı düzeltirken ikide bir arka plandaki ziyaretçilerin fark etmedikleri; ama kusursuz olduğunu bildiği Yuhannes'e bakıyordu. Ayağı bitirdikten sonra Yuhannes üzerinde çalışmak istedi; ama bunun için fazla heyecanlı olduğunu anlamakta gecikmedi. Duygusuz olduğu zamanlar çalışmadığı gibi, fazla duygulu olduğu, her şeyi gereğinden daha açık gördüğü zamanlar da çalışamazdı. Duygusuzluktan heyecana geçişte çalışabileceği tek bir basamak vardı. Oysa şimdi heyecan merdiveninin üst basamaklarındaydı. Tabloyu kapamak istiyordu. Ama örtü elinde kaldı. Dudaklarında mutlu bir gülümseme, uzun uzun baktı Yuhannes'e. Sonunda –sanki üzülerek– ayırdı bakışını ondan, örtüyü indirdi. Yorgun; ama mutlu, odasına gitti.

Eve dönerlerken Anna da, Vronski de, Golenişçef de pek keyifli, neşeliydiler. Mihaylof'tan, onun tablolarından söz ediyorlardı. Hiç bilmedikleri; ama üzerinde konuşmak istedikleri şeye bir ad vermiş olmak için onlara gerekli olan "yetenek" sözcüğü sık sık geçiyordu konuşmalarında. Bu sözcükte, zekâya ve yüreğe bağlı olmayan, sanatçının bütün duygularını dile getiren doğuştan bir özelliği anlatıyorlardı. Mihaylof'un yeteneğinden kuşku edilemeyeceğini; ama bizim Rus ressamlarının ortak mutsuzluğu olan kültür eksikliği yüzünden yeteneğinin gelişemeyeceğini söylüyorlardı. Ama balık tutan çocuklar tablosu onları çok etkilemişti. Sık sık aynı konuya dönüyorlardı. Vronski:

— Ne güzel bir tablo! diyordu. Ne güzel, ne sade! Bunun ne denli güzel bir tablo olduğunun farkında değil! Evet, kaçırmamalıyım onu, almalıyım.

XIII

Mihaylof tabloyu Vronski'ye sattı. Anna'nın portresini yapmaya da razı oldu. Kararlaştırılan günde geldi, çalışmaya başladı.

Beşinci seanstan sonra portre yalnızca Anna'ya benzemesiyle değil, güzelliğiyle de herkesi –özellikle Vronski'yi– şaşırtmıştı. Tuhaf olan, Mihaylof'un Anna'nın en karakteristik güzelliğini bulmasıydı. Vronski, "Onun bu en tatlı ruhsal anlatımını yakalayabilmek için insanın onu benim kadar tanıması, sevmesi gerekir," diye düşünüyordu. Oysa Anna'nın bu "en tatlı ruhsal anlatımını" bu portreden öğrenmişti. Ama bu anlatım gerçeğe çok yakındı. Öyle ki, Vronski de, başkaları da bunu çoktan beri bildiklerini sanmışlardı.

Kendi yaptığı Anna'nın portresi üzerine Vronski:

— Bunca zamandır didinip duruyorum, bir şey gelmedi elimden, diyordu. Oysa o, bir bakışta verdi portreye havasını. Teknik burada gösteriyor kendini işte.

Vronski'nin yetenekli olduğunu, en önemlisi de, ona sanat konusunda üstün bir görüş veren kültürü olduğuna inanan Golenişçef avutmaya çalışıyordu onu.

— Sen de bir gün gelecek, aynı tekniğe ulaşacaksın.

Goleşnişçef'in Vronski'nin yeteneğine olan inancını biraz da, kendisine de –makalelerinde ve düşüncelerinde– Vronski'nin desteğinin gerekli olduğunu, övgünün karşılıklı olmasının zorunlu olduğunu hissetmesi pekiştiriyordu.

Başkasının evinde, özellikle Vronski'nin Palazzo'sunda Mihaylof stüdyosunda olduğundan başka bir insan oluyordu. Saygı duymadığı insanlarla yakınlık kurmaktan çekiniyormuş gibi soğuk; ama kibar bir tavır takmıyordu. Vronski'ye "ekselans" diyor; Anna da, Vronski de çok istemelerine karşın yemeğe kalmıyor, seanslar dışında da hiç gelmiyordu. Anna, başkalarına gösterdiğinden daha çok yakınlık gösteriyordu ona. Portresi için de minnettarlık duyuyordu. Vronski kibar davranıyordu. Resim sanatı üzerine onun ne düşündüğünü öğrenmeyi çok istediği belliydi. Golenişçef, çağdaş sanat kavramlarını Mihaylof'a anlatmak için her fırsattan

yararlanıyordu. Ama Mihaylof her şeye karşı soğukluğunu sürdürüyordu. Anna, Mihaylof'un bakışından, onun, ona bakmaktan hoşlandığını hissediyordu. Ama onunla konuşmaktan kaçınıyordu Mihaylof. Onun resim sanatı üzerine Vronski'nin söyledikleri karşısında inatla susuyordu. Vronski'nin resmini ona gösterdiklerinde de inatla susmuştu. Golenişçef'in konuşmalarından da sıkıldığı belliydi. Ona da itiraz etmiyordu.

Anna ile Vronski, Mihaylof'u yakından tanıdıkça, onun soğuk, ters davranışları yüzünden ondan hoşlanmamaya başlamışlardı. Seanslar bitip de güzel portre onlara kalınca, Mihaylof'un ayağının Palazzo'dan kesilmesine sevinmişlerdi.

Hepsinin aklına gelmiş bir düşünceyi, Mihaylof'un Vronski'yi kıskandığı düşüncesini ilk açığa vuran Golenişçef oldu:

— Yetenekli olduğu için diyelim kıskanmıyor. Ama soylu, üstelik kont olan (onun gibiler nefret ederler bunlardan) zengin bir adamın, kendini hiç de zorlamadan onun, –ömrünü bu işe vermiş olan onun– yaptığından üstün olmasa bile, en az onunki kadar güzel resim yapması canını sıkmıştır. En önemlisi de kültür yanından çok zayıf olması.

Vronski, Mihaylof'u savunuyor; ama ruhunun derinliklerinde Golenişçef'in sözlerinin doğruluğuna inanıyordu. Çünkü –onun anlayışına göre– başka bir dünyadan, aşağı dünyadan bir insan kıskanmak zorundaydı.

Canlı modele bakarak Vronski ile Mihaylof'un yaptıkları Anna'nın iki portresi Vronski'ye, Mihaylof ile arasındaki farkı göstermeliydi. Ama o görmüyordu bunu. Ancak Mihaylof'un portresi bittikten sonra kendi yaptığı portrenin fazla olacağına karar vermiş, Anna'nın portresini yapmaktan vazgeçmişti. Ortaçağ yaşamıyla ilgili tablosu üzerinde çalışmaya başlamıştı. Vronski de, Golenişçef de, özellikle Anna –ünlü tablolara Mihaylof'un tablosundan daha çok benzediği için– onun bu tablosunu çok güzel buluyorlardı.

Öte yandan Mihaylof, Anna'nın portresi onu pek sarsmış olmasına karşın, Vronski'nin tablosunu artık unutabileceği için seansların bitmesine onlardan çok sevinmişti. Vronski'ye resim sanatıyla gönül eğlemesinin yasaklanamayacağını biliyordu. Onun da (sözde ressam herkes gibi) canının istediği şeyin resmini yapmak hakkının olduğunu biliyor, buna dayanamıyordu. İnsanın, balmumundan büyük bir kukla yapıp onu öpmesi yasaklanamazdı. Ama bu insan, kuklasını alıp iki sevdalının karşısına geçer

de, adamın sevgilisini öptüğü, okşadığı gibi o da kuklasını öpüp okşarsa sevdalılara çok tatsız gelirdi bu. Vronski'nin yaptığı portreye baktıkça Mihaylof'un içini de aynı duygu dolduruyordu: Hem gülünç buluyordu bunu, hem acıyordu, hem canı sıkılıyordu, hem gururu inciniyordu.

Vronski'nin resme, Ortaçağa duyduğu ilgi uzun sürmedi. Tablosunu bitiremeyecek kadar iyiydi resim zevki. Bırakmıştı tablosunu. Çalışmasını sürdürürse, tablonun başlangıçta belli belirsiz olan eksiklerinin giderek daha belirginleşeceğini hissediyordu. Duyguları, söyleyecek bir şeyi olmadığını hisseden, düşüncesinin henüz olgunlaşmadığını, malzeme toplayarak onu olgunlaştırmaya çalıştığını düşünerek kendini oyalayan Golenişçef'in duygularıyla aynıydı. Ama Golenişçef'i öfkelendiriyor, ona acı veriyordu bu. Oysa Vronski kendini aldatamaz, kendi kendine acı çekmez, en önemlisi de öfkelenemezdi. Yaradılışından gelen kararlılığıyla kendine hiçbir açıklama yapmadan, kendini temize çıkarmaya çalışmadan bırakmıştı resim yapmayı.

Ama Vronski resmi bırakınca bu İtalyan kasabasında yaşam onun için de, onun resimde uğradığı bu hayal kırıklığına şaşan Anna için de sıkıcı olmaya başlamıştı. Palazzo göze çarpacak derecede köhne, pis oluvermişti birden. Perdelerdeki lekeler, döşemelerdeki yarıklar, kırık stor sandıkları öylesine çirkin görünmeye başlamışlardı; hep aynı Golenişçef, İtalyan profesör ve Alman gezgin öyle sıkıcı olmaya başlamışlardı ki, bu ortamı artık değiştirmelerinin gerektiğini düşünür olmuşlardı. Rusya'ya, köye gitmeye karar vermişlerdi. Hem Petersburg'da, Vronski malını ağabeyininkinden ayıracak, Anna da oğlunu görecekti. Yazı Vronski'nin babadan kalma malikânesinde geçirmeyi düşünüyorlardı.

XIV

Levin evleneli üç ay oluyordu. Mutluydu. Ama onun beklediği mutluluk değildi bu. Adımbaşı, eski hayallerinin kırıldığını hissediyor; yeni beklenmedik hayal kırıklıklarıyla karşılaşıyordu. Mutluydu; ama aile yaşamının içine girince her an, hayal ettiği şeyin bu olmadığını hissediyordu. Sıkça, durgun bir gölde küçücük bir kayığın düzgün, mutlu gidişini seyreden bir insanın, bu kayığa kendi bindiği anda hissedeceklerini hissediyordu. Bu kayıkta yolculuğun yalnızca sakin sakin, sallanmadan oturmak demek olmadığını, kayığın nereye gideceğini akıldan bir an çıkarmamanın, durmadan düşünmenin, kafa yormanın; altında suyun olduğunu, kürek çekmek zorunda olduğunu unutmamasının, alışık olmadığı için avuç içleri acısa bile kürek çekmesinin gerektiğini, bunu seyretmenin hoş bir şey olduğunu; ama yapmanın, hoş olsa bile, çok güç olduğunu görüyordu.

Bekârken, başkalarının evlilik yaşamlarına ufak tefek endişelerine, tartışmalarına, kıskançlıklarına bakıp ruhunda bir küçümsemeyle gülümserdi yalnızca. Gelecekteki evlilik yaşamında böyle şeylerin olması bir yana, bu yaşamının dış görünüşünün bile başkalarınınkine benzemeyeceğine inanırdı. Oysa, karısıyla ortak yaşamı değişik olmadığı gibi, eskiden öylesine küçümsediği ufak tefek şeylerin gölge düşüremeyeceği bir sevgi hazzı yaşamı biliyordu yalnızca. Gene kendi işinde çalışacak, yorgunluğunu sevginin mutluluğunda dinlenerek çıkaracak sanıyordu. Kiti'ye sevilmenin yeteceğini düşünüyordu. Ama bütün erkekler gibi o da, karısının da bir şeyler yapmaya, çalışmaya gereksinimi olduğunu unutuyordu. Onun, bu güzel, şiir dolu Kiti'nin, evliliklerinin ilk haftalarında değil, daha ilk günlerinde masa örtüleriyle, mobilyalarla, konukların yataklarıyla, tepsiyle, aşçıyla, yemekle, daha bir sürü şeyle nasıl ilgilenebildiği Levin'i şaşırtıyordu. Nişanlılık devrelerinde, Kiti'nin Avrupa'ya gitmeyi istemeyip köye gitmeye karar verirken, gerekli olanı biliyormuş, aşkından başka şeyler de düşünebiliyormuş gibi, gösterdiği kararlılık da şaşırtmıştı Levin'i. Gururuna dokunmuştu bu onun. Şimdi de Kiti'nin önemsiz bazı şeyleri kendine dert edinmesi dokunuyordu gururuna. Ama bunun, onun için gerekli olduğunun farkındaydı. Onu sevdiği için Kiti'nin bunu niçin yaptığına akıl erdiremiyor, onun bu telaşına için için

gülüyor, ister istemez de hoşlanıyordu bundan. Onun, Moskova'dan gelen eşyaları yerleştirirken, Levin'in de kendinin de odalarını yeni bir düzene sokarken, perdeleri asarken, konuklar ile Doli için yer hazırlarken, yeni hizmetçisi kızın odasını yerleştirirken, yaşlı aşçıya hangi yemekleri yapacağını söylerken, Agafya Mihaylovna'dan kiler işini kendi üzerine alırken gösterdiği heyecan için için güldürüyordu Levin'i. Onun beceriksizce verdiği, yerine getirilmesi olanaksız emirlerini dinlerken yaşlı aşçının gülümsediğini; Agafya Mihaylovna'nın, genç hanımın kilerle ilgili buyruklarını dinlerken başını dalgın dalgın, şefkatle salladığını görüyordu. Kiti, onu küçük hanım olarak görmeye alışmış Maşa'nın buyruklarını dinlemediğini söylemek için yarı ağlar, yarı güler, kocasının yanına geldiğinde Levin çok sevimli, tatlı buluyordu onu. Sevimli buluyordu; ama onun bu davranışını yadırgıyordu da. Böyle olmasa daha iyi olacağını düşünüyordu.

Onun dünyasındaki büyük değişikliğin verdiği o duygudan habersizdi Levin. Baba evindeyken kimi zaman kvaslı lahana ya da şeker çekerdi canı; ama ne birini, ne ötekini verirlerdi ona. Oysa şimdi istediği şeyi ısmarlayabilir, torbalarla şeker alabilir, istediğince para harcayabilir, canının çektiği pastayı yaptırabilirdi. Bu değişikliğin verdiği duyguyu bilemezdi Levin.

Doli'nin çocuklarla birlikte geleceği günün hayalini kuruyordu şimdi Kiti. En çok da, çocuklara her birinin sevdiği pastayı yaptıracağı; Doli'nin, onun yeni yaşam düzenini beğeneceği için seviniyordu. Neden olduğunu bilmiyordu; ama ev işleri karşı konulmaz bir güçle çekiyorlardı onu. İçgüdüsel olarak ilkbaharın yaklaşmakta olduğunu hissediyor, arkasından bozuk havaların da geleceğini bildiği için elinden geldiğince yuvasını örmeye çalışıyor, bir yandan da yuvasını nasıl öreceğini tam öğrenmek için sabırsızlanıyordu.

Levin'in ilk baştaki yüce mutluluk idealine öylesine ters düşen Kiti'nin küçük şeylere gösterdiği bu ilgisi onun hayal kırıklıklarından biriydi. Öte yandan, bir anlam veremediği; ama sevmeden de edemediği bu tatlı hayal kırıklığı onun için yeni, mutlu sürprizlerden biri olmuştu.

Bir başka hayal kırıklığıyla sürpriz de, aralarındaki kavgalardı. Levin, karısıyla arasında şefkat, saygı, sevgi dolu ilişkilerden başka bir ilişkinin olabileceğini aklının ucundan geçirmemişti. Oysa ilk günlerde kavga

etmişlerdi. Öyle ki, Kiti Levin'e, karısını sevmediğini, yalnız kendini sevdiğini söylemiş, elini kolunu sallayarak ağlamaya başlamıştı.

İlk kavgaları, Levin'in uzaktaki tarlalardan birine gidip kısa yoldan döneyim derken yolu kaybedip yarım saat gecikmesinden çıkmıştı. Dönüşte arabada yalnızca Kiti'yi, ona olan sevgisini, mutluluğunu düşünüyordu. Eve yaklaştıkça içinde karısına karşı duyduğu şefkat büyüyordu. Karısının odasına, ona evlenme önerdiği gün, Şçerbatskilere koşarken olduğundan daha güçlü bir duyguyla girdi. Ama birden asık bir yüzle karşılaştı. Kiti'nin yüzünde, o zamana dek görmediği bir şey vardı. Levin öpmek istedi onu. Kiti geri çekildi.

— Ne oluyor sana?

Kiti öfkeli sakin görünmeye çalışarak:

— Keyfin yerinde senin... diye başladı.

Ama ağzını bir kez açınca anlamsız bir kıskançlığın bütün sitemli sözlerini, yarım saattir pencerenin önünde otururken içini kemiren ne kadar şey varsa hepsini söyleyivermişti. Kiti'yi kiliseden çıkarırken anlayamadığı şeyi ilk kez şimdi anlamıştı Levin. Yalnızca yakın değildi ona Kiti; karısı nerede bitiyor, kendi nerede başlıyor, bilmiyordu artık. O anda hissettiği ikiye bölünmenin verdiği acıdan anlamıştı bunu. İlk anda gücendirdi onu bu. Ama Kiti'ye kızamayacağını, çünkü onunla kendisinin aynı kişi olduğunu anlamakta gecikmedi. O zaman, arkasından şiddetli bir darbe yiyen bir insanın öfkeyle öcünü almak amacıyla dönüp de, kafasını kendisinin bilmeden çarptığını, kızacağı bir kimsenin bulunmadığını, acısına katlanmaktan, sızısını dindirmeye çalışmaktan başka yapacak bir şeyinin olmadığını gördüğünde hissettiği şeyi hissetti.

Bunu ömründe böylesine güçlü hiçbir zaman hissetmedi bir daha. Ama bu karşılaşmasında ilk kez uzun süre toparlayamadı kendini. Doğal bir duygu kendini temize çıkarmasını, Kiti'ye haksız olduğunu göstermesini istiyordu. Oysa Kiti'ye suçlu olduğunu göstermek, onun sinirlerini daha da bozmak, onun üzüntüsünün kaynağı olan ikiye bölünmeyi daha güçlendirecekti. Alışık olduğu bir duygu, suçu kendi üzerinden Kiti'nin üzerine atması için çalışmaya, çok daha güçlü olan bir başka duygu da bu ikiye bölünmenin daha da büyümesine fırsat vermeden onu hemen, elden geldiğince çabuk ortadan kaldırmaya zorluyordu onu. Böylesine haksız bir suçlamanın altında kalmak acıydı; ama kendini temize çıkarıp Kiti'ye acı

çektirmek daha kötüydü. Yarı uyur durumda acı çeken bir insan gibi, sızlayan yerini koparıp atmak istiyordu. Ama kendine gelince sızlayan yerin kendi olduğunu anlamıştı. Dişini sıkması, acısını dindirmeye çalışması gerekiyordu. O da bunu yapmaya çalıştı.

Barıştılar. Kiti kendi suçunu anlayınca –ama bunu belli etmemişti kocasına– Levin'e karşı daha bir sevecen davranmaya başladı. Böylece bir kat daha güçlenmiş bir sevgi mutluluğu duydular. Ne var ki, bu çeşit çatışmaların yinelenmesine engel olmuyordu bu. En olmadık konularda bile eskisinden daha sık kavga ediyorlardı. Bu çatışmalar daha çok, birbirleri için ne denli önemli olduklarını henüz bilmediklerinden, dahası bu ilk zamanlarda ikisinin de ruhsal durumlarının bozuk olmasından geliyordu. İkisinden birinin ruhsal durumu iyi olunca aralarındaki barış havası bozulmuyordu. Ama ikisinin de sinirleri bozuk olduğu zamanlar öylesine basit, anlamsız şeyler yüzünden kavga ediyorlardı ki, niçin kavga ettiklerini bir türlü anımsayamıyorlardı sonra. Gerçi, ikisinin de ruhsal durumu iyi olduğu zamanlar mutlulukları bir kat daha çok oluyordu; ama evliliklerinin bu ilk dönemi onlar için gene de çok çetin geçiyordu.

Bu ilk dönemde, onları birbirine bağlayan zincirin, karşı yönlere çekiliyormuş gibi tuhaf bir biçimde gerili olduğunu hissediyorlardı. Bütünüyle ele alınacak olursa balayları, yani evliliklerinin –Levin'in o güne dek duygularından edindiği izlenimle çok şeyler beklediği– ilk ayı tatsız olmaktan başka, ikisinin belleğinde de ortak yaşamlarının en ağır, en küçültücü dönemi olarak kalmıştı. Normal ruhsal durum içinde seyrek bulundukları, kendi kendileri seyrek oldukları bu sağlıksız devrenin bütün o çirkin, onlara utanç veren olaylarını, belleklerinden silip atmak için sonraları ikisi de çok çalıştı.

Evliliklerinin ancak üçüncü ayında, bir ay kalmaya gittikleri Moskova'dan döndükten sonra ortak yaşamları düzgün bir biçim almıştı.

XV

Moskova'dan yeni dönmüşlerdi. Baş başa kaldıkları için sevinçliydiler. Levin çalışma odasında yazı masasının başında oturuyor, yazıyordu. Kiti, sırtında evliliklerinin ilk günlerinde giydiği, şimdi gene giymeye başladığı, Levin için anısı çok değerli koyu leylak rengi giysisi, Levin'in dedesinin de, babasının da çalışma odalarında bulunmuş eski maroken kanepede oturuyor broderie anglaise örüyordu. Levin, Kiti'nin orada, yakınında olduğu sürekli bir sevinçle düşünüyor, yazıyordu. Çiftlik işleriyle de, yeni tarım düzenini anlatacağı kitabıyla da ilgili çalışmalarını bırakmamıştı. Ama yaşamını kaplayan karanlığın yanında bu çalışmaları eskiden ona önemsiz, küçük göründükleri gibi; şimdi de, gelecekteki pırıl pırıl, mutluluk dolu yaşamının yanında önemsiz, küçük görünüyorlardı. Çalışmalarını sürdürüyordu ya, dikkatinin ağırlık merkezinin başka bir şeye kaydığını, bunun sonucu olarak da sorunu başka bir açıdan daha belirgin gördüğünü hissediyordu. Eskiden bu sorun onun için yaşamdan bir kurtuluştu. Eskiden, bu çalışması olmasa yaşamın onun için zifiri karanlık olacağını hissederdi. Şimdi ise hayatın tekdüze parlaklığının aşırı olmaması için gereksinimi vardı bu çalışmasına. Yazdığı kâğıtları eline alıp baştan sona bir kez daha okuduktan sonra işinin, üzerinde çalışmaya değer olduğunu görünce sevinmişti. Eski düşüncelerinden birçoğu gereksiz, aşırı görünmüştü ona. Ama çalışmalarını belleğinde bütünüyle canlandırınca gözünden kaçmış birçok noktanın olduğunu anlamıştı. Şimdi kitabının yeni bir bölümünü yazıyordu. Rusya tarımının elverişsiz durumunun nedenlerini. Şunları kanıtlamaya çalışıyordu kitabının bu bölümünde: Rusya'nın yoksulluğu yalnızca toprağın eşit dağıtılmamış olmasından ve yanlış yol tutulmuş olunmasından geliyordu. Bu yoksulluğu son zamanlarda daha da artıran asıl neden, Rusya'ya dışarıdan gelen uygarlıktı. Özellikle, peşlerinden kentlerde yığılmayı, kredi usulüyle onun bitişik kardeşi borsa oyununu Rusya'ya sokan ulaşım kolaylığı ve demiryolu olmuştu Rusya'yı iyice yoksul eden. Levin kitabında bunları kanıtlamaya çalışıyordu. Şöyle düşünüyordu: Bütün bunlar, tarıma gerekli önem verildikten, doğru yönde yürütülen tarımın devlete belli bir zenginliği sağladıktan sonra kendiliğinden gerçekleşmelidirler. Ülkenin zenginlikleri hep birlikte gelişmeli, özellikle öteki kollar tarım kolunu hiçbir zaman geçmemelidir. Tarımımızın içinde bulunduğu, herkesçe

bilinen bu durumda uygun, ulaşım olanaklarıdır bize gerekli olan. Ekonomik koşullarla değil, politik zorunlulukla yurdumuza sokulmuş demiryolu, düzensiz dağıtılmış bu toprakla yapılan tarımımızın içinde bulunduğu durumda gereksizdir, zamansızdır. Bunlar, tarımın kalkınmasına yardım edecekleri yerde, onun gelişmesini engelleyip sanayinin, kredi kuruluşlarının gelişmesini sağlayarak tarımı köreltmiş, böylece, bir canlının zamanından önce tek yanlı gelişen bir organı gibi toplumumuzun genel gelişimini engellemişlerdir. Avrupa'da zamanı gelmiş olan kredi kuruluşları, ulaşım kolaylıkları, sanayinin güçlenmesi bize, tarımın doğal gelişimini önledikleri için zararlı olmuşlardır.

Levin düşüncelerini kâğıda geçerken öte yandan Kiti, Moskova'dan ayrılmadan bir gün önce ona öylesine kabaca kur yapan genç prens Çarski'ye kocasının gösterdiği normal olmayan ilgiyi düşünüyordu. "Kıskanıyor demek," diye geçiriyordu içinden. "Tanrım! Ne sevimli, ne budalaca bir adam şu benim kocam! Beni kıskanıyor! (Kendisine tuhaf gelen bir mülkiyet duygusuyla Levin'in ensesine ve kırmızı boynuna bakıyordu.) Onların hepsinin benim için aşçı Pyotr'dan farksız olduklarını bilseydi... Gerçi onu çalışmasından ayırmak acı; ama –nasıl olsa zamanı var!– yüzüne bakmak istiyorum... İstiyorum, hadi!" Kiti, bakışının gücünü artırmak amacıyla gözlerini iyice açtı.

Levin yazmayı bıraktı, kendi kendine:

— Evet, bunlar bütün özü kendilerine çekip duruma yalancı bir parlaklık veriyorlar, diye mırıldandı.

Kiti'nin ona bakıp gülümsediğini hissedince döndü. Gülümseyerek ayağa kalkarken:

— Ne var? diye sordu.

"Baktı" diye geçirdi içinden Kiti. Levin'in yüzüne bakarak, onu çalışmasından ayırdığı için kızıp kızmadığını anlamaya çalışıyordu.

— Hiç, dedi. Bana bakmanı istedim yalnızca.

Levin, mutluluktan ışıl ışıl bir gülümsemeyle karısına yaklaşırken:

— Baş başa ne mutluyuz! dedi. Yani ben mutluyum...

— Ben de çok mutluyum! Bir yere gitmem artık. Hele Moskova'ya hiç...

— Demin ne düşünüyordun?

— Ben mi? Şey... (Dudaklarını büzdü Kiti.) Hayır, hayır, yazının başına git. Kafan dağılmasın. Ben de şu delikleri açacağım, görüyor musun?

Kiti makası alıp kesmeye başladı.

Levin, Kiti'nin yanına oturdu, küçük makasın dairesel hareketlerine bakarak:

— Hayır, söyle ne düşünüyordun? dedi.

— Ah, ben mi ne düşünüyordum? Moskova'yı, senin enseni...

Levin, Kiti'nin elini öptü.

— Nasıl oluyor da böylesine bir mutluluk bana rastlıyor? dedi. Doğal değil bu. Çok hoş bir şey...

— Oysa ben bunu hoş olduğu ölçüde doğal buluyorum.

Levin, Kiti'nin başını yavaşça çevirdi.

— Şu küçücük buklen var ya, dedi. Şu küçücük buklen, işte şuradaki... Hayır, hayır, şimdi ciddi şeylerle uğraşıyoruz!

Ne var ki, uğraştıkları ciddi şeyler yüzüstü bırakılmıştı. Kuzma, çayın hazır olduğunu haber vermeye geldiğinde Kiti ile Levin iki suçlu gibi ayrıldılar. Levin, Kuzma'ya:

— Kasabadan geldiler mi? diye sordu.

— Yeni geldiler, paketleri açıyorlar.

Kiti odadan çıkarken:

— Çabuk gel, dedi. Yoksa yalnız okurum mektupları. Gel. Hem dört elle piyano çalarız.

Yalnız kalınca kâğıtlarını toplayıp Kiti'nin ona yeni aldığı çantasına koydu Levin. Lavaboya gitti. –Lavabonun yeni, zarif takımları Kiti ile birlikte gelmişlerdi– elini, yüzünü yıkamaya başladı. Levin aklından geçen düşüncelere gülümsüyor, başını iki yana sallıyordu. Pişmanlığa benzer bir duygu acı veriyordu ona. Şimdiki yaşayışında utanç verici, çıtkırıldım –kendi deyimiyle– Capua'vari[82] bir şey vardı. "İyi değil böyle yaşamak," diye geçiriyordu içinden. "Neredeyse üç ay olacak, bir şey yaptığım yok. Bugün ilk kez elime ciddi bir şey aldım, onun da sonu ortada. Başlamamla bırakmam bir oldu. Her zaman yaptığım işleri bile astım... Çiftliği dolaşmaya bile çıktığım yok. Kâh ben ayrılmak istemiyorum Kiti'nin

yanından, kâh canımın sıkıldığını fark ediyorum. Oysa evleninceye dek yaşamın şöyle böyle yürüdüğünü, asıl yaşamın ise evlilikten sonra başlayacağını düşünüyordum. Şurada neredeyse üç ay oluyor, zamanımı böylesine yararsız, boş geçirdiğimi anımsamıyorum. Hayır, böyle yürümez bu. Başlamalıyım artık. Kabahat Kiti'de değil kuşkusuz. Hiçbir noktada suçlu bulamam onu. Ben daha kararlı olmalı, erkek özgürlüğümü korumalıydım. Böyle giderse ben de alışacağım böyle yaşamaya. Kiti'yi de alıştıracağım... Suç onda değil..."

Bir şeye canı sıkılan insanın kabahati başka birinde, ona en yakın insanda bulmaması olanaksızdı. Levin'in aklında da Kiti'nin suçlu olmadığı (hiçbir bakımdan suçlu olamazdı o) ama onun aldığı terbiyenin, yüzeysel olumsuz terbiyesinin suçlu olduğu düşüncesi bulanık bir biçimde yer etmişti. "Şu Çarski budalası... biliyorum, durdurmak istedi onu Kiti; ama durduramadı. Evet, ev işlerine duyduğu ilgiden, (gerçekten ilgi duyuyor ev işlerine) tuvaletinden, bir de broderie anaglaise'den başka ciddi bir şeye ilgi duyduğu yok. Hiçbir şey yapmıyor, yaşamından da mutlu mu mutlu." Levin bu durumu için için eleştiriyor, Kiti'nin kendini aynı anda hem kocasının karısı, hem evin hanımı olacağı, hem de çocuklarını karnında taşıyacağı, onları besleyeceği, yetiştireceği o sıkı devreye hazırlandığını bilmiyordu. Kiti'nin bunu içgüdüsüyle sezinlediğini, bu korkunç çalışmaya hazırlanırken, şimdi yuvasını neşe içinde örüyor, bir yandan da mutluluk dolu, kaygısız aşk dakikaları yaşıyorken buna hakkı olduğunu düşündüğünü anlayamıyordu.

XVI

Levin üst kata çıktığında karısı yeni gümüş semaverin yanında, yeni çay takımlarının başına oturmuş, yaşlı Agafya Mihaylovna'yı da küçük masaya oturtmuş, önüne bir bardak çay koymuş, sık mektuplaştığı Doli'den aldığı mektubu okuyordu.

Agafya Mihaylovna, Kiti'ye dostça gülümsedikten sonra Levin'e:

— Görüyorsunuz işte, dedi. Hanımınız buraya oturttu beni, kendisiyle çay içmemi buyurdu.

Agafya Mihaylovna'nın bu sözlerinde Levin, son zamanlarda Agafya Mihaylovna ile Kiti'nin arasında sürüp giden dramın çözümünü okumuştu. Agafya Mihaylovna'nın elinden bütün dizginleri almakla onu çok çok üzen yeni hanımın, yaşlı kadının gönlünü gene de kazandığını, kendini ona sevdirdiğini görmüştü Levin.

Kiti, acemi bir elyazısıyla yazılmış bir mektup uzattı Levin'e.

— Senin mektubunu da okudum, dedi. Şu kadından geliyor, hani ağabeyinin... Okumadım, okumadım. Bu da benimkilerden, Doli'den geliyor. Düşünebiliyor musun? Doli, Grişa ile Tanya'yı Sarmatskilerde verilen çocuk balosuna götürmüş. Tanya markiz olmuş.

Ama Levin dinlemiyordu karısını. Ağabeyinin eski metresi Mariya Nikolayevna'dan gelen mektubu yüzü kızararak almış, okumaya başlamıştı. Mariya Nikolayevna'dan gelen ikinci mektuptu bu. Birinci mektubunda, ağabeyinin onu hiç suçu yokken kovduğunu yazıyor; dokunaklı bir saflıkla, yoksulluk içinde olsa da bir şey istemediğini, bir dilekte bulunmadığını, yalnız, Nikolay Dmitriyeviç'in, sağlık durumu çok kötü olduğu için onsuz yapamayacağı düşüncesinin ona büyük acı verdiğini ekliyor, Levin'e ağabeyiyle ilgilenmesi için yalvarıyordu. Şimdi bambaşka şeylerden söz ediyordu Mariya Nikolayevna. Nikolay Dmitriyeviç'i Moskova'da bulmuş, onunla gene barışmış, Nikolay Dmitriyeviç'in bir memurluk bulduğu taşra iline onunla birlikte gitmiş. Ama orada müdürle kavga etmişti ağabeyi. Moskova'ya dönüyorlarmış. Nikolay Dmitriyeviç yolda ağır hastalanmış, Mariya Nikolayevna, onun yataktan bir daha zor kalkacağını yazıyordu. "Hep sizi anıyor, parası da suyunu çekti."

Kiti gülümseyerek:

— Oku bak ne yazıyor senin için Doli, diye başlamıştı.

Ama kocasının değişen yüzünü görünce birden:

— Neyin var? Ne oldu? diye sordu.

— Ağabeyim Nikolay'ın ölüm döşeğinde olduğunu yazıyor. Oraya gideceğim.

Kiti'nin yüzü birden değişmişti. Markiz kılığındaki Tanya ile Doli ile ilgili düşünceler bir anda kaybolmuştu kafasından.

— Ne zaman gidiyorsun? diye sordu.

— Yarın.

— Ben de gelebilir miyim seninle?

Levin sitemli:

— Kiti! dedi. Ne diyorsun sen?

Onun bu önerisini kocasının isteksiz, can sıkıntısıyla karşılamasına gücenmişti Kiti.

— Ne mi diyorum? dedi. Neden gelmeyecekmişim? Sana ayak bağı olmam. Ben...

Levin sözünü kesti karısının:

— Ben ağabeyim ölüm döşeğinde olduğu için gidiyorum. Sen niçin gideceksin?

— Niçin mi? Sen niçin gidiyorsan ben de onun için gidiyorum.

Levin, "Benim için böylesine ciddi bir anda bile yalnız kalınca canının sıkılacağını düşünüyor," diye geçirdi içinden. Böylesine önemli bir konuda karısının öne sürdüğü bahane sinirlendirmişti onu. Sert:

— Olmaz, dedi.

İşin kavgaya varacağını gören Agayfa Mihavlovna çay bardağını usulca bırakıp dışarı çıktı. Kiti onun farkında bile değildi. Kocasının "olmaz" derken takındığı tavır, özellikle, onun sözüne kocasının inanmadığını gösterdiği için gücendirmişti onu. Çabuk çabuk konuşarak, öfkeli:

— Sana şunu söylüyorum, diye başladı. Sen gidersen ben de seninle geleceğim, kesinlikle geleceğim. Niçin olmazmış? Niçin olmaz diyorsun?

— Çünkü nereye gideceğimi, nasıl yollardan geçeceğimi, nasıl otellerde kalacağımı Tanrı bilir... Bana ayak bağı olursun.

Levin soğukkanlı olmaya çalışıyordu. Kiti:

— Hiç de, dedi. Hiçbir şey istemem ben. Senin kalabileceğin yerde ben de...

— Öyleyse yalnız şu yönden gelemezsin: İlişki kuramayacağın o kadın var orada.

— Orada kim var, ne var, bilmiyorum ben, bilmek de istemiyorum. Bildiğim bir şey var: Kocamın ağabeyi ölmek üzere, kocam onun yanına gidiyor, ben de kocamla gidiyorum, çünkü...

— Kiti, kızma; ama şunu da unutma, bu iş o kadar önemli ki, zayıflığını, yalnız kalmamak isteğini onunla karıştırdığını düşünmek acı veriyor bana. Yalnız canın sıkılacaksa Moskova'ya git.

Kiti, gözlerinde gücenme ve öfke gözyaşları:

— Sen her zaman kötü, adi düşünceleri yakıştırırsın bana zaten, diye başladı. Zayıflık falan söz konusu değil burada... Kara gününde kocamın yanında bulunmanın benim için bir görev olduğu inancındayım. Üzmek istiyorsun sen beni, inadına anlamıyorsun...

Öfkesini artık tutamayan Levin ayağa kalktı.

— Hayır, korkunç bir şey bu! diye bağırdı. Bir çeşit kölelik!

Aynı anda da, çok tehlikeli şeyler söylediğini hissetti. Kiti:

— Niçin evlendin öyleyse? dedi. Özgürdün. Madem pişman olacaktın ne diye evlendin?

Hızla ayağa kalktı, koşarak konuk salonuna gitti.

Levin yanına geldiğinde Kiti hıçkıra hıçkıra ağlıyordu.

Levin, karısına yanlış düşündüğünü kanıtlayacak değil, onu avutacak sözcükler bulmaya çalışarak konuşmaya başladı. Ama Kiti onu dinlemiyor, hiçbir şeye de razı olmuyordu. Levin, karısının ona vermek istemediği elini tuttu. Öptü. Saçlarını öptü, sonra bir kez daha öptü elini... Kiti hep

susuyordu. Ama Levin onun yüzünü ellerinin arasına alıp "Kiti!" deyince birden toparladı kendini, biraz daha ağladı, sonra barıştı kocasıyla.

Devrisi gün birlikte gitmeye karar vermişlerdi. Levin, Kiti'ye, onun yalnızca yararlı olmak için gelmek istediğine inandığını söylemiş, Mariya Nikolayevna'nın orada bulunmasının uygunsuz kaçan bir yanının olmadığını kabul etmişti. Ama yola çıkarlarken ruhunun derinliklerinde kendinden de, karısından da hoşnut değildi. Kiti'den hoşnut olmamasının nedeni, gerektiğinde onu yalnız başına bir yere yollamamasıydı. (Daha kısa bir süre önce Kiti'nin onu sevebileceğini, bu büyük mutluluğa erebileceğini düşünmeye bile cesaret edemeyen Levin'in, şimdi karısı onu fazlasıyla sevdiği için kendini mutsuz hissetmesi çok tuhaftı!) Levin'in kendinden hoşnut olmamasının nedeni ise, verdiği karardan dönmesiydi. Daha çok ruhunun derinliklerinde Kiti'nin, ağabeyiyle yaşayan o kadını umursamamasını doğru bulmuyor, karşılaşabilecekleri olasılıklar onu dehşete düşürüyordu. Onun karısının, onun Kiti'sinin, o kadınla aynı odada bulunacağı düşüncesi tiksintiyle, dehşetle ürpertiyordu onu.

XVII

Nikolay Levin'in hasta yattığı taşra kasabasındaki otel temizlik, rahatlık, hatta şıklık bakımından modern oteller örnek alınarak en iyi niyetlerle kurulmuş; ama müşterilerinin kalitesi yüzünden akıl almaz bir hızla çağdaş yeniliklere özenen, sırf bu özentileri yüzünden eskilerden kötü olan iğrenç meyhanelere, düpedüz batakhanelere dönen taşra otellerinden biriydi. Bu otel de sözünü ettiğimiz duruma düşeli çok oluyordu. Kapıda sigara için sözde kapıcı emekli er de, doğrudan üst kata çıkan, dökme demirden kasvetli, insana tatsız bir duygu veren merdiven de, kir pas içindeki frağıyla küstah tavırlı garson da, balmumundan, tozlu bir buket çiçeğin ortadaki masayı süslediği oturma salonu da, yerlerdeki pislik, toz toprak, düzensizlik de Levinlerin üzerinde –yeni evlilik günlerinden sonra– çok ağır bir etki yapmıştı. Otelin bu doğallıktan uzak havası onları bekleyen şeyle hiç uyuşmadığı için bu etki daha da ağır olmuştu.

Her zaman olduğu gibi, ne fiyatta bir oda istedikleri sorulduğunda, doğru dürüst bir odanın olmadığı anlaşıldı: İyi odalardan birini demiryolu müfettişi tutmuştu. Ötekinde Moskovalı bir avukat, üçüncüde de işleri için köyden kasabaya inmiş Prenses Astafyeva kalıyordu. Geriye pis bir oda kalmıştı. Bu odanın bitişiğindeki odanın da akşama boşalacağını söylemişlerdi. Levin, umduğu durumlarla karşılaştıkları, özellikle de otele iner inmez, ağabeyinin ne durumda olduğu düşüncesi yüreğini sıkıştırıyorken, hemen ağabeyinin yanına koşmak varken, Kiti ile ilgilenmek zorunda kaldığı için karısına için için diş bileyerek kendilerine verilen odaya götürdü karısını.

Kiti ürkek, suçlu bir bakışla kocasının yüzüne bakıp:

— Hadi git sen, git! dedi.

Levin bir şey söylemeden çıktı. Kapıdan çıkar çıkmaz, onun geldiğini duymuş; ama odasına girmeye cesaret edemeyen Mariya Nikolayevna ile burun buruna geldi. Mariya Nikolayevna, Levin onu Moskova'da gördüğü gibiydi gene. Aynı yünlü entari vardı üzerinde. Kolları, boynu açıktaydı gene. Biraz daha tombullaşmış, çopur yüzünde aynı içten, saf anlatım vardı.

— E? Ağabeyim nasıl? Nasıl?

— Çok kötü. Ayağa kalkamıyor. Sizi bekliyor hep. Eşinizle... birlikte mi geldiniz?

Levin, Mariya Nikolayevna'nın şaşkınlığının nedenini ilk anda anlayamamıştı. Ama Mariya Nikolayevna hemen açıkladı.

— Ben dışarı çıkarım, mutfağa giderim. Nikolay Dmitriyeviç çok memnun olacak. Biliyor evlendiğinizi. Kendilerini de tanıyor. Avrupa'dan anımsıyor.

Mariya Nikolayevna'nın karısından söz ettiğinin farkındaydı Levin. Ama ne yanıt vereceğini bilemiyordu.

— Gidelim, ağabeyimin yanına gidelim! dedi.

Ama tam yürüyordu ki, odanın kapısı açıldı. Kiti başını uzatıp baktı. Levin, utancından ve kendini de kocasını da bu güç duruma sokan karısına öfkesinden kulaklarına kadar kızardı. Mariya Nikolayevna ondan da çok kızarmıştı. Gözlerinden yaş gelene dek ezilip büzülmüş, kıpkırmızı olmuştu. Başörtüsünün iki ucunu kırmızı parmaklarıyla tutmuş, ne söyleyeceğini, ne yapacağını bilmeden evirip çeviriyordu.

Anlayamayacağı bu korkunç kadına Kiti'nin bakışında ilk anda büyük bir merak fark etmişti Levin. Ama yalnızca bir an sürmüştü bu merak. Önce kocasına, sonra Mariya Nikolayevna'ya baktıktan sonra sormuştu:

— Ee, nasılmış? Hasta nasıl?

Levin, yanlarından bacaklarını hafifçe titreterek geçmekte olan adamı can sıkıntısıyla tepeden tırnağa süzerken:

— Ama koridorda konuşulmaz ki! dedi.

Kiti, kendini biraz toparlayan Mariya Nikolayevna'ya döndü.

— İçeri girin öyleyse, dedi.

Kocasının yüzünün korkuyla kaplandığını görünce:

— Ya da gidin siz, sonra da beni çağırın, diye ekledi.

Odaya girdi. Levin ağabeyinin yanına gitti.

Ağabeyinin odasında gördüğü, hissettiği şeyleri hiç beklemiyordu. Veremlilerde çok görüldüğünü duyduğu, ağabeyinin sonbahardaki gelişinde onu öylesine şaşırtan o kendi kendini aldatmayla karşılaşmayı bekliyordu. Yaklaşmış olan ölümün daha bir açık belirtileriyle, aşırı bir bitkinlikle, aşırı

bir zayıflıkla karşılaşmayı bekliyordu. Ama gördüğü durumla karşılaşacağını aklının ucundan geçirmiyordu. Sevgili ağabeyini kaybetmekten duyduğu acının aynını, ölüm karşısında o zaman duyduğu dehşetin aynını –şimdi daha da güçlü olarak– duyacağını hissediyordu. Hazırlanmıştı da buna. Ama bambaşka bir şeyle karşılaştı.

Duvarları biçimsiz panolarla süslü, havasına boğucu bir pislik kokusu sinmiş, küçük pis mi pis bir odada, duvardan uzaklaştırılmış karyolada, üzeri battaniyeyle örtülü bir insan bedeni yatıyordu. İnce bölmenin ötesinde konuşanların sesi geliyordu. Karyoladaki insan bedeninin bir eli battaniyenin üzerindeydi. Bir tırmığı andıran bu kocaman el, dirsekten bileğe kadar uzanan dümdüz ince kol kemiğine acayip bir biçimde eklenmişti. Baş, yastıkta yan yatıyordu. Levin, bu başın şakaklarında seyrek, terden ıslak ıslak saçlar, saydam gibi duran gergin bir alın görmüştü.

"Bu korkunç beden ağabeyim Nikolay'ın olamaz!" diye geçirdi içinden. Ama yaklaştı karyolaya, yüzünü gördü... Kuşkusu kalmamıştı artık. Yüzündeki korkunç değişikliğe karşın, odaya girenin üzerine doğrulan bu fıldır fıldır gözlere bakmak, yapış yapış bıyıkların altındaki dudakların belli belirsiz kıpırdanışını görmek Levin'in korkunç gerçeği, bu cansız insan bedeninin onun canlı ağabeyi olduğu gerçeğini anlamasına yetmişti.

Parlayan bir çift göz odaya giren Levin'e sitemle bakmıştı. Bu bakışla bir anda iki kardeş arasında canlı ilişki kurulmuştu. Levin, ona yönelmiş bu bakıştaki sitemi o anda sezinlemiş, mutlu olduğu için pişmanlık duymuştu.

Konstantin elini tutunca gülümsedi Nikolay. Bu gülümseme bitkin, belli belirsiz bir gülümsemeydi. Ama dudaklarındaki bu gülümsemeye karşın, Nikolay'ın gözlerindeki sert anlatım değişmemişti. Güçlükle:

— Beni bu durumda bulacağını ummuyordun, değil mi? dedi.

— Evet... hayır. (Ne söyleyeceğini şaşırmıştı Levin.) Daha önce, yani düğün yapacağım sıralarda niçin bir haber vermedin? Her yerde arattım seni.

Susmak için konuşmak gerekti. Oysa ne söyleyeceğini bilemiyordu Levin. Üstelik ağabeyi bir şey söylemiyor, gözlerini kırpmadan yüzüne bakıyordu. Onun ağzından çıkan her sözcüğün anlamını eksiksiz anlamaya çalıştığı belliydi. Levin, ağabeyine, karısının da onunla geldiğini söyledi. Nikolay buna çok sevindiğini; ama onu bu durumuyla ürküteceğinden korktuğunu söyledi. Bir sessizlik oldu. Nikolay birden kıpırdadı, bir şeyler

söylemeye başladı. Onun yüz anlatımından çok önemli bir şey söyleyeceğini sanmıştı Levin. Oysa sağlık durumundan söz ediyordu Nikolay. Doktorundan yakınıyor, Moskovalı ünlü doktorun burada olmadığına üzülüyordu Levin, onun hâlâ bir umudu olduğunu anlamıştı.

İlk sessizlik anından yararlanıp ona acı veren duygusundan hiç değilse bir an kurtulmuş olmak için kalktı, gidip karısını getireceğini söyledi.

Hasta güçlükle konuşarak:

— Pekâlâ, dedi. Ben de söyleyeyim, buraları temizlesinler biraz. Çok pis burası, sanırım iğrenç de kokuyorlar. Maşa, topla ortalığı biraz.

— Kardeşine soru dolu gözlerle bakarak ekledi:

Topla ve hemen git.

Levin bir şey söylemedi. Koridora çıkınca durdu. Karısını getireceğini söylemişti. Oysa şimdi, hissettiği şeyleri kafasından şöyle bir geçirince, tam tersine, Kiti'yi hastanın yanına gitmemeye razı etmek için çalışmaya karar vermişti. "Niçin benim çektiğim acıyı o da çeksin?" diye geçirdi içinden.

Kiti telaşlı:

— Ee, durumu ne? Nasıl? diye sordu.

Levin:

— Ah, korkunç bir şey bu, korkunç! dedi. Ne diye geldin buralara sen?

Kiti, bir şey söylemeden, kocasının yüzüne yalvarmaklı, ürkek, birkaç saniye baktı. Sonra yaklaştı yanına, iki eliyle kolundan tuttu.

— Kostya, dedi. Onun yanına götür beni. Birlikte olursak daha kolay dayanırız. Götür beni, götür, lütfen götür. Anlamaya çalış, senin bu durumunu görüp de onu görmemek çok daha ağırdır benim için. Orada sana da, ona da yararlı olabilirim belki. Lütfen, izin ver!

Bütün mutluluğu buna bağlıymış gibi yalvarıyordu kocasına.

Levin razı olmak zorundaydı. Kendini toparladıktan sonra, Mariya Nikolayevna'yı hepten unutmuş, Kiti ile birlikte ağabeyinin odasına gitti gene.

Kiti adımını yavaşça içeri atarken bakışını kocasının yüzünden ayırmadan, ona cesaret ve yakın ilgi okunan yüzünü göstererek hastanın odasına girdi. Sakin sakin dönüp sessizce kapadı kapıyı. Sessiz, çabuk

adımlarla yaklaştı hastanın ölüm döşeğine. Onun, başını döndürmesine gerek kalmayacak kadar sokuldu yanına. Onun kemik yığını kocaman elini taptaze, canlı avcunun içine aldı, sıktı. Ancak kadınlara vergi, karşısındakini gücendirmeyen, şefkat dolu o sakin heyecanıyla konuşmaya başladı onunla.

— Sizinle daha önce Soden'de karşılaşmıştık; ama tanışmıyorduk, dedi. Kız kardeşiniz olacağımı bilmiyordunuz...

Nikolay, Kiti'nin odaya girmesiyle yüzünü aydınlatan gülümsemesi dudaklarında:

— Bilmeseydiniz tanıyamazdınız beni şimdi, dedi.

— Hayır, tanırdım. Bize haber vermekle ne iyi ettiniz! Kostya hep merak ediyordu sizi. Her gün sizden söz ediyordu.

Ama hastanın canlılığı çok sürmedi.

Kiti daha sözünü bitirmemişti ki, yüzünü sert, ölümle pençeleşen bir insanın sağlıklı insanlara duyduğu kıskançlığın verdiği sitem dolu anlatım kapladı gene.

Kiti, biraz geri çekildi. Hastanın karyolasını, odayı gözden geçirirken:

— Korkarım burada hiç rahat değilsiniz, dedi. (Kocasına döndü:) Otel sahibine başka bir oda vermesini söylemek gerek. Hem bize yakın olmalı verecekleri oda...

XVIII

Ağabeyine bakarken sakin olamıyordu Levin. Onun yanında rahat ve sakin olmak elinde değildi. Hastanın odasına girdiğinde gözleri de, dikkati de elinde olmadan bulanıyor, ağabeyinin durumunu ayrıntılarıyla göremiyor, anlayamıyordu. Odanın içindeki iğrenç kokuyu duyuyor, diz boyu pisliği, düzensizliği, perişanlığı, iniltileri işitiyor, elinden bir şeyin gelemeyeceğini hissediyordu. Hastanın durumunu ayrıntılarıyla anlamaya çalışamıyor; battaniyenin altında bu bedenin nasıl yattığını, bir deri bir kemik bacakların, butların, omuzların nasıl durduklarını, bunları daha bir rahat durumda yatırıp yatıramayacaklarını, hastanın daha iyi değil, daha az kötü olmasını sağlamak için bir şeylerin yapılıp yapılamayacağını düşünmek aklının ucundan bile geçmiyordu. Bütün bu ayrıntıları düşünmeye başlayınca sırtında soğuk bir ürperti dolaşıyordu. Ağabeyinin ömrünü uzatmak için de, acısını hafifletmek için de bir şeyin yapılamayacağı inancı vardı içinde. Ama onun her çeşit yardımı olanaksız gördüğünü hasta da hissediyordu. Sinirlendiriyordu hastayı bu. Levin'in acısını bu bir kat daha artırıyordu. Hastanın odasında olmak acı veriyordu ona. Dışarıda ise daha kötü oluyordu. Çeşitli bahaneler uydurup sık sık dışarı çıkıyor; ama yalnız kalacak gücü olmadığı için hemen dönüyordu.

Ama Kiti bambaşka düşünüyor, hissediyor, davranıyordu. Hastayı görür görmez acımıştı ona. Bu acıma duygusu onun ruhunda, kocasınınkinde yarattığı dehşet ve tiksinti duygusunu değil, bir şeyler yapmak, hastanın her şeyini öğrenmek, ona yardım etmek isteğini uyandırmıştı. Hastaya yardım etmek zorunda olduğundan en küçük bir kuşkusu olmadığı için bunu yapabileceğinden de kuşku etmemiş, hemen işe koyulmuştu. Düşüncesi bile kocasını dehşete düşüren birtakım ayrıntılar hemen dikkatini çekmişti. Doktora, eczaneye adam yolladı, beraberinde getirdiği oda hizmetçisi kızla Mariya Nikolayevna'yı işe koştu. Yerleri süpürmelerini, toz almalarını, şunu bunu yıkamalarını söyledi. Kendi de bir şeyler yıkadı. Battaniyenin altına bir şey koydu. Onun isteği üzerine hastanın odasına bir şeyler getirdiler. Odadan bir şeyler çıkardılar. Koridorda karşılaştığı birtakım adamları umursamadan, birkaç kez gidip geldi kendi odasına. Çarşaflar, yastık kılıfları, halılar, gömlekler getirdi.

Yemek salonunda mühendislere yemek veren garson onun çağırmasına birkaç kez öfkeli bir yüzle gelmiş; ama istediği şeyleri yapmadan edememişti. Çünkü öylesine tatlı bir ısrarla söylüyordu ki söyleyeceğini, reddetmek olanaksızdı. Levin doğru bulmuyordu bütün bunları. Bunun hastaya herhangi bir yarar sağlayacağına inanmıyordu. En çok korktuğu da hastanın sinirlenmesiydi. Ama hasta –Kiti'nin bu çabasına kayıtsız görünse de– kızmıyordu. Yalnızca utanıyor, Kiti'nin onun için yaptıklarıyla ilgilenmiyormuş gibi yapıyordu. Levin doktorun yanından dönüp –Kiti yollamıştı onu doktora– kapıyı açınca hastayı, Kiti'nin emriyle çamaşırını değiştirirlerken gördü. Hastanın kocaman, çıkık kürek kemikleriyle, dışarı fırlamış kaburgalarıyla, köprücük kemikleriyle iskeleti andıran uzun sırtı açıktaydı. Mariya Nikolayevna ile uşak, gömleğin koluna hastanın uzun, sarkık kolunu sokamıyorlardı bir türlü. Levin'in arkasından kapıyı hemen kapayan Kiti o yana bakmıyordu. Ama hasta inlemeye başlayınca hemen yanına gitti.

— Bitiyor, tamam, dedi.

Hasta öfkeyle homurdandı:

— Hayır, siz gelmeyin, ben kendim giyerim...

Mariya Nikolayevna:

— Ne diyorsunuz? diye sordu.

Ama Kiti hastanın ne dediğini duymuş, onun yanında çıplak olmaktan hoşlanmadığını, bundan utandığını anlamıştı. Hastanın kolunu düzeltirken:

— Bakmıyorum, bakmıyorum! dedi. Mariya Nikolayevna siz karşıya geçin, oradan düzeltin kolu, diye ekledi.

Sonra kocasına döndü:

— Odada küçük el çantamda bir şişe var, onu getiriver lütfen, o zamana kadar da buraya bir çekidüzen verirler.

Levin şişeyle döndüğünde hastayı karyolasına yerleştirilmiş, çevresinde her şeyi değişmiş buldu. Odanın ağır kokusunun yerini Kiti'nin pembe dudaklarını uzatıp yanaklarını şişirerek bir pipet yardımıyla püskürttüğü sirke ile esansın hoş kokusu almıştı. Toz kalmamıştı odanın içinde. Karyolanın altına da bir halı sermişlerdi. Masanın üzerinde şişeler, bir sürahi, gerekli çamaşırlar katlanmış ve Kiti'nin işi broderie anglaise düzenli bir biçimde yerleştirilmişti. Hastanın yanındaki öteki masada su, bir mum

ve birtakım toz ilaçlar vardı. Güzelce yıkanmış, saçı başı taranmış hasta tertemiz çarşafların içinde yatıyordu. Başının altına birkaç yastık koymuşlardı. İpince boynunu saran beyaz yakalıklı bir gömlek giydirmişlerdi ona. Bakışlarında yepyeni bir umut, gözlerini kırpmadan bakıyordu Kiti'ye.

Levin'in kulüpte bulup getirdiği doktor, Nikolay Levin'e bakan hastanın hoşnut olmadığı doktor değildi. Yeni doktor dinleme aracını çıkarıp hastanın sırtını, göğsünü dinledi. Başını salladı. İlaç yazdı. Önce ilaçların nasıl alınacağını en küçük ayrıntılarına dek büyük bir titizlikle anlattı. Sonra nasıl bir yemek rejimi izleneceğini açıkladı. Çiğ ya da rafadan yumurta yemesini, belirli sıcaklıkta taze sütle maden suyu içmesini salık verdi. Doktor gittikten sonra ağabeyi bir şey söyledi kardeşine. Ama yalnız son sözcükleri duyabilmişti Levin, "...senin Katya." Hastanın Kiti'ye bakışından Levin, onun Kiti'yi övdüğünü anlamıştı. Nikolay, söylediği gibi de, "Katya," diye yanına çağırdı Kiti'yi.

— Şimdi çok daha iyiyim, dedi. Sizin yanınızda olsaydım çoktan iyileşmiştim. Ne güzel!

Kiti'nin elini tutup dudaklarına götürdü; ama bundan Kiti'nin hoşlanmayacağından korkmuş gibi vazgeçti, çekti dudaklarından elini, yalnızca okşadı üzerini. Kiti iki eliyle tuttu Nikolay'ın elini, sıktı. Nikolay:

— Şimdi sol yanıma yatırın beni, siz de gidin yatın, dedi.

Onun ne dediğini kimse duymamıştı, yalnız Kiti anlamıştı ne dediğini. Onun anlamasının nedeni de sürekli hastayı, onun neye gereksinmesi olabileceğini düşünmesiydi.

— Öte yana, dedi kocasına. Hep o yana dönük uyuyor. Sen çeviriver onu, uşakları çağırmak doğru olmaz. Benim gücüm yetmiyor. (Mariya Nikolayevna'ya döndü.) Sizin yetiyor mu?

Mariya Nikolayevna:

— Ben korkuyorum, diye karşılık verdi.

Bu korkunç bedeni kucaklamak, battaniyenin altındaki hiçbir şeyini bilmemeyi istediği o yerleri tutmak Levin için korkunçtu; ama karısının etkisine kapılıp yüzüne karısının çok iyi tanıdığı kararlılığı takındı. Kollarını battaniyenin altına sokup ağabeyinin bedenini tuttu; güçlü kuvvetli bir insandı; ama bu bir deri bir kemik kolların, bacakların tuhaf

ağırlığı şaşırttı onu. Boynuna dolanmış bir deri bir kemik kocaman kolun ağırlığını hissederek ağabeyini döndürürken Kiti sessizce, çabucak yastığı ters çevirmiş, vurarak kabartmış, hastanın başının altına koymuştu. Sonra başını düzeltti, gene şakaklarına yapışan seyrek saçlarını geri attı.

Hasta, kardeşinin elini avcunun içinde tutuyordu. Levin, ağabeyinin onun elini bir şey yapmak istediğini, çektiğini hissetti. Bıraktı elini. Heyecandan yüreği sıkışıyordu. Evet, Nikolay, ağzına götürdü kardeşinin elini öptü. Levin sarsıla sarsıla ağlamaya başladı. Bir şey söyleyecek gücü bulamadı kendinde. Koşarak çıktı odadan.

XIX

Levin o gece karısıyla konuşurken onun için şöyle düşünüyordu: "Sen bunu bilge kişilerden gizleyip çocuklara ve sıradan insanlara açtın."[83]

Levin, İncil'in bu özdeyişini kendini bilge kişilerden sandığı için anımsamamıştı. Bilgili, zeki bir insan saymazdı kendini. Ama karısından ve Agafya Mihaylovna'dan bilgili olduğunu bilmemek elinde değildi. Ölümü düşündüğü zamanlar bütün ruhuyla üzerinde kafa patlattığı şeyi de bilmemek elinde değildi. Bunun üzerine yazılarını okuduğu bilge birçok erkeğin de bunu düşündüğünü; ama bunun üzerine karısıyla Agafya Mihaylovna'nın bildiklerinin yüzde birini bilmediklerini de biliyordu. Bu iki kadın, Agafya Mihaylovna ile Katya –ağabeyi Nikolay, Katya diyordu ona, şimdi ona Katya demek Levin'in de çok hoşuna gitmişti– evet, bu iki kadın yaradılış bakımından çok ayrı olmalarına karşın, bu konuda çok benziyorlardı birbirlerine. Yaşamın da ölümün de ne olduğunu kesinlikle biliyorlardı. Levin'in kafasındaki soruları hiçbir türlü anlayamazlar, onlara bir yanıt bulamazlardı. Ama bu olayın anlamından, öneminden ikisinin de kuşkusu yoktu. Hem –yalnız ikisinin değil, daha milyonlarca insanla birlikte– bütünüyle aynı görüşteydiler bu konuda. Ölümün ne olduğunu iyi bildiklerinin kanıtı da, ölmek üzere olan bir insana nelerin yapılacağını en küçük bir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde bilmelerinde, can çekişenlerden korkmamalarındaydı. Levin gibi daha birçok kimse de, ölüm üzerine çok şey söyleyebilirlerdi; ama bunu bilmedikleri kesindi. Ölümden korkuyorlardı çünkü. Ayrıca, ölmek üzere olan bir insana nelerin yapılacağını da hiç mi hiç bilmiyorlardı. Levin, ağabeyiyle yalnız olsaydı dehşetle bakardı ona yalnızca, daha büyük bir dehşetle de onun ölmesini bekler, başkaca bir şey yapamazdı.

Dahası var, ne diyeceğini, çevresine nasıl bakacağını, nasıl yürüyeceğini de bilmiyordu. Başka şeylerden söz etmek gurur kırıcı, olanaksız görünüyordu ona. Ölümden, iç karartıcı şeylerden söz etmek de olmazdı. Susmak... o da olanaksızdı. "Yüzüne baksam, onu incelediğimi, korktuğumu düşünecek. Bakmasam, başka şeyler düşündüğümü sanacak. Parmaklarımın ucuna basarak yürüsem hoşuna gitmeyecek. Bütün tabanımla basmaktan da ben utanıyorum." Kiti'nin kendini düşünmediği,

düşünecek zamanı olmadığı belliydi. Bir şeyler bildiği için hep hastayı düşünüyor, her yaptığı da iyi sonuç veriyordu. Kendinden söz ediyor, düğününü anlatıyor, gülüyor, hastanın durumuna acıyor, onu okşuyor, bu hastalıktan kurtulanlardan söz ediyordu... Bütün bunlar iyi sonuç veriyorlardı. Demek bir şeyler biliyordu. Onun da Agafya Mihaylovna'nın da davranışlarının içgüdüsel, bilinçsiz, akıl dışı olmadığının kanıtı şuydu: Kiti de Agafya Mihaylovna da ölmek üzere olan hasta için onun acılarını dindirme çabalarından, ona gösterilen ilgiden başka, ilgiden çok daha önemli, ilgiyle hiç ilişkisi olmayan bir şey daha istiyordu. Agafya Mihaylovna, ölen o ihtiyardan söz ederken şöyle demişti: "Eh, Tanrı'ya şükürler olsun, kutsal ekmekle şarap verildi ona, bedenine kutsal yağ sürüldü. Tanrı herkese böyle ölüm nasip etsin." Kiti de tıpkı öyle, çamaşır telaşının, hastanın bedeninde uzun süre yatmaktan oluşan yaraların, içeceği şeylerin telaşı arasında, hastayı kutsal şarapla ekmek almanın, kutsal yağ sürünmenin gerekliliğine daha ilk günden inandırmıştı.

Gece hastanın yanından iki odalı dairelerine döndükten sonra Levin bir sandalyeye çöktü, başını önüne eğdi. Ne yapacağını bilmiyordu. Gece yemeğini, yatmayı, ne yapacaklarını düşünmek bir yana, karısıyla konuşamıyordu. Kendi kendinden utanıyordu. Oysa Kiti tam tersine, her zamankinden daha bir hareketliydi. Yemek getirmelerini söyledi. Eşyaları kendi yerleştirdi. Yatakların hazırlanmasına yardım etti. Yataklara böcek tozu serpmeyi bile unutmadı. Erkeklerde cenkten, çatışmadan önce; yaşamın tehlikeli, önemli anlarında görülen o kavrama çabukluğu, uyanıklığı vardı şimdi Kiti'de. Böyle anlarda erkekler kişisel değerlerini, geçmişlerinin boşuna geçmeyip bu ana hazırlık olduğunu yaşamlarında ilk ve son kez gösterirler.

Her şeyi güzelce yoluna koymuştu Kiti. Daha saat on iki olmamıştı ki, her şey yerli yerine yerleştirilmiş, iki odalı daire kendi evlerine, Kiti'nin odalarına benzemişti. Yataklar hazırlanmış, fırçalar, aynalar yerli yerine konmuş, masa örtüleri serilmişti.

Levin yemek yemenin, uyumanın, şimdi bile olsa konuşmanın bağışlanamayacak şeyler olduğuna inanıyor, her davranışının çirkin kaçtığını düşünüyordu. Oysa Kiti fırçaları tek tek ayırıyor, yerleştiriyor, üstelik bunu, bunda çirkin kaçacak bir şey yokmuş gibi yapıyordu.

Ne var ki, bir şey yiyemediler. Uzun süre de uyku girmedi gözlerine. Yatmadılar bile.

Kiti, sırtında sabahlığı, katlanır aynasının önünde sık dişli tarağıyla hoş kokulu, yumuşak saçlarını tararken:

— Onu yarın kutsal yağ sürünmeye razı edebildiğime çok sevindim, dedi. Böyle bir törende hiç bulunmadım; ama biliyorum, annem söylemişti. Hastanın iyileşmesi için dualar okunmuş tören sırasında.

Levin, karısının küçücük, yuvarlak başının arkasındaki tarağı, arkadan öne her getirişinde kapanan ince çizgiden gözlerini ayırmadan:

— Onun iyileşebileceğinden umudun mu var yoksa? dedi.

— Doktorla konuştum. En çok üç gün yaşayabileceğini söyledi. Ama doktor nereden bilsin bunu? (Saçlarının arasından yan gözle kocasına baktı.) Neyse, gene de sevindim razı olmasına.

Dinden söz ederken her zamanki o biraz kurnaz anlatım kaplamıştı yüzünü gene.

— Her şey olabilir, diye ekledi.

Nişanlılık devrelerinde din üzerine o konuşmalarından sonra bu konuda bir daha konuşmamışlardı. Ama Kiti kiliseye gidiyor, ayinlere katılıyordu. Eskiden olduğu gibi, bunun böyle olması gerektiğine güven dolu bir inancı vardı. Levin'in, tersini çok kez söylemesine, iddia etmesine karşın, Kiti onun da kendisi gibi, hatta daha iyi bir Hıristiyan olduğuna kesinlikle inanıyordu. Levin'in bu konuda söylediklerinin tümünün, onun erkeklere yergi gülünç –broderie anglaise için kocasının, aklı başında insanlar delikleri tıkarken, Kiti'nin eline makası alıp delik açtığını söylediği gibi– evet, Levin'in bu konuda söylediklerinin tümünün, onun erkeklere yergi gülünç saçmalıklarından olduğunu düşünüyordu.

Levin:

— Doğrusu, Mariya Nikolayevna denen o kadın yapamazdı bütün bunları, dedi. Hem... söylemeliyim bunu sana, geldiğine çok çok iyi ettin. Öylesine içtensin ki...

Levin karısının elini aldı, öpmedi (ölüm bu kadar yakınlarındayken karısının elini öpmek uygunsuz gelmişti ona) pırıl pırıl parlayan gözlerinin içine suçluymuş gibi bakarak sıktı avcunun içinde.

Kiti kollarını kaldırdı –böylece, duyduğu hazdan al al olan yanaklarını gizlemiş oluyordu– ensesinde topladığı saçlarını tokayla tutturdu.

— Yalnız çok sıkıntı çekerdin, dedi. Yo... bilemezdi o kadın... Bereket versin, çok şey öğrenmiştim Soden'de.

— Orada böyle hastalar da var mıydı?

— Daha da kötüleri vardı.

— Benim için asıl korkunç olan, onun gençlik günlerinin gözümün önünden gitmemesi... İnanamazsın ne aslan gibi bir delikanlıydı; ama anlayamıyordum onu o zaman.

Kiti:

— İnanıyorum, inanıyorum, dedi. Sanırım, iyi dost olurduk onunla.

Söylediğinden korkmuştu Kiti. Kocasına baktı. Gözleri dolu dolu olmuştu. Levin üzgün:

— Evet, olurdunuz, dedi. Bu dünyanın insanı olmadığı söylenen insanlar vardır, o da onlardandı işte.

Kiti, küçük saatine baktı:

— Neyse, önümüzde daha çok günler var, dedi. Yatalım artık.

XX

Devrisi gün Nikolay Levin'e kutsal şarapla ekmek verdiler. Bedenine kutsal yağ sürdüler. Tören sırasında hasta kendini vererek dua etti. Çuha kaplı, renkli bir örtüyle örtülü küçük oyun masasının üzerindeki tasvire diktiği iri gözlerinde öylesine tutkulu bir yakarış, umut vardı ki, ona bakmak dehşet veriyordu Levin'e. Bu tutkulu yakarış ile umudun, Nikolay'ın öylesine çok sevdiği yaşamdan ayrılmasını güçleştirmekten başka bir şeye yaramayacağını biliyordu Levin. Ağabeyini tanır, onun düşüncelerini bilirdi. Onun dinsizliğinin, dinsiz yaşamak kendisi için daha kolay olduğundan değil, olayların çağdaş bilimsel yorumlanışlarının inancını adım adım ortadan kaldırmasından geldiğini biliyordu. Bu yüzden de, dine bu dönüşünün, aynı düşüncelerinin bir sonucu olmadığını, bunun çılgınca bir iyileşme umudu dolu, çıkarcı, geçici bir dönüş olduğunu biliyordu. Levin, Kiti'nin duyduğu beklenmedik iyileşme olayları üzerine anlattıklarıyla bu umudu güçlendirdiğini görüyordu. Levin biliyordu bütün bunları. Bu umut dolu, yalvaran bakışa ve hastanın istediği o yaşamı artık içinde bulunduramayacak derisi gergin alına, sivri omuzlara, hırıltılı boş göğüse dokunarak haç çıkaran bir deri bir kemik kola bakmak acı veriyordu ona. Tören sırasında Levin de inanmayan binlerce insanın yaptığını yaptı. Şöyle sesleniyordu Tanrı'ya: "Gerçekten varsan, iyileştir onu (birçok kez yinelemişti bunu) o zaman hem onu hem beni kurtarırsın."

Kutsal yağ sürülmesinden sonra hasta birden çok rahatladı. Tam bir saat hiç öksürmedi. Gülümsüyordu. Kiti'nin elini öptü. Gözlerinde yaşlar, teşekkür etti ona. Şimdi çok daha iyi olduğunu, bir yerinin ağrımadığını, iştahının açıldığını, kendini güçlü hissettiğini söylüyordu. Hatta, çorbasını getirdiklerinde kendi doğrulup içti çorbasını. Daha köfte istedi. Hiçbir umudun kalmadığı, iyileşmesinin olanaksız olduğu hastanın yüzüne bakar bakmaz anlaşılmasına karşın, Levin de, Kiti de bu bir saat içinde, yanılmış olabilecekleri umuduyla aynı zamanda hem korku hem mutluluk dolu bir coşku içindeydiler. Birbirine gülümseyerek fısıldaşıyorlardı:

— Daha iyi galiba?

— Evet, çok daha iyi.

— Şaşılacak şey!

— Şaşılacak bir şey yok bunda.

— Gene de böylesi daha iyi.

Bu umut uzun ömürlü olmadı. Hasta rahat bir uykuya daldı; ama yarım saat sonra öksürük uyandırdı onu. Onun da, çevresindekilerin de bütün umudu bir anda yitip gitmişti. Acının gerçekliği kuşkuya yer bırakmayacak, doğan umut ışığını unutturacak biçimde, Levin'in içinde de, Kiti'nin içinde de hastanın kendi içinde de yerle bir etmişti bütün umutları.

Hasta, yarım saat önce inandığı şeyi unutmuş, bunu anımsamaktan bile utanıyormuş gibi, koklamak için üstü delikli bir kâğıtla kapatılmış iyot şişesini istedi. Levin şişeyi verdi. Hasta, bedenine kutsal yağ sürülürken bakışındaki o tutku dolu umutla; iyot koklamanın mucizeler yarattığı üzerine doktorun söylediklerini doğrulamak istiyormuş gibi bakıyordu kardeşine. Levin doktorun sözlerini isteksiz yineleyince Nikolay çevresine bakındı.

— Ne o, Kiti yok mu? dedi. Yok. Öyleyse söyleyebilirim sana... Onun için katlandım ben bu komediye. Öyle sevimli, cana yakın ki, kıramıyor onu insan. Ama biz aldatamayız kendimizi. İşte buna inanıyorum ben...

Kemikli eliyle iyot şişesini sıktı, üzerinden koklamaya başladı.

Mariya Nikolayevna soluk soluğa içeri daldığında akşam yediyi geçiyordu saat. Levin ile Kiti kendi dairelerinde çay içiyorlardı. Yüzü bembeyazdı, dudakları titriyordu.

— Ölüyor! diye fısıldadı. Korkarım yetişemeyeceğiz.

Kiti ile Levin hemen koştular hastanın odasına. Nikolay yatağının içinde doğrulmuş, bir kolunu destek yapıp oturmuştu. Uzun sırtı iki büklümdü. Başı önüne sarkmıştı.

Kısa süren bir sessizlikten sonra Levin alçak sesle:

— Ne hissediyorsun? diye sordu.

Nikolay sözcükleri güçlükle çıkararak; ama tane tane:

— Yolcu olduğumu, dedi.

Başını kaldırmadan, yalnızca bakışını kaldırıp –ama kardeşinin yüzüne kadar kaldıramamıştı bakışını– ekledi.

— Katya, sen odana git!

Levin ayağa fırladı. Emreder bir tavırla fısıldayarak gitmeye zorladı karısını.

Kiti çıktıktan sonra Nikolay yineledi:

— Yolcuyum.

Levin, bir şey söylemiş olmak için:

— Niçin öyle düşünüyorsun? dedi.

Nikolay bu deyimi sevmiş gibi:

— Yolcuyum da onun için diye yineledi. Sonum geldi.

Mariya Nikolayevna yaklaştı yanına.

— Yatsanız iyi olur, dedi. Daha rahat edersiniz.

Nikolay alaylı, öfkeli:

— Yakında ölü olarak yatacağım, dedi. Eh, istiyorsanız yatırın.

Levin sırtüstü yatırdı ağabeyini, yanına oturdu, soluğunu tutup bakmaya başladı yüzüne. Can çekişen hastanın gözleri kapalıydı. Ama alnında kaslar, derin düşüncelere dalmış bir insanın alnında olduğu gibi kıpırdıyorlardı arada bir. Levin elinde olmadan ağabeyini, onun içinde şu anda nelerin olup bittiğini düşünüyordu. Ama onun düşüncelerini izleyebilmek için harcadığı tüm çabaya karşın, bu sert, sakin bir anlatımla kaplı yüzden, kaşının üstündeki kasın seyirmesinden, onun için karanlıklığından, bilinmezliğinden bir şey yitirmeyen şeyin can çekişen ağabeyi için apaçık olduğunu anlamıştı.

Hasta, her sözcüğü söyledikten sonra durup soluk alarak:

— Evet, evet, böyle işte, diye mırıldandı. Durun.

Gene sustu. Sonra, onun için her şey açıklığa kavuşmuş, bilinmeyen bir şey kalmamış gibi, sakin uzatarak:

— Böyle! dedi.

Derin bir soluk aldı.

— Oh Tanrım! diye mırıldandı.

Mariya Nikolayevna ayaklarını elledi hastanın.

— Soğuyorlar, diye fısıldadı.

Uzun süre, çok uzun süre –Levin'e çok uzun gelmişti o dakikalar– hasta kıpırdamadan yattı. Ama yaşıyordu hâlâ. Arada bir içini çekiyordu. Kafasının içindeki düşünce geriliminden artık yorgun düşmüştü Levin. Kendini ne denli zorlarsa zorlasın, neyin böyle olduğunu anlayamayacağını hissediyordu. Düşünce yönünden hastadan çok gerilerde kaldığını anlamıştı. Ölümün kendini düşünemiyordu artık. Ama elinde olmadan, şimdi ne yapması gerektiği düşüncesi geliyordu aklına: Göz kapaklarını indirmesinin, ölüyü giydirmesinin, tabut ısmarlamasının gerektiğini düşünüyordu. Çok tuhaftı: Soğuk hissediyordu kendini. Ne ağabeyini kaybetme duygusu, ne de üzüntü vardı içinde. Acımıyordu da ona. Ağabeyine karşı bir duygu vardıysa içinde, onun bilmediği o şeyi ağabeyi bildiği için ona karşı bir kıskançlık duygusuydu bu.

Hastanın sonunu beklerken daha uzun süre oturdu yanında. Ama gelmiyordu son. Kapı açıldı, Kiti geldi. Onu durdurmak için ayağa kalktı Levin. Ama tam kalkarken hastanın kıpırdadığını hissetmişti. Nikolay elini ona uzattı.

— Gitme, diye fısıldadı.

Levin elini verdi ağabeyine, ötekini de gitmesi için öfkeyle salladı karısına.

Can çekişmekte olan ağabeyinin eli elinde, yarım saat, bir saat, iki saat daha oturdu Levin. Ölümü düşündüğü yoktu artık. Şu anda Kiti'nin ne yaptığını, bitişikteki odada kimin kaldığını, doktorun oturduğu evin kendinin olup olmadığını düşünüyordu. Bir şeyler yemek, uyumak istiyordu canı. Elini usulca çekip ağabeyinin ayaklarını yokladı. Soğuktu ayakları; ama soluk alıyordu hâlâ. Levin parmaklarının ucuna basarak gitmek istedi gene; ama gene kıpırdandı hasta. "Gitme," dedi...

* * *

Ortalık aydınlanmıştı. Hastanın durumunda bir değişiklik yoktu. Levin, hastaya bakmadan usulca çekti elini, odasına gitti, yatıp uyudu. Uyandığında, beklediği ağabeyinin ölüm haberi yerine, hastanın yeniden açıldığını öğrendi. Gene oturmaya, öksürmeye, yemek yemeye, konuşmaya başlamıştı. Ölümden söz etmiyordu. İyileşmek umudundan söz etmeye başlamıştı. Eskisinden daha da huysuz, hodbin olmuştu. Ne kardeşi, ne Kiti avutabiliyordu onu. Herkese kızıyor, ağzına geleni söylüyor, çektiği acıların suçunu onlarda buluyor. Moskova'dan ünlü doktoru getirmelerini istiyordu.

Kendisini nasıl hissettiği üzerine sorulan soruların hepsine öfkeyle, sitemle hep aynı yanıtı veriyordu: "Müthiş acı çekiyorum, dayanılacak gibi değil!"

Hastanın acıları –özellikle uzun süre yatmaktan oluşan, artık iyileştirilemeyecek yaralan yüzünden– giderek artıyordu. Moskova'dan o doktoru getirtmedikleri için giderek daha çok sinirleniyor, söyleniyordu çevresindekilere. Kiti, gene de ona yardım etmeye, onu sakinleştirmeye çalışıyordu. Ama boşa gidiyordu bütün çabası. Levin karısının bedensel yönden de, ruhsal yönden de bitkin düştüğünü; ama bunu kendi kendine bile itiraf etmediğini görüyordu. Nikolay'ın, kardeşini odasına çağırttığı gece herkesin içini dolduran o ölüm duygusundan iz kalmamıştı. Onun yakında yüzde yüz öleceğini, hatta şimdiden yarı ölü olduğunu herkes biliyordu. Herkes onun bir an önce ölmesini istiyordu yalnızca. Ama gizliyorlardı bunu. Şişelerden ilaçlar veriyorlardı ona. Gidip ilaç, doktor getiriyorlar, onu da, kendi kendilerini de, birbirlerini de aldatıyorlardı. Bütün bunlar yalan, iğrenç, gurur incitici, rezilce bir yalandı. Yaradılışının özelliği sonucu ve ölmek üzere olan insanı en çok seven o olduğu için bu yalan en çok Levin'e acı veriyordu.

Ağabeylerini hiç değilse ölüm anında barıştırmayı çoktandır düşünen Levin, ağabeyi Sergey İvanoviç'e bir mektup yazmış, aldığı yanıtı da hastaya okumuştu. Sergey İvanoviç gelemeyeceğini yazıyor; ama dokunaklı bir dille özür diliyordu kardeşinden.

Hiçbir şey söylemedi hasta.

— Ne yazayım ona? diye sordu Levin. Umarım kızmıyorsundur ona artık.

Nikolay bu soruya canı sıkkın yanıt verdi:

— Hayır, hiç! Bana bir doktor yollamasını yaz.

Acı dolu üç gün daha geçti. Hastanın durumunda bir değişiklik yoktu. Onu gören herkes bir an önce ölmesini istiyordu artık: Otel personeli de, otel sahibi de, otelde kalanların hepsi de, doktor da, Mariya Nakolayevna da, Levin de, Kiti de. Yalnız hastanın kendinde görülmüyordu böyle bir istek. Tam tersine, Moskova'dan o doktoru getirtmedikleri için söyleniyor, ilaçlarını almayı sürdürüyor, yaşamaktan söz ediyordu. Ancak, hiç dinmeyen acılarından, afyonun etkisiyle kurtulduğu anlarda yarı uyur bir durumda, çevresindekilerden daha güçlü hissettiği şeyi açığa vuruyordu arada: "Ah, bir bitse her şey!" ya da "Ne zaman bitecek bu?"

Acıları düzenli bir biçimde büyüyerek yapmaları gerekeni yapıyor, onu ölüme hazırlıyorlardı. Acı duymadan yatabildiği bir durum, acılarını unutabildiği bir dakika, bedeninde ağrımayan, ona acı vermeyen bir yer yoktu. Bedeniyle ilgili anılar, izlenimler, düşünceler bile bedeninin uyandırdığı tiksintiyi uyandırıyordu onda şimdi. Başkalarının görünümü, konuşması, kendi anıları, her şey yalnızca acı veriyordu ona. Çevresindekiler bunu hissediyor, bilinçsiz olarak, onun yanında rahat hareketlerden de, konuşmaktan da, isteklerini açığa vurmaktan da kaçınıyorlardı. Hastanın bütün varlığı bir tek duyguda, acı ve ondan kurtulma isteği duygusunda toplanmıştı.

Hastanın içinde, ölümü isteklerinin gerçekleşmesi, bir mutluluk olarak görmeye onu zorlayacak değişikliğin gerçekleşmekte olduğu belliydi. Eskiden bir acının ya da açlık gibi, yorgunluk gibi, susuzluk gibi gereksinimlerin doğurduğu isteklerin giderilmesi, bedenin hoşa giden bir hareketine bağlıydı. Oysa şimdi gereksinimlerini de acılarını da gideremediği gibi, gidermek için giriştiği her denemede yeni yeni acılar doğuruyordu. Bu yüzden bütün istekleri bir tek istekte, acılarından ve onların kaynağı olan bedeninden kurtulmak isteğinde, toplanmıştı. Ama bu kurtuluş isteğini anlatabileceği sözcükleri bilmiyordu. Bu yüzden de sözünü etmiyordu bunun. Eski alışkanlığıyla giderilmesi olanaksız isteklerinin giderilmesini istiyordu. "Öte yana döndürün beni," diyor, hemen peşinden eski durumuna getirilmeyi istiyordu. "Et suyu verin bana. Götürün et suyunu. Bir şeyler anlatın, niçin susuyorsunuz?" Konuşmaya başladıklarında da gözlerini kapıyor, yorgun olduğunu, anlatılanlara ilgi duymadığını, tiksindiğini belli ediyordu.

Kasabaya geldiklerinin onuncu günü Kiti hastalandı. Başı ağrıyor, midesi bulanıyordu. Öğlene dek kalkamadı yataktan.

Doktor, Kiti'nin rahatsızlığının yorgunluktan, heyecandan olduğunu, dinlenmesinin gerektiğini söyledi.

Ama öğle yemeğinden sonra kalktı Kiti. Her zamanki gibi, elinde işiyle hastanın yanına gitti. Odaya girdiğinde Nikolay sert sert baktı ona. Hasta olduğunu söyleyince küçümser bir tavırla gülümsedi. O gün durmadan sümkürdü hasta, acı acı inledi hep. Kiti:

— Nasıl hissediyorsunuz kendinizi? diye sordu.

Nikolay güçlükle konuşarak:

— Daha kötü, diyordu. Canım acıyor.

— Nereniz acıyor?

— Her yerim.

Mariya Nikolayevna:

— Bugün tamamdır, göreceksiniz, diye fısıldadı.

Mariya Nikolayevna çok alçak sesle konuşuyordu; ama hasta duyabilirdi bunu. Çünkü Levin onun kulaklarının çok iyi işittiğinin farkındaydı. Levin, "Şşşt" diyerek susturdu Mariya Nikolayevna'yi– Dönüp hastaya baktı. Duymuştu kadının dediğini Nikolay. Ama bu sözün hiçbir etkisi olmamıştı üzerinde. Bakışı gene sitem dolu, huzursuzdu.

Levin, arkasından koridora çıkan Mariya Nikolayevna'ya:

— Nerden anladınız? diye sordu.

Mariya Nikolayevna:

— Üstünü başını çekiştirmeye başladı, dedi.

— Nasıl yani?

Mariya Nikolayevna yünlü giysisinin kıvrımlarını çekiştirerek:

— İşte böyle, dedi.

Gerçekten de Levin o gün hastanın sabahtan beri, üzerinden bir şeyi çekip çıkarmak istiyormuş gibi orasını burasını çekelediğini fark etmişti.

Mariya Nikolayvena'nın tahmini doğru çıktı. Akşam kolunu kaldıramayacak ölçüde güçsüz düştü hasta. Bir noktaya toplanmış bakışındaki hep aynı dikkatle önüne bakıyordu. Kardeşi ya da Kiti kendilerini görebilsin diye üzerine eğildiklerinde bile değişmiyordu bakışı. Kiti son duanın okunması için papazı çağırttı.

Papaz son duayı okurken hasta en küçük bir yaşam belirtisi göstermedi. Gözleri kapalıydı. Levin, Kiti ve Mariya Nikolayevna yatağın yanında ayakta duruyorlardı. Hasta, gerinip derin bir soluk aldıktan sonra gözlerini açtığında papaz duayı bitirmemişti daha. Papaz duayı bitirdikten sonra haçı Nikolay'ın soğuk alnına değdirdi, sonra yavaş yavaş boynundaki tören atkısına sardı onu. Birkaç dakika kadar daha sessiz ayakta durdu, battaniyenin üzerindeki soğumuş, kansız kocaman ele dokundu.

— Bitti artık, dedi.

Gitmek için döndü. Ama o anda ölünün yapış yapış bıyıkları kıpırdadı birden. Odanın sessizliğinde, göğsünün ta derinlerinden gelen keskin sesi duyuldu:

— Tamam değil... Biraz sonra.

Bir dakika sonra yüzü aydınlandı. Nikolay'ın, bıyıklarının altında bir gülümseme belirdi. Kiti ile Mariya Nikolayevna ölüye çekidüzen vermeye koyuldular.

Ağabeyinin o andaki görünümü ile ölümün yakınlığı, ağabeyi ona geldiği o sonbahar akşamı içini saran, ölümün kaçınılmazlığı ve bilinmezliği karşısında duyulan o korkuyu uyandırmıştı gene Levin'in ruhunda. Bu duygu eskisinden güçlüydü şimdi. Ölümün anlamını anlamakta eskisinden daha anlayışsız hissediyordu kendini. Ölümün kaçınılmazlığı da eskisinden daha korkunç görünüyordu ona. Ama şimdi, yanında karısı olduğu için bu duygu umutsuzluğa düşürmüyordu onu. Ölüme karşın yaşamak, sevmek istiyordu. Onu umutsuzluğa düşmekten sevginin kurtardığını, bu sevginin umutsuzluk tehdidi altında daha da güçlü, temiz olduğunu hissediyordu.

Ölümün, bilinmezliğini yitirmeyen bir sırrı gözlerinin önünde tamamlanmamıştı ki, gene o kadar bilinmezliklerle dolu, onu sevgiye ve yaşama çağıran yeni bir sır çıkmıştı karşısına.

Doktor, Kiti ile ilgili tahminini doğrulamıştı. Rahatsızlığı gebe olduğundandı.

XXI

Aleksey Aleksandroviç, Betsi'nin açıklamasından ve Stepan Arkadyeviç ile konuşmasından sonra ondan yalnızca karısını rahat bırakmasının, varlığıyla onu sıkmamasının istendiğini, karısının da bunu istediğini öğrendiği andan sonra öylesine bir şaşkınlığa düşmüştü ki, kendiliğinden bir karar veremiyor, şimdi ne istediğini kendi de bilmiyor, kendini onun işleriyle seve seve ilgilenen kimselerin eline bırakmış, her şeye evet diyordu. Ancak, Anna onun evinden ayrıldıktan sonra, İngiliz kadın akşam yemeğini onunla mı, yoksa ayrı mı yiyeceğini sordurttuğunda bütün çıplaklığıyla anladı durumunu. Dehşete düştü.

Onun için asıl güç olan, geçmişiyle şimdiki durumunu yan yana bir türlü düşünememesiydi. Karısıyla bir arada geçirdiği mutlu geçmişi değildi onu rahatsız eden. Bu geçmişten, karısının ihanetini öğrendikten sonraki yaşama geçişi büyük acılara katlanarak atlatmıştı. Korkunç bir durumdu bu. Ama anlaşılır bir durumdu onun için. Karısı o zaman, ihanetini ona açıkladıktan sonra ayrılsaydı ondan üzülürdü, mutsuz olurdu; ama şimdi içinde bulunduğu, kendisi için bile anlaşılmaz, çıkış yolu olmayan durumda hissetmezdi kendini. Kısa bir zaman önce hasta karısını bağışlamasını, ona ve yabancı bir çocuğa gösterdiği şefkati, sevgiyi şimdiki durumuyla yani bütün bunların ödülüymüş gibi terk edilmesini, küçük düşürülmüş, alay edilmiş, herkes için gereksiz, herkesçe alaya alınmış bir durumda ortada bırakılmış olmasıyla bağdaştıramıyordu.

Karısının evi terk etmesinden sonra ilk iki gün her zamanki gibi ziyaretçileri, özel sekreterini kabul etti. Komite toplantılarına katıldı. Yemeğini yemek salonunda yedi. Niçin yaptığını kendi kendine sormadan, bu iki gün içinde ruhunun bütün gücünü sakin, soğukkanlı görünmeye yöneltmişti yalnız. Anna Arkadyevna'nın eşyalarının, odalarının ne yapılacağı sorularına yanıtlar verirken olup bitenleri daha önceden bilen, olanları olağan bulan bir insan tavrı takınmak için büyük çaba harcamış, istediğini de elde etmişti: Hiç kimse en küçük bir olumsuzluk belirtisi fark etmedi onda. Ama ikinci gün Korney gelip de ona Anna'nın ödemeyi unuttuğu moda mağazasının faturasını verip tezgâhtarın aşağıda beklediğini bildirince Aleksey Aleksandroviç tezgâhtarı çağırmalarını söyledi.

— Sizi rahatsız etmek cesaretini gösterdiğim için bağışlayın beni efendim. Hanımefendiye başvurmamızı emrediyorsanız, adresini lütfeder miydiniz?

Aleksey Aleksandroviç'in düşünceye daldığını gördü tezgâhtar. Sonra birden dönüp masaya oturdu Aleksey Aleksandroviç. Başını ellerinin arasına alıp bu durumda uzun süre kaldı. Birkaç kez bir şey söylemek istedi; ama vazgeçti.

Efendisinin durumunu anlayan Korney, başka zaman gelmesini söyledi tezgâhtara. Gene yalnız kalan Aleksey Aleksandroviç soğukkanlı, sakin görünmeye gücünün artık yetmeyeceğini anlamıştı. Bekleyen arabanın içeri alınmasını, hiç kimsenin kabul edilmemesini emretti. Yemeğe indi.

Tezgâhtarın da, Korney'in de, bu iki gün süresince karşılaştığı herkesin de yüzünde gördüğü bu genel, bu anlamsız aşağılamanın baskısına artık dayanamayacağını anlamıştı. İnsanların ondan nefret etmelerine engel olamayacağını hissediyordu. Çünkü bu nefret onun kötü olmasından değil, (öyle olsaydı daha iyi olmaya çalışırdı) yüz kızartıcı, iğrenç bir biçimde mutsuz olmasından geliyordu. Yüreği parça parçadır diye, sırf bu yüzden ona merhametsizce davranacaklarını biliyordu. Yaralanmış, acısından ağlayan bir köpeği, öteki köpeklerin öldürdükleri gibi, insanların da onu yok edeceklerini hissediyordu. İnsanlardan tek kurtuluş yolunun onlardan yaralarını gizlemek olduğunu biliyordu. İçgüdüsüyle iki gün buna çalışmış; ama sonunda, denk olmayan güçler arasındaki bu cengi sürdüremeyeceğini anlamıştı.

Acısıyla baş başa, yapayalnız olduğunu bilmesi de artırıyordu umutsuzluğunu. Hissetiklerini açabileceği, ona büyük bir devlet memuru, sosyetenin bir üyesi olarak değil de acı çeken bir insan olarak yakınlık duyabileceği bir kimsesi Petersburg'da da, başka bir yerde de yoktu.

Öksüz büyümüştü Aleksey Aleksandroviç. İki kardeştiler. Babalarını anımsamıyorlardı. Anneleri de Aleksey Aleksandroviç on yaşındayken ölmüştü. Varlıklı değildiler. Önemli bir devlet memuru olan ve bir zamanlar imparatorun sevgisini kazanmış amca Karenin büyütmüştü onları.

Aleksey Aleksandroviç liseyi, üniversiteyi her sınıfta başarı ödülleri alarak bitirdikten sonra amcasının yardımıyla önemli bir memurluğa atanmış, ondan sonra da devlet hizmetinde yükselme tutkusuna bırakmıştı kendini.

Lisede de, üniversitede de, sonra görevinde de hiç kimseyle yakın dostluk kurmamıştı. Ruhsal yönden ona en yakın insan kardeşiydi. Ama o da dışişleri bakanlığında görevliydi ve sürekli yurtdışındaydı. Aleksey Aleksandroviç'in evlenmesinden kısa bir süre sonra da yurtdışında ölmüştü.

Vali olarak bulunduğu ilde Anna'nın taşralı zengin soylulardan halası, genç sayılmasa bile, valilik için henüz genç Aleksey Aleksandroviç'in, yeğeni Anna ile yakınlaşmasını sağlamış, onu güç bir duruma sokmuştu: Öyle ki, Aleksey Aleksandroviç ya kızı isteyecek ya da kenti terk edecekti. Uzun süre kararsızlık içinde bocaladı Aleksey Aleksandroviç. Bu adımı atmasından yana olan nedenler kadar, bunun karşısında da bir o kadar neden vardı. Ayrıca, kararsızlığa düştüğü bir işi yapmamak prensibine uymamasını gerektirecek kesin bir neden de yoktu ortada. Ama Anna'nın halası bir tanıdık aracılığıyla ona kızın adını lekelediğini, dürüst, onurlu bir insan olarak Anna'ya evlenme önerisinde bulunmak zorunda olduğunu sezdirdi. Evlenme önerisinde bulundu Aleksey Aleksandroviç. Nişanlısına (daha sonra karısına) yaradılışında olan bütün sevgiyi verdi.

Anna'ya duyduğu bağlılık, ruhunda insanlarla yakın ilişki kurmaya olan son istekleri de yok etmişti. Tanıdıkları içinde tek yakın dostu yoktu şimdi. Tanıdığı çoktu; ama dostça ilişki kurduğu kimse yoktu. Akşam yemeğine çağırabileceği, onu ilgilendiren bir işte yardımlarını isteyebileceği, birisinin korunmasını dileyebileceği, başkalarının davranışlarını, yüksek mevkidekilerin tutumlarını rahatlıkla, açık açık tartışabileceği tanıdıkları vardı. Ama onlarla olan ilişkileri, alışkanlıklarının, prensiplerinin sınırlandırdığı, dışına çıkılması olanaksız bir alana sokulmuş durumdaydı. Sonraları yakınlık kurduğu, kişisel acısını açabileceği, üniversiteden bir arkadaşı vardı; ama o da uzak öğrenim kurumlarının birinin başındaydı şimdi. Petersburg'daki tanıdıkları içinde ona en yakın açılabileceği iki kişi vardı: Özel kalem müdürüyle doktoru.

Özel kalem müdürü Mihail Vasilyeviç Slüdin saf, zeki, iyi yürekli, dürüst bir insandı. Ayrıca, onun kendisini gerçekten sevdiğini de sezinliyordu Aleksey Aleksandroviç. Ama beş yıllık çalışma yaşamı bu çeşit açılmalar için bir engel koymuştu ikisinin arasına.

Aleksey Aleksandroviç evrakları imzaladıktan sonra bir şey söylemek için uzun uzun bakmıştı Mihail Vasilyeviç'in yüzüne. Birkaç kez de ağzını açacak olmuş; ama konuşmaya başlayamamıştı. İlk cümlesini bile hazırlamıştı: "Uğradığım felaketi duydunuz sanırım?" Ama sonunda her

zamanki gibi, "Öyleyse hazırlayıverin bunu," deyip salıvermişti özel kalem müdürünü.

Onu seven, açılabileceği ikinci insan doktoruydu. Ama doktorla Aleksey Aleksandroviç arasında konuşulmadan, ikisinin de işlerinin başından aşkın olduğu, boşuna zaman kaybetmemeleri gerektiği konusunda bir anlaşmaya varılalı çok oluyordu.

Aleksey Aleksandroviç kadın dostlarını, en yakın dostu Kontes Lidiya İvanovna'yı düşünmüyordu bile. Bütün kadınlar –sırf kadın oldukları için– korkunç, iğrenç görünüyorlardı ona şimdi.

XXII

Aleksey Aleksandroviç, Kontes Lidiya İvanovna'yı unutmuştu. Ama kontes unutmamıştı onu. Aleksey Aleksandroviç'in kendini yapayalnız hissettiği o ağır umutsuzluk anında çıkageldi. Uşakla geldiğini haber vermeden doğru çalışma odasına çıktı. Kontes içeri girdiğinde Aleksey Aleksandroviç başını ellerinin arasına almış, öyle oturuyordu.

Kontes hızlı adımlarla odaya dalıp heyecandan, çabuk hareket etmekten sık sık soluyarak:

— *J'aiforce la consigne.*[84] dedi.

Aleksey Aleksandroviç'in elini iki eliyle vargücüyle sıktı. Dalgın bakışlı güzel gözleriyle gözlerinin içine bakarak:

— Her şeyi duydum dostum, diye ekledi.

Aleksey Aleksandroviç kaşlarını çatıp kalktı. Elini çekti, bir sandalye sürdü konuğuna doğru.

— Buyurmaz mısınız kontes? dedi. Hasta olduğum için bugün kimseyi kabul etmiyordum da.

Dudakları titremeye başlamıştı.

Kontes Lidiya İvanovna gözlerini Aleksey Aleksandroviç'in yüzünden ayırmadan:

— Dostum! diye yineledi.

Kaşları, alnında bir üçgen oluşturacak biçimde ortadan kalkmışlardı birden. Sarı, çirkin yüzünü daha da çirkinleştirmişti bu. Ama Aleksey Aleksandroviç onun, kendisine acıdığını, ağlamaya hazır olduğunu fark etti. Duygulandırdı onu bu: Kontesin tombul elini aldı, öpmeye başladı.

Kontes heyecandan çatlak çıkan bir sesle:

— Dostum! dedi. Üzüntüye kaptırmamalısınız kendinizi. Üzüntünüz büyük; ama bir teselli bulmalısınız kendinize.

Aleksey Aleksandroviç kontesin elini bırakıp onun dolu dolu gözlerinin içine bakmayı sürdürerek:

— Yıkıldım, mahvoldum! dedi. İnsan değilim artık! Hiçbir yerde, kendimde bile dayanacak bir nokta, bir destek bulamadığım için daha da korkunç oluyor durumum.

Kontes göğüs geçirdi.

— Bulacaksınız o desteği, dedi. Her ne kadar benim dostluğuma inanmanızı rica ediyorsam da, bende aramayın desteği... Bizim desteğimiz sevgidir. O'nun bize vasiyet ettiği sevgi. O'nun yüklediği görevler ağır değildir. (Kontesin yüzünde Aleksey Aleksandroviç'in çok iyi bildiği o heyecan, coşkunluk anlatımı vardı.) O size destek olacaktır, yardım edecektir.

Yüce duygularının kontesi duygulandırdığı sözlerinden belliydi. Bu sözlerde Aleksey Aleksandroviç'in gereksiz bulduğu, son zamanlarda Petersburg'da yayılan mistik, coşkun hava sezinleniyordu; ama bunları duymak gene de hoşuna gitmişti Aleksey Aleksandroviç'in.

— Güçsüzüm ben, yıkıldım! Hiçbir şeyi tahmin edemedim, şimdi de anlayamıyorum.

— Dostum, diye yineledi Lidiya İvanovna.

Aleksey Aleksandroviç konuşmasını sürdürüyordu:

— Var olmayan şeyin yitirilmesi değil bu! Ona üzülmüyorum. Ama içinde bulunduğum durumda insanlardan utanmamak elimde değil. Kötü bir şey bu, biliyorum; ama elimde değil, elimde değil!

Kontes Lidiya İvanovna bakışlarını heyecanla yukarı kaldırdı.

— Benim de, herkesin de hayran olduğu o yüce bağışlama sizin değildi, yüreğinize tahtını kurmuş O'nundu, dedi. Bu nedenle, davranışınızdan utanmamanız gerekir.

Aleksey Aleksandroviç kaşlarını çattı, ellerini bükerek parmaklarını çıtlatmaya koyuldu. İnce sesiyle:

— Bütün ayrıntıları bilmiyorsunuz, dedi. İnsan gücünün bir sınırı vardır kontes, benim gücümün sınırını da biliyorum artık. Bugün bütün gün yeni, yalnız başıma yaşayışımın gerektirdiği (gerektirdiği sözcüğünü üzerine basa basa söylemişti) düzenin evde kurulmasıyla ilgilendim. Hizmetçiler, mürebbiye, faturalar... Bu küçücük ateş kavurdu içimi, dayanacak gücü bulamadım kendimde. Yemekte... dün az kaldı kalkıyordum sofradan.

Yüzüme bakışına dayanamadım oğlumun. Bütün bunların ne demek olduğunu sormuyordu bana; ama sormak istiyordu. Dayanamadım bakışına. Bana bakmaya korkuyordu; ama hepsi bu kadar değil...

Aleksey Aleksandroviç kendisine getirilen pusuladan söz etmek istiyordu. Ama sesi titrediği için sustu. Anna'nın aldığı şapkayla kurdelelerin açık mavi faturasını anımsayınca kendi kendine acıyordu.

Kontes Lidiya İvanovna:

— Anlıyorum dostum! dedi. Her şeyi anlıyorum. Yardımı, teselliyi bende bulamazsınız. Ama ben gene de, elimden gelirse, size yardım etmeye geldim. Bu değersiz, insanı küçülten endişelerden sizi kurtarabilseydim... Farkındayım, kadın sözüne, bir kadının sizinle ilgilenmesine gereksiniminiz var. Bu görevi bana verir misiniz?

Aleksey Aleksandroviç bir şey söylemeden minnettarlıkla sıktı kontesin elini.

— Seryoja ile ikimiz ilgileniriz. Pratik yönden güçlü değilimdir. Ama gene de üzerime alıyorum bu görevi. Kâhya kadınınız olacağım. Teşekkür etmeyin bana. Ben istediğim için yapıyorum bunu.

— Teşekkür etmemek elimde değil.

— Dostum, sözünü ettiğiniz duyguya kaptırmayın kendinizi ama... Bir Hıristiyan için yüceliğin en büyüğü olan şeyden utanılmaz: Kendini küçülten, alçaltan kişi yükselir.[85] Hem teşekkür edemezsiniz siz bana. Rabbimize teşekkür etmeli. O'ndan yardım dilemelisiniz. Yalnız O'nda bulacaksınız huzuru, teselliyi, kurtuluşu, sevgiyi.

Kontes Lidiya İvanovna böyle söyledikten sonra bakışını yukarı kaldırdı. Susmasından, Aleksey Aleksandroviç, onun dua ettiğini anlamıştı.

Aleksey Aleksandroviç şimdi onu dinliyor, eskiden ona tuhaf gelmek bir yana, gereksiz bile görünen deyimleri şimdi doğal, avutucu buluyordu. Aleksey Aleksandroviç bu yeni moda, heyecanlı din havasını beğenmezdi. Dinle daha çok politik açıdan ilgilenen bir insandı. Yeni yeni birtakım yorumlara yol açan bu din görüşü –özellikle tartışmaya, analizlere neden olduğu için– prensipleriyle uzlaşmıyordu. Önceleri bu görüşe karşı ilgisiz, hatta düşmanca davranmış, ona kendini iyice kaptıran Lidiya İvanovna ile bu konuda tartışmaya hiçbir zaman girmemiş, onun tartışma kapısı açmak

için attığı lafları sessizce geçiştirmişti. Kontesin sözlerini ilk kez şimdi zevkle dinliyordu. İçinden itiraz etmiyordu.

Kontes duasını bitirince Aleksey Aleksandroviç:

— Yaptığınız iyilik için de, sözleriniz için de minnettarım size, dedi.

Kontes Lidiya İvanovna, dostunun iki elini bir kez daha sıktı. Gülümseyerek:

— Şimdi işe girişiyorum, dedi. (Bir an sustu, yüzündeki gözyaşlarını sildi) Seryoja'nın yanına gidiyorum. Ancak son çare olarak başvuracağım size.

Kalkıp çıktı odadan.

Kontes Lidiya İvanovna Seryoja'nın dairesine gitti. Orada, korkmuş çocuğun yanaklarını gözyaşlarıyla ıslata ıslata, ona babasının kutsal bir insan olduğunu, annesinin öldüğünü söyledi.

Verdiği sözü tuttu Kontes Lidiya İvanovna. Gerçekten de, Aleksey Aleksandroviç'in evinin bütün yönetimini, bakımını üzerine aldı. Ama pratik yanının zayıf olduğunu söylerken abartmamıştı. Verdiği emirlerin çoğunun, yerine getirilemeyecek şeyler oldukları için sonra değiştirilmesi gerekiyordu. Şimdi Karenin'in evini hiç kimseye sezdirmeden çekip çeviren, efendisi sabahları giyinirken nelerin gerektiğini ona sakin sakin, yavaş yavaş anlatan Aleksey Aleksandroviç'in oda uşağı Korney değiştiriyordu onun emirlerini. Ama Lidiya İvanovna'nın yardımı son derece etkili olmuştu. Aleksey Aleksandroviç'i ona olan sevgisine, saygısına inandırması, ruhsal destek oluyordu ona. Aleksey Aleksandroviç'i gerçek Hıristiyan yapmakla –büyük mutluluk veriyordu kontese bu– yani onu kayıtsız, tembel bir dindar durumundan, son zamanlarda Petersburg'da öylesine yayılan yeni Hıristiyanlık anlayışının ateşli bir yandaşı durumuna getirmekle de büyük ruhsal destek sağlamıştı ona. Aleksey Aleksandroviç, Lidiya İvanovna ile onun görüşlerini paylaşan ötekiler gibi, hayal gücü derinliğinden, –kişinin hayallerini, öteki hayalleriyle de, gerçekle de uzlaşmak isteyecek kadar canlı kılan– ruhsal özellikten yoksun insanlardandı. İnanmayanlar için var olan ölümün kendisi için var olmadığı, ölçüsüne kendisinin karar verdiği tam inanca sahip olduğu için ruhunun günahlardan arındığı, burada, yeryüzünde tam kurtuluşa erdiği düşüncelerinde olmayacak, akıl almaz bir yan görmüyordu.

Evet, Aleksey Aleksandroviç din konusunda bu düşüncesinin yanlışlığını, hafifliğini belli belirsiz sezinlemekteydi. Karısını bağışlamasının yüce gücün etkisiyle olduğunu hiç düşünmediği, kendini bu duyguya bıraktığı zamanlar şimdikinden, ruhunda İsa'nın yaşadığını, evrakları imzalarken O'nun iradesini yerine getirdiğini bir an aklından çıkarmadığı şimdikinden çok daha mutlu olduğunu biliyordu. Ne var ki böyle düşünmek zorundaydı. Düştüğü yüz kızartıcı durumda, herkesçe küçük görülüyorken başkalarını küçük görebileceği –uydurma olsa bile– bir yüksekliğe çıkması onun için öylesine gerekliydi ki, bu hayali kurtuluşa gerçek bir kurtuluş gibi dört elle sarılmıştı.

XXIII

Kontes Lidiya İvanovna daha pek genç, heyecanlı bir kızken, zengin, iyi yürekli, neşeli, herkesin tanıdığı bir hovardayla evlendirilmişti. Evliliklerinin ikinci ayında bırakmıştı onu kocası. Onun heyecanlı sevgi ve şefkat gösterilerine yalnızca alayla hatta nefretle karşılık vermişti. Kontun iyi yürekliliğini bilen, heyecanlı Lidiya'da da herhangi bir kusur göremeyen tanıdıkları bu nefreti neye yoracaklarını şaşırmışlardı. Yasal yönden boşanmadan, o zamandan beri ayrı yaşıyorlardı. Karşılaştıkları zamanlar kocası ona karşı hep o, nedeni bilinmeyen, iğneli, alaycı tavrını takınırdı.

Kontes Lidiya İvanovna, kocasından çoktan soğumuş, o zamandan bu yana hep birilerini sevmişti. Aynı anda birkaç kişiyi –bunlar erkek de kadın da olabiliyorlardı– sevdiği oluyordu. Herhangi bir yanıyla sivrilmiş hemen herkese tutkundu. Çar ailesine akraba olan yeni bir prens ya da prensese âşık olurdu. Bir metropolite, bir piskoposa, bir papaza tutulmuş, bir gazeteciyi, üç Slav'ı, Komisarof'u,[86] bir bakanı, bir doktoru, bir İngiliz misyonerini, Karenin'i sevmişti. Kâh güçlenen, kâh zayıflayan bu tutkuları yaygın, yoğun olan saray ve sosyete ilişkilerine engel olmazlardı. Ama uğradığı felaketten sonra Karenin'i kanadının altına alınca, onun rahatını sağlamak için evinin yönetimim yüklenince öteki tutkunluklarının gerçek olmadığını, şimdi yalnızca Karenin'e âşık olduğunu anlamıştı. Şimdi Karenin'e beslediği duygu eski duygularının tümünden güçlü görünüyordu ona. Duygusunu inceden inceye düşünüp onu eski duygularıyla karşılaştırdığında, Çar'ı ölümden kurtarmasaydı Komisarof''a âşık olmayacağını, Slav sorunu olmasaydı Ristiç, Kucitski'yi sevmeyeceğini; ama Karenin'i sırf onun gerçek kişiliği yüzünden, onun yüce gönüllülüğü, anlaşılmaz ruhu, çok hoşlandığı ince ses tonu, sözcükleri uzata uzata konuşması, yorgun bakışı, yaradılışı, şiş damarlı yumuşak, beyaz elleri yüzünden sevdiğini düşünüyordu. Karenin ile karşılaşmaktan hoşlanmıyordu yalnızca, onun üzerinde bıraktığı izlenimlerin belirtilerini yüzünde arıyordu. Onun hoşuna yalnızca yaptıklarıyla değil, her şeyiyle gitmek istiyordu. Şimdi Karenin için tuvaletiyle eskisinden daha çok ilgileniyordu. Kendi evli olmasaydı, Karenin de özgür bir insan olsaydı neler olabilirdi diye hayaller kurarken yakalıyordu kendisini. Aleksey

Aleksandroviç odaya girince heyecandan kızarıyordu. Ondan hoş bir söz duyduğunda sevinçle gülümsemekten alamıyordu kendini.

Birkaç gündür büyük bir heyecan içindeydi Kontes Lidiya İvanovna, Anna ile Vronski'nin Petersburg'da olduklarını öğrenmişti. Aleksey Aleksandroviç'i Anna ile karşılaşmaktan korumak, bu korkunç kadının onunla aynı kentte olduğunu, onunla her an karşılaşabileceğini dostunun öğrenmesine engel olmak, onu bu acıdan kurtarmak gerekiyordu.

Lidiya İvanovna tanıdıkları aracılığıyla bu iğrenç insanların –Anna ile Vronski'den böyle söz ediyordu– niyetlerini günü gününe öğreniyor, sevgili dostunun gidip geldiği yerleri, onlarla karşılaşmayacak biçimde ayarlamaya çalışıyordu. Kontesin bilgi toplamasına yardımcı olan, onun aracılığıyla bir işletme hakkı almayı uman, Vronski'nin arkadaşlarından genç bir emir subayı Anna ile Vronski'nin işlerini bitirdiklerini, bir gün sonra gideceklerini haber vermişti. Lidiya İvanovna'nın içi yeni rahatlamıştı ki, devrisi sabah, elyazısını dehşetle tanıdığı bir pusula getirdiler ona. Anna Karenina'nın elyazısıydı bu. Zarf, samanlı gibi kalın kâğıttandı. Uzunca, sarı kâğıdın başında kocaman bir arma vardı. Nefis kokuyordu.

— Kim getirdi bunu?

— Otelden bir uşak.

Mektubu okumak için uzun süre oturamadı Kontes Lidiya İvanovna. Zaten astımlı olduğu için heyecanlanınca soluk almakta güçlük çekmeye başlamıştı. Heyecanı geçtikten, sakinleştikten sonra Fransızca yazılmış mektubu okudu.

> "Madame la Comtesse, yüreğinizi dolduran Hıristiyanlık duyguları, size yazmak gibi bağışlanamaz bir cesaret vermiştir bana. Hissediyorum bunu. Oğlumdan ayrı olmanın mutsuzluğu içindeyim. Gitmeden önce onu bir kez görmeme izin vermeniz için yalvarıyorum. Kendimi size anımsattığım için bağışlayın beni. Aleksey Aleksandroviç'e değil de size başvurmamın nedeni, o yüce gönüllü insanı, ona varlığımı anımsatarak acı çektirmek istemememdir. Ona beslediğiniz dostluk duygularının beni anlamanıza yardım edeceği inancındayım. Seryoja'yı bana mı yollarsınız, yoksa kararlaştıracağınız uygun bir saatte ben mi eve geleyim? Ya da onu ne zaman, nerede görebileceğimi bildirir misiniz bana? Bu konuda karar verecek insanın

> yüce gönüllülüğünü bildiğim için olumsuz yanıt beklemiyorum. Oğlumu görmek isteğinin içimi nasıl yaktığını bilmediğiniz için bu yardımınızın bende yaratacağı minnettarlık duygusunun büyüklüğünü tahmin edemezsiniz.
>
> Anna."

Bu mektuptaki her şey sinirlendirmişti Lidiya İvanovna'yı: Mektubun özü, yüce gönüllülüğünden söz edilmesi, en çok da, ona küstahça görünen anlatımı...

Kontes Lidiya İvanovna:

— Yanıt verilmeyeceğini söyle, dedi.

Hemen bloknotunu açıp Aleksey Aleksandroviç'e onu saat birde saraydaki kutlama töreninde göreceğini umduğunu yazdı.

Dostunu hiç değilse biraz hazırlamış olmak için şöyle eklemişti pusulanın altına: *"Sizinle önemli, üzücü bir konuyu görüşmem gerek. Nerede görüşeceğimizi orada kararlaştırırız. En iyisi bizde görüşelim. Çayınızı hazırlatırım. Kesin görüşmeliyiz. İnsana derdi de katlanacak gücü de veren O'dur."*

Kontes Lidiya İvanovna günde iki, üç pusula yazıyordu Aleksey Aleksandroviç'e. Kişisel ilişkilerinde olmayan bir incelik, esrar taşıyan bu haberleşme biçimi hoşuna gidiyordu.

XXIV

Kutlama töreni sona ermişti. Salondan çıkarken karşılaşan tanıdıklar günün son haberlerinden, yeni verilen nişanlardan, yüksek devlet memurları arasında yapılan yer değişikliklerinden söz ediyorlardı.

Sırmalı üniforma giymiş kır saçlı bir adam, ona son yer değiştirme üzerine bir soru soran uzun boylu, güzel bir nedimeye:

— Kontes Mariya Borisovna'yı savunma bakanı, Prenses Vatkovskyaya'yı da genelkurmay başkanı yapsalar nasıl olur? dedi.

Kontes Lidiya İvanovna gülümsedi.

— Beni de yaver...

— Sizin göreviniz var zaten. Din işleri başkanısınız siz. Yardımcınız da Karenin.

Yaşlı adam, yanlarına gelen bir tanıdığın elini sıkarken:

— Merhabalar prens! dedi.

— Karenin'le ilgili ne konuşuyordunuz? diye sordu prens.

— Putyatof ile birlikte Aleksandr Nevski Nişanı aldılar.

— Onun bu nişanı daha önce almış olduğunu sanıyordum. Yaşlı adam sırmalı şapkasıyla salonun kapısında Devlet Konseyi'nin önemli üyelerinden biriyle konuşan, saraya üniformasıyla gelmiş, omzunda çapraz duran kırmızı kordonuyla Karenin'i gösterdi.

— Hayır, dedi. Baksanıza ona.

Atletik yapılı, yakışıklı bir mabeyincinin elini sıkmak için durup:

— Bakır bir metalik gibi memnun ve mutlu, diye ekledi.

Mabeyinci:

— Doğrusu çok çökmüş, dedi.

— Çok çalışmaktan. Bu sıralar durmadan yeni yeni projeler üretiyor. Her şeyi tüm ayrıntılarıyla anlatmadan bırakmayacaktır zavallıyı.

— Çökmüş mü? *Il fait des passions.*[87] Sanıyorum Kontes Lidiya İvanovna karısından kıskanıyor onu.

— Yok canım! Kontes Lidiya İvanovna için böyle konuşmayın lütfen. Kötü bir şey söylemeyin onun için.

— Karenin'e âşık olması kötü bir şey mi yani?

— Sahi Karenina'nın burada olduğu doğru mu?

— Burada, sarayda değil kuşkusuz Petersburg'da. Dün Aleksey Vronski ile Morskaya'da *bras dessus, bras dessous,*[88] gördüm onları.

Mabeyinci:

— *C'est un homme qui n'a pas...*[89] diye başlamıştı.

Ama çar ailesinden birine öne eğilerek yol verirken sözünü yarıda kesti.

Aleksey Aleksandroviç, ele geçirdiği Devlet Konseyi üyesinin yolunu kesmiş, onun gitmesine engel olmak için hazırladığı yeni bir malî projeyi ona bir an susmadan en küçük ayrıntısına varıncaya dek anlatırken biraz ötede onun için alaylı, onu suçlayan şeyler söylüyorlardı.

Karısının onu terk etmesiyle hemen hemen aynı anda Aleksey Aleksandroviç'in başına bir devlet memuru için en üzücü şey gelmiş, olağan yükselmesi duraklamıştı. Gerçekti bu duraklama. Herkes görüyordu bunu. Ama Aleksey Aleksandroviç devlet hizmetinin artık bittiğinin farkında değildi. Stremof ile çatışmasından mı, karısı yüzünden uğradığı felaketten mi, yoksa kaderinin çizdiği sınıra geldiğinden mi nedense, bu yıl herkes Aleksey Aleksandroviç'in devlet hizmetinin sonuna geldiğini sezinliyordu. Hâlâ önemli bir hizmetteydi. Birçok komisyonun, komitenin üyesiydi; ama artık tükenmiş, kendisinden daha fazla bir şey beklenmeyen bir insandı. Ne söylerse söylesin, ne önerirse önersin, önerisini, her söylediğini çok eskiden bilinen, gerekli olandan çok uzak şeylermiş gibi dinliyorlardı. Ne var ki, Aleksey Aleksandroviç anlayamıyordu bu durumu. Tam tersine –devlet işlerine doğrudan katılmaktan uzaklaştırıldığı için– şimdi başkalarının çalışmalarındaki eksik yanları, hataları eskisinden daha açık gördüğü için bunların düzeltilmesi yolunda alınması gereken önlemleri göstermeyi kendine bir görev sayıyordu. Karısının onu bırakıp gitmesinden hemen sonra, yeni mahkemeler üzerinde bir rapor hazırlamaya koyulmuştu. Bu rapor onun, daha sonra hazırlayacağı, yönetim kollarının her birini ayrı ayrı eleştiren, hiç kimseye gereği olmayan sayısız raporlardan ilkiydi.

Aleksey Aleksandroviç görevdeki umutsuz durumunu fark etmediği, buna üzülmediği gibi, çalışmalarından şimdi her zaman olduğundan daha fazla hoşnuttu.

Havari Pavlus, "Evli olan kişi karısının gönlünü kazanmak için yani dünya işleri için didinir. Evli olmayan kişi ise, Rabbin gönlünü kazanmaya, yani Rabbin buyruklarını yapmaya didinir."[90] diyordu. Şimdi bütün davranışlarını kutsal kitaba göre ayarlayan Aleksey Aleksandroviç sık sık düşünüyordu bu parçayı. Karısız kaldığından bu yana, bu raporlarla, projelerle Rabba eskisinden daha çok hizmet ettiğini sanıyordu.

Ondan bir an önce kurtulmak için Devlet Konseyi üyesinin gösterdiği sabırsızlık hiç rahatsız etmiyordu Aleksey Aleksandroviç' Konsey üyesi, çar ailesinden birinin yanlarından geçmesinden yararlanıp sıvışınca sustu ancak.

Yalnız kalınca başını önüne eğdi Aleksey Aleksandroviç –düşüncelerini toparlamaya çalışıyordu– sonra dalgın dalgın çevresine bakındı. Kapıya yürüdü. Orada Kontes Lidiya İvanovna ile karşılaşacağını umuyordu.

Aleksey Aleksandroviç yolu üzerindeki lavanta kokan favorileri güzelce taranmış, güçlü kuvvetli mabeyinciye prensin üniforması içinde gerili duran kırmızı boynuna bakarak, "Ne sağlıklı, güçlü kuvvetli insanlar!" diye geçirdi içinden. Mabeyincinin baldırlarına bir daha yan gözle bakarak, "Dünyada her şeyin kötü olduğunu söyleyen doğru söylemiş," diye geçirdi içinden.

Ağır adımlarla, her zamanki gibi yorgun, çalımlı yürüyüşüyle yanlarından geçerken, ondan söz eden bu bayları selamladı. Bir yandan da kapıya bakıyor, bakışlarıyla Kontes Lidiya İvanovna'yı arıyordu.

Karenin tam önlerinden geçerken soğuk bir tavırla başını öne eğerek selam verdiği anda yaşlı adam, gözlerinde hain bir pırıltı:

— Ah Aleksey Aleksandroviç, dedi. (Karenin'in omzundaki yeni aldığı kordonu gösterdi.) Hâlâ kutlayamadım sizi.

Aleksey Aleksandroviç:

— Teşekkür ederim, dedi. Ne hoş bir gün!

Her zamanki gibi, "hoş" sözcüğünün üzerine daha bir basmıştı. Onların kendisiyle alay ettiklerini biliyordu Aleksey Aleksandroviç. Düşmanlıktan başka bir şey de beklemiyordu onlardan zaten. Alışmıştı artık buna.

Kapıdan girmekte olan Kontes Lidiya İvanovna'nın, korsesinden fırlamış sarı omuzlarını, onu kendisine çağıran hülyalı bakışını görünce bakımlı, bembeyaz dişlerini göstererek gülümsedi Aleksey Aleksandroviç. Kontesin yanına gitti.

Lidiya İvanovna'nın bu tuvaleti de, son zamanlardaki bütün tuvaletleri gibi hayli uğraştırmıştı onu. Giyinip kuşanmasının şimdiki amacı bundan otuz yıl öncesinin tam tersiydi. O zamanlar kendini bir şeylerle süslemek isterdi, süsledikçe de daha güzel olurdu. Şimdi ise tam tersine, yaşına ve bedenine göre ister istemez öylesine aşırı süslenemiyordu. Süsüyle dış görünüşünün arasındaki zıtlığın fazla korkunç kaçmamasını düşünüyordu yalnızca. Aleksey Aleksandroviç konusunda da amacına ermişti. Çekici buluyordu onu Aleksey Aleksandroviç. Gerçekten de, Aleksey Aleksandroviç için Kontes Lidiya İvanovna kendisini kuşatan düşmanlık ve alay denizinde yalnızca yakın dostluğun değil, sevginin de tek adasıydı.

Aleksey Aleksandroviç, alaylı bakışlar arasından geçerek, bir bitkinin ışığa yöneldiği gibi, kontesin sevgi dolu bakışına kaptırmıştı kendini, ona gidiyordu.

Kontes, bakışıyla Aleksey Aleksandroviç'in omzundaki kurdeleyi göstererek:

— Kutlarım sizi, dedi.

Aleksey Aleksandroviç, haz gülümsemesini tutup bunun onu sevindirecek bir şey olmadığını anlatmak istiyormuş gibi gözlerini kapadı, omuzlarını kaldırdı. Oysa Kontes Lidiya İvanovna bunun Aleksey Aleksandroviç için –bunu itiraf etmese bile– en büyük sevinç kaynaklarından biri olduğunu çok iyi biliyordu.

Kontes Lidiya İvanovna:

— Meleğimiz nasıl? diye sordu.

Seryoja'dan söz ediyordu. Aleksey Aleksandroviç kaşlarını kaldırıp gözlerini açtı.

— Ondan tam anlamıyla hoşnut olduğumu söyleyemem, dedi. Sitnikof da hoşnut değil. (Sitnikof, Seryoja'nın din dışı eğitimi özel öğretmeniydi.) Size daha önce de söylediğim gibi, her insanın, her çocuğun ruhunda etki uyandırması gereken en önemli konulara karşı bir soğukluk var onda...

Aleksey Aleksandroviç böylece, onu görevinin dışında ilgilendiren tek şey üzerine, oğlunun eğitimi üzerine konuşmaya başladı.

Aleksey Aleksandroviç, Lidiya İvanovna'nın yardımıyla yeniden yaşama, işine döndükten sonra, onda kalan oğlunun eğitimiyle ilgilenmediği için konuyu önce teorik yönden almıştı ele. Antropoloji, pedagoji, didaktik üzerine birkaç kitap okuduktan sonra oğlunun eğitimiyle ilgili bir plan hazırlamıştı kafasında. Petersburg'un en iyi öğretmenini tutup işe koyulmuştu. Bu iş onu sürekli meşgul ediyordu.

Lidiya İvanovna heyecanlı:

— Evet, ama ya kalbi? dedi. Babasının kalbi var onda, biliyorum. Böyle bir kalbi olan çocuk kötü olamaz.

— Evet, belki... Bana gelince, görevimi yapıyorum. Elimden gelen bu.

Kontes Lidiya İvanovna bir an sustuktan sonra:

— Bana geliyorsunuz, değil mi? dedi. Sizin için üzücü bir konuda görüşmeliyiz. Sizi bazı anılarınızdan kurtarmak için her şeyimi verirdim. Ama başkaları benim gibi düşünmüyor. Ondan bir mektup aldım. Burada o! Petersburg'da.

Karısından söz edilince ürperdi Aleksey Aleksandroviç. Ama yüzünü hemen bu konuda kesin çaresizliğini gösteren o anlatım kaplamıştı gene.

— Bunu bekliyordum, dedi.

Kontes Lidiya İvanovna heyecanla baktı ona. Aleksey Aleksandroviç'in yüce gönüllülüğü karşısında duyduğu hayranlıktan gözleri dolu dolu olmuştu.

XXV

Aleksey Aleksandroviç, Lidiya İvanovna'nın antika porselenlerle dolu, duvarlarında portreler asılı, rahat, küçük odasına girdiğinde kontes yoktu orada. Üstünü değiştiriyordu.

Yuvarlak masanın örtüsü örtülmüştü. Çin işi bir çay takımıyla gümüş bir çaydanlık hazır bekliyordu. Aleksey Aleksandroviç odanın duvarlarını süsleyen –hepsi de tanıdık– çok sayıda portreye şöyle bir göz gezdirdikten sonra masanın yanındaki kanepeye oturdu, üzerindeki İncil'i açtı. Kontesin giysisinin ipek hışırtısını duyunca başını İncil'den kaldırdı.

Kontes Lidiya İvanovna masayla kanepenin arasından çabucak geçmeye çalışırken, dudaklarında heyecanlı bir gülümseme:

— Ha, şöyle, dedi. Rahat rahat oturup hem çayımızı içelim, hem konuşalım.

Kontes Lidiya İvanovna dostunu hazırlamak amacıyla birkaç şey söyledikten sonra, aldığı mektubu sık sık soluyarak, yüzü kızararak Aleksey Aleksandroviç'in eline bıraktı.

Aleksey Aleksandroviç mektubu okuduktan sonra uzun süre bir şey söylemedi. Neden sonra gözlerini kaldırdı, ürkek:

— Onun bu isteğini reddetmek hakkım olduğunu sanmıyorum, dedi.

— Sevgili dostum benim, hiç kimseye kötülük konduramazsınız!

— Tam tersine, her şeyin kötü olduğunu görüyorum. Ama doğru bir davranış mı olur?

Aleksey Aleksandroviç'in yüzünde kararsızlık ile anlamadığı bir konuda öğüt, yol gösterme, destek istediğini gösteren bir anlatım vardı.

Kontes Lidiya İvanovna kesti sözünü:

— Hayır. Her şeyin bir sınırı vardır. Ahlâksızlığı anlarım, (Hiç de içten söylememişti bunu. Zira kadınları ahlâksızlığa götüren şeyi hiçbir zaman anlamamıştı.) evet, ahlâksızlığı anlarım; ama hainliğe aklım ermez. Hem de kime? Size! Nasıl kalabiliyor sizin bulunduğunuz kentte? Evet, ne demiş

atalarımız: "Yüz yıl da yaşasan öğrenmeye çalış." Ben de sizin yüceliğinizi, onun alçaklığını öğrenmeye çalışıyorum.

Durumundan hoşnutsuzluğu besbelli Aleksey Aleksandroviç:

— Peki, ama ilk taşı kim atıyor? dedi. Her şeyi bağışladım. Bu nedenle onun için bir gereksinim olan şeyden, oğluna beslediği sevgiden yoksun edemem onu.

— Ama onunki sevgi midir dostum? Yürekten midir bu sevgi? Tutalım her şeyi bağışladınız, bağışlıyorsunuz... Peki, ama o meleğin duygularıyla oynamaya hakkınız var mı? Annesini öldü biliyor. Dua ediyor, onun için günahlarını bağışlaması için Tanrı'ya yakarıyor... Hem böylesi daha iyi. Sonra ne düşünür?

Aleksey Aleksandroviç, kontese hak verdiğini gizlemeden:

— Bunu hiç düşünmemiştim, dedi.

Kontes Lidiya İvanovna yüzünü elleriyle kapadı. Sustu. Dua ediyordu.

Duasını bitirdikten sonra ellerini indirdi yüzünden.

— Bana sorarsanız, bunu yapmanızı salık vermem size, dedi. Ne çok acı çektiğinizi, bunun bütün yaralarınızı nasıl deştiğini görmüyor muyum? Ama tutalım, her zamanki gibi kendinizi düşünmüyorsunuz gene. Peki, ama ne yararı olacak bunun? Sizin yeni yeni acılar tatmanızdan, çocuğun acı çekmesinden başka ne yararı olabilir? Onda bir damlacık insanlık kalmışsa, kendi böyle bir istekte bulunmamalıydı. Hayır, bir an kararsızlık duymadan istiyorum sizden bunu. İzin verirseniz ben yazacağım ona yanıtınızı.

Aleksey Aleksandroviç razı oldu. Kontes Lidiya İvanovna, Fransızca bir mektup yazdı Anna Karenina'ya:

> "Sayın bayan!
>
> Oğlunuzun sizi anımsaması onun ruhunda kutsal kalması gereken şeyi kötülemeden yanıtlanamayacak soruların aklına gelmesine neden olacağından, kocanızın, gerçek bir Hıristiyan olarak, isteğinizi reddetmesini anlayacağınızı umarım. Yüce Tanrı'dan günahlarınızı bağışlamasını dilerim.
>
> Kontes Lidiya."

Bu mektup Kontes Lidiya İvanovna'nın kendi kendinden bile sakladığı gizli emelini gerçekleştirmişti: Alabildiğine hakaretle doluydu Anna'ya.

Öte yandan Aleksey Aleksandroviç eve döndükten sonra bütün gün veremedi kendini günlük işlerine. Eskiden hissettiği o inanan, kurtulmuş insanın ruhsal rahatlığını hissedemedi.

Ona karşı öylesine suçlu olan, –Kontes Lidiya İvanovna'nın öylesine doğru söylediği gibi– kendisinin ise öylesine iyi, öylesine Hıristiyanca davrandığı karısını anımsamak üzmemeliydi Aleksey Aleksandroviç'i. Ama huzursuzdu. Okuduğu kitabı anlayamıyor, karısına karşı davranışlarında –şimdi gördüğü– yaptığı yanlışların anısını atamıyordu içinden. At yarışlarından dönüşte karısı ihanetini itiraf ettiğinde Vronski'yi düelloya çağırmayıp Anna'dan yalnızca dış görünüşü kurtaracak biçimde davranmasını istemesinin anısı pişmanlık gibi acı veriyordu ona. Anna'ya yazdığı mektubu düşündükçe içi sızlıyordu. Özellikle, hiç kimsenin umursamadığı, duymadığı bağışlamasının, başkasının olan bir çocuğa gösterdiği yakın ilgisinin anıları yüreğini utançla, pişmanlıkla yakıyordu.

Şimdi, Anna ile ilgili geçmişini düşündüğünde, uzun süre kararsızlık içinde bocaladıktan sonra ona evlenme önerisinde bulunurken söylediği acemice şeyleri anımsadığında gene aynı utanma ile pişmanlığı duyuyordu.

Kendi kendine, "Ama benim suçum ne bunda?" diye sordu. Bu soru hep bir başka soruyu getiriyordu aklına: Vronskiler, Oblonskiler... şu kalın baldırlı mabeyinciler başka türlü mü hissediyor, başka türlü mü seviyor, evleniyorlardı? Elinde olmadan her zaman, her yerde onun dikkatini üzerlerine çeken bu kanlı canlı, güçlü, kuvvetli, kendilerine alabildiğine güvenen insanları anımsıyordu. Bu düşünceleri içinden atmaya, onun bu dünyadaki yaşam için değil, sonsuz yaşam için yaşadığını, ruhunda huzur ve sevginin olduğunu düşünmeye çalışıyordu. Gelgelelim, bu geçici yaşamda yaptığı birkaç önemsiz hata, inandığı o sonsuz kurtuluş gerçekte yokmuş gibi acı veriyordu ona. Ama bu yoldan çıkış uzun sürmedi. Çok geçmeden Aleksey Aleksandroviç'in ruhunu gene –düşünmek istemediği şeyleri anımsamasına engel olan– o huzur, o yüce duygular doldurdu.

XXVI

Doğum gününden bir gün önce gezintiden yüzü al al, neşeli mi neşeli dönen Seryoja, beli büzgülü pardösüsünü, ona tepeden gülümseyen uzun boylu, yaşlı kapıcıya verirken:

— Ee, ne var ne yok Kapitoniç? dedi. Sargılı memur geldi mi bugün? Babam kabul etti mi onu?

Kapıcı neşeli göz kırptı ona.

— Evet. Sekreter gider gitmez haber verdim kendilerine. İzin verin çıkarayım küçük bey.

Seryoja'nın Slav eğitmeni iç odalara açılan kapıda göründü.

— Seryoja, diye seslendi oradan. Kendiniz çıkarın.

Seryoja eğitmeninin zayıf çıkan sesini duydu; ama aldırış etmedi. Kapıcının omuz kayışından tutmuş, öyle duruyor, yüzüne bakıyordu.

— Peki, istediği şeyi yaptı mı babam?

Kapıcı evet anlamına başını salladı.

Bir şey için Aleksey Aleksandroviç'ten dilekte bulunmaya –bu gelişiyle yedinci kez– gelen sargılı memur Seryoja'yı da, kapıcıyı da pek ilgilendirmişti. Seryoja bir gün holde görmüştü onu. Aleksey Aleksandroviç'e kendisini kabul edip etmeyeceğini sorması için kapıcıya acıklı acıklı yalvarıyor, çocuklarının da, kendisinin de ölümle yüz yüze olduklarını söylüyordu.

Memuru holde bir kez daha görünce ona karşı büyük bir merak uyanmıştı Seryoja'da.

— Ee, çok sevindi mi bari adamcağız? diye sordu.

— Sevinmez olur mu! Giderken göklere uçuyordu sanki.

Seryoja bir an sustuktan sonra sordu:

— Bir şey getirdiler mi?

Kapıcı başını sallayarak fısıldadı:

— Evet küçük bey, kontesten bir şey geldi.

Seryoja kapıcının sözünü ettiği şeyin, Kontes Lidiya İvanovna'nın yolladığı yaş günü armağanı olduğunu hemen anlamıştı.

— Ne diyorsun? dedi. Nerede?

— Korney, babanıza götürdü. Hoş bir şeye benziyordu!

— Büyük müydü? Bu kadar var mıydı?

— Biraz daha küçük; ama güzeldi.

— Kitap olmasın?

— Hayır, başka bir şey.

Kapıcı, yaklaşan eğitmenin ayak sesini duyunca omuz kayışından tutan, eldiveni yarısına kadar inmiş küçük eli açmaya çalışarak başıyla onu gösterdi:

— Hadi gidin, gidin, diye ekledi. Vasiliy Lukiç geliyor.

Seryoja, görevine düşkün Vasiliy Lukiç'i her zaman yumuşatan o neşeli, sevgi dolu gülümsemesiyle:

— Şimdi geliyorum Vasiliy Lukiç! dedi.

Seryoja, Yazlık Park'ta dolaşırken Kontes Lidiya İvanovna'nın kız yeğeninden öğrendiği, aile ile ilgili sevinçli haberi arkadaşı kapıcıyla paylaşmadan edemeyecek kadar neşeli, mutluydu. Bu sevinç, memurun sevinciyle doğum günü armağanı olarak oyuncak geldiği için kendi sevinciyle aynı zamana rastlaması nedeniyle ona daha bir önemli görünüyordu. O günün, herkesin sevinçli, mutlu olması gereken bir gün olduğunu sanıyordu.

— Biliyor musun, babam Aleksandr Nevski Nişanı almış.

— Bilmez olur muyum! Kutlamak için gelenler bile oldu.

— Sevinçli mi?

Kapıcı kaşlarını çatıp ciddi:

— Çar'ın lütfuna sevinmez mi insan? dedi. Hak etti ki verdiler ona bu nişanı.

Seryoja kapıcının, en küçük ayrıntılarına dek bildiği yüzüne, özellikle – ona her zaman alttan yukarı bakan Seryoja'dan başka hiç kimsenin oradan görmediği– iki favorisi arasından sarkan sakalına bakarak düşünceye daldı.

— Ee, kızın sana gelmeyeli çok olmuyor mu?

Kapıcının kızı balerindi.

— Hafta içinde nasıl gelsin? Onların da dersleri var. Sizin de dersiniz var küçük bey, gidin.

Seryoja odaya girince dersinin başına oturacağına, eğitmenine yaş günü armağanı olarak getirilen şeyin bir lokomotif olduğunu tahmin ettiğini anlatmaya koyuldu.

— Siz ne dersiniz? diye sordu.

Ama Vasiliy Lukiç o anda yalnızca bir şeyi, Seryoja'yı iki saat sonra gelecek gramer öğretmenine hazırlamak için ders çalıştırması gerektiğini düşünüyordu.

Seryoja ders masasına oturmuş, kitabını eline almıştı ki, birden sordu:

— Hayır, yalnızca şunu söyleyin bana Vasiliy Lukiç. Aleksandr Nevski Nişanı'ndan sonra hangisi geliyor? Biliyor musunuz, babam Aleksandr Nevski Nişanı aldı?

Vasiliy Lukiç, Aleksandr Nevski Nişanı'ndan sonra Vladimir Nişanı'nın geldiğini söyledi.

— Peki, ondan sonra hangisi geliyor?

— En büyüğü Andrey Pervezvannıy Nişanı'dır.

— Ya Andrey'den büyüğü?

— Bilmiyorum.

— Nasıl, siz bile bilmiyorsunuz demek!

Seryoja dirseklerini masaya dayayıp derin düşüncelere daldı.

Karışık, değişik düşünceler vardı kafasının içinde. Babasının birdenbire Vladimir ve Andrey Nişanları'nı alacağını, bu nedenle bugün derste çok daha uslu olacağını düşünüyor; büyüyünce kendisinin de bütün nişanları, Andrey'den daha büyük bir nişan çıkarsa onu da alacağını hayal ediyordu. Andrey Nişanı'ndan büyük bir nişan çıkar çıkmaz alacaktı onu. Daha büyük bir nişan çıkarsa onu da alacaktı.

Çalışma saati bu çeşit hayaller içinde geçti. Öğretmen geldiğinde zaman zarflarıyla yer ve hal zarfları dersi hazır değildi. Öğretmen bu duruma üzüldü. Onun bu üzüntüsü Seryoja'ya dokundu. Dersi hazırlamadığı için

kendini suçlu hissetmiyordu. Çünkü ne kadar çalışırsa çalışsın, bir türlü yapamıyordu bu dersi. Öğretmen anlatırken anladığını sanıyor, buna inanıyor; ama yalnız kalır kalmaz, kısacık, öylesine anlaşılır "birdenbire" sözcüğünün bir zarf olduğunu bir türlü anımsayamıyordu.

Öğretmenin kitaba baktığı bir sessizlikten yararlanıp sordu birden:

— Mihail İvaniç, yaş gününüz ne zaman sizin?

— Dersinizi düşünseniz daha iyi edersiniz. Yaş günlerinin aklı başında insanlar için hiçbir anlamı yoktur. Yaş günü de, insanın çalışması gereken öteki günler gibi sıradan bir gündür.

Seryoja, öğretmeninin yüzüne, seyrek, küçük sakalına, burnunun üzerinde bıraktığı izden daha aşağı düşmüş gözlüğüne dikkatli dikkatli baktı. Derin düşüncelere daldı. Öyle dalmıştı ki, öğretmeninin anlattıklarını duymuyordu artık. Öğretmeninin biraz önce söylediği şeyleri içinden gelerek söylemediğini anlamıştı. Bunu onun ses tonundan hissetmişti. Canı sıkkın, soruyordu kendi kendine, "Peki, ama niçin en can sıkıcı, en gereksiz şeyleri bana hep aynı tavırla anlatmak için söz birliği ettiler bunlar? Niçin ona sokulmama izin vermiyor öğretmenim? Niçin sevmiyor beni?" diye soruyordu kendi kendine. Bir yanıt bulamıyordu bu sorulara.

XXVII

Öğretmenin dersinden sonra babasının dersi vardı. Babasının gelmesini beklerken Seryoja masaya oturmuş, çakısıyla oynayarak düşünceye dalmıştı. Seryoja'nın en sevdiği uğraşlardan biri de gezintileri sırasında annesini aramaktı. Genel olarak ölüme, özellikle de –Lidiya İvanovna söylemişti, babası da doğrulamıştı; ama– annesinin öldüğüne inanmıyor, ona annesinin öldüğünü söyledikleri günden beri, gezintileri sırasında annesini arıyordu. Dolgun yapılı, alımlı, siyah saçlı her kadın annesiydi. Böyle bir kadın görünce ruhunda öylesine bir şefkat, sevgi kabarıyordu ki, tıkanacak gibi oluyor, gözleri buğulanıyordu. Kadının her an ona yaklaşıp yüzünü örten tülü kaldıracağını bekliyordu. Annesinin yüzünü görecekti. Gülümseyecekti annesi. Kucaklayacaktı onu. Seryoja onun kokusunu ciğerlerine çekecek, elinin yumuşaklığını duyacaktı. Bir akşam annesinin kucağında yatmış, annesi onu gıdıklarken kahkahalarla gülerek onun yüzük dolu bembeyaz elini öpmüştü. O akşamki gibi mutluluktan ağlayacaktı gene. Sonra, bir rastlantı sonucu dadısından annesinin ölmediğini öğrenince, babasıyla Lidiya İvanovna ona annesinin onun için öldüğünü, çünkü onun iyi bir kadın olmadığını (Seryoja dünyada inanmazdı buna, çünkü seviyordu annesini) söylemelerinden sonra gene öyle aramayı, beklemeyi sürdürmüştü annesini. Bugün Yazlık Park'ta leylak rengi tüllü bir bayan vardı. Bayan, dar yolda karşıdan ona doğru gelirken Seryoja, yüreği duracakmış gibi çarparak, bunun annesi olduğu umuduyla gözlerini ayırmamıştı ondan. Bayan onların yanına kadar gelmemiş, yana sapmış, gözden kaybolmuştu. Seryoja, annesine beslediği büyük sevgiyi, bugün her zamankinden daha güçlü duyuyordu içinde. Şimdi de dünyayı unutmuş, babasını beklerken, ışıl ışıl gözlerini önüne dikmiş, çakısıyla masanın kenarını boydan boya oyarken, annesini düşünüyordu.

Vasiliy Lukiç uyandırdı onu daldığı düşüncelerden:

— Babanız geliyor.

Seryoja ayağa fırladı. Babasının yanına gitti. Elini öptükten sonra, Aleksandr Nevski Nişanı'nı almanın sevinç izlerini arayarak dikkatle baktı yüzüne.

Aleksey Aleksandroviç koltuğuna oturdu. Masanın üzerindeki din kitabını önüne çekip açtı.

— İyi gezdin mi? dedi.

Aleksey Aleksandroviç, Seryoja'ya her Hıristiyanın kutsal tarihi çok iyi bilmesi gerektiğini, birçok kez söylemiş olmasına karşın, ders sırasında kendi sık sık bakardı din kitabına. Seryoja da farkındaydı bunun.

Seryoja sandalyesine yan oturmuş –yasak olmasına karşın– sallanıyordu.

— Evet babacığım, dedi. Çok eğlendim. Nadenka'yı gördüm. (Nadenka, Lidiya İvanovna'nın yanında kalan yeğeniydi.) Size yeni bir nişan verdiklerini söyledi. Sevinçli misiniz babacığım?

— Önce sallanmayı kes lütfen. Sonra, değerli olan nişan, ödül değil, çalışmak, emektir. Bunu anlamanı isterim. Söz gelimi, ödül için çalışırsan, derslerini yaparsan bir yük olarak görürsün çalışmayı. Ama (Aleksey Aleksandroviç, o sabah, yüz on sekiz kâğıdı imzalamak olan görevini yaparken, bunun bir borç olduğunu düşünerek can sıkıntısını dağıtmaya çalıştığını anımsamıştı) yaptığın işi severek yaparsan ödülünü de onda bulursun.

Seryoja'nın sevgiyle parlayan gözlerindeki ışık söndü. Babasının bakışı altında yere indirdi bakışını. Bu, Seryoja'nın çoktan beri tanıdığı, bildiği, kendini uydurmayı öğrendiği, babasının ona karşı her zaman takındığı tavrıydı. Babası hep –Seryoja hissediyordu bunu– hayalinde canlandırdığı, ancak kitaplarda olan; ama Seryoja'ya hiç benzemeyen bir çocukla konuşur gibi konuşurdu onunla. Seryoja da babasına kitaptan alınma o çocuk gibi görünmeye çalışıyordu. Babası:

— Umarım anlıyorsun söylediğimi! dedi.

Seryoja hayali çocuk gibi olmaya çalışarak:

— Evet babacığım, diye karşılık verdi.

Bugünkü ders İncil'den birkaç dörtlük ile Kutsal Tarih'in baş bölümünü içeriyordu. İncil'den dörtlükleri iyi biliyordu Seryoja. Ama onları ezbere okurken babasının, şakağına sert bir biçimde inen alın kemiğine takıldı gözü, şaşırdı. Bir dörtlüğün sonunu, aynı sözcükle başlayan başka bir dörtlüğün başına getirdi. Okuduğunu anlamadığı belliydi. Bu durum Aleksey Aleksandroviç'in canını sıktı.

Kaşlarını çattı. Seryoja'nın birçok kez dinlediği, çok anladığı için hiçbir zaman –"birdenbire" sözcüğünün bir zarf olduğunu anımsayamadığı gibi– anımsayamadığı şeyi anlatmaya başladı ona. Seryoja korku okunan gözlerle babasına bakıyor, yalnızca bir şeyi düşünüyordu: Babası, kimi zaman yaptığı gibi şimdi de yineletecek miydi ona anlattıklarını? Bu düşünce Seryoja'yı çok korkutuyordu. Babasının anlattıklarından hiçbir şey anlamıyordu çünkü. Ama babası yineletmedi anlattıklarını. Kutsal Tarih dersine geçti. Seryoja olayları çok güzel anlattı. Ama bazı olayların nedenleri sorularına yanıt vermesi gerekince –bu ders yüzünden daha önce cezalandırılmış olmasına karşın– bu konuda bir şey bilmediği anlaşıldı. Hiçbir şey söylemediği, bocaladığı, çakısıyla masayı oymaya, sandalyesinde sallanmaya başladığı yer, tufandan önceki peygamberlerden söz etmesi gereken yerdi. Ölmeden önce göğe alınan İdris peygamberden başka bu peygamberlerin hiçbirini anımsamıyordu. Öteki peygamberlerin adlarını biliyordu; ama şimdi hepsini unutmuştu. Kutsal Tarih'te en çok sevdiği kişi İdris peygamberdi. Şimdi kafasında İdris peygamberin ölmeden göğe alınmasıyla ilgili, –bakışı babasının saat kösteği ile yeleğinin yarı ilikli düğmesine takılmış, kendini kaptırdığı– uzun bir düşünce dizisi olduğu için unutmuştu öteki peygamberlerin adlarını.

Ona sözü öylesine çok edilen ölüme tam inanmıyordu Seryoja. Sevdiği insanların, hele hele kendisinin öleceğini aklı almıyordu. Onun için olmayacak, anlaşılmaz bir şeydi ölüm. Ama herkesin öleceğini söylüyorlardı. İnandığı insanlara soruyordu. Onlar da doğruluyorlardı bunu. İsteksiz olsa bile, dadısı da aynı şeyi söylüyordu. Ama İdris peygamber ölmemişti. Demek herkes ölmüyordu. Seryoja, "Niçin herkes Tanrı'nın sevgisini onun kadar kazanıp ölmeden göğe alınmasın?" diye düşünüyordu. Kötüler, yani Seryoja'nın sevmediği insanlar ölebilirlerdi. Ama iyiler İdris peygamber gibi olabilirlerdi.

— Evet, say bakalım bu peygamberleri?

— İdris...

— Onu söyledin. Çok kötü bu Seryoja, çok. Bir Hıristiyan için en önemli olan şeyi öğrenmeye çalışmazsan neye ilgi duyabilirsin. (Aleksey Aleksandroviç ayağa kalktı.) Ben hoşnut değilim senden. Pyotr Ignatyeviç de (başöğretmen) değil... Ceza vermek zorundayım sana.

Babası da, öğretmeni de hoşnut değildi Seryoja'dan. Gerçekten hiç iyi değildi dersleri. Ama onun yeteneksiz bir çocuk olduğu söylenemezdi. Tam tersine, öğretmenin ona örnek gösterdiği çocukların hepsinden çok çok yetenekli, zekiydi. Babası, onun, kendisine öğretilenleri öğrenmek istemediği kanısındaydı. Ne var ki, öğrenemezdi bunları. Öğrenemezdi, çünkü ruhunda babasıyla öğretmeninin uyandırmaya çalıştıklarından çok daha güçlü, onun için zorunlu istekler vardı. Bu istekler, babasıyla öğretmeninin uyandırmaya çalıştıkları isteklerle çeliştikleri için Seryoja düpedüz cenkleşiyordu onu eğitmeye çalışanlarla.

Dokuz yaşındaydı. Çocuk sayılırdı daha. Ama kendi ruhunu biliyordu. Değerliydi onun için ruhu. Göz kapağının gözü koruduğu gibi de koruyordu onu. Sevgi anahtarı olmayan hiç kimseyi bırakmıyordu ruhuna. Öğretmenleri, onun öğrenme isteksizliğinden yakınıyorlardı. Oysa öğreneceklerini öğretmenlerinden değil, Kapitoniç'ten, dadısından, Nadenka'dan, Vasiliy Lukiç'ten öğreniyordu. Babasıyla öğretmeninin, kendi değirmenlerinin çarklarını döndürmesi için bekledikleri su çoktan başka yerlere akıp gitmiş, başka değirmenlerin çarklarını döndürüyorlardı.

Babası Seryoja'ya, Lidiya İvanovna'nın yeğeni Nadenka'nın yanına gitmeme cezasını verdi. Ama bu ceza Seryoja'nın hoşuna gitmişti. Vasiliy Lukiç'in keyfi yerindeydi. Seryoja'ya kâğıttan yeldeğirmeni yapmasını öğretti. Seryoja bütün akşamı kâğıttan yeldeğirmeni yapmakla, –bir kanadına tutunup ya da kendini bağlayıp dönebileceği– bir yeldeğirmenini nasıl yapabileceğini düşünmekle geçirdi. Bütün akşam annesini hiç düşünmemişti. Ama yatağa girince birden anımsadı onu. Yarın, doğum gününde annesinin artık saklanmayı bırakıp ona gelmesi için kendi sözcükleriyle dua etti.

— Vasiliy Lukiç, fazladan ne için dua ettiğimi biliyor musunuz?

— Derslerinizin daha iyi olması için mi?

— Hayır.

— Oyuncak için mi?

— Hayır. Bilemezsiniz. Çok hoş bir şey. Ama sırdır! Duam kabul edilince söyleyeceğim size. Anlayamadınız mı hâlâ?

Vasiliy Lukiç gülümseyerek –aslında çok seyrek gülümserdi– karşılık verdi.

— Hayır, anlayamadım. Siz söyleyin. Neyse hadi yatın artık, mumu söndüreceğim.

Seryoja neşeyle gülümsedi.

— Gördüğüm, gelmesi için dua ettiğim şeyi karanlıkta daha iyi görüyorum zaten, dedi. Gördünüz mü, az kaldı açıklıyordum sırrımı!

Mumu götürmelerinden sonra Seryoja annesinin sesini duydu, varlığını hissetti. Annesi başucunda ayakta duruyor, sevgi dolu bakışıyla okşuyordu onu. Ama değirmenler çıktı ortaya, bir çakı gördü, her şey birbirine karıştı sonra... uykuya daldı.

XXVIII

Vronski ile Anna, Petersburg'da en iyi otellerden birine inmişlerdi. Vronski alt katta ayrı bir daireye, Anna bebekle bebeğin sütannesi ve kendi oda hizmetçisiyle üst katta dört odalı büyük bir daireye yerleşmişlerdi.

Geldikleri gün ağabeyine gitti Vronski. Orada Moskova'dan işleri için gelmiş annesiyle karşılaştı. Annesi ile yengesi ortada bir şey yokmuş gibi karşıladılar onu. Yurtdışına geziyle ilgili sorular sordular, tanıdıkları üzerine konuştular... Ama Anna ile arasındaki ilişkiden bir sözcükle bile söz etmediler. Devrisi sabah ağabeyi geldi Vronski'ye. Anna'yı kendi sordu ona. Aleksey Vronski de ağabeyine açık açık, Karenina ile arasındaki bağa nikâh gözüyle baktığını, Anna'nın kocasından boşanmasını sağlayabileceğini umduğunu, o zaman onunla evleneceğini, o zamana kadar da onu karısı olarak kabul ettiğini, bunu annesine ve kendi karısına anlatmasını dilediğini söyledi.

— Sosyetenin bunu önemseyip önemsememesi umurumda değil, diye ekledi. Ama akrabalarım benimle akrabalık ilişkilerini sürdürmek istiyorlarsa, karımla da akrabalık ilişkisi kurmalıdırlar.

Küçük kardeşinin düşüncelerine her zaman saygı duymuştu ağabeyi. Sosyete bu konuda kararını vermeden, kardeşinin haklı mı haksız mı olduğu konusunda düşüncesini söylemiyordu. Kendisi için bir sakınca söz konusu değildi. Aleksey ile birlikte Anna'yı görmeye üst kata çıktı.

Vronski ağabeyinin yanında da, herkesin yanında olduğu gibi siz diyordu Anna'ya. Ona yakın bir tanıdık gibi davranıyordu. Ama ağabeyinin her şeyi bildiğini, kardeşinin ona Anna ile birlikte yaşadığını söylediğini çıtlatmıştı Anna'ya.

Sosyeteyi çok iyi tanımasına karşın, içinde bulunduğu yeni durum yüzünden tuhaf bir yanılgı içindeydi Vronski. Görünüşte, sosyetenin Anna ile ona kapalı olduğunu anlaması gerekirdi. Ama şimdi bulanık birtakım düşünceler doğmuştu kafasında. Bunun eskiden böyle olduğunu, şimdi ise, toplum böylesine hızlı ilerlemişken (kendi de farkına varmadan, her çeşit ilerlemenin savunucusu olmuştu şimdi) sosyetenin dünya görüşünün de değişmiş olması gerektiğini, sosyeteye kabul edilip edilmeyecekleri

sorununun henüz karara bağlanmadığını düşünüyordu. "Saray sosyetesi elbette kabul etmeyecektir Anna'yı," diye geçiriyordu içinden. "Ama yakınları, tanıdıkları gerektiği gibi anlayabilirler onu, anlamak zorundadırlar."

Oturuş biçimini değiştirmesine hiçbir şeyin engel olamayacağını bildiği sürece, bağdaş kurup birkaç saat öylece oturabilir insan. Ama bacaklarını altında toplamış durumda oturmak zorunda olduğunu biliyorsa bacak kasları sızlamaya başlar. Bacakları, onları uzatmak istediği yana kendiliklerinden çekilirler. Sosyete konusunda Vronski de aynı şeyi hissediyordu. Ruhunun derinliklerinde sosyetenin onlar için kapalı olduğunu bilmesine karşın, sosyetenin değişip değişmediğini, onları kabul edip etmeyeceğini öğrenmeye çalışıyordu. Ama çok geçmeden, sosyetenin kendisine açık olduğunu; ama Anna'ya kapalı olduğunu anlamıştı. Tıpkı kedi-fare oyunundaki gibi, onu içeri almak için kaldırılan kollar, Anna girerken hemen indiriliyorlardı.

Petersburg sosyetesinin bayanlarından, Vronski'nin ilk gördüğü kuzini Betsi oldu. Betsi sevinçle karşıladı onu.

— Nihayet! Ya Anna? Ah, ne sevindim! Nerede kalıyorsunuz? O hoş, güzel gezinizden sonra Petersburg'umuzun size ne korkunç geleceğini tahmin edebiliyorum. Roma'da geçirdiğiniz balayınızı getiriyorum gözümün önüne... Boşanma işinden ne haber? Hallettiniz mi her şeyi?

Boşanma işinin halledilmediğini öğrenince, Betsi'nin neşesinin kaçtığını fark etti Vronski. Betsi:

— Biliyorum, olmadık şeyleri söyleyecekler benim için dedi. Ama Anna'yı görmeye geleceğim gene de. Çok kalmayacak mısınız burada?

Gerçekten de, hemen o gün Anna'ya geldi Betsi. Ama eski davranışlarına hiç benzemiyordu şimdiki davranışı. Gösterdiği cesaretle övündüğü, dostluğuna bağlılığını Anna'nın anlamasını, bunun değerini bilmesini istediği belliydi. On dakika kadar kaldı, sosyetedeki yeniliklerden söz etti, giderken de:

— Ne zaman boşanacağınızı söylemediniz, dedi. Hadi tutalım ki ben hiçbir şeye aldırmadım; ama ötekiler, dış görünüşten başka bir şeye değer vermeyen kalın kafalılar, resmen evleninceye dek soğukluğun kırbacıyla kırbaçlayacaklardır sizi. Hem bu devirde öylesine kolaylıkla yapıyorlar ki

bunu... *Ça se fait.*[91] Pazartesiye gidiyorsunuz demek. Ne yazık, bir daha görüşemeyeceğiz.

Betsi'nin davranışından, sosyeteden ne bekleyebileceğini anlaması gerekirdi Vronski'nin. Oysa bir denemeye de kendi ailesinde girişti. Annesinden umudu yoktu, ilk tanıştıklarında Anna'ya öylesine hayran kalan annesinin –oğlunun meslekte yükselmesine engel olduğu için– şimdi ona karşı insafsız olduğunu biliyordu. Ama Varya'dan, ağabeyinin karısından çok şey bekliyordu. Onun Anna'ya kötü gözle bakmayacağını, o içten, kararlı havasıyla gidip onu göreceğini, evine buyur edeceğini umuyordu.

Vronski, Petersburg'a geldiklerinin ertesi günü Varya'ya gitti. Onu yalnız görüp isteğini açık açık söyledi. Varya onu dikkatle dinledikten sonra:

— Seni ne çok sevdiğimi, senin için her şeyi yapmaya hazır olduğumu bilirsin Aleksey, dedi. Ama sana da Anna Arkadyevna'ya da (Anna Arkadyevna'nın adını üzerine basa basa söylemişti) yararlı olamayacağım için sustum dün. Kimseyi suçladığımı sanma lütfen. Aklımın ucundan geçirmem böyle bir şeyi. Onun yerinde olsaydım belki ben de aynı şeyi yapardım. (Vronski'nin bulutlanan yüzüne ürkek ürkek baktı.) Ayrıntılara girmiyorum. Giremem de. Ama adını koymak zorundayız her şeyin. Ona gitmemi, onu evime konuk etmemi, böylece sosyetedeki yerini yeniden almasını sağlamamı istiyorsun. Ama bunu yapamayacağımı anlamaya çalış. Kızlarım büyüyor. Hem kocamı düşünerek davranışlarımı ona göre ayarlamalıyım sosyetede. Tutalım ki gittim Anna Arkadyevna'ya. Onu evime buyur edemeyeceğimi, edersem bile bunu, onun burada, bu duruma başka gözle bakan kimselerle karşılaşamayacağı bir biçimde ayarlamak zorunda olduğumu anlayacaktır. Gururuna dokunacaktır bu. Kaldıramam onu ben...

Vronski, daha da kararmış bir yüzle kesti yengesinin sözünü:

— Öyle, ama onun, evinizde ağırladığınız yüzlerce kadından daha düşük olmadığını biliyorum!

Yengesinin kararını değiştiremeyeceğini anlamıştı artık. Bir şey söylemeden kalktı. Varya, dudaklarında ürkek bir gülümsemeyle Vronski'nin yüzüne bakarak:

— Aleksey, dedi. Kızma bana. Benim bir suçum olmadığını anlamaya çalış, lütfen.

Vronski gene yüzü asık:

— Sana kızdığım yok, dedi. Yalnız, şimdi bir o kadar daha çoğaldı acım. Bunun dostluğumuzu bozması daha da artırıyor acımı. Tutalım ki bozmuyor dostluğumuzu; ama zayıflattığı bir gerçek. Benim için tutulacak başka bir yolun olmadığını anlıyorsun sanırım.

Başka bir şey söylemeden çıktı Vronski.

Daha başka denemelerde bulunmasının bir sonuç vermeyeceğini, Petersburg'da bu birkaç günü, ona büyük acı verecek herhangi bir tatsızlıkla, hakaretle karşılaşmamak için eski çevreleriyle ilişki kurmadan, yabancı bir kentteymiş gibi geçirmeleri gerektiğini anlamıştı. Petersburg'daki durumun en tatsız yanlarından biri de sanki her yerde Aleksey Aleksandroviç'in bulunması, her yerde onun adının geçmesiydi. Sözün dönüp dolaşıp sonunda Aleksey Aleksandroviç'e gelmediği bir konuşmaya başlamak; onunla karşılaşmayacağı bir yere gitmek olanaksızdı sanki. Hiç değilse Vronski'ye –bir parmağı yaralı olan bir insanın, inadınaymış gibi hep bu parmağını sağa sola çarpacağını sandığı gibi– öyle geliyordu.

Petersburg'da geçirdikleri birkaç günün Vronski'ye daha ağır gelmesinin bir nedeni de Anna'da yeni, anlaşılmaz bir değişiklik görmesiydi. Anna kimi zaman ona âşıkmış gibi davranıyor, kimi zaman da soğuk, sinirli içine kapanık oluyordu. Bir şey acı veriyordu ona. Vronski'den bir şey gizliyordu. Vronski'nin günlerini zehir eden –çok duyarlı olduğu için– kendisine daha da acı veren hakaretleri fark etmiyordu sanki.

XXIX

Anna'nın Rusya'ya dönmesinin nedenlerinden biri de oğlunu görmekti. İtalya'dan yola çıktıklarından bu yana, oğluyla görüşeceği düşüncesi her an heyecanlandırmıştı onu. Petersburg'a yaklaştıkça bu görüşmenin sevinci de, önemi de giderek büyümüştü gözünde. Bu görüşmeyi nasıl sağlayabileceğini sormuyordu kendine. Oğluyla aynı kentte bulunduktan sonra onunla görüşmesinin olağan, kolay olacağını sanıyordu. Ama Petersburg'a geldiklerinde toplum içindeki durumunu bütün çıplaklığıyla görmüş, oğluyla görüşmesinin güç olduğunu anlamıştı.

İki gündür Petersburg'daydı. Oğlunu görmek düşüncesi bir an bile çıkmamıştı aklından. Ama hâlâ görememişti onu. Doğrudan eve, Aleksey Aleksandroviç ile karşılaşabileceği eve gitmeye hakkı olmadığını biliyordu. İçeri almayabilirlerdi onu. Hakaret edebilirlerdi. Kocasına yazmak, onunla ilişki kurmak... Bunu düşünmek bile acı veriyordu ona: Yalnızca, kocasını düşünmediği zamanlar huzur içinde hissediyordu kendini. Oğlunun nerede, ne zaman gezintiye çıktığını öğrenip onu uzaktan görmek yetmezdi ona. Bu görüşmeye kendisini öylesine hazırlamıştı ki, oğluna söyleyecek öylesine çok şeyi vardı, onu kucaklamayı, öpmeyi öylesine istiyordu ki... Seryoja'nın yaşlı dadısı yardım edebilirdi ona. Ne yapması gerektiğini söyleyebilirdi. Ama dadı Aleksey Aleksandroviç'in evinden çıkarılmıştı. Bu kararsızlık ve dadıyla ilişki kurmak çabaları içinde iki gün geçmişti.

Anna, Aleksey Aleksandroviç ile Kontes Lidiya İvanovna arasındaki ilişkiyi öğrenince üçüncü gün Lidiya İvanovna'ya yazmaya karar vermişti. Üzerinde uzun süre çalışmasını gerektiren o mektupta oğlunu görmesine izin verilmesinin kocasının yüce gönüllülüğüne bağlı olduğundan bilerek söz etmişti. Mektubu kocasına gösterirlerse onun yüce gönüllü koca rolünü sürdürüp bu isteğini geri çevirmeyeceğini biliyordu.

Mektubu götüren otel uşağı ona hiç beklemediği, en sert yanıtı, yanıt verilmeyeceği yanıtını getirmişti. Anna uşağı odasına çağırıp ondan her şeyi ayrıntılarıyla öğrendiği dakikadaki kadar küçülmüş hissetmemişti kendini ömründe. Uşak uzun süre yanıt beklemişti. Sonra yanıt verilmeyeceğini söylemişlerdi ona. Anna, küçülmüş, hakarete uğramış hissediyordu kendini. Ama Kontes Lidiya İvanovna'nın da kendi açısından haklı olduğunu

biliyordu. Buna bir başına katlanmak zorunda olması acısını daha da artırıyordu. Vronski ile paylaşamazdı acısını. Paylaşmak da istemiyordu. Onun mutsuzluğunun başlıca nedeni olan Vronski, onun oğluyla görüşmesi konusunu önemsemeyebilirdi. Bunu biliyordu Anna. Onun acısını Vronski'nin bütün derinliğiyle hiçbir zaman anlayamayacağını, bu konu açılınca takınacağı soğuk tavır yüzünden ondan nefret edeceğini biliyordu. Dünyada en çok korktuğu buydu. Bu yüzden oğluyla ilgili her şeyi gizliyordu ondan.

Bütün günü odasında, oğluyla görüşme yollarını araştırarak geçirdikten sonra kocasına yazmaya karar vermişti. Lidiya İvanovna'nın mektubunu getirdiklerinde, kocasına yazdığı mektubu tamamlamıştı bile. Kontesin susması, mektubuna yanıt vermemesi biraz yumuşatmış, yatıştırmıştı Anna'yı. Ama bu mektup, bu satırlar arasında okuduğu şeyler onu öylesine sinirlendirmiş, bu nefret ona, oğluna beslediği haklı, tutku dolu şefkatin yanında öylesine çirkin görünmüştü ki, kendini suçlamayı bırakıp başkalarından nefret etmeye başlamıştı.

"Bu soğukluk, bu yapmacık!" diyordu kendi kendine. "Onların istedikleri bana hakaret etmek. Çocuğa da acı çektirmek! Boyun mu eğeceğim buna? Asla! Kontes denen o kadın benden daha kötüdür. Hiç değilse yalan söylemiyorum ben." Kararını vermişti. Devrisi gün, Seryoja'nın doğum günü kocasının evine gidecekti. Uşakları parayla satın alacak, yalan söyleyecek; ama ne pahasına olursa olsun oğlunu görecek, zavallı çocuğu kuşattıkları o çirkin yalan çemberini parçalayacaktı.

Bir arabaya binip oyuncak mağazasına gitti. Bir sürü oyuncak aldı. Ne yapacağını planladı aklında. Aleksey Aleksandroviç kalkmadan, sabah erken, saat sekizde gidecekti eve. Onu içeri almaları için kapıcıyla uşağa vereceği parayı elinde tutacaktı. Peçesini kaldırmadan, kendisini Seryoja'nın vaftiz babasının, doğum gününü kutlaması için yolladığını, görevinin oyuncakları çocuğun karyolasının yanına koymak olduğunu söyleyecekti. Oğluna söyleyeceği sözleri hazırlamamıştı yalnızca. Bu konuda çok düşünmüştü; ama söyleyecek bir şey bulamamıştı.

Sabah saat sekizde kiralık bir faytondan inip eski evinin ana kapısını çaldı.

Henüz giyinmemiş Kapitoniç sırtında paltosu, ayaklarında lastik pabuçları, pencereden tam kapının önünde duran yüzü örtülü hanımefendiye

baktı.

— Gidip bak bakalım ne istiyor? dedi. Bir hanımefendi...

Anna'nın tanımadığı temiz pak bir delikanlı olan kapıcı yardımcısı kapıyı açar açmaz içeri daldı. Manşonunun içinden üç rublelik bir kâğıt para çıkarıp delikanlının eline tutuşturdu.

— Seryoja... Sergey Alekseyeviç, diye mırıldandı.

Yürümüştü ki, kapıcı yardımcısı elindeki paraya şöyle bir baktıktan sonra öteki camlı kapının önünde durdurdu onu.

— Kimi görmek istiyorsunuz? diye sordu.

Anna, delikanlının ne dediğini duymadı. Karşılık da vermedi.

Yabancı hanımefendinin şaşkınlığını fark eden Kapitoniç kendi geldi. Cam kapıyı açtı, ne istediğini sordu.

— Prens Skorodumof'tan Sergey Alekseyeviç'e geliyorum dedi Anna. Kapıcı, Anna'nın peçeyle örtülü yüzüne dikkatli dikkatli baktı.

— Küçük bey kalkmadılar daha, dedi.

Anna, dokuz yıl yaşadığı evin hiç değişmeyen antresinin onu öylesine etkileyeceğini düşünmemişti. Tatlı, acı anılar birbiri ardından doldurdular ruhunu. Niçin burada olduğunu bir an unuttu.

Kapitoniç kürkünü alırken:

— Bekleyecek misiniz efendim? diye sordu.

Kürkünü aldıktan sonra yakından yüzüne bakınca tanıdı onu. Bir şey söylemeden öne eğilerek selam verdi.

— Buyrun efendim, dedi.

Anna bir şey söylemek istedi. Ama sesi çıkmadı. Bakışında suçlu bir yalvarma, sessizce baktı ihtiyarın gözlerinin içine. Çabuk, yumuşak adımlarla merdivene yürüdü. Kapitoniç iyice öne eğilmiş, lastik pabuçlarını basamaklara çarpa çarpa koşarak yetişti arkasından.

— Öğretmen orada. Giyinik değildir belki. Haber vereyim.

Anna, ihtiyarın ne dediğini anlamadan çıkıyordu tanıdık merdivenlerden. Kapıcı soluk soluğa:

— Buradan buyrun efendim, soldan, diyordu. Kusura bakmayın, dağınık ortalık. Kendileri şimdi eski oturma odasına taşınmış bulunuyorlar. Çok afedersiniz, biraz bekleyiniz, önce ben bir bakayım.

Kapitoniç önden koştu. Yüksek bir kapıyı açıp içeri girdi. Anna durup bekledi. Kapıcı döndü.

— Kendileri yeni uyandılar, dedi.

Kapıcı bunu söylediği anda Anna bir çocuk esnemesi duymuştu. Yalnız bu sesten tanımıştı oğlunu. Görür gibi olmuştu onu.

— Bırak ben geçeyim, bırak, sen git, dedi.

Yüksek kapıdan girdi. Sağda bir karyola vardı. Karyolada yeni kalkmış, geceliğinin önü açık bir çocuk oturuyor, gerinerek esnemesini tamamlıyordu. Dudakları, tam birleşecekleri anda mutlu, uykulu bir gülümsemeyle kıvrıldılar. Çocuk dudaklarında bu gülümseme, yavaşça, tatlı tatlı sırtüstü yeniden yatağa bıraktı kendini.

Anna sessizce yaklaştı.

— Seryoja, diye fısıldadı.

Oğlunu düşünürken, içinde büyük bir sevginin kabardığı son zamanlarda Anna onu en çok sevdiği haliyle dört yaşındaki haliyle getiriyordu gözünün önüne. Oysa Seryoja şimdi, onun bıraktığı zamanki gibi bile değildi. Dört yaşındaki halinden daha da uzaklaşmış, boy atmış, zayıflamıştı. Neydi bu? Yüzü ne kadar süzülmüştü öyle! Ne kısaydı saçları! Kolları ne uzundu! Onu bıraktığından bu yana ne çok değişmişti! Ama gene de Seryoja'ydı bu. Başının biçimiyle, dudaklarıyla, yumuşacık boynuyla, geniş omuzcuklarıyla Seryoja'ydı.

Çocuğun tam kulağının dibinde bir kez daha:

— Seryoja! diye fısıldadı.

Seryoja, dirseğine dayanarak doğruldu. Saçları karmakarışık başını bir şey arıyormuş gibi bir o yana, bir bu yana çevirdi. Gözlerini açtı sonra. Karşısında kıpırdamadan duran annesine sessiz, soru dolu bakışlarla birkaç saniye baktı, sonra ansızın mutlu bir gülümseme belirdi dudaklarında. Kendiliklerinden kapanan gözlerini yeniden kapayıp attı kendini gene... ama bu kez arkaya değil, annesine doğru, onun kollarının arasına.

Anna, oğlunun yumuşacık bedenini kolları arasında sıkarak tıkanacak gibi:

— Seryoja! diye mırıldandı. Yavrum benim!

Seryoja bedeninin her yeri annesinin kollarına değsin diye, kıpırdanıp dururken:

— Anneciğim! dedi.

Gözleri hâlâ kapalı, uykulu gülümseyerek. Tombul kollarını karyolanın arkalığından kurtarıp annesinin boynuna doladı, iyice sokuldu ona. Yalnız çocuklarda olan o tatlı uyku kokusuna, sıcaklığına boğdu onu. Yüzünü onun boynuna, omuzlarına sürmeye başladı. Gözlerini açıp:

— Biliyordum, dedi. Bugün doğum günüm. Geleceğini biliyordum. Hemen kalkıyorum.

Böyle söyler söylemez uykuya daldı gene.

Anna tutkuyla bakıyordu oğluna. Ayrıldıklarından bu yana onun ne çok büyüdüğünü, değiştiğini görüyordu. Onun, yorganın altından çıkmış çıplak, şimdi kocaman olmuş ayaklarını bir tanıyor, bir tanıyamıyordu. Bu süzülmüş yanaklar, eskiden öylesine sık sık öptüğü ensesindeki kısa kesilmiş bukle bukle saçlar yabancı değillerdi ona. Bütün bunlara bir bir dokunuyor, bir şey söyleyemiyordu: Hıçkırıklar düğümlenivermişti boğazında.

Seryoja iyice uyandıktan sonra:

— Niçin ağlıyorsun anneciğim? dedi.

Sesini yükseltip ağlamaklı:

— Anne, niçin ağlıyorsun? diye yineledi.

— Ağlamayacağım... Sevinçten ağlıyorum. Çoktandır görmemiştim seni. Ağlamayacağım, ağlamayacağım.

Hıçkırıklarını bastırmaya çalışıyordu Anna. Başını öte yana çevirdi. Bir süre susup kendini toparladıktan sonra:

— Hadi giyin artık, geç oldu, dedi.

Oğlunun elini bırakmadan, karyolasının hemen yanındaki giysilerinin hazır beklediği sandalyeye oturdu. Sakin, neşeli görünmeye çalışıyordu.

— Ben olmadan nasıl giyiniyorsun bakalım? Nasıl... diye başlamak istedi.

Ama konuşmasını sürdüremedi. Başını öte yana çevirdi gene.

— Soğuk suyla yıkanmıyorum. Babam istemiyor. Vasiliy Lukiç'i görmedin mi? Şimdi gelir. Giysilerimin üzerine oturmuşsun!

Seryoja kahkahayla gülmeye başladı. Anna dönüp yüzüne baktı, gülümsedi.

Seryoja gene annesinin kollarına attı kendini kucakladı onu.

— Canım anneciğim! dedi. Annem benim!

Ancak şimdi, annesinin gülümsemesini gördükten sonra anlamıştı olup biteni. Annesinin başındaki şapkayı çıkarırken:

— Şunu çıkar! dedi.

Sonra, annesi şapkasız kalınca, onu yeni görmüş gibi, öpmek için bir kez daha atıldı boynuna.

— Ee, söyle bakalım, ne düşünüyordun benim için? Öldüğümü düşünmedin ya?

— Hiçbir zaman inanmadım.

— İnanmadın mı? Yavrum!

Seryoja, en çok sevdiği sözü yineledi:

— Biliyordum, biliyordum!

Sonra annesinin, saçlarını okşadığı elini tutup avuç içini dudaklarının üzerine bastırdı, öpmeye başladı.

XXX

Bu arada, bir bayanın geldiğini öğrenen Vasiliy Lukiç, uşakların konuşmasından bunun, kocasını terk eden, eve daha sonra geldiği için tanımadığı anne olduğunu öğrenince, odaya girsin mi, yoksa durumu Aleksey Aleksandroviç'e bildirsin mi, kararsızdı. Sonunda görevinin Seryoja'yı belirli bir saatte kaldırmak olduğu, ortada birisinin, çocuğun annesinin ya da başkasının bulunmasının onu ilgilendirmediği, görevini yapmasının gerektiği sonucuna varıp giyinmiş, gidip kapıyı açmıştı.

Ama ana oğulun sevişip koklaşmaları, seslerindeki mutluluk birbirlerine söyledikleri şeyler kararından caydırmıştı onu. Başını sallamış, göğüs geçirdikten sonra kapamıştı kapıyı. Hafifçe öksürüp gözyaşlarını silmiş, "On dakika daha bekleyeyim," diye geçirmişti içinden.

Bu sırada evin hizmetçileri arasında büyük bir heyecan vardı. Hanımefendinin geldiğini, Kapitoniç'in onu içeri aldığını, onun şimdi çocuk odasında olduğunu öğrenmişlerdi. Öte yandan, beyefendinin her sabah dokuza doğru çocuk odasına uğradığını da biliyorlar, karı kocanın karşılaşmalarının korkunç bir şey olacağını, bu karşılaşmaya engel olmalarının gerektiğini düşünüyorlardı. Aleksey Aleksandroviç'in oda hizmetçisi Korney kapıcı odasına indi, hanımefendiyi kimin içeri aldığını sorup bunu Kapitoniç'in yaptığını öğrenince iyice haşladı ihtiyarı. Ağzını açmıyordu kapıcı. Ama Korney, bu yaptığından ötürü işine son verilmesi gerektiğini söyleyince Kapitoniç üzerine yürüdü, elini kolunu sallayarak:

— Evet, sen olsan almazdın! diye gürledi. On yıl hizmet ettim ona. İyilikten başka bir şey görmedim ondan. Ama sen olsan gider, lütfen dışarı buyrun, derdin. Ne politikacısın sen! Bilirim seni! Kendini düşün sen. Beyefendiden nasıl para sızdırdığını, postundan kıl kopardığını biliyoruz!

Korney küçümser bir tavırla:

— Ne olacak, asker! dedi. (Odaya giren dadıya döndü.) Siz söyleyin Mariya Yafimovna; içeri almış onu, hiç kimseye de haber vermemiş. (Kapitoniç'e döndü gene.) Şimdi çıkacak Aleksey Aleksandroviç, doğru çocuk odasına gidecek...

— Çok kötü, çok kötü! dedi dadı. Korney Vasilyeviç siz bir şeyler yapıp oyalasanız onu. Beyefendiyi yani. Ben de koşup uzaklaştırsam hanımefendiyi. Şu işe bakın!

Dadı odaya girdiğinde Seryoja annesine, Nadenka ile tepeden kayarlarken nasıl yuvarlanıp üç takla attıklarını anlatıyordu. Anna onun sesinin tatlı ezgisini dinliyor, yüzünü, yüzündeki anlatım değişikliklerini izliyor, elini okşuyor; ama onun ne dediğini anlamıyordu. Düşündüğü, hissettiği tek şey vardı: Gitmesinin, ondan ayrılmasının gerektiği. Kapıya yaklaşan Vasiliy Lukiç'in ayak sesini, öksürdüğünü de, odaya giren dadının ayak sesini de duymuştu. Ama donup kalmış gibi, konuşacak, kalkacak gücü kendinde bulamadan oturuyordu öyle.

Dadı, Anna'nın yanına sokulup ellerini, omzunu öptü.

— Hanımım, canım! diye başladı. Doğum gününde Tanrı ne büyük bir sevinç bağışladı küçüğümüze. Hiç değişmemişsiniz.

Anna bir an kendine geldi.

— Ah, dadı, sevgili dadı, dedi. Sizin burada olduğunuzu bilmiyordum.

— Burada değilim. Kızımın yanında kalıyorum. Seryoja'nın doğum gününü kutlamaya geldim. Anna Arkadyevna, canım benim!

Dadı birden ağlamaya, gene Anna'nın elini öpmeye başladı.

Seryoja, gözlerinin içi pırıl pırıl, yüzü sevinç dolu bir gülümsemeyle aydınlanmış, bir eliyle annesinin, ötekiyle dadısının elini tutmuş, tombul, çıplak, küçücük ayaklarıyla zıp zıp zıplıyordu halının üzerinde. Sevgili dadısının annesine gösterdiği bu yakınlık coşturmuştu onu.

— Anneciğim! Sık sık geliyor bana dadım, her gelişinde de... diye başlamıştı.

Ama dadının, annesinin kulağına bir şeyler fısıldadığını, bunun üzerine annesinin yüzünün ona hiç yakışmayan bir korkuyla utanmaya benzeyen bir şeyle kaplandığını görünce sustu.

Annesi yanına geldi.

— Yavrucuğum! dedi.

Hoşçakal diyemedi Anna. Ama onun yüzündeki anlatım söyledi bunu. Seryoja da anladı.

— Sevgili, sevgili Kutik! (Anna, bebekliğinde Seryoja'yı severken kullandığı adı kullanmıştı.) Beni unutmayacaksın, değil mi? Sen...

Sözünün sonunu getiremedi Anna. Daha sonra, o anda oğluna söyleyebileceği ne çok şey geldi aklına. Ama o anda hiçbir şey söyleyememişti. Oysa onun söylemek istediklerinin hepsini anlamıştı Seryoja. Annesinin mutsuz olduğunu, onu sevdiğini anlamıştı. Dadısının annesinin kulağına ne fısıldadığını bile anlamıştı. "Her sabah dokuza doğru," dediğini duymuş, babasından söz ettiklerini, annesiyle babasının karşılaşmamaları gerektiğini anlamıştı. Bunları anlamıştı da, bir şeyi anlayamamıştı: Annesinin yüzünü niçin korku ile utanma anlatımı kaplamıştı? Suçlu değildi annesi. Ama bir şeyden korkuyor, utanıyordu. Kafasının içindeki bu kuşkuyu dağıtmak, aydınlatmak için bir soru sormak istiyor; ama cesaret edemiyordu. Annesinin acı çektiğini görüyor, ona acıyordu. Bir şey söylemeden sarıldı annesine.

— Kal biraz daha, diye fısıldadı. Daha var gelmesine.

Anna, Seryoja'nın ne söylediğinin farkında olup olmadığını anlamak için biraz uzaklaştırdı onu kendinden. Yüzündeki korkudan oğlunun, babasından söz etmekten başka, babası için ne düşünmesi gerektiğini de ona sorduğunu anladı.

— Seryoja, yavrum dedi. Sev onu, benden daha iyi, daha temiz yüreklidir. Ona karşı suçluyum. Büyüyünce anlayacaksın her şeyi.

Seryoja, annesinin omuzlarına yapışıp titreyen kollarıyla olanca gücüyle bastırdı onu göğsüne.

— Senden iyisi yoktur!, dedi.

Anna:

— Yavrucuğum, canım! diye mırıldandı.

O da Seryoja gibi hüngür hüngür ağlamaya başlamıştı.

Tam o anda kapı açıldı. Vasiliy Lukiç girdi. Öteki kapının dışında ayak sesleri duyulmuştu. Dadı korku dolu bir sesle, "Geliyor," dedi. Şapkasını verdi Anna'ya.

Seryoja karyolasına çöktü. Elleriyle yüzünü kapadı. Hüngür hüngür ağlamaya başladı. Anna çekti Seryoja'nın yüzünden ellerini. Onun ıslak yüzünü bir kez daha öptü. Çabuk adımlarla kapıya yürüdü. Aleksey

Aleksandroviç karşıdan geliyordu. Anna'yı görünce durdu, başını önüne eğdi.

Az önce Aleksey Aleksandroviç'in ondan iyi, temiz yürekli olduğunu söyleyen Anna, şimdi bir anlık bakışıyla onun bedeninin bütün ayrıntılarını görünce ona karşı bir tiksinti, nefret, oğlu yüzünden kıskançlık duymuştu. Çabuk bir hareketle indirdi peçesini, adımlarını sıklaştırıp koşarcasına çıktı odadan.

Bir gün önce mağazada öylesine sevinçle, öylesine üzgün seçtiği oyuncakları bile çıkaramamış, hepsini öylece geri götürmüştü.

XXXI

Anna oğluyla görüşmeyi çok istemiş, çoktandır hep bu görüşmeyi düşünmüş, kendini bu görüşmeye hazırlamıştı; ama bu görüşmenin onun üzerinde böylesine güçlü bir etkisinin olacağını düşünememişti. Oteldeki ayrı dairesine döndükten sonra, niçin burada olduğunu uzun süre anlayamadı. "Evet, her şey bitti, gene yalnızım işte." diye geçirdi içinden. Şapkasını çıkarmadan, şöminenin önündeki koltuğa bıraktı kendini. Pencerelerin arasındaki masada duran tunç saate gözlerini dikmiş, düşünüyordu.

Avrupa'dan getirdikleri Fransız hizmetçi kız geldi. Üstünü değişip değişmeyeceğini sordu Anna'ya. Anna şaşkın şaşkın baktı kızın yüzüne.

— Sonra, dedi.

Uşak kahve içip içmeyeceğini sordu.

— Sonra, dedi.

İtalyan sütanne kızı giydirip getirdi. Anna'ya uzattı onu. Tombul, iyi beslenmiş çocuk, annesini gördüğünde her zaman yaptığı gibi, kat kat, çıplak kollarını avuç içleri aşağı gelecek biçimde uzattı, dişsiz küçücük ağzıyla gülümseyerek balık gibi çırpınmaya, kolalı, işlemeli önlüğünü hışırdatarak elini kolunu sallamaya başladı. Onun bu haline gülümsememek, onu öpmemek olanaksızdı. Hop hop hoplayarak, çığlıklar atarak yakalamaya çalıştığı parmağını ona uzatmamak, öpmek isterken küçücük ağzına aldığı dudağını ona vermemek elde değildi. Anna da yaptı bütün bunları: Kucağına alıp hoplattı onu, taptaze yanaklarından da, çıplak dirseklerinden de öptü. Ama bu çocuğu görünce Anna, Seryoja'ya beslediği duygunun yanında ona beslediği duygunun sevgiden bile sayılamayacağını daha kesin anlamıştı. Her şeyi sevimli, tatlıydı bu çocuğun. Ama nedense yüreğine işlemiyordu bunlar. Sevmediği bir insandan olsa bile, ilk çocuğuna vermişti sevgisinin doymak bilmeyen gücünü. Bu kız en zor koşullar altında gelmişti dünyaya, ilk çocuğun gördüğü ilginin yüzde birini de görmemişti. Ayrıca, kızda her şey umuttu henüz; ama Seryoja kocaman adam, hem de sevilen bir adam olmuştu. Anna Seryoja'nın sözlerini, bakışlarını anımsıyor, "Kafasının içinde düşünceler, duygular çatışmaya başladı bile. Anlıyor,

seviyor, yargılıyor," diye düşünüyordu. Oysa yalnızca bedenen değil, ruhsal olarak da ayrılmıştı oğlundan. Geri dönüş de olanaksızdı.

Kızı sütannesine verdi, yolladı. İçinde Seryoja'nın, kızının yaşlarındayken çekilmiş fotoğrafı olan madalyonunu açtı. Kalktı. Şapkasını çıkardı. Küçük masanın üzerindeki, Seryoja'nın başka başka yaşlarda çekilmiş fotoğrafları bulunan albümü aldı. Resimleri karşılaştırmak istiyordu. Çıkarmaya başladı onları. Hepsini çıkardı. Seryoja'nın en güzel resmi kalmıştı. Bu resimde Seryoja bir sandalyeye ata biner gibi binmiş, kaşlarını çatmış, hem gözleriyle, hem ağzıyla gülümsüyordu. Bu onun en tipik, en güzel yüz anlatımıydı. Beyaz bir gömlek vardı üzerinde. Anna zarif, beyaz parmaklarıyla pek sinirli hareket eden becerikli elleriyle birkaç kez tutmak istemişti resmin kenarından. Ama yırtılacaktı resim. Çıkaramadı onu. Masanın üzerinde kitap açacağı yoktu. Yandaki resmi çıkardı. (Vronski'nin Roma'da silindir şapkayla uzun saçlarıyla çektirdiği resmiydi bu.) Oğlunun resmini onu kullanarak çıkardı. Vronski'nin resmine bakıp "Evet, işte o!" diye geçirdi içinden. Üzüntüsünün nedenini anımsamıştı bir anda. Bu sabah ilk kez anımsıyordu Vronski'yi. Ama şimdi, onun erkeklik okunan soylu, öylesine tanıdık, sevimli yüzünü görünce, ona karşı beklenmedik bir sevgi doldurmuştu içini ansızın.

Anna, oğluyla ilgili her şeyi Vronski'den kendinin gizlediğini unutarak, sitemli, "Peki, ama nerede o?" diye geçirdi içinden. "Acılarımla baş başa nasıl bırakabiliyor beni?" Hemen gelmesi için adam yolladı Vronski'ye. Ona her şeyi anlatacağı sözcükleri, Vronski'nin onu avutmaya çalışırken göstereceği sevgiyi yüreği heyecandan duracakmış gibi çarparak düşünüyordu. Bekliyordu onu. Uşak, Vronski'nin konuğunun olduğu; ama hemen geleceği haberiyle döndü. Vronski uşağa ayrıca, Anna'nın onu Petersburg'a gelmiş Prens Yaşvin ile kabul edip edemeyeceğini sormasını emretmişti. Anna, "Yalnız gelmeyecek, oysa dün akşam yemeğinden beri görmedi beni," diye geçirdi içinden. "Yaşvin ile gelecek, ben de anlatamayacağım ona her şeyi." Ansızın tuhaf bir düşünce geldi aklına: Ya soğuduysa ondan Vronski?

Son günlerin olaylarını aklından geçirince bu korkunç düşüncesinin doğruluğundan kuşkusu kalmadı. Dün akşam yemeğini otelde yememesi de, Petersburg'da ayrı kalmaları için ısrar etmesi de, hatta şimdi onun yanına, baş başa kalmaktan kaçıyormuş gibi, bir yabancıyla gelmesi de...

"Ama açıklamak zorundadır bunu bana. Bilmeliyim ne olduğunu. Bunun gerçek olduğunu anlarsam ne yapacağımı biliyorum." Kendi kendine böyle söylüyordu. Ama, Vronski'nin soğukluğundan kuşkusu kalmazsa ortaya çıkacak durumu düşünebilecek gücü bulamıyordu kendinde. Vronski'nin onu artık sevmediğini düşünüyor, umutsuzluğa yakın hissediyordu kendini. Heyecanlıydı. Zili çalıp hizmetçi kızı çağırdı. Tuvalet odasına geçti. Artık ondan soğumuş Vronski, ona en yakışan giysiyi giydi, saç tuvaletini yaptı diye onu yeniden sevebilirmiş gibi, tuvaletine son günlerindekinden daha bir özen gösteriyordu şimdi.

Daha hazırlanmadan zilin sesini duydu.

Salona geçtiğinde Vronski'nin değil, Yaşvin'in bakışı karşıladı onu. Vronski, Anna'nın masada unuttuğu oğlunun resimlerine bakıyordu. Anna'ya bakmak için acele etmedi.

Anna küçük elini birden heyecanlanan Yaşvin'in (kocaman bedeniyle kaba saba yüzü yanında bu heyecanı pek tuhaf kaçıyordu) iri elinin içine bıraktı.

— Tanışıyoruz, dedi. Geçen yıl yarışlarda tanışmıştık.

Anna, Vronski'nin elinden oğlunun resimlerini çabuk bir hareketle çekip alırken:

— Verin onları... dedi.

Işıldayan gözleriyle anlamlı anlamlı baktı Vronski'nin yüzüne. Sonra Yaşvin'e döndü, içtenlikle gülümseyerek ekledi:

— Yarışlar bu yıl iyi oldu mu? Ben de bu yıl Roma'da Korso yarışlarını seyrettim. Ama Avrupa'yı sevmezsiniz siz. Gerçi pek az karşılaştık; ama zevklerinizi bilirim.

Yaşvin bıyığının sol yanını dişlerinin arasına alıp:

— Buna çok üzüldüm, dedi. Zevklerim çoğunlukla kötüdür çünkü.

Yaşvin bir süre konuştuktan sonra, Vronski'nin saate göz attığını fark edince, Anna'ya Petersburg'da daha çok mu kalacağını sorduktan sonra kocaman bedenini doğrultup kasketini aldı.

Anna, Vronski'ye şaşkın şaşkın baktı.

— Sanırım çok kalmayacağım, dedi.

Yaşvin ayağa kalkarken:

— Demek bir daha görüşemeyeceğim, dedi. (Vronski'ye döndü.) Yemeği nerede yiyorsun?

Anna, şaşırdığı için kendi kendine kızmış gibi kararlı; ama yeni tanıştığı birinin karşısında durumunu aydınlatmak zorunda kaldığında her zaman olduğu gibi kızararak:

— Yemeğe bana gelin! dedi. Buranın yemekleri iyi değil. Hem hiç olmazsa birbirinizi görmüş olursunuz. Aleksey'in alay arkadaşları içinde en çok sevdiği sizsiniz.

Yaşvin gülümseyerek –bu gülümsemesinden Vronski onun Anna'dan hoşlandığını anlamıştı– karşılık verdi:

— Sevinirim.

Vedalaşıp çıktı. Vronski arkada kaldı. Anna:

— Sen de gidiyor musun? dedi.

Vronski:

— Geç bile kaldım, diye karşılık verdi.

Yaşvin'e seslendi:

— Sen yürü! Arkandan yetişirim.

Vronski'nin elini tuttu Anna. Gözlerini yüzünden indirmeden ona bakıyor, onun gitmesine engel olmak için söylemesi gereken şeyleri bulmaya çalışıyordu.

— Bir dakika dur, dedi. Bir şey söyleyeceğim sana. (Vronski'nin küt parmaklı elini alıp kendi boynuna bastırdı.) Onu yemeğe çağırdığım için kızmadın ya?

Vronski, sağlıklı dişlerini göstererek sakin sakin gülümsedi. Anna'nın elini öptü.

— Çok iyi ettin! dedi.

Anna, Vronski'nin elini iki eliyle sıkarak:

— Aleksey, bana karşı değişmedin ya? dedi. Çok sıkıldım burada Aleksey. Ne zaman gideceğiz?

— Yakında, yakında: Burasının benim için de ne çekilmez olduğunu bilemezsin.

Elini çekti. Anna gücenmiş:

— Hadi git, git! dedi.

Hemen ayrıldı Vronski'nin yanından.

XXXII

Vronski otele döndüğünde Anna gelmemişti henüz. Öğrendiğine göre, o gittikten hemen sonra bir bayan gelmiş, o, bayanla birlikte gitmişti. Anna'nın nereye gittiğini söylemeden gitmesi, bu saate kadar dönmemiş olması, sabah da ona haber vermeden bir yere gitmiş olması... bütün bunlar Anna'nın sabahki tuhaf heyecanına, Yaşvin'in yanında oğlunun resimlerini Vronski'nin elinden hışımla çekip alışının anısına eklenince, düşünmeye zorluyordu Vronski'yi. Anna ile konuşmaya, ondan bu durumu açıklığa kavuşturmasını istemeye karar vermişti. Anna'nın salonunda oturmuş bekliyordu. Ama yalnız dönmedi Anna. Yanında, yaşlı bir kız olan halası Prenses Oblonskaya vardı. Sabah gelen bayandı bu. Birlikte alışverişe çıkmışlardı. Anna Vronski'nin yüzündeki telaşı, soru dolu anlatımı görmezlikten gelip bu sabah neler aldığını ona neşeli neşeli anlatıyordu. Anna'da bir değişikliğin olduğunun farkındaydı Vronski. Kaçamak olarak onun üzerinde kısa bir an durdurduğu gözlerinde aşırı bir dikkat sezinlemişti. Konuşmasında da, hareketlerinde de –yakınlaşmalarının ilk döneminde Vronski'yi öylesine çeken; ama şimdi onu endişeye düşüren, korkutan– o sinirli çabukluk, o incelik, o zarafet vardı.

Sofra dört kişilik hazırlanmıştı. Hep birlikte küçük yemek odasına geçmeye hazırlanıyorlardı ki, Tuşkeviç, Prenses Betsi'den Anna'ya bir haberle geldi. Prenses hastalığı nedeniyle vedalaşmaya gelemediği için Anna'dan özür diliyor. Anna'nın altı buçukla dokuz arasında ona uğramasını rica ediyordu. Vronski, Anna'nın orada hiç kimseyle karşılaşmaması için gerekli önlemlerin alınmış olduğunu gösteren bu saat belirtilmesi karşısında yan gözle Anna'ya baktı. Ama Anna hiçbir şeyin farkında değilmiş gibi, belli belirsiz gülümseyerek:

— Özellikle altı buçukla dokuz arasında gelemeyeceğim için çok üzgünüm, dedi.

— Prenses çok üzülecek buna.

— Ben de üzüldüm.

Tuşkeviç:

— Patti'yi dinlemeye gidiyorsunuz kuşkusuz? diye sordu.

— Patti'yi mi? İyi anımsattınız. Bir loca bulabilecek olsam giderdim.

Tuşkeviç:

— Ben bulabilirim size! dedi.

— Çok minnettar olurdum, çok. Yemeği bizle yemek ister miydiniz?

Vronski belli belirsiz kaldırdı omuzlarını. Anna'nın ne yapmak niyetinde olduğunu hiç mi hiç anlamıyordu. Şu ihtiyar prensesi ne diye getirmişti buraya, Tuşkeviç'in yemeğe kalmasını niçin istemişti. En tuhafı da, loca bulması için niçin yolluyordu onu? Bütün sosyetenin hazır bulunacağı Patti'nin galasına gitmesi içinde bulunduğu bu durumda düşünülebilecek bir şey miydi? Vronski ciddi, dikkatle baktı Anna'nın yüzüne. Anna, Vronski'nin bir anlam veremediği –ne neşeli ne de umutsuz– aynı meydan okuyan bakışıyla karşılık verdi ona. Yemekte aşırı neşeliydi Anna. Hem Tuşkeviç'e hem Yaşvin'e cilve yapıyordu sanki. Yemekten kalkıldıktan sonra Tuşkeviç loca bulmaya gitti. Vronski de sigara içmek için dışarı çıkan Yaşvin ile kendi dairesine indi. Yaşvin ile bir süre oturduktan sonra koşarak üst kata çıktı. Anna, Paris'te diktirdiği, göğsü açık, kadife süslü parlak ipek tuvaletini giymiş, başına yüzünü çevreleyen, parlak güzelliğini iyice ortaya çıkaran zengin, beyaz dantelini koymuştu bile.

Vronski, Anna'ya bakmamaya çalışarak:

— Sahiden gidiyor musunuz tiyatroya? diye sordu.

Anna, Vronski'nin ona bakmamasına gene gücenmiş:

— Niçin korkmuş gibi soruyorsunuz? dedi. Niçin gitmeyecekmişim?

Vronski'nin dediğinin ne anlama gediğini anlamamış gibiydi. Vronski yüzünü buruşturdu.

— Herhangi bir neden yok elbette, dedi.

Anna, Vronski'nin ses tonundaki gizli alayı anlamazlıktan gelip parfümlü uzun eldivenini sakin sakin kıvırırken:

— Ben de aynı şeyi söylüyorum işte, dedi.

Vronski, Anna'yı uyarmaya çalışarak, tıpkı bir zamanlar kocasının ona söylediği gibi:

— Anna, Tanrı aşkına! Neyin var? dedi.

— Neden söz ettiğinizi anlayamıyorum.

— Tiyatroya gitmenizin olanaksız olduğunu biliyorsunuz.

— Sebep? Yalnız gitmiyorum. Prenses Varvara giyinmeye gitti. O da benimle geliyor.

Vronski umutsuzluk, şaşkınlık içinde omuz silkti.

— Ama bilmiyor musunuz... diye başlayacak oldu.

Anna bağırırcasına kesti sözünü:

— Hayır, hiçbir şeyi bilmek istemiyorum! İstemiyorum. Yaptığıma pişman mıyım? Hayır, gene de hayır. Her şeye yeni baştan başlamam gerekse, gene aynısını yapardım. Bizim için benimle sizin için önemli olan tek şey vardır: Birbirimizi sevip sevmediğimiz. Düşünülecek tek şey budur. Neden ayrı yaşıyoruz burada, görüşmüyoruz? Niçin gidemezmişim tiyatroya?

Anna, gözlerinde tuhaf, Vronski'nin anlayamadığı bir parıltıyla baktı yüzüne, Rusça sürdürdü konuşmasını:

— Seni seviyorum. Sen değişmemişsen gerisi vızgelir bana. Niçin bakmıyorsun yüzüme?

Vronski, Anna'nın yüzüne baktı. Onun yüzünün bütün güzelliğini, ona her zaman yakışan süsünü gördü. Ama şimdi Vronski'yi sinirlendiren, onun güzelliğiyle inceliğiydi. Sesinde yumuşak bir yalvarış; ama bakışı soğuk, gene Fransızca:

— Duygum değişmez benim, dedi. Biliyorsunuz bunu. Ama rica ediyorum gitmeyin, yalvarıyorum.

Anna onun ne dediğini duymuyor, yalnız bakışındaki soğukluğu görüyordu. Sinirli bir sesle:

— Ben de niçin gitmemeliyim, onu açıklamanızı rica ediyorum, dedi.

— Çünkü bu sizin...

Ne söyleyeceğini şaşırdı Vronski. Anna:

— Hiçbir şey anlamıyorum, dedi. Yaşvin *n'estpas compromettant.*[92] Prenses Varvara'nın da başkalarından geri kalan yanı yok. Hah işte, kendisi de geldi.

XXXIII

Vronski, Anna'nın kendi durumunu bilerek anlamak istememesi karşısında ona karşı ilk kez bir kırgınlık, sanki öfke duyuyordu. Kırgınlığının nedenini ona anlatamaması da güçlendiriyordu bu duygusunu. İçinden geçenleri Anna'ya açık açık söyleyecek olsaydı, şöyle derdi: "Yanında, herkesin nasıl bir insan olduğunu bildiği prenses, böylesine giyinip kuşanıp tiyatroya gitmek, düşmüş bir kadın olduğunu kabul etmek demek değildir yalnızca, sosyeteye meydan okumak, yani sosyeteyle bağlarını bütünüyle koparmaktır."

Bunu söyleyemezdi Anna'ya. "Ama nasıl anlayamıyor bunu?" diye geçiriyordu içinden. "Neler düşünüyor?" Anna'ya karşı saygısının azaldığını, aynı zamanda onu daha güzel bulduğunu hissediyordu.

Kaşları çatık, kendi dairesine indi. Uzun bacaklarını sandalyenin üzerine uzatmış, madensuyuyla konyak içen Yaşvin'in yanına oturdu. Kendine de aynı şeyleri getirmelerini söyledi.

Yaşvin arkadaşının asık yüzüne baktı.

— Lankovski'nin Güçlü'sünü soruyordun, dedi. İyi attır. Onu satın almanı salık veririm. Sağrısı biraz düşük gerçi; ama bacaklarıyla başına diyecek yoktur.

— Sanırım alacağım, dedi Vronski.

Atlar üzerine bu konuşma ilgilendirmişti onu. Ama Anna bir an çıkmıyordu aklından. Elinde olmadan koridordaki ayak seslerine kulak kabartıyor, şöminenin üstündeki saate bakıyordu.

— Anna Arkadyevna, tiyatroya gittiklerini size bildirmemi emrettiler efendim.

Yaşvin, hava kabarcıkları çıkan suya bir kadeh konyak daha koyup içtikten sonra kalktı. Önünü iliklerken bıyıklarının altından gülümseyerek, bu gülümsemesiyle Vronski'nin canının neye sıkıldığını anladığını; ama buna önem vermediğini göstererek:

— Ee, gidelim mi? dedi.

Vronski, canı sıkkın:

— Ben gelmeyeceğim, diye karşılık verdi.

— Ama ben gitmek zorundayım. Söz verdim çünkü. Neyse hoşçakal. (Çıkarken ekledi Yaşvin:) İstersen koltukta otur. Krasinski'nin koltuğunu al!

— Hayır, istemem, işim var.

Yaşvin otelden çıkarken şöyle geçiriyordu içinden: "İnsanın karısı varsa derdi var demektir; ama sahip olduğu kadın karısı değilse derdi daha da büyüktür."

Yalnız kalınca ayağa kalktı Vronski. Odanın içinde dolaşmaya başladı.

"Ne var bu gece? Dördüncü gala... Yegor karısıyla orada. Ağabeyimle annem de yüzde yüz oradadırlar. Bütün Petersburg orada demektir bu. Şimdi tiyatroya girdi Anna, kürkünü çıkardı, ışığa çıktı... Tuşkeviç, Yaşvin, Prenses Varvara... (Hep birlikte gözünün önüne getirdi onları) Bana ne oluyor? Korkuyor muyum, yoksa onu koruma görevini Tuşkeviç'e mi devrettim? Ne yandan bakarsan bak, aptallık benim bu yaptığım, budalalık... (Kolunu salladı) Niçin bu duruma düşmeme göz yumdu Anna?

Kolunu sallayınca madensuyuyla konyak sürahisinin bulunduğu sehpaya çarpmıştı. Devrilecek gibi olan sehpayı tutayım derken devirdi onu, öfkesinden bir tekme attı sehpaya, zili çaldı. Gelen hizmetçisine:

— Benim yanımda çalışmak istiyorsan görevini bil! dedi. Bir daha olmasın böyle şey. Bunları kaldırman gerekirdi.

Oda hizmetçisi, haklı olduğunu bildiği için kendini temize çıkarmak amacıyla bir şeyler söyleyecek oldu; ama efendisinin yüzüne bakınca, yalnızca susmasının gerektiğini anladı. Çabucak eğilip halının üzerine diz çöktü. Kırık ve sağlam kadehleri, şişeleri ayırarak toplamaya koyuldu.

— Senin işin o değil, bir garson yolla o toplasın ortalığı, sen benim frakımı hazırla.

* * *

Vronski sekiz buçukta girdi tiyatroya. Oyun en heyecanlı yerindeydi. Kapıdaki yaşlı görevli Vronski'nin kürkünü çıkardı. Tanıyınca, "Ekselans," dedi ona. Kürkü için numara almasını, onu istediği zaman Fyodor'a seslenmesinin yeteceğini söyledi. Aydınlık koridorda yaşlı görevliden ve elleri kolları kürklerle dolu, kapıyı dinleyen iki uşaktan başka kimsecikler yoktu. Aralık kapıdan, orkestranın dikkatli eşliğinde bir müzik cümlesini

çok net bir biçimde okuyan bir kadın sanatçının sesi duyuluyordu. Kapı açıldı. Bir hademe süzüldü dışarı. Kadın sanatçının okuduğu, bitmek üzere olan müzik cümlesi netliğiyle şaşırttı Vronski'yi. Ama hemen kapandı kapı. Vronski cümlenin sonuyla kadansı duyamadı. Salonda kopan alkıştan kadansın bittiğini anladı. Avizelerle, tunçtan havagazı aplikleriyle pırıl pırıl aydınlatılmış salona girdiğinde gürültü hâlâ dinmemişti. Sahnede kadın sanatçı çıplak omuzlarıyla pırlantalarıyla ışıl ışıl, öne eğilmiş, atılan buketleri elinden tutan tenorun da yardımıyla topluyordu. Gülümsüyordu. Sonra, pomattan pırıl pırıl parlayan saçları ortadan ikiye ayrılmış, uzun kollarını sahne ışıklarının bu yanından uzatarak ona bir şey vermeye çalışan bir baya yaklaştı. Locadaki seyirciler gibi parterdekiler de öne uzanıyor, bağırıp çağırıyor, alkışlıyorlardı. Orkestra şefi kürsüsünden uzanıp adamın uzattığı şeyi aldı, kadın sanatçıya verdi. Papyonunu düzeltti. Vronski parterin orta yerine kadar yürüdü. Durup bakındı. Şimdi bu alışık olduğu bildik havaya, sahneye, bu gürültüye, salonu hınca hınç doldurmuş bu iyi bildiği, hiç de ilginç olmayan karmakarışık seyirci sürüsüne her zamankinden daha ilgisiz bakıyordu.

Localarda –aralarında birtakım subaylarla– hanımefendiler oturuyorlardı gene. Kimin nesi olduklarını Tanrı bilir, rengârenk tuvaletler giymiş kadınlar, üniformalar, fraklar gene... galeride gene aynı pis kalabalık. Bütün bu kalabalıkta da, localarda da, ön sıralarda gerçek insan en çok kırk kişiydi gene... Vronski bu vahalara dikkatini topladı hemen, onlarla ilişki kurdu.

Salona girdiğinde perde bittiği için ağabeyinin locasına gitmedi. Ön sıraya kadar yürüdü. Serpuhovski'nin yanında durdu. Yüzü salona dönük durmuş, dizini kırıp tabanını orkestranın bölmesine dayamış dikilen Serpuhovski uzaktan görüp gülümseyerek yanına çağırmıştı onu.

Anna'yı görmemişti Vronski. Bilerek o yana bakmıyordu. Ama salondakilerin bakışlarından onun nerede olduğunu biliyordu. Belli etmeden bakıyordu localara. Ama Anna'yı değil, daha kötü bir şeyi, Aleksey Aleksandroviç'i arıyordu bakışlarıyla. Şansına, tiyatroda yoktu Aleksey Aleksandroviç.

Serpuhovski:

— Askerlikten çok az şey kalmış sende! dedi. Diplomat, artist, öyle bir şey olmuşsun.

Vronski saplı dürbününü ağır ağır çıkarırken gülümsedi.

— Evet, dedi. Yurda dönünce giydim frakımı.

— Ne yalan söyleyeyim. Bu bakımdan imreniyorum. Yurtdışından dönüp de şunları takınca (apoletlerine dokundu Serpuhovski) özgürlüğüme acıyorum.

Serpihovski, Vronski'nin devlete hizmet etmesi konusuna çoktan boş vermişti; ama eskisi gibi seviyordu onu hâlâ, şimdi de yakın ilgi gösteriyordu ona.

— Birinci perdeyi kaçırdın...

Vronski bir kulağıyla Serpuhovski'yi dinlerken, dürbününü koltuklardan özel davetliler bölümüne çevirmiş, locaları gözden geçiriyordu. Şapkalı bir bayanla, dürbününün objektifi içine girdiği anda gözlerini sinirli sinirli kırpıştırmakta olan dazlak kafalı bir ihtiyarın yanında birden Anna'nın başını; danteller içinde çarpıcı, güzel, gülümseyen, mağrur yüzünü gördü. Alt kat beşinci locadaydı. Yirmi adım ötede. Ön sırada oturuyor, hafif yana dönmüş, Yaşvin'e bir şeyler söylüyordu. Güzel, geniş omuzları üzerinde başının duruşu, gözleriyle yüzünün tutmaya çalıştığı heyecanlı parıltısı onun Moskova'da balodaki halini anımsatmıştı Vronski'ye. Ama bu güzelliği şimdi çok algılıyordu Vronski. Onun Anna'ya beslediği duyguda esrarlı bir şey yoktu şimdi. Bu yüzden de, –Anna'nın güzelliği onu çekse bile– gururunu incitiyordu. Anna bakmıyordu ondan yana; ama Vronski, Anna'nın onu çoktan gördüğünü anlamıştı.

Vronski dürbününü ikinci kez o yana çevirdiğinde Prenses Varvara, gülmekten yüzü kıpkırmızı olmuş, tuhaf bir biçimde kahkahalar atıyor, ikide bir bitişikteki locaya bakıyordu. Anna ise yelpazesini katlamış, locanın kırmızı kadife kaplı önüne parmaklarıyla hafifçe vurarak bir yerlere bakıyor, bitişik locada olanları görmüyor, besbelli görmek istemiyordu. Yaşvin'in yüzünde, kumarda kaybettiği zamanlardaki anlatım vardı. Kaşlarını çatmış, bıyığının sol yarısını ağzına gittikçe daha çok alarak yan gözle bitişikteki locaya bakıyordu.

Soldaki bu locada Kartasoflar vardı. Vronski tanıyordu onları. Anna'nın da onlarla tanıştığını biliyordu. Sıska, ufak tefek Bayan Kartasova, Anna'ya sırtını dönmüş, locasında ayakta duruyor, kocasının tuttuğu pelerinini giyiyordu. Yüzü bembeyazdı, öfkeyle kaplıydı. Heyecanlı heyecanlı bir şeyler söylüyordu. Dazlak kafalı, şişko Bay Kartasof sık sık dönüp Anna'ya bakarak yatıştırmaya çalışıyordu karısını. Karısı çıktıktan sonra uzun süre

oyalandı locada. Anna'nın bakışını yakalamak, ona selam vermek istediği belliydi. Ama Anna –besbelli bilerek– görmezlikten geliyordu onu. Geri dönmüş, saçları kısa kesik başını uzatıp onu dinleyen Yaşvin'e bir şeyler söylüyordu. Kartasof selam veremeden çıktı sonunda. Loca boş kaldı.

Vronski, Kartasoflarla Anna arasında ne geçtiğini anlayamamıştı. Ama bunun, Anna için küçük düşürücü bir şey olduğunu sezinlemişti. Bunun gördüklerinden, daha çok da, üzerine aldığı rolü sürdürmek için son gücünü kullandığını bildiği Anna'nın yüzünden anlamıştı. Anna sakin görünmeyi tam anlamıyla başarıyordu da. Onu ve çevresini tanımayan, onun danteliyle, olanca güzelliğiyle dikkati böylesine çekecek biçimde sosyetenin içine girmeye cesaret etmesi üzerine kadınların hayretlerini, öfkelerini, acıma duygularını belirtirlerken söylediklerini duymayan bir insan bu kadının sakin duruşunu, güzelliğini zevkle seyreder, onun o anda utanç direğine bağlanmış bir insanın hissettiklerini hissetiğini aklının ucundan geçirmezdi.

Bir şeylerin olduğunu bilen; ama bunun ne olduğunu anlayamamanın verdiği acı dolu endişeyi içinde duyan Vronski bir şeyler öğrenmek umuduyla ağabeyinin locasına yürüdü. Anna'nın bulunduğu locanın tam karşısındaki aradan geçiyordu partere. İki ahbabıyla konuşan eski alay komutanıyla karşılaştı orada. Kareninlerden söz ettiklerini duymuştu Vronski. Alay komutanının, yanındakilere anlamlı bir göz atıp onu yüksek sesle, "Vronski," diye çağırmak için acele ettiği de kaçmamıştı gözünden.

Alay komutanı:

— O, Vronski! dedi. Alaya ne zaman geleceksin? Bir ziyafet çekmeden bırakmayız seni. Demirbaşımızsın sen bizim.

Vronski:

— Ne yazık ki, zamanım yok şimdi, dedi. Başka zaman konuşuruz bunu...

Koşarak çıktı merdivenleri, ağabeyinin locasına gidiyordu.

Annesi, ak saçları bukle bukle kontes de ağabeyinin locasındaydı. Varya ve genç Prenses Sorokina ile koridorda karşılaştı Vronski.

Varya, prensesi kaynanasının yanına götürdükten sonra elini kaynına uzattı. Vronski'yi ilgilendiren şeyden söz etmeye başladı hemen. Varya'yı öyle heyecanlı hiç görmemişti Vronski.

— Bence çirkin, iğrenç bir davranıştı bu. Madame Kartasova'nın hiç hakkı yoktu... dedi. Madame Kartasova...

— Anlatsana ne oldu, bir şeyden haberim yok benim.

— Nasıl? Duymadın mı?

— Görüyorsun işte, duymadım.

— Şu Kartasova kadar kötü ruhlu insan olmaz!

— Ne yaptı? Anlatsana.

— Bana da kocam anlattı... Karenina'ya hakaret etmiş. Kocası, locadan locaya konuşmaya başlamış Karenina ile, o da rezalet çıkarmış. Yüksek sesle küçük düşürücü bir şeyler söylemiş. Sonra da çıkıp gitmiş.

Prenses Sorokina başını locanın kapısından uzatıp seslendi:

— Kont, anneniz sizi çağırıyor.

Annesi alaylı alaylı gülümseyerek:

— Ben de ne zamandır seni bekliyorum, dedi. Kayıplara karıştın.

Vronski, annesinin sevincinden gülümsemesini tutamadığını fark etti. Soğuk karşılık verdi ona:

— Merhaba maman ben de size geliyordum.

Prenses Sorokina biraz uzaklaşınca yaşlı kontes.

— Ne diye gitmiyorsun *faire la cour á madame Karenina?*[93] dedi. *Elle fait sensation. On cublie la Patti pour elle.*[94]

Vronski yüzünü buruşturdu.

— Maman, dedi. Bana bundan söz etmemenizi rica etmiştim sizden.

— Herkesin söylediğini söylüyorum.

Vronski karşılık vermedi. Prenses Sorokina ile bir iki sözcük konuştuktan sonra çıktı. Kapıda ağabeyiyle karşılaştı. Ağabeyi:

— Ah Aleksey! dedi. Ne iğrenç bir şey! Salak karı... başka bir şey değil. Şimdi onun yanına gitmek istiyordum ben de. Hadi birlikte gidelim.

Vronski ağabeyini dinlemiyordu. Koşar adımlarla aşağı indi. Bir şeyler yapması gerektiğini hissediyor. Ama ne yapacağını bilmiyordu. Kendini de onu da böylesine kötü bir duruma soktuğu için Anna'ya duyduğu öfke ile

çektiği acıdan ötürü ona duyduğu acıma duyguları heyecanlandırıyordu Vronski'yi. Partere indi, doğru Anna'nın locasına yürüdü. Orada Stremof vardı. Ayakta duruyor, Anna ile konuşuyordu.

— Doğru dürüst tenor kalmadı artık. *Le moule en est brisé.*[95]

Vronski öne eğilerek selam verdi Anna'ya. Stremof ile de selâmlaştıktan sonra durdu.

— Anna, Vronski'ye kaçamak bir göz attıktan sonra alaylı: (Vronski'ye öyle gelmişti.)

— Geç geldiniz galiba, dedi. En güzel aryayı kaçırdınız.

Vronski, Anna'nın yüzüne sert sert bakarak:

— Pek anlamam zaten müzikten, dedi.

Anna gülümsedi.

— Patti'nin fazla yüksek sesle okuduğunu söyleyen Prens Yaşvin gibi, dedi.

Vronski'nin yerden alıp ona uzattığı programı uzun eldivenli küçücük eline alırken:

— Teşekkür ederim, diye ekledi.

O anda güzel yüzünde kaslar çekilmişti birden. Kalkıp locanın önüne gitti.

Vronski, ikinci perdede Anna'nın locada olmadığını fark edince, aryaları sessiz dinleyen salonda alçak "şşş" sesleri arasında dışarı çıktı, otele gitti.

Anna otele dönmüştü. Vronski onun odasına girdiğinde Anna'nın üzerinde tiyatrodaki tuvaleti vardı. Duvarın dibindeki ilk koltukta oturuyor, önüne bakıyordu. Başını kaldırıp Vronski'ye şöyle bir göz attıktan sonra eski durumunu aldı gene.

— Anna, dedi Vronski.

Anna ayağa fırlayıp öfke ile umutsuzluk dolu ağlamaklı bir sesle:

— Bütün kabahat sende! diye haykırdı.

— Gitmemeni söylemiştim! Yalvarmıştım sana! Sonunun senin için kötü olacağını biliyordum...

— Kötü! diye haykırdı Anna. Korkunç! Ömrümün sonuna dek unutmayacağım bunu. Benimle yan yana oturmanın onun için utanç verici bir şey olduğunu söyledi.

Vronski:

— Aptal bir kadının lafı... dedi. Ama niçin böyle bir tehlikeyi göze aldın? Fırsat verdin ona?

— Senin soğukkanlılığından nefret ediyorum. Beni bu duruma düşmeye zorlamamalıydın. Beni sevseydin...

— Anna! Benim sevgimle ne ilişkisi var bunun?

Anna, gözlerinde bir korku, Vronski'nin yüzüne bakarak:

— Benim seni sevdiğim kadar sevseydin beni! dedi. Benim kadar acı çekseydin...

Vronski acıyordu Anna'ya; ama gene de kızıyordu ona. Aşkına inandırmaya çalışıyordu onu. Anna'yı şimdi yalnız bunun avutabileceğini biliyordu çünkü. Sitem etmiyordu ona; ama içinden.

Vronski'ye öylesine basit gelen (ederken kendi kendinden utandığı) o aşk yeminlerini Anna içine sindire sindire dinledi. Böylece biraz yatıştı. Devrisi gün büsbütün barışmış, köye gitmek üzere yola çıktılar.

Altıncı Bölüm

I

Darya Aleksandrovna yazı çocuklarıyla birlikte Pokrovskoye'de, kız kardeşi Kiti Levina'nın yanında geçiriyordu. Kendi köyündeki ev harap bir durumda olduğu için Levin ile karısı yazı onların yanında geçirmeye razı etmişti onu. Stepan Arkdayeviç'in pek hoşuna gitmişti bu. Yazı ailesinin yanında, köyde geçirmesine görevinin engel olduğuna çok üzüldüğünü söylüyor, Moskova'da kalıyordu. Seyrek geliyordu köye. Bir iki gün kalıp dönüyordu. Çoluk çocuk ve mürebbiyeyle gelen Oblonskilerden başka Prenses Şçerbatskaya da köyde, Levinlerde konuktu bu yaz. Bu durumda olan kızının deneyimsizliği nedeniyle onun yanında bulunmayı bir görev saymıştı kendine. Ayrıca Kiti'nin Avrupa'dan arkadaşı Varenka, Kiti evlenince ona geleceğine verdiği sözü tutmuş, arkadaşının yanında konuk kalıyordu. Bütün bunlar, Levin'in karısının akrabaları, dostlarıydı. Gerçi onların hepsini seviyordu Levin. Ama kendi deyimiyle "Şçerbatski unsurunun" istilasına uğrayan Levin düzenine ve dünyasına acıyordu. O yaz onun akrabalarından yalnızca Sergey İvanoviç gelmişti onlara. O da Levin değil, Koznişef soyadını taşıyordu. Öyle ki, Levin ruhu bütünüyle yok olmuştu.

Çoktandır bomboş olan Levin'in evinde şimdi büyük bir kalabalık vardı. Neredeyse bütün odaları doluydu. Hemen her gün, yemeğe otururlurken yaşlı prensesin herkesi sayması, sayarken on üçüncü sıraya düşen kız ya da erkek torununu ayrı bir masaya oturtması gerekiyordu. Ev işlerini özenle yürüten Kiti konuklarının ve çocukların yazın alabildiğine açılmış iştahları yüzünden çok tüketilen tavuk, hindi, ördek bulmakta az güçlük çekmiyordu.

Bütün aile yemeğe oturmuştu. Doli'nin çocukları mürebbiyeyle, Varenka ile mantar toplamaya nerelere gideceklerinin planlarını yapıyorlardı. Zekâsıyla bilgisiyle konukların büyük saygısını kazanmış Sergey İvanoviç, mantarlarla ilgili konuşmaya katılıp bu konuda da bilgisiyle herkesi şaşırttı. Varenka'ya bakarak:

— Ben de geleyim sizinle, dedi. Mantar toplamayı çok severim. Ayrıca bunu çok iyi bir uğraş da sayarım.

Varenka kızardı.

— Buyrun, dedi. Çok seviniriz.

Kiti ile Doli anlamlı anlamlı bakıştılar. Bilgili, zeki Sergey İvanoviç'in Varenka'ya mantar toplamaya birlikte gitmelerini önermesi son zamanlarda Kiti'nin kafasını hayli kurcalıyor, birtakım sezgilerini doğruluyordu. Bakışı dikkati çekmesin diye annesiyle konuşmaya başladı hemen. Yemekten sonra Sergey İvanoviç, kahve fincanı elinde, konuk salonunda pencerenin önüne oturdu. Bir yandan, kardeşiyle daha önce başladığı konuşmasını sürdürürken, bir yandan da mantar toplamaya gidecek çocukların salona girecekleri kapıyı kolluyordu. Levin, ağabeyinin yanına, pencerenin içine oturmuştu.

Kiti, kocasının yanında ayakta duruyor, besbelli ona bir şeyler söylemek için onu hiç de ilgilendirmeyen konuşmanın sona ermesini bekliyordu.

Sergey İvanoviç, Kiti'ye gülümsedi. Kardeşiyle başladığı konuşmayla pek ilgilenmediği besbelli:

— Evlendiğinden bu yana çok değiştin, dedi. Hem de iyi yönde bir değişme bu. Ama en olmayacak düşünceleri savunmak huyundan vazgeçmemişsin.

Levin, karısına bir sandalye sürüp yüzüne sevgiyle baktı.

— Ayakta durmak iyi gelmez sana Katya! dedi.

Koşarak salona giren çocukları gören Sergey İvanoviç:

— Neyse, dedi. Zaman yok.

En önde, çorapları iyice yukarı çekilmiş Tanya, elinde sepetiyle Sergey İvanoviç'in şapkasını sallayarak yan yan, dörtnala Sergey İvanoviç'e doğru koşuyordu.

Hiç çekinmeden, cesaretle yaklaştı ona. Babasının gözlerine pek benzeyen ışıl ışıl gözleriyle şapkasını uzattı Sergey İvanoviç'e. Şapkasını onun başına kendi giydirmek istiyormuş gibi uzandı. Bu senli benli davranışının bıraktığı etkiyi ürkek, tatlı gülümseyişiyle hafifletti.

Sergey İvanoviç'in gülümsemesinden, şapkayı giydirebileceğini anlayınca, usulca giydirdi ona şapkasını.

— Varenka bekliyor, dedi.

Varenka kapıda dikiliyordu. Üstünü değişmiş, sarı basma bir entari giymiş, başına beyaz bir eşarp bağlamıştı.

Sergey İvanoviç kahvesinin sonunu içerken, bir yandan da mendiliyle puro kutusunu ceplerine yerleştirirken:

— Geliyorum Varvara Andreyevna, geliyorum, dedi.

Sergey İvanoviç yanlarından kalkar kalkmaz Kiti kocasına:

— Benim Varenka'nın ne hoş bir kız, değil mi? dedi. Ne dersin?

Kiti bunu bilerek, Sergey İvanoviç'in duyabileceği kadar yüksek sesle söylemişti.

— Hem çok güzel! diye ekledi. Soylu bir güzelliği var.

Sonra seslendi:

— Varenka! Değirmen korusuna mı gidiyorsunuz? Biz de geleceğiz oraya.

Yaşlı prenses telaşla daldı içeri.

— Kiti, dedi. Durumunun farkında değilsin galiba! Böyle bağırmamalısın.

Kiti'nin sesini, annesinin ona sitemini duyan Varenka çabuk, yumuşak adımlarla geldi Kiti'nin yanına. Hareketlerindeki çabukluk, heyecan okunan yüzünü kaplamış kırmızılık, her şey... ruhunda olağanüstü bir değişikliğin gerçekleşmekte olduğunu gösteriyordu. Kiti bu olağanüstü değişikliğin anlamını biliyor, dikkatle izliyordu onu. Şimdi Varenka'yı yanına çağırmasının tek nedeni vardı: Bugün yemekten sonra koruda olacağına inandığı önemli olaya onu yürekten uğurlamak istemişti.

Varenka'yı öperken:

— Varenka, diye fısıldadı. Tahmin ettiğim şey gerçekleşirse çok mutlu olacağım.

Varenka kızarıp bozardı. Kiti'nin söylediğini duymazlıktan gelip Levin'e:

— Siz de bizimle mi geliyorsunuz? diye sordu.

— Geleceğim; ama harman yerine kadar, orada kalacağım ben.

Kiti:

— Ne yapacaksın orada? dedi.

— Yeni yük arabalarına bakmam, ne durumda olduklarını görmem gerek. Ya sen nerede olacaksın?

— Taraçada.

II

Evin kadınları taraçada toplanmışlardı. Yemekten sonra orada oturmayı seviyorlardı. Ama bugün bir işleri de vardı orada. Son zamanlarda onları oyalayan zıbın dikimi, kundak örtüsü işlerinden başka, bugün burada Agafya Mihaylovna için yeni bir usulle, su katmadan reçel yapıyorlardı. Baba evinden bildiği bu metodu buraya Kiti getirmişti. Daha önce bu işleri yürüten Agafya Mihaylovna Levinlerin evinde yapılan bir şeyin kötü olamayacağı düşüncesiyle bunun başka türlü yapılamayacağını söyleyip yabani çilekle bahçe çileğine su katmıştı gene. Bu yaptığı öğrenildiği için de Agafya Mihaylovna'yı reçelin su katmadan da iyi olacağına inandırmak amacıyla ahududu reçelini herkesin gözü önünde kaynatıyorlardı şimdi.

Agafya Mihaylovna saçı başı karmakarışık, kıpkırmızı olmuş yüzünü bir keder kaplamış, dirseklerine kadar sıvadığı sıska kolları çıplak, reçeli karıştırıyor, ahududuna soğuk soğuk bakıyor, reçelin kesilmesini yürekten istiyordu. Prenses, ahududu reçelinin böyle yapılmasının baş akıl hocası kendi olduğundan, Agafya Mihaylovna'nın öfkesinin ona yönelmesinin gerektiğini sezinlediği için başka şeylerle meşgulmüş, reçelle ilgilenmiyormuş gibi davranıyor, başka şeylerden söz ediyor; ama arada bir yan gözle mangala bakıyordu.

Başladığı konuşmayı sürdürüyordu:

— Hizmetçi kızlara ucuz kumaşları kendim alırım her zaman.

Agafya Mihaylovna'ya dönüp:

— Köpüğünü almak zamanı gelmedi mi dersin canım? diye ekledi.

Kiti'yi durdurdu.

— Senin yapacağın iş değil bu. Hem çok sıcak orası.

Doli:

— Ben yaparım, dedi.

Kalktı, kaşığı köpüklenen reçelin üzerinde dikkatle dolaştırmaya başladı. Kaşığa yapışan köpükleri temizlemek için daha şimdiden sarımtrak pembe köpükle, kan kırmızısı şurupla kaplı bir tabağın içine vuruyordu kaşığı arada. Çocukluğunda kendisinin de, büyüklerin de reçelin en iyi yerini,

köpüğünü yememelerine nasıl şaştığını anımsamış, çocuklarını düşünüyordu. "Çayla nasıl da yalana yalana yiyeceklerdir bunu."

Doli bir yandan da hizmetçilere nasıl armağanlar almanın daha uygun olacağı üzerine sürüp giden, ilgi duyduğu konuşmaya katılmaktan geri kalmıyordu.

— Stiva en iyisinin para vermek olduğunu söylüyor.

Prenses ile Kiti bir ağızdan:

— Para vermek olmaz! dediler. Armağanın değeri vardır onlar için.

Prenses:

— Söz gelimi, dedi. Geçen yıl ben bizim Matryona Semyonovna'ya poplin değil de, onun gibi bir şey almıştım.

— Anımsıyorum, yaş gününüzde onu giyiyordu.

— Çok güzel bir deseni vardı. Çok sade ve zarifti. Ona almamış olsaydım, aynı kumaştan kendime bir giysi diktirecektim. Varenka'nın giysisinin kumaşını andırıyordu.

Doli kaşığı temizlerken:

— Tamam, galiba, dedi.

— Reçeli kaşığa alıp yavaş yavaş döktüğünde kıvrıla kıvrıla akıyorsa tamamdır. Biraz daha kaynatın Agafya Mihaylovna.

Agayfa Mihaylovna sinirli:

— Bıktım şu sineklerden! dedi.

Bir an sustuktan sonra ekledi:

— Kaynatmak bir şeyi değiştirmeyecek.

Parmaklığa konmuş bir ahududunun sapını çevirerek gagalayan serçeyi görünce Kiti birden:

— Ah, ne tatlı bir şey, korkutmayın onu! dedi.

Annesi:

— Evet, ama mangaldan uzak dur sen, dedi.

Kiti, neden söz ettiklerini Agafya Mihaylovna'nın anlamasını istemedikleri zaman yaptıkları gibi Fransızca:

— *A propos de Varenka,*[96] dedi. Biliyorsunuz maman, bugün bir şeylerin olmasını bekliyorum nedense. Bunun ne olduğunu anlarsınız. Ne hoş olurdu!

Doli:

— Şu çöpçatana bakın hele, dedi. Ne büyük bir ustalıkla, titizlikle yaklaştırıyor onları birbirlerine...

— Hayır, söyler misiniz maman, siz ne düşünüyorsunuz bu konuda?

— Ne düşünebilirim? O (Sergey İvanoviç'ten söz ediyordu) isteseydi Rusya'nın bir numaralı kızıyla evlenebilirdi zamanında. Pek genç sayılmaz artık kuşkusuz... ama bence her kız seve seve varır ona gene de... Varenka çok temiz yürekli bir kız; ama Sergey İvanoviç istese...

— Hayır anneciğim, ikisi için de bundan daha iyisinin olamayacağını anlamaya çalışın. Bir kere, kız olağanüstü bir insan!

Kiti bir parmağını bükerek söylemişti bunu. Doli doğruladı kız kardeşinin söylediğini:

— Sergey İvanoviç çok hoşlanıyor ondan. Gerçek bu.

— Sonra, Sergey İvanoviç'in toplum içinde öyle bir yeri var ki, karısının parasına da, soylu olmasına da gereksinimi yok. Yalnızca bir şeye gereksinimi var onun: Cici, sevimli, sakin yaradılışlı bir karıya.

Doli doğruladı:

— Evet, onunla sakin bir yaşamı olabilir insanın.

— Ayrıca, Varenka'nın onu sevmesi gerekiyor. Seviyor da... Sözün kısası, çok hoş bir şey olurdu bu! Korudan şimdi dönecekler. Her şey olup bitecek sanıyorum, bekliyorum bunu. Gözlerinden hemen anlarım her şeyi. Öyle sevinirdim ki böyle bir şey olsa! Sen ne dersin Doli?

Annesi:

— Sakin ol hadi, heyecanlanma, dedi. Hiç iyi değil heyecanlanman.

— Heyecanlanmıyorum anne. Sergey İvanoviç, Varenka'ya bugün evlenme önerecek gibi geliyor bana.

Doli, Stepan Arkadyeviç ile geçmişini anımsadı. Dalgın gülümsedi:

— Ah, dedi. Erkeklerin ne zaman, nasıl evlenme önerecekleri bilinmez... Bir engel vardır, birden yıkılır bu engel...

Kiti birden:

— Anneciğim, babam size evlenme önerisini nasıl yaptı? diye sordu.

Prenses:

— Olağanüstü bir şey olmadı, çok basit, çok sadeydi, dedi.

Ama kocasının ona evlenme önerisinde bulunuşunu anımsayınca yüzü aydınlanıvermişti.

— Hayır, nasıl olduğunu anlatın. Konuşmanıza izin verilmeden önce de seviyordunuz onu, değil mi?

Kiti, kadın yaşamının bu en önemli olayından şimdi annesiyle iki arkadaş gibi söz edebilmenin hazzını içine sindire sindire konuşuyordu. Prenses:

— Elbette seviyordum, dedi. Köye bize gelirdi.

— Peki her şey nasıl olup bitti anne?

— Sizin kuşağın bunun yeni bir yolunu bulduğunu sanıyorsun galiba. Hep aynı şeyler: Bakışlarla, gülümsemelerle...

Doli doğruladı:

— Ne güzel söylediniz anneciğim! Evet, bakışlarla, gülümsemelerle...

— Peki ne söyledi babam?

— Kostya sana ne söyledi?

— Bir şey söylemedi. Tebeşirle yazdı. Ne hoştu o an... Aradan çok uzun bir zaman geçti gibi geliyor bana şimdi.

Üç kadın düşünceye daldılar. Aynı şeyi düşünüyorlardı. Sessizliği ilk bozan Kiti oldu. Evlenmeden önceki kışı ve Vronski'ye kapılışını anımsamıştı. Düşüncelerinin doğal çağrısıyla:

— Yalnız bir şey var... dedi. Varenka'nın o eski aşk öyküsü! Bir yolunu bulup bunu Sergey İvanoviç'e anlatmayı, onu buna hazırlamayı istiyorum. Erkekler bizim geçmişimiz konusunda çok hassas, kıskanç oluyorlar.

Doli:

— Hepsi değil, dedi. Kendi kocanı düşünerek bu kanıya varmışsın. Vronski'nin anısı hâlâ acı veriyor ona. Öyle değil mi?

Kiti yalnızca gözleriyle dalgın dalgın gülümseyerek:

— Öyle, diye karşılık verdi.

Prenses, annelik duygusuyla kızından yana çıktı hemen:

— Hangi geçmişinin onu rahatsız ettiğini anlayamıyorum, dedi. Vronski'nin sana kur yapması mı? Her kıza kur yapan çıkar.

Kiti kızardı.

— Neyse, kapatalım bu konuyu, dedi.

Annesi sürdürdü konuşmasını:

— Hayır, bir dakika... Vronski ile konuşmamı sen istemiştin. Anımsıyor musun?

Kiti üzgün:

— Ah anneciğim! dedi.

— Siz zamane kızlarına söz dinletmenin olanağı yok... Vronski ile senin arandaki ilişki belli bir sınırı aşmazdı. Ben istedim bunu. Neyse yavrum, heyecanlanmak iyi değil senin için. Lütfen hiç aklından çıkarma bunu ve sakin olmaya çalış.

— Sakinim maman.

Doli:

— O zaman Anna'nın Moskova'ya gelmesi Kiti için ne iyi oldu! dedi.

Bu düşüncesi birden şaşırtmıştı Doli'yi.

— Anna için ise çok kötü oldu, diye ekledi. O zamanlar Anna çok mutluydu. Kiti de mutsuz hissediyordu kendini. Şimdi tam tersi oldu! Sık sık düşünürüm Anna'yı.

Kiti'nin Vronski ile değil de Levin ile evlendiğini unutamayan prenses:

— Düşünecek başka birini bulamadın mı? dedi. Kalpsiz, iğrenç, aşağılık bir kadın!

Kiti canı sıkkın:

— Ne diye söz edersiniz bunlardan, dedi. Düşünmüyorum böyle şeyleri. Düşünmek de istemiyorum...

Taraçanın merdivenlerinden gelen kocasının tanıdık ayak sesine kulak kabartarak yineledi:

— Düşünmek de istemiyorum.

Levin taraçaya çıkarken:

— Neyi düşünmek de istemiyorsun? diye sordu.

Ama kimse yanıt vermedi ona. O da yinelemedi sorusunu.

Levin, kadınların hepsinin yüzüne keyifsiz keyifsiz bakıp ona açamayacakları bir şeyden söz ettiklerini anlayınca:

— Kadınlar saltanatınızı bozduğum için üzgünüm, dedi.

Agayfa Mihaylovna'nın reçelin susuz kaynatılmasından, genel olarak da yabancı Şçerbatski etkisinden duyduğu üzüntüyü paylaşır gibi oldu bir an. Ama gülümsedi hemen. Kiti'nin yanına gitti. Son zamanlarda Kiti ile konuşurken herkesin yüzünü kaplayan o anlatım kapladı yüzünü.

— Ee, ne haber? diye sordu.

Kiti gülümsedi.

— Hiç, dedi, iyilik. Ya senden?

— Köylü arabalarından üç kat daha çok yük alıyorlar. Çocukların yanına gitsek mi dersin? Arabayı hazırlamalarını söylerim.

Prenses sitemli:

— Ne o, Kiti'yi açık arabaya mı bindirmek niyetindesiniz? diye sordu.

— Ama yavaş gideceğiz, prenses.

Levin, damatların kayınvalidelerine söyledikleri gibi anne demiyordu prensese. Bu da hiç hoşuna gitmiyordu prensesin. Gerçi prensesi çok seviyordu Levin, ona karşı büyük bir saygısı vardı; ama ölü annesine olan duygusunu incitmeden anne diyemiyordu ona.

Kiti:

— Siz de bizimle gelin anneciğim, dedi.

— Bu saçmalıklara bakamıyorum.

— Öyleyse yürüyerek giderim ben de. İyi gelir bana.

Kiti kalktı, kocasının yanına gidip koluna girdi. Prenses:

— İyi gelir; ama her şeyin bir ölçüsü vardır, dedi.

Levin, Agafya Mihaylovna'ya gülümsedi. Onu neşelendirmek amacıyla:

— Ee, Agafya Mihaylovna reçel hazır mı? dedi. Yeni usulle daha mı iyi oldu?

— Galiba öyle. Bizim usule göre fazla kaynadı sayılır.

Kiti kocasının niyetini anlamıştı. Aynı duyguyla seslendi yaşlı kadına:

— Daha iyidir Agafya Mihaylovna, daha iyidir. Bozulmaz böylesi. Hem buzumuz kalmadı, soğuk tutacak yerimiz bile yok onu. (Agafya Mihaylovna'nın başörtüsünü düzeltirken gülümsedi.) Öte yandan, kurduğun turşu öylesine güzel ki, annem böylesini hiçbir yerde yemediğini söylüyor.

Agafya Mihaylovna, öfkeli öfkeli baktı Kiti'ye.

— Avutmaya çalışmayın beni hanımım. Sizi ve onu böyle görmek yetiyor beni mutlu etmeye.

Yaşlı kadının Levin'den kendileri diye değil de kabaca o diye söz etmesi dokunmuştu Kiti'ye.

— Mantar toplamaya siz de gelin. Mantarın çok olduğu yerleri gösterirsiniz bize.

Agafya Mihaylovna, "Kızabilmek isterdim size; ama kızılmıyor ki..." der gibi gülümseyerek salladı başını.

Yaşlı prenses:

— Benim söylediğim gibi yapın lütfen, dedi. Reçelin ağzını bir kâğıtla kapayıp kâğıdı romla ıslatın. Buz olmasa da küf tutmaz o zaman.

III

Kiti, kocasıyla baş başa kalacağına çok sevinmişti. Çünkü taraçaya çıkıp da, neden söz ettikleri sorusuna yanıt alamayınca kocasının neşeyle mutlulukla pırıl pırıl yüzünden bir an bir hüzün gölgesinin geçtiğini fark etmişti.

Önden yürüyüp çavdar başaklarıyla taneleri dökülmüş tozlu, evden görülmeyen yola çıktıklarında Kiti kocasına iyice yaslandı. Onun kolunu göğsünün üzerine bastırdı. Levin, taraçada bir an kapıldığı o tatsız duyguyu çoktan unutmuş; şimdi, karısının gebeliğinden başka bir şey düşünmediği o anda yepyeni şeyler hissediyordu. Onun için bambaşka, sevinç dolu, şehvetten büsbütün uzak bir duyguydu bu. Sevdiği kadının yakınında, yanında olmanın verdiği o tatlı duyguydu. Konuşacak bir şey yoktu; ama şimdi gebelik durumunun etkisiyle değişen bakışını görmek istediği gibi, onun sesini de duymak istiyordu. Kiti'nin bakışında olduğu gibi, sesinde de, en sevdikleri şeyden başka hiçbir şeyi düşünmeyen insanlarda görüldüğü gibi bir ağırbaşlılık, bir yumuşaklık vardı. Levin:

— Yürümek yormayacak mı seni? dedi. Daha yaslan bana.

— Hayır. Seninle yalnız kaldığıma çok sevindim. Ne yalan söyleyeyim, onların burada olmaları mutlu ediyor beni; ama baş başa geçirdiğimiz o kış akşamlarını da arıyorum.

Levin karısının kolunu koltuğunun altında sıkarak:

— O günler güzeldi; ama bunlar daha güzel, dedi. İkisi de çok güzel.

— Taraçaya geldiğinde neden söz ettiğimizi biliyor musun?

— Reçelden mi?

— Evet, reçelden de söz ettik; ama daha sonra evlenme önerisinin nasıl yapıldığından söz ettik.

Levin:

— Ya! dedi.

Karısının söylediklerinden çok onun sesini dinliyor, şimdi yürüdükleri, korunun içinden geçen yoldan başka bir şeyi düşünmüyor, Kiti'nin sağlam

basamayacağı yerlerin çevresinden dolanıyordu. Kiti:

— Sergey lvanoviç ile Varenka'dan da, diye sürdürdü konuşmasını. Sen de fark ettin mi? Çok istiyorum bunu. Sen ne düşünüyorsun bu konuda?

Kocasının yüzüne baktı Kiti. Levin gülümsedi.

— Ne düşüneceğimi bilmiyorum. Bu konuda çok tuhaf düşünceleri vardır Sergey'in. Anlatmıştı sana, biliyorsun.

— Evet, ölen şu sevdiği kız...

— Ben çocuktum o zamanlar. Bana anlatılanlardan biliyorum yalnızca. O zamanki durumunu anımsamıyorum. Çok hoş, sevimli bir gençti. Ama o zamandan bu yana kadınlara karşı davranışlarına bakarım her zaman. Kibardır onlara karşı. Bazılarından hoşlanır. Ama onları birer kadın değil de insan olarak görür sanki. Hissedersin bunu.

— Ama şimdi Varenka'ya karşı... bir şeyler var galiba...

— Belki de vardır... Ama iyi tanımak gerekir Sergey'i. Kimseye benzemez. Soylu bir dünyası vardır. Ruhu son derece temiz, yüce bir insandır.

— Ne demek istiyorsun? Bu küçültür mü onu yani?

— Hayır. Ama yalnızca kendi dünyasında yaşamaya öylesine alışmıştır ki, gerçekle uzlaştırmayabilir yaşayışını. Varenka bir gerçektir ne de olsa.

Levin düşüncelerini tam olarak belirtecek sözcükleri bulmaya çalışmadan, rahat ve cesaretle konuşmaya alışmıştı artık. Böyle sevgi anlarında karısının onun ne demek istediğini imalarından anladığını biliyordu. Anlamıştı da onun ne demek istediğini Kiti.

— Evet, ama belki de gerçek değildir ondaki. Sergey İvanoviç beni dünyada sevmezdi, biliyorum. Varenka tepeden tırnağa soylu bir yaratıktır.

— Yo, yanılıyorsun. Çok seviyor seni Sergey. Benim ailemden olanların seni sevmeleri de çok hoşuma gidiyor.

— Evet, bana karşı çok iyi; ama...

Levin getirdi karısının sözünün sonunu:

— Ama rahmetli Nikolay'cık gibi değil... Birbirinizi çok sevmiştiniz. (Ses tonu değişmişti.) Ne diye saklayayım? Bazen sitem ediyorum kendi

kendime. Sonunda unutup gideceksin onu, diyorum. Ah ne müthiş, ne candan bir insandı... (Bir an sustu Levin) Evet, neden söz ediyorduk?

Kiti, kocasının sözlerinden ne anladığını belirtti:

— Sergey İvanoviç'in âşık olamayacağı inancındasın demek?

Levin gülümsedi.

— Aşık olamaz demek istemedim, dedi. Ama bunun için gerekli o zayıflık yoktur onda... Her an gıpta etmişimdir ona. Şimdi bile, böylesine mutluyken bile gıpta ediyorum ona.

— Aşık olamayacağı için mi?

Levin gülümseyerek karşılık verdi:

— Benden iyi olduğu için gıpta ediyorum. Kendi için yaşamıyor, her şeyini görevlerine adamıştır. Bu yüzden huzur içinde, mutlu olabiliyor.

Kiti, dudaklarında şakacı, sevgi dolu bir gülümseme:

— Ya sen? dedi.

Sorsalardı, o anda niçin gülümsediğini söyleyemezdi Kiti. Ama bir anda aklından geçen düşüncelerin bıraktığı son izlenim, ağabeyine hayranlık duyan, kendini onun karşısında küçük gören kocasının bunu söylerken içten olmadığıydı. Onun bu içtensizliğinin ağabeyine olan sevgisinden, çok mutlu olduğu için vicdanının sızlamasından, en önemlisi de onu bir an bırakmayan daha iyi bir insan olmak isteğinden geldiğini biliyordu Kiti. Kocasının bu özelliklerinden hoşlanırdı. İşte bunun için gülümsemişti.

Dudaklarında aynı gülümseme:

— Ya sen? Sen neden hoşnut değilsin? diye sordu.

Karısının onun herhangi bir şeyden hoşnut olmadığına inanmaması sevindirmişti Levin'i. Farkında olmadan, bunun nedenlerini açıklamaya itiyordu Kiti'yi.

— Mutluyum; ama kendimden hoşnut değilim, dedi.

— Mutluysan nasıl hoşnut olmayabilirsin?

— Yani, nasıl anlatsam sana? Şu anda bütün kalbimle istediğim tek şey var: Ayağının takılıp sendelememen. (Patikada karşılarına çıkan bir dalın üzerinden geçerken gerektiğinden hızlı bir hareket yapan Kiti'ye sitemle yükseltti sesini.) Ah, böyle atlanılmaz ki! (Sonra sürdürdü konuşmasını.)

Ama kendimi düşününce, kendimi başkalarıyla özellikle ağabeyimle karşılaştırınca kötü olduğumu hissediyorum.

Kiti, dudaklarında hep o gülümseme:

— Peki, ama hangi bakımdan? diye sordu. Başkaları için de aynı şeyi yapmıyor musun ki? Kurduğun küçük çiftlikler, tarım çalışmaların, kitabın neci oluyor?

— Evet, şimdi çok daha iyi anlıyorum bunu, dedi Levin. Suç sende. (Karısının kolunu sıktı koltuğunun altında.) İstediğim gibi olamamamın suçlusu sensin. Üstünkörü yapıyorum yaptığımı. Bu işi de seni sevdiğim gibi sevseydim... Oysa son zamanlarda zoraki ilgileniyorum işimle.

Kiti:

— Peki babama ne diyeceksin? diye sordu. Toplum yararına bir şey yapmadığı için o da mı kötü bir insandır?

— O mu? Hayır. Babanda olan o sadelik, o ruh duruluğu, o temiz yüreklilik olmalıdır insanda. Oysa bende var mıdır bunlar? Bir şey yapmadığım için acı çekiyorum. Bunun suçlusu sensin. Sen ve şu. (Levin karısının karnına bakarak söylemişti bunu, Kiti de anlamıştı bu bakışın anlamını.) Siz olmadığınız zamanlar bütün gücümü işime veriyordum. Oysa şimdi yapamıyorum bunu. Vicdan azabı çekiyorum bu yüzden. Bana verilmiş bir ödev gibi zoraki yapıyorum işimi. Kendimi de, başkalarını da aldatıyorum...

Kiti:

— Peki, dedi. Şu anda Sergey İvanoviç'in yerinde olmak ister miydin? Onun yaptığı toplumsal görevi yapmak, onun gibi, sırtına yüklenen görevi sevmek ister, bununla yetinir miydin?

— Elbette hayır, dedi Levin. Doğrusunu istersen, o kadar mutluyum ki, hiçbir şey anlayamıyorum. (Bir an sustu.) Sahi, bugün onun evlenme önereceğini mi sanıyorsun.

— Hem sanıyorum, hem sanmıyorum. Ama çok istiyorum bunu. Dursana biraz. (Kiti eğilip yolun kenarından bir yabani papatya kopardı. Çiçeği kocasına uzatıp ekledi.) Al say bakalım, evlenme önerecek mi, önermeyecek mi?

Levin beyaz, ince uzun taç yaprakları bir bir koparmaya başladı.

— Önerecek, önermeyecek...

Onun parmaklarının hareketini büyük bir heyecanla izleyen Kiti kocasının eline yapıştı birden:

— Hayır! Hayır! İki yaprak kopardın.

Levin kısa, henüz gelişmemiş bir taç yaprağı koparırken:

— Neyse, öyleyse şu küçük yaprağı saymayız, dedi. İşte araba da geldi.

Prenses:

— Yorulmadın mı Kiti? diye seslendi.

— Hiç.

— Yorulduysan bin istersen. Atlar uysalsa, yavaş gideceklerse tabii.

Ama arabaya binmeye değmezdi. Gidecekleri yere çok yaklaşmışlardı. Hepsi birlikte yürüdüler.

IV

Varenka beyaz başörtüsüyle, siyah saçlarıyla çocukların ortasında, onlarla büyük bir içtenlikle ilgilenirken pek hoştu. Hoşlandığı erkeğin, duygularını açıklaması olasılığının onu heyecanlandırdığı belliydi. Sergey İvanoviç onunla yan yana yürüyor, sık sık başını çevirip yüzüne bakıyordu. Varenka'nın yüzüne bakınca, ondan duyduğu iyi şeylerin hepsini anımsıyor, Varenka'ya beslediği duygunun çok değişik bir duygu, çok çok eskilerde bir kez, ilk gençliğinde yalnızca bir kez duyduğu duygu olduğunu giderek daha iyi anlıyordu. Varenka'nın yakınında olmaktan duyduğu sevinç giderek güçlenerek sonunda öyle bir noktaya varmıştı ki, bulduğu ince saplı, kenarları yukarı kalkık kocaman bir kayın mantarını Varenka'nın sepetine koyarken genç kızın gözlerinin içine bakmış, onun yüzünü kaplayan sevinç ve korku dolu heyecanı fark edince kendi de heyecanlanmış, ne söyleyeceğini şaşırmış, bir şey söylemeden gülümsemişti. Çok şey söyleyen bir gülümsemeydi bu.

Sergey İvanoviç, "Böyle bir durum varsa her şeyi enine boyuna düşünüp taşınmalıyım, kararımı öyle vermeliyim," diye geçirdi içinden. "Çocuk gibi, içinde bulunduğum anın heyecanına kapılmam doğru olmaz."

— Gruptan ayrılıp yalnız toplayacağım ben, dedi. Benim mantarlarım göze görünmeyecek yoksa...

Seyrek yaşlı kayın ağaçlarının arasında ipek gibi kısa otların üzerinde dolaştıkları korunun kenar bölümünden içerilere doğru, kayın ağaçlarının beyaz gövdeleri arasında kavak ağaçlarının kül rengi gövdeleriyle koyu yeşil fındık fundalıklarının göze çarptığı koruya yürüdü. Kırk adım uzaklaştıktan sonra, gül kırmızısı saçak saçak çiçek açmış bir çalılığın arkasına geçti. Onu görmediklerini bildiği için durdu. Çevresinde çıt yoktu. Altında durduğu kayın ağaçlarının üstünde sinekler arı gibi vızıldıyordu yalnızca. Arada bir de çocukların sesleri geliyordu uzaktan. Birden, Grişa'yı Çağıran Varenka'nın sesi duyuldu ormanın kenarından. Sergey İvanoviç'in yüzünü sevinç dolu bir gülümseme kapladı. Gülümsediğini fark edince, durumunu beğenmemiş gibi iki yana salladı başını. Bir puro çıkardı. Kayın ağacının gövdesine sürterek yakmaya çalıştığı kibritler bir türlü yanmıyorlardı. Ağacın gövdesini kaplayan ince, yumuşak zar fosforun

üzerine yapışıyor, alevi söndürüyordu. Kibritlerden biri yandı sonunda. Puronun hoş kokulu dumanı kayın ağacının altındaki çalılıktan dalgalana dalgalana yükseldi. Sergey İvanoviç iplik iplik yükselen dumanı bakışlarıyla izleyerek yürüdü. Bir yandan da içinde bulunduğu durumu düşünüyordu.

"Peki, neden olmasın?" diyordu kendi kendine. "Bu gelip geçici bir heves ya da tutku olsaydı, bunun yalnızca bir kapılma, karşılıklı bir kapılma (evet, karşılıklıdır diyebilirim) olduğunu hissetseydim, bu tutkumun yaşamımın temelini oluşturan şeylere ters düştüğünü görseydim, kendimi bu tutkuma bırakınca görevime, işime ihanet etmiş olacağıma inansaydım... ama yok böyle bir şey. Bu duyguma karşı olduğunu söyleyebileceğim tek şey var: Marie'yi kaybedince, onun anısına sadık kalacağıma söz vermiştim kendime. Bu duyguma karşı yalnızca bunu söyleyebilirim... Önemlidir bu." Sergey İvanoviç kendi kendine böyle söylerken, aslında kendisi için bunun hiçbir öneminin olamayacağını; ama başkalarının gözünde onun şiir dolu durumunun değerini düşüreceğini hissediyordu. "Ne var ki, çok düşünmeme karşın, bu duyguma ters düştüğünü söyleyebileceğim başka bir şey bulamadım. Sağduyumla düşünüp taşınsaydım bile bundan iyisini bulamazdım!"

Şimdiye dek tanıdığı kızları, kadınları gözünün önüne getiriyor, serinkanlılıkla düşündüğü zaman karısında görmek istediği özelliklerin tümünü, evet tümünü Varenka kadar kendinde toplayan bir kız anımsamıyordu. Varenka gençliğin bütün güzelliğini, tazeliğini taşıyordu. Ama çocuk değildi. Sergey İvanoviç'i seviyorsa, bilerek, bir kadının sevmesi gerektiği gibi seviyordu: Birinci özelliği buydu. İkincisi: Varenka'nın, sosyeteye girmek hevesinden uzak olduğu gibi, sosyeteden nefret ettiği de belliydi. Ama aynı zamanda da sosyeteyi biliyor, iyi çevreden bir kadında olması gereken özellikler –Sergey İvanoviç için bu özellikleri taşımayan bir kadını hayat arkadaşı olarak düşünmek bile anlamsızdı– evet, iyi çevreden bir kadında bulunması gereken özellikler de vardı onda. Üçüncü özelliği: Dinine bağlıydı Varenka. Ama –söz gelimi– Kiti gibi dinine çocukça, bilmeden bağlı, temiz yürekli değildi. Yaşamı dini inançların temeli üzerine oturtulmuştu. En küçük şeyleri buluyordu onda Sergey İvanoviç. Varlıklı değildi Varenka. Kimi kimsesi de yoktu. Yani yarın bir sürü akrabası doluşmayacaktı evine. Kiti'de gördüğü gibi, kadın tarafının etkisi olmayacaktı ailede. Her şeyini kocasına borçlu olacaktı.

Sergey İvanoviç aile yaşamını düşünürken, bunun böyle olmasını isterdi hep. Bütün bu özellikleri benliğinde toplayan bu kız seviyordu onu. Abartmıyordu durumu. Ama görmemek de elinde değildi bunu. Kendi de seviyordu bu kızı. Aradaki yaş farkıydı tek engel. Ama Sergey İvanoviç'in atları uzun ömürlüydüler genellikle. Beyaz tek saç yoktu başında. Hiç kimse kırk yaşında demiyordu ona. Hem Varenka'nın bir konuşma sırasında şöyle dediğini anımsıyordu: "Yalnız Rusya'da elli yaşında bir insan ihtiyar diyor kendine. Oysa Fransa'da elli yaşında bir insan *dans la force de l'age*[97] olduğunu söyler. Kırk yaşındaki de *un jeune homme."*[98] Kendini ruh bakımından yirmi yıl önceki gibi hissettikten sonra yaşın ne önemi vardı zaten. Şimdi, öte yandan gene ormanın kenarına çıktığında güneşin yatay ışınlarının parlak aydınlığında, elinde sepetle yaşlı bir kayın ağacının yanından yumuşak adımlarla geçmekte olan Varenka'nın bu görünüşünün izlenimi, onu güzelliğiyle şaşırtan, sararmaya yüz tutmuş çayırla çayırın ötesinde ta uzakta, ufkun maviliğinde eriyip giden, yaprakları yer yer sararmış yaşlı koruluğun güneşin yatay ışınları altındaki görünümünün bıraktığı izlenime karıştığı anda hissettiği gençlik değil de neydi Sergey İvanoviç'in? Yüreği sevinçle sıkışmıştı o anda. Tatlı bir duygu doldurmuştu içini. Kararını verdiğini hissetti. Varenka bir mantarı koparmak için eğildi, sonra yumuşak bir hareketle doğruldu birden, bakındı. Sergey İvanoviç purosunu atıp kararlı adımlarla yürüdü ona doğru.

V

"Varvara Andreyevna, henüz çok gençken ideal bir kadın yaratmıştım hayalimde. Sevmiştim de idealimdeki bu kadını. Onu eşim olarak benimsemek mutlulukların en büyüğüydü benim için. Uzun yıllar geçti aradan. Aradığım şeyi şimdi ilk kez sizde buldum. Seviyorum sizi, karım olmanızı diliyorum."

Sergey İvanoviç, Varenka ile arasında on adım varken böyle geçiriyordu içinden. Varenka yere diz çökmüş, mantarı elleriyle Grişa'dan korumaya çalışarak küçük Maşa'yı çağırıyordu. O tatlı, kadife sesiyle:

— Buraya, buraya! diye bağırıyordu. Çocuklar! Bir sürü mantar var burada!

Yaklaşan Sergey İvanoviç'i görünce doğrulmadı. Duruşunu da değiştirmedi. Ama onun yaklaşmasından heyecanlandığı, buna sevindiği belliydi.

Sakin bir gülümsemeyle kaplanmış güzel yüzünü başörtüsünün altından Sergey İvanoviç'e çevirdi.

— Bir şeyler buldunuz mu bari? diye sordu.

— Bir tane bile bulamadım, dedi. Sergey İvanoviç. Ya siz?

Varenka, çevresini alan çocuklarla ilgilendiği için yanıt vermedi. Maşa'ya, dibinde bittiği kuru otun yumuşacık, pembe şapkasını boydan boya yırttığı küçük bir mantarı göstererek:

— Şunu da, dalın yanındakini de, diyordu.

Maşa mantarı, beyazı görünecek biçimde ikiye ayırarak kopardığında kalktı Varenka. Sergey İvanoviç ile yan yana çocuklardan uzaklaşırken:

— Çocukluğumu anımsadım, dedi.

Konuşmadan birkaç adım yürüdüler. Varenka, Sergey İvanoviç'in konuşmak istediğini görüyor, onun hangi konuda konuşacağını da hissettiği için sevinçten ve korkudan yüreği sıkışıyordu. Hiç kimsenin konuşmalarını duyamayacağı kadar uzaklaşmışlardı. Ama hâlâ başlamıyordu Sergey İvanoviç. Susarken daha rahattı Varenka. Söylemek istedikleri şeyleri

sessizlikten sonra söylemek, mantar konusunda söylediklerinden sonra söylemekten çok daha kolaydı. Ama Varenka istemeden, farkına varmadan konuşmaya başladı:

— Hiçbir şey bulamadınız demek? Aslında korunun içinde az olur mantar.

Sergey İvanoviç derin bir soluk aldı. Bir şey söylemedi. Varenka'nın mantardan söz etmesi canını sıkmıştı. Onu başlangıçtaki konuya, çocukluğuna döndürmek istiyordu. Bir süre daha sustuktan sonra, bir şey düşünmeden, Varenka'nın son söylediğine yanıt verdi:

— Beyaz mantarların daha çok kenarlarda olduğunu duymuştum. Gerçi mantarın beyazı da hangisidir bilmem ya...

Birkaç dakika daha geçti aradan. Çocuklardan iyice uzaklaşmışlardı. Baş başa kalmışlardı. Varenka yüreğinin küt küt vurduğunu duyuyor, yüzünün bir kızarıp bir bembeyaz olduğunu, sonra gene kızardığını hissediyordu.

Madam Ştal'in yanındaki durumundan sonra Koznişef gibi bir kimsenin karısı olmak mutluluktan da yüce bir şey görünüyordu ona. Ayrıca, Koznişef'in ona tutulduğuna az çok inanıyordu da. Hem şimdi kesinleşmek zorundaydı bu. Dehşet içindeydi Varenka. Sergey İvanoviç'in söyleyecekleri de, söylemeyecekleri de korkunçtu.

Ya şimdi açılacaklardı birbirlerine ya da hiçbir zaman açılmayacaklardı. Sergey İvanoviç de hissediyordu bunu. Varenka'nın her şeyinde –bakışında, yüzünün kırmızılığında da, önüne indirdiği gözlerinde de– sinirli bir bekleyiş vardı. Sergey İvanoviç bunu görüyor, acıyordu Varenka'ya. Şimdi bir şey söylememenin Varenka'ya hakaret olacağını da hissediyordu. Verdiği kararı doğrulayan delilleri çabuk çabuk geçiriyordu aklından. Evlenme önerirken kullanmayı istediği sözcükleri yineliyordu içinden. Ama bu sözcüklerin yerine, hiç beklenmedik bir düşünceyle birden şöyle sordu:

— Kayın mantarıyla beyaz mantar arasında ne fark vardır sahi?

Yanıt verirken heyecandan titriyordu Varenka'nın dudakları:

— Şapka kısmında hemen hiç fark yoktur. Ama sap kısımları değişiktir.

Varenka bunu söyler söylemez Sergey İvanoviç de Varenka da işin artık bittiğini anlamışlardı. O dakikaya dek en yüksek noktasına varan ikisinin de heyecanı düşmeye başlamıştı.

Sergey İvanoviç, heyecanı bütünüyle yatışmış:

— Kayın mantarının sapı, iki gün tıraş olmamış esmer bir adamın sakalını andırır, dedi.

Varenka gülümsedi.

— Evet, çok doğru.

Gidiş yönleri kendiliğinden değişmişti. Çocuklara doğru yürüyorlardı şimdi. Varenka hem acı duyuyor, hem utanıyor; ama aynı zamanda kendini hafiflemiş hissediyordu.

Eve dönerlerken düşüncelerini bir kez daha aklından tek tek geçirince hata ettiği sonucuna varmıştı Sergey İvanoviç. Marie'nin anısına ihanet edemezdi.

Çocuklar sevinç çığlıkları atarak ona doğru koşarlarken Levin, karısını korumak için onun önüne geçip durmuş, öfkeyle bağırıyordu onlara:

— Yavaş olun çocuklar, yavaş olun!

Çocuklardan sonra Sergey İvanoviç ile Varenka çıktılar korudan. Kiti'nin Varenka'ya bir şey sormasına gerek yoktu. İkisinin de sakin, biraz mahcup yüzlerinden planlarının boşa gittiğini anlamıştı.

Eve dönerlerken kocası sordu ona:

— Ee, ne var ne yok?

Kiti, babasınınkini andıran –Levin'in onda büyük bir haz duyarak fark ettiği– bir gülümsemeyle:

— İş yok, dedi.

— Nasıl yani, iş yok?

— Şöyle... (Kiti, kocasının elini tutup dudaklarına götürdü. Dudaklarını açmadan öptü.) Tıpkı, piskopos eli öper gibi.

Levin gülümsedi.

— Kimde iş yok? diye sordu.

— İkisinde de. Oysa şöyle yapmaları gerekirdi...

— Köylüler geliyor...

— Görmediler ki!

VI

Çocuklar çaylarını içerlerken büyükler balkonda oturmuş, bir şey olmamış gibi –oysa herkes, özellikle Sergey İvanoviç ile Varenka, olumsuz olsa bile son derece önemli bir şeyin olduğunu çok iyi biliyorlardı– evet, büyükler balkonda oturmuş, bir şey olmamış gibi konuşuyorlardı. Sergey İvanoviç de Varenka da başarısız geçen bir sınavdan sonra sınıfta kalmış ya da okulda okumak hakkını temelli yitirmiş bir öğrencinin hissettiklerini hissediyorlardı. Bir şeylerin olduğunu hisseden balkondakiler de başka şeylerden heyecanlı heyecanlı söz ediyorlardı. Bu akşam Levin ile Kiti çok mutluydular. İçleri sevgi doluydu. Karşılıklı sevgilerinin onları mutlu etmesi, aynı şeyi isteyip de buna ulaşamayanlara tatsız bir ima taşıdığı için vicdan azabı veriyordu onlara yalnızca...

Yaşlı prenses:

— Dediğimi unutmayın, dedi. Alexandre gelmeyecek.

Bu akşamki trenle Stepan Arkadyeviç'in gelmesini bekliyorlardı. Yaşlı prens, belki kendisinin de geleceğini yazmıştı. Prenses:

— Nedenini de biliyorum, diye ekledi. Yeni evlileri ilk zamanlar baş başa bırakmanın gerektiğini söyler her zaman.

Kiti:

— Babam da bıraktı ya bizi, dedi. Ne zamandır görmedik yüzünü. Hem yeni evliliğimiz nerede kaldı artık? Öyle çok oldu ki evleneli!

Prenses derin bir göğüs geçirdikten sonra:

— O gelmezse ben de "Hoşçakalın" diyeceğim size çocuklar, dedi.

İki kızı birden atıldı:

— Aman anne!

— Bir de onu düşünsenize? Kim bilir şimdi...

Yaşlı prensesin sesi hiç beklenmedik bir biçimde titredi ansızın. Kızları susup bakıştılar. Bakışlarıyla birbirlerine şöyle demişlerdi: "Annem her zaman bulur kendine üzülecek bir şey." Prensesin, kızının evinde kendini ne denli mutlu hissettiğini, burada ne denli gerekli olduğunu bildiğini, son ve

sevgili kızlarını kocaya verip de aile yuvaları boşaldığından bu yana kendisinin de, kocasının da ne acı bir hüzün içinde olduklarını kızları bilmiyorlardı.

Kiti, yüzünde ciddi bir anlatım, esrarlı bir tavırla gelip karşısına dikilen Agafya Mihaylovna'ya birden:

— Ne istiyorsunuz Agafla Mihaylovna? diye sordu.

— Akşam yemeği için geldim.

Doli:

— Bu güzel işte, dedi. Kiti, sen git yemekle ilgilen, ben de gidip Grişa'ya dersini çalıştırayım. Bugün hiç çalışmadı çünkü.

Levin yerinden fırladı.

— Bu taş bana! dedi. Hayır Doli, ben gideceğim.

Artık liseye giden Grişa'nın yazın ders çalışması gerekiyordu. Daha Moskova'da oğluyla birlikte Latince çalışmaya başlayan Darya Aleksandrovna, aritmetik ve Latince'den en zor derslerden günde hiç olmazsa birini yinelemeyi Levinlere geldikten sonra hiç aksatmıyordu. Levin onun yerini almak istemiş; ama Darya Aleksandrovna Levin'in ders verişini görüp bunun Moskova'da öğretmenin verdiği derse hiç benzemediğini fark edince sıkılarak, Levin'i kırmamaya çalışıp kararlı bir tavırla, dersi öğretmenin yaptığı gibi kitaptan vermenin gerektiğini, bunu gene kendisinin yapmasının daha iyi olacağını söylemişti.

Levin çocuğun eğitimini, bu işten hiç anlamayan annesine bırakan Stepan Arkadyeviç'in ilgisizliğine de, çocuğu böylesine kötü bir biçimde eğiten öğretmenlerine de kızıyordu. Ama baldızına, çocuğun derslerini onun istediği gibi yürüteceğine söz vermişti gene de. Grişa ile kendi bildiği gibi değil, kitabın istediği gibi ilgileniyor, isteksiz olduğu için de ders saatlerini sık sık unutuyordu. Bugün de aynı şey olmuştu.

— Hayır Doli, ben giderim. Sen otur, dedi. Her şeyi sırasıyla kitaptaki gibi yapacağız. Ama Stiva gelince ava gideceğimiz için aksatırız dersleri.

Levin, Grişa'nın yanına gitti.

Varenka da Kiti'ye aynı şeyi söyledi. Levinlerin huzur ve mutluluk dolu evinde yararlı olmayı o da başarmıştı.

— Ben yoluna koyarım yemek işini, siz oturun, dedi.

Agafya Mihaylovna ile gitmek için kalktı. Kiti:

— Evet, evet, dedi. Piliç bulamamışlardır yüzde yüz. Öyleyse bizimkilerden...

Varenka, Agafya Mihaylovna ile çıkarken:

— Agafya Mihaylovna ile ben hallederiz, dedi.

Prenses:

— Ne tatlı bir kız! dedi.

— Yalnızca tatlı değil anneciğim, aynı zamanda bulunmaz bir kız.

Sergey İvanoviç (besbelli) Varenka ile ilgili konuşmaya son vermek isteğiyle:

— Demek bugün Stepan Arkadyeviç'i bekliyorsunuz? dedi.

Hafifçe gülümseyerek ekledi:

— Birbirine böylesine zıt iki bacanak daha bulmak çok güçtür doğrusu. Biri yerinde duramayan, balığın suda yaşayabildiği gibi, yalnızca sosyete içinde yaşayabilen bir insan, öteki de bizim Kostya... hayat doludur, çabuktur, her şeye duyarlıdır; ama sosyetenin içine girer girmez, karaya vurmuş bir balık gibi ya çabalamaya başlar ya da donup kalır.

Prenses, Sergey lvanoviç'e döndü.

— Evet, çok düşüncesizdir bu konuda, dedi. Ben de sizden ona, onun (başıyla Kiti'yi gösterdi) burada kalamayacağını, Moskova'ya gelmesinin zorunlu olduğunu anlatmanızı rica edecektim. Doktor çağırdığını söylüyor...

Kiti, annesinin bu işte Sergey İvanoviç'in arabuluculuğuna başvurmasına canı sıkılmış:

— Anneciğim, dedi. Her şeyi yapacak, her şeye razı oldu.

Onlar konuşurlarken iki yanı ağaçlıklı yolda at solumaları, çakıllarda tekerlek sesleri duyuldu.

Doli kocasını karşılamak için daha yerinden kalkmamıştı ki Levin, Grişa'nın ders çalıştığı alt kattaki odanın penceresinden bahçeye atlamış, Grişa'yı da dışarı almıştı.

Levin balkonun altından:

— Stiva geldi! diye bağırdı.

Sonra:

— Korkma Doli! Bitirdik dersi, diye ekledi.

Çocuk gibi koşmaya başladı arabaya doğru. Bahçe yolunda zıplamaya başlayan Grişa:

— *Is, ea, id, ejus, ejus,*[99] diye bağırıyordu.

Levin iki yanı ağaçlı yolun başında durup:

— Biri daha var yanında. Baban galiba! diye seslendi. Kiti dik merdivenden inme, öteden dolaş.

Ama yanılmıştı Levin. Stepan Arkadyeviç'in yanındaki yaşlı prens değildi. Arabaya yaklaşınca Stepan Arkadyeviç'in yanında, arkasından uzun kurdeleler sarkan bir İskoç kepi giymiş, topluca, genç, yakışıklı bir adamın oturduğunu gördü. Petersburg ve Moskova sosyetesinin gözde gençlerinden, Stepan Arkadyeviç'in onu takdim ederken söylediği gibi "yaman bir delikanlı, ava çok meraklı" olan, Şçerbatskilerin kuzenlerinden Vasenka Veslovski'ydi.

Veslovski, gelenin yaşlı prens değil de, kendisinin olmasının yarattığı hayal kırıklığından hiç bozulmadan neşeyle selamlaştı Levin ile. Tanıştıklarını anımsattı ona. Kaldırıp arabaya aldı Grişa'yı. Stepan Arkadyeviç'in beraberinde getirdiği zağarının üzerinden aşırdı onu.

Levin arabaya binmedi. Arkadan yürüdü. Yakından tanıdığı ölçüde daha çok sevdiği yaşlı prensin gelmemesine biraz sıkılmıştı canı. Hiç tanımadığı, burada gereksiz şu Vasenka Veslovski'nin, aşırı bir ilgiyle son derece kibar bir tavırla Kiti'nin elini öptüğünü görünce onu daha yabancı ve gereksiz gördü.

Veslovski, Levin'in elini hararetle bir kez daha sıktıktan sonra:

— Karınızla *cousins*[100] oluruz, dedi. Ayrıca eski dostuz da.

Stepan Arkadyeviç herkesle selamlaşmasını bitirir bitirmez Levin'e döndü.

— Ee, av var mı? Veslovski ile müthiş niyetlerimiz var! Anneciğim o zamandan beri hiç gelmediler Moskova'ya. Hadi Tanya, seninki orada! Arabanın arkasından alıver lütfen.

Herkese laf yetiştirmeye çalışıyordu. Karısının elini bir kez daha öpüp avcunun içinde tuttu. Öteki eliyle hafifçe üzerine vurarak:

— Çok dinçleşmişsin Doli'cik! dedi.

Bir dakika öncesine kadar çok neşeli olan Levin şimdi her şeye canı sıkkın bakıyor, her şeyden nefret ediyordu.

Stepan Arkadyeviç'in karısına gösterdiği sevgiye bakarak, "Dün kimleri öpüyordu acaba o dudaklar?" diye geçiriyordu içinden. Doli'ye baktı, o da gitmemişti hoşuna şimdi.

"Kocasının onu sevmediğini biliyor bilmesine. Peki, ama neye seviniyor böyle? İğrenç bir şey bu!" diye düşünüyordu.

Bir dakika önce öylesine sevimli bulduğu prensese baktı. Onun şu kurdeleli Vasenka'yı karşılarken takındığı, onu kendi evine buyur ediyormuş gibi senli benliliği hiç hoşuna gitmemişti.

Sergey İvanoviç bile –o da çıkmıştı kapıya– Stepan Arkadyeviç'i karşılarken gösterdiği yapmacık dostluğuyla hiç gitmemişti hoşuna. Ağabeyinin Oblonski'yi sevmediğini, ona saygı duymadığını biliyordu çünkü.

Varenka bile, o bile, bu adamla tanışırken takındığı *sainte nitouche*[101] tavrıyla –nasıl kocaya varabileceğini düşünüyordu yalnızca çünkü– nefret uyandırmıştı Levin'de.

En hoşlanmadığı da Kiti olmuştu. Köye gelişini kendisi için de herkes için de bir bayram olarak gören bu adamın neşesine kendini kaptırması. Hele hele onun gülümsemelerine karşılık verdiği gülümsemeleri cinlerini tepesine çıkarıyordu.

Yüksek sesle konuşarak girdiler içeri. Herkes oturur oturmaz Levin kalkıp dışarı çıktı.

Kiti kocasına bir şeylerin olduğunun farkındaydı. Onunla yalnız konuşmak için fırsat kolluyordu. Ama Levin, büroda işi olduğunu söyleyip hemen çıkmıştı. Çiftlik işleri çoktan beri bugünkü kadar önemli görünmüyorlardı Levin'e. "Hepsinin bayramı var içeride," diye geçiriyordu içinden. "Oysa buradaki işlerin bayramla ilgisi yok. Beklemeye gelmezler. Yaşam da olmaz bu işler olmadan."

VII

Levin, yemeğe çağrıldığı zaman döndü eve ancak. Merdivende Kiti ile Agafya Mihaylovna yemekte verilecek şarapları kararlaştırıyorlardı.

— Canım ne uzatıyorsunuz? Her zamanki şarapları verelim olsun bitsin.

— Yo olmaz, Stiva içmez... Kostya, dur bir dakika, neyin var senin?

Kiti yetişmeye çalışıyordu Levin'e. Ama Levin acımadan beklemedi onu. Geniş adımlarla yemek salonuna yürüdü. Orada Vasenka Veslovski ile Stepan Arkadyeviç'in heyecanlı konuşmalarına katıldı.

Stepan Arkadyeviç:

— Ee, yarın gidiyor muyuz ava? dedi.

Veslovski oturduğu sandalyeden kalkıp ötekine yan oturdu. Kalın bacağını altına aldı.

— Ne olur gidelim! dedi.

Levin, Veslovski'nin bacağına dikkatli dikkatli bakarak, yapmacık bir güleryüzlülükle –Kiti çok iyi bilirdi onun bu, ona hiç yakışmayan yapmacık güleryüzlülüğünü– karşılık verdi:

— Buna çok sevindim! Gideriz. Bu yıl avlandınız mı hiç? Çulluk bulup bulamayacağımızı bilmiyorum; ama ördek çok var. Öyleyse sabah erken kalkmalıyız. Yorulmayacak mısınız? Yorgun değilsin ya Stiva?

— Yorgunluk mu? Yorgunluk nedir bilmem ben. Hadi var mısınız hiç uyumayalım bu gece! Dolaşalım!

Veslovski atıldı:

— Sahi, gelin uyumayalım! Tamam mı?

Doli gene, kocasıyla konuşurken son zamanlarda hemen her zaman takındığı belli belirsiz alaycı tavrıyla:

— Elbette, dedi. Senin bütün bir geceyi uyumadan geçirebileceğinden, başkalarını da uyutmayacağından hiç kimsenin kuşkusu yoktur. Benim yatma zamanım geldi artık... Gidiyorum. Yemek yemeyeceğim.

Stepan Arkadyeviç yemek yiyecekleri büyük masanın öte yanına, karısının oturduğu yana geçti.

— Hayır Doli'ciğim, dedi. Biraz otur. Anlatacağım çok şey var sana daha.

— İnanmam.

— Biliyorsun, Veslovski, Anna'nın yanındaydı. Gene onlara gidecek. Buradan topu topu yetmiş versta ötedeler zaten. Ben de gideceğim. Veslovski, buraya gel!

Vasenka kadınların yanına geçti. Kiti'nin yanında oturdu.

Darya Aleksandrovna ona döndü.

— Ah, anlatın lütfen. Anna'nın yanında mıydınız? Nasıl Anna'cığım?

Levin masanın öte başında kalmıştı. Durmadan Prenses Varenka ile konuşuyordu. Stepan Arkadyeviç, Doli, Kiti ve Veslovski arasında heyecanlı, esrar dolu bir konuşmanın sürüp gittiğinin farkındaydı. Bunun esrarlı bir konuşma olmasından başka, heyecanlı heyecanlı bir şeyler anlatan Veslovski'nin güzel yüzünden gözlerini ayırmayan Kiti'nin bakışındaki ciddi anlatım da kaçmıyordu gözünden.

Vronski ile Anna'dan söz ediyordu Vasenka.

— Çok iyiler. Bu konuda bir şey söyleyecek durumum yok kuşkusuz. Ama onların evinde kendini bir aile içinde hissediyor insan.

— Ne yapmak niyetindeler?

— Kışın Moskova'ya gidecekler galiba.

Stepan Arkadyeviç, Vasenka'ya:

— Oraya birlikte gitsek ne iyi olur, dedi. Ne zaman gidiyorsun?

— Temmuzu onların yanında geçireceğim.

Stepan Arkadyeviç karısına döndü.

— Sen gelecek misin?

Doli:

— Çoktandır istiyordum zaten, dedi. Geleceğim. Acıyorum Anna'ya. Anlıyorum da onu. Pırlanta gibi bir kadındır. Sen gittikten sonra yalnız gideceğim ben. Hiç kimseye de yük olmayacağım böylece. Yanımda sen olmazsan daha iyi olur.

Stepan Arkadyeviç:

— Çok daha iyi olur, dedi. Ya sen Kiti?

Kiti birden kıpkırmızı oldu.

Dönüp kocasına baktı. Veslovski sordu ona:

— Siz tanışıyor musunuz Anna Arkadyevna ile? Çok hoş bir kadındır.

Kiti daha da kızardı.

— Evet, dedi.

Kalkıp kocasının yanına gitti.

— Yarın ava gidiyor musun?

Levin'in –özellikle, Veslovski ile konuşurken Kiti'nin yanaklarını kaplayan kırmızılığın körüklediği– son birkaç dakikadır duyduğu kıskançlığı iyice kabarmıştı. Şimdi karısının sözlerine kulak verirken onun dediklerini kendine göre anlıyordu. Kiti ona ava gidip gitmeyeceğini soruyorsa, bunun onu sırf, kocası Vasenka Veslovski'ye bu zevki tattırıp tattırmayacağını öğrenmek istediği için ilgilendirdiğinden kuşkusu yoktu. Karısının Vasenka Veslovski'ye âşık olduğu inancındaydı. Sonraları aklına geldikçe çok şaşırmıştı o zamanki duygularına.

Levin karısına tuhaf, kendisinin bile yadırgadığı bir sesle karşılık verdi:

— Evet, gideceğim.

Kiti:

— Olmaz, dedi. Yarın evde kalın. Doli kocasının yüzünü görmedi daha. Öbürsü gün gidersiniz.

Kiti'nin bu sözünü şöyle yorumluyordu şimdi Levin: "Ayırma beni ondan. Senin gidip gitmeyeceğin umurumda değil. Ama bırak şu hoş gencin yakınında olmanın tadını çıkarayım biraz."

Levin oldukça kibar:

— Ah, dedi. Sen istiyorsan, evde kalırız yarın.

Bu arada Vasenka, varlığının neden olduğu acıdan bütünüyle habersiz, Kiti'nin arkasından masadan kalkmış, gülümseyerek, ona tatlı tatlı bakarak yanına gelmişti.

Onun bu bakışı Levin'in gözünden kaçmamıştı. Yüzü bembeyaz oldu. Bir an kesildi soluğu. "Nasıl cesaret edebiliyor karıma böyle bakmaya?" diye düşünüyordu sinirli sinirli.

Vasenka bir sandalyeye oturdu. Her zamanki gibi gene ayağını altına aldı.

— Yarın gidiyoruz demek? dedi. Ne olursunuz gidelim!

Levin'in kıskançlığı daha da artmıştı. Kendini aldatılan bir koca, kadınla sevgilisinin yalnızca onlara rahat bir yaşam sağlasın diye gereksinim duydukları boynuzlu bir koca olarak görüyordu artık... Öyleyken, güleryüzlü konuşuyordu Vasenka ile. Ona eski avlarını, tüfeğini, çizmelerini soruyordu. Sonunda devrisi gün ava gitmeye razı oldu.

Neyse ki, yaşlı prenses son verdi Levin'in acılarına. Kalktı; Kiti'ye gidip yatmasını söyledi. Ama Levin'in yeni bir acı duymasına neden oldu bu. Vasenka, iyi geceler derken gene öpmek istedi Kiti'nin elini. Ama Kiti kızardı. Sonra annesinin ona sitem etmesine neden olan saf bir kabalıkla Vasenka'nın elini itti.

— Bizde âdet değildir böyle şeyler, dedi.

Vasenka'nın böyle davranmasına cesaret verdiği, daha önemlisi de bundan hoşlanmadığını böylesine beceriksizce belli ettiği için Levin'in gözünde suçluydu Kiti.

Yemekte içtiği birkaç bardak şaraptan sonra en sevimli romantik ruhsal durumuna giren Stepan Arkadyeviç:

— Uyumanın sırası mı şimdi yani? dedi.

Ihlamur ağaçlarının arkasından yükselmekte olan ayı göstererek ekledi:

— Bak Kiti! Ne hoş! Veslovski, serenadın tam zamanı şimdi. Bilsen ne güzel sesi var! Yolda birlikte şarkı söyledik. İki şarkı var yanında, ikisi de yeni. Varvara Andreyevna ile birlikte söyleseler ne güzel olur.

* * *

Herkes odasına çekildikten sonra Stepan Arkadyeviç ile Veslovski bahçenin iki yanı ağaçlı yolunda daha uzun süre dolaştılar. Yeni şarkıyı birlikte söylüyorlardı. Sesleri duyuluyordu evden.

Levin karısının yatak odasında koltuğa kaşları çatık oturmuş, Stepan Arkadyeviç ile Veslovski'nin seslerine kulak veriyor, neyi olduğunu soran karısına yanıt vermemekte diretiyordu. Ama sonunda Kiti ürkek ürkek

gülümseyerek, "Veslovski'nin bir şeyi mi hoşuna gitmedi yoksa?" diye sorunca inadını bıraktı. Her şeyi açıkladı. Açıkladığı şey Levin'in gururunu daha da incitiyor, böylece daha da sinirlendiriyordu onu.

Çatık kaşlarının altında korkunç parlayan gözleriyle karısının karşısına dikilmiş, güçlü kollarını, kendini tutmak için olanca gücünü harcıyormuş gibi göğsüne bastırıyordu. Yüzünün anlatımı –bu anlatımda Kiti'ye dokunan bir acı anlatımı olmasaydı– soğuk, hatta acımasız sayılırdı. Elmacık kemikleri titriyor, sesi ikide bir kısılıyordu.

— Bunun kıskançlık olmadığını anlamaya çalış. İğrenç bir sözcüktür kıskançlık sözcüğü. Kıskanamam ben. Kıskanabileceğime inanamam da... Hissettiklerimi anlatamıyorum. Ama korkunç bir şey bu... Kıskanmıyorum; ama bir erkeğin sana bu gözle bakmayı aklından geçirmesi, buna cesaret edebilmesi gururuma dokundu, küçülttü beni...

Kiti bu akşam konuşulanların, yapılanların tümünü, bunların çekilebilecekleri anlamları elinden geldiğince açıkyüreklilikle anımsamaya çalışıyordu.

— Ne gözle bakıyorlarmış bana? diye sordu.

Kiti, Veslovski'nin onun arkasından masanın öte başına geldiği anda bir şeylerin olduğunu hissetmişti ruhunun derinliklerinde.

Ama kendi kendine bile itiraf edemiyordu bunu. Bunu kocasına söylemek böylece onun acısını çoğaltmak da istemiyordu.

— Hem şu halimle nerem çekici benim? dedi.

Levin başını ellerinin arasına aldı.

— Ah! diye haykırdı. Böyle söylememeliydin! Demek çekici olsaydın...

Kiti kocasına acıma dolu bir sevgiyle baktı.

— Hayır, hayır Kostya, dedi. Dur hele, beni dinle! Nasıl olur, benim için dünyada senden başka erkek yokken ne geçirebilirsin aklından? Ne düşünebilirsin? Yok benim için senden başka erkek yok! Söyle, hiçbir erkekle konuşmamamı ister misin?

Kocasının kıskançlığı ilk anda gururuna dokunmuştu. En küçük, en masum bir eğlencenin bile ona yasak olması üzmüştü onu. Ama şimdi, kocasının çektiği acıya bir son vermek, onu huzura kavuşturmak için yalnızca bu değersiz şeyleri değil, her şeyini seve seve fedaya hazırdı.

Levin umutsuz bir fısıltıyla:

— Düştüğüm durumun korkunçluğunu, gülünçlüğünü anlamaya çalış, dedi. Şunu demek istiyorum, konuğumuzdur Veslovski. Aslını sorarsan, o senli benliliğinden, bir de bacağını altına almasından başkaca uygunsuz bir davranışı olmadı. En iyi davranış biçimi sayıyor bunu, bu yüzden güleryüz göstermeliyim ona.

Kiti kocasının bu kıskançlığının açığa vurduğu sevginin büyüklüğüne ruhunun derinliklerinde sevinerek:

— Ama büyütüyorsun sen de Kostya, dedi.

— İşini asıl korkunç yanı da gene her zamanki gibi sana taptığım, öylesine mutlu, evet çok çok mutlu olduğumuz bir anda bu serserinin... Hayır, niçin serseri olsun? Niçin böyle söz ediyorum ondan? Onunla bir ilgim yok benim. Peki, ama ne diye mutluluğumuz...

Kiti:

— Bir şey söyleyeyim mi sana, dedi. Bunun neden olduğunu anlıyorum ben.

— Neden, neden?

— Yemekte biz konuşurken bana nasıl baktığını fark ettim.

Levin ürkek:

— Ee, sonra? dedi.

Kiti, o anda neden söz ettiklerini anlattı kocasına. Anlatırken heyecandan tıkanacak gibi oluyordu. Levin bir süre sustu. Sonra Kiti'nin korkuyla kaplanmış, kanı çekilmiş yüzüne bir göz attı. Birden ellerinin arasına aldı başını.

— Katya, acı çektirdim sana! Bağışla yavrucuğum! Delilik benim yaptığım! Katya, tepeden tırnağa suçluyum. Böylesine saçma bir şey yüzünden nasıl böylesine üzebildim seni?

— Ah, acıyorum sana.

— Bana mı? Bana? Delinin biri olduğum için kuşkusuz! Ya seni ne diye üzdüm? Rastgele bir yabancının mutluluğumuzu bozabileceğini düşünmek bile korkunç bir şey!

— Öyle ya, insanın gururuna dokunan da bu...

Levin karısının elini öptü.

— Eh, dedi. Öyleyse ben de bütün yaz burada alıkoyacağım onu. Büyük yakınlık göstereceğim ona. Göreceksin. Yarın... Evet, sahi, yarın gidiyoruz.

VIII

Devrisi sabah, av araçları –bir binek arabasıyla bir yük arabası– kapıda hazırlandığında kadınlar kalkmamışlardı daha. Ava gidileceğini sabah erkenden sezinleyen Laska, alçak sesle doyasıya havladıktan, hoplayıp zıpladıktan sonra yük arabasının üzerine çıkıp arabacının yanına kıvrılmış, avcıların hâlâ çıkmadıkları kapıya, bu gecikmeden ötürü canı sıkkın, heyecanla bakıyordu. Kapıdan ilk çıkan Vasenka Veslovski oldu. Kalın baldırlarının yarısına kadar çıkan yepyeni çizmeler giymişti. Yeşil bir gömlek vardı üzerinde. Beline deri kokan gıcır gıcır bir fişeklik bağlamıştı. Kurdeleleri sarkan şapkası başındaydı. Elinde kayışsız, pırıl pırıl bir İngiliz çiftesi vardı. Laska yerinden fırlayıp ona koştu, selamladı onu, ayaklarının dibinde zıplayarak –kendi diliyle– ötekilerin hemen çıkıp çıkmayacaklarını sordu. Ama yanıt alamayınca nöbet yerine geçti, başını yana çevirip bir kulağını havaya dikip öyle kaldı gene. Sonunda gürültüyle açıldı kapı, Stepan Arkadyeviç'in zağarı Krak, havada kıvrılarak ok gibi fırladı dışarı. Arkasından, elinde tüfeği, ağzında purosuyla Stepan Arkadyeviç göründü. Ön ayaklarını göğsüne dayayan köpeğine sevgi dolu bir sesle, "Dur, Krak!" diyordu. Stepan Arkadyeviç çarık giymiş, ayaklarını güzelce sarmıştı. Yırtık bir pantolonla kısa bir palto vardı üzerinde. Şapkası çok eskiydi. Ama son model tüfeği kız gibi, av torbasıyla fişekliği –biraz eski olmalarına karşın– en iyi cinstendi.

Vasenka Veslovski bu gerçek avcı şıklığından –paçavralar giyinmek; ama en iyi av gereçlerine sahip olmaktı bu şıklık– o zamana dek habersizdi. Şimdi, bu pılı pırtının içinde kibar, dinç, neşeli soyluluğuyla pırıl pırıl Stepan Arkadyeviç'i görünce anlamıştı bunu. Bir dahaki ava kendisi de böyle gitmeye karar vermişti.

— Bizim ev sahibinden ne haber peki? diye sordu.

Stepan Arkadyeviç gülümsedi.

— Karısı genç... dedi.

— Evet, hem de çok güzel.

— Giyinmişti. Gene karısının yanına koşmuştur sanırım...

Stepan Arkadyeviç yanılmamıştı. Levin karısının yanına koşmuştu gene. Dünkü aptallığını bağışlayıp bağışlamadığını ona bir kez daha soracak, bir de "Tanrı aşkına" dikkatli olmasını rica edecekti. En önemlisi, çocuklardan uzak durmalıydı Kiti. Çarpabilirlerdi ona çünkü. Sonra, iki günlüğüne evden uzaklaştığı için karısının ona gücenmediğini onun ağzından bir kez daha duyması; ayrıca, karısının sağlık durumunu öğrenebilmesi için ondan, ne olursa olsun, yarın sabah ona bir atlıyla iki sözcük de olsa, bir pusula yollamasını bir kez daha rica etmesi gerekiyordu.

Kocasından iki günlüğüne ayrılmak her zaman olduğu gibi zor geliyordu Kiti'ye. Ama onun avcı çizmeleriyle beyaz gömlek içinde daha bir iri, güçlü görünen bedenini ve yüzündeki, kendisinin anlayamadığı o avcı heyecanının aydınlığını görünce kocasının sevinci, üzüntüsünü unutturdu ona; neşeyle vedalaştı kocasıyla.

Levin koşarak çıktı dış kapıdan.

— Kusura bakmayın baylar! dedi. Kahvaltı koydunuz mu? Doru niçin sağda? Neyse, olsun varsın. Laska rahat dur, git otur yerine!

İğdiş edilmiş koçları ne yapacağını sormak için onu merdiven başında bekleyen sığırtmaca döndü.

— Genç sürüye kat... Afedersiniz! Bir haydut daha geliyor işte.

Levin bindiği arabadan yere atladı, elinde cetvelle ona doğru gelmekte olan marangoza doğru yürüdü.

— Dün büroya gelmedin, şimdi de yolumdan alıkoyuyorsun beni. Ne istiyorsun?

— Emredin bir dönemeç daha yapalım efendim. Topu topu üç basamak eklenecek. Tam istediğiniz gibi olacak öyle yaparsak. Çok daha iyi olacak.

Levin canı sıkkın:

— Benim sözümü dinleseydin iyi olurdu, dedi. Sana önce kirişleri çek, basamakları sonra döşe demiştim. Düzeltemezsin artık. Beni dinle, yeni bir merdiven yap.

Sorun şuydu: Eve ek olarak yeni bir bölüm yapılıyordu. Marangoz bu bölümün merdivenini ayrı olarak, yüksekliği hesaba katmadan yaptığı için yerine koyduklarında merdivenin çok dik olduğu anlaşılmıştı. Marangoz, birkaç basamak ekleyerek aynı merdiveni kullanmak istiyordu.

— Çok daha iyi olacak efendim.

— Peki, ama üç basamak daha ekleyince nereye çıkacak yaptığın merdiven?

Marangoz küçümser bir gülümsemeyle:

— Af buyrun efendim, dedi. Tam divanın önüne.

İnandırıcı bir tavırla ekledi:

— Aşağıdan başladığımız gibi devam edeceğiz, çıka çıka divana varacağız.

— Peki, ama üç basamak eklenince merdivenin boyu uzayacak... O zaman nereye gelecek?

Marangoz inatçı, inandırıcı bir tavırla:

— Aşağıdan başlayacağız, nereye gelirse... diye karşılık verdi.

— Tavana kadar çıkıp duvara dayanır.

— Af buyrun efendim, döşemeden başlayacağız...

Levin tüfeğinin harbisini çıkarıp yere, tozun üzerine merdivenin şemasını çizmeye başladı.

— Bak, görüyor musun?

Durumu sonunda kavradığı anlaşılan marangozun gözleri parladı birden.

— Nasıl emrederseniz, dedi. Görülüyor ki yeni bir merdiven yapmam gerekecek.

Levin, arabaya binerken:

— Evet, diye seslendi, sana nasıl söylediysem öyle yap. Sür bakalım! Filipp köpekleri tut.

Şimdi, aile ve çiftlik işlerinin tüm telaşını arkada bıraktığı o anda Levin'in içini öylesine bir yaşama sevinci ile sabırsızlık doldurmuştu ki, canı konuşmak bile istemiyordu. Ayrıca, av yerine yaklaşırken her avcının duyduğu o yoğun heyecanı da duyuyordu. Şimdi düşündüğü bir şey varsa o da, Kolpenski bataklığında bir şey bulup bulamayacakları, Laska'nın Krak'dan iyi avlanıp avlanamayacağı, kendisinin iyi atışlar yapıp yapamayacağıydı. Yeni tanıştığı Veslovski'nin önünde mahcup duruma

düşmemek için ne yapmalıydı? Oblonski'nin onu geçmemesi için nasıl hareket etmeliydi? Bu sorular da geliyordu aklına.

Oblonski'nin duyguları da aşağı yukarı aynıydı. Onun da canı konuşmak istemiyordu. Yalnızca Vasenka Veslovski durmadan, neşeli neşeli konuşuyordu. Levin şimdi onu dinlerken, dün ona büyük haksızlık ettiğini düşünüyor, içi sızlıyordu. Vasenka gerçekten çok hoş, temiz yürekli, dürüst pek neşeli bir gençti. Bekârlığında tanışmış olsaydılar Levin yakın bir dostluk kurardı Vasenka ile. Onun yaşamı umursamaması, bir de kibar senli benliliği Levin'in hoşuna gitmemişti biraz. Uzun tırnaklarının, şapkasının, buna benzer şeylerinin kendisine hiç kimsenin kuşku edemeyeceği bir önem kazandırdığına inanıyordu sanki. Ne var ki, onun temiz yürekliliği, dürüstlüğü bağışlatabilirlerdi bu kusurunu. Kültürüyle, İngilizceyi ve Fransızcayı çok iyi konuşmasıyla ayrıca onun dünyasının insanı olmasıyla pek hoşuna gitmişti Levin'in.

Sol yana yardımcı koşulu Don boyu bozkırlarından gelme atı çok beğenmişti Vasenka. Hep bu attan söz ediyordu: "Bozkır atıyla bozkırda dörtnala gitmek ne hoştur! Ne dersiniz? Öyle değil mi?" Bir bozkır atına binip dörtnala gitmekte vahşi, şiir dolu bir şey hayal ediyor; bunun yalnızca hayaliyle yetiniyordu. Ama onun temiz yürekliliği –özellikle, bu temiz yürekliliğine güzelliği, içten gülümsemesi, davranışlarındaki incelik eklenince– çok hoştu. Yaradılış bakımından Levin'in hoşlandığı bir yapıda olmasından mı, yoksa dünkü günahını bağışlatmak için Levin'in onda hep iyi şeyler görmeye başlamasından mı nedense, onunla konuşmaktan, onun yanında olmaktan hoşlanıyordu Levin.

Üç versta yol almışlardı ki, Veslovski purosuyla cüzdanının olmadığını fark etti birden. Onları kayıp mı etti, yoksa masanın üzerinde mi bıraktı, bilmiyordu. Cüzdanında üç yüz yetmiş ruble vardı. Önemsememek elde değildi durumu. Veslovski:

— Bakın ne diyeceğim Levin, dedi. Şu Don atına binip dörtnala gideyim eve. Çok hoş bir şey olur bu, ne dersin?

Arabadan inmeye hazırlanıyordu bile. Veslovski'nin en azından yüz kilo olduğunu düşünen Levin:

— Ne diye zahmet edesiniz? dedi. Arabacıyı yollarım.

Arabacı yardımcı ata binip gitti, geri kalan iki atı Levin kendi sürdü.

IX

Stepan Arkadyeviç:

— Ee, hangi yoldan gideceğiz? dedi. Güzelce anlatıversene bize şunu.

— Planımız şöyle: Şimdi Gvozdevo'ya kadar gideceğiz. Gvozdevo'nun bu yanında çulluğun bol olduğu bir bataklık var. Öte yanında da nefis bir ördek bataklığı. Şimdi hava çok sıcak. Akşama doğru varırız oraya (yirmi versta yolumuz var) akşam avlanırız biraz. Geceyi orada geçirir, yarın büyük bataklıklara gideriz.

— Peki yolumuz üzerinde bir şey yok mu?

— Var. Ama geç kalırız. Hem hava da sıcak. Çok güzel iki küçük yer var; ama bir şey olmaz oralarda şimdi.

Levin kendi de istiyordu oralara uğramayı. Ama eve yakın av yerleriydi buralar. Her zaman avlanabileceği yerlerdi. Hem çok küçüktüler. Üç kişinin ateş etmesine elverişli değildiler. Levin işte bu yüzden kendini zorlayarak yalan söylemiş, "Bir şey olmaz oralarda şimdi," demişti. Küçük bataklığın önünden geçerlerken Levin bir şey söylemeden geçmek istedi. Ne var ki Stepan Arkadyeviç'in deneyimli avcı gözleri sazları fark etmişti. Bataklığı gösterdi.

— Buraya uğramayacak mıyız?

Vasenka Veslovski yalvarmaya başladı hemen:

— Levin ne olur, lütfen! Ne güzel bir av yeri baksanıza!

İster istemez razı oldu Levin.

Araba daha durmamıştı ki, köpekler birbiriyle yarışarak bataklığa doğru koşmaya başlamışlardı.

— Krak! Laska!

Köpekler geri döndüler.

Levin, köpeklerin kaldırdığı, bataklığın üzerinde acıklı çığlıklar atarak yalpa vura vura uçuşan bataklık kuşlarından başka bir şey bulamayacaklarını düşünerek:

— Üç kişi sıkışık olacağız, dedi. Ben burada kalacağım.

Veslovski seslendi ona:

— Yo olmaz! Gelin Levin, siz de gelin! Birlikte avlanalım!

— Gerçekten sıkışık olacak. Laska, buraya gel! Laska! Bir köpek yeter size, değil mi?

Levin arabanın yanında kaldı. Avcıların arkasından imrenerek bakıyordu. Avcılar bütün bataklığı dolaştılar. Ama çulluktan ve birini Vasenka'nın vurduğu bataklık kuşlarından başka bir şey yoktu.

Levin:

— Sizden av yerimi acımadığımı, buraya uğramamızın zaman kaybetmekten başka şeye yaramayacağını söylerken haklı olduğumu gördünüz işte, dedi.

Vasenka bir elinde tüfek, ötekinde vurduğu bataklık kuşuyla arabaya acemi acemi çıkmaya çalışırken:

— Hayır, gene de iyi oldu, dedi. Gördünüz mü? Ne güzel vurdum onu! Öyle değil mi? Peki asıl av yerine daha çok var mı?

Atlar birden yürüdüler. Levin'in başı birinin tüfeğinin namlusuna çarptı, bir patlama oldu. Aslında patlama daha önce olmuştu; ama Levin'e o başını çarptıktan sonra oldu gibi gelmişti. Durum şuydu: Vasenka Veslovski, horozları indirirken bir namlunun tetiğini çekmiş, kimseye bir şey olmamıştı. Stepan Arkadyeviç başını iki yana salladı. Veslovski'ye sitemli sitemli gülümsedi. Ama Levin'in ona sitem edecek durumu yoktu. Önce, edeceği her sitem ucuz atlattığı korkunun ve alnında beliren şişliğin bir sonucu olarak yorumlanacaktı. Sonra, Veslovski ilk anda öylesine saf bir üzüntüye kapılmış; arkasından, bir anlık şaşkınlığa öylesine candan, öylesine temiz yürekli gülmüştü ki, onun bu gülüşünü görüp de gülümsememek elde değildi.

Oldukça geniş olan ve hayli zamanlarını alacağa benzeyen ikinci bataklığa yaklaştıklarında Levin oraya uğramamaya razı etmeye çalıştı arkadaşlarını. Ama Veslovski gene kandırdı onu. Bataklık küçük olduğu için konuksever bir ev sahibi olarak gene arabaların yanında kaldı Levin.

Krak en kestirme yoldan bataklığın yolunu tutmuştu. Köpeğin arkasından ilk koşan Vasenka Veslovski oldu. Stepan Arkadyeviç daha yaklaşmamıştı

ki, bir çulluk kalktı. Veslovski karavana attı, çulluk gidip otu kesilmiş çayıra kondu. Bu çulluk Veslovski'ye bırakılmıştı. Krak buldu onu gene, kaldırdı. Veslovski vurdu çulluğu, arabaların yanına döndü.

— Şimdi siz gidin, ben kalacağım atların yanında, dedi.

Levin'in içinde avcı kıskançlığı kıpırdanmaya başlamıştı. Dizginleri Veslovski'ye verip bataklığa yürüdü.

Uğradığı haksızlıktan hanidir yakından sızlanıp duran Laska önden koştu. Levin'in iyi bildiği, Krak'ın henüz uğramadığı, sazlarla örtülü, kuşu bol yere gitti dosdoğru.

Stepan Arkadyeviç:

— Niçin durdurmuyorsun onu? diye seslendi.

Levin köpeğinden hoşnut, hayvanın arkasından koşarken:

— Ürkütmez o kuşları, diye karşılık verdi.

Laska, bildik saz kümelerine yaklaştıkça araştırmasında daha bir ciddileşiyordu. Küçük bir bataklık kuşu yalnızca bir an dağıttı dikkatini. Saz kümelerinin önünde bir daire çizdi, bir daire daha çizmeye yeni başlamıştı ki, birden irkildi, olduğu yerde donup kaldı.

Yüreğinin küt küt vurmaya başladığını hissetti Levin.

— Stiva, buraya gel! diye seslendi.

Zorlanan işitme duygusunun üzerinden bir örtü kalkmış gibi, bütün sesler ansızın uzaklık sınırlamasını kaybederek birbirine karışmış belirginlikleriye onu şaşırtmışlardı. Stepan Arkadyeviç'in ayak sesini duyuyor, bu sesi uzaktan gelen nal sesi sanıyordu. Üzerine basıp kökünden sökerek kırdığı bir sazın çıkardığı gevrek sesi havalanan bir çulluğun kanat sesi sandı. Arkasında, pek uzaktan gelmeyen bir şeye benzetemediği bir su şapırtısı geldi kulağına.

— Aport!

Köpeğin önünden bir şey havalanmıştı. Bir çulluktu bu. Ama Levin tam namluyu kaldırmış, nişan alıyordu ki, arkasındaki su şapırtısı iyice yaklaştı, tuhaf bir biçimde bağırarak bir şeyler söyleyen Veslovski'nin sesi karıştı bu şapırtıya. Çulluğun arkasına nişan aldığını bile bile çekti tetiği Levin.

Karavana attığından emin olduktan sonra geri döndü. Arabayla atların yolda değil, sazlıkta olduğunu gördü.

Avı seyretmek isteyen Veslovski arabayı sazlığa sürmüştü. Atlar batağa saplanmışlardı.

Levin, batağa saplanmış arabanın yanına giderken:

— Hangi şeytana uyup da girdi buraya, diye söyleniyordu kendi kendine.

Veslovski'ye döndü, soğuk:

— Ne diye çıktınız yoldan? dedi.

Arabacıya seslendi. Atları kurtarmak için çalışmaya koyuldu.

Levin'in canı sıkılmıştı, iyi atış yapmasına engel olunduğu, atları batağa saplandığı; en önemlisi de, koşum üzerine bilgileri olmadığı için Stepan Arkadyeviç'in de, Veslovski'nin de atları kurtarma, koşumları çözme işinde ona ve arabacıya yardımcı olmamalarıydı onu sinirlendiren. Levin buranın kupkuru olduğuna onu inandırmaya çalışan Vasenka'ya karşılık vermeden, arabacıyla çalışıyordu. Daha sonra, kendini işe iyice verdiği sırada Veslovski'nin arabaya olanca gücüyle asıldığını –öyle ki, yapıştığı çamurluğu bile kırmıştı– görünce dünkü duygularının etkisi altında kalarak ona fazla soğuk davrandığı için kendi kendine sitem etti. Bu soğukluğunu aşırı bir nezaketle bağışlatmaya çalıştı. Sonunda yola çıkardılar arabayı. Sonra kahvaltının verilmesini söyledi Levin.

Yeniden neşelenen Veslovski ikinci pilici bitirirken bir Fransız tekerlemesini söyledi:

— *Bon appétit, bonne conscience! Ce poulet va tomber jusqu'au jon de mes bottes.*[102] Eh, talihsizliğimiz sona erdi artık, işler yolunda gider bundan böyle. Ama suçumun cezasını çekmem için ben arabacı yerinde oturmalıyım. Öyle değil mi? Ne dersiniz?

Arabayı bırakmasını rica eden Levin'e dizginleri bırakmadan karşılık verdi:

— Hayır, hayır, *Automedon'um*[103] ben. Görürsünüz ne güzel götüreceğim sizi. Olmaz, suçumun cezasını çekmeliyim. Hem rahatım da iyi arabacı yerinde.

Sürdü arabayı.

Veslovski'nin atları (özellikle içeride tutamadığı soldaki doru atı) yoracağından korkuyordu Levin. Ama ister istemez kendini bıraktı Veslovski'nin neşesine. Onun yol boyunca arabacı yerinde söylediği şarkıları, anlattığı öyküleri ve *fou in hand*'in[104] İngiliz usulü nasıl sürüleceğini açıklamaya çalışmasını dinledi. Üç arkadaş karınları tok, son derece neşeli, Gövozdevski bataklığına vardılar.

X

Vasenka atları çok hızlı sürmüştü. Çok erken gelmişlerdi bataklığa. Hava henüz sıcaktı.

Yolculuklarının asıl hedefi olan büyük bataklığa geldiklerinde Levin, Vasenka'dan nasıl kurtulabileceğini, onun kendine ayak bağı olmadan nasıl dolaşabileceğini düşünmeye başlamıştı. Stepan Arkadyeviç'in de aynı şeyi düşündüğü belliydi. Onun yüzünde, gerçek her avcının avdan önce duyduğu o telaşı ve onun biraz da kendine has o içten kurnazlığını fark etmişti Levin.

Stepan Arkadyeviç:

— Ee, nasıl gideceğiz? dedi.

Sazların üzerinde daireler çizen iki iri kuşu göstererek ekledi:

— Çok güzel bir bataklık. Atmacalar da görüyorum. Atmacanın olduğu yerde av da boldur.

Levin çizmelerini ayağına geçirdikten sonra tüfeğinin kapsüllerini gözden geçirirken:

— Evet beyler, dedi. Şu saz kümesini görüyor musunuz?

Irmağın sağ yakası boyunca uzayıp giden, yarısının otu kesilmiş sulak çayırda koyu yeşil bir adacığı göstererek ekledi:

— Şu sazları görüyor musunuz? Bataklık orada tam karşımızda başlıyor. Görüyorsunuz, şu koyu yeşil yer... Buradan sağa, atların olduğu yere doğru uzuyor. Ta akçaağaç korusuna, değirmene kadar her yerde vardır çulluk. Bak, şu su birikintisini görüyor musun? En iyi av yeri orasıdır. Bir geldiğimde on yedi çulluk vurdum orada. İki köpek olduğuna göre ikiye ayrılır, değirmenin yanında buluşuruz.

Stepan Arkadyeviç:

— Peki sağdan kim gidecek, soldan kim? diye sordu.

Bu, onun için hiç de önemli değilmiş gibi ekledi arkasından:

— Sağ yan daha geniş, siz ikiniz oradan gidin. Ben soldan gideceğim.

Vasenka atıldı:

— Çok güzel! Biz daha çok vuracağız! Hadi gidelim artık, yürüyün.

Levin'in olmaz diyecek durumu yoktu. Ayrıldılar.

Bataklığa yeni girmişlerdi ki, köpekler kuyruk sallamaya başladılar. Yüzeyi pas rengi bir gölcüğe doğru koştular. Levin, Laska'nın bu dikkatli dolaşarak aranışını bilirdi. Burayı da iyi biliyor, bir çulluk sürüsü bekliyordu.

Levin, arkasından suları şapırdata şapırdata gelen arkadaşına heyecanlı bir sesle:

— Veslovski, yanımda yürüyün, yanımda! dedi.

Kolpenski'de tüfeğinin kazara patlamasından sonra arkadaşının tüfeğinin namlusunun doğrultusu ister istemez ilgilendiriyordu onu.

— Hayır, dedi Veslovski. Sıkıştırmayacağım sizi. Beni düşünmeyin siz.

Ama Levin, ayrılırlarken Kiti'nin söylediklerini düşünüyordu, anımsıyordu elinde olmadan: "Dikkat edin, birbirinizi vurmayın!" Köpekler, her biri kendi izini sürerek, kâh biri, kâh öbürü öne geçerek yaklaşıyorlardı su birikintisine. Oradan çulluk kalkacağından kuşkusu yoktu Levin'in. Çamurdan çekerken çizmesinin çıkardığı sesi çulluk sesine benzetip birden tüfeğine davrandı, dipçiğini sıktı.

Kulağının dibinde dan! dan! diye iki patlama oldu. Bataklığın üzerinde dolanarak avcılara doğru gelmekte olan bir yabani ördek sürüsüne atış menzilinin dışındayken ateş etmişti Vasenka. Levin dönüp arkasına bakıyordu ki, bir çulluğun kalktığını duydu. Arkasından bir daha, bir daha. Birbiri ardından dokuz çulluk kalkmıştı.

Stepan Arkadyeviç içlerinden birini, tam zikzak uçuşuna başlayacağı anda vurmuştu. Çulluk tostoparlak olup batağa düştü. Oblonski çok sakin bir hareketle namluyu alçaktan saz kümesine doğru uçmakta olan başka bir çulluğa çevirdi. Patlama sesiyle birlikte bu çulluk da düştü. Kuşun, yaralanmamış beyaz kanadıyla kesik sazlar arasında çırpındığı görünüyordu.

Levin o denli şanslı değildi: Birinci çulluğu çok alçak attığı için vuramadı. Kuş yükselirken doğrulttu arkasından gene namluyu. Ama tam tetiği çekeceği anda ayaklarının altından bir çulluk daha kalktı, dikkatini dağıttı, gene boşa attı.

Onlar tüfeklerini doğrulturlarken bir çulluk daha kalktı. Tüfeğini önce dolduran Veslovski iki sıkımlık saçmayı daha boşalttı suya. Stepan Arkadyeviç vurduğu çullukları topladı. Gözlerinin içi ışıl ışıl baktı Levin'e.

— Eh, ayrılalım artık, dedi.

Köpeğine ıslık çaldı. Tüfeği elinde hazır, sol ayağının üzerine basarken hafifçe aksayarak sol yana yürüdü. Levin ile Veslovski de öte yana yürüdüler.

Levin, avda ilk atışlarını kötü yaparsa heyecanlanır, sinirlenir, bütün gün doğru dürüst bir atış yapamazdı. Bugün de öyle olmuştu. Çok çulluk vardı. Köpeklerin önünden, avcıların ayaklarının dibinden durmadan çulluklar kalkıyorlardı. Durumunu kurtarabilirdi Levin. Ama ateş ettikçe –kuşun menzilde olup olmadığına bakmadan, neşeyle sağa sola ateş eden, tek bir kuş bile vuramamasına karşın bozulmayan– Veslovski'nin önünde küçük düşmüş hissediyordu kendini. Acele ediyor, sabırsızlanıyor, giderek öfkeleniyordu. Öyle ki, tetiği çekerken vuracağını hiç ummuyordu artık. Laska da bu durumun farkındaydı sanki. Tembel tembel aramaya, avcılara sitemli sitemli bakmaya başlamıştı. Patlamalar birbirini izliyordu. Avcıların çevresini kalın bir barut dumanı kaplamıştı. Oysa av çantasının geniş ağında hafif, küçücük, üç çulluk vardı hepsi. Onların da birini Veslovski vurmuştu, birini de ortak vurmuşlardı. Bu arada bataklığın öte yanından Stepan Arkadviç'in, sık olmamakla birlikte, Levin'in boşa gitmediklerini tahmin ettiği silah sesleri duyuluyordu. Hemen her silah sesinin arkasından Stepan Arkadyeviç'in sesi duyuluyordu: "Krak! Krak! Aport!"

Bu daha da bozuyordu Levin'in sinirini. Çulluklar durmadan daireler çiziyorlardı sazların üzerinde. Hemen her yandan kuşların kalkarken çıkardığı sesleri, havada bağrışmaları duyuluyordu. Daha önce havalanmış olanlar bir süre uçtuktan sonra avcıların önüne konuyordu. Bataklığın üzerinde düzinelerle atmaca çığlık atarak dolanıyordu yükseklerde.

Levin ile Veslovski, bataklığın büyük bölümünü geçtikten sonra, bazı yerleri yol yol çiğnenmiş, bazı yerleri biçilmiş, köylülerin çayırlarıyla sazlıkların birleştiği yere geldiler. Çayırların yarısı biçilmişti.

Gerçi otu biçilmiş yerlerde kuş olması olasılığı, biçilmemiş yerlere oranla azdı; ama Stepan Arkadyeviç ile buluşmaya söz verdiği için Levin av arkadaşıyla birlikte çayırların biçilmiş ve biçilmemiş yerlerinden geçerek yollarına devam ettiler.

Atı çözülmemiş bir arabanın yanında oturan köylülerden biri seslendi onlara:

— Hey avcılar! Gelin de birkaç lokma bir şey yiyin bizimle! Bir yudum bir şey için!

Levin dönüp arkasına baktı.

Yüzünden neşe fışkıran al yanaklı, sakallı bir ihtiyar güneşte parlayan yeşilimsi içki şişesini havaya kaldırmış, bembeyaz dişlerini göstererek gülümsüyordu.

— Hadi gel canım, boş ver!

Veslovski:

— *Quest-ce qu'ils disents?*[105] diye sordu.

Levin, Veslovski'nin votkaya dayanamayacağını, köylülerin yanına gideceğini tahmin ettiği için biraz da kurnaz:

— Votka içmeye çağırıyorlar sizi, dedi. Çayırı bölüştürdüler aralarında anlaşılan.

— Niçin bulunuyorlar bu ikramda?

— Mutlu ediyordur onları bu. Sahi, gidin yanlarına. Hoşlanırsınız.

— *Allons, c'est curicux.*[106]

— Gidin, gidin, diye seslendi Levin. Değirmenin yolunu kolaylıkla bulursunuz.

Birkaç adım attıktan sonra arkasına bakınca Veslovski'nin, tüfeğini önünde tutup iki büklüm olmuş, yorgun bacaklarıyla zar zor adım atarak bataklıktan köylülere doğru yürüdüğünü görünce sevindi.

Köylü, Levin'e de seslendi:

— Sen de gel! Çekinme! Birkaç lokma çörek yersin!

Levin'in canı votka içmeyi, birkaç lokma bir şey yemeyi çok istiyordu. Bitkin düşmüştü. Yorgunluktan titreyen bacaklarını yürürken çamurdan güçlükle çekip çıkardığını hissediyordu. Bir an duraksar gibi olmuştu. Ama köpeği ferma etmişti o anda. Bütün yorgunluğu birden kayboluverdi. Çamurların içinden kolaylıkla yürüyerek köpeğinin yanına gitti. Tam önünden bir çulluk kalktı. Ateş etti Levin, vurdu. Köpek fermasını

sürdürüyordu hâlâ. "Aport!" Köpeğin önünden bir çulluk daha kalktı. Levin ateş etti. Ama şanssız bir günündeydi. Karavana atmıştı. Vurduğu çulluğu aramaya gittiğinde onu da bulamadı. Sazlığı adım adım dolaştı. Ama onun kuşu vurduğuna inanmıyordu Laska. Sahibi onu avı aramaya yollayınca da arıyor gibi yapıyor; ama aramıyordu.

Levin, başarısızlığının kabahatini yüklediği Vasenka'dan ayrıldıktan sonra da düzeltememişti durumu. Çulluk burada da çoktu. Ama o karavana atıyordu hâlâ...

Güneşin yatay ışınları hâlâ sıcaktı. Levin'in terden sırılsıklam olmuş gömleği bedenine yapışmıştı. İçi su dolmuş sol çizmesi ağırdı. Ayağı lık lık ediyordu içinde. Barut isinden simsiyah olmuş yüzünden boncuk boncuk ter taneleri yuvarlanıyordu. Ağzında bir acılık, burnunda barut ve durgun su kokusu, kulaklarında çullukların bitmek tükenmek bilmeyen sesleri vardı. Tüfeğin namlularına dokunulmuyordu: Öylesine kızmışlardı. Kalbi küt küt vuruyordu. Heyecandan elleri titriyordu. Yorgun bacakları sazlara takılıyor, çamurlara batıyor, birbirine dolanıyordu. Ama durmadan yürüyordu Levin, ateş ediyordu. Sonunda, yüz kızartıcı bir karavana atınca şapkasıyla tüfeğini yere fırlattı.

"Olmaz böyle, kendimi toparlamalıyım!" dedi kendi kendine. Şapkasıyla tüfeğini aldı yerden. Laska'yı çağırdı, bataklıktan çıktı. Kuru bir yere gelince bir saz kümesinin üzerine oturdu, çizmelerini çıkardı. Sularını boşalttı. Sonra bataklığa girdi gene. Yosun kokan sudan içti biraz. Tüfeğinin kızmış namlularını ıslattı. Yüzünü, ellerini yıkadı. Ferahlamıştı. Öfkelenmemeye kesin karar verip bir çulluğun konduğu yere yürüdü.

Sakin olmak istiyordu; ama aynı şey oldu gene. Tam nişan almadan çekiyordu tetiği. Düzeleceğine daha çok bozuluyordu durumu.

Bataklıktan çıkıp Stepan Arkadyeviç ile buluşacağı akçaağaç korusuna geldiğinde av çantasında hepsi beş kuş vardı.

Stepan Arkadyeviç'i görmeden onun köpeğini gördü. Krak, pis kokan bataklık çamuruna bulanmış, baştan ayağa simsiyah, devrik bir akçaağacın kökünün arkasından fırladı. Zafer kazanmış bir komutan tavrıyla gelip koklaştı Laska ile. Krak'ın arkasından, akça ağaçların gölgesinde düzgün bedenli Stepan Arkadyeviç göründü. Yüzü kıpkırmızı, terden sırılsıklamdı. Yakasını açmış, (gene hafifçe aksayarak) Levin'e doğru yürüyordu.

Neşeyle gülümseyerek:

— Ee, ne haber? dedi. Amma da çok atış yaptınız!

— Ya senden ne haber? diye sordu Levin.

Ama sormak gereksizdi bunu. Arkadaşının ağzına kadar dolu av çantasını görmüştü çünkü. Stepan Arkadyeviç:

— On dört kuş vurmuştu.

— Çok güzel bir bataklık burası! Veslovski engel oldu sana anlaşılan. Bir köpekle iki kişinin avlanması zordur.

Zaferinin parlaklığını yumuşatmak istemişti.

XI

Levin ile Stepan Arkadyeviç, Levin'in ava çıktığı zamanlar konuğu olduğu köylünün kulübesine geldiklerinde Veslovski oradaydı. Odanın orta yerinde oturup tahta divana tutunmuş, bataklık çamuruna bulanmış çizmelerini ev sahibesinin asker kardeşi çekip çıkarmaya çalışırken, o neşe dolu, coşkun kahkahalarıyla gülüyordu.

— Yeni geldim, dedi. *Ils ont été charmants.*[107] Düşünün, doyasıya içirdiler beni. Yapabileceğim kadar yedirdiler. Ne nefis bir ekmekti o öyle! *Délicieux.*[108] Ya votka! Böyle nefis votka içmedim ömrümde. Bütün ısrarıma karşın para almadılar. Üstelik, "Kusurumuza bakma," deyip durdular.

Asker, vıcık vıcık çizmeyi simsiyah olmuş çorapla birlikte çıkarmayı sonunda başarmıştı.

— Ne diye para alsınlar sizden? dedi. İkramda bulunmuşlar anlaşılan. Votka mı satıyorlar ki?

Çizmelerinin çamuruna, durmadan yalanan köpeklerin berbat ettiği kulübenin pisliğine, odayı dolduran bataklık ve barut kokusuna, hatta çatal bıçak bulunmamasına karşın avcılar –yalnızca avcılarda görülen bir iştahla– doyasıya içtiler, akşam yemeklerini yediler. Yıkanıp temizlendikten sonra arabacıların beyler için yatak hazırladıkları samanlığa geçtiler.

Hava kararmıştı; ama avcıların uykusu yoktu.

Konuşma avla, köpeklerle, daha önceki avlarla ilgili anılar arasında bir süre dolaşıp durduktan sonra üçünü de ilgilendiren bir konuya geldi. Vasenka'nın, geceyi geçirdikleri bu yerin güzelliğinden, saman kokusunun tatlılığından, köşedeki kırık arabanın (aslında kırık değildi araba, okları çıkarılmış olduğu için kırık sanmıştı onu Vasenka) hoşluğundan, onu doyasıya votkayla ağırlayan köylülerin temiz yürekliliğinden, sahiplerinin ayaklarının dibinde yatan köpeklerden durup durup söz etmesi üzerine Oblonski, geçen yaz Maltus'un malikânesinde katıldığı av partisinin güzelliğini anlatmaya başlamıştı. Maltus tanınmış bir demiryolu zenginiydi. Stepan Arkadyeviç Maltus'un Tver ilinde kiraladığı bataklıktan, bu

bataklığın nasıl korunduğundan avcıları av yerine götüren arabalardan, kahvaltı için bataklıkta kurulan çadırdan söz ediyordu.

Levin yattığı samanların üzerinde doğruldu:

— Anlayamıyorum seni! dedi. Nasıl oluyor da iğrenmiyorsun bu insanlardan? Öğle yemeği Lafitt şarabıyla nefis olur kuşkusuz. Biliyorum. Ama o lüks tiksindirmiyor mu seni? Bu adamların hepsi tıpkı eski kesimciler[109] gibi, parayı insanlarda tiksinti uyandıran yollarla kazanıyorlar. Bir şeyi umursamıyorlar. Sonra da kötü yollarla kazandıkları parayı, kendilerine duyulan tiksintiyi silmek için harcıyorlar.

Vasenka Veslovski:

— Çok doğru, diye atıldı. Çok doğru! Hiç kuşku yok ki *bonhomie*'si[110] yüzünden yapıyor bunu Oblonski. Ama başkaları ne diyor: Oblonski oraya gittiğine göre...

— Hiç de... (Oblonski'nin bunu söylerken gülümsediğini fark etmişti Levin.) Bence o, zengin herhangi bir tüccardan ya da kişizadeden daha az dürüst değildir. O da, ötekiler de aynı biçimde emekleriyle, zekâlarıyla kazanmışlardır parayı.

— Evet, ama nasıl bir emekle? Bir işletme hakkı elde edip onu satmak emek midir?

— Emektir elbette. Şu anlamda bir emektir: O ya da onun gibiler olmasaydı yolumuz olmazdı.

— Ama bir köylünün ya da bilim adamının emeğine benzemez bu.

— Tutalım ki benzemez. Ama bir sonucu olan, bize yol kazandıran bir emektir. Gelgelelim, yolun yararsız olduğunu söylersen...

— Hayır, başka bir konudur bu. Yolların yararlı olduğunu kabul ediyorum. Ancak, verilen emekle orantılı olmayan her türlü kazanç kötüdür.

— Peki, ama bu oranı kim belirleyecek?

Levin:

— Dürüst olmayan yolla, kurnazlıkla kazanç elde etmek... diye başladı. (Dürüstle dürüst olmayan arasındaki sınırı açık seçik çizemeyeceğini hissediyordu.) Söz gelimi, bankaların kazancı gibi kötüdür. Kesimciler devrinde olduğu gibi, hiç emek vermeden büyük paralar kazanılıyor

günümüzde. Kazanma biçimi değişmiş yalnızca. *Le roi est mort, vive le roi!* [111] Kesimciliği kaldırdık, bu kez demiryolları, bankacılar çıktı. Bunlar da emek vermeden kazanmanın yollarıdır.

Stepan Arkadyeviç –kendi görüşünün doğruluğundan kuşku etmediğinden olacak– sakin, serinkanlı:

— Evet, dedi. Söylediklerinin hepsi doğru. Zekice bile olabilir... (Kaşınan, samanları altüst eden köpeğine bağırdı.) Krak, yat bakayım! (Sonra sürdürdü konuşmasını.) Ama dürüst olan ile olmayan kazanç arasındaki sınırı belirlemedin sen! Daire amirim işi benden iyi bilmesine karşın, astı olan benim ondan çok maaş almam dürüstlük olur mu sence?

— Bilmiyorum.

— Öyleyse ben söyleyeyim de dinle: Şu bizim ev sahibimiz köylü ne denli çalışırsa çalışsın elli rubleden çok kazanamazken senin, çiftlik işlerine verdiğin emeğe karşılık beş bin ruble kazanman da, benim, daire amirimden çok almam kadar, Maltus'un bir yol ustasından çok alması kadar uzaktır dürüstlükten... Ayrıca, toplumun bu gibi kesimlere, hiçbir dayanağı olmayan bir düşmanlık beslediğinin de farkındayım. Sanıyorum bir çekememezliktir söz konusu olan...

Veslovski:

— Hayır, haksızlıktır, dedi. Çekememezlik değil. Ama hiç de hoş olmayan bir şeydir söz konusu...

Levin:

— Yo, izin verin, dedi. Benim beş bin, köylününse elli ruble almasının haksızlık olduğunu söylüyorsun: Doğrudur. Bir haksızlık var bunda. Ben de hissediyorum bu haksızlığı; ama...

Böyle şeyleri ömründe –besbelli– ilk kez düşünen, bu yüzden de bütünüyle içten konuşan Vasenka Veslovski:

— Gerçekten öyle, dedi. O durmadan dinlenmeden ömrü boyunca çalışırken, biz ne diye yiyip içelim, avlanalım, yan gelip yatalım?

Stepan Arkadyeviç, bilerek Levin'in üstüne üstüne gidiyormuş gibi:

— Evet, öyle! Hissetmesine hissediyorsun; ama vermiyorsun ona çiftliğini, dedi.

Son zamanlarda iki bacanak arasında gizli bir düşmanlık havası esiyordu sanki. Bacanak olduktan sonra, hangisinin daha iyi bir yaşam düzeni olduğu konusunda aralarında bir yarış başlamıştı sanki. Yavaş yavaş kişiliğe dökülmeye başlayan bu konuşmada da kendini göstermişti aynı düşmanlık. Levin:

— Vermiyorum, çünkü isteyen yok bunu benden, diye karşılık verdi. Vermek istesem bile veremem zaten. Ayrıca, verebileceğim kimse yok...

— Buradaki köylüye ver, reddetmez...

— Peki, ama nasıl vereceğim? Gidip tapuyu onun üzerine mi yapayım?

— Ne yapacağını bilmem; ama hakkın olmadığı inancındaysan...

— Hiç de bu inançta değilim. Tam tersine, toprağı vermeye hakkım olmadığını, toprağa karşı da, aileme karşı da görevlerimin bulunduğunu hissediyorum.

— Yo, afedersin; ama bu eşitsizliği haksızlık sayıyorsan niçin bu düşüncenin gerektirdiği gibi davranmıyorsun?

— Davranıyorum; ama ters anlamda. Onun durumuyla benimki arasında farkı büyütmemeye çalışıyorum.

— Kusura bakma; ama paradokstur bu.

Veslovski doğruladı:

— Evet, insanı yanıltan filozofça bir açıklamaya benziyor. (Gıcırdayarak açılan kapıdan samanlığa giren köylüye seslendi.) Hey patron! Uyumadın mı sen hâlâ?

— Hayır efendim, ne uykusu! Beylerim uyuyor sanıyordum, sonra sesinizi duydum... Bir kanca alacaktım da şuradan.

Köylü çıplak ayaklarıyla yavaş yavaş adım atarken ekledi:

— Isırmaz ya?

— Ya sen nerede uyuyacaksın?

— Çayıra gideceğiz, efendim.

Veslovski, samanlığın iki kanadı açılmış kapısından dışarının donuk aydınlığında görünen kulübenin köşesine, atları çözülmüş arabaya baktı.

— Ah, ne hoş bir gece! dedi. Dinleyin, kadınlar şarkı söylüyorlar. Doğrusu güzel de söylüyorlar! Şu söyleyen kim patron?

— Yandaki köylü kızlar, efendim.

— Hadi çıkıp dolaşalım biraz. Uyuyamayacağız nasıl olsa, Oblonski, hadi kalkalım.

Oblonski gerinerek:

— Ah, insan hem burada yatıp hem oraya gidebilse, dedi. Yatmak daha güzel!

Veslovski çabucak doğruldu. Çizmelerini ayağına geçirirken:

— Öyleyse ben yalnız giderim, dedi. Hoşçakalın beyler. Eğlence güzelse sizi çağırırım. Siz avla ağırladınız beni ben de unutmam sizi.

Veslovski gittikten, köylü samanlığın kapısını kapadıktan sonra Oblonski:

— Tatlı bir çocuk, değil mi? dedi.

Biraz önceki konuşmanın konusu üzerinde düşünmeyi sürdürüyordu Levin.

— Evet, çok tatlı, dedi.

Duygularını, düşüncelerini elinden geldiğince açık belirtmeye uğraşmasına karşın, kafası çalışan, içten Veslovski ile Oblonski'nin bir ağızdan ona, kendini yanıltıcı felsefelerle oyaladığını söylediklerini düşünüyordu. Canını sıkıyordu bu.

— Böyle işte dostum, ikisinden birini yapman gerek: Ya günümüzün toplum düzeninin hakça bir düzen olduğunu kabul edersin, kendi haklarını savunursun ya da benim gibi, hakkın olmayan şeyleri elde ettiğini kabul eder, zevkle yararlanırsın onlardan.

— Hayır, elde ettiklerini hak etmiş olmasaydın zevkle yararlanamazdın onlardan. Hiç değilse ben yararlanamazdım. Benim için asıl önemli olan, suçsuz olduğumu hissetmemdir.

Dikkatini hep bir konu üzerinde toplamaktan yorulduğu belliydi Stepan Arkadyeviç'in.

— Ne dersin, biz de gitsek mi oraya? dedi. Uyuyamayacağız nasıl olsa. Sahi, gidelim hadi!

Levin karşılık vermedi. Söz arasında, hakça davrandığı; ama davranışının ters anlamda olduğu üzerine söyledikleri düşünmeye zorluyorlardı onu. "Kişi ancak ters anlamda mı hakça davranabilir yoksa?" diye soruyordu kendi kendine.

Stepan Arkadyeviç yattığı yerden doğrulurken:

— Taze kuru otun da ne keskin bir kokusu var! dedi. Uyuyamam ben burada. Vasenka bir işler çeviriyor olmalı. Kahkahalarını, sesini duyuyor musun? Biz de gidelim mi? Hadi kalk gidelim!

— Hayır, ben gelmeyeceğim, dedi Levin.

Karanlıkta el yordamıyla kasketini bulmaya çalışan Stepan Arkadyeviç gülümseyerek:

— Bu da bir prensip yüzünden mi? diye sordu.

— Yo, prensip yüzünden değil. Ne yapacağım orada?

Stepan Arkadyeviç kasketini bulduktan sonra ayağa kalkarken:

— Sana bir şey söyleyeyim mi, kötülük ediyorsun kendine, dedi.

— Neden?

— Karınla arandaki ilişkilerin farkında değil miyim sanıyorsun? İki günlüğüne ava gidişinizi ne büyük bir sorun yaptığınızı gördüm. Aşk dolu bir yaşam biçimi olarak güzeldir bütün bunlar. Ama bütün bir ömür için bu yetmez. Erkek özgür olmalıdır... Erkeklere özgü zevkler vardır. (Kapıyı açarken ekledi Oblonski.) Erkek tam erkek olmalıdır.

Levin:

— Yani köylü kızlarına kur yapmaya mı gitmeli? dedi.

— Bundan haz duyuyorsa neden gitmesin? *Ça ne tire pas â consequence.* [112] Karıma bir zararı dokunmayacak. Bana da zevk, neşe verecek. Önemli olan, aile ocağının kutsallığını korumandır. Evinde en küçük bir etkisi olmamalı dışarıda yaptıklarının. Öyle olduktan sonra özgürsün.

Levin öbür yana dönerek soğuk:

— Olabilir, dedi. Yarın sabah erken çıkmalıyız yola. Kimseyi uyandırmadan, şafakla kalkıp gideceğim ben.

Veslovski'nin sesi duyuldu:

— *Messieurs, venez vite! Charmante!*[113] Ben keşfettim bunu. Charmante, tam anlamıyla bir *Gretchen.*[114] Tanıştık bile. Gerçekten harika bir parça!

Sözünü ettiği kız özellikle kendisi için güzel yaratılmış, bunu onun için hazırlayana minnettarmış gibi konuşuyordu.

Levin uyuyor gibi yaptı. Oblonski ayakkabılarını giyip bir puro yaktı. Samanlıktan çıktı. Kısa bir zaman sonra duyulmaz olmuştu sesleri.

Levin uzun süre uyuyamadı. Atların saman yerlerken çıkardıkları sesi dinledi bir zaman. Sonra ev sahibi köylünün atları büyük oğluyla çayıra götürdüğünü duydu. Arkasından askerin, ev sahibinin küçük oğluyla –yeğeniyle– samanlığın öte bölümünde yatmaya hazırlanışını dinledi. Çocuk, incecik sesiyle dayısına, ona öylesine korkunç görünen iki köpek üzerine izlenimlerini anlattı. Bu köpeklerin kimi yakalayacağını sordu sonra. Asker kısık, uykulu bir sesle, avcıların yarın sabah bataklığa gideceklerini, orada silah atacaklarını anlattı. Sonra da çocuğun sorularına bir son vermek için "Hadi uyu artık Vaska, yoksa sopa yersin," dedi. Çok geçmeden de horlamaya başladı. Sesler kesildi. Yalnızca atların saman yerken çıkardıkları sesle çulluk sesi duyuluyordu. "Yalnızca ters anlamda mı acaba?" diye sordu kendi kendine Levin. "Ne önemi var? Suç bende değil ki!" Sonra yarını düşünmeye başladı.

— Sabah erkenden çıkacağım yola. Öfkelenmemeye çalışacağım. Çulluk sürüyle. Bataklık çulluğu da var. Döndüğümde Kiti'nin pusulası da gelmiş olur. Evet, Stiva haklı galiba. Karıma karşı tam bir erkek gibi davranmıyorum. Kişiliğimi yitirdim... Ama elden ne gelir! Bu da ters anlamda.

Uykuya dalarken Veslovski ile Stepan Arkadyeviç'in kahkahalarını, neşeli konuşmalarını duydu. Bir an açtı gözlerini: Ay yükselmişti. Açık kapının önünde parlak ay ışığında durmuş, konuşuyorlardı. Stepan Arkadyeviç, bir kızın tazeliğinden –onu, kabuğu yeni soyulmuş taze bir cevize benzeterek– söz ediyor. Veslovski de o neşeli kahkahalarını atarak, besbelli, bir köylünün ona söylediği sözü yineliyordu: "Sen ne yap yap evlen!" Levin uyku arasından:

— Baylar, yarın şafakla... diye mırıldandı.

Uykuya daldı.

XII

Levin sabah şafakla uyanınca arkadaşlarını uyandırmayı denedi. Yüzükoyun yatmış, çorabını çıkarmadığı ayağı battaniyenin altından çıkmış Vasenka'nın uykusu çok derindi. Uyandırmak olanaksızdı onu. Oblonski uyku arasından, böyle erken ava çıkmayacağını söyledi. Samanların bir köşesine kıvrılıp yatmış uyuyan Laska bile isteksiz isteksiz kalktı. Arka ayaklarını, tembel tembel, önce birini sonra ötekini geri uzatıp gerindi. Levin çizmelerini giydi. Tüfeğini aldı. Gıcırdayan kapıyı usulca açıp dışarı çıktı. Arabacılar arabaların yanında uyuyorlardı. Atlar ayakta kestiriyorlardı. Atlardan yalnızca biri burnunu yemliğe sokmuş, soluğuyla sağa sola saçtığı yulaftan yiyordu. Ortalık henüz iyice aydınlanmamıştı.

Kulübeden çıkan ev sahibinin yaşlı karısı eski, sevdiği bir tanıdığına sesleniyor gibi dostça seslendi Levin'e:

— Ne o? Niye böyle erken kalktın aslanım?

— Ava gideceğim teyzeciğim. Şuradan bataklığa geçilir mi?

— Arkadan dosdoğru git, bizim harman yerinin yanından geç yavrum. Kenevir tarlasına kadar yürü, bir patika var orada.

Yaşlı kadın, güneşte yanmış çıplak ayaklarını yere dikkatle basarak Levin'i harman yerine kadar geçirdi, çıkması için çiti araladı.

— Buradan doğru yürürsen bataklığa çıkarsın. Bizimkiler de dün akşam oraya götürdüler atları.

Laska patikaya kadar neşeli koştu önde. Levin ikide bir gökyüzüne bakarak çevik, çabuk adımlarla yürüyordu arkasından. Güneş doğmadan bataklığa varmak istiyordu. Ama güneş beklemedi onu. Levin samanlıktan çıktığında gökyüzünde hâlâ parlayan ay şimdi bir cıva parçası gibi soluktu. Biraz önce öylesine belirgin olan şafağın kızıllığı kaybolmak üzereydi artık. Uzaktaki bir tarlada demin ne oldukları belli olmayan lekeler belirginleşmişlerdi. Çavdar demetleriydiler. Çiçeklerini dökmüş uzun saplı, kokulu kenevirler üzerindeki, güneş henüz doğmadığı için görünmeyen çiy, Levin'in bacaklarını, gömleğini ıslatıyordu. Sabahın durgun sessizliği içinde en küçük sesler duyuluyordu. Bir arı, mermi gibi vınlayarak geçti Levin'in kulağının dibinden. Baktı Levin, bir arı daha, arkasından bir daha. Hepsi de

kovanların bulunduğu çitin öte yanından doğru geliyor, kenevir tarlasının üzerinde, bataklık yönünde gözden kayboluyorlardı. Patika doğru bataklığa gidiyordu. Bataklığın yeri, bazı bölümlerde koyu, bazı bölümlerde ince sisten belliydi. Öyle ki, saz kümeleriyle söğütler bu sis tabakasının içinde küçük adacıklar gibi sallanıyorlardı. Bataklığın kenarında, yolun bir yanında atları çayıra çıkarmış küçük çocuklarla köylüler, onları bütün gece bekledikten sonra yatmışlar, paltolarını üstlerine çekmiş, uyuyorlardı. Biraz ötede, ayaklarından bağlı üç at otluyordu. Atlardan birinin zinciri şakırdıyordu. Laska sahibinin yanı sıra yürüyor, önden koşmak istiyor, çevresine bakıyordu. Levin, uyuyanların yanından geçtikten sonra ilk su birikintisine gelince tüfeğinin kapsüllerini gözden geçirdi. Köpeği salıverdi. Atlardan üç yaşında besili bir doru olanı köpeği görünce ürktü, kuyruğunu kaldırıp kişnedi. Öteki atlar da ürktüler. Bağlı ayaklarıyla suları şapırdatarak, çamura batan toynaklarını çıkarırken tok sesler çıkararak çıktılar bataklıktan. Laska durmuş, alaylı alaylı atlara bakıyordu. Arada bir dönüp soru dolu bakışını Levin'e doğrultuyordu. Levin sırtını okşadı Laska'nın, artık başlayabilecekleri anlamına ıslık çaldı.

Laska, ayaklarının altında vıcık vıcık çamurun içinde neşeyle, dikkatle koşmaya başladı.

Laska koşarak bataklığa dalınca köklerin, bataklık bitkilerinin, durgun suların çok iyi bildiği kokusuyla yabancısı olduğu at pisliği kokusu arasında, çevreye iyice yayılmış bir kuş kokusu da almıştı. Onu en çok heyecanlandıran bu kuş kokusuydu. Bazı bataklık yosunlarıyla kuzukulaklarının üzerinde çok belirgindi bu koku. Ama kokunun hangi yöne giderken zayıfladığını, hangi yöne giderken çoğaldığını kestirmek olanaksızdı. Yönü kestirmek için rüzgârın estiği yönde biraz ilerlemek gerekiyordu. Laska, ayaklarının hareketini hissetmeden, gerektiği anda hemen durabileceği kadar yavaş, sağa, doğudan esen şafak yelinin yönünde koşmaya başladı. Sonra rüzgâra karşı durdu. Genişlemiş burun delikleriyle havayı ciğerlerine çekince yalnızca kokularının değil, onların kendilerinin de hemen oracıkta, önünde olduklarını hissetti. Hem bir tane değildiler. Sürüyle vardılar. Laska yavaşladı biraz. Burada, yakınlarda bir yerdeydiler. Ama nerede? Kestiremiyordu bunu henüz. Yerlerini belirlemek için bir daire çizmek amacıyla dönmüştü ki, birden sahibinin sesini duydu. Sahibi ters yönü göstererek, "Laska! Burada!" diyordu. Laska bir an durdu, başladığı işi sürdürürse daha iyi olmaz mıydı acaba? diye sorar gibi baktı

sahibinin yüzüne. Ama sahibi, bir şeyin bulunması olanaksız, suyla çevrili bir saz kümesini göstererek sert bir sesle yinelemişti emrini. Laska sözünü dinledi sahibinin. Onun gönlünü hoş etmek için arıyormuş gibi yaparak saz kümesini dolaştı, sonra eski yerine döndü. Aynı koku geldi gene burnuna. Sahibi onu rahat bırakması için ne yapması gerektiğini şimdi daha iyi biliyordu. Önüne, ayaklarının dibine bakmadan, çamur topaklarına ayağı takılarak, sulara batıp çıkarak; ama çevik ve güçlü bacaklarıyla önüne çıkan her engeli aşarak, ona her şeyi açıklayacak olan daireyi çizmeye başladı. Onların kokusu giderek daha güçlü, daha belirgin geliyordu burnuna. Ansızın, onlardan birinin hemen şurada, beş adım önündeki sazların arkasında olduğunu anladı. Durdu, öyle donup kaldı. Kısa bacaklarının üzerinde ilerisini göremiyordu; ama kokudan, onun en çok beş adım ötede oturduğunu hissediyordu. Kuşun kokusunu giderek daha güçlü hissediyor, beklemenin hazzını tadıyordu. Kuyruğu dümdüz gerilmiş, yalnızca ucu kıpırdıyordu. Ağzı hafif açık, kuyruğu dimdikti. Bir kulağı demin koşarken ters dönmüştü. Sessiz, sık sık soluyor, başını çevirmeden, daha çok gözlerini döndürerek sahibine bakıyordu. Sahibi, yüzünde Laska'nın çok iyi bildiği o anlatım, her zamanki korkunç bakışlı gözleriyle çamurlara bata çıka yaklaşıyordu. Levin çok sessiz yürüyor gibi gelmişti Laska'ya. Oysa yürümüyordu Levin, koşuyordu.

Laska'nın kendine özgü bu arama biçimini bilirdi Levin. Onun ağzı hafif açık, yere iyice yapışıp iri arka pençeleriyle toprağı avuçlayarak yürüdüğünü görünce köpeğin bir bataklık çulluğuna ferma ettiğini anlamış, daha ilk atışta başarısızlığa uğramamak için içinden dua ederek Laska'nın yanına koşmuştu. Köpeğin yanına iyice sokulduktan sonra yüksekten ileri baktı. Hayvanın burnuyla hissettiği şeyi gördü. İki buçuk metre ötede, sazların arasında bir bataklık çulluğu vardı. Başını çevirmiş, kulak kesilmişti. Sonra kanatlarını hafifçe açıp gene kapadı, kuyruğunu acemice sallayarak sazların arkasında gözden kayboldu.

Levin, Laska'yı arkasından dürttü.

— Aport! Aport! diye bağırdı.

Laska, "Ama gidemem ki!" diye geçiriyordu içinden. "Nereye gideceğim? Buradan, olduğum yerden hissediyorum onları; ama ileri atılırsam bir şey anlamayacağım. Nerede olduklarını, neyin nesi olduklarını bilemeyeceğim." Gelgelelim, Levin diziyle dürtüyordu onu gene, heyecanlı bir fısıltıyla, "Aport Laska'cığım, aport!" diyordu.

"Madem istiyor, ben de yaparım dediğini. Ama günah benden gitti," diye düşündü, yerinden kopup sazların arasına daldı. Artık bir koku almıyordu. Yalnızca görüyor, işitiyor; ama hiçbir şey anlamıyordu.

Laska'nın daha önce bulunduğu yerin on adım ötesinden tok bir sesle, kendine özgü kanat çırpmasıyla bir bataklık çulluğu kalktı. Silah sesiyle birlikte, beyaz göğsünün üzerine hızla çarptı çamura. Bir bataklık çulluğu daha, köpeğin kaldırmasını beklemeden, Levin'in arkasından havalandı.

Levin döndüğünde kuş hayli uzaklaşmıştı. Ama saçmalar yetişti ona. İkinci bataklık çulluğu yirmi adım daha uçtuktan sonra önce yükseldi, sonra havaya atılmış bir top gibi döne döne pat diye düştü kuru yere.

Levin, yağlı, sıcak bataklık çulluklarını av çantasına indirirken, "Bu sefer bir şeye benzeyecek," diye geçiriyordu içinden. "Ne dersin Laska'cık, benzeyecek mi?"

Levin tüfeğini doldurup bataklıktan çıktığında güneş oldukça yükselmişti. Ama bulutların arkasında olduğu için görünmüyordu. Parlaklığını yitirmiş ay küçük, beyaz bir bulut gibi duruyordu gökyüzünde. Tek bir yıldız görünmüyordu artık. Daha önce çiyden gümüş gibi parlayan yapraklar altın rengini almışlardı şimdi. Durgun sular kehribar gibi pırıl pırıldı. Otların maviliği sarımsı bir yeşilliğe dönüşmüştü. Bataklık kuşları suyun kenarındaki, çiyden parlayan, yere uzun gölgeler bırakan çalılıkta doluydu. Bir atmaca uyanmış, bir tınazın tepesine konmuş, başını bir o yana bir bu yana çevirerek, keyifsiz keyifsiz bataklığa bakıyordu. Kargalar tarlalara doğru uçuyorlardı. Yalınayak bir çocuk paltosunun altından çıkmış hart hart kaşınan bir ihtiyarın yanına sürüyordu atları. Tüfekten çıkan dumanlar, yeşil otların üzerine süt beyazı çökmüştü.

Çocuklardan biri Levin'in yanına geldi koşarak.

— Amca, dün burada sürüyle ördek vardı, dedi.

Uzaktan peşi sıra yürümeye başladı.

Levin, yaptığı işi beğendiğini belli eden bu çocuğun gözü önünde üç çulluk daha vurunca bir kat daha keyiflendi.

XIII

İlk hayvanı ya da kuşu kaçırmazsa avcının o avının şanslı geçeceğini söyleyen inanç doğru çıkmıştı.

Levin otuz versta yol teptikten sonra sabahın saat on birine doğru, çantasında en iyisinden on dokuz kuş, çantası almadığı için kemerine bağladığı bir yaban ördeğiyle aç, yorgun, mutlu, geceyi geçirdiği yere döndü. Arkadaşları çoktan kalkmış, bu arada acıkıp kahvaltılarını bile yapmışlardı.

Levin, uçarlarken olan güzelliklerini yitirmiş, çarpılıp büzülmüş, kanları pıhtılaşmış, başları yana düşmüş bataklık çulluklarıyla çullukları bir kez daha sayarken:

— Durun hele, durun, diyordu. On dokuzdu. Çok iyi biliyorum.

Gerçekten de on dokuz çulluk vardı. Stepan Arkadyeviç'in onu kıskanması Levin'in pek hoşuna gitmişti. Hoşuna giden başka bir şey de, avdan dönünce Kiti'nin pusulasını getiren haberciyi orada bulmuş olmasıydı.

"Çok iyi ve mutluyum. Beni merak ediyorsan, için her zamankinden rahat olsun. Yeni bir koruyucum var: Mariya Vlasyevna. (Levin'in aile yaşamında yeni, önemli bir yeri olan ebeydi bu.) Ne durumda olduğumu öğrenmeye gelmiş. Sağlığımı çok iyi buldu. Yollamadık onu. Sen gelene dek kalacak. Hepimizin neşesi de, sağlığı da yerinde. Bir an önce dönmek için acele etme lütfen. Hatta, av güzelse bir gün daha kal."

Bu iki sevinç –iyi geçen av ile karısından aldığı pusulanın verdiği sevinç– öylesine büyüktü ki, avdan sonraki iki küçük tatsızlığı kolaylıkla geçiştirmişti Levin. Tatsızlıklardan biri, dün fazla zorlandığı anlaşılan yana koşulu doru atın yem yememesi, keyifsizlenmesiydi. Hayvanın hasta olduğunu söylüyordu arabacı.

— Dün fazla yoruldu hayvan. Konstantin Dmitriç. Hayvan on versta öyle sürülürse sonu bu olur işte.

İlk anda Levin'in keyfini kaçıran; ama sonra onu çok güldüren öteki tatsızlık şuydu: Kiti'nin, görünüşte bir haftada yenemeyecek kadar çok olan,

bol bol verdiği yiyecekten bir şey kalmamıştı. Levin avdan yorgun argın, aç dönerken börekleri hayalinde öyle bir canlandırmıştı ki, konak yerine yaklaşırken, Laska'nın kuş kokusunu aldığı gibi o da böreğin kokusunu duymuş, ağzında lezzetini hissetmişti. Böreği hemen sofraya koymasını emretmişti Filipp'e. Gelgelelim yalnız böreğin değil, bir tek pilicin bile kalmadığı anlaşılmıştı.

Gülerek Vasenka Veslovski'yi gösterdi Stepan Arkadyeviç.

— Amma da iştahı varmış! Hani benim de hatırı sayılır bir iştahım vardır; ama onunki evlere şenlik!

Levin canı sıkkın, Veslovski'ye baktı.

— Elden ne gelir, dedi. Filipp biraz et ver bana öyleyse.

Filipp:

— Eti yediler efendim, kemiklerini de köpeklere verdiler, dedi.

Levin'in canı öyle sıkılmıştı ki, öfkeyle:

— Hiç değilse bir lokma bir şey bıraksaydınız! diye yükseltti sesini.

Ağlamak geliyordu içinden. Vasenka'ya bakmamaya çalışarak, titreyen bir sesle Filipp'e:

— O halde kuşların içini temizle, dedi. Isırgan otuyla doldur. Bana da biraz süt iste.

Karnını sütle doyurduktan sonra bir yabancıya öfkesini belli ettiği için kendi kendinden utandı Levin. Açlığın etkisiyle sinirlenmesine güldü.

Akşam üzeri bir daha çıktılar ava. Veslovski de birkaç kuş vurdu bu çıkışlarında. Gece eve döndüler.

Dönüş yolculuğu da gidiş gibi neşeli geçti. Veslovski kâh şarkı söylüyor, kâh onu votkayla ağırlayan "kusurumuza bakma" diyen köylülerle olan serüvenini büyük bir haz duyarak anlatıyor, kâh geceki serüvenlerini, halkada öpücük oyununu, köylü kızını, ona evli olup olmadığın sorup da evli olmadığını öğrenince, "Başkasının karısına kızına sulanacağına kendine bir karı bulmaya bak!" diyen köylüyü anımsıyordu.

— Genel olarak bu gezimizden son derece hoşnut kaldım, ya siz Levin?

Levin içtenlikle:

— Ben de! dedi.

Evde Vasenka Veslovski'ye beslediği düşmanlığı şimdi duymadığı gibi, ona karşı içinde sıcak, dostça duygular beslemesi sevinç veriyordu Levin'e.

XIV

Devrisi sabah saat onda çiftliği dolaştıktan sonra Vasenka'nın yattığı odanın kapısını çaldı Levin.

Veslovski içeriden:

— *Entrez!*[115] diye seslendi.

Levin'in karşısına iç çamaşırıyla dikilip gülümseyerek:

— Bağışlayın beni, dedi. *Ablutions'*umu[116] yeni bitirdim.

Levin pencerenin yanına oturdu.

— Rahatsız olmayın lütfen, dedi. İyi uyudunuz mu?

— Ölü gibi. Av için nasıl bir gün bugün?

— Ne içersiniz? Çay mı, kahve mi?

— Hiçbirini. Kahvaltı edeceğim. Vallahi ayıp bu yaptığım. Sanırım bayanlar bile kalkmışlardır. Şimdi bir yürüyüş yapmak ne hoş olur! Hadi atlarınızı gösterin bana.

Levin bahçede biraz dolaştıktan, ona atları gösterdikten, hatta paralelde onunla jimnastik yaptıktan sonra konuğuyla eve döndü. Birlikte salona girdiler.

Veslovski, semaverin başında oturan Kiti'nin yanına gitti.

— Çok güzel avlandık, dedi. Öyle hoş anlar yaşadık ki! Kadınların bu zevkten yoksun olmaları çok acı!

Levin, "Eh, ne var bunda, evin hanımıyla bir iki sözcük konuşması gerek elbette," diye geçirdi içinden. Veslovski'nin gülüşünde, Kiti ile konuşurken yüzündeki mağrur anlatımda bir şeyler görür gibi oldu gene...

Masanın öteki ucunda Mariya Vlastyevna ve Stepan Arkadyeviç ile oturan prenses yanına çağırdı Levin'i. Onunla, Kiti'nin doğum için Moskova'ya gitmesi, orada ev hazırlaması üzerine konuşmaya başladı. Gerçekleşmekte olan şeyin yüceliğini önemsizlikleriyle küçülten her çeşit hazırlığın düğün yaklaşırken Levin'in canını sıktığı gibi şimdi de, gününü parmak hesabı çıkardıkları doğum hazırlıkları daha çok gurur kırıcı

görünüyordu ona. Doğacak çocuğun nasıl kundaklanacağı üzerine konuşmaları duymamaya çalışıyor; şu esrarlı, sonu gelmeyen yün örgülerini, Doli'nin pek önemsediği üç köşeli keten kol bezlerini, daha bir sürü şeyi görmemek için başını çeviriyordu. Ona gerçekleşeceği söylenen; ama gene de inanamadığı olağanüstü bir şey olduğuna inandığı oğlunun (oğlu olacağından kuşkusu yoktu) doğum olayı bir yandan çok çok büyük, bu yüzden de erişilmez bir mutluluk olarak görünüyordu ona. Öte yandan da öylesine esrar dolu bir olay olarak düşünüyordu ki, bunu çevresindekilerin olacaklar üzerine bildiklerini sandıkları şeyleri de, bu bildiklerinin sonucu olarak, beklenen olaya olağan, insanların elinde olan bir şeye hazırlanıyormuş gibi hazırlanmalarını da küçültücü, çirkin buluyordu.

Ama prenses onun duygularını anlayamıyor, onun bu konuda düşünmekte, konuşmakta gösterdiği isteksizliği hafifliğine, ilgisizliğine veriyordu. Bu yüzden rahat bırakmıyordu onu. Stepan Arkadyeviç'e Moskova'da bir daire tutmasını söylemiş, şimdi de Levin'i yanına çağırmıştı. Levin:

— Hiçbir şey bilmiyorum ben prenses, dedi. Bildiğiniz gibi yapın.

— Moskova'ya taşınacağınız zamanı kararlaştırmalısınız.

— Vallahi bir şey bildiğim yok benim. Bildiğim tek şey var, milyonlarca çocuk Moskova'ya gitmeden, doktorsuz doğuyor... Niçin...

— Evet, o halde...

— Yo, Kiti nasıl isterse öyle olsun.

— Kiti ile konuşamayız bunu! Kızcağızı korkutmamı mı istiyorsun? Bu ilkbaharda Natalya Golitsina bir kötü ebenin yüzünden öldü.

Levin canı sıkkın:

— Siz ne derseniz onu yapacağım, dedi.

Prenses anlatmaya başlamıştı ona. Ama Levin dinlemiyordu. Levin'in sinirini gerçi prensesin konuşması da bozuyordu; ama canını asıl sıkan bu konuşma değil, semaverin yanında gördüğü durumdu.

Kiti'nin üzerine dudaklarında o güzel gülümsemesiyle eğilmiş, ona bir şeyler anlatan Vasenka'ya, yüzü kıpkırmızı olmuş, heyecanlanmış Kiti'ye bakarak, "Hayır, olamaz!" diye geçiriyordu içinden.

Vasenka'nın duruşunda, bakışında, gülümsemesinde masum olmayan bir şey vardı.

Levin, Kiti'nin duruşunda, bakışında bile aynı masum olmayan şeyi fark etmişti. Levin'in gözlerinde dünya karardı gene. Dünkü gibi mutluluğun, huzurun, gururun doruğundan umutsuzluğun, öfkenin, küçülmenin dipsiz uçurumuna fırlatılmış hissetti gene kendini. Her şey çirkin, iğrenç görünmeye başladı ona gene. O yana bir daha bakıp:

— Nasıl uygun buluyorsanız öyle yapın prenses, dedi.

Stepan Arkadyeviç, Levin'e şakayla besbelli, yalnız onun prensesle konuşmasını değil, onun –farkına vardığı– heyecanının nedenini de ima ederek:

— Hükümdarın tacı ağırdır![117] dedi. Bugün çok geç kaldın Doli.

Herkes Darya Aleksandrovna'yı ağırlamak için kalktı. Vasenka bir an doğruldu, zamane gençlerinde görülen, bayanlara karşı o kabalığıyla önce belli belirsiz eğilerek selam verdi, sonra bir şeye gülerek Kiti'yle konuşmasını sürdürdü. Doli:

— Maşa çok üzdü beni, dedi. Gece hiç uyumadı. Bugün de çok huysuz.

Veslovski'nin Kiti ile sürdürdüğü konuşma gene dünkü konu üzerineydi. Anna'dan, aşkın sosyete koşullarının üzerine çıkıp çıkamayacağından söz ediyordu. Bu konuşma hiç hoşuna gitmiyordu Kiti'nin. Konuşmanın konusu da, biçimi de, özellikle, bu konuşmanın kocası üzerinde bıraktığı etki heyecanlandırıyordu onu. Ne var ki, bu konuşmaya son veremeyecek, bu genç adamın gösterdiği apaçık ilginin ona verdiği yüzeysel hazzı saklayamayacak kadar saf ve masumdu. Bir son vermek istiyordu bu konuşmaya; ama bunun için ne yapması gerektiğini bilmiyordu. Her yaptığını kocasının fark edeceğini, kötüye çekeceğini biliyordu. Gerçekten de, Kiti'nin Doli'ye Maşa'nın nesi olduğunu sorması üzerine Vasenka, kendisi için sıkıcı bu konuşmanın bitmesini beklerken ilgisiz ilgisiz Doli'ye bakmaya başladığında karısının bu sorusu Levin'e yapmacık ve iğrenç bir kurnazlık gibi görünmüştü.

Doli:

— Ee, bugün mantar toplamaya gidiyor muyuz? diye sordu.

Kiti:

— Gidelim, ne olur, dedi. Ben de gelirim.

Birden yüzü kızardı Kiti'nin. Nezaket gereği Vasenka'ya onun da gelmek isteyip istemediğini sorması gerekiyordu. Ama sormadı. Kocası kararlı adımlarla yanından geçerken suçlu gibi:

— Nereye Kostya? diye sordu.

Kiti'nin bu suçlu tavrı Levin'in bütün kuşkularını doğrulamıştı. Karısının yüzüne bakmadan:

— Ben yokken makinist gelmiş, daha görmedim onu, dedi.

Alt kata indi, çalışma odasından henüz çıkmamıştı ki, kendini hiç sakınmadan, çabuk çabuk yürüyen karısının, çok iyi tanıdığı ayak sesini duydu.

Levin soğuk:

— Ne istiyorsun? dedi. İşimiz var bizim.

Kiti, Alman makiniste döndü.

— Afedersiniz, kocamla bir şey konuşacağım.

Alman dışarı çıkmak istedi; ama Levin durdurdu onu.

— Siz rahatsız olmayın.

Alman:

— Tren saat üçte mi? diye sordu. Geç kalmasam iyi olacak.

Levin yanıt vermedi ona. Karısıyla dışarı çıktı. Fransızca:

— Ne söyleyecekmişsiniz bana bakalım? dedi.

Karısının yüzüne bakmıyor, ne durumda olduğunu, yüzünde kasların çekildiğini, acıklı, ezilmiş bir görünüşü olduğunu görmek istemiyordu. Kiti alçak sesle:

— Ben... şunu söyleyecektim... diye mırıldandı. Böyle yaşanmaz... bir işkence bu...

Levin öfkeli:

— Uşaklar şurada, büfedeler, dedi. Olay çıkarma.

— Gel öyleyse şuraya gidelim.

Koridorda duruyorlardı. Kiti yandaki odaya girmek istedi; ama orada İngiliz mürebbiye Tanya'ya ders veriyordu.

— Öyleyse bahçeye çıkalım.

Yolları süpüren köylüyle karşılaştılar bahçede. Ama köylünün, Kiti'nin gözyaşlarıyla ıpıslak yüzünü, Levin'in heyecanını göreceğini, bir felaketten kaçan insanlara benzediklerini umursamadan çabuk adımlarla yürüyüp geçtiler yanından. Konuşmalarının, birbirlerini inandırmalarının, baş başa kalmalarının, çektikleri bu ıstıraptan böylece kurtulmalarının gerektiğini hissediyorlardı.

İki yanında ıhlamur ağaçları olan bahçe yolunun sonunda gözden uzak bir sıraya geldiklerinde Kiti:

— Böyle yaşanmaz, dedi. Cehennem azabı bu! Ben acı çekiyorum, sen acı çekiyorsun. Hem de niçin?

Levin, gene o geceki gibi yumruklarını göğsünün üstüne bastırıp dikildi karısının karşısına.

— Yalnız şunu söyle bana: Onun davranışlarında uygunsuz, masum olmayan, korkunç derecede küçük düşürücü bir şey yok muydu?

Kiti, sesi titreyerek:

— Vardı, dedi. Ama benim suçsuz olduğumu görmüyor musun Kostya? Sabahtan beri ters davranmak istiyorum ona; ama şu insanlar... Ne diye geldi sanki buraya? Ne mutluyduk!

Kalınlaşmış bedenini saran hıçkırıklar arasında konuşuyordu.

Bahçıvan onların –peşlerinden o yana biri gitmemişti, kaçtıkları bir şey yoktu, yolun sonundaki sırada da bir şey bulmuş olamazlardı; ama– ikisinin de eve dönerken sakin, mutluluktan pırıl pırıl parlayan yüzlerle yanından geçtiklerini gördü.

XV

Levin, karısını üst kata kadar geçirdikten sonra Doli'nin bölümüne gitti. O gün Darya Aleksandrovna'nın da üzüntüsü büyüktü. Doli odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolaşıyor, köşede ayakta durmuş, avaz avaz ağlayan küçük kız çocuğuna öfkeli öfkeli söyleniyordu.

— Akşama kadar ayakta öyle duracaksın o köşede. Yemeğini de yalnız yiyeceksin. Tek bir bebeğinin yüzünü görmeyeceksin. Yeni giysi de diktirmeyeceğim sana...

Çocuğa daha ne cezalar vereceğini, bilmeden sayıp döküyordu. Odaya giren Levin'e döndü.

— Yo, pis bir kız o! Nereden kapıyor bu kötü huyları, bilmiyorum!

Kendi işi için akıl danışmak isteyen, uygunsuz bir zamanda geldiği için de canı sıkılan Levin umursamaz bir tavırla:

— Ne yapmış? dedi.

— Grişa ile ikisi ahududu toplamaya gitmişler, orada da... Ne yaptığını söylemeye dilim varmıyor. Miss Eliot yanımızda olmadığı için öyle üzgünüm ki! Yenisinin bir şeye baktığı, bir şeyle ilgilendiği yok. Makine sanki... *Figurez vous, que la petite...*[118]

Darya Aleksandrovna, Maşa'nın suçunu anlattı. Levin yatıştırmaya çalışıyordu onu:

— Hiç önemli değildir bu... düpedüz yaramazlık...

Doli:

— Peki niçin sinirlisin? Benden istediğin nedir? diye sordu. Neler olup bitiyor orada?

Doli'nin bu soruyu sorarkenki ses tonundan Levin, söylemek niyetinde olduğu şeyi kolaylıkla söyleyebileceğini anlamıştı.

— Orada değildim, dedi. Kiti ile bahçedeydik. Stiva'nın... gelmesinden bu yana ikinci kez kavga ettik.

Doli zeki, her şeyi anlayan gözlerle baktı ona. Levin sürdürdü konuşmasını:

— Elini vicdanına koy da söyle, şu genç adamın davranışlarında bir koca için tatsız, hayır tatsız değil korkunç, küçük düşürücü bir şey yok mu?

Doli:

— Şey, nasıl söylemeli... diye başladı.

Annesinin yüzünde belli belirsiz bir gülümseme fark edince sıvışmaya kalkışan Maşa'ya döndü.

— Dikil orada, dikil! (Gene Levin'e döndü Doli.) Sosyete, onun her genç gibi davrandığını düşünürdü. *Il fait la cour à une jeune et jolie femme*,[119] sosyeteden olan koca da bundan yalnızca gurur duymalıdır.

Levin canı sıkkın:

— Evet, evet, dedi. Ama farkına vardın mı?

— Yalnız ben değil. Stiva bile fark etti. Çaydan sonra açık açık şöyle söyledi bana: *Je crois que Veslovski fait un petit brin de cour à Kiti.*[120]

Levin:

— Pekâlâ, dedi. İçim rahat artık, kovacağım onu.

Doli dehşete kapıldı.

— Ne diyorsun, çıldırdın mı sen? diye haykırdı.

Gülümseyerek ekledi:

— Ne oluyor sana Kostya? Kendine gel! (Maşa'ya döndü.) Eh, Fanni'nin yanına gidebilirsin artık. Olmaz Kostya, istiyorsan Stiva'ya söylerim ben. Alıp götürür onu. Konuk beklediğini söyleyebiliriz. Zaten hiç de bu eve uygun bir insan değil.

— Hayır, hayır ben kendim söyleyeceğim.

— Ama kavga etmez misin onunla?

— Hiç de. Öyle eğlenceli olacak ki benim için! Gerçekten eğlenceli olacak.

Levin'in gözlerinin içi parlıyordu. Fanni'nin yanına gitmeyip kararsızlık içinde annesinin karşısına dikilmiş, onun bakışını yakalamaya çalışan küçük suçluyu göstererek ekledi:

— Hadi bağışla onu Doli. Bir daha yapmayacak.

Anne baktı ona. Kızcağız hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Annesinin dizlerine sarıldı. Doli zayıf, narin elini kızının başına koydu.

Levin, "Onunla bizim aramızda ortak ne var hem?" diye geçirdi içinden. Veslovski'yi aramaya gitti.

Holden geçerken, arabanın istasyona gitmek üzere hazırlanmasını emretti. Uşak:

— Dün yayı kırılmıştı, dedi.

— Öyleyse açık arabayı hazırlasınlar. Ama hemen. Konuk nerede?

— Odasına gitti, efendim.

Levin odaya girdiğinde Veslovski eşyalarını valizinden çıkarmış, yeni askılarına yerleştirmiş, at binmek için tozluklarını ayağına deniyordu.

Levin'in yüzünde değişik bir anlatım mı vardı, yoksa Vasenka *ce petit brin de cour'*unun[121] bu ailede yersiz kaçtığını kendiliğinden mi hissetmişti, nedense odasına Levin'in girmesiyle biraz (bir sosyete erkeğinden beklenebilecek kadar) bozulmuştu.

— Ata tozlukla mı biniyorsunuz siz?

Vasenka kalın bacağını sandalyenin üzerine koymuş, en alt çengeli takarken içtenlikle gülümsedi.

— Evet, dedi. Böylesi çok daha temiz oluyor.

Hiç kuşku yok, iyi yürekli, cana yakın bir insandı Vasenka. Onun bakışında bir ürkeklik fark edince Levin hem acıdı ona, ev sahibi olarak da kendi kendinden utandı.

Masanın üzerinde, o sabah jimnastik yaparlarken eğrilmiş paralelin kollarını düzeltirken kırdıkları kalın sopa vardı. Levin sopayı eline aldı, söze nereden başlayacağını bilemeden, sopanın kırılan ucundaki kıymıkları temizlemeye başladı.

— Ben...

Sözünün sonunu getirmemek amacıyla susmuştu ki Kiti'yi, olanları anımsayınca Vasenka'nın gözlerinin içine bakarak sürdürdü konuşmasını:

— Sizin için arabayı hazırlamalarını söyledim.

Vasenka şaşırmış:

— Nasıl yani? diye başladı. Nereye gideceğim ki?

Levin elindeki sopanın kıymıklarını temizlerken, yüzü asık:

— Tren istasyonuna gidiyorsunuz, dedi.

— Siz bir yere mi gidiyorsunuz? Yoksa bir şey mi oldu?

Levin güçlü parmaklarıyla sopanın ucundaki kıymıkları giderek daha çabuk koparıyordu.

— Evet oldu, dedi. Konuk bekliyorum. Hayır, konuk falan beklediğim yok, bir şey de olmadı. Ama gitmenizi istiyorum. Bu kabalığımı neye isterseniz yorabilirsiniz.

Vasenka doğruldu. Durumu en sonunda kavramıştı. Mağrur:

— Açıklamanızı rica edebilir miyim? dedi.

Levin yüzündeki kasların çekildiğini gizlemeye çalışarak soğukkanlı, tane tane konuşarak kesti sözünü:

— Hiçbir şeyi açıklayamam size.

Sopanın ucunda kıymık kalmayınca Levin bu kez parmaklarıyla kalın iki parçayı kavradı, sopayı boydan boya yardı, kopan parçayı atik bir hareketle yakaladı.

Bu çevik kolların, Vasenka'nın o sabah jimnastik yaparken ellediği o kasların, bu parlayan gözlerin, sakin sesin, titreyen yüz kaslarının görünüşü Vasenka'yı inandırmakta sözlerden daha etkili olmuşlardı belki. Omuzlarını kaldırıp küçümser bir tavırla gülümseyerek öne eğildi.

— Oblonski'yi görebilir miyim?

Veslovski'nin omuzlarını kaldırması, gülümsemesi Levin'i sinirlendirmişti. "Yapacak başka neyi kaldı?" diye geçirdi içinden.

— Şimdi yollarım onu size.

Stepan Arkadyeviç arkadaşından, onu evden kovduklarını öğrendikten sonra Levin'i görmeye gitti. Bahçede buldu onu. Vasenka'nın gitmesini bekliyordu orada.

— Bu ne saçmalıktır! dedi. *Mais c'est ridicule!*[122] Zorun ne senin? *Mais c'est du dernier ridicule!*[123] Neler kurdun kendi kendine acaba? Bir genç...

Ama durumun ciddi olduğu belliydi. Çünkü Stepan Arkadyeviç ortadaki nedeni açıklamaya kalkışınca gene renk kalmamıştı Levin'in yüzünde. Hemen kesti sözünü:

— Anlatmaya çalışma bana bunu lütfen! Başka türlü davranmak elimde değildi! Sana karşı da, ona karşı da çok mahcubum. Buradan böyle gitmesinin onun için fazla üzücü olmayacağını sanıyorum. Oysa onun burada bulunması karım için de, benim için de sıkıcı oluyor.

— Ama onun için gurur kırıcı bir durum bu! *Et puis c'est ridicule!*[124]

— Benim için de hem gurur kırıcı hem acı! Üstelik bir suçum yok, acı çekmemi gerektirecek bir şey de yapmadım!

— Doğrusu hiç beklemezdim bunu senden! *On peut être jaloux, mais à ce ponit c'est du dernier ridicule!*[125]

Levin hızla döndü. Stepan Arkadyeviç'in yanından uzaklaştı. İki yanı ağaçlık yolun derinliklerinde yalnız başına bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı. Çok geçmeden açık arabanın tekerlek sesi duyuldu. Levin ağaçların arasından öteki yolda Vasenka'nın, başında İskoç kepi, samanların üzerine oturmuş, (işin kötüsü açık arabada oturacak yer yoktu) arabanın her sarsılışında hoplayarak gitmekte olduğunu gördü.

Bir uşağın evden koşarak çıkıp arabayı durdurduğunu görünce, "Bu da nesi?" diye geçirdi içinden. Levin'in unuttuğu makinistti bu. Makinist öne eğilerek selam verdikten sonra bir şeyler söyledi Veslovski'ye. Sonra arabaya atladı. Uzaklaştılar.

Levin'in bu davranışı Stepan Arkadyeviç ile prensesin canını çok sıkmıştı. Levin kendi de yalnızca son derece ridicule (gülünç) hissetmiyordu kendini, tepeden tırnağa suçlu, küçülmüş de hissediyordu. Ama karısıyla kendisinin çektiklerini düşündükçe, aynı durum bir kez daha gelse başına nasıl hareket ederdi diye soruyordu kendine. "Gene böyle davranırdım," diyordu.

Bütün bu olanlara karşın, akşama doğru –Levin'in bu davranışını bağışlamayan prensesin dışında– herkes, cezasını çekmiş çocuklar gibi ya da sıkıcı bir resmi kabulden sonra büyükler gibi canlanmış, neşelenmişti. Öyle ki, akşam prenses salonda yokken, Vasenka'nın kovuluşundan çok eskiden olmuş bir olay gibi söz ediyorlardı. Bir şeyi gülünç anlatma yeteneğini babasından almış Doli kahkahalarla güldürdü Varenka'yı. Aynı

şeyi üçüncü, dördüncü kez, her seferinde güldürücü eklemelerle anlatırken Varenka tutamıyordu kahkahalarını. Genç konuğun onuruna takmış takıştırmış, salona çıkmaya hazırlanıyormuş ki, tangur tungur bir yük arabasının gürültüsünü duymuş birden. Hem kim olsa beğenirsiniz bu arabada? Vasenka, İskoç kepiyle, şarkılarıyla, tozluklarıyla samanların üzerinde oturuyormuş.

— Binek arabasını hazırlatsaydın bari! Sonra bir ses duydum: "Durun!" Eh, dedim, acıdılar galiba ona. Baktım, şişko Alman'ı yanına oturttular, ikisini birlikte götürdüler... Benim süslenmem de boşa gitti!

XVI

Darya Aleksandrovna niyetini gerçekleştirdi. Anna'ya gitti. Kız kardeşini üzmek, onun kocasının hoşlanmadığı bir şeyi yapmak acı veriyordu Darya Aleksandrovna'ya: Levinlerin Vronski ile en küçük bir ilişki kurmak istememekte ne denli haklı olduklarını biliyordu. Ne var ki, Anna'yı ziyaret etmeyi, durumundaki değişikliğe karşın ona olan duygularının değişmediğini göstermeyi kendi için bir görev sayıyordu.

Bu gezisini yaparken Levinlere bağlı kalmamak için köye at kiralamaya adam yolladı. Ama Levin bunu öğrenince onun odasına gitti.

— Senin oraya gitmeni hoş karşılamadığımı niçin düşünüyorsun? dedi. Bu hoşuma gitmemiş olsa bile, benim atlarımdan almadığın için daha çok gitmemiştir hoşuma. Gideceğini kesin olarak hiç söylemedin bana. Hem köyden at kiralaman beni üzer. Sonra, en önemlisi götüreceğim derler, yarı yolda bırakırlar insanı... Benim atlarım var. Üzülmemi istemiyorsan benim atlarımdan alırsın.

Darya Aleksandrovna ister istemez razı oldu. Kararlaştırılan gün Levin baldızı için dört at hazırlattı. Menzilde değiştirmek üzere de çiftlik ve binek atlarından görünüşte bir şeye benzemeyen; ama Darya Aleksandrovna'yı gideceği yere bir günde götürebilecek dört de yedek at yolladı önden. Şimdi, yola çıkacak prenses için de, ebe için de ata gerek olduğu bir sırada Levin için güç bir şeydi bu; ama konukseverliğinin, evsahibi olmasının ona yüklediği görev, onun evine konukken Darya Aleksandrovna'nın dışarıdan at kiralamasına göz yummasına izin vermedi. Ayrıca, bu yolculuk için Darya Aleksandrovna'dan istenen yirmi rublenin onun için çok önemli olduğunu da biliyordu. Darya Aleksandrovna'nın çektiği para sıkıntısı Levinleri üzüyordu.

Levin'in sözünü dinleyip şafak sökmeden yola çıktı Darya Aleksandrovna. Yol güzel, araba rahattı. Atlar keyifli keyifli koşuyorlardı. Arabacı yerinde arabacıdan başka, daha güvenli olsun diye Levin'in uşak yerine yolladığı kâtip de vardı. Yolda uyudu Darya Aleksandrovna. Ancak atların değiştirileceği hana yaklaştıklarında uyandı.

Darya Aleksandrovna çayını Levin'in Sviyajski'yle giderken uğradığı toprak sahibi zengin köylünün evinde içti. Kadınlarla çocuklardan söz ettikten, ihtiyardan Kont Vronski üzerine bilgi aldıktan sonra saat onda yola çıktılar. İhtiyar göklere çıkarıyordu Vronski'yi. Darya Aleksandrovna evde çocukların telaşından düşünmeye zaman bulamıyordu. Oysa şimdi, bu dört saatlik yolculuğu sırasında, daha önce tutulan düşünceleri birden üşüşmüşlerdi kafasına. Ömründe, hiç yapmadığı biçimde, baştan sona, hem de ayrı açılardan düşünüyordu günlük yaşamını. Düşünceleri onu bile şaşırtıyordu. Önce çocuklarını düşündü. Prenses de Kiti de (Kiti'ye daha çok güveniyordu) çocuklarla ilgileneceklerini söylemişlerdi; ama gene de merak ediyordu onları. "Maşa gene yaramazlığa başlamasa, Grişa'yı at tepmese, Lili'nin midesi daha çok bozulmasa..." Daha sonra bugünün sorunları, yakın geleceğin sorunlarına bıraktılar yerlerini. Bu kış Moskova'da yeni bir daireye taşınmalarının, konuk salonunun mobilyasını değiştirmelerinin, en büyük kızına bir kürk yaptırmalarının gerektiğini düşünmeye başladı. Peşinden daha uzak geleceğin sorunları bir bir geçmeye başladı aklından: Çocuklarını yaşama nasıl hazırlayacaktı? "Kızlar bir şey değil," diye düşünüyordu. "Ama oğlanları ne yapacağım?"

"Şimdi yeterince ilgilenebiliyorum Grişa ile. İyi bir şey bu. Ama serbest olduğum, doğum yapmadığım için böyle. Stiva'dan bir şey beklemek akılsızlık olur kuşkusuz. Ben de iyi insanların yardımıyla yetiştiririm onları. Ama bir doğum daha yaparsam..." Doli, kadının lanetlenmiş olduğu için yavrusunu dünyaya acı çekerek getirdiği sözünün çok yanlış olduğunu düşündü. Son gebeliğini, doğan çocuğunun ölümünü anımsayınca, "Doğurmak bir şey değil, asıl gebelik zor," diye geçirdi içinden. Handa genç köylü kadınla konuştuklarını düşündü. Doli çocuğu olup olmadığını sorduğunda güzel köylü kadın neşeyle karşılık vermişti:

— Bir kızım oldu. Tanrı'nın yardımıyla doğurdum. Geçen oruçta da toprağa verdim.

Darya Aleksandrovna:

— Çok üzüldün mü öldüğüne? diye sormuştu.

— Ne üzüleyim? İhtiyarın bir sürü torunu var zaten. Dertten başka bir şey değil çocuk. Ne çalışabiliyorsun, ne bir şey yapabiliyorsun. Ayak bağı yalnızca...

Genç kadının yüzündeki içten, sevimli anlatıma karşın, bu sözleri iğrenç gelmişti Darya Aleksandrovna'ya. Ama şimdi elinde olmadan anımsamıştı onun bu söylediklerini. İnsanın içini ürperten bu düşüncede gerçek payı da vardı.

Darya Aleksandrovna on beş yıllık evlilik yaşamını şöyle bir düşününce, "Evet, zamanımın çoğunu gebelikle, mide bulantılarıyla, kafa uyuşukluğuyla, her şeye karşı ilgisizlikle, en önemlisi de biçimsizlikle geçti. Kiti, o cici, güzelim Kiti bile ne çirkinleşti! Bense biçimsiz bir şey oluyorum gebelikte. Biliyorum bunu. Doğum... çekilen acılar, o korkunç sancılar, hele o son an... sonra emzirme, o uykusuz geceler, o korkunç acılar..."

Hemen her çocuğunu emzirirken çatlayan meme uçlarının acısı aklına gelince ürperdi Darya Aleksandrovna. "Sonra çocukların hastalanmaları, hiç bitmeyen o korku. Sonra anılar, çocukların kötü eğilimleri (Küçük Maşa'nın ahududu toplarken yaptığını anımsadı), dersleri, Latince... bütün bunlar öylesine akıl almaz, güç şeyler ki! Bütün bunlar yetmiyormuş gibi ölmeleri yok mu bir de..." Doli'nin hayalinde, daha meme çocuğuyken difteriden ölen son çocuğunun –oğlunun– onun anne yüreğini aralıksız dağlayan anısı canlandı gene. Onun toprağa verilişini, o küçük, pembe tabuta karşı herkesin ilgisizliğini, kendinin paramparça yüreğini, tabutun üzerinde sırmalı bir haç olan pembe kapağını kaparlarken bir an gördüğü, şakaklarında kıvır kıvır saçların çevrelediği soluk, küçük alnının bir hayret anlatımıyla hafif açık duran küçücük ağzının karşısında duyduğu o yapayalnızlığı, o acıyı anımsadı.

"Niçin bütün bunlar? Neye yarayacak bunca didinme? Benim, rahat bir dakika yüzü görmeden, kâh gebe, kâh çocuk emzirerek, her an öfkeli, her an huysuz, acı çekerek, başkalarına da acı çektirerek, kocasının tiksindiği bir kadın olarak ömrümü tüketmemden başka neye yarayacak? Ortaya mutsuz, kötü terbiye almış, yoksul çocukların çıkmasına... Bu yazı Levinlerin yanında geçirmeseydik halimiz nice olurdu acaba? Kostya ile Kiti öylesine iyiler ki. Hiçbir şeyi fark ettirmiyorlar bize. Ama böyle sürüp gidemez bu. Onların da çoluk çocuğu olacak. O zaman yardım edemezler bize. Şimdi de durumları sıkışık zaten. Kendine bir şey bırakmayan babam yardım edebilecek mi acaba? Çocuklarımı bir başıma yetiştirmem olanaksız. Peki başkalarının yardımıyla, bunun utancına katlanarak yetiştirebilecek miyim çocuklarımı? Tutalım her şeyin en iyisi oldu:

Çocuklarımdan ölen olmadı artık, şöyle böyle yetiştirdim onları. En iyi durumda, birer alçak olmayacak çocuklarım o kadar. İsteyebileceğim, umabileceğim her şey bu işte. Bir bunun için ne çok acı çekmem, ne çok didinmem gerekiyor... Hayatım mahvolmuş benim!" Genç köylü kadının söylediğini düşündü gene. İçini bir tiksinme duygusu doldurdu. Ama bu sözde kaba gerçeğin bir payı olduğunu kabul etmemek elinde değildi.

Darya Aleksandrovna, onu korkutan düşüncelerini kafasından kovmak için sordu arabacıya:

— Daha çok var mı Mihaylov'a?

— Şu köyden sonra yedi versta var diyorlar.

Araba köyün içinden geçip bir köprüye indi. Bükülmüş demet bağlarını omuzlarına vurmuş neşeli bir köylü kadın grubu yüksek sesle, neşeyle konuşarak köprüyü geçiyorlardı. Kadınlar durdular köprünün üstünde, geçen arabaya merakla baktılar. Darya Aleksandrovna, ona çevrili bu sağlıklı, neşeli yüzlerde, neşeleriyle, mutluluklarıyla ona nispet ediyorlarmış gibi bir anlatım gördü. Köylü kadınları arkada bırakıp tepeye vardıktan sonra, eski arabanın yumuşak yayları üzerinde yeniden tatlı tatlı sallanmaya başlayınca, "Herkes yaşıyor, herkes çıkarıyor yaşamın tadını," diye düşünmeye başladı Darya Aleksandrovna. "Oysa ben, beni bir sürü telaşıyla ezen, öldüren dünyadan, bir hapishaneden kurtulur gibi kurtulup ancak şimdi geldim kendime bir an için. Herkes yaşıyor: Şu köylü kadınlar da, kız kardeşim Natalya da, Varenka da, şimdi ziyaretine gittiğim Anna da, yalnız ben yaşamıyorum.

Herkes saldırıyor Anna'ya. Neden? Ben ondan iyi miyim sanki? Hiç değilse sevdiğim bir kocam var. Sevmek istediğim... Sevmiyorum onu; ama seviyorum. Oysa Anna sevmedi kendisininkini. Suçu ne Anna'nın? Yaşamak istiyor. Bu ruhu Tanrı verdi bize. Onun yerinde olsaydım belki ben de aynı şeyi yapardım. Moskova'ya bana geldiğinde o korkunç günlerde onun sözünü dinlemekle iyi mi ettim, kötü mü hâlâ bilmiyorum. O zaman kocamdan ayrılıp hayata yeni baştan başlamam gerekirdi. Gerçek sevgiyi tadabilir, gerçekten sevilebilirdim belki. Şimdi daha mı iyi sanki? Saygım yok ona, (kocasını düşünüyordu) ama benim için gerekli olduğundan katlanıyorum ona. Böylesi daha mı iyi oldu? O zamanlar hoşa gidebilirdim hâlâ, güzelliğim hepten kaybolmamıştı." Böyle düşünürken aynaya bakmak istedi Darya Aleksandrovna. Çantasında küçük bir aynası vardı. Çıkarmak

istiyordu onu. Ama arabacıyla oturduğu yerde sallanıp duran kâtibin sırtlarını görünce, tam aynaya bakarken onlardan biri dönerse çok utanacağını düşündü. Çıkarmadı aynayı.

Ama aynaya bakmadan da, zamanın şimdi bile geç olmadığını düşünüyordu. Ona karşı pek bir kibar davranan Sergey İvanoviç'i anımsamıştı. Çocukları kızıl olduğunda onunla birlikte çocuklara bakan, ona âşık, Stiva'nın arkadaşı iyi yürekli Turovtsin'ı anımsadı. Sonra, oldukça genç bir adam daha vardı. Kocası bir gün şakayla bu gencin üç kız kardeş içinde en güzel Doli'yi bulduğunu söylemişti. Tutku dolu, olmayacak aşk serüvenleri geliyordu Darya Aleksandrovna'nın aklına. "Çok iyi etti Anna, bundan böyle hiç suçlamayacağım onu. Mutludur o, bir insanı da mutlu ediyor, benim gibi yaşamdan bezmiş değil. Her zamanki gibi taptaze, zeki, her şeye açık olsa gerek." Darya Aleksandrovna'nın dudaklarında çapkın bir gülümseme belirdi. Çünkü Anna'nın aşk serüvenini düşünürken kendisi için de öyle bir serüven hayal ediyordu. Tanıdığı birkaç erkeğin kişiliğini kendinde toplayan, hayalinde yarattığı, ona tutkun bir erkekle yaşanan bir aşk serüveniydi bu. Anna gibi o da itiraf ediyordu kocasına her şeyi. O anda Stepan Arkadviç'in kapılacağı şaşkınlığı düşününce elinde olmadan gülümsedi.

Darya Aleksandrovna kendini böyle hayallere kaptırmış, Vozdvijenskoye yol ayrımına kadar geldi.

XVII

Arabacı dört atlı arabayı durdurdu. Sağa dönüp birkaç köylünün bir yük arabasının yanına oturdukları çavdar tarlasına baktı. Kâtip arabadan atlayacak oldu; ama vazgeçti sonra, bir köylüye emreder bir sesle seslendi. yanına çağırdı onu. Arabada giderken esen hafif rüzgâr araba durunca kesilmişti. At sinekleri, onları öfkeyle kovmaya çalışan atların terli bedenlerine yapışıyorlardı. Yük arabasının yanından gelen tırpanın madeni sesi kesildi. Köylülerden biri kalktı, binek arabasına doğru yürüdü.

Kâtip pek işlek olmayan, kupkuru, bozuk yolda çıplak ayaklarıyla yavaş yavaş yürüyen köylüye öfkeyle seslendi:

— Amma mıymıntıymışsın be adam! Yürüsene!

Başına bir hasır parçası bağlamış, kıvırcık saçlı, kambur sırtı terden simsiyah yaşlı köylü adımlarını çabuklaştırıp arabaya yaklaştı. Güneşte yanmış eliyle çamurluğundan tuttu.

— Vozdvijenskoye'ye, konağa mı gidiyorsunuz efendim? Kont'a? Şu yolun sonuna dik gidin. Sonra sola dönün. Araba yolunu izleyin. Sizi doğru konağa götürür. Kimi göreceksiniz? Kont'un kendisini mi?

Köylüye bile Anna'yı nasıl soracağını bilemeyen Darya Aleksandrovna:

— Evdeler mi acaba babacığım? dedi.

Köylü, çıplak ayağının tabanının izini tozda bırakıp bedeninin ağırlığını bir bacağından ötekine geçirdi.

— Evde olsalar gerek, dedi.

Besbelli, konuşmak isteğiyle:

— Evet, evde olsalar gerek, diye yineledi. Dün de konuklar geldi. Çok konuk geliyor onlara... (Yük arabasının yanından bağırarak bir şeyler söyleyen delikanlıya döndü.) Ne istiyorsun? Sahi! Biraz önce orak makinesini görmek için hep birlikte atla geçtiler buradan. Şimdi evde olsalar gerek. Peki siz kimlerdensiniz?

Arabacı yerine çıkarken:

— Uzaktan geliyoruz, dedi. Konak uzak değil demek.

Yaşlı köylü parmağını arabanın çamurluğunda gezdirerek:

— Dedim ya, şurası dedi. Şu yolun sonuna varınca...

Sağlıklı, kısa boylu delikanlı da geldi yanlarına.

— Ürün kaldırmak için işçiye ihtiyacınız yok mu? diye sordu.

— Bilmiyorum canım.

Yolcuları bırakmak istemediği, konuşmaya hevesli olduğu anlaşılan yaşlı köylü:

— Sola döner dönmez karşınıza çıkacak, dedi.

Arabacı sürdü arabayı. Ama dar yola saparlarken köylü seslendi arkalarından:

— Dur! Hey ahbap dur!

İki köylü birden bağırıyordu:

— Dur!

Arabacı durdurdu arabayı. Yaşlı köylü:

— Kendileri geliyorlar! diye seslendi. İşte! (Şoseden gelen dört atlıyla iki tekerlekli bir arabada iki kişiyi gösteriyordu.) Görüyor musun geliyorlar işte!

Gelen atlılar Vronski, jokeyi, Veslovski ve Anna, arabadakiler de Prenses Varvara ile Sviyajski idi. Dolaşmaya, yeni gelen biçme makinelerini görmeye çıkmışlardı.

Darya Aleksandrovna'nın arabası durduğunda atlılar iyice yaklaşmışlardı. Önde Veslovski ile Anna vardı. Anna, kırpık yeleli, küt kuyruklu, besili, tıknaz İngiliz midillisinin üzerinde sakin yaklaşıyordu. Yüksek şapkasının altından dökülen siyah saçlarının çevrelediği güzel yüzünün, dolgun omuzlarının, siyah binici giysisinin sardığı incecik belinin görünümüne, sakin zarif duruşuna hayran kalmıştı Doli.

Anna'nın atla dolaşması ilk anda uygunsuz bir şey gibi göründü ona. Darya Aleksandrovna için bir kadının ata binmesinde, Anna'nın durumunda bir kadına yakışmayacak, genç işi hafif bir hoppalık vardı. Ama Anna'yı yakından görünce hemen hoşlandı onun ata binişinden. Anna'nın inceliğinin yanında, her şeyinde –duruşunda da, giyinişinde de, hareketlerinde de–

öylesine bir sadelik, ağırbaşlılık, soyluluk vardı ki, onun ata binmesinden daha doğal bir şey olamazdı sanki.

Anna'nın yanında, terlemiş bir kula süvari atının üzerinde, kalın bacaklarını öne uzatmış Vasenka Veslovski vardı. Kurdeleleri uçuşan İskoç kepi başındaydı gene. Kendini beğendiği belliydi. Onu tanıyınca elinde olmadan neşeyle gülümsedi Darya Aleksandrovna. Arkalarında Vronski vardı. Vronski'nin altında, dörtnala giderken terlediği besbelli doru bir safkan at vardı. Atı tutmaya çalışıyor dizginleri çekiyordu.

Daha arkadan ufak tefek jokey geliyordu. İri bir rahvan at koşulu yepyeni iki tekerlekliye binmiş Sviyajski ile prenses atlılara yetişmeye çalışıyorlardı.

Anna, eski binek arabasının bir köşesine büzülmüş ufak tefek kadının Doli olduğunu anladığı anda sevinçle gülümsedi. Yüzü aydınlandı. Bir sevinç çığlığı attı. Eyerin üstünde hopladı, atı dörtnala kaldırdı. Arabanın yanına gelince yardımsız atladı attan, binici giysisinin eteğini tutarak Doli'ye doğru koştu.

Kâh yanağını Doli'nin yanağına bastırarak, onu öperek, kâh geri çekilip onun yüzüne bakarak:

— Ah, sen olduğunu tahmin ettim; ama inanmaya cesaret edemiyordum, diyordu. Ne büyük bir mutluluk bu! Sevincimin ne büyük olduğunu bilemezsin.

Attan inmiş onlara yaklaşmakta olan Vronski'ye döndü.

— Aleksey, ne büyük bir mutluluk bu!

Vronski, gri silindir şapkasını çıkarıp yaklaştı Doli'ye. Sözlerine ses tonuyla daha bir anlam vermeye çalışarak dudaklarında sağlıklı, bembeyaz dişlerini gösteren bir gülümsemeyle:

— Geldiğinize ne çok sevindiğimi tahmin edemezsiniz! dedi.

Vasenka Veslovski atından inmeden kepini çıkardı, kurdelelerini başının üstünden uçuşturarak selamladı konuğu.

İki tekerlekli yaklaştığında Anna, Doli'nin soru dolu bakışını yanıtladı:

— Prenses Varvara.

Darya Aleksandrovna:

— Ya! dedi.

Bir hoşnutsuzluk anlatımı belirdi yüzünde. Kocasının halasıydı Prenses Varvara. Uzun zamandır tanırdı onu. Saygı da duymazdı ona. Prenses Varvara'nın ömrünü zengin akrabalarının yanında sığıntı olarak geçirdiğini biliyordu. Ama onun şimdi Vronski'nin, bir yabancının evinde kalması, kocasının ailesi adına gururuna dokunmuştu. Doli'nin yüzündeki bu anlatımı fark etti Anna; bozuldu, kızardı, eteğini bıraktı, üzerine basınca tökezledi.

Duran iki tekerlekliye yaklaştı Darya Aleksandrovna. Prenses Varvara ile soğuk selamlaştı. Sviyajski de yabancı değildi. Yeni evli tuhaf dostu Levin'in ne yaptığını sordu. Kaçamak bir bakışla arabanın birbirine uymayan altlarına, yamalı çamurluklarına şöyle bir göz attıktan sonra bayanların iki tekerlekliye binmelerini önerdi.

— Ben de şu araçla gelirim, dedi. İki tekerleklinin atı uysaldır, prenses de çok güzel sürüyor.

O sırada Anna geldi yanlarına.

— Hayır, dedi. Siz yerinizde kalın, biz binek arabasıyla geliriz.

Doli'nin koluna girip çekeledi onu.

Bir eşini görmediği bu şık araba, bu güzel atlar, çevresindeki bu çekici, pırıl pırıl yüzler Darya Aleksandrovna'nın gözlerini kamaştırmıştı. Ama onu en çok şaşırtan, iyi tanıdığı sevgili Anna'sındaki değişiklik olmuştu. Daha az dikkatli, Anna'yı önceden tanımayan, en önemlisi de, Darya Aleksandrovna'nın yolda düşündüklerini aklından geçirmemiş bir kadın fark edemezdi Anna'daki bu değişikliği. Ama Doli, şimdi Anna'nın yüzünde gördüğü, yalnız âşık kadınlarda görülen o geçici güzelliğe hayran kalmıştı. Yüzündeki her şey –gamzelerinin belirginliği de, saçlarının toplanışı da, dudaklarının duruşu da, gülümsemesi de, gözlerinin parlaklığı da, hareketlerindeki çabukluk, incelik de, sesindeki dolgunluk da, hatta hayvana sağ ayakla dörtnala kalkmayı öğretmek için onun midillisine binmesine izin vermesini isteyen Veslovski'ye yanıt verirken öfkeli, yumuşak tavrı da– evet, her şeyi göz kamaştırıcıydı. Anna'nın da bunun farkında olduğu belliydi. Mutlu ediyordu onu bu.

İki kadın binek arabasına bindiklerinde birden bir çekingenlik geldi üzerlerine. Anna'ya Doli'nin soru dolu, dikkatli bakışı karşısında bir

sıkılganlık gelmişti. Doli'nin sıkılganlığının nedeni ise, Sviyajski'nin binek arabası için tuhaf bir tavırla "araç" demesi üzerine Anna ile birlikte bindiği eski, pis arabasından elinde olmadan utanmasıydı. Arabacı Filipp ile kâtip de duymuşlardı aynı utancı. Kâtip bu duygusunu gizlemek için bayanları bindirirken telaşlı telaşlı sağa sola koşmuştu. Ama arabacı Filipp dışta kalan bu üstünlüğün altında ezilmemek için suratını asarak önceden hazırlamıştı kendini. Doru hayvana bakıp alaylı alaylı gülümsedi. Bu atların ancak iki tekerlekliye *prominaj*'a[126] çıkmaya yaradığını, arabaya koşulunca sıcak bir havada durmadan kırk versta gidemeyeceklerini geçirdi içinden.

Tarladaki köylüler ayağa kalkmış, konukların karşılaşmasını merakla, neşeyle izliyorlar, kendi aralarında konuşuyorlardı. Başına hasır parçası bağlamış kıvırcık saçlı ihtiyar:

— Hepsi de çok sevindiler, dedi, epeydir görüşmedikleri belli.

— Gerasim amca, bizim ekin demetleri şu doru aygırla ne güzel çekilir, değil mi?

İçlerinden biri, kadın eyerine oturmuş Veslovski'yi gösterdi.

— Baksana, dedi, şu pantolon giymiş bir kadın değil mi?

— Hayır erkek. Baksana ne ustaca çevirdi hayvanın başını!

— Ee, çocuklar, uyumayacağız galiba?

İhtiyar:

— Uykunun sırası mı? dedi.

Elini siper edip güneşe baktı.

— Gün devriliyor, baksana! diye ekledi. Kancaları al da yürü.

XVIII

Doli'nin zayıflamış, bitkin, kırışıkları toz dolmuş yüzüne baktı Anna. O anda aklından geçeni, Doli'nin zayıfladığını söylemek istedi. Ama kendisinin güzelleştiğini anımsadı hemen. Doli'nin bakışı da ona aynı şeyi söyleyince göğüs geçirdi, kendinden söz etmeye başladı.

— Bana bakıp içinde bulunduğum durumda mutlu olabilir miyim diye soruyorsun kendine, değil mi? Ne yaparsın! İtiraf etmekten utanıyorum. Ama... bağışlanamayacak ölçüde mutluyum. Sihir dolu bir şey geçti başımdan. Bir kâbustan uyanıp da, o korkunç şeylerin hiçbirinin gerçek olmadığını anladığı anda bir insanın hissettiklerini bilirsin... Uyandım ben kâbustan. Acı dolu, korkunç günlerim geride kaldı. Uzun süredir, özellikle buraya geldiğimden bu yana öyle mutluyum ki!

Soru dolu ürkek bir gülümsemeyle baktı Doli'nin yüzüne.

Doli elinde olmadan, istediğinden daha bir soğuk gülümsedi.

— Ah çok sevindim! dedi. Senin adına çok sevindim! Niçin hiç yazmadın bana?

— Niçin mi? Cesaret edemedim de ondan... Durumumu unutuyorsun...

— Bana mı yazmaya cesaret edemedin? Bana ha? Ah bir bilsen benim nasıl... Bence...

Darya Aleksandrovna gelirken yolda aklından geçenleri Anna'ya açmak istedi; ama nedense o anda yersiz göründü ona bu. Konuyu değiştirmek amacıyla:

— Neyse, sonra konuşuruz bunları, dedi.

Akasya ve leylaklardan oluşmuş canlı bir duvarın ardında seçilen kırmızı yeşil damları göstererek ekledi:

— Nedir bu yapılar? Küçük bir kasaba sanki.

Ama Anna yanıt vermedi.

— Hayır, hayır! dedi. Benim durumum üzerine ne düşünüyorsun? Ne düşünüyorsun? Onu söyle, dedi.

Darya Aleksandrovna:

— Bence... diye başladı.

Ama tam o anda, midilliyi sağ ayağıyla dörtnala kaldırmış Vasenka Veslovski kısacık ceketi sırtında, kadın eyerinin üzerinde ağır bedeniyle hoplayarak dörtnala geçti yanlarından. "Kalktı, Anna Arkadyevna!" diye bağırdı. Anna bakmadı bile o yana. Ama Darya Aleksandrovna bu uzun konuşmaya arabada başlamanın uygun kaçmayacağını düşündüğü için sözünü kısa kesti.

— Bir şey yok bence... dedi. Seviyorum seni ben. insan sevdiğini olduğu gibi sever, olmasını istediği gibi değil.

Anna bakışını arkadaşının yüzünden ayırıp gözlerini kıstı. (Bu onun yeni, Doli'nin bilmediği bir alışkanlığıydı.) Bu sözün ne anlama geldiğini tam olarak anlamak için düşünceye daldı. Sonra –besbelli– bu sözü istediği anlamda anlayıp:

— İşlediğin günahlar olmuşsa eğer, buraya gelişin, şu sözü söylemen hepsinin bağışlanmasına yetecektir, dedi.

Anna'nın gözlerinin yaşardığını fark etti Doli. Bir şey söylemeden sıktı elini. Bir anlık sessizlikten sonra yineledi sorusunu:

— Söylesene, nedir şu yapılar? Ne çok yapı öyle?

Anna:

— Malikâne personelinin evleri, ahırlar, tavlalar, diye karşılık verdi. Şurada da park başlıyor. Çok bakımsızdı bütün bunlar. Aleksey bu duruma getirdi onları. Bu malikâneyi çok seviyor. Hem ondan hiç beklemediğim bir tutkuyla verdi kendini çiftlik işlerine. Öylesine yetenekli bir insan ki! Başladığı her işi çok iyi yapıyor. Sıkılmak bir yana, kendini vererek, büyük bir tutkuyla çalışıyor. Anladığım kadarıyla hesabını kitabını bilir bir toprak sahibi oldu. Çiftlik harcamalarında eli sıkı bile davranıyor. Ama yalnızca çiftlik harcamalarında. On binler söz konusu olunca aldırmıyor. (Anna bunu, kadınların, sevgililerinin yalnız kendilerinin bildikleri özelliklerinden söz ederlerken olduğu gibi sevinç ve kurnazlık dolu bir gülümsemeyle söylemişti.) Şu büyük yapıyı görüyor musun? Yeni hastanedir orası. Bize yüz binden aşağı mal olmayacağını sanıyorum. Onun tek düşündüğü şey bu yapı şimdi. Kendini bu tutkuya nereden kaptırdı biliyor musun? Köylüler, çayırı kendilerine biraz daha ucuz bırakmasını rica ettiler ondan, o da reddetti. Bu yüzden cimri diye sitem ettim ona. Yalnız bunun için değil

kuşkusuz. Başka şeyler de bir araya gelince, cimri olmadığını göstermek için bu hastaneyi yaptırmaya karar verdi. Doğrusunu istersen, *c'est une petitesse;*[127] ama bu yüzden daha çok seviyorum onu. Evi göreceksin şimdi. Dedesinden kalma evdir bu, dış görünüşünde bir değişiklik yapılmamıştır.

Bahçenin yaşlı ağaçlarının değişik tonda yeşillikler arasından ortaya çıkan sütunlu, güzel eve bakarken heyecanlanmıştı Doli.

— Ah, ne güzel! dedi.

— Gerçekten çok güzel, değil mi? Evin üst katının manzarasına doyum olmaz.

İki işçinin toprağı kabartılmış çiçek tarhına düzeltilmemiş delikli taştan bordür yaptıkları çakıl dökülmüş, çiçeklerle süslü avluya girdiler. Üstü örtülü kapının önünde durdular.

Anna, uşakların kapının önünden götürmekte oldukları binek atlarına bakarak:

— O gelmişler! dedi. Gerçekten hoş bir at bu, değil mi? Midillidir. Çok seviyorum onu. (Kapıdan fırlayan, güzel giyimli uşağa döndü.) Buraya getirin onu. Şeker verin. Kont nerede? (Onları karşılamaya çıkan Vronski ile Veslovski'yi gördü.) A, işte geliyor!

Vronski Anna'ya Fransızca:

— Prensesi nereye yerleştireceksiniz? diye sordu.

Anna'nın yanıtını beklemeden bir kez daha selamlaştı Darya Aleksandrovna ile. Bu kez elini de öpmüştü.

— Sanırım balkonlu büyük odayı vereceksiniz ona?

Anna, uşağın getirdiği şekeri sevgili atına verirken:

— Yo, olmaz, orası uzak! dedi. Köşedeki oda iyi. Böylece daha sık görüşürüz. Hadi yürüyün.

Veslovski'ye döndü:

— *Et vous oublies votre devoir,*[128] dedi.

Veslovski parmaklarını yeleğinin cebine sokarken gülümsedi.

— *Pardon, fen ai tout plein les poches,*[129] diye karşılık verdi.

Anna, şeker yerken atın ıslattığı elini mendiliyle silerken:

— *Mais vous venez trop tard,*[130] dedi.

Sonra Doli'ye döndü:

— Çok kalacak mısın bari? Bir gün mü? Olmaz!

Doli, biraz da arabadan çantasını alması gerektiği, yüzünün toz içinde olduğunu bildiği için mahcup:

— Öyle söz verdim, dedi, hem çocuklar...

— Olmaz Doli'ciğim, şekerim... Neyse, bakarız! Hadi gidelim, artık gidelim!

Anna odasına götürdü Doli'yi.

Vronski'nin dediği, ön cephedeki balkonlu oda değildi bu. Anna'nın Doli'ye özür dileyerek verdiği odaydı. Anna'nın verirken özür dilediği bu oda bile, Doli'nin ömründe oturmadığı, ona Avrupa'daki en lüks otelleri anımsatan, çok zengin döşeli bir odaydı.

Anna, üzerinde binici giysisi bir an Doli'nin yanına oturdu.

— Ah, canım, ne mutluyum! dedi. Çocuklardan söz et bana biraz. Stiva'yı şöyle bir görebildim ancak. Çocuklardan söz etmesini beceremez zaten. Sevgili Tanya'ın nasıl? Kocaman kız olmuştur!

Darya Aleksandrovna kısaca:

— Evet, kocaman oldu, dedi. (Çocuklardan böylesine soğuk söz etmesi şaşırtmıştı onu.) Levinlerin yanında çok iyiyiz, diye ekledi.

Anna:

— Benden tiksinmediğini bilseydim... dedi. Hep birlikte bize gelseniz ne iyi olurdu. Aleksey'in eski, çok yakın dostudur zaten Stiva.

Birden kızarmıştı Anna'nın yüzü. Doli ne söyleyeceğini bilemeden:

— Evet, ama çok iyiyiz orada... dedi.

Anna bir kez daha öptü Doli'yi.

— Bırak şimdi onları, dedi. Sevincimden saçmalıyorum. Seni gördüğüme öyle sevindim ki canım! Benim hakkımda ne düşündüğünü söylemedin daha. Her şeyi bilmek istiyorum oysa. Ama beni olduğum gibi göreceğin için sevinçliyim. Benim için önemli olan, bir şeyi kanıtlamaya çalıştığımın

düşünülmemesidir. Kanıtlamak istediğim bir şey yok. Yaşamak istiyorum yalnızca. Kendimden başka hiç kimseye kötülüğüm dokunsun istemiyorum. Buna da hakkım var sanıyorum. Öyle değil mi? Neyse, uzun konudur bu. Sonra enine boyuna konuşuruz her şeyi. Şimdi gidip giyineyim. Sana da hizmetçi kızı yollayayım.

XIX

Darya Aleksandrovna yalnız kalınca bir ev kadını gözüyle inceledi odayı. Arabayla eve yaklaşırken, koridorlardan geçerken, şimdi odasında otururken her şey, yalnız İngiliz romanlarında okuduğu; ama Rusya'da, hele köyde hiç görmediği yeni Avrupa lüksünü anımsatmıştı ona. Bir bolluk, göz kamaştırıcı bir güzellik izlenimi bırakmıştı üzerinde. Yeni Fransız duvar kâğıtlarından, odanın bütün tabanını kaplayan halıya kadar her şey yepyeniydi. Karyolada yaylı bir döşek, değişik bir baş yastığı ve ipek kılıflı küçük küçük yastıklar vardı. Mermer lavabo da, tuvalet masası da, kanepe de, masalar da, şöminenin üstündeki bronz saat de, perdeler de, duvarlardaki portreler de... her şey en pahalı cinsinden ve yepyeniydi.

Saç tuvaletiyle giyinişi Doli'ninkinden daha modaya uygun olan şık oda hizmetçisi kız bile yeni, pahalıydı. Kızın kibarlığı, temizliği, hizmet edişindeki candan davranışı Darya Aleksandrovna'nın hoşuna gitmişti. Gelgelelim, bir talihsizlik sonucu valizine koyduğu yamalı geceliği yüzünden sıkılıyordu onun yanında. Evde öylesine gurur duyduğu yamalar utanç veriyordu ona şimdi. Evdeyken, altı geceliğe arşını altmış beş kapikten yirmi dört arşın pazen gideceğini, bunun, işçiliği ve süslemeleri dışında on beş ruble tutacağını, geceliğini yamamakla bu on beş rubleyi kazandığını düşünürdü. Ama şimdi oda hizmetçisinin karşısında utanç değil de, bir sıkılganlık duyuyordu bundan.

Darya Aleksandrovna, odaya çok eskiden tanıdığı Annuşka girince rahatladı biraz. Şık oda hizmetçisi hanımının yanına gideceğini söyleyip çıktı. Annuşka kaldı Darya Aleksandrovna'nın yanında.

Hanımefendinin geldiğine çok sevindiği belliydi. Durmadan konuşuyordu. Doli onun, hanımının durumunu, özellikle kontun Anna Arkadyevna'ya olan sevgisi, bağlılığı üzerine düşüncelerini açıklamak istediğinin farkındaydı. Ama o bu konuya girince kesiyordu hemen sözünü Doli.

— Ben Anna Arkadyevna ile büyüdüm, her şeyden değerlidir benim için o. Bu konuda yargıda bulunmak bize düşmez. Hem sanıyorum sevmek...

Darya Aleksandrovna kesiyordu sözünü:

— Lütfen ver de yıkasınlar şunu.

— Başüstüne efendim. Bizde ufak tefeği yıkama işine ayrıca iki kadın bakar. Çamaşırlar ise makinede yıkanır. Kont kendisi ilgilenir bütün bunlarla. Böyle bir koca...

Doli, Anna'nın odaya girmesine, böylece Annuşka'nın gevezeliğine bir son vermesine çok sevindi.

Anna sade, patiska bir giysi giymişti. Doli büyük bir dikkatle gözden geçirdi bu giysiyi. Bu sadeliğin ne anlama geldiğini, ne kadar paraya mal olduğunu biliyordu.

Anna, Annuşka için:

— Eski bir tanıdık, dedi.

Anna'nın sıkılganlığı geçmişti artık. Çok rahat, sakindi şimdi. Doli onun, buraya gelmesinin onda uyandırdığı etkiden artık kurtulduğunu; ruhundaki, duygularıyla içten düşüncelerinin bulunduğu bölmenin kapısı kapanmış gibi, o yüzeysel, umursamaz tavrını takındığını gördü. Doli:

— Ee, kızın nasıl Anna? diye sordu.

— Ani mi? (Kızına Ani diyordu Anna.) Sağlığı yerinde. Çok düzeldi sağlığı. Görmek ister misin onu? Hadi gidelim, göstereyim sana. (Anlatmaya başladı.) Dadılarından az çekmedim. İtalyan bir sütanası var. İyi, güzel kadın; ama aptalın teki! Yol vermek istedik; ama çocuk öyle alıştı ki, hâlâ tutuyoruz.

Doli, kızın soyadının ne olacağını sormak amacıyla:

— Ee, nasıl bir yol buldunuz? diye başladı.

Ama Anna'nın yüzünün birden değiştiğini görünce sorusunun sonunu başka türlü getirdi:

— Nasıl bir yol buldunuz da kesebildiniz onu memeden?

— Asıl sormak istediğin bu değildi, değil mi? Soyadının ne olacağını sormak istiyordun. Öyle değil mi? Aleksey'i çok üzüyor bu. Soyadı yok çocuğun. Yani Karenina'dır soyadı. (Bunu söylerken, birleşen kirpiklerinden başka bir şey görünmeyecek, kadar kısmıştı gözlerini. Sonra birden aydınlandı yüzü.) Neyse, sonra konuşuruz bütün bunları. Şimdi gidelim, göstereyim onu sana. *Elle est tres gentille.*[131] Emeklemeye başladı bile.

Evin her yerinde Darya Aleksandrovna'yı şaşırtan lüks, çocuk odasında daha da şaşırtıcıydı. İngiltere'den getirtilmiş küçük arabalar, bebeklerin yürümesini kolaylaştıracak tekerlekli araçlar vardı. Çocuğun emeklemesi için özel olarak bilardo masası biçiminde yapılmış bir divan, salıncaklar, özel banyolar, daha bir çok şey vardı. Hepsi de İngiltere'den yeni getirtilmiş, sağlam, güzel, besbelli çok pahalı şeylerdi. Oda geniş, aydınlık, tavanı çok yüksekti.

Anna ile Doli odaya girdiklerinde çocuk, üzerinde tek bir gömlek, masada küçük koltuğunda oturuyor, et suyunda yemeğini yiyordu. Hep üzerine dökülmüştü yemeği. Çocuk odasında hizmet eden Rus kızı hizmetçi yediriyordu onu. Besbelli arada kendi de atıştırıyordu. Çocuğun sütanası da dadısı da yoktu görünürlerde. Bitişik odadaydılar. Ancak anlaşabildikleri tuhaf bir Fransızca ile konuştukları duyuluyordu.

Anna'nın sesini duyunca, yüzünde tatsız ve çirkin bir anlatım olan süslü püslü, uzun boylu bir İngiliz kadın sarı buklelerini sallaya sallaya girdi odaya. Anna onu suçlamamıştı; ama o kendini savunmaya başladı hemen. Anna'nın her söylediğini çabuk çabuk konuşarak "Yes my Lady" diye yineleyerek yanıtlıyordu.

Kara kaşlı, simsiyah saçlı, pembe yanaklı, düzgün, sağlıklı ciltli, küçük bedeni pembe beyaz küçük kız, yeni gelene bakarken yüzündeki sert anlatıma karşın, pek hoşuna gitti Darya Aleksandrovna'nın. Onun sağlıklı görünüşünü kıskandı bile. Çocuğun emekleyişi de çok hoşuna gitti. Kendi çocuklarından hiçbiri böyle emeklememişti. Çocuk, gömleğini arkasında toplayıp onu halının üzerine koyduklarında çok tatlı bir görünümü vardı. Simsiyah gözleriyle büyüklere –besbelli onu seyrettikleri için mutlu– vahşi, küçük bir hayvan gibi bakarak, gülümseyerek, bacaklarını iki yana açıp ellerine kuvvetle dayanarak, mini mini kıçını çabucak öne alıyor, sonra küçük kollarını ileri uzatıyordu.

Çocuk odasının genel havası, özellikle İngiliz kadın hiç hoşuna gitmemişti Darya Aleksandrovna'nın. İnsandan çok iyi anlayan Anna'nın, kızına böylesine sevimsiz, hoppa bir İngiliz kadınını tutmasını Darya Aleksandrovna kendi kendine, Anna'nınki gibi uygunsuz bir aileye iyi bir kadının gelmeyeceği düşüncesiyle açıklamasından geliyordu bu hoşnutsuzluğu. Ayrıca, söz arasında geçen birkaç sözcükten Darya Aleksandrovna Anna'nın dadısıyla çocukla sık görüşmediklerini, annenin

çocuk odasına uğramasının olağan bir olay olmadığını anlamıştı. Anna bir oyuncağını vermek istedi çocuğa; ama bulamadı onu.

İşin en garip yanı çocuğun kaç dişi olduğuna yanıt verirken Anna'nın yanılmasıydı. Son çıkan dişten haberi yoktu.

Odadan çıkarlarken, kapının önünde duran oyuncağa çarpmasın diye eteğini kaldırdı Anna.

— Burada ne kadar fazlalık olduğunu görmek bazen çok ağır geliyor bana, dedi. İlk çocuğumda böyle değildi.

Darya Aleksandrovna çekingen:

— Bense bunun tam tersini düşünmüştüm, dedi.

Anna çok uzaktaki bir şeye bakıyormuş gibi kıstı gözlerini:

— Oh, hayır, dedi. Onu, Seryoja'yı gördüğümü biliyorsundur sanırım. Neyse, sonra konuşuruz bunları. İnanır mısın, önüne ansızın bir dolu sofra konan, hangisinden başlayacağını şaşıran aç bir insan gibiyim şu anda. Dolu sofra sen ve seninle yapacağımız, başka hiç kimseyle yapamayacağım konuşmalarımızdır. Nereden başlayacağımı bilemiyorum. *Maisje ne vousferai grâce de nen.*[132] İçimi olduğu gibi dökmeliyim. (Anlatmaya başladı.) Önce, burada karşılaşacağın kimselerle ilgili kısa bilgi vermeliyim sana. Kadınlardan başlıyorum. Prenses Varvara. Tanıyorsun onu. Stiva'nın da senin de onun üzerine düşüncelerinizi biliyorum. Stiva onun yaşamının tek amacının Katerina Pavlovna teyzeye üstünlüğünü kanıtlamak olduğunu söyler. Doğrudur. Ama temiz yüreklidir. Ben de minnettarım ona. Petersburg'da bir an oldu, *un chaperon*[133] gerekti bana. O imdadıma yetişti. Gerçekten temiz yürekli bir insandır. Durumumu çok kolaylaştırdı. İçinde bulunduğum durumun ağırlığını tam olarak anlamadığının farkındayım... Orada, Petersburg'da çok kötüydü durumum. Burada ise bütünüyle huzur içinde, mutluyum. Neyse sonraya bırakalım bunu. Herkes üzerine bilgi vermem gerekiyor sana. Sonra Sviyajski geliyor. Bu bölgenin başkanıdır. Çok dürüst, değerli bir insan. Ama Aleksey'den bir beklediği var. Anlayacağın gibi, köye yerleşmesinden sonra büyük varlığıyla çevrede hayli önemli bir kişi olabilir Aleksey. Sonra Tuşkeviç var. Gördün onu. Betsi'nin evinden çıkmazdı. Artık yüz çevirdiler ondan, o da bize geldi. Aleksey'in dediğine bakılırsa, görünmek istedikleri gibi kabul edilirlerse çok iyi sayılabilecek insanlardan biriymiş. Prenses Varvara'nın dediği gibi

de, *et puis il est comme il faut.*[134] Sonra Veslovski... Tanıyorsun onu, çok sevimli, cana yakın bir çocuk (Anna'nın dudaklarında çapkın bir gülümseme belirdi.) Levin ile arasında geçen şu müthiş olay nedir? Veslovski anlattı Aleksey'e; ama inanmadık. *Il est tres gentil et naif.*[135] (Gene aynı gülümseme belirdi Anna'nın dudaklarında.) Erkeklerin de eğlenceye, çevresinde insanlar görmeye gereksinimleri var. Bu yüzden değer veriyorum bütün bu kalabalığa. Evimizde canlılık, neşe olmalı. Aleksey yeni bir şey istememelidir. Sonra kâhyayı göreceksin. Almandır. İşinin de ehli. Aleksey çok değer veriyor ona. Sonra doktor var. Genç bir adam, tam nihilist sayılmaz; ama bıçakla yemek yiyor, bilirsin... ama çok iyi bir insan... sonra mimar geliyor... *Une petite cour.*[136]

XX

Taraçaya, gölgede gergefin önünde Kont Aleksey Krilloviç'in koltuğuna bir kılıf işleyen Prenses Varvara'nın yanına geldiklerinde Anna.

— İşte size Doli, prenses, dedi. Çok istiyordunuz onu görmeyi. Yemeğe kadar bir şey istemediğini söylüyor. Ama siz söyleyin kahvaltı hazırlasınlar. Ben de gidip Aleksey'i bulayım. Hepsini getireyim buraya.

Prenses Varvara Doli'yi sevgiyle, biraz da koruyucu bir tavırla karşıladı. Ona hemen, Anna'yı onu büyüten ablasından daha çok sevdiği için burada kaldığını; şimdi de herkesin Anna'ya yüz çevirdiği bu güç geçiş döneminde ona yardımcı olmayı kendine bir görev bildiğini anlatmaya koyuldu.

— Kocası boşanmalarına razı olunca ben de yalnız yaşamıma döneceğim gene. Ama şimdi yararlı olabilirim. Benim için ne denli ağır olursa olsun, görevimi yapacağım. Başkaları gibi davranmayacağım. Sen de çok iyisin. Buraya gelmekle ne iyi ettin! Çok iyi geçinen bir karı koca gibi yaşıyorlar. Tanrı yargılayacaktır onları, biz değil. Ya Biryuzovski ile Arenyeva... Ya Nikandrof, ya Vasilyef ile Manonova, ya Liza Neptunova... Onlara bir şey diyen oldu mu? Sonunda aralarına aldılar onları gene. Sonra da, *c'est un intérieur si joli, si comme il faut. Tout-à-fait l'anglaise. On se réuit le matin au brekfeast et puis on se sépare.*[137] Yemeğe kadar herkes canının çektiğini yapıyor. Saat yedide yeniyor yemek. Seni yollamakla çok iyi etti Stiva. Onlara sarılmak zorundadır. Biliyor musun, annesiyle ağabeyinin yardımıyla her istediğini yapabilir Vronski. Sonra, çok iyi şeyler yapıyorlar. Yaptırdığı hastaneden söz etmedi mi sana Vronski? *Ce sera admirable,*[138] her şeyi Paris'ten geldi.

Konuşmalarını, erkekleri bilardo salonunda bulup onlarla birlikte taraçaya dönen Anna kesti. Yemeğe daha çok vardı. Hava da çok güzeldi. Bu iki saati geçirmek için çeşitli yollar önerildi. Zaman geçirme yolları çoktu Vodzvijenski'de. Pokrovskiye'dekilerden değişikti hem bu yollar.

Veslovski, dudaklarında o güzel gülümsemesi:

— *Une partie de lawn tennis,*[139] dedi. İkimiz gene eş oluruz Anna Arkadyevna.

Vronski:

— Olmaz, hava sıcak, dedi. En iyisi bahçede dolaşmak. Sandalla bir gezinti yapmak. Darya Aleksandrovna sahili görür hem.

Sviyajski:

— Ben her şeye razıyım, dedi.

Anna:

— Bence Doli için en iyisi bahçede dolaşmak, öyle değil mi? Sonra da kayığa bineriz.

Böyle kararlaştırıldı. Veslovski ile Tuşkeviç kıyıya gittiler. Orada kayığı hazırlayıp onları bekleyeceklerdi.

Bahçede iki çift olarak yürüyorlardı. Anna ile Sviyajski ve Doli ile Vronski. Doli kendini bulduğu, onun için bu yepyeni ortamda biraz sıkılganlık ve rahatsızlık duyuyordu. Anna'nın davranışını yalnızca teorik olarak doğru bulmuyor, onun çok iyi yaptığını da düşünüyordu. Temiz, dürüst yaşamın tekdüzeliğinden bıkmış namuslu kadınlarda görüldüğü gibi Doli de yasadışı aşkı uzaktan yalnızca onaylamakla kalmıyor, ona imreniyordu da. Ayrıca, Anna'yı yürekten seviyordu. Ama gerçekte onu, yabancısı olduğu bu insanların arasında. Darya Aleksandrovna için yepyeni, kibar davranışları olan bu insanların arasında görünce sıkılmıştı. Özellikle burada bulduğu rahatı için onların her şeyini bağışlayan Prenses Varvara'yı görmek hiç hoşuna gitmemişti.

Genelde Anna'nın davranışını doğru buluyordu Doli. Ama uğruna bu davranışın yapıldığı erkeği görmek hoş bir şey değildi onun için. Ayrıca, hiçbir zaman hoşlanmamıştı Vronski'den. Vronski'yi çok mağrur bulur, öte yandan onda, zenginliğinden başka gururlanacağı bir şey göremezdi. Oysa burada, kendi evinde Vronski –elinde olmadan– daha bir etkilemişti Doli'yi. Onun yanında rahat olamıyordu bir türlü. Geceliği yüzünden oda hizmetçisi kızın yanında hissettiklerini hissediyordu onun yanında. Hizmetçi kızın karşısında yamalar için duyduğu, utanma değil de sıkılganlığa benzeyen o duygunun bir eşini de Vronski'nin yanında duyuyordu.

Doli kendini mahcup hissediyor, konuşacak bir konu arıyordu. Mağrur Vronski'nin evinin, bahçesinin övülmesinden hoşlanmayacağını düşünüyordu. Başka bir konu bulamadığı için evinin çok hoşuna gittiğini söyledi.

Vronski:

— Evet çok güzel, eski stilde hoş bir yapıdır, dedi.

— Taşlığın önündeki avlu çok hoşuma gitti. Eskiden de öyle miydi orası?

Vronski'nin yüzü hazdan aydınlandı.

— Oh, hayır! dedi. O avluyu bu ilkbaharda görseydiniz!

Vronski, evin ve bahçenin çeşitli güzelliklerini anlatmaya başladı. Önceleri dikkatli, sakınarak konuşuyordu. Giderek heyecana kaptırdı kendini. Çiftliğinin güzelleşmesi, iyi bir duruma getirilmesi için büyük çaba harcayan Vronski'nin, buraya yeni gelen bir kimse karşısında bunlarla övünmek istediği, Darya Aleksandrovna'nın övgüsünün onu yürekten sevindirdiği belliydi.

— Yorulmadıysanız, hastaneyi de görmek isterseniz gidelim, dedi. Hemen şuracıkta zaten. (Doli'nin hastaneye gitmek istediğinden, sıkılmadığından emin olmak istiyor gibi dönüp yüzüne bakmıştı.) Gidelim mi? (Anna'ya döndü.) Sen geliyor musun, Anna?

Anna, Sviyajski'ye baktı.

— Geliyoruz, dedi. Değil mi? *Mais il nefaut pas laisser le pauvre Veslovski et Tuşheviç vont se morfondre la dans le batenau.*[140] Haber yollamamız gerek onlara.

Anna, daha önce hastaneden söz ederken dudaklarında beliren o gizli, bazı şeyleri bildiğini gösteren kurnaz gülümsemesi gene dudaklarında, Doli'ye döndü.

— Evet, onun buraya diktiği bir anıttır bu hastane, dedi.

Sviyajski:

— Ah, büyük bir şey bu! dedi.

Ama Vronski'nin her yaptığına evet diyormuş gibi bir duruma düşmemek için hafif eleştiri kokan bir tavırla:

— Doğrusu şaşıyorum kont, diye ekledi. Beden sağlığı yönünden halk için bunca şeyler yapıyorsunuz da, okullara karşı ilgisizsiniz.

Vronski:

— *C'est devenu tellement commun, les ecoles,*[141] dedi. Ama doğrusunu söyleyeyim, asıl neden bu değil. Kendimi kaptırdım bir kez. (İki yanı ağaçlı yoldan yana açılan bir patikayı gösterdi Darya Aleksandrovna'ya.) Hastaneye buradan gidiliyor.

Bayanlar şemsiyelerini açtılar, yana ayrılan patikaya saptılar. Birkaç dönemeci döndükten, bahçe kapısından çıktıktan sonra Darya Aleksandrovna tam karşısında, yüksekçe bir yerde büyük, güzel gösterişli, hemen hemen bitmiş bir yapı gördü. Henüz boyanmamış sac damı parlak güneşte pırıl pırıl parlıyordu. Bu yapının yanında yeni bir yapıya daha başlanmıştı. Yapıyı çevreleyen iskelelerde önlüklü işçiler tuğlaları yerleştiriyor, teknelerle getirdikleri harcı boşaltıyor, malalarıyla düzeltiyorlardı. Sviyajski:

— İş çok çabuk ilerliyor sizde! dedi. Son geldiğimde çatı kapanmamıştı.

Anna:

— Sonbahara hepsi tamamlanacak, dedi. İçerisi hazır sayılır.

— Peki bu yeni yapı nedir?

Vronski:

— Doktorun lojmanı ile eczane, dedi.

Kendilerine doğru gelmekte olan kısa önlüklü mimarı görünce kadınlardan özür dileyip ona doğru yürüdü.

İşçilerin kireç çıkardıkları kuyuyu dolanıp mimarın yanında durdu. Ona heyecanlı heyecanlı bir şeyler anlatmaya başladı.

Ne konuştuklarını soran Anna'ya:

— Alınlık çok alçak oldu gene, diye karşılık verdi.

Anna:

— Temelin yükselmesi gerektiğini çok söyledim, dedi.

Mimar:

— Evet, öyle yapsaydık çok iyi olurdu galiba. Anna Arkadyevna, dedi. Ama geçti artık.

Onun mimari bilgisi karşısında hayretini belirten Sviyajski'ye Anna:

— Evet, ilgilenirim, diye karşılık verdi. Yapının hastane yapısına uygun olması gerekir. Oysa sonradan düşünüldü ve plansız başlandı.

Vronski mimarla konuşmasını bitirdikten sonra bayanlara katıldı. Onları hastane yapısına götürdü.

Dıştan daha kapıların, pencerelerin çevrelerini düzeltiyorlardı, alt katın boyasını yapıyorlardı; ama üst katta her şey bitmiş sayılırdı. Geniş demir merdiven sahanlığına çıkıp ilk büyük odaya girdiler. Duvarlar mermer görünüşünde sıva yapılmış, büyük çerçeveler yerlerine takılmış, yalnızca parke döşemeler tamamlanmamıştı. Bir parke blokunu rendelemekte olan marangozlar, içeri giren bayan ve baylara selam vermek için saçlarını tutan bantları çözmek amacıyla işlerini bıraktılar.

— Burası bekleme odası, dedi Vronski. Bir kayıt masası, bir masa, bir de dolap konacak buraya. Hepsi o kadar.

Anna, boyanın kuruyup kurumadığına baktı.

— Buradan, dedi. Şuradan geçeceğiz. Pencereye fazla yaklaşma Aleksey, boya kurumamış.

Bekleme odasından koridora geçtiler. Burada Vronski onlara yeni sistem havalandırma düzenini gösterdi. Sonra mermer banyoyu, yayları çok güzel karyolayı gösterdi. Daha sonra koğuşları gezdirdi onlara. Kileri, çamaşır deposunu, peşinden yeni tip ocakları, gerekli şeyleri koridorda hiç gürültü çıkarmadan taşıyacak servis arabalarını, daha bir sürü şeyi gösterdi. Sviyajski bütün bunları her yenilikten haberi olan bir insan tavrıyla değerlendiriyordu. O güne dek görmediği şeyler karşısında düpedüz şaşıp kalıyordu Doli. Gördüklerinin hepsini anlamak amacıyla her şeyi soruyordu. Onun bu ilgisi görülür bir haz veriyordu Vronski'ye. Sviyajski:

— Evet, dedi. Sanıyorum, Rusya'da kusursuz yapılmış tek hastane bu olacak.

Doli:

— Peki doğum bölümünüz olmayacak mı? diye sordu. Köyde çok gereklidir. Ben sık sık...

Vronski bütün kibarlığına karşın kesti Doli'nin sözünü:

— Bu doğumevi değil, hastanedir. Bulaşıcı hastalıkların dışında her türlü hastalıkla ilgilenilecektir. (Yataktan yeni kalkmış hastalar için getirtilmiş

tekerlekli koltuğu Darya Aleksandrovna'ya doğru itti.) Şunu görüyor musunuz? Bakın... (Koltuğa oturup sürdü onu.) Hasta yürüyemiyorsa, henüz bitkinse ya da ayaklarından rahatsızsa, hava alması da gerekiyorsa, dolaşacak bu koltukla...

Darya Aleksandrovna her şeyle ilgileniyor, her şeyden çok hoşlanıyordu. Ama en çok hoşlandığı Vronski'nin kendisiydi. Onun o doğal, içten heyecanıydı. Arada Vronski'nin anlattıklarını dinlemeden yüzüne bakarak, yüzündeki anlatımı anlamaya çalışarak, içinden kendini Anna'nın yerine koyarak şöyle düşünüyordu: "Evet, çok sevimli, iyi bir insan." Vronski heyecanıyla, canlılığıyla çok hoşuna gitmişti şimdi. Anna'nın ona niçin tutulduğunu anlıyordu.

XXI

Vronski, Sviyajski'nin yeni aldıkları aygırı görmek istediği ahıra gitmelerini öneren Anna'ya:

— Olmaz, dedi. Sanıyorum yoruldu prenses. Atlar da ilgilendirmiyor onu. Siz gidin, ben prensesi eve götüreyim. Yolda konuşuruz biraz. (Doli'ye döndü.) İsterseniz kuşkusuz...

Darya Aleksandrovna biraz şaşırmış:

— Atlardan hiç anlamam, dedi. Sizinle eve dönmek de zevktir benim için.

Darya Aleksandrovna. Vronski'nin yüzünden, onun kendisiyle konuşmak istediğini anlamıştı. Yanılmamıştı da. Bahçe kapısından yeniden bahçeye girdiklerinde Vronski, Anna'nın gittiği yöne şöyle bir göz atıp onun, konuşmalarını duyamayacağından, onları göremeyeceğinden emin olduktan sonra, gözlerinin içi gülerek:

— Sizinle konuşmak istediğimi anladınız, diye başladı. Anna'nın dostu olduğunuzdan kuşkum yok.

Şapkasını çıkardı, mendilini aldı cebinden, açılmaya yüz tutmuş başını sildi. Darya Aleksandrovna yanıt vermedi. Yalnızca ürkek gözlerle baktı yüzüne. Vronski ile yalnız kalınca birden dehşete kapılmıştı: Gülen gözleri, yüzünün sert anlatımı korkutmuştu onu.

Vronski'nin onunla ne konuşacağı üzerine bir sürü düşünce geçti aklından bir anda: Çocuklarla birlikte buraya gelip onların konuğu olmamı isteyecek, ben de bu isteğini reddetmek zorunda kalacağım. Ya da Moskova'da Anna'ya bir çevre sağlamamı isteyecek... Sakın şu Vasenka Veslovski'nin Anna'ya karşı davranışlarını sormasın bana? Belki de Kiti'den, ona karşı suçlu olduğundan söz edecektir? Hep kötü, hoş olmayan şeyler düşünüyordu Doli; ama Vronski'nin onunla konuşmak istediği konuyu tahmin edememişti.

— Anna üzerinde büyük etkiniz vardır, dedi. Sizi çok sever. Yardım edin bana.

Darya Aleksandrovna soru dolu, ürkek bakışını Vronski'nin kâh ıhlamur ağaçlarının arasından süzülen güneş ışığında yer yer aydınlanan, kâh gene gölgede kalan canlı yüzüne kaldırdı. Onun ne diyeceğini bekliyordu. Ama Vronski bastonuyla çakıllara vura vura, bir şey söylemeden Darya Aleksandrovna'nın yanı sıra yürüyordu.

— Anna'nın eski dostlarından bize gelen tek kadın sizsiniz. –Prenses Varvara'yı saymıyorum– Bunu, durumumuzu olağan bulduğunuzdan değil, bu durumun bütün ağırlığını gördüğünüz, Anna'yı sevdiğiniz, ona yardım etmek istediğiniz için yaptığınız kanısındayım. Yanılmıyorum, değil mi?

Doli'nin yüzüne baktı Vronski. Darya Aleksandrovna şemsiyesini kaparken:

— Ah, evet, dedi.

Vronski:

— Hayır, diye kesti sözünü.

Durmakla karşısındakini güç bir duruma sokmuş olduğunu unutup elinde olmadan durmuştu. Öyle ki, Doli de durmak zorunda kaldı.

Vronski:

— Anna'nın durumunun ağırlığını benim kadar yürekten hiç kimse hissedemez, dedi. Beni duyguları olan bir insan saymak lütfunda bulunursanız, çok da doğaldır bunu benim kadar yürekten kimsenin hissetmemesi. Onun bu durumuna neden olan benim. Bu yüzden de en yürekten ben hissediyorum bunu.

Vronski'nin bunu büyük bir içtenlikle, kararlılıkla söylediğini elinde olmadan hayranlıkla izliyordu Darya Aleksandrovna.

— Anlıyorum, dedi. Ama korkarım, onun bu durumuna neden olduğunuzu düşündüğünüz için abartıyorsunuz... Kabul ediyorum, sosyete içinde güçtür durumu.

Vronski üzgün, buruşturdu yüzünü. Çabuk çabuk konuşarak:

— Sosyete bir cehennemdir onun için! dedi. Petersburg'da kaldığımız iki haftada çektiği ruhsal işkenceden daha korkuncunu düşünmenin bile olanağı yoktur... Buna inanmanızı diliyorum.

— Evet, ama burada Anna da... siz de sosyeteye gereksinim duymadığınız sürece...

Vronski küçümser:

— Sosyete mi? dedi. Ne gereksinimimiz olabilir sosyeteye?

— Bu gereksinimi duyacağınız zamana dek –belki de hiçbir zaman duymazsınız– mutlu, huzur içinde hissedeceksiniz kendinizi. Anna mutlu. Hem çok mutlu, farkındayım. Söz arasında kendi de söyledi bunu bana.

Darya Aleksandrovna gülümsedi. Bunu söylerken elinde olmadan kuşku etmişti. Anna'nın gerçekten mutlu olup olmadığından. Ama Vronski'nin kuşku etmediği belliydi.

— Evet, evet, dedi. Çektiği onca acıdan sonra yeniden yaşamaya başladığını biliyorum. Mutludur Anna. Şu andaki yaşamı mutlu olmasına yetiyor. Ama ben? Bizi bekleyen şeylerden korkuyorum... Bağışlayın yürümek mi istiyordunuz?

— Hayır, benim için fark etmez.

— Öyleyse şuraya oturalım.

Darya Aleksandrovna yolun kenarındaki banka oturdu. Vronski karşısında ayakta durdu.

— Onun mutlu olduğunun farkındayım, dedi.

Anna'nın mutlu olup olmadığı kuşkusu daha da güçlenmişti şimdi Darya Aleksandrovna'nın içinde.

Vronski sürdürüyordu konuşmasını:

— Ama böyle sürüp gidebilir mi? Bu yaptığımızın iyi mi kötü mü olduğu başka bir konudur. Ama ok yaydan çıktı bir kez. (Rusça'dan Fransızcaya geçmişti birden.) Ömür boyu bağlandık birbirimize. Bizi birleştiren, bağların en kutsalı saydığımız aşk bağıdır. Bir çocuğumuz var. Başka çocuklarımız da olabilir. Ama yasalar ve durumumuz öyle ki, Anna şimdi, çektiği acılardan, başından geçen onca şeyden sonra bütün ruhuyla dinlenirken görmediği, görmek istemediği binlerce güçlük çıkıyor karşısına. Hak veriyorum ona. Ama benim elimde değil bu güçlükleri görmemek. Kızım yasalara göre benim kızım değil. Karenin'in kızı. Bu yalanı istemiyorum!

Vronski, kolunu hayır anlamına sertçe sallayarak söylemişti bunu. Sonra soru dolu bir bakışla, canı sıkkın baktı Darya Aleksandrovna'nın yüzüne.

Darya Aleksandrovna bir şey söylemiyor, Vronski'nin yüzüne bakıyordu yalnızca. Vronski sürdürüyordu konuşmasını:

— Yarın bir oğlum olacak; ama yasaya göre o da Karenin soyadını taşıyacak. Malım mülküm çocuklarıma kalmayacak. Ne denli mutlu olursak olalım, kaç çocuğumuz olursa olsun, benimle çocuklarım arasında bir bağ bulunmayacak. Karenin soyadını taşıyacaklar. Bu durumun ağırlığını, dehşetini anlıyorsunuz sanırım! Anna'ya açıklamayı denedim. Sinirlendiriyor onu bu. Anlamıyor. Ben de anlatamıyorum. Şimdi bir de ters yönden bakın duruma. Mutluyum, onun sevgisi mutlu etmeye yetiyor beni. Ama bir işim, bir uğraşım olmalı. Bu uğraşı buldum kendime, gurur da veriyor bana bu, hem eski saraylı arkadaşlarımın, görev arkadaşlarımın uğraşlarından da soylu buluyorum bu uğraşımı. Dünyada değişmem işimi onların işine. Burada istediğim gibi çalışıyorum, mutluyum. Hayatımdan da memnunum. Mutluluk için başkaca bir şey gerekli değil bize. Seviyorum bu işimi. *Cela n'est pas un pisaller,*[142] tam tersine.

Vronski'nin ne söyleyeceğini şaşırdığını fark etti Darya Aleksandrovna. Onun konudan bu ayrılışının nedenini tam anlayamıyor; ama onun, Anna ile konuşamayacağı ruhsal sorunlardan söz etmeye bir kez başladıktan sonra, şimdi her şeyi açıklayacağını, köydeki uğraşı sorununun da ruhunda, Anna ile olan ilişkilerinin bulunduğu gizli düşünceler bölümünde olduğunu hissediyordu.

Vronski kendini toparladıktan sonra:

— Evet, dedi. Çalışırken insan için en önemli olan duygu, yaptığının kendisiyle birlikte ölmeyeceği, vârislerinin olacağı inancıdır. Oysa bende yok bu inanç. Çocuklarının, sevdiği kadından olan çocuklarının onun çocukları olmayacağını, başka birinin, onlardan nefret eden, onları tanımak istemeyen bir insanın çocukları olacağını önceden bilen bir insanın durumunu getirin gözünüzün önüne... Korkunç bir şey bu!

Sustu Vronski. Çok heyecanlı olduğu belliydi.

Darya Aleksandrovna:

— Evet, anlıyorum kuşkusuz, dedi. Peki, ama Anna ne yapabilir bu durumda?

Vronski kendini toparlamaya çalışıyordu.

— Evet, konuşmamın amacına getirdi beni bu sorunuz dedi. Bazı şeyler yapabilir. Ona bağlıdır bu... Çocuğu evlat edinmeme izin verilmesi için Çar'a dilekçe verebilmem için bile yasal boşanma gerekli. Bu da Anna'ya bağlıdır. Kocası boşanmaya razı olmuştu... Kocanız yoluna koymuştu bu işi o zaman. Sanıyorum şimdi de reddetmeyecektir boşanmayı kocası. Bir mektup yazılsa ona, yetecek. O zaman, kocası Anna isterse boşanmayı reddetmeyeceğini söylemişti. Elbette... (bir keder kapladı Vronski'nin yüzünü) onun gibi kalpsiz insanların yapabileceği *Farisey*[143] canavarlıklarından biridir bu. Onu anımsamanın bile Anna'ya ne büyük bir acı verdiğini biliyor. Anna'yı tanıdığı için bir mektup istiyor ondan. Bunun Anna için büyük bir acı olacağını biliyorum. Ama ortadaki nedenler öylesine büyük ki, *passer pardessus toutes ces finesses de sentiment,*[144] gerek. *Il y va du bonheur et de l'existence d'Anne et de ses enfants.*[145] Gerçi benim için de çok ağır bir şey bu. Hem çok ağır. Ama kendim için istemiyorum bunu. (Vronski, ona ağır gelen şey için birisine gözdağı veriyormuş gibi söylemişti bunu.) Evet prenses, hiç utanmadan cankurtaran simidi gibi sarılıyorum size. Kocasına mektup yazıp boşanmak istediğini bildirmeye razı edin onu!

Darya Aleksandrovna, Aleksey Aleksandroviç ile son görüşmesini anımsamıştı. Dalgın:

— Evet, elbette, dedi.

Anna'yı düşününce bu kez kararlı:

— Evet, elbette, diye yineledi.

— Onun üzerindeki etkinizden yararlanın. Mektubu yazmasını sağlayın. Onunla bu konuda konuşmak istemiyorum. Konuşamıyorum da.

— Pekâlâ, konuşacağım. Nasıl oluyor da Anna kendi düşünemiyor bunu?

Darya Aleksandrovna nedense Anna'nın yeni tuhaf alışkanlığını, gözlerini kısmasını anımsamıştı birden. Anna'nın gözlerini, konu ruhsal konulara değindiği zaman kıstığını da anımsamıştı. "Her şeyi görmemek için gözlerini kısarak bakıyor sanki çevresine," diye geçirdi içinden.

Darya Aleksandrovna, Vronski'nin minnettarlığını belirtmesi üzerine:

— Evet, kendim için de, onun için de konuşacağım Anna ile, dedi.

Kalkıp eve yürüdüler.

XXII

Anna eve döndüğünde, ondan önce gelmiş Doli'nin yüzüne, Vronski ile onun arasında geçen konuşmayı soruyormuş gibi dikkatli dikkatli baktı; ama bir şey sormadı.

— Yemek zamanı geldi artık sanırım, dedi. Doğru dürüst göremedik birbirimizi daha. Akşamdan umutluyum. Şimdi giyinmeye gitmem gerek. Sanıyorum sen de giyineceksin. İnşaatta berbat oldu üstümüz başımız.

Doli kendi odasına gitti. Gülmek geliyordu içinden. Giyinecek bir şeyi yoktu. En iyi giysisi üzerindeydi çünkü. Ama yemeğe hazırlandığını bir şeyle göstermek için oda hizmetçisine giysisini temizlemesini söyledi. Manşetleriyle kurdelesini değiştirdi, saçına bir dantel iliştirdi.

Üçüncü kez giysi değiştirip gene son derece sade bir kıyafetle odasına giren Anna'ya gülümsedi.

— Yapabileceğimin hepsi bu, dedi.

Anna, kendi şıklığı için özür diliyormuş gibi:

— Evet, çok resmiyizdir biz burada, dedi. Bir şeyden hoşnut olduğu pek seyrek görülen Aleksey'i çok sevindirdi senin gelmen. Bayılıyor sana. Yorulmadın ya?

Yemek yakındı. Herhangi bir konuda konuşacak zaman yoktu. Salona girdiklerinde Prenses Varvara ile siyah redingotlarını giymiş erkekler oradaydılar. Mimar fraklıydı. Vronski, doktorla malikâne kâhyasını tanıştırdı konuğa. Mimarı daha hastanede tanıştırmıştı onunla.

Sinekkaydı tıraşlı yuvarlak yüzüyle kolalı papyon kravatıyla pırıl pırıl, şişmanca şef garson yemeğin hazır olduğunu bildirdi. Kadınlar kalktılar. Sviyajski'den Anna Arkadyevna'yı koluna takmasını rica etti Vronski. Kendi de Doli'ye yaklaştı. Veslovski, Tuşkeviç'ten önce uzattı kolunu Prenses Varvara'ya. Böylece Tuşkeviç malikâne kâhyası ve doktorla birlikte yürüdü yemek salonuna.

Masa, yemek salonu, yemek takımları, hizmetçiler, şarap ve yemekler evin modern lüksünün genel havasına uymakla kalmıyor, her şeyden daha lüks, parlak görünüyorlardı. Darya Aleksandrovna kendisi için yeni olan bu

lükse bakıyor, kendi evini yöneten bir ev kadını olarak, bu gördüklerinden hiçbirini kendi evinde uygulama umudunun olmadığını bile bile –onun yaşayış düzeyinden çok yükseklerdeydi bütün bunlar– elinde olmadan, en küçük şeyi dikkatle inceliyor; bütün bunları kimin, nasıl yaptığını soruyordu kendine. Vasenka Veslovski de, kendi kocası da, Sviyajski bile, tanıdığı birçok erkek hiç düşünmezlerdi bunu, iyi bir ev kadınının konuklarına, içinde yaşadığı lüksün çok kolaylıkla kazanıldığını, kendiliğinden olduğunu hissettirmek istediği inancındaydılar. Darya Aleksandrovna, sabah kahvaltısında çocuklara verilen pirinç lapasının bile kendiliğinden olmadığını; bunca lüksün, böylesine bir düzenin elde edilmesi için büyük çaba ile dikkatin gerektiğini biliyordu. Darya Aleksandrovna, Aleksey Krilloviç'in masayı gözden geçirirkenki bakışından, başgarsona yaptığı baş işaretinden, Darya Aleksandrovna'ya soğuk çorba mı sıcak çorba mı istediğini soruşundan, bu düzenin doğrudan doğruya evin erkeğinin çabasıyla elde edildiğini, desteklendiğini anlamıştı. Bunda Anna'nın etkisinin Veslovski'ninkinden çok olmadığı belliydi. Anna da Sviyajski gibi, prenses ile Veslovski gibi, onlar için hazırlanan şeylerin keyfini neşeyle çıkaran bir konuktu.

Yalnızca konuşmanın yönetiminde bir ev sahibesi gibi davranıyordu Anna. Küçük bir masada kâhya gibi, mimar gibi, alışık olmadıkları bu lüksün karşısında ürkmemeye çalışan, herkesin katıldığı bir konuşmaya uzun süre katılamayan, bambaşka bir dünyanın insanlarının yanında konuşmayı yönetmenin bütün güçlüğüne karşın, her zamanki zekâsıyla, doğallığıyla, –hatta Darya Aleksandrovna'nın fark ettiği gibi, zevkle– yönetiyordu konuşmayı.

Konuşma döndü dolaştı, Tuşkeviç ile Veslovski'nin sandalda yalnız başlarına dolaşmalarına geldi. Sonra Tuşkeviç, Petersburg'da Yat Kulüp'teki son yarışları anlatmaya başladı. Ama Anna onun bir an susmasından yararlanıp sessizliğine bir son vermek için hemen mimara döndü. Sviyajski'yi gösterip:

— Son gelişiyle bu gelişi arasında yeni yapıda gördüğü ilerlemeye şaştı Nikolay İvaniç, dedi. Oysa ben her gün gidiyorum oraya, her gün de şaşırtıyor beni hızlı ilerlemesi.

Mimar gülümsedi:

— Kont hazretleriyle çok rahat çalışıyor insan, dedi. (Ağırbaşlı, saygılı, sakin bir insandı mimar.) İl büyükleriyle çalışmaya benzemiyor, kendileriyle çalışmak, ilde sürüyle kâğıt doldurularak açıklanacak bir işi burada sözlü olarak anlatıyorum konta. Konuşup anlaşıyoruz. Üç sözcükle bitiriveriyor...

Sviyajski gülümsedi.

— Amerikan usulü, dedi.

— Evet efendim. Yapılar rasyonel bir biçimde yükselmektedir orada...

Konuşma, Birleşik Devletler'de yöneticilerin, ellerindeki olanakları kötüye kullandıkları konusuna geçmişti. Ama Anna, kâhyayı gömüldüğü sessizlikten çekip çıkarmak amacıyla başka bir konuya çevirdi sözü. Darya Aleksandrovna'ya döndü.

— Orak makinesi gördün mü hiç? diye sordu. Seninle karşılaştığımızda makineyi görmeye gitmiştik. Dönüyorduk. Ben de ilk kez gördüm.

Doli:

— Nasıl çalışıyor bu makineler? diye sordu.

— Tıpkı makas gibi. Bir tahta ile bir sürü küçük makas var. Hepsi o kadar.

Anna yüzük dolu güzel, bembeyaz eliyle bıçak ile çatalını aldı, orak makinesinin nasıl çalıştığını göstermeye koyuldu. Açıklamasından bir şey anlaşılmayacağının farkında olduğu belliydi. Ama hoş konuştuğunu, ellerinin güzel olduğunu bildiği için sürdürüyordu anlatmasını.

Gözlerini Anna'dan ayırmayan Veslovski kur yapıyormuş gibi:

— Daha çok çakıyı andırıyor, dedi.

Anna belli belirsiz gülümsedi. Ama karşılık vermedi Veslovski'ye. Kâhyaya döndü.

— Öyle değil mi Karl Fyodoroviç? dedi. Makas gibi çalışıyor, değil mi?

Alman:

— *O, ja. Est ist ein ganz einfaches Ding,*[146] dedi.

Makinenin yapısını anlatmaya koyuldu Sviyasjki:

— Ne yazık ki kestiğini demet yapmıyor, dedi. Viyana fuarında telle demet bağlayanını görmüştüm. Öyle bir makine çok daha kazançlı olurdu sanırım.

— *Es kommt drauf, an... Der Preis fom Draht muss ausgerechnet werden.* [147]

Sessizliğinden sıyrılan Alman, Vronski'ye döndü,

— *Das lasst sich ausrechnen, Erlaucht.*[148]

Hesaplarını yaptığı küçük defteriyle kurşun kaleminin bulunduğu cebine atmıştı elini, yemekte olduğunu anımsadı, Vronski'nin soğuk bakışını da fark edince tuttu kendini.

— *Zu complicirt, macht zu viel Klopot,*[149] diye bitirdi sözünü. Vasenka Veslovski, Alman'a takıldı.

— *Wünst man Dochots, so hat man, auch Klopots,*[150] dedi. (Aynı gülümsemesi dudaklarında Anna'ya döndü.) *J'adore l'allemand.*[151]

Anna şakacı bir sertlikle:

— *Cessez,*[152] dedi.

Sonra hastalıklı bir doktora döndü.

— Biz de sizi kırlarda bulacağımızı sanıyorduk. Vasiliy Semyoniç. Gittiniz mi oraya?

Doktor kederli bir şakayla:

— Oradaydım; ama buharlaşıp uçtum, dedi.

— Güzel bir gezinti yaptınız öyleyse.

— Fevkalade!

— Peki, yaşlı kadının sağlık durumu nasıl? Tifüs değildir umarım?

— Tifüs olmasına tifüs değil; ama durumu da parlak değil.

Anna:

— Çok yazık, dedi.

Böylece evinde çalışanlara gerekli nezaketi gösterdikten sonra konuklarına döndü. Sviyajski şakacı:

— Sizin anlatmanıza göre gene de çok güç bir orak makinesi yapmak. Anna Arkadyeviç, dedi.

Anna, makinenin yapılışını anlatışında Sviyajski'nin de fark ettiği tatlı bir şeyin olduğunu bildiğini gösteren bir gülümsemeyle:

— Hayır, nedenmiş? dedi.

Onun bu yeni, bir genç kıza yaraşan cilveli tavrı tatsız bir izlenim bırakmıştı Doli'nin üzerinde. Tuşkeviç:

— Ama Anna Arkadyevna'nın mimari bilgisine diyecek yok, dedi.

Veslovski:

— Elbette, dedi. Dün Anna Arkadyevna'nın "Saçaklıkları da planyaya vurun," dediğini duydum, dedi. Yanılmıyorum, değil mi?

Anna:

— Bu konuda bunca şey duyduktan sonra şaşılacak bir yanı yoktur bunun, diye karşılık verdi. Oysa siz yapılanların neden yapıldığını bile bilmiyorsunuzdur belki?

Darya Aleksandrovna, Veslovski ile arasındaki flört havasından Anna'nın hoşnut olmadığını; ama elinde olmadan da kendini bu havaya kaptırdığını hissediyordu.

Bu konuda Vronski hiç de Levin gibi davranmıyordu. Veslovski'nin gevezeliklerine önem vermediği belliydi. Tam tersine, o yöne itiyordu onu.

— Peki, söyleyin bakalım Veslovski, taşları neyle yapıştırıyorlar birbirine?

— Tabii ki çimentoyla.

— Bravo! Ya çimento nedir?

— Şey, bir çeşit bulamaç... hayır, macun gibi bir şey.

Veslovski'nin bu sözüne herkes kahkahayla gülmeye başlamıştı.

Sıkıntılı bir sessizliğe gömülmüş doktor, mimar ve kâhya dışında sofradakiler arasında konuşma kâh yağ gibi kayarak, kâh arada bir, bir şeye takılarak, kâh bazılarını iğneleyerek sürüp gidiyordu. Bir ara da Darya Aleksandrovna'ya dokundu söylenen bir şey. Darya Aleksandrovna sinirlendi. Kıpkırmızı oldu. Neden sonra düşünebildi uygunsuz, gereksiz bir şey söyleyip söylemediğini. Sviyajski Levin'den söz etmeye başlamıştı

birden. Onun, makinelerin Rus tarımında yalnızca zararlı olacakları üzerine tuhaf düşünceleri olduğunu söylemişti. Vronski gülümsedi.

— Bu Bay Levin'i tanımak mutluluğuna eremedim, dedi. Ama kötülediği o makineleri ömründe görmemiştir sanırım. Gördüyse ve denediyse de Avrupa yapısı olanları değil, entipüften Rus mallarını görmüş, denemiştir. Bu durumda makineler üzerinde nasıl bir görüşü olabilir.

Veslovski Anna'ya dönüp gülümseyerek:

— Alaturka bir görüş olsa gerek bu, dedi.

Darya Aleksandrovna kıpkırmızı kesilerek karıştı söze:

— Onun makineleri kötülemesini savunamam kuşkusuz. Ama şunu söyleyebilirim, son derece kültürlü bir insandır Levin. Şimdi burada olsaydı size vereceği yanıtı bilirdi. Ama benim elimden gelmez bu.

Sviyajski içtenlikle gülümsedi.

— Ben çok severim onu. Çok iyi de dostumdur, dedi. *Mais pardon, il est un petit peu toque.*[153] Söz gelimi, bölge yönetiminin de, uzlaştırıcı mahkemelerin de gereksiz olduğu görüşünü savunur. Bunlara katılmak da istemez.

Vronski içi buz dolu sürahiden ayaklı, ince bir bardağa su koyarken:

— Bizim Rus ilgisizliğimizden, dedi. Haklarımızın bize yüklediği görevleri anlamamak, bu yüzden de görevlerimizi yadsımak.

Vronski'nin bu üstünlük taslayan tavrına sinirlenmişti Darya Aleksandrovna:

— Görevlerini yerine getirmekte ondan daha titiz davranan bir insan tanımadım ben, dedi.

Bu yanıttan nedense alındığı belliydi Vronski'nin.

— Bense tam tersine, diye sürdürdü konuşmasını. Bense tam tersine. Nikolay İvaniç'in (Sviyajski'yi gösterdi) yardımıyla uzlaştırma mahkemesine onur yargıcı seçildiğim için mutluyum... Bence duruşmaya gidip bir köylünün at davası üzerine yargıda bulunmak benim için yapabileceğim öteki şeyler ölçüsünde önemlidir. Bölge yönetim kuruluna seçilirsem, bunu da bir onur sayacağım. Bir toprak sahibi olarak yararlandığım şeylerin karşılığını ancak böyle verebilirim... Ne yazık ki,

büyük toprak sahiplerinin devlet içinde tutmaları gereken önemli yer anlaşılamıyor.

Vronski'nin kendi evinde, haklı olduğuna öylesine rahat inanmasını yadırgamıştı Darya Aleksandrovna. Vronski'nin düşündüklerinin tam tersini düşünen Levin'in de kendi evinde sofrada, kendi düşüncelerinin doğruluğundan nasıl emin göründüğünü anımsamıştı. Ama Levin'i severdi Darya Aleksandrovna. Bu yüzden de ondan yana çıkmıştı.

Sviyajski:

— Öyleyse, gelecek duruşmaya bekleyebilir miyiz sizi kont? diye sordu. Ama ayın sekizinde orada hazır bulunmak için zamanında yola çıkmanız gerekir. Bana gelmek lütfunda bulunursanız...

Anna:

— Bense *beau-frére*'inizin[154] görüşünü paylaşıyorum biraz dedi. Ama tam onun gibi düşünmüyorum. (Gülümsedi Anna.) Bana öyle geliyor ki, son zamanlarda şu toplumsal görevler çok fazlalaştı bizde. Eskiden memurlar öylesine çoktu ki, her işe bir memur bakardı. Şimdi de toplumsal görevliler öyle. Aleksey buraya geleli altı ay oluyor, galiba beş ya da altı sosyal kuruluşun üyesi... Yardım Sevenler Derneği'nde üye, yargıç, yönetim kurulunda, jüride, atlarla ilgili bir kuruluşun da üyesi. *Du train que cela va*[155] her şeyimizi bunlara vereceğiz. Bu çeşit bunca iş varken, korkarım her şey bir göstermelikten öteye gitmeyecek. (Sviyajski'ye döndü.) Siz kaç yerde üyesiniz Nikolay İvaniç? Yirmiden fazla, değil mi?

Anna şakacı bir tavırla konuşuyordu. Ama sesinde bir sinirlilik vardı. Anna ile Vronski'yi sürekli inceleyen Darya Aleksandrovna hemen fark etmişti bunu. Anna bunları söylerken Vronski'nin yüzünü ciddi, inatçı bir anlatımın kapladığını da fark etmişti. Prenses Varvara'nın, konuyu değiştirmek amacıyla hemen Petersburg'daki tanıdıklardan söz etmeye başladığını da fark edince; Vronski'nin bahçede, hiç sırası değilken, kendi çalışmalarından söz etmeye başladığını da anımsayınca bu sosyal çalışmalar konusunda Anna ile Vronski arasında gizli bir çatışmanın olduğunu sezinlemişti.

Yemek, şaraplar, servis, her şey çok güzeldi. Ne var ki, bütün bunlar Darya Aleksandrovna'nın, artık yabancısı olduğu ziyafetlerde, balolarda gördüğü şeylerdi. Aynı zorakilik, kişilikten yoksun aynı hava vardı

bunlarda. Hiçbir özelliği olmayan bir günde, küçük bir çevrede bütün bunların Darya Aleksandrovna üzerinde tatsız bir izlenim bırakması bundandı.

Yemekten sonra taraçada oturdular. Sonra lawn-tennis oynadılar. Oyuncular eşlerini seçip yaldızlı iki direk arasına gerilmiş ağın iki yanında, özenle düzeltilmiş tenis alanında yerlerini aldılar. Darya Aleksandrovna oynamayı denedi; ama oyunun nasıl oynandığını uzun süre anlayamadı. Sonunda anladığında da öylesine yorulmuştu ki, gidip Prenses Varvara'nın yanına oturmuş, oynayanları seyre koyulmuştu. Eşi Tuşkeviç de bırakmıştı oyunu. Ama ötekiler uzun süre oynadılar. Sviyajski ile Vronski çok güzel, ciddi oynuyorlardı. Kendilerine doğru gelen topu büyük bir dikkatle izliyorlar, hiç acele etmeden, geç de kalmadan, rahatça koşuyorlardı topa doğru, yere vurup zıplamasını bekliyorlar, sonra topu raketin ustalık ve güven dolu bir vuruşuyla gerisingeri, ağın öte yanına yolluyorlardı. En kötü Veslovski oynuyordu. Çok heyecanlanıyor; ama neşesiyle oyunculara canlılık veriyordu. Kahkahalarının, bağırıp çağırmasının sonu gelmiyordu. Öteki erkekler gibi o da bayanlardan izin alıp ceketini çıkarmıştı. Gömleğinin beyaz kol ağızlarıyla, terli pembe yüzüyle iri bedeni gibi sert hareketleri de insanın belleğinde yer ediyorlardı.

O gece Darya Aleksandrovna yatağına girip gözlerini kapar kapamaz karşısında, tenis alanında koşup duran Vasenka Veslovski'yi görmüştü.

Onlar oyun oynarlarken hiç eğlenememişti. Anna ile Vasenka Veslovski arasında oyunda da sürüp giden o flört havası ile bir çocuk oyununu çocuksuz, kendi başlarına oynayan bu koca insanların davranışlarındaki yapmacıklık hiç hoşuna gitmemişti. Ama başkalarının neşesini kaçırmamak, zamanı şöyle ya da böyle geçirmek için bir süre dinlendikten sonra yeniden katılmıştı oyuna. Eğleniyormuş gibi davranmıştı. O gün kendini, bütün gün tiyatroda sahnede, kendinden iyi artistlerle oynuyor, yeteneksizliğiyle oyunu berbat ediyor sanmıştı.

Kalabilirse, iki gün kalmak amacıyla gelmişti buraya. Ama akşam üzeri oyun oynarken, devrisi gün dönmeye karar vermişti. Gelirken yolda öylesine nefret ettiği o acı dolu annelik endişeleri şimdi, onlarsız geçirdiği bir günün sonunda bambaşka görünüyorlardı ona. Kendilerine çekiyorlardı onu.

Darya Aleksandrovna akşam çayından ve kayıkla gece gezintisinden sonra odasına çekilip üzerindekileri çıkardığında, yağlı saçlarını gece için toplamak amacıyla aynanın karşısına oturduğunda büyük bir rahatlık hissetti içinde.

Biraz sonra, Anna'nın yanına geleceğini düşünmek bile tatsız bir duyguyla dolduruyordu içini. Düşünceleriyle baş başa kalmak istiyordu.

XXIII

Anna gece kıyafetiyle odasına girdiğinde, Doli yatmaya hazırlanıyordu.

Anna gün boyunca birkaç kez açılacak olmuştu Darya Aleksandrovna'ya; ama hep birkaç sözcük söyledikten sonra susmuştu: "Sonra," demişti. "Baş başa kalınca konuşuruz. Sana anlatacağım öyle çok şey var ki!"

Şimdi baş başaydılar ve Anna söze nereden başlayacağını bilemiyordu. Pencerenin dibinde oturmuş, Doli'ye bakıyor, belleğinde ona öylesine bitmez tükenmez görünen o baş başa kaldıklarında anlatacağı şeyleri tarıyor; ama anlatacak bir şey bulamıyordu. O anda, her şey konuşulup bitirilmiş gibi geliyordu ona.

Derin bir göğüs geçirdikten sonra Doli'nin yüzüne suçluluğunu biliyormuş gibi baktı.

— Ee, Kiti nasıl bakalım? diye sordu. Doğru söyle Doli, kızmıyor bana Kiti, değil mi?

Darya Aleksandrovna gülümsedi.

— Kızmak mı? dedi. Hayır!

— Ama nefret ediyor, küçümsüyor kuşkusuz?

— Ah, hayır! Ama bilirsin, bu gibi şeyleri bağışlaması zordur insanın.

Anna başını çevirip açık pencereden dışarı bir süre baktı.

— Evet, evet, dedi. Ama benim bir suçum yoktu. Ya kimdi suçlu? Suçlu ne demek zaten? Başka türlü olabilir miydi ki? Ya sen ne düşünüyorsun bu konuda? Senin için Stiva'nın karısı olmamak olabilir miydi?

— Vallahi bilmiyorum. Yalnız şunu söylesen bana...

— Olur, olur; ama Kiti konusunu bitirmedik daha. Mutlu mu Kiti? Levin'in olağanüstü bir insan olduğunu söylüyorlar.

— Olağanüstü demek bile az. Ondan daha iyi bir insan tanımadım.

— Ah, çok sevindim. Çok sevindim! Olağanüstü demek bile az, öyle mi?

Doli gülümsedi.

— Ama kendinden söz et bana sen. Seninle konuşacağım çok şey var. Bahçede konuştuk...

Doli, Vronski'den nasıl söz edeceğini bilemiyordu. Kont demek de, Aleksey Krilloviç demek de bir tuhaf geliyordu ona.

Anna:

— Aleksey ile, dedi. Konuştuğunuzu biliyorum. Ama ben, benim için yaşamım için ne düşündüğünü açık açık sormak istiyorum sana.

— Böyle birden nasıl anlatayım? Doğrusu, bilmiyorum...

— Olmaz, gene de anlat... Yaşantımı görüyorsun. Ama bizleri yazın, yalnız değilken gördüğünü unutma... Biz buraya ilkbaharın başında geldik. Baş başa yaşadık burada. Bir zaman sonra gene baş başa kalacağız. Bundan başka bir şey yok istediğim. Ama bir de benim onsuz, bir başıma yaşadığımı düşün... Bu... (Anna kalkıp Doli'ye daha yakın bir yere oturdu.) Bunun sık sık yineleneceğini, onun zamanının yarısından çoğunu dışarıda geçireceğini hissediyorum. (İtiraz etmek isteyen Doli'nin bir şey söylemesine fırsat vermedi.) Elbette, zorla oturtamam onu evde. Böyle bir şeye kalkışmayacağım da. Bugün at yarışı var, onun atları da koşacak, yarışlara gidecek. Seviyor böyle şeyleri. Ama beni düşün bir de, durumumu düşün... Sahi neye yarar bunları konuşmak! (Gülümsedi Anna.) Ee, neler söyledi sana?

— Benim seninle konuşmak istediğim şeyi. Onun avukatı olarak seninle konuşmak daha da kolay olacak benim için. Şeyi konuştu benimle, olanağı var mı acaba diye... (Darya Aleksandrovna kekelemeye başlamıştı.) Senin durumunu düzeltmenin, iyileştirmenin bir yolu var mı diye... Benim bu konuda görüşlerimi bilirsin... Ama bir olanağı varsa evlenmen gerekir...

Anna:

— Yani boşanmak mı diyorsun? dedi. Petersburg'da bana gelen tek kadının Betsi Tverskaya olduğunu biliyor musun? Tanırsın onu kuşkusuz. *Au fond c'est femme la plus dépravée qui existe.*[156] Kocasını en iğrenç bir biçimde aldatarak Tuşkeviç ile ilişki kurmuştu. O bile, durumum düzelinceye dek beni tanımak istemediğini söyledi. Seni onunla karşılaştırdığımı sanma sakın... Bilirim seni canım... Ama birden aklıma geldi işte... Ee, ne dedi sana?

— Senin için de, kendi için de acı çektiğini söyledi. Bunun bencillik olduğunu söyleyeceksin belki; ama öylesine dürüst ve soylu bir bencillik ki! Önce, kızının yasal babası, senin kocan olmak, senin üzerinde hak edinmek istiyor.

Anna üzgün bir sesle kesti Doli'nin sözünü:

— Benim durumumda hangi kadın benim olduğum kadar köle olabilir?

— Onun asıl istediği... Senin acı çekmemen...

— Olmayacak bir şey bu! Ee, sonra?

— Sonra, en doğal hakkını, çocuklarınızın kendi soyadını taşımalarını istiyor.

Anna, Doli'ye bakmadan, gözlerini kısıp:

— Hangi çocuklar? dedi.

— Ani ve doğacak çocuklarınız...

— Bu konuda içi rahat olabilir. Artık çocuğum olmayacak.

— Nereden biliyorsun olmayacağını?

— Olmayacak, çünkü olmasını istemiyorum.

Anna, heyecanlı olmasına karşın, Doli'nin yüzünde saf bir merak, hayret ve dehşet anlatımı görünce gülümsedi.

— Hastalığımdan sonra doktor söyledi...

Doli gözlerini iri iri açtı.

— Olamaz, dedi.

Bu onun için sonuçları ve düşündürdükleri, insanın ilk anda hepsini kavrayamayacağını sandığı, bunun üzerinde uzun uzadıya kafa yormasını gerekli gördüğü büyük şeylerden biriydi.

Şimdiye dek bir türlü anlayamadığı bir ya da iki çocuklu aileleri ona bir anda anlatan öğrendiği bu yeni şey ona öylesine çok şey düşündürmüş, aklına öylesine çok şey getirmiş, içine birbirine zıt öylesine çok duygu doldurmuştu ki, bir şey söyleyemiyor, yuvalarından fırlamış gözlerle şaşkın bakıyordu. Anna'ya. Hayal ettiği şeydi bu. Ama şimdi bunun gerçekleşebilecek bir şey olduğunu öğrenince dehşete düşmüştü. Bunun çok

zor, çapraşık bir sorunun son derece basit yanıtı olduğunu hissediyordu. Bir süre sustuktan sonra:

— *N'est-ce pas immoral?*[157] dedi.

— Neden? Düşün ki, ikisinden birini seçmek zorundayım: Ya gebe, yani hasta olacağım ya da kocamın –ne de olsa kocam sayılır çünkü– arkadaşı, can yoldaşı.

Ama bunu bilerek çapkın, önemsemez bir tavırla söylemişti.

Darya Aleksandrovna zamanında kendi kendine gösterdiği delilleri şimdi Anna'nın ağzından dinlerken, onların eski inandırıcılıklarını yitirmiş olduklarını görüyordu.

— Evet, evet, dedi.

Anna, Doli'nin aklından geçenleri sezmiş gibi:

— Senin için başkaları için hâlâ bir kuşku olabilir; ama benim için... Anlamaya çalış, karısı değilim. Onu kendime bağlı tutabildiğim sürece sevecektir beni. Peki nasıl sağlayacağım onun bana bağlı kalmasını? Şununla mı?

Anna, beyaz kollarını karnının üzerinde çember yaptı.

Heyecan anlarında her zaman olduğu gibi, düşünceler ile anılar olağanüstü bir çabuklukla toplandılar Darya Aleksandrovna'nın kafasında. "Stiva'yı kendime çekmek için hiçbir şey yapmadım ben," diye geçirdi içinden. "Beni bırakıp başkalarına gitti. Beni ilk kez aldatmasına neden olan o kadın da, her an güzel, neşeli olmasıyla avcunda tutamadı Stiva'yı. Onu bırakıp başka bir kadınla ilişki kurdu Stiva. Anna da Kont Vronski'yi bununla mı kendine bağlayacak; çekecek acaba? Kont bunu arayacak olursa çok daha çekici, neşeli kadınlar bulabilir. Anna'nın çıplak kolları ne denli beyaz, ne denli çekici olurlarsa olsunlar, dolgun bedeni ile simsiyah saçlarının arasında pırıl pırıl yüzü ne denli güzel olursa olsun, Kont Vronski –benim iğrenç, zavallı ve sevimli kocam gibi ararsa– daha güzellerini bulacaktır."

Doli bir şey söylemedi. Yalnızca içini çekti. Anna, Doli'nin onunla aynı fikirde olmadığını gösteren bu iç çekişini fark edince sürdürdü konuşmasını. Yedeğinde itiraz edilemeyecek sağlam çok delili vardı.

— Bunun iyi bir şey olmadığını mı söylüyorsun? Ama her yönüyle düşünmek gerekir olayları, içinde bulunduğum durumu unutuyorsun. Nasıl isteyebilirim çocuk? Acısından söz etmiyorum, korkuyorum acıdan. Çocuklarımın kim olacağını düşün. Başkasının soyadını taşıyan birer mutsuz insan olacaklar. Dünyaya gelmeleriyle birlikte annelerinden, babalarından, dünyaya gelmelerinden utanmak zorunda kalacaklar.

— Bunun için de ayrılman gerek işte.

Ama Anna duymadı Doli'nin söylediğini. Birçok kez sarıldığı delillerin hepsini sayıp dökmek istiyordu.

— Dünyaya mutsuz insanlar getirmemek için bile kullanmayacak olduktan sonra, ne diye verildi bana akıl?

Doli'nin yüzüne baktı; ama yanıt beklemeden sürdürdü konuşmasını:

— Böyle bir şey olsaydı bu mutsuz çocuklara karşı her an suçlu hissederdim kendimi. Dünyaya gelmezlerse, hiç değilse mutsuz değildirler demektir; ama mutsuz olurlarsa bunun tek sorumlusu ben olurum.

Darya Aleksandrovna'nın kendi kendine öne sürdüğü delillerdi bunların hepsi. Anna şimdi dinliyor, anlamıyordu onları. "Var olmayan varlıklara karşı nasıl suçlu olabilir insan?" diye düşünüyordu. Sonra ansızın bir düşünce geldi aklına: Sevgili Grişa'sı dünyaya gelmemiş olsaydı, herhangi bir durumda daha iyi olabilir miydi onun için? Bu düşünce Darya Aleksandrovna'ya öylesine yabani, öylesine tuhaf geldi ki, kafasının içindeki bu karmakarışık, delice düşünceleri kovmak istiyor gibi başını salladı.

Yüzünde bir tiksinme anlatımıyla:

— Hayır, bilmiyorum, dedi. İyi bir şey değil bu.

Anna, kendi delillerinin çokluğuna, Doli'ninkilerin azlığına bakmadan; ama gene de bunun iyi bir şey olmadığını kabul ediyormuş gibi:

— Evet, ama senin de, benim de ne olduğumuzu unutma... dedi. Sonra, en önemlisi, senin içinde bulunduğun durumda olmadığımı da çıkarma aklından. Senin için sorun daha çocuk isteyip istemememem. Büyük fark vardır bu ikisinin arasında. İçinde bulunduğum durumda bunu istemenin elinde olmadığını anlarsın.

Darya Aleksandrovna itiraz etmedi. Anna'dan çok çok uzaklaştığını; aralarında, hiçbir zaman ortadan kalkmayacak görüş ayrılıkları olduğunu, bunlar üzerinde hiç durmamanın daha iyi olacağını hissetmişti birden.

XXIV

Doli:

— O zaman, olanağı varsa bu durumunu düzeltmen gerekir. Anna birden bambaşka, sakin üzgün bir sesle:

— Evet, dedi. Olanağı varsa.

— Boşanamaz mısın yoksa? Kocanın razı olduğunu söylediler bana.

— Doli, bu konuda konuşmak istemiyorum.

Anna'nın yüzünde bir ıstırap anlatımı fark edince çabuk çabuk konuşarak:

— Pekâlâ konuşmayalım, dedi Darya Aleksandrovna. Durumuna çok karamsar baktığını görüyorum.

— Ben mi? Hiç de. Çok neşeli, mutluyum. Gördün ya, *jefais de s passions,*[158] Veslovski...

Darya Aleksandrovna konuyu değiştirmek amacıyla:

— Evet, dedi. Doğrusunu söylemek gerekirse, Veslovski'nin tavrı hiç hoşuma gitmedi.

— Ah, hiç de öyle değil Aleksey'i eğlendiriyor bu, hepsi o kadar. Ama daha çocuk o. Tam anlamıyla avcumun içindedir. Anlayacağın, istediğim yana çeviriyorum onu. Senin Grişa'dan farkı yok... Doli! Her şeye kötümser baktığımı söylüyorsun. (Birden değiştirmişti konuyu Anna.) Anlayamazsın sen. Çok korkunç bir şeydir bu. Aslında hiç bakmamaya çalışıyorum...

— Ama bence gerekli bu. Yapılabilecek her şeyi yapmak gerek.

— Ama nedir yapılabilecek olan? Hiçbir şey. Aleksey ile evlenmemi, bunu hiç düşünmediğimi söylüyorsun. Bunu hiç düşünmediğimi!

"Bunu hiç düşünmediğimi!" diye yinelerken yüzü kıpkırmızı olmuştu. Ayağa kalktı. Göğsünü öne çıkardı, derin bir soluk aldı. Her zamanki yumuşak yürüyüşüyle –arada bir durarak– bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı odanın içinde.

— Ben mi düşünmüyorum? diye sürdürdü konuşmasını. Düşünmediğim, düşündüğüm için de kendi kendime sitem etmediğim bir gün, bir saat

olmuyor... Sitem ediyorum kendime, çünkü bu konuda düşündüklerim çıldırtıyor insanı. Evet, çıldırabilirim. Bunu düşünmeye başladığım zaman morfinle uyuyabiliyorum ancak. Neyse, sakin sakin konuşalım. Boşan diyorlar. Bir kere, o boşamaz beni. Şimdi Kontes Lidiya İvanovna'nın etkisi altındadır.

Darya Aleksandrovna sandalyede dimdik oturuyor, yüzünde bir acıma, yakın ilgi anlatımıyla başını çevirmiş, odanın içinde dolaşan Anna'ya bakıyordu. Alçak sesle:

— Bir denemek gerek, dedi.

Anna, binlerce kez düşündüğü, artık ezberlediği bir şeyden söz ediyormuş gibi:

— Tutalım ki denedim, dedi. Ne demektir bu? Şu demektir: Benim, ondan nefret eden; ama gene de kendini ona karşı suçlu hisseden –onu yüce gönüllü de sayarım– benim ona mektup yazacak kadar küçülmem demektir... Hadi tutalım kendimi zorladım, yaptım bunu. Ya hakaret dolu ya da isteğimi kabul ettiğini bildiren bir mektup alacağım ondan. Pekâlâ razı oldu diyelim... (Anna o anda odanın en uzak köşesindeydi. Durdu orada, pencerenin perdesiyle bir şeyler yapıyordu.) Razı oldu diyelim, peki ya oğ... oğlum? Vermeyecektir onu bana kuşkusuz. O da benim terk ettiğim babasının yanında, benden nefret ederek büyüyecek. İkisini de aynı derecede –ama kendimden çok– sevdiğimi anlamaya çalış. İkisini, Seryoja ile Aleksey'i...

Anna, odanın orta yerine çıktı, ellerini göğsüne bastırarak durdu Doli'nin karşısında. Bedeni beyaz geceliği içinde pek uzun, geniş görünüyordu. Başını önüne eğmiş, kaşlarının altından parlayan nemli gözleriyle yamalı geceliğinin içinde acıklı bir görünüşü olan ufak tefek, heyecandan zangır zangır titreyen Doli'ye bakıyordu.

— Yalnız ikisini seviyorum. Ama biri ötekinden uzaklaştırıyor beni, ikisini bir araya getiremem. Oysa benim için gerekli olan tek şey, ikisiyle bir arada bulunmaktır. Bu olmadıktan sonra hiçbir şeyin önemi yok benim için. Hiçbir şeyi umursamam, hiçbir şeyi.

Nasıl olsa bir türlü sona erecek bu. İşte bu yüzden konuşamıyorum bu konuda, konuşmak da istemiyorum. Onun için sitem etme bana. Hiçbir şey için suçlama beni. Bana acı veren şeyi anlamayacak kadar temiz bir yaratıksın sen.

Anna yaklaştı, Doli'nin yanına oturdu. Yüzüne suçluymuş gibi bakarak elini eline aldı.

— Ne düşünüyorsun? Ne düşünüyorsun benimle ilgili? Hor görme beni. Hor görülmeye değmem. Mutsuzum. Dünyada gerçek mutsuz olan biri varsa o da benim...

Başını öte yana çevirip ağlamaya başladı Anna.

Doli yalnız kalınca duasını okuduktan sonra yattı. Anna ile konuşurken bütün kalbiyle acıyordu ona. Ama şimdi onu düşünmeye zorlayamıyordu kendini. Evinin, çocuklarının anısı onun için yepyeni, değişik bir güzellikle, yepyeni bir ışıkla aydınlanmışlardı belleğinde. Bu dünya şimdi ona öylesine değerli, sevimli görünmüştü ki, bu dünyanın dışında bir gün daha geçirmeyi istemiyordu. Ne olursa olsun, sabah dönmeye karar verdi.

Bu arada Anna odasına gitmiş, bir kadeh almış, içine çoğunluğu morfin olan bir ilaçtan birkaç damla damlatıp içmişti. Bir süre kıpırdamadan oturduktan sonra sakinleşmiş, neşeli bir ruhsal durum içinde yatak odasına geçmişti.

Anna yatak odasına girince Vronski dikkatle baktı yüzüne. Doli'nin odasında bu kadar uzun süre kaldığına göre, Anna ile Doli'nin arasında geçmiş olması gereken konuşmanın izlerini aradı yüzünde. Ama Anna'nın duygulu –sıkılgan– bir şeyler gizleyen yüz anlatımında –çok iyi tanımasına karşın– onu hâlâ büyüleyen güzelliğinden başka bir şey bulamadı. Güzelliğinin Anna da farkındaydı ve bunun Vronski'yi etkilemesini istediği belliydi. Vronski, orada ne konuştuklarını sormak istemiyordu Anna'ya. Onun kendiliğinden bir şeyler söyleyeceğini umuyordu. Yalnızca şu kadar söyledi Anna:

— Doli'den hoşlanmana sevindim. Hoşlandın, değil mi?

— Eskiden beri tanırım onu zaten. Çok iyi bir insan olduğu belli; *terre-à-terre*.[159] Yine de çok sevindim geldiğine.

Anna'nın elini tuttu Vronski. Soru dolu bakışını gözlerinin içine dikti.

Anna onun bu bakışını başka anlama çekip gülümsedi.

* * *

Devrisi sabah ev sahiplerinin ricalarına karşın, yola çıkmaya hazırlandı Darya Aleksandrovna. Levin'in arabacısı, sırtında eski ceketi, başında posta

arabacılarınınkini andıran şapkasıyla atları değişik renklerde, çamurlukları yamalı binek arabasına binmiş, yüzünde bir can sıkıntısı ile kararlılık anlatımı, üzeri örtülü, önü çakıl dökülü kapıya geldi.

Prenses Varvara ile erkeklerle vedalaşmak çok tatsız geldi Darya Aleksandrovna'ya. Bir gün bir arada kaldıktan sonra, o da ev sahipleri de birbirlerine uymadıklarını, ayrılmalarının daha iyi olacağını hissetmişlerdi. Yalnız Anna üzülüyordu. Doli gittikten sonra, onun bu ziyaretiyle ruhunda ayaklanan duygulara artık kimsenin ilişmeyeceğini biliyordu. Bu duygulara dokunulması acı veriyordu ona. Ama bunun, onun ruhunun en iyi bölümü olduğunu, yaşam biçiminin, ruhunda bu en iyi bölümü çabucak örttüğünü biliyordu gene de.

Kırlara açılınca içinde tatlı bir ferahlık duydu Darya Aleksandrovna. Tam adamlarına Vronskilerin evinden hoşlanıp hoşlanmadıklarını sormaya hazırlanıyordu ki, arabacı Filipp kendi başladı söze.

— Zengin olmasına zenginler; ama atlara ancak üç ölçek yulaf verdiler. Daha horozlar ötmeden yulafın tanesi kalmamıştı. Üç ölçek neye yeter? Hayvanların dişinin kovuğunu doldurmaz. Bugün hanlarda bile kırk beş kapiğe veriyorlar ölçeğini. Biz, gelenlerin hayvanlarına yiyebildiği kadar veririz yulafı.

Kâtip doğruladı:

— Beyin eli çok sıkı.

Doli:

— Ee, atları hoşuna gitti mi? diye sordu.

— Atlarına diyecek yok. Beslenmeleri de iyi. Ama sıkıcı bir şey vardı orada Darya Aleksandrovna. (Arabacı içtenlik okunan güzel yüzünü Doli'ye çevirdi.) Nasıl anlatsam size...

— Evet, ben de sıkıldım. Ee, akşama varır mıyız eve?

— Varmamız gerek.

Darya Aleksandrovna eve dönüp herkesi sağlık, esenlik içinde bulunca gezisini heyecanla anlatmaya başladı. Onu çok iyi karşıladıklarından, orada gördüğü lüksten, Vronskilerin güzel yaşayışlarından, eğlencelerinden söz etti. Kötü hiçbir şey söylemedi onlar üzerine.

Orada içini dolduran o belirsiz hoşnutsuzluğu, sıkılganlığı unutmuş, bütün içtenliğiyle şöyle söylüyordu şimdi:

— Ne cana yakın, ne duygulu insanlar olduklarını anlamak için yakından tanımak gerekir Anna ile Vronski'yi. Ben tanıyorum onları.

XXV

Vronski ile Anna hep aynı koşullar altında, boşanmak için bir girişimde bulunmadan bütün yazı ve sonbaharın bir bölümünü köyde geçirdiler. Hiçbir şeye gitmemeye karar vermişlerdi. Ama özellikle sonbaharda konuksuz, baş başa kaldıkça bu yaşama katlanamayacaklarını, yaşayışlarını değiştirmelerinin gerekeceğini daha çok hissetmeye başlamışlardı.

Görünüşte yaşayışları, daha iyisi istenemeyecek bir yaşayıştı: Bir eksikleri yoktu, sağlıkları yerindeydi, bir çocukları, ikisinin de kendilerine göre yapacakları işler vardı. Konukları yokken Anna hep kendiyle ilgileniyor, çok okuyordu. Roman da, moda olan ciddi kitaplardan da okuyordu. Okuduğu Avrupa gazetelerinde, dergilerinde sözü edilen kitapların hepsini getirtiyor, insanın okuduğu bir şeye ancak yalnızken gösterebildiği bir dikkatle hepsini okuyordu. Ayrıca, Vronski'nin ilgilendiği her şeyle ilgili bilgiyi kitaplardan, bilimsel dergilerden öğreniyordu. Öyle ki, Vronski tarımla, mimariyle, hatta harayla, sporla ilgili bilmediği bir şeyi doğrudan gelip ona soruyordu. Vronski onun bilgisine, belleğine şaşıyordu. Önceleri kuşkuya düşüp söylediklerinin doğruluğunu kanıtlamasını bile istemişti Anna'dan. Anna da kitaplardan bulup göstermişti Vronski'nin sorduğunu.

Hastanenin kuruluşu da ilgilendiriyordu Anna'yı. Yalnızca yardım etmiyor, birçok şeyi kendi yapıyor, kendi düşünüyordu. Ama onun için en önemli olan, kendisiydi gene. Vronski için ne denli değerli olduğunu, Vronski'nin onun uğruna bıraktığı şeylerin ne kadarının yerini doldurabileceğini düşünüyordu. Anna'nın yaşamının tek amacı olan bu çabası Vronski'nin yalnızca hoşuna gitmiyor, Anna'nın ona yardımcı olmak isteği de hoşuna gidiyordu. Ama öte yandan Anna'nın onu dolamaya çalıştığı aşk ağı da sıkıyordu Vronski'yi. Gün geçtikçe bu ağa daha çok dolandığını hissediyordu. Bir istek giderek daha çok dolduruyordu içini. Ama bu ağdan kurtulmak isteği değildi bu. Bu ağın onun özgürlüğünü sınırlayıp sınırlamadığını denemek isteğiydi. Özgür olmak, kente toplantıya, yarışlara her gidişinde ortaya çıkan tatsız çatışmaların olmaması isteği –giderek güçleniyordu bu istek– olmasaydı yaşamından tümüyle hoşnut olurdu Vronski. Kendine seçtiği rol, Rus aristokrasisinin çekirdeği

olması gereken zengin toprak sahibi rolü zevkine tam uygun düşmekle kalmıyor, şimdi, bu durumda altı ay yaşadıktan sonra giderek büyüyen bir haz veriyordu ona. İşi de onu giderek daha çok sarıyor, daha çok oyalıyordu. Hastaneye, İsviçre'den getirttiği cins ineklere, makinelere, daha bir sürü şeye harcadığı paraya karşın, parayı boşa harcamadığından, zenginliğini daha da artırdığından kuşkusu yoktu. İş gelirlere, korunun odununun, tahılın, yapağının satılmasına, tarlaların kiraya verilmesine gelince Vronski kaya gibi kaskatı oluyor, fiyatların düşmesini engelliyordu. Malikânesinde de, yürüttüğü öteki işlerde de en basit, tehlikesiz yolları seçiyor, en küçük giderlerde son derece tutumlu, hesaplı davranıyordu. Bir şey satın alınacağı zaman hesapları başlangıçta şişirerek ondan çok para koparmaya, böylece kendine bir çıkar sağlamaya çalışan Alman kâhyanın kurnazlığına, ustalığına kanmıyordu. Kâhyayı dinliyor, ona sorular soruyor, alınmasını ya da yapılmasını önerdiği şey Rusya'da henüz bilinmeyen, hayranlık uyandırabilecek bir şeyse kabul ediyordu dediğini. Ayrıca, büyük bir harcamaya girmeye ancak fazla parası varken razı oluyor, bu harcamayı yaparken her şeyi ayrıntılarıyla inceliyor, parasının karşılığını en iyi biçimde almak istiyordu. Öyle ki, parasını çarçur etmeyip artırdığı işlerini yürütüş biçiminden de belliydi.

Ekimde Vronski'nin, Sviyajski'nin, Koznişef'in, Oblonski'nin malikâneleriyle Levin'in topraklarının küçük bir bölümünün bulunduğu Kaşin ilinde soylular seçimi vardı.

Bu seçimler birçok bakımdan, özellikle seçimlere katılan bazı kimseler nedeniyle büyük ilgi uyandırmıştı. Çok sözü ediliyordu bu seçimlerin. Herkes yoğun bir hazırlık içindeydi. Şimdiye dek seçimlere hiç katılmamış, Moskova'da, Petersburg'da hatta Avrupa'da yaşamış buralı soylular bu seçim için gelmişlerdi.

Vronski, seçime katılacağına çok önceden söz vermişti Sviyajski'ye.

Vozdvijenskoye'ye sık sık gelen Sviyajski, seçimden önce Vronski'yi almaya gelmişti.

Bir gün önce Vronski ile Anna arasında, Vronski'nin çıkacağı bu yolculuk yüzünden az kaldı bir tartışma çıkacaktı. Köy yaşamının en sıkıcı, en ağır sonbahar günleriydi. Bu yüzden Vronski, kendini çatışmaya hazırlayarak, Anna ile konuşurken daha önce hiç takınmadığı sert, soğuk bir tavırla, yolculuğa çıkacağını bildirmişti. Ama Anna'nın bu haberi sakin karşılaması,

yalnızca ne zaman döneceğini sorması şaşırtmıştı Vronski'yi. Bu durgunluğu neye yoracağını bilmeden, dikkatli dikkatli bakmıştı yüzüne. Onun bu bakışına gülümsemişti Anna. Vronski, Anna'nın bu kendi içine kapanma özelliğini tanırdı. Onun ancak kendi kendine, planlarını kimseye açmadan bir karar verdiği zamanlar böyle sakin olduğunu bilirdi. Korkardı Vronski onun bu halinden. Ama bir tartışmanın çıkmasını hiç istemiyordu, inanmak istediği şeye, Anna'nın sağduyusuna inanıyormuş gibi davranmıştı. Hatta içtenlikle inanıyordu buna.

— Umarım sıkılmazsın? dedi.

Anna:

— Umarım, dedi. Dün Gautier'den[160] bir sandık kitap geldi. Hayır, sıkılmam.

Vronski, "Böyle bir tavır takınmak istiyor," diye geçirdi içinden. "Böylesi daha iyi, yoksa her zamanki gibi olurdu gene."

Vronski böylece, Anna'dan ona her şeyi açıkyüreklilikle açıklamasını istemeden gitmişti. Birbirine bağlanmalarından bu yana Vronski'nin, her şeyi tümüyle açıklığa kavuşturmadan evden ayrılması ilk kez oluyordu. Bir yandan huzursuz ediyordu Vronski'yi bu, bir yandan da bunun daha iyi olduğunu düşünüyordu. "Başlangıçta şimdiki gibi karanlık, gizli bir şey olacaktır ortada; ama zamanla alışacaktır," diye düşünüyordu. "Koşulsuz her şeyimi verebilirim ona; ama erkek bağımsızlığımı, hayır."

XXVI

Eylülde Kiti'nin doğumu için Moskova'ya gitmişti Levin. Bomboş geçiriyordu günlerini orada. Oysa Kaşin ilinde bir malikânesi olan Sergey İvanoviç yaklaşan seçimle yakından ilgileniyor, oraya gitmeye hazırlanıyordu. Seleznev bölgesinde küçük bir toprak parçası olan Levin'e birlikte gitmelerini söylüyordu. Ayrıca, Levin'in yurtdışındaki kız kardeşinin çok önemli bir vasilik ve köylülerden alacak işi için Kaşin'e gitmesi de gerekiyordu.

Levin kararsızdı hâlâ. Oysa onun Moskova'da sıkıldığını görüyordu. Kaşin'e gitmesini istiyordu. Ona sormadan, seksen rubleye bir soylu üniforması ısmarlamıştı kocası için. Levin'in gitmeye karar vermesinde en etkili olan da, üniformaya verilen bu seksen ruble olmuştu. Kaşin'e gitmişti.

Altı gündür Kaşin'deydi. Her gün toplantılara katılıyor, kız kardeşinin, bir türlü yoluna koyamadığı işiyle ilgileniyordu. Başkanların hepsi seçimle ilgilendikleri için en basit vasilik işini bile yoluna koyamıyordu bir türlü. Öteki iş, verilen topraklara karşılık, köylülerden alınacak para işinde de engellerle karşılaşıyordu. Paranın ödenmesini yasaklayan karar uzun çalışmalardan sonra kaldırılmıştı. Ama, her kolaylığı göstermeye hazır bir insan olan noter veremiyordu çeki. Başkanın imzası gerekliydi çünkü. Başkan da, görevi başkasına devretmeden, sürekli toplantılara katılıyordu. Bütün bu çabalar, koşuşturmaları çok iyi niyetli, dürüst, Levin'in durumunu anlayan; ama ona yardım edemeyen kimselerle konuşmalar; hiçbir sonuç vermeyen bu didinmeler düşünde kas gücünü kullanmak isteyen bir insanın hissettiği can sıkıntısı dolu güçsüzlük duygusunu yaratıyordu Levin'de. iyi yürekli hukuk danışmanıyla konuşurken sık sık duyuyordu aynı duyguyu. Bu hukuk danışmanının Levin'i güçlüklerden kurtarmak için bütün zekâsını kullandığı, elinden geleni yaptığı belliydi. Birçok kez şöyle demişti Levin'e: "Bir de şu yolu deneyin bakalım. Şuraya, sonra oraya gidin." Karşılarına çıkan, her şeyi engelleyen o uğursuzluğu yenmek için yeni bir plan kuruyordu. Ama hemen ekliyordu arkasından: "Gene atlatacaklardır sizi; ama gene de deneyin." Deniyordu Levin. Danışmanın dediği yerlere gidiyordu. Güler yüzle, dostça karşılıyorlardı onu. Ne var ki, çok geçmeden, aştığı engelin yeniden karşısına dikildiğini, yolunu gene kapadığını

görüyordu. Levin'in asıl canını sıkan, kimle cenkleştiğini, işinin sürüncemeye sokulmasının kime yaradığını anlayamamasıydı. Galiba hiç kimse, hukuk danışmanı da bilmiyordu bunu. Levin, tren istasyonunda bilet almak için gişenin önünde sıraya girmesinin gerektiğini anladığı gibi bunu da anlasaydı canı da sıkılmazdı, üzülmezdi de. Gelgelelim işinin yürümesini durduran engellerin neden var olduklarını hiç kimse açıklayamıyordu ona.

Evlendikten sonra çok değişmişti Levin. Sabırlıydı artık. Bütün bunların niçin böyle olduğunu anlayamıyordu; ama her şeyi ayrıntısıyla bilmeden bu durumun kötü olduğunu söyleyemeyeceğini, bunun besbelli gerekli olduğunu düşünüyor, sinirlenmemeye çalışıyordu.

Şimdi de seçimlerde hazır bulunduğu, seçimlere katıldığı şu sırada da kimseyi suçlamamaya, kimseyle tartışmamaya, saygı duyduğu dürüst, değerli kimselerin öylesine ağırbaşlılıkla, heyecanla ilgilendikleri bu işi elinden geldiğince anlamaya çalışıyordu. Eskiden düşüncesizliği nedeniyle ona önemsiz görünen yeni, çok önemli bir sürü şey tanımıştı Levin evlendikten sonra. Bu yüzden seçim işinde de önemli anlamı olabilecek bir yan arıyordu.

Sergey İvanoviç seçimlerden beklenen toplumsal değişikliğin anlamını açıklamıştı ona. Yasal bakımdan elinde birçok önemli kamu görevi olan il soylular başkanı Snetkof eski kafalı bir soyluydu. Büyük bir servetin altından girip üstünden çıkmıştı. Temiz yürekli, dürüsttü. Ama günümüzün gerçeklerini anlayamıyordu. Vasilik işleri (şimdi Levin'in canını sıkan iş de buydu) köylülere verdikleri topraklara karşılık soyluların köylülerden alacakları tutarları büyük paralar, erkek ve kız liseleri, askeri liseler, modern halk eğitimi, sonra bölge yönetimi hep soylular başkanı Snetkof'un elindeydi. Her zaman soylulardan yana oluyor, halk eğitiminin yayılmasını açıktan açığa engelliyor, çok büyük bir önemi olması gereken bölge yönetimine sınıfsal bir hava veriyordu. Onun yerine dinç, çağının kafasını taşıyan, becerikli birinin getirilmesi gerekiyordu. Düzenin de soyluların, onlara soylu olarak değil, bölgenin üyeleri olarak verilmiş yönetim haklarından en yüksek düzeyde yararlanılacak biçimde değiştirilmesi zorunluydu. Her konuda her zaman en önde olan zengin Kaşin ilinde şimdi öyle güçler toplanmış durumdaydı ki, yapılmaya çalışılan şey, Rusya'nın öteki illerine örnek olabilirdi. Bu yüzden çok önemliydi bu seçim. Snetkof'un yerine ya Sviyajski'yi ya da –daha iyisi– eski bir profesör,

Sergey İvanoviç'in çok yakın arkadaşı ve son derece zeki bir insan olan Nevedovski'yi seçmeyi düşünüyorlardı.

Toplantıyı vali açtı. Konuşmasında, soyluların görev verecekleri kimseleri yan tutarak değil, yaptıkları hizmetlere göre, yurdun çıkarları göz önünde bulundurarak seçmelerini, Kaşin'li yüce gönüllü soyluların, bundan önceki seçimlerde olduğu gibi şimdi de görevlerini dürüstçe yerine getireceklerine imparatorun kendilerine olan büyük güvenine layık olduklarını göstereceklerine inandığını söyledi.

Vali konuşmasını bitirdikten sonra kapıya yürüdü. Soylular da gürültüyle çabuk çabuk, hatta bazıları heyecanla yürüdüler arkasından. Paltosunu giyerken –bir yandan da soylular başkanıyla dostça konuşuyordu– çevresini aldılar. Her şeyi anlamaya, hiçbir şeyi kaçırmamaya çalışan Levin de orada, kalabalığın arasındaydı. Valinin şöyle dediğini duydu: "Lütfen söyleyin Mariya İvanovna'ya, kimsesizler yurduna gitmek zorunda olduğu için çok üzgün karım." Sonra soylular neşeyle aldılar kürklü paltolarını, hep birlikte kiliseye gittiler.

Kilisede Levin de öteki soylular gibi bir elini kaldırıp papazın söylediklerini yineleyerek, valinin umduğu şeyleri yapacağına en güçlü sözcüklerle yemin etti. Kilisede yapılan törenler her zaman etkilerdi Levin'i. "Haçı öperim," derken başını çevirip aynı şeyi yineleyen yaşlısıyla genciyle bu soylular kalabalığına bakınca duygulanmıştı.

İkinci ve üçüncü günler parasal işler ile Sergey İvanoviç'in önemsiz olduğunu söylediği kız lisesi sorunu görüşüldüğü için Levin kendi işleriyle ilgilendi. Toplantılara katılmadı. Dördüncü gün il bütçesinin hesaplarının kontrolüne geçildi. Eski grupla yeni grup arasında ilk çatışma da burada oldu. Hesapları incelemek görevi verilen komisyon verdiği raporda hesapların hepsinin tamam olduğunu bildirdi. 11 soylular başkanı ayağa kalkıp kendisine gösterilen güvene teşekkür etti. Gözleri yaşardı. Soylular alkışladılar onu. Elini sıktılar. Ama tam o anda Sergey İvanoviç'in grubundan biri komisyonun, hesapların denetiminin soylular başkanına hakaret olacağı düşüncesiyle hesapları duyduğunu söyledi. Komisyon üyelerinden biri bunu doğrulamak ihtiyatsızlığında bulundu. O zaman görünüşte çok genç; ama dili son derece alaylı, ufak tefek bir adam, soylular başkanının hesap vermekten kesinlikle kıvanç duyacağını, komisyon üyelerinin bu gereksiz inceliğinin onu bu mutluluğu tatmaktan yoksun bıraktığını söyledi. Bunun üzerine komisyon üyeleri raporu geri

aldılar. Sergey İvanoviç komisyonun denetlemediklerini kabul etmelerinin gerektiğini açıklamaya koyuldu. Bu karşı iki görüşü ayrıntılarıyla açıkladı. Karşı grubun bir adamı itiraz etti Sergey İvanoviç'e. Sonra Sviyajski, peşinden alaycı adam konuştular. Tartışma uzun sürdü. Bir sonuç da vermedi. Bu konuda böylesine uzun tartışılması şaşırtmıştı Levin'i. Paranın boşa harcandığını mı düşündüğünü sorduğunda Sergey İvanoviç'ten aldığı yanıt daha da artırmıştı şaşkınlığını.

— Oh, hayır! demişti Sergey İvanoviç. Dürüst bir insandır o. Ama soyluların işlerini yürütme yetkisinin tek ailenin tekeline bırakılmasına da bir son verilmelidir artık.

Beşinci gün bölge başkanlarının seçimi yapıldı. Bazı bucakların seçimi oldukça hareketli geçti. Seleznev bölgesinde seçim yapılmadan, oybirliğiyle Sviyajski seçildi. O gün bir ziyafet verdi Sviyajski.

XXVII

Altıncı gün il başkanı seçimi vardı. Büyük, küçük salonlar çeşitli üniformalar giymiş soylularla doluydu. Birçokları yalnız bugün için gelmişti. Kimi Kırım'dan, kimi Petersburg'dan, kimi yurtdışından gelmiş, çoktan beri görüşmemiş dostlar karşılaşıyorlardı salonlarda. Çar'ın portresinin altındaki il masasında tartışmalar oluyordu.

Büyük salonda da küçük salonda da soylular gruplaşmışlardı. Bakışlarındaki düşmanlıktan, güvensizlikten, yabancı biri yaklaşırken konuşmalara ara verilmesinden, bazılarının fısıltı ile konuşarak uzak koridorlara çekilmelerinden her grubun, öteki gruplardan gizli şeyleri olduğu anlaşılıyordu. Dışarıdan bakışta soylular kesin olarak ikiye ayrılmışlardı: Gençler ile yaşlılar. Yaşlılar çoğunlukla ya eski moda, sımsıkı düğmeli soylu üniformaları giymiş, şapka kılıç kuşanmış ya da ordudan ayrıldıkları zamanki rütbelerini taşıyan denizci, süvari, piyade üniformalarını giymişlerdi. Yaşlı soyluların üniformaları eski modaya göre dikilmişti. Omuzlarında püsküllü apoletler vardı. Bu üniformalar, onları giyinenler büyüyüp gelişmişler gibi dar görünüyorlardı. Belleri yukarıdaydı. Gençlerse düşük belli, omuzları geniş, düğmesiz beyaz yelekli soylu giysiler ya da siyah yakalı, adalet bakanlığının amblemi defne yaprağı işli üniformalar giymişlerdi. Kalabalığı yer yer süsleyen saraylı üniformaları da gençlerde görülüyordu.

Ama genç-ihtiyar ayrımı grup ayrımına uymuyordu. Levin, bazı gençlerin eskiyi tutan grupta olduklarını, tam tersine bazı yaşlıların da Sviyajski ile fiskos ettiklerini, besbelli, yeniyi tutan grubun en ateşli yandaşları olduklarını görüyordu.

Levin sigara içilen, bir şeyler atıştırılan küçük salonda tanıdıklarının yanında duruyor, onların konuştuklarını anlamaya çalışıyordu. Grubun merkezinde, Sergey İvanoviç vardı. Herkes onun çevresinde toplanmıştı. Sviyajski ile başka bir bölgenin soylular başkanı, gene onların grubundan Hlüstof'u dinliyordu. Hlüstof, bölgesinin temsilcileriyle birlikte gidip Snetkofa adaylığını koyması için ricada bulunmak istemiyor, Sviyajski ise onu buna razı etmeye çalışıyordu. Sergey İvanoviç de Sviyajski'yi

destekliyordu. Düşürmek istedikleri karşı grubun başkanının adaylığını koymasını niçin istediklerini anlayamıyordu Levin.

Stepan Arkadyeviç bir şeyler atıştırıp bir iki kadeh yuvarladıktan, lavanta kokan dantelli, patiska mendiliyle ağzını sildikten sonra, mabeyinci üniformasıyla yanlarına geldi. İki favorisini de sıvazlayarak:

— Mevziimizi tutuyoruz Sergey İvanoviç, dedi.

Konuşmaya bir süre kulak kabarttıktan sonra o da Sviyajski'nin düşüncesini destekledi.

— Bir bölge yeter. Sviyajski'nin muhalefette olduğu biliniyor, dedi.

Levin'den başka herkes anlamıştı onun dediğini. Levin'e dönüp:

— Ne o Kostya, sen de zevk almaya başladın galiba? diye ekledi.

Koluna girdi. Zevk almayı istemesine isterdi Levin; ama sorun nedir, anlayamıyordu. Konuşanlardan birkaç adım uzaklaştıktan sonra il başkanının adaylığını yeniden koymasının niçin gerekli olduğunu anlayamadığını söyledi Stepan Arkadyeviç'e.

Stepan Akadyeviç:

— *O sancta simplicitas!*[161] dedi.

Durumu kısaca açıkladı Levin'e.

Bundan önceki seçimlerde olduğu gibi, bütün bölgeler il başkanını isterlerse, oybirliğiyle yeniden o seçilirmiş. Bunu istemiyorlardı. Şimdi sekiz bölge istemişti, iki bölge istemezse Snetkof adaylığını koymaktan vazgeçebilirdi. O durumda eskiyi tutan grup kendi arasından yeni bir aday seçer, onların kurduğu plan da suya düşerdi. Ama Snetkof"a adaylığını koyması için tek Sviyajski'nin bölgesi ricada bulunmazsa Snetkof koyardı adaylığını. Ona oy bile vererek biraz oy toplamasını sağlar, böylece karşı grubu şaşırtabilirlermiş. Levin anlamıştı; ama tam değil. Birkaç soru daha sormak istiyordu Stepan Arkadyeviç'e. Ama tam o anda herkes konuşmaya başlamıştı. Gürültüyle büyük salona yürüyorlardı.

— Ne olmuş? Ne? Kimi? Güvenoyu mu? Kime? Ne? Ret mi ediyorlar? Güvenoyu değil. Flerof'un oy kullanmasına izin vermiyorlarmış. Mahkemeye verilmişse bundan ne çıkar? Öyle olduktan sonra hiç kimsenin oy kullanmasına izin vermezler. Alçaklık bu. Yasa...

Levin her yandan bir şey duyuyordu. Bir yere gitmek için acele eden, en küçük şeyi kaçırmaktan korkan kalabalıkla birlikte büyük salona yürüdü. Soylular kalabalığının içinde sıkışıp kalmış bir durumda, il soylular başkanıyla Sviyajski'nin, başkalarının heyecanlı heyecanlı bir şeyi tartıştıkları il masasına doğru yürüdü.

XXVIII

Levin masadan oldukça uzakta kalmıştı. Yanında hırıldayarak sık sık soluk alan bir soyluyla kalın tabanlı çizmelerini gıcırdatıp duran başka bir soylu yüzünden konuşulanları iyi duyamıyordu. Uzaktan il soylular başkanının yumuşak sesini, sonra alaycı soylunun ince sesini, Sviyajski'nin sesini duyabiliyordu ancak. Levin'in anlayabildiği kadarıyla yasanın bir maddesi ile hakkında kovuşturma açılmış kişi sözünün anlamı üzerinde tartışıyorlardı.

Kalabalık masaya doğru ilerleyen Sergey İvanoviç'e yol vermek için açıldı. Sergey İvanoviç alaycı soylunun konuşmasının sonunu bekledikten sonra, onca yapılacak en doğru şeyin, yasanın o maddesini bulmak olduğunu söyledi. Sekretere maddeyi bulmasını rica etti. Maddede, bir anlaşmazlık durumunda oya başvurulması yazılıydı.

Sergey İvanoviç maddeyi okudu, açıklamaya koyuldu. Ama elmacık kemikleri çıkık, bıyıkları boyalı, dar üniformasının yakası ensesine dayanmış uzun boylu, şişman bir toprak sahibi kesti sözünü. Yanlarına sokulup masaya yüzüğüyle vurduktan sonra:

— Oya koyalım, oya! diye bağırdı. Gevezeliği bırakalım! Oya koyulsun!

Birkaç ses birden yükseldi. Parmağında yüzük olan uzun boylu soylu giderek sinirleniyor, daha yüksek sesle bağırıyordu. Ama ne dediğini anlamak olanaksızdı.

Sergey İvanoviç'in önerisini savunuyordu; ama ondan ve onun grubundan nefret ettiği belliydi. Onun bu duygusu öteki gruba da geçti, onlar da aynı biçimde –ama çok daha kibar bir öfkeyle– karşılık verdiler ona. Her kafadan bir ses çıkmaya başladı, her şey birbirine karıştı. Öyle ki, il başkanı salonu sükûnete davet etmek zorunda kaldı.

— Oylama yapılsın! Oylama yapılsın! Soylu olan anlar. Kanımızı döküyoruz biz... İmparatorumuzun güveni... 11 başkanının hesapları denetlensin, bakkal çırağı değildir o... Evet, asıl sorun bu değil... Lütfen oylamaya gidilsin! İğrenç bir şey bu!

Her yandan öfkeli, sinirli sesler yükseliyordu. Bakışlar, yüzler seslerden de öfkeli, sinirliydi. Uzlaşma bilmez bir nefret vardı bu yüzlerde. Levin,

sorunun ne olduğunu hiç mi hiç anlamıyor, Flerof işinin oya konulup konulmaması görüşülürken gösterilen bu hırsa şaşıyordu. Sergey İvanoviç sonra anlatmıştı ona. Toplumun iyiliği için il başkanını devirmeleri gerekiyordu. Onu devirebilmeleri için oy çokluğu gerekliydi. Oy çokluğunun sağlanabilmesi için Flerof oy vermeliydi. Flerof"a oy hakkının tanınması için yasanın maddesinin nasıl yorumlanacağının açıklığa kavuşturulması gerekiyordu.

Sergey İvanoviç şöyle bitirmişti sözünü:

— Bazı durumlarda bir oy bile çok şeyi değiştirebilir. Topluma hizmet etmek istiyorsan bu konuda titiz ve kararlı olmalısın.

Ama Levin bilmiyordu bunu o zaman. Bu yüzden de saygı duyduğu kibar bazı kimseleri böylesine tatsız bir heyecan içinde görmek ağır geliyordu ona. Bu ağır duygudan kurtulmak için tartışmaların sonunu beklemeden, garsonlardan başka hiç kimsenin olmadığı öteki salona geçti. Kap kaçağı temizlemekle, kadehleri, tabakları yerleştirmekle meşgul garsonları, onların sakin, canlılık okunan yüzlerini görünce, boğucu havası olan odadan tertemiz havaya çıkmış gibi bir ferahlık hissetti içinde. Garsonları zevkle izliyor, salonda bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu. Favorilerine ak düşmüş yaşlı bir garsonun, onu alaya alan genç garsonları küçümsediğini gizlemeden onlara peçetelerin nasıl yerleştirileceğini öğretmeye çalışması çok hoşuna gitti. Levin yaşlı garsonla tam konuşmaya başlayacaktı ki, ilin soylularının hepsinin adını, baba adını bilen, soylular vasilik dairesinin sekreteri seslendi ona:

— Lütfen gelir misiniz Konstantin Dmitriç. Ağabeyiniz arıyor sizi. İki görüş oya sunuluyor.

Levin salona geçti. Küçük, beyaz toplardan bir tane aldı. Sakalını avcunun içine alıp koklayan Sviyajski'nin gizli bir alayla kaplı, ciddi bir yüzle oturduğu masaya yaklaştı. Sergey İvanoviç elini sandığın içine soktu, elindeki küçük, beyaz topu yana bıraktı, kenara çekilip Levin'e yer verdi. Levin sandığa yaklaştı; ama sorunun ne olduğunu hepten unutmuştu. Şaşırdı: "Nereye bırakacağım topu?" diye sordu Sergey İvanoviç'e. Çevresinde konuşulurken çok alçak sesle sormuştu bunu. Sorusunu başkasının duymayacağını sanıyordu. Ama konuşanlar ansızın susmuş, Levin'in uygunsuz sorusu duyulmuştu. Sergey İvanoviç yüzünü ekşitti. Sert:

— Herkesin kişisel görüşüdür bu, dedi.

Gülümseyenler oldu. Levin kıpkırmızı kesildi. Elini çabucak soktu kumaşın altına, topu sağ yana –sağ elindeydi çünkü– koydu. Topu bıraktıktan sonra, sol elini de sokmasının gerektiğini anımsadı, onu da sokmuştu; ama çok geçti artık. Daha da bozulup çabuk adımlarla arkaya geçti.

"R"leri yutarak konuşan sekreterin sesi duyuldu.

— Yüz yirmi sekiz, evet! Doksan sekiz hayır!

Sonra kahkahalarla gülenler oldu: Bir düğmeyle iki ceviz çıkmıştı sandıktan. Flerof'un oy kullanmasına karar verilmiş, yeni grup kazanmıştı.

Ama eski grup yenik saymıyordu kendini. Levin, Snetkofa adaylığını koyması için ricada bulunulduğunu işitiyor, bir grup soylunun bir şeyler anlatan il başkanının çevresini almış olduğunu görüyordu. Levin daha yaklaştı. Snetkof, soyluların ona olan güveninden, sevgisinden, bu sevgiye layık olmadığından, on iki yıl hizmet ettiği soylular sınıfına büyük bağlılığından söz ediyordu. "Bütün gücümle, imanımla çalıştım. İlginiz çok değerlidir benim için teşekkür ederim," diye birkaç kez yineledikten sonra boğazında düğümlenen hıçkırık susmaya zorladı onu. Çıktı salondan. Bu gözyaşları ister kendisine yapılan haksızlığı anlamış olmasından, ister soylular sınıfına beslediği sevgiden, ister içinde bulunduğu durumu, düşmanlarla çevrili olduğunu hissetmekten ileri gelen gerginliğinden olsun, onun heyecanı soyluların çoğuna da geçmiş, onları etkilemişti. Levin bile seviyordu şimdi Snetkof'u.

11 başkanı kapıda Levin'le çarpıştı. Bir yabancıyla çarpışmış gibi:

— Afedersiniz efendim, dedi.

Ama Levin'i tanıyınca ürkek ürkek gülümsedi. 11 başkanı bir şey söylemek istedi; ama heyecanlı olduğu için söyleyemedi gibi geldi Levin'e. Onun yüz anlatımı, üniformasının, nişanlarının, şeritli beyaz pantolunun içinde çabuk çabuk yürüyüşü Levin'de durumun kötüye gitmekte olduğunu anlayan bir av hayvanı izlenimini uyandırmıştı. 11 başkanının yüzündeki bu anlatım çok dokunmuştu Levin'e. Çünkü vasilik işi için daha dün onun evindeydi. Şefkatli bir aile babasının olanca büyüklüğüyle görmüştü onu orada. Babadan kalma eski mobilyasıyla kocaman ev; kölelik devrinden kalma oldukları, özgürlüğe kavuştuktan sonra da sahip değiştirmedikleri belli pek şık değil, hafif pasaklı; ama saygılı yaşlı uşaklar, kızının cici kızını, torununu seven, başında dantelli şapkası, omzunda Türk şalıyla

şişman, temiz yürekli karısı; lise altıncı sınıf öğrencisi, okuldan dönünce babasının kocaman elini öpen gösterişli oğlan, aile reisinin ağırbaşlı, sevgi dolu sözleri, hareketleri... bütün bunlar elinde olmadan, bir saygı bir yakın ilgi uyandırmışlardı Levin'de. Oysa şimdi acıyordu bu ihtiyara. Gönül alıcı bir şeyler söylemek istiyordu ona.

— Gene başkanımızsınız demek, dedi.

Başkan ürkek ürkek bakındı çevresine.

— Sanmam, dedi. Yoruldum artık, yaşlandım da. Bu görevi benden daha iyi yapabilecek gençler var.

Sonra yandaki kapıda gözden kayboldu başkan.

En heyecanlı an gelmişti. Hemen seçimlere geçilecekti. Her iki grubun başkanları siyah beyaz topları sayıyorlardı.

Flerof tartışması yeni gruba bir oy kazandırmakla kalmamış, eski grubun çevirdiği dolaplarla seçimlere katılmak hakları ellerinden alınmış üç soylunun getirilmesi için zaman da kazandırmıştı. Snetkof'un adamları bunlardan içkiye düşkün ikisini sarhoş etmişti, birinin de üniformasını çalmışlardı.

Yeni parti bunu haber alınca, Flerof tartışması sürüp giderken, adamlarını arabaya bindirip üniforması çalınan soyluya üniforma bulmuş, sarhoşların birini de toplantıya getirmişti.

Sarhoşları almaya giden toprak sahibi soylu Sviyajski'nin yanına sokulmuştu.

— Birini getirdim. Suyla ayılttım onu. İşe yarar.

Sviyajski başını salladı.

— Çok sarhoş değil mi, düşmez ya? diye sordu.

— Düşmez, iyice açıldı. Burada da içirmeseler onu, yeter... Büfeciye ne pahasına olursa olsun, ona içki vermemesini söyledim.

XXIX

Bir şeyler yenen, sigara içilen küçük salonu doldurmuştu soylular. Heyecan giderek artıyordu. Herkesin yüzünde bir huzursuzluk vardı. En çok heyecanlananlar her şeyi, oy sayısını bilen liderlerdi. Yaklaşan savaşın yöneticileriydi bunlar. Geri kalanlarsa, savaşa önde katılan erler gibi, cenge hazırlanırken bir yandan da eğlence arıyorlardı kendilerine. Bazıları ayakta ya da masaya oturmuş, bir şeyler atıştırıyorlar; bazılarıysa uzun odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolaşarak sigara içiyor, uzun zamandan beri görmedikleri dostlarıyla konuşuyorlardı.

Levin yemek yemiyor, sigara da içmiyordu. Kendi adamlarının, yani Sergey İvanoviç'in, Stepan Arkadyeviç'in, Sviyajski'nin, ötekilerin yanına gitmek istemiyordu. Çünkü saray yaveri üniformasıyla Vronski ayakta, heyecanlı heyecanlı konuşuyordu onlarla. Daha dün seçimlerde görmüştü onu. Onunla karşılaşmaktan dikkatle kaçınmıştı. Pencerenin yanına gidip oturdu Levin. Çevresinde neler konuşulduğuna kulak kabartarak grupları gözden geçiriyordu. Herkesi heyecanlı, başı kalabalık, telaşlı görmek, bu telaşlı insanlar arasında yalnız kendisinin, yanında oturan, denizci üniforması giymiş, dişsiz, konuşurken dudakları şapur şupur eden pinpon bir ihtiyarla kendisinin hiçbir şeyle ilgilenmeden, işsiz oturduğunu düşünmek canını sıkıyordu.

— Rezilin biri! Böyle olmaz, dedim ona. Ama dinleyen kim? Üç yılda toplayamadı.

Bunu söyleyen, briyantinli saçları, işlemeli yakasının üzerine dökülmüş, elmacık kemikleri çıkık, kısa boylu bir toprak sahibiydi. Seçimler için giydiği belli yepyeni çizmelerinin topuklarını hızla yere vurarak heyecanlı heyecanlı konuşuyordu. Levin'e tatsız bir bakışla şöyle bir göz attıktan sonra döndü. Yanındaki ufak tefek toprak sahibi ince bir sesle karşılık verdi ona:

— Evet, kim ne derse desin, çok pis bir iş bu!

Onların arasından, şişman bir generali kuşatmış bir grup toprak sahibi yaklaştı Levin'e. Toprak sahiplerinin, onları kimsenin duymayacağı, konuşabilecekleri bir yer aradıkları belliydi.

— Pantolonunu çaldırttığını nasıl söyleyebiliyor? Sanırım içkiye vermiştir onu. Prensliği vız gelir bana. Söyleyemez bunu, eşekliktir onun bu yaptığı!

Başka bir grupta şöyle diyordu biri:

— Evet, öyle kuşkusuz! Yasanın ilgili maddesinden söz ediyorlar. Oysa karısının soylu olarak kütüğe geçmiş olması gerekir.

— Yasanın canı cehenneme! İçimden geldiği gibi söylüyorum. Gerçekten soylu insanlar. Biraz da karşısındakine güvenmeli insan.

— Gidip birer kadeh fine champagne içelim ekselans.

Bir başka grup bağıra çağıra konuşan bir soylunun peşinden ayrılmıyordu. Bilerek sarhoş edilenlerden biriydi bu.

Eski genelkurmay albayı üniforması giymiş, kır bıyıklı bir toprak sahibi tatlı sesiyle:

— Mariya Semyonovna'ya, hiçbir zaman kâr etmediği için çiftliğini kiraya vermesini öğütlemişimdir hep diyordu.

Levin'in Sviyajski'nin evinde gördüğü toprak sahibiydi bu. Hemen tanımıştı onu Levin. Toprak sahibi de baktı Levin'e, selamlaştılar.

— Çok sevindim sizi gördüğüme. Anımsamaz olur muyum hiç! Çok iyi anımsıyorum! Geçen yıl başkan Nikolay Ivoniç'in evinde görüşmüştük.

Levin:

— Çiftlik işleriniz nasıl? diye sordu.

Toprak sahibi, Levin'in yanında durup dudaklarında uysal bir gülümsemeyle:

— Hep öyle, dedi. Zarar ediyor.

Yüzünde, bunun böyle olmasının gerektiğine inanıyormuş gibi sakin bir anlatım vardı.

— Ee, sizi hangi rüzgâr attı il merkezimize? diye ekledi. *Coup d'etat*'ımıza[162] katılmaya mı geldiniz?

Fransızca sözcükleri kararlı; ama kötü söylemişti. Generalle yan yana yürüyen beyaz pantolonlu, mabeyinci üniformalı Stepan Arkadyeviç'i gösterdi.

— Bütün Rusya toplandı buraya. Mabeyinciler bile. Az kaldı bakanlar da gelecekti...

Levin:

— Ne yalan söyleyeyim, soylu seçimlerinin anlamına aklım ermiyor benim, dedi.

Toprak sahibi Levin'in yüzüne baktı.

— Bunda akıl erecek ne var zaten? Hiçbir anlamı yok ki... Canlılığını fiziksel süredurum yasası gereğince sürdüren çürümüş bir kuruluş. Üniformalara bakın. Her şeyi söylerler size üniformalar. Soyluların değil, sulh yargıçlarının, asil üyelerin falan toplantısıdır bu.

Levin:

— Peki siz niçin katılıyorsunuz bu toplantılara? diye sordu.

— Alışkanlıktan. Sonra, çevresiyle bağlarını kesmemeli insan. Bir bakıma görevdir bu. Hem, doğrusunu söylemek gerekirse, ilgi duyuyorum. Damadım asil üyeliğe adaylığını koymak istiyor. Pek varlıklı değildir. Yardımcı olmam gerek ona. (11 masasının başında konuşan alaycı soyluyu gösterdi.) Peki şu adamlar ne diye gelirler?

— Yeni kuşak soylulardır bunlar.

— Yeni olmasına yeni; ama soylu değildirler. Onlar toprak sahibi, bizse soylu toprak sahipleriyiz. Soylu olarak intihar ediyorlar...

— Bunun artık çürümüş, ölmüş bir kuruluş olduğunu söylüyordunuz zaten.

— Ölmüş olmasına ölmüştür; ama gene de daha bir saygılı davranmak gerekir. Hiç değilse Snetkof... İyi de olsak, kötü de bin yıldır kök salmışız. Diyelim evinizin önünde küçük bir bahçe yapmak istiyorsunuz; ama tam bahçeyi yapmak istediğiniz yerde asırlık bir ağaç var... Bu ağaç yaşlı, biçimsiz budaklarla dolu olabilir; ama birkaç çiçek tarhı için kesmezsiniz bu yaşlı ağacı. Çiçek tarhlarını, ağacı kesmenizi gerektirmeyecek biçimde ayarlarsınız. Öyle, bir yılda yetişmez o ağaç...

Toprak sahibi sözünü ihtiyatlı bir tavırla bitirdikten sonra konuyu hemen değiştirdi:

— Ee, sizin çiftlik işleriniz nasıl.

— Pek iyi sayılmaz. Yüzde beş getiriyor.

— Öyle, ama kendi emeğinizi saymıyorsunuz. Sizin verdiğiniz emeğin de bir değeri var kuşkusuz. Bakın kendiminkini anlatayım. Çiftliğimle ilgilenmeye başlamadan önce devlet hizmetinde üç bin alıyordum. Oysa şimdi, devlet hizmetinde olduğum zamankinden çok çalışmama karşın, sizin gibi, en çok yüzde beş alıyorum. Verdiğim emek de boşa gidiyor.

— Niçin yapıyorsunuz bunu öyleyse? Ortada açık bir zarar söz konusuysa?

— Eh, yapıyor insan işte! Elden ne gelir? Alışkanlık! Hem bunun gerekli olduğunu bile bile yapıyor insan. (Toprak sahibi pencereye dirseğini dayayıp konuya daha bir sarılarak sürdürdü konuşmasını.) Ayrıca şunu da söyleyeyim size, oğlum çiftlik işlerine hiç ilgi duymuyor. Bilim adamı olacak galiba. Anlayacağınız, işimi benden sonra yürütecek kimse yok. Ama gene de çalışıyorum. Söz gelimi bu yıl bir bahçe yaptım.

Levin:

— Evet, evet, dedi. Çok haklısınız. Çiftlik işlerimin benim için zararlı olduğunun çoktandır farkındayım. Ama gene de bırakamıyorum... Toprağa karşı bir görevi varmış gibi geliyor insana.

Toprak sahibi:

— Bakın başka bir şey anlatayım size, dedi. Tüccar bir komşum gelmişti bana. Çiftliğimi, meyve bahçemi dolaştık. "Olmadı Stepan Vasilyeviç," dedi. "Her işin güzel, düzenli; ama meyve bahçeniz bakımsız." Oysa bakımlıdır meyve bahçem. "Sizin yerinizde olsaydım şu ıhlamur ağacını keserdim. Yalnız gövdesine su yürüdüğü zaman kesmelisiniz. Burada bir sürü ıhlamur ağacınız var. Her ıhlamur ağacından kaplamalık iki güzel kabuk çıkar. Hem şimdi kaplamalık kabuk da iyi para ediyor. Ayrıca bir yığın da kereste elde edersiniz."

Şimdiye kadar bu çeşit hesaplarla çok karşılaştığı belliydi Levin'in. Gülümseyerek getirdi toprak sahibinin sözünün sonunu:

— Bu parayla da yok fiyatına sığır ya da bir toprak parçası düşürür, köylülere kiraya verir, zengin olursunuz... Oysa bizler elimizdekini koruyup çocuklarımıza bırakabilirsek Tanrı'ya şükredeceğiz.

Toprak sahibi:

— Duyduğuma göre evlenmişsiniz? dedi.

Levin mağrur bir iç huzuruyla:

— Evet, diye karşılık verdi. Sahi, tuhaf bir şey var burada. Eski çağların kutsal ateşi korumakla görevli Vesta rahibeleri gibi, soyumuzun sürekliğini sağlamakla görevlendirilmişiz sanki. Yalnızca bu amaçla, kendimizi düşünmeden yaşayıp gidiyor gibiyiz.

Toprak sahibi kır bıyıkları altından gülümsedi.

— Bizden de öyleleri çıkıyor. İşte dostumuz Nikolay İvaniç... Vronski de yerleşti çiftliğine. İkisi de tarımsal bir endüstri kurmak istiyorlar. Ama şimdiye dek para kaybından başka bir şeye yaramadı yaptıkları.

Levin, onu şaşırtan düşünceye döndü:

— Peki, ama biz de niçin tüccarlar gibi yapmıyoruz? dedi. Kaplamalık kabuk için bahçemizdeki ağaçları niçin kesmiyoruz?

— Evet, dediğiniz gibi ateşi söndürmemeye çalışıyoruz. Hem bir soylunun yapacağı bir iş de değil bu. Bizim soylu işimiz burada, seçimlerde değil, orada, kendi köşemizdedir. Bir de bize neyi yapacağımızı, neyi yapmayacağımızı söyleyen bir sınıf içgüdümüz var. Köylülerde de vardır bir sınıf içgüdüsü. Çok kez dikkat etmişimdir: İyi bir köylü elinden geldiğince çok toprak kiralamaya çalışır. Toprak ne denli kötü olursa olsun, gene sürer hepsini. Bu da hesapsız bir davranıştır. Düpedüz zarar ettiğini bile bile çalışır.

Levin:

— Biz de öyleyiz, dedi.

Yaklaşmakta olan Sviyajski'yi görünce:

— Sizi gördüğüme çok sevindim, diye ekledi.

Toprak sahibi:

— Evet, dedi. Sizin evde görüşmemizden bu yana ilk kez karşılaşıyoruz Bay Levin'le. Konuşmaya daldık.

Sviyajski gülümsedi.

— Ne o, yeni düzene mi atıp tuttunuz?

— Biraz.

— İçinizi döktünüz demek.

XXX

Sviyajski, Levin'in koluna girdi. Kendi grubunun yanına götürdü onu.

Levin, Vronski'yi görmezlikten gelemezdi artık. Stepan Arkadyeviç ile Sergey İvanoviç'in yanında ayakta duruyor, yaklaşmakta olan Levin'in yüzüne bakıyordu. Elini Levin'e uzattı.

— Çok sevindim, dedi. Yanılmıyorsam sizinle karşılaşmak mutluluğuna... Prenses Şçerbatski'nin evinde ermiştim.

Levin:

— Evet, çok iyi anımsıyorum dedi.

Yüzü mosmor olmuştu. Hemen döndü, ağabeyiyle konuşmaya başladı.

Vronski hafifçe gülümseyip Sviyajski ile konuşmasını sürdürdü. Levin ile konuşmaya hevesli olmadığı belliydi. Levin, ağabeyiyle konuşurken ikide bir dönüp Vronski'ye bakıyor, kabalığını bağışlatmak için onunla konuşabileceği bir konu bulmaya çalışıyordu. Sonunda Sviyajski ile Vronski'ye doğru sordu:

— Şimdi sorun nedir?

Sviyajski:

— Snetkof! diye karşılık verdi. Adaylığını koymayı kabul etmesi ya da reddetmesi gerek.

— Peki kabul mü etti, ret mi?

Vronski:

— Sorun da bu zaten, dedi. Ne kabul etti, ne ret.

Levin, Vronski'nin yüzüne bakarak:

— Peki, reddederse kim koyacak adaylığını? diye sordu.

Sviyajski:

— Kim isterse, dedi.

Levin:

— Siz koyacak mısınız?

Sviyajski, yüzünü ekşitip Sergey İvanoviç'in yanında ayakta duran alaycı soyluya ürkek bir göz attı.

— Yalnız ben koymayacağım, dedi.

Levin, durumun kötüye gittiğini hissediyordu.

— Peki kim öyleyse? dedi. Nevedovski mi?

Ama bu daha da kötüye götürdü durumu. Nevedovski ile Sviyajski iki adaydılar. Alaycı soylu:

— Kesinlikle koymayacağım adaylığımı, dedi.

Nevedovski'nin kendisiydi bu. Sviyajski, Levin ile tanıştırdı onu.

Stepan Arkadyeviç Vronski'ye göz kırptı:

— Ne o, seni de mi sarmaya başladı yoksa? At yarışı gibi bir şey bu. Çifte bahis bile oynayabilir insan.

— Evet, dedi Vronski. Bayağı sardı beni. Hem başladığım bir işe hakkını vermek isterim. (Kaşlarını çattı, güçlü çenelerini sıktı.) Mücadele hırsı!

— Şu Sviyajski de çok becerikli bu konuda! Her şeyi ne güzel anlatıyor.

Vronski dalgın:

— Ah, evet, dedi.

Bir sessizlik oldu. Vronski –bir şeye bakması gerektiği için– Levin'e, onun ayaklarına, üniformasına, sonra yüzüne baktı. Levin'in de canı sıkkın bir tavırla ona baktığını fark edince bir şey söylemiş olmak için:

— Sürekli köyde kalıyorsunuz, nasıl oldu sulh yargıcı olmamışsınız? diye sordu. Sulh yargıcı üniforması giymemişsiniz.

Yaptığı kabalığı bağışlatmak için Vronski ile konuşmaya fırsat arıyordu Levin. Canı sıkkın:

— Bu sulh yargıçlığı görevini saçma buluyorum da onun için dedi.

Vronski soğukkanlı bir şaşkınlıkla:

— Ben bu konuda sizinle aynı düşüncede değilim, dedi. Tam tersine...

Levin kesti sözünü:

— Bir oyuncaktır bu. Sulh yargıcı gereksizdir bizim için. Sekiz yıldır bir kez işim düşmedi sulh yargıcına. Bir kez düştü, onu da ters karara

bağladılar. Sulh yargıcı kırk versta ötede benden. İki rublelik bir iş için bana on beş rubleye patlayacak bir avukat yollamam gerek ona.

Levin sonra, bir köylünün değirmenciden un çaldığını, değirmenci bunu köylüye söyleyince köylünün, ona iftira etti diye değirmenciyi mahkemeye verdiğini anlattı. Levin'in anlattığı her şey yersiz, anlamsızdı. Anlatırken kendi de hissediyordu bunu.

Stepan Arkadyeviç en tatlı gülümsemesiyle karıştı söze.

— Ne tuhaf şey! Neyse, gidelim artık, oylamaya başladılar galiba...

Ayrıldılar.

Kardeşinin pot kırdığının farkındaydı Sergey İvanoviç:

— Anlamıyorum, dedi. Bir insan konuşma sanatından böylesine yoksun nasıl olabilir, aklım almıyor. Biz Ruslarda olmayan budur işte. İl başkanı rakibimizdir, sen *ami cochon*[163] oluyorsun onunla. Adaylığını koymasını istiyorsun. Kont Vronski de... dost olamam ben onunla. Yemeğe davet etti beni; ama gitmeyeceğim. Ne var ki, bizdendir o, ne diye düşman edelim onu kendimize.

Sonra tutup Nevedovski'ye adaylığını koyup koymayacağını soruyorsun. Olmaz böyle şey.

Levin canı sıkkın:

— Ah, bir şey anlamıyorum, dedi. Bunların hepsi önemsiz şeyler.

— Önemsiz olduklarını söylüyorsun; ama kendin böyle bir işe kalkışınca eline yüzüne bulaştırıyorsun.

Levin karşılık vermedi. Birlikte büyük salona yürüdüler.

İl başkanı, kendisine karşı bir komplonun hazırlanmakta olduğunu sezinlediği, adaylığını koymasını bölgelerin tümünün istemediğini bile bile adaylığını koymaya karar vermişti. Salonda ses kesildi. Mihail Stepanoviç, Snetkof'un il başkanlığına adaylığını koyduğunu bildirdi.

Bölge başkanları, kendi bölgelerinin oyları küçük topların bulunduğu tabaklar ellerinde kalktılar masalarından, il masasına gittiler. Oylama başladı.

Levin, ağabeyiyle birlikte bölge başkanlarının arkasından il masasına yaklaşırken Stepan Arkadyeviç fısıldadı kulağına:

— Sağ yana koy.

Ama Levin, kendisine anlatılan hesabı unutmuştu. Stepan Arkadyeviç'in "Sağ yana," derken yanılmış olmasından korkuyordu şimdi. Öyle ya, düşmandı Snetkof. Sandığa yaklaşırken sağ elinde tutuyordu küçük topu. Ama yanıldığını düşünüp tam sandığın önünde sol eline aldı topu ve –elbette– sol yana koydu. Sandığın başındaki, en küçük bir dirsek hareketinden topu kimin ne yana koyduğunu anlayan, bu işin kurdu görevli yüzünü ekşitti. Levin'in topu ne yana koyduğunu anlaması için özel bir dikkat göstermesi bile gerekmemişti.

Sesler kesildi. Topların sayılmasından çıkan ses duyuluyordu yalnızca. Sonra evet, hayır oylarının sayısını bildiren tek bir ses duyuldu.

Başkan büyük bir çoğunlukla seçilmişti. Bir uğultu doldurdu salonu. Herkes kapıya yürüdü. Snetkof girdi salona. Soylular aldılar çevresini hemen, kutlamaya başladılar onu.

Levin, Sergey İvanoviç'e:

— Ee, bitti mi artık? diye sordu.

Sergey İvanoviç'in yerine Sviyajski gülümseyerek karşılık verdi.

— Şimdi başlıyor. Başka bir aday daha çok oy alabilir.

Levin gene unuttu her şeyi. Burada bir inceliğin olduğunu ancak şimdi anımsamıştı. Ama bunun ne olduğunu anımsamaya çalışmak sıkıcı göründü ona. Bir hüzün çöktü üzerine. Bu kalabalıktan çıkıp gitmek istiyordu canı.

Hiç kimsenin onunla ilgilenmemesinden, görünüşte hiç kimseye de gerekli olmamasından yararlanıp usulca küçük salona geçti. Garsonları görünce gene bir ferahlık hissetti içinde. Yaşlı garson bir şeyler yemesini söyledi. Razı oldu Levin. Fasulyeli bir köfte yedikten, bir süre garsonla eski efendilerinden konuştuktan sonra, canının sıkıldığı büyük salona girmek istemediği için salonun balkonuna çıktı.

Balkonu, parmaklıklardan sarkmış, aşağıda, salonda konuşulanların bir sözcüğünü kaçırmamaya çalışan güzel giyimli bayanlar doldurmuştu. Bayanların yanında kibar görünüşlü avukatlar, gözlüklü gözlüksüz subaylar ayakta duruyor ya da oturuyorlardı. Her yanda seçimlerden, il başkanının çok yorgun düştüğünden, tartışmaların pek hoş olduğundan söz ediliyordu. Bir grupta ağabeyini övdüklerini duydu Levin. Bir bayan yanındaki avukata:

— Koznişef'i dinlemek fırsatını bulduğum için çok mutluyum! diyordu. Aç kalmama değdi doğrusu. Olağanüstüydü! Sesi ne berraktı, konuşması ne anlaşılırdı! Sizin mahkemelerde böyle konuşulmuyor hiç. Yalnız Maydel var. Onun da konuşmasında hiç heyecan yok.

Parmaklıkta kendine boş bir yer bulup Levin de uzandı. Aşağıya bakmaya, konuşulanları dinlemeye başladı.

Soyluların hepsi kendi bölgelerinin bölmelerinde oturuyorlardı. Salonun ortasında üniformalı biri duruyor, ince sesiyle bağıra bağıra bildiriyordu:

— Soyluların il başkanlığına atlı süvari kurmay yüzbaşısı Yevgeniy İvanoviç Apuhtin öneriliyor!

Bir ölüm sessizliği kapladı salonu. Zayıf, ihtiyar bir ses duyuldu arkasından:

— Kabul etmiyor!

— Salonun ortasındaki üniformalı adam başladı gene:

— Saraylı danışman Pyotr Petroviç Bol öneriliyor!

İnce, genç bir ses duyuldu:

— Kabul etmiyor!

Gene aynı şey oldu, gene, "Kabul etmiyor!" diye karşılık verildi. Bir saat kadar sürdü bu böyle. Levin dirseklerini parmaklığa dayamış bakıyor, dinliyordu. Başlangıçta hayret ediyor, olup bitenin ne anlama geldiğini anlamaya çalışıyordu. Sonra sonra, bunu anlayamayacağına aklı kesince canı sıkılmaya başladı. Yüzlerde gördüğü o heyecan ile öfkeyi anımsayınca üzüldü. Gitmeye karar verdi. Alt kata inmek için yürüdü. Balkonun arkasındaki koridorda bir aşağı bir yukarı dolaşan, gözleri şişmiş bir lise öğrencisi gördü. Merdivende bir çiftle karşılaştı. Kadın, topuklarını vura vura koşuyordu. Yanındaki erkek ince yapılı bir savcı yardımcısıydı.

Levin, kadına yol vermek için yana çekildiğinde savcı yardımcısı:

— Geç kalmayacağınızı söylemiştim size, diyordu.

Sekreter onu yakaladığında Levin büyük merdiveni iniyordu. Yeleğinin cebinden kürkünün vestiyer numarasını çıkarıyordu.

— Buyrun Konstantin Dmitriyeviç, oyunuzu kullanın.

Adaylığı öylesine kesinlikle reddeden Nevedovski olmuştu aday.

Levin salonun kapısına yaklaştı. Kapalıydı kapı. Sekreter parmağıyla tıklattı, açıldı kapı. Yüzleri kıpkırmızı iki toprak sahibi Levin'in yanından geçip dışarı çıktılar. Biri:

— Dayanamayacağım artık, diyordu.

Onların arkasında il başkanının yüzünü gördü Levin. Korkudan, bitkinlikten korkunç bir görünümü vardı. Kapıdaki nöbetçiye:

— Hiç kimseyi dışarı bırakmamanı söylemedim mi ben sana? diye bağırıyordu.

— İçeri giren vardı efendim!

— Kahretsin!

11 başkanı göğüs geçirdi. Beyaz pantolonunun içinde bacaklarını güçlükle hareket ettirerek, başı önünde, salonun ortasına, büyük masaya yürüdü.

Beklendiği gibi çoğunluk oyunu Nevedovski'ye vermişti. İl başkanlığına o seçilmişti. Pek çok kimse neşeli, çoğu durumdan hoşnut, mutlu birçoğu da heyecanlıydı. Hoşnut olmayanlar, mutsuzlar da vardı. 11 başkanı can sıkıntısını gizleyemiyordu. Nevedovski salondan çıkarken bir kalabalık aldı çevresini –ilk gün, seçimi açan valinin, seçildiği zaman da Snetkof'un olduğu gibi– arkasından yürüdü.

XXXI

Yeni seçilen il başkanıyla seçimi kazanan yeni gruptan olanların çoğu o gün yemekte Vronski'nin konuğuydu.

Vronski seçimlere köyde canı sıkıldığı için Anna'ya karşı erkeklik özgürlüğünü savunması gerektiği için bir de, bölge seçimlerinde ona büyük yardımı dokunan Sviyajski'ye –seçimde onu destekleyerek– borcunu ödemek, en önemlisi de bir soylu ve toprak sahibi olarak görevini eksiksiz yapmış olmak amacıyla gelmişti. Ama buraya gelirken bu işin onu böylesine saracağını, böylesine ilgilendireceğini, görevini böylesine iyi başaracağını hiç ummuyordu. Soylular çevresinde yeniydi henüz; ama bu konuda başarılı olduğu belliydi. Soylular arasında sözünün geçtiğini düşünüyor, bunda da yanılmıyordu. Onun bu başarısında zenginliğinin, tanınmış bir aileden olmasının ve para işleriyle uğraşan, Kaşin'de gün geçtikte gelişen bir banka kurmuş eski arkadaşı Sirkof'un, orada kaldığı sürece ona verdiği çok güzel evinin, Vronski'nin köyden getirdiği usta aşçısının, okul arkadaşı, hem de koruduğu bir okul arkadaşı olan valiyle dostluğunun, hele hele, onu mağrur olmakla suçlayan soyluların çoğunun onun üzerine düşüncesini değiştirmesine neden olan herkese karşı sade, dostça davranmasının büyük etkisi olmuştu. Kiti Şçerbatskaya ile evlenmiş, *â propos de bottes*[164] ona deli gibi öfkeli, ipe sapa gelmez bir sürü şey söylemiş şu acayip adam dışında, tanıştığı her soylunun ondan hoşlandığını hissediyordu Vronski. Nevedovski'nin başarısında kendisinin hayli etkisinin olduğunun farkındaydı. Yalnız o değildi hem böyle düşünen. Şimdi de kendi sofrasında, Nevedovski'nin seçilmesini kutlarken, desteklediği adayın başarısından tatlı bir zafer sevinci duyuyordu. Seçim öyle sarmıştı ki onu, gelecek üç yıl içinde evlenirse –koşturduğu jokeyi birinci olunca gelecek yarışa kendisi katılmak isteğine bir at sahibi gibi– gelecek seçimde adaylığını koymayı düşünüyordu.

Şimdi jokeyin başarısı kutlanıyordu. Vronski baş köşede oturuyordu. Sağında Çarlık generali genç vali vardı. Vali herkes için seçimleri göz kamaştırıcı bir konuşmayla açan, birçoklarında saygı ve korku uyandıran, –Vronski farkındaydı bunun– kentin en büyüğü; Vronski için de –askeri okuldaki adıyla– Maslov Katka, ondan çekinen Vronski'nin *mettre â son*

aise[165] çalıştığı arkadaşıydı. Solunda, bir kararlılık ve alay okunan genç yüzüyle Nevedovski vardı. Ona karşı senli benli, saygılı davranıyordu.

Yenilgisini neşeyle karşılamıştı Sviyajski. Onun için bir yenilgi bile değildi bu. Kadehini kaldırıp Nevedovski'ye, soylular sınıfının izlenmesi gereken yeni akımın ondan daha iyi bir temsilcisinin bulunmayacağını söylemesinden belliydi bu. "Dürüst herkesin bugünkü başarıdan yana olmasının, bu başarıyı kutlamasının nedeni de budur işte!" diyordu.

Zamanını hoş bir biçimde geçirdiği herkesin keyfi yerinde olduğu için Stepan Arkadyeviç de neşeliydi. Bu parlak yemekte, seçim sırasında geçmiş ufak tefek olaylardan söz ediliyordu. Sviyajski, eski il başkanının ağlamaklı konuşmasını gülünç bir biçimde anlattı. Nevedovski'ye dönüp hesapların kontrolünde ekselansın, gözyaşından daha geçerli bir yol bulması gerektiğini söyledi. Bir başka şakacı bay eski il başkanının, vermeyi düşündüğü balo için uzun çoraplı uşaklar getirttiğini, yeni başkan balo vermek istemezse bu uşakların geri yollanmasının gerektiğini söyledi.

Yemek sırasında ikide bir Nevedovski'ye dönüp şöyle diyorlardı: "Sayın il başkanımız", "Ekselans".

Genç bir bayana "Madam" derken ya da onu kocasının adıyla çağırırken duyulan hazza benzer bir haz duyuyorlardı ona böyle derken. Nevedovski bu adları umursamamak bir yana, onları küçümsüyormuş gibi davranıyordu. Ama çok mutlu olduğu belliydi. Herkesin içinde bulunduğu bu yeni, özgür ortamla uzlaşmayan heyecanını belli etmemek için kendini tutmaya, sevincini belli etmemeye çalıştığı anlaşılıyordu.

Yemekte seçimlerin gidişiyle ilgilenen bazı kimselere telgraflar çekildi. Stepan Arkadyeviç çok neşeliydi. Darya Aleksandrovna'ya şöyle bir telgraf çekti: *"Nevedovski yirmi oyla seçildi. Tebrikler. Herkese söyle."* Telgrafı yüksek sesle yazdırırken, "Biraz da onları sevindirmek gerek," dedi. Telgrafı alınca, buna ödenen bir ruble için içini çekti Darya Aleksandrovna. Kocasının bu telgrafı bir ziyafetin sonunda çektiğini hemen anladı. Stiva'nın ziyafetlerin sonunda *“faire jouer le télégraphe”*[166] gibi kötü bir zayıflığının olduğunu bilirdi.

Nefis yemeklerle birlikte verilen Rus şarapçılarından alınma değil, yabancı ülkelerden getirtilmiş şaraplar da, her şey de çok güzel, çok sadeydi. Liberal görüşlü, yenici, aynı zamanda zeki, ağırbaşlı yirmi kişiden oluşan bu topluluğu Sviyajski seçmişti. Yeni il başkanının da, valinin de,

banka müdürünün de, "Sevimli ev sahibimizin" de onuruna şakayla karışık kadehler kaldırılıyordu.

Vronski mutluydu. Taşrada böylesine candan bir havanın yaratılabileceğini hiç ummazdı.

Yemeğin sonunda neşe daha da arttı. Vali, onunla tanışmak isteyen karısının din görevlisi kardeşler yararına düzenlediği konsere davet etti Vronski'yi.

— Balo da verilecek. Dilberlerimizi de görürsün orada. Gerçekten görülmeye değerler.

Vronski:

— *Not in my line,*[167] dedi.

Bu deyimi çok severdi. Ama sonra gülümsedi, geleceğine söz verdi.

Masadan kalkılmadan biraz önce, herkes sigarasını içerken Vronski'nin oda uşağı tepsi içinde bir mektup getirdi.

Yüzünde önemli bir haber veriyormuş gibi bir anlatım vardı.

— Vozdvijenskoye'den özel ulakla, dedi.

Vronski yüzünü buruşturmuş, mektubu alırken konuklardan biri odacı için Fransızca:

— Şaşılacak şey, dedi. Savcı yardımcısı Sventitski'ye ne çok benziyor!

Mektup Anna'dandı. Daha onu okumadan içinde ne yazdığını biliyordu Vronski. Seçimlerin beş günde biteceğini tahmin ettiği için cuma günü döneceğini söylemişti Anna'ya. Bugün cumartesiydi. Vronski mektubun, zamanında dönmedi diye sitemle dolu olduğunu biliyordu. Dün akşam yolladığı mektubu besbelli almamıştı Anna.

Mektupta tam Vronski'nin umduğu şeyler yazıyordu. Ama hiç beklemediği tatsız bir havası vardı. *"Ani çok hasta, doktor zatürree olabileceğini söylüyor. Bir başıma ne yapacağımı bilmiyorum. Prenses Varvara yardımcı olmaktan çok ayak bağı oluyor bana. Önceki gün, dün bekledim seni, şimdi de neredesin, ne oldu sana, öğrenmek için adam yolluyorum. Kendim gelmek istedim; ama bundan hoşlanmayacağını bildiğimden vazgeçtim. Ne yapayım, yaz bana."*

Çocuk hastaydı, onu bırakıp kendi gelmek istemişti Anna. Kızı hastayken... öylesine düşmanca bir hava vardı mektubunda...

Seçimin bu hoş neşesi ile dönmek zorunda olduğu o karanlık, ağır aşk arasındaki durum şaşırttı Vronski'yi. Ama gitmek zorundaydı. Gece ilk trenle yola çıktı.

XXXII

Vronski'nin seçime gitmesinden önce her şeyi enine boyuna düşünmüştü Anna. Son zamanlarda Vronski'nin evden her ayrılışında aralarında patlak veren olayların Vronski'yi ona bağlamayacağı, tersine onu kendisinden soğutacağı sonucuna varıp Vronski'den ayrılığa sükûnetle katlanabilmek için elinden gelen çabayı harcamaya karar vermişti. Ancak yola çıkacağını haber vermeye gelen Vronski'nin o soğuk bakışı gücendirmişti onu. Vronski daha evden ayrılmadan darmadağın olmuştu Anna'nın soğukkanlılığı.

Sonra yalnız kalınca Vronski'nin özgürlük hakkını anlatan o bakışı üzerinde çok düşünmüştü. Her zamanki sonuca, küçük düştüğü sonucuna varmıştı. "İstediği zaman istediği yere gitmek hakkı var. Yalnızca gitmek değil, beni yalnız bırakmak hakkı da var. Onun her hakkı var; ama benim hiçbir hakkım yok. Ama bunu bilmeli, böyle davranmamalıydı. Aslında ne yaptı? Sert, soğuk baktı yüzüme. Kuşkusuz kesin, elle tutulur bir şey değildir bu. Ama eskiden bakmazdı bana öyle. Çok şey anlatıyor bu bakışı... Benden yavaş yavaş soğumaya başladığını gösteriyor."

Vronski'nin ondan soğumaya başladığından kuşkusu kalmamıştı. Ama yapacak bir şeyi de yoktu Anna'nın. Vronski'ye karşı tutumunu değiştirmesi olanaksızdı. Şimdiye dek olduğu gibi yalnız sevgisiyle güzelliğiyle tutabilirdi onu gene. Vronski ondan soğursa ne olurdu? Korkunç düşüncesini şimdiye dek olduğu gibi gündüzleri çeşitli işlerle, geceleri de morfinle bastırabilirdi. Aslında bir olanak daha vardı: Tutmamak Vronski'yi –onu yalnızca aşkıyla kendine bağlamak istiyordu– onunla birleşmek, Vronski'nin onu atmayacağı bir durum yaratmak. Bu olanak kocasından boşanmak, Vronski ile evlenmekti. Artık istemeye başlamıştı bunu. Vronski ya da Stiva ona konuyu bir daha açarlarsa hemen kabul etmeye ilk kez karar vermişti.

Vronski'siz beş gün, Vronski'nin kentte kaldığı beş günü bu düşüncelerle geçirmişti Anna.

Gezintiler, Prenses Varvara ile konuşmalar, hastaneye gidip gelmeler, en önemlisi de okumak, birbiri peşinden okunan kitaplar doldurmuştu bütün zamanını. Ama altıncı gün arabacı yalnız dönünce Vronski üzerine, onun

orada ne yaptığı üzerine düşüncelerini artık içinde başaramayacağını hissetmişti. Tam o sırada da kızı hastalanmıştı.

Anna çocukla ilgilenmeye başlamıştı. Ama –hastalık tehlikeli olmadığı için– bu da ayıramamıştı onu düşüncelerinden. Kendini çok zorlamasına karşın sevemiyordu bu kızı. Seviyormuş gibi yapmak da elinden gelmiyordu. O gün akşama doğru yalnız kalınca büyük bir korkuya kapılmıştı Anna. –Vronski'yi merak ediyordu– Kalkıp kente gitmeye karar vermişti. Ama uzun uzun düşündükten sonra, Vronski'nin aldığı o çelişki dolu mektubu yazmıştı. Okumadan özel ulakla yollamıştı. Devrisi sabah Vronski'nin mektubunu almıştı. Yaptığına pişman olmuştu. Vronski'nin giderken ona o sert bakışının –özellikle kızın hastalığının tehlikeli olmadığını öğrenince– yinelemesinden korkuyordu. Ama Vronski'ye yazdığına seviniyordu gene de. Vronski'nin ondan sıkıldığını, ona dönmek için özgürlüğünü istemeye istemeye bıraktığını kendi kendine itiraf ediyordu artık Anna. Böyleyken, Vronski'nin eve döneceğine seviniyordu gene de. Varsın sıkılsındı onun yanında, Burada, yanında olacaktı ya, ne yaptığını, ne ettiğini bilecekti ya...

Anna salonda lambanın altında oturmuş elinde Taine'in yeni bir kitabı, okuyor. Arabanın gelmesini her an bekleyerek dışarıda rüzgârın sesine kulak kabartıyordu. Tekerlek sesi duyar gibi olmuştu birkaç kez. Ama yanılmıştı. Sonunda yalnızca tekerlek sesi değil, arabacının bağırması da duyuldu. Araba tok bir sesle gelip üstü kapalı merdivenin önünde durdu. Kâğıt fala bakan Prenses Varvara bile doğruladı bunu. Anna'nın yüzü kıpkırmızı oldu bir anda. Ayağa kalktı. Ama bundan önce iki kez yaptığı gibi, alt kata ineceğine olduğu yerde durdu. Mektupta yazdığı yalan haberden utanç duymuştu birden. Daha çok da, bu yalanı Vronski'nin nasıl karşılayacağı korkusu doldurmuştu içini. Utanç duygusu hemen geçti. Şimdi yalnız Vronski'nin hoşnutsuzluğunu belirtmesinden korkuyordu. Kızının iki gündür sağlığının yerinde olduğunu anımsadı. Mektubu yollar yollamaz iyileştiği için kızıyordu bile şimdi çocuğa. Sonra her şeyiyle, elleriyle, gözleriyle anımsadı Vronski'yi. Sesini duydu. Her şeyi unutup onu karşılamaya koştu.

Vronski, merdiveni koşarak inmekte olan Anna'ya aşağıdan endişeli,

— Ani nasıl? diye sordu.

Sandalyede oturmuştu. Uşak kalın çizmelerini çıkarmaya çalışıyordu.

— Fena değil, daha iyi.

Vronski üzerini silkeleyerek:

— Ya sen nasılsın? dedi.

Anna, gözlerini Vronski'nin gözlerinden ayırmadan iki eliyle tuttu elini, kendi beline doladı. Anna'nın saç tuvaletine, onun için giyindiğini bildiği, giysisine soğuk soğuk baktı Vronski.

— Eh, sevindim buna, dedi.

Bütün bunlar hoşuna gidiyordu Vronski'nin. Şimdiye dek aynı şeyler çok kez gitmişti hoşuna! Sonra, Anna'nın öylesine korktuğu taş gibi sert, soğuk anlatım belirdi yüzünde.

Vronski ıslak sakalını sildi mendiliyle, sonra Anna'nın elini öptü.

— Sevindim buna, dedi. Peki sen nasılsın?

"Olsun varsın," diye geçirdi içinden Anna. "Burada ya, yeter bana bu. Yanımda olduktan sonra sevmemek elinde değildir beni."

Vronski kentteyken Anna'nın morfin aldığından yakman Prenses Varvara'nın yanında akşam mutlu, neşeli geçti.

— Ne yapsaydım? dedi Anna. Uyuyamıyordum... Bir sürü düşünce engel oluyordu uyumama. Sen buradayken hiç almıyorum. Hemen hemen hiç.

Vronski seçimleri anlattı. Anna sorularıyla onu en çok hoşlandığı şeyden, başarısından söz ettirmesini bildi. Vronski'ye, onu evde ilgilendiren her şeyi anlattı. Anna'nın verdiği haberlerin hepsi de sevindiriciydi.

Gecenin geç saatlerinde yalnız kaldıklarında Anna, Vronski'yi kendine gene bütünüyle bağladığını görünce, mektup yüzünden Vronski'nin ona o ağır bakışının izini silmek istedi.

— İtiraf et, dedi, mektubumu almak hoşuna gitmedi, inanmadın da bana?

Anna, bunu söyler söylemez, o anda ona duyduğu bütün yakınlığa, sevgiye karşın Vronski'nin onun bu hareketini bağışlamamış olduğunu hissetti. Vronski:

— Evet, dedi. Çok tuhaftı mektubun: Bir Ani hasta diyordun, bir kendin kalkıp kente gelmekten söz ediyordun.

— Doğruydu yazdıklarım.

— Kuşku etmiyorum bundan zaten.

— Hayır, ediyorsun. Hoşnut değilsin, farkındayım.

— Bir an hoşnutsuzluk duymadım. Bazı zorunluluklarım olduğunu kabul etmiyormuş gibi davranmandan hoşnut değilim yalnızca...

— Zorunluluk dediğin, konsere gitmek mi?

— Neyse, kapayalım.

— Niçin kapayacağız?

— İnsanın bazen zorunluluklarla karşılaşabileceğini söylemek istemiştim yalnızca. Söz gelimi, ev işi için Moskova'ya gitmem gerekecek... Ah Anna, niçin çabuk sinirleniyorsun? Sensiz yaşayamayacağımı bilmiyor gibisin.

Sesi birden değişti Anna'nın.

— Öyleyse bu hayat sıkıcı gelmeye başladı sana... Evde duramıyorsun, gelmenle gitmen bir oluyor. Şeyler gibi...

— Anna, hainliktir bu yaptığın! Bütün hayatımı vermeye hazırım...

Ama Anna dinlemiyordu onu.

— Moskova'ya gidersen ben de seninle gelirim. Burada kalamam. Ya ayrılmalı ya da beraber yaşamalıyız.

— Bunun benim de tek isteğim olduğunu biliyorsun. Ama bunun için...

— Boşanmam mı gerek? Yazacağım ona. Böyle yaşayamayacağımı görüyorum... Ama seninle Moskova'ya geleceğim.

Vronski gülümsedi.

— Gözdağı veriyorsun bana sanki. Her an yanımda olman en büyük isteğimdir.

Ama bu sevgi dolu sözcükler ağzından çıkarken bakışında peşi bırakılmayan, çileden çıkarılan bir insanın bakışındaki soğuk, öfkeli parıltı olmamalıydı...

Anna fark etti bu parıltıyı.

Vronski'nin bu bakışı şöyle diyordu: "Öyleyse mutsuzluktur bu!" Bir anlık bir izlenimdi o. Ne var ki Anna bir daha hiç unutmadı onun bu bakışını.

Kocasına bir mektup yazıp boşanmaya razı olmasını rica etti. Petersburg'a gitmesi gereken Prenses Varvara'dan ayrılıp kasımın sonunda Vronski ile birlikte Moskova'ya gitti. Aleksey Aleksandroviç'in yanıtını bekliyorlardı. Peşinden hemen boşanma kararının geleceğini düşündükleri için şimdiden karı koca gibi aynı yerde kalıyorlardı.

Yedinci Bölüm

I

Levinler üç aydır Moskova'daydılar. Bu işi bilenlerin en güvenilir hesaplarına göre Kiti'nin doğum yapması gereken gün geçeli çok oluyordu. Hâlâ karnında taşıyordu çocuğu Kiti. Doğumun bundan iki ay öncesindekinden daha yakın olduğunu gösteren hiçbir belirti yoktu. Doktor da, ebe de, Doli de, annesi de, özellikle, doğumun yaklaşmakta olduğu aklına geldikçe dehşete kapılan Levin de sabırsızlanmaya, huzursuz olmaya başlamışlardı. Yalnız Kiti sakin, mutlu hissediyordu kendini.

Onun için bir ölçüde var olan, gelecekteki çocuğuna karşı içinde doğan yeni sevgi duygusunu hissediyordu artık. Hazla bırakıyordu kendini bu duyguya. Çocuk onun bir parçası değildi şimdi. Kimi zaman ona bağlı olmadan yaşamaya başlamıştı. Arada bir acı veriyordu ona bu. Ama aynı zamanda yeni, tuhaf bir sevinçle gülmek geliyordu içinden.

Sevdiği herkes yanındaydı. Herkes öylesine iyi davranıyordu ona, öylesine titriyordu üzerinde, her şey öylesine güzeldi ki, bunun kısa bir zaman sonra biteceğini bilmese, hissetmeseydi bundan daha iyi, daha hoş bir yaşam istemezdi kendine. Bu yaşamın güzelliğini, arada tek şey, kocasının değişmiş olması, Kiti'nin sevdiği, köydeki Levin'den bambaşka bir insan olması bozuyordu.

Levin'in köydeki sakin, nazik, konuksever tavrını severdi. Oysa kentte sürekli bir huzursuzluk içindeydi kocası. Birinin kendine ya da karısına hakaret etmesinden korkuyormuş gibi her an tetikte bekliyordu sanki. Köyde, belki de kendi ortamında olduğunu bilmenin verdiği rahatlıkla, hiç acele etmezdi. Yapacak bir işi olurdu hep. Oysa burada, bir şeyi kaçırmaktan korkuyormuş gibi acele ediyordu. Yapacak bir iş bulamıyordu kendine. Kiti acıyordu ona. Başkalarının gözünde kocasının acınacak bir durumunun olmadığını biliyordu. Tam tersine, Kiti bir kalabalık içinde –kadınların kimi zaman sevdikleri erkeklerin başkaları üzerinde bıraktıkları izlenimi anlamak amacıyla onlara bir yabancı gözüyle baktıkları gibi– uzaktan baktığında Levin'in acıklı bir durumu olmak bir yana, ağırbaşlılığıyla, biraz eskiye kaçan giyinişiyle, kadınlara karşı çekingen kibarlığıyla, sağlam bedeniyle ve –Kiti'ye göre– değişik bir anlatımı olan yüzüyle çok çekici bir erkek olduğunu korkulu bir kıskançlıkla görüyordu.

Ama dışarıdan değil, içeriden görüyordu Levin'i. Onun burada gerçek Levin olmadığının farkındaydı. Yoksa kocasının durumunu belirleyemezdi. Kentte yaşamasını bilmiyor diye bazen içinden sitem ediyordu kocasına. Bazen de onun burada, hoşlanabileceği bir yaşam kurmasının gerçekten güç olduğu bilincine varıyordu.

Gerçekten de ne yapabilirdi Levin? Kâğıt oyununu sevmezdi. Kulübe gitmezdi Oblonski gibi eğlenceye düşkün erkeklerle düşüp kalkmanın ne anlama geldiğini de biliyordu artık Kiti... İçmek, sonra da bir yerlere gitmek demekti bu. Erkeklerin böyle durumlarda nereye gittiklerini düşünmek bile dehşet veriyordu ona. Sosyete toplantılarına katılmak mı? Bunun için de bir erkeğin genç kadınlara, kızlara yakın olmaktan hoşlanmasının gerektiğini biliyordu. Kiti'nin isteyebileceği bir şey değildi bu. Evde onun dizinin dibinde, annesinin, kız kardeşinin yanında mı otursundu? Kiti kendi –yaşlı prensin kız kardeşler arasındaki konuşmalara taktığı adla– "Alin-Nadin" konuşmalarından çok hoşlanıyordu, bunlar ona neşe veriyordu; ama Levin'i bu konuşmaların sıkacağını biliyordu. Yapacağı ne kalıyordu başka? Kitabını yazmayı sürdürmek mi? Denemişti Levin. Kitabı için gerekli notları, bilgileri toplamak için ilk zamanlar kent kitaplığına gidip gelmişti. Ama Levin'in Kiti'ye dediği gibi, boş durdukça boş zamanı azalıyordu. Ayrıca, burada kitabından çok fazla söz ettiğini, bu yüzden kafasının içinin karmakarışık olduğunu, düşüncelerinin ilginç olmaktan çıktığını söylemişti Kiti'ye.

Kent yaşamının bir iyi yanı vardı: Burada hiç kavga etmemişlerdi. Kent yaşamının koşullarının değişik olduğundan mı, yoksa bu bakımdan ikisi de daha bir dikkatli, sağduyulu olmaya başladıklarından mı nedense, kente gelirlerken ikisinin de öylesine korktuğu kıskançlık kavgası Moskova'da hiç olmamıştı aralarında.

Bu alanda ikisi için de çok önemli bir olay olmuştu: Kiti'nin Vronski ile karşılaşmasıydı bu.

Kiti'yi her zaman çok seven vaftiz annesi yaşlı Prenses Mariya Borisovna ille de görmek istemişti onu. Durumundan ötürü bir yere çıkmayan Kiti babasıyla birlikte gitmişti saygıdeğer yaşlı prensese. Vronski ile karşılaşmıştı orada.

Bu karşılaşmada Kiti'nin kendini suçlayabileceği tek şey şu olmuştu: Sivil giysi içinde, bir zamanlar öylesine alışık olduğu Vronski'yi tanıyınca

bir an soluğu kesilmiş, kalbi küt küt vurmaya başlamış, yüzü –hissetmişti bunu– kıpkırmızı olmuştu. Ama ancak birkaç saniye sürmüştü bu. Vronski ile bilerek yüksek sesle konuşmaya başlayan babası daha sözünü bitirmemişti ki, Kiti bütünüyle hazırdı artık Vronski'ye bakmaya, –gerekirse– onunla Prenses Mariya Borisovna ile konuştuğu gibi, en önemlisi de o anda varlığını yanında hissettiği kocasının, ses tonunu da, gülümsemesini de beğeneceği bir biçimde konuşmaya...

Vronski ile çok kısa konuştu. Onun, "bizim parlamentomuz" dediği seçimlerle ilgili bir şakasına sakin sakin gülümsedi bile. (Yapılan şakayı anladığını göstermesi için gülümsemesi gerekmişti.) Ama sonra Prenses Mariya Borisovna'ya döndü Kiti. Vronski vedalaşmak için kalkıncaya dek de bir daha dönüp bakmadı ona. Vronski giderken bakmıştı ona Kiti. Kendisini öne eğilerek selamlayan bir insana bakmaması büyük kabalık olacağı için baktığı belliydi.

Kiti, Vronski ile karşılaştıklarından Levin'e söz etmediği için minnettardı babasına. Ama bu ziyaretten sonra, olağan gezintileri sırasında babasının ona gösterdiği aşın şefkatten, babasının da onun bu davranışından hoşnut olduğunu anlamıştı. Kiti de hoşnuttu kendinden. Bir zamanlar Vronski'ye beslediği duyguları ruhunun derinliklerinde bir yerde tutabilecek, ona karşı ilgisiz, soğuk görünmek değil, gerçekten ilgisiz, soğuk olabilecek gücü kendinde bulabileceğini hiç ummuyordu.

Kiti kocasına, Prenses Mariya Borisovna'nın evinde Vronski ile karşılaştığını söylediğinde Levin ondan daha çok kızarmıştı. Bunu kocasına açmak çok güç olmuştu Kiti için. Ama bir şey söylemeyen, kaşlarını çatmış, yüzüne bakan Levin'e bu karşılaşmanın ayrıntılarını anlatmayı sürdürmek daha da güçtü.

— Senin de orada bulunmamana çok üzüldüm... Yani odada olmamana değil... Senin yanında öylesine doğal olamazdım... Şimdi daha çok kızarıyorum. (Kıpkırmızı olmuştu Kiti'nin yüzü.) Daha çok... Ama bir delikten gözetleseydin beni ne iyi olurdu!

Karısının içtenlik okunan gözleri, onun kendinden hoşnut olduğunu söylediler Levin'e. Levin de onun kızardığını önemsemedi, hemen rahatladı. Kiti'nin yürekten istediği şeyleri sormaya başladı ona. Her şeyi en küçük ayrıntısına dek, Kiti'nin ilk birkaç saniye kızarmadan edemediğini; ama sonra kendini, ilk kez görüştüğü bir kimsenin yanındaymış gibi sakin, rahat

hissettiğini öğrenince neşelendi. Bu olaya çok sevindiğini, ona bir daha seçimlerdeki gibi budalaca davranmayacağını, ilk karşılaşmalarında Vronski'ye elinden geldiğince dostça davranmaya çalışacağını söyledi.

— İnsanın karşılaşmaktan nefret ettiği, kendine hemen hemen düşman saydığı birinin olması ne kötü, acı bir şey, dedi. Çok sevindim buna, çok.

II

Saat on birde evden çıkarken onu görmek için odasına gelen kocasına:

— Bollere uğrayıver lütfen, dedi Kiti. Kulüpte yiyeceksin yemeğini, biliyorum. Babam yazdırdı seni. Peki, öğlene kadar ne yapacaksın?

Levin:

— Katavasof'a gideceğim yalnız.

— Niçin bu kadar erken?

— Metrof ile tanıştıracak beni. Söz verdi. Kitabım üzerine konuşmak istiyorum onunla. Petersburg'un tanınmış profesörlerindendir.

Kiti:

— Ha, evet, öylesine övdüğün makale onundu, değil mi? Neyse, sonra?

— Kız kardeşimin işi için adliyeye de uğrarım belki.

— Konsere gitmeyecek misin? diye sordu Kiti.

— Yalnız başıma gidip ne yapacağım?

— Olsun git. Şu yeni parçaları çalacaklar... Çok ilgilenirdin onlarla. Senin yerinde olsam, ne olursa olsun giderdim.

Levin, saatine baktı.

— Neyse, dedi, yemekten önce uğrayacağım eve.

— Doğrudan Kontes Bol'e gidebilmen için redingotunu giy.

— Bu o kadar gerekli mi?

— Ah, elbette! Adam bize geldi. Hem ne olacak canım? Uğrayıp oturursun, beş dakika havadan sudan söz edersin, kalkarsın.

— İnanmayacaksın; ama bu işlere öylesine yabancılaştım ki, kendi kendimden utanıyorum. Ne biçim şeydir bu? Tanımadığın bilmediğin bir adam geliyor evine, oturuyor, havadan sudan bir sürü gevezelik ediyor, zamanını öldürüyor, sinirini bozuyor, sonra da çıkıp gidiyor.

Kiti güldü:

— Bekârlığında gitmez miydin ziyaretlere?

— Gitmesine giderdim; ama utanırdım giderken. Artık öylesine unuttum ki, bu ziyareti yapmaktansa iki gün yemek yememeye razıyım vallahi. Kendi kendimden öylesine utanıyorum! Ziyaretim onları kızdıracak. "Diyeceğin bir şey yoksa niçin geldin?" diye soracaklar gibi geliyor bana.

Kiti gülerek baktı kocasının yüzüne. Elinden tuttu.

— Hayır, kızmazlar, dedi. Garanti veriyorum sana. Hadi güle güle... Uğra oraya lütfen.

Levin karısının elini öpüp gitmek istiyordu ki, Kiti durdurdu onu.

— Kostya, dedi, hepsi elli rublem kaldı, biliyorsun.

Levin, yüzünde Kiti'nin verdiği bir hoşnutsuzluk anlatımıyla:

— Pekâlâ, uğrayıp alırım bankadan, dedi. Ne kadar istiyorsun?

Kiti kolundan çekerek durdurdu kocasını.

— Hayır, dur biraz. Konuşalım, huzursuz ediyor beni bu durum. Gereksiz bir yere para verdiğim yok. Su gibi gidiyor gene de. Yanlış bir şey yapıyoruz galiba.

Levin, Kiti'ye kaşlarının altından baktı. Gırtlağını temizledi.

— Hiç de, dedi.

Kocasının bu gırtlak temizleyişini bilirdi Kiti. Onun en açık hoşnutsuzluk belirtisiydi bu. Yalnız, Kiti'den değil, kendindendi bu hoşnutsuzluğu. Gerçekten de hoşnut değildi Levin. Ama bu hoşnutsuzluğunun nedeni çok para gitmesi değil, bir aksaklık olduğunu bildiği, unutmak istediği şeyin ona anımsatılmasıydı...

— Sokolof"a buğdayı satmasını, değirmen için de avans almasını söyledim. Sanırım olacak paramız.

— Evet, ama korkarım çok para harcıyoruz...

Levin:

— Hiç de, hiç de, diye yineledi. Neyse, hadi hoşçakal canım.

— Annemi dinlediğime inan üzülüyorum bazen. Köyde kalsaydık ne iyi olurdu! Hepinizi üzdüm. Bir sürü de para harcıyoruz.

— Hiç de değil, hiç de. Evlendiğimizden bu yana, olandan başka türlü olsaydı daha iyi olurdu diye bir kez bile geçirmedim içimden...

Kiti kocasının gözlerinin içine baktı.

— Sahi mi? dedi.

Levin bunu bir şey düşünmeden, sırf Kiti'yi yatıştırmak için söylemişti. Ama Kiti'ye bakıp onun içtenlik okunan güzel gözlerinin soru dolu bir bakışla kendi yüzüne dikili olduğunu görünce aynı şeyi bu kez olanca içtenliğiyle yineledi. "Çok ihmal ediyorum karımı," diye geçirdi içinden. Onları öylesine yakın bir gelecekte bekleyen şeyi o da anımsamıştı. Kiti'nin iki elini tutup:

— Yakın mı? diye fısıldadı. Nasıl hissediyorsun?

— Bunu öylesine çok düşündüm ki, artık hiçbir şey düşünmüyorum, bilmiyorum.

— Korkmuyorsun da?

Kiti küçümser bir tavırla gülümsedi.

— Hiç.

— Pekâlâ, bir şey olursa Katavasof'tayım ben.

— Hayır, bir şey olmayacak. Düşünme bile bunu. Babamla bulvarda dolaşmaya gideceğim. Doli'ye de uğrayacağız. Yemekten önce bekliyorum seni. Ah, sahi! Biliyor musun, Doli'nin durumu giderek daha kötüleşiyor. Gırtlağına kadar borç içinde. Parası da yok. Dün annem, ben, Arseniy (ablası Lvova'nın kocasına Arseniy derdi Kiti) konuştuk. Arseniy ile seni Stiva'nın başına salmaya karar verdik. Bu kadarı da olmaz artık. Babamla konuşamayız bunu... Arseniy ile sen olsanız...

Levin:

— Peki biz ne yapabiliriz, dedi.

— Olsun, sen gene git Arseniy'e. Konuş onunla. Verdiğimiz kararı o söyleyecek sana.

— Arseniy'in her dediğini, daha bilmeden kabul etmeye hazırım. Pekâlâ, uğrarım. Ha, iyi aklıma geldi, konsere gidecek olursam Natalya ile giderim hem. Hadi hoşçakal.

Dış merdivenin başında, Levin'in bekârlık zamanının uşağı, şimdi kentte evi çekip çeviren ihtiyar Kuzma durdurdu Levin'i.

— Dilberin (köyden getirdikleri, sağ yana koştukları attı bu) nallarını değiştirdiler. Hep topallıyor hayvan. Ne yapmamı emredersiniz?

Moskova'ya geldiklerinde köyden getirdikleri atlar başlangıçta çok düşündürmüşlerdi Levin'i. Bu işi elden geldiğince ucuz yollu, iyi halletmek istiyordu. Ama sonunda, kendi atlarını kullanmanın kirayla araba tutmaktan pahalıya mal olduğu anlaşılmıştı. Kendi atları varken kiralık at tutmak zorunda kalıyorlardı.

— Baytarı çağırt, bir yeri incinmiştir belki.

Kuzma:

— Ya Katerina Aleksandrovna için ne yapacağız efendim? diye sordu.

Vozdvijenski'den Sitsev-Vrajek'e gitmek için ağır bir arabaya bir çift güçlü at koşup karlı sokaklarda bir çeyrek yol teptirdikten sonra hayvanları orada dört saat bekleteceğine beş ruble ödemeyi Moskova'ya taşındıklarında ilk zamanlar olduğu gibi yadırgamıyordu artık Levin. Şimdi çok doğal geliyordu ona bu.

— Söyle, iki de kiralık getirsinler bizim arabaya, dedi.

— Başüstüne efendim.

Levin, köyde olsa onca üzülmesine, düşünmesine neden olacak bir güçlüğü kentteki olanaklarla kolayca hallettikten sonra yürüdü. Merdivenin başından bir arabaya seslendi. Bindi. Nikitinskaya'ya yollandı. Yolda para işini değil, Petersburglu sosyologla nasıl tanışacağını, ona kitabından nasıl söz edeceğini düşünüyordu.

Köyde yaşayan bir insana çok tuhaf gelen, kâr amacıyla yapılmayan; ama kaçınılmaz o harcamalar –her biri bir yandan isteniyordu Levin'den– Moskova'daki yaşamlarının ancak ilk günlerinde şaşırtmışlardı Levin'i. Ama artık alışmıştı. Bu bakımdan, sarhoşlarda görüldüğü söylenen durum görülmüştü onda da. Birinci kadeh boğazında kalmış, ikinci zor geçmiş, üçüncüden sonrakiler yağ gibi kaymıştı. Levin uşakla kapıcıya üniforma alınması için ilk yüz rubleyi bozdurduğunda, hiç kimsenin işine yaramayacak bu üniformaların –ama üniformasız da pekâlâ olacağını şöyle üstü kapalı söylediğinde Kiti ile prensesin hayretlerinden, bu üniformaların son derece gerekli olduklarını anlamıştı– evet, hiç kimsenin işine yaramayacak bu üniformaların onlara yazlık iki işçi parasına, yani Büyük Yortu'yla orucun son günü arasında, aşağı yukarı üç yüz iş günü –hem de

her gün sabah erkenden akşamın geç saatine kadar zorlu bir çalışmayla geçen iş günü– parasına mal olacağını düşünmüştü elinde olmadan. Çok zor sindirmişti bu yüz rubleyi. Ama akrabalara verilecek akşam yemeğine gerekli –yirmi sekiz ruble tutarında– erzağın alınması için ikinci yüz rubleliği bozdururken Levin bu kez de, yirmi sekiz rublenin –ter dökerek, bir sürü emek vererek ektikleri, biçtikleri, demet yaptıkları, dövdükleri, savurdukları, torbalara doldurdukları– dokuz ölçek yulaf arabası olduğunu düşündü; ama ilk yüz rubleliğe oranla daha yumuşak geçti bu İkincisi boğazından. Oysa şimdi, bozdurulan kâğıt paralar bu çeşit şeyleri getirmiyorlardı aklına. Kolayca geçip gidiyorlardı. Bir parayı elde etmek için harcanan emeğin, bu parayla satın alınan zevkin karşılığı olup olmadığı düşüncesi çoktan kaybolup gitmişti. Eldeki tahılın, daha aşağı satılamayacağı belirli bir fiyatı olduğu hesapları unutulmuştu. Fiyatını uzun süre düşürmediği çavdarı bir ay önce verdikleri fiyatın, ölçek başına elli kapik aşağısına vermişlerdi. Böyle para harcamayı sürdürürlerse, borç yapmadan bir yıl bile idare etmelerinin zor olduğunun bir anlamı yoktu artık. İstenen tek şey vardı: Nereden geldiğini sormadan, bankada parası olmak, yarın et alacak parası olduğunu bilmek. Şimdiye dek çıkmamıştı Levin bu kuralın dışına. Her zaman parası olmuştu bankada. Ama bankadaki parası suyunu çekiyordu artık. Nereden para bulacağını da bilmiyordu. Kiti ona paradan söz edince bir an sinirlenmesi de bundandı. Ama bunu düşünecek zamanı yoktu şimdi. Katavasof'u göreceğini, Metrof ile tanışacağını düşünüyordu arabada.

III

Levin bu gelişinde, evlendiğinden bu yana görüşmediği üniversiteden yakın arkadaşı Profesör Katavasof ile gene sıkı fıkı olmuştu. Katavasof'u açık, sade dünya görüşü yüzünden severdi. Levin, Katavasof'un dünya görüşündeki açıklığını onun yaradılışındaki tekdüzelikten geldiğini düşünürdü. Katavasof da Levin'in düşüncelerindeki tutarsızlığının, zekâsının disiplinsizliğinden ileri geldiğinin kanısındaydı. Ama Katavasof'un açıklığı Levin'in hoşuna giderdi. Levin'in disiplinsiz düşünce bolluğu da Katavasof'un hoşuna giderdi. Görüşmeyi, tartışmayı ikisi de severdi.

Levin kitabının bazı yerlerini okumuştu Katavasof'a. Katavasof hoşlanmıştı bundan. Bir gün önce bir konferansta karşılaşmışlardı. Katavasof, makalesini Levin'in öylesine beğendiği ünlü Profesör Metrof'un Moskova'da olduğunu, Katavasof'un ona Levin'in kitabı üzerine anlattıklarıyla yakından ilgilendiğini, Metrof'un yarın saat on birde ona geleceğini, Levin'le tanışmaktan sevinç duyacağını söylemişti Levin'e.

Levin'i küçük salonda karşıladı Katavasof.

— Bayağı düzeliyorsunuz dostum, dedi. Bunu görmek çok hoş bir şey. Zilin sesini duyunca, "Zamanında gelmiş olamaz..." diye düşündüm. Ee, şu Karadağlılara ne dersin? Doğuştan savaşçı adamlar.

— Ne olmuş? diye sordu Levin.

Katavasof Karadağ'daki son gelişmeleri kısaca anlattı. Çalışma odasına girdiklerinde şişman, kısa boylu, hoş görünüşlü bir adamla tanıştırdı Levin'i. Metrof'tu bu. Konuşma kısa bir süre politika ve Petersburg'un yüksek çevrelerinin son olayları nasıl karşıladıkları çevresinde dolaştı durdu. Metrof, güvenilir bir kaynaktan duyduğu, bu konuda sözde Çar'ın ve bakanlardan birinin söylediği sözleri iletti Levin'e Katavasof da –gene güvenilir bir kaynaktan– Çar'ın bunun tam tersini söylediğini duymuştu. Levin her iki sözün de söylenmiş olabileceği bir durum düşündü. Sonra başka konuya geçtiler.

Katavasof:

— Evet, dedi. İşçinin toprakla ilişkisinde içinde bulunduğu koşulları anlatan bir kitap yazıyor. Bu konuda uzman değilim; ama doğal bilimlerle uğraşan biri olarak, onun insanlığı zooloji yasalarının dışında bir şey olarak ele almayıp tam tersine, insanı çevresine bağımlı görmesi, bu bağımlılıkta gelişmenin yasalarını araması hoşuma gitti.

Metrof:

— Çok ilginç bu, dedi.

Levin kızardı.

— Aslında bir tarım kitabı yazmak istiyordum. İster istemez tarımın en önemli unsurunu, işçiyi aldım ele. Sonra hiç beklemediğim sonuçlara vardım.

Levin görüşünü büyük bir ihtiyatla, basacağı yeri önce ayağıyla yokluyormuş gibi, açıklamaya başladı. Metrof'un, ekonomi politiğin yerleşmiş öğretisine ters düşen bir makale yazdığını biliyordu. Ama yeni görüşlerine Metrof'un ne ölçüde yakınlık göstereceğini bilmiyor, bunu bilim adamının zeki, sakin yüzünden de anlayamıyordu.

Metrof:

— Peki, Rus işçisinin değişik özellikleri nelerdir sizce? dedi... Deyim yerindeyse, onun zoolojik özelliklerinden mi geliyor bu özellikleri, yoksa içinde bulunduğu koşullardan mı?

Metrof'un daha bu sorusunda, kabul etmediği bir görüşün kendini gösterdiğini anlamıştı Levin. Ama görünüşü, Rus işçisinin toprak konusunda öteki ulusların köylülerinden bambaşka düşündüğü görüşünü açıklamayı sürdürdü. Bunu kanıtlamak için –kendi inancına göre– Rus halkının bu görüşünün, doğudaki geniş, boş toprakları doldurma görevinin ona verildiği bilincine varmış olmasından geldiğini söyledi.

Levin'in sözünü kesti Metrof:

— Halkın görevleri üzerine genel sonuçlar çıkarırken çok kolay yanılabilir insan. İşçinin durumu onun toprakla, kapitalle olan ilişkisine bağlıdır.

Metrof, Levin'in görüşünü açıklamayı sürdürmesine fırsat vermeden kendi görüşlerini anlatmaya başladı.

Metrof'un görüşlerinin özelliğinin ne olduğunu anlayamadı Levin. Anlamaya da çalışmıyordu zaten. Çünkü ekonomistlerin görüşlerini çürüttüğü makalesine karşın, Metrof'un da, ötekiler gibi, Rus işçisinin durumuna yalnızca kapital, ücret ve kira açılarından baktığını anlamıştı. Gerçi Rusya'nın en büyük bölümü olan doğu bölümünde gelirin henüz sıfır olduğunu, seksen milyonluk Rus halkının onda dokuzu için bir ücretinin ancak o işçinin karnını doyurabilecek bir para olduğunu, kapitalin en ilkel bir araç durumunda olduğunu kabul ediyordu; ama –ekonomi bilginleriyle birçok noktada çatışmasına, işçi ücretleri konusunda Levin'e anlattığı yeni bir teorisi olmasına karşın– her işçiye yalnızca bu açıdan bakıyordu.

Levin isteksiz dinliyordu onu. Önceleri itiraz da ediyordu. Bu konuda daha açıklama yapmayı gereksiz kılacağına inandığı kendi görüşünü anlatmak için Metrof'un sözünü kesmek istiyordu. Ama sonra soruna, birbirlerini anlayamayacakları kadar ayrı yönlerden baktıklarını görüp itiraz etmeyi kesmiş, yalnızca dinlemeye başlamıştı. Metrof'un söyledikleri onu artık hiç ilgilendirmemesine karşın, onu dinlerken haz duyuyordu gene de. Metrof gibi bir bilim adamının, Levin'in görüşlerine böylesine ilgi göstermesi, önem vermesi, arada bir sorunun bütün bir yanını küçük bir ima ile aydınlatarak ona kendi düşüncelerini anlatması gururunu okşuyordu. Metrof'un ona değer verdiği için onunla böyle konuştuğunu sanıyordu Levin. Oysa Metrof'un, yakınlarıyla birçok kez konuştuğu bu konuyu yeni tanıdığı herkese büyük bir haz duyarak anlattığını, kafasında tam aydınlığa kavuşmamış düşüncelerinden her önüne gelene büyük bir istekle söz ettiğini bilmiyordu.

Metrof konuşmasını bitirir bitirmez. Katavasof saate baktı.

— Geç kalacağız, dedi.

Levin'in sorusunu yanıtladı:

— Evet, amatörler demeğinde Svintiç'in ellinci görev yılı anısına toplantı var bugün. Pyotr İvanoviç ile oraya gideceğiz. Onun zooloji alanında yaptığı çalışmalar üzerine bir konuşma yapmaya söz vermiştim. Sen de gel. Çok ilgi çekici bir toplantı olacak.

Metrof:

— Sahi, vakit geldi, dedi. Siz de gelin. İsterseniz oradan bize gideriz. Çalışmalarınızı anlatmanızı çok isterdim.

— Yo, hayır. Bitirmedim henüz çalışmalarımı. Ama toplantıya seve seve gelirim.

Katavasof öteki odada frağını giydikten sonra:

— Duydunuz mu? dedi. Ayrıca bildirdim görüşümü...

Böylece üniversite sorunu üzerine bir konuşma başlamış oldu.

Üniversite sorunu o kış Moskova'da günün en önemli konusuydu. Yaşlı üç profesör kurulda genç profesörlerin görüşlerini kabul etmemişlerdi. Gençler de görüşlerini ayrıca belirtmişlerdi. Bu görüş, bazılarına göre korkunç, bazılarına göre son derece doğal, haklıydı. Profesörler iki gruba ayrılmışlardı.

Katavasof'un da bulunduğu grup karşı grubu iğrenç bir jurnalcilikle, sahtekârlıkla; öteki grup da onları çocukça bir terbiyesizlikle, otoriteye saygısızlıkla suçluyordu. Üniversiteyle ilgisi olmamasına karşın, Moskova'ya geldiği zamanlar birkaç kez dinlemişti bu konu üzerine konuşmaları Levin. Kendi de söz etmişti ondan. Bu konuda kendine göre bir görüşü de vardı. Üçü birlikte üniversiteye giderken sokakta da sürüp giden konuşmaya Levin bu yüzden arada katılıyordu.

Toplantı başlamıştı. Katavasof ile Metrof'un da oturduğu çuha kaplı masada altı kişi daha vardı. Bunlardan biri elyazısıyla doldurulmuş bir kâğıdın üzerine iyice eğilmiş, bir şeyler okuyordu. Levin, masanın çevresindeki sandalyelerden boş olan birine oturdu, yanındaki öğrenciye ne okuduklarını fısıltıyla sordu. Öğrenci yüzünü buruşturdu. Levin'in yüzüne baktı.

— Biyografi, dedi.

Bilim adamının yaşam öyküsüne en küçük bir ilgi duymamasına karşın ister istemez dinledi Levin. Ünlü bilim adamının yaşamı üzerine yeni, ilginç bazı şeyler öğrendi.

Biyografinin okunması bitince toplantı başkanı teşekkür etti onu okuyana. Bu toplantı için ozan Ment'in yolladığı şiiri okudu.

Sonra birkaç sözcükle teşekkür etti ozana. Arkasından Katavasof, çın çın öten gür sesiyle, jübilesi yapılan bilim adamının çalışmaları üzerine kısa bir konuşma yaptı.

Katavasof'un konuşması bitince Levin saatine baktı. Biri geçiyordu. Konser saatine kadar eserini Metrof'a okuyamayacağını düşündü artık. Bunu istemiyordu da. Onu dinlerken, aralarında geçen konuşmayı düşünmüştü. Metrof'un görüşünün de, kendi görüşünün de birer anlamı olduğunu biliyordu artık. Bu görüşler kendi yönlerinde ilerletilirlerse açıklığa kavuşabilir, bir şeye varabilirlerdi. Ama bu iki görüşün birleştirilmesinden bir sonuç elde edilemezdi. Levin, Metrof'un davetini reddetmeye kesin kararını vermişti. Toplantının sonunda onun yanına gitti. Metrof toplantının başkanıyla tanıştırdı onu. Son politik gelişmelerden söz ediyorlardı. Bu arada Metrof başkana da, Levin'e anlattığı şeyleri anlatmaya koyulmuştu. Levin Katavasof'un evinde açıkladığı görüşlerini yineledi. Ama değişiklik olsun diye, aklına ilk kez gelen bir düşünceyi de ekledi sözlerine. Sonra üniversiteden söz etmeye başladılar. Levin, bütün bunları daha önce de dinlediği için bir fırsatını bulup Metrof'a, davetini kabul edemeyeceği için çok üzgün olduğunu söyledi. Selam verip çıktı. Arabayla Lvof'un evine yollandı.

IV

Kiti'nin ortanca ablası Natalya'nın kocası Lvof ömrünü, öğrenimini tamamladığı, diplomatik görevde bulunduğu Rusya'nın iki başkentiyle yurtdışında geçirmişti.

Geçen yıl –bir tatsızlık yüzünden değil, hiç kimseyle hiçbir zaman bir tatsızlık geçmemişti arasında– evet, geçen yıl, iki çocuğuna en iyi öğrenim olanağını sağlamak amacıyla diplomatik görevinden ayrılmış, Moskova'da saray bakanlığında görev almıştı.

Levin'le Lvof'un alışkanlıkları da, görüşleri de taban tabana zıttı. Aralarında da büyük yaş farkı vardı. Ama iki bacanağın dostlukları o kış çok ilerlemişti. Birbirlerini sevmişlerdi.

Lvof evdeydi. Levin, geldiğini haber vermeden girdi odasına.

Lvof, sırtında evde giydiği kemerli bir ceket, ayağında ceylan derisi pabuçlar, koltuğunda oturuyor, açık mavi camlı *pince-nez*'ini[168] takmış, güzel elindeki tepesi küllenmiş purosunu dikkatle uzakta tutarak, önündeki sehpada duran kitabı okuyordu.

Parlak gümüş rengi kıvırcık saçlarının daha bir soyluluk verdiği kibar görünüşlü genç yüzü Levin'i görünce sevinçle aydınlandı.

— Çok iyi ettiniz geldiğinize, dedi. Ben de adam yollayıp çağırtmak istiyordum sizi. Kiti'den ne haber? Şuraya oturun. (Ayağa kalkıp sallanan koltuğu Levin'e doğru itti) böyle daha rahat edersiniz...

Hafif aksanlı bir Fransızca ile ekledi:

— Journal de St. Petersburg'daki[169] genelgeyi okudunuz mu? Ben harika buldum.

Levin, Petersburg'da koşulanlar üzerine Katavasof'tan duyduklarını söyledi. Biraz politikadan söz ettikten sonra Metrof ile tanışmasını, toplantıya gittiğini anlattı. Lvof'u çok ilgilendirdi bu.

— O ilginç bilim dünyasına girebildiğiniz için kıskanıyorum sizi, dedi.

Konuşmaya başladıktan sonra, her zamanki gibi, ona daha rahat gelen Fransızcaya geçti gene.

— Doğrusu benim hiç zamanım olmuyor buna. Görevim bir yandan, çocuklarla uğraşmam bir yandan yoksun ediyorlar beni bu hazdan. Hem, kültürüm de yeterli değil. Ne diye gizleyeyim...

Levin gülümsedi.

— Ben öyle düşünmüyorum.

Lvof'un, alçakgönüllü görünmek, hatta öyle olmak isteğiyle ilgisi olmayan, bütünüyle içten bu kendi kendini küçük görmek huyunu pek severdi Levin.

Lvof:

— Ah, evet, dedi. Kültürümün ne denli zayıf olduğunu şimdi anlıyorum. Çocuklarımın öğrenimi için bile belleğimde birçok şeyi tazelemem, düpedüz çalışmam gerekiyor. Sizin çiftliğinizde işçilerin yanında bir de çavuş gerekli olduğu gibi, burada da öğretmenler yeterli değil. Derslerin gidişini denetleyecek birine gerek var. (Sehpanın üzerinde açık duran Buslayef'in gramer kitabını gösterdi.) Bakın, Mişa'nın öğrenmesini istiyorlar bunu, oysa o kadar güç ki... Şunu açıklar mısınız bana? Burada diyor ki...

Bunların anlaşılmayacağını, hepsini ezberlemenin gerektiğini anlatmaya çalıştı Levin. Ama Lvof kabul etmiyordu onun dediğini.

— Evet, şakaya alıyorsunuz bunu, dedi.

— Hayır, tam tersine, size bakarak, ileride beni bekleyen şeyi, çocuklarımı nasıl yetiştireceğimi öğreniyorum.

Lvof:

— Öğrenecek bir şey yok, dedi.

— Bildiğim bir şey var, sizin çocuklarınızdan iyi yetiştirilmiş çocuk görmedim. Sizinkilerden iyisini de istemem.

Sevincini açığa vurmamak için kendini tuttuğu belliydi Lvof'un. Gene de bir sevinç gülümsemesiyle aydınlanmıştı yüzü.

— Benden iyi olsunlar yeter, diye başladı. Bütün istediğim bu. Benimkiler gibi, yurtdışında geçirilmiş o yılların darmadağın ettiği çocuklarla uğraşmanın güçlüklerini bilemezsiniz.

— Hepsinin üstesinden gelirsiniz. Çok zeki çocuklar çünkü. Asıl önemli olan terbiyedir. Sizin çocuklarınıza bakarak öğrenmeye çalıştığım da budur işte.

— Terbiye diyorsunuz. Bunun ne güç olduğunu bilemezsiniz! Bir yanla uğraşırken öte yanda başka aksaklıklar çıkıyor ortaya. Bu kez onlarla uğraşıyorsunuz. Dinin desteği olmasa –anımsıyor musunuz? Konuşmuştuk bu konuda– hiçbir baba yalnız kendi gücüyle terbiye edemez çocuklarını.

Levin'i her zaman çok ilgilendiren din üzerine konuşmaları, dışarı çıkmak için giyinmiş güzel Natalya Aleksandrovna'nın odaya girmesiyle kesildi.

Natalya Aleksandrovna, dinlemekten usandığı bu konuşmayı kestiğine üzülmek bir yana, sevinmiş:

— Burada olduğunuzu bilmiyordum, dedi. Kiti'den ne haber? Bugün yemekte sizdeyim. (Kocasına döndü.) Bak ne diyeceğim Arseniy, arabayı sen alırsın...

Bu arada, karı koca arasında o gün neler yapacakları üzerine bir konuşma başlamıştı. Kocasının, bakanlıktan birini karşılamaya gitmesi, karısının da konsere gitmesi, sonra güneydoğu komitesinin halka açık toplantısına katılması gerektiği için konuşup kararlaştırılacak çok şey vardı. Yabancı olmadığı için kurulan planlarla ilgili görüşlerini söze karışıp Levin de söylüyordu. Şöyle kararlaştırdılar sonunda: Levin, Natalya ile birlikte konsere, sonra halka açık toplantıya gidecek, oradan arabayı daireden Arseniy'i almaya yollayacaklardı. Arseniy arabayla uğrayıp alacaktı Natalya'yı. Kiti'ye götürecekti onu. Arseniy o zamana dek işlerini bitiremezse arabayı geri yollayacak, Natalya'yı Levin götürecekti.

Lvof karısına:

— Beni şımartıyor, dedi. Çocuklarımızın kusursuz olduğunu söylüyor. Oysa kötü yanlarının çok olduğunu biliyorum.

Karısı:

— Her zaman söylerim, dedi. Her şeyin aşırısına kaçar Arseniy. Kusursuz bir şey olmaz. Babam çok doğru söylüyor. Bizleri yetiştirirken de bir başka aşırılığa kaçmışlardı. Anamız babamız birinci katta yaşarlarken bizleri tavan arasına atmışlardı. Şimdi tam tersi bunun: Ana baba yüklükte, çocuklar birinci katta. Ana babaya yaşam yok artık. Her şey çocuklar için.

Lvof, o güzel gülümseyişiyle gülümseyerek eline dokundu karısının.

— Böylesi daha çok hoşumuza gidiyorsa elden ne gelir? dedi. Seni tanımayan biri üvey anne olduğunu sanır.

Natalya, kocasının kitap açacağını masanın üzerinde durması gereken yere koyarken sakin:

— Hayır, hiçbir şeyin aşırısı iyi değildir, dedi.

Lvof, odaya girdiklerinde Levin'i öne eğilerek selamladıktan sonra, besbelli bir şey istemek için babalarına yaklaşan çok güzel iki erkek çocuğuna:

— Gelin bakalım kusursuz çocuklar, dedi.

Levin çocuklarla konuşmak, babalarına ne söyleyeceklerini dinlemek istiyordu. Ama Natalya konuşmaya başlamıştı onunla. Biraz sonra Lvof'un daire arkadaşı Mahotin saray üniformasıyla girdi odaya. Bakanlık görevlisini birlikte karşılayacaklardı. Gertsegovina üzerine, Prenses Korzinska üzerine, Kent Yönetim Meclisi ve Apraksina'nın ani ölümü üzerine sonu gelmez bir konuşma başladı.

Levin, kendisine verilen görevi bile unutmuştu. Ancak antreye çıkarken anımsadı.

Lvof, karısıyla onu yolcu ederken merdivende durduğunda Levin:

— Ah, Kiti sizinle Oblonski üzerine bir şeyler konuşmasını söylemişti, dedi.

Yüzü kızardı Lvof'un.

— Evet, evet, dedi. *Maman, les beaux-freres*'in[170] ona saldırmalarını istiyor. Peki, ama niçin ben?

Sırtında köpek derisinden pleriniyle durmuş, konuşmanın sonunu bekleyen Bayan Lvova:

— Öyleyse ben saldırırım, dedi. Hadi gidelim.

V

Sabah konserinde çok ilginç iki parça vardı.

— Biri Bozkırda Bir Kral Lear fantezisiydi, öteki Bach'ın anısına bestelenmiş bir kuartet. Bu iki parça da yeniydi ve yeni akıma göre bestelenmişlerdi. Levin onlar üzerine bir fikir edinmek istiyordu. Baldızını götürüp koltuğuna oturttuktan sonra bir sütunun yanında dikildi. Elinden geldiğince dikkatli, tarafsız dinlemeye kararlıydı. Dikkatini dağıtmamak, edineceği izlenimi bozmamak için onun müzik dikkatini her zaman öylesine dağıtan beyaz papyonlu orkestra şefinin kollarını sallayışına; kurdelelerini konser için özenle kulaklarının üzerinden geçirmiş şapkalı bayanlara; ya hiçbir şeyle ilgilenmeyen ya da müzik dışında bir sürü şeyle ilgilenen dinleyici kalabalığına bakmamaya çalışıyordu. Müzikten anlayan çenesi düşüklerle göz göze gelmekten kaçınmaya çalışıyor, önüne, yere bakıyor, dinliyordu.

Ne var ki Kral Lear fantezisini dinledikçe, onun üzerine belirli bir fikir edinmesi olanağından uzaklaştığını hissediyordu. Bir duygunun müzikle anlatılışı biçimlenir gibi olduğunda birden parçalanıyordu bu anlatış, küçük küçük, ilkel anlatımlar çıkıyordu ortaya. Kimi zaman da durup dururken, doğrudan bestecinin kaprisi yüzünden, birbiriyle ilgisi olmayan son derece karışık sesler duyuluyordu. Bazen iyi bile olan bu kopuk kopuk müzik anlatışları hiç beklenmediği için dinleyici onlara önceden hazırlanmadığı için hoş kaçmıyordu. Neşe, hüzün, umutsuzluk, zafer sevinci bir delinin duyguları gibi, bir nedene bağlı olmadan birbirini kovalıyordu. Bir delinin duyguları gibi birden kayboluveriyorlardı sonra.

Parça süresince Levin dans edenleri seyreden sağır bir insanın hissettiklerini hissetti. Parça bitip de, boşa giden dikkatinden ötürü yorgun düştüğünü hissedince şaşırdı. Her yandan müthiş bir alkış koptu. Herkes kalktı, dolaşmaya, konuşmaya başladı. Şaşkınlığını başkalarının izlenimiyle açıklığa kavuşturmak amacıyla o da dolaşmaya başladı. Müzikten anlayan birini arıyordu. Tanıdığı Pestsof'un müzik bilgisiyle ünlü biriyle konuşmakta olduğunu görünce çok sevindi.

Pestsof onu görünce bas sesiyle:

— Hayret! dedi. Merhaba Konstantin Dmitriç. Cordelia'nın yaklaşmakta olduğunu hissettiniz, *das ewig Weibliche*'in[171] kötü kaderle cenge girdiği yer, nasıl söylemeli, çok canlı, çok zengin renkliydi değil mi?

Levin, fantezinin Kral Lear'ı bozkırda canlandırdığını hepten unutmuş, çekine çekine:

— Peki, ama Cordelia'nın ne işi var burada? diye sordu.

Pestsof elindeki atlas programa parmaklarıyla vurarak:

— Cordelia burada ortaya çıkıyor işte, dedi.

Programı Levin'e verdi. Levin ancak o zaman anımsadı fantezinin adını. Programın arkasındaki, Shakespeare'in şiirinin Rusça çevirisini okumak için acele etti.

Pestsof, konuştuğu adam yanından uzaklaştığı, konuşabileceği başka kimse olmadığı için Levin'e:

— Bunu okumadan izlenemez bu fantezi, dedi.

Antrakta Levin ile Pestsof arasında, müzikte Wagner akımının iyi, kötü yanları üzerine bir tartışma başladı. Levin, Wagner ile onu izleyenlerin hatasının, müziği başka bir sanat dalının alanına sokmak istemelerinde olduğunu söylüyordu. Resim sanatının yapması gereken şeyi söz gelimi yüz çizgilerini anlatmaya kalkışan şiirin de aynı hataya düştüğü görüşünü savunuyordu. Bu çeşit hatalara bir örnek olarak da, yaptığı bir ozan anıtının tabanlığında, ozanın şiir kahramanlarını mermerden oymayı akıl eden heykeltıraşın[172] düştüğü hatayı gösterdi. "Bunlar öylesine cansızdırlar ki, düşmemek için basamaklara tutunmuş gibidirler," dedi Levin. Bu cümle hoşuna gitmişti. Ama aynı cümleyi daha önce kullanıp kullanmadığını, bunu özellikle Pestsof'a söyleyip söylemediğini anımsayamadığı için yüzü kızardı.

Pestsof ise sanatın bir bütün olduğunu, ancak bütün türleri birleştiği zaman en yüce biçimini bulacağı görüşünü savunuyordu.

Konserin ikinci bölümünü dinleyemedi Levin. Çünkü Pestsof yanında konuşmuş, parçayı Pre-Raphaelite resim okulunun basitliğiyle karşılaştırarak gereksiz, aşırı, şişirilmiş basitliği yüzünden eleştirmiş durmuştu. Dışarı çıkarken birçok tanıdıkla daha karşılaştı Levin.

Politikadan, müzikten, ortak tanıdıklardan söz etti onlarla. Bu arada, ziyaret edeceğini unuttuğu Kont Bol'ü de görmüştü.

Bunu Natalya'ya söyleyince Natalya:

— Eh, öyleyse hemen gidin, dedi. Belki konuk kabul etmiyorlardır. Sonra toplantıya bana gelirsiniz. Orada bekleyeceğim sizi.

VI

Levin, Kontes Bol'ün antresine girerken:

— Konuk kabul ediyorlar mı acaba? diye sordu.

Kapıcı, Levin'in kürklü paltosunu kararlı bir tavırla çıkarırken:

— Kabul ediyorlar efendim, buyrunuz, dedi.

Levin eldiveninin tekini çıkardı, şapkasını düzeltirken göğüs geçirerek, "Ne can sıkıntısı," diye geçirdi içinden. "Ne işim var benim burada? Ne konuşacağım onlarla?"

Birinci salondan geçerken kapıda telaşlı, sert bir yüzle hizmetçiye emirler veren Kontes Bol'ü gördü. Onu görünce gülümsedi kontes. Bitişikteki küçük salona buyur etti onu. Birtakım sesler geliyordu oradan. Bu salondaki koltuklarda kontesin iki kızıyla Levin'in tanıdığı Moskovalı bir albay oturuyordu. Levin yanlarına gitti, selamlaştı hepsiyle. Kanepenin yakınında bir yere oturdu. Şapkasını dizinin üzerine koymuştu.

— Karınızın sağlık durumu nasıl? Konserde miydiniz? Biz gidemedik. Annemin bir ölü duasına gitmesi gerekti.

Levin:

— Evet duydum, dedi. Ne erken bir ölüm!

Kontes geldi. Kanepeye oturdu. O da karısını, konseri sordu Levin'e.

Levin yanıt verdi, Bayan Apraksina'nın erken ölümü üzerine söylediklerini yineledi.

— Öteden beri bozuktu zaten sağlığı.

— Dün operada mıydınız?

— Evet.

— Lucca[173] çok iyiydi.

Levin:

— Evet, çok iyiydi, diye başladı.

Kendisi için ne düşünürlerse düşünsünler, umursamadan şarkıcının yeteneği üzerine yüzlerce kez söylenmiş şeyleri yineledi. Kontes Bol dinliyormuş gibi görünmeye çalışıyordu. Levin gerektiği kadar konuşup sustuktan sonra, o ana dek ağzını açmamış albay başladı konuşmaya. Albay da operadan, ışıklandırmadan söz etti. Turin'in evinde düzenlemeyi düşündükleri *folle journee*'den[174] söz edip gülmeye başladı. Gürültülü bir biçimde kalkıp gitti. Levin de kalktı; ama kontesin yüzündeki anlatımdan onun kalkma zamanının henüz gelmediğini anladı. İki dakika daha oturması gerekiyordu. Oturdu.

Ama bunun ne saçma bir şey olduğunu düşündüğü için söyleyecek bir şey bulamıyor, susuyordu. Kontes:

— Toplantıya gitmeyecek misiniz? diye sordu. Çok ilginç bir toplantı olacağını söylüyorlar.

— Hayır, uğrayıp baldızımı alacağım yalnızca. Söz verdim kendisine.

Bir sessizlik oldu. Ana kız bir kez daha bakıştılar. Levin, "Artık vakit gelmiştir sanırım," diye geçirdi içinden. Kalktı. Bayanlar elini sıktılar, karısına *milli choses*[175] götürmesini rica ettiler.

Kapıcı kürkünü verirken:

— Nerede oturuyorsunuz efendim? diye sordu.

Adresi ciltli, güzel, büyük bir deftere yazdı.

Levin herkesin aynı şeyi yaptığını düşünerek kendini avutmaya çalışırken, "Bana göre hava hoş kuşkusuz; ama utanıyor insan, çok saçma bir şey," diye geçirdi içinden. Birlikte eve gideceği baldızını alacağı toplantıya gitti.

Komitenin toplantısı çok kalabalıktı. Hemen bütün sosyete oradaydı. Levin, herkesin çok ilginç olduğunu söylediği raporun okunmasına yetişti. Raporun okunmasından sonra, sosyeteden olanlar toplandı. Levin burada Sviyajski'yi gördü. Sviyajski ona, akşama ünlü raporun okunacağı Tarım Derneği'nin toplantısına ne yapıp yapıp gelmesini söyledi. Koşulardan yeni gelmiş Stepan Arkadyeviç'i de, daha bir sürü tanıdığı gördü. Levin burada da toplantı üzerine, yani fantezi üzerine konuştu. Bunlarla ilgili çeşitli görüşler dinledi. Ama, –yavaş yavaş hissetmeye başladığı zihin yorgunluğundan olacak– fanteziden söz ederken bir falso yaptı. Sonra birkaç kez can sıkıntısıyla anımsamıştı bu falsosunu. Rusya'da

yargılanmakta olan yabancıya verilecek cezadan,[176] onu sınır dışı etmenin çok yanlış olacağından söz ederken, bir gün önce bir tanıdığından duyduklarını yinelemişti.

— Bence onu sınır dışı etmek, turna balığını cezalandırmak amacıyla suya bırakmaktan farksızdır, dedi.

Levin sonra, tanıdığından duyduğu, kendisininmiş gibi açıkladığı bu düşüncenin Krilof'un bir şiir-masalında geçtiğini, tanıdığının da onu bir gazete yazısından aldığını anımsamıştı.

Levin baldızını eve bıraktıktan, Kiti'yi neşeli, sağlıklı gördükten sonra kulübe gitti.

VII

Tam zamanında geldi kulübe. Konuklar, üyeler de arabalarla yeni geliyorlardı. Levin uzun zamandır –üniversiteden ayrılıp Moskova'da yaşamaya başladığı, sosyetenin toplantılarına katılmaya başladığı zamandan bu yana– hiç gelmemişti kulübe. Kulübü dış görünümüyle anımsıyordu. Eskiden orada neler hissettiğini bütünüyle unutmuştu. Yarım daire biçimindeki geniş avluya girip arabadan indikten sonra merdiveni çıkınca hamailli bir uşak ona kapıyı sessizce açıp öne eğilerek selam verince, koloşlarını yukarı taşımaktansa, onları aşağıda çıkarmanın çok kolay olacağını düşünen üyelerin koloşlarıyla kürklerini kapıcı odasında görünce; onun geldiğini haber veren zilin esrarlı sesini duyup halı döşeli, alçak basamaklı merdivenden çıkarken sahanlıktaki heykeli, yukarda –kapıyı hiç acele etmeden, geç de kalmadan, konuğu tepeden tırnağa süzerek açan– kulüp kapıcı üniformasıyla tanıdığı yaşlı üçüncü kapıcıyı görünce Levin kendini kulübün o eski, o bildik havası içinde hissetti gene. Bir huzur, bolluk, nezaket vardı burada.

Kapıcı, kulübün kuralını (şapkasını kapıcı odasında çıkarmayı) unutan Levin'e:

— Şapkanızı alabilir miyim efendim? dedi. Çoktandır gelmiyordunuz. Dün yazdırdı sizi prens. Prens Stepan Arkadyeviç gelmediler henüz.

Kapıcı yalnızca Levin'i tanımakla kalmamış, onun yakınlarını, akrabalarını bildiğini göstermişti. Birkaçının adını hemen söyleyivermişti.

Levin paravanalarla bölünmüş dış holü, sağda meyve büfesinin bulunduğu odayı geçti. Yavaş yavaş yürüyen bir ihtiyara yetişip onu arkada bıraktıktan sonra gürültülü, kalabalık yemek salonuna girdi.

Hemen hemen hepsi dolu masaların arasından, konuklara göz gezdirerek geçti. Birçok –genç, ihtiyar, uzaktan tanıdığı, yakını– kimse gördü. Öfke ya da telaş kaplı tek yüz yoktu. Sanki hepsi şapkalarıyla birlikte kapıcı odasında bırakmışlardı endişelerini, dertlerini. Yaşamın hazlarını sindire sindire tatmak için toplanmışlardı burada. Sviayjski de, Şçerbatski de, Nevedovski de, yaşlı prens de, Vronski de, Sergey lvanoviç de buradaydılar.

Prens omzu üzerinden elini ona uzatıp gülümsedi.

— Ah Niçin bu kadar geciktin? dedi.

Yeleğinin düğmeleri arasına sıkıştırdığı peçetesini düzeltirken ekledi:

— Kiti'den ne haber?

— Önemli bir şey yok, iyi. Üçü birlikte bizde yiyecekler yemeği.

— Alin-Nadin... Bizim masada yer yok. Şu masaya git de bir yer kap kendine.

Prens dönüp garsonun önüne koyduğu yayın balığı çorbasını dikkatle aldı.

Biraz uzaktan içtenlik dolu bir ses duyuldu:

— Levin, buraya gel!

Turovtsin'di bu. Genç bir subayla oturuyordu. Çevrilmiş iki sandalye vardı masalarında. Levin sevinçle gitti onların yanına. İyi yürekli bir hovarda olan Turovtsin'i severdi –Kiti'ye evlenme önermesinin anısı onunla yakından ilgiliydi– ama bugün bir sürü zeki konuşmanın verdiği gerginlikten sonra Turovtsin'in o candan görünüşü her zamankinden tatlı gelmişti Levin'e.

— Bu sandalyeler Oblonski ile sana. Şimdi gelecek.

Dimdik oturan, gözlerinin içi neşeyle gülen subay Petersburglu Gagin'di. Turovtsin tanıştırdı onları.

— Her zaman geç kalır Oblonski.

— Hah işte, o da geldi.

Oblonski çabuk adımlarla yanlarına gelirken:

— Sen şimdi mi geldin? dedi. Merhaba! Votka içtin mi? Hadi gidelim öyleyse.

Levin kalktı. Üzeri votka şişeleriyle çeşit çeşit mezelerle donatılmış büyük bir masaya gittiler. Yirmi çeşit meze içinde, görünüşte her zevke göre meze vardı. Ama Stepan Arkadyeviç özel bir şey istedi gene de. Orada hazır bekleyen üniformalı bir garson hemen getirdi istediğini. Birer kadeh içip masaya döndüler.

Daha balık çorbasını içerlerken bir şişe şampanya getirdiler. Gagin için. Gagin garsona dört kadehi de doldurmasını söyledi. Levin sunulan içkiyi geri çevirmedi, bir şişe daha istedi. Karnı iyice acıkmıştı. Zevkle yiyor,

içiyor, masadakilerin sade, neşeli konuşmalarına daha da büyük bir zevkle katılıyordu. Gagin sesini alçaltıp Petersburg'da dillerde dolaşan yeni bir fıkra anlattı. Gerçi uygunsuz, saçma bir fıkraydı bu; ama çok güldüler. Levin kahkahayı koyvermişti. Yakın masalarda oturanlar dönüp baktılar ona.

Stepan Arkadyeviç:

— "Bu kadarına dayanamam!" fıkrasına benziyor, dedi. Biliyor musun onu? Ah, çok hoş bir fıkra. (Garsona döndü.) Bir şişe daha getir.

Fıkrayı anlatmaya başladı.

Hâlâ hava kabarcıkları çıkan şampanya dolu iki kadeh getiren yaşlı bir garson Stepan Arkadyeviç ile Levin'e dönüp kesti Stepan Arkadyeviç'in sözünü.

— Pyotr İlyiç Vinovski rica ediyorlar efendim.

Stepan Arkadyeviç kadehin birini aldı. Yandaki masanın ucunda oturan dazlak kafalı, sarı bıyıklı bir adamla bakıştı. Gülümseyerek başıyla selam verdi ona.

Levin:

— Kimdir? diye sordu.

— Bir kez karşılaşmıştın onunla bizim evde, anımsıyor musun? İyi çocuktur.

Levin de Stepan Arkadyeviç'in yaptığını yaptı. Aldı kadehi.

Stepan Arkadyeviç'in fıkrası da çok gülünçtü. Levin de bir fıkra anlattı. Onun fıkrası da beğenildi. Sonra atlardan, o günkü koşulardan, Vronski'nin Atlas'ının birinciliği sessiz sedasız nasıl kazandığından söz ettiler. Zamanın nasıl geçtiğini anlayamadı Levin.

Yemeğin sonlarına doğru Stepan Arkadyeviç sandalyesinin arkalığından geri doğru uzanıp elini uzun boylu bir muhafız albayla onlara doğru gelen Vronski'ye uzattı.

— Hah işte, onlar da geldiler! dedi.

Kulübün neşeli havası Vronski'nin yüzünü de aydınlatmıştı. Neşeyle dayadı dirseğini Stepan Arkadyeviç'in omzuna. Kulağına bir şeyler fısıldadı. Aynı neşeli gülümseme dudaklarında, elini Levin'e uzattı.

— Sizi gördüğüme çok sevindim, dedi. O zaman seçimlerde aradım sizi; ama gittiğinizi söylediler.

— Evet aynı gün ayrıldım. Biz de şimdi sizin atınızdan söz ediyorduk. Kutlarım sizi, çok iyi bir koşu çıkarmış.

— Yanılmıyorsam sizin de atlarınız var.

— Hayır yok. Babamın vardı. Ama biraz anlarım atlardan.

Stepan Arkadyeviç:

— Nerede yedin yemeğini? diye sordu.

— Sütunların ötesindeki ikinci masada.

Uzun boylu albay:

— Başarısını kutluyorduk, dedi.

— İmparatorluk birinci ödülünü ikinci kez alıyor. Onun atlardan yana olan şansı oyunda bende olsa...

Albay:

— Değerli zamanımızı boşa harcamayalım, dedi. Ben oyun odasına geçiyorum.

Masadan uzaklaştı albay. Vronski Turovtsin'in sorusuna:

— Yaşvin'di, diye yanıt verdi.

Yanlarında boşalan yere oturdu. Kendisine sunulan kadehi içtikten sonra bir şişe daha ısmarladı. Levin –kulübün havasının mı yoksa içkinin mi etkisiyle nedense– Vronski ile iyi cins sığırlar üzerine uzun bir konuşmaya daldı. Bu adama karşı herhangi bir düşmanlık beslemediğini hissetmek de ayrıca sevindiriyordu onu. Söz arasında, karısının onunla Prenses Mariya Borisovna'nın evinde karşılaştığını karısından duyduğunu söyledi.

Stepan Arkadyeviç:

— Ah, Prenses Mariya Borisovna mı? Harika bir kadındır! dedi.

Prensesle ilgili gülünç bir olay anlattı. Herkes güldü. Özellikle Vronski yürekten bir kahkaha atmıştı. Levin içinde ona karşı en küçük bir soğukluğun kalmadığını hissediyordu. Stepan Arkadyeviç kalktı, gülümseyerek:

— Ee, bitirdik mi? dedi. Gidelim artık!

VIII

Levin masadan kalktı. Gagin ile birlikte yüksek tavanlı odalardan geçerek bilardo salonuna yürüdü. Yürürken kollarının çok düzgün, kolaylıkla sallandıklarını hissediyordu. Büyük salondan geçerlerken kayınpederiyle karşılaştı. Koluna girdi prens.

— Ee, ne haber? dedi. Bizim aylaklar tapınağı hoşuna gitti mi bakalım? Gel biraz dolaşalım seninle.

— Ben de şöyle bir dolaşıp bakmak istiyordum zaten. Çok ilginç buldum burasını.

— Evet, senin için ilginç olabilir. Ama benim ilgimi çeken başka şey. (Prens, yumuşak çizmeli bacaklarıyla küçük küçük adımlar atarak karşıdan onlara doğru gelmekte olan alt dudağı sarkık, kamburu çıkmış, yaşlı bir üyeyi gösterdi.) Şu ihtiyarlara bakınca, onların dünyaya şlüpik olarak geldiklerini sanıyor insan.

— Şlüpik mi?

— Sahi bilmiyorsun sen bu sözcüğün anlamını. Kulübümüzde kullanılan bir sıfattır. Yumurtayı nasıl çırptıklarını bilirsin. Bir yumurtayı çok çırparlarsa şlüpik olur. Bizler de öyleyiz: Kulübe gide gele şlüpik oluruz sonunda. Gülüyorsun, oysa bizi de aldı şlüpik olma korkusu. Prens Çeçenski'yi tanıyor musun?

Levin prensin yüzünden onun gülünç bir şey anlatmaya hazırlandığını anladı.

— Hayır, tanımıyorum, dedi.

— Peki, ama nasıl olur? Herkes tanır Prens Çeçenski'y. Neyse, önemi yok. Her zaman bilardo oynar. Üç yıl önce şlüpik değildi ve gururlanırdı bununla. Başkalarına takılırdı şlüpik diye. Ama bir gün geldiğinde bizim kapıcı... tanıyor musun onu? Vasiliy'i? Şu şişko olanı. Çok hazır cevap bir adamdır. Prens Çeçenski sormuş ona: "E, Vasiliy kimler var? Şlüpikler içeride mi?" Vasiliy yanıt vermiş: "Siz üçüncüsünüz efendim." Böyle işte canım.

Levin, karşılaştıkları tanıdıklarla selâmlaşarak, prensle bütün odaları dolaştı. Birbirlerine alışık eşlerin küçük küçük oynadıkları, masaları şimdiden hazırlanmış büyük salonu, satranç oynanan, Sergey İvanoviç'in oturmuş biriyle konuştuğu kanepeli odayı; bir köşesinde, bir kanepenin çevresinde Gagin'in de katıldığı neşeli bir grubun şampanya içtiği bilardo salonunu dolaştılar. Kapıdan uzanıp Yaşvin'in de çoktan yerini aldığı masanın başına büyük bir kalabalığın toplanmış olduğu kumar odasına da baktılar. Gürültü etmemeye çalışarak, abajurlu lambanın yanında oturan, dergilerden birini alıp birini bırakan ciddi yüzlü bir gençle, okumaya dalmış dazlak kafalı bir generalin olduğu loş okuma salonuna girdiler. Prensin "akıllılar odası" dediği odaya da girdiler. Bu odada üç kişi, son politik olayları heyecanlı heyecanlı tartışıyorlardı.

Prensin oyun arkadaşlarından biri onu burada bulunca:

— Prens buyrun, her şey hazır, dedi.

Prens gitti. Levin oturup biraz dinledi tartışanları. Ama o günün konuşmalarını anımsayınca birden müthiş sıkıldı canı. Hemen kalktı. Yanlarında neşelendiği Oblonski ile Turovtsin'i aramaya gitti.

Turovtsin, elinde içki dolu büyük bir bardakla bilardo salonunda yüksekçe bir kanepede oturuyordu. Stepan Arkadyeviç de salonun öte köşesinde, kapının yanında ayakta bir şeyler konuşuyordu Vronski ile.

— Anna'nın canı sıkılmıyordur da, durumundaki bu belirsizlik, kararsızlık...

Levin bunu duyunca hemen uzaklaşmak istedi yanlarından. Ama Stepan Arkadyeviç seslendi ona:

— Levin!

Stepan Arkadyeviç'in gözlerinin yaşlı değil de, sarhoş olduğu ya da duygulandığı zamanlar olduğu gibi nemli olduğunu fark etti Levin. Şimdi ikisi de söz konusuydu bunların. Stepan Arkadyeviç Levin'in kolunu tuttu. Ne pahasına olursa olsun onu bırakmak istemiyormuş gibi:

— Gitme Levin! dedi.

Sonra Vronski'ye döndü.

— Benim gerçek, belki de en gerçek, yakın dostumdur bu, dedi. Sen de en azından onun kadar değerlisin benim için ikinizin dost olmanızı

istiyorum. Olacağınızı da biliyorum. İkiniz de çok iyisiniz çünkü.

Vronski elini Levin'e uzatırken içtenlik dolu bir şakayla:

— Eh, öpüşmek kalıyor bize artık, dedi.

Levin'in uzattığı elini çabucak tutup kuvvetle sıktı. Levin de onun elini sıkarken:

— Çok, çok sevindim, dedi.

Stepan Arkadyeviç:

— Garson, şampanya getir! diye seslendi.

Vronski:

— Ben de çok sevindim, dedi.

Ancak, Stepan Arkadyeviç'in isteğine, ayrıca onların ikisinin de karşılıklı isteklerine karşın, konuşacakları bir şey yoktu. İkisi de hissediyorlardı bunu. Stepan Arkadyeviç, Vronski'ye:

— Onun Anna ile tanışmadığını biliyor musun? diye sordu.

Onu bir gün Anna'ya götürmeye kararlıyım. Hadi şimdi gidelim Levin.

Vronski:

— Sahi mi? dedi. Çok sevinecektir Anna. Ben de hemen şimdi gelirdim eve; ama Yaşvin'i merak ediyorum. Oyununu bitirene dek kalmak istiyorum.

— Durumu kötü mü?

— Hep verir. Yalnız ben tutabilirim onu.

Stepan Arkadyeviç:

— Öyleyse piramide ne dersin? Sen oynar mısın Levin? Çok güzel... (Bilardo masasına bakan adama döndü.) Diz topları bakalım.

Topları üçgen biçiminde daha önceden dizmiş, oyalanmak için kırmızı topu masanın üzerinde yuvarlayıp duran görevli:

— Çoktan hazır efendim, dedi.

— Pekâlâ, dedi.

Bilardo oyunundan sonra Vronski ile Levin, Gagin'in masasına oturdular. Levin, –Stepan Arkadyeviç'in sözünü dinleyerek– aslara oynamaya başladı.

Vronski –yanına peş peşe gelen tanıdıklarıyla kuşatılmış– masada oturuyor, orada Yaşvin'in durumuna bakmak için kumar odasına geçiyordu. Levin, o günün zihin yorgunluğunu üzerinden atmanın tatlı hazzını duyuyordu. Vronski ile arasındaki düşmanlığın sona ermesi sevinç veriyordu ona. Bir huzur, incelik, haz duygusu doldurmuştu içini.

Oyun bitince Stepan Arkadyeviç koluna girdi Levin'in.

— Hadi Anna'ya gidelim, dedi. Hemen şimdi gitsek nasıl olur? Hı? Evdedir. Seni ona götüreceğime kendisine söz vereli çok oluyor. Akşam nereye gitmek niyetindesin?

Levin:

— Gideceğim belirli bir yer yok, dedi. Sviyajski'yle Tarım Birliği'nin toplantısına katılmaya söz vermiştim. Gidebiliriz belki.

Stepan Arkadyeviç:

— Çok güzel, gidelim! dedi. (Garsona döndü.) Arabanın gelip gelmediğini öğreniver.

Levin masaya gitti. Aslara oynaya oynaya kaybettiği kırk rubleyi verdi. Kapıda duran yaşlı garsonun bilinmez bir yolla öğrendiği kulüp masraflarını ödedi kollarını tuhaf bir biçimde sallayarak salonlardan geçti, çıkışa yürüdü.

IX

Kapıcı öfkeli, bas sesiyle:

— Oblonski'nin arabası! diye seslendi.

Araba geldi. Bindiler. Levin ancak ilk anda, araba kulübün avlu kapısından çıkıncaya dek, kulübün huzur, haz dolu havası ile çevresini alan kuşku edilmeyecek kibarlığın izlenimini içinde duymayı sürdürdü. Araba sokağa çıkar çıkmaz; girintili çıkıntılı yolda arabanın sallandığını hissettiği, karşıdan gelen arabanın sürücüsünün öfkeli bağırmasını duyduğu, iyi aydınlanmamış sokakta bir meyhanenin kırmızı tabelasıyla küçük bir dükkânın tabelasını gördüğü anda Levin'in kafasındakiler değişmişlerdi. Davranışlarını düşünmeye, Anna'ya gitmekle iyi mi kötü mü ettiğini kendi kendine sormaya başlamıştı. Kiti ne diyecekti buna? Ama Stepan Arkadyeviç düşüncelere dalmasına fırsat vermedi. Onun kuşkularını sezinlemiş gibi hemen dağıttı tümünü.

— Anna'yı tanıyacağına öyle seviniyorum ki, dedi. Biliyorsun, Doli ne zamandır istiyordu seni onunla tanıştırmayı. Lvof da ziyaret etti onu. Sık sık da gidiyor ziyaretine. Gerçi kız kardeşimdir; ama gene de cesaretle söyleyebilirim şunu: Olağanüstü bir kadındır Anna. Kendin de göreceksin zaten. Durumu çok ağır. Özellikle şimdi.

— Niçin özellikle şimdi?

— Boşanmaları için kocasıyla görüşmeler yapıyoruz. Razı da kocası. Ama oğluyla ilgili bir güçlük var ortada. Bu sorun yüzünden çoktan bitmesi gereken bir iş üç aydır sürüp gidiyor. Boşanma işi halledilir halledilmez Vronski ile evlenecek. Hiç kimsenin inanmadığı, üstelik insanların mutluluğunu engelleyen şu eski gelenek, "İşaya,[177] sevinçle coş!" ayinini söyleyerek dönüp durmak geleneği ne saçma bir şeydir. Her neyse, o zaman Anna ile Vronski'nin durumu seninki gibi, benimki gibi açık olacak.

Levin:

— Karşılaşılan güçlük ne? dedi.

— Ah uzun, sıkıcı bir öyküdür bu! Hiçbir şeyimiz kesin değildir bizim zaten. Sorun şu: Anna boşanma işinin sonuçlanmasını burada, herkesin onu

da, Vronski'yi de tanıdığı Moskova'da bekliyor. Üç ay geçti aradan. Hiçbir yere çıkmıyor. Doli'den başka hiçbir kadınla da görüşmüyor. Çünkü –anlıyor musun– bir lütuf olarak kimsenin gelmesini istemiyor kendisine. Şu salak Prenses Varvara bile, onun yanında kalmayı uygunsuz bulup ayrıldı evinden. Başka bir kadın olsaydı, bu durumda dayanacak ne sakin, ağırbaşlı olduğunu göreceksin. (Stepan Arkadyeviç arabanın penceresinden uzanıp seslendi.) Sola dön, kilisenin karşısındaki sokağa sap! (Soğuk sıfırın altında on iki dereceydi; ama zaten açık olan kürkünün önünü daha da açtı.) Oh, amma da sıcak!

Levin:

— Kızı var ya, onunla ilgileniyordur, dedi.

— Her kadına, yalnızca bir dişi, *une couveuse*[178] gözüyle bakıyorsun anlaşılan. İlgilenmesine ilgileniyor... Yo, sanırım çok iyi yetiştiriyor kızını. Ama ondan söz edildiğini duyan yok. Bir yandan yazıyor. Bakıyorum anlamlı anlamlı gülümsedin. Boşuna bu gülmen. Bir çocuk kitabı yazıyor. Ne var ki kimseye sözünü etmiyor bunun. Bana okudu. Müsveddelerini Vorkuyef'e verdim... Tanıyor musun? Bir yayıncıdır... kendi de yazıyor galiba. Kafası çalışan bir adam. Anna'nın kitabının çok ilginç olduğunu söyledi. Sen şimdi bir kadın yazar olarak düşünüyorsun Anna'yı, değil mi? Hiç de öyle değil. Her şeyden önce yüreği olan bir kadındır o. Kendin de göreceksin. Küçük bir İngiliz kızı var yanında. Kızın bütün ailesine de Anna kendi bakıyor.

— Yardımseverlik duygusuyla mı yapıyor bunu yani?

— Bak, her şeyi hemen kötüye çekiyorsun. Yardımseverlik duygusu değil, içinden öyle geliyor. Yanlarında, yani Vronski'nin yanında bir İngiliz at terbiyecisi vardı. İşinin ehliydi adam. Ama ayyaşın tekiydi. Sonunda iyice içkiye verdi kendini, *delirum tremens*'a[179] girdi, ailesi sokak ortasında kaldı. Anna gördü onları, yardım etti, ilgilendi. Şimdi bütün aile onun eline bakıyor. Anna öyle yukarıdan, parayla yardım etmiyor onlara. Çocukları birer Rus olarak yetiştiriyor, kendi hazırlıyor okula. Küçük kızı da yanına aldı. Şimdi göreceksin onu.

Araba bir avluya girdi. Stepan Arkadyeviç önünde bir kızak duran ana kapının zihni hızlı hızlı çaldı.

Kapıyı açan uşağa hanımının evde olup olmadığını bile sormadan antreye daldı. Levin onun peşi sıra yürüyordu. Buraya gelmekle iyi mi kötü mü ettiği kuşkusu giderek güçleniyordu içinde.

Aynaya bakınca yüzünün kıpkırmızı olduğunu gördü. Ama, sarhoş olmadığını biliyordu. Stepan Arkadyeviç'in arkasından, halı serili merdiveni çıkmaya başladı. Yukarıda Stepan Arkadyeviç ona, aileden biriymiş gibi öne eğilerek selam veren uşağa, Anna Arkadyevna'nın yanında kimin olduğunu sordu. "Vorkuyef," yanıtını alınca:

— Neredeler? diye sordu.

— Çalışma odasında.

Stepan Arkadyeviç ile Levin duvarları koyu tahta kaplı küçük yemek odasından geçip yumuşak halının üzerinde yürüyerek koyu renk büyük bir abajuru olan bir lambanın aydınlattığı loş çalışma odasına girdiler. Duvardaki yansıtmalı öteki lamba Levin'in dikkatini elinde olmadan, çeken tam boy bir kadın resmini aydınlatıyordu. Anna'nın, İtalya'da Mihaylof'un yaptığı resmiydi bu. Stepan Arkadyeviç sarmaşık sarılmış kafesli bir bölmenin arkasına geçti. Orada konuştuğu duyulan bir erkek, Stepan Arkadyeviç'i görür görmez susmuştu. Bu yanda Levin, parlak ışıkta çerçevesinden çıkacak gibi duran resme dalmış, gözünü ondan ayırmıyordu. Nerede olduğunu bile unutmuştu. Çevresinde neler konuşulduğunu duymuyor bu olağanüstü resme bakıyordu. Bir resim değil, canlı, çok güzel bir kadındı bu. Bukleli simsiyah saçlarıyla, çıplak omuzlarıyla, kollarıyla, incecik tüylerle çevrili dudaklarındaki hülyalı yarı gülümsemesiyle, Levin'i şaşırtan gözlerinin ona mağrur, yumuşak bakışıyla çok güzel, canlı bir kadındı. Canlı olmadığını gösteren tek şey, canlı bir kadının olabileceğinden güzel olmasıydı.

Levin birden –besbelli ona yönelmiş– bir kadın sesi duydu yanı başında.

— Çok sevindim.

Resmine hayran hayran baktığı kadının sesiydi bu. Anna parmaklığın arkasından onu karşılamaya çıkmıştı. Levin çalışma odasının loş ışığında tablodaki kadının kendini gördü. Açık mavinin çeşitli tonları serpiştirilmiş koyu bir giysi vardı üzerinde. Duruşu, yüz anlatımı aynı değildi; ama ressamın onu yakaladığı güzelliğin doruğundaydı. Gerçekte, resimde olduğundan daha az parlaktı. Ama canlısında, resimde olmayan, göz kamaştırıcı başka bir şey vardı.

X

Anna, Levin'i görmekten duyduğu sevinci saklamadan, onu karşılamak için kalkmıştı. Anna'nın küçük, enerjik elini ona uzatırken, Vorkuyef ile onu tanıştırırken, orada oturmuş iş işleyen sarı saçlı "yetiştirilmesini üzerime aldım" dediği küçük kızı gösterirken davranışlarındaki rahatlıkla, Levin'in çok iyi tanıdığı, çok hoşlandığı yüksek sosyeteden bir kadının her zamanki içtenliği, doğallığı vardı.

Anna:

— Çok sevindim, diye yineledi.

Bu basit söz, onun ağzından çıkınca nedense büyük bir anlam kazanmıştı Levin için. Anna sürdürdü konuşmasını:

— Stiva ile olan dostluğunuzdan da, karınız nedeniyle de eskiden beri tanır, severim sizi... Karınızı çok kısa bir zaman tanıdım. Ama bende çok güzel bir çiçek, evet çiçek izlenimi bıraktı. Yakında anne olacakmış!

Gözlerini arada bir Levin'den kardeşine çevirip çok rahat, hiç acele etmeden konuşuyordu. Anna'nın üzerinde iyi bir izlenim bıraktığını sezinlemişti Levin. Onunla çocukluktan beri tanışıyormuş gibi rahat, açık, içten hissediyordu kendini.

Stepan Arkadyeviç'in sigara içip içmeyeceği sorusuna Anna:

— Aleksey'in odasında sırf sigara içebilmek için oturuyoruz İvan Petroviç ile, diye karşılık verdi.

Sonra Levin'e döndü. Sigara içip içmediğini soracağına, kaplumbağa kabuğundan sigaralığı yanına çekti, sarma bir sigara aldı içinden.

Kardeşi:

— Sağlık durumun nasıl? diye sordu.

— Fena değil. Sinirlerim her zamanki gibi.

Stepan Arkadyeviç, Levin'in resme baktığını fark etmişti.

— Çok güzel, değil mi? dedi.

— Bu kadar güzel resim görmedim ömrümde.

Vorkuyef:

— Aslına çok da benziyor, değil mi? diye sordu.

Levin gözlerini resimden ayırıp aslına baktı. Onun bakışını üzerinde hissettiği anda Anna'nın yüzünü çok değişik bir ışık aydınlattı. Levin kızardı. Sıkıldığını belli etmemek için Anna'ya Darya Aleksandrovna'yı son ne zaman gördüğünü sormak istiyordu. Ama aynı anda Anna:

— İvan Petroviç ile Vaşçenkof'un son tablolarından söz ediyorduk, diye başladı. Siz gördünüz mü onları?

Levin:

— Evet gördüm, dedi.

— Sahi bağışlayın, sözünüzü kestim, bir şey söylemek istiyordunuz...

Levin, Anna'nın Doli'yi ne zaman gördüğünü sordu.

— Dün bendeydi. Grişa yüzünden çok kızıyor okula. Latince öğretmeni haksızlık etmiş çocuğa.

Levin, Anna'nın başlattığı konuşmayı sürdürdü:

— Evet, sözünü ettiğiniz tabloları gördüm. Pek hoşuma gitmediler.

Levin o günkü konuşmalarında olduğu gibi, sözü edilen şeye basmakalıp cümlelerle değinmiyordu şimdi. Anna ile konuşurken ağzından çıkan her sözcüğün bir anlamı vardı. Hem Anna ile konuşmak çok hoştu. Onu dinlemekse daha da hoş.

Anna yalnızca doğal, zekice konuşmuyordu, aynı zamanda düşüncelerine hiç önem vermeden, karşısındakilerin düşüncelerine büyük önem vererek, zekice, özenmeden konuşuyordu.

Söz döndü dolaştı, resim sanatındaki yeni akıma, Fransız ressamının yeni yaptığı İncil resimlerine[180] geldi. Vorkuyef, kabalığa varan bir realizmle suçluyordu ressamı. Levin, Fransızların sanatta sembolizmi herkesten ileri götürdüklerini, bu yüzden realizme dönmeyi kendilerine bir görev saydıklarını söyledi. Ağızlarından çıkıp da yalan olmayan her şeyi şiir görürlermiş Fransızlar.

Şimdiye dek söylediği zekice sözlerin hiçbiri Levin'e bu söylediği kadar haz vermemişti. Onun bu söylediğine ansızın değerini veren Anna'nın yüzü aydınlandı birden. Gülümsedi.

— Aslına çok benzeyen bir portre gördüğünde insanın güldüğü gibi gülüyorum, dedi. Bu söylediğiniz şimdiki Fransız sanatını, resmini de, edebiyatını da –Zola'yı, Daudet'yi– çok iyi karakterize ediyor. Ama belki her zaman böyledir bu. Sanatçılar hayallerinde canlandırdıkları sembolik figürlerden kendi *conceptions*'unu[181] kurarlar, sonra bütün *combinaisons*'ları[182] tamamlayınca yarattıkları figürler bıkkınlık vermeye başlarlar onlara. Bu kez daha bir doğal, gerçeğe uygun figürler düşünüp bulmaya çalışırlar.

Vorkuyef:

— Bu çok doğru işte! dedi.

Anna kardeşine döndü.

— Kulüpteydiniz demek?

Levin kendinden geçmiş, Anna'nın şimdi birden değişen güzel, kıpır kıpır yüzüne gözlerini dikmiş bakıyor, içinden şöyle geçiriyordu: "Evet, evet, kadın böyle olur işte!" Anna'nın, kardeşine doğru eğilmiş, ona ne dediğini duymuyordu Levin. Ama onun yüzündeki anlatım değişikliği büyülemişti onu. Biraz önce sakinliğiyle öylesine güzel, çekici olan yüzünde şimdi tuhaf bir merak, öfke, gurur vardı. Ama yalnızca bir dakika sürmüştü bu. Anna, bir şeyi anımsamaya çalışıyormuş gibi kıstı gözlerini.

— Öyle ama, hiç kimse ilgi duymaz buna, dedi.

Sonra İngiliz kıza döndü.

— *Please order the tea in the drawing-room.*[183]

Kız kalktı, çıktı. Stepan Arkadyeviç:

— Ee, sınavı verdi mi? diye sordu.

— Çok iyi hem. Çok zeki bir kız. Huyu da çok güzel.

— Bu gidişle sonunda kendi kızından çok seveceksin onu.

— Erkek aklı işte! Sevgide az ya da çok diye bir şey yoktur. Kızıma beslediğim sevgi başka, ona beslediğim başka.

Vorkuyef:

— Ben de şunu söylüyorum Anna Arkadyevna'ya, dedi. Bu İngiliz kızına harcadığı enerjinin yüzde birini Rus çocuklarının genel eğitimine harcasa çok daha yararlı, çok daha önemli bir iş yapmış olurdu.

Anna:

— Bu dediğinizi yapamadım, diye karşılık verdi. Kont Aleksey Krilloviç, (Kont Aleksey Krilloviç derken soru dolu, ürkek bir bakışla bakmıştı Levin'e. Levin de, elinde olmadan saygı dolu, Anna'nın içini rahatlatan bir bakışla karşılık vermişti onun bu bakışına.) Evet, Kont Aleksey Krilloviç köyde okulla ilgilenmemi istedi. Birkaç kez gittim okula. Çok sevimliydi çocuklar. Ama bağlanamadım bu işe. Enerji, diyorsunuz. Enerjinin kaynağı sevgidir. Sevgi de öyle pazarlıkla elde edilemez. Seveceğim deyip sevemez insan. Ben de bu kızı sevdim işte, nedenini bilmiyorum.

Gene Levin'e baktı Anna. Gülüşü de bakışı da bu söylediklerini gerçekte ona söylediğini, kendisi için onun düşüncesinin önemli olduğunu söylüyordu. Ne var ki birbirlerini anladıklarını bildiği de belliydi.

Levin:

— Bütünüyle anlıyorum bunu, diye karşılık verdi. Okula ya da benzeri kuruluşlara insanın yürekten bağlanması olanaksızdır. Sanırım şu yardımseverler kuruluşlarının her zaman böylesine yetersiz sonuçlar vermesinin nedeni de budur.

Anna bir an sustu, sonra gülümsedi.

— Evet, evet, diye doğruladı. Hiçbir zaman yapamadım bunu. Pis bir sürü kızın doldurduğu bir öksüzler yurdunu bütünüyle sevebilecek kadar *je n'ai pas le coeur assez large.*[184] *Cela ne m'a jamais réussi.*[185]

Bundan yararlanarak kendilerine bir *position sociale*[186] edinen çok kadın var. (Anna görünüşte kardeşiyle konuşuyormuş gibi –ama bunu yalnızca Levin için söylediği belliydi– üzgün, inandırıcı bir yüz anlatımıyla sürdürüyordu konuşmasını.) Şimdi bile, bir şeyler yapmak benim için öylesine gerekli olduğu şu anda bile yapamam bunu.

Sonra birden kaşlarını çattı Anna. (Onun, hep kendinden söz ettiği için kendi kendine kaş çattığını Levin anlamıştı.) Konuyu değiştirdi. Levin'e:

— Sizin kötü bir yurttaş olduğunuzu söylüyorlar, dedi. Elimden geldiğince savundum sizi.

— Nasıl savundunuz?

— Yapılan saldırılara göre. Neyse, çaya buyurmaz mısınız?

Anna ayağa kalktı, deri ciltli bir kitabı eline aldı.

Vorkuyef kitabı göstererek:

— Bana verin onu Anna Arkadyevna, dedi. Değer gerçekten.

— Oh, hayır, düzeltmedim onu henüz.

Stepan Arkadyeviç, Levin'i gösterdi kız kardeşine.

— Söyledim ona, dedi.

— Boşuna zahmet etmişsin. Benim yazım, Liza Merkalova'nın bir zamanlar bana sattığı, cezaevlerinde yapılmış küçük sepetlere, tahta oymalara benziyor. (Levin'e döndü) Bir derneğin cezaevi koluna bakıyordu Liza Merkalova. Sabırdan mucizeler yaratıyordu zavallılar.

Levin, çok hoşlandığı bu kadının başka bir özelliğini öğrendi o anda. Zeki, ince, güzel olmaktan başka dürüsttü de. Durumunun ağırlığını ondan gizlemek istemiyordu. Anna bunu söyleyince içini çekmişti. Birden sert bir anlatım donup kalmıştı yüzünde. Yüzündeki o anlatımla daha da güzeldi şimdi. Ama yeniydi bu anlatım. Ressamın tabloda yakaladığı, mutlulukla parıldayan, çevresine mutluluk saçan anlatım değildi. Anna, kardeşinin elinden tutup onunla birlikte yüksek kapıya yürüdüğünde Levin bir ona, bir tabloya baktı. Kendini bile şaşırtan bir şefkat, acıma duydu Anna'ya.

Anna, Levin ile Vorkuyef'ten salona geçmelerini rica etti. Kendi, kardeşiyle bir şey konuşmak için daldı. Levin, "Boşanma işini mi, Vronski'yi mi, onun kulüpte ne yaptığını mı, yoksa beni mi soracak acaba?" diye geçirdi içinden. Anna'nın Stepan Arkadyeviç ile ne konuştuğu sorusu onu öylesine meraklandırmıştı ki, Anna Arkadyevna'nın çocuklar için yazdığı kitabın üstün niteliklerini anlatan Vorkuyef'i dinlemiyordu bile.

O hoş, anlamla dopdolu konuşma çay içerlerken de sürdü. Konuşacak bir konu aramaları gereken bir an olmadığı gibi, herkes, söylemek istediği şeyi söyleyecek zaman bulamadığını hissediyor, karşısındakinin söylediğini dinlerken seve seve tutuyordu kendini. Anna'nın yalnızca ağzından çıkan her sözcük değil, Vorkuyef'in de, Stepan Arkadyeviç'in de söyledikleri her şey Anna'nın gösterdiği ilgi, arada belirttiği düşünceleri yüzünden –Levin için– özel bir anlam kazanıyordu.

Levin bu ilgi çekici konuşmayı izlerken hep Anna'yı seyrediyordu. Onun güzelliğine, zekâsına, kültürüne, aynı zamanda sadeliğine, içtenliğine hayran kalmıştı. Dinlerken, konuşurken hep Anna'yı, onun ruhsal dünyasını düşünüyor, onun duygularını anlamaya çalışıyordu. Eskiden onu öylesine

suçlarken şimdi –düşüncelerinin tuhaf bir yönde gidişiyle– haklı buluyordu Anna'yı. Üstelik, Vronski'nin onu tam olarak anlayamamış olmasından korkuyor, ona acıyordu. Saat on birde Stepan Arkadyeviç gitmek için kalktığında (Vorkuyef daha önce gitmişti) Levin daha yeni geldi sandı. İçi sızlayarak kalktı.

Anna, Levin'i kolundan tutup gözlerinin içine çekici bir bakışla bakarak:

— Güle güle, dedi. Çok sevindim *qua la glace, est rompue.*[187]

Sonra Levin'in kolunu bıraktı, gözlerini kıstı.

— Karınıza, onu eskisi kadar sevdiğimi, durumumu bağışlamak elinden gelmiyorsa, beni hiçbir zaman bağışlamamasını dilediğimi söyleyin. Beni bağışlayabilmesi için benim çektiklerimi çekmesi gerekir. Böyle bir şeyden de Tanrı korusun onu.

Levin kızardı.

— Evet, dedi. Peki, söyleyeceğim...

XI

Levin, Stepan Arkadyeviç ile soğuk havaya çıkarken, "Ne yüce, ne sevimli, ne zavallı bir kadın!" diye geçiriyordu içinden.

Levin'in Anna'ya hayran kaldığının farkındaydı Stepan Arkadyeviç.

— Nasıl? dedi. Söylemiştim sana.

Levin dalgın:

— Evet, diye karşılık verdi. Olağanüstü bir kadın! Zeki olması bir yana, insanı şaşırtacak ölçüde candan. Çok acıdım ona!

Stepan Arkadyeviç arabanın kapısını açarken:

— Şimdi Tanrı verse de her şey çabuk yoluna girse, dedi. Bir daha bilmeden peşin hüküm verme. Hadi hoşçakal, aynı yöne gitmeyeceğiz.

Levin arabayla eve giderken yolda Anna'yı, onunla olan o sade konuşmalarını düşünüyordu. Bu arada onun bütün yüz anlatımlarını da anımsıyordu. Giderek daha çok anlıyordu onu. Acıyordu ona.

Evde, Kuzma, Katerina Aleksandrovna'nın iyi olduğunu, ablalarının biraz önce gittiklerini bildirdi Levin'e. İki mektup verdi. Levin, sonra kafasının dağılmaması için hemen orada, antrede okudu mektupları. Biri kâhyası Sokolof'tandı. Sokolof, buğdayı satmalarının olanaksız olduğunu, çünkü ancak beş buçuk ruble verdiklerini, başka bir yerden de para bulamayacaklarını yazıyordu. Öteki mektup kız kardeşindendi. İşini hâlâ halledemediği için sitem ediyordu ona.

Levin, eskiden ona öylesine güç gelen birinci sorunu olağanüstü bir kolaylıkla hemen oracıkta çözüverdi. "Eh daha fazla vermiyorlarsa ne yapalım biz de beş buçuk rubleye veririz gider." İkinci mektup için "Şaşılacak şey," diye düşündü. "Burada hiç boş zamanı olmuyor insanın." Kız kardeşinin yazdığı işini şimdiye dek halledemediği için kendini suçlu buluyordu. "Bugün de gitmedim adliyeye. Ama gerçekten hiç zamanım yoktu bugün." Kız kardeşinin işini yarın kesinlikle bitirmeye karar verip karısının yanına yürüdü. Kiti'nin yanına giderken, o gün olup bitenler çabucak şöyle bir geçti aklından. Günün olaylarının hepsi konuşmalardı. Dinlediği, onun da katıldığı konuşmalar. Bu konuşmaların konuları, köyde

olsa Levin'in hiçbir zaman ilgilenmeyeceği; ama burada onu çok ilgilendiren şeylerdi. Hepsi de güzeldi bu konuşmaların. Yalnızca iki şey tam güzel değildi: Birincisi, turna balığı üzerine söyledikleri. İkincisi de, Anna'ya duyduğu şefkatli acımada tuhaf bir şeyin bulunması.

Levin, karısını üzgün, canı sıkkın buldu. Kız kardeşlerin yemeği çok neşeli geçmişti. Sonra uzun süre beklemişlerdi Levin'i. Hepsinin canı sıkılmaya başlamıştı. Gitmişlerdi sonunda. Kiti yalnız kalmıştı.

Kiti, kocasının kuşkulu bir parıltısı olan gözlerinin içine bakarak:

— Ee, neler yaptın bakalım? diye sordu.

Ama kocasının her şeyi anlatmasına engel olmamak için dikkatini gizleyerek, dudaklarında Levin'in anlattıklarını doğru buluyormuş gibi bir gülümsemeyle dinlemeye başladı. Levin, o akşamı nasıl geçirdiğini anlatıyordu.

— Doğrusu Vronski ile karşılaştığıma çok sevindim. Çok rahat hissettim kendimi yanında. Tahmin edeceğin gibi, bir daha onunla karşılaşmamaya çalışacağım. Ama bu sıkıntının da ortadan kalktığına sevindim. (Levin, bir daha onunla karşılaşmamaya çalışacakken Anna'ya gittiğini anımsayınca kızardı birden.) Halk çok içiyor deriz, değil mi? Doğrusu halkın mı, yoksa bizim soylular sınıfının mı daha çok içtiğini bilmiyorum. Halk yalnız tatil günlerinde içiyor hiç olmazsa; ama biz...

Halkın mı, sosyetenin mi daha çok içtiği üzerine düşüncelerin ilgilendirdiği yoktu Kiti'yi. Kocasının kızardığını fark etmiş, nedenini öğrenmek istiyordu.

— Peki, sonra nereye gittin?

— Stiva, Anna Arkadyevna'yı görmeye gidelim diye tutturdu.

Bunu söyleyince daha da kızardı Levin. Anna'ya gitmekle iyi mi, kötü mü ettiği kuşkusu bütünüyle kalkmıştı ortadan şimdi. Bunu yapmaması gerektiğini biliyordu.

Anna adını duyunca Kiti'nin gözleri açılmış, parlamıştı. Ama kendini zorlayarak gizledi hayecanını. Böylece aldattı kocasını, yalnızca:

— Ya! dedi.

Levin:

— Oraya gittiğim için kızmadın sanırım. Stiva rica etti. Doli de istiyordu.

Kiti:

— Oh, hayır, dedi.

Ama Levin onun gözlerinde, hiç de iyiye yorulamayacak bir kendini zorlama fark etmişti. Anna'dan, onun kitabından, Kiti'ye söylemesini istediği şeyden söz ederken:

— Çok sevimli, çok, evet çok zavallı bir kadın, diyordu.

Levin sözünü bitirince Kiti:

— Evet, elbette acınacak bir kadın, dedi. Aldığın mektuplar kimlerdendi?

Levin mektupların kimlerden olduğunu söyledikten sonra, karısının sakin görünüşüne aldanıp soyunmaya gitti.

Döndüğünde aynı koltukta buldu Kiti'yi. Ona yaklaşınca Kiti başını kaldırıp baktı Levin'in yüzüne. Birden hüngür hüngür ağlamaya başladı.

Levin:

— Ne var, ne oldu? diye sordu.

Neyi olduğunu biliyordu Levin. Kiti:

— Aşık oldun o iğrenç kadına, dedi. Büyüledi seni. Gözlerinden anladım. Evet, öyle! Sonu ne olacak bunun? Kulüpte içtin içtin, oynadın, sonra da gittin... hem de kime? Hayır, gideceğiz... Yarın gidiyorum ben.

Levin uzun süre yatıştıramadı karısını. Ancak acıma duygusunun, içkiyle birleşince onu şaşırttığını, Anna'nın kurnazlık dolu etkisine kapıldığını itiraf etti. Bundan böyle Anna'dan kaçacağını söyleyince yatıştırabildi onu. İtiraf ederken Levin'in en içten olduğu şey, Moskova'da böyle uzun bir süre yalnızca gevezelik ederek, yiyip içmekten başka bir şey yapmadan yaşamanın onu sersemlettiğiydi. Gecenin üçüne kadar konuştular. Ancak saat üçte yatıp uyuyabilecek kadar barışmışlardı.

XII

Anna konukları yolcu ettikten sonra oturmadı. Odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı. Gerçi akşam boyunca (son zamanlarda genç her erkekte olduğu gibi) Levin'de kendisine karşı bir aşk duygusu uyandırmak için bilinçsiz olarak elinden geleni yapmıştı; gerçi dürüst, evli bir erkekte bu duyguyu bir akşamda uyandırabileceği kadar uyandırdığını biliyordu; gerçi (erkeklik bakımından Levin ile Vronski arasında dağlar kadar fark olduğunu bilmesine karşın) çok hoşlanmıştı Levin'den (bir kadın olarak, Kiti'nin Vronski'yi de, Levin'i de sevmesine neden olan ortak yanlarını görmüştü); ama odadan çıkar çıkmaz da unutmuştu onu.

Çeşitli biçimlere giren bir düşünce bir an çıkmıyordu aklından. "Başka erkekleri, karısını seven bu evli barklı erkeği bile böylesine etkileyebildiğime göre niçin bana karşı böylesine soğuk o? Soğuk değil de... beni seviyor, biliyorum bunu. Ama yeni bir şey uzaklaştırıyor bizi şimdi birbirimizden. Bu saate dek nerelerde? Stiva ile haber yollamış, Yaşvin'i bırakamazmış. Oyunda göz kulak olmak zorundaymış ona. Çocuk mu Yaşvin? Hadi tutalım doğru bu. Hiç yalan söylemez. Ama başka bir yanı var bu doğrunun. Başka zorunluluklarının olduğunu bana göstermek istiyor? Biliyorum bunu, kabul de ediyorum. Peki, ama bunu bana kanıtlamanın ne gereği var? Bana olan sevgisinin onun özgürlüğüne bir engel olmaması gerektiğini kanıtlamak istiyor bana. Ama kanıt değil benim için gerekli olan. Sevgi istiyorum ben. Burada, Moskova'da yaşamın benim için ne denli ağır olduğunu anlaması gerekirdi. Yaşamak mı bu benimki? Yaşamıyorum ben. Sonu bir türlü gelmeyen, uzadıkça uzayan çözümü biliyorum. Gene de yanıt yok! Stiva da Aleksey Aleksandroviç'e gidemeyeceğini söylüyor. Ben de bir mektup daha yazamıyorum. Hiçbir şey gelmiyor elimden, hiçbir şeye başlayamıyorum, hiçbir şeyi değiştiremiyorum. Tutuyorum kendimi oyalanmak için –İngiliz'in ailesi, yazmak, okumak gibi– çeşitli şeyler bularak bekliyorum. Kendi kendimi aldatmaktır bunların hepsi, bir çeşit morfin. Bana acıması gerekir..." Anna, kendi kendine acıma duygusunun gözlerini yaşarttığını hissetti.

Vronski'nin hızlı zil çalışını duyunca gözyaşlarını çabucak sildi. Yalnızca gözyaşlarını silmekle kalmadı, lambanın dibine oturup bir kitap aldı eline,

sakin bir tavır takındı. Vronski'ye söz verdiği saatte dönmediği için canının sıkıldığını göstermesi gerekiyordu. Ama yalnızca canının sıkıldığını gösterecekti. Kederini, en önemlisi de, kendi kendine acıdığını ne olursa olsun belli etmemeliydi. Kendi acıyabilirdi kendine; ama Vronski acımamalıydı. Anna kavga istemiyor, Vronski'yi kavgacılıkla suçluyor; ama elinde olmadan kavgayı kendi yaratıyordu.

Vronski canlı, neşeli bir tavırla geldi yanına.

— Ee, sıkılmadın ya? diye sordu. Şu kumar tutkusu ne korkunç bir şey!

— Hayır, sıkılmadım. Sıkılmamayı öğreneli çok oluyor. Stiva ile Levin buradaydılar.

Vronski, Anna'nın yanına otururken:

— Evet, sana gelmek istiyorlardı, dedi. Levin'den hoşlandın mı bakalım?

— Hem de çok. Demin gittiler. Yaşvin ne yaptı?

— On yedi bin kârlıydı. Dışarı çağırdım onu, tam yatmaya gidiyordu, yeniden döndü masaya, şimdi de zararda.

Anna bakışını birden Vronski'nin yüzüne kaldırdı.

— Öyleyse niçin kaldın orada bu saate kadar? diye sordu. (Yüz anlatımı soğuk, düşmancaydı.) Yaşvin'i kaldırıp götürmek için kaldığını söylemişsin Stiva'ya. Ama bıraktın onu!

Kavgaya aynı soğuk hazırlık anlatımı Vronski'nin de yüzünü kapladı.

— Bir kere Stiva ile haber falan yollamadım ben, diye başladı. Sonra, hiçbir zaman yalan söylemem bilirsin. En önemlisi de, kalmak istedim, kaldım.

Kaşlarını çatmıştı Vronski. Bir dakika süren bir sessizlikten sonra Anna'ya doğru eğilip:

— Anna, niçin, niçin? dedi.

Anna elini avcunun içine koyar umuduyla elini açtı Vronski. Onun bu yumuşaklığa çağrısı Anna'nın hoşuna gitmişti. Ama –mücadelenin kuralları onun bu çağrıya uymasına engelmiş gibi– tuhaf bir öfke Anna'nın bu isteğine kendini bırakmasına izin vermiyordu. Gittikçe öfkelenerek:

— Kalmak istedin, kaldın demek? dedi. Her istediğini yapıyorsun zaten. Peki, ama bana niçin söylüyorsun bunu? Niçin? Haklarını yadsıyan mı var

yoksa? Ama ille de haklı olmak istiyorsan, ol bakalım.

Vronski'nin açık tuttuğu eli kapandı. Geri çekildi. Yüzü daha da inatçı bir anlatımla kaplandı Vronski'nin.

Anna onun yüzüne dik dik baktı. Sinirini bozan bu yüz anlatımının adını bulmuştu birden.

— Senin için bir inat sorunudur bu, dedi. Evet, inat. Senin için önemli olan, bana karşı zaferi kazanıp kazanamayacağındır. Oysa benim için... (Gene acıdı kendi kendine Anna. Ha ağladı, ha ağlayacaktı.) Benim için önemli olanı bilseydin! Bana karşı, şu anda olduğu gibi, düşmanca duygular beslediğini hissettiğim zamanlar, bunun benim için ne demek olduğunu bilseydin! Kendi kendimden korktuğum anlar korkunç felakete ne denli yakın olduğumu bilseydin!

Anna, hıçkırıklarını gizlemek için başını öte yana çevirdi. Onun bu umutsuz durumu çok etkilemişti Vronski'yi.

— Neler söylüyorsun? dedi.

Yeniden eğilip tuttu Anna'nın elini, öptü.

— Niçin böyle söylüyorsun? diye ekledi. Evin dışında eğlence mi aradığım var benim? Kadınlardan kaçmıyor muyum?

Anna:

— Kaçacaksın elbette, dedi.

— Peki, söyle öyleyse, huzur içinde olman için ne yapmam gerekiyor? Mutlu olman için her şeyi yapmaya hazırım. (Anna'nın umutsuzluğu duygulandırmıştı Vronski'yi.) Anna, seni şu andaki gibi bir üzüntüden kurtarmak için neler yapmazdım!

Anna, kazandığı zaferin verdiği gururu gizlemeye çalışarak:

— Önemli değil, önemli değil! dedi. Ben de bilmiyorum. Hep yalnız kalmaktan mı, sinirlerimin bozuk olmasından mı... Neyse, kapayalım artık bu konuyu. Koşulardan ne haber? Sonucu söylemedin.

Vronski gece yemeğini istetti. Koşuları ayrıntılarıyla anlatmaya başladı. Onun ses tonundan, giderek soğuklaşan bakışından Anna, onun zaferini Vronski'nin bağışlamadığını, Anna'nın savaştığı o inatçılık duygusunun Vronski'nin içine yeniden yerleştiğini anlamıştı. Vronski boyun eğdiğine pişmanmış gibi, şimdi daha soğuktu ona karşı. Anna, ona zaferi sağlayan

şeyi, "Kendi kendimden korktuğum anlar korkunç felakete ne denli yakın olduğumu..." sözünü anımsayınca bu silahın tehlikeli olduğunu, bu silahı bir daha kullanmaması gerektiğini anladı. Anna, onları birbirine bağlayan aşkın yanına, uğursuz bir mücadele ruhunun yerleştiğini, bu uğursuz ruhu Vronski'nin kalbinden de –özellikle– kendi kalbinden de söküp atamadığını hissediyordu.

XIII

İnsanın –hele çevresindekilerin öyle yaşadıklarını gördükten sonra– alışamayacağı koşul yoktur. Üç ay önce, şimdi içinde bulunduğu koşullarda rahat uyuyabileceğini söyleselerdi inanmazdı Levin. Anlamsız, işsiz güçsüz yaşarken, üstelik parasal olanaklarının üstünde bir yaşam sürerken, sarhoş olup (kulüpte olup bitenlere başka ad veremezdi) bir zamanlar karısının âşık olduğu erkekle yakışıksız, dostça bir ilişki kurduktan hemen sonra, düşmüş sıfatından başka bir sıfatın verilemeyeceği bir kadına yaptığı daha da yakışıksız bir ziyaretten, bu kadına ilgi duyduktan, karısını üzdükten sonra... bu koşullar altında rahat uyuyabileceğini söyleselerdi dünyada inanmazdı. Ama yorgunluğun, uykusuz geçen bir gecenin, içkinin etkisiyle derin, rahat bir uykuya dalmıştı.

Saat beşte açılan bir kapının gıcırtısı uyandırdı onu. Birden doğrulup bakındı. Kiti yanında, ayakta değildi. Bölmenin arkasında hareket eden bir ışık vardı. Karısının ayak sesini duydu. Uykulu uykulu:

— Nedir o? Ne?, diye mırıldandı. Kiti! Ne yapıyorsun orada?

Kiti, elinde mumla bölmenin arkasından çıktı.

— Hiç, dedi.

Dudaklarında çok sevimli, anlamlı bir gülümsemeyle ekledi.

— Rahatsızlandım da biraz.

Levin ürkek:

— Ne? Sancın mı başladı? Sancı mı? dedi. Adam yollamak gerek...

Çabuk çabuk giyinmeye koyuldu. Kiti eliyle durdurdu kocasını. Gülümseyerek:

— Yo, hayır, dedi. Kesin bir şey yok. Biraz rahatsızlandım, hepsi o kadar. Ama geçti şimdi.

Karyolaya gitti Kiti. Mumu söndürüp yattı. Öyle kaldı. Kiti'nin, soluğunu tutuyormuş gibi sessiz kalması, hele bölmenin arkasından çıktığında "hiç" derken yüzündeki şefkat, duygululuk dolu anlatım Levin'e her ne kadar kuşku verici göründüyse de, öylesine uykusu vardı ki, gene hemen uykuya

dalacak gibi olmuştu. Sonra, karısının soluk alışındaki o sessizliği anımsayınca anlamıştı her şeyi. Kiti'nin orada, yanında hareketsiz yatmış, bir kadının yaşamının yüce olayını beklerken, o değerli, sevimli ruhunda olup bitenleri ancak o zaman anlamıştı. Saat yedide Kiti'nin eliyle omzuna dokunuşu, sakin fısıltısı uyandırdı onu. Kiti onu uyandırmaktan duyduğu üzüntüyle onunla konuşmak isteği arasında bocalıyordu sanki.

— Kostya, korkma. Bir şey yok. Ama öyle sanıyorum ki... Lizaveta Petrovna'ya adam yollamamız gerek galiba...

Mum gene yanıyordu. Kiti karyolada oturuyordu. Son günlerde ördüğü örgü elindeydi. Kocasının korkuyla kaplanan yüzünü görünce:

— Korkma lütfen, dedi. Bir şey yok. Ben hiç korkmuyorum.

Kocasının elini tutup önce göğsüne, sonra dudaklarına bastırdı.

Levin fırladı yataktan. Şaşkın bir durumda, gözlerini Kiti'den ayırmadan giydi ropdöşambrını. Öyle kalakaldı, Kiti'nin yüzüne bakıyordu. Gitmesi gerekiyordu; ama bakışını ayıramıyordu Kiti'den. Karısının yüzünü mü sevmemişti, onun yüzündeki anlatımı mı, bakışını mı? bilmiyordu... Ama böyle hiç görmemişti Kiti'yi. Karısının dün akşamki üzüntüsünü anımsayınca, onun şimdiki durumu karşısında çok iğrenç, korkunç gördü kendini! Kiti'nin, gece başlığının altından dökülen yumuşak buklelerinin çevrelediği pembeleşmiş yüzü sevinçle kararlılıkla ışıl ışıldı.

Kiti'nin yaradılışında doğal olmayan, yapmacık şeyler ne denli az olursa olsun, karşısında örtüler birden kalkıp karısının ruhunun çekirdeği gözlerinin önünde parlayınca gene de şaşırıp kalmıştı Levin. Bu sadeliğiyle, ruhunun bu çıplaklığıyla Kiti, sevdiği karısı daha da belirgindi karşısında şimdi. Kiti gülümseyerek bakıyordu ona. Birden seyirdi kaşları. Başını kaldırdı. Çabuk adımlarla geldi Levin'in yanına, elini tuttu. İyice sokuldu ona. Karısının sıcak soluğunu hissetti yüzünde Levin. Acı çekiyordu Kiti, bu acısından da kocasına yakınıyordu sanki. Levin ilk anda alışkanlıkla, bunda kendini suçlu hissetti. Ama karısının bakışında, çektiği bu acı için sitem etmek şöyle dursun, onu sevdiğini söyleyen bir şefkat vardı. Levin, cezalandırmak için karısının çektiği acının suçlusunu ararken, "Ben değilsem kimdir bunun suçlusu?" diye geçirdi içinden. Ama suçlu yoktu ortada. Karısı acı çekiyor, bu acılardan yakınmıyor, gurur, sevinç duyuyordu. Seviyordu bu acıları. Kiti'nin ruhunda çok hoş bir şeyin

gerçekleşmekte olduğunu görüyordu Levin. Ama bunun ne olduğunu anlayamıyordu. Onun anlayamayacağı bir şeydi bu. Kiti:

— Anneme haber yolladım, dedi. Sen de Lizaveta Petrovna'ya git hemen... Kostya! Bir şeyim yok, geçti...

Uzaklaştı kocasının yanından, çıngırağın ipini çekti.

— Hadi git artık sen. Pâşa geliyor yanıma. Bir şeyim yok...

Levin, karısının gece yatak odasına getirdiği örgüsünü eline alıp örmeye başladığını gördü hayretle.

Levin kapıdan çıkarken öteki kapıdan Kiti'nin yanına hizmetçi kızın girdiğini duydu. Kapıda durdu. Kiti'nin hizmetçi kıza ayrıntılı birtakım emirler verdiğini, onun yardımıyla karyolanın yerini değiştirdiğini duydu.

Levin giyindi, –o saatte kiralık araba bulamayacağı için– atları arabaya koşarlarken fırsattan yararlanıp koştu yatak odasına yeniden. Ayaklarının üzerinde koşmuyordu, kanatlanmıştı sanki. İki hizmetçi kız telaşlı telaşlı bir şeylerin yerlerini değiştiriyorlardı. Kiti odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolaşıyor, ilmikleri çabuk çabuk atarak örgüsünü örüyor, neyin nereye konulacağını söylüyordu. Levin:

— Hemen doktora gidiyorum, dedi. Lizaveta Petrovna'ya adam yolladım. Gene de uğrayacağım ben. Bir eksiğin var mı? Doli'ye de gideyim mi?

Kiti kocasının yüzüne baktı. Onu dinlemediği belliydi. Yüzünü buruşturarak kolunu salladı. Çabuk çabuk konuşarak:

— Evet, evet, git, dedi.

Levin tam salona giriyordu ki, yatak odasından bir anlık acıklı bir inilti duydu. Olduğu yerde kalakaldı. Bunun ne olduğunu uzun süre anlayamadı.

Kendi kendine, "Evet, Kiti'nin iniltisiydi bu," diye geçirdi içinden. Başını ellerinin arasına alıp koşarak indi merdiveni.

Hiç beklenmedik bir biçimde dilinin ucuna gelen sözcükler döküldü ağzından:

— Tanrım sen acı bize! Bağışla, yardım et!

Tanrı'ya inanmayan Levin yalnız ağzıyla söylemiyordu bunu. Şimdi, o anda, içindeki kuşkuların değil, içinde olduğunu bildiği, aklıyla inanmasının olanaksızlığının bile Tanrı'ya yalvarmasına engel olamayacağını biliyordu.

Bunların hepsi yok olmuş, uçup gitmişti ruhundan şimdi. Kendini, ruhunu, sevgisini elinde hissettiği ona yalvarmayıp da kime yalvaracaktı o anda?

Araba hazır değildi. Levin, dikkatinin de bütün gücünün de yapması gereken şey üzerinde toplandığını hissederek bir dakika bile kaybetmemek için arabanın hazırlanmasını beklemeden, Kuzma'ya arkadan gelmesini söyleyip yayan çıktı yola.

Köşe başında hızla giden bir gece arabasıyla karşılaştı. Küçük arabada, kadife pelerinine sarınmış, başında şalıyla Lizaveta Petrovna oturuyordu. Kadının, şimdi pek ciddi, hatta sert bir anlatımla kaplı küçük, sarışın yüzünü tanıyınca heyecanlandı Levin. "Tanrım sana şükürler olsun! Şükürler olsun!" diye mırıldandı. Arabacıya durmasını söyleyip arabanın yanı sıra geri koşmaya başladı.

Lizaveta Petrovna:

— İki saat oldu demek? diye sordu. Daha çok olmadı ya? Evdedir Pyotr Dmitriyeviç. Yalnız çok acele ettirmeyin ona. Eczaneden de biraz afyon alın.

— Demek her şeyin yolunda gideceği kanısındasınız?

Levin, avlu kapısından çıkmakta olan arabasını görünce:

— Tanrım, acı bize, yardım et, diye mırıldandı.

Kuzma'nın yanına atlayıp doktora çekmesini söyledi.

XIV

Doktor kalkmamıştı daha. Uşak, efendisinin çok geç yattığını, uyandırılmamasını emrettiğini, biraz sonra kendiliğinden kalkacağını söyledi. Gaz lambalarının şişelerini temizliyordu. Bütün dikkatini elindeki işe vermiş görünüyordu. Uşağın lamba şişelerine gösterdiği bu dikkat, Levin'in evindeki olaya bu ilgisizliği önce şaşırttı Levin'i. Ama düşününce onun duygularını hiç kimsenin bilmediğini, bilmek zorunda da olmadığını, üstelik bu ilgisizlik duvarını yıkıp amacına erişmesi için sakin, kararlı görünmesinin gerektiğini anlamakta gecikmedi. Yapması gereken şeyler karşısında fizik gücünün, dikkatinin giderek arttığını hissediyor, "Hiç acele etmemeli, hiçbir şeyi unutmamalıyım," diye düşünüyordu.

Levin, doktorun henüz kalkmadığını öğrenince, aklına gelen çeşitli planlardan birinde karar kıldı: Kuzma'yı, eline bir pusula verip öteki doktora yollayacak, kendi de afyon almaya eczaneye gidecekti. Döndüğünde de doktor kalkmamış olursa uşağı parayla elde edecek ya da buna razı olmazsa zorlayarak, ne pahasına olursa olsun, doktoru uyandırtacaktı.

Eczanede sıska kalfa, doktorun uşağının lamba şişelerini temizlerken Levin'e gösterdiği umursamazlığın aynı umursamazlıkla, orada bekleyen bir arabacı için hazırladığı birtakım tozları kapsüllere koydu. Levin'e afyon veremeyeceğini söyledi. Levin, sakin görünmeye, Öfkelenmemeye çalışarak, doktorun ve ebenin adını verdi. Afyonun ne için gerekli olduğunu anlatıp inandırmaya çalıştı onu. Kalfa yüksek sesle Almanca, afyon verip veremeyeceğini sordu. Bölmenin arkasından olumlu yanıt alınca, bir şişeyle bir huni çıkardı. Büyük şişeden küçük şişeye dikkatle biraz afyon boşalttı. Küçük şişeyi etiketledi. Levin'in bunu yapmamasını söylemesine karşın, kulak asmadan şişenin ağzını mühürledi. Üstelik bir kâğıda sarmak istedi. Bu kadarına dayanamazdı artık Levin. Kararlı bir hareketle kaptı kalfanın elinden şişeyi, koşarak çıktı cam kapıdan.

Doktor hâlâ kalkmamıştı. Şimdi de halıyı temizlemekte olan uşak doktoru uyandırmayı gene reddetti. Levin hiç acele etmeden bir on rublelik çıkardı, tane tane konuşarak; ama hiç zaman da kaybetmeden, uşağa uzattı kâğıt parayı. Pyotr Dmitriyeviç'in (eskiden onun için öylesine önemsiz olan

Pyotr Dmitriyeviç şimdi ne büyük, önemli geliyordu Levin'e) ona, kendisini her an çağırabileceğini, kızmayacağını, uşağın hiç çekinmeden gidip efendisini uyandırabileceğini anlatmaya çalıştı.

Uşak razı oldu. Üst kata yürüdü. Levin'e bekleme odasına geçmesini söyledi.

Levin doktorun öksürdüğünü, ayak sesini, yıkandığını, bir şeyler söylediğini duyuyordu. Üç dakika geçmişti aradan. Levin bir saatten çok oldu sanıyordu. Daha bekleyemedi artık. Açık kapıdan yalvarmaklı bir sesle:

— Pyotr Dmitriyeviç, Pyotr Dmitriyeviç, diye seslendi. Tanrı aşkına bağışlayın beni. Öyle, olduğunuz gibi kabul edin beni. İki saati geçti.

Doktorun sesi duyuldu içeriden:

— Şimdi, şimdi!

Doktorun bunu gülümseyerek söylediğini fark edince çok şaşırdı Levin.

— Bir dakika, bir şey söyleyeceğim size, dedi.

— Şimdi.

Doktor çizmelerini giyinceye dek iki dakika daha geçti. Üstünü giyip saçlarını tararken iki dakika daha geçti. Levin, ağlamaklı bir sesle:

— Pyotr Dmitriyeviç, diye başlamıştı ki, o anda doktor giyinmiş, taranmış, çıktı dışarı.

Levin, "Vicdan yok bu adamlarda," diye geçirdi içinden. "Biz felaketin eşiğindeyken onlar taranıyorlar!"

Doktor, sakinliğiyle onu kızdırmak istiyormuş gibi uzattı Levin'e elini.

— Günaydın! dedi. Acele etmeyin. Evet?

Levin, elinden geldiğince anlaşılır bir biçimde konuşmaya çalışarak, karısının durumuyla ilgili önemsiz bütün ayrıntıları sayıp döktü. Konuşmasını ikide bir kesiyor, doktorun hemen onunla birlikte gelmesini rica ediyordu.

— O kadar acele etmeyin canım. Bu konuda bilginiz yok, belli. Sanırım benim gelmeme gerek yok. Ama söz verdim size, geleceğim. Yalnız aceleye gerek yok. Oturunuz lütfen, kahve içer misiniz?

Levin bakışıyla, "benimle alay mı ediyorsunuz?" diye sorar gibi baktı doktorun yüzüne. Ama doktorun böyle bir şeyi aklının ucundan bile geçirdiği yoktu. Gülümseyerek:

— Bilirim, bilirim, dedi. Ben de bir aile babasıyım. Biz kocalar bu gibi durumlarda dünyanın en acınacak insanlarıyız. Bir müşterim var, bu durumlarda kocası ahıra kaçar hep.

— Ne dersiniz Pyotr Dmitriyeviç? Sizce her şey yolunda mı gidecek?

— Belirtiler gidişin iyi olduğunu gösteriyorlar.

Levin, kahve getiren uşağa öfkeyle baktı.

— Hemen geliyor musunuz Pyotr Dmitriyeviç? diye sordu.

— Bir saatçik sonra.

— Olmaz. Tanrı aşkına!

— Öyleyse izin verin şu kahvemi içeyim.

Doktor kahvesini aldı. İkisi de sustular. Doktor ağzına attığı bir lokma francalayı çiğnerken:

— Doğrusu iyi haberler var cepheden, dedi. Dünkü telgrafı okudunuz mu?

Levin ayağa fırladı.

— Hayır, dayanamayacağım artık! dedi. Çeyrek saat sonra bizde olur musunuz?

— Yarım saat sonra.

— Söz mü?

Levin eve prensesle hemen hemen aynı anda girdi. Yatak odasının kapısına birlikte yaklaştılar. Prensesin gözleri yaşlıydı. Elleri titriyordu. Levin'i görünce kucakladı onu. Ağlamaya başladı. O anda aydınlık, telaşlı bir yüzle yatak odasının kapısından çıkan Lizaveta Petrovna'nın eline yapıştı.

— Durum nasıl Lizaveta Petrovna, canım? dedi.

Lizaveta Petrovna:

— İyi, dedi. Yatmaya razı edin onu. Yatarsa daha kolay olur.

Levin uyanıp durumun ne olduğunu anladığı andan bu yana hiçbir fikir yürütmeden, neyin nasıl olacağını anlamaya çalışmadan, bütün duygu ve düşüncelerinin önüne bir set çekip karısının sinirlerini bozmadan, tersine onu yatıştırmaya, ona cesaret vermeye çalışarak her şeye katlanabilmeye hazırlamıştı kendini. Ne olacağını, bunun sonunun neye varacağını bile düşünmeden, bunun genellikle kaç saat sürdüğü üzerine yaptığı soruşturmalara dayanarak kendi kendine beş saat dayanmaya, yüreğini pek tutmaya hazırlamıştı. Bu kadar dayanabileceğini de sanıyordu. Ama doktorun yolundan dönüp de yeniden Kiti'nin acı çektiğini görünce, "Tanrım! Bağışla, yardım et bize," diye giderek daha sık yinelemeye başlamıştı. Giderek daha sık içini çekiyor, gözlerini tavana dikiyordu. Dayanamamaktan, ağlamaya başlamaktan ya da kaçmaktan korkuyordu. Öylesine acı çekiyordu. Oysa ancak bir saat olmuştu daha.

Ne var ki, bu saatten sonra bir saat daha, iki üç saat daha geçti. Levin'in dayanmak için en uzun süre olarak düşündüğü beş saat olmuştu. Durumda bir değişiklik yoktu hâlâ. Dayanıyordu Levin. Dayanmaktan başka yapacak bir şeyi yoktu çünkü. Her an sabrının artık sonuna geldiğini, kalbinin acıdan parçalanmak üzere olduğunu hissediyor, dayanıyordu.

Dakikalar, saatler geçiyordu. Levin'in acıları, korkuları büyüdükçe büyüyordu.

İnsanın, yaşamı onlarsız düşünmeyeceği günlük koşullar Levin için yoktu artık. Zaman kavramını yitirmişti. Kimi dakikalar –Kiti onu yanına çağırdığı, Levin karısının, kâh onun elini olağanüstü bir güçle sıkan, kâh onu iten terli elini avcunun içinde tuttuğu dakikalar– saat gibi geliyorlardı Levin'e. Kimi saatler de dakika gibi. Lizaveta Petrovna ona paravananın arkasındaki lambayı yakmasını söylediğinde çok şaşırdı Levin. Akşamın beşi olduğunu o zaman anladı. Ona o anda sabahın saat onu olduğunu söyleselerdi daha az şaşardı. Bunca zaman nerede olduğunu, ancak neler yaptığını bildiği kadar biliyordu. Kiti'nin kâh şaşkınlıkla, acıyla kaplanan, kâh gülümseyen, onu yatıştırmaya çalışan, ateş gibi yanan yüzünü görmüştü. Yüzü kıpkırmızı, sinirleri gergin, kır saçları darmadağınık, dudaklarını ısırarak gözyaşlarını tutmaya çalışan yaşlı prensesi de, Doli'yi de, kalın purolar içen doktoru da, sert, kararlı, sakin bir yüzle Lizaveta Petrovna'yı da, çatık bir yüzle salonda bir aşağı bir yukarı dolaşan yaşlı prensi de görmüştü. Ama bütün bunların odaya nasıl, ne zaman girip çıktıklarını, nerede olduklarını bilmiyordu. Prenses kâh doktorla birlikte

yatak odasında, kâh durup dururken hazır bir masanın ortaya çıktığı çalışma odasında oluyordu. Sonra prenses kayboluyor, Doli çıkıyordu ortaya. Levin, sonra kendisini bir yere yolladıklarını anımsıyordu. Bir masayla bir kanepe getirmeye yollamışlardı onu galiba. Bunun Kiti için olduğunu düşünerek büyük bir titizlikle yapmıştı söyleneni. Kanepeyle masayı kendisine yatacak yer hazırlanması için getirdiğini sonra öğrenmişti. Sonra bir şey sorması için doktorun yanına, çalışma odasına yollamışlardı onu. Doktor yanıt vermişti sorusuna. Arkasından, Kent Yönetim Kurulu'ndaki düzensizlikten söz etmeye başlamıştı. Daha sonra prensesin evine, yatak odasındaki gümüş çerçeveli tasviri getirmesi için yollamışlardı onu. Tasviri almak için prensesin yaşlı oda hizmetçisinin yardımıyla küçük bir dolabın üzerine çıkarken lambayı kırmıştı. Prensesin yaşlı oda hizmetçisi, karısı için de, lamba için de avutmaya çalışmıştı onu. Yatak odasına getirmişti tasviri. Kiti'nin başucuna koyup yastığın arasına iyice sıkıştırmıştı. Ama bütün bunlar nerede, ne zaman, niçin olmuştu bilmiyordu. Prensesin niçin onun elinden tutuğunu, yüzüne acımaklı bakarak sakinleşmesi için niçin yalvardığını, Doli'nin niçin ona yemek yedirmeye çalıştığını, niçin onu odadan çıkardığını, doktorun bile ciddi, acıma anlatımı kaplı bir yüzle ona bakıp niçin bir ilaçtan birkaç damla içmesini söylediğini de anlayamamıştı.

Bildiği, hissettiği tek şey, bu olup bitenlerin, bir yıl önce bir taşra kasabasında ağabeyi Nikolay'ın ölüm döşeğinde olup bitenlerle aynı olduğuydu. Yalnız o zamanki bir acıydı, bu bir sevinç. Ama o acı da, bu sevinç de günlük yaşayışın koşullarının dışındaydılar. Olağan yaşamda açılmış, yüce bir şeyin göründüğü birer deliktiler. Şimdi olmakta olan şeye katlanmak da en azından ötekine katlanmak kadar güçtü, acıydı. Bu yüce olayı anlamaya çalışırken ruh gene öyle, daha önce hiçbir zaman anlayamadığı, aklın ulaşamadığı yücelere ulaşıyordu.

Böylesine uzun, görünüşte tam bir uzaklaşmadan sonra, Tanrı'ya çocukluğunda, ilk gençlik yıllarında olduğu gibi güvenle, içtenlikle yalvardığını hissediyor durmadan. "Tanrım, bağışla, yardım et bize!" diye yineliyordu.

Bu süre içinde birbirinden ayrı iki ruhsal durum içindeydi. Bunlardan biri, Kiti'den ayrı olduğu anlardaki, kalın puronun birini dolu küllüğün kenarında söndürüp öbürünü yakan doktorun. Doli'nin, prensin yanında, yemekten, politikadan, Mariya Petrovna'nın hastalığından söz edilen Levin'in kendini bir anda kaybettiği, olup bitenleri unutup gittiği, kendini

uykudan uyanmış gibi hissettiği anlardaki ruhsal durumuydu. Öteki de Kiti'nin yanında, başucunda olduğu, kalbinin acıma duygusundan parçalanacakmış gibi olup da parçalanmadığı, Levin'in durmadan dua ettiği anlardaki ruhsal durumu. Levin yatak odasından gelen her çığlıkla kendine geldiğinde hep ilk anda kapıldığı şaşkınlığa kapılıyordu. Çığlığı duyunca birden yerinden fırlıyor, kendini temize çıkarmaya koşuyor, suçlunun kendisi olmadığını hemen anlıyor, Kiti'yi savunmak, ona yardım etmek istiyordu. Ama Kiti'nin yüzünü görünce, ona yardım edemeyeceğini anlıyor, dehşete kapılıyor, şöyle mırıldanıyordu: "Tanrım, bağışla, sen yardım et." Zaman zaman güçleniyorlardı bu iki ruhsal durumu. Kiti'nin yanındayken giderek daha sakin hissediyordu kendini. Bütünüyle unutuyordu onu. Kiti'nin çektiği acılar, bu acılar karşısında çaresizliği daha çok acı veriyordu ona. Yerinden fırlayıp bir yerlere kaçmak istiyor. Kiti'nin yanına koşuyordu.

Kiti onu üst üste çağırttığı zamanlar bazen suçluyordu karısını. Ama karısının uysallık okunan, gülümseyen yüzünü görünce, "Çok yordum seni," dediğini duyunca Tanrı'yı suçluyor, Tanrı'yı anımsayınca da hemen dua etmeye, Tanrı'dan onu bağışlamasını, onlara yardım etmesini istemeye başlıyordu.

XV

Zamanın geç mi erken mi olduğunu bilmiyordu Levin. Mumlar dibe inmişti. Doli az önce çalışma odasına gelmiş, doktora yatmasını söylemişti. Levin oturmuş, doktorun manyetizmacı bir şarlatan üzerine anlattıklarını dinliyor, onun purosunun külüne bakıyordu. Bir dinlenme anıydı. Kendinden geçmişti Levin... O anda nelerin olup bittiğini unutmuştu. Doktorun anlattıklarını dinliyor, anlıyordu da. Ansızın, hiçbir şeye benzemeyen bir çığlık duyuldu. Bu çığlık öylesine korkunçtu ki, Levin fırlamamıştı bile yerinden, soluğunu tutup ürkek, soru dolu bakışı doktorun yüzüne dikili, öyle kalakalmıştı. Doktor başını yana yatırıp kulak kesildi. Hoşnut, gülümsedi. Her şey öylesine alışılmamış, olağanüstüydü ki, artık hiçbir şey şaşırtmıyordu Levin'i. "Anlaşılan böyle olması gerekiyor," diye geçirdi içinden. Oturmayı sürdürdü. Kim atmıştı bu çığlığı? Bunu anlayınca fırladı yerinden, parmaklarının ucuna basarak rüzgâr gibi girdi yatak odasına. Lizaveta Petrovna ile prensesin yanından geçip kendi yerinde, Kiti'nin başucunda durdu. Çığlık susmuştu. Ama bir değişiklik vardı şimdi. Görmediği, anlamadığı, görmek de anlamak da istemediği bir şeydi. Lizaveta Petrovna'nın yüzünde gördü onu. Lizaveta Petrovna'nın yüzü ciddi bembeyazdı. Çenesi hafiften titriyordu. Bakışları Kiti'ye dikiliydi; ama yüz anlatımı kararlıydı. Saçının bir perçemi terli alnına yapışmış Kiti'nin bitkin, alev alev yanan yüzü Levin'den yana dönmüştü. Onun bakışını arıyordu Kiti. Kaldırdığı elleri onun ellerini arıyordu. Kiti ıslak elleriyle kocasının soğuk ellerini tuttu. Yüzüne bastırdı.

Kiti çabuk çabuk konuşarak:

— Gitme, gitme! dedi. Korkmuyorum, hiç korkmuyorum! Anne, küpelerimi çıkarıverin. Rahatsız ediyorlar beni. Sen de korkmuyorsun değil mi? Az kaldı Lizaveta Petrovna, az...

Giderek daha çabuk konuşuyor, gülümsemeye çalışıyordu. Ama birden allak bullak oldu yüzü. Levin'i itti.

— Hayır, korkunç bir şey bu! dedi. Ölüyorum! Ölüyorum! Git, git yanımdan!

Gene o bir şeye benzemeyen çığlık duyuldu.

Levin başını ellerinin arasına alıp koşarak çıktı odadan.

Doli arkasından:

— Bir şey yok, bir şey yok, dedi. Durum çok iyi!

Ama onların döktükleri bütün dillere karşın, Levin her şeyin mahvolduğunu biliyordu artık. Bitişik odada başını kapının pervazına dayamış duruyor; birinin, o zamana dek duymadığı çığlığını, bağırmasını dinliyordu. Bu bağıranın, eskiden adı Kiti olan bir varlık olduğunu biliyordu. Çocuk falan istemekten çoktan vazgeçmişti. Bu çocuktan nefret ediyordu şimdi. Kiti'nin yaşamasını bile istediği yoktu. Bu korkunç acıların sona ermesini istiyordu yalnızca. Odaya giren doktorun koluna yapıştı.

— Doktor! Nedir bu böyle? Nedir? Tanrım!

Doktor:

— Bitiyor, dedi.

Bunu söylerken doktorun yüzü öylesine ciddiydi ki, Levin bitiyor sözcüğünü ölüyor anlamına almıştı.[188]

Kendini bilmeden koşarak daldı yatak odasına. İlk gördüğü Lizaveta Petrovna'nın yüzü oldu. Bu yüz şimdi daha sert, daha çatıktı. Kiti'nin yüzünü tanıyamadı. Daha önce onun yüzünün bulunduğu yerde, görünüş bakımından da, oradan gelen ses bakımından da korkunç bir şey vardı. Kalbinin parçalanmak üzere olduğunu hissederek başını karyolanın direğine dayadı. Korkunç çığlık susmak bilmiyordu bir türlü. Giderek daha korkunçlaşıyordu. Derken dehşetin son sınırına varmış gibi ansızın kesildi. Levin kulaklarına inanamıyordu. Ama yanılmış olamazdı: Çığlık kesilmişti. Sakin bir telaş, birtakım hışırtılar, sık sık soluk alışlar geliyordu kulağına. Kiti'nin kesik çıkan canlı, yumuşak, mutlu, sakin sesini duyduktan sonra: "Bitti!"

Levin başını kaldırdı. Kiti bitkin kollarını yorganın üzerine bırakmış, yüzü son derece güzel, sakin, bir şey söylemeden Levin'e bakıyor, gülümsemek istiyor; ama gülümseyemiyordu.

Sonra yirmi iki saattir yaşadığı o esrarlı, korkunç dünyadan bizim dünyamıza geçtiğini hissetti Levin. Bu dünya yepyeni bir mutluluk ışığıyla öyle parlıyordu ki, dayanamadı. Gerili duran teller koptu birden. Hiç ummadığı sevinç hıçkırıkları, gözyaşları öylesine boşanmıştı ki, bütün bedenini sarsarak, konuşmasına uzun süre engel oldular.

Karyolanın önünde yere diz çökmüş, karısının elini dudaklarının üzerinde tutuyor, öpüyordu. Karısının eli de, parmaklarının güçsüz kıpırdanışlarıyla karşılık veriyorlardı öpücüklerine. Bu arada karyolanın ayakucunda Lizaveta Petrovna'nın becerikli ellerinde, o ana dek var olmayan, bundan böyle onlarla aynı haklarla yaşayacak, kendi için aynı önemi olacak, kendi gibi insanlar üretecek bir insan yaşamı kandil alevi gibi titreşiyordu.

Titreyen eliyle çocuğun sırtına hafifçe vuran Lizaveta Petrovna'nın sesini duydu Levin.

— Yaşıyor! Yaşıyor! Hem de oğlan! İçiniz rahat olsun!

Kiti'nin sesini duydu sonra:

— Sahi mi anne?

Prenses hıçkıra hıçkıra ağlıyordu.

Odanın sessizliğinde Kiti'nin sorusuna en kesin yanıt, alçak sesle konuşunların seslerine hiç benzemeyen bir ses duyuldu birden. Bu, nereden geldiği anlaşılamayan yeni yaratığın cesur, güven dolu, dünyayı umursamayan çığlığıydı.

Daha önce Levin'e Kiti'nin öldüğünü, kendisinin de onunla birlikte öldüğünü, çocuklarının melekler olduğunu, Tanrı'nın hemen karşılarında bulunduğunu söyleselerdi, hiçbirine şaşmazdı. Ama şimdi, gerçekler dünyasına döndükten sonra, Kiti'nin yaşadığını, sağlığının yerinde olduğunu, ciyak ciyak bağıran şu yaratığın onun oğlu olduğunu anlamak için zorluyordu kendini. Kiti yaşıyordu. Acıları dinmişti. Anlatılamayacak kadar mutluydu Levin. Bu kadarını anlayabiliyor, bu da mutlu olmasına yetiyordu. Ama ya çocuk? Nereden, niçin gelmişti? Kimdi? Bu düşünceye alışamıyordu bir türlü. Uzun süre alışamayacağı gereksiz, fazlalık bir şey gibi görünüyordu ona bu.

XVI

Saat ona doğru yaşlı prens, Sergey İvanoviç ile Stepan Arkadviç Levin'in odasında oturuyordu. Lohusadan biraz söz ettikten sonra başka şeylerden konuşmaya başlamışlardı. Levin konuşulanları dinliyor, elinde olmadan geçmişi, o sabaha dek olanları düşünüyordu. Dün, bu olaydan önce ne durumda olduğunu anımsamaya çalışıyordu. Yüz yıl geçmişti sanki aradan. Kendini ulaşılmaz bir yükseklikte hissediyordu. Konuştuğu insanları gücendirmemek için aşağılara inmeye çalışıyordu sanki. Konuklarıyla konuşurken hep karısını, onun şimdiki durumunun ayrıntılarını, varlığına alışmaya çalıştığı oğlunu düşünüyordu. Evlendikten sonra onun için yeni, bilinmez bir anlam kazanan kadın dünyası, şimdi onun gözünde öylesine yükselmişti ki, hayaline sığdıramıyordu bunu. Kulüpte dünkü akşam yemeği üzerine söylenenleri dinlerken şöyle düşünüyordu: "Kiti'nin durumu nasıl acaba şimdi? Uyumuş mudur acaba? Nasıldır? Ne düşünüyordur şu anda? Oğlum Dmitri bağırıyor mudur?" Konuşma sürerken bir cümlenin orta yerinde fırladı yerinden, kapıya yürüdü.

Prenses seslendi arkasından:

— Birini yolla da, Kiti'nin yanına gelip gelemeyeceğimi bildir bana, dedi.

Kiti uyumuyordu. Annesiyle sakin sakin, çocuğun vaftiz törenini nasıl yapacaklarını konuşuyordu.

Kiti, üstüne başına çekidüzen verilmiş, saçları taranmış, başında gökmavisi kurdeleli şık bir bone, kollarını yorganın üstüne koymuş, sırtüstü yatıyordu. Levin'i bakışıyla karşıladı. Aynı bakışıyla kendine doğru çekti. Zaten parlak olan bakışı, Levin ona yaklaştıkça daha çok parlıyordu. Yüzünde, ölülerin yüzünde görülen o, başka bir dünyaya geçişin kendisi vardı. Ama orada bir vedadır söz konusu olan. Buradaysa karşılaşma, kavuşmaydı... Doğum sırasında kapıldığı heyecanı andıran bir heyecan doldurmuştu gene Levin'in yüreğini. Kiti elini tuttu. Uyuyup uyumadığını sordu. Levin yanıt vermedi. Zayıflığını anlayıp başını öte yana çevirdi.

Kiti:

— Ben biraz kestirdim Kostya! dedi. Şimdi çok iyiyim.

Levin'e baktı Kiti. Yüzü birden değişti. Bebeğin sesini duymuştu.

— Bana verin onu, dedi. Getirin Lizaveta Petrovna. Kostya görsün.

Lizaveta Petrovna kıpkırmızı, tuhaf, kıpırdayan bir şeyi kaldırıp getirirken:

— Gel, baban görsün seni bir, dedi. Ama durun, önce güzelce hazırlanalım.

Lizaveta Petrovna kıpırdayan bu kırmızı şeyi yatağın üzerine yatırdı. Çocuğun kundağını açtı. Bir parmağıyla kolunu, bacağını kaldırdı. Sırtını çevirip bir şeyler serpti üzerine. Sonra sardı onu kundağa.

Levin bu küçük, zavallı yaratığa bakarken ruhunda ona karşı bir babalık duygusu duymak amacıyla boşuna çaba harcıyordu. Yalnızca bir tiksinti duyuyordu. Ama çocuğu açtıklarında onun minnacık elleri, pembe-sarı ayakçıkları –ayaklarında parmaklar da vardı, hatta başparmağı ötekilerden değişik biçimdeydi– ortaya çıkınca; Lizaveta Petrovna'nın dik dik duran bu küçük kolları, bacakları yumuşak yayları büküyormuş gibi bükerek onları keten çamaşırların içine sokarken Levin bu küçük yaratığa öyle acıdı, Lizaveta Petrovna'nın onun bir yerini incitmesinden öyle korktu ki, hemen tuttu elini.

Lizaveta Petrovna gülümsedi.

— Korkmayın, korkmayın!

Çocuk kundaklanıp katı bir kukla biçimini alınca Lizaveta Petrovna, eseriyle gurur duyuyormuş gibi şöyle bir salladı onu kucağında, sonra Levin'in, oğlunu olanca güzelliğiyle görebilmesi için biraz geri çekildi.

Kiti gözlerini ayırmadan, yan gözle ona bakıyordu.

— Verin, verin onu bana! dedi.

Yerinden doğrulmaya bile davrandı.

— Ne yapıyorsunuz Katerina Aleksandrovna! Böyle hareketler yapmamalısınız! Durun siz, ben veririm. Ne yaman olduğumuzu gösterelim babacığımıza.

Lizaveta Petrovna bu durmadan kıpırdayan, başı kundağın bezleri arasında kaybolmuş kırmızı, garip yaratığı tek eli üzerinde kaldırdı. (Öteki elinin ancak parmaklarıyla bebeğin sallanan başına ensesinden destek yapıyordu.) Levin'e doğru uzattı onu. Burnu da, ona yan yan bakan gözleri de şapırdayan dudakları da vardı bu yaratığın.

Lizaveta Petrovna:

— Çok güzel bir çocuk! dedi.

Levin içini çekti. Bu güzel çocuk yalnızca tiksinti ile acıma duygusu uyandırıyordu onda. Oysa Levin'in beklediği bu değildi.

Lizaveta Petrovna bebeğe, alışık olmadığı memeyi aldırmaya çalışırken Levin arkasını döndü.

Ansızın bir kahkaha başını kaldırmaya zorladı onu. Kiti'ydi gülen. Çocuk, memeyi almıştı.

Lizaveta Petrovna:

— Eh, yeter, yeter! dedi.

Kiti bırakmıyordu çocuğu. Annesinin kucağında uyuyuvermişti.

Kiti, çocuğu Levin'e yüzünü görecek biçimde çevirip:

— Şuna bak, dedi.

Bebeğin buruş buruş küçücük yüzü birden daha da buruştu. Sonra aksırdı çocuk.

Levin sevgi gözyaşlarını güçlükle tutarak gülümsedi. Karısını öptü. Loş odadan çıktı.

Bu küçük yaratığa beslediği duygu, beslemeyi umduğu duygudan çok uzaktı. Neşeli, sevinç dolu hiçbir şey yoktu bu duyguda. Tam tersine, yeni, acı dolu bir korkuydu. İnsanın, acıyan yeni bir yerinin olduğu bilincine varmasının yarattığı duyguydu. İlk zamanlar bu duygu öylesine acı veriyordu ona, bu zayıf yaratığa bir zarar gelmesi korkusu öylesine güçlüydü ki, bebek aksırdığı zaman Levin'in duyduğu anlamsız sevincin, hatta gururun verdiği tuhaf duygu bunların arasında kaybolup gitmişti.

XVII

Stepan Arkadyeviç'in işleri kötü gidiyordu.

Korunun parasının üçte ikisi bitmiş, geri kalan üçte birin de, hemen hepsini yüzde on eksiğine peşin çekmişti tüccardan. Artık para vermiyordu tüccar. Çünkü Darya Aleksandrovna kendi malı üzerinde ilk kez açık açık hak iddia etmişti o kış. Korunun üçte birine karşılık alınan paranın alındığını gösteren makbuzu imzalamayı reddetmişti. Stepan Arkadyeviç'in maaşı evin masraflarıyla ödenmesi gereken ufak tefek borçların kapatılmasına gidiyordu. Elde avuçta para yoktu.

Stepan Arkadyeviç bu durumu tatsız, uygunsuz buluyor, bunun böyle sürüp gitmemesi gerektiğini düşünüyordu. Kendi görüşüne göre bu durumun nedeni maaşının çok az olmasıydı. Bulunduğu görev bundan beş yıl önce çok iyi bir görevdi elbette. Ama şimdi değişmişti durum. Bankanın müdürü Petrof 12.000, yönetim kurulu üyesi Sventitski, 17.000, bankanın kurucusu Mitin 50.000 alıyordu. Stepan Arkadyeviç, "Uyudum besbelli, onlar da es geçtiler beni," diye düşünüyordu. Dikkat kesilip kendine bir yer aramaya başlamıştı. Kış sonuna doğru iyi bir görev kestirdi gözüne. Saldırıya geçti. Önce Moskova'da halaları, amcaları, dostları aracılığıyla sürdürdü saldırılarını. Sonra iş tavına gelince, ilkbaharda kalkıp Petersburg'a gitti. Bu görev, şimdi eskisinden çok sayıda olan, yılda bin rubleden elli bin rubleye kadar maaş getiren rahat, rüşvetin geçerli olduğu görevlerden biriydi. Güney Demiryolları kuruluşuyla bankalar arasında karşılıklı kredi dengesini sağlayan komisyonun üyeliklerinden biriydi. Bu görev de, bu çeşit görevlerin hepsi gibi, bir insanda toplanması olanaksız geniş bilgi, çaba gerektiren bir görevdi. Bu özelliklerin bir insanda bulunmasına olanak olmadığına göre, bu göreve dürüst olmayan biri yerine dürüst birinin getirilmesi çok daha iyiydi. Stepan Arkadyeviç yalnızca dürüst bir insan değil; bu sözcüğün Moskova'da "dürüst bir politikacı, dürüst bir yazar, dürüst bir gazeteci, dürüst bir kurum, dürüst bir çalışma" derken kazandığı, bir kişinin ya da kurumun yalnızca dürüst olmakla kalmayıp gerektiği anda hükümete bile kafa tutabilecek ölçüde mert olduğunu anlatmak için kullanıldığı anlamda dürüsttü. Stepan Arkadyeviç, Moskova'da bu sözcüğün bu anlamda kullanıldığı çevrede yaşıyor, bu

çevrede dürüst bir insan olarak biliniyordu. Dolayısıyla bu göreve getirilmeye herkesten çok hakkı vardı.

Bu görev yılda yedi bin ile on bin arasında bir gelir sağlıyordu. Devlet hizmetindeki görevinden ayrılmadan da yürütebilirdi onu Oblonkski. Stepan Arkadyeviç'in bu göreve getirilmesi iki bakanla bir kadının ve iki Yahudi'nin elindeydi. Gerçi bunların hepsi önceden elde edilmişlerdi; ama gene de Stepan Arkadyeviç'in Petersburg'da görmesi gerekiyordu onları. Ayrıca, kız kardeşi Anna'ya, boşanmaları konusunda Karenin'den kesin yanıtı alacağına söz vermişti. Böylece, Doli'den elli ruble alıp Petersburg'a yollanmıştı.

Stepan Arkadyeviç, Karenin'in çalışma odasında oturmuş, onun Rus maliyesinin kötü durumunun nedenleri üzerine hazırladığı raporu dinliyor; kendi işinden, Anna'dan söz etmek için Karenin'in bitirmesini bekliyordu.

Aleksey Aleksandroviç, pince-nez’ini çıkarıp –onsuz okuyamıyordu artık– eski kayınbiraderine bakışını doğrultunca Oblonski:

— Evet, çok doğru, dedi. Ayrıntılarda çok doğrudur bu; ama gene de günümüzün asıl sorunu özgürlüktür derim ben.

Aleksey Aleksandroviç:

— Öyle, ama özgürlük sorununu kapsayan yeni bir sorun atıyorum ortaya, dedi.

"Kapsayan" sözcüğünün üzerine basa basa söylemişti. Bunun anlatıldığı yeri dinleyicisine yeniden okumak için pince-nez’ini taktı gene.

Güzel bir elyazısıyla geniş aralıklarla yazılmış müsveddeleri aldı. Önem verdiği bölümü yeniden okudu.

Pince-nez'inin üstünden Oblonski'ye baktı.

— Kişileri kayırma geleneğinin kalkmasını özel kişilerin kişisel çıkarları için değil, toplumun çıkarları için –yüksek tabakadan olanlarla alt tabakadan olanların toplum mutluluğundan eşit yararlanmaları için– istiyorum, dedi. Ama onlar anlayamazlar bunu. Ancak kişisel çıkardır onların düşündükleri. Boş laflara kapılırlar.

Stepan Arkadyeviç, Karenin'in onların –yani onun raporlarını kabul etmeye yanaşmayan, Rusya'daki kötülüklerin tümünün suçlusu olanların– yaptıklarından, düşüncelerinden söz edince konuşmasının sonunun geldiğini

bilirdi. Bu yüzden, özgürlük sorununu savunmaktan seve seve vazgeçti. Karenin'in düşüncesini kabul etti. Aleksey Aleksandroviç sustu. Müsveddelerinin sayfalarını dalgın dalgın çevirmeye başladı.

Stepan Arkadyeviç:

— Ah, sahi bir dileğim olacaktı senden, dedi. Pomorski ile görüştüğünde, yeni kurulan Güney Demiryolları karşılıklı kredi komisyonunun üyeliğine atanmayı çok istediğimi kendisine birkaç sözcükle söylersen çok iyi olur.

Stepan Arkadyeviç, çok istediği bu görevin adına öylesine alışmıştı ki, hiç yanılmadan, bir çırpıda söyleyivermişti onu.

Aleksey Aleksandroviç, bu yeni komisyonun görevinin ne olduğunu sordu. Düşünceye daldı. Komisyonun görevleri arasında onun hazırladığı tasarılarla çelişen bir şeyin olup olmadığını düşünüyordu. Ama bu yeni kuruluşun görevleri çok karışık olduğu, kendi tasarıları da çok büyük bir alanı kapsadığı için bir anda çelişen herhangi bir şey bulamadı. Pince-nez'ini çıkarıp:

— Elbette söyleyebilirim, dedi. Peki, ama bu görevi istemenin nedeni nedir?

— Maaşı güzel. Dokuz bin kadar. Benim parasal durumum ise...

Aleksey Aleksandroviç:

— Dokuz bin! dedi.

Kaşlarını çattı. Bu yüksek miktar, Stepan Arkadyeviç'in atanmayı istediği görevin bu yüksek ücret nedeniyle onun, her zaman israftan kaçmayı, tutumluluğu savunan tasarılarının özüne ters düştüğünü düşündü.

— Bence günümüzde verilen bu yüksek ücretler hükümetimizin yanlış *assiette*'sinin[189] en iyi kanıtıdır. Bu konuda bir rapor da vermiştim.

Stepan Arkadyeviç:

— Sen nasıl istersen öyle olsun, dedi. Diyelim ki bir banka müdürü on bin alıyor. Demek hak ediyor bu parayı. Ya da bir mühendis yirmi bin alıyor. Kim ne derse desin, yaptıkları işin önemi var.

— Bence maaş herhangi bir şeyin ücretidir. Bu ücretin de arz talep yasasına uyması gerekir. Maaş bağlanmasında bu yasaya uyulmazsa, –söz gelimi, görüyorum, okulu bitiren iki mühendisten, aynı şeyleri bilen, aynı

derecede yetenekli iki mühendisten biri kırk bin alıyor, öteki iki binle yetinmek zorunda kalıyor. Ya da birtakım hukukçuları, süvari subaylarını büyük maaşlarla, hiç anlamadıkları işlere, banka müdürlüklerine getiriyorlar– evet, bütün bunlardan maaşların arz talep yasasına göre değil, doğrudan doğruya keyfe göre bağlandığı sonucunu çıkarıyorum. Burada çok önemli, devlet hizmetinde kötü etkileri görülen bir kötüye kullanmadır söz konusu olan. Bence...

Stepan Arkadyeviç, eniştesinin sözünü kesmek için acele etti:

— Evet, ama kabul et ki yararlı olacağından kuşku edilemeyecek yeni bir kuruluş açılmaktadır. Ne dersen de, önemli bir şey bu! Asıl önemli olan da işlerin dürüstçe yürütülmesidir.

Stepan Arkadyeviç "dürüstçe" sözünü, üzerine basarak, Moskova'da kullandığı anlamıyla kullanmıştı. Ama Aleksey Aleksandroviç bilmiyordu sözcüğün Moskova'daki bu anlamını.

— Dürüstlük olumsuz bir özelliktir yalnızca, dedi.

Stepan Arkadyeviç:

— Ama gene de Pomorski'ye bu konuda birkaç şey söylersen çok sevindirirsin beni, dedi. Söz arasında çıtlatıver.

Aleksey Aleksandroviç:

— Yalnız, sanırım daha çok Bolgarinof'un yetkisinde olan bir şeydir bu, dedi.

Stepan Arkadyeviç kızardı.

— Bolgarinof tamam diyor.

Bolgarinof adı geçince kızarmasının nedeni şuydu. Stepan Arkadyeviç'in: O sabah Yahudi Bolgarinof'u ziyarete gitmiş, bu ziyaret onda tatsız bir izlenim bırakmıştı.

Stepan Arkadyeviç görmek istediği işin yeni, önemli, dürüst bir iş olduğu inancındaydı. Ama o sabah Bolgarinof onu bekleme odasında, öteki ziyaretçilerin arasında –besbelli– kasıtlı iki saat bekletince tuhaf bir duyguya kapılmıştı.

Onun, Rürik'in soyundan gelen Prens Oblonski'nin, bir Yahudi parçasının bekleme odasında iki saat beklemek zorunda kalmasından mı, yoksa atalardan kalma bir geleneği, yalnızca devlete hizmet etmek geleneğini

ömründe ilk kez çiğneyip yeni bir alana atıldığından mı kapılmıştı bu duyguya bilinmez; ama gerçekten çok ağırdı bu duygu. Bolgarinof'un bekleme odasında Stepan Arkadyeviç iki saat favorilerini düzelterek, öteki ziyaretçilerle konuşarak, hızlı adımlarla bir aşağı bir yukarı dolaşarak beklemişti. Bir çıfıtın bekleme odasında iki saat beklediğini arkadaşlarına gülünç bir biçimde nasıl anlatabileceğini düşünüyordu. Duygularını kendinden de, başkalarından da büyük bir titizlikle gizlemeye çalışıyordu.

Ama bu iki saat içinde Stepan Arkadyeviç çok sıkılmış, kendini güç durumda hissetmişti. Bunun nedenini kendi de bilmiyordu. Uydurduğu "Çıfıta gittim, kendim de çıfıtlaştım" nüktesinin başarısız olmasından mı geliyordu bu duygusu, yoksa başka bir şeyden mi? Bolgarinof sonunda onu pek kibar bir tavırla kabul edip –Stepan Arkadyeviç'in küçük düşmesinden haz duyduğu belliydi– ricasını hemen hemen geri çevirince Stepan Arkadyeviç bunu unutmak için acele etmişti. Şimdi anımsayınca da yüzü kızarmıştı.

XVIII

Bir süre sustuktan sonra, bu tatsız izlenimi üzerinden attı Stepan Arkadyeviç.

— Bir şey daha görüşmek istiyorum seninle, dedi. Bunun ne olduğunu biliyorsun zaten... Anna'nın işi.

Oblonski'nin ağzından Anna'nın adı çıkınca Aleksey Aleksandroviç'in yüzü birden değişti. Yüzündeki canlılığın yerini bir yorgunluk, ölüm anlatımı almıştı.

Oturduğu sandalyede şöyle bir kımıldadı. Pince-nez'ini katlarken:

— Nedir benden istediğiniz? dedi.

— Bir karar, Aleksey Aleksandroviç. Nasıl olursa olsun, bir karar. Ben sana şimdi (aldatılmış bir koca olarak değil, diyecekti Stepan Arkadyeviç; ama bunun durumu çıkmaza sokmasından korkup değiştirdi sözü.) Ben sana şimdi bir devlet adamı olarak değil (bu da pek yersiz kaçmıştı) doğrudan doğruya bir insan, iyi bir insan, bir Hıristiyan olarak başvuruyorum. Acımalısın ona...

Karenin alçak sesle:

— Yani nedir? dedi.

— Biraz acımalısın ona. Sen de benim kadar görseydin onu –bütün kışı yanında geçirdim– acırdın ona. Durumu çok korkunç. Çok...

Aleksey Aleksandroviç, daha da ince, cırlak denebilecek bir sesle:

— Bana öyle geliyor ki, Anna Arkadyevna istediği her şeye kavuşmuştur, dedi.

— Ah, Aleksey Aleksandroviç, Tanrı aşkına bırakalım suçlamaları! Olan oldu, biten bitti. Anna'nın neyi istediğini, beklediğini biliyorsun: Boşanmayı.

— Anna Arkadyevna'nın, oğlumun bende kalmasını istediğim sürece boşanmayı kabul etmeyeceğini sanıyordum. Yanıtımı da buna göre verdim. Bu işi de artık kapanmış sayıyorum.

Aleksey Aleksandroviç'in sesi çok ince çıkıyordu. Stepan Arkadyeviç, eniştesinin dizine dokundu.

— Tanrı aşkına sinirlenme, dedi. İş kapanmamıştır daha. İzin verirsen baştan kısaca özetleyeyim durumu: Ayrıldığınızda sen bir insanın olabileceğince yüce gönüllüydün. Her türlü özgürlüğü verdin ona. Boşanmaya bile razı oldun. Anna da biliyordu bunun değerini. Yo öyle değil deme. Biliyordu senin yüce gönüllüğünün değerini. Öyle ki, ilk anlarda sana karşı suçlu olduğunu hissettiği için durumu enine boyuna düşünmemiş, düşünememişti. Her şeyi reddetmişti. Ama gerçekler ile zaman onun durumunun korkunçluğunu, olanaksızlığını koydu ortaya.

Aleksey Aleksandroviç kaşlarını kaldırarak kesti Stepan Arkadyeviç'in sözünü.

— Anna Arkadyevna'nın hayatı ilgilendirmez beni.

Stepan Arkadyeviç yumuşak bir sesle itiraz etti.

— İzninle inanmayacağım buna. Anna'nın durumu kendisi için acı olmasına acıdır; ama bunun hiç kimseye bir yararı olamaz. Hak etti bunu, diyeceksin. O da biliyor bunu, bu yüzden de bir dilekte bulunmuyor senden. Senden bir dilekte bulunmaya cesareti olmadığını açık açık söylüyor. Ama bizler, onun akrabaları, onu seven bizler diliyoruz senden bunu. Yalvarıyoruz sana. Nedir acı çekmesinin nedeni? Kime bir yararı var bunun?

Aleksey Aleksandroviç:

— Özür dilerim; ama yanılmıyorsam suçlu sandalyesine oturtuyorsunuz beni, dedi.

Stepan Arkadyeviç, ona dokunmasının eniştesini yumuşatacağından kuşkusu yokmuş gibi, koluna bir kez daha dokunarak:

— Yo, hayır, hayır dedi. Yalnız şunu söylemek istiyorum: Anna'nın durumu kötüdür ve yalnız sen düzeltebilirsin onun durumunu. Bu da sana hiçbir şey kaybettirmez. Her şeyi öyle düzenlerim ki, hiçbir şeyin farkına varmazsın. Söz vermiştin zaten.

— O sözü eskiden vermiştim. Oğlumla ilgili durumun sorunu hallettiğini sanıyordum. Ayrıca, Anna Arkadyevna'nın soylu bir yüreği olduğunu sanıyordum...

Aleksey Aleksandroviç'in dudakları titremeye başlamıştı. Güçlükle getirmişti sözünün sonunu. Stepan Arkadyeviç:

— Her şeyi senin yüce gönüllülüğüne bırakıyor, dedi. İçinde bulunduğu korkunç durumdan onu kurtarmanı diliyor. Yalvarıyor. Oğlunu da istemiyor artık. İyi bir insansın sen Aleksey Aleksandroviç. Bir an onun yerinde düşün kendini. Onun durumunda boşanma işi bir ölüm kalım meselesidir. Sen söz vermemiş olsaydın kaderine razı olur, köyde kalırdı. Ama söz vermiştin. Mektup yazdı sana. Moskova'ya geldi. İşte şimdi, bir tanıdıkla karşılaştığında yüreğinden yaralanarak altı aydır Moskova'da yaşıyor. Her gün senden gelecek yanıtı bekliyor. Doğrusu, ölüm cezasına çarptırılmış bir insanı, boynunda ilmekle, belki öleceksin, belki bağışlanacaksın diye aylarca öyle bekletmeye benziyor bu. Acı ona. Her şeyi üzerime alıyorum... *Vos scrupules...*[190]

Aleksey Aleksandroviç tiksintiyle kesti sözünü:

— Bundan söz etmiyorum ben, bundan... Belki söz vermeye hakkım olan bir şeye söz vermiştim.

— Demek dönüyorsun sözünden?

— Olabilecek bir şeye hiçbir zaman hayır dememişimdir. Ama söz verdiğim şeyin ne ölçüde yapılabilecek bir şey olduğunu düşünmem için zamanımın olmasını istiyorum.

Oblonski yerinden doğruldu.

— Hayır Aleksey Aleksandroviç, inanmak istemiyorum buna! dedi. Anna ancak bir kadının olabileceği kadar bedbahttır şu anda ve sen reddedemezsin böyle bir...

— Söz verdiğim şeyi mümkün olduğu ölçüde yaparım. *Vous pro-fessez d'tre un libre penseur.*[191] Ama inanan bir insan olarak ben böylesine önemli bir işte Hıristiyanlık yasasına aykırı hareket edemem.

Stepan Arkadyeviç:

— Ama bildiğim kadarıyla Hıristiyan toplumlarda boşanmaya izin vardır. Kilisemiz de izin vermektedir boşanmaya. Bakıyoruz...

— İzin vardır; ama o anlamda değil...

Oblonski bir an sustuktan sonra:

— Aleksey Aleksandroviç, tanıyamıyorum seni, dedi. Sen değil miydin her şeyi bağışlayan? (Biz de yüce bir davranış olduğunu söylemiştik bu davranışının.) Hıristiyanlık ruhunun önderliğinde her şeye hazır olan sen değil miydin? Kendin söylüyordun: Gömleğini alana ceketini de çıkar ver, diye. Şimdi de...

Aleksey Aleksandroviç ayağa kalktı birden. Yüzünde renk kalmamıştı. Çenesi titriyordu.

— Rica ederim... Rica ederim kapatın... bu konuyu.

Stepan Arkadyeviç bozulmuş, gülümseyerek uzattı elini.

— Ah, hayır! Neyse, seni üzdüysem bağışla. Ama elçiye zeval olmaz derler. Görevimi yaptım ben, hepsi o kadar.

Aleksey Aleksandroviç elini uzattı, düşüncelere dalmış gibi:

— Düşünmek, bazı yollar aramak zorundayım, dedi.

Aklına bir şey gelmiş gibi ekledi:

— Yarından sonra kesin bir yanıt veririm size.

XIX

Korney "Sergey Alekseyeviç!" diye haber verdiğinde Stepan Arkadyeviç çıkmaya hazırlanıyordu.

Stepan Arkadyeviç:

— Kimdir bu Sergey Alekseyeviç? diye başlamıştı ki, birden anımsadı.

— Ah, Seryoja! dedi.

"Sergey Alekseyeviç," diye geçirdi içinden. "Ben de şube müdürü geldi sandım bir an. Anna onu da görmemi rica etmişti."

Stepan Arkadyeviç, Anna'nın onu yolcu ederken, "Nasıl olsa göreceksin onu. Nerede olduğunu, ona kimin baktığını iyice öğren. Hem, Stiva... mümkün olursa! Mümkün müdür sence?" derken yüzündeki ürkek, acıklı anlatımı anımsadı. Stepan Arkadyeviç, "mümkün olursa" sözünün ne anlama geldiğini biliyordu. Elinden gelirse boşanmayı, oğlunu ona alarak sağlamasını istiyordu... Stepan Arkadyeviç bu konuda düşünecek bir şeyin bile olmadığını biliyordu artık. Ama yeğenini göreceğine sevinmişti.

Aleksey Aleksandroviç'in kayınbiraderine, oğluna annesinden hiç söz etmediklerini, onun da bir sözcükle bile olsa çocuğa annesinden söz etmemesini rica ettiğini anımsadı.

Aleksey Aleksandroviç:

— Gafletimiz sonucu annesiyle olan görüşmesinden sonra hastalandı. Yaşamından bile endişe ettik. Ama akıllıca bir tedavi ile deniz banyosu düzeltti sağlığını. Şimdi doktorun öğüdüne uyup okula verdim onu. Gerçekten de, arkadaşlarının iyi bir etkisi oldu üzerinde. Bütünüyle düzeldi artık. Dersleri de iyi.

Stepan Arkadyeviç rahat, canlı bir tavırla odaya giren mavi ceketli, uzun pantolonlu, geniş omuzlu, güzel yüzlü çocuğa bakarak:

— Vay, vay, kocaman olmuş! dedi. Seryojalıktan çıkmış artık, basbayağı Sergey Alekseyeviç olmuş!

Çocuğun gürbüz, neşeli bir görünüşü vardı. Dayısına, bir yabancıya olduğu gibi öne eğilerek selam verdi. Ama onu tanıyınca kızardı. Bir şeye

gücenmiş, canı sıkılmış gibi hemen öte yana döndü. Babasının yanına gitti. Okulda aldığı notların listesini verdi ona.

— Güzel, dedi babası. Gidebilirsin.

Stepan Arkadyeviç:

— Zayıflamış, boyu uzamış, çocukluktan çıkmış, büyümüş, dedi. Çocuklarda en çok sevdiğim çağdır bu. Söyle bakalım, anımsadın mı beni?

Çocuk hızla dönüp babasına baktı. Dayısının yüzüne bir göz attıktan sonra:

— Anımsadım, dedi *Mon oncle.*[192]

Sonra önüne eğdi başını.

Dayısı yanına çağırdı çocuğu. Elinden tuttu. Onunla konuşmak istiyordu; ama ne söyleyeceğini bilemiyordu.

— Ee, işler nasıl gidiyor bakalım? dedi.

Kıpkırmızı olmuştu çocuğun yüzü. Yanıt vermeden hafifçe çekiyordu elini dayısının elinden. Stepan Arkadyeviç onun elini bırakınca çocuk salıverilmiş bir kuş gibi babasına soru dolu bir bakışla bakıp çabuk adımlarla çıktı odadan.

Seryoja'nın annesini son kez görmesinin üzerinden bir yıl geçmişti. O günden bu yana annesinden söz edildiğini hiç duymamıştı. O yıl da okula vermişlerdi onu. Yeni yeni arkadaşlar edinmişti orada. Sevmişti onları. Annesiyle görüşmesinden sonra onu hasta eden, annesiyle ilgili o anılar ile hayaller artık gelmiyorlardı aklına. Geldikleri zamanlar da onları, kişiye utanç veren, yalnızca kızların düşünebileceği, bir oğlan çocuğuna, hele okula giden bir oğlan çocuğuna hiç yakışmayan şeyler sayarak hemen kovuyordu aklından. Babasıyla annesinin arasında, onların ayrılmalarına neden olan bir kavganın geçtiğini, babasının yanında kalmasının gerekli olduğunu biliyor, kendini bu düşünceye alıştırmaya çalışıyordu.

Annesine benzeyen dayısını görünce tatsız bir duyguya kapılmıştı. Kişi için yüz kızartıcı saydığı anıları canlanmıştı içinde gene. Bu tatsız duygusunun bir nedeni de, çalışma odasının kapısında beklerken duyduğu birkaç sözcükten, özellikle babası ile dayısının yüzlerinden, onların annesinden söz ettiklerini anlamış olmasıydı. Bu nedenle, yanında kaldığı her şeyiyle bağlı olduğu babasını suçlamamak, en önemlisi de, kendini

öylesine küçültücü saydığı duygululuğa kaptırmamak için onun huzurunu bozmaya gelen bu dayıya bakmamaya, onun anımsattığı şeyleri düşünmemeye çalışıyordu.

Ama arkasından çıkan Stepan Arkadyeviç onu merdivenlerde görüp yanına çağırdığında, okulda dersler arasında zamanını nasıl geçirdiğini sorduğunda Seryoja –babasının yokluğunda– konuşmaya başladı dayısıyla. Onun sorusunu:

— Trencilik oynuyoruz, diye yanıtladı. Bakın şöyle: İki kişi sıraya oturuyor. Bu oturanlar yolcu oluyorlar. Bir kişi de sıranın üzerinde ayakta duruyor. Sonra herkesi sıraya bağlıyorlar. Ellerimizle ya da kayışlarla bağlanıyoruz... Salonda koşmaya başlıyoruz. Gelirken kapıları açıyorlar. En zor iş kondüktör olmak burada!

Stepan Arkadyeviç gülümsedi.

— Ayakta duran mı kondüktör? diye sordu.

— Evet. Çok cesur, çevik olması gerek insanın. Özellikle tren birden durunca ya da biri düşünce.

Stepan Arkadyeviç çocuğun, annesininkilere benzeyen pırıl pırıl, çocuksu masumluğunu artık yitirmiş gözlerine içi burkularak baktı.

— Doğru, çok güç bir iş bu, dedi.

Aleksey Aleksandroviç'e, çocuğa Anna'dan söz etmeyeceğine söz vermişti; ama tutamadı kendini, ansızın:

— Anneni anımsıyor musun? diye sordu.

Seryoja, çabuk çabuk konuşarak:

— Hayır, anımsamıyorum, dedi.

Yüzü kıpkırmızı oldu. Başını önüne eğdi. Dayısı tek bir sözcük daha alamadı ağzından.

Slav öğretmen yarım saat sonra merdivende buldu öğrencisini. Öfkeli mi, yoksa ağlıyor mu, uzun süre anlayamadı.

— Bir yeriniz incindi galiba, dedi. Ne zaman düştünüz? Bunun tehlikeli bir oyun olduğunu söylemiştim size. Okul müdürünüze bildirmeliyim durumu.

— Bir yerimi incitseydim kimsenin haberi olmazdı bundan. Kuşkunuz olmasın.

— Peki, neden öyleyse?

— Rahat bırakın beni! Anımsıyorum ya da anımsamıyorum... Ona ne bundan? Niçin anımsayacakmışım? Rahat bırakın beni!

"Rahat bırakın beni!" diye öğretmenine değil, bütün dünyaya söylüyordu.

XX

Stepan Arkadyeviç her zaman olduğu gibi, boş geçirmiyordu gene Petersburg'da zamanını. Kız kardeşinin boşanması işiyle, kendi göreve atanma işiyle ilgilenmesinden başka, her zaman olduğu gibi, Moskova'nın miskinliğini üzerinden atması gerekiyordu.

Moskova *cafés chantants'*larına,[193] uzun arabalarına karşın, durgun bir bataklık gibiydi. Her zaman hissetmişti bunu Stepan Arkadyeviç. Moskova'da, özellikle ailesiyle bir arada yaşamanın onu ruhsal yönden çökerttiğini hissederdi her zaman. Uzun bir süre bir yere gitmeden Moskova'da kalınca karısının huysuzlukları, sitemleri, çocukların sağlık durumları, eğitimleri, dairesindeki ufak tefek olaylar huzursuz etmeye başlardı onu. Borçları bile rahatsız ederdi. Ama Petersburg'a gelip burada, yaşayan, evet Moskova'daki gibi ömrünü bomboş tüketmeyip de tam anlamıyla yaşayan çevresinin içinde bir süre kalmak yeterdi ona. Bütün bu düşünceleri yitip giderlerdi hemen. Ateş görmüş balmumu gibi eriyiverirlerdi.

Ya karısı? Prens Çeçenski ile bugün konuşmuştu daha. Prens Çeçenski'nin bir karısı, bir ailesi vardı. Oğulları soylular askeri okulunda okuyordu. Öte yandan, yasadışı bir ailesi daha vardı Çeçenski'nin. Bu ailede de çocukları vardı. Birinci ailesi iyi bir aile idi; ama Prens Çeçenski ikinci ailesinde daha mutlu hissediyordu kendini. Büyük oğlunu ikinci ailesine götürüyormuş. Stepan Arkadyeviç'e, bunun oğlunun gelişmesi bakımından çok yararlı olduğunu söylemişti. Böyle bir şey Moskova'da olsaydı ne derlerdi?

Çocukları? Petersburg'da çocuklar babalarının yaşamalarına engel değillerdi. Çocuklar yatılı okullarda okuyorlardı. Moskova'da yaygın olan –Lvof'unki gibi söz gelimi– her türlü lüksün çocuklar için olduğu, ana babaya ise yalnızca çalışmak, çoluk çocuğunu düşünmek düştüğü ilkel görüşüne yer veren yoktu Petersburg'da. Burada her insanın, kültürlü bir insan gibi yalnızca kendi için yaşaması gerektiği biliniyordu.

Ya görev? Burada görev de Moskova'daki gibi ısrarlı, umutsuz bir yük değildi. Görevde bulunmak birtakım çıkarlar sağlıyordu insana burada. Bir karşılaşma, bir hizmet, yerinde söylenen bir söz, yerine ve zamanına göre

hareket etme yeteneği –Stepan Arkadyeviç'in dün gördüğü, şimdi en yüksek memurluklardan birinde bulunan Bryantsef gibi– bir anda meslek yaşamının doruğuna çıkarabilirdi insanı. Çekici yanları vardı burada çalışmanın.

Petersburgluların, özellikle para konusunda görüşleri huzur dolu bir etki bırakmıştı Stepan Arkadyeviç'in üzerinde. En azından elli bin rublenin altından girip üstünden çıkmış olan Bartnyanski dün bu konuda çok ilginç bir şey söylemişti ona.

Yemekten önce konuşmaya başlamışlardı. Stepan Arkadyeviç:

— Mordvinski ile yakın dostsunuz yanılmıyorsam, demişti. Büyük bir iyilik yapabilirsin bana. Benim için iki sözcük söyleyiver ona lütfen. Atanmak istediğim bir görev var. Komisyon üyeliği...

— Neyse, söyleme adını, nasıl olsa aklımda kalmaz... Yalnız anlayamadığım bir şey var, şu Yahudilerin demiryolu işiyle ilgilenmek nereden esti aklına? Ne dersen de, iğrenç bir iş bu.

Stepan Arkadyeviç bunun önemli bir iş olduğunu söylememişti: Bartnyanski anlamazdı çünkü.

— Paraya gereksinimim var da ondan, demişti. Geçinmeme yetmiyor elime geçen para.

— Basbayağı geçiniyorsun işte.

— Geçiniyorum; ama borçla.

Bartnyanski, Stepan Arkadyeviç'e acımış gibi:

— Ne diyorsun? demişti. Çok mu borcun var?

— Çok. Yirmi bin.

Neşeli bir kahkaha atmıştı Bartnyanski.

— Oh, ne mutlu sana! Benim bir buçuk milyon borcum var, cebimde kapik yok; ama gördüğün gibi, yaşayabiliyorum gene de.

Stepan Arkadyeviç onun gerçekten de yaşadığını yalnızca sözlerinden değil, tanık olduğu olaylardan da biliyordu. Jivahof'un üç yüz bin borcu vardı, hiç parası yoktu; ama gene de yaşıyordu. Hem nasıl yaşamak! Herkesin çoktandır mahvolmuş gözüyle baktığı Kont Krivtsof'un iki metresi vardı. Petrovski beş milyonun altından girip üstünden çıkmıştı; ama

yaşıyordu gene. Hatta para işiyle ilgilenen kuruluşun başındaydı ve yirmi bin ruble maaş alıyordu.

Bütün bunların yanında Petersburg'un fiziki yönden de hoş bir etkisi olmuştu Stepan Arkadyeviç'in üzerinde. Dinçleştirmişti onu. Moskova'da arada bir saçlarındaki aklara bakardı. Akşam yemeğinden sonra uyku bastırırdı. Gerinirdi. Merdivenleri sık sık soluyarak çıkardı. Genç kadınların yanında sıkılır, balolarda dans etmezdi. Petersburg'da ise on yaş genç hissederdi kendini.

Avrupa'dan yeni gelen seksenlik Prens Pyotr Oblonski'nin dün sözünü ettiği şeyi hissediyordu Petersburg'da. Prens Pyotr Oblonski:

— Biz yaşamasını bilmiyoruz burada, demişti. İnanır mısın, yazı Baden'de geçirdim. Vallahi, gençleşmiş hissediyorum kendimi orada. Genç bir kadın görünce aklıma... Yemeğini yiyorsun, hafiften içiyorsun. Güç, enerji veriyor sana bu. Rusya'ya döndüm. Karımı görmem, ayrıca köye gitmem gerekiyordu. İnanmayacaksın, iki hafta sonra ropdşambrı geçirdim sırtıma, yemeğe inerken giyinmeyi bile bıraktım. Genç kadınları düşünmek şöyle dursun; iyice ihtiyarladım. Ruhumun kurtuluşa ermesi için çalışmak kalıyor bana şimdi. Paris'e gitsem gene düzelirim.

Pyotr Oblonski'nin bu dediğini Stepan Arkadyeviç de Moskova ile Petersburg arasında hissediyordu. Moskova'da o çeşit bir bitkinlik çöküyordu üzerine gerçekten. Orada uzun süre kalması gerekirse, ruhunun kurtuluşa ermesi için çalışmak durumuna düşebilirdi. Petersburg'a gelince toparlanıveriyordu.

Prenses Betsi Tverskaya ile Stepan Arkadyeviç arasında eskiden beri oldukça tuhaf bir ilişki vardı. Stepan Arkadyeviç şakadan kur yapardı ona. Gene şakayla –bundan en çok onun hoşlandığını bilerek– son derece açık saçık şeylerden söz ederdi ona. Stepan Arkadyeviç, Karenin ile konuştuğunun devrisi günü uğradı Betsi'ye. Kendini öylesine genç hissediyordu ki, ona şakadan kur yapma, açık saçık şeylerden söz etme konusunda farkına varmadan çok ileri gitmiş sonra da bu durumdan nasıl sıyrılacağını kara kara düşünmeye başlamıştı. Çünkü Betsi'den hoşlanmak bir yana, tiksiniyordu. Şakanın bu duruma gelmesine neden, Betsi'nin Stepan Arkadyeviç'ten çok hoşlanmasıydı. Prenses Myahkaya'nın gelip onların baş başa yalnızlığına son vermesi sevindirmişti Stepan Arkadyeviç'i.

Prenses Myahyaka, Stepan Arkadyeviç'i görünce:

— Siz de buradasınız demek, dedi. Zavallı kız kardeşinizden ne haber? Öyle bakmayın yüzüme. Herkes, ondan yüz bin kez daha kötü insanlar ona saldırdığı günden bu yana, böyle davranmakla, onun çok iyi ettiğini düşünürüm. Kız kardeşiniz Petersburg'dayken bana haber vermediğiniz için bağışlayamıyorum Vronski'yi. Gidip onu görmeyi, her yere onunla gitmeyi isterdim. Sevgilerimi iletin ona lütfen. Hadi biraz söz etsenize bana ondan.

Stepan Arkadyeviç saflığından, Prenses Myahkaya'nın "Kız kardeşinizden söz etsenize bana," demesini ciddiye alıp:

— Evet, durumu çok ağır, yalnız... diye başladı.

Ama Prenses Myahkaya âdeti üzere hemen kesti Stepan Arkadyeviç'in sözünü, kendinden söz etmeye başladı:

— Benden başka herkesin yaptığını; ama gizli yaptığını yaptı Anna. Ne var ki o kocasını aldatmak istemedi, açık açık yaptı yapacağını. Doğrusu senin şu yarı deli enişteni bırakmakla akıllılık da etti. Bağışlayın beni. Herkes onun akıllı olduğunu söylerdi, bir ben derdim aptaldır diye. Şimdi Lidiya İvanovna ve Landau ile sıkı fıkı olunca herkes onun yarı deli olduğunu söylemeye başladı. Başkalarının dediğini demekten hoşlanmam; ama bu kez elimde değil.

Stepan Arkadyeviç:

— Anlatır mısınız, nedir bu işin aslı? dedi. Kız kardeşimin işi için ona gittim dün. Kesin bir yanıt vermesini rica ettim. Vermedi, düşüneceğini söyledi. Bu sabah da yanıt yerine, Lidiya İvanovna'nın evinde bu akşam yapılacak toplantıya bir davet aldım.

Prenses Myahkaya keyifli:

— Evet öyle, öyle işte, dedi. Vereceği yanıtı Landau'dan soracaklar.

— Nasıl yani? Landau'dan mı soracaklar? Sebep? Kimin nesidir bu Landau?

— Nasıl, Jules Landau'yu tanımıyor musunuz? *Le fameux Jules Landau, le clairvoyant?*[194] O da yarı delidir. Ama kız kardeşinizin kaderi onun elinde şimdi. Taşrada yaşamanın zararları işte... dünyadan haberiniz yok. Anlatayım da dinleyin. Landau, Paris'te bir mağazada *commis*'miş.[195] Bir gün doktora gitmiş. Doktorun bekleme odasında uykuya dalmış, uykusunda hastalara öğütler vermeye başlamış. Verdiği öğütler şaşırtıcı şeylermiş.

Sonra Yuri Meledinski'nin –hasta olanı. Tanıyor musunuz onu?– karısı duymuş bu Landau'yu, alıp kocasına getirmiş. Şimdi kocasını iyi etmeye çalışıyor. Bana sorarsanız bir şeye yaradığı yok. Çünkü hasta gene öyle zayıf. Ama çok inanıyorlar ona. Nereye girerlerse yanlarında taşıyorlar. Rusya'ya da beraberlerinde getirdiler. Burada herkes üşüştü başına. Kontes Bezzubova'yı iyi etti. O da onu öylesine sevdi ki, evlat edindi.

— Nasıl evlat edindi?

— Basbayağı evlat edindi işte. Artık adı Landau değil, Kont Bezzubof'tur. Ama önemli olan bu değil şimdi. Lidiya –çok severim onu; ama aklı kıttır– evet Lidiya da sarıldı şimdi bu Landau'ya. O da, Aleksey Aleksandroviç de ona sormadan en küçük bir karar veremiyorlar. Bu yüzden kız kardeşinizin kaderi şimdi bu Landau'nun, öteki adıyla Kont Bezzubof'un elindedir diyorum.

XXI

Stepan Arkadyeviç, Bartnyanski'nin evinde yediği güzel bir yemekten, bol bol içtiği konyaktan sonra Lidiya İvanovna'nın evine belirtilen saatten biraz geç geldi.

Antrede Aleksey Aleksandroviç'in bildik paltosu ile tuhaf biçimli, kopçalı, ince bir paltoyu gözden geçirirken kapıcıya:

— Başka kim var kontesin yanında? diye sordu. Fransız var mı?

Kapıcı son derece ciddi:

— Aleksey Aleksandroviç Karenin ile Kont Bezzubof, dedi.

Stepan Aleksandroviç merdivenden çıkarken, "Prenses Myahkaya doğru tahmin etmiş," diye geçiriyordu içinden. "Çok ciddi bir durum! Ama Kontes Lidiya İvanovna ile ahbap olabilirsem iyi olur. Sözü geçen bir kadındır. Pomorski'ye iki sözcük söylerse tamamdır."

Dışarısı aydınlıktı daha. Ama Lidiya Tvanovna'nın perdeleri indirilmiş, küçük salonunda mumlar yakılmıştı bile.

Lambanın altındaki yuvarlak masada kontesle Aleksey Aleksandroviç oturmuş, alçak sesle bir şeyler konuşuyorlardı. Salonun öte ucunda eğri bacaklı, kadın gibi geniş kalçalı, uçuk benizli, parlak güzel gözleriyle, ceketinin yakasının üzerine dökülen saçlarıyla yakışıklı, zayıf, kısa, boylu bir adam ayakta duruyor, duvardaki portrelere bakıyordu. Stepan Arkadyeviç kontesle, Aleksey Aleksandroviç'le selâmlaştıktan sonra elinde olmadan bir kez daha baktı yabancıya.

Kontes yumuşaklığıyla, çekingenliğiyle Oblonski'yi şaşırtan bir sesle:

— Monsieur Landau! dedi.

Sonra tanıştırdı onları. Landau telaşla dönüp baktı. Yaklaştı. Stepan Arkadyeviç'in uzattığı elinin içine hareketsiz, terli elini gülümseyerek bıraktı. Sonra hemen uzaklaştı, portrelere bakmayı sürdürdü. Aleksey Aleksandroviç ile kontes anlamlı anlamlı bakıştılar.

Kontes Lidiya İvanovna Stepan Arkadyeviç'e Karenin'in yanında yer gösterdi.

— Sizi gördüğüme çok sevindim dedi. Özellikle bugün gördüğüme sevindim.

Fransız'a bir göz attıktan sonra alçak sesle:

— Landau diye tanıştırdım onu size, diye ekledi. (Bakışını Aleksey Aleksandroviç'e çevirdi.) Ama gerçekte, belki siz de biliyorsunuz, Kont Bezzubof'tur. Ancak, kendisine kont denilmesinden hoşlanmıyor.

Stepan Arkadyeviç:

— Evet, duydum, dedi. Kontes Bezzubova'yı iyileştirdiğini söylüyorlar.

Kontes, Aleksey Aleksandroviç'e döndü.

— Bugün bana uğradı Kontes Bezzubova, perişan kadıncağız? Korkunç bir şey onun için bu ayrılık. Öyle bir darbe ki!

Aleksey Aleksandroviç:

— Kesin gidiyor mu yani? diye sordu.

Kontes Lidiya İvanovna, Stepan Arkadyeviç'e döndü.

— Evet, Paris'e gidiyor, dedi. Dün ses duymuş.

Oblonski, henüz anlayamadığı garip şeylerin dönmekte olduğu ya da dönebileceği bu toplulukta elden geldiğince dikkatli olması gerektiğini hissediyordu.

— Ah ses! Ses! diye yineledi.

Bir dakika kadar süren bir sessizlikten sonra Kontes Lidiya İvanovna, asıl konuya geçiyormuş gibi, dudaklarında kibar bir gülümsemeyle Oblonkski'ye döndü.

— Eskiden beri tanırım sizi. Yakından tanımak da çok mutlu etti beni. *Les amis de nos amis sont nos amis.*[196] Ama iyi dost olabilmek için dostun ruhsal durumunu anlamak gerekir. Oysa korkarım Aleksey Aleksandroviç'i anlamaya çalışmıyorsunuz. (Kontes Lidiya İvanovna güzel, hülyalı gözlerini kadirdi.) Neden söz ettiğimi anlıyorsunuz sanırım.

Oblonski kontesin neden söz ettiğini doğru dürüst anlamadan, bu yüzden de ortada kalmak amacıyla:

— Aleksey Aleksandroviç'in durumunu az çok anlıyorum kontes, dedi.

Kontes Lidiya İvanovna, kalkıp Landau'nun yanına yürüyen Aleksey Aleksandroviç'i sevgi dolu bir bakışla izlerken ciddi:

— Değişiklik dış durumunda değil, dedi. Yüreği değişti. Yepyeni bir yüreği var şimdi. Ben de onun ruhunda olan bu değişikliği anlayamadığınızdan korkuyorum işte.

Stepan Arkadyeviç, kontesin bakışına sıcak bir bakışla karşılık verdi.

— Aslında ana hatlarıyla tahmin edebiliyorum bu değişikliği, dedi. Öteden beri dostuz biz. Şimdi de...

Stepan Arkadyeviç konuşurken bir yandan da kontesten, hangi bakana dileğinden söz etmesini söylemesinin gerektiğini anlamak için onun hangi bakanla daha iyi görüştüğünü kestirmeye çalışıyordu.

Kontes:

— Onda olan bu değişiklik yakınlarına beslediği sevgiyi zayıflatamaz, dedi. Tersine, ondaki değişiklik, sevgiyi artıran bir değişikliktir. Ama korkarım anlayamıyorsunuz beni. (Tepsiyle çay getiren uşağı bakışıyla göstererek ekledi.) Çay almaz mıydınız?

— Alırım kontes. Hiç kuşku yok, Aleksey Aleksandroviç'in uğradığı felaket...

Kontes, Stepan Arkadyeviç'in gözlerinin içine ona tutkunmuş gibi bakarak:

— Evet, felaket, dedi. Ama yüreğini yepyeni bir duyguyla onunla doldurduğu için bir mutluluğa dönüşüveren bir felaket bu.

Stepan Arkadyeviç, "Sanırım iki bakana da söylemesini rica edebileceğim" diye geçirdi içinden.

— Oh, elbette kontes, dedi. Ama bence bu değişiklik hiç kimsenin, en yakın dostun bile sözünü etmek istemediği kadar kişiseldir.

— Hiç de değil! Konuşmalı, birbirimize yardımcı olmalıyız.

Oblonski tatlı tatlı gülümsedi.

— Öyle kuşkusuz. Ama düşüncede, görüşlerde öyle bir ayrılık oluyor ki, üstelik...

— Kutsal gerçek konusunda görüş ayrılığı olamaz.

— Oh, evet, elbette; ama...

Ne söyleyeceğini şaşırdı Stepan Arkadyeviç. Sustu. Kontesin neden söz ettiğini anlamıştı.

Aleksey Aleksandroviç Lidiya İvanovna'nın yanına yaklaştı. Çok önemli bir şeyden söz ediyormuş gibi.

— Hemen uyuyacak galiba, diye fısıldadı.

Stepan Arkadyeviç dönüp baktı. Landau pencerenin yanında bir koltuğun kenarı ile arkalığına yaslanmış, başı önünde, oturuyordu. Kendisine bakıldığını hissedince başını kaldırdı. Çocuksu, saf bir gülümseme belirdi dudaklarında.

Kontes Lidiya İvanovna usulca bir sandalye sürdü Aleksey Aleksandroviç'in oturması için.

— İlgilenmeyin, dedi. Dikkat ettim...

Tam o sırada elinde bir pusulayla uşak girdi. Lidiya İvanovna çabucak bir göz gezdirdi pusulaya. Özür dileyip büyük bir çabuklukla yanıt yazdı, uşağa verdi. Masaya döndü gene. Kesilen konuşmasını sürdürdü:

— Dikkat ettim, Moskovalılar (özellikle erkekleri) dine karşı son derece ilgisiz oluyorlar.

Stepan Arkadyeviç:

— Yo, hayır kontes, dedi. Bence Moskovalılar dine sıkı bağlılıklarıyla ün salmışlardır.

Aleksey Aleksandroviç, Stepan Arkadyeviç'e döndü. Dudaklarında yorgun bir gülümseme:

— Evet, ama anladığım kadarıyla ne yazık ki siz ilgisiz olanlardansınız, dedi.

Lidiya İvanovna:

— İlgisiz nasıl olabilir insan? dedi.

Stepan Arkadyeviç en yumuşatıcı gülümsemesiyle:

— Bu konuda ilgisiz denemez bana, dedi. Ama bekliyorum. Benim için bunları düşünmenin zamanı henüz gelmedi diye düşünüyorum.

Aleksey Aleksandroviç ile Lidiya İvanovna bakıştılar. Aleksey Aleksandroviç sert bir tavırla:

— Bizim için zamanın gelip gelmediğim hiçbir zaman bilemeyiz, dedi. Hazır olup olmadığımızı düşünmemeliyiz. Tanrı'nın buyruğu insanların düşüncelerinin önderliğinde değildir. Bu yüce buyruk, Saul'e[197] olduğu gibi, kimi zaman onu bulmaya çalışanlara değil, tam anlamıyla hazırlıksız olanlara gelir.

O arada Fransız'ın hareketlerini izleyen Lidiya İvanovna:

— Hayır, henüz değil, dedi.

Landau kalkıp yanlarına geldi.

— Konuşmanızı dinlememe izin verir misiniz?

Yüzüne sevgiyle baktı Lidiya İvanovna.

— Oh, elbette, dedi. Sizi rahatsız etmek istememiştim. Oturun lütfen.

Aleksey Aleksandroviç:

— Işıktan yoksun olmamak için gözlerini kapamaması yeter insanın, dedi.

Kontes Lidiya İvanovna tatlı tatlı gülümsedi.

— Ah, onu her an içimizde, ruhumuzda hissederek duyduğumuz mutluluğu bilseydiniz!

Stepan Arkadyeviç:

— Ama bazı insan böyle yücelere çıkabilecek yeteneği görmeyebilir kendinde, dedi.

Dinin yüceliğini benimsediğini söylerken içten olmadığını hissediyordu. Ne var ki, Pomorski'ye söyleyeceği iki sözcükle ona istediği yere atanma olanağını sağlayabilecek birinin karşısında serbest düşünürlüğünü açıklamaya cesaret edememişti.

Lidiya İvanovna:

— Yani işlediği günahların onun bu yüceliğe ulaşmasına engel olacağını mı söylemek istiyorsunuz? dedi. Ama yanlış bir düşüncedir bu. İnsanlar için günah diye bir şey yoktur. Tüm günahlar bağışlandı artık. (Elinde başka bir pusulayla yeniden gelen uşağa bakarak ekledi.) Pardon... (Okudu pusulayı, sözlü yanıt verdi.) Yarın büyük prensesin evinde... öyle söyleyin... (Konuşmasını sürdürdü:) İnanan bir insan için günah yoktur.

Stepan Arkadyeviç, bağımsızlığını yalnızca gülümsemeyle savunarak:

— Evet, ama hayır işleriyle desteklenmeyen bir inanç ölüdür, dedi.

Sorulu cevaplı din kitabından anımsıyordu bu cümleyi.

Aleksey Aleksandroviç, Lidiya İvanovna'ya biraz sitemli:

— Buyrun havari Jacque'ın hadislerinden biri size, dedi. (Daha önce birçok kez konuşmuş oldukları bir şeyden söz eder gibi söylemişti bunu.) Kutsal kitabın burasının yanlış yorumlanması çok zararlı olmuştur. İnsanı bu yorum kadar dinden uzaklaştıran bir şey yoktur. "Hayır işlemedim, öyleyse inanamam." Oysa hiçbir yerde söylenmemiştir böyle bir şey.

Kontes sarayda, yeni girdikleri çevrede utangaçlıklarından kızarıp bozaran genç nedimelere cesaret verdiği gülümsemesiyle Oblonski'ye bakarak ekledi:

— Kutsal kitaplarda söylenen çok daha sade, kolaydır.

Aleksey Aleksandroviç, Lidiya İvanovna'yı bakışıyla doğruladı.

— Yerimize acı çeken İsa kurtarmıştır bizi. İnançtır bizi kurtaran.

Lidiya İvanovna:

— *Vous comprenez L'anglais?*[198] diye sordu.

Olumlu yanıt alınca ayağa kalktı. Raftaki kitapların arasında bir kitap aramaya koyuldu.

— *Safe and Happy*'yi[199] okumak istiyorum ona. (Karenin'in yüzüne sorar gibi baktı.) Ya da *Under the Wing*'i.[200]

Kitabı bulup yerine oturdu, açtı.

— Çok kısadır, dedi. İmana kavuşmanın, dünyadaki her şeyden yüce olan, insanın ruhunu dolduran mutluluğa ermenin yolu anlatılıyor burada, imanı olan bir insan mutsuz olamaz. Yalnız değildir çünkü. Şimdi göreceksiniz...

Kontes okumaya hazırlanıyordu ki, gene uşak girdi içeri. Kontes:

— Borozdina mı geldi? diye sordu. Yarın saat ikide gelmesini söyleyin. (Yerini kaybetmemek için parmağını kitabın arasına sokup hülyalı gözleriyle önüne bakarak içini çekti.) Evet, gerçek iman böyledir işte. Mari Sanina'yı tanıyor musunuz? Uğradığı felaketten haberiniz var mı? Tek

çocuğu vardı, onu da kaybetti. Umutsuzluk içindeydi. Sonra ne oldu ama? Bu dostunu buldu, şimdi de oğlu öldüğü için şükrediyor Tanrı'ya. İmanın verdiği mutluluk böyledir işte.

Stepan Arkadyeviç, kitap okunacağı, böylece kendini biraz toparlamaya fırsat bulacağı için sevinçli:

— Oh, evet, bu çok... diye başladı.

Ama, "Hayır, hayır iyisi mi bu gece hiçbir ricada bulunmayayım ondan," diye düşündü. "İşleri berbat etmeden buradan kurtulsam yeter."

Kontes Lidiya İvanovna, Landau'ya döndü.

— Sıkılacaksınız, dedi. İngilizce bilmiyorsunuz. Ama kısa bir şey.

Landau dudaklarında aynı gülümseme:

— Ah, hayır, anlarım, dedi.

Gözlerini kapadı.

Lidiya ivanovna Aleksey Aleksandroviç ile bakıştıktan sonra okuma başladı.

XXII

Stepan Arkadyeviç dinlediği, onun için yeni bu tuhaf sözlerin kendisini şaşkına çevirdiğini hissediyordu. Petersburg yaşamının karmaşıklığı, –onu Moskova'nın durgunluğundan çıkararak– çoğunlukla uyarıcı bir etki yapardı üzerinde. Ama bu karmaşıklığı ona yakın, tanıdığı çevrede görmüş, sevmişti Stepan Arkadyeviç. Bu yabancı çevredeyse kendini tuhaf hissetmiş, şaşırmış bir şey anlayamamıştı. Lidiya İvanovna'yı dinlerken, Landau'nun saf mı, kurnaz mı olduğunu kestiremediği gözlerinin bakışını üzerinde hissederken başında çok değişik bir ağırlık hissediyordu Stepan Arkadyeviç.

Çeşit çeşit düşünceler dolaşıp duruyordu kafasında. "Mari Sanina çocuğu öldü diye seviniyormuş... Şu anda bir sigara içebilsem ne iyi olurdu... İnsanın sonsuz mutluluğa erebilmesi için inanması yeter. Rahipler de bilmiyorlar bunu nasıl yapmanın gerektiğini. Kontes Lidiya İvanovna biliyor... Başımdaki şu ağırlık da neyin nesidir? İçtiğim konyaktan mı, yoksa bütün bu duygularımın çok tuhaf şeyler olmasından mı? Neyse, şu ana dek bir pot kırmadan idare ettim ya... Ama ne olursa olsun, bu akşam bir ricada bulunamam kontesten. Duyduğuma göre, dua ettiriyorlarmış insana. Bana ettirmeseler bari. Aptallık olur bu kadarı da artık. Ne saçma şeyler okuyor öyle? Ama okuyuşu güzel. Landau, yani Bezzubof, niçin Bezzubof'tur o?" Stepan Arkadyeviç alt çenesinin aşağı çekildiğini hissetti birden. Esnemesini gizlemek için favorisini düzeltti. Başını salladı. Ama arkasından uykuya dalmak, horlamak üzere olduğunu hissetti. Lidiya İvanona, "Uyuyor," dediği anda geldi kendine.

Stepan Arkadyeviç korkuyla ayıldı. Kendini kabahatli, suçüstü yakalanmış hissediyordu. Ama "uyuyor" sözünün kendi için değil, Landau için söylendiğini anlayınca rahatladı. Fransız da tıpkı Stepan Arkadyeviç gibi uyumuştu. Ne var ki Stepan Arkadyeviç'in uyuması gücendirirdi onları. (Aslında hiç de öyle düşünmüyordu. Çünkü her şey son derece tuhaftı burada.) Oysa Landau'nun uyumasına çok sevinmişlerdi. En çok sevinen de Kontes Lidiya İvanovna olmuştu.

Hışırdamasın diye ipekli giysisinin eteklerini usulca topladı Lidiya İvanovna.

— Mon ami, dedi. (Heyecandan Karenin'e Aleksey Aleksandroviç değil "mon ami" demişti.) *Donnez lui main. Vous voyez?*[201] (Gene gelen uşağa döndü.) Şşşşt! Kimseyi kabul etmiyorum.

Fransız başını koltuğun arkalığına dayamış, uyuyor ya da uyuyor numarası yapıyordu. Dizinin üzerindeki elini, bir şeyi yakalamaya çalışıyormuş gibi hafiften kıpırdatıyordu. Aleksey Aleksandroviç ayağa kalktı, usulca yaklaştı –ama masaya çarpmıştı gene de– elini Fransız'ın elinin üstüne koydu. Stepan Arkadyeviç de kalktı, uykusunu dağıtmak amacıyla gözlerini iyice açtı. Bir Aleksey Aleksandroviç'e, bir Fransız'a bakıyordu. Düş görmüyordu. Başının giderek fenalaştığını hissediyordu.

Fransız gözlerini açmadan:

— *Que la personne qui est arrivée la dernière, celle qui demande, qu'elle sorte. Qu'elle sorte,*[202] dedi.

— *Vous m'excuser es, mais vous voyez... Revenez vers dix heures, encore mieux demain.*[203]

Fransız sabırsız:

— *Qu'elle sorte!*[204] diye yineledi.

Stepan Arkadyeviç:

— *C'est moni, n'est-epas?*[205] dedi.

Evet yanıtını alınca Lidiya İvanovna'dan rica edeceği şeyi de, kız kardeşinin işini de unutup oradan bir an önce kurtulmak isteğiyle parmaklarının ucuna basarak çıktı. Yanmaya başlamış bir evden kaçıyormuş gibi sokağa attı kendini. Bir an önce kendine gelebilmek için arabacıyla uzun süre konuştu, şakalaştı.

Son perdesine yetiştiği Fransız tiyatrosunda, daha sonra da Tatar lokantasında şampanya içerken, alışık olduğu hava içinde kendine gelebildi biraz. Ama o akşam gene de tam olarak kendinde değildi.

Petersburg'da yanında kaldığı Pyotr Oblonski'nin evine dönünce,

Betsi'den gelmiş bir pusula buldu Stepan Arkadyeviç. Betsi, başladıkları konuşmayı bitiremediklerine çok üzüldüğünü yazıyor, yarın gene ona uğramasını rica ediyordu. Stepan Arkadyeviç pusulayı okuyup yüzünü

buruşturduğu anda aşağıda ağır bir şeyi taşıyan hizmetçilerin gürültülü ayak sesleri duyuldu.

Stepan Arkadyeviç çıkıp baktı. Pyotr Oblonski'ydi bu. Çok sarhoş olduğu için merdivenleri çıkamamıştı. Hizmetçiler taşıyorlardı onu. Stepan Arkadyeviç'i görünce uşaklara kendini yere bastırmalarını emretti. Stepan Arkadyeviç'e tutunarak, birlikte onun odasına gittiler. Orada, akşamı nasıl geçirdiğini anlatmaya başladı. Sonra sızdı.

Stepan Arkadyeviç'in morali çok bozuktu, –pek seyrek olurdu böyle– bu yüzden uzun süre uyuyamadı. Kafasının içindeki her şey iğrençti. Ama hepsinden iğrenci, insanı küçülten bir şey diye anımsadığı, Kontes Lidiya İvanovna'nın evinde yaşadıklarıydı.

Devrisi gün Aleksey Aleksandroviç'ten Anna ile boşanmayı kesinlikle reddettiğini bildiren bir pusula aldı Stepan Arkadyeviç. Eniştesinin bu kararını, Fransız'ın dün akşamki yalan ya da gerçek uykusunda söylediği şeylere dayanarak verdiği açıktı.

XXIII

Aile yaşamında bir şey yapabilmesi için karı koca arasında ya kesin bir anlaşmazlık ya da sevgi dolu bir anlaşma olmalıdır. Karı koca arasında ilişki belirsizse, anlaşmazlık da, sevgi dolu anlaşma da yoksa, bu durumda hiçbir şey yapılamaz.

Çok aile, sırf karı koca arasında tam bir anlaşmazlık ya da anlaşma olmadığı için ikisinin de çoktan bıktıkları yeri yıllarca değiştiremezler.

Güneşin artık ilkbahardaki gibi değil, yazın parladığı gibi parladığı, bulvarlarda ağaçların çoktan yaprak açıp yapraklarının tozla kaplandığı Moskova'da yaşam Vronski için de Anna için de çekilmez olmaya başlamıştı artık. Ama çok önceden kararlaştırdıkları gibi Vozdvijenskoye'ye gitmiyorlar, son zamanlarda aralarında anlaşma olmadığı için ikisinin de nefret ettiği Moskova'da kalmayı sürdürüyorlardı.

Onları birbirinden uzaklaştıran sinirli havanın görünüşte hiçbir nedeni yoktu. Durumu açıklığa kavuşturmak için girişilen tüm çabalar bu sinirli havayı ortadan kaldıramadığı gibi, daha da güçlendirmişti. İçte kalan bir sinirlilikti bu. Nedeni de Anna için Vronski'nin ona olan aşkının azalması; Vronski için de, Anna'nın yüzünden kendini soktuğu kötü durumdan –Anna da bu durumu hafifleteceğine daha da ağırlaştırıyordu– duyduğu pişmanlıktı. Sinirliliklerinin nedenini Anna da, Vronski de gizliyor, açıklamıyor; ama karşılıklı olarak birbirlerini suçluyorlar, her fırsatta bunu birbirlerine anlatmaya çalışıyorlardı.

Anna için Vronski bütünüyle, alışkanlıklarıyla, düşünceleriyle, istekleriyle, ruh ve fizik yaradılışıyla, yalnızca sevgi, kadınlara duyulan sevgiydi. Bu sevginin tek sahibi olmak istiyordu. Azalmıştı bu sevgi. Öyleyse Vronski sevgisinin bir bölümünü başka kadınlara ya da başka bir kadına ayırmıştı. Anna kıskanıyordu bu yüzden. Bir kadından değil, sevgisinin azalmasından kıskanıyordu Vronski'yi. Kıskanması için bir neden yoktu henüz ortada. Arıyordu bu nedeni. En küçük nedenlerle kıskançlığını bir şeyden ötekine geçiriyordu. Kâh bekârlığından yararlanarak kolaylıkla ilişki kurabileceği kötü kadınlardan kıskanıyordu onu, kâh karşılaşabileceği sosyeteden kadınlardan, kâh Vronski'nin onunla olan bağlarını koparıp evlenmeyi düşündüğünü kurduğu, bir kızdan.

Anna'ya çok acı veren bu sonuncu kıskançlığıydı. Bunun en önemli nedeni de içten oldukları, sevgi dolu bir anda Vronski'nin Anna'ya annesinin onu çok az tanıdığı için onu Prenses Soronika ile evlendirmek isteyecek kadar ileri gittiğinden söz etmesiydi.

Kıskandığı için kızıyordu Vronski'ye Anna. Her şeyden ona kızabileceği bir neden çıkarmaya çalışıyordu. Durumunda ağır olan her şeyde onu suçlu görüyordu. Moskova'da umutla umutsuzluk arasında acı dolu bekleyişinden de, Aleksey Aleksandroviç'in yavaşlığından da, kararsızlığından da, yalnızlığından da hep onu sorumlu görüyordu. Vronski onu sevseydi durumunun bütün ağırlığını anlar, çekip alırdı onu bu kötü durumdan. Köyde değil de Moskova'da olmalarının suçu Vronski'nindi. Anna'nın istediği gibi, gömülürcesine yaşayamıyordu köyde Vronski. Sosyeteyi istiyordu. Bu yüzden de ağırlığını anlamak istemediği bu korkunç duruma sokmuştu Anna'yı. Oğlundan temelli ayrılmasının suçu da onundu.

Aralarında seyrek olan duygu ve sevgi dolu anlar bile yatıştıramıyordu artık Anna'yı. Vronski'nin şefkatinde eskiden olmayan, Anna'nın sinirini bozan bir sakinlik, kendine güven vardı şimdi.

Hava kararmıştı. Bir bekârlar yemeğine gitmişti Vronski. Anna yalnız başına onun dönmesini bekliyordu. Vronski'nin odasında (sokağın gürültüsünün en az duyulduğu oda burasıydı) bir aşağı bir yukarı dolaşıyor, bir gün önceki kavgalarında geçen sözleri ayrıntılarıyla bir bir geçiriyordu aklından. Kavganın unutamadığı kırıcı sözlerinden geri geri gidip bu sözlere neden olan şeye geldi. Sonunda, konuşmasının başına vardı. Konuşmanın böylesine masum, ikisini de hiç ilgilendirmeyen bir şeyden başladığına uzun süre inanamadı. Oysa gerçekten de öyleydi. Tartışmaları Vronski'nin, gereksiz gördüğü kız okullarıyla alay etmesinden başlamıştı. Anna savunmuştu bu okulları. Vronski, kadınların öğrenim görmelerine genelde karşı olduğunu hafife alır gibi bir dille belirtmiş, Anna'nın sorumluluğunu üzerine aldığı İngiliz kızı Hanna'nın fizik öğrenmeye hiç de gereksinimi olmadığını söylemişti.

Anna'yı sinirlendirmişti bu. Kendi uğraşlarına karşı bir küçümseme görmüştü bu sözde. Bu hakaretin öcünü alabilecek bir karşılık düşünüp bulmuştu.

— Beni ve duygularımı, seven bir insanın anlayacağı biçimde anlamanızı beklemiyorum zaten, demişti. Ama biraz kibar olmanızı umuyordum.

Gerçekten de kıpkırmızı olmuştu Vronski bu söz karşısında. Hoş olmayan bir şey söylemişti. Onun bu sözüne ne yanıt verdiğini anımsamıyordu Anna. Ama Vronski'nin, besbelli ona gene acı vermek amacıyla şöyle karşılık verdiğini anımsıyordu:

— Bu kıza olan düşkünlüğünüzün canımı sıktığı doğrudur. Çünkü doğal olmaktan uzak olduğunu görüyorum.

Anna'nın, çekilmez yaşamına katlanabilmek için büyük güçlüklerle yarattığı bu dünyayı Vronski'nin böylesine insafsızca yıkışı, onu samimiyetsizlikle, yapmacıklıkla suçlaması Anna'nın cinlerini tepesine toplamıştı.

— Ne yazık ki yalnızca kaba, maddi şeyleri anlarsınız, doğal bulursunuz, deyip çıkıp gitmişti odadan.

Akşam Vronski Anna'nın yanına geldiğinde aralarında geçen tartışmadan hiç söz etmemişlerdi. Ama ikisi de kavganın bitmediğini, yalnızca yatıştığını hissediyorlardı.

O gün, bütün gün eve uğramamıştı Vronski Anna'ya. Vronski ile kavgalı olduğunu hissetmek ağır geliyordu. Kendini öylesine yalnız hissediyordu ki, her şeyi unutmak, ondan özür dilemek, onunla barışmak istiyordu. Kendisinin suçlu, onun haklı olduğunu kabul etmeye hazırdı.

Kendi kendine şöyle diyordu: "Suçlu olan benim. Hemen sinirleniyorum. Saçma bir kıskançlığım var... Barışacağım onunla. Köye gideceğiz. Orada daha sakin olurum."

"Doğal olmaktan uzak." Vronski'nin onu en çok gücendiren sözünü anımsamıştı birden. Onu asıl gücendiren bu değil, Vronski'nin onu gücendirmek istemesiydi. "Ne söylemek istediğini biliyorum. Şunu söylemek istedi bana: Kendi çocuğu dururken başkasının kızını sevmek doğal değildir. Çocuk sesinden ne anlar o? Seryoja'ya olan, onun için feda ettiğim sevgimi anlayamaz. Ama o, beni gücendirmek isteği! Evet, başka bir kadını seviyor, kesin..." Anna, kendini yatıştırmaya çalışırken dönüp dolaşıp gene daha önce birçok kez geldiği noktaya geldiğini görünce kendi kendinden korktu, dehşete düştü. "Olmayacak bir şey mi acaba bu? Suçlu olduğumu kabul etmemek gibi bir huyum mu var acaba?" Gene baştan başlamıştı. "Dürüst bir insandır. İçi dışı birdir. Beni de seviyor. Ben de onu seviyorum. Birkaç güne kadar boşanacağım. Daha ne istiyorum? Huzur,

güven gerek bana. Suçu da kabulleneceğim. Evet, gelsin, suçlu olmasam da suçlu olduğumu söyleyeceğim ona. Sonra gideceğiz."

Anna daha fazla düşünmemek, gene sinirlenmemek için zili çaldı, hizmetçiyi çağırdı. Köye gitmek üzere eşyaları toplamak için sandıkları çıkarmalarını söyledi.

Saat onda Vronski geldi.

XXIV

Anna, yüzünde suçlu, uysal bir anlatımla karşılamaya çıktı onu.

— Ee, iyi eğlendiniz mi? diye sordu.

Anna'nın keyfinin yerinde olduğunu bir bakışta anlamıştı Vronski.

— Her zamanki gibi eğlendik, diye karşılık verdi.

Anna'nın ruhsal durumundaki bu değişikliklere alışmıştı artık. Şimdi de çok sevinmişti buna. Kendi de çok neşeliydi çünkü. Antredeki sandıkları gösterdi.

— Neler görüyorum! dedi. Bu çok hoş işte!

— Evet, gitmemiz gerek. Arabayla dolaşmaya çıktım. Öyle hoşuma gitti ki, köyde olmak istedi canım. Seni alıkoyacak bir şey yok ya?

— Benim de tek istediğim bu. Şimdi geliyorum. Konuşuruz. Hemen değişirim üstümü. Söyle çayı hazırlasınlar.

Kendi odasına gitti Vronski.

"Bu çok hoş işte," sözünde Anna'nın gururuna dokunan bir şey vardı. Yaramazlığı bırakan çocuklara söylerlerdi böyle... Onun suçluluğuyla Vronski'nin kendine güven dolu tavrı arasındaki farkta Anna'nın gururunu çok inciten bir şey vardı. Bir an içinde mücadele isteğinin kabardığını hissetti. Ama kendini zorlayıp bastırdı bu isteğini. Gene neşeli karşıladı Vronski'yi.

Vronski yanına gelince –bir ölçüde, önceden hazırladığı sözcüklerle– gününü nasıl geçirdiğini, yolculukla ilgili planlarını anlattı ona.

— Biliyor musun, dedi. Birden geldi aklıma. Niçin burada bekleyecekmişiz boşanmayı? Köyde de aynı şey değil mi sanki? Artık beklemeyeceğim. Umut beslemek, boşanma sözünün edilmesini duymak istemiyorum. Kararımı verdim. Bundan böyle bunun yaşantım üzerinde hiçbir etkisi olmayacak. Sen de kabul ediyor musun?

Anna'nın heyecan dolu yüzüne endişeyle baktı Vronski.

— Oh, elbette! dedi.

Anna bir an sustuktan sonra:

— Neler yaptınız orada? diye sordu. Kimler vardı?

Vronski konukların adlarını saydı.

— Yemek çok güzeldi. Kayık yarışları da öyle. Her şey oldukça güzeldi. Ama Moskova'da *ridicule*[206] karıştırmadan bir şey yapmıyorlar. Bir bayan çıktı ortaya. İsveç kraliçesinin yüzme öğretmeniymiş. Numaralarını gösterdi.

Anna yüzünü buruşturdu.

— Nasıl? Yüzdü mü? diye sordu.

— Bir çeşit *costume de natation*[207] ile. Eski model, biçimsiz bir şeydi. Ee, ne zaman çıkıyoruz yola?

Anna, Vronski'nin sorusuna yanıt vermeden:

— Ne budalaca bir şey, dedi. Yüzüşünde bir özelllik var mıydı bari?

— Hiçbir özellik yoktu. Söyledim ya, çok saçma bir şeydi. Ee, ne zaman yola çıkmayı düşünüyorsun?

Anna, tatsız bir düşünceyi kovmak ister gibi salladı başını.

— Ne zaman mı? dedi. Ne kadar erken gidersek o kadar iyi kuşkusuz. Yarın çıkamayız yola. Öbür gün.

Vronski:

— Evet... dedi. Yo hayır, dur. Öbür gün pazar o gün gidip annemi görmeliyim.

Annesinin sözü geçince Anna'nın kuşkulu bakışını üzerinde hissetti Vronski. Şaşırdı. Onun bu şaşkınlığı Anna'nın kuşkusunu artırmıştı. Yüzü kızardı, uzaklaştı Vronski'den. Anna'nın düşündüğü İsveç kraliçesinin yüzme öğretmeni değil, Moskova yakınlarında bir köyde Kontes Vronskaya ile oturan Prenses Sorokina idi şimdi.

— Yarın gidebilirsin annene! dedi.

— Hayır olamaz. Oradaki işimin vekâletnamesiyle parasını yarın alamam.

— Öyleyse hiç gitmeyiz.

— Peki, ama niçin?

— Daha sonra gitmem. Ya pazartesi, ya hiçbir zaman!

Vronski şaşırmış gibi:

— Peki, ama niçin? dedi. Çok anlamsız bir şey bu!

— Senin için olabilir. Çünkü beni umursadığın yok. Benim yaşayışımı anlamak istemiyorsun. Beni burada tutan tek şey Hanna idi. Bunun numara olduğunu söylüyorsun. Kızımı sevmediğimi, bu İngiliz kızını seviyor numarası yaptığımı, bunun doğal bir şey olmadığını söyledin. Burada benim için nasıl bir yaşamın doğal olabileceğini söylemeni isterdim.

Anna bir an geldi kendine, verdiği karara uymadığını dehşetle gördü. Kendi kendini mahvettiğini hissediyordu; ama tutamıyordu kendini. Vronski'nin ne denli haksız olduğunu ona göstermeden edemiyor, ona boyun eğmiyordu. Vronski:

— Ben hiçbir zaman sana böyle bir şey söylemedim dedi. Senin birdenbire bu kıza duymaya başladığın sevgiyi paylaşmadığımı söyledim o kadar.

— Her zaman doğru söylediğinle övünürsün. Şimdi niçin doğruyu söylemiyorsun?

Vronski içinde kabaran öfkeyi tutarak, sakin:

— Hiçbir zaman övünmem ben, yalan da söylemem, dedi. Çok yazık eğer saygı duymuyorsan...

— Saygıyı, sevginin olması gereken; ama boş kalmış yeri gizlemek için uydurmuşlardır... Artık sevmiyorsun beni. Bunu açık açık söylersen daha iyi, daha dürüst davranmış olursun.

Oturduğu sandalyeden ayağa fırladı Vronski.

— Yo, bu kadarına da dayanamam artık! diye bağırdı.

Anna'nın karşısına dikilip tane tane konuşarak sürdürdü bağırmayı:

— Niçin denemek istiyorsun sabrımı? Bir sınırı vardır kuşkusuz.

Daha çok söyleyebilirmiş; ama kendini tutuyormuş gibi sustu.

Anna Vronski'nin yüzündeki, sert bakışlı, öfkeyle parlayan gözlerindeki nefrete dehşetle bakarak:

— Sınırı vardır demekle neyi anlatmak istiyorsunuz? diye haykırdı.

Vronski:

— Şunu anlatmak istiyorum ki... diye başladı.

Ama sözünün sonunu getirmedi. Ses tonunu değiştirerek ekledi:

— Benden ne istediğinizi sorabilir miyim?

Vronski'nin ne demek istediğini anlamıştı Anna.

— Ne isteyebilirim, dedi. Yalnız düşündüğünüz gibi beni terk etmemenizi isteyebilirim. Ama istemiyorum bunu. İkinci derecede önemlidir bu. Sevgi istiyorum ben, o da yok. Öyleyse her şey bitti demektir.

Kapıya yürüdü Anna. Vronski, çatık kaşlarını düzeltmeden kolundan tutup durdurdu onu.

— Dur! Dur diyorum! dedi. Sorun nedir? Köye gidişimizi üç gün ertelememiz gerektiğini söyledim, bunun üzerine yalan söylediğimi, dürüst bir insan olmadığımı söyledin.

Anna, daha önceki bir kavganın sözlerini anımsamıştı:

— Evet, yineliyorum, dedi. Benim uğruma her şeyini feda ettiği için bana sitem eden bir erkek dürüst olmadığı gibi kalpsizdir de.

Vronski:

— Hayır, sabrımın da bir sınırı var! diye bağırdı.

Hızla bıraktı. Anna'nın kolunu.

Anna, "Nefret ediyor benden, besbelli bu," diye geçirdi içinden. Bir şey söylemeden, dönüp Vronski'ye bakmadan, kararsız adımlarla çıktı odadan. Kendi odasına giderken, "Başka bir kadını seviyor, bu daha da açık," diye düşünüyordu. Söylediği şeyleri yineledi kendi kendine: "Sevgi istiyorum ben, o da yok. Öyleyse her şey bitti demektir... bitmesi de gerek."

"Ama nasıl?" diye sordu kendi kendine. Aynanın karşısındaki koltuğa oturdu.

Şimdi nereye –onu büyüten halasına mı, Doli'ye mi, yoksa tek başına Avrupa'ya mı– gideceği düşüncesi; şimdi onun odasında yalnız ne yaptığı, bu kavganın son mu olduğu, gene barışma olasılığının olup olmadığı, Petersburg'daki tanıdıklarının şimdi ne diyecekleri, Aleksey Aleksandroviç'in bu duruma nasıl bakacağı, şimdi Vronski'den de ayrıldıktan sonra neler olacağı üzerine birçok düşünce daha geliyordu

aklına. Ama bütünüyle vermiyordu kendini bu düşüncelere Anna. Kafasının içinde onu ilgilendiren yalnız bir düşünce vardı. Ama belirsiz bir düşünceydi bu. Ne olduğunu iyice anlayamıyordu. Aleksey Aleksandroviç'i anımsayınca, doğumdan sonraki hastalığını, o zaman onun peşini bırakmayan duygusunu anımsamıştı. O zamanki duygusuyla sözlerini anımsıyordu: "Niçin ölmedim?" Kafasının içindeki düşüncenin ne olduğunu ansızın anlamıştı Anna. Evet, tek başına her şeyi halleden o düşünceydi bu. "Evet, ölmek..."

"Aleksey Aleksandroviç'in de, Seryoja'nın da utancını, yüzkarasını, benim de korkunç yüz karamı silecek ölüm. Ben ölünce pişman olacak o, içi sızlayacak, sevecek beni, benim için acı çekecek."

Anna dudaklarında donup kalmış, kendi kendine bir acıma gülümsemesiyle koltukta oturuyor, sol elinin parmağındaki yüzüğü bir çıkarıp bir takarak, o öldükten sonra Vronski'nin hissedeceklerini, canlı bir biçimde getiriyordu gözlerinin önüne.

Yaklaşan bir ayak sesi, onun ayak sesi uyandırdı Anna'yı daldığı düşüncelerden. Yüzüklerini düzeltiyormuş gibi yapıp Vronski'ye dönüp bakmadı bile.

Vronski yaklaştı ona, elini tutup alçak sesle:

— Anna, dedi. İstiyorsan, öbür gün gideriz. Her şeye razıyım.

Susuyordu Anna.

— Ne diyorsun? diye sordu Vronski.

Anna:

— Sen bilirsin, dedi.

Artık tutamadı kendini. Hüngür hüngür ağlamaya başladı. Hıçkırıkları arasından:

— At beni başından, at! diyordu. Yarın gidiyorum ben... Başka huysuzluklar da yapacağım. Neyim ben? Kötü bir kadın. Yüküm sana. Daha fazla sıkmak istemiyorum seni, istemiyorum! Kurtaracağım seni. Sevmiyorsun beni, başka bir kadını seviyorsun!

Vronski sakinleşmesi için yalvardı ona. Ortada kıskanmasını gerektirecek bir şeyin olmadığına, onu her zaman sevdiğine, her zaman da seveceğine,

şimdi onu eskisinden çok sevdiğine inandırmak için dil dökmeye başladı. Anna'nın elini öptü.

— Anna, niçin kendini de beni de üzüyorsun, böyle? dedi.

Vronski'nin sesinde sevgi vardı şimdi. Sesi ağlamaklı gibi geliyordu Anna'ya. Elinin üzerinde Vronski'nin gözyaşlarının ıslaklığını hissediyordu. Anna'nın çılgın kıskançlığı bir anda çılgın, tutkulu bir sevgiye dönüşmüştü. Vronski'ye sarıldı. Onun başını, boynunu, ellerini öpmeye başladı.

XXV

Artık bütünüyle barıştıklarını hissettiği için sabahtan heyecanla başladı yolculuk hazırlıklarına Anna. Oysa pazartesiye mi, salıya mı gidecekleri konusunda bir karar vermemişlerdi. İkisi de birbirine bırakmıştı kararı. Anna, bir gün önce ya da sonra gitmenin onca hiçbir önemi olmadığını düşünerek harıl harıl hazırlık yapıyordu. Vronski giyinmiş, her zamankinden erken odasına geldiğinde Anna kapağı açık bir sandığın başında ayakta duruyor, eşyaları ayırıyordu. Vronski:

— Hemen şimdi gidiyorum anneme. Yegor ile yollayabilir bana parayı, dedi. Yarın da yola çıkmaya hazırım.

Gerçi çok neşeliydi Anna; ama Vronski'nin yazlığa gideceğini anımsayınca bir şey kopmuştu sanki içinde. "Benim istediğim gibi yapmak mümkünmüş demek!" diye geçirdi içinden.

— Hayır, ben hazırlanamam, dedi. Senin dün dediğin gibi yapalım.

Annuşka'nın kucağındaki bir yığın giysinin üzerine bir giysi daha koyarken ekledi:

— Sen yemek salonuna git. Gereksiz öteberiyi ayırıver. Ben hemen geliyorum.

Anna yemek salonuna girdiğinde Vronski bifteğini yiyordu. Vronski'nin yanına, kahvesinin olduğu yere otururken:

— Bu odalardan ne çok nefret ettiğimi bilemezsin, dedi. Şu *chambres garneis*[208] kadar korkunç şey yoktur. Ne kişilikleri var, ne de bir ruhları. Şu saat, şu perdeler, hele şu duvar kâğıtları... bir kâbus! Vozdvijenskoye burnumda tütüyor. Atları daha yollamıyor musun?

— Hayır, arkamızdan gelecekler. Arabayla gideceğin bir yer var mı senin?

Anna neşeli:

— Bayan Wilson'a uğramak istiyordum, dedi. Birkaç giysi verecektim ona. (Sonra birden değişti yüzünün anlatımı.) Yarın kesin gidiyor muyuz bu durumda?

Vronski'nin oda uşağı, Petersburg'dan gelen telgrafın makbuzunu istemeye geldi. Vronski'nin telgraf almasında olağanüstü bir şey yoktu; ama Vronski –Anna'dan bir şey gizlemek istiyor gibi– makbuzun odasında olduğunu söyleyip hemen Anna'ya döndü.

— Yarın bütün işlerimi bitireceğim.

Anna, Vronski'yi dinlemeden:

— Telgraf kimden geldi? diye sordu.

Vronski isteksiz karşılık verdi.

— Stiva'dan.

— Niçin göstermedin onu bana? Stiva ile benim aramda gizli ne olabilir?

Vronski oda hizmetçisini geri çağırdı. Telgrafı getirmesini söyledi.

— Göstermek istememiştim onu sana. Stiva'nın telgraf çekmeye olan düşkünlüğünü bilirsin. Henüz hiçbir şey belli değilken telgraf çekmeye ne gerek vardı sanki.

— Boşanmayla mı ilgili telgraf?

— Evet. Henüz bir sonuç elde edemediğini bildiriyor. Birkaç güne kadar kesin yanıt vermeye söz vermiş. Al oku.

Anna, elleri titreyerek aldı telgrafı. Vronski'nin söylediğinin aynını okudu. Sonuna şöyle eklenmişti yalnızca: "Umut az, yapılabilecek her şeyi yapacağım."

Anna'nın yüzü kıpkırmızı olmuştu.

— Ne zaman boşanabileceğimin, hatta boşanıp boşanamayacağımın benim için hiç önemi olmadığını dün söylemiştim sana, dedi. Bunu benden gizlemene gerek yoktu.

"Kadınlardan gelen mektuplarını da böyle gizleyebilir benden," diye geçirdi içinden. Vronski:

— Yaşvin bu sabah Voytov ile gelmek istiyordu, dedi. Oyunda Pevtsof'un nesi var, nesi yok, hepsini aldı galiba. Altmış bin kadar.

Vronski'nin konuyu böyle apaçık bir biçimde değiştirmekle sinirli olduğunu ona göstermesine kızmıştı Anna.

— Hayır, dedi. Niçin bu haberin beni etkileyeceğini, hatta onu benden gizlemen gerekecek kadar etkileyeceğini sanıyorsun? Söyledim sana, bunu düşünmek bile istemiyorum artık. Senin de bu boşanma işiyle benim kadar az ilgilenmeni isterdim.

Vronski:

— Her şeyin açık, belli olmasını severim, onun için ilgileniyorum, dedi.

Anna, Vronski'nin sözlerine değil, konuşurken takındığı soğuk, sakin tavrına giderek daha çok sinirleniyordu.

— Açıklık biçimde değil, sevgide olmalıdır, dedi. Niçin istiyorsun bunu?

Vronski yüzünü buruşturdu. "Tanrım! Gene sevgiden söz etmeye başladı," diye geçirdi içinden.

— Nedenini biliyorsun. Senin için doğacak çocuklarımız için.

— Çocuğumuz olmayacak.

— Çok yazık! dedi Vronski.

Anna, Vronski'nin "Senin için doğacak çocuklarımız için," dediğini hepten unutmuş,

— Çocukların için istiyorsun bunu, dedi. Peki beni hiç düşünmüyor musun?

Çocuk konusu uzun zamandan beri aralarında süregelen, Anna'yı sinirlendiren bir tartışma konusuydu. Vronski'nin çocuklarının olmasını istemesini, Anna, Vronski'nin onun güzelliğine değer vermemesine yoruyordu.

Vronski, bir yeri acımış gibi buruşturdu yüzünü.

— Ah, bunu senin için istediğimi söyledim ya, dedi. En çok senin için istiyorum. Çünkü senin bu sinir bozukluğunun daha çok durumumuzun belirsizliğinden geldiği inancındayım.

Anna, Vronski'nin söylediğini dinlemeden, gözlerinin içinden ona kışkırtıcı bir biçimde bakmakta olan o soğuk, o acımasız yargıca gözlerini dikmiş, "Evet," diye geçiriyordu içinden. "Yapmacığı bıraktı şimdi, bana beslediği soğuk nefret olduğu gibi çıktı ortaya."

— Neden bu değil, dedi. Doğrusu, senin deyiminle "sinir bozukluğumun" nedeni her şeyimle senin buyruğunda bulunmam nasıl olabiliyor,

anlayamıyorum. Durumun belirsizliği ne gezer burada? Söylediğinin tam tersi...

Vronski, kendi düşüncesini ille de açıklamak isteğiyle kesti Anna'nın sözünü:

— Ne yazık ki anlamak istemiyorsun. Belirsizlik, benim özgür bir erkek olduğumu sanmandadır.

Anna:

— Bu konuda için rahat olsun, dedi.

Başını çevirip çayını içmeye koyuldu. Serçe parmağını açıkta tutarak kaldırdı fincanı. Birkaç yudum içtikten sonra Vronski'ye baktı. Yüzündeki anlatımdan Vronski'nin onun elinden de, hareketlerinden de, dudaklarının çıkardığı sesten de tiksindiğini anladı.

Eli titreyerek masaya koydu fincanı.

— Annenin ne düşündüğü de, seni evlendirmek istemesi de umurumda değil, dedi.

— Ama konumuz bu değil şimdi.

— Evet, bu. Şunu bilmeni isterim: Kalpsiz bir kadın –ister yaşlı olsun, ister genç; ister senin annen olsun, ister bir yabancı– bir hiçtir benim için. İlgilenmem onunla.

— Anna, rica ederim annemden böyle söz etme.

— Oğlunun mutluluğunun, onurunun nerede olduğunu yüreğiyle hissetmeyen bir kadında ruh yoktur.

Anna'nın gözlerinin içine sert sert baktı Vronski. Sesini yükseltti:

— Ricamı yineliyorum, dedi. Saygı duyduğum annemden böyle söz etme!

Anna karşılık vermedi. Vronski'nin gözlerinin içine, yüzüne, ellerine bakarken dünkü konuşmalarını, onun tutku dolu tatlı sözlerini bütün ayrıntılarıyla anımsadı. "Aynı tatlı sözleri başka kadınlara da söylemiştir, söylüyordur, söyleyecektir!" Vronski'nin gözlerinin içine nefretle bakarak:

— Sevmiyorsun anneni, dedi. Hepsi palavra bunların, palavra, palavra!

— Öyle olsa bile, gerekli olan...

— Gerekli olan karar vermektir. Ben verdim kararımı...

Anna kalkıp odadan çıkmak istediği anda Yaşvin girdi içeri. Anna tokalaştı onunla, durdu.

İçinde fırtınalar esiyorken, yaşamının, korkunç sonuçları olabilecek bir dönemecinde bulunduğunu hissediyorken, evet böyle bir anda, er geç her şeyi öğrenecek bir yabancının önünde gerçek duygularını gizlemeyi neden gerekli görmüştü, bilmiyordu. İçindeki fırtınayı hemen bastırmış, oturup konukla konuşmaya başlamıştı.

— Ee, işinizden ne haber? diye sordu Yaşvin'e. Alacağınızı aldınız mı?

— İyi gidiyor işler. Hepsini alabileceğimi pek sanmıyorum. Çarşambaya da gitmem gerek. (Yaşvin gözlerini kısarak baktı Vronski'ye. Biraz önceki kavgayı hissettiği belliydi.) Ya siz ne zaman gidiyorsunuz?

Vronski:

— Galiba öbür gün! dedi.

— Ne zamandır gitmeyi düşünüyordunuz...

Anna, Vronski'nin gözlerinin içine, barışabileceklerini boşuna ummamasını söyleyen bir bakışla bakarak:

— Ama bu kez gerçekten gidiyoruz, dedi.

— Yaşvin ile konuşmasını sürdürdü:

— Sahi, şu zavallı Pevtsof'a acımıyor musunuz?

— Acıyıp acımadığımı hiç sormadım kendime Anna Arkadyevna. Varım yoğum burada zaten. (Yan cebini gösterdi Yaşvin.) Şimdi zenginim. Bugün kulübe gider, belki yoksul biri olarak çıkarım oradan. Oyunda karşıma oturan kimse sırtımdan gömleğimi de almak ister, ben de onunkini kuşkusuz... Cenkleşiyoruz işte, bundan da büyük zevk alıyoruz.

Anna:

— Peki, ama evli olsaydınız karınız nasıl karşılardı bunu? diye sordu.

Yaşvin güldü.

— Ben de bunun için evlenmiyorum zaten. Böyle bir şeyi düşünmedim bile.

Vronski, gülümseyen Anna'ya baktı.

— Ee, Helsingfors'tan ne haber? diye karıştı söze.

Onunla göz göze gelince Anna'nın yüzünü birden soğuk, sert bir anlatım kaplamıştı. Bakışı "Unutulmadı, hiçbir şey değişmedi," diyordu. Yaşvin'e döndü.

— Aşık olduğunuz oldu mu yoksa? diye sordu.

— Aman Tanrım! Hem kaç kez! Ama bildiğiniz gibi, bazı insanlar vardır, kumara otururlar, randevu zamanı gelince hemen kalkabilirler. Ben ise akşama kumar partisine geç kalmayacağım biçimde girebilirim gönül işlerine. Öyle de yapıyorum.

Anna:

— Hayır, onu değil, gerçek aşkı soruyorum dedi.

"Helsingfors'u soruyorum" diyecekti; ama Vronski'nin kullandığı bir sözcüğü kullanmak istememişti.

Vronski'den bir aygır satın almak isteyen Voytof geldi. Anna kalkıp çıktı odadan.

Vronski çıkarken Anna'nın odasına uğradı. Anna masanın üzerinde bir şey arıyormuş gibi yapmak istedi; ama bu yapmacığından utanıp soğuk soğuk baktı Vronski'nin yüzüne, Fransızca:

— Ne istiyorsunuz? diye sordu.

Vronski, yüzünde sözcüklerden daha açık bir anlatımla –Bu anlatım şöyle diyordu Anna'ya: "Konuşacak zamanım yok seninle. Hem bir yararı da olmaz artık konuşmamızın"– karşılık verdi!

— Gambetta'nın soy kâğıdını alacağım. Sattım onu.

Vronski *"tant pis pour elle"*[209] diye geçiriyordu içinden. "Kendi kendini cezalandırmak istiyorsa, bu kendi için kötü." Ama odadan çıkarken Anna bir şey dedi gibi geldi ona. Birden acıma duygusuyla sızladı yüreği.

— Ne var Anna? diye sordu.

Anna gene öyle soğuk, sakin karşılık verdi:

— Bir şey yok.

Vronski'nin yüreği yeniden soğudu. "Bir şey yoksa *tant pyis"*[210] diye geçirdi içinden. Kapıdan çıkarken aynada Anna'nın bembeyaz olmuş

yüzünü gördü. Dudakları titriyordu. Vronski durup Anna'ya onu yatıştıracak birkaç söz söylemek istedi. Ama ne söyleyeceğini düşününceye kadar ayakları odadan çıkarmışlardı onu. Bütün günü dışarıda geçirdi Vronski. Akşamın geç saatinde eve döndüğünde hizmetçi kız Anna Arkadyevna'nın başının ağrıdığını, yanına girmemesini rica ettiğini söyledi.

XXVI

Daha önce bütün bir günü dargın geçirdikleri hiç olmamıştı. İlk kez oluyordu böyle. Hem kavga da değildi aralarındaki. Bir soğumanın açık açık kabul edilişiydi. Başka türlü olsaydı, atın soy kâğıdını almak için odaya girdiğinde baktığı gibi bakabilir miydi ona Vronski? Yüreğinin acıyla, umutsuzlukla sızladığını görüp de hiçbir şey söylemeden öylesine serinkanlı, sakin çıkıp gidebilir miydi? Vronski yalnızca soğumamıştı, başka bir kadını sevdiği için nefret de ediyordu ondan... Besbelliydi bu.

Anna, Vronski'nin söylediği o acımasız sözleri tek tek anımsayarak, onlara Vronski'nin –besbelli– söylemek isteyip de söyleyemediği birçok şeyi de kendi düşünüp ekleyerek daha çok sinirleniyordu.

"Sizi tutmuyorum," diyebilirdi. "İstediğiniz yere gidebilirsiniz. Belki de ona dönmeyi düşündüğünüz için kocanızdan boşanmayı istememiştiniz. Dönün. Paraya gereksiniminiz varsa, veririm size. Kaç ruble istiyorsunuz?"

Anna, kaba bir insanın söyleyebileceği en acı sözleri Vronski'nin ona söylediğini hayal ediyor. Vronski bunları gerçekten söylemiş gibi nefret ediyordu ondan.

Arkasından şöyle diyordu kendi kendine: "Daha dün, beni sevdiğine yeminler eden bu dürüst, bu namuslu insan değil miydi? Şimdiye dek boşuna birçok kez umutsuzluğa kapılan ben değil miydim?"

Anna –iki saatini alan Wilsonlara ziyareti dışında– bütün gününü kuşku içinde geçirdi. Her şey bitti mi, yoksa barışma olasılığı var mı; hemen gitmesi gerekiyor mu, yoksa onu bir daha görmeli mi? Hep bunları düşünüyordu. Bütün gün bekledi Vronski'yi. Odasına çekilirken hizmetçiye başının ağrıdığını söylemişti. "Oda hizmetçisinin dediğine bakmadan yanıma gelirse hâlâ seviyor beni demektir," diye düşünüyordu. "Gelmezse her şey bitmiştir. Ne yapacağıma o zaman karar veririm!"

Akşam Vronski'nin arabasının tekerlek sesini, kapının zilini hizmetçi kızla konuşmasını duydu: Vronski, kendisine söylenene inanmış, başka bir şey öğrenmek istememiş, odasına gitmişti. Demek bitmişti her şey.

Vronski'nin kalbinde olan sevgisini yeniden canlandıracak, Anna'nın ruhuna yerleşmiş kötü ruhun Vronski ile tutuştuğu savaşta Anna'yı zafere

ulaştıracak tek çare ölüm görünüyordu Anna'ya.

Artık hiçbir şeyin önemi yoktu. Vozdvijenskoye'ye gitmek ya da gitmemek, kocasının boşanmaya razı olması ya da olmaması bir anlamı yoktu artık bunların. Hiçbirine gereksinimi yoktu. İstediği tek şey Vronski'yi cezalandırmaktı.

Her zamanki ölçüde afyonu bardağa koyarken, ölmek için bütün şişeyi bardağa boşaltmasının yeteceğini düşündüğünde bu ona öylesine kolay, basit geldi ki, iş işten geçtikten sonra Vronski'nin ne çok acı çekeceğini, pişmanlık duyacağını, onun anısını seveceğini haz duyarak düşünmeye başlamıştı bile. Yatağında gözleri açık yatıyor, yana yana dibine yaklaşmış bir mumun ışığında tavanın kabartma süsüne, tavanın bir bölümünü kaplayan paravananın gölgesine bakarak, kendisi artık yokken, onun için yalnızca bir anı olarak varken Vronski'nin neler hissedeceğini canlı olarak getiriyordu gözlerinin önüne. "Nasıl söyledim ona o acı şeyleri?" diyecekti. "Bir şey söylemeden nasıl çıkabildim odasından? Artık yok Anna! Sonsuza dek ayrıldı bizden. Şimdi orada..." Birden kımıldamaya başladı paravananın gölgesi, tavanın kabartma süsünü, bütün tavanı kaplamaya başladı. Karşıdan başka gölgeler üşüştüler tavana. Bir an için geri çekilir gibi oldular; ama sonra yeniden yaklaştılar birbirlerine. Kavuştular, her şey karardı. "Ölüm!" diye geçirdi içinden Anna. Öylesine bir dehşete kapılmıştı ki, nerede olduğunu uzun süre anlayamadı. Titreyen elleriyle kibriti arayıp buldu. İyice küçülmüş mumu güçlükle yaktı. "Hayır, yaşam güzeldir! Ben onu seviyorum, o da beni seviyor! Geçti artık her şey!" Yaşama dönmenin sevinç gözyaşlarının yanaklarından yuvarlandığını hissediyordu. Bu korkudan kurtulmak için hemen kalkıp Vronski'nin odasına gitti.

Vronski derin bir uykuya dalmıştı. Anna yaklaştı, ışığı kaldırıp uzun uzun seyretti onu. Şimdi uyurken öylesine seviyordu Vronski'yi ki, yüzünü seyrederken sevgi gözyaşlarını tutamamıştı. Ama uyanırsa Vronski'nin ona gene o soğuk, kendinin haklı olduğu inancıyla dolu bakışıyla bakacağını; o da sevgisinden söz etmeden önce Vronski'nin ona karşı ne kadar haksız olduğunu kanıtlamak zorunda kalacağını biliyordu. Anna, Vronski'yi uyandırmadan odasına döndü. İkinci kez afyon aldıktan sonra sabaha karşı uykuya daldı. Ama tam bir uyku değildi bu.

Sabaha karşı, Vronski ile ilişkisinden önce birkaç kez gördüğü bir kâbusu gördü gene. Uyandı. Sakalı karmakarışık bir ihtiyar, bir demir parçasının üzerine eğilmiş, bir şeyler yapıyor, bir yandan da Fransızca, anlaşılmaz bir

şeyler mırıldanıyordu. Bu kâbusu her görüşünde olduğu gibi, Anna bu köylünün kendisiyle hiç ilgilenmediğini; ama bu demirle onun üzerinde korkunç bir şey yaptığını (kâbusun Anna'ya dehşet veren yanı da buydu) hissediyordu. Soğuk terler içinde uyanmıştı.

Yataktan kalktığında, bir önceki günün olaylarını bir sis perdesi arkasındaymış gibi hayal meyal anımsıyordu.

"Kavga ettik," diye geçirdi içinden. Daha önce de birkaç kez olan bir şey bu. Başımın ağrıdığını söyledim, uğramadı yanıma. Yarın gidiyoruz. Görmem gerek onu. Yol hazırlıklarını tamamlamalıyım." Vronski'nin odasında olduğunu öğrenince yanına gitmek için çıktı odasından. Salondan geçerken dış kapının önünde bir arabanın durduğunu işitti. Pencereden bakınca bir kupa arabası gördü. Arabanın penceresinden leylak rengi şapkalı genç bir kız başını uzatmış, kapının zilini çalan uşağa birtakım emirler veriyordu. Antrede uşakların konuşmalarından sonra biri üst kata çıktı, salonun bitişiğindeki odada Vronski'nin ayak sesi duyuldu. Vronski çabuk çabuk indi merdiveni. Anna gene yaklaştı pencereye. Vronski'nin şapkasız dışarı çıktığını gördü. Arabaya gitti Vronski. Leylak rengi şapkalı genç kız bir paket verdi ona. Vronski gülümseyerek bir şeyler söyledi. Araba gitti. Vronski koşarak çıktı merdivenleri.

Anna'nın ruhunu kaplayan sis dağılmıştı birden. Dünkü duyguları sızlayan yüreğine şimdi daha büyük bir acıyla saplanmışlardı. Vronski ile onun evinde bütün bir gün kalabilecek kadar nasıl küçülebildiğine şaşıyordu. Kararını açıklamak için Vronski'nin odasına girdi.

Anna'nın yüzündeki karanlık, resmi anlatımı görmemeye, anlamamaya çalıştı Vronski.

— Sorokina ile kızı uğradılar. Annemden parayla evrakları getirdiler, dedi. Dün alamamıştım onları. Başın nasıl, düzeldi mi biraz?

Anna odanın ortasında ayakta duruyordu. Vronski'nin yüzüne bir şey söylemeden, dik dik bakıyordu. Vronski Anna'nın yüzüne baktı, bir an çattı kaşlarını, mektubu okumaya başladı. Anna döndü, yavaşça kapıya yürüdü. Hâlâ durdurabilirdi onu Vronski. Ama kapıya varmıştı. Hâlâ susuyordu Vronski. Mektubun çevrilmesinden çıkan hışırtı duyuluyordu yalnızca.

Anna tam kapıdan çıkarken Vronski:

— Aklıma gelmişken sorayım, dedi, yarın kesin gidiyoruz, değil mi?

Anna Vronski'ye döndü.

— Siz gidiyorsunuz, ben değil, dedi.

— Anna, böyle yaşamak olmaz...

— Siz gidiyorsunuz, ben değil, diye yineledi Anna.

— Bu kadarı da çekilmez oluyor artık.

Anna:

— Buna pişman olacaksınız, dedi.

Çıktı odadan. Bunu söylerken Anna'nın yüzündeki yılgın anlatım korkutmuştu Vronski'yi. Yerinden fırladı. Anna'nın arkasından koşmak istedi; ama kendini toparlayıp oturdu gene. Dişlerini olanca gücüyle sıkıp kaşlarını çattı. Çok kaba bulduğu bu gözdağı sinirini bozmuştu. "Her yolu denedim, bir şey kalıyor artık, aldırış etmemek," diye geçirdi içinden. Dışarı çıkmak için hazırlanmaya başladı. Sonra annesine gidip vekâletnameyi imzalatacaktı.

Anna onun çalışma odasından, yemek salonundan gelen ayak sesini duyuyordu. Yemek salonunda durdu Vronski. Ama dönüp Anna'nın odasına uğramadı. Kendisi yokken Voylof'a aygırı vermelerini emretti. Sonra arabanın getirildiğini duydu Anna. Dış kapının açıldığını, Vronski'nin dışarı çıktığını duydu. Ama birden geri dönüp antreye girdi Vronski, biri koşarak çıktı merdiveni. Vronski'nin yukarıda unuttuğu eldivenlerini getirmeye giden oda hizmetçisiydi bu. Anna pencereye yaklaştı. Vronski'nin, eldivenlerini uşağın yüzüne bakmadan aldığını, arabacının sırtına hafifçe eliyle dokunup ona bir şeyler söylediğini gördü. Vronski sonra, başını kaldırıp pencereye bakmadan, her zamanki oturuşuyla ayak ayak üstüne atıp yerleşti arabaya. Eldivenlerini giyerken kayboldu gözden.

XXVII

Anna pencerenin önünde ayakta duruyordu. "Gitti! Her şey bitti!" diye geçirdi içinden. Sonra, gece sönen mumun yarattığı karanlığın izlenimiyle gördüğü kâbusun izlenimi birleştiler. Soğuk bir dehşetle doldurdular yüreğini.

— Hayır, olamaz! diye bağırdı.

Odayı boydan boya geçip hızla çekti kapının ipini. O anda yalnız kalmak öyle bir dehşet veriyordu ona ki, uşağın gelmesini beklemeden kendi çıktı onu karşılamaya.

— Kontun nereye gittiğini öğrenin bana, dedi.

Uşak, kontun tavlaya gittiğini söyledi.

— Kont hazretleri, bir yere çıkacaksanız arabanın hemen döneceğini size bildirmemizi emrettiler, dedi.

— Pekâlâ. Biraz bekleyin. Hemen bir pusula yazacağım. Mihail götürsün onu tavlaya. Ama çabuk.

"Suçluyum. Eve dön. Konuşmalıyım seninle. Tanrı aşkına gel, dehşet içindeyim."

Zarfı kapayıp uşağa verdi.

Yalnız kalmaktan korkuyordu şimdi Anna. Uşağın arkasından o da çıktı. Çocuk odasına gitti.

Çocuk odasında, tombul yanakları pembe pembe, bukleli saçları simsiyah kızını görünce, –oysa düşüncelerinin karmakarışıklığı yüzünden Seryoja'yı göreceğini sanıyordu orada– evet, çocuk odasında tombul yanakları pembe pembe, bukleli saçları simsiyah kızını görünce aklına ilk gelen düşünce şu oldu: "Ah, o değil bu. Seryoja değil! Nerede onun o mavi gözleri, tatlı ürkek gülümsemesi?" Çocuk masada oturuyor, elindeki mantar tapayla masaya hızlı hızlı vuruyor, bir çift frenk üzümünü andıran gözleriyle anlamsız anlamsız bakıyordu annesine. Anna İngiliz dadının sorusuna karşılık çok iyi olduğunu, yarın köye gideceğini söyledikten sonra kızının yanına oturdu. Sürahinin mantar tapasını elinde çevirmeye başladı. Çocuğun çın çın öten kahkahası, kaşlarını oynatışı, Anna'ya Vronski'yi

öylesine canlı anımsatmıştı ki, hıçkırıklarını tutarak hemen kalktı, çıktı odadan. "Her şey bitti mi acaba?" diye soruyordu kendine. "Hayır, olamaz. Dönecek. Ama o gülümsemesini, Sorokina ile konuştuktan sonra o canlılığını nasıl açıklayacak bana? Açıklayamasın varsın, gene de inanırım ona. İnanmazsam yapabileceğim tek şey kalır... İstemiyorum bunu."

Saatine baktı. On iki dakika olmuştu. "Şu anda almıştır pusulayı, geliyordur. On dakikaya kalmaz, buradadır... Peki, ama ya gelmezse? Hayır, olamaz. Gözlerimi yaşlı görmemeli. Gidip yıkanacağım. Sahi saçlarımı taradım mı ben?" Anımsayamadı saçlarını tarayıp taramadığını. Başını yokladı eliyle. "Evet, taramışım; ama ne zaman, hiç anımsamıyorum." Gene inanamadı buna, saçlarının gerçekten taralı olup olmadığını anlamak için iki pencere arasındaki boy aynasına gitti. Taranmıştı saçları. Ama ne zaman taradığını anımsamıyordu. Aynadan ona ürkek ürkek bakan tuhaf parıltılı gözlerle, kırmızı yüze bakarak, "Bu da kim?" diye geçirdi içinden. Birden anladı aynadakinin kim olduğunu: "Evet, benim." Boydan boya baktı kendine şöyle bir, Vronski'nin öpüşlerini hissetti her yanında, ürperdi. Omuzlarını oynattı. Sonra elini dudaklarına götürüp öptü.

"Ne o, aklımı kaçırıyorum galiba," diye geçirdi içinden. Yatak odasını toplayan Annuşka'nın yanına gitti.

Oda hizmetçisinin karşısında durup ne söyleyeceğini kendi de bilemeden:

— Annuşka, dedi.

Oda hizmetçisi onun ne demek istediğini anlamış gibi:

— Darya Aleksandrovna'ya gitmek istiyordunuz, dedi.

— Darya Aleksandrovna'ya mı? Ha evet, gideceğim.

"Oraya gidiş on beş dakika, dönüş on beş dakika. Yoldadır şu anda, şimdi gelecek. (Saatini çıkarıp baktı Anna.) Peki, ama bu durumda nasıl bırakıp gidebildi beni? Benimle dargın nasıl durabiliyor?" Pencereye gidip dışarı bakmaya başladı. Vronski'nin şimdiye dek dönmüş olması gerekirdi. Ama yanlış olabilirdi yaptığı hesap. Anna, onun ne zaman gittiğini düşünmeye, dakikaları saymaya başladı gene.

Saatinin doğru olup olmadığını anlamak için duvar saatine bakmaya giderken kapıya bir araba yaklaştı. Pencereden bakınca bunun Vronski'nin arabası olduğunu gördü. Ama merdivenden çıkan yoktu. Aşağıdan birtakım

sesler geliyordu. Anna'nın yolladığı haberciydi gelen. Vronski'nin arabasıyla dönmüştü. Anna aşağı indi.

— Kontu bulamadım... Nijegorod garına gitmiş.

Anna, pusulasını ona geri uzatan al yanaklı, güleç yüzlü Mihail'e:

— Ne istiyorsunuz? dedi.

Anımsadı. Sonra: "Sahi, pusulamı almamış."

— Şu pusulayı al, köye Kontes Vronski'nin evine git, diye ekledi. Evini biliyorsun. Yanıtını da hemen getir.

"Peki ben, ben ne yapacağım?" diye geçirdi içinden. "Evet, Doli'ye gideceğim. Çok doğru, yoksa aklımı oynatacağım. Sahi, telgraf da çekebilirim." Bir telgraf yazdı.

"Sizinle konuşmam gerek, hemen gelin."

Telgrafı yolladıktan sonra giyinmeye gitti. Giyinip şapkasını başına koyduktan sonra, son zamanlarda şişmanlamış, sakin Annuşka'nın gözlerinin içine bir kez daha baktı. Bu iyilik okunan küçük, çok açık mavi gözlerde apaçık bir acıma duygusu vardı.

Anna kendisini umutsuzluk içinde koltuğa bırakırken hıçkırıklarını tutamadı.

— Annuşka, sevgili Annuşka, ne yapsam? diye mırıldandı.

Oda hizmetçisi:

— Niçin bu kadar üzüyorsunuz kendinizi Anna Arkadyevna? dedi. Olur böyle şeyler. Çıkıp dolaşın, biraz açılırsınız.

Anna, kendini toparlayıp ayağa kalkarken:

— Evet, çıkacağım, dedi. Ben yokken bir telgraf gelirse bana yollayın. Darya Aleksandrovna'dayım... Yo, istemez, yollamayın. Çabuk dönerim.

Anna kalbinin korkunç küt küt vuruşuna kulak vererek dehşetle "Evet, düşünmem gerek," diye geçirdi içinden. Bir şeyler yapmalı, bir yere gitmeliyim. Önce bu evden çıkıp gitmeliyim." Hemen çıktı, arabaya bindi.

Pyotr, sürücü yerine çıkmadan önce:

— Nereye emrediyorsunuz, efendim? dedi.

— Znamenka'ya, Oblonskilere.

XXVIII

Hava açıktı. Bütün sabah yağmur çiselemişti. Biraz önce yağmur kesilmiş, hava açmıştı. Mayıs güneşinin altında sac damlar, yaya kaldırımının yassı, yuvarlak taşları, yolun parke taşları; arabaların tekerlekleri, deri, bakır, teneke bölümleri pırıl pırıl parlıyordu. Saat üçtü. Sokakların en kalabalık olduğu saat.

Anna, bir çift kır atın hızla götürdüğü, yumuşak yayları üzerinde belli belirsiz sallanan rahat arabanın bir köşesinde oturuyordu. Tekerleklerin hiç dinmeyen tıkırtısı ile temiz havada hızla değişen görünümler arasında son günlerin olaylarını yeni baştan tek tek düşününce içinde bulunduğu durumu evde olduğundan bambaşka bir biçimde değerlendirmeye başlamıştı. Ölüm o kadar korkunç, belirgin değildi artık. Ölümü de öylesine kaçınılmaz görmüyordu. Öylesine küçüldüğü için sitem ediyordu kendine. "Beni bağışlaması için yalvarıyorum ona. Boyun eğdim, suçlu olduğumu kabul ettim. Neden? Onsuz yaşayamam mı sanki?" Anna, Vronski'siz nasıl yaşayacağı sorusuna yanıt vermeden, tabelaları okumaya başladı. "Büro ve depo. Diş hekimi... Evet, her şeyi anlatacağım Doli'ye. Vronski'yi sevmez Doli. Çok utanacağım, acı çekeceğim. Ama anlatacağım ona her şeyi. Sever beni, o ne derse öyle yapacağım. Boyun eğmeyeceğim Vronski'ye. Beni istediği kılığa sokmasına izin vermeyeceğim. Filippof francalası... francala hamurunu Petersburg'dan getirtiyorlarmış sözde. Öyle diyorlar. Oysa Moskova'nın suyu çok güzel. Ah Mıtişçen'in somunları, gözlemeleri." Anna sonra çok çok eskiden, daha on yedi yaşındayken halasıyla Troitsa Manastırı'na gidişini anımsadı. "Hem de arabayla. Güzel elleri olan o kız ben miydim acaba? Ah, o zaman çok güzel, ulaşılmaz sandığım şeylerin ne çoğu şimdi önemsiz oluverdi benim için.

O zaman sahip olduğum şeyler ne uzak, sonsuza dek ulaşılmaz... Böylesine küçülebileceğime inanabilir miydim o zaman? Pusulamı alınca ne gururlanacaktır! Ne hoşnut olacaktır kendinden! Ama göstereceğim ona... Şu boya da ne pis kokuyor. Niçin yaparlar bu yapıları? Niçin boyarlar?" Bir tabelayı okudu: "Moda ve şapkalar." Bir erkek öne eğilerek selam verdi ona. Annuşka'nın kocasıydı bu. Anna, Vronski'nin sözünü anımsadı: "Bizim parazitler... Bizim mi? Neden bizim oluyorlarmış?

Geçmişi bütünüyle koparıp atmanın olanaksız olması ne korkunç bir şey. Koparıp atamam; ama anısını gizleyebilirim. Gizleyeceğim de." Anna burada, Aleksey Aleksandroviç ile olan geçmişini, bu geçmişi belleğinden nasıl silip attığını anımsadı. "Doli ikinci kocamı da bırakacağımı sanacak. Bu yüzden haksız bulacak beni. Haklı olmak isteyen kim zaten? Yapamam bunu!" Ağlamak geliyordu içinden. Ama o anda, yoldan geçen iki genç kızın neye gülümsemiş olabileceklerini düşündü. "Aşktan mı söz ediyorlardı acaba? Bunun ne acı, ne aşağılık bir şey olduğundan haberleri yok ki... Bulvar, çocuklar. Üç çocuk koşarak atçılık oynuyorlar. Seryoja! Her şeyimi kaybediyorum, gene de kavuşamıyorum ona. Evet, Vronski dönmezse her şeyimi kaybedeceğim. Trene yetişememiştir belki, şimdi dönmüştür... Gene mi küçülmek istiyorsun Anna? Hayır! Doli'ye gidip açık açık söyleyeceğim ona. Mutsuzum diyeceğim, hak ettim bunu! Suçluyum; ama mutsuzum da! Yardım et bana. Şu atlar, şu araba... Bu arabanın içinde iğreniyorum kendimden! Hepsi onun. Ama görmeyeceğim onları bir daha."

Anna Doli'ye her şeyi nasıl anlatacağını düşünerek, bilerek, ona acı veren şeyler düşünerek çıktı merdiveni. Antrede:

— Kimse var mı? diye sordu.

Uşak:

— Katerina Aleksandrovna Levina, diye karşılık verdi.

Anna "Kiti!" diye geçirdi içinden. Vronski'nin bir zamanlar âşık olduğu Kiti! Sevgiyle anımsadığı Kiti. Onunla evlenmediğine çok pişman şimdi Vronski. Oysa beni nefretle anıyor. Benimle ilişki kurduğuna pişman."

Anna geldiğinde kız kardeşler bebeğin nasıl besleneceğinden söz ediyorlardı. Doli, tam o anda gelip konuşmalarını kesen konuğu karşılamaya yalnız çıktı.

— Hâlâ gitmedin mi sen? diye sordu. Ben de sana gelmeyi düşünüyordum. Bugün Stiva'dan bir mektup aldım.

Anna, Kiti'yi görmek için bakınarak:

— Bize de bir telgraf çekti, dedi.

— Aleksey Aleksandroviç'in ne istediğini anlayamadığını; ama yanıt almadan dönmeyeceğini yazıyor.

— Konuğun var sanmıştım. Mektubu okuyabilir miyim?

Doli hafiften bozulmuş:

— Evet, Kiti var, dedi. Çocuk odasında. Çok hasta.

— Duydum. Mektubu okuyabilir miyim?

— Şimdi getiririm. Ama boşanmayı reddetmiyor. (Kapıda durdu Doli.) Stiva umudunu kesmiş değil.

Anna:

— Ben kestim, umudumu, dedi. İstemiyorum artık...

Anna yalnız kalınca "Ne o, benimle karşılaşmayı kendisi için bir küçülme mi sayıyor Kiti?" diye geçirdi içinden. Belki de haklıdır. Ama, bu gerçek olsa bile, ona, bir zamanlar Vronski'ye âşık olan ona düşmez bu. İçinde bulunduğum durumda namuslu hiçbir kadının benimle görüşemeyeceğini biliyorum. Daha başlangıçta her şeyimi ona feda ettiğimi biliyorum. Karşılığını da gördüm... Ah ne nefret ediyorum ondan! Buraya niçin geldim? Durumum şimdi daha da kötü." Bitişik odada kız kardeşlerin konuştuklarını duydu. "Şimdi ne söyleyeceğim Doli'ye? Mutsuz olduğumu söyleyip Kiti'yi mi sevindireceğim? Onun kanadının altına mı gireceğim? Olmaz. Hem Doli hiçbir şey anlamayacaktır söylediklerimden. Ona söyleyecek bir şeyim yok zaten. Ama, Kiti'yi görüp her şeyi nasıl küçümsediğimi, nasıl umursamadığımı ona göstermem hoş olurdu doğrusu."

Doli elinde mektupla geldi.

Anna:

— Biliyordum, dedi. Hiçbir şey ilgilendirmiyor beni artık.

Doli Anna'nın yüzüne merakla bakarak (onu böylesine tuhaf, sinirli hiç görmemişti) karşılık verdi.

— Peki, ama neden? Oysa benim umudum var. Ne zaman gidiyorsun?

Anna gözlerini kısmış, önüne bakıyor, bir şey söylemiyordu. Neden sonra kapıya bakıp yüzü kıpkırmızı:

— Ne o, Kiti kaçıyor mu benden? diye sordu.

— Ah, ne saçma söz! Çocuğa meme veriyor. Doğru dürüst beceremiyor da. Ben akıl veriyordum ona... Senin geldiğini duyunca çok sevindi. Şimdi

gelir. (Doli, yalan söylemekte usta olmadığı için pek beceriksiz söylemişti bunu.) Hah işte geldi.

Anna'nın geldiğini duyunca salona çıkmak istememişti Kiti. Ama Doli ısrar etmişti. Kiti cesaretini toplamış, salona gelmişti. Yüzü kızardı, yaklaştı Anna'ya, elini uzattı. Titrek bir sesle:

— Çok sevindim, dedi.

İçinde bu kötü kadına beslediği düşmanlıkla, onu hoş görmek isteği arasındaki savaş şaşkına çevirmişti Kiti'yi. Ama Anna'nın güzel, sevimli yüzünü görür görmez düşmanlığı bir anda kaybolmuştu.

Anna:

— Benimle karşılaşmak istemeseydiniz, şaşmazdım buna, dedi. Her şeye alıştım artık. Hasta mıydınız? Evet, çok değişmişsiniz.

Anna'nın bakışında bir düşmanlık sezdi Kiti. Bu düşmanlığı, bir zamanlar onu koruyan Anna'nın şimdi kendini onun karşısında güç durumda hissetmesine verdi. Acıdı Anna'ya.

Kiti'nin hastalığından, bebekten, Stiva'dan söz ettiler. Ama bunların Anna'yı hiç mi hiç ilgilendirmediği belliydi.

Anna kalktı biraz sonra.

— Seninle vedalaşmaya uğramıştım, dedi.

— Ne zaman gidiyorsunuz?

Anna, kendisine sorulan soruya gene yanıt vermeden, Kiti'ye gülümsedi.

— Evet, dedi, sizi gördüğüme çok sevindim. Hakkınızda herkesten, kocanızdan bile öylesine çok şey duydum ki! Ziyaretime geldi kocanız, doğrusu çok da hoşuma gitti. (Anna'nın bunu kötü niyetle söylediği belliydi.) Şimdi nerede kocanız?

Kiti, yüzü kızararak yanıt verdi.

— Köye gitti.

— Selam, saygılarımı iletiniz kendisine. Lütfen unutmayın.

Kiti, Anna'nın gözlerinin içine acıyarak baktı.

— Söylerim, dedi.

— Hadi hoşçakalın.

Doli'yi öptükten, Kiti'nin elini sıktıktan sonra hemen çıktı Anna.

Kiti, ablasıyla yalnız kalınca:

— Hiç değişmemiş, gene eskisi kadar çekici, dedi. Çok güzel bir kadın! Ama acıklı bir şey var onda sanki. Korkunç derecede acıklı bir şey!

— Hayır, dedi Doli. Bugün bir tuhaftı. Antrede ağlayacak sandım.

XXIX

Anna arabaya, evden çıktığında olduğundan da kötü bir durumda bindi. Eski acılarına şimdi bir de Kiti ile karşılaştığında açık açık hissettiği hor görülme, istenmeme duygusu eklenmişti.

Pyotr:

— Nereye emrediyorsunuz efendim, eve mi? diye sordu.

Anna, artık nereye gittiğini bile düşünmeden:

— Evet, eve, dedi.

Geçen iki yayaya bakarak, "Korkunç, anlaşılmaz, merak uyandıran bir şeye bakar gibi baktılar bana," diye geçirdi içinden. "Biri ötekine öylesine heyecanla neden söz ediyordu acaba? Hissettiklerini başkalarına anlatabilir mi insan? Ben de Doli'ye anlatmak istemiştim, iyi ki anlatmadım. Uğradığım felaket ne çok sevindirirdi onu! Saklardı kuşkusuz sevindiğini. Ama duygularının en belirgini, beni kıskandığı, tattığım hazlar yüzünden cezamı bulduğum için duyacağı sevinç olurdu. Kiti daha da çok sevinirdi. Nasıl okuyorum içini! Kocasına aşırı yakınlık gösterdiğimi biliyor. Kıskanıyor, nefret ediyor benden. Küçük de görüyor beni. Onun gözünde ahlâksız bir kadınım. Ahlâksız bir kadın olsaydım, istedikten sonra kendime âşık edebilirdim kocasını. Evet, istedim de bunu." Anna, karşıdan arabayla gelen, onu bir tanıdığına benzetip parlak kumaştan şapkasını pırıl pırıl parlayan dazlak kafasının üzerinden kaldırarak selam verdikten sonra yanıldığını anlayıp geçen şişko, kanlı canlı bir adama bakarak, "İşte yaşamından hoşnut biri," diye geçirdi içinden. "Beni tanıdığını sandı. Oysa beni tanıyan herhangi bir kimsenin tanıdığı kadar az tanıyor beni o da. Kendim bile tanımıyorum kendimi. Fransızların dediği gibi, nelerden zevk aldığımı biliyorum, yalnızca." Bir seyyar dondurmacıyı durduran iki çocukla, dondurma kutusunu başının üzerinden yere indirip havlunun ucuyla terli yüzünü silen dondurmacıya bakarak düşünmeyi sürdürdü: "Onların da canı bu pis dondurmayı çekti işte! Biliyorlardır da dondurmanın pis olduğunu. İnsanlar tatlı, lezzetli şeyleri severler. Şeker yoksa pis dondurma var. Kiti de öyle. Vronski olmazsa Levin. Kıskanıyor beni. Benden nefret de ediyor. Hepimiz birbirimizden nefret ediyoruz. Ben

Kiti'den, Kiti benden. Gerçek olan bu işte. *Tyutkin coiffeur... Je me fais coiffeur par Tyutkin.*[211] Dönünce söyleyeceğim bunu ona." Gülümsedi Anna. Ama artık gülünç bir şey söyleyebileceği kimsenin olmadığını anımsadı o anda... Evet, gülünç, neşeli olan bir şey yoktu onun için. Her şey iğrençti. Akşam duası çanı çalıyordu. Bir tüccar, bir şey düşürmekten korkuyormuş gibi, büyük bir dikkatle haç çıkarıyordu. "Bu kiliseler, bu çan, bu yalan niçin? Bütün bunların tek nedeni var: Birbirimizden, öfkeyle birbirine küfreden şu arabacılar gibi nefret ettiğimizi gizlemek için. Yaşvin ne diyor? O benim sırtımdan gömleğimi almak istiyor, ben de onun. Bu çok doğru işte."

Anna, ona içinde bulunduğu durumu bile unutturan bu düşüncelere dalmış, ancak araba evin önünde durunca kendine gelmişti. Onu karşılamaya çıkan kapıcıyı görünce yolladığı pusulayla telgrafı anımsadı.

— Yanıt geldi mi? diye sordu.

Kapıcı:

— Şimdi bakayım efendim, dedi.

Kapıdan uzanıp odaya baktı. Dört köşe ince bir telgraf zarfını aldı. Anna'ya uzattı. Okudu Anna telgrafı. *"Saat ondan önce gelemem. Vronski."*

— Peki, haberci döndü mü?

Kapıcı:

— Hayır efendim, dönmedi, dedi.

Anna, "Öyleyse ne yapacağımı biliyorum ben de," dedi kendi kendine. İçinde anlaşılmaz bir öfkenin, intikam isteğinin kabardığını hissetti. Üst kata koştu. "Kendim gideceğim ona. Temelli ayrılmadan önce her şeyi söyleyeceğim kendisine. Bu adamdan ettiğim kadar hiç kimseden, evet hiç kimseden nefret etmedim ömrümde." Askıda Vronski'nin şapkasını görünce tiksintiyle ürperdi. Vronski'nin telgrafının onun telgrafına yanıt olduğunu, Vronski'nin onun pusulasını henüz almadığını düşünemiyordu. O anda annesiyle Sorokina ile sakin sakin konuşuyorken, onun çektiği acılara için için seviniyorken hayal ediyordu Vronski'yi. "Evet, hemen gitmeliyim," diye mırıldandı. Oysa nereye gideceğini bilmiyordu. Bu korkunç evde hissettiklerinden bir an önce kaçıp kurtulmak istiyordu. Bu evde hizmetçiler, duvarlar, eşyalar, her şey tiksinti, öfke veriyorlardı ona. Tuhaf bir ağırlıkla eziyorlardı onu.

"Evet, gara gitmeliyim. Orada değilse, köye gidip suçüstü yakalamalıyım onu." Anna gazeteye, tren tarifesine baktı. Akşam treni saat sekizi iki geçe kalkacaktı. "Evet, yetişirim." Arabaya öteki atların koşulmasını emretti. Yol çantasına birkaç gün yetecek eşyalarını yerleştirmeye koyuldu. Bu eve bir daha dönmeyeceğini biliyordu. Aklına gelen öteki planların arasında, bulanık olarak bir de karar vardı: Garda ya da kontesin malikânesinde olacaklardan sonra Nijegorod trenine binecek, ilk kentte trenden inip orada kalacaktı.

Yemek masası hazırdı. Anna yaklaştı masaya. Ekmekle peyniri şöyle bir kokladı. Yenecek her şeyin kokusunun ona tiksinti verdiğini anlayınca arabanın kapıya gelmesini söyledi. Çıktı. Evin gölgesi sokağın öte ucuna kadar uzamıştı. Güneş batmamıştı henüz. Aydınlık, ılık bir akşamdı. Onu elinde eşyalarla yolcu eden Annuşka da, eşyaları arabaya yerleştiren Pyotr da, canının sıkıldığı belli arabacı da tiksindiriyordu onu. Sözleriyle, davranışlarıyla sinirini bozuyorlardı.

— Sana ihtiyacım yok Pyotr.

— Ama biletiniz efendim.

Anna can sıkıntısıyla:

— Neyse, nasıl istersen, dedi. Benim için değişmez.

Pyotr arabacı yerine atladı. Ellerini beline koyup arabacıya gara çekmesini söyledi.

XXX

Araba hafiften sallanarak, tekerlekleri sokağın küçük parke taşlarında ses çıkararak gidiyordu. Düşünceler, izlenimler gene birbirini kovalamaya başlamışlardı Anna'nın kafasının içinde. Kendi kendine, "İşte o kız gene! Anlıyorum her şeyi," dedi.

Anımsamaya çalışıyordu. "Evet, son olarak düşündüğüm o gülünç şey neydi? Tyutkin'in coiffeur'ü mü? Hayır, o değildi. Evet, Yaşvin'in dediğini düşünüyordum. Varolma savaşı, nefret. İnsanları birbirine bağlayan tek şeyin bunlar olduğunu düşünüyorum.

(Eğlenmek için kent dışına gittikleri besbelli dört atlı bir arabaya binmiş bir gruba bakarak içinden konuştu onlarla.) Yo, boşuna gidiyorsunuz oralara. Beraberinizde götürdüğünüz köpeğin bile bir yardımı olamaz size. Kurtulamazsınız kendinizden." Pyotr'un dönüp baktığı yana bakınca bir polis memurunun arabaya koymuş, götürdüğü başı bir o yana bir bu yana düşen zilzurna sarhoş bir fabrika işçisi gördü Anna. "Bu bizden akıllı," diye geçirdi içinden. "Kont Vronski ile ben çok şey beklediğimiz bu hazzı bulamadık." Anna, her şeyi gördüğü düşüncesinin o parlak ışığını, o zamana dek düşünmekten kaçındığı Vronski ile ilişkisine ilk kez çeviriyordu. "Ne arıyordu bende Vronski? Aşktan çok ün düşkünlüğünü tatmindi bende aradığı." İlişkilerinin ilk günlerinde Vronski'nin söylediği tatlı sözleri, uysal bir av köpeğininkini andıran uysal yüz anlatımını anımsadı. Şimdi her şey doğruluyordu bu düşüncesini. "Evet, ün düşkünlüğünün tatmininden duyulan gurur vardı bunda. Aşk da vardı kuşkusuz; ama daha çok başarıya ulaşmanın gururu vardı. Benimle övünüyordu. Şimdi geçti bu. Övüneceği bir şey kalmadı. Övünemiyor artık, utanıyor. Alabileceği her şeyi aldı benden. Artık gerekli değilim ona. Bıktı benden. Onursuzca davranıyor bana karşı. Ağzından kaçırdı dün. Boşanmamı, onunla evlenmemi, geri dönüş yollarını hepten tıkamak, gemileri yakmak için istiyor. Sevmesine seviyor beni; ama nasıl? *The zest is gona."*[212] Kiralık bir gezi atına binmiş al yanaklı bir tezgâhtara bakarak, "Herkesi kendine hayran bırakmak istiyor, kendini de pek beğeniyor," diye geçirdi içinden. "Evet, o tat onun için de benim için de kalmadı artık. Ruhunun derinliklerinde sevinecektir ayrıldığımıza."

Bir tahmin değildi bu. Anna yaşamın, insanlar arasında ilişkilerin anlamını şimdi ona açan o keskin sonuçlu ışığın altında açık seçik görüyordu bunu.

Düşünmeyi sürdürüyordu: "Benim aşkım giderek daha tutkulu, daha bencil oluyor. Onunkiyse giderek sönüyor, sönüyor. Ayrılmamızın asıl nedeni bu işte. Bu gidişi düzeltmek olanaksız. Benim için her şey odur. Bu yüzden de giderek daha çok vermesini istiyorum kendini bana. O da giderek uzaklaşmak istiyor benden.

Başlangıçta gerçekten yaklaşıyorduk birbirimize. Sonra önüne geçilmez bir güç ayrı ayrı yönlere çekmeye başladı bizi. Bunu değiştiremeyiz. Benim anlamsız bir kıskançlık içinde olduğumu söylüyor. Saçma bir kıskançlığımın olduğunu ben de söylüyordum kendime. Ama doğru değildir bu. Kıskançlık değil benimki. İstediğini bulamamanın verdiği bir bunalım. Ama..." Anna, aklına birden gelen düşüncenin verdiği heyecandan ağzını açtı, arabanın içinde yer değiştirdi. "Onun yalnız gecelerini çılgınca paylaşmak istediği bir metresten başka bir şey olabilseydim keşke. Ama bundan başka bir şey olamıyorum. Olmak da istemiyorum. Bu tutkumla tiksinti uyandırıyorum onda. O da bende nefret uyandırıyor. Başka türlüsü de olamaz. Onun beni aldatmaya kalkışmayacağını, Sorokina'da gözü olmadığını, Kiti'ye âşık olmadığını bilmiyor muyum sanki? Biliyorum. Ama içimin rahat olmasına yetmiyor bu. Beni sevmeden, sırf görev duygusuyla bana karşı iyi, şefkatli davransa –benim aradığım bu olmasa da– bana besleyeceği nefretten iyidir bu. Bana olan aşkı sona ereli çok oluyor. Aşkın bittiği yerde nefret başlar... Bu sokakları hiç bilmiyordum... Birtakım tepeler, evler, evler... Evlerde insanlar, hep insanlar... Sayıları belli değil, hepsi nefret ediyorlar birbirlerinden. Evet, mutlu olmak için ne istediğimi düşünüp bulsam ne olacak? Boşandım diyelim, Aleksey Aleksandroviç, Seryoja'yı bana verdi. Vronski ile evlendim." Aleksey Aleksandroviç'i anımsayınca, olağanüstü bir canlılıkla getirdi onu gözlerinin önüne. Donuk, yumuşak bakışlı, canlılık parıltısı gitmiş gözleriyle, damarları çıkmış beyaz elleriyle, ses tonuyla, parmaklarını çıtlatmasıyla karşısındaydı sanki. Kendisiyle Aleksey Aleksandroviç arasındaki, gene aşk adı verilen duyguyu düşününce tiksintiyle ürperdi. "Tutalım boşanmam gerçekleşti. Vronski'nin karısı oldum. Ee, Kiti bugünkü gibi bakmayacak mı bana ondan sonra? Hayır. Peki Seryoja iki kocam üzerine sorular sormayacak mı bana? Onları çıkaracak mı aklından? Ya

Vronski ile aramda yeni nasıl bir duygu yaratabileceğim? Mutluluk değil, acı dolu olmayan bir duygu söz konusu olabilir mi artık? Hayır!" Hiç kuşku duymadan veriyordu bu yanıtı şimdi Anna. "Olmayacak bir şey bu! Yaşam ayırıyor bizi birbirimizden. Ben onun mutsuzluğuna neden oluyorum o benim. Üstelik onu da, beni de değiştirmek olacak şey değil. Her çareye başvuruldu; ama cıvata yalama olmuş... Bizler yeryüzüne birbirimizden nefret etmek, bundan ötürü de hem kendimize hem başkalarına acı çektirmek için salıverilmedik mi? Öğrenciler okula gidiyorlar. Gülüyorlar. Ya Seryoja? (Oğlunu anımsamıştı birden.) Onu sevdiğimi sanıyordum. Ona duyduğum sevgi duygulandırıyordu beni. Oysa onsuz da yaşayabildim. Onu bırakıp başka bir sevgiye verdim kendimi. Bu sevgi beni doyurduğu sürece yakınmadım bu değiş tokuştan." Bu sevgi dediği şeyi tiksintiyle anımsadı. Şimdi kendi yaşamında da, başkalarının yaşamında da gördüğü açıklık sevinç vermiyordu ona. Nijegorod garının alçak yapısının önüne geldiğinde –hamallar hemen koşmuşlardı arabaya doğru– Anna düşünmesini sürdürüyordu: "Ben de öyleyim, Pyotr da, arabacı Fyodor da, şu tüccar da, bu reklamların herkesi çağırdıkları Volga boylarında yaşayan insanlar da. Her yerde, her zaman böyledir."

Pyotr:

— Obiralovka'ya mı bilet alayım efendim? dedi.

Nereye, niçin gittiğini hepten unutmuştu Anna. Ancak kendini zorlayarak anlayabildi Pyotr'un sorusunu.

— Evet, dedi.

Para çantasını verdi Pyotr'a. Küçük, kırmızı yol çantasını alıp indi arabadan.

Kalabalık arasından birinci mevki bekleme salonuna doğru yürürken içinde bulunduğu durumu, aralarında bocaladığı kararlarını bütün ayrıntılarıyla yavaş yavaş anlamaya başlamıştı. Gene kâh bir umut, kâh bir umutsuzluk; acıyan, korkunç çarpıntılarla dolu yüreğinin yaralarının en duyarlı yerlerini acıtmaya başlamışlardı. Yıldız biçimi kanepeye oturmuş, treni beklerken girip çıkanlara tiksintiyle bakıyor (hepsi de tiksinti veriyordu ona) kâh istasyona nasıl varacağını, Vronski'ye bir pusula yazacağını, pusulada nelerden söz edeceğini, kâh şu anda Vronski'nin, içinde bulunduğu durumdan annesine (onun çektiği acıları hiç anlamadan) nasıl yakındığını, odaya nasıl gireceğini, Vronski'ye ne söyleyeceğini

düşünüyordu. Arada da ne kadar mutlu olabileceği, Vronski'ye ne acı dolu bir sevgi, nefret beslediği düşünceleri geliyordu aklına.

XXXI

Zil sesi duyuldu. İğrenç, küstah tavırlı birkaç genç çabuk adımlarla; ama çevrede bıraktıkları izlenime dikkat ederek geçtiler. Pyotr sırtında uşak üniforması, ayağında potinleri, bir hayvanınkini andıran anlamsız suratıyla salonu geçip onu vagona götürmek için Anna'nın yanına geldi. Peronda gürültü eden birkaç erkek. Anna yanlarından geçerken sustular. İçlerinden biri yanındakilere Anna için –besbelli iğrenç– bir şey fısıldadı. Anna vagonun yüksek basamağına adımını atıp çıktı. Boş bir kompartımana girdi. Örtüsü bir zamanlar beyaz olan yaylı kanepeye oturdu. Çantası, yayların üzerinde hafiften bir zıpladıktan sonra kıpırtısız kaldı. Pyotr, dudaklarında aptalca bir gülümseme, sırmalı şapkasını Anna'yı uğurluyor anlamına pencereye doğru kaldırdı. İnsana tiksinti veren bir kondüktör çarparak kapadı kapıyı. Çengelini taktı. Pamukla kabartılmış eteklik giyen çirkin bir kadın (Anna, hayalinde bu kadını çırılçıplak soymuş, onun bedeninin biçimsizliğine şaşmıştı) ve küçük bir kız deli gibi gülerek geçtiler pencerenin önünden. Kız:

— Katerina Andreyevna'da, hepsi onda *ma tante!*[213] diyordu.

Anna "Küçücük bir kız; ama o da bozulmuş, kırıtıyor," diye geçirdi içinden. Hiç kimseyi görmemek için hızla kalktı yerinden. Boş kompartımanda geçip karşı pencerenin dibine oturdu. Bu pencerenin dibinden kasketinin altından karmakarışık saçları sarkan kir pas içinde, ufak tefek, iğrenç bir adam eğilip vogonun tekerleklerine bakarak geçti. "Bu biçimsiz adamda tanıdık bir şey var," diye düşündü Anna. Gördüğü düşü anımsayınca korkudan titreyerek kalktı yerinden. Kapıya yürüdü. Kondüktör, bir karı kocanın girmesi için kapıyı açmıştı.

— Dışarı mı çıkacaksınız efendim?

Anna yanıt vermedi. Yüzündeki dehşeti peçenin altından kondüktör de, içeri giren karı koca da fark edememişlerdi. Anna köşesine döndü, oturdu. Karı koca karşısına oturdular: Dikkatle; ama gizliden gizliye onun üstünü başını inceliyorlardı. Kadından da kocasından da tiksinmişti Anna. Sigara içmesinin bir sakıncası olup olmadığını sordu adam. Bunu sigara içeceğinden değil, sırf onunla konuşmak istediği için sorduğu belliydi. Anna'dan izin aldıktan sonra üzerinde konuşmak gereksinimi sigara içmek

gereksiniminden de az olan bir konuda Fransızca konuşmaya başladı karısıyla. Sırf Anna duysun diye kendilerini zorlayarak, saçma sapan şeylerden söz ediyorlardı. Anna, onların birbirinden nasıl bıktıklarını, nasıl nefret ettiklerini apaçık görüyordu. Böylesine zavallı, iğrenç yaratıklardan nefret etmemek olanaksızdı.

İkinci zil çaldı. Arkasından bagajların getirilmesi başladı. Gürültüler, bağırıp çağırmalar, bir kahkaha duyuldu. Anna kimsenin sevinmesini gerektirecek bir şeyin olmadığına öylesine kesin inanıyordu ki, yüreğini sızlatırcasına bozdu sinirini bu kahkaha. Onu duymamak için kulaklarını tıkamak istedi. Sonunda üçüncü zil duyuldu. Bir düdük sesi çınlattı her yanı. Lokomotif pufladı. Bir bağlantı zinciri gürültüyle gerildi. Anna'nın karşısında oturan adam haç çıkardı. Anna adama öfkeyle bakarak "Bunun ne anlama geldiğini sormak isterdim ona" diye geçirdi içinden. Kadının başının üzerinden dışarı, geri doğru kayıyormuş gibi görünen, treni geçirmeye gelmiş, peronda duran insanlara baktı. Anna'nın bulunduğu vagon rayların bağlantı yerlerinde düzenli aralıklarla sarsılarak peronu geçti. Sonra bir taş duvarı, başka vagonları geride bıraktı. Tekerlekler rayların üzerinde daha yumuşak, uğultulu dönmeye başladı. Parlak akşam güneşi vurdu pencereye. Hafif bir rüzgâr oynamaya başladı pencerenin perdesiyle. Anna kompartıman arkadaşlarını unutmuş, vagonun hafif sallanışları arasında, tertemiz havayı ciğerlerine çekerek düşünmeye başlamıştı gene.

"Evet, nerede kalmıştım? Kendime, benim için yaşamanın acı olmayacağı bir durum düşünemeyeceğimde. Hepimizin acı çekmek için yaratıldığımızda. Bunu hepimizin bildiğinde, kendi kendimizi aldatmak için birtakım şeyler düşündüğümüzde. Ama gerçeği görünce ne yapmalı?"

Anna'nın karşısında oturan kadın dudaklarını büzerek Fransızca:

— İnsana akıl, onu huzursuz eden şeylerden kurtulması için verilmiştir, dedi.

Söylediği bu cümleyi pek sevdiği belliydi.

Kadın Anna'nın düşüncelerine yanıt vermişti sanki.

"Onu huzursuz eden şeylerden kurtulması için," diye yineledi içinden. Al yanaklı adamla sıska karısına bir göz atınca hastalıklı kadının kendini anlaşılmamış bir kadın saydığını, kocasınınsa onu aldattığını, karısının kendi için bu düşüncesini benimsediğini anladı. Anna, düşünce ışığını

üzerlerine çevirince onların bütün serüvenlerini, ruhlarının en gizli köşelerini görür gibi oldu. Ama ilginç bir şey yoktu orada. Kendi düşüncelerine döndü gene.

"Evet, çok huzursuz ediyor beni bu. Madem akıl bana kendimi kurtarmam için verildi, kurtarmalıyım kendimi öyleyse. İnsanın göreceği başka bir şey kalmamışsa, baktığı her şey ona tiksinti veriyorsa niçin söndürmemek mumu? Ama nasıl? O kondüktör niçin koşarak geçti koridordan? Öteki vagonda niçin öyle bağırıp çağırıyorlar o gençler? Niçin konuşuyorlar, niçin gülüyorlar? Hiçbiri gerçek değil bunların. Hepsi yalan, hepsi düzmece, kötü!"

Tren istasyonda durunca öteki yolcularla birlikte indi Anna. Hepsi cüzzamlıymış gibi uzaklaştı onlardan. Bir kenarda durdu. Buraya niçin geldiğini, ne yapmak niyetinde olduğunu anımsamaya çalışıyordu. Daha önce olası sandığı her şey şimdi (hele ona rahat vermeyen bu çirkin insanların arasında) anlaşılmaz görünüyordu. Kâh hamallar koşarak yanına geliyorlar, çantasını taşımak istiyorlar, kâh genç erkekler topuklarını peronun tahtalarına vura vura yanından geçerken yüksek sesle konuşarak yukarıdan aşağı süzüyorlardı onu, kâh karşı karşıya geldiği kimseler ne yana çekilip ona yol vereceklerini şaşırıyorlardı. Anna, Vronski'den bir yanıt alamazsa yoluna devam etmek niyetinde olduğunu anımsayınca bir hamalı durdurdu. Kont Vronski'ye mektup getiren bir arabacının buraya gelip gelmediğini sordu.

— Kont Vronski mi? Onlardan birileri şimdi buradaydı. Prenses Sorokina ile kızını karşıladılar. Nasıl biriydi arabacı?

Anna hamalla konuşurken arabacı Mihail şık redingotuyla, saat kösteğiyle dikkati çekerek, kendisine verilen görevi böylesine iyi başardığı için besbelli gurur duyarak, yanakları al al, gözleri neşeden pırıl pırıl, yaklaştı yanına, mektubu uzattı. Mektubu açarken Anna'nın yüreği duracakmış gibi çarpıyordu.

Vronski gelişigüzel bir elyazısıyla şöyle yazmıştı: "Pusulanın zamanında elime geçmemesine üzüldüm. Saat onda döneceğim."

Anna dudaklarında kin dolu bir gülümseme. "Demek öyle! diye geçirdi içinden. Benim beklediğim de buydu zaten!"

Mihail'e döndü:

— Pekâlâ, sen eve git, dedi.

Yüreğinin çarpıntısı soluk almasına engel olduğu için yavaş yavaş konuşuyordu. Öfkesini Vronski'ye ya da kendine değil, ona acı çektiren güce yönelterek, "Hayır, bana acı çektirmene izin vermeyeceğim," diye düşündü. Peron boyunca yürüdü.

Peronda dolaşan oda hizmetçisi iki kız başlarını çevirip baktılar ona. Anna'nın giysisi üzerine yüksek sesle bir şeyler konuşurlarken üzerindeki dantel için "sahici" dediler. Genç erkekler rahat vermiyorlardı ona. Acayip seslerle bağırıp çağırarak, kahkahalar atarak, yüzüne bakarak geçiyorlardı yanından. Gar şefi yanına geldi. Trene binip binmeyeceğini sordu. Kvas satan küçük bir çocuk gözlerini ayırmıyordu ondan. Anna perondan uzaklaşırken düşünüyordu. "Tanrım, nereye gideceğim?" Peronun sonunda durdu. Gözlüklü bir beyi karşılamış, yüksek sesle gülüşen birkaç bayanla birkaç çocuk, Anna tam onların yanına gelince sustular, ona baktılar. Anna adımlarını sıklaştırdı. Onlardan uzaklaştı. Peronun ta ucuna yürüdü. Bir yük treni geçiyordu. Peron sarsılmaya başlamıştı. Anna gene trenle gidiyor sandı.

Sonra birden, Vronski ile karşılaştığı gün trenin altında kalıp ezilen adamı anımsadı. Ne yapması gerektiğini biliyordu artık. Su kulesinden raylara inen basamakları yavaşça indi. Tam önünden geçen trene yavaşça sokulup durdu. Vagonların altına, cıvatalara, zincirlere, ilk vagonu ağır ağır götüren büyük, demir tekerleğe bakıyor. Ön tekerleklerle arka tekerleklerin orta yerini, bu noktanın tam önüne geleceği anı gözleriyle kestirmeye çalışıyordu.

Trenin gölgesinde, traversleri örten kömür karışık kuma bakarak, "Oraya!" diye geçirdi içinden. "Tam orta yerine. Hem onun cezasını vermiş olacağım hem her şeyden de, kendimden de kurtulacağım."

Ortası tam önüne gelen birinci vagonun altına atmak istedi kendini. Ama kolundan, çıkarmak istediği çantası oyaladı onu. Çantayı çıkardığında geç kalmıştı: Tekerleklerin orta yeri geçmişti önünden. Öteki vagonu beklemesi gerekiyordu. Yüzmek için suya dalarken her zaman duyduğuna benzer bir duyguya kapıldı. Haç çıkardı. Haç çıkarırken yaptığı bildik kol hareketi ruhunda bir sürü kızlık, çocukluk anısını canlandırdı. Onun için her şeyi örten karanlık bir anda dağıldı. Tüm yaşamı geçmişte kalan aydınlık sevinçleriyle geldi gözlerinin önüne. Ama yaklaşmakta olan ikinci vagonun

tekerleklerinden ayıramıyordu gözlerini. Tekerleklerin orta yeri tam önüne geldiği anda kırmızı çantasını yere attı, başını omuzlarının arasına çekip yüzükoyun vagonun altına attı kendini. Hemen kalkmak istiyor gibi yumuşak bir hareketle düştü dizlerinin üstüne. Yaptığından o anda dehşete düştü. "Neredeyim? Ne yapıyorum? Niçin?" Kalkmak, kendini geri atmak istedi; ama kocaman, acımasız bir şey çarptı başına. Devirdi onu. Bu kocaman şeyin karşısında güçsüzlüğünü bir anda anladı. "Tanrım, affet bütün yaptıklarımı!" diye mırıldandı. Düşünde gördüğü ufak tefek adam, kendi kendine konuşarak demirle bir şeyler yapıyordu. Işığında endişelerle, yalanlarla, üzüntülerle, kötülüklerle dolu kitabı okuduğu mum bir anda her zamankinden daha bir parladı. Şimdiye dek Anna için karanlıkta olan her şeyi aydınlattı. Sonra titredi, ışık, sönmeye başladı, söndü...

Sekizinci Bölüm

I

Yaklaşık iki ay geçmişti aradan. Sıcak geçen yazın ortaları olmuştu. Oysa Sergey İvanoviç Moskova'dan ayrılmaya daha yeni hazırlanıyordu.

Bu arada Sergey İvanoviç'in yaşamında da birtakım değişiklikler olmuştu. Altı yıl üzerinde çalıştığı Avrupa'da ve Rusya'da Devlet Kuruluşunun Biçimleri ve Esasları Üzerine Bir Deneme adlı kitabını bitireli bir yıl oluyordu. Bu kitabın birkaç bölümüyle giriş bölümü zaman zaman çeşitli yayın organlarında yer almış, geri kalan bölümlerini de Sergey İvanoviç, kendi çevresinden kimselere okumuştu. Öyle ki, bu kitaptaki düşünceler toplum için tam bir yenilik olamazdı. Oysa yayımlanınca kitabının toplumda büyük bir yankı uyandıracağına inanıyordu. Bilimde bir devrim yaratmasa bile, bilim dünyasında büyük bir heyecana neden olmasını bekliyordu.

Kitap titizlikle gözden geçirildikten sonra geçen yıl yayımlanmış, kitapçılara gönderilmişti.

Sergey İvanoviç kitabıyla ilgili kimseye bir şey sormuyordu. Kitabın nasıl gittiğini soran dostlarının sorularını isteksiz, yapmacık bir umursamazlıkla yanıtlıyordu. Kitabın satışının nasıl olduğunu kitapçılara bile sormuyordu; ama kitabının toplumda, edebiyat çevrelerinde yankısını büyük bir dikkatle bekliyordu.

Gelgelelim bir hafta, iki hafta, üç hafta geçmişti aradan, kitabın bir etkisi olmamıştı toplumda. Dostları uzmanlar, bilim adamları –besbelli ayıp olmasın diye– arada bir söz ediyordu ondan o kadar. Öteki dostlarıysa bu bilimsel kitapla hiç ilgilenmiyor, onunla kitabı üzerine hiç konuşmuyorlardı. Özellikle o sıralar başka şeylerle ilgilenen toplumda da kitaba karşı tam bir ilgisizlik vardı. Edebiyat dünyasında kitap üzerine bir aydır tek sözcük bile edilmemişti.

Sergey İvanoviç bir eleştiri yazısı için gerekli zamanı inceden inceye hesap ediyordu. Ama bir ay geçmişti aradan, bir ay daha geçmişti, hâlâ ses seda yoktu.

Yalnızca Kuzey Böceği'nde, sesini kaybeden şarkıcı Drabanti üzerine çıkan bir mizah yazısında söz arasında Koznişef'in kitabı üzerine, kitabı hiç

kimsenin beğenmediğini, herkesin onu alaya aldığını gösteren aşağılayıcı birkaç sözcüğe yer verilmişti.

Aradan üç ay geçtikten sonra ciddi bir dergide bir eleştiri yazısı çıktı sonunda. Sergey İvanoviç eleştirinin yazarını tanıyordu. Bir akşam Golubtsof'un evinde karşılaşmıştı onunla.

Eleştirinin yazarı çok genç, hastalıklı bir köşe yazarıydı. Yazar olarak çok ataktı; ama kültürü zayıftı. Kişisel ilişkilerinde de ürkekti.

Yazarına hiç değer vermezdi; ama yazıyı büyük bir saygıyla okumaya başlamıştı Sergey İvanoviç. Korkunç bir şeydi yazı.

Köşe yazarının kitabı baştan sona ters anladığı belliydi. Ama kitaptan aldığı parçaları öylesine ustalıkla seçmişti ki, kitabı okumayanların (görünüşte hemen hiç kimse okumamıştı onu) evet, kitabı okumayanların bu yazıyı okuduktan sonra söz konusu kitabın ağdalı, üstelik yerli yerinde kullanılmamış (soru işaretleriyle belirtmişti bunları köşe yazarı) cümlelerle dolu olduğundan, yazarının da son derece bilgisiz bir insan olduğundan kuşkusu kalmazdı. Bütün bunlar öylesine incelikle düzenlenmiş, belirtilmişti ki, Sergey İvanoviç kendi de böylesine usta olmak isterdi. Olayın korkunç yanı da buydu zaten.

Sergey İvanoviç, eleştirmenin öne sürdüğü iddiaların doğruluk derecesini büyük bir iyi niyetle incelemesine karşın, alaya alınan eksikliklerinin, yanlışlarının üzerinde bir an durmamış, elinde olmadan, köşe yazarıyla karşılaşmasını, aralarında geçen konuşmayı en küçük ayrıntılarına dek anımsamıştı.

Sergey İvanoviç, "Bir sözümle ya da davranışımla gücendirmiş olmayayım onu?" diye soruyordu kendi kendine.

Görüşmelerinde bu gencin kullandığı, onun bilgisizliğini gösteren bir sözcüğünü düzelttiğini anımsayınca, bu eleştiri yazısının niçin böyle yazıldığını anladı.

Bu eleştiri yazısından sonra basında da konuşmalarda da kitap konusunda bir ölüm sessizliği başladı. Sergey İvanoviç beş yıl öylesine hevesle emek verdiği yapıtının hiçbir iz bırakmadan kaybolup gitmiş olduğunu anladı sonunda.

Sergey İvanoviç'in durumunun ağırlaşmasının bir nedeni de, kitabını bitirdikten sonra, o güne dek zamanının büyük bölümünü alan masa başı

çalışmasının artık sona ermiş olmasıydı.

Zeki, kültürlü, sağlığı yerinde, bir şeyler yapmak isteyen bir insandı. Bu enerjisini nerede kullanacağını bilmiyordu şimdi. Konuk salonlarında, toplantılarda, konferanslarda, komitelerde, konuşulabilecek her yerde katıldığı konuşmalar zamanının ancak bir bölümünü alıyorlardı. Ama ömrünü kentte geçirmiş bir insan olarak Sergey İvanoviç, deneyimsiz kardeşinin Moskova'ya geldiği zamanlar yaptığı gibi, her önüne gelenle çene çalmıyordu. Zekâ çalışmaları için çok boş zamanı kalıyordu. Kitabının başarısızlığa uğraması yüzünden onun için bu çok güç dönemde, Sergey İvanoviç'in şansına, kamuoyunu uzun süredir oyalayan başka dinden olanlar sorununun, Amerikalı dostlar, Samarsk kıtlığı, sergiler, spiritizma konularının yerini, o zamana dek toplumda için için tüten Slavcı akım almış, Sergey İvanoviç de bu akımın eski önderlerinden biri olarak kendini bütünüyle buna vermişti.

Sergey İvanoviç'in bulunduğu çevrede o sıralar Sırp savaşından başka hiçbir şeyden söz edilmiyor, hiçbir şey üzerine yazı yazılmıyordu. İşsiz güçsüz bir toplumun zaman öldürmek için yapabileceği her şey yapılıyordu Slavlar için. Balolar, konserler, akşam yemekleri, yemeklerde çekilen nutuklar, defileler, bira ziyafetleri, meyhaneler... Slavlara duyulan sempatinin tanıklığını yapıyorlardı.

Bu konuda söylenenlerin, yazılanların birçoğunu ayrıntılar yönünden doğru bulmuyordu Sergey İvanoviç. Slav davasının, toplumun boş kalmamak amacıyla sık sık değiştirdiği moda tutkulardan biri durumuna geldiğini görüyordu. Bu davayla ilgilenenler arasında çıkarını düşünen, ün kazanmak isteyen kimselerin de çok olduğunun farkındaydı. Gazetelerin yalnız bir amaçla, dikkati kendi üzerlerine çekmek, ötekilerden çok bağırmış olmak amacıyla gereksiz, şişirilmiş çok şey yazdıklarını düşünüyordu. Bu toplumsal ayaklanmada öne geçenlerin, herkesten çok bağıranların başarıya ulaşamamış, küçük düşmüş kimseler olduklarını biliyordu. Ordusu olmayan başkomutanlar, bakanlığı olmayan bakanlar, gazetesi olmayan gazeteciler, partisi olmayan parti başkanlarıydı en öndekiler, herkesten çok bağıranlar. Bunda düşüncesizce, gülünç çok şeyin olduğunun farkındaydı Sergey İvanoviç. Ama burada, toplumun tüm tabakalarını ortak bir noktada toplayan, kişinin sempati duymadan edemeyeceği, giderek büyüyen bir heyecanın da söz konusu olduğunu görüyor, kabul ediyordu. Din kardeşlerinin, Slavların, öldürülmeleri;

ezilenlere acıma, onları ezenlere kin uyandırıyordu toplumda. Büyük dava uğruna çarpışan Sırplar ile Karadağlıların kahramanlıkları toplumda, kardeşlerine artık sözle değil, işle yardım etmek isteğini uyandırmıştı.

Ancak bunun yanında, Sergey İvanoviç için sevindirici bir durum daha vardı. Kamuoyunun kendini göstermesiydi bu. Toplum, kendi isteğini, açıkça belirtiyordu. Sergey İvanoviç'in deyimiyle halk ruhu dile gelmişti. Sergey İvanoviç bu davayla ilgilendikçe, bunun çok çok büyümesi, bir çağ açması gereken bir dava olduğunu daha açık görüyordu.

Kendini bütünüyle vermişti bu davaya. Kitabını unutmuştu.

Hiç boş zamanı yoktu şimdi. Öyle ki, kendisine gönderilen mektupların, dilek yazılarının hepsine yanıt bile veremiyordu.

İlkbaharı, yazın bir bölümünü çalışarak geçirdikten sonra ancak temmuzda köye, kardeşinin yanına gitmek için hazırlığa başlayabilmişti.

İki hafta dinlenmeye, halkın en kutsalının arasında, köyde, onun gibi bütün başkentlilerin, kentlilerin uyandığına kesinlikle inandıkları halkın ruhunun uyandığını görmeye gidiyordu. Levin'e verdiği sözü hanidir yerine getirmeyi düşünen Katavasof da Sergey İvanoviç'e gelmiş, birlikte yola çıkmışlardı.

II

Sergey İvanoviç ile Katavasof o gün pek kalabalık olan Kursk demiryolu garının önünde arabadan inip de, arkadan eşyaların bulunduğu arabayla gelen uşağın gelip gelmediğine bakarlarken, kiralık dört arabayla gönüllüler gelmişlerdi garın önüne. Kadınlar buketlerle karşıladılar gönüllüleri. Arkalarında büyük bir kalabalıkla girdiler gar binasına.

Gönüllüleri karşılayanlardan biri salondan çıkıp Sergey İvanoviç'e Fransızca:

— Siz de gönüllüleri uğurlamaya mı geldiniz? diye sordu.

Sergey İvanoviç, dudaklarında belli belirsiz bir gülümseme:

— Hayır prenses, dedi. Yolcuyum. Kardeşimin yanında dinleneceğim biraz. Siz her zaman böyle uğurluyor musunuz gönüllüleri?

Prenses:

— Fırsatım olmuyor ki! diye karşılık verdi. Sahi bizden sekiz yüz kişinin gittiği doğru değil mi? Malvinski inanmadı bana.

Sergey İvanoviç:

— Sekiz yüzden de çok, dedi. Doğrudan Moskova'nın içinden yola çıkmayanları sayarsanız bini geçer.

Prenses, Sergey İvanoviç'in sözünü sevinçle kaptı ağzından:

— Çok güzel! Ben de öyle diyordum zaten! Bir milyon kadar da bağış toplandığı doğru mu peki?

— Milyonun üstünde, prenses.

— Bugün gelen telgraf nasıl? Gene dağıtmışlar mı Osmanlıları?

Sergey İvanoviç:

— Evet, dedi. Okudum gelen telgrafı.

Osmanlıların üç gündür her noktada peş peşe bozguna uğratıldıklarını, kaçmaya başladıklarını, yarın kesin çatışmanın beklendiğini bildiren telgraftan söz ediyorlardı.

Prenses:

— Ah, sahi, biliyorsunuz, dedi, aslan gibi bir genç gönüllü yazılmak istemiş. Neden zorluk çıkarmışlar bilmiyorum. Sizden rica edecektim ben de... tanıyorum bu genci. Bir pusula yazıverin lütfen. Kontes Lidiya İvanovna yollamış onu.

Sergey İvanoviç gönüllü yazılmak isteyen genç üzerine prensesin bildiklerini sorup öğrendikten sonra birinci mevkiye gitti. Bu konuda karar verecek kimseye bir pusula yazdı, prensese verdi.

Sergey İvanoviç prensesi bulup pusulayı ona verdiğinde prenses dudaklarında zafer sevinci dolu çok anlamlı bir gülümsemeyle:

— Biliyorsunuz kuşkusuz dedi, ünlü Kont Vronski de... bu trenle gidiyor.

— Gideceğini duydum; ama ne zaman gideceğini bilmiyordum. Bu trenle mi gidiyor?

— Gördüm kendisini. Burada. Yalnız annesi gelmiş onu yolcu etmeye. Yapabileceği en iyi şey de buydu zaten.

— Elbette.

Onlar konuşurlarken bir grup yanlarından geçti, yemek masasına doğru yürüdü. Onlar da yürüdüler o yöne. Elinde kadehle gönüllülere nutuk çeken bir adamın gür sesi duyuluyordu. Adam sesini giderek yükselterek şöyle diyordu: "Dinimize, insanlığa, kardeşlerimize hizmet etmeye gidiyorsunuz. Bu yüce hizmetiniz için anamız Moskova kutluyor sizi. Yaşasın!" Gür, pek duygulu bir sesle bitirmişti sözünü.

Kalabalık hep bir ağızdan "Yaşasın" diye bağırdı. Yeni bir kalabalık girdi salona. Prensesin ayakları az kaldı kesiliyordu yerden.

Kalabalığın arasında birden beliren Stepan Arkadyeviç, yüzünü bir sevinç ışığı aydınlatmış:

— O! Prenses! Hayrola! dedi. Ne güzel, ne tatlı konuştu değil mi? Bravo! O! Sergey İvanoviç de buradaymış? Siz de bir şeyler söyleseydiniz çok iyi olurdu. (Sergey İvanoviç'in kolundan hafifçe iterek kibar, saygılı, sakıngan bir gülümsemeyle ekledi:) Çok güzel konuşursunuz, bilirim.

— Olmaz, hemen gidiyorum.

— Nereye?

Sergey İvanoviç:

— Köye, kardeşimin yanına, diye karşılık verdi.

— Karımı göreceksiniz öyleyse. Mektup yazdım ona; ama siz daha önce göreceksiniz onu. Beni gördüğünüzü, *all right*[214] söyleyiniz kendisine lütfen. O, anlar. Yalnız şunu da söyleyiverin: Komisyon üyeliğine tayin edildiğimi... (Özür diliyor gibi prensese döndü.) Biliyorsunuz, *les petites miseres de la vie humaine.*[215] Myahkaya da –Liza Myahkaya değil, Bibiş Myahkayabin– tüfekle on iki hemşire yolluyor. Söylemiş miydim size?

Koznişef isteksiz:

— Evet, duydum, dedi.

Stepan Arkadyeviç:

— Yazık, gidiyorsunuz, dedi, iki gönüllü onuruna bir akşam yemeği veriyoruz yarın. Petersburglu Dimer Bartnyanski ile bizim Grişa Veslovski onuruna. İkisi de gönüllü gidiyorlar. Veslovski daha yeni evlendi. Erkek dediğin böyle olur! (Prensese döndü) öyle değil mi prenses?

Prenses bir şey söylemeden Koznişef'e baktı. Sergey İvanoviç ile prensesin ondan ayrılmak istedikleri bakışlarından belliydi; ama Stepan Arkadyeviç'in buna aldırdığı yoktu. Gülümseyerek kâh prensesin şapkasının tüyüne, kâh –bir şeyler anımsamaya çalışıyormuş gibi– çevresine bakıyordu. Boynunda bağış kutusuyla yanlarından geçen bir kadını görünce yanına çağırdı onu, beş rublelik bir kâğıt para attı kutuya.

— Cebimde para varken, bağış kutularını görünce hemen heyecanlanıyorum, dedi. Bugün gelen telgraf nasıl? Aferin şu Karadağlılara!

Prenses, Vronski'nin bu trenle gideceğini söyleyince Stepan Arkadyeviç:

— Ne diyorsunuz! diye haykırdı.

Bir an hüzün kaplamıştı yüzünü. Ama bir dakika sonra adım atarken her ayağının üstünde hafifçe yaylanarak, favorilerini düzelterek Vronski'nin bulunduğu odaya girerken, Stepan Arkadyeviç kız kardeşinin cesedi üzerinde umutsuz hıçkırıklarını unutmuş, Vronski'ye bir kahraman, eski bir dost olarak bakıyordu.

Oblonski yanlarından ayrılır ayrılmaz prenses Sergey İvanoviç'e:

— Bütün kusurlarına karşın hak vermemek elde değil ona, dedi. Rus, Slav karakteri bu işte! Ancak korktuğum bir şey var: Onu görmekten

hoşlanmayacak Vronski. Ne derseniz deyin, bu adamın kaderi üzüyor beni. Biraz konuşun kendisiyle dostum.

— Fırsat bulursam konuşurum.

— Hiçbir zaman ısınamadım ona. Ama bu davranışı birçok kusurunu bağışlattı. Yalnız gitmekle kalmıyor, bütün masraflarını karşıladığı bir de süvari bölüğü götürüyor.

— Evet, duydum.

Zil çaldı. Herkes kapılara yürüdü.

Prenses, annesinin koluna girmiş uzun paltolu, başında geniş kenarlı siyah bir şapka olan Vronski'yi göstererek:

— İşte kendisi, dedi.

Oblonski, Vronski'nin yanında yürüyordu. Heyecanlı heyecanlı bir şeyler anlatıyordu ona. Stepan Arkadyeviç'in ne dediğini duymuyormuş gibi, yüzü asık, önüne bakıyordu Vronski.

Besbelli, Oblonski'nin sözü yerine, prensesle Sergey İvanoviç'in bulundukları yana baktı. Bir şey söylemeden şapkasını hafifçe çıkarıp selam verdi. Canlılığını yitirmiş, acıyla kaplı yüzü taşlaşmıştı sanki.

Vronski perona çıktıklarında bir şey söylemeden annesine yol verip onun arkasından bir kompartımana girdi. Gözden kayboldu.

Peronda "Tanrı Çarı Korusun! Hurra! Yaşasın!" diye bağırdılar. Gönüllülerden uzun boylu, basık göğüslü, çok genç biri keçe şapkasıyla elindeki buketi sallayarak dikkati çekecek biçimde selamlıyordu perondakileri. Onun arkasından, gene selam veren iki subay, geniş sakallı, şapkası kir pas içinde orta yaşlı bir adam uzatmıştı başını.

III

Sergey İvanoviç, prensesle vedalaştıktan sonra, yanlarına gelen Katavasof ile tıklım tıklım dolu vagona girdi. Tren kalktı.

Tsaritsino istasyonunda gençlerden kurulu bir koro karşıladı treni. "Ün senin olsun"u pek güzel söylüyorlardı. Gönüllüler gene dışarı sarkıp halkı selamlamaya başladılar. Ama Sergey İvanoviç'in onlarla ilgilendiği yoktu. Gönüllülerle, onların nasıl insanlar olduklarını öğrenecek kadar ilgilenmemişti. Artık ilgilendirmiyorlardı onu. Bilimsel çalışmaları yüzünden gönüllülerle hiç ilgilenememiş Katavasof ise büyük bir ilgi duyuyordu onlara. Onlarla ilgili sorular soruyordu Sergey İvanoviç'e.

Sergey İvanoviç, ona ikinci mevkiye gidip kendileriyle konuşmasının daha iyi olacağını söyledi. Sergey İvanoviç'in dediğini ilk istasyonda yaptı Katavasof.

Trenin durduğu ilk istasyonda ikinci mevkiye geçti. Gönüllülerle tanıştı orada. Vagonun bir köşesinde oturuyordu gönüllüler. Yüksek sesle konuşuyorlardı. Yolcuların da, içeri giren Katavasof'un da dikkatinin onların üzerinde olduğunu biliyorlardı. En yüksek sesle konuşan basık göğüslü, uzun boylu gençti. Besbelli sarhoştu. Çalıştığı yerde olan bir olayı anlatıyordu. Karşısında, Avusturya muhafız subayı ceketi giymiş orta yaşlı bir subay oturuyordu. Uzun boylu genci gülümseyerek dinliyor, arada bir sözünü kesiyordu. Topçu üniformalı üçüncü gönüllü onların yanında, valizinin üstüne oturmuştu. Dördüncüsü uyuyordu.

Genç gönüllüyle konuşmaya başladı Katavasof. Bu gencin, yirmi iki yaşına kadar büyük bir servetin altından girip üstünden çıkmış Moskovalı bir tüccar olduğunu öğrendi. Çıtkırıldım, şımarık hayalleriyle, zayıf bünyesiyle hiç hoşlanmamıştı ondan Katavasof. Kafası biraz dumanlanınca, büyük bir kahramanlık yaptığına inanmaya başladığı belliydi. Pek çirkin bir biçimde övünüyordu gönüllü olmasıyla.

Emekli bir subay olan öteki gönüllü de tatsız bir izlenim bırakmıştı Katavasof'un üzerinde. Görünüşünden, feleğin çemberinden geçmiş biri olduğu belliydi. Demiryollarında çalışmış, kâhyalık etmiş, fabrika

işletmişti. Bütün bunlardan hiç de yeri değilken, üstelik teknik deyimleri yerli yersiz kullanarak söz ediyordu.

Topçu olan üçüncü gönüllü tersine, çok hoşuna gitmişti Katavasof'un. Son derece alçakgönüllü, sessiz biriydi. Emekli muhafız subayının, tüccarın kahramanlığı karşısında eziklik duyduğu belliydi. Kendinden hiç söz etmiyordu. Katavasof ona, Sırbistan'a gitmeye niçin karar verdiğini sorunca alçakgönüllülükle karşılık verdi:

— Niçin olacak, herkes gittiği için... Sırplara da yardım etmek gerek. Acıyor insan zavallılara.

Katavasof:

— Evet, dedi, özellikle topçumuz az orada.

— Doğrusu, çok yapmadım topçuluk. Belki piyade ya da süvari yaparlar beni.

Katavasof, topçunun yaşına bakıp rütbesinin oldukça yüksek olduğunu düşündü.

— En çok topçuya gereksinim varken piyade nasıl yaparlar sizi? diye sordu.

— Uzun sürmedi topçuluğum. Subay çıkmadan emekli oldum.

Gönüllü topçu, böyle dedikten sonra, subaylık sınavını niçin kazanamadığını anlatmaya başladı.

Bütün bunlar tatsız bir etki bırakmıştı Katavasof'un üzerinde. Gönüllüler gene içmek için bir istasyonda inince, yolculardan biriyle konuşup bu izlenimin haksız olup olmadığını öğrenmek istedi Katavasof. Askeri paltolu ihtiyar bir yolcu onun gönüllülerle konuşmasına baştan beri kulak kabartmıştı. İhtiyarla yalnız kalınca Katavasof ona döndü. Kendi düşüncesini belirtmek ihtiyarın düşüncesini öğrenmek amacıyla ortadan:

— Doğrusu, oraya giden gönüllülerin durumları çok farklı, dedi.

İhtiyar iki savaşa katılmış eski bir askerdi. Bir askerin nasıl olması gerektiğini biliyordu. Gönüllüleri dış görünüşlerinden ötürü de, konuşmalarından ötürü de yolculuk sırasında içkiye kendilerini böylesine çılgınca vermelerinden ötürü de kötü asker saydığı belliydi. Bir taşra kasabasındandı ihtiyar. Kasabasında sarhoşluğu, hırsızlığı yüzünden hiç kimsenin iş vermediği bir erin de gönüllü gittiğini anlatmak istiyordu

Katavasof'a. Ne var ki yaşam deneyimlerinden toplumun o anda içinde bulunduğu coşkulu durumda genel düşünceye ters düşen düşünceleri açığa vurmanın, hele hele gönüllüleri eleştirmenin çok tehlikeli olduğunu bildiği için o da Katavasof'un yüzüne bakıyor, onu inceliyordu. Yalnızca gözleriyle gülümseyerek:

— Ne yaparsınız adama gereksinim var orada, dedi.

Sonra cepheden son gelen haber üzerine konuşmaya başladılar. İkisi de son habere göre Osmanlılar her cephede dağıldılarsa yarın beklenen savaşın kime karşı verileceği konusunda kuşkularını birbirinden gizliyorlardı. Böylece, kendi düşüncelerini birbirine açmadan ayrıldılar.

Katavasof kompartımanına dönünce, yalan söylemeye kendini istemeye istemeye zorlayarak, gönüllüler üzerine görüşlerini –bu görüşlerinden gönüllülerin yaman delikanlılar oldukları anlaşılıyordu– anlattı Sergey İvanoviç'e.

Bir kasabanın büyük istasyonunda gene şarkılar, haykırışlar karşıladı gönüllüleri. Bağış kutularıyla bağış toplayan erkekler, kadınlar göründü gene. Taşralı bayanlar buketler verdiler gönüllülere. Onların peşinden büfeye gittiler gene. Ama bütün bunlar, Moskova'da olduğundan çok daha heyecansızdı.

IV

Tren bir taşra kasabasında durduğunda Sergey İvanoviç büfeye gitmedi. Peronda bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı.

Vronski'nin kompartımanının önünden ilk geçişinde, kompartımanın penceresinin sıkı sıkı kapalı olduğunu fark etmişti. Ama ikinci geçişinde pencerede yaşlı kontesi gördü. Kontes çağırdı Koznişef'i.

— Ne yaparsınız, ben de gidiyorum, dedi. Kursk'a kadar geçireceğim onu.

Sergey İvanoviç pencerenin önünde durdu. Yan gözle içeri bakarak:

— Evet, duydum, dedi.

Vronski'nin içeride olmadığını fark edince:

— Oğlunuz için ne güzel bir şey bu! diye ekledi.

— Evet, ama uğradığı felaketten sonra başka ne yapabilirdi?

Sergey İvanoviç:

— Korkunç bir felaketti, dedi.

— Ah, neler çektim! Sahi, gelip Otursanıza biraz...

Sergey İvanoviç kompartımana girip yanına oturduktan sonra sürdürdü konuşmasını kontes:

— Ah, neler çektim neler! Bilemezsiniz çektiklerimi! Altı hafta hiç kimseyle konuşmadı. Ancak ben yalvardığım zamanlar yemek yedi. Üstelik bir an yalnız bırakmanın olanağı yoktu onu. Kendi canına kıyabileceği her şeyi kaldırmıştık ortadan. Alt katta kalıyorduk. Ama ne yapacağı belli olmazdı ki. Biliyorsunuz, bu kadının yüzünden bir kez de tabancayla intihara kalkmıştı. (Bu olayı anımsayınca kaşları çatıldı yaşlı kontesin). Evet, böyle bir kadının sonunda yapması gerekeni yaptı o da. Ölümün bile iğrencini, aşağılığını seçti.

Sergey İvanoviç:

— Onu yargılamak bize düşmez kontes, dedi. Ama bunun sizin için ne ağır olduğunu, ne çok acı çektiğinizi biliyorum.

— Ah, hiç demeyin! Malikânemdeydim. Oğlum da bana gelmişti o gün. Bir pusula getirdiler ona. Yanıtını yazıp yolladı. Kadının hemen yakınımızda, istasyonda olduğunu nereden bilelim. Akşam odama çekildiğimde hizmetçim Meri istasyonda bir kadının kendini trenin altına attığını söyledi. Beynimden vurulmuşa döndüm! Bunun o kadın olduğunu anlamıştım. İlk söylediğim şey, bunu oğluma duyurmamaları oldu. Ama söylemişlerdi. Arabacı oradaydı. Her şeyi görmüştü. Koşarak odasına gittim oğlumun. Kendinde değildi. Gözlerinde korkunç bir boşlukla yüzüme baktı. Ağzını açıp bir şey söylemeden atına atladı, dörtnala gitti oraya. İstasyonda neler oldu bilmiyorum artık. Ölü gibi getirdiler onu eve. Zor tanıdım. Doktor Prostraition complete dedi. Peşinden bir çeşit delilik halleri geldi. (Kontes kolunu salladı.) Ah, ne diye anlatıyorum bunları! Korkunç günler yaşadım! Evet, ne derseniz deyin, kötü bir kadındı o. Kendini kaptırdığı o çılgın tutku neydi öyle! Değişik bir şeyi kanıtlamak içindi hepsi. Kanıtladı da işte. Kendini de, pırlanta gibi iki insanı da –kocasıyla zavallı oğlumu– mahvetti.

Sergey İvanoviç:

— Peki kocası ne yaptı? diye sordu.

— Anna'nın kızını aldı. İlk zamanlar her şeye razıydı Alyoşa. Ama şimdi, kızını bir yabancıya verdiği için korkunç acı çekiyor. Ancak, verdiği sözden de dönemiyor. Karenin cenaze törenine geldi. Alyoşa ile karşılaşmaması için çok uğraştık. Bir koca olarak onun için ne de olsa daha az ağır bir durumdu bu. Karısı bırakıp gitmişti onu. Zavallı oğlum kendini bütünüyle vermişti bu kadına. Her şeyini –mesleğini de beni de– bırakmıştı onun uğruna. Kadın gene de acımadı ona. İnadına, temelli öldürdü onu. Hayır, ne derseniz deyin, bu kadının ölümü bile dinsiz iğrenç bir kadının ölümüdür.

Tanrı günahlarını bağışlasın; ama oğlumun mahvolduğunu gördükçe onun anısından nefret etmemek gelmiyor elimden.

— Şimdi nasıl oğlunuzun durumu?

— Tanrı yardım etti de, şu Sırp savaşı çıktı. Yaşlı bir insanım ben. Savaşa falan aklım ermez. Ama bildiğim bir şey var, o da bu savaşı bize Tanrı'nın yolladığıdır. Bir anne olarak, dehşet içindeyim kuşkusuz. Korkuyorum. En önemlisi de, duyduğuma göre, *ce n'est pas tres bien vu â Petersburg.*[216] Ama ne yaparsınız! Yalnız bu kurtarabildi onu. Yaşvin –arkadaşıdır oğlumun– varını yoğunu kumarda verdikten sonra Sırbistan'a yolculuk

hazırlıklarına başladı. Bize geldi. Oğlumu o kandırdı. Şimdi düşündüğü tek şey budur. Siz de konuşun onunla lütfen. Oyalanmasını istiyorum. Çok üzgün. İşin kötüsü, bir de dişleri ağrımaya başladı. Sizi gördüğüne çok sevinecektir. Konuşun onunla lütfen. Trenin öte yanında dolaşıyor.

Vronski ile konuşmaktan mutluluk duyacağını söyledi. Sergey İvanoviç. Trenin öte yanına geçti.

V

Vronski, yığılı çuvalların uzadıkça uzamış akşam gölgesinde, sırtında uzun paltosu, şapkasını gözlerinin üzerine indirmiş, elleri cebinde, yirmi adım gidip hızla geri dönerek, yabani bir hayvan gibi dolaşıyordu peronda. Vronski onu gördü de görmezlikten geliyor sandı Sergey İvanoviç. Ama Sergey lvanoviç'in önemsediği yoktu bunu. Vronski ile her çeşit kişisel hesaptan uzaktı.

O anda Sergey İvanoviç'in gözünde Vronski büyük davanın en önemli kahramanlarından biriydi. Koznişef de onu heyecanlandırmayı, yüreklendirmeyi kendi için bir borç sayıyordu. Yaklaştı Vronski'ye.

Vronski durdu. Dikkatle baktı. Tanıdı Sergey İvanoviç'i. Ona doğru birkaç adım atıp var gücüyle sıktı elini.

Sergey İvanoviç:

— Belki benimle karşılaşmak bile istemezdiniz, dedi. Ama bir yardımım dokunamaz mıydı acaba size?

Vronski:

— Görüşmekten en az hoşnutsuzluk duyacağım insan sizsiniz, dedi. Bağışlayın. Yaşamda hoş olabilecek bir şey kalmamıştır benim için.

Sergey İvanoviç, Vronski'nin acıyla kaplı yüzüne dikkatle baktı.

— Anlıyorum, dedi. Bunun için size bir yardımım dokunabilir mi diye düşündüm. Ristiç'e,[217] Milan'a[218] bir mektup ister miydiniz?

Vronski, Sergey İvanoviç'in ne söylediğim güç anlamış gibi:

— Oh, hayır! dedi. Sizce bir sakıncası yoksa yürüyelim lütfen. Vagonlarda öyle boğucu hava var ki. Mektup mu dediniz? Yo, istemez, teşekkür ederim. Ölmek için tavsiye mektubuna gerek yoktur. (Yalnızca dudaklarının ucuyla gülümsedi. Gözlerindeki öfkeli anlatım kaybolmuştu.) Türklere yazın yazacaksanız...

— Öyle ama, mektup götürürseniz sizin için gerekli ilişkileri kurmanız daha kolay olur. Ama nasıl isterseniz öyle olsun. Verdiğiniz kararı duyunca

çok sevindim. Gönüllülere öyle çok saldıran oldu ki! Sizin gibi bir insan toplumun gözünde yükseltecektir onları.

Vronski:

— Bir insan olarak iyi tek yanım, yaşamımın benim için hiçbir değeri olmamasıdır, dedi. Düşman saflarına yalın kılıç dalacağım. Ölmek ya da öldürmek için yeterince enerjimin olduğunu biliyorum. Üstelik, hiç gereksinimimin olmadığı gibi, bana tiksinti de veren yaşamımı uğruna verebileceğim bir şeyin bulunması sevinç veriyor bana. Birinin işine yarasın bari.

Vronski, konuşurken yüzüne istediği anlatımı vermesine bile engel olan sürekli diş ağrısından yüz kaslarını sabırsız sabırsız oynattı.

Duygulandığını hissetti Sergey İvanoviç.

— İnanın, yeniden gelmiş gibi olacaksınız dünyaya, dedi. Kardeşlerini başka ulusların boyunduruğundan kurtarmak, ölmeye de yaşamaya da değer bir amaçtır. (Elini uzattı Vronski'ye) Tanrı dış dünyanızda da, iç dünyanızda da başarıya ulaştırsın sizi...

Sergey İvanoviç'in uzattığı elini içtenlikle sıktı Vronski.

— Evet, dedi. Bir silah gibi, bir şeylere yarayabilirim. (Bir an sustuktan sonra ekledi.) Ama bir insan olarak, bir harabeyim ben.

Dişinin, ağzını tükürükle dolduran zonklaması, konuşmasına engel oluyordu. Rayların üzerinde ağır ağır, sarsıntısız yaklaşmakta olan kömür vagonunun tekerleklerine takıldı gözü. Sustu.

Acı değil, ıstırap dolu bambaşka bir iç sıkıntısı dişinin ağrısını bir an unutturdu ona. Kömür vagonuna, raylara bakarken, uğradığı felaketten sonra ilk kez karşılaştığı bir tanıdığıyla konuşmakta olmasının etkisiyle birden onu anımsamıştı. Daha doğrusu, istasyon işçilerinin koğuşuna çılgın gibi koşarak daldığında Anna'dan kalanlar gelmişti gözünün önüne. Masanın üzerinde (yabancı erkeklerin yanında çirkin kaçacak biçimde) boylu boyunca uzatılmış, az önce taşıdığı yaşamla dopdolu cesedi... Ezilmemiş başı... Ağır örgülerle, buklelerle çevrili güzel yüzü... Yarı açık pembe dudaklarında donup kalmış o tuhaf, acı anlatım (bu anlatım kapatılmamış, bir noktaya çakılı gözlerinin bakışında daha da korkunçtu. Kavga ederlerken Anna'nın Vronski'ye pişman olacağını söylediğini anımsatmıştı ona bu anlatım...)

Vronski Anna'yı son andaki insafsız, intikamcı görünümüyle değil, onu –gene istasyonda– ilk kez gördüğü gibi esrarlı, tatlı, mutluluğu arayan ve veren görünümüyle anımsamaya çalışıyordu. Ama sonsuza dek zehirlenmişti artık bu dakikalar. Anna'yı, hiç kimsenin işine yaramayacak, düzeltilmesi olanaksız bir pişmanlığın gözdağını gerçekleştirmiş olarak mağrur görünümüyle anımsıyordu ancak. Dişinin ağrısını duymuyordu artık. Boğazında hıçkırıkların düğümlenmesiyle yüzü buruştu.

Çuval yığınının önünde hiç konuşmadan iki kez bir aşağı bir yukarı gidip geldikten, kendini toparladıktan sonra Sergey İvanoviç'e döndü.

— Dün gelenden başka telgraf almadınız mı? Üçüncü kez dağıtılmış düşman. Ama kesin çarpışma yarın bekleniyormuş.

Milan'ın kral ilan edilmesi, bunun çok büyük sonuçlar doğurabileceği üzerine biraz konuştuktan sonra, ikinci zil çalınca ayrıldılar. Kendi vagonlarına gittiler.

VI

Moskova'dan ne zaman yola çıkacağını bilmediğinden, istasyona adam yollaması için kardeşine telgraf çekmemişti Sergey İvanoviç.

Katavasof ile Sergey İvanoviç istasyondan kiraladıkları üstü açık küçük arabayla saat on ikiye doğru, toz topraktan Arap gibi simsiyah, Pokrovskoye'deki evin taş merdiveninin önüne geldiklerinde Levin evde yoktu. Balkonda babası ve ablasıyla oturan Kiti hemen tanıdı kaynını. Onu karşılamak için aşağı koştu. Sergey İvanoviç'e elini verdi, öpmesi için alnını uzattı.

— Geleceğinizi haber vermemekle çok ayıp ettiniz! dedi.

Sergey İvanoviç:

— Çok rahat geldik, sizi de rahatsız etmemiş olduk böylelikle, diye karşılık verdi. Toz içinde her yanım. Dokunmaya korkuyorum size. Öylesine çok işim vardı ki, yakamı ne zaman kurtaracağımı bilmiyordum. (Gülümsedi Sergey İvanoviç.) E siz de akıntının dışında, kendi durgun koyunuzda sakin mutluluğunuzun tadını çıkarıyorsunuz demek. Dostumuz Fyodr Vasilyeviç de en sonunda gelebildi işte.

Katavasof, elini Kiti'ye uzatırken, simsiyah olmuş, yüzünde daha bir beyaz görünen dişlerini göstererek gülümsedi. Her zamanki şakacı tavrıyla:

— Yalnız, uyarırım sizi, zenci falan değilim, dedi. Yıkanınca insana benzeyeceğim.

— Kostya, çok sevinecek. Çiftliğe gitti. Şimdi gelir.

Katavasof:

— Çiftlikle ilgileniyor! dedi. Tam anlamıyla sakin bir köy burası. Oysa kentte Sırp savaşından başka bir şey yok. Ee, benim dostum ne düşünüyor bu konuda? Herkesten ayrı şeyler düşünüyordur gene...

Sergey İvanoviç'e biraz sıkılarak baktı Kiti.

— Yo, herkes gibi düşünüyor sanırım, dedi. Birini yollayıp çağırtayım onu bari. Babam da bize Avrupa'dan yeni döndü.

Kiti Levin'e adam yolladı. Konuklarına yıkanıp temizlenmeleri için – birine Levin'in odasında, ötekine Doli'nin eski odasında– yer gösterdi. Konuklara yemek hazırlamaları için gerekli emirleri verdi. Sonra gebeliği, sırasında yoksun olduğu o tatlı çabukluğuyla koşarak çıktı balkona.

— Sergey İvanoviç ile Profesör Katavasof geldi, dedi.

Prens:

— Oh, bu sıcakta da çekilmez doğrusu! dedi.

Babasının yüzündeki alaycı anlatımı fark etmişti Kiti. Babasını bir şeye razı etmeye çalışıyormuş gibi gülümseyerek:

— Hayır babacığım, dedi. Pek sevimli bir insandır. Kostya da çok sever onu.

— Ben bir şey demedim zaten.

Kiti ablasına döndü.

— Gidip ilgileniver onlarla canım. İstasyonda Stiva'yı görmüşler, iyiymiş. Ben de Mitya'ya gidip bakayım. Aksi gibi, çaydan beri emzirmedim onu. Demin uyandı. Tanrı bilir ya, bar bar bağırıyordur.

Göğüslerine sütün dolduğunu hissetmişti Kiti. Çabuk adımlarla çocuk odasına yürüdü.

Bir tahmin değildi Kiti'ninki. Çocuğunu memeden henüz kesmediği için göğüslerine dolan sütten oğlunun acıktığını anlıyordu.

Çocuk odasına daha vardı; ama oğlunun ağladığını biliyordu. Gerçekten ağlıyordu çocuk. Sesini duyunca adımlarını sıklaştırdı Kiti. Ama o, adımlarını sıklaştırdıkça çocuk daha çok bağırıyordu. Sesi güzel, sağlıklı; ama aç ve sabırsızdı.

Kiti bir sandalyeye oturdu. Bebeği emzirmeye hazırlanırken telaşlı:

— Çoktan beri mi ağlıyor dadısı? diye sordu. Çabuk bana verin onu. Aman dadı, ne can sıkıcı insansınız! Bırakın canım, sonra bağlarsınız şapkasını.

Bebek açlıktan yırtınırcasına bağırıyordu.

Zamanın hemen hepsini çocuk odasında geçiren Agafya Mihaylovna:

— Olmaz ki anacığım, dedi. Üstüne başına çekidüzen vermeliyiz. (Annesine bakmadan bebekle oynuyordu.) Agu! Agu!

Dadı annesine getirdi bebeği. Agafya Mihaylovna da, sevgiden yüzünün kasları gevşemiş, dadının peşi sıra geldi. Sesi bebeğin bağırmasını bastırıyordu.

— Tanıyor, tanıyor! Vallahi de billahi de tanıdı beni. Katerina Aleksandrovna, anacığım!

Ama Kiti dinlemiyordu onu. Sabırsızlığı, bebeğin sabırsızlığı gibi giderek büyüyordu.

Telaştan uzun süre alamadı memeyi çocuk. Ağzına alması gereken yeri bir türlü yakalayamıyor, bu yüzden de sinirleniyordu.

Sonunda tıkanır gibi, umutsuz bir bağırmadan, boş bir emişten sonra işler yoluna girdi. Çocuk da, annesi de aynı anda rahatlamışlardı. İkisi de yatışmıştı.

Kiti, çocuğun alnına eliyle dokunup:

— Ter içinde kaldı zavallı, diye mırıldandı.

Alnının üzerine düşmüş şapkasının altından çocuğun ona çapkın çapkın bakıyorlarmış gibi gelen gözlerine, düzenli bir biçimde şişip inen küçük yanaklarına, havada daireler çizdiği avuç içi kırmızı küçük eline yan gözle bakarak ekledi Kiti:

— Nereden anladınız sizi tanıdığını?

Agafya Mihaylovna'nın, çocuğun onu tanıdığını iddia etmesi üzerine, gülümsemişti Kiti.

— Olamaz! dedi. Tanıyacak olsa önce beni tanırdı.

Kiti'nin gülümsemesinin nedeni şuydu: Gerçi bebeğin kimseyi tanıyamayacağını söylemişti; ama onun yalnız Agafya Mihaylovna'yı tanımakla kalmayıp her şeyi anladığını bildiğini, hatta hiç kimsenin bilmediği şeyleri bildiğini, anladığını, kendisinin –Kiti'nin– bile onun yardımıyla birçok şeyi öğrendiğini yüreğiyle biliyordu. Agafya Mihaylovna için, dadı için, dedesi için, babası için bile yalnızca maddi bakım isteyen canlı bir yaratıktı Mitya. Oysa annesi için çoktan beri aralarında başlı başına bir ruhsal ilişkiler dünyası kurulmuş bir yaratıktı.

Agafya Mihaylovna:

— Tanrı vere de uyansa, o zaman görürsünüz, dedi. Şöyle yapınca hemen gülümsüyor yavrum. Pırıl pırıl güneşli bir gün gibi aydınlanıyor yüzü

hemen.

Kiti:

— Neyse, peki peki görürüz, diye fısıldadı. Hadi gidin şimdi. Uyuyacak.

VII

Agafya Mihaylovna parmaklarının ucuna basarak çıktı. Dadı storu indirdi. Bebeğin küçük karyolasının tül cibinliğinin altına girmiş bir sineği, camda vızıldayan arıyı kovduktan sonra oturdu. Bebekle annesini yaprakları solmuş bir kayın ağacı dalıyla yelpazelemeye başladı.

— Bunaltıcı bir sıcak var, diye fısıldadı. Biraz yağmur yağsa iyi olurdu.

Kiti, hafiften sallıyordu bebeği. Onun, gözlerini kâh açarak, kâh kapatarak gittikçe daha yavaş oynattığı bileği boğum boğum, küçücük, tombul elini şefkatle sıkarak yalnızca:

— Peki, peki, şişşş... diye karşılık verdi.

Bu minnacık el şaşırtıyordu Kiti'yi: Öpmek istiyordu onu. Ama çocuğu uyandırmaktan korktuğu için öpemiyordu. Sonunda kıpırdamaz oldu küçücük el. Gözler de kapanmıştı. Ancak çocuk meme emmeyi sürdürürken arada bir uzun, kıvrık kirpiklerini kaldırıp odanın loş ışığında nemli, kara görünen gözleriyle annesine bakıyordu. Dadı yelpazelemeyi bırakmış, uyuklamıştı. Üst kattan yaşlı prensin gür sesiyle Katavasof'un kahkahaları geliyordu.

Kiti, "Ben olmayınca kendi aralarında konuşmaya başladılar besbelli," diye geçirdi içinden. "Ama Kostya'nın evde olmayışı gene de kötü. Arı kovanlarının yanına gitmiştir gene. Gerçi oraya sık gitmesi canımı sıkıyor; ama gene de hoşlanıyorum bundan. Oyalanıyor orada. Şimdi ilkbaharda olduğundan çok daha neşeli ve iyi. O zamanlar öylesine kederliydi, canı öylesine sıkılıyordu ki, bayağı korkmaya başlamıştım." Gülümseyerek fısıldadı kendi kendine. "Ne hoş bir adamdır!"

Kocasının canının neye sıkıldığını biliyordu Kiti. Tanrı'ya inanmamasıydı ona acı veren. Tanrı'ya inanmıyorsa öteki dünyada kocasının azap çekip çekmeyeceğini sorsalardı, Kiti onun azap çekeceğini kabul etmek zorunda kalırdı. Ama Levin'in bu inançsızlığı mutsuz etmiyordu Kiti'yi. Tanrı'ya inanmayan bir insan için kurtuluşun söz konusu olamayacağına inanırdı. Dünyada en çok kocasının ruhunu sevdiği için onun bu inançsızlığını gülümseyerek düşünüyor, kendi kendine, onun gülünç bir insan olduğunu söylüyordu.

"Bir yıldır niçin felsefe kitapları okuyor hep?" diye düşünüyordu. "Bütün bunlar, okuduğu kitaplarda yazılıydı. Anlayabilir onları Kostya. Bu kitaplarda yazılanlar gerçek değilse ne diye okusun onları? İnanmak istediğini kendi söylüyor. Peki, ama niçin inanmıyor öyleyse? Çok düşündüğünden olsa gerek. Çok düşünmesinin nedeni de yalnızlığıdır. Hep yalnız, yalnız... Bizlerle her şeyi konuşamaz. Sanırım bu konukların (özellikle Katavasof'un) geldiğine sevinecektir. Onunla konuşmayı sever. Kiti buradan, Katavasof'u yalnız mı, yoksa Sergey İvanoviç ile aynı odada mı yatırmasının daha iyi olacağı düşüncesine geçti. Birden öyle irkildi ki, gözlerini açtı Mitya, sert sert baktı annesinin yüzüne. "Çamaşırcı kadın çamaşırları getirmedi galiba. Konuklar için temiz yatak takımı da yok. Ben söylemezsem Agafya Mihaylovna kullanılmış yatak takımını serer Sergey İvanoviç'e." Bir bu düşünce Kiti'nin yüzünün kıpkırmızı olmasına yetmişti.

"Evet, ilgilenirim bu işle," diye karar verdi. Öteki düşüncelerine dönünce, önemli, onu derinden etkileyen bir şeyi iyice düşünmemiş olduğunu fark etti. Bunun ne olduğunu bulmaya çalıştı. Gene gülümseyerek anımsadı: "Evet, Kostya Tanrı'ya inanmıyor."

"İnanmasın varsın! Madam Ştal gibi ya da o zamanlar, Avrupa'dayken benim olmak istediğim gibi olmaktansa böyle kalsın daha iyi. Hayır, yapmacık yapamaz o."

Kocasının daha yakın bir geçmişte gösterdiği iyi yürekliliğini anımsadı, iki hafta önce Stepan Arkadyeviç'ten sızlanma dolu bir mektup gelmişti Doli'ye. Stepan Arkadyeviç onurunu kurtarsın, borçlarını ödeyebilmesi için malikânesini satsın diye yalvarıyordu karısına. Doli umutsuzluk içindeydi. Kocasından nefret ediyor, onu küçümsüyordu. Üzülüyordu. Ayrılmaya, kocasının istediğini reddetmeye karar vermişti. Ama sonunda malikânesinin bir bölümünü satmaya razı olmuştu. Kiti bundan sonra (elinde olmadan şefkatle gülümseyerek) kocasının o günlerdeki telaşını uzun zamandır düşündüğü şeyi karısına açmak için birçok kez sözü beceriksizce oraya getirmeye çalıştığını, sonunda Doli'ye onu incitmeden yardım etmenin tek yolunu bulup Kiti'ye, onun o zamana dek düşünemediği bir çareyi, malikâneden kendisine düşen bölümü ablasına vermesini önerdiğini anımsadı.

"Nasıl inanmaz? Böyle bir yüreği olan, bir insanı, bir çocuğu incitmekten böylesine korkan biri nasıl inanmaz? Başkaları için çalışıp didinir hep. Kendini hiç düşünmez. Sergey İvanoviç çiftliğinin kâhyalığını Kostya için

bir görev görüyor. Ablası da öyle. Şimdi Doli ile çocuklarının her işiyle de o ilgileniyor. Her gün buraya gelen şu köylülerin hepsine de hizmet etmek zorunda sanki..."

Mitya'yı dadısına verdi Kiti. Dudaklarını çocuğun yanağına hafifçe dokundururken, "Evet, baban gibi ol yeter, yalnız onun gibi," diye fısıldadı.

VIII

Levin, ölümle pençeleşen ağabeyini gördüğü andan bu yana –o zamanlar yirmi yaşıyla otuz dört yaşı arasındaki dönemde çocukluk ile delikanlılık inançlarının yerini Levin hiç farkına varmadan alan yeni (kendi deyimiyle) kanılarının ışığında ilk kez bakıyordu yaşam ile ölüme– evet, ölümle pençeleşen ağabeyini gördüğünden bu yana Levin ölümden çok yaşamdan, nereden, niçin, ne amaçla ona verildiği, neyin nesi olduğu üzerine en küçük bir bilgisi olmadığı yaşamdan korkuyordu. Eski inancının yerini şimdi organizma, organizmanın harap olması, maddenin yok edilemeyişi, enerjinin dönüşümü, gelişme gibi sözcükler almıştı. Bu sözcükler ile onlara bağlı kavramlar düşünce dünyasında hayli yararlı oluyorlardı. Ama günlük yaşamda hiçbir işe yaramıyorlardı. Üzerindeki kalın giysiyi muslin bir giysi ile değişmiş, dondurucu bir soğukta incecik giysiyle kalmış, acı çekerek öleceğini akıl yoluyla değil, bütün varlığıyla en küçük bir kuşkuya yer bırakmayacak kesinlikle anlayan bir insan gibi hissediyordu kendini Levin.

Gerçi ince düşünmüyor, eskisi gibi yaşamayı sürdürüyordu; ama ağabeyinin ölümünden beri bu bilgisizliğinin dehşetini içinde duyuyordu.

Ayrıca, kendi kanıları dediği şeyin yalnızca bilgisizlik değil, aynı zamanda, ona gerekli olanı bilmeyi olanaksızlaştıran bir düşünce düzeni olduğunu da belli belirsiz hissediyordu.

Evlilik, tattığı yeni yeni sevinçler, görevler başlangıçta bütünüyle sindirmişlerdi bu düşüncelerini. Ama son zamanlarda, karısının doğum yapmasından sonra Moskova'da işsiz güçsüz kaldığında, çözüm bekleyen sorun giderek daha sık daha ısrarlı gelmeye başlamıştı aklına.

Onun için sorun şuydu: "Hıristiyanlığın kişisel yaşamımla ilgili sorulara verdiği yanıtları kabul etmiyorsam, kabul edebileceğim yanıtlar nelerdir?" Levin, yığınla inancının arasında bu sorulara bir yanıt değil yanıta benzer bir şey de bulamıyordu.

Oyuncak ya da silah mağazalarında yiyecek arayan bir adamın durumundaydı.

Şimdi bilinçsizce her kitapta, her konuşmada, her insanda bu sorulara karşı bir tutum, onların çözümünü arıyordu.

Levin'i en çok şaşırtan, kızdıran da, onun çevresinde olan insanların, yaşıtlarının büyük çoğunluğunun onun gibi, eski inançlarını yeni inançlarla değiştirdikten sonra bunda herhangi bir kötülük görmemeleri, yaşamlarından hoşnut, huzur içinde olmalarıydı. Oysa en önemli sorunun yanında başka sorunlar da acı veriyorlardı Levin'e. İçten miydi bu insanlar? Numara yapmıyorlardı ya? Yoksa, onun kafasını kurcalayan sorulara bilimin verdiği yanıtları onlar herhangi bir biçimde başka türlü, ondan daha iyi mi anlıyorlardı? Levin bu insanların düşüncelerini de, bu yanıtları ele alan kitapları da büyük bir dikkatle inceliyordu.

Bu sorular üzerine düşünmeye başlamasından sonra öğrendiklerinden biri –üniversitedeki çevresinden aklında kaldığı gibi– dinin devrini kapadığını, artık öldüğünü düşünürken yanıldığıydı. İyi, yaşayışlarını beğendiği insanların hepsi inanıyorlardı. Yaşlı prens de, kanının öylesine kaynadığı Lvof da, Sergey İvanoviç de, kadınların hepsi de Levin'in ilk çocukluk çağlarında inandığı gibi inanıyorlardı. Rus halkının yüzde doksan dokuzu, yaşayışı Levin'de büyük saygı uyandıran halkın tümü de inanıyordu.

Öğrendiği öteki şey şuydu: Birçok kitap okuduktan sonra, onunla aynı görüşleri paylaşan insanların, bu görüşleriyle bir şey anlatmak istemedikleri, hiçbir şey açıklamadıkları, –Levin'in yanıt bulmadan yaşayamayacağı– soruları önemsemedikleri kanısına varmıştı. Levin'i ilgilendirmeyecek başka birtakım sorulara, örneğin organizmaların evrimi, ruhun mekanik kanıtı gibi sorulara yanıtlar bulmaya çalışıyorlardı.

Ayrıca, karısı doğum yaparken hiç beklenmedik bir şey olmuştu Levin'e. Tanrı'ya inanmıyordu; ama o anda, inanan bir insan gibi dua etmeye başlamıştı. Ama o an gelip geçmişti. O andaki ruhsal durumuna ruhunda bir yer veremiyordu şimdi.

O zaman gerçeği gördüğünü, şimdi yanıldığını kabul edemiyordu. Çünkü bunu serinkanlılıkla, sakin sakin düşünmeye başlayınca düşünceleri darmadağın oluyordu. Yanıldığını da kabul edemiyordu. Çünkü o andaki ruhsal durumuna değer veriyordu. Bunu zayıflığın bir sonucu olarak kabul etmekle o dakikaların anısını kirletmiş oluyordu. Acı dolu bir çelişki içindeydi. Kendi kendiyle bu çelişkiden kurtulmak için ruhunun bütün gücünü seferber etmişti.

IX

Bu düşünceler kimi zaman güçlenerek, kimi zaman zayıflayarak eziyorlardı Levin'i. Acı veriyorlardı ona. Ama hiç bırakmıyorlardı peşini. Okuyor, düşünüyordu Levin. Okuyup düşündükçe de ulaşmak istediği amaçtan uzaklaştığını hissediyordu.

Moskova'da köyde geçirdiği son aylar içinde, aradığı yanıtı materyalistlerde bulamayacağı kanısına varınca Eflatun'u, Spinoza'yı, Kant'ı, Schelling'i, Hegel'i, Schopenhauer'i yaşamı maddeci olmayan bir görüşle inceleyen filozofların hepsini tekrar tekrar okudu.

Okurken ya da kendi başka doktrinleri –özellikle materyalist doktrini– çürüten delilller düşünürken bu filozofların düşünceleri işe yarar görünüyorlardı ona. Ama sorunların çözümünün nasıl olacağını okumaya ya da düşünmeye başlar başlamaz, hep aynı şey oluyordu. Ruh gibi, irade, özgürlük, maddenin özü gibi kesin anlamı olmayan sözcüklerin uzadıkça uzayan açıklamalarından giderek, filozofların ona kurduğu (ya da kendi kendine hazırladığı) söz tuzaklarına bile bile düşerek, bir şeyler anlar gibi oluyordu. Ama düşüncelerin yapay zincirini unutması, yaşamı bırakıp belirli bir düşünce zincirine bağlı kaldığında onu doyuran şeye dönmesi yetiyordu bütün bu yapının iskambil kâğıtlarından bir ev gibi birden yıkılmasına; bu yapının, yaşamda akıldan önemli bir şeye bağlı kalınmadan, çeşitli anlamlar verilebilecek sözcüklerden kurulduğu gerçeğinin birden açıkça anlaşılmasına.

Bir gün, Schopenhauer'i okurken irade sözcüğünün yerine sevgi sözcüğünü koydu. Bu yeni felsefe –kendi onu bırakıncaya dek– iki gün oyaladı Levin'i. Ama daha sonra bu felsefeye yaşamın içinden oyaladı, o da yıkılıp gitti. Onun da insanı ısıtmayan, muslin gibi bir giysi olduğu anlaşıldı.

Ağabeyi Sergey İvanoviç, Homyakof'un[219] din kitaplarını okumasını salık vermişti ona. Homyakof'un Bütün Yapıtları'nın ikinci cildini okudu. Başlangıçta yadırgadığı polemiğe kaçan süslü, nükteli anlatımına karşın, kitaptaki kilise öğretisine hayran kaldı. Tanrı sırlarına ulaşma gücünün insana verilmediği; ama sevgiyle birleşmiş insanların tümüne birden (yani kiliseye) bu gücün verildiği düşüncesi önce şaşırtmıştı onu. Tanrı'dan –

uzak, esrarlı Tanrı'dan– yaradılıştan falan başlamanın yanında, şimdi var olan, insanların inançlarını kendinde toplamış, başında Tanrı bulunan, bu yüzden kutsal, günahsız olan kiliseye inanmanın, buradan giderek Tanrı'ya, yaradılışa, günaha, ruhun kurtuluşuna varmanın ne kolay olduğu düşüncesi sevinç vermişti ona. Ama sonra Katolik bir yazarın kilise tarihiyle Ortodoks bir yazarın kilise tarihini okuyup aslında yanılmaz olan bu iki kilisenin de birbirini reddettiklerini görünce, Hamyakof'un kilise öğretisinde de hayal kırıklığına uğradı. Felsefenin yapısı gibi bu yapı da yerle bir oldu.

İlkbahar boyunca kendinde değildi Levin. Korkunç anlar yaşadı. Kendi kendine "Neyin nesi olduğumu, bu dünyaya niçin geldiğimi bilmeden yaşamam olanaksız, diyordu. Öğrenemeyeceğim bunu. Öyleyse yaşayamam."

"Sonsuz zamanın bir anında, maddenin sonsuzluğunda, küçücük bir hücre kopuyor organizmadan, bir süre öyle duruyor, sonra patlıyor... Ben bu hücreyim işte."

İnsana acı veren bir yalandı bu. Ama insan düşüncesinin bu yönde yüzyıllar boyu çalışmasının vardığı son ve tek sonuçtu.

İnsan düşüncesinin hemen her alanda yaptığı araştırmaların dayandığı son inançtı. Bu inanç bastırmıştı ötekileri. Daha belirgin olan öteki açıklamaların yanında ne zaman nasıl olduğunu fark etmeden Levin de benimsemişti bu inancı.

Ama yalnızca bir yalan değildi bu. Aynı zamanda, insanın boyun eğemeyeceği iğrenç, kötü bir gücün insafsız alayıydı.

Kurtulmak gerekti bu güçten. Herkesin kurtuluşu kendi elindeydi. Kötülüğün boyunduruğundan kurtulmak gerekti. Bunun da tek yolu vardı: Ölüm.

Böylece, mutlu bir aile babası, sağlığı yerinde bir insan olan Levin kendini intihara birkaç kez öylesine yakın hissetmişti ki, kendini asmamak için ipi saklamaya, kendini vurmamak için tüfekle dolaşmaktan korkmaya başlamıştı.

Ama vurmadı kendini Levin, asmadı da. Yaşamayı sürdürdü.

X

Levin kendisinin neyin nesi olduğunu niçin yaşadığını düşünüyor, bu sorulara bir yanıt bulamıyordu. Umutsuzluğa kapılıyordu. Ama bu soruları kendi kendine sormayı bırakınca, neyin nesi olduğunu da, niçin yaşadığını da biliyor gibi oluyordu. Çünkü kesin, belirli bir biçimde davranıyor, yaşıyordu. Son zamanlarda da eskisinden çok daha kesin, belirli bir yaşayışı vardı.

Haziranın başında köye gelince alışılmış çalışmalara dönmüş oldu. Bütün zamanını çiftlik işleri, köylülerle komşularla ilişkiler, ev işleri, ablasıyla ağabeyinin ona bıraktıkları işler, karısıyla, akrabalarıyla ilişkiler, çocuğun telaşı, o yıl ilkbahardan beri kapıldığı arıcılık merakı alıyordu.

Bu işlere kendini vermesinin nedeni, eskiden yaptığı gibi, onları genel birtakım ilkelerle doğrulaması değildi. Tersine, şimdi bir yandan toplum yararına eskiden yapmaya çalıştığı şeylerde uğradığı hayal kırıklığıyla öte yanda düşünceleriyle, herkesin onun üzerine yıktığı işleriyle uğraşırken toplum yararına düşüncelerini hepten bırakmıştı. Bu işlerle uğraşması da yalnızca, yapmakta olduğu şeyleri yapmak zorunda olduğuna, elinden başka türlü davranmanın gelmeyeceğine inanmasındandı.

Eskiden (hemen hemen çocukluğundan başlamıştı bu, olgunluk çağına dek giderek artmıştı) çevresindekiler için, insanlık için, Rusya için, köyü için iyi bir şey yapmaya çalıştığı zamanlar, bu konuda düşüncelerinin ona haz verdiğini; ama çalışmalarının her zaman yetersiz olduğunu, bu çalışmasının gerekli olduğuna kesin inancının bulunmadığını, başlangıçta ona öylesine yüce görünen bu işin küçüle küçüle sonunda sıfıra vardığını fark ederdi. Oysa şimdi, evlendikten sonra giderek daha çok kendi için yaşamaya başlamasından bu yana, çalışmalarının düşüncesi ona artık hiç haz vermemesine karşın yaptığı işin gerekli olduğunu hissediyor, bu işinin eskiye oranla çok daha gerekli olduğunu, giderek büyüdüğünü görüyordu.

Levin şimdi, sanki iradesi dışında, bir pulluk gibi daha çok gömülüyordu toprağa. Öyle ki, toprağı iki yana devirmeden çıkamazdı artık.

Ailesinde, babalarının, dedelerinin alışık oldukları biçimde, yani aynı kültür koşulları içinde, çocuklarına aynı terbiyeyi vererek yaşaması

kesinlikle zorunluydu. İnsanın acıktığı zaman yemek yemesi kadar gerekli bir şeydi bu. Bunun için de, tıpkı yemek hazırlamanın gerekli olduğu gibi, Pokrovskoye'de çiftlik işlerinin gelir sağlayacak biçimde yürütülmesi gerekiyordu. İnsanın borcunu ödemesinin gerekli olduğu gibi, o da baba toprağını, ileride bu toprağa miras yoluyla sahip olacak oğlunun –Levin'in bu toprakta yaptığı her şey, diktiği her fidan için dedesine şükran duyduğu gibi– ona şükran duyması için aynı durumda tutmak zorundaydı. Bunun için de toprağını kiraya vermemesi, işlerini kendisinin yürütmesi, büyükbaş hayvan beslemesi, tarlaları gübrelemesi, ağaç dikmesi gerekiyordu.

İnsanın kucağına aldığı bir çocuğu yere atması olanaksız olduğu gibi, Levin'in de Sergey İvanoviç'in ablasının, ona akıl danışmaya gelen, buna öteden beri alışmış köylülerin işleriyle ilgilenmemesi olanaksızdı. Evine davet ettiği baldızıyla çocuklarının, karısıyla bebeğinin rahatlıklarını sağlamak için çalışması gerekiyordu. Günün hiç değilse küçük bir bölümünü onların yanında geçirmemesi de olamazdı.

İşte bütün bunlar –avla, yeni merakı arıcılıkla birlikte– Levin'in, düşündüğü zaman hiçbir anlam veremediği yaşamını dolduruyorlardı.

Ne yapması gerektiğini bildiği gibi, bütün bunları nasıl yapmasının önemli olduğunu da biliyordu.

İşçiyi elden geldiğince ucuz tutmanın zorunlu olduğunu biliyordu. Ama ücretini peşin verip işçi tutmanın çok ucuza gelmesine, bunun çok daha kârlı olmasına karşın bunu yapmamanın gerektiğini de biliyordu. Yem kıtlığı olduğu zamanlar köylülere, üzülerek bile olsa, kuru ot satabilirdi. Ama –çok kâr getirmesine karşın– hanla meyhaneyi kapamalıydı. Korudan kesilen odun konusunda elden geldiğince titiz davranmalıydı. Ama köylülerin çayırlara saldıkları sığırlar için ceza almak olmazdı. Bu bekçileri üzse, korku denen şeyi ortadan kaldırsa bile, çayıra salınan hayvanları sahiplerine geri vermemek olanaksızdı.

Tefeciye ayda yüzde on veren Pyotr'u kurtarmak için borç para vermek gerekti ona. Ama vergilerini ödemeyen köylülerin cezalarını indirmek ya da ertelemek olmazdı. Küçük bir çayırın otunun biçilmemesini, böylece otun ziyan edilmesini kâhyaya bağışlamak olmazdı. Ama koru olacak seksen hektar fidanlığın otunu da biçmezdi. Babası öldü diye işi bırakıp evine giden işçiyi –adama acısa bile– bağışlayamazdı. Çalışmadığı zamanların

ücretini işçiden kesmesi gerekirdi. Hiçbir işe yaramayan yaşlanmış uşakların aylığını ise vermemek olmazdı.

Levin eve geldiğinde, önce hasta karısının yanına gitmesi gerektiğini de, üç saattir onu bekleyen köylülerin biraz daha bekleyebileceklerini de biliyordu. Oğul yerleştirmekten büyük haz duyuyordu; ama bu hazdan kendini yoksun edip oğul yerleştirme işini ihtiyara bırakmıştı. Onu arı yerinde bulan köylülerle konuşmaya başlamıştı.

Böyle davranmakla iyi mi, kötü mü ettiğini bilmiyordu. Şimdi davranışlarının doğruluğunu kanıtlamaya çalışmak şöyle dursun, bu konuda konuşmaktan da, düşünmekten de kaçınıyordu.

Düşünceleri kuşkuya düşürüyorlardı onu. Neyin gerekli, neyin gereksiz olduğunu görmesine engel oluyorlardı. Düşünmediği, yalnızca yaşadığı zamanlar ruhunda yanılmasız bir yargıcın varlığını hissediyordu. Bu yargıç, seçebileceği iki davranıştan hangisinin daha iyi, hangisinin daha kötü olduğuna karar veriyordu. Gerektiği gibi davranmadığı zamanlar, hemen hissediyordu bunu.

Neyin nesi olduğunu, dünyaya niçin geldiğini bilmeden, bilmek olanağını da görmeden, bu bilgisizliği altında, intihar etmekten korkacak kadar acı çekerek yaşayıp gidiyor, bir yandan da kendi yaşam yolunu sağlam bir biçimde açıyordu.

XI

Sergey İvanoviç'in Pokrovskoye'ye geldiği gün Levin'in en sıkıntılı günlerinden biriydi.

Halkın, başka hiçbir durumda görülmeyen o olağanüstü çabasını harcadığı, kendini bütünüyle işe verdiği günlerdi. Köylüler bu çabayı kendileri değerlendirseler, bu çaba her yıl yinelenmese, bu çabanın sonuçları böylesine basit olmasa, çok daha büyük bir değeri olurdu bu çalışmanın.

Çavdar ve yulafı biçmek, arabalarla taşımak, çayırları biçmek, nadasa bırakılmış tarlaları yeniden sürmek, harman dövmek, kışlık buğdayı ekmek... bütün bunlar basit, sıradan işler gibi görünebilir. Oysa bütün bunların yetiştirilmesi için yaşlısıyla genciyle bütün köylünün bu üç dört hafta –kvas, soğan ve kara çavdar ekmeğinden başka bir şey yemeden ekin demetlerini geceleri taşıyarak, harman döverek, günde ancak iki, üç saat uyuyarak– her zamankinin üç katı sıkı çalışmaları gerekir. Her yıl bütün Rusya'da böyledir bu.

Ömrünün büyük bölümünü köyde, köylülerle sıkı ilişki içinde geçiren Levin iş mevsiminde, halkın bu heyecanının kendine de geçtiğini hissederdi.

Sabah erkenden atına atlayıp ilk çavdarın biçilmesini, yulafın arabalarla taşınıp yığın yapılmasını görmeye gitmiş; karısıyla baldızının kalkma saatinde eve dönüp onlarla birlikte kahvesini içmiş, sonra yürüye yürüye harman makinesinin tohumluk ekinleri döveceği yere gitmişti.

Levin o gün tarlada kâhya ile, köylülerle, evde karısıyla, Doli ile, çocuklarla, kayınpederiyle konuşurken hep bir şeyi, o sıralar çiftlik işleri dışında onu meşgul eden tek şeyi düşünmüş; her şeyde aynı sorulara yanıt aramıştı: "Neyim ben? Neredeydim? Niçin buradayım?"

Kabukları soyulmuş taze akçaağaç direkleri üzerindeki damı hoş kokulu yaprakları daha dökülmemiş fındık dallarından yeni örülmüş samanlığın gölgesinde duruyordu. İçinde saman parçacıklarının uçuştuğu kapıdan kızgın güneşin altında pırıl pırıl görünen harman yerindeki otlara, samanlıktan yeni çıkarılmış samanlara bakıyor; damın altına cıvıldaşarak

girip kapı boşluğunda kanat çırparak duraklayan beyaz göğüslü, başları alacalı kırlangıçları, loş ve tozlu samanlıkta harıl harıl çalışan köylüleri izliyor, tuhaf şeyler düşünüyordu.

"Niçin yapılıyor bütün bunlar?" diye soruyordu kendi kendine. "Niçin burada duruyor, onları çalışmaya zorluyorum? Niçin çalışkan olduklarını göstermeye çalışıyorlar benim yanımda?" Levin, girintili çıkıntılı, sert toprağa güneşte yanmış ayaklarıyla basarak tırmıkla tahılları toplayan zayıf bir köylü kadına bakarken düşünmeyi sürdürüyordu: "Çok iyi tanıdığım şu ihtiyar Matryona (yangında üzerine çatı kirişi düştüğünde ben bakmıştım ona) niçin didiniyor böyle? O zaman yırttı kefeni, iyileşti. Ama bugün, yarın ya da on yıl sonra gömecekler onu. Ondan da, harman makinesinden çıkan saplarda kalmış başakları öylesine ustalıkla, zarif hareketlerle ayıklayan, ev dokuması kırmızı bezden bluz giymiş şu güzel kızdan da bir şey kalmayacak." Altında dönen yatık çarkın üzerinde yürüyen, şişmiş burun delikleriyle sık sık soluyarak, sarkık karnını güçlükle taşıyan ata bakarken sürdürdü düşünmeyi: "O kızı da, çok yakında şu alacalı iğdişi de... Evet, o kızı da, demetleri makineye veren kıvırcık sakalı saman çöpü dolu, beyaz omzu üzerinde gömleği yırtılmış Fyodor'u da gömecekler. Ama o gene de demetleri çözüyor. Birtakım emirler veriyor. Kadınlara bağırıyor. Savurma çarkının kayışını çevik hareketlerle düzeltiyor... En önemlisi yalnız onları değil, beni de gömecekler. Benden de kalmayacak hiçbir şey. Ne olacak?"

Levin bunları düşünürken bir yandan da saatte ne kadar dövebildiklerini hesaplamak için saatine bakıyordu. İşçilerden bir günde isteyeceği işi ayarlaması için bilmesi gerekiyordu bunu.

"Neredeyse bir saat olacak, üçüncü yığına yeni başladılar," diye düşünüyordu. Makineye demetleri veren Fyodor'un yanına gitti. Makinenin gürültüsünde sesini duyurmak için bağıra bağıra, makineye demetleri azar azar vermesini söyledi.

— Çok veriyorsun Fyodor? Görüyor musun, tıkanıyor makine. İyi çalışmaması bundan. Hep bir karar ver demetleri.

Terli yüzüne yapışmış tozdan simsiyah olmuş Fyodor bağırarak bir şey söyledi. Ama Levin'in istediği gibi veremiyordu gene demetleri.

İçi boş silindirin başına geçti Levin. Fyodor'u öteye itti, demetleri kendi vermeye başladı.

Köylülerin öğlen yemeği saatine dek çalıştıktan sonra Fyodor ile çıktı harman yerinden. Harmana hazır bekleyen tertemiz, sarı bir çavdar yığınının yanında durup konuşmaya başladı onunla.

Levin, köylülerin kurdukları ortaklıklara toprak kiraya verdiği uzak bir köydendi Fyodor. Şimdi bir kapıcıya kiralanmıştı o toprak.

Levin, Fyodor ile bu toprak üzerine konuşuyordu. Orasını aynı köyden zengin, herkesin iyi insan bildiği Platon'un gelecek yıl kiralayıp kiralamayacağını soruyordu.

Fyodor terden ıslak gömleğini içine girmiş başakları ayıklarken karşılık verdi.

— Kira çok fazla Konstantin Dmitriyeviç. Platon'u kurtarmaz kira.

Levin:

— Peki, Krillof'u nasıl kurtarıyor? diye sordu.

— Mityuha'yı (Fyodor, kapıcıdan aşağılayıcı bir biçimde böyle söz ediyordu) kurtarmaz olur mu hiç Konstantin Dmitriyeviç! Adamın derisini yüzer. Din kardeşine acımak diye bir şey yoktur onda. Fokaniç dayı (Fyodor ihtiyar köylü Platon'dan da böyle sevgiyle söz ediyordu) yapar mı hiç öyle? İnsanın derisini yüzer mi? Dara düşer gene yapışmaz kendisine borçlu olan birinin yakasına. Çok iyi bir insandır.

— Peki, ama niçin istemez alacağını?

— İstemez işte. Demek insanlar çeşit çeşit. Bazıları yalnız kendi çıkarı için yaşar. –Mityuha da öylelerindendir– yalnız kendi midesini şişirmeye başlar. Bazıları da Fokaniç gibi dürüsttür. Tanrı için yaşar Fokaniç. Tanrı'yı bir an çıkarmaz aklından.

Levin yüksek sesle,

— Nasıl çıkarmıyor Tanrı'yı aklından? diye sordu. Öteki dünya için nasıl yaşıyor?

— Basbayağı efendim. Doğru yoldan, Tanrı'nın gösterdiği yoldan ayrılmıyor. Bilirsiniz, çeşit çeşittir insanlar. Söz gelimi, kendinizi alın. Siz de hiç kimseye kötülük etmezsiniz...

Heyecandan tıkanacak gibi olduğu için sık sık soluk alıyordu Levin.

— Evet, evet, hadi hoşçakal! dedi.

Dönüp bastonunu aldı. Çabuk adımlarla eve yürüdü. Köylünün Fokaniç'in öteki dünya için yaşadığı, doğru ve Tanrı'nın gösterdiği yoldan ayrılmadığı üzerine söyledikleriyle birlikte belirsiz; ama etkili bir sürü düşünce, önlerindeki seti yıkmış gibi birden dolmuşlardı kafasının içine. Parlak ışığıyla Levin'in gözlerini kamaştırarak bir yöne doğru döne döne ilerliyorlardı Levin'in.

XII

Levin şosede geniş adımlarla yürüyordu. Düşüncelerinden çok (henüz bilemiyordu düşüncelerinin ne olduklarını) daha önce hiç tatmadığı o andaki ruhsal durumunu anlamaya çalışıyordu.

Aklından bir an çıkmayan dağınık, güçsüz, parça parça düşüncelerini bir anda biçimlendiren, birbirine kaynaştıran bir elektrik kıvılcımı etkisi yapmıştı köylünün sözleri. Bu düşünceler (o farkında değildi ama) toprağı kiraya verme konusunu konuşurken bile Levin'in kafasını kurcalıyorlardı.

Levin ruhunda yeni bir şeyin varlığını haz duyarak hissediyor, bunun ne olduğunu bilemiyordu.

"İnsan kendi çıkarı için değil, Tanrı için yaşamalıymış. Hangi Tanrı için? Bu köylünün söylediğinden daha anlamsız ne olabilir? İnsanın kendi çıkarı için yaşamaması gerektiğini söyledi. Yani anladığımız bizi çeken, istediğimiz şey için değil, anlayamadığımız bir şey için hiç kimsenin anlayamadığı, neyin nesi olduğunu bilmediği Tanrı için çalışmak gerekirmiş. Ne oldu şimdi? Fyodor'un bu anlamsız sözlerinden hiçbir şey anlamadım mı? Anladım da onların doğruluğundan mı kuşkuya düştüm? Budalaca, anlamsız, değersiz mi buldum onları?"

"Hayır, anladım onun ne demek istediğini. Hem tam onun anladığı gibi anladım. Yaşamda herhangi bir şeyi anladığımdan daha açık ve tam anladım. Hiçbir zaman kuşkulanmadım bundan. Edemem de. Hem yalnız ben değil, herkes, bütün insanlar tam olarak anlıyorlar bunu. Yalnız bundan kuşku duymuyorlar. Her zaman aynı görüştedirler bu konuda."

"Oysa ben bir mucize arıyorum. Beni inandıracak bir mucize görmediğime üzülüyorum. Görünen, elle tutulan bir mucize yeterdi inanmama. Oysa gerçekleşebilecek, sürekli var olan, beni dört bir yandan kuşatan mucize işte! Şimdiye dek fark edememişim onu."

"Fyodor, kapıcı Krillof'un yalnızca midesini şişirmek için yaşadığını söylüyor. Anlaşılacak, akla uygun bir şey bu. Kafası çalışan yaratıklar olarak bizler, midemizi şişirmek için yaşayabiliriz ancak. Sonra birden Fyodor, insanın midesini şişirmek için yaşamasının kötü olduğunu, insanın gerçek için, Tanrı için yaşaması gerektiğini söylüyor... Ne demek istediğini

tam anlıyorum! Ben de, yüzyıllar önce yaşamış ya da şimdi yaşayan milyonlarca insan da, köylüler, ruhsal yönden yoksullar, bu konuda düşünmüş, yazmış, anlaşılmaz dilleriyle aynı şeyleri söylemiş bilgeler de... hepimiz aynı şeyi kabul ediyoruz: Ne için yaşamanın gerektiğini, neyin iyi olduğunu biliyoruz. Benim de insanların hepsinin de yalnızca kesin, kuşku duyulmaz, açık bir bilgimiz var. Mantığın açığa kavuşturduğu bir bilgidir bu. Mantığın dışında olan, hiçbir nedeni de, hiçbir sonucu da olmayan bir bilgi."

"İyiliğin bir nedeni varsa, iyilik değildir artık o. Sonucu, yani ödülü varsa iyilik olmaktan çıkmıştır. Öyleyse iyilik, neden ve sonuçlar zincirinin dışındadır."

"Biliyorum, hepimiz biliyoruz."

"Bundan daha büyük mucize ne olabilir?"

Levin tozlu yolda yürürken sıcağı da yorgunluğunu da hissetmeden, içinde uzun acılarının dinmesinin verdiği rahatlık, düşünmeyi sürdürüyordu: "Her şeyin çözümünü buldum mu yoksa. Acılarım bitti mi?" Duyguları coşku doluydu. Onların gerçek olduğuna inanamıyordu. Heyecandan sık sık solumaya başlamıştı. Yürüyecek gücü kalmadığını anlayınca koruya saptı. Bir akça ağacın gölgesinde, biçilmemiş otların üzerine oturdu. Terli başından şapkasını çıkardı. Geniş yapraklı, yemyeşil otların üzerine dirseğini dayanıp uzandı.

Önündeki ayak değmemiş otlara gözlerini kırpmadan bakıyordu. Bir ayrıkotunun sapma tırmanmaya çalışan, tırmanışı bir maydanoz otunca engellenen küçük, yeşil bir böceği izlerken "Evet," diye sürdürdü düşünmesini. "Kendi kendime açıklamalı, anlamalıyım durumu." Levin, böceğin önüne çıkan maydanoz otunun yaprağını çekip böceğin geçmesi için başka bir otu ona doğru eğdi. "Nedir keşfettiğim?" diye sordu kendi kendine. "Sevindiren nedir beni? Neyi keşfettim?"

"Hiçbir şeyi keşfettiğim yok. Bildiğim şeyi öğrendim yalnızca, hepsi o kadar. Bana yalnız şimdiye dek değil, şimdi de hayat veren gücü anladım yalnızca. Yalandan, kendi kendimi aldatmaktan kurtuldum. Efendimi buldum."

"Eskiden benim bedenimde de, şu otun bedeninde de, şu böceğin (bak, eğdiğim otu geçmek istemedi, kanatlarını açıp uçtu gitti) evet, şu böceğin bedeninde de fizik, kimya ve fizyoloji yasalarına göre maddenin

değişiminin olduğunu söylüyordum. Oysa hepimizde –akçaağaçlarda da, bulutlarda da, şu sisli yerlerde de– bir gelişim olmaktadır. Nereden nereyedir bu gelişme? Sonsuz bir gelişme ve mücadele... Sonsuzlukta bir yön ve mücadele olabilirmiş gibi! Bu konuda öylesine kafa patlatmama karşın yaşamın anlamını, eğilimlerimin ve duygularımın anlamını anlayamamama şaşıyordum. Yaşamımın anlamını bildiğimi söylüyorum şimdi: Tanrı için, ruhum için yaşamak. Üstelik bu anlam –açık olmasına karşın– esrarlı ve mucize doludur. Var olan her şeyin anlamı da budur işte. Evet, gurur."

Levin dönüp yüzükoyun uzandı otların üzerine. Kırmamaya çalışarak birbirine düğümlemeye başladı otları.

"Hem yalnızca aklın gururu değil, aklın aptallığı da. En önemlisi de aklın düzenbazlığı. Evet düzenbazlığı. Aklın sahtekârlığı." Levin sonra yaşamından umut kesilmiş sevdiği ağabeyini öyle gördüğü andaki ölüm düşüncesiyle başlayan son iki yıl içindeki düşüncelerini kısaca geçirdi aklından.

O zaman her insanın da, onun da önünde acıdan ölümden, sonsuza dek unutulmaktan başka bir şeyin olmadığını ilk kez apaçık anlayınca böyle yaşayamayacağına; ya yaşamın şeytanın kötü bir alayı olmaktan çıkacak biçimde kendi kendine açıklaması ya da tüfekle intihar etmesi gerektiğine karar vermişti.

Ama ne onu, ne öbürünü yaptı. Yaşamayı, düşünmeyi, hissetmeyi sürdürdü. Hatta evlendi bu arada. Birçok mutluluk tattı. Yaşamının anlamını düşünmediği zamanlar mutluydu bile.

Ne anlama geliyordu bu? İyi yaşadığı; ama kötü düşündüğü anlamına kuşkusuz.

Levin, ana sütüyle birlikte içine sindirdiği manevi gerçeklerle yaşamıştı (ama bilmiyordu bunu) oysa bu gerçekleri kabul etmek bir yana, onları ısrarla görmezlikten gelerek düşünüyordu.

Şimdi, ancak ona küçüklükten beri verilen inançların yardımıyla yaşayabileceğini anlamıştı.

"Bu inançlarım olmasaydı kendim için değil, Tanrı için yaşamanın gerektiğini bilmeseydim, ne olurdum? Nasıl yaşardım? Önüme geleni soyar,

yalan söyler, insanları öldürürdüm. Yaşamımın belli başlı mutluluklarını oluşturan şeylerin hiçbiri olmazdı."

Levin, ne için yaşadığını bilmeseydi nasıl korkunç bir yaratık olacağını gözünün önüne getirmek için hayal gücünü ne denli zorladıysa düşünemedi böyle bir yaratığı.

"Soruma yanıt arıyordum. Oysa düşünce yanıtlayamazdı sorumu. Sorumla düşünce birimleri aynı değildirler çünkü. Neyin iyi, neyin kötü olduğu konusunda bilgimde yaşam kendi verdi bana bu yanıtı. Bu bilgiyi bir yerden edinmedim ben, her şeyimle birlikte verildi bana. Verildi, diyorum, çünkü hiçbir yerden almış olamam onu."

"Nereden aldım onu? İnsanın, yakınını sevmesi, onu gırtlaklamaması gerektiği düşüncesine mantığımla mı vardım? Küçüklüğümde söylediler bunu bana. Ben de seve seve benimsedim. Çünkü içimde olanı söylüyorlardı bana. Peki kim keşfetti bunu? Mantık değil bunu keşfeden. Mantık varoluş mücadelesini keşfetmiştir. İsteklerimi engelleyen herkesi gırtlaklamam gerektiğini söyleyen yasayı keşfetmiştir. Mantığın çıkardığı bir sonuçtur bu. Başkalarını sevmeyi mantık bulmuş olamaz. Mantığa aykırıdır çünkü sevmek."

XIII

Birkaç gün önce Doli ile çocukları arasında geçen bir olayı anımsadı Levin. Çocuklar yalnız kalınca mumun üstünde ahududu haşlamaya, ağızlarına yukarıdan süt boşaltmaya başlamışlardı. Anneleri onları suçüstü yakalayınca Levin'in yanında onlara bozdukları şeyleri büyüklerin ne emeklerle elde ettiklerini, bu emeklerin onlar için harcandığını, fincanları kırarlarsa neyle çay içeceklerini, sütü döker, ziyan ederlerse yiyecek bir şey bulamayacaklarını, açlıktan öleceklerini anlatmaya başlamıştı.

Annelerini dinlerken çocukların yüzlerindeki o kaygusuz, kederli kuşku anlatımı şaşırtmıştı Levin'i. Çok hoşlandıkları oyunlarının kesildiğine üzülmüşlerdi yalnızca. Annelerinin söylediklerinden hiçbirine inanmıyorlardı, inanamazlardı. Yararlandıkları şeyleri bir tüm olarak düşünemezlerdi çünkü. Bu yüzden de, kırdıkları şeyin onları yaşatan şey olduğunu anlayamazlardı.

"Hepsi kendiliğinden oluyor bunların –diye düşünüyorlardı– bunda ilgi çekici de, önemli de bir şey yok. Çünkü her zaman vardı bu. Her zaman da olacak. Hem her zaman böyledir hep. Düşünmemizi gerektiren bir şey yok bunda. Oysa bizler kendimizden olan yeni bir şey bulmak istiyoruz. İşte, çay fincanına ahududuyu koyup mum üzerinde kaynatmayı, sütü birbirimizin ağzına yukarıdan boşaltmayı bulduk biz de. İnsana neşe veren, yeni bir şey bu. Hem fincanla içmekten de kötü bir yanı yok bunun."

Levin düşünmeyi sürdürüyordu: "Doğa güçlerinin anlamını, insan yaşamının anlamını akılla bulmaya çalışırken bizler de aynı şeyi yapmıyor muyuz? Ben de aynı şeyi yapmıyor muydum?"

"İnsana yabancı, tuhaf bir düşünce yoluyla insanı, çoktan bildiği, hem onsuz yaşayamayacak kadar kesin bildiği bir şeye, bir bilgiye vardırmaya çalışan felsefelerin hepsi öyle değil mi sanki? Her filozofun kendi felsefesini yürütmesinden, yaşamının en büyük anlamını onun da, köylü Fyodor kadar –ondan bir damlacık bile fazla değil– kesinlikle önceden bildiği; yalnızca kuşku dolu akıl yoluyla herkesin bildiği şeye yeniden dönmeye çalıştığı belli değil mi?"

"Peki, çocukları her şeyi bir başlarına öğrenmek, kap kacaklarını kendileri yapmak sütlerini kendileri sağlamak vb. zorunda bıraksak... Yaramazlık yaparlar mı o zaman? Açlıktan ölürler. Bizi de tutkularımızla, tek Tanrısız, Yaradansız düşüncelerimizle baş başa bırakın... ya da iyilik diye bir şeyin olduğu düşüncesinden, ahlâk kötülüğünün açıklanmasından habersiz bırakın!"

"Bu kavramlar olmadan bir şey yapın bakalım!"

"Her şeyi kırarız o zaman. Ruhsal tokuz çünkü. Çocuktan farkımız yoktur!"

"Bana tek başına ruhsal huzur veren –köylüde de aynı olan– mutluluk dolu bu bilgim nereden geliyor? Nereden aldım onu?" "Tanrı kavramıyla bir Hıristiyan olarak yetiştirilen ben, bana Hıristiyanlığı veren o manevi nimetlerle bütün yaşamını tıka basa dolduran, bu nimetlerle yaşayan ben –çocuklar gibi– onları anlamadan bozuyorum hepsini. Yani bana can veren, beni yaşatan şeyi kırıp parçalamak istiyorum. Ama yaşamın önemli bir anı gelip çatınca –üşüyen ya da acıkan çocuklar gibi– hemen ona koşuyorum. Rahatlıktan azıp işlediğim suçların bağışlanacağını, –çocukça yaramazlıkları yüzünden annelerinin azarladığı çocuklardan bile az– hissediyorum."

"Evet, bildiğim şeyi aklımla bilmiyorum ben. Bana verildi bu bilgi. Ruhuma yerleştirildi. Kalbimle biliyorum onu. Kilisenin öğrettiği en önemli şeye olan inancımla biliyorum."

Levin, "Kilise mi? Kilise!" diye yineledi. Öbür yanına döndü, koluna yaslanıp uzaklara, karşı yakadan ırmağa inmekte olan sürüye bakmaya başladı.

O andaki iç huzurunu bozabilecek her şeyi tek tek düşünerek, kendi kendini deneyerek, "Peki, kilisenin öğrettiği her şeye inanabilir miyim?" diye düşündü. Mahsus, kilise öğretileri içinde ona her zaman en tuhaf görünen, onun aklını kurcalayan şeyleri anımsadı. "Yaratış mı? Varoluşu neyle açıklıyordum? Varoluşla mı? Hiçbir şeyle mi? Şeytan ve günah. Peki kötülüğü neyle açıklıyorum? Günahların cezasını çekmeyi?"

"Ama herkesle birlikte bana da söylenenden başka bir şey bilmiyorum, bilemem de."

Levin şimdi kilise inançları arasında temel olanı –insanoğlunun tek görevi olan Tanrı'ya, iyiye inancını– bozabilecek bir şeyin olmadığını görüyordu.

Kilisenin her inancının yerine insanın kendi çıkarı yerine gerçeğe hizmet etmesi inancı koyulabilirdi. Üstelik bu inançların her biri, kilise inancını bozmadığı gibi, yeryüzünde sürekli görülen mucizenin gerçekleşmesi için gerekliydi de. Bu mucize, her bakımdan değişik milyonlarca insanın, bilgelerle, meczupların, çocuklarla ihtiyarların, herkesin, köylülerin, Lvofların, Kitilerin, dilencilerin, çarların aynı şeyi kesinlikle anlamaları yaşamaya değen ve değer verdiğimiz tek şey olan o manevi yaşamı kurmalarıydı.

Levin sırtüstü yatıyor, yüksek bulutsuz gökyüzüne bakıyordu. "Bunun sonsuz bir boşluk olduğunu, yuvarlak bir kubbe olmadığını bilmiyor muyum sanki? Ama gözlerimi ne denli kısarsam kısayım, görme gücümü ne denli zorlarsam zorlayayım yuvarlak, sınırlı görüyorum onu gene de. Sonsuz boşluk üzerine bilgime karşın, sağlam, mavi bir kubbe görürken haklıyım. Bu kubbenin ötesini görmeye çalıştığım zaman olduğumdan haklıyım."

Levin düşünmeyi bırakmıştı artık. Bir şey üzerine aralarında neşeli, heyecanlı konuşmakta olan esrarlı birtakım seslere kulak veriyor gibiydi.

Mutluluğuna inanmaktan korkarak, "İman dedikleri bu mu yoksa?" diye geçirdi içinden.

Boğazına düğümlenen hıçkırıkları tutmaya çalışıyordu. Gözlerine dolan yaşları iki eliyle silerken:

— Tanrım sana şükürler olsun! diye mırıldandı.

XIV

Levin uzaklara bakıyor, sürüyü görüyordu. Sonra Kuzgun'un koşulu olduğu arabasını, sürüye yaklaşıp çobanla bir şeyler konuşan arabacıyı gördü. Daha sonra hemen yakınında tekerlek sesi, besili bir atın soluk alışı duyuldu. Ama Levin düşüncelerine öylesine dalmıştı ki, arabacının onun için geldiğini düşünememişti bile.

Arabacı iyice yaklaşıp da seslenince anımsadı ancak.

— Hanımefendi yolladı beni. Ağabeyinizle birlikte bir bey geldi.

Levin arabaya bindi, dizginleri aldı.

Uykudan yeni uyanmış gibi uzun süre toparlayamadı kendini. Kasıklarının arasıyla, dizginlerin boynuna değdiği yerleri köpük köpük olmuş besili ata, yanında oturan arabacı lvan'a bakıyor, ağabeyini beklediğini, geç kaldığı için karısının onu merak edeceğini düşünüyor, ağabeyiyle gelen konuğun kim olduğunu çıkarmaya çalışıyordu. Ağabeyini de, karısını da, kim olduğunu bilmediği konuğu da eskiden olduğundan bambaşka düşünüyordu şimdi. Bundan böyle insanlarla arasında ilişkiler değişik olacak gibi geliyordu ona.

"Ağabeyimle öteden beri aramızda süregelen o soğukluk olmayacak artık... Anlaşmazlık kalmayacak aramızda. Kiti ile kavga etmeyeceğim bir daha. Gelen konuk kim olursa olsun, iyi davranacağım ona, yakınlık göstereceğim. Uşaklarla da, İvan ile de ilişkilerim değişecek."

Levin, sabırsızlıktan soluyan, hızlanmak isteyen güçlü atı iyice gerdiği dizginlerle tutuyordu. Yanında oturan, boş kalmış ellerini ne yapacağını bilemeyen, rüzgârdan şişen gömleğini ikide bir düzelten İvan'a yan gözle bakıyor, onunla konuşmaya başlamak için bir konu bulmaya çalışıyordu. İvan'ın, koşum kolanını boşuna o kadar yukarıdan bağladığını söylemeyi düşünüyordu. Ama sitemden farksızdı bu. Oysa iyi şeylerden söz etmek istiyordu şimdi. Başka bir şey gelmiyordu aklına.

Arabacı, dizgini tutup yana çekti.

— Sağa alın efendim, dedi. Şurada bir kütük var.

Arabacının bu karışmasına sinirlendi Levin:

— Dokunma dizginlere, dedi. Bana akıl vermeye kalkma!

İşine karışılması her zaman olduğu gibi sinirlendirmişti onu. Yeni ruhsal durumunun onu, gerçekle olan ilişkisinde hemen değiştireceğini düşünmekle ne çok yanıldığını o anda anlamıştı.

Eve bir çeyrek versta kala ona doğru koşan Grişa ile Tanya'yı gördü.

Çocuklar arabaya binerlerken bağrışıyorlardı.

— Kostya enişte! Annem de geliyor, dedem de. Sergey İvanoviç de, biri daha.

— Kimmiş o biri?

Tanya:

— Çok korkunç bir adam, dedi.

Arabanın içinde ayağa kalkıp Katavasof'u taklit ederek ekledi:

— Kollarını şöyle yapıyor.

Tanya'nın taklidi birini anımsatmıştı Levin'e. Gülümseyerek:

— Peki, ihtiyar mı, genç mi? diye sordu.

"Ah, umarım can sıkıcı biri değildir!" diye geçirdi içinden.

Levin ancak dönemeci dönünce karşıdan gelenleri gördü. Hasır şapkalı, kollarını tıpkı Tanya'nın taklit ettiği gibi sallayarak yürüyen Katavasof'u tanıdı.

Felsefe bilgisini, felsefeyle hiç ilgilenmeden doğa bilginlerinden almış Katavasof, felsefe üzerine konuşmayı çok severdi. Moskova'da çok tartışmışlardı Levin'le.

Onu uzaktan tanır tanımaz Levin'in ilk aklına gelen bu konuşmalarından biri olmuştu. Katavasof'un konuşmada kendini üstün saydığı belliydi.

Levin, "Hayır, tartışmaya girmeyeceğim artık, ne olursa olsun, düşüncelerimi aptalca dökmeyeceğim ortaya," diye geçirdi içinden.

Arabadan inip ağabeyiyle Katavasof'a hoşgeldin dedikten sonra karısını sordu.

Doli:

— Mitya'yı Kolok'a (evin yakınındaki koru) götürdü. Ev çok sıcak olduğu için orada uyutmak istedi çocuğu.

Levin bunun tehlikeli olduğunu, çocuğu koruya götürmemesini söylerdi karısına. Bu haber hiç hoşuna gitmemişti.

Prens gülümseyerek:

— Çocuğu oradan oraya taşıyıp duruyor, dedi. Onu bir kez de buz bodrumuna götürmesini söyledim kendisine.

Doli:

— Arı yerine gelecekti, dedi. Seni orada sanıyordu. Biz de oraya gidiyorduk.

Sergey İvanoviç ötekilerden geri kaldı. Kardeşiyle yan yana yürürken:

— Ee, ne yapıyorsun bakalım? dedi.

Levin:

— Önemli bir şey yaptığım yok, diye karşılık verdi. Her zaman olduğu gibi çiftlik işleriyle uğraşıyorum. Çok kalacak mısın? Ne zamandır bekliyoruz seni.

— İki haftacık. Moskova'da çok işim var.

O anda iki kardeş göz göze geldiler. Levin, ağabeyiyle arasında dostça, en önemlisi de sade ilişkiler olması isteğine karşın –şimdi her zamankinden güçlü olan bu isteği her zaman duymuştu– ağabeyine bakmaktan sıkıldığını hissetti. Bakışını yere indirdi. Ne söyleyeceğini bilemiyordu.

— Ağabeyinin –Moskova'dakiler derken ima ettiği– Sırp savaşı ile Slav davası sorunlarından onu uzaklaştıracak, ağabeyinin hoşlanacağı bir konu bulmaya çalışarak Sergey İvanoviç'in kitabından söz açtı.

— Ee, kitabınla ilgili eleştiriler çıktı mı? diye sordu.

Bu sorunun altındaki amaca gülümsedi Sergey İvanoviç.

— Hiç kimsenin ilgilendiği yok onunla, dedi. En az ilgilenen de benim.

Sonra akçaağaçların üstünde beliren beyaz bulut kümelerini şemsiyesinin ucuyla göstererek ekledi:

— Bakın Darya Aleksandrovna, yağmur geliyor.

Levin'in kaçmaya öylesine çalıştığı, iki kardeşin arasındaki o düşmanca değil; ama soğuk ilişkinin kardeşler arasında kendini yeniden göstermesine yetmişti bu.

Katavasof'un yanına gitti Levin.

— Geldiğinize çok iyi ettiniz, dedi.

— Hanidir düşünüyordum gelmeyi. Şimdi bol bol konuşabiliriz artık. Bakarız... Spencer'i okudunuz mu?

Levin:

— Hayır, sonuna kadar okumadım, dedi. Gereği de yok artık.

— Nasıl? İlginç bir yazardır. Niçin gereği yok diyorsunuz?

— Daha doğrusu, aklımı kurcalayan soruların yanıtlarını onda da, onun gibilerde de bulamayacağıma kesinlikle inandım artık. Şimdi...

Ama Katavasof'un sakin, neşeli yüz anlatımı birden şaşırttı Levin'i. Bu konuşmayla bozduğu ruhsal durumuna öyle acıdı ki, verdiği kararı anımsayıp durdu birden.

— Neyse, sonra konuşuruz, diye ekledi.

Sonra herkese birden yüksek sesle:

— Arılığa gideceksek şu patikadan geçeceğiz, dedi.

Dar patikayı izlediler. Otu biçilmemiş bir çayıra çıkardı onları patika. Bir yanı boydan boya menekşe kümeleriyle kaplıydı çayırın. Menekşe kümelerinin aralarında koyu yeşil, uzun çalılar vardı. Levin konuklarını genç akçaağaçların koyu, serin gölgesinde, arıdan korkan ziyaretçiler için özel hazırlanmış tahta sıraya, kütüklere oturttuktan sonra herkese ekmek, salatalık, taze bal getirmek için çitle ayrılmış bölüme yürüdü.

Ani hareketlerden elinden geldiğince kaçınarak, yanından yöresinden giderek daha sık geçen arıların vızıltısına kulak vererek patikayı izledi, kulübeye kadar yürüdü. Tam kapıdan girerken bir arı sakalına takılıp vızıldamaya başladı. Dikkatle kurtardı arıyı. Kulübenin loş holünde duvara asılı kafesini alıp başına geçirdi. Ellerini cebine sokup çitle çevrili arılığa girdi. Burada, otları biçilmiş çayırın ortasında Levin'in yakından tanıdığı, her birinin ayrı anısı olan eski kovanlar, ağaç kabuklarından yapılma iplerle direklere bağlı, sıra sıra duruyorlardı. Bu yıl oğul konan yeni kovanlar da çit boyunca yerleştirilmişlerdi. Kovanların ağızlarında bal arıları, erkek

arılar kaynaşıyorlar; onların arasından ayrılan işçi arılar hep aynı yöne – koruya, çiçek açmış ıhlamur ağacına doğru– uçup gidiyor, oradan bal yüklü olarak dönüyorlardı.

Levin'in kulağına çeşitli sesler geliyordu. Kâh kendini işe vermiş, hızla uçup gelen işçi arıların, kâh yuvalarını düşmanlardan koruyan, sokmaya hazır nöbetçi arıların seslerini duyuyordu. Çitin öte yanında yaşlı arıcı bir fıçı kasnağını rendeliyordu. Levin'i görmemişti. Levin ona seslenmeden, arılığın ortasında durdu.

Onun ruhsal durumunu daha şimdiden küçülten gerçeğin etkisinden kurtulup kendini toparlayabilmesi için yalnız kaldığına sevinmişti.

Aradan çok kısa zaman geçmişti; ama İvan'a kızmaya, ağabeyine soğuk davranmaya, Katavasof ile saçma şeyler konuşmaya zaman bulmuştu...

"Yoksa bir anlık, gelip geçici bir ruhsal durum muydu bu? Bir iz bırakmadan kaybolup gidecek mi?" diye soruyordu kendi kendine.

Ama o anda gene aynı ruhsal durumuna dönünce, içinde yeni, önemli bir şeyin olduğunu sevinçle hissetti. Bulduğu ruh huzurunu ancak bir an için örtmüştü gerçek. İçindeki huzur sapasağlamdı.

Çevresinde dönüp dolaşan, onu tehdit eden, dikkatini dağıtan arılar, onu şimdi nasıl beden huzurundan yoksun ediyorlar; onu sakınmak, onlardan kaçmak zorunda bırakıyorlarsa, arabaya bindiği anda içini dolduran endişeler de ruh özgürlüğünden yoksun etmişlerdi onu. Ama bu, Levin onların arasında bulunduğu sürece sürmüştü ancak. Arılara karşın, beden gücü tam olduğu gibi, yeniden bilincine vardığı ruh gücü de tamdı.

Doli, çocuklara salatalıklarla balı dağıttıktan sonra:

— Kostya, dedi. Sergey İvanoviç buraya gelirken kimle yolculuk etmiş biliyor musun? Vronski ile Sırbistan'a gidiyormuş!

Katavasof:

— Hem yalnız değil, dedi. Kendi hesabına bir de süvari bölüğü götürüyor.

Levin:

— Ondan da bu beklenirdi zaten, dedi.

Sergey İvanoviç'e bakarak ekledi:

— Hâlâ gönüllü gidenler var oraya demek?

Sergey İvanoviç karşılık vermedi. İçinde bir parça beyaz bal gümeci bulunan bir çanakta akan bala yapışıp kalmış, hâlâ canlı bir arıyı çakısının ucuyla çıkarmaya çalışıyordu.

Elindeki salatalığı hart diye ısıran Katavasof:

— Hem öylesine çok giden var ki! dedi. Dün tren istasyonunu görmeliydiniz!

Yaşlı prens –besbelli– Levin ile karşılaşmalarından önce başladıkları konuşmayı sürdürdü:

— Peki, ama ne anlam vermeli buna? Tanrı aşkına anlatın bana Sergey İvanoviç. Nereye gidiyorlar bütün bu gönüllüler? Kimle savaşıyorlar?

Sergey İvanoviç, ayaklarını umutsuzca oynatan, bala buladığı için rengi siyahlaşmış arıyı kurtarıp onu çakısının sırtından sert bir akçaağaç yaprağının üstüne geçirdikten sonra sakin gülümseyerek:

— Osmanlılarla, dedi.

— Peki, ama kim savaş açtı Osmanlılara? İvan İvanoviç Ragozof ile Kontes Lidiya İvanovna ve Madam Ştal mi?

Sergey İvanoviç:

— Hiç kimse açmadı, dedi. Yurttaşlarımız yakınlarının acılarına katılıyorlar, onlara yardım etmek istiyorlar.

Kayınpederinden yana çıktı Levin:

— Prens yardımdan değil, savaştan söz ediyor, dedi. Devletin izni olmadan kişilerin savaşa katılamayacaklarını söylemek istiyor.

XV

Doli kolunu sallayarak, bir eşekarısını kovaladı.

— Kostya, şu arıya bak! dedi. Vallahi sokacak bizi.

Levin:

— Arı değil, eşekarısı o, dedi.

Levin'e gülümseyerek baktı Katavasof. Onu tartışmaya çağırıyormuş gibi:

— Peki, sizin düşünceniz nedir bu konuda? dedi. Kişilerin niçin hakkı yokmuş buna?

— Bence savaş öylesine vahşi öylesine kanlı, öylesine korkunç bir şeydir ki, hiçbir insan –Hıristiyan demiyorum– savaşı başlatmak sorumluluğunu üzerine alamaz. Bu sorumluluğu ancak buna zorlanan, savaş onun için kaçınılmaz olan bir devlet alabilir üzerine. Öte yandan, bilim de, sağduyu da devlet işlerinde, özellikle savaşta yurttaşın kişisel iradesini reddederler.

Sergey İvanoviç ile Katavasof, hazır itirazlarını öne sürerek ikisi birden konuşmaya başladılar. Katavasof:

— Önemli olan da bu işte, anam babam, dedi. Devlet yurttaşların iradesini yerine getirmeyince, toplum kendi iradesini gösteriyor.

Ama Sergey İvanoviç'in bu itirazı beğenmediği belliydi. Katavasof'un söylediğine yüzünü buruşturdu. Başka bir itirazla karşı çıktı Levin'e:

— Sorunu böyle atmayacaktım ortaya. Savaş açmak diye bir şey yok burada. İnsanlık duygusunun, Hıristiyanlık duygusunun kendini göstermesi var. Kardeşlerimizi, bizimle aynı kandan, aynı dinden olan insanları öldürüyorlar. Hem tutalım kardeşlerimizi, din kardeşlerimizi değil de, düpedüz çocukları, kadınları, ihtiyarları öldürüyorlar. İnsanın duyguları kabarır gene. Rus insanı bu dehşete bir son vermek için yardıma koşar. Düşün bakalım, sokakta giderken birkaç sarhoşun bir kadını ya da çocuğu dövdüklerini görsen ne yaparsın? Sanırım bu sarhoşlara savaş açılıp açılmadığını düşünmeden adamların üzerine atılıp zavallıyı ya da çocuğu savunursun.

Levin:

— Ama öldürmem, dedi.

— Evet, öldürürsün.

— Bilmiyorum. Böyle bir şeyle karşılaşınca, içten gelen duygularıma kapılırım belki. Ama önceden bir şey söyleyemem. Hem Slavların ezilmesinde böyle içten gelen duygular da söz konusu değildir. Olamaz da.

Sergey İvanoviç, canı sıkkın, çattı kaşlarını.

— Senin için değildir belki, dedi. Ama başkaları için söz konusudur bu duygu. "Dinsiz Bedevi'lerin boyunduruğu altında inleyen pırıl pırıl insanların öyküleri hâlâ yaşamaktadır halk arasında. Halk, kardeşlerinin çektiği acılardan haberdar oldu. Söyleyeceğini de söyledi.

Levin kaçamak karşılık verdi:

— Olabilir; ama ben ortada böyle bir şey görmüyorum. Ben de halktanım, böyle bir şey hissetmiyorum.

Prens:

— Ben de öyle, dedi. Avrupa'daydım. Gazetelerden öğrendim durumu. Ne yalan söyleyeyim, Bulgaristan'daki korkunç olaylardan önce bile Rusların Slav kardeşlerini birdenbire niçin böylesine sevdiklerine, benimse onlara niçin en küçük bir sevgi duymadığıma aklım ermiyordu. Çok üzüyordu beni bu durum. Aptal olduğumu ya da bunun, Carlsbad kaplıcalarının etkisiyle olduğunu düşünüyordum. Ama buraya gelince rahatladım. Slav kardeşleriyle değil de, yalnızca Rusya ile benden başkalarının da ilgilendiğini görüyorum. İşte Konstantin de öyle.

Sergey İvanoviç:

— Bu konuda kişisel düşüncelerin hiç önemi yoktur dedi. Bütün Rusya, halk kendi düşüncesini açıklamışken kişisel düşünceler üzerinde durmaya değmez.

Prens:

— Özür dilerim; ama ben bu kanıda değilim, dedi. Halkın haberi yok bir şeyden.

Konuşmaya kulak veren Doli karıştı söze:

— Hayır babacığım... Nasıl haberi olmaz? Pazar günü kiliseye de mi gitmediler? (Gülümseyerek çocuklarına bakan yaşlı uşağa döndü.) Bir havlu ver bana lütfen. Evet, olanaksız elbette herkesin...

Prens kesti sözünü:

— Ne olmuş kilisede? Papaza bir metin verip okumasını buyurdular, o da okudu. Hiçbir şey anlamadı halk okunandan. Her vaazda olduğu gibi esneyip durdular yalnızca... Sonra, günahlarını bağışlatacak bir iş için bağış toplanacağı bildirildi. Herkes birer kapik çıkarıp verdi... ne için verdiklerini bile bilmeden verdiler.

Sergey İvanoviç ihtiyar arıcıya bakarak güven dolu bir tavırla:

— Halkın bilmemesi olanaksızdır, dedi. Halk kendi alınyazısının bilincine her zaman varmıştır. Şimdi içinde bulunduğumuza benzer durumlarda da daha bir belirgin olur bu bilinci.

Uzun boylu, yakışıklı bir ihtiyardı arıcı. Siyah sakalına ak düşmüştü. Gümüş rengi saçları vardı. Elinde bal çanağı, öyle duruyor, besbelli neden söz ettiklerini anlamadan, anlamak da istemeden, sakin sakin bakıyordu beylere.

Sergey İvanoviç'in sözüne karşılık anlamlı anlamlı salladı başını.

— Evet efendim, öyledir, dedi.

Levin:

— Ona sorun işte, dedi. Hiçbir şeyden haberi yoktur. Bir şey de düşünmüyordur. (İhtiyara döndü.) Savaşı duydun mu Mihayliç? Kilisede okundu hani. Ne düşünüyorsun bu konuda? Hıristiyanlar için savaşa katılmalı mıyız?

— Bize düşmez bunu düşünmek, İmparatorumuz Aleksandr Nikolayeviç düşünmüştür bizim yerimize. Her işte o düşünür bizim yerimize. O daha iyi bilir... Daha ekmek getireyim mi efendim? (Darya Aleksandrovna'ya döndü, elindeki ekmek kabuğunu bitirmek üzere olan Grişa'yı göstererek ekledi.) Delikanlı daha ister mi acaba?

Sergey İvanoviç:

— Kimseye bir şey sormama gerek yok, dedi. Her şeyini bırakıp hak yolunda hizmet etmek için Rusya'nın dört bir yanından gelen, düşüncelerini ve amaçlarını açık açık anlatan yüzlerce insan gördük, görüyoruz da.

Ellerindeki avuçlarındaki birkaç kapiği de getiriyorlar ya da kendileri gelip niçin geldiklerini doğrudan doğruya söylüyorlar. Ne demektir bu?

Yavaş yavaş heyecanlanmaya başlamıştı Levin.

— Bence şu demektir, dedi. Seksen milyonluk halkın içinde toplumsal durumunu yitirmiş, Pugoçof'un çetesine girmeye, Hiva'ya ya da Sırbistan'a savaşmaya gitmeye her an hazır –şimdiki gibi-yüzlerce değil, on binlerce çılgın her zaman bulunur.

Sergey İvanoviç, sahip olduğu son şeyi savunuyormuş gibi sinirli:

— Ben sana yüzlerce kişiden, birtakım çılgınlardan değil, halkın en iyi temsilcilerinden söz ediyorum! dedi. Bağışlara ne diyeceksin peki? Bütün halk doğrudan doğruya kendi iradesini göstermektedir burada.

Levin:

— Bu "halk" sözcüğünün anlamı hiç de belirli değildir, dedi. Bucak kâtipleri, öğretmenler, köylülerin de binde biri sorunun ne olduğunu biliyordur belki. Geri kalan seksen milyon ise, Mihayliç gibi, yalnızca kendi iradesini açıklamamakla kalmayıp ne üzerine düşünmesi gerektiğini bile hiç mi hiç bilmiyor. Bunun halkın iradesi olduğunu söylemeye ne hakkımız var bu durumda?

XVI

Tartışma ustası Sergey İvanoviç kardeşine itiraz etmeden, sözü başka bir konuya çevirdi hemen.

— Evet, halkın ne düşündüğünü, ruhunu aritmetik yoluyla öğrenmek istiyorsan, bunu anlamak çok güçtür elbette. Halkoyuna başvurulmuyor bizde. Başvurulamaz da. Halkın istediğini ortaya çıkarmaz bu yol çünkü. Başka yolları vardır bunun. Havada hissedilir bu. Yüreğiyle hisseder bunu insan. Durgun halk denizinde önyargıları olmayan herkesin gördüğü sualtı akıntılarından söz etmiyorum. Topluma yakından bakmak yeter bunun için. Eskiden birbirine öylesine düşman olan aydın çevrelerin birbirinden uzak partileri bile birleşti bir bütün oldu. Her çeşit ayrılık bitti. Toplumun her organı aynı şeyi söylüyor. Hepsini saran, bir yöne sürükleyen doğal gücü hissediyorlar.

Prens:

— Evet, dedi. Gazeteler de hep aynı şeyleri söylüyorlar. Gerektir bu. Fırtınadan önce kurbağalar da hep bir ağızdan böyle bağırır dururlar. Onların gürültüsünden başka bir şey duyamıyor insan.

Sergey İvanoviç kardeşine döndü.

— Onların kurbağa olup olmadıklarını bilmiyorum, dedi. Gazete çıkardığım falan yok benim. Onları savunmak niyetinde de değilim. Aydın çevredeki düşünce birliğinden söz etmek istemiştim yalnızca.

Levin karşılık vermek istedi. Ama yaşlı prens ondan önce davrandı:

— Doğrusu, bu düşünce birliği üzerine başka şeyler de söylenebilir. Söz gelimi, damadım Stepan Arkadyeviç'i alalım. Tanırsınız onu. Bilmem ne komisyonunun yönetim kurulu üyeliğine atanıyor şimdi. Ancak, yapılacak bir iş yok bu komisyonda –ne oluyorsun Doli, sır değil artık bu– evet, yapılacak bir iş yok bu komisyonda. Ama yıllığı sekiz bin. Deneyin bir kez. İşinin yararlı olup olmadığını sorun ona. Bunun çok yararlı bir iş olduğunu söyleyecektir. Doğrusu dürüst bir insandır da; ama sekiz bin rublenin yararına inanmamak da elde değildir.

Prensin konuyu dağıttığı düşüncesiyle Sergey İvanoviç keyifsiz:

— Sahi, dedi. Bu göreve atandığını Darya Aleksandrovna'ya bildirmemi söylemişti bana.

— Gazetelerin düşünce birliği de böyledir işte. Anlatmışlardı bunu bana. Savaş çıkınca gelirleri bir o kadar artıyormuş. Halkın, Slavların alınyazısıyla... bütün bunlarla nasıl ilgilenmesin adamlar?

Sergey İvanoviç:

— Gazetelerin çoğunu sevmem; ama doğru değildir bu, dedi.

Prens sürdürüyordu konuşmasını:

— Ben olsam tek koşul koyardım. Prusya savaşından önce Alphonse Karr[220] çok güzel belirtmişti bunu. "Savaşı gerekli mi buluyorsunuz? Çok güzel. Savaştan yana olanları, savaşı savunanları ileri hatlarda çarpışacak özel bir birlikte toplayıp en önce sürün savaşa, hücuma kaldırın."

Tanıdığı yayıncıları bu seçme birlikte gözünün önüne getiren Katavasof bir kahkaha attı.

— Ne güzel çarpışırlar yayıncılar! dedi.

Doli:

— Doğrusu, gerisin geri kaçarlar hepsi, dedi. Ayak bağı olmaktan başka bir işe yaramazlar.

Prens:

— Kaçacak olurlarsa arkadan top ateşine tutarsın onları. Ya da kaçmasınlar diye arkalarına kamçılı Kazaklar koyarsın.

Sergey İvanoviç:

— Bağışlayın ama prens, bir şakadır bu, hem kötü bir şaka.

Levin:

— Bunun şaka olduğunu sanmıyorum, hem... diye başladı.

Ama Sergey İvanoviç kesti sözünü.

— Toplumun her üyesi kendi görevini yapmalıdır. Düşünce adamlarının görevi toplumun görüşünü yansıtmaktır. Toplum görüşünü anlaşılır bir biçimde, tam olarak duyurmak basının görevidir. Hem sevinilecek bir durumdur bu. Yirmi yıl önce olsa susardık. Oysa şimdi, tek vücut ayağa

kalkmaya, ezilen kardeşleri için kendini ateşe atmaya hazır Rus halkının sesi duyulmaktadır. Büyük bir adım, güçlenme belirtisidir bu.

Levin, çekingen:

— Ama bu yalnızca kendini ateşe atmak değil, Türkleri de öldürmektir, dedi.

Elinde olmadan açığa vurdu düşüncesini:

— Halk adam öldürmek için değil, ruhunun kurtuluşu için çalışmalıdır.

Katavasof gülümsedi:

— Ruhunun kurtuluşu için mi? dedi. Doğal bilimlerle uğraşmış bir insan için güç bir deyim bu. Ruh dediğiniz nedir?

— Bilirsiniz!

Katavasof:

— Hiç bilmiyorum.

Sergey İvanoviç İncil'in Levin'i her zaman en çok şaşırtan yerini, son derece kolay anlaşılır bir şeymiş gibi rahatlıkla okuyarak itiraz etti Levin'e:

— Ben barış değil, kılıç getirdim, diyor İsa.

Ayakta dikilen yaşlı arıcı bir rastlantıyla kendisine yöneltilen bir bakışa karşılık verdi:

— Evet efendim, öyledir.

Katavasof neşeli:

— Evet dostum yenildiniz, hem tam bir yenilme bu! diye haykırdı.

Levin, yenildiği için değil, kendini tutamayıp tartışmaya girdiği için can sıkıntısından kıpkırmızı oldu.

"Hayır," diye geçirdi içinden, "Tartışamam onlarla. Hiçbir şeyin işlemediği bir zırh var onların üzerinde. Bense çıplağım."

Ağabeyiyle Katavasof'u inandırmasının olanaksız olduğunu görüyordu. Kendisinin onların düşüncelerini kabul etmesi ise daha da olanaksızdı. Ağabeyiyle Katavasof'un savundukları şey, onu az kaldı yerle bir edecek aklın gururuydu. Levin, aralarında ağabeyinin de bulunduğu kırk elli kişinin Moskova'ya gelmiş birkaç yüz palavracı gönüllünün söylediklerine dayanarak kendilerinde halkın iradesini, düşüncesini –hem de öç almaktan,

adam öldürmekten yana olan düşüncesini– dile getirmek hakkını kendilerinde bulmalarını kabul edemezdi. Bunu kabul edemezdi, çünkü arasında yaşadığı halkın bu düşüncelerle ilgisi olmadığını görüyor, onları kendi içinde de bulamıyordu. (Kendini, Rus halkını oluşturan insanlardan biri saymamak da elinde değildi.) Sonra, bunu kabul edememesinin en önemli nedeni şuydu: Halkla birlikte o da, toplum mutluluğunun nerede olduğunu bilmiyor, bilemiyordu. Ama bu toplum mutluluğuna ancak, her insana açıklanmış iyilik yasasına noktası noktasına uymakla ulaşabilineceğini biliyor, bu yüzden de savaşı isteyemiyor, hangi amaçla olursa olsun, savaşı savunamıyordu. Mihayliç ile düşüncesini, Varyagları[221] onları yönetmeleri için çağırırken söylediği sözle dile getiren halkla konuşuyordu Levin. Halk şöyle demişti o zaman Varyaglara: "Gelin prenslik edin bize, yönetin bizi. Seve seve boyun eğeceğiz size. Her şeyi yapmayı, bütün küçülmeleri, bütün fedakârlıkları üzerimize alıyoruz. Yeter ki yargıda bulunmayalım, karar vermeyelim. Bizim yerimize siz yapın bunları." Oysa şimdi –Sergey İvanoviçlerin sözlerine bakılırsa– böylesine pahalıya satın aldığı şeyden vazgeçiyordu halk.

Levin ayrıca, kamuoyu yanılmaz bir yargıçsa devrim ile komünün niçin Slavların yararına yasal sayılmadığını sormak istiyordu. Ama hiçbir şeyi çözümleyemeyecek düşüncelerdi bunlar. Kuşku edilemeyecek bir şey vardı ortada: Tartışma Sergey İvanoviç'in sinirini bozuyordu. Bu yüzden tartışmak anlamsızdı, gereksizdi. Levin de öyle yaptı, sustu. Konuklarının dikkatini toplanan bulutlara çekti. Yağmur başlamadan eve dönmelerinin iyi olacağını söyledi.

XVII

Prensle Sergey İvanoviç arabaya binip önden gittiler. Geri kalanlar adımlarını sıklaştırdılar.

Ama bulut kâh kararak, kâh rengi açılarak öylesine hızla yaklaşıyordu ki, yağmur başlamadan eve varabilmeleri için adımlarını daha da sıklaştırmaları gerekiyordu. Yağmur bulutuna öncülük eden sisli bir duman gibi simsiyah, alçak bulutlar olağanüstü bir hızla koşuyorlardı gökyüzünde. Eve yirmi adım kalmıştı ki, rüzgâr çıktı. Sağanak yağmur her an bekleniyordu artık.

Çocuklar korkuyla, neşeyle çığlıklar atarak önden koşuyorlardı. Darya Aleksandrovna ayaklarına dolanan etekleriyle başa çıkmaya çalışırken yürümüyor, çocuklardan gözünü ayırmadan koşuyordu. Erkekler şapkalarını tutarak geniş adımlarla yürüyorlardı. İri bir yağmur tanesi kalın sac oluğun üzerine düşüp parçalandığında evin ön kapısının merdivenlerine gelmişlerdi. Çocuklar, arkasından büyükler neşeyle bağrışarak saçağın altına koştular.

Onları antrede şallarla, battaniyelerle karşılayan Agafya Mihaylovna'ya Levin:

— Katerina Aleksandrovna nerede? diye sordu.

Agafya Mihaylovna:

— Sizinle değil miydi? dedi.

— Ya Mitya?

— Kolok'ta galiba. Dadı da onlarla olsa gerek.

Levin yol battaniyelerini kapıp Kolok'a doğru koşmaya başladı.

Kısa zamanda gökyüzünü kaplamıştı yağmur bulutu. Güneş tutulmuş gibi ortalık kapkaranlık olmuştu. Rüzgâr ısrarla, aklına koyduğunu ille yapmak istiyormuş gibi Levin'in koşmasını güçleştiriyor; ıhlamur ağaçlarının yapraklarını, çiçeklerini kopararak akçaağaçların beyaz dallarını tuhaf ve çirkin bir biçimde çıplak bırakarak her şeyi –akasyaları, çiçekleri, dulkadın otlarını, çimenleri, ağaçların tepelerini– aynı yöne eğiyordu. Bahçede bir şeyler yapan hizmetçi kızlar bağrışarak kaçmışlardı hizmetçi bölümünün

saçağının altına. Sağanak uzaktaki koruyla daha öndeki tarlanın yarısını kaplamıştı. Hızla yaklaşıyordu Kolok'a. Küçük damlacıklara parçalanan iri yağmur tanelerinin nemi doldurmuştu havayı.

Levin başını önüne eğmiş, yol battaniyesini elinden çekip alacakmış gibi esen rüzgârla boğuşarak Kolok'a yaklaşmıştı ki, bir meşenin arkasında bir parlaklık gördü. Ansızın aydınlandı her şey. Toprak tutuştu sanki. Başının üzerinde gök yarılmış gibi bir çatırtı oldu. Kamaşan gözlerini açtığında, şimdi onu Kolok'tan ayıran koyu yağmur perdesinin arasından dehşetle gördüğü ilk şey, korunun ortasındaki, çok iyi tanıdığı meşe ağacının, duruşunu tuhaf bir biçimde değiştirmiş yeşil tepesi oldu. Levin, "Yıldırım mı düştü yoksa?" diye ancak düşünebilmişti ki, meşenin tepesi kayboldu öteki ağaçların arasında. Öteki ağaçların üzerine düşen büyük ağacın çatırtısı duyuldu.

Şimşeğin ışığı, gök gürültüsünün sesi, bedenini saran soğuk ürperti dehşete düşürmüştü Levin'i.

— Tanrım! diye mırıldandı. Tanrım! Umarım onların üzerine düşmemiştir.

Levin, meşenin karısıyla çocuğunun üzerine düşmemiş olması için ettiği duanın meşe devrildikten sonra ne denli anlamsız olduğunun farkındaydı; ama o anda bu anlamsız duadan iyi yapabileceği bir şeyin olmadığını bildiği için bir kez daha yineledi aynı duayı.

Karısının çocuğu her zaman götürdüğü yere kadar koştu. Orada bulamadı onları.

Korunun öbür ucunda, yaşlı ıhlamur ağacının altındaydılar. Levin'e sesleniyorlardı. Koyu giysili iki kişi (yağmurdan önce açık renkli giysileri) bir şeyin üzerine eğilmiş, ayakta duruyorlardı. Kiti ile dadıydı bunlar. Levin koşarak onların yanına geldiğinde yağmur hızını yitirmeye, ortalık aydınlanmaya başlamıştı. Kadının giysisinin alt yanı kuruydu. Ama Kiti sırılsıklamdı. Giysisi bedenine yapışmıştı. Gerçi yağmur yağmıyordu; ama Kiti ile dadı, sağanak başladığında durdukları gibi duruyorlardı hâlâ. Yeşil şemsiyeli bir çocuk arabasının üzerine eğilmişlerdi.

Levin'in ayakkabılarının teki ayağından yarı yarıya çıkmış, içi su dolmuştu. Sulara bata çıka koşuyordu karısının yanına.

— Sağsınız ya? Bir şey olmadı ya size? Tanrı'ya şükürler olsun! diye mırıldanıyordu.

Kiti'nin pembe, ıslak yüzü ona dönüktü. Biçimini yitirmiş şapkasının altından ürkek ürkek gülümsüyordu.

Levin öfkeyle çıkıştı karısına:

— Ne biçim insansın sen? Böylesine tedbirsiz nasıl oluyorsun aklım almıyor!

Kiti kendini savunmaya çalıştı:

— Vallahi bir suçum yok. Tam eve dönüyorduk, birden altını değiştirmem gerekti. Daha bitirmeden...

Mitya'nın bir şeyi yoktu. Mışıl mışıl uyuyordu.

— Neyse, Tanrı'ya şükürler olsun! Ne dediğimin farkında değilim.

Bebeğin ıslak bezlerini topladılar. Dadı Mitya'yı kucağına aldı.

Yürüdüler. Levin, Kiti'nin yanı sıra, öfkelendiği için suçlu suçlu yürüyor, dadıya belli etmeden karısının kolunu sıkıyordu.

XVIII

Levin hiç kesilmeyen, kendisinin de aklının yalnızca dış yanıyla katıldığı tartışmalar yüzünden içinde olması gereken değişikliğin gerçekleşmediğini görünce hayal kırıklığına uğramıştı; ama yüreğinin dolu olduğunu bütün gün hissetmiş, buna sevinmişti.

Yağmurdan sonra, dolaşmaya çıkılamayacak kadar ıslaktı yerler. Üstelik, yağmur bulutları bütünüyle dağılmamıştı. Gökyüzünü kâh karartarak, kâh şimşeklerle aydınlatarak geçiyorlardı hâlâ. Günün geri kalan zamanını evde geçirdiler.

Tartışmaya girmediler bir daha. Tam tersine, yemekten sonra herkes pek keyifliydi.

Katavasof önce, yeni tanıştığı herkesin hoşlandığı değişik şakalarıyla bayanları çok güldürdü. Sonra, Sergey İvanoviç'in bir sözü üzerine, karasineklerin dişileriyle erkeklerinin huyları, hatta yüz biçimleri arasındaki ayrılıkları, yaşayışları üzerine çok ilginç gözlemlerini anlattı. Sergey İvanoviç'in de keyfi yerindeydi. Çayda, kardeşinin bir sorusu üzerine, Doğu sorunu üzerine kişisel görüşünü bile açıklamıştı. Çok sade, güzel anlatmıştı. Herkes kulak kesilip onu dinlemeye başlamıştı.

Yalnız Kiti dinleyemedi onu sonuna kadar. Mitya'yı yıkamaya çağırmışlardı onu.

Kiti'nin gitmesinden birkaç dakika sonra Levin'i de çağırdılar çocuk odasına.

Levin çayını bırakıp –ağabeyinin ilginç konuşmasını dinleyemediği için üzgün– onu niçin çağırdıklarını merak ederek –ancak önemli durumlarda çağırırlardı onu çünkü– çocuk odasına yürüdü.

Sergey İvanoviç'in, özgürlüğüne kavuşan kırk milyon Slav dünyasının Rusya ile birlikte yeni bir çağ açması gerektiği üzerine, Levin'in sonuna dek dinleyemediği ilginç sözleri onu pek ilgilendirmişti. Çocuk odasına çağrılması onu telaşlandırmıştı; ama salondan çıkıp yalnız kaldığı anda, sabahki düşüncelerini anımsamıştı. Dünya tarihinde Slav unsurunun önemiyle ilgili bu düşünceler, ruhunda olup bitenlerin yanında ona öylesine

önemsiz, değersiz görünüyordu ki, bir anda hepsini birden unutuvermişti. O sabahki ruhsal durumuna girmişti gene.

Şimdi, önceleri yaptığı gibi düşüncelerinin akışını başından sonuna dek aklından geçirmedi. (Buna gereksinimi yoktu artık.) Bir anda ona yön veren bu düşüncelerle ilgili duyguya kapıldı gene. Bu duyguyu ruhunda eskisinden daha güçlü, daha belirgin buldu. Şimdi, eskiden düşüne düşüne vardığı huzurda olduğu gibi, bu duyguya varmak amacıyla düşüncelerinin akışını baştan sona anımsaması gerekmiyordu. Tersine, sevinç ile huzur duygusu önceleri olduğundan daha canlıydı. Düşünce ile duygunun arkasından yetişemiyordu.

Taraçadan geçiyordu. Kararmaya başlamış gökyüzünde belirmiş iki yıldıza bakınca birden anımsadı: "Evet, gökyüzüne bakarken gördüğüm kubbenin bir yanılma olmadığını düşünmüştüm. O anda bir şeyi düşünmüyor, bir şeyi gizliyordum kendimden. Ama bu ne olursa olsun, çürütemem onu. Düşünürsem açıklığa kavuşur her şey!"

Çocuk odasına giderken kendi kendinden gizlediği şeyin ne olduğunu anımsadı Levin: Tanrı'nın varlığının en sağlam delili, onun insanlara iyilik duygusunu bağışlamış olması ise, niçin yalnızca Hıristiyan kilisesine bağışlamıştı bunu? Gene iyiliği öğütleyen, iyilik yapan Budistlerin, Müslümanların diniyle Tanrı'nın Hıristiyanlara verdiği iyilik duygusu arasında ne gibi bir ilişki vardı?

Levin bu soruya yanıtın hazır olduğunu hissediyordu. Ama bu yanıtı düşünmeye bile zaman bulamadan çocuk odasına girmişti. Kiti kollarını sıvamış, küvetin içinde suyla oynayan çocuğun başında ayakta duruyordu. Kocasının ayak sesini duyunca başını çevirip baktı, gülümseyerek yanına çağırdı onu. Bir eliyle, suyun içinde sırtüstü yatmış, küçücük ayaklarıyla tepinen bebeği başının altından tutuyor, ötekiyle, bebeğin üzerinde tuttuğu süngeri kol adalelerinin düzenli kasılmasıyla sıkarak üzerine su akıtıyordu. Kocası yanına gelince:

— Şuna bak, şuna bak! dedi. Agafya Mihaylovna haklıymış. Tanıyor artık insanı!

Durum şuydu: Mitya o gün, yakınlarını tanıdığını kuşkuya yer bırakmayacak bir biçimde belli etmeye başlamıştı.

Levin küvetin yanına gelir gelmez hemen bir deneme yaptılar. Tam bir başarıyla sonuçlandı deneme. Sırf bu iş için çağrılan aşçı kadın çocuğun

üzerine eğildi. Mitya kaşlarını çattı, iki yana salladı başını. Sonra Kiti eğildi üzerine. Çocuğun yüzünü bir gülümseme aydınlattı. Küçücük ellerini süngere daldırdı, dudaklarıyla öylesine sevinçli, öylesine tuhaf sesler çıkarmaya başladı ki, yalnız Kiti ile dadı değil, Levin de beklenmedik bir hayranlığa kapıldı.

Bebeği tek el üzerinde çıkardılar banyodan. Suyla duruladılar. Sarıp sarmaladılar. Kuruladılar. Çın çın öten bir çığlıktan sonra annesine verdiler onu.

Kiti, kucağında meme emen çocukla, her zamanki yerine rahatça yerleştikten sonra kocasına:

— Eh, dedi. Onu sevmeye başladığına sevindim. Hem çok sevindim. Yoksa yavaş yavaş üzmeye başlamıştı beni bu durum. Ona karşı bir şey hissetmediğini söylüyordun.

— Olamaz! Bir şey hissetmediğimi mi söyledim? Hayal kırıklığına uğradığımı söylemiştim yalnızca.

— Nasıl bir hayal kırıklığına uğrattı seni?

— O değil, benim kendi duygum uğrattı. Daha büyük şeyler hissedeceğimi sanıyordum. Bir anda içimi yepyeni, hoş bir duygunun doldurmasını bekliyordum. Onun yerine ansızın bir tiksinti, acıma...

Kiti, Mitya'yı yıkamak için çıkardığı yüzükleri narin parmaklarına takarken kocasını dikkatle dinliyordu.

Levin sürdürüyordu konuşmasını:

— Doğrusu içimde hazdan çok endişe, acıma duygusu vardı. Ama bugün fırtınada çektiğim korkudan sonra anladım onu ne çok sevdiğimi.

Kiti'nin yüzü bir gülümsemeyle aydınlandı.

— Çok mu korktun? dedi. Ben de. Ama şimdi, her şey bittikten sonra daha büyük bir dehşet veriyor bana olanlar. Gidip bakacağım o meşeye. Katavasof ne sevimli bir insan, değil mi? Genel olarak, günümüz çok iyi geçti. İstediğin zaman çok iyi geçinebiliyormuşsun Sergey İvanoviç ile... Hadi onların yanına git şimdi. Banyodan sonra burası çok sıcak, ıslak olur...

XIX

Çocuk odasından çıkıp yalnız kalır kalmaz, içinde belirsiz bir şey olan o düşüncesini anımsadı gene Levin.

Konukların sesleri gelen salona gideceğine taraçada durdu. Dirseklerini parmaklığa dayadı. Gökyüzüne bakmaya başladı.

Hava iyice kararmıştı. Güneyde, Levin'in baktığı yerde bulut yoktu. Öbür yanındaydılar bulutlar şimdi. Şimşekler çakıyordu orada. Derinden gök gürültüleri duyuluyordu. Levin, bahçede ıhlamur ağaçlarından düzenli olarak düşen damlaların sesine kulak veriyor; çok iyi tanıdığı, gökyüzünde bir üçgen çizen üç yıldıza, bunların arasından geçen Samanyolu'na bakıyordu. Her şimşek çakışında yalnızca Samanyolu değil, parlak yıldızlar bile kayboluyor; ama şimşek söner sönmez –usta bir elle atılmış gibi– aynı yerlerinde yeniden beliriyorlardı.

Levin, "Nedir kafamı karıştıran?" diye soruyordu kendi kendine. Ama kuşkularının yanıtının –bunun ne olduğunu bilmese bile– ruhunda olduğunu hissediyordu.

"Evet, Tanrı'nın varlığının en kesin, en sağlam delili, dünyaya, insanlara bağışlamış iyiliğin yasalarıdır, içimde hissediyorum bu yasaları. Onları benimsemekle kilise denen inanmışlar topluluğunun insanlarıyla yalnızca birleşmiyorum, ister istemez onlardan biri oluyorum. (Ona tehlikeli görünen soruyu sordu kendine.) Peki ya Yahudiler, Müslümanlar, Konfüçyüs dininden olanlar, Budistler? Bu yüz milyonlarca insan, yaşama anlam veren bu yüce mutluluktan yoksun mu bırakılmışlardır yani?" Levin düşünceye daldı; ama hemen düzeltti kendini. "Peki, ama nedir benim sorduğum? Çeşitli dinlerden olan insanların Tanrı kavramına karşı tutumunu soruyorum. Bu sisli noktaların hepsiyle birlikte bütün dünya için genel Tanrı kavramını soruyorum. Bu yaptığım nedir benim? Bana, yüreğime aklın ulaşamayacağı, kuşku edilemeyecek bir bilgi verildi. Bu bilgiyi akıl yoluyla sözcüklerle açıklamak için zorluyorum kendimi hâlâ."

Bir kavak ağacının üst dalının arkasında biraz önceki durumunu değiştirmiş parlak gezegene bakarak kendi kendine sordu: "Yıldızların hareket etmediklerini bilmiyor muyum sanki? Ama yıldızların hareketine

bakarak dünyanın döndüğünü getiremiyorum gözümün önüne. Bu yüzden, yıldızların hareket ettiğini söylerken de haklıyım."

"Dünyanın karışık, değişik hareketlerini hesaba katmasaydılar bir şey anlayabilir, bir şey hesaplayabilirler miydi? Gök cisimlerinin uzaklıkları, ağırlıkları, hareketleri, yer değiştirmeleri üzerine çıkardıkları, insanı şaşırtan o sonuçların hepsi, gök cisimlerinin, hareketsiz dünya çevresindeki gözle görünür hareketine dayanmaktadır yalnızca. Şimdi benim de gözümün önünde olan, yüzyıllar boyu milyonlarca insanı öyle gördüğü, hep öyle göreceği, her zaman da böyle inanacağı hareketten çıkarılmıştır bu sonuçların tümü. Görülen gökyüzünün enlem ve boylamlarına göre gözlemine dayanmasaydılar, gökbilimcilerin çıkardıkları sonuçların asılsız, sakat olacakları gibi, herkes için var olan, var olacak, Hıristiyanlığın bana açtığı, ruhumda hep inançla kalacak olan bu iyiliğe dayanamayan benim çıkardığım sonuçlar aynı derecede asılsız, sakat olurlardı. Başka dinler, onların Tanrı kavramına karşı tutumları konusunda bir yargıda bulunmak olanağım yoktur."

Salona giden Kiti'nin sesi duyuldu birden:

— A, sen gitmemiş miydin?

Kiti, yıldızların ışığında kocasının yüzüne dikkatle baktı.

— Neyin var? dedi. Canın bir şeye sıkılmıyor ya?

O anda, yıldızların ışığını örten bir şimşek Levin'in yüzünü aydınlatmasaydı, Kiti iyice göremeyecekti onu. Şimşeğin ışığında kocasının bütün yüzünü görüp onun sakin, keyifli olduğunu anlayınca gülümsedi Kiti.

Levin, "Anlıyor, ne düşündüğümü biliyor," diye geçirdi içinden. "Söylesem mi, söylemesem mi ona? Evet, söyleyeceğim." Ama Levin tam konuşmaya başlayacağı anda Kiti de başladı.

— Bak ne diyeceğim Kostya! dedi. Köşedeki odaya gidiver lütfen. Sergey İvanoviç'in odasını nasıl hazırlamışlar, bakıver. Benim gitmem yakışık almaz. Yeni leğen koymuşlar mı, oraya bak.

Levin ayağa kalktı. Karısını öptü.

— Pekâlâ, gideceğim, dedi.

Karısı gidince, "Hayır, söylememem gerek," diye geçirdi içinden. "Bu sır yalnız benim için gereklidir, önemlidir, sözcüklerle anlatılamayacak kadar

anlamlıdır."

"Bu yeni duygum –tıpkı oğluma olan duygum gibi– hiç değiştirmedi beni. Mutlu da etmedi. Hayal ettiğim gibi içimdeki soruların bir anda yanıtlarını da vermedi. Sürpriz falan da olmadı. İnanç olsun ya da olmasın –ne olduğunu bilmiyorum– ama bu duygu acılarla birlikte usul usul girdi ruhuma, iyice yerleşti orada."

"Gene kızacağım arabacı İvan'a. Gene tartışmalara gireceğim. Yerli yersiz atacağım ortaya düşüncelerimi. Ruhumun en gizli köşesiyle başka insanların –hatta karımın– arasında bir duvar olacak gene. Korktuğu için gene azarlayacağım karımı. Sonra pişman olacağım bu yaptığıma. Gene, niçin dua ettiğimi aklımla anlayamadan dua edeceğim... ama artık yaşamım, bütün yaşamım –bana ne olursa olsun– yaşamımın her dakikası eskisi gibi anlamsız olmak bir yana, ruhuma bilinçli olarak yerleştirebileceğim, kuşku edilemeyecek iyilik kavramıyla dolu olacak!"

Sonsöz

Vladimir Nabokov

Çeviren: Fatih Özgüven

Anna Karenin[222]

Tolstoy, düzyazıda Rusların en büyük yazarıdır. Öncülleri Puşkin ve Lermontov'u bir yana bırakırsak Rus düzyazısının en büyük sanatçılarını şöyle sıralayabiliriz; bir, Tolstoy; iki, Gogol; üç, Çehov; dört, Turgenyev. [223] Bu biraz öğrencilere not vermek gibi bir şey; herhalde Dostoyevski ile Saltikov da, aldıkları kötü notları konuşmak için kapımda bekleşiyorlardır.

O ideolojik zehir, mesaj –şarlatan yenilikçilerin buluşu olan terimi kullanmak gerekirse– Rus romanı üzerindeki etkilerini geçtiğimiz yüzyılın ortalarında göstermeye başladı ve yüzyılımızın ortalarında bu romanı katletti. İlk bakışta, Tolstoy'un bize vermek istediği derslerin yazdığı kurmacaya fazlasıyla bulaşmış olduğu düşünülebilir. Gerçekte, ideolojisi öylesine evcil, öylesine belli belirsiz, öylesine politikadan uzaktır ve öte yandan bir "kaplan" gibi "pırıl pırıl yanan"[224] sanatı öylesine güçlü, öylesine özgün ve evrenseldir ki vaaz kısmını kolaylıkla aşar. Sonuç olarak sanatçı Tolstoy'u ilgilendiren Yaşam ve Ölüm'dür; eh, hiçbir sanatçı da bu konularla uğraşmaktan kaçınamaz.

Çok kişi açıklayamadığı duygularla yaklaşır Tolstoy'a. Ondaki sanatçıyı sever, vaizden ise son derece sıkılır; ama aynı zamanda, vaiz Tolstoy'u sanatçı Tolstoy'dan ayırmak da son derece zordur.

Aynı kalın, acelesiz ses, bir düşlem bulutunu ya da bir düşünceler dengini sırtlayan aynı güçlü omuz. İnsan ne yapmak istiyor biliyor musunuz, o önemi abartılmış portakal sandığını sandalet ayaklarının altından bir tekmede itivermek ve onu damacanalar dolusu mürekkep ve deste deste kâğıtla bir çöl adasında taştan bir eve kilitlemek, dikkatini Anna'nın ak ensesi üzerinde kıvrılan siyah saçtan çekip alan etik, pedagojik bütün ilgilerden çok uzaklara çekmek...

Ama olacak iş değildir bu; Tolstoy bir bütündür, tektir ve özellikle yaşlılık yıllarında kara toprağın, beyaz tenin, mavi karın, yeşil çayırların, mor fırtına bulutlarının güzelliğine bakıp da içi giden adamla edebiyatın günahkârlık, sanatın ahlâkdışı olduğunu ileri süren adam arasındaki çatışma, aynı adamın içinde yaşanmaktadır. İster betimlesin, ister vaaz versin, Tolstoy bütün engellere karşın gerçeğe ulaşmaya çalışmaktadır.

Anna Karenin yazarı olarak gerçeği bulup çıkarmanın bir yolunu kullanmıştır; vaazlarında başka bir yolunu; ama gene de sanatı ne kadar incelikli, öteki tutumlarının bazıları ne kadar yavan olursa olsun, ağır aksak, el yordamıyla bulmaya çalıştığı ya da birdenbire büyülü bir biçimde köşebaşında rastlayıverdigi gerçek hep aynı gerçektir. Bu gerçek Tolstoy'dur ve Tolstoy başlı başına bir sanattır.

İnsanı üzen, onun gerçekle yüz yüze geldiğinde kendi benliğini her zaman tanıyamamış olmasıdır. Şu öyküyü pek severim; yaşlılığında, kasvetli bir gün, roman yazmaktan vazgeçişinden yıllar sonra, eline rastgele bir kitap almış, ortasından okumaya başlamış, ilgilenmiş, çok hoşlanmış romandan, sonra adına bakayım demiş ve görmüş ki; Anna Karenin, yazarı Leo Tolstoy.

Tolstoy'u avcunun içine alan, dehasını gölgeleyen, bugün iyi okura sıkıntı veren şey, onun gerçeği arama sürecini, sanatçı dehası aracılığıyla o zahmetsiz, canlı, göz kamaştırıcı gerçek yanılsamasını bulup çıkartmaktan daha önemli olduğunu sanmasıdır nedense. Bizim o eski Rus gerçeği de hiçbir zaman rahat ettirici bir dost olmamıştır; tepesi attı mı fena atar, insanın üstüne bütün ağırlığıyla çökerdi. Yalnızca gerçek, gündelik pravda değil, ölümsüz –gerçek değil, gerçeğin iç ışığı– idi. Tolstoy onu kendinde, yaratıcı düş gücünün görkeminde bulduğunda, neredeyse bilmeden doğru yolu da bulmuştu zaten. Romanlarının herhangi birindeki yaratıcı bir bölümün ışığında bakıldığında, egemen Ortodoks kilisesiyle olan didişmesinin, ahlâki görüşlerinin ne önemi var?

Özdeki gerçek, istina, Rus dilinde kafiye bulunamayacak birkaç sözcükten biridir. Sözel bir eşi, sözel çağrışımları yoktur, ötekilerin uzağında, tek başına durur; göz kamaştıran koyu parıltısına sadece belli belirsiz bir ayakta durmak kökü işlenmiş yaşlı, ölümsüz bir kayadır. Birçok Rus yazarı onun nereden gelip nereye gittiğini, temel özelliklerini merak edip durmuşlardır. Puşkin için soylu bir güneşin altında parıldayan mermerdendi; çok daha alt düzeyde bir sanatçı olan Dostoyevski, onu kan, gözyaşı, histerik ve güncel politika ve tere bulanmış bir şey olarak gördü; Çehov, çevresini saran sisler içindeki dekorla ilgilenir gibi görünürken şakacı bakışlarını onun üzerinden hiç ayırmadı; Tolstoy ise başını eğip yumruklarını sıkarak dosdoğru üzerine yürüdü. Gerçeğin ve bir zamanlar İsa'nın çarmıhının durduğu yeri buldu ya da kendi benliğinin imgesini...

Onun yaptığı keşiflerden biri nedense eleştirmenlerin hiç dikkatini çekmemiştir. Şunu keşfetti Tolstoy: (Hiç kuşkusuz, kendisi de bilemedi keşfini) Yaşamı, çok hoşa gidecek bir biçimde, tastamam, biz insanoğullarının zaman duygusuna denk düşecek biçimde canlandırmanın yöntemini... Saati sayısız okurlarının saatiyle aynı giden, bildiğim tek yazar odur. Bütün büyük yazarların 'gözleri iyidir', üstelik Tolstoy'un betimlemelerinde gerçekçilik diye bilinen şey, başka yazarlar tarafından çok daha derinden işlenmiştir. Kaldı ki, ortalama Rus okuru size Tolstoy'da çekici bulduğu şeyin onun romanlarındaki mutlak gerçekçilik, eski dostlarla karşılaşmanın, tanıdık yerler görmenin heyecanıdır derse bilin ki, bu lafı dolaştırmaktan başka bir şey değildir. Canlı betimlemelerde en az onun kadar başarılı olan başka yazarlar da vardır. Gerçekte ortalama okura çekici gelen, Tolstoy'un yazdığı kurmacaya, bizim zaman duygumuza tıpatıp denk düşen zamansal değerler katabilme yeteneğidir. Bu, dehanın övülesi bir özelliğinden çok, o dehanın fiziki yanına ilişkin esrarengiz bir beceridir. Sevgili okurun, Tolstoy'un son derece keskin, duru görüşüne yakıştırmaya hazır olduğu ortalama gerçeklik duygusunu yaratan, yalnızca Tolstoy'a özgü bir zaman dengesidir.

İşin tuhafı, Tolstoy'un zamanı nesnel olarak konu edinirken aslında oldukça dikkatsiz davranmasıdır. Dikkatli okurlar Savaş ve Barış'ta çok hızlı büyüyen ya da yeterince hızlı büyümeyen çocuklar bulup çıkaracaktır. (Tıpkı Gogol'ün giyim kuşam konusunda gösterdiği onca özene karşın, Ölü Canlar'da Çiçikov'un yaz ortasında ayı postlarına bürünmesi gibi.) İleride göreceğimiz üzere, Anna Karenin'de de zamanın buzlu yolları üzerinde korkunç sürçmeler var. Ama Tolstoy açısından bu tip sürçmelerin, yazarın bize ilettiği zaman izlenimi ile okurun, zaman duygusuyla tıpatıp örtüşen zaman fikriyle hiçbir ilişkisi yoktur. Son derece bilinçli olarak zaman fikrinin büyüsüne kapılan ve gene son derece bilinçli olarak zamanın akışını aktarmaya çalışan başka büyük yazarlar da vardır. Aynı şeyi Proust da yapar; onun Kaybolmuş Zamanı Ararken adlı romanının kahramanı romanın bitiminde büyük bir davete gelir ve kül rengi perukalarla gezinen kişilere rastlar, neden olduğunu anlayamaz, sonra kül rengi perukaların gerçek saç olduğunu, kendisi anılar arasında gezinirken insanların yaşlandığını anlar. Ya da James Joyce'un Ulysses'de, bükülüp top yapılmış bir kâğıt parçasının ırmağın üzerinde yavaşça köprüden köprüye süzülerek Liffy'den Dublin Körfezi'ne, oradan da ebedi denize gidişini anlatarak zaman unsurunu nasıl kullandığını düşünün. Gene de, esas olarak zamansal

değerlerle uğraşan bu yazarlar, Tolstoy'un hiç çaba harcamaksızın, farkında bile olmadan başardığı şeyi başaramamışlardır; okurun dede yadigârı duvar saatinden daha hızlı ya da daha ağır hareket eder onlar; Proust zamanı ya da Joyce zamanı'dır onlarınki; sıradan, ortalama zaman, Tolstoy'un ne yapıp edip bize iletmeyi başardığı bir çeşit standart zaman değil.

Demek ki, yaşlı Rusların akşam çayı sohbetlerinde Tolstoy'un kişilerinden gerçek yaşamdaki arkadaşlarına, dostlarına benzeyen kişilermiş gibi söz etmeleri, onları sanki o baloda Kiti, Anna ya da Nataşa ile dans etmiş ya da Oblonski ile[225] o lokantada yemek yemiş gibi –biz de biraz sonra onunla yiyeceğiz aynı yemeği– açık seçik gözlerinin önüne getirebilmelerine şaşmamalı. Okurların Tolstoy'a dev demeleri, öteki yazarların cüce olmalarından değil, Tolstoy'un bizimle tam tamına aynı boyda olmasından,[226] başka yazarlar gibi uzaktan geçip gidecek yerde, adımlarını adımlarımıza uydurmasındandır.

Bu bağlamda, sürekli kendi kişiliğini işin içine sokan, roman kişilerinin yaşamlarına karışan, sürekli okura dönüp konuşan Tolstoy'un, aynı Tolstoy'un başyapıt mertebesindeki o ölümsüz bölümlerde görünmezleştiğini ve böylelikle Flaubert'in her yazardan ısrarla beklediği yazarlık idealine –görünmez; ama evrendeki Tanrı gibi her yerde birden olabilmek– ulaştığını görmek ilginçtir. Öyle ki, ara sıra Tolstoy'un romanının kendi kendini yazdığını, kendi malzemesi, kendi konusu tarafından yazıldığı duygusuna kapılırız; kalemini soldan sağa hareket ettiren, sonra geri dönüp bir sözcüğü silen, düşünüp taşınırken sakalının altından çenesini kaşıyan[227] bir yazar tarafından değil...

Öğretmenin sanatçının alanına dalması, daha önce de belirttiğim gibi, Tolstoy'un romanlarında her zaman açık seçik parmak basılabilecek bir şey değildir. Vaazın ritmini şu ya da bu roman kişisinin iç düşüncelerinin ritminden ayırmak zordur. Ama bazen –aslında sık sık– anlatılan olaylarla ilgisi çok dolaylı olan, bize ne düşünmemiz gerektiğini, daha doğrusu Tolstoy'un savaş, evlilik ya da tarım konusunda neler düşündüğünü bildiren sayfalar birbirini izlediğinde, işte o zaman, büyü bozulur ve deminden beri yanımızda oturan, yaşamlarımıza karışan o tatlı, tanıdık insanlar bizden uzaklaştırılır, bir yerlere kapatılır ve ağırbaşlı yazar evlilik, Napoleon, çiftçilik, ahlâk ve din konularındaki düşüncelerini yeniden, yeniden açıklayıncaya kadar da kilitli bulundukları yerin kapısı açılmaz.

Örneğin, kitapta tartışma konusu edilen, özellikle Levin'in çiftçiliğine ilişkin tarımsal sorunlar, Rusça bilmeyen okurlar için son derece sıkıcıdır ve hiçbirinizin de konuyla çok derinden ilgileneceğini sanmıyorum. Sanatçı olarak, Tolstoy bu sorunlara bu kadar çok sayfa ayırmakla hatalı davranır; hele bunlar geçersizleşmeye yüz tutacak şeylerse, belli bir tarihi dönemle ilgiliyse, hele Tolstoy'un bu konudaki kendi düşüncelerinin zamanla değiştiği düşünülecek olursa... 1870'lerin tarım sorunlarında Anna'nın ya da Kitinin duygularının ya da onların davranışlarını hazırlayan nedenlerin sonsuza dek sürecek çekiciliğinden eser yoktur.

Olay örgüsünden söz etmek hiç âdetim değildir; ama Anna Karenin'de bu kuralı bozacağım, çünkü burada, olay örgüsü kaçınılmaz olarak ahlâki bir olay örgüsü, arapsaçı olmuş etik ahtapot kurallarından bir yumaktır ve romanın tadına olay örgüsünden daha yüksek bir düzlemde varmak istiyorsak önce olay örgüsünü incelemeliyiz.

Dünya edebiyatının en çekici kişilerinden biri olan Anna, genç, güzel, özünde iyi; ama gene özünde bahtsız bir kadındır. Çok genç bir kızken iyiliğini düşünen bir teyze tarafından, göz kamaştırıcı bürokratik kariyer sahibi, ilerisi için umut veren bir yüksek memurla evlendirilen Anna, St. Petersburg sosyetesinin en pırıltılı çevrelerinde mutlu bir yaşam sürdürmektedir. Küçük oğlunu deliler gibi sevmekte, yirmi yaş büyük kocasına saygı duymaktadır; canlı, iyimser yaradılışı yaşamın kendisine sunduğu bütün yüzeysel hazlardan tat almasını sağlamaktadır.

Bir Moskova yolculuğunda Vronski'yle tanışır ve ona derin bir aşkla bağlanır. Bu aşk, Anna'nın çevresindeki her şeyi değiştirir; baktığı her şeyi farklı bir ışık altında görmeye başlar. St. Petersburg garında Karenin'in onu karşılamaya geldiği o ünlü sahnede kocasının iri ve çirkince kulaklarının büyüklüğünü ve insanın sinirine dokunan kepçe biçimini ansızın fark eder. Bu kulakları eskiden hiç fark etmemiştir, çünkü eleştirel gözle bakmamıştır; Karenin, Anna'nın öylece kabullendiği yaşamındaki kabul edilegelmiş şeylerden biridir. Artık her şey değişmiştir. Vronski'ye duyduğu aşk, eski dünyasını ölü bir gezegendeki ölü bir manzara gibi gösteren bembeyaz bir ışık selidir.

Anna yalnızca bir kadın. Kadınlığın parmakla gösterilecek bir örneği değil; dopdolu, yoğun doğasının ahlâki yönü ağır basan bir kadındır da; roman kişisi olarak her şeyiyle anlamlı ve önemli, göz alan bir kişidir ve bu aşkı için de geçerlidir. Kitaptaki başka bir roman kişisinin, Prenses Betsi'nin

yaptığı gibi gizli kapaklı bir gönül serüveniyle kendini sınırlayamaz. Doğrucu ve tutkulu doğası kılık değiştirmeleri, gizli kapaklı işleri reddeder. O, yıkık dökük duvar diplerinden sürünerek birbirinden farksız âşıkların yataklarına yollanan arzu dolu bir kenarın dilberi, düşlerle yaşayan taşralı Emma Bovary değildir. Anna, Vronski'ye bütün yaşamını verir, sevgili küçük oğlundan ayrılmaya –çocuğu görmemekten duyacağı korkunç acıya karşın– evet der ve önce ülke dışında, İtalya'da, sonra da onun Orta Rusya'daki kır evinde Vronski ile birlikte yaşar. Bu "açık" gönül serüveni ahlâktan nasibini almamış dost çevresinin gözünde ahlâksız olarak damgalanmasına yol açsa da yapar bunu. (Anna'nın, bir bakıma Emma'nın Rodolphe ile kaçma düşünü gerçekleştirdiği söylenebilir. (Kaldı ki kendi çocuğundan ayrılırken Emma'nın içi bile sızlamaz, o küçük hanım için çetrefil ahlâki sorunlar filan söz konusu değildir.) Sonunda Anna ile Vronski kent yaşamına dönerler. Çevresindeki ikiyüzlü topluluğu aşk serüveninden çok, toplum kurallarını nasıl açıkça hiçe saydığını göstererek küplere bindirir Anna.

Anna, toplumun öfkesinin sonuçlarına katlanırken, horlanıp züppece davranışlarla karşılanırken, hakaret görüp kendisinden "bucak bucak kaçılırken" Vronski, erkek olduğu için –kesinlikle çok derin, yetenekleri olan bir erkek değildir, sadece "gözde" bir erkek diyebiliriz ona– rezaletten etkilenmez; çağrılar alır, şuraya buraya gider, eski dostlarıyla buluşur, lekelenmiş Anna'yla bir saniye bile aynı odada durmayacak güya namuslu kadınlarla tanıştırılır. Anna'yı hâlâ sevmektedir; ama zaman zaman da eğlence ve şıklık dolu kendi dünyasına geri döndüğüne sevinir ve ara sıra bu dünyanın nimetlerinden yararlanmaya da başlar. Anna, yanlış bir değerlendirmeyle, onun önemsiz kaçamaklarını aşkının hararetinde bir düşüş olarak görür. Yalnızca aşkının Vronski'ye artık yetmediği, onu belki de yitirmekte olduğu duygusuna kapılır.

Ortalama zekâda, küt bir adam olan Vronski, Anna'nın kıskançlığı karşısında hoşgörüsüz davranır ve böylece Anna'nın kuşkularını doğrular sanki.[228] Tutkusunu çıkmaza sokan bunca çamur balçık içinde dönenen Anna, mayıs ayının bir pazar akşamı kendini bir yük katarının altına atar. Vronski neler yitirdiğini çok geç anlamıştır. Neyse ki, Osmanlılarla savaş –yıl 1876'dır– rüzgârları esmektedir, bu hem onun hem de Tolstoy'un çok işine gelir ve Vronski bir gönüllü taburuyla cepheye yollanır. Bu, belki de romandaki tek karşı çıkılacak noktadır; çünkü çok kolaycı, çok hazırcıdır.

Görünürde romandan oldukça bağımsız bir çizgide ilerleyen koşut bir öykü de Levin ile Prenses Kiti Şçerbatski'nin sevişmeleri ve evlenmeleridir. Tolstoy'un içine kendini tüm öteki erkek kahramanlarından daha çok kattığı Levin, ahlâki idealleri olan, Vicdan'ın "V"sini büyük yazan bir adamdır. Vicdan ona bir an soluk aldırmaz. Levin, Vronski'den çok farklıdır. Vronski, yalnızca kendi dürtülerini doyurmak için yaşar. Anna ile tanışmadan önce çevresine ters düşmeyen bir yaşam sürdürmüştür Vronski; âşıkken bile ahlâki ideallerin yerini çevresinin benimsediği genelgeçer ilkeler alabilir ve o bundan rahatsızlık duymaz. Oysa Levin çevresindeki dünyayı aklıyla kavramakla ve onun içindeki yerini hak etmekle yükümlü olduğunu düşünen bir adamdır. Bu nedenle, Levin'in yaradılışı sürekli bir evrim içindedir, roman boyunca tinsel olarak gelişir, Tolstoy'un o tarihlerde kendi kendisi için geliştirdiği, olgunlaştırdığı dini ideallere doğru yönelir.

Bu ana roman kişilerinin çevresinde belli sayıda başkaları dolanır. Anna'nın kaygısız, işe yaramaz erkek kardeşi; kızlık soyadı Şçerbatski olan karısı Doli, iyi yürekli, ciddi, yaşam boyu acılar çekmiş bir kadın, bir anlamda yaşamını kendini yok edercesine çocuklarına ve hayırsız kocasına adadığı için Tolstoy'un ideal kadınlarından biri; sonra Şçerbatskiler, Moskova'nın en köklü aristokrat ailelerinden biri; Vronski'nin annesi ve Petersburg yüksek sosyetesinin üyelerinden oluşan koskoca bir galeri. Petersburg sosyetesi Moskova sosyetesinden çok farklıydı. Moskova yufka yürekli, rahat, gevşek, anaerkil eski kentti, otuz yıl sonra benim dünyaya gözlerimi açtığım Petersburg ise incelmiş, soğuk, biçimci, gözde ve görece yeni başkent. Elbette bir de Karenin'in kendisi; Anna'nın kocası Karenin, soğuk, hak düşkünü, kuramsal erdemi içinde acımasız, devletin sadık hizmetkârı, dostlarının sahte ahlâkçılığını kabullenmeye dünden razı philistine bürokrat, ikiyüzlü bir adam ve bir zorba. Ender olarak iyi bir davranışta, iyi yürekli bir jestte bulunduğu olsa da bunları çok geçmeden unutur ve kariyer kaygıları adına gözden çıkarır. Vronski'nin çocuğunu doğurduktan sonra çok hasta düşen ve ölümünün yakın olduğundan emin olan (ama ölüm henüz gelmeyecektir) Anna'nın yatağının başucunda, Karenin Vronski'yi bağışlar ve gerçek bir Hıristiyan'a yakışacak bir tevazu ve yüce gönüllülükle onun elini sıkar. Daha sonra, insanın içini ürperten, eski, sevimsiz kimliğine geri dönecektir; ama o an sahneyi aydınlatan ölümün yakınlığıdır ve Anna bilinçaltında Vronski'yi sevdiği kadar onu da sever; her ikisinin de adları Aleksey'dir, her ikisi de ona âşık erkekler olarak Anna'nın rüyalarını paylaşmışlardır. Ama bu içtenlik ve iyi yüreklilik uzun

sürmez ve Karenin boşanma girişiminde bulunup da –onu pek etkilemeyecek; ama Anna için çok önemli olan bir girişim– bunu yaparken birtakım tatsız engellerle karşılaşacağını görünce vazgeçiverir ve Anna için ne gibi sonuçlar doğuracağına aldırmadan bir daha denemeyi kesinlikle reddeder. Dahası, kendi hak düşkünlüğünden doyum sağlamayı bile becerir.

Dünya edebiyatının en büyük aşk öykülerinden olmakla birlikte, Anna Karenin elbette yalnızca bir ‘sergüzeşt' romanı değildir. Ahlâki sorunlarla derinden ilgilenen Tolstoy, insanlığın tümüne her zaman önemli gelmiş meselelerle ilgileniyordu her şeyden önce. Anna Karenin'de de romanı şöyle bir okuyup geçen okurun farkına varamayabileceği ahlâki bir sorun yatmaktadır temelde. Bu ahlâk dersi, Anna'nın kurduğu evlilik dışı ilişkinin bedelini ödemesi değildir elbette. (Oysa aynı ahlâk dersinin, Madam Bovary'de fıçının ta dibindeki ahlâk dersi olduğu söylenebilir üç aşağı beş yukarı.) Elbette değil, nedenleri de çok açık: Anna, Karenin'le kalıp serüvenini kurnazca dünyanın gözlerinden gizlese, aşkını önce mutluluğu sonra da yaşamıyla ödemek zorunda kalmayacaktı. Anna ne günahı yüzünden (işin orasını idare edebilirdi) ne de bütün toplum kuralları gibi son derece geçici olan ve ahlâkın ebedi isterleriyle hiçbir ilgisi olmayan toplum kurallarını çiğnediği için cezalandırılmıştır. O halde, Tolstoy'un romanında iletmek istediği "mesaj" neydi? Bunu kitabın geri kalanına bakarak ve Levin-Kiti öyküsüyle Vronski-Anna öyküsü arasında koşutluk kurarak daha iyi anlayabiliriz. Levin'in evliliği yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda metafizik bir aşk anlayışı üzerine, her an özveriye hazır olmak üzerine, karşılıklı sevgi üzerine kuruludur. Anna-Vronski birlikteliği ise yalnızca cinsel aşk üzerine kuruludur ve yıkılmasına neden olan da budur.

Hemen yüzünüz kızarıp da, Anna'nın, kocası olmayan bir erkeğe âşık olduğu için cezalandırıldığını sanmayın. Böyle bir "ahlâk dersi" kesinlikle "ahlâki" olmayacağı gibi, kesinlikle sanatsal da olmazdı, çünkü aynı topluluğun öteki gözde hanımları istedikleri aşk serüvenini; ama gizli gizli, kalın bir peçe ardında yaşıyorlardı. (Emma'nın Rodolphe'la at gezintisine çıkarken taktığı mavi peçeyi, Rouean'da Leon'la buluşmasında örtündüğü siyah peçeyi hatırlayın.) Ama dürüst, bahtsız Anna bu aldatmaca peçesine bürünmez. Toplumun buyrukları geçici buyruklardır; Tolstoy'u ilgilendiren ise ahlâkın ebedi isterleridir. Ve vurgulamak istediği gerçek ahlâki ders de şudur; aşk yalnızca cinsel olamaz, çünkü o zaman bencilcedir ve bencilce olduğu için de yaratmaz, yıkar. Böylelikle de günahı içerir. Tolstoy bu dersi

sanatsal açıdan olabildiğince açık seçik kılmak üzere olağanüstü bir imgeler akışı içinde, birbirine taban tabana zıt iki aşkı yan yana getirir; Vronski-Anna çiftinin cinsel aşkları (duyumsal açıdan zengin; ama bahtsız, tinselliği kısır heyecanlar içinde debelenip duran bir aşk), öte yanda adını Tolstoy'un koyduğu otantik, Hıristiyanca sevgi, duyumsallığın zenginliğinden yoksun olmayan; ama sorumluluğun, sevecenliğin, gerçeğin ve aile sevinçlerinin katışıksız atmosferinde denge ve uyum bulan Levin-Kiti çiftinin aşkları...

Kitabın başında İncil'den bir alıntı: "İçim nefretle dolu, öcümü alacağım." (dedi Rab - Romalılar, XII, satır 19).

Ne demektir bu? Birincisi, toplumun Anna'yı yargılamaya hakkı yoktu; ikincisi, Anna'nın da intikam dolu intiharıyla Vronski'yi cezalandırmaya hakkı yoktu.

Yapı

Tolstoy'un büyük romanı Anna Karenin'in yapısını doğru biçimde anlayabilmemize yarayacak anahtar hangisidir acaba? Romanın yapısını açan tek anahtar Anna Karenin'i zaman açısından değerlendirebilmektir. Tolstoy'un amacı ve başarısı belli başlı yedi insan yaşamını alıp bunları eşleştirmek olmuştur; Tolstoy'un sihirbazlığının bizde uyandırdığı hazzı akıl düzeyine çıkarmak istiyorsak bizim de bu eşleştirmeyi izlememiz gerekir.

İlk yirmi bir parçanın ana konusu Oblonskilerin başına gelen felakettir. Bunlar iki yeni konunun da filizlenmesine yol açar; 1) Kiti-Levin-Vronski üçgeni, 2) Vronski-Anna izleğinin belirmesi. Dikkat ederseniz, erkek kardeşiyle karısının arasını bulan (bunu ateş gözlü tanrıça Athena'ya yaraşır bir zarafet ve bilgelikle yapar) Anna, aynı zamanda Vronski'yi ele geçirerek Kiti-Vronski olasılığını şeytanca ortadan kaldırır. Oblonski-Doli anlaşmazlığı ile Kiti'nin hıncı kadar doğallıkla çözüme kavuşturulamayacak olan Vronski-Anna izleğini hazırlayan olaylar, Oblonski'nin evlilik dışı serüvenleriyle Şçerbatskilerin kırgınlığıdır. Doli, kocasını çocuklarının hatırı ve aslında onu sevdiği için bağışlar; Kiti ise iki yıl sonra Levin'le evlenir ve bu, tam Tolstoy'un gönlüne göre, kusursuz bir evlilik olur. Ama kitabın karanlık güzeli Anna, önce aile yaşamının yerle bir olduğunu görecek sonra da ölecektir.

"Birinci Bölüm" boyunca (34 parça) bu yedi kişinin yaşamı zamana karşı yarışta başa baştır; Oblonski, Doli, Kiti, Levin, Vronski, Anna ve Karenin. Evli çiftlere baktığımızda (Oblonskiler ve Kareninler) bunların birlikteliğinin başından zedelenmiş olduğunu görürüz. Gene başta, Oblonskilerin birlikteliği onarılırken Karenin'kilerinki çatlamaya başlar. Çift olmaları olası kişilere gelince, bunların aralarındaki bağlar da tamamıyla kopar; henüz tasarı halindeki Vronski-Kiti çiftiyle gene henüz taslak halindeki Levin-Kiti çifti... Sonuç Kiti'nin eşsiz kalması, Levin'in eşsiz kalması, Vronski'nin de (Anna ile çift olmaları henüz kesinlik kazanmamıştır) Karenin çiftini ayıracak bir tehlike olarak belirmesidir. O halde ilk bölümdeki şu önemli noktalara dikkat çekelim; yedi ilişki iskambil kâğıtları gibi yeniden karıştırılmıştır; başa çıkılması gereken yedi insan yaşamı vardır (kısa parçalar arada mekik görevi görür); bu yedi insan

yaşamı zamana karşı yarışta başa baştırlar, zaman ise 1872 Şubat'ında başlayan zamandır.

35 parçadan oluşan ikinci bölüm bütün kişiler için aynı yılın, 1872'nin Mart'ında açılır. Derken garip bir durumla karşı karşıya kalırız. Vronski-Anna-Karenin üçgeni hâlâ eşsiz Levin ve hâlâ eşsiz Kiti'den çok daha çabuk yaşanır. Romanın yapısı açısından çok ilginç bir noktadır bu; eşler, eşi olmayanlardan daha hızlı bir varoluş sürdürürler. Önce Kiti çizgisini izleyelim. Eşini bulamamış Kiti, Moskova'da solup gitmektedir. 15 Mart sıralarında ünlü bir doktor tarafından muayene edilir. Kiti, kendi başındaki dertlere karşın gene de Doli'nin kızıla yakalanmış altı çocuğunu (bebek henüz iki aylıktır) sağlığa kavuşturmayı başarır. Derken 1872 Nisan'nın ilk haftasında anne babası onu alıp Soden adlı bir Alman kaplıcasına götürürler. Bu olaylar ikinci bölümün ilk üç parçasında olup biter. Şçerbatskilerin peşine takılıp Soden'e gitmemiz ise XXX. parçayı bulur. Orada zaman ve Tolstoy, Kiti'yi tamamen iyileştireceklerdir. Bu iyileşme süresince beş parça ayrıldıktan sonra, Kiti, Rusya'ya dönerek Oblonskilerle Şçerbatskilerin taşradaki arazisine gider; arazi Levin'in arazisinden birkaç mil ötede, tarih 1872 yılının Temmuz sonudur ve Kiti açısından ikinci bölüm bitmiş bulunmaktadır.

Gene ikinci bölümde, Levin'in Rus taşrasındaki yaşamı, Kiti'nin Almanya'daki günleriyle doğru olarak eşleştirilir. XII'den XVII'ye kadar olan altı parçalık bir öbekte Levin'in taşradaki arazisinde yaptığı işleri öğreniriz. Levin, Vronski ile Kareninlerin St. Petersbug'daki yaşamlarını konu edinen iki parça öbeği arasına sıkıştırılmıştır. Buradaki en önemli nokta, Vronski-Karenin takımının Kiti'den ya da Levin'den bir yıl kadar daha önde yaşamalarıdır. İkinci bölümün ilk parça öbeğinde (V'ten XI'e kadar) koca surat asar. Vronski üsteler, derken II. parçada, yani neredeyse bir yıllık üstelemenin sonucunda, Vronski teknik terimle, "Anna'nın âşığı" olur. Ekim 1872. Levin ile Kiti'nin yaşamında ise zaman hâlâ 1872 ilkbaharıdır. Onlar aylarca geridedirler. 18'den 29'a kadar olan on iki parçalık öbekte, Vronski-Karenin zaman-takımı (güzel bir Nobokov buluşu: zaman-takımı. Kaynak belirtmeden kullanmayınız!) yeni bir atağa kalkar. Burada ünlü at yarışı sahnesi, ardından Anna'nın kocasına itirafı yer alır. Ağustos 1873. (Romanın bitimine daha üç yıl var.) Derken gene mekik; 1872 ilkbaharına, Almanya'daki Kiti'nin yanına geri döneriz. Böylece ikinci bölümün sonunda garip bir durumla karşı karşıya kalırız; Kiti'nin yaşamıyla

Levin'in yaşamı, Vronski-Kareninlerin yaşamının on dört ya da on beş ay gerisindedir. Tekrarlamak gerekirse, eşliler eşsizlerden daha hızlı hareket etmiştir.

32 parçalık üçüncü bölümde biraz Levin'in yanında oyalanır, sonra onunla birlikte, tam Kiti'nin oraya gelmesinden önce Oblonskilerin arazisinde Doli'yi ziyaret ederiz. Sonunda XII. parçada yani 1872 yazında, Levin, Almanya'dan dönen Kiti'yi tren istasyonundan dönerken atlı arabada görür. Çok hoş bir karşılaşmadır bu. Bir sonraki parçalar öbeği bizi Petersburg'a, Vronski'nin ve hemen yarış sonrası (1873 yazı) Kareninlerin yanına götürür, sonra gene 1872 Eylül'üne, Levin'in arazisine döneriz. Levin, buradan 1872 Ekim'inde ayrılarak Almanya, Fransa ve İngiltere'yi kapsayan amacı belirsiz bir yolculuğa çıkar.

Şimdi, şuna dikkatinizi çekmek istiyorum. Tolstoy zor durumdadır. Tolstoy'un âşıkları ile aldatılmış kocası hızlı yaşarlar. Bekâr Kiti ile Levin'i çok geride bırakmışlardır. Dördüncü bölümün ilk on altı parçasında zaman, Petersburg'da kış ortasıdır. Ne var ki Tolstoy bize hiçbir yerde Levin'in yurtdışında tam olarak ne kadar kaldığını söylemez. Anna-Vronski zamanı ise, sadece ikinci bölümün XI. bölümündeki Anna'nın Vronski'nin sevgilisi olmasıyla ilgili zaman-dizinsel bir not ile desteklenir. Vronski, Anna'ya "evet" dedirtinceye kadar bir yıl onun peşinden koşmuştur. Levin-Kiti zamanı da tam bu kadarlık bir gecikme gösterir işte. Ama okuyucu zaman çizelgesini her an gözünün önünde bulundurmadığı için –iyi okuyucular bile çok ender yapar bunu– Vronski-Anna parçalarının Kiti-Levin parçalarıyla tamamen eşzamanlı ilerlediğini ve her iki yaşam çevresindeki çeşitli olayların aşağı yukarı aynı zamanda olup bittiğini düşünüp hissetmek yanlışına düşeriz. Okuyucu, uzamda mekik dokuduğumuzun, Almanya'dan Rusya'ya, taşradan Petersburg'a ve Moskova'ya gidip geri döndüğümüzün farkındadır tabii. Ama zaman içinde de, mekik dokuduğumuzu bilmeyebilir. Vronski-Anna için ileriye doğru, Levin-Kiti için geriye doğru.

Dördüncü bölümün ilk beş parçasında St. Petersburg'da, Vronski-Karenin izleğinin gelişmelerini izleriz. 1873 yılının kış ortasıdır. Anna'nın Vronski'den çocuğu olacaktır. VI. parçada Karenin politik bir görev dolayısıyla Moskova'ya gider. Bu sırada Levin de yurtdışına yaptığı bir yolculuktan dönmüş, Moskova'ya gelmiştir. IX'dan XIII'e kadar olan parçalarda, Oblonski evinde bir akşam yemeği verir (1874 yılının Ocak ayının ilk haftası), bu yemekte Kiti ile Levin yeniden karşılaşırlar. Bendeniz

zaman-bekçisi, o ünlü tebeşirle yazma sahnesinin romanın başlangıcından tam iki yıl sonraya rastladığını söyleyeceğim size; ne var ki, hem okuyucu hem de Kiti için (iskambil oyunu oynanan masada Kiti'nin Levin ile konuşurken yaptığı kimi göndermeleri hatırlayın) yalnızca bir yıl geçmiş bulunmaktadır. Demek ki şöyle bir şaşılası gerçekle karşı karşıyayız: Anna'nın bir yandaki fizikî zamanıyla Levin'in öte yandaki ruhanî zamanı arasında, boşboğazca bir fark bulunmaktadır.

Dördüncü bölüme, yani romanın tam ortasına geldiğimizde, yedi kişinin yaşamı gene başta 1872 Şubat'ında olduğu gibi başa baştır. Anna ile benim takvimime göre tarih 1874'ün Ocak ayı, okuyucuyla Kiti'nin takvimine göre ise 1873'ün Ocak ayıdır. Dördüncü kitabın ikinci yarısı (XVII-XXIII. parçalar arası) bize Anna'nın Petersburg'da çocuk doğururken neredeyse ölüşünü anlatır. Bunu Karenin'in Vronski ile geçici olarak barışması ve Vronski'nin intihar girişimi izler. Dördüncü bölüm 1874 Mart'ında sona erer. Anna kocasından kopar, sevgilisiyle İtalya'ya gider.

Beşinci bölüm otuz üç parçadır. Yedi kişinin yaşamı uzun süre başa baş gitmez. İtalya'daki Vronski ile Anna gene öne geçerler. Bu oldukça sıkı bir yarıştır. Levin'in ilk altı parçadaki evliliği 1874 ilkbaharının başlarına rastlar. Levinler yeniden, önce taşrada sonra da Levin'in kardeşinin ölüm döşeğinin başucunda (XIV-XX. parçalar arası) ortaya çıktıklarında, tarih 1874 Mayıs'ının başlarıdır. Oysa Vronski ile Anna (bu iki parça öbeği arasına sıkıştırılmışlardır) iki ay önde olup Roma'da pek de içlerine sinmeyen bir temmuz geçirmektedirler.

İki zaman-takımı arasındaki eşleştirme halkası, eşsiz kalan Karenin'dir artık. Belli başlı yedi roman kişisi olduğuna, romanın olay örgüsü onların çiftler halinde düzenlenmesine dayandırıldığına, yedi de tek sayı olduğuna göre, bir kişinin dışarıda (ve eşsiz) kalması zorunludur. Başlangıçta grup dışı olan, fazladan olan Levin'di; şimdi Karenin'dir. 1874 yılının ilkbaharına, Levinlerin yanına döner, sonra da Karenin'in çeşitli uğraşlarına eşlik ederiz. Bu da bizi giderek 1875 Mart'ına kadar getirir. Bu arada Vronski ile Anna, İtalya'da bir yıl kaldıktan sonra Petersburg'a geri dönmüşlerdir. Anna, onuncu yaş gününde küçük oğlunu görmeye gelir. Aşağı yukarı 1 Mart sıraları. Dokunaklı bir sahne. Hemen bunun ardından o ve Vronski, Vronski'nin taşradaki arazisinde oturmaya giderler. Elverişli bir rastlantı sonucu Vronski'nin arazisi, Oblonski ile Levin'in arazilerinin bulunduğu bölgededir.

Bir de bakarız ki, bizim yedi kişi altıncı bölümde gene başa baş götürüyorlar yarışı. (Altıncı bölüm 1875 Haziran'ından Kasım'ına kadar otuz ik parça sürer.) 1875 yazının ilk yarısını Levinler ve onların akrabalarıyla geçiririz; derken temmuzda Doli Oblonski bizi arabasına alır, Vronskilerin arazisinde biraz tenis oynamaya götürür. Geriye kalan parçalarda, Oblonski, Vronski ve Levin 1875 Ekim'inin ikinci günü yerel seçimlerde bir araya gelirler, bir ay sonra da Vronski'yle Anna, Moskova'ya dönerler.

Yedinci bölüm otuz bir parçadan oluşur. Romanın en önemli kısmı, trajik doruk noktası burasıdır. Şimdi hepimiz 1875 Kasım'ında Moskova'da, hepimiz başa başızdır; içimizden altısı, üç çift, güvensiz, çoktan araları açılmış Anna-Vronski, çoğalan Levinler ve Oblonskiler Moskova'dadır. Kiti'nin bebeği doğar ve 1876 Mayıs'ının başlarında Oblonski'nin yedeğinde St. Petersburg'daki Karenin'i ziyaret etmeye gideriz. Sonra geriye Moskova'ya. Bundan sonra, XXIII'ten yedinci kitabın son parçasına kadar süren, Anna'nın son günlerine ayrılmış bir öbek parça başlar. Bu ölümsüz sayfalara ayrıca değineceğim.

Sekizinci yani son bölüm on dokuz parçadan oluşur, fazlalıkları olan bir bölümdür. Tolstoy bölüm boyunca çeşitli yerlerde kullandığı bir yöntemi, kişileri bir yerden ötekine taşıyarak olayı da bir gruptan ötekine aktarma yöntemini kullanır. Romanda trenler ve atlı arabalar önemli bir yer tutar; ilk parçada Anna'nın Petersburg'dan Moskova'ya sonra da geriye, Petersburg'a yaptığı iki tren yolculuğu vardır. Oblonski ile Doli romanın kimi noktalarında öykünün gezginci temsilcileri olarak okuyucuyu Tolstoy'un istediği yerlere alıp götürürler. Aslını isterseniz, Oblonski gidiş geliş yazara yaptığı hizmetler dolayısıyla bol maaşlı kolay bir işe kapılanır. Sekizinci ve son bölümün ilk beş parçasında Levin'in üvey kardeşi Sergey'in Vronski'yle aynı trende yolculuk ettiğini görürüz. Savaş haberlerine yapılan çeşitli göndermeler yüzünden tarihi kestirmek kolaydır. Doğu Avrupalı Slavlar, Sırplar ve Bulgarlar Osmanlılara karşı savaşmaktadırlar. Tarih Ağustos 1876'dır; bir yıl sonra Rusya, Osmanlılara resmen savaş açacaktır. Vronski'yi cepheye giden gönüllülerin başında görürüz. Aynı trende yolculuk eden Sergey, Levinleri ziyaret etmeye gitmektedir, böylece sadece Vronski değil Levin izleği de bir sonuca bağlanır. Son parçalar Levin'in taşradaki aile yaşamına ve Tolstoy'un yol göstericiliğinde el yordamıyla Tanrı'yı arayıp bulmasına ayrılmıştır.

Tolstoy'un romanının yapısı konusunda bu söylediklerimden romandaki geçişlerin, Madam Bovary'nin[229] bölümleri arasındaki gruptan gruba geçişlerden çok daha az ayrıntılı, çok daha az esnek olduğu anlaşılacaktır. Flaubert'deki akıcı bir paragrafın yerini Tolstoy'da ansızın çıkagelen kısacık bir parça tutar. Ama Tolstoy'un Flaubert'den daha fazla sayıda kişinin yaşamıyla başa çıkmak zorunda olduğu bir gerçektir. Flaubert'te, at üzerinde bir gezinti, bir yürüyüş, bir dans, kasabadan kente at arabasıyla yapılan bir yolculuk, sayısız küçük olay, küçük gidiş gelişler, bölümler içinde sahneden sahneye geçişleri sağlar. Tolstoy'un romanında ise düdüklerini çalıp buharlar saçarak gelip giden trenler, roman kişilerini taşımaya ya da öldürmeye yarar. Bölümden bölüme geçişlerde, aradan şu kadar zaman geçti ya da şu, şu insanlar şurada şunu yapıyorlar gibi geleneksel yöntemler kullanılır. Flaubert'in şiirinde çok daha fazla müzik vardır; yazılmış yazılacak en şiirli romanlardan biridir onunki. Tolstoy'un büyük romanında ise kas gücü vardır.

Kitabın yarış terimleriyle özetlemeye çalıştığım iskeleti budur işte; önce yedi kişinin yaşamları başa baştır, sonra Vronski ile Anna bastırır. Levin ile Kiti'yi geride bırakır, sonra yedisi birden başa baş gelir, derken harika bir kurmalı oyuncağın öne fırlamasına benzer bir hareketle Vronski ile Anna yeniden başı çekerler; ama uzun sürmez bu. Anna yarışı bitiremez. Öbür altısı arasında Tolstoy'un ilgisini ayakta tutmayı başarabilenler ise sadece Kiti ve Levin olur.

Tolstoy'da Zamanlama

Anna Karenin'in zaman dizini edebiyat tarihlerinde benzerine rastlanmayacak sanatsal bir zamanlama duygusu üzerine kurulmuştur. Okuyucu, birinci bölümü bitirdiğinde birçok roman kişisinin yaşamlarını kapsayan belli sayıda sabah, öğleden sonra ve akşamın, en azından bütün bir haftanın en ince ayrıntılarına varıncaya kadar titiz bir biçimde anlatıldığı izlenimini edinir. Gerçekte kullanılan zaman çizelgesine ise biraz sonra göz atacağız; ama önce şu yemek saatleri meselesini açıklığa kavuştursak iyi olacak.

Geçtiğimiz yüzyılın yetmişli yıllarında varlıklı bir Moskovalı ya da Petersburglunun günlük öğünlerinin sırası şöyleydi: sabah 9 sıralarındaki kahvaltı, çay ya da kahve ile tereyağ ve ekmekten kuruluydu. Ekmek –Oblonski'nin sofrasında olduğu gibi– pandispanya çeşidi olabilirdi. (Örneğin, kalaş adı verilen üstüne un serpilmiş, dışı kızarmış içi yumuşacık bir çeşit tatlı tava ekmeği sıcak sıcak, peçete içinde sofraya getirilirdi.) Öğleden sonra 2 ya da 3 sıralarında yenen hafif bir öğle yemeğini saat 5.30 sıralarında Rus likörleri ve Fransız şarapları eşliğinde yenen mükellef bir akşam yemeği izlerdi. Akşam çayı pasta, reçel ve son derece lezzetli, türlü Rus mezeleri eşliğinde saat 9 ya da 10 sıralarında içilir, bundan sonra da yatılırdı. Ama ailenin daha keyfine düşkün üyelerinin saat 11 sıralarında ya da daha geç bir saatte, dışarıda yenilen bir yemekle günü taçlandırdıkları da olurdu.

Romandaki olaylar 1872 yılının 11 Şubat'ında (eski takvime göre) bir cuma günü sabah saat 8'de başlar. Bu tarihe kitabın hiçbir yerinde rastlayamazsınız; ama aşağıdaki noktalar göz önünde tutulduğunda bu tarih kolayca çıkacaktır.

Romanın son parçasında sözü geçen, Osmanlılarla savaş öncesindeki politik karışıklıklar 1876 Temmuz'unda sona erer. Vronski 1872 Aralık'ında Anna'nın sevgilisi olur. At yarışı sahnesi 1873 Ağustos'unda geçer. Vronski ve Anna 1874 yazıyla kışını İtalya'da, 1875 yazını da Vronski'nin arazisinde geçirirler, sonra kasımda Moskova'ya dönerler ve Anna orada 1876 Mayıs'ında bir pazar akşamı intihar eder.

Birinci bölümün altıncı parçasında Levin'in kışın ilk iki ayını (ekim ortasından Aralık 1871'in ikinci haftasına kadar) Moskova'da geçirdiğini, sonra iki aylığına kent dışındaki arazisine çekildiğini, şimdi de (yani şubatta) Moskova'ya geri döndüğünü öğreniriz. Üç ay kadar sonra, gecikmiş bir ilkbaharın bütün coşkunluğu ile evinden (ikinci bölümün XII. parçası) söz edilir.

Oblonski sabah gazetesinde, İngiltere'ye geri dönerken Wiesbaden üzerinden yolculuk eden Avusturya'nın Londra büyükelçisi Kont Beust hakkında bir haber okur.[230] Bu, Galler Prensi'nin sağlığına kavuşması nedeniyle yapılan Şükran Günü ayininden çok kısa bir süre önceye rastlar. Ayin, 1872 yılının 15/27 Şubat'a rastlayan salı günü yapılmıştır; bu durumda en akla yakın cuma 1872 Şubat'ının 11/23'ü olan cumadır.

Birinci bölümü meydana getiren otuz dört kısa parçadan ilk beşi hiç kesintisiz Oblonski'nin yapıp ettiklerinin anlatılmasına ayrılmıştır. Sabah 8'de uyanır Oblonski, 9 ile 9.30 arası kahvaltı eder. 11 sularında dairesine gelir. Öğleden sonra saat 2'den biraz önce de Levin çıkagelir. VI. parçanın başından IX. parçanın sonuna kadar, Oblonski bir yana bırakılıp Levin ele alınır. Tolstoy'un, Levin izleğini ele almak için zamandizinsel olarak geriye gitmesi ilk olarak burada işin içine girer. Kısa bir geriye dönüşle dört ay öncesine gittikten sonra (VII-IX. parçalar arası) Levin'i cuma sabahı Moskova'ya vardığı andan, evine indiği üvey kardeşiyle konuşmasına, Oblonski'nin bürosunu ziyaretine (geriye dönüşte) oradan da öğleden sonra saat 4'te Kiti ile paten kaydığı buz pistine kadar izleriz. Oblonski, IX. parçanın sonunda yeniden ortaya çıkar. Saat 5 sularında Levin'i akşam yemeğine götürmeye gelecektir. Hotel d'Angletterre'de yedikleri yemek X. ve XI. parçaları kapsar. Sonra Oblonski gene ortadan yok olur. Levin'in akşam için kıyafet değiştirmek üzere eve gittiğini anlarız; Şçerbatskilerdeki davete yollanacaktır, biz de gider onu orada bekleriz (XII. parça). Levin orada yeniden ortaya çıkar (XIII. parça). Saat, akşam 7.30'dur. Bir sonraki parçada Levin-Vronski buluşması anlatılır. Bir düzine sayfa boyunca Levin ve Kiti ile birlikte olmuşuzdur (parça XII-XIV). Levin saat 9 sularında çıkar, Vronski bir iki saat daha oyalanacaktır. Şçerbatskiler yatmadan önce günün olaylarını konuşurlar (parça XV) ve Vronski'nin gecesinin geri kalanı –aşağı yukarı gece yarısına kadar– parça XVI'da anlatılır. Okuyucu bu noktada, Levin'in Şçerbatskilerden ayrıldıktan sonra geçirdiği saatlerin daha sonra anlatılacağına dikkat etmelidir. Bu arada, romanın bu ilk günü, yani

11 Şubat cuma, on altı parçalık bir dizinin sonunda, yemekten sonra otel odasında mışıl mışıl uyuyan Vronski ile bu heyecanlı ve şen günü bir lokantada tamamına erdiren Oblonski ile bitmiş bulunmaktadır.

Ertesi gün, yani 12 Şubat cumartesi, Vronski ile Oblonski'nin sabah saat 11'de, Vronski'nin annesiyle Oblonski'nin kız kardeşini getirecek olan Petersburg ekspresini karşılamak üzere ayrı ayrı tren istasyonuna gelmeleriyle açılır (parça XVII-XVIII). Anna'yı eve bıraktıktan sonra Oblonski, öğle sıralarında dairesine gider ve bizler Anna'yı Moskova'da geçirdiği ilk gün boyunca, akşam saat 9.30'a kadar izleriz. Cumartesi gününün olaylarını aktaran parçalar (XVII-XVIII) yirmi sayfa kadar tutar.

Parça XXII-XXIII (on sayfa kadar) üç ya da dört gün sonra, diyelim 1872 yılının 16 Şubat'ına rastlayan çarşamba günü verilen baloya ayrılmıştır.

Bir sonraki parçada (XXIV) Tolstoy önceden sezdirdiği (VI-VIII arası parçalar) ve bölüm boyunca sık sık karşılaşacağımız bir yöntemi kullanır; Levin'in yapıp ettikleri söz konusu olduğunda zaman içinde geriye gitmek. Burada 11 Şubat cuma gününe, Levin'in Şçerbatskilerden çıkıp saat 9.30'da kardeşine gitmesine ve onunla akşam yemeği yemesine (XXIV-XXV arası parçalar) geri döneriz. Ertesi sabah, cumartesi günü Anna'nın indiği tren istasyonundan (Peterburgski) farklı bir istasyondan (Nizhegorodski) trene binen Levin, Orta Rusya'da, büyük olasılıkla Moskova'nın üç mil güneyindeki Tulsa'daki arazisine gider. Orada geçirdiği gece XVI ve XXVII. parçalarda anlatılır.

Derken, oradan 17 Şubat 1872 perşembe gününe atlarız ve Anna'nın balo gecesinin ertesi Petersburg'a gitmek üzere trene binişini ve bir gece yolculuğundan sonra (XXIX-XXXI arası parçalar), 18 Şubat cuma günü sabah saat 11'de oraya varışını izleriz. (Bu cuma, XXXI-XXXIII arası parçalar ayrıntılı anlatılmıştır.) Tolstoy burada alaylı bir biçimde, Karenin'in inceden inceye hesaplanmış –oysa yakında yerle bir olacaktır– bir günlük zaman çizelgesini vermek için amaçlı bir zamanlama harikasına başvurur. Karenin, Anna'yı istasyonda karşıladıktan hemen sonra bir komite toplantısına başkanlık etmeye gider, öğleden sonra 4'te eve gelir, karı koca 5'te akşam yemeğine konuk ağırlarlar, Karenin 7'de kabine toplantısına katılmak üzere evden çıkar. 9.30'da döner, karısıyla akşam çayı içer, çalışma odasına çekilir ve tam gece yarısı yatak odasına karısının yanına gelir. Son parça (XXXIV) ise Vronski'nin gene aynı cuma günü eve dönüşünü anlatır.

Birinci bölümdeki zaman çizelgesinin bu kısa özetinden de anlaşılacağı gibi, Tolstoy zamanı sanatsal bir araç olarak değişik biçimlerde ve çeşitli amaçlarla kullanır. Oblonski'nin zamanının ilk beş parça boyunca süregiden düzenli seyri, onun kendine hafta içindeki çalışma günlerinde uyguladığı telaşsız, gündelik rutini vurgulamaya yarar. Sabah 8'den akşam saat 5.30 sularında yenen yemeğe kadar süren, karısının mutsuzluğunun hiçbir biçimde kesintiye uğratamayacağı hayvansal bir varoluşun akışı... Birinci bölüm bu rutin ile açılır ve simetrik bir yapı içinde, başka bir günün, Oblonski'nin eniştesi Karenin'in gününün daha oturaklı, daha katı düzeni içinde sona erer. Bir dizi komite toplantısını ve diğer idari görevleri ardında bırakarak, sessiz ve kendinden emin bir düzen içinde yatma vaktine ve bunun yasal hazlarına doğru yol alırken, Anna'nın içten içe baştan aşağı değişmesi kocasının zaman çizelgesinde hiçbir değişikliğe yol açmaz. Levin'in zamanı ise Oblonski'nin hiç tasasız akıp giden gününü düzensiz aralıklarla keser. Heyecanlı ve hemen hüzünlenen Levin, Tolstoy'un örmekte olduğu zamandizinsel ağa beklenmedik, sıçramalı, düzensiz ilmekler atarak eklenir. Bir de, birinci bölümde yer alan belli başlı iki sahnenin kurduğu çarpıcı dengeyi unutmamalıyız; Kiti'nin Anna'nın çekiciliğinin farkına varırken geliştirdiği aşırı, esrik bilincin anlatıldığı balo gecesi, bir de Anna'nın karmakarışık zihninden geçen türlü türlü delice düşünceye sahne olan Petersburg'a dönüş yolculuğu gecesi... Bu iki sahne, benzetme yerindeyse, iki kanadı Oblonski'nin zamanı ile Karenin'in zamanı olan yapıyı içeriden omuzlamış birer temel direğidir.

Kırmızı Çanta

Tolstoy, Anna'nın kırmızı çantasını birinci bölümün XXVIII. parçasında ortaya çıkarır. Bu çanta "oyuncak gibi" ya da "minicik" olarak tanımlanır; ama büyüyecektir. Anna, Petersburg'a gitmek üzere Doli'nin Moskova'daki evinden çıkarken birden nedeni belirsiz bir gözyaşı seline kapılacak, al basmış yüzünü içine bir gecelik başlığı ve keten mendiller koyduğu bu küçük çantanın üzerine eğilecektir. Trenin kompartımanına yerleştiğinde küçük bir yastık, İngilizce bir roman ve bunun sayfalarını açmak için bir kâğıt keseceği çıkarmak üzere kırmızı çantayı bir kere daha açacaktır; bundan sonra kırmızı çanta yanında uyuklayan hizmetçinin ellerine emanet edilir. Dört buçuk yıl sonra (1876 Mayıs'ı) yaşamına son verdiğinde silkip attığı son eşya da bu çanta olacaktır. Kendini trenin altına atarken bileğinden çıkarmaya çalıştığı bu çanta onu kısacık bir an oyalar.

Şimdi gelelim teknik açıdan kadının düşüşü olarak adlandırılan olaya. Ahlâki açıdan bakıldığında, bu sahne Flaubert'den, Emma'nın coşku sarhoşluğundan, Rodolphe'ın Yonville yakınlarındaki küçük, güneşli çam korusunda içtiği purodan çok, çok uzaklardadır. Bu parça boyunca zinayı kanlı bir cinayetle eş tutan ahlâki bir karşılaştırma sürdürülür; ahlâki bir imge olarak Anna'nın bedeni sevgilisi tarafından, günahı tarafından ayaklar altında ezilir, parça parça edilir. Anna ezici bir gücün kurbanıdır:

> Hemen hemen bir yıldan beri Vronski'nin daha önceki tutkularının hepsini silip süpüren, yaşamının tek isteği: Anna'ya olanaksız, korkunç, o ölçüde de göz kamaştırıcı bir mutluluk hayali gibi görünen şey gerçekleşmiş, bu istek giderilmişti. Vronski, yüzü bembeyaz, alt çenesi titreyerek Anna'nın başucunda ayakta duruyor, ne söyleyeceğini, onu nasıl yatıştıracağını bilmeden onu avutmaya çalışıyordu. Titrek bir sesle:
>
> — Anna! Anna! diyordu. Anna, Tanrı aşkına!..
>
> Ama Vronski sesini yükselttikçe Anna, bir zamanlar mağrur, neşeli, şimdiyse ona utanç veren başını daha çok önüne eğiyordu. Biraz sonra öylesine çok eğilmişti ki, oturduğu kanepeden Vronski'nin ayaklarının

dibine kaydı. Vronski tutmasaydı halının üstüne yuvarlanacaktı. Vronski'nin elini göğsünün üstüne bastırarak:

— Tanrım! dedi. Bağışla beni!

Hıçkırıyordu. Kendini öylesine suçlu, öylesine kabahatli hissediyordu ki, küçülmekten, af dilemekten başka yapacağı bir şey kalmamıştı. Şimdi Vronski'den başka kimse yoktu onun için dünyada. Öyle ki, bağışlanması için yakarışını da ona yöneltiyordu. Vronski'nin yüzüne bakarken küçüldüğünü etinde duyuyordu. Başka bir şey söyleyemiyordu. Vronski'nin duygularıysa, öldürdüğü insanın cansız bedenine bakan katilinkinin aynısıydı. Cansız beden onların aşkıydı, aşklarının birinci dönemi. Karşılığı bu korkunç utanç duygusuyla ödenen şeyin düşüncesinde kişiye dehşet veren, iğrenç bir şey vardı. Ruhsal çıplaklığından duyduğu utanç, Anna'yı eziyordu. Aynı duygu Vronski'ye geçiyordu.

Gelgelelim, cansız bıraktığı cesedin karşısında katilin duyduğu dehşete karşın, bu bedeni parça parça etmek, saklamak gerekiyordu. Katilin, bu cinayetle elde ettiği şeyden yararlanması gerekti.

Katilin hınçla, büyük bir istekle cesedin üzerine atılıp onu sürüdüğü, parçaladığı gibi, Vronski de Anna'nın yüzünü, omuzlarını öpmeye başladı.

Bu Anna'yı Moskova'ya getiren trenin ikiye biçtiği, ağzı burnu sıkı sıkıya yünlülere sarılmış bekçi ile başlayan ölüm izleğinin ileriki bir gelişimidir. Şimdi bir yıl sonra görülen iki rüyaya gelebiliriz. Bölüm dört, parça iki:

Vronski eve dönünce masasının üzerinde Anna'nın bir pusulasını buldu. Şöyle yazıyordu Anna: "Hasta ve mutsuzum. Dışarı çıkamıyorum. Dayanamayacağım artık, görmek istiyorum sizi. Bu akşam gelin. Aleksey Aleksandroviç saat yedide toplantıya gidecek. Saat ona kadar orada kalacak." Vronski, kocasının, istememesine karşın Anna'nın onu eve çağırmasındaki tuhaflığı bir an düşündükten sonra, gitmeye karar verdi.

Vronski o kış albaylığa yükseltilmişti. Alaydan ayrılmış, evinde yalnız kalıyordu. Kahvaltısını yaptıktan sonra hemen kanepeye uzandı. Beş dakika önce, son günlerde gördüğü çirkin sahnelerin anılarıyla Anna'nın ve ayı avında önemli rol oynayan ayı bakıcısı köylünün

anıları birbirine karıştı belleğinde. Sonra uykuya daldı. Dehşetten zangır zangır titreyerek uyandığında hava kararmıştı. Çabucak mumu yaktı. "Ne oldu? Ne? Korkunç bir şey gördüm düşümde galiba! Evet, evet. Ayı bakıcısı ufak tefek, pis, sakallı, karmakarışık köylü öne eğilmiş, bir şeyler yapıyordu. Sonra birden Fransızca acayip birtakım şeyler söylemeye başladı. Evet, başka bir şey yoktu gördüğüm düşte. Peki, ama niçin dehşet verdi bana bu?" Vronski köylüyü getirdi gözünün önüne. Fransızca söylediği anlaşılmaz şeyleri anımsadı. Soğuk bir korku ürpertisi dolaştı sırtında.

Vronski, "Amma saçma bir düş!" diye geçirdi içinden, saatine baktı.

Anna'ya gelmekte gecikmişti. Sevgilisinin evine girerken dışarıya çıkan Karenin'le karşılaştı:

Vronski öne eğilerek selam verdi. Aleksey Aleksandroviç dudaklarını çiğneyerek elini şapkasına götürdü, yürüdü. Vronski onun, arkasına hiç bakmadan arabaya bindiğini, pencereden yol battaniyesiyle saplı dürbününü alıp gözden kaybolduğunu gördü. Vronski antreye girdi. Kaşları çatıktı. Gözlerinde mağrur, öfke dolu bir parıltı vardı. (...)

Anna'nın yaklaşan ayak sesini antredeyken duydu. Anna'nın onu beklediğini, her sese kulak kabarttığını, şimdi de konuk odasına dönmekte olduğunu anlamıştı Vronski.

Geç kalmıştı. Rüya geç kalmasına neden olmuştu:

Anna onu görünce, yüksek sesle:

— Hayır! dedi. (Böyle der demez gözleri dolu dolu olmuştu.) Hayır, bu böyle sürüp gidecekse çok daha erken olacak, çok daha erken!

— Ne oldu canım?

— Ne mi oldu? Bekliyorum, acı çekiyorum, bir saat geçti, iki... Hayır, kavga etmeyeceğim!.. Seninle kavga edemem ben. Sanırım gelemedin... Hayır, kavga etmeyeceğim!

Anna iki elini Vronski'nin iki omzuna koyup yüzüne derin, hayranlık dolu, aynı zamanda araştıran bakışlarla uzun uzun baktı.

Anna'nın ilk söylediği sözün belli belirsiz de olsa kendi ölümü ile ilgili olduğuna dikkat edin:

> Vronski:
>
> — Düş mü? dedi.
>
> Düşünde gördüğü köylüyü anımsamıştı bir anda.
>
> — Evet, düş dedi Anna. Çok oluyor bu düşü göreli. Düşümde koşarak girdim yatak odama. Bir şey alacaktım oradan. Bir şey öğrenecektim orada. (Anna gözlerini dehşetle açmış, öyle anlatıyordu.) Düşte bunun nasıl olduğun bilirsin. Yatak odama girince köşede bir şey gördüm...
>
> — Ah, ne saçma! İnsan nasıl inanabilir...
>
> Ama Anna sözünün kesilmesine izin vermedi. Anlattığı şey onun için aşın önemliydi.
>
> — Köşede gördüğüm o şey birden döndü, saçı başı karmakarışık, ufak tefek bir köylüydü. Kaçmak istedim, korkunç köylü, çuvalının üzerine eğildi, elleriyle bir şeyler araştırmaya başladı içinde...

Anna aynı sözcüğü bir kere daha kullanır; saçı başı karmakarışık. Vronski rüyasında ne ihtiyar köylüyü ne de çuvalı tam olarak seçebilmiştir. Anna ise seçmiştir:

> Anna, köylünün elleriyle çuvalın içini nasıl karıştırdığını gösterdi. Yüzünü bir dehşet kaplamıştı. Aynı dehşet, kendi düşünü anımsayan Vronski'nin içini de doldurmuştu.
>
> — Çuvalın içini karıştırıyor, bir yandan da çabuk çabuk, "r"leri yutarak Fransızca konuşuyordu: "Il faut le battre le fer, le broyer, le pétrir..."[231] Korkumdan uyanmak istedim, uyandım da... ama düşümde uyandım. Bunun ne anlama geldiğini sormaya başladım kendi kendime. Korney şöyle dedi: "Doğum yaparken, doğum yaparken öleceksiniz hanımım, doğum yaparken..." sonra uyandım.

Çocuk doğururken olmayacaktır oysa Anna'nın ölümü. Ruh doğumu, iman doğumu sırasında olacaktır.

Vronski:

— Amma da saçma bir düş görmüşsün! dedi.

Ama bunu söylerken sesinde en küçük bir kendine güvenin, inanmışlığın olmadığını kendi de hissediyordu. Anna:

— Neyse bırakalım, dedi. Zile bas, çay getirmelerini söyleyeceğim. Evet bekle, çok kalmadı, ben...

Ama birden sustu. Yüzü bir anda değişmişti. Dehşet ve heyecan anlatımının yerini sakin, ciddi, mutluluk dolu bir dikkat anlatımı almıştı. Vronski bu değişikliğin anlamını bilemezdi. Anna yeni bir yaşamın kıpırdanışını hissetmişti içinde.

Burada ölüm düşüncesinin çocuk doğurma düşüncesiyle nasıl bağdaştırıldığına dikkat edin. Bunu aslında Kiti'nin bebeğini simgeleyen titrek ışıkla Anna'nın ölmeden önce göreceği ışığa bağlamalıyız. Tolstoy için ölüm, ruhun doğuşu demektir çünkü.

Anna'nın rüyasıyla Vronski'nin rüyasını karşılaştıralım şimdi de. Aslında temelde ikisi de aynı rüyadır elbette ve her ikisi de uzun vadede bir buçuk yıl öncesinin demiryolu izlenimlerinden –trenin ezdiği demiryolu bekçisinden– kaynaklanmaktadır. Ama Vronski'nin rüyasında, her şeyi başlatan partal elbiseli zavallının yerini ya da daha doğru bir deyişle rolünü, ayı avına katılan bir köylü, bir tuzakçı almıştır. Anna'nın rüyasında ise Petersburg'a yaptığı tren yolculuğundan gelme ek izlenimler vardır: kondüktör, ocakçı. Her iki rüyada da ufak tefek, korkunç köylünün sakalı karmakarışıktır, elleriyle bir şeyler aranırken kollarını zorlukla kıpırdatır (belki de her yanının sıkı sıkıya yünlülerle sarılmış olmasının bir sonucu). Her iki rüyada da bir şeyin üzerine eğilerek Fransızca bir şeyler mırıldanır; Tolstoy'un sahte değerlerle dolu olduğuna inandığı çevrelerde gündelik olaylardan söz ederken bile Fransızca gevezelik edilir ya... Ama Vronski onun söylediği sözlerden bir anlam çıkaramaz; Anna ise çıkarır, bu Fransızca sözcüklerden çıkan anlam, demir kavramıyla, ezilmiş, parçalanmış bir şeyle ilgilidir; bu şey de Anna'nın kendisidir.

Anna'nın Son Günü

Anna'nın 1876 Mayıs'ı ortalarında Moskova'da geçirdiği son günlerin izlediği sıra ve olup biten olaylar apaçık ortadadır.

Cuma günü Vronski ile kavga edip barışırlar, sonra da Anna'nın arzusuna uyarak pazartesi ya da salı günü Vronski'nin Orta Rusya'daki arazisine gitmek üzere Moskova'dan ayrılmaya karar verirler. Çözüme kavuşturması gereken bir işi olduğu için Vronski daha sonra gitmek istemiştir; ama sonunda Anna'ya boyun eğer. (Bir atla annesinin mülkü olan bir evi satacaktır.)

Cumartesi günü Moskova'nın 350 mil kadar kuzeyindeki Petersburg'da oturan Oblonski'den bir mektup gelir. Oblonski onlara Karenin'in Anna'yı boşamasının pek zayıf bir olasılık olduğunu yazmaktadır. Anna ve Vronski o sabah bir daha kavga ederler ve Vronski bütün gününü işleriyle uğraşarak geçirir.

Anna, yaşamının son günü olan pazar gününün sabahı, daha Vronski ile sevişmeye başlamadan önce bile sık sık rüyalarına giren bir karabasan imgesi ile uyanır. Karmakarışık sakallı, küçük, ihtiyar bir adam demirlerin üzerine eğilmiş bir şeyler yapmakta, bu arada anlamsız Fransızca sözcükler mırıldanmaktadır. Anna, aynı karabasanda hep yinelenegeldiği üzere (zaten karabasanın korkunçluğu da bundan ileri gelmektedir) köylünün kendisine dikkat bile etmediği ve demirle yaptığı iş her ne ise bu işin kendisi üzerinde yapıldığı duygusuna kapılır. Anna bu korkunç rüyayı son kez gördükten sonra pencereden Vronski'nin genç bir hanım ve annesiyle kısa ve zevkli bir sohbete daldığını görür. Yaşlı Kontes Vronski kent dışındaki arazisinden satışa çıkardığı evle ilgili bazı evrakı Vronski'ye ulaştırmak için bu hanımlara vermiştir. Vronski, Anna ile barışmadan ayrılır. Önce satmak üzere bulunduğu atın bulunduğu ahırlara gider, sonra arabayı Anna'nın gündelik kullanımı için geri yollar, sonra da annesinin kendisine yolladığı evrakı yine annesine imzalatmak üzere yaşlı kadının kent dışındaki arazisine yollanır. Anna'nın Vronski'ye kendisini yalnız bırakmaması için yalvaran ilk mesajı, arabacı Michael eliyle ahırlara yollanır; ama Vronski oradan ayrılmıştır, mesaj ve ulak geri gelir. Vronski, annesinin kentin bir iki mil dışındaki arazisine giden trene binmek üzere istasyona gitmiştir. Anna

aynı mesajı gene Michael ile yaşlı Kontes Vronski'nin evine yollarken aynı anda bir de telgraf çekerek Vronski'ye bir an önce dönmesi için yalvarır. Yıldırım telgraf gözü yaşlı mesajdan önce yerine varacaktır.

Öğleden sonra üç sularında arabaya binerek Doli Oblonski'ye gider, onu oraya götüren arabacı Theodore'dur, biraz sonra yolda aklından geçenlerin bir çözümlemesine girişeceğiz. Şimdi önümüzdeki gelişim çizgisini izleyelim. Altı sularında eve döner ve telgrafına cevap geldiğini görür. Vronski telgrafta akşam saat ondan önce evde olamayacağını bildirmektedir. Anna bir banliyö trenine binip Vronski'nin annesinin oturduğu yerin yakınındaki Obiralovka istasyonunda inmeye karar verir. Orada trenden inip Vronski ile görüşecektir; eğer Vronski onunla gelmeyi reddederse trene binip nereye olursa olsun gidecek, bir daha da onu hiç görmeyecektir. Tren Moskova'dan saat sekizde kalkar. Anna yirmi dakika kadar sonra banliyö istasyonu Obiralovka'dadır. Günlerden pazar olduğunu unutmayın, çevrede bir sürü insan vardır ve neşeli ya da incitici birçok izlenim karışır Anna'nın düşüncelerine.

Obiralovka'da, ilk mesajı götüren yabancı Michael tarafından karşılanır. Adam ona Vronski'nin gece saat ondan önce eve dönmeyeceğini ikinci defa bildirir. Anna hizmetçiden, Kontes Vronski'nin oğluyla evlenmesini istediği genç hanımın da Vronski ile birlikte annesinin yanında olduğunu öğrenir. Durum Anna'nın zihninde, kendisine karşı düzenlenmiş iblisçe bir entrikanın alevli renklerine bürünür. Canına kıymaya o an karar verir; 1876 Mayıs'ının o güneşli pazar akşamı, Emma Bovary'nin ölümünden 45 yıl sonra kendisini istasyona girmekte olan bir yük katarının altına atar.

Hareket çizelgesi bu; şimdi beş saat öncesine, o pazar gününün öğleden sonrasına ve Anna'nın son gününün bazı ayrıntılarına geri dönelim.

Bilinç Akışı ya da İç Monolog, James Joyce'dan çok önce Rus yazarı Tolstoy tarafından icat edilmiş bulunuyordu. Bu anlatım yönteminde anlatı kişisinin zihni doğal akışını izler, kâh kişiye özel heyecanlar ve anımsamalarla kesişir, kâh yerin altına iner, kâh yerin altından fışkıran bir kaynak gibi dış dünyanın kimi unsurlarını yansıtır. Anlatı kişisinin zihninin hiç durmadan akmasını, yazarın hiçbir yorum ya da açıklamasına uğramaksızın bir imge ya da düşünceden ötekisine sıçramasını izleyen bir seyir defteridir bu. Tolstoy'da bu yöntem henüz kabataslak biçimindedir, yazar okura az da olsa yardımcı olur, oysa James Joyce'da yazı mümkün olan en uç noktaya götürülerek, tamamıyla nesnel bir seyir defteri olacaktır.

Anna'nın son öğleden sonrasına dönelim. Moskova'da bir pazar günü, 1876 Mayıs'ı. Sabah yağmur çiseledikten sonra hava henüz açmıştır. Demir çatılar, yaya kaldırımları, taş döşeli yollar, tekerlekler, atlı arabaların deri ve madeni akşamı; hepsi de mayıs güneşinde pırıl pırıl parlamaktadır. Moskova'da bir pazar günü. Saat üç.

Anna Victoria tipi atlı arabanın rahat bir köşesinde otururken son günlerde olup bitenleri geçirir aklından. Vronski ile olan kavgalarını hatırlar. Ruhunu böylesi bir aşağılanmaya katlanacak kadar alçalttığı için kendi kendisini suçlar. Sonra dükkân tabelalarını okumaya dalar. Burada, bilinç akışı tekniği işin içine girer.

> Büro ve depo. Diş hekimi... Evet, her şeyi anlatacağım Doli'ye. Vronski'yi sevmez Doli. Çok utanacağım, acı çekeceğim. Ama anlatacağım ona her şeyi. Sever beni, o ne derse öyle yapacağım. Boyun eğmeyeceğim Vronski'ye. Beni istediği kılığa sokmasına izin vermeyeceğim. Filippof francalası... francala hamurunu Petersburg'dan getirtiyorlarmış sözde. Öyle diyorlar. Oysa Moskova'nın suyu çok güzel. Ah Mitişçen'in somunları, gözlemeleri." Anna sonra çok çok eskiden, daha on yedi yaşındayken halasıyla Troitsa Manastırı'na gidişini anımsadı. "Hem de arabayla. Güzel elleri olan o kız ben miydim acaba? Ah, o zaman çok güzel, ulaşılmaz sandığım şeylerin ne çoğu şimdi önemsiz oluverdi benim için. O zaman sahip olduğum şeyler ne uzak, sonsuza dek ulaşılmaz... Böylesine küçülebileceğime inanabilir miydim o zaman? Pusulamı alınca ne gururlanacaktır! Ne hoşnut olacaktır kendinden! Ama göstereceğim ona... Şu boya da ne pis kokuyor. Niçin yaparlar bu yapıları? Niçin boyarlar?" Bir tabelayı okudu: "Moda ve şapkalar." Bir erkek öne eğilerek selam verdi ona. Annuşka'nın kocasıydı bu. Anna, Vronski'nin sözünü anımsadı: "Bizim parazitler... Bizim mi? Neden bizim oluyorlarmış?

Ortak hiçbir şeyleri kalmamıştır artık.

> Ama o anda, yoldan geçen iki genç kızın neye gülümsemiş olabileceklerini düşündü. "Aşktan mı söz ediyorlardı acaba? Bunun ne acı, ne aşağılık bir şey olduğundan haberleri yok ki... Bulvar, çocuklar. Üç çocuk koşarak atçılık oynuyorlar. Seryoja! Her şeyimi kaybediyorum, gene de kavuşamıyorum ona."

Doli'yi ziyareti sonuçsuz kalır. (Orada rastlantı eseri Kiti'yi de görmüştür). Anna arabayla eve döner. Eve dönerken bilinç akışı devam eder. Anna'nın düşünceleri rastlansal (özel) olanla dramatik (genel) olan arasında gidip gelir. Şişman, kırmızı yanaklı bir bey onu, bir tanıdığa benzetir, parlak silindir şapkasını parlak, kel kafasının üzerine kaldırarak selam verir, ardından yanlışını fark eder:

> "Beni tanıdığını sandı. Oysa beni tanıyan herhangi bir kimsenin tanıdığı kadar az tanıyor beni o da. Kendim bile tanımıyorum kendimi. Fransızların dediği gibi, nelerden zevk aldığımı biliyorum, yalnızca." Bir seyyar dondurmacıyı durduran iki çocukla, dondurma kutusunu başının üzerinden yere indirip havlunun ucuyla terli yüzünü silen dondurmacıya bakarak düşünmeyi sürdürdü: "Onların da canı bu pis dondurmayı çekti işte! Biliyorlardır da dondurmanın pis olduğunu. İnsanlar tatlı, lezzetli şeyleri severler. Şeker yoksa pis dondurma var. Kiti de öyle: Vronski olmazsa Levin. Kıskanıyor beni. Benden nefret de ediyor. Hepimiz birbirimizden nefret ediyoruz. Ben Kiti'den, Kiti benden. Gerçek olan bu işte. (...)"

Sonra, komik bir Rus adıyla berberin Fransızca'sını yan yana getirir aklında. Rüyasına giren küçük köylü de Fransızca sözcükler mırıldanmıştır, hatırlarsanız.

> "Tyutkin coijfeur... Je me fais coiffeur par Tyutkin.[232] Dönünce söyleyeceğim bunu ona." Gülümsedi Anna. Ama artık gülünç bir şey söyleyebileceği kimsenin olmadığını anımsadı o anda...

Bilinç akışı sürer gider:

> Evet, gülünç, neşeli olan bir şey yoktu onun için. Her şey iğrençti. Akşam duası çanı çalıyordu. Bir tüccar, bir şey düşürmekten korkuyormuş gibi, büyük bir dikkatle haç çıkarıyordu. "Bu kiliseler, bu çan, bu yalan niçin? Bütün bunların tek nedeni var: Birbirimizden, öfkeyle birbirine küfreden şu arabacılar gibi nefret ettiğimizi gizlemek için."

Arabayı Theodore sürmekte, uşak Peter de arabacının yanındaki yerinde oturmaktadır. Anna, Obiralovka trenine binmek üzere istasyona doğru yol

alıyor. İstasyona doğru giderken bilinç akışı yeniden başlar:

> Anımsamaya çalışıyordu. "Evet, son olarak düşündüğüm o gülünç şey neydi? Tyutkin'in coiffeur'ü mü? Hayır, o değildi. Evet, Yaşvin'in dediğini düşünüyordum. Varolma savaşı, nefret. İnsanları birbirine bağlayan tek şeyin bunlar olduğunu düşünüyorum. (Eğlenmek için kent dışına gittikleri besbelli dört atlı bir arabaya binmiş bir gruba bakarak içinden konuştu onlarla.) Yo, boşuna gidiyorsunuz oralara."

Aklından, taşraya eğlenmeye giden bir fayton dolusu insana söylemektedir bunları:

> "Beraberinizde götürdüğünüz köpeğin bile bir yardımı olamaz size. Kurtulamazsınız kendinizden." Pyotr'un dönüp baktığı yana bakınca bir polis memurunun arabaya koymuş, götürdüğü başı bir o yana bir bu yana düşen zilzurna sarhoş bir fabrika işçisi gördü Anna. "Bu bizden akıllı," diye geçirdi içinden. "Kont Vronski ile ben çok şey beklediğimiz bu hazzı bulamadık."
>
> "Bizler yeryüzüne birbirimizden nefret etmek, bundan ötürü de hem kendimize hem başkalarına acı çektirmek için salıverilmedik mi? Öğrenciler okula gidiyorlar. Gülüyorlar. Ya Seryoja? (Oğlunu anımsamıştı birden.) Onu sevdiğimi sanıyordum. Onu duyduğum sevgi duygulandırıyordu beni. Oysa onsuz da yaşayabildim. Onu bırakıp başka bir sevgiye verdim kendimi. Bu sevgi beni doyurduğu sürece yakınmadım bu değiş tokuştan."

Ve tiksinerek "bu aşk" dediği şeyi, Vronski'ye olan cinsel tutkusunu düşünür.

İstasyona varır, Kontes Vronski'nin bulunduğu yerin en yakınındaki Obiralovka'ya giden banliyö trenine biner. Kompartımanda yerini alırken aynı anda iki olay birden gelişir. Yapmacık bir Fransızca ile konuşan sesler duyar ve tam o anda da saçı sakalı karmakarışık, üstü başı kir pas içinde küçük, iğrenç bir adamın kompartımanının tekerleklerinin üzerine eğildiğini görür. Doğaüstü bir esinin katlanılmaz sarsıntısı içinde, o eski karabasandaki imgelerin bağdaşımı, bir yandan demirden bir şeylerle uğraşırken, bir yandan da Fransızca kelimeler mırıldanan sefil köylü gelir aklına. Fransızca –yapay bir yaşamın simgesi– ile üstü başı dökülen cüce –

ruhunu güdükleştiren günahının simgesi– kaderin özenle hazırladığı bir çakışma noktasında buluşuverirler.

Bu banliyö treninin kompartımanlarının Moskova ve Petersburg arasındaki gece ekspreslerininkinden farklı olduğunu unutmamalıyız. Bu trenlerde vagonlar çok daha kısa olup her biri beşer kompartımandan meydana gelmektedir. Koridor yoktur. Kompartımanların her iki yandan birer kapısı vardır, yolcular buralardan inip çıkarlar, bu yüzden her iki yandaki beş kapı da büyük gürültülerle çarpılarak açılıp kapanır. Koridor olmadığı için, kondüktör tren hareket halindeyken kompartımandan kompartımana geçebilmek üzere bunların her iki yanındaki dar bir eşikten yararlanır. Bu tip bir banliyö treni saatte otuz mil kadar hız yapabilmektedir.

Yirmi dakika sonra Obiralovka'ya varır ve uşağın getirdiği bir mesajdan Vronski'nin hemen gelmek niyetinde olmadığını anlar. Oysa ona gelmesi için yalvarmıştır. Kendi acılı kalbiyle dertleşerek platform boyunca yürür.

> Peronda dolaşan oda hizmetçisi iki kız başlarını çevirip baktılar ona. Anna'nın giysisi üzerine yüksek sesle bir şeyler konuşurlarken üzerindeki dantel için "sahici" dediler. Genç erkekler rahat vermiyorlardı ona. Acayip seslerle bağırıp çağırarak, kahkahalar atarak, yüzüne bakarak geçiyorlardı yanından. Gar şefi yanına geldi. Trene binip binmeyeceğini sordu. Kvas satan küçük bir çocuk gözlerini ayırmıyordu ondan. Anna perondan uzaklaşırken düşünüyordu. "Tanrım, nereye gideceğim?" Peronun sonunda durdu. Gözlüklü bir beyi karşılamış, yüksek sesle gülüşen birkaç bayanla birkaç çocuk, Anna tam onların yanına gelince sustular, ona baktılar. Anna adımlarını sıklaştırdı. Onlardan uzaklaştı. Peronun ta ucuna yürüdü. Bir yük treni geçiyordu. Peron sarsılmaya başlamıştı. Anna gene trenle gidiyor sandı.
>
> Sonra birden, Vronski ile karşılaştığı gün trenin altında kalıp ezilen adamı anımsadı. Ne yapması gerektiğini biliyordu artık. Su kulesinden raylara inen basamakları yavaşça indi. Tam önünden geçen trene yavaşça sokulup durdu.

Artık rayların hizasındadır.

...Vagonların altına, cıvatalara, zincirlere, ilk vagonu ağır ağır götüren büyük, demir tekerleğe bakıyor. Ön tekerleklerle arkadaki tekerleklerin orta yerini, bu noktanın tam önüne geleceği anı gözleriyle kestirmeye çalışıyordu.

Göbek, ölüme giriş, küçük kemerli bir kapı.

Trenin gölgesinde, traversleri örten kömür karışık kuma bakarak, "Oraya!" diye geçirdi içinden. "Tam orta yerine. Hem onun cezasını vermiş olacağım, hem her şeyden de, kendimden de kurtulacağım."

Ortası tam önüne gelen birinci vagonun altına atmak istedi kendini. Ama kolundan, çıkarmak istediği çantası (eski dostumuz!) oyaladı onu. Çantayı çıkardığında geç kalmıştı: Tekerleklerin orta yeri geçmişti önünden. Öteki vagonu beklemesi gerekiyordu. Yüzmek için suya dalarken her zaman duyduğuna benzer bir duyguya kapıldı. Haç çıkardı. Haç çıkarırken yaptığı bildik kol hareketi ruhunda bir sürü kızlık, çocukluk anısını canlandırdı. Onun için her şeyi örten karanlık bir anda dağıldı. Tüm yaşamı, geçmişte kalan aydınlık sevinçleriyle geldi gözlerinin önüne. Ama yaklaşmakta olan ikinci vagonun tekerleklerinden ayıramıyordu gözlerini. Tekerleklerin orta yeri tam önüne geldiği anda kırmızı çantasını yere attı, başını omuzlarının arasına çekip yüzükoyun vagonun altına attı kendini. Hemen kalkmak istiyor gibi yumuşak bir hareketle düştü dizlerinin üstüne. Yaptığından o anda dehşete düştü. "Neredeyim? Ne yapıyorum? Niçin?" Kalkmak, kendini geri atmak istedi; ama kocaman, acımasız bir şey çarptı başına. Devirdi onu. Bu kocaman şeyin karşısında güçsüzlüğünü bir anda anladı. "Tanrım, affet bütün yaptıklarımı!" diye mırıldandı. Düşünde gördüğü ufak tefek adam, kendi kendine konuşarak demirle bir şeyler yapıyordu. Işığında endişelerle, yalanlarla, üzüntülerle, kötülüklerle dolu kitabı okuduğu mum bir anda her zamankinden daha bir parladı. Şimdiye dek Anna için karanlıkta olan her şeyi aydınlattı. Sonra titredi, ışık, sönmeye başladı, söndü...

Dipnotlar

[1] Kenarlarında Büyük Petro'nun emirleri yazılı, 1917 Devrimi'ne dek her mahkeme salonunda bulunan tablo. (ç.n.)

[2] Ayı yavrusu.

[3] Pirinç pudrası ile tuvalet sirkesi.

[4] Hanımefendi.

[5] Puşkin'in Anekreon'dan çevirdiği 55 Oda'dan iki dize. (ç.n.)

[6] Bu dünyada yenebilirsem tutkumu,
Tanrısal bir iş olur bu.
Ama bunu yapamazsam,
Bir zevk duyarım gene de.

[7] 1861 toprak reformundan sonra bağımsızlıklarına kavuşan toprağa bağlı köylülerle toprak sahipleri arasındaki anlaşmazlıkları çözümlemek için kurulmuş mahkemelere uzlaştırma mahkemesi deniyordu. (ç.n.)

[8] Kötü düşüncesi olanın yüzü kızarsın.

[9] Anlamam böylelerinden.

[10] Baldız.

[11] Parlak bir aşk hayatı yaşıyormuşsun, ne hoş canım, ne hoş.

[12] Ölçü.

[13] O sıralar Moskova'da iki tiyatro vardı: Büyük Tiyatro ile Küçük Tiyatro. Bu iki tiyatro da devletindi. 1872 yılında Moskova fuarında açılan halk tiyatrosunun büyük başarı sağlaması üzerine özel tiyatroların açılması için çalışmalar başlamıştır. (ç.n.)

[14] Karşı karşıya, yüz yüze.

[15] Büyük tur.

[16] Dizi.

[17] Çok tatlı bir şey.

[18] Pud: 16.38 kg karşılığı bir Rus ağırlık ölçü birimi. (ç.n.)

[19] Gizli dert.

[20] Yenge.

[21] Cehennem şiirleri.

[22] Bir Rus ağırlık ölçü birimi. 409,5 gr (ç.n.)

[23] Birbirimizi anlayalım.

[24] İyi şans.

[25] Wilhem von Kaulbach (1805-1874). Ressam. Shakespeare'in, Goethe'nin eserlerini resimlemiştir. (ç.n.)

[26] Korkunç çocuk.

[27] Pembe şeytan.

[28] Alaycı.

[29] 1874'te muvazzaf askerliği zorunlu kılan bir kararname yayınlanmıştır (ç.n.)

[30] Ossian: İskoçyalı şair Marchperson (1738-1796), III. yüzyıl Keltli ozan Ossian'a ait olduklarını iddia ettiği birtakım şiirler yayımlamıştı. Marchperson'un ölümünden sonra Ossian adında bir ozanın yaşamamış olduğu kanıtlanmıştır. (ç.n.)

[31] Goethe'nin roman kahramanı Werther, aşk yüzünden canına kıyar. (ç.n.)

[32] Bir çeşit şarap. (ç.n.)

[33] Her şey yolunda, efendim.

[34] İyi şans.

[35] 213 cm uzunluğunda bir Rus uzunluk ölçü birimi. (ç.n.)

[36] İnceliğini.

[37] Prens Şçerbatski eşi ve kızıyla birlikte.

[38] Kaplıca listesi.

[39] Görümce.

[40] Aşırı övmelerin.

[41] Koruduğu kimseler.

[42] Eşi, arkadaşı.

[43] Anne.

[44] Geçici ilgi.

[45] Her şeyin aşırısı kötüdür.

[46] XVII. yüzyılın sonlarında Frankfurtlu din bilgini Spener'in kurduğu bir Protestan tarikatı. (ç.n.)

[47] Aslında Almanca yazılmıştır. Fransızca en yüksek Altessa, excellence karşılığıdır. (ç.n.)

[48] Bir Rus içkisi. (ç.n.)

[49] Ani karar veren, aceleci.

[50] Biraz daha verir misiniz lütfen.

[51] Gülünç şey.

[52] Eski durum.

[53] 1444 yılında İtalya'da Gubbio kasabasında antik çağlardaki dinsel törenleri anlatan yedi tablet bulunmuştur. Orta Çağ'da Gubbio kasabasının adı Eugubium olduğu için tabletlere de bu ad verilmiştir. (ç.n.)

[54] Dünyanın yedi harikası.

[55] Tatlı bir sohbet ederiz.

[56] Temizlik.

[57] Bunların hepsi saçmadır.

[58] Hiç de zeki olmadığını görürsün.

[59] Açık kart, tam yetki.

[60] Yük.

[61] Sıradan.

[62] Fut: 30,48 cm tutarında bir uzunluk ölçüsü. (ç.n.)

[63] İtici güç.

[64] Yok etmek, ortadan kaldırmak.

[65] Yarıcı.

[66] Dağ keçisi.

[67] Demir dövmeli, ezmeli, yoğurmalı...

[68] Bir gerçeği saptamak.

[69] En önemli, asıl.

[70] Açık konuşalım.

[71] Kâtip.

[72] "Hiçbir şey, hiçbir şey, yalnızca sessizlik." cümlesi Gogol'un Bir Delinin Notları'ndan alınmıştır. (ç.n.)

[73] Yazarının adıyla anılan Rusya gezi rehberi. (ç.n.)

[74] Tanrı kimi mahvetmek isterse onun aklını alır.

[75] Bebek.

[76] Enişte.

[77] 1512-1594 yılları arasında yaşamış bir İtalyan ressamı. (ç.n.)

[78] Ozan Virgil ile Horace'ın koruyucusu. Genellikle sanat ve edebiyat koruyucuları için kullanılan bir addır. (ç.n.)

[79] Birden, hemencecik.

[80] Evrim.

[81] Matta İncili, Bölüm: XXVII.

[82] Capua: Eski devirlerde, halkının zenginliğiyle, zevk ve sefaya düşkünlüğüyle ün yapmış bir İtalyan kasabası. (ç.n.)

[83] Matta (12-25) ve Luka (10-21) İncillerinden.

[84] Emirleri dinlemedim.

[85] Yeni Ahit. Matta İncili: 23-12; Luka İncili: 14-11. (ç.n.)

[86] Suikastçinin eline vurup Çar XII. Aleksandr'ı ölümden kurtaran adam. (ç.n.)

[87] Aşk maceraları yaşıyor.

[88] Kol kola.

[89] Bu öyle bir adam ki...

[90] İncil: 32-33.

[91] Olağan bir şeydir bu.

[92] Yaşvin kişiyi küçültecek bir insan değildir.

[93] Madam Karenina'ya kur yapmaya.

[94] Heyecan yaratıyor. Patti'yi unutturuyor.

[95] Onları çıkaran kalıp kırıldı.

[96] Söz Varenka'dan açılmışken.

[97] En dinç çağda.

[98] Delikanlı.

[99] O, onun (erkek için) o, onun, (dişi için) onun.

[100] Kuzen.

[101] Kusurlarını namusluluk ve yapmacık sofuluk maskesi altında gizleyen kişi.

[102] Vicdanı rahat olanın iştahı yerinde olur! Bu piliç değdi doğrusu.

[103] İlyada'da Aşil'in arabacısı. (ç.n.)

[104] Dört atlı araba.

[105] Ne diyorlar?

[106] Gidelim, ilginç bir durum bu.

[107] Çok hoş insanlarmış!

[108] Lezzetli.

[109] Kesimci: Rusya'da devletin herhangi bir gelirini götürü olarak üzerine alan kimse. (ç.n.)

[110] Sağlık.

[111] Kral öldü, yaşasın kral!

[112] Ayıplanacak bir yanı yoktur bunun.

[113] Baylar, çabuk gelin! Enfes bir şey!

[114] Faust'da sade, güzel kız kahraman. (ç.n.)

[115] Girin.

[116] Yıkanma.

[117] Puşkin'in Boris Godunof adlı yapıtında, yapıtın kahramanı, "Oh, ne ağırmış meğer hükümdarlık tacı!" der. (ç.n.)

[118] Düşünün bir kere, şu boyuyla...

[119] Genç ve güzel bir kadına kur yapıyor.

[120] Veslovski'nin Kiti'ye hafiften kur yaptığını sanıyorum.

[121] Bu küçük kur.

[122] Gülünç bir şey bu !

[123] Son derece gülünç bir şey bu !

[124] Üstelik gülünç.

[125] Kıskanç olabilir insan; ama bu kadarı çok gülünç!

[126] Arabacı Fransızca "promenade" sözcüğünü yanlış kullanıyor. (ç.n.)

[127] Önemsiz bir şey.

[128] Siz de görevinizi unutuyorsunuz.

[129] Bağışlayın beni, ceplerim doluydu.

[130] Çok geç geldiniz.

[131] Çok tatlı bir şey.

[132] Ama hiç acımayacağım sana.

[133] Genç bir kıza ya da kadına arkadaşlık, eşlik eden yaşlı kadın.

[134] Hem çok gereklidir.

[135] Çok kibar ve saf bir insandır.

[136] Küçük bir kur.

[137] Burası çok hoş, sevimli bir yuva. Tam İngiliz usulü. Kahvaltılarda bir araya geliyor, sonra ayrılıyoruz.

[138] Harikulade bir şey olacak.

[139] Bir parti tenis.

[140] Ama zavallı Veslovski ile Tuşkeviç'i sandalda bekletmeyelim. Sıkılırlar.

[141] Okullar olağan bir şey oldular artık.

[142] Bundan daha iyisi olmadığı için değil.

[143] Farisey: Eski Yahudilerde dinsel-politik bir tarikat. Üyeleri kaderciydiler. Dinin görünüşteki gereklerini yerine getirirlerken içten değildiler, ikiyüzlüydüler. (ç.n.)

[144] Bu ince duyguları bir yana bırakmak.

[145] Anna'nın da, çocukların da mutlulukları buna bağlı.

[146] Ah, evet. Bu çok basit bir şeydir.

[147] Sorun şu ki... Telin fiyatını da hesaba katmak gerekir.

[148] Bunu hesap etmenin olanağı vardır ekselans.

[149] Çok karışık, çok zor. (Alman burada Rusça çaba, telaş, zorluk anlamına gelen "klopot" sözcüğünü kullanıyor.) (ç.n.)

[150] Kazanç elde etmek isteyen zorluğu da göze alır. (Alman burada Rusça kazanç anlamına gelen "dohot" sözcüğünü kullanıyor.) (ç.n.)

[151] Almanca'ya bayılırım.

[152] Kesiniz.

[153] Ama bağışlayan beni, birazcık kaçıktır.

[154] Enişte.

[155] Böyle giderse.

[156] Aslında çok rezil bir kadındır.

[157] Ahlâka aykırı bir şey değil mi bu?

[158] Aşk serüvenleri yaşıyorum.

[159] Ama biraz sade.

[160] Moskova'da bir kitapçı. (ç.n.)

[161] Ah kutsal saflık! (Üzerinde yakılarak idam edileceği odun yığınına bir kucak odun atmaya koşarak gelen yaşlı kadını görünce Jean Huss söylemiştir bu sözü.) (ç.n.)

[162] Hükümet darbesi.

[163] Sıkı fıkı.

[164] Durup dururken.

[165] Cesaretlendirmeye.

[166] Telgrafla oynamak.

[167] Buna göre değil.

[168] Kelebek gözlük.

[169] Fransızca yayımlanan günlük bir gazete. 1842'de yayımlanmaya başlamıştır. (ç.n.)

[170] Annem, bacanakların.

[171] Ölümsüz dişilik.

[172] 1880 yılında Puşkin'i anma töreni dolayısıyla heykeltıraş Antokolski'nin yaptığı Puşkin'in heykelinde Puşkin, kayadan oyulma bir sırada oturur. Kayadan basamakları andıran çıkıntılarında da Puşkin'in yapıtlarının kahramanları Boris Godunof, Cimri Şövalye, Tatyana, Pugaçof ve ötekiler bulunmaktadırlar. (ç.n.)

[173] Pauline Lucca (1841-1908). Ünlü bir soprano. Londra'da, İtalya operasında, Amerika'da, özellikle Rusya'da (1870'lerde) büyük ün kazanmıştı. (ç.n.)

[174] Eğlence günü.

[175] Kucak dolusu sevgi.

[176] Sözü geçen yabancı, Rusya'da bir demiryolu yapmış, çeşitli bankalara hissedar olmuş, Strausberg adında biridir. Zamanla durumu sarsılmış, büyük zararlara neden olmuştur. 1875'de Moskova Ticaret Bankası'nın iflası dolayısıyla tutuklanıp yargılanmış, Sibirya'ya sürülmüştü. Ama yabancı olduğu için bu cezası Rusya'dan sınır dışı edilmeye dönüştürülmüştü. (ç.n.)

[177] İşaya: Eski İsrail peygamberlerinden biri.

[178] Bir kuluçka.

[179] İçki koması.

[180] Fransız ressamı Gustave Dore'den söz ediliyor. 1865'de İncil tasvirleri yayımlanmıştı. (ç.n.)

[181] Kavram, anlayış.

[182] Tertip.

[183] Çayı salona getirmelerini söyleyin lütfen.

[184] Geniş değil yüreğim.

[185] Dünyada yapamam bunu.

[186] Sosyal durum.

[187] Buzların çözüldüğüne.

[188] Rusçada "konçayetsya" sözcüğü bitiyor anlamına geldiği gibi, ölüyor anlamına da gelir. (ç.n.)

[189] Tutum, politika.

[190] Kuruntusuz.

[191] Serbest düşünceli bir insan olduğunuzu açıkça söylüyorsunuz.

[192] Dayım.

[193] Gazino.

[194] Gaipten haber veren ünlü Jules Landau'yu.

[195] Tezgâhtar.

[196] Dostlarımızın dostları bizim de dostlarımızdır.

[197] Havari Pavel'in İbranicede adı. (ç.n.)

[198] İnglizce anlıyor musunuz?

[199] Güven dolu ve mutlu.

[200] Kanadın altında.

[201] Dostum, elinizi verin ona. Görüyor musunuz?

[202] Son gelen kişi, sorular soran kişi, dışarı çık. Dışarı çık!

[203] Afedersiniz, görüyorsunuz... Saat ona doğru ya da iyisi mi yarın gelin.

[204] Dışarı çık!

[205] Bu benim, değil mi?

[206] Maskaralık.

[207] Yüzme giysisi.

[208] Döşeli odalar, möbleli daire.

[209] Bu kendi için kötü.

[210] Daha kötü.

[211] Kadın berberi Tyutkin... Saçlarımı Tyutkin'e yaptırıyorum.

[212] Tadı kalmadı.

[213] Halacığım.

[214] Her şey yolunda, işler iyi.

[215] İnsan yaşamının küçük hesapları.

[216] Petersburg'da pek hoş karşılanmamış bu.

[217] O sıralar Sırbistan dışişleri bakanı.

[218] Prens Milan Obrenoviç. Sonra tahta çıktı.

[219] Homyakof (1804-1860). Bir Rus yazarı. En önemli yapıtı Kilise Teorisi'dir. (ç.n.)

[220] Alphonse Karr (1808-1890). Fransız romancı, gazeteci. (ç.n.)

[221] Varyaglar: İskandinavya'nın en eski halkı. İlk Rus prensi olduğu bilinen Rürik, Varyaglardandır. (ç.n.)

[222] Kadın kahramanın adı çevirmenlerin başını az ağrıtmadı. Rusça'da sonu sessiz harfle biten bir soyadı (hal takısı alamayacak bazı adlar dışında) eğer bir kadını gösteriyorsa, sonuna "a" alır; oysa İngilizce'de Rus soyadları ancak bir sahne sanatçısına aitse dişil yapılabilir Fransızcadan kaynaklanan bir uygulamayı örnek alarak; "la Pavlova" gibi. İngiltere ve Amerika'da İvanov'la Karenin'in eşleri Mrs. lvanov ya da Mrs. Karenin'dir. "Mrs. İvanova" ya da "Mrs. Karenina" değil Karenina demeye karar veren bazı çevirmenler, Anna'nın kocasına da "Karenina" demek zorunda kaldılar ki, bu da Leydi Mary'nin kocasına Lord Mary demek kadar saçmadır. (V.N.)

[223] Turgenyev okurken Turgenyev okuduğunuzu bilirsiniz. Tolstoy okurken elinizden bırakamadığınız için okursunuz. (V.N.)

[224] W. Blake'in bir şiirine gönderme. (ç.n.)

[225] "Tolstoy’dan özellikle bir gerçeklik duyumu alıyorsak, kanlı canlı, gerçekten ve kendi başlarına var olan kahramanlarını duyumsuyorsak, bu canlılığın nedeni, Tolstoy’un zamanını bizim zamanımıza uydurabilme konusundaki benzersiz yeteneğidir; öyle ki, başka bir güneş sisteminden gelip de dünyamızda zamanın nasıl algılandığını merak eden bir yaratığa Tolstoy’un romanlarından birini vermek en iyi çözüm olurdu. Rusçasını ya da hiç değilse benim çevirimi, benim notlarımla." (V.N. bu paragrafı sonradan çıkarmış)

[226] "Rus yazarı Bunin, Tolstoy’u ilk ziyaretinde, oturmuş onu beklerken, birdenbire ufak bir kapıdan, ister istemez, düşlerinde yaşattığı dev yerine ufak tefek, yaşlı birinin içeriye girdiğini görünce neye uğradığını şaşırdığını anlatmıştı bana. Ben kendim de gördüm o ufak tefek ihtiyarı. Hayal meyal, babamın bir sokak köşesinde biriyle el sıkıştığını hatırlıyorum, yürüyüşümüze kaldığımız yerden devam ederken babam: ‘Gördüğün Tolstoy’du’ dedi." (V.N. burayı çıkarmış son metinden)

[227] V.N. önce şöyle yazmış, sonra çıkarmış: "...ve yan odaya gürültücü bir konuk aldığı için Sofiya Andreyevna’ya kızan."

[228] V.N. kenara şu notu yazmış, sonradan da çıkarmamış: "Elbette, Vronski, Emma’nın kaba saba, toprak ağası Rodolphe’uyla karşılaştırılamayacak kadar uygardır; ama sevgilisinin nöbetleri sırasında,

aklından tıpkı Rodolphe gibi şu sözleri geçirdiği anlar da yok değildir: ‘Boşa zaman harcıyorsun, kızım.'"

[229] Nabokov Anna Karenin üzerine derslerini hemen Madame Bovary’den sonra vermiştir. (ç.n.)

[230] Kont Friedrich Ferdinand von Beust (1809-1886). Avusturyalı devlet adamı. O günün gazetelerine ve kendi yazdığı anılara (1887, Londra) bakılırsa, Wiesbaden yoluyla Londra’ya dönüşü 17/25 Şubat salı günü St. Paul’s Katedralindeki Galler Prensi’nin tifüsü yenip ayağa kalkması dolayısıyla düzenlenen Şükran Günü hazırlıklarıyla aynı güne rastlar. Oblonski, Beust’un Wiesbaden yolu ile İngiltere’ye döndüğünü cuma günü gazeteden okur. Mümkün olan tek cuma gününün 11/23 Şubat 1872 olduğu açıktır. Romanın açıldığı gün böylece kolaylıkla saptanmış olmaktadır.

[231] Demir dövmeli, ezmeli, yoğurmalı...

[232] Kadın berberi Tyutkin... Saçlarımı Tyutkin’e yaptırıyorum.